Universidad de Deusto
Biblioteca

PANCIROLI
NOTITIA
DIGNITATU

Universidad de Deusto
Biblioteca

Estante 65
Plúteo 2

Universidad de Deusto
56
Biblioteca

NOTITIA VTRAQVE DIGNITATVM CVM ORIENTIS. TVM OCCIDENTIS VLTRA

Arcadij, Honorijque Tempora.

Et in eam

GVIDI PANCIROLI I. V. C. Præstantiss. ac in Celeberrimo Patauino Gymnasio Interpretis Legum Primarij,

COMMENTARIVM.

In quo Ciuiles Militaresque Magistratus, ac Palatinæ dignitates, cum omnium officijs explicantur: pluriumq; iurium sensus, atq; aliorum Auctorum loca illustrantur.

AD SERENISS. CAROLVM EMANVELEM SABAVDIAE DVCEM.

Item de MAGISTRATIBVS MVNICIPALIBVS eiusdem Auctoris Liber,

AD SEREN. RAINVTIVM FARNESIVM Parmæ &c. Ducem.

Cum duplici Indice, vno capitum, altero insignium rerum copiosissimo.

CVM PRIVILEGIO.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

VENETIIS. M. D. XCIII.

Apud Franciscum de Franciscis Senensem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SERENISSIMO
CAROLO EMANVELI
SABAVDIAE DVCI,
ET SVBALPINORVM
Principi Amplissimo.

MAGNA mihi semper admiratione visa sunt digna in re bellica Romanorum ingenia, Serenissime Princeps, qua miram in instruendis aciebus artem, eligendis ad castrametandum locis, atque disponendis castris prudentiam, explorandisq; hostium consilijs industriam, ac denique in omnibus superandis difficultatibus animum, atque incredibilem solertiam ostenderunt, in aptandis testudinibus, ac vineis, erigendis turribus, atque arietibus, alitsq; innumeris tormentorum generibus parem diligentiam exhibuerunt, quibus magnam orbis terrarum partem subegerunt. Sed cùm sapientiam intueor, qua tot moribus, & linguis dissonas sub imperio gentes prudenter rexerunt, & partas opes, ac regna contra imminentes, & futuras procellas munierunt, & graui iudicio cuncta disposuerunt, non minorem hinc laudem mihi videntur promereri. Quemadmodum enim feruentes aquæ semper ebulliunt, nec vase queunt contineri, sic tot populorum æstuantia ingenia difficillimum fuit cohibere: sed quæ in domandis, eadem in continendis quoque in officio gentibus, & clarior etiam virtus enituit, quod & Poeta Romanorum proprium esse his versibus significauit.

Tu regere imperio populos Romane memento,
Hæ tibi erunt artes, pacíq; imponere morem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Singulis enim prouinciis ad efferos animos frenandos, iura & magistratus cum armatis militibus præfecerunt, in limitibus imperii Duces cum validis præsidiis locarunt; Alios exigendis vectigalibus, ac tributis præposuerunt, quibus attenuati populi viribus destituebantur, & fiscus adauctus in dies potentior fiebat. His nixum totum stetit, ac creuit imperium, quibus confirmandis, atque adeo ampliandis, omnem diligentiam & studium Romani Principes adhibuerunt. Neque hæc vigilanter exercuisse contenti, ad successorum eruditionem, & omnia in officio facilius continenda, cuncta in libro descripta habuerunt, qui prius Breuiarium, seu ratiocinarium imperii, mox Notitia est appellatus, in quo ciuiles magistratus, & militares, legiones, auxilia, cohortes, vexillationesq; singulæ cum suis symbolis, & insignibus officiisq; positæ comprehendebantur. Pecuniæ etiam publicæ, ac priuatæ Principis exactores, ac cæteræ Palatinæ dignitates quæq; cum scriniis ac codicibus annotabantur, in quibus argentum, vestis, supellex, ac reliqua Principis eo ordine ac diligentia descripta conseruabantur, vt nihil inde posset deperire. Hæc omnia vtriusque Romani imperii tùm in duo diuisi, id est Orientis & Occidentis continet Notitia, sed ita ieiunè posita, vt indicis tantùm vice fungatur. Itaque res vetustæ, altaq; caligine conditæ obscuræ relinquuntur, vt legentes incerti & perturbati discedere cogantur, & vt ait Poeta.

Inconsulti abeunt, sedemq; odere sybillæ.

Opus tamen vt res excelsas, & Romani imperii magnitudinem complectens, ingens cunctis sui desiderium excitat. Id semel Celsitudo tua mihi exhibuit, & vt est rerum antiquarum studiosissima, aliquem eius interpretem postulabat, ac tandem post multos variosq; sermones, mihi ipsius explicandi onus imposuit, quod tanquàm omnium difficillimum, humerisq; meis impar primò recusaui. Hic enim iam antiquati magistratus, & eorum officia, quorum nullum amplius extat vestigium, & vix nomen retinetur, erant declaranda. Elucidanda dignitatum insignia, militum ordines, & symbola explicanda, quæ vt alibi nunquàm visa, ita eorum sensum exprimere, vatis potius esse videbatur quàm Iureconsulti. Vectigalium quoque & tributorum rationes immutatas, & palatina officia penitus extincta & incognita renouare immensi laboris res proponebatur, vetustos imperii limites, & loca cum præsidiis declarari posse animum despondebam. Itaque qua poteram modestia deprecabar, vt in alium me doctiorem hæc prouincia demandaretur. Sed cùm acrius ad hoc onus subeundum vrgerer, nec tanti Principis desiderio resistere auderem, omnem difficultatem

obtemperandi cupido superauit. Ausus itaque sum, quod nunquàm à me fieri posse putabam, & huius Notitiæ incognitæ & obscuriss. è tenebris in lucem educere sum conatus, in quibus vbi desuero, Celsitudini tuæ parendi necessitas me excusabit, cuius imperio non obsequi cùm mihi fas non esset, malui obtemperando culpæ periculum subire, quàm ea vacando contumax videri. Vt iussa igitur exequar, imperatumq; debitum soluam, in Notitiam vtriusque Romani imperii Commentarium ei meum offero; in quo Romanorũ Principum magnitudinem, opulentiam, vires, & insignem in cunctis solertem prudentiam spectabit. Hoc munus Amplitudini tuæ exiguum est, sed animi promptitudinem maiora, si posset, daturi respiciet. Interea hoc etsi Leuidense, & crasso filo contextum opus non aspernabitur. Nam.

A te principium, tibi desinet, accipe iussis
Ardua cœpta tuis, atque hanc sine tempora circum
Inter victrices hederam tibi serpere lauros.

Ac nobis Celsitudinem tuam Deus Optimus Maximus diu incolumem seruet.

Celsit. Tuæ

Deditiss. Ser.

Guidus Pancirolus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A D

GVIDVM PANCIROLVM

VIRVM CLARISSIMVM,

Notitiam Imperij vtriusque,

QVO MODO ANTE AB VLLO nunquàm declarantem.

Franciscus Pola Iureconſ. Veronenſis.

RGO inſperato tandem candore potitam
NOTITIAM GEMINI IMPERII ſpectamus ouantes;
Romulidumque iuuat, nec non Byzantia regna
Partibus è cunctis manifeſta in luce tueri;
Quæ fuerint vrbes olim, quæ caſtra, vel arces,
Quæque Magiſtratus ferrent inſignia, nunquàm
Intellecta prius, nigriſque obducta tenebris.
O nos fœlices, præſens qui degimus æuum,
Queis nouiſſe datum tantæ miracula mentis:
Sed mage fœlicem, potuit qui talia nobis
Pandere, diuino iamnum quæſita labore.
Auſim quinetiam non illum corpore cretum
Dicere mortali, Diuumque accumbere menſis,
Si Cereri, & Baccho ſua quondam antiqua reperta,
Aethereas habitare domos, Cœlumque dedere;
Nam quæ hæc conuincet maieſtas munera rerum?
Pythia non olim tam cæcas ſoluere fertur
Ambages potuiſſe uiris, non augur Apollo:
Ille Deus, Deus ille quidem, qui commoda tanta
Legali tribuit claſſi; nam tempore in omni
Ille Deus mihi erit, Deus ille erit & mihi ſemper.
Te ſequor ò, te, ſancte ſenex; tua numina adoro
PANCIROLE ingens; ne me aſpernare colentem.

Tu

Tu pietate micas, tu relligione Deorum,
Tu ſolus monumenta ſitu conſumpta uetuſto
Reſtituis; tu das doctis cognoſcere chartis
Biſſenis quantum libris mandauerit ortus
Iuſtino, Imperium qui mox, & nomina patris
Retrulit, & miro Pandectas ordine fecit:
Tu legum penitus diuina oracula noſcis,
Atque ea facundo per terras ore profaris;
Tu non auditos aperis, clariſsime, ſenſus,
Alciatis melior, Cellis & proximus ipſis:
Interea pendent homines dicentis ab ore,
Qui ad te diuerſis veniunt regionibus orbis;
Te colit Heſperius, te Teuton, Gallus, & Indus,
Et qui extra ſolis curſus, atque aſtra vagantur;
At quas noſtra tuas nunc diſcunt tempora laudes
Poſthuma eas duplici præſtabunt fœnore ſæcla.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX CAPITVM,
QVAE IN HOC VTRIVSQVE
Imperij Notitiæ Commentario continentur,

Præfatio. pag. 1
De Notitiæ inscriptione. pag. 3
Summaria dignitatum Orient. Imper. enumeratio. cap. 1. pag. 3.
De illustribus, spectabilibus, Clarissimis, perfectissimis, & egregijs. cap. 2. pag. 5.
De perfectissimis. cap. 3 6
De egregijs. cap. 4 6
De præfectis prætorio cap. 5 6
De cursu publico, angarijs, & parangarijs. capite 6. 8
De præfecto prætorio Orientis. cap. 7 9
De assessoribus cap. 8. 9
De apparitoribus, & officio P. P. domesticis, & cancellarijs, cap. 9. 9
De Principe. cap. 10. 10
De Corniculario. cap. 11. 11
De adiutore. cap. 12. 11
De Commentarijs. cap. 13. 11
De ab actis cap. 14. 12
De numerarijs, cap. 15. 13
De subadiuua cap. 16. 13
De cura epistolarum cap. 17. 13
De Regerendario cap. 18. 13
De exceptoribus, & eorum adiutoribus, cap. 19. 13
De singularijs, ducenarijs, centenarijs, & Sexagenarijs cap. 20. 14
De Primipilo. cap. 21. 14
De insignibus dignitatum, & P. Prætorio Orientis, cap. 22. 14
De præf. prætorio Illyrici, & Iustinianea prima cap. 23. 15
De imaginibus Principum cap. 24. 17
De præfecto vrbis Constantinopolis, cap. 25. 18
De præfecto annonæ cap. 26. 18
De præfecto vigilum cap. 27. 19
De decanis seu lecticarijs, cap. 28. 19
De curatoribus operum Constantinopolis, cap. 29. 19
De prætoribus Constantinopolis, cap. 29. 19
De Magistris militum, cap. 30. 19
De primo magistro militum in præsenti, & eius officio. cap. 31. 20
De vexillationibus Magistri militum in præsenti capite 32. 21
De vexillationibus palatijs. cap. 33. 22
De vexillationibus septem Comitatensibus, cap. 34. 22
De legionibus cap. 35. 23
De præfectis legionum cap. 36. 25
De numerorum militum symbolis, & eorum coloribus. cap. 37. 25
De VI. legionibus palatinis Magistri militum præsentalis, cap. 38. 26
De XVIII. auxilijs palatinis, cap. 39. 27
De officio Magistri militum in præsenti, cap. 40. 28
De alio Magistro militum in presenti cap. 41. 30
De VI. vexillationibus Palatinis alterius Magistri militum in præsenti, cap. 42. 30
De V. vexillationibus Comitatensibus, capite 43. 30
De VI. legionibus palatinis sub alio Magistro militum in præsenti. cap. 44. 30
De XVIII. auxilijs palatinis alterius magistri militum præsentalis. cap. 45. 31
De Magistro militum per Orientem. cap. 46. 32
De vexillationibus Comitatensibus, X. sub Magistro militum per Orientem. cap. 47. 32
De IX. legionibus Comitatensibus per Orientem. capite 48. 34
De legionibus X. Tsendo Comitatensibus Magistri militum per Orientem cap. 49. 34
De Magistro militum per Thracias, cap. 50. 36
De III. Vexillationibus palatinis sub Magistro militum per Thracias. cap. 51. 36
De IIII. Vexillationibus Comitatensibus sub Magistro militum per Thracias, cap. 52. 36
De legionibus Comitatensibus XXI. sub magistro militum per Thracias, cap. 53. 36
De Magistro militum per Illyricum, cap. 54. 39
De II. vexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Illyricum, & legione palatina. cap. 55. 39
De VI. auxilijs palatinis cap. 56. 39
De VIII. legionibus Comitatensibus magistri militum per Illyricum cap. 57. 39
De IX. legionibus pseudo Comitatensibus magistri militum per Illyricum. cap. 58. 39
Epilogus copiarum Orientis. cap. 59. 39
De præposito sacri cubiculi. cap. 60. 40
De schola silentiariorum. cap. 61. 40
De Magistro officiorum Orientis, & eius insignibus, cap. 62. 41
De scholis, quibus præerat magister officiorum. capite 63. 43
De schola agentium in rebus cap. 64. 43
De mensoribus, lampadarijs, admissionalibus, & inuitatorijs, cap. 65. 44
De V. Fabricis in diœcesi Comitis Orientis, & Fabricensibus. cap. 66. 44
De III. Fabricis Ponticæ. cap. 67. 45
De Fabrica Asiana. cap. 68. 45
De II. Fabricis Thraciarum. cap. 69. 45
De IIII. Fabricis Illyrici. cap. 70. 45
De officio magistri officiorum, cap. 71. 45
De quæstore, & eius insignibus. cap. 72. 45
De illustri Comite sacrarum largitionum Orientis, & eius insignibus. cap 73. 47
De his, qui erant sub dispositione Comitis sacrarum largitionum. cap. 74. 49
De officio Comitis sacrarum largitionum Orientis, cap. 75. 52
De scrinio canonum cap. 76. 52
De scrinio tabulariorum, cap. 77. 53
De scrinio numerariorum. cap. 78. 53
De scrinio aureæ massæ. cap. 79. 53
De scrinio auri ad responsum, cap. 80. 53
De scrinio vestiarij sacri cap. 81. 53
De scrinio ab argento. cap. 82. 53
De scrinio anularensi uel Miliarensi. cap. 83. 54
De scrinio à pecunijs, cap. 84. 54
De scrinio exceptorum. cap. 85. 54
De scrinio Mittendariorum Tertiocerio, & Quartocerio largitionum, cap. 86. 54
De illustri Comite priuatarum diuinæ domus in Oriente, & eius insignibus, cap. 87. 54
De officio Comitis rerum priuatarum. cap. 88. 56
De Comite domesticorum equitum, & domesticorum peditum, eorumque insignibus, cap. 89. 57
De spectabili Primicerio cubiculi. cap. 90. 58
De Comite castrensi sacri palatij, & eius insignibus, cap. 91.
De Primicerio notariorum, eiusque insignibus, & laterculo maiore. cap. 92. 60
De Magistris IIII. scriniorum, & eorum insignibus. cap. 93. 61
De Magistro memoriæ. cap. 94. 62
De Magistris epistolarum. cap. 95. 63
De Magistro libellorum. cap. 96. 63
De Comite dispositionum. cap. 97. 64
De Magistratibus prouinciarum cap. 98. 64
Communia magistratuum prouinciarum. cap. 99. 65
De Proconsulibus, & differentia inter eos, & alios prouinciarum magistratus. cap. 100. 66
Summarium magistratuum ciuilium Orientis. 67
De Proconsule Asiæ, et eius insignibus. cap. 101. 68
De Consulari Hellesponti, & Præside insularum. capit. 102. 69
De Proconsule Achaiæ, & eius insignibus. capite 103. 69
De Comite Orientis, eiusque insignibus, & officio. capit. 104. 70
De Lyciarchi, & Syriarchi muneribus, & ludis. cap. 105. 72
De Consulari, & postea Proconsule Palestinæ, eiusque insignibus. cap. 106. 72
De Consulari Phœniciæ. cap. 107. 73
De Consulari Syriæ primæ. cap. 108. 73
De Consulari Cypri. cap. 109. 73
De consulari Ciliciæ primæ, & Præside secundæ. cap. 110. 73
De Præsidibus secundæ & tertiæ Palestinæ salutariæ cap. 111. 73
De Præside Phœnices Libani. cap. 112. 74
De Præsidibus Euphratensis Syriæ, & salutaris. cap. 113. 74
De Osroenæ & Mesopotamiæ Præsidibus. cap. 114. 74
De Isauriæ Præside, & postea Comite. cap. 115. 74
De Præside & Moderatore Arabiæ. cap. 116. 74
De Præfecto Aegypti, eiusque insignibus, & officio. cap. 117. 75
De Præsidibus vtriusque libyæ. cap. 118. 76
De Præside Thebaidis, & eius insignibus. cap. 119. 76
De Præsidibus Arcadiæ & Aegypti, Augustanicæque correctore. cap. 120. 76
De Iuridico & alijs Alexandriæ magistratibus. cap. 121. 76
De Vicario Asianæ, & eius insignibus. cap. 122. 77
De consularibus Pamphyliæ & Lydiæ. cap. 123. 78
De Præsidibus Lyciæ & Cariæ, Lycaoniæ, & postea Prætore Iustiniano. cap. 124. 78
De Præsidibus Pisidiæ, Phrygiæ Pacatianæ & salutaris. cap. 125. 78
De Vicario Ponticæ, & eius insignibus. cap. 126. 79
De consularibus Galatiæ & Bithyniæ. cap. 127. 80
De Præsidibus Honoriadis seu Paphlagoniæ. cap. 128. 80
De Præside Cappadociæ. cap. 129. 80
De Præsidibus Ponti Polemoniaci, & Helenoponti. cap. 130. 81
De Præsidibus Armeniarum. cap. 131. 81
De Vicario Thraciæ & eius insignibus, cap. 132. 81
De consularibus Europæ & Thraciæ. cap. 133. 82
De Præsidibus Hæmimontis, Rhodopes, Mysiæ inferioris, & Scythiæ. cap. 134. 82
De Vicario Macedoniæ. cap. 135. 83
De consularibus Macedoniæ & Cretæ, capit. 136. 83
De Præsidibus Thessaliæ, vtriusque Epiri, & partis salutaris Macedoniæ. cap. 137. 83
De Vicario Daciæ, & Rectoribus, qui sub eo erant. cap. 138. 83
De limitaneis Comitibus, & Ducibus. capit. 139. 84
De Comite limitis Aegypti. cap. 140. 85
De alijs, quæ de minore laterculo emittuntur. cap. 87
De alijs numeris prouinciæ Augustanicæ. 88.
De Comite Isauriæ & Præside. cap. 141. 88
De Duce Lybiæ. cap. 142. 89
De Duce Thebaidis, & eius militibus. cap. 143. 89
De alijs, qui de huius Ducis minore laterculo emittebantur. 91.
De spectabili Duce Palestinæ. cap. 144. 93
De Alis & cohortibus, quæ de Palestinæ Ducis minore laterculo emittuntur. 92
De Duce Arabiæ. cap. 145. 93
De ijs, quæ de minore laterculo emittebantur. 93
De spectabili Duce Phœnices. cap. 146. 95
De his, qui de minore ipsius laterculo emittuntur.
De spectabili Duce Syriæ & Euphratensis seu Augusto Euphratensis. cap. 147. 96
De Augusto Euphratensis copijs, quæ de minore ipsius laterculo emittebantur.
De spectabili Duce Osroenæ. cap. 148. 97
De Duce Mesopotamiæ viro spectabili. cap. 149. 98
De Duce Armeniæ. cap. 150. 99
De spectabili Duce Scythiæ. cap. 151. 101

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Duce Mœsiæ secundæ.cap.152. 102
De Duce Mœsiæ primæ.cap.153. 104
De Duce Daciæ Ripensis.cap.154. 105
De Palestinæ & aliarum prouinciarum consularibus, eorumque insignibus & officijs. cap.155. 106.
De Correctoribus, eorumque insignibus. cap.156. 107
De Thebaidis, aliisque Præsidibus, tam Clarissimis, quàm Perfectissimis, eorumque insignibus. cap. 157. 108
De differentijs inter officia magistratuum. cap.158. 109
De Armarijs librorum à Notitia representatis. cap.159. 110

Index dignitatum Occidentis.

DE Occidentali Imperio.cap.1. pag.1
De Præfecto Prætorio Italiæ.cap.2. 115
De Præfecto Prætorio Galliarũ.c.3. 117
De Præfecto vrbi Romæ.cap.4. 117
De Præfecto annonæ. cap.5. 119
De Præfecto vigilum.cap.6. 120
De Comite formarum. cap.7. 120
De Comite riparum, et aluei Tiberis, & cloacarum. cap.8. 120
De Comite portus.cap.9. 121
De Magistro census.cap.10. 121
De Rationali vinorum.cap.11. 121
De Tribuno fori suarij. cap.12. 121
De Consulari aquarum.cap.13. 121
De Curatore operum maximorum.cap.14. 122
De Curatore operum publicorum.cap.15. 122
De Curatore statuarum.cap.16. 122
De Curatore horreorum Galbanorum. cap.17. 123
De Centenario portus.cap.18. 123
De Tribuno rerum nitentium. cap.19. 123
De Magistro peditum in præsenti Occidentis. cap. 20. 127
De XII. palatinis legionibus Magistri militum præsentalis Occidentis. cap.21. 128
De auxilijs palatinis LXV. Magistri peditum præsentalis per Occidentem.cap.22. 128
De Legionibus Comitatensibus XXXII. Magistri peditum per Occidentem.cap.23. 130
De XVIII. Legionibus Pseudocomitatensibus Magistri peditum Occidentis.cap.24. 132
De Comite & Magistro equitum præsentali occidentis, eiusque militibus, & eorum insignibus. cap. 25. 132
De LXV exillationibus palatinis Magistri equitum præsentalis Occidentis.cap.26. 134
De Vexillationibus Comitatensibus XXXII.cap. 27. 134
De Magistro equitum per Gallias.cap.28. 136
Tabella eorum, qui Præposito sacri cubiculi parebant.
De Illustri Præposito sacri cubiculi.cap.29. 136
Tabula eorum, quibus Magister officiorum in Occidente præest.
De Magistro officiorum Occidentis.cap.30.
De Fabricis Occidentis.cap.31.
De VI. Fabricis in Italia.cap.32. 139
De Fabricis VIII. in Gallijs.cap.33. 139
De Quæstore. cap.34. 139
Tabula eorum, quibus Comes largitionum Occidentis imperabat.
De Illustri Comite sacrarum largitionum Occidentis.cap.35. 141
De Præpositis thesaurorum.cap.36. 141
De Procuratoribus monetæ.cap.37. 142
De Procuratoribus Cynegiorum, aut Gynæciorum. cap.38. 142
De Procuratoribus Baphiorum.cap.39. 143
De Præpositis Brambaricanorum, seu argentariorum. cap.40. 143
De Præpositis Basilagarum.cap.41. 143
Index eorum, quibus Comes rerum priuatarum Occidentis imperabat. 143
De Illustri Comite rerum priuatarum Occidentis. cap.42. 144
De Comitibus domesticorum peditum, & equitum. cap.43. 145
De Primicerio sacri cubiculi, & Castrensi palatij Occidentis.cap.44. 146
De Primicerio notariorum Occidentis. capitol.45. 147
De Magistris scriniorum Occidentis.cap.46. 147
Index eorum, quibus Præf. Prætorio Italiæ imperabat. 147
De Proconsule Africæ, & eius insignibus. cap.47. 148
De Vicario vrbis Romæ.cap.48. 149
De Italiæ Magistratibus.cap.49. 149
De consulari campaniæ. cap.50. 149
De Consulari annonario Tusciæ, vmbriæque.cap.51. 150
De Consulari Piceni suburbicarij. cap.52. 150
De consulari Siciliæ. cap.53. 150
De Correctoribus Apuliæ & Calabriæ, item Bruttiorum & Lucaniæ.cap.54. 151
De Præsidibus Samnij & Valeriæ. cap.55. 151
De Præsidibus Sardiniæ & Corsicæ.cap.56. 151
De Vicario Italiæ.cap.57. 151
De consulari Venetiæ & Istriæ.cap. 58. 151
De consularibus Aemiliæ, Flaminiæ, & Piceni.cap. 59. 152
De consulari Liguriæ.cap.60. 152
De Præsidibus Alpium Cotiarum, Retiæ primæ, & secundæ.cap.61. 152
De Vicario Illyrici Occidentalis.cap.62. 152
De consulari Pannoniæ secundæ, & correctore sauiæ, ac Præside Pannoniæ primæ, & vtriusque Norici.cap. 63. 152
De perfectissimo Præside Dalmatiæ.cap.64. 152
De Vicario Africæ, et eius consularibus, ac Præsidibus.cap.65. 153
De præfectis annonæ Africæ, et patrimonialium fundorum.cap.66. 154
Index eorum quibus præfectus prætorio Galliarum præerat. 155

De

De Vicario Hispaniarum, & earum magistratibus. cap.67. 155
De Vicario Galliarum, seu XVII. prouinciarum, earumque magistratibus.cap.68. 157
De Vicario Britanniæ, & eius magistratibus. cap. 69. 158
De Comite Africæ.cap.70. 159
De Comite Tingitanæ.cap.71. 160
De Comite limitis Saxonici p Britanniã.cap.72. 161
De Comite Britanniæ.cap.73. 162
De Comite limitum Italiæ.cap.74. 163
De Comite Argentoratensi.cap.75. 164
De Comite Illyrici.cap.76. 164
De Comite Hispaniarum.cap.77. 164
De Duce & Præside Mauritaniæ, Cesariensis. cap. 78. 165
De Duce Tripolitanę prouinciæ. cap.79. 166
De militum Africę reformatione.cap.80. ibidem
De Duce Pannoniæ secundæ Ripariensis, siue Sauiæ cap.81. 167
De Duce Valeriæ Ripensis. cap.82. 169
De Duce Pannoniæ primæ & Norici ripensis. capit.83. 171
De Duce Retiæ primæ & secundæ. cap.84. 172
De Duce prouinciæ Sequanici. cap.85. 173
De Duce tractus Armoricani, & Neruicani. capit.86. 174
De Duce Belgicæ secundæ. cap. 87. 174
De Duce Germaniæ primæ.cap.88. 176
De Duce Britanniarum. cap. 89. 177
De Duce Mogontiacensi.cap. 90. 179
De insignibus Consularium. cap. 91. 182
De insignibus correctorum. cap. 92. 183
De insignibus præsidum. cap. 93. 183

FINIS.

IVRA

Universidad de Deusto
Biblioteca

IVRA IN HOC OPERE ILLVSTRATA, Et nouiter declarata, ll. ff.

l. abesse. 32. ff ex quib. causis maior. in præfatione. & cap. 20. de præfecto legionis.
l. vlt. de conueniend. fisci debito. in præfatione.
l. 2. ff. de in ius vocand. cap. 6. de cursu publico.
l. vlt. §. hi quoque ff. de mun. & hon. ibidem.
l. eos. 27. §. vlt. de falsis. ibidem.
l. continuus. 137. §. cum ita de verbo. obliga. ibidem.
l. illicitas, §. ne tenuis. ff. de offi. præsid. cap. 9. de apparitoribus.
l. vlt ff. de separatio. cap. 10. de principe.
l. 1. §. 1. ff. de offic. proconsul. capit. 13. de commentariens.
l. 2. ff. ad l. Iul. maiest. cap. 14. ab actis.
l. pater. ff. de adim. legat. cap. 21. de primipilo.
l. pater. §. Iulius Agrippa. ff. de leg. 3. ibidem.
l. pediculis. §. quidam ff. de aur. & arg. lega. ibidem.
l. vlt §. patrimonium. ff. de mun. & hon. ibidem.
l. capitalium. §. ad statuas de pœnis. cap. 22. de insignibus. & cap. 24. de imaginibus.
l. 41. nam & imperator. ff. de donatio. inter vir. & vxor. ibidem de insignibus.
l. 5. ff. ad l. Iul. maiest. cap. 24. de imaginib.
l. officium. §. vlt. ff. de milita. testa. cap. 26. de præfectis legionum.
l. pen. §. vlt. de lega. 3. cap. 72. de officio quæstoris. & cap. 93. de magistr. 1111. scrinior.
l. creditor. §. inter uenditorem. ff. de actio. empt. ibidem. de officio quæsto.
l. 3. §. si quid. ff. de minor. ibidem.
l. Lucius Titius. 72. ff. de leg. 2. ibidem.
l. mortuo boue. §. 1. ff. eo. tit. ibidem.
l. fideicommissa. §. si seruo. ff. de leg. 3. ibidem.
l. libertis quos. §. ab hæredibus. ff. de alim. & cibaria. lega. ibidem.
l. negociatores. de excusat. muner. cap. 73. de comite largitionum.
l. 6. ff. de custod. reorum ibidem.
l. vlt. §. 1. ff. de mun. & hono. ibidem.
l. vlt. in fi. si mens. falsum mod. dixer. cap. 77. de scrinio tabular.
l. officium. §. vlt. ff. de re milit. cap. 26. de præfectis legionum.
l. antepenult. ff. de annu. legat. capit. 93. de magistr. 1111. scrinior.
l. 6. §. 1. ff. de ducenar. ibidem.
l. 4. §. 1. ff. de sicariis. cap. 95. de magistro epistolarum.
l. 5. §. vlt. ff. de pœnis. ibidem.
l. 4. §. ingressum. ff. de offic. proconsul. cap. 96. de magistro libellorum.
l. 3. de appellat. recip. ibidem.
l. Athleta. §. 1. ff. ex quib. caus. infam. irrog. capit. 105. de lyciarchis.
l. 37. ff. de iudicijs ibidem.
l. 5. ff. ad l. Iul. de ui pub. ibidem.
l. 1. §. 1. ff. de appellat. ibidem.
l. 6. ff. de excusat. tutor. ibidem.
l. 8. de vacat. muner. ibidem.
l. 17. ff. de muner. & honor. ibidem.
l. non distinguemus. §. sacerdotio. de arbitr. ibidem.
l. 1. §. 1. ff. ad l. Iul. de ambitu. ibidem.
l. pen. ff. de vacat. muner. ibidem.
l. 3. §. si præsidis, & §. vlt. ff. de re milit. cap. 117. de præfecto Augustali.
l. omne delictum, 6. ff. eo. tit. ibidem.
l. officium, 12. ff. de re milit. ibidem.
l. in agris. ff. de acquir. rer. domin. cap. 139. de limitaneis comitibus & ducibus.
l. 1. §. 3. & 4. ff. de flumin. ibidem.
l. Lucius. ff. de cultu. ibidem.
l. si captiuus. ff. de capti. & postlim. reuers. ibidem.
l. relegatorum, 7. §. & quoddam de pœnis. ibidem.
l. cum hic status. §. si mulier ff. de donat. inter uir. & vxor. cap. 155. de palestinæ, & aliarum prouinciarum consularibus.
l. præsidis, 34. ff. si cer. peta. cap. 158. de differentijs inter officia magistratuum.
l. sed & si 52. §. 1. ff. de iudi. cap. 5. lib. 2. de præfecto annonæ.
l. mortuo 49. §. 1. ff. de leg. 2. ibidem.
l. Titia Seio, 87. in princ. ff. eod. de leg. 2. ibidem.
l. si maritus, 15. §. 1. ff. ad l. Iuliam, de adult. cap. 6. lib. 2. de præfecto uigilum.
l. qui mittuntur, §. 1. ff. ex quib. caus. maior. ibidem.
l. verum, §. ex facto. ff. de minor. cap. 8. de comite riparum, & cap. 14. de curatore operum maximorum lib. 2.
l. 41. ff. de actio. emptio. cap. 13. lib. 2. de consulari aquarum.
l. cum quidam, 17. §. fiscus, de usur. ibidem.
l. pen. de fugitiuis. cap. 18. de centenario portus lib. 2.
l. generaliter, 3. §. spurios. ff. de decurio. cap. 2. lib. 3. de magistratibus municipalibus.
l. spurij. §. 1. ff. de decurio. cap. 3. de magistratib. municip. lib. 3.
l. 5. §. si mulier. ff. de dona. inter uir. & uxor. ibidem.
l. cum quidam, 23. ff. de annu. lega. ibidem.

l. vlt. ff.

DECLARATA.

l. vlt. ff. de decret. ab ordine facien. cap. 6. lib. 3. de magistrat. municipa.
l. honores. ff. de decurio. cap. 8. lib. 3. de magistra. municipa.
l. vlt. §. iudicandi. ff. de mun. & hon. ibidem.
l. pars litterarum. ff. de iudi. ibidem.
l. vlt. ff. de offi. assessor. cap. 11. de magistratib. municipalib.
l. vlt. §. item rescripserunt. ff. de admin. rer. ad ciuitat. pertin. cap. 12. de magistra. municip.
l. vlt §. cura quoque. ff. de muner. & honor. ibidem, & cap. 12.
l. si duas, §. est autem de excusat. tutor. ibidem, & cap. 19.
l. 2. ff. de vacat. muner. capit. 12. de magistrati. municipa.
l. vlt. §. 2 ff. de muner. & honor. cap. 14. de magistra. municipa.
l. vlt. ff. de pecul. ibidem.
l. eius, qui in prouincia. ff. si cer. peta. ibidem.
l. uxorem, §. legauerat, ff. de leg. 3. ibidem.
l. 4 ff. de seruis fugit. cap. 18. de magistra. municip.
l. diuus, ff. de custod. reorum, ibidem.
l. vlt. §. irenarchæ ff. de muner. & honor. ibidem.
l. lectis 12. ff. de peric. & commod. rei vend. cap. 19. de magistra. municip.
l. vlt. §. hi quoque de muner. & honor. cap. 20. de magistra. municip,
l. 1. §. iubemus, C. de offi. præf. prætor. Afr. in præfatione.
l. 2. §. vlt. C. eo. tit. ibidem.
l. vlt. C. de offi magi. officio. ibidem.
l. 1. C. de offi. quæsto. ibidem.
l. 2. C. eod. tit. ibidem.
l. quoniam C. de cursu publ. cap. 6. de cursu publico.
l. 12. l. 48. C. Theo. eod. tit. ibidem.
l. 23. l. 26. l. pen. C. Theo. eo. de cursu pub. ibidem.
l. 15. 17. 18. 36. 60. C. Theo. de cursu pub. ibidem.
l. 3. C. Theo. de anno. & tribut. ibidem.
l. nemo. 8. C. de anno. & tribut. ibidem.
l. 2. C. de cond. in pub. hore. ibidem.
l. 2. C. de lucris aduocato. ibidem.
l. 119. C. Theo. de decurio. ibidem.
l. 4. C. Theo. de offi. recto. prouin. ibidem.
l. 2. l. 5. C. Theo. de cursu pub. ibidem.
l. 3. C. de cursu pub. ibidem.
l. 4. C. eod. tit. ibidem.
l. 1. C. de tractator. ibidem.
l. scriniarios 16. C. de testam. ca. 9. de apparitoribus.
l. nulli. 10. C. de numerar. ibidem.
l. 4. C. de episco. & cleric. ibidem.
l. in his, pen. & ult. C. de diuer. offi. ibidem.
l. vlt. C. de offi. præf. vrb. cap. 12. de adiutore.
l. 31. C. de episco. & cler. cap. 14. ab actis.
l. vlt. C. de donat. caus. mort. ibidem.
l. 30. in hac, C. de donat. ibidem.
l. 28. nulli C. de episco. et cleric. ibidem.
l. 2. l. 18. C. de testamen. ibidem.
l. 19. illud C. de sacr. sanct. eccle. ibidem.
l. contractus C. de fid. instrum. ibidem.
l. consulta. 23. C. de testa. ibidem.
l. data. C. de donat. ibidem.
l. 1. C. de exacto. tributo. cap. 20. de singular.
l. 2. in notitia C. de offi. præf. præto. Afri. ibidem.
l. ordinariorum cum ll. seqq. C. de cohorta. lib. 12 ibidem.
l. 6. C. Theo. de cohorta lib. cap. 21. de primipilo.
l. 3. & 4. C. de primipilo. ibidem.
l. 4. C. in quib. caus. pign. vel hypot. tacitè contrab. ibidem.
l. 1. C. de cond. ex lege ibidem.
l. 1. C. de primipilo ibidem.
l. 12. C. de dignita. lib. 12. cap. 22. de insignibus dignitatum.
l. quicunque. C. de procura. ibidem.
l. 5. C. de offi. rector. prouin. ibidem.
l. 19. C. Theo. de suariis. ibidem.
l. 4. C. de iniurijs ibidem.
l. 1. C. de sentent. pars. & restit. ibidem.
l. de his 21. §. sin autem. C. de episco. & cler. ibidem.
l. 1. C. de offi. comit. rer. priuata. cap. 25. de Præfecto vrbis Constantinop.
l. 1. C. de honor. vehiculis ibidem.
l. 1. C. de annonis ciuilib. cap. 26. de præfecto annonæ.
l. 1. C. de cano. frumenta. vrb. Constant. ibidem.
l. 5. C. Theo. de anno. ciuilib. ibidem.
l. 2. 3. 4. C. Theo. eod. tit. ibidem.
l. vlt. §. præterea, C. de iur. doti. ibidem.
l. vlt. §. & nemo. C. de quadr. præscrip. ibidem.
l. 2. C. de anno. ciuilib. ibidem.
l. pen. C. de commerc. & mercato. cap. 27. de præfecto vigilum Constantinop.
l. vlt. C. de diuers. offi. cap. 31. de magistris militum in præsenti.
l. vlt. C. de re milita. ibidem.
l. 4. C. de apparito. magistr. milit. ibidem.
l. restituendæ. C. de aduocat. diuerso. iudic. ibidem.
l. vlt. C. de domestic. & protect. ibidem.
l. 2. C. de curiosis. ibidem.
l. si Rufinus C. de milit. testa. cap. 36. de præfectis legionum.
l. 5. in criminali C. de iurisd. omni. iudi. ibidem.
l. vlt. C. de commeatu ibidem.
l. vlt. græca C. de erogat. milita. anno. ibidem.
l. 1. C. de comit. rei milita. ibidem.
l. 1. C. de offi. vicar. ibidem.
l. nemo C. de assessor. ibidem.
l. iubemus 2. C. de eroga. milita. anno. ibidem.
l. pen. C. de metallar. ibidem.
l. scriniarios C. de milita. testam. cap. 40. de officio magistri militum in præsenti.
l. 1. C. de sportulis ibidem.
l. vlt. C. de diuer. offi. cap. 65. de mensoribus lampadar.
l. 1. C. de offi. magi. officio. cap. 71. de officio magistri officiorum.
l. vlt. C. de pignor. cap. 72. de officio quæstoris.
l. vlt. C. de proxim sacro scrinior. ibidem.
l. 7. & 8. C. de vectigalib. cap. 73. de comite sacrar. largitionum.
l. vlt. C. de eunuchis ibidem.
l. 7. C. de locato. ibidem.

l. 5. 7. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.2.C.de palati.sacr.largit.ibidem.
l.3.7.& 8.C.de palat.sacr.largit.ibidem.
l.1.C.de offi.comit.sacr.largit.ibidem.
l.vlt.C.de exactio.tributo.ibidem.
l.12.C.de cursu publ.ibidem.
l.1.C.de quæstorib.ibidem.
l.1.C.de compensatio.ibidem.
l.1.C.ne fiscus,quam rem vend.ibidem.
l.2C.de solutio. ibidem.
l.1.C.de cano.largit.ibidem.
l.1.C.de auri public. profecutor ibidem.
l.1.C.de irenarchis,ibidem.
l.1.& 4.C.de seruis fugiti. ibidem.
l.pen.C.de cano.sacr.largit. ibidem.
l.vlt.C.Theo.de diuers.offic. ibidem.
l.vlt.§.pen.C.eo.tit. ibidem.
l.1.l.per annos,C.de metallar.ibidem.
l.1.C.de ponderato.& auri illato. ibidem.
l.iubemus nullam, C. de sacr. sanct. eccle. ibidem.
l.vlt.græca, C. de nauicular ibidem.
l.vlt. C.de cano. largit. tit. cap. 76. de scrinio canonum.
l.1.C.eo.tit.ibidem.
l.in scriniis,C.de palatin. sacr.larg.cap.81.de scrinio vestium sacr.cap.83.de scrinio anularensi vel miliarensi.
l.placuit. C. de palat. sacr. largit. cap.86. de scrinio mittendar.
l.4.C. de fund. rei priua. cap. 87. de illustri Comite priuatarum.
l.2.C.ne rei domi. vel templ.ibidem.
Tit.C.de locatio.præd.ciuili.ibidem.
l.1.C.de grege dominico. ibidem.
l.5.& 7.C. de iur. fisc. capitulo.88.de offi. com. priuata.
l.pen.§.vlt.C.de bonis proscrip. ibidem.
l.vlt.C.de rescind.uend. ibidem.
l.beneficiarij.C.de episco.& cler.ibidem.
l.1.C.de apochis publi.ibidem.
l.in contractibus,§.1.& 2.C.de non numera.pecuni. ibidem.
l.1.& 2.C.de decanis,cap.90.de spectabil. prim. cubiculi.
l.2.C.de priuile.eor.qui in sacr.pala.milit.ibidem.
l.1.& 2.C.de castr.& minist. cap. 91. de Comite Castrensi.
l.1.C.de mensorib. ibidem.
l.his scholaribus,C.de erogat.milit.anno. ibidem.
l.vlt.C.de offi.magi.officior.cap.92.de primicerio notariorum.
l.1.§.hoc etiam,C.de offi.P.P.Afri.ibidem.
l.1.2.& vlt.C.de primicer. ibidem.
l.61.C.de decurio.ibidem.
l.hac lege & seq.C.de metat. ibidem.
l.5.in fin.C.qui milita.non poss. ibidem.
l.comperimus,13.C.de proxim.sacr.scrin.ibidem.
Cod. de magistr. scrinior. cap. 93. de magistr. 1111. scrinior.
l.1.C.de offi.quæstor.ibidem.
l.2.C. de fid.instrum. & iure hastæ fiscæ. cap. 96. de magistro libellor.
l.3.C.de postul.ibidem.
l.sanum,C.de transf. ibidem.
l.1.C.de suffragio.ibidem.
l.1. C.de offi. comit.sacr.patr.cap.101.de proconsule Asiæ,& cap.102.& seq.
l.6.C. de off. recto.prouin.cap.102.de consulari Helleſponti.
l.2. C. de priuileg. scholar. cap. 103. de proconsule Achaiæ.
l.1.C. de offi. com.orient.cap.105.de lyciarchis.
l.1.C.de natural.lib. ibidem.
l.vlt.C.de cupreß.ex luco Daph.ibidem.
l.vlt. C.Theo.de expens.ludor.ibidem.
Edictum 4.de magistro phœniciæ.ibidem.
l.1.C.de perie succeß.parent.ibidem.
l.103.C.Theo.de decurio.ibidem.
l.46.& 75.C.Theo.de decurio.ibidem.
l.pen.C.de pact.ibidem.
l.33.& l.51.C.de episco.& cler.ibidem.
l.4.C.de iniur.ibidem.
l.iubemus C.de sacr.san.eccleſ. cap.117.de præfecto Augustali.
l.vlt.C.de his, qui per met.iudi.non appell. cap.122. de Vicario Asianæ.
l.quamuis 19.C.ad l.Iuli.de adult.cap.139.de limitaneis comitibus & ducibus.
l.1.C.de offi.quæstor.ibidem.
l.1.C.de diuer.offi.ibidem.
l.vlt.C.de offi.mili.iud.ibidem.
l.2.§.hac autem C.de offi.pref.præto.Afr.ibidem.
l.pen.C.de appella.ibidem.
l.1.C.ne rei milit.ibidem.
l.1.& 2.C.de comit.rei milit.ibidem.
l.3.C.de offi.recto.prouin.ibidem.
l.vlt.C.de fundis limitro.ibidem.
l.2.§.pro limitaneis C.de offi. præf.præto.Afric.ibidem.
l.vlt.C.de pœnis.cap.140.de comite limitis Aegypti.
l.1.C. de cupreſſ ex luco Daphnes. cap. 143. de duce Thebaidis.
l.28.C.de fideicommiſſ.cap.152.de duce mœsiæ secundæ.
l.1.C.de general.abolitio. cap.155. de paleſtinæ & aliarum prouinciar.consularib.
l.1.C.de offi.comit.rer.priuat.ibidem.
l.1.C.de aquæductu lib.11.ibidem.
l.2.C.de proxim.sacr scrinio.cap.157.de Thebaid.aluſque præſidib.
l.2.C.de offi.præfect..Augusta.ibidem.
l.4.C.de iurisdi.omni.iudi.ibidem.
l.7.C.de cohortalib.ibidem.
l.1.C.de aquæductu.cap.13.lib.2.de consulari aquarum.
l.1.C.Theo.de diuer.officijs.ibidem.
l.1.C.de irenarchis.cap.18.lib.2. de centenario portus.
l.7.C.vbi cauſe fiſcales.cap.35.lib.2.de comite largitionum occidentis.
l.3.C.de veſtib.holober.cap.39.lib.2. de procuratoribus baphiorum.
l.3.C. de cohortal. c.41. lib. de prepoſitis baſtagarū.

l.ſi quis

l.ſi quis 5.C.de natural.lib.de magiſtratib.municipalibus,cap.1.
l.ciues 7.C.de incolis.lib.de magiſtra. municipa.capitolo 2.
l.2.C.de decurio.de magiſtrat.municip.cap.5.
l.iudæorum 17.C.de iudæis eod.lib.cap.6.
l.1.C.de offi.iuridici Alexan.eod.lib.8.
l.3.C.de compenſat.eod.lib.cap.12.
l.vlt.C.vt nemini liceat in coempt.ſpecier.ſe excuſar. ibidem.
l.1.C.de irenarchis.eo.lib.cap.18.
l.vniuerſi C.de vectigal.ibidem.
l.non iccirco C.de libera.cauſ.ibidem.
l.hac parte C. de proxim. ſacro. ſcrinio. eod. lib.cap. 20.
l.præcipimus. §. quod ſi C. de appellatio. de Duce & Præſide Arabiæ cap.145.& cap.78.de Duce et præſide Mauritaniæ Cæſarienſis.
l.ſi tribunus ff. de excuſ.tuto.in breuiario xiiij.regionum Romæ,ver.Vrbanæ iiij.
l.qui mittuntur §.1.ff.ex quib.ca.maio.ibidem.
l.ſi maritus §.1.ff.de adult.ibidem.

Iura Authen.ſiue Nouell.

Nouella 8.vt iudi. ſine quoquo ſuffra. fiant. in Notitia in præfatione.
Nouella 17.§.1.ibidem.
Nouella 25.§.vlt.ibidem.
Nouella 24.§.vlt.cap. 22.de inſignibus dignitatum.
Nouella 25.ibidem.
Nouella 26.ibidem.
Nouella 27.§.1.ibidem.
Nouella 28.§.vlt.ibidem.
Nouella 29.§.vlt ibidem.
Nouella 30.§.antep.ibidem.
Nouella 70.§.1.ibidem.
Nouella 105.§.2.ſeu Aut.de conſulibus.ibidem.
Nouella 8.§.1. ſeu Aut. ut iudi.ſine quoquo ſuffra. fiant.ibidem.
Nouella 22. in fin. cap.31. de magiſtris militum in præſenti.
§.illud Aut.de tabellio.ſeu nouella 44.cap.73.de comite largitionum.
Nouella 24.25. in fin. cap. 92. de primicerio notarior.
Nouella 26.ibidem.
Nouella 8.in Notitia ibidem.
Nouella 17.ibidem.
Nouella 8. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. fiant. cap. 100.de proconſulibus.
Nouella 89.§.vlt.cap.105.de lyciarchis.
Nouella 31.§.pen. cap. 139. de limitaneis comitibus & ducibus.
Nouella 31.§. conſtituimus. cap.157. de Thebaid. aluſque præſidibus.

§.Inſtitutio.

§.cum autem.inſtitu.de adoption.cap.14.ab actis.

AVCTO-

Universidad de Deusto
Biblioteca

AVCTORVM LOCA DECLARATA.

- *Ambrosii de obitu Valentiniani.cap.91.de comite castrensi.*
- *Ammiani Marcellini lib. 21.ca. 3.de perfectissimis.*
  Eiusdem locus lib. 20. cap.6. de cursu publico.

Cassiodori.cap.91.de comite castrensi.
Historia Tripertita cap.6.de cursu publico.
Itinerarij Antonini d.cap.91.in comite castrensi.
Eiusdem cap. 139.de limitaneis comitibus & ducibus.
Julij Capitolini in Maximino.ibidem.
Eiusdem in M. Antonino. cap.155.de Palestinæ & aliarum prouinciarum consularibus.
Lampridij in Alexandro duo loca. cap.91.in comite castrensi.
Marcellini locus cap. 26.lib.2.de præpositosacri cubiculi,& lib.21.de cursu publico.
Martyrologij 7. 12.Maij, cap.155.de palestinę & aliarum prouinciarum consularibus.
16.cal.Martij.item 12.Junij.ibidem.
Plinij lib.2.cap.14.in comite castrensi cap.91.
Eiusdem ad Traianum. cap. 101. de proconsule Asiæ.
Ptolemæi.cap. 139.de limitaneis comitibus & ducibus.
P. Victoris locus in 9.vrbis regione in præfatione.
Spartiani in Pescennio.cap.139.de limitan.comitib. & ducibus.
Tertulliani aduersus Valentinianos.in 9.vrbis regione in præfatione.
Taciti in Agricola cap. 155.de palestinæ & aliarum prouinciarum consularibus.
Eiusdem lib.17.ibidem.
Eiusdem lib.18.ibidem.
Eiusdem locus lib.20. cap.47.lib.2.de proconsula Africa.
Tranquilli in Augusto cap.28. & vlt.in præfatione.
Eiusdem cap.9.in comite castrensi cap.91.
Eiusdem locus cap. 88. in Augusto. cap. 155. de Palestinæ & aliarum prouinciarum consularibus.
Eiusdem in Tiberio cap.40.ibidem.
Eiusdem in Vespasiano cap. 4. & cap. 8. ibidem, & c. 110.
Vopisci in Aureliano cap.91.de comite castrensi.
Eiusdem in eodem Aureliano, cap.139.de limitaneis comitibus & ducibus.

Laterculum maius.
Laterculum minus.
Breuiarum imperij.
Rationarium imperij.
Breues.
Commentarium Principis.
Notitia.
} *In præfatione.*

Mutationes.
Mansiones.
Stationes.
Catabulum.
Mancipes.
Duplomata.
} *De cursu publico cap.6.*

Euectio.
Officium.
Cohortales.
Beneficiarij.
Scriniarij.
Probatoriæ.
} *cap.9.de apparitoribus.*

Præsentum. } *cap.xxxi.de magistromilitum in præsenti.*

Ducianum iudicium.cap.139.de limitaneis comitibus & ducibus.
Probatoriæ.ibidem.

IMPERIVM ORIENTALE.

Præfectus urbis Constantinopolitanæ, | Præfectus Prætorio Orientis, | Præfectus Prætorio Illyrici,

Illyrici Orientalis diœceses duæ, Macedonia & Dacia, quæ erant sub dispositione illustris Præfecti Prætorio per Illyricum.

- Macedoniæ erant Prouinciæ sex.
  - ACHAIA *habebat Proconsulem.*
  - MACEDONIA *habebat Consularem.*
  - THESSALIA *habebat Præsidem.*
  - CRETA *habebat Consularem.*
  - EPIRVS *uetus, habebat Præsidem.*
  - EPIRVS *noua & pars Macedoniæ Salutaris habebat Præsidem.*
- Daciæ Prouinciæ quinque.
  - DACIA *mediterranea habebat Consularem,*
  - DACIA *ripensis, habebat Præsidem & ducem limitaneum.*
  - MOESIA *prima & secunda, habebat Præsidem.*
  - DARDANIA *habebat Præsidem.*
  - PRAEVALITANA *& pars Macedoniæ habebat Præsidem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

IMPERIVM OCCIDENTALE.

Præfectus urbi Romanæ. Præfectus prætorio Italiæ. Præfectus prætorio Galliarum.

Illyrici Occidentalis prouinciæ sex, uidelicet Dalmatiæ, Pannonia prima, Pannonia secunda & Sauia, Valeria, Noricum mediterraneum, & Noricum Ripense, quæ erant sub dispositione illustris Præfecti prætorio Italiæ. Nam de his accipiendum cum legimus illum præter Italiam & Africam, etiam Illyricum sub se habuisse. Proinde uoco Occidentale, respiciendo ad supremam illam administrationem ac sedem Præfecti prætorio Italiæ ad quem prouocabatur.

Illyrici Occidentalis Prouinciæ sex, videlicet
- PANNONIA *prima habebat Consularem.*
- PANNONIA *secunda.*
- SAVIA *siue Pannonia Ripariensis habebat Correctorem.*
- VALERIA *Ripensis habebat Ducem limitaneum.*
- DALMATIAE *habebant Præsidem.*
- NORICVM *mediterraneum.*
- NORICVM *Ripense, habebat Ducem limitaneum.*

Huc pertinet quod Sextus Rufus V. C. in compendio historiarum ad Valentinianum Aug. de utroque Illyrico intelligens Orientali & Occidentali, decem & septem Illyrici prouincias enumerat, ijs uerbis, Habet, inquit, Illyricum decem & septem prouincias, Noricorum duas, Pannoniorum duas, Valeriam, Sauiam, Dalmatiam, Mœsiam, Dacias duas, Et in ditione Macedoniæ sunt septem, Macedonia, Thessalia, Achaia, Epiri duæ, Prævalis, & Creta. Hæc ille. Cæterum nemo mirabitur Pannoniam siue Noricum Illyrico adscribi, qui cogitabit Illyriorum, qui & postea Dalmatæ dicti sunt, nobilitatem uetustatemque. Nam ab interiori insignioriq; populo etiam extremas ad Danubium uer gentes nationes libuit antiquis Illyriorum uocabulo generatim complecti. Quam rationem secutus Iulius Cæsar scribit Rhenum flumen Sequanos, Mediomatricos, & Treuiros præterlabi, clarissimorum populorum fines tam latè extendens. Ergo prouinciæ istæ Illyrico accensebuntur propter primæuam originem, quam posteriori tempore gubernationis causa facta diuisio consecuta est. Nolo primi Illyricarum gentium conditoris Illyrij illius Polyphemi Galateæque filij genus posteritatemque

DESCRIPTIO

ritatemque prolixius recensere, quod ab alijs fieri uideo. In primis memine mus Diœceseis Episcopales Christianæ religionis multis certissimisq; indicijs Romanam antiquitatem nobis repræsentare. Notum autem est priusquam Vienna ac Noua ciuitas proprios episcopos impetrassent, quem antistitem agnouerint. Adeo omnia ad interiores nationes propter originem nobilitatemque referuntur. Quinetiam certum nobis testimonium diligentissimus Geographorum Strabo præbet, cum libro septimo Illyricas prouincias Istro Alpibusque contiguas esse dicit, Italiamque inter & Germaniam sitas. Intelligit autem Germanorum nomine cum scribit Illyricorum loca Italiam & Alpes, Germanos & Dacos ac Getas attingere, Marcomannos præcipue infra quos Quadi habitabant, utrique trans Danubium, ubi adhuc est Marcomannorum campus, & Vngaria transdanubiana uersus Septentrionem in Quadorum regione. Subditque Strabo descriptis Illyricis Alpibus quas à Vindelicis hoc est Bauaris montanis inchoare dicit, Reliquam, inquiens, plagam Pannonij obtinent, usque ad Segesticam atque Istrium ad Septentrionem atque Orientem. Ad alias autem partes amplius etiam porriguntur. Et post multa addit sui temporis Imperatores Polam usque, oppidi in Istria nomen est, terminos Italiæ extendisse. Quid ergo mirum si istas supra nominatas prouincias Illyrico propter originis & uetustatis nobilitatem, atque Præfecturæ Prætorianæ Italiæ subiectas legimus? Etenim Prætorij Italici iurisdictio Pannoniam Secundam inter prouincias Occidentalis Imperij ultimam complectebatur cum Sauia atque Valeria, ad cuius finem Orientalis administrationis initium erat. Debet autem præter omnia ista, autoritas Imperatorum nobis pro lege esse, nec obstat quod huiusmodi siue diuisiones terrarum siue coniunctiones apud autores uetustiores diuerse non occurrũt. Multa namque excogitauit posteritas, dum prouincias pleraque rursum per primæ & secundæ nomenclaturam distinguit. Id quod apud antiquissimos scriptores non reperias. Videre uero licet Illyrici uetustam amplitudinem ex eo quod Appianus Græcus scriptor quicquid prouinciarum citra Alpes est, à Romanis Illyrico attribui scribit, etiam Rhetias ipsas, ut de inferioribus istis prouincijs, de quibus nobis disputatio est, minus sit mirandum. Atque hinc multorum auctorum loca melius intelligentur, ut cum Ausonius canit: Illyricis regnator aquis ubi Nile secundus Danubius Ieœum profero fonte caput, nimirum propter Sauum ex Carnicis alpibus, & Draum è Noricis atque alios fluuios prouinciarum inferiorum in Danubium exonerantes: Et cum Herodianus tradit, Illyricas gentes solas discrimen facere inter Italiam & Germaniam, ut de Ammiano Marcellino & alijs taceam: Item quod de Occidentali Illyrico accipiendum sit, cũ codicis Theodosiani libro Nono Impp. Grat. Valent. & Theod. A. A. Aad Flauianum PF. Illyrici & Italiæ scribunt: ut de Orientali Illyrico, quoties simpliciter Illyricum nominant ad Thalassium & similes Præfectos prætorio passim scribentes. Cæterum nihil clarius totam rem indicat quàm antiquum illud uolumen quod Notitias cum Orientis tum Occidentis continet à quo dissentire nephas, unde & præcedens descriptio desumpta est, paucu-lis adiectis crassiore, quod aiunt, musa, quo ue tustas illustraretur.

CLARISS. IVRECONS. IOANNI PELOARDÆ SENATORI CONSERVATORIQVE Biturig.

Andreas Alciatus S.

CVM primum in hanc urbem ueni, optime conseruator, propiusq; te cœpi cognoscere, nihil antiquius habui quàm ad amicitiã me tuam insinuare. Videbam enim ea te esse doctrina hominem, ijs moribus, ut mihi merito exoptandum esset quàm proxime tecum iungi. Nec tu hac in re ullam moram fecisti, quin adeuenientem ultro exciperes, summaque benenolentia complecteris, in diesque alijs super alia beneficijs sic exornasti, ut paria tecum facere posse desperem. Quod unum supererat, ut amoris erga te mei monumentum aliquod statuerem, nuper mihi præstita est occasio. Latebat inter scrinia mea hic libellus perpetuis ob frequentes nœuos à me damnatus blattis, quem cum in manus accepissem existimaui operæprecium me facturum si à situ tenebrisque redemptum purgarem, & tuo nomini dicatum ederem. Dubitaui (ut uerum fatear) sepius, & parum abfuit, quin supprimerem, quoniam non satis dignus uidebatur, qui doctorum oculos aures ue morari posset. Scripserunt ante me huius argumenti libros cum plerique ueteres, tum & recentiores non pauci, qui proculdubio luminibus nostris possint obstruere. Verum cum rursus perpenderem ueteris eos Reipublicæ magistratus solum explicare, nihil momenti ad legalem nostram professionem conferre: ad hæc, aliud in præsentia mihi non esse, quo animum erga te meum testarer, mutaui sententiam, & quos præiudicio quodam fere damnaueram, absolui. Erunt qui debuisse hæc meo omnia diffusius tractare existimabunt, & quid de his apud omnes autores annotaueram, hoc libello congerere: sed aliud mihi consilium fuit. Attigeram pleraque cum tres Iustiniani Codicis libros adolescens adhuc castigaui (erantque qui iure amicitiæ quæ τὰ τῶν πέλας φίλων in alios suos eiusdem argumenti libros redegerant) attigeram in Disputationibus, in libello De singulari certamine, aliisque in locis, quę suo loco moueri non nisi incommode poterant. Verum nec eorum sententiam unquam probaui, qui omnia quę ab alijs ubi ubi dicta sunt, eodem loco collecta pararaque habere uolunt, uerbosoſque hac ratione commentarios fieri nihil curant: cui sententiæ nostræ si & tu calculum adieceris, non erit quod mei huius consilij me pœniteat. Vale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ANDREÆ ALCIATI
IVRISCONSVLTI.
DE MAGISTRATIBVS,
Ciuilibusque & militaribus officijs.

CVM multa sint in iure nostro non satis hactenus intellecta, tum is maxime tractatus expositione indiget, qui ad eos magistratus pertinet, quorum in primo Digestorum libro mentio habetur. Quamuis enim ab interpretibus multa afferantur, ad Imperatorum potestatem, & Proconsulum, præsidum. Procuratorum Cæsaris, Iuridici Alexandriæ, officium spectantia, non tamen rem omnem ita explicant, vt studiosis satisfacere possint. Nam cum ea munera antiquis Iurisconsultis cognitissima essent, non existimauerunt operæpretium se facturos, si longo sermone in eorum explanatione commorarentur. At in præsentia propter Latinarum literarum diutinam calamitatem, cum ex Iurisconsultis plena cognitio haberi nequeat, vix quicquam supereſt vnde in certiorem semitam deducamur, nisi recentiorum coniecturas, &, vt ipsi vocant, diuinationes, pro exploratis rebus recipere velimus. Itaq; vt hunc quoq; parti pro virili opem feramus, quę ad hunc tractatum pertinentia ex antiquis autoribus collegi, in medium proferre, & cum studiosis communicare constituì.

SCIENDVM igitur Rom. Imperij originem à Romulo Regibusque cœpisse: ab his latę sunt leges, quas Regias uocant. Is Romulus ex antiquioribus ciuitatis centum patres elegit, qui ordo Senatorius dictus est: ad hunc decernendi ius pertinebat, quę ex toto Regno ad eum deferrentur. Sed & sacra facere, ius dicere, magistratum gerere, soli patricii poterant. Quoties vero vel leges scisciendę, vel magistratus creandi, vel bella decernenda erant, tum Populus Rom. ipse consulebatur, ad eumque huiusmodi negotiorum ius pertinebat. Idque Dionysius Halicarnasseus diffuse explicat. Exactis deinde Regibus, plebis potestas multum aucta est, cum secessione facta, à Senatoribus extorsisset, vt ex corpore suo Magistratus crearentur, qui Tribuni plebis dicti sunt. Sacro sancti hi erant, summęque autoritatis, ut qui Senatusconsultis intercedere possent. Et quamuis à principio late ab his leges, quas plebiscita vocant, Patricios non obligarent, tamen lege Hortensia constitutum deinde est, vt eo iure quod plebs statuisset, omnes Quirites tenerentur. Sic acerrimum telum plebi aduersus nobilitatem datum est. Fuit & de eo controuersum, quod maiores Magistratus ex plebe creari Patricij prohibebant, donec & hoc obtentum fuit, ut alter Consul Plebeius esset. Cœpere deinde C. Sempronij rogationibus iudicia cognoscere. Is enim equestrem ordinem in eorum possessione locauit, unde turbulentę seditiones ortę. Constatque C. Marium, & L. Syllam, qui ea Senatui demum reddidit, uel hac de re præcipue cõtendisse, vnde & bellorum ciuilium maxima incendia orta sunt. Cum dein pro Senatu Pompeius arma sumeret, Marianasque partes, quę plebem tuebantur Cęsar sequeretur: oppressaque per eum, & dein Triumuiros Republica, cum in C. Octauium Cęsarem omnia cessissent, nouum ipse regimen induxit. Nec enim Regem se, aut Romulum, quod odiosus superbusque is titulus esset, appellari est passus: sed Romano ueterique nomine Imperator & Augustus dici uoluit. sumpsitque censuram & Tribunitię potestatis ius, & Max. Pontificem se inscripsit, patrisque patrię titulum a Senatu populoque Romano accepit. SANE eius nominum rationem sic Dion exequitur, ut qui Imperatores appellati sunt, delectum facere, milites conscribere, pecunias colligere, hostibus bellum indicere possint. Idem & pacem sanciendi, summum supplicium etiam de Senatoribus sumendi, ius habeant. Solitos fuisse priscos Duces sic appellari, Tacitus libro tertio autor est. Illi enim re bene gesta gaudio & impetu victoris exercitus ea salutatione conclamabantur, erátque plures simul Imperatores, nec super cęterorum equalitatem. concessum ad eam similitudinem id uocabulum est quibusdam & ab Augusto & à Tiberio aliisque successoribus. Censores autem uitam moresque nostros examinant, & de eis inquirũt, census rationem ducunt, professionem curant, & pro meritis hos de albo eximunt, illos deligunt, quod & diffusius in Valeriani uita apud Trebellium traditur. Ad Pontifices uero Max. Sacerdotiorum conserendorum ius pertinet, sacris enim omnibus auspicijsque illi præsunt. Tribunitię ius potestatis eam ob causam sumpsit, quod sacrosancta ea dignitas, neminique uiolabilis esset. Nam & si in re leuissima solo sermone, nedum facto, Tribuni maiestatem quisquam cõtempsisset, tanquam abominabilis, & sacer indicta causa ad mortem adigebatur. Et has quidem dignitates Octauius accepit, in successoresque suos transmisit, quo potentius illustriusque Imperatorium nomen faceret. Concessum præterea & illud fuit, quod ante eum antiquorum nemini, ut legibus solutus esset. Significat hoc (inquit Dion) ab omni legum necessitate liberum, nullique iuri scripto obnoxium: ut qui absque vlla disquisitione omnem Regum potestatem haberet, quamuis nomine abstineret. Patris uero Patriæ cognomentum apud antiquos, obseruationis cuiusdam paternæ significatio erat, quod hoc nomine illustrati Principes, omnes quos cunque sibi subesse, ceu filios amarent, illique eos uicissim tanquam patres uererentur. Quamuis Imperatoribus alia quoque nominis ratio reddi posset: nimirũ quod hi in nos eam potestatem exerceant, quam antiquitus parentes in filios habuerunt, hoc est uitæ & necis. Cogitauit etiam plerunque Augustus de reddenda Republica. Cumque in Senatu sententiam suam exposuisset, rationarium Imperij tanquam illud restituturus Consulibus tradidit. Sed Senatoribus siue per simulationem, siue meru, vel etiam ex compositio reclamantibus, variasque rationes afferentibus, cur Reipublicæ Monarchia præstaret, in Principatu perseuerauit, Deos hominesque testatus intra decennium se omnem administrationem depositurum. Sed cum ea tempora lapsa essent, rursusque eiurare velle Imperium simularet, Senatus alios decem annos, quibus in eodem magistratu esset, decreuit: atque iterum alijs decem annis, quibus ipse dein extinctus est, prorogauit. Quamobrem inde obseruatum est, vt eius successores, quamuis donec uixerint perpetuam administrationem recipiant, tamen singulis decem annis celeberrimos ludos faciant: tanquam principatum renouent. Ea festa decenalia, uicenalia, tricenaliaque appellata sunt. Arelate Constantium tricenalia celebrasse, theatralesque & Circenses ludos ambitioso apparatu edidisse, autor est Amianus. Vouebantur autẽ hi ludi in proximos decem annos. Quapropter in antiquis nomismatis plerunque huiusmodi inscriptio cernitur: VOT.X.VOT.XX. hoc est votis decenalibus, uicenalibusque. Trebellius quoque in vita Gallieni: Conuocatis

caris (inquit) patribus decenalia celebrauit, nouo genere ludorum, nouaque specie pomparum, exquisito genere voluptatum. Nazarius in Panegyrico: In destinatis, inquit, decennijs iam uota properantia, & spes uolucres constituerunt. Sed & Mamertinus: Referuo orationem quam quinquennio exacto decenalibus tuis dicam. Extat Romæ in Lateranensi Basilica Senatusconsultum æreis inscriptum notis, quo potestas Vespasiano Imperatori data cognosci potest. Licere enim illi fœdus quibuscum uoluet sancire, Senatum habere, remittere, Senatusconsultum per relationem, discessionemque facere. Si eius iussu uel mandato eôve præsente senatus haberetur, perinde seruari, ac si ex lege Senatus conuocatus esset. Si quos Magistratus Senatui P.Q.R. commendasset suffragationeue sua admisset, eorum comitijs etiam extra ordinem rationem habendam. Fines pomerij cum è Republica censebitur, proferre ei licere. Quicquid ex vsu Reipublicæ, diuinarum, humanarum, publicarum, priuatarumque rerum esse existimabit, ei agere facere ius potestatemque esse. Quibus legibus Plebique scitis scriptum esset, ne Augustus Cæsar teneretur, eisdem & eũ solutum esse. Acta, gesta, decreta ab eo, etiam ante illud Senatusconsultum, perinde rata haberi, ac si Populi Plebisque iussu acta essent: si eius concessionis causa aliquid aduersus leges factum esset, fraudi nemini esse, neque quicquam ob eam rem Populo dari debere, nec cui de ea re actionem iudicationemque dãdam. Quæ tam ampla autoritas Vespasiano præstita, videtur mihi formula esse eius potestatis quam sibi Imperatores attribuebant. Scribunt Iureconsulti, lege Regia, quæ de Imperio Augusti lata est, Populum Rom. omne suum imperium & potestatem concessisse. Iccirco autem legem eam Regiam appellari arbitror, quod Romuli constitutione ad Populum ius Regis creãdi pertineret. Vnde a Tarquinijs Seruio Tullo objicieba tur (ut T. Liuius inquit) quòd iniussu Populi Regnum inuasisset. Cum ergo Augustus a Populo Rom. Imperator creatus est, uidetur Regiæ legis obseruatio in usum reuocata, quamuis Regiam planè potestatem ille nunquã vsurpauit, sed sua Populo, sua Senatui munia obire permisit. Comitia enim Magistratuum tum quoque celebrantur, conueniebanteque. Tribus omnes, candidatosque Populi arbitrio deligi ille finebat, si modo eos approbasset: nec enim quicquam ab his fieri permittebat, quod præter animi sui sententiam esset: curabatque id maxime, ne indigni, aut quibus ius capessendi honoris non erat, per ambitum legibus eriperentur. Quod & a Tiberio aliquoties obseruatum, donec id iuris penitus sibi vẽdicauit, traditque successoribus, vt necessario in vrbe Roma Lex Iulia de ambitu cessauerit. Senatoribus quoque Augustus non parum detulit, ex his enim XV. sortiri iussit, qui sibi sex mensibus in consilio essent: plerunque & ipse sententiam in Senatu dicere, unà cum amplissimo ordine decernere. Ad hæc, iudicia Senatui permisit, cuius iuris causa antea toties armis certatum fuerat: sicque publica negotia & priuatorum maxima tractabantur. Omnium præterea Prouinciarum quæ sub Imperio Rom. erant, formulam ita diuisit, vt aliæ Proconsulares, aliæ Prætoriæ, aliæ Præsidales essent. Proconsulares Senatui, Prætorias Populo demandandas tradidit. In Præsidales ipse Legatum suum, qui nunc Præses, nunc Legatus Cęsaris eam ob causam dicebatur, mittebat. Deinde factum est, vt etiam Prætoriæ in Senatu per sortes decernerentur: nimirum sublatis ab Imperatoribus comitijs, qui conuẽtum Populi formidolosum existimabant. Scribit Strabo libro vltimo, omnes Prouincias, alias Cæsari, alias Populo attributas: ex his quæ ad Populũ pertinebant, Proconsulares & Prætorias constituras, quod uidelicet uiri consulares, vel prętorij ad eas regendas mittebantur. Erant autem huiusmodi Prouinciæ imbelles, & quæ militari præsidio non indigebant, neque proximos Barbaros habebant. Quæ enim ualidiores, & legionum ope indigentes, sibi conseruauit: eo videlicet prætextu, quod Populo pacatiora quæq; & pulchriora concederet, ipse difficiliora, periculisque & laboribus exposita retineret. Sed re uera (si Dioni credimus) ut in manu sua res omnis militaris esset, Senatus autem Populusque inermis Rempublicam repetere non auderet. Proconsulares Prouincias fuisse Libyam & Asiam citra Taurum, Strabo autor est. Prætorias uero, in Hispanijs Bæticam, in Gallijs Narbonensem, tum Sardiniam cum Corsica, Siciliam, Illyricum quà in Macedoniam uergit, Cretam, Cyrenaicam, Cyprum, Bithyniam cum Ponto. Commutabantur tamen plerunque arbitratu Principis. Hinc Lampridius in Alexandri vita, Prouinciarum alias Prætorias, Præsidales plurimas fecit, Proconsulares ex Senatus uoluntate ordinauit. Suetonius in Claudio. Prouincias Achaiam & Macedoniam, quas Tiberius ad curam suam transtulerat, Senatui reddidit. Scribit Rufus in eo quem edidit libello De Rom. Imperij accessione, omni ex Aphrica sex prouincias esse factas, quarum Carthago, Numidia, Cyrenensis, Consulares erant: Tripolis & Mauritaniæ duæ, Sityphensis, & Cęsariensis, Præsidales. Pari quoque numero diuisas Hispanias, in quibus Bętica & Lusitania Cõsulares: Tarraconensis, Carthaginensis, Gallitia, Insularis, quę & transfretum, Præsidales. Sed & quandoque Imperator Legatos suos seu Præsides in aliquam Prouinciam missos consulari potestate ornabat, ut uidelicet eius essent autoritatis cuius Proconsules. Sic C. Plinius Cæcilius Præses Prouinciæ Ponti consulari potestate fuit, vt in antiquis marmoribus annotasse me memini. Maior autem Proconsulum dignitas quam Legatorum ideo erat, quia non nisi Senatores Consulareſq; uiri Prouincias sortiebantur: cum ex Equestri ordine etiam Præsides eligi possent. Sanè Proconsulum magistratus annuus, Præsidum certus finis non erat, sed in officio perseuerabant, donec successor a Cęsare mittebatur. Idque in Augusti uita etiam Tranquillus attestatur. Ius autem milites decimandi, ciuicaque corona donandi Proconsulibus fuisse Tacitus libro tertio ostendit. Idem 15. autor est, Qui Senatores filijs carerent, Prouincias Prætura que inter Patres sortiri non potuisse. Senatusque consulto cautum, ne fictæ adoptiones ullæ in parte publici muneris orbis prodessent. Grauiorem autem Prouincijs Proconsularem fuisse administrationem quàm Præsidum, idem ostendit; dum libro primo tradit, Achaiam & Macedoniam onera deprecãtes, Proconsulari imperio ad præsens leuatas, Cæsarique traditas esse. Cuius rei eam rõnẽ suspicor, quod Proconsulariũ Prouinciarũ vectigalia & tributa publica Pop. Rom. erant, & ad ærarium pertinebant, neque ea diminuendi Proconsuli ius esset. Quæ uero Præsidibus in prouincijs colligebantur, ad Principem eiusque fiscum spectabant, iusque illi remittendi erat. Hoc enim differt ærarium à fisco, quod illud publicum, hoc est Populi Romani: fiscus Principis est. Quod apertissime C. Plinius in Panegyrico ad Traianum Cæsarem ostendit: At fortasse non eadem seueritate fiscum qua ærarium cohibes? imò tanto maiore, quanto plus tibi licere de tuo quàm de publico credis. Hinc est quod maxime in Proconsularibus Prouincijs Procuratores Cæsaris erant. Qui ea procurabãt quæ ad Cęsarem ipsum seu Fiscum pertinerent, his uaria potestas attributa a Principibus fuit. Tiberius ius in seruitia familiaresque pecunias fisci dedit, adeo vt Lucillium Capitonem procuratorẽ in Asia suum a Senatu damnari permiserit, quòd præscripta mandata excessisset, vimque Prętorum usurpasset. Amplius Claudius Cęsar concesserit, effecitque ut Senatusconsulto caueretur, parem uim rerum habendam a Procuratoribus suis iudicatarum, ac si ipse statuisset. Hinc maximam sibi uim Cumanus & Felix, eius in Iudęa Procuratores vsurparunt, de qua merito Iosippus conqueritur. Illud constat, sub Traiano aduersus inuitos iurisdictionem nullam Procuratoribus fuisse, vt discrepantibus liberum esset eos non eligere: adhiberi tamen in consilium à Præsidibus debere, cum de causa fiscali agitur, idem Imperator Cęcilio Plinio rescripsit. At hodie dubium non est, quoties inter fiscum & priuatum quæstio vertitur, eos adeundos esse. Scribit Lam

Universidad de Deusto
Biblioteca

pridius, Alexandrum Imperatorem eos sæpius mutare solitum fuisse, ne annum excederent, etiam si boni essent, sibi inuisos affirmasse, tanquam necessarium malum. Hosce Procuratores Cæsaris, & Procuratores fisci eosdem fuisse non ambigo, qui & alio nomine Rationales, & Procuratores patrimonij appellantur. Idque in Commodo Lampridius, & in Maximino uita Capitolinus ostendunt. Sed & in Pio, Procuratores, inquit, suos & modeste suscipere tributa iussit, & excedentes moduni, rationem factorum suorum reddere præcepit: nec unquam lætatus est lucro quo Prouincialis opprimeretur. Procurator uero priuatæ rationis, cuius quadam Alexandri constitutione mentio est, ut nō multum a cæteris Rationalibus differebat, ita præcipuum Aegyptij magistratus nomen erat. Deuicto enim apud Actiū Antonio, extinctaque Cleopatra, in formam Prouinciæ C. Octauius Cæsar Aegyptum redegit. Et quoniam seditiosissimi naturaliter erant Aegyptij, opportunaque tellus alendo bello, noluit eam per Senatores administrari, ne popularibus studijs ducti facile ad Imperium aspirarēt, idque & Dion tradidit. Corn. Tacitus lib. 2. Augustus, inquit, inter alia dominationis arcana uetitis, ni si permissu, ingredi Senatoribus aut Equitibus Romanis illustribus, sepositis Aegyptum, ne fame vrgeret Italiam, quisquis eam Prouinciam clausraque terræ ac maris, quamuis leui præsidio, aduersum ingentes exercitus præsediſſet. Sed & in 12. D. Augustus apud Equestres qui Aegypto præsiderent, lege agi, decretaque eorum perinde haberi iusserat ac si magistratus Romani constituissent. Vopiscus scribit, Aurelianum Imp. Saturnino mandasse ne Aegyptum uideret. Quod præceptū cum ille spreuisset, leuissima gens, rerumque nouarum auida, cum Imperatorem salutauit, quę necis eius causa fuit. Strabo auctor est, deuicta Cleopatra in certam administrationem Aegyptum redactam, expurgatamque a Romanis, & ad eam mitti solitos moderatione & prudentia insignes uiros sub Præfecti titulo. is est præfectus Augustalis, qui vicē regis obtinet. Est & δικαιοδότης, id est Iuridicus, in cuius potestate maxima est iudiciorum pars. Est & qui ἴδιος λόγος, quem ego Procuratorem priuatę rationis interpretor. Ad quem indagatio bonorum uacantium pertinet, earumque rerum quę Cæsari debentur. Horum comites sunt Cæsaris Liberti & Actores, quorum fidei maiora minoraq; iudicia creduntur. Ex Patrijs autem magistratibus apud eos est ἐξηγητὴς, quasi Questorem dicas, qui purpuram gestat, alijsque municipalibus honoribus est insignis, omnium que curam habet, quę ciuitati utilia sunt. Est & ὑπομνηματογράφος, id est Commentariensis, seu Scribe. Tum ἀρχιδικαστὴς, Iudicialem Præfectum recte appellaueris. τέταρτος δὲ ὑπομνηματογράφος, id est, Nocturnus Prætor. Sane Hypomnematographi quoque mentio est Theodosij & Valentiniani Constitutione quadam. Ea enim sancitum est, quoties Hypomnematographus aliquos qui munera subeant nominat, si sponte illi accīti sunt, Præfecti Augustalis consensum non esse expectandum, sed protinus functionem exequendam. Quā constitutionem ex doctoribus nostris nemo hactenus mihi uidetur percepisse. Ceterum erant etiam Procuratores Cæsaris, nō in vniuersum alicui Prouincię dati, sed particulariter alicui negotio: quod ex antiqua inscriptione coniectari pronum est, quę Corinthi in hęc uerba adhuc legitur: Theoprepon Aug. lib. Proc. Domini N. Aur. Seueri Alexandri Pij Fel. Aug. Prouincię Achaię & Epiri & Thessalię, Rationalem purpurarum, Proc. ab ephemeride, Proc. a mandatis, Proc. a prēd. Gallican. Procur. saltus Domitiani, Triclinіarcham, Prepositum a Fiblis, Prepositum a chrystallinis, hominem incomparabilem. Tixander Aug. lib. officialis. Et hi quidem sunt magistratus, qui ab Augusto constituti, diu perseuerauerunt, & tempore quo Iurisconsulti nostri florebant, maxime viguerunt. Nam posteriores deinde Imperatores, quorum princeps Constantinus, qui Romanorum Coloniam Byzantium condidit, aliam ipsi formam commenti sunt: Tumque cœperunt alij Patritij esse, quam prius erant, aliaque Prefectorum prętorio iurisdictio. Hinc magistri militum, Magistri officiorum Comites sacrarum largitionum, Comites rei priuatę, Comites sacri Palatij, Comites sacri patrimonij. Quorum officia quamuis in constitutionibus explicata legantur, ut tamen clarius percipiantur, aliqua adhuc differe ab re non erit. Constantinus igitur Romanorum ciuium Coloniam cum Byzantium transtulisset, sedem quoque eam urbem Orientalis imperij esse uoluit, Prouinciasque certis limitibus designauit, quibus suos Magistratus dedit, Militiamque ordinauit: cuius rei formulam a successoribus quoque obseruatam, ex antiquo, eodemque innominato autore referemus: Is in hunc modum, ut sequitur, scriptum reliquit.

VRBS QVÆ ALIQVANDO DESOLATA, NVNC

Glorioſior, Pijſsimo Imperio reſtaurata.

Deſcriptio vrbis Romæ.

Regio I.

PORTA Capena, continet ædem Honoris & Virtutis, Camęnas, & Lacum Promethei. Balneum Torquati, & Vespasiani. Thermas Seuerianas, & Commodianas. Aream Apollinis, & Spei, & Galli. Vicum vitriarium. Aream panariam. Mutatorium Cęsaris. Balneum Bolani & Mamertini. Aream Carsurę. Balneum Abascanti, & Antiochiani. Aedem Martis, & Minerue, & Tempestatis. Flumen Almonis. Arcum diui Veri Parthici, & D. Traiani, & Drusi. Vici. X. Aediculæ. X. Vicomagistri XLVIII. Curatores II. Insulæ triamilia. CCL. Horrea. XIII. Balnea LXXXVI. Lacus LXXXIIII. Pistrina XX. Continet pedes duodecim milia. CCXIX.

Regio II.

Cæli montium, continet Templum Claudij. Macellum magnum. Lupanios. Antrum Cyclopis. Cohorres vigilum. Castra peregrina. Caput Africæ. Arborem sanctam. Domum Philippi & Vectilianam. Ludum matutinum & Gallicum. Spoliarium. Samarium. Armamentarium. Micam auream. Vici VII. Aediculæ VII. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo. Insulæ tria milia DC. Domus CXXIIII. Horrea XIIII. Balnea LXXXII. Lacus LXII. Pistrina XII. Continet pedes duodecim milia. CC.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Regio III.

Isis & Serapis, continet Monetam. Amphitheatrum, quod capit loca octoginta septem milia. Ludum matutinum & Dacicum. Domum Brytti. Præsentissimum choragium. Lacum pastoris. Scholam Quæstorum & Capulatorum. Thermas Traianas, & Titianas. Porticum Liuij. Castra Misenatium. Vici XII. Aediculæ XII. Magistri XLIX. Curatores duo. Insulæ duo milia septingentę quinquaginta septem. Domus sexaginta. Horrea XIIII. Balnea octoginta. Lacus LXV. Pistrina XVI. Continet pedes duodecim milia trecentos quinquaginta.

Regio IIII.

Templum pacis, continet Porticum absidatã. Aream Vulcani. Aureum bucinum. Apollinem Sandaliarium. Telluris templum. Horrea chartaria. Tigillum sororiũ. Colossum altum pedes centum duos semis. Habet in capite radia numero septem, singula pedũ uiginti duorum semis. Metam sudantem. Templum Romæ & Veneris. Aedem Iouis Statoris. Viam sacram. Basilicam Cõstantinianam. Templum Faustinæ. Basilicam Pauli. Forum transitorium. Suburram. Balneum Daphnidis. Vici octo. Aediculæ octo. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo. Insulæ I I. milia, septingentæ quinquaginta septẽ. Domus octoginta octo. Horrea decem & octo. Balnea LXXV. Lacus LXXXIII. Pistrina X I I. Continet pedes tredecim milia.

Regio V.

Esquiliæ, Continet Lacum Orphei. Macellum Liuiæ. Nymphæum D. Alexandri. Cohortes duas vigilum. Herculem Syllanum. Hortos Pallantianos. Amphitheatrum castrense. Campum viminalem subaggere. Mineruam medicam. Isidem patriciam. Vici X V. Aediculæ XV. Vicomagistri quadraginta octo. Curatores duo. Insulæ tria milia octingentæ quinquaginta. Domus CLXXX. Horrea XXIII. Balnea LXXV. Lacus LXXIIII. Pistrina XV. Continet pedes quindecim milia. D C.

Regio VI.

Alta semita, continet Templum Salutis & Serapis. Templum Horæ. Capitolium antiquum. Statuam Mauruj plumbeam. Aedem Quirini. Malum punicum. Hortos Salustianos. Gentem flauiam. Thermas Diocletianas, & Constantianas. X. Tabernas. Gallinas albas. Aream Candidi. Cohortes III. vigilum. Vici XVII. Aediculæ XVII. Vicomagistri XVIII. Curatores duo. Insulæ tria milia quadringentę tres. Domus centum quadragintasex. Horrea X V I I. Balnea L X X X V. Lacus L X X I I. Pistrina X V I. Continet pedes quindecim milia. DCC.

Regi VII.

Via lata, cõtinet Lacum Ganymedis. Cohortes VII. vigilum, Arcum nouum. Nympheum Iouis, Aediculam Caprariam. Campum Agrippæ. Templum Solis & Castra. Porticum Gypsiam & Constantini. Templa duo noua, Spei & Fortunæ, Equum Tiridatis regis Armeniorum. Forum suarium. Hortos Largianos. Manueras. Lapidem pertusum. Vici XV. Aediculæ XV. Vicomagistri LXVIII. Curatores duo. Insulæ tria milia octingentæ quinq;. Domus CXX. Horrea XXV. Balnea LXXV. Laci LXXVI. Pistrina XV. Continet pedes XV. milia septingentos.

Regio VIII.

Forum Romanum & magnum, continet Rostra. Genium populi Romani aureum, & Equum Constantini. Senatulum. Atrium Mineruæ. Forum Cæsaris, Augusti, Neruæ Traiani. Templum D. Traiani, & Columnam Cochlidem altam pedes CXXVIII. semis. Gradus intus habet CLXXXV. Fenestras XLV. Cohortes VI. vigilum, Basilicam argentariam. Templum Concordię. Vmbilicum Romę. Templum Saturni & Vespasiani. Capitolium. Miliarium aureum Iulię. Templum Castorum, Vestę. Horrea Germaniciana & Agrippina. Aquam cernentem quatuor Scauros sub ædę. Atrium Caci. Vicum iugarium vnguentarium. Græcostasim. Porticum margaritariam. Elephantum herbarium. Vici trigintaquatuor. Aediculæ XXIX. Vicomagistri XLVI. Curatores duo. Insulę tria milia octingentæ octoginta. Domos CXXX. Horrea XVIII. Balnea LXXXIII. Lacus CXX. Pistrina XX. Continet pedes tredecim milia LXVII.

Regio IX.

Circus Flaminius, continet Stabula numero IIII. factionum. Aedem Herculis. Porticum Philippi. Minutias II. veterem, & frumentariam. Cryptam Balbi. Theatra quatuor, in primis Balbi quod capit loca triginta milia LXXXV. Campum Martium. Trigarium. Ciconias nixas. Pantheum. Basilicam Matidij, & Martiani. Templum D. Antonini, & columnam Cochlidem, altam pedes CLXXV. semis. gradus intus habet CCIII. fenestras LVI. Hadrianium. Thermas Alexandrinas, & Agrippinas. Porticum Argonautarum, & Meleagri. Ileum & Serapeum. Insulam Feliculæ. Vici XXXV. Aediculæ XXXV. Vicomagistri XLVIII. Curatores II. Insulæ duomilia septingentę LXXIIII. Domus CXL. Horrea XXII. Balnea LXIII. Lacus LXIII. Pistrina XX. Continet pedes triginta duo milia D.

Regio X.

Palatium, continet Casam Romuli. Aedem Matris Deum, & Apollinis Rhamnusij. Pentapylum. Domum Augustanam & Tiberianam. Aedem Iouis Victoris. Domum Dionis. Curtam ueterem. Fortunam respicientem. Septizonium D. Seueri. Victoriam Germanicianam. Lupercal. Vici XX. Aediculæ XX. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo. Insulę duo milia DCXLIII. Domus LXXXVIII. Horrea XLVIII. Balnea XIIII. Laci LXXXIX. Pistrina XX. Continet pedes XI. milia sexcentos.

Regio XI.

Circus Maximus, qui capit loca quadringenta octoginta quinque milia, continet XII. portas. Templum Mercurij. Aedem Ditis patris. Cererem. Portam trigeminam. Apollinem cęlispicem. Herculem Oliuarium. Velabrum. Arcum D. Constantini. Vici XVIII. Aediculæ XIX. Vicomagistri XIX. Curatores duo. Insulę duo milia sexcentę. Domus LXXXIX. Horrea XVI. Balnea XV. Laci XX. Pistrina XV. Continet pedes vndecim milia quingentos.

Regio XII.

Piscina publica, continet Aream radicariam. Viam nouam. Fortunam mammosam. Isidem Athenodoriam. Aedem Bonę deæ sub saxanę. Signum delphini. Thermas Antonianas. Septem domos parchorum. Campum Ianatarium. Domum Chilonis. Cohortes I I I I. vigilum. Domum cornificij. priuarum Hadriani. Vici XIIII. Aediculę. XVII. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo. Insulę duo milia, quadringentę octoginta septem. Domus CXIIII. Horrea XVII. Balnea LXIII. Laci LXXXI. Pistrina XX. Continet pedes duodecim milia.

Regio

Regio XIII.

Auentinus, continet Templum Dianæ, & Mineruæ. Nymphea tria. Thermas Varianas & Decianas. Doliolum. Mappam auream. Platanones. Horrea Galbę. Porticum fabariam. Scholam Cæsij. Forum piscatorium. Vici XVII. Aediculæ XVII. Vicomagistri XLVIII. Curatores duo. Insulæ duo milia quadringentæ octoginta septem. Domus CXXX. Horrea XXV. Balnea LXIIII. Lacus LXXXVIII. Pistrina X X. Continet pedes ducenta nouem milia.

Regio XIIII.

Transtyberina, continet Gaianum. Vaticanum. Frygianũ. Naumachias V. Hortos Domitios. Balneum Ampelidis & Priści, & Dianæ molinas. Ianiculum. Statuã Valerianam. Cohortes septem vigilum. Caput Gorgonis. Fortis fortunæ templum, Aream Septimianam. Herculem cubantem. Campum Brytianum & Codetanum. Hortos Gete. Castra lecticariorũ. Vici LXXVIII. Aedicu Iæ LXXVIII. Vicomagistri XLVIII. Curatores tres. Insulæ quatuor millia quadringętæ quinque. Domus CL. Horrea XXII. Balnea LXXXVI. Lacus CLXXX. Pistrina XXIII. Continet pedes triginta tria milia. quadringentos octoginta octo.

Bibliotheca XXIX.

Ex ijs præcipuæ duæ, Palatina & Vlpia.

Obelisci V.

In Circo maximo unus, altus pedes LXXXVIII. semis. In Vaticano unus, altus pedes L X X I. In Campo Martio unus, altus pedes LXXXII. semis. In Mausoleo Augusti duo, singuli pedum XLII. semis.

Pontes VII.

Aelius. Aurelius. Moluius. Sublicius. Fabricius. Cestius & Probi.

Montes VII.

Cælius. Auentinus. Tarpeius. Palatinus. Esquilinus. Vaticanus. Ianiculensis.

Campi VIII.

Viminalis. Agrippæ. Martius. Coderanus. Octauius. Pecuarius. Lanatarius, Brytianus.

Fora XI.

Romanum. Magnum. Cæsaris. Augusti. Neruæ Traiani. Aenobarbi. Forum boarium, Suarium. Pistorum. Gallorum, & Rusticorum.

Basilica X.

Iulia. Vlpia. Pauli. Neptuni. Matidij. Marciana. Bascellaria. Floscellaria. Sicinij. Constantiniana.

Thermæ XI.

Traianæ. Titianæ. Agrippinæ. Syræ. Commodianæ. Seuerianæ. Alexandrinæ. Antonnianæ. Decianæ. Diocletianæ, Constantinianæ.

Aquæ XIX.

Traiana. Annia. Alsia. Claudia. Martia. Herculea. Iulia. Augustea. Appia. Alsetina. Serina. Camnia. Aurelia. Damnata. Virgo. Tepula. Seueriana. Antoniana. Alexandrina.

Viæ XXIX.

Traiana. Appia. Latina. Lauicana. Prænestina. Tiburtina. Nomentana. Salaria. Flaminia. Aemilia. Clodia. Valeria. Aurelia. Campana. Ostiensis. Portuensis. Ianiculensis. Laurentina. Ardeatina. Setina. Quintia. Cassia. Gallica. Cornelia. Triumphalis. Patinaria. Asinaria. Ciminia. Tiberina.

Morum Breuiarium.

Capitolia II. Circi duo. Amphitheatra duo. Colossi duo. Columnæ cochlides duæ. Macella duo. Theatra III. Ludi IIII. Naumachię V. Nymphea XV. Equi magni XXIII. Deaurati LXXX. Eburnei LXXXIIII. Arcus marmorei XXXVI. Portæ XXXVII. Vici CCCC XXIIII. Aedes CCCCXXIIII. Vicomagistri DCLXXII. Curatores X X I I I I. Insulæ per totam urbem numero quadraginta sex milia sexcentę duo. Domus mille septingentę octoginta. Balnea D C C C L V I. Lacus mille CCCLII. Pistrina CCLIIII. Lupanaria XLV. Latrinę publicę XLIIII. Cohortes prętorię decem. Vrbanę quatuor. Vigilum septem: quarum excubitoria XIIII. Vexilla communia duo. Castra equitum, falgamariorum, peregrinorum.

Descriptionis Romæ Finis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE

descriptio incerto Autore.

Descriptio vrbis Constantinopolitanæ.

Regio I.

REGIO prima, continet in se domum Placidiæ Augustæ. Domum nobilissimæ Martiæ, Thermas Archadianas. Vicos sine Angiportus viginti nouem. Domos centum decem & octo. Porticus perpetuas duas. Balneas priuatas quindecim. Pistrina publica quatuor. Pistrina priuata quindecim. Gradus IIII. Curatorem vnum, qui ornatus regionis sollicitudinem gerat. Vernaculum vnum, uelut seruum in omnibus & internum regionis. Collegiatos uiginti quinque, qui è diuersis corporibus ordinati, incendiorum solent casibus subuenire. Vicomagistros quinque, quibus per noctem tuendæ urbis cura mandata est.

Regio II.

Regio secunda, ab initio Theatri minoris per æqualia cum ipso latens, molli subleuata cliuo, mox ad mare præcipitijs abrupta descendit. Continet in se, Ecclesiam magnam, Ecclesiam antiquam, Senatum. Tribunal purpureis gradibus extructum. Thermas Zeuxippi. Theatrum. Amphitheatrum. Vicos sine Angiportus triginta quatuor. Domos nonaginta & octo. Porticus magnas quatuor. Balneas priuatas tredecim. Pistrina priuata quatuor. Gradus quatuor. Curatorem unum. Vernaculum unum. Collegiatos XXXV. Vicomagistros V.

Regio III.

Regio tertia, plana quidem in superiore parte, utpote in ea Circi spatio largius explicato, sed ab eius extrema parte nimis prono cliuo, mare usque descendit. Continet in se eundem Circum maximum. Domum Pulcheriæ Augustæ. Portum nouum. Porticum semirotundam, quæ ex similitudine fabricæ figma græco uocabulo nuncupatur. Tribunal fori Constantini. Vicos septem. Domos nonaginta quatuor. Porticus magnas quinque. Balneas priuatas vndecim. Pistrina priuata nouem. Curatorem vnum. Vernaculum vnum. Collegiatos XXI. Vicomagistros V.

Regio

Regio IIII.

Regio quarta, à Miliario aureo collibus dextra læua que surgentibus, ad planitiem usque valle ducente perducitur. Continet in se idem Miliarium aureum. Augusteum. Basilicam. Nymphæum. Porticum Fanionis. Liburnam marmoream, naualis victoriæ monimentum. Ecclesiam siue martyrium sancti Mennæ. Stadium. Scalam Timasij. Vicos XXXII. Domus trecentas septuaginta quinque. Porticus magnas quatuor. Balneas priuatas septem. Pistrina priuata quinque. Gradus septem. Curatorem unum. Vernaculum unum. Collegiatos XL. Vicomagistros quinque.

Regio V.

Regionis quintæ non modica pars, in obliquioribus posita locis, planicie excipiente producitur, in qua necessaria ciuitatis ædificia continentur. Continet in se Thermas Honorianas. Cisternam Theodosianam. Prytaneum. Thermas Eudocianas. Strategium, in quo est Forum Theodosiacũ, & Obeliscus Thebæus quadrus. Horrea holearia. Nymphæum. Horrea Troadensia. Horrea Valentiniana. Horrea Constantiaca. Portum habet prosforianum. Scalam Chalcedonensem. Vicos viginti tres. Domos centum octoginta quatuor. Porticus magnas VII. Balneas priuatas undecim. Pistrina publica septem. Pistrina priuata duo. Gradus nouem. Macellos duos. Curatorem vnum. Vernaculum unum. Collegiatos quadraginta. Vicomagistros quinque.

Regio VI.

Regio sexta, breui peracta planicie, reliqua in deuexo consistit. a foro namque Constantini, Scalam vsque siue traiectum Sycænum, porrigitur spatijs suis. Continet in se, Columnam purpuream Constantini. Senatũ eiusdem loci. Neorium portum. Scalam Sycænam. Vicos viginti duos. Domos quadringentas octoginta quatuor. Porticum magnam vnam. Balneas priuatas nouem. Pistrinum publicum unum. Pistrina priuata decẽ & septem. Gradus decem & septem. Curatorem vnum. Vernaculum unum. Collegiatos quadraginta nouem. Vicomagistros V.

Regio VII.

Regio septima, in comparationẽ superioris planior, quamuis & ipsa circa lateris sui extremitatem habeatur in mare decliuior. Hæc a parte dextera Columnæ Constantini vsque ad Forum Theodosii, continuis extensa porticibus, & de latere alijs quoque pari ratione porrectis, vsque ad mare uelut se ipsam inclinat, & ita deducitur. Habet autem in se Ecclesias tres. hoc est, Irenen, Anastasiam, & Sancti Pauli. Columnam Theodosii, intrinsecus vsque ad summitatem gradibus pertiam. Equites magnos duos. Partem eiusdem fori. Thermas Carosianas. Vicos octoginta quinque. Domus septingentas undecim. Porticus magnas sex. Balneas priuatas XI. Pistrina priuata XII. Gradus sexdecim. Curatorem vnum. Vernaculum unum. Collegiatos octoginta. Vicomagistros quinque.

Regio VIII.

Regio octaua, ex parte Tauri, nulla maris uicinitate contermina, angustior magis quàm lata, spatia sua in longitudinem producta compensat. Continet in se partem Fori Constantini. Porticum sinistram Taurum usque, Basilicam Theodosianam. Capitolium. Vicos XXII. Domos centum octo. Porticus maiores quinque. Balneas priuatas decem. Pistrina priuata quinque. Gradus V. Macellos duos. Curatorem unum. Vernaculum vnum. Collegiatos XVII. Vicomagistros quinque.

Regio IX.

Regio nona, prona omnis, & in notum deflexa, extensi maris litoribus terminatur. Continet in se, Ecclesias duas. Cœnopolim: & Omonoeam, Horrea Alexandrina. Domum nobilissimæ Arcadiæ. Thermas Anastasianas. Horreum Theodosianum. Vicos XVI. Domos centum sexdecim. Porticus maiores duas. Balneas priuatas XV. Pistrina priuata XV. Pistrina publica IIII. Gradus IIII. Curatorem vnum. Vernaculum vnum. Collegiatos XXXVIII. Vicomagistros V.

Regio X.

Regio decima, in aliud ciuitatis latus à nona regione platea magna velut fluuio interueniente diuiditur. Est vero tractu planior, nec vsquàm præter maritima loca inæqualis, longitudini eius latitudine non cedente. Continet in se Ecclesiam siue Martyrium Sancti Acatij. Thermas Constantinianas. Domum Augustæ Placidiæ. Domum Augustæ Eudociæ. Domum nobilissimæ Arcadiæ. Nymphæum maius. Vicos viginti. Domus sexcentas XXXVI. Porticus maiores sex. Balneas priuatas. Pistrina publica duo, Pistrina priuata sexdecim. Gradus XII. Curatorem vnum. Vernaculum vnum. Collegiatos nonaginta. Vicomagistros quinque.

Regio XI.

Regio vndecima, spatio diffusa liberior, nulla parte mari sociata est. Verum eius extensio, tam plana, quàm etiam collibus inæqualis. Continet in se Martyrium Apostolorum. Palatium Faccilianum. Domum Augustæ Pulcheriæ. Bouem æreum. Cisternam Arcadiacam. Cisternam Modestiacam. Vicos VIII. Domos quingentas tres. Porticus maiores quatuor. Balneas priuatas quatuordecim. Pistrinum publicum vnum. Pistrina priuata tria. Gradus septem. Curatorem unum. Vernaculum vnum. Collegiatos triginta septem. Vicomagistros V.

Regio XII.

Regio duodecima, Portam à ciuitate petentibus in longum plana omnis consistit, sed latere sinistro mollioribus cliuis deducta maris cõfinio terminatur, quam mœnium sublimior decorat ornatus. Continet in se Portam auream. Porticus Troadenses. Forum Theodosiacum. Columnam itidem intra se gradibus peruiam. Monetam. Portum Theodosiacum. Vicos vndecim. Domos trecentas sexaginta tres, Porticus maiores tres. Balneas priuatas quinque. Pistrina priuata quinque. Gradus IX. Curatorem vnum. Vernaculum unum. Collegiatos decem & septem. Vicomagistros quinque.

Regio XIII.

Tertiadecima regio, Sycæna est, quæ sinu marjs angusto diuisa, focieratem vrbis nauigijs frequentibus promeretur. tota lateri montis affixa, præter vnius platex tractum, quam subiacentium eidem monti litorum tantum præstat æqualitas. Continet in se, Ecclesiam. Thermas Honorianas. Forum Honorianum. Theatrũ. Naualia. Domos quadringentas XXXI. Porticum maiorem vnam. Balneas priuatas quinque. Pistrinum publicum vnum. Pistrina priuata IIII. Gradus octo. Curatorem vnum. Vernaculum unum. Collegiatos XXXIIII. Vicomagistros quinque.

Regio

Universidad de Deusto
Biblioteca

DESCRIPTIO

Regio XIIII.

Regio sanè licet in vrbis quartadecima numeretur parte, tamen quia spacio interiecto diuisum est muro proprio vallatum, alterius quodammodo speciem ciuitatis ostendit. Est vero progressis a porta modicum, situ planum, dextero autem latere in cliuum surgente vsque ad medium ferè plateę spacium, numis pronum: vnde mare usque mediocris, hæcq; ciuitatis continet partem. explicatur æqualitas. Continet in se Ecclesiam, Palatium. Nymphęum. Thermas. Theatrum lusorium. Pontem sublicium siue ligneum. Vicos XI. Domos centum sexaginta septem. Porticus maiores duas. Balneas priuatas V. Pistrinum publicum unum. Pistrinum priuatum unum. Gradus V.

Collectio ciuitatis.

Cognita vrbe per partes, fas est etiam situm conclusæ iam uniuersitatis aperire, ut magnificentiæ unicum decus non solum videatur operę & manu confectum, sed etiam conspirantibus elementis, naturæ fælicitate munitum. Prouidentia ergo diuina tot futurorum hominum domicilijs consulente longo tractu, in promotorij qualitatem spatiosior terra faucibus Pontici maris opposita, sinuosis portuosa lateribus, angustior latitudine, circumflui matris tutela uallatur. Hoc quoque spacium quod solum apertum maris circulus derelinquit, duplici muro acies turrium extenta custodit: intra quas septa ciuitas continet in se omnia singillatim memorata, quæ nunc ad firmioris memoriæ qualitatē summatim collecta referemus. Habet ergo vrbs Constantinopolitana, Palatia quinque. Ecclesias quatuordecim. Domos diuinas Augustarum VI. Domos nobilissimas III. Thermas VIII. Basilicas duas. Fora quatuor. Senatus II. Horrea V. Theatra II. Lusoria II. Portus III. Circum I. Cisternas IIII. Nymphæa IIII. Vicos trecentos XXII. Domus IIII. millia trecentas octoginta octo. Porticus quinquaginta duas. Balneas priuatas centum quinquaginta tres. Pistrina publica XX. Pistrina priuata centum XX. Gradus centum decem & septē. Macellos V. Curatores XIII. Vernaculos XIIII. Collegiatos quingentos sexaginta. Vicomagistros sexaginta quinque. Colūnam purpuream. Columnas intra se per vias duas. Colossum unum. Tetrapylum aureum unum Augusteum. Capitolium. Monetam. Scalas maritimas tres. Habet sanè longitudo vrbis, a porta aurea vsque ad litus maris directa linea, pedum quatuordecim millia septuagintaquinque. Latitudo autem, pedum sex millia, centum quinquaginta.

IN NOTITIAM DIGNITATVM VTRIVSQVE ROMANI IMPERII.

PRÆFATIO.

OMNIVM, quot multis ab hinc seculis in lucem prodierunt operum, speciosissima & pretiosissima est DIGNITATVM VTRIVSQVE ROMANI IMPERII NOTITIA, in qua illius opes, præsidia, magistratus, ornamenta, vires, ac deniq; tota eius temporis Principum magnitudo continentur. Ipsa autem luculentam quidem in fronte tantarum rerum cognitionem promittens, ingens apud omnes sui desiderium excitat: sed in recessu recondita & obscura paucis se agnoscendam exhibet. Cùm uerò nullus etiam eius certus auctor appareat, sunt qui non minùs de ipsius veritate dubitēt, quàm illius scientiæ habendę animum despondeant. Hic enim ignota ostenduntur insignia, quæ non veræ, sed falsæ imagines, & ad oblectandum ab aliquibus excogitatæ credi possunt: varia prætereà militum symbola, velut ex animi impetu inuenta nihil significare, aut si quem fortè mysticum latentemq; sensum occultant, inexplicabilia infructuosaq; ænigmata existimantur. Idem de notis quorundam codicum tergo inscriptis suspicantur, quæ ob nimiam obscuritatem Oedipos interpretes desiderant. Multa deinde inusitata magistratuum nomina ad libidinem efficta, aut si qua veritate nituntur, tanquam incognita & inania relinquenda putant. Quis enim, inquiunt, consulares nullo consulatu functos pro rectoribus prouinciarum, qui plures hic recensentur, apud Iureconsultos, alioſuè auctores legit? Quis magistros militum in præsenti, comites domesticorum & protectorum, legiones comitatenses & pseudocomitatenses unquam nominari audiuit? Inter magistratuum officia, principes, cornicularios, numerarios, ab actis, singularios, & alia huiusmodi insueta nomina intellexit? Hæc & similia, quæ in hac Notitia occurrunt, non parum eius fidei detrahunt, nec paucos ab eius lectione auertunt. Sed qui Romani Imperij prouincias, ac magistratus, miro ordine hic digestos diligētiùs inspexerit, & cum his, qui in iure Ciuili explicantur, studiosè contulerit, hoc opus non suppositum, aut fictum, sed verum legitimumq; deprehendet, & pro magno antiquitatis monumento, ac pretioso thesauro conseruabit. Nihil enim ferè hic reperitur, cuius ius nostrum non meminerit, in quo non solū dignitates hic recitatę referuntur, [a] Sed & earum insignia à paucis animaduersa ponuntur. [b] Symbola quoq; militum hic repræsentata velut pugnantibus necessaria Vegetius [c] commendat: sed & præsidum officia in Theodosij ac Iustiniani codicibus eodem fermè, quo in Notitia ordine disponuntur, [d] vt non modò de eius veritate non sit hæsitandum, sed pro magno iuris & antiquitatis lumine sit habenda. Multarum enim legum hinc sensus pendent; multorum etiam auctorum, & historiographorum ignotos locos hic latuisse apparebit. Sed quia opus per se obscurum, alia illustrare nequit, ipsum prius elucidandum fuit. quod cùm res cœca altaq; caligine mersas contineat, nullus adhuc facere curauit. Cùm verò Serenissimus Sabaudię Dux de hoc mecum aliquando contulisset, tandem iussit, vt aliquod in id commentarium ederem. Ego ingenio & doctrina me alijs longè inferiorem agnoscens, tanti oneris prouinciā tentare non audebam. Res enim ardua est, inquit Plinius, [e] uetustis nouitatem dare, nouis auctoritatem, obsoletis nitorem, obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubijs fidem. Tandem Excelsi Principis, cui proximis obtemperare cupiebam, mandatis repugnare non ausus, parendum esse censui. Itaq; Diuino fretus præsidio, profundi huius Fluminis vadis exploratis, verticosis fluctibus me commisi; difficileméque hunc nodum Gordianum non ense recidendum, sed magna arte & industria explicandum, aliqua ratione soluere sum aggressus. in quo si defecero obtemperandi necessitate excusabor, qua coactus A. Albinij exemplo [f] culpam deprecari,

a tit. C. de offic. præf. præt. Orient. vsque ad tit. C. de rei milit. comit. & alibi.

b l. 5. C. de offic. rect. proconc. l. 4. C. de minor. l. 12. C. de dignitatib. 5. vltim. Nouella 24. 5. vlt. Nouella 26. c. 1. Nouella 27. & alijs in locis.

c lib. 2. c. 18.

d in rubr. C. de numerar. actuar. adiutorib. & exceptor. & l. vlt. C. de apparitoribus Præf. prætor. Rubri. C. de cohort. principib. comitiular. l. vlt. C. de diuers. offic.

e in præfatione natur. histor.

f Gell. lib. 2. c. 8.

A

Universidad de Deusto
Biblioteca

precari, quàm culpa carere malui. certè ardens iurium cupidos iuuandi in me laudandum erit desiderium. Nam etiam votum non assecutis, voluisse abundè pulchrum & magnificum apud graues viros [n] existimatur. Hanc igitur adhuc in accessam & præruptis rupibus asperam viam primus ingredi ausus, non paucis sentibus recisis, saltem alijs ad sequendū planiùs iter aperiam. Quare cùm in hoc satis laborauerim, ista qualiacunque commentaria in primis legum studiosis non parùm profutura spero. Hinc enim Romani Imperij magistratuum, qui nudi à Notitia recitantur, originem & historiam intelligent, Proconsulum, consularium, Correctorum, præsidumque differentias cognoscent, Palatinorum & cohortalium ordines, non paucas leges, pluraque in his obscura uocabula, & quandoque integros tractatus, anteà ignotos explicatos inuenient. Multi præterea non solum Marcellini, sed & Tranquilli, Tacitique, & aliorum de Legionibus auxiliarijsque militibus, & Palatij dignitatibus, differentium loci illustrabuntur. Deindè plures, vt puto, oblectabit, publicorum veredorū cursum & ordinem inspicere, præsidum salaria, ministros, insignia, pompam ac maiestatem cernere, varios militum numeros & nomina, eorum digmata seù emblemata explicata inuenire: iucundum erit aurea, argēteaque Principis vasa, pretiosas vestes, gemmas, ac totam denique regiā supellectilem, eo ordine ac diligentia descripta videre, vt singula statim sciri & ad manum haberi possent: iuuabit legum ferendarum solemnitatem, salutandi Principis vsum, exigendorum tributorū ritum, aulicorum varietates, ministeria, & multa huiusmodi è tenebris in lucem emissa spectasse: certos denique dignitatum titulos, & alia, vetustate recondita, hic explicata intueri. Vt verò non solùm Legum studiosi, sed, & alij, quibus hęc placuerint, nostris qualibus qualibus laboribus commodiùs frui possint, Iura quibus res à Notitia relatæ, vel à me additæ comprobabuntur, non in contextu, sed margine, cum notis ea indicantibus apposui, ne ab occurrētibus legibus interrupta lectio cuiquam molestiam afferat. Ceterùm vt plenius cuncta cognoscantur, ac ne quid ad perficiendum hoc opus desit, Magistratus municipales, ac Decurionum ordinē, & munera proprio opusculo comprehensa, adieci, quod & ipsum Iurium studiosis aliquid profuturum, atque alijs non ingratum fore existimaui. Vt igitur hanc Notitiam è tenebris in lucem aliquam extrahere, & clarius aspiciendam exhibere incipiam, ante omnia eius originem & auctores, quoue tempore, & ordine scripta fuerit, exponam. Deinde titulum seu inscriptionem cum indice interpretatus, vt tota eius facies vno aspectu videri possit, summam ac totius operis Breuiarium subijciam.

n Pli. in d. præfatione.

Id opus Imperio necessariū, primùm ab Augusto inuctum, mox à sequentibus Principibus retentum, & per continuata secula conseruatum fuit; sed pro rerum ac temporum varietate in quibusdam est immutatum. Tacitus loquens de Augusto, ille, inquit, libellum composuit, quo opes publicæ continebantur, quantum ciuium sociorumque in armis, quot classes, regna prouinciæ tributa aut vectigalia, necessita-
tes, ac largitiones, quæ cuncta sua manu
perscripserat Augustus. Idem cum Dio-
ne Tranquillus[b] affirmat, qui eum librum
rationarium ac breuiarium totius Imperij appellat, quod Augustum de resignando Imperio cogitantem magistratibus ac Senatoribus domum accitis tradidisse, scribit. Demum in fine complexus est inquit, breuiariū totius Imperij quātum mi
litū sub signis vbique esset; quantum pe-
cuniæ in ærario, & fisco, & vectigalibus re
siduis. Breuiarium autem, quod nūc vulgo dicitur, ait Seneca, [c] olim cùm latinè loqueremur, summarium vocabatur. Eū codicem sequentes Imperatores retinuerunt, sed prout Imperij tempora atque vsus exigebant, sub nomine Notitiæ minuerunt, ampliarunt, & immutarunt. Itaque presens opus perpetuos certosq; prouinciarum atque alios magistratus, ac militum copias, palatinasque dignitates complectitur, quæ semper in Imperio esse consueuerant. His adduntur officia, idest apparitorum ordines, quorum aliqui ex memoriæ, epistolarum, & libellorum scrinijs prodibant. [d] Vectigalia uerò & tributa, fiscique rationes, ac diuersis faciendæ largitiones, quæ in Augusti breuiario con-

b Cap. 28.

c Li. 5. epist. 39

d L. vlt. §. vlt. C. de diu. offi.

tinebantur,

tinebantur, in scrinijs canonum, & tabula
riorum sub Comitibus largitionum, & re
rum priuatarum scribebantur. Quare hæc Notitia alium quàm Augustū & sequētes Principes auctores non habet, in qua Imperij magistratus, aliæque dignitates cum suis insignibus, & officia conseruabantur. Simile opus Constantinus Imp. ex Leone Philosopho genitus Romano filio, & successori reliquit, in quo summā totius Imperij, sociorum omnium fœdera, hostium vires, rationes & consilia explicuit. Id, apud se in bibliotheca tanquàm thesaurum seruatum fuisse Egnatius scribit, [a] quod etsi diligenter perquisitum nunquā potuit inueniri. Alius huic fermè similis compositus est codex, in quo viri ad obeundas dignitates in Notitia comprehensas ad tempus electi scribebantur, ac prout magistratu decedebant, in annos successores renouabantur. Hunc Iureconsulti commentarium Principis appellarunt. Modestinus, [b] abesse, inquit, Reip. causa videntur Proconsules, legatique eorum, & qui Prouincijs præ-
sunt, Procuratoresue Principum, qui in
Prouincijs tenentur, & tribuni militū,
& præfecti, & comites legatorum, qui
ad ærarium delati, aut in commenta-
rium Principis relati sunt. Non solùm enim in commentarium, quod apud sese Principes habebant, sed & in ærarium magistratuum nomina referri consueuerant, vbi rationes, & tabulæ publicæ, senatusque consulta conseruabantur. Cicero, [c] Rationes in ærarium retuli continuò. Fuerat hic locus in æde Saturni, in qua, Regibus exactis, Valerius Publicola ærarium constituit. Auctores Plutarchus, [d] & Macrobius. [e] Hæc est prouinciarum memoria, quā in Antoniniana bibliotheca in 9. vrbis regione conseruatam fuisse P. Victor scribit. Postremò hic liber laterculum est dictus, quòd laterculi formam haberet. Geometrę enim corpus quadrum altius surgens, non tamen ad cubum perueniens πλίνθιον idest, laterculum vocant. Eius forma in insignibus Primicerij notariorum, à quo tractabatur, infra conspicietur: illius Tertullianus aduersus Valentinianos, & iura sæpius meminerunt. [f] Demum Prouincijs in plures diuisis, cùm aucti essent magistratus,

a in Constātino.

b in l. abesse. 37. ex quib. caus. maio.

c in Pisonem.

d in Publicola & problemat.

e in primo Saturnali.

f l. 1. §. Iuliennus l. 2. §. vlt. C. de off. huic. præf. præto.

nouæque Palatinæ dignitates inuentæ, ac propter hostes vndiq; surgentes, alias veteribus militum copias addi oportuisset, omnes vnum laterculum capere non potuit. Itaque præfecturæ ac tribunatus, castrorumque præpositurę limites Imperij tuentes in alium codicem, laterculum minus nuncupatum sunt translatæ, quod in scrinio memoriæ sub Quæstoris dispositione conseruabatur. [g]

Afri. l. ult. C. de offi. magi. offi. un. de mandat. Princip. seu Nouell. 17. §. 1. 8. ult. Nouell. 25. & in Nouella 8.

g l. 1. 2. & 3. C. de offi. Quæstor.

Sub finem verò Principatus Theodosij iunioris hanc Notitiam scriptam fuisse censeo; Sub Duce enim Aegypti meminit Alæ Theodosianæ nuper, idest, illo imperante, constitutæ, & limitis Saxonici per Britanniam, quod nomen eo tempore, scilicet anno salutis 440. inuentum fuit, Saxonibus tùm Britannicum littus inuadentibus, [h] & vt antiquiorem hunc librum non putęm, id me etiam mouet, quòd nullus in eo legitur Illyrici Vicarius: ea enim regio tùm ab Hunnis circa annum humanæ salutis 445. sub eodem Theodosio, & Valentiniano III. fuerat deuastata, vt auctor est Zosimus, Iornandes, D. Prosper, Paulus, Diaconus, & alij. Sed & ipsa operis inscriptio hanc Notitiam vltra Arcadij, & Honorij tempora scriptam esse indicat, quod post annum salutis 425. quo Honorius decessit, fuisse oportet. Nec post annum 453. quo Auctore Cassiodoro, & Comite Marcellino, Concordia, & Aquileia ab Attila sunt euersæ, scribi potuit; quia Concordiensis fabricæ, & thesaurorum Aquileiæ tunc extantium, monetæque ibi percussæ meminit. Itaque sub finem Imperij Theodosij iunioris eam scripram fuisse arbitror, & Alciatus (vbi legerit, nescio) id Breuiarium Theodosij iunioris appellat. [i] Opus sanè aureum, quod dilucidatum magnum iuri nostro lumen, & perspicuam rerum Imperij Rom. cognitionem afferet. Neque enim antea Præfectorum aut Vicariorum, non Magistrorum militum, aut Comitis Orientis, non Proconsulum, vel Consularium, aliorumque iurisdictio, aut officia plenè sciri poterant. Laterculi, ac Magistri officiorum, Comitis Largitionum, aut rerumpriuatarum, Magistrorum scriniorum, aliorumue plurium ignorabatur auctoritas. Militum etiam copiæ, classes, præsidia, fabricarum loca

h Pau. Diac. lib. 14. ad fin. Beda in 1. eccle. histo. cap. 11. 14. & seq. Polyd. Virgi. 3. Angil. histo.

i lib. 5. pareig. ca. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hinc noſcuntur. Denique nõ pauca oppida, in quibus Principum Romano. iura cõdita leguntur, prius incognita, & fortè nunquã audita, hic in ſuis prouincijs collocata reperiũtur, ita vt huic Notitiæ multarũ rerũ acceptã ferre cogamur notitiã.

Ante hunc Codicem vtraque Roma vetus, & noua in 14. regiones diuiſæ cũ vicis, & ædificijs, operibuſq; inſignioribus deſcriptæ inueniuntur; Quæ huius libri partes non ſunt, ſed in officio Præfecti vrbi conſeruatas, & inde extractas fuiſſe arbitror, & pro re inſigni huic operi præpoſitas. Eandem Romæ deſcriptionem ab hac tamen in multis diuerſam P. Victor, & Sext. Rufus fecerunt. Poſt tergum huius voluminis tormenta quædam bellica, & alia ad nummos pertinentia ponuntur, quæ nec ipſa ad rem noſtram faciunt, ſed ex fabricis Magiſtri officiorum & ſcrinijs Comitis largitionum, ad quos pertinebant, excerpta, & huc tranſlata fuiſſe puto. Hæc tamen omnia, ne quid deſideretur, proprijs annotationibus prouirium tenuitate illuſtrare conabor. Quibuſdam Notitijs etiam Itinerarium Antonini nomine editum eſt adiunctũ, quod oppidorum diſtantiam, præſidia, & aliquas manſiones, ſeu ueredorum ſtationes, & loca legionum notat. Quod opus nunc adauctum, ac penè totum eſt immutatum. Conſtantinopolim enim Conſtantiam, Maximianopolim legiones Iouias, & Herculeas à Diocletiano, & Maximiano inuentas, & alia huiuſmodi nominat, quæ diu poſt Antoninum addita fuere. Id in memoriæ aut alio ſcrinio olim conſeruatum, & huic libro additum fuiſſe arbitror. Neque enim rem tam vilem ac penè neceſſariam neglectam permanſiſſe eſt veriſimile.

Sed vt ad Notitiam noſtram reuertamur, cùm multo tempore latuiſſet, tandẽque à Mariano Scoto Monacho Fuldenſi ſcripta fuerat, in vltimis Britannijs annis ab hinc 36. inuenta, in lucem prodijt: Sed multis mendis ſcatens, & aliquot, vt puto, membris trunca, quam ex collatione duorum exemplarium manuſcriptorum in quibuſdam reſtitui, neque enim impreſſio codice multò meliora inueni. Horum alterũ illius eſt exemplar, quod apud Maphæos Romę ſe legiſſe Pierius Valerianus ſcribit, ex eoque aliquot militarium ordinum ſigna recitat, quæ in nonnullis ab alijs differunt. Fuit is liber anno ſalutis 1436. ex vetuſtiſſimo codice Spirẽſis bibliothecę a Petro Donato Patauij Epiſcopo extractus, cum ipſe Baſilienſi ſynodo nomine Eugenij IIII. præſideret, vt in eius voluminis fine ipſe teſtatur, quod in prouinciarum, vt credo, magiſtratibus, & pictis imaginibus deceptus parum ſcitè Scoti coſmographiã appellat. Ex hoc aliud Fuluij Vrſini virĩ doctiſſimi exẽplar eſt deſcriptum, quod precibus Io. Vincentij Pinelli viri nunquam ſatis laudati ad me tranſmiſit. Alterum apud Illuſtriſs. Fridericum Madrucium tum Romę Cęſareum Legatum fuit, quod mihi pro ſua, qua erga omnes vtebatur, ſingulari humanitate exhibuit. Ex his aliqua emendauimus, plura vt deprauata omiſimus. Sed iam ad huius operis tituli interpretationem accedamus.

DE NOTITIAE INSCRIPTIONE, AC DE IMPERII, EIVSQVE DIGNITATVM DIVISIONE.

LIBRI inſcriptio eſt, NOTITIA DIGNITATVM OMNIVM TAM CIVILIVM QVAM MILITARIVM IN PARTIBVS ORIENTIS ET OCCIDENTIS. Notitiæ verbum ſummariam cognitionẽ Magiſtratuum, ac Palatinorum ſignificat: in quo ſenſu hæc vox à poſterioribus legum latoribus accipitur. Conſtantinus enim Notitiam artificum pro eorum indice ponit, [a] Theodoſius [b] pro breui ſcriptura, quæ continet quantum quæque prouincia ex indicto auro ſoluere debeat. Leo [c] pro catalogo officiorum, quæ in ſcrinijs memoriæ epiſtolarum & libellorum ſcribenda, & à Principe probanda erant. Iuſtinianus pro albo, vel, vt alibi nuncupatur, matricula ſcholarium accipit, [d] quam aliquando notitiã, [e] quandoque catalogum appellat, [f] hæc enim vt ſynonyma profert; græcè χάρτης alio nomine Breuis vocatur; [g] & ideo Tranquillus [h] noſtram Notitiam breuiarium, [k] vel rationarium [l] Imperij nominat. DIGNITATVM verò nõ magiſtratuum dixit, quia nõ tantũ ius diceres, ſed & alijs honoribus præditos continet, vt primicerios ſacri cubiculi, notariorũ, caſtrenſem palatij, & ſcriniorum magiſtros, qui iuriſdictione carent, & ſpectabiliũ dignitate honeſtantur.

Separantur autem Orientis & Occidentis dignitates, quia hoc tempore duo in his partibus ſinguli Principes imperabãt. Hęc diuiſio à Probo & Floriano, [m] mox Maximino & Cõſtante, Cõſtantino atque Galerio originem habuit, qui primi Romani Imperij prouincias ſunt partiti: antea enim etſi M. Antoninus cum fratre Vero, & Seuerus cum Antonino filio ſimul imperauerint, nullam tamen orbis diuiſionem fecerunt. Conſtantini quoque Magni filij & ipſi Romanum orbem in tres partes diuiſerunt. Sed breui rebus in ſolum Conſtantium tranſlatis, totum in vnum coaluit Imperium. Poſtea Valentinianus cum fratre Valente Oriente Occidenteque diuiſo, hũc ſibi retinuit, illi ſocio Imperij facto Orientem conceſſit, & militum etiam copias cum eo eſt partitus, vt Marcellinus [n] ſcribit. Sed his cum liberis extinctis, poſt paucos annos ad ſolum Theodoſium unicum rediit Imperium, qui & ipſe rurſus filijs Arcadio Orientem, Honorio Occidentem reliquit. Itaque Aegypto, & vtraque Libya vſque ad ſyrtes maiores, & Europa vſque ad Drilonem fluuium Arcadio traditis, ibi vtriuſque Imperij fines fecerunt. Reliqua in Occidente cum Africa, Hiſpanijs, & Britannia Honorius obtinuit: cuncta tamen communi nomine velut vnum eſſet Imperiũ adminiſtrabant. Cõtinuata eſt hæc diuiſio vſque ad Valentinianum III. & Martianum, ſub quibus Barbari Britannijs, Hiſpanijsque prius occupatis, demum Gallias, ac tandem Italiam cum Illyrico & Africa tenuerunt; Occidentiſque extinctum eſt Imperium, ſolum Orientis eſt multis agitatum fluctibus, aliquot ſeculis incolume permanſit. Huius tanquã eo tẽpore dignioris & integrioris dignitates Occidẽtalibus præmittuntur. Nũc circa indicẽ Notitiæ præfixum aliqua percurremus.

a in l. 1. C. de executatif.
b in l. vlt. C. de indicto.
c in l. fin. §. & eſt notitia. C. de dignit. offi.
d in l. vlt. C. de offi. magi. offi.
e l. 1. §. in officijs verò l. 2. §. ad hæc iubemus. C. de offi. præf. præt. Aff. §. vlt. nouell. 22. g. poſt nouell. 8. h l. vlt. C. de cõſtr. fiſc. debito. l. ſcrinijs. C. de palat. ſacr. larg.
i in Auguſto cap. 25. in fin.
k in Auguſto. ca. vlt.
l in eod. Augu. c. 28.
m Zonaras I Probo.
n lib. 26.

NOTITIA.

PRÆFECTVS *Prętorio Orientis.*
PRÆFECTVS *Prętorio Illyrici.*
PRÆFECTVS *vrbis Conſtantinopolitanæ.*
MAGISTRI *equitum, & peditum in præſentii. II. Alij III. Equitum, & peditum per Orientem. Equitum, & peditum per Thracias. Equitum, & peditum per Illyricum.*
PRÆPOSITVS *ſacri cubiculi.*
MAGISTER *Officiorum.*
QVÆSTOR.
COMES *Sacrarum largitionum.*
COMES *rerum priuatarum.*
COMITES *domeſticorum duo. Equitum, & Peditum.*
PRIMICERIVS *ſacri cubiculi.*
PRIMICERIVS *Notariorum: Caſtrenſis ſacri Palatij.*
MAGISTRI *Scriniorum. Memoriæ, Epiſtolarum, Libellorum Græcorum.*
PROCONSVLES *duo, Aſiæ, Achaię.*
COMES *Orientis.*
PRÆFECTVS *Auguſtalis.*
VICARII IIII. *Aſianæ diœceſeos, Pontice, Thraciarum, Macedoniæ.*
COMITES *rei militaris II. Aegypti, Iſauriæ.*
DVCES *per Aegyptum II.* LIBYÆ, THEBAIDOS.
PER *Orientem VI. Phœnices, Euphratenſis Syriæ, Paleſtinę, Oſrhoenæ, Meſopotamię, Arabię.*
PER *Ponticam unus, Armeniæ.*
PER *Thracias II. Moeſiæ ſecundæ, Scythiæ.*
PER *Illyricum II. Daciæ ripenſis, Moeſiæ primę.*

Conſulares quindecim.

PER *Orientem V. Paleſtinæ, Phoenices, Syriæ, Ciliciæ, Cypri.*
PER *Aſianam III. Pamphiliæ, Helleſponti, Lydiæ.*
PER *Ponticam II. Galatiæ, Bithyniæ.*
PER *Thracias II. Europæ, Thraciæ.*
PER *Illyricum III. Cretæ, Macedoniæ, Daciæ mediterraneæ. Aegyptus autem conſularem non habet.*

Præſides Prouinciarum quadraginta.

PER *Aegyptum quinque, Libyæ ſuperioris, Libyę inferioris, Thebaidos, Aegypti, Arcadiæ.*
PER *Orientem VIII. Paleſtinæ ſalutaris. Paleſtinæ ſecundæ. Phoenices Libani. Euphratenſis, Syrię ſalutaris. Oſrhoenæ. Meſopotamiæ. Ciliciæ ſecundæ.*
PER *Aſianam VII. Piſidię, Lycaoniæ, Phrygiæ*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Phrygiæ Pacatianæ, Phrygiæ salutaris, Lyciæ, Cariæ, Insularum.

PER *Ponticam VIII. Honoriados, Cappadociæ primæ, Cappadociæ secundæ, Hellenoponti, Ponti Polemoniaci, Armeniæ primæ, Armeniæ secundæ, Galatiæ salutaris.*

PER *Thracias IIII. Hæmi montis, Rhodopes, Moesiæ secundæ. Scythiæ.*

PER *Illyricum VIII. Thessaliæ, Epiri veteris, Epiri novæ, Daciæ Ripensis, Moesiæ primæ, Prævalitanæ, Dardaniæ, Macedoniæ salutaris.*

CORRECTORES II. *Augustanicæ, Paphlagoniæ.*

COMMENTARIVM. CAP. I.

PRAEMITTITVR index Imperij Orientalis dignitatum, quę cum suis insignibus, & officiis, aliquibus exceptis, infra clarius ostendentur. Orientalis enim & vrbis Constãtinopolitanæ præfecti, primicerijque ac præpositi sacri cubiculi cum Duce Libyę prętermittuntur, plurium etiam numerorum militum symbola, & aliquorum insignia desunt. Itaque præter mendas, quæ non paucæ reperiuntur, aliquot folia hic desiderari suspicor. Milites verò palatinosq; ciuilibus magistratibus Notitia commiscens, dignitates confundere uidetur: Sed hoc non temerè, nec sine ratione: cùm enim quinque dignitatum gradus inueniantur, Illustrium, Spectabilium, Clarissimorum, Perfectissimorum, & Egregiorum, Illustrium ordines prędmittit, mox Spectabilių sequuntur, prout sunt digniores, & in Latercculo descripti reperebantur: quo ordine hinc sumpto, Iustinianus quoq; ibi suis titulis digestos, in suo Codice disponit: & eadę fermè serie in quadam constitutione angulos Zeno recitat, [a] vt illos ex hac Notitia hausisse uideatur, quę Egregios, velut infimos, ac omni dignione carentes omittit. In quocũque verò dignitatis gradu tres classes fiunt, vna Magistratuum ciuilium, alia Militarių, tertia Palatinorum. Inter Illustres ciuiles præcedunt Præfecti, his Magistri militum succedunt, deinde Palatini, nempe officiorum Magister, Quæstor, Præpositus Cubiculi, Comites largitionum & rerum priuatarum. Vltimum Comites domesticorum equitum & peditum locum tenent, & omnes cum suis insignibus repræsentantur: nec alij præter hos, & Senatores, seu patricios hoc titulo gaudebãt. Spectabilium similes ordinantur Classes: Sed in his primi sunt Palatini, videlicet, Castrensis, Primicerij Cubiculi, & notariorum, qui Latercculo præerant, & Magistri scriniorum. His ciuiles, ideſt, prouinciarum magistratus sunt proximi, nempe Proconsules, Comes Orientis, Præfectus Augustalis, & Vicarij. Postremi spectabilium sunt Comites, Ducesque rei militaris in limitibus degẽtes. Vltimus est ordo Clarissimorum, inter quos præcipui erant tres prouinciarum ciuiles magistratus, ideſt, Cõsulares, Correctores, & Præsides, quorum singulas prouincias, sub spectabilibus quidem magistratibus ciuilibus Notitia repræsentat. Ipsorum uerò Rectorum insignia aut officia non ostendit, sed ea in Consulari Palestinæ, & Præside Thebaidis, uelut omnium typis in Oriente demonstrantur. Cæteri, inquit Notitia, Consulares, & Præsides ad similitudinem Consularis Palestinæ & Præsidis Thebaidis officium habẽt. Perfectissimi verò incuria, vt puto, librariorum hic sunt prætermissi.

Idem ordo in Occidente obseruatur, in quo nec P. P. Galliarum, nec Primicerij præpositiue sacri cubiculi insignia apparent. Aliquid tamen ibi cernitur, quod in Oriente omissum fuerat. Correctoris enim Apuliæ & Calabriæ, item Perfectissimi Præsidis Dalmatię, velut aliorum Correctorum, & Perfectissimorum exẽplar, officia, & insignia repræsentantur, quæ in Orientis Notitia prætermittuntur, vbi Præsidem Arabiæ Perfectissimum fuisse constat. Constantino enim imperante Theodorus Præses Arabiæ vir Perfectissimus appellatur. [b] Idem arbitror, & de Isauriæ Præside, qui tempore huius Notitiæ ab earũ Ducibus, & Comitibus Præsidum vices agentibus regebantur. Et ideo hi in catalogo aliorũ Præsidum, qui erant Clarissimi, non reperiũtur. Vbique verò obseruatur, vt semper digniores in quoque ordine præmittantur, ideſt, vt non modo Illustres spectabilibus, & hi Clarissimis, & rursus hi Perfectissimis præferantur, sed & in quaq; horum Classe præstantiores semper præcedunt. Nam inter Illustres prius Præfecti, deinde militum Magistri, mox Palatini nominantur. Idemque in Spectabilibus obseruatur. Senatores verò Patricij Cõs. Prætores, & Aediles omittuntur, nam Patricij administrationem non habebant: Consules præter inane dignitatis nomen nullam ferè auctoritatem retinebant: Prætores tunc temporis, & Aediles, nulli in prouincijs erant, & in vrbe modicum ius habentes, inter eos, qui imperio utebãtur, recenseri non erant, & ideo hic reticentur.

[a] In l. vlt. scilicet C. vbi Senato. vel clarissi.

[b] l. 11. 18. C. de pœnis.

NOTITIA.

SVB DISPOSITIONE VIRORVM ILLVSTRIVM PRÆFECTORVM PRÆTORIO PER ORIENTEM DIOECESES INFRASCRIPTÆ.

Orientis, Aegyptus, Asiana, Pontica, Thracia.

Prouinciæ Orientis XV.

Palæstina, Phœnice, Syria.
Cilicia, Cyprus, Arabia. ET DVX ET COMES REI MILITARIS.
Isauria. Palæstina salutaris: Palæstina secunda.
Phœnice Libani, Euphratensis, Syria salutaris.
Osrhoena, Mesopotamia, Cilicia secunda.

Aegypti VI.

Libya superior: Libya inferior.
Thebais: Aegyptus.
Arcadia: Augustanica.

Asianæ X.

Pamphylia, Hellespontus.
Lydia: Pisidia.
Lycaonia: Phrygia Pacatiana.
Phrygia salutaris.
Lycia: Caria: Insulæ.

Ponticæ XI.

Galatia: Bithinia: Honorias.
Cappadocia prima: Cappadocia secunda: Paphlagonia.
Pontus Polemoniacus: Hellenopontus: Armenia prima.
Armenia secunda: Galatia salutaris.

Thraciæ

Thraciæ. VI.

EVROPA: Thracia.
Hæmi Montis: Rhodope.
Moesia secunda: Scithya. Officium viri Illustris Præfecti Prætorio Orientis.
Princeps.
Cornicularius.
Adiutor.
Commentariensis.
Ab actis.
Numerarii.
Subadiuuæ.
Curæ epistolarum.
Regendarius.
Exceptores.
Auditores.
Singularii.
Præfect. P. euectiones annuales non habet, sed ipse emittit.

COMMENTARIVM.

ILLVSTRIVM & spectabiliũ magistratuum præmisso ordine, quo à Notitia sunt repræsentandi Consulares, Præsidales, Correctoriæque prouincię sigillatim recitantur; nec enim plures earum hoc tempore reperiebantur differentiæ. Hic verò duorum Præfectorum Prætorio, Orientis, & Illyrici diœceses cum cuiusque prouincijs & præcipuis officijs explicantur, quæ ut facilius intelligantur, ego non seruata Illustrium & Spectabilium serie, sed ciuilibus magistratibus à militaribus & palatinis distinctis, alio ordine ita vtriusque Imperij dignitates summatim colligi posse putaui.

Erant in Oriente duo Præfecti Prætorio, alter Orientis, alter Illyrici, quibus LX. prouinciarum magistratus parebant. Præfecto Orientis subĕrat Proconsul Asiæ cum II. Præsidibus, Comes Orientis cum XV. Præfectus Augustalis cum VI. Tres Vicarij, videlicet: Asianæ cum VIII. Ponticæ cũ XI. Thraciæ cum VI. Qui cum Asiæ Proconsule sunt XLIX. prouinciarum rectores. Præfectus verò Prætorio Illyrici Proconsuli Achaiæ imperabat, & duobus Vicarijs Macedonię, cum VI. prouincijs, & Dacię cum alijs V. Itaque omnes Orientis erant prouinciæ I. X. Porrò hic est animaduertendũ, cum inter XV. Orientis prouincias scribitur DVX ET COMES REI MILITARIS ISAVRIAE, legendum esse PRAESES ET COMES REI MILITARIS Isauriæ, quemadmodum infrà in eo Comitæ, & Præside habetur. Nec facile eundem Ducem & Comitẽ appellatum repériemus, sicut nec Ducis nomen Comiti præpositum. Ideo autem hic ciuilibus magistratibus inseritur, quia cùm Isauria Præsidalis esset prouincia, à Comite tamen rei militaris regebatur, qui idem officio Præsidis fungebatur. Quoniam verò inter Comites recenseretur ea ratione supra in Indice inter XV. prouinciarum Præsides non connumeratur.

In Occidente quoq; erant duo Præfecti Prætorio alter Italiæ alter Galliarũ; Ille prouincijs XIX. cũ Proconsule imperabat, scilicet XVII. in Italia. VI. in Africa. VI. in Illyrico. Præfecto Galliarum subĕrant prouinciæ XXIX. nempe Vicarij III. Hispaniarum cũ Præsidibus VII. Galliarum seu prouinciarum XVII. & Britannicarum cum V. Quæ sunt prouinciæ Occidentis LIII. & iunctæ alijs Orientis efficiunt CXVIII. prouincias. Rursus in Oriente V. Magisti equitum peditumque reperiebantur II. Præsentales, alij III. per Orientem, Thracias, & Illyricum, cum uexillationibus equitum XLI. Legionibus peditum XLI. & auxilijs item peditum LXXI. Præterea duo Comites domesticorum, alter scholæ peditum, alter equitum, qui Principem semper comitabantur. In limitibus uerò erant Comites rei militaris duo, & Duces XIII. qui plures equitum peditumque copias ex his, quæ Magistris militum parebant, & alias secum habebant; in Occidente tres tantùm magistri reperiebantur, duo in præsenti, alter peditum, alter equitum, tertius item equitum per Gallias cum vexillationibus equitum XLII. & auxilijs LXV. Duo quoque ut in Oriente, Comites protectorum equitum & peditum. In limitibus Occidentis Comites. VI. & Duces XII. extubabant. In palatijs verò utriusque imperij Comes officiorũ, largitionũ, rerum priuatarum; Quæstor, Præfectus sacri cubiculi, Castrensis: Primicerius notariorum, & scriniorum magistri morabantur, de quibus suo loco differetur.

Hæ sunt Notitiæ dignitates vtriusque Roma. Imperij, quæ ex maiore latercculo prodeuntes, illius magnitudinem ac uires patefaciunt, quæ cum in Illustres, Spectabiles, Clarissimos & Perfectissimos digerantur, horum origo altius repetenda ac plenius est explicanda. Sed, ut initio totius Notitiæ apertior facies appareat, vniuersũ eius argumẽtum in quosdã ramos seu capita summatim distincta antè prefixi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dignitates Orientalis Imperij Romani.

- Illustres.
  - Præfectus Prætorio Orientis sub quo Prouinciæ. L.
  - Præfectus Prætorio Illyrici sub quo Prouinciæ. X.
  - Præfectus vrbi Constantinopolis.
  - Magistri militum. V.
    - Præsentales. II.
    - Per Orientem.
    - Per Thracias.
    - Per Illyricum.
  - Præpositus sacri cubiculi.
  - Magister officiorum.
  - Quæstor.
  - Comes largitionum.
  - Comes rerum priuatarum.
  - Comes domesticorum equitum.
  - Comes domesticorum peditum.
- Spectabiles.
  - Primicerius Cubiculi.
  - Castrensis Palatii.
  - Primicerius Notariorum.
  - Magistri Scriniorũ. IIII.
    - Memoriæ.
    - Epistolarum.
    - Libellorum.
    - Epistolarum Græcarum.
  - Proconsules. II.
    - Asiæ.
    - Achaiæ.
  - Comes Orientis.
  - Præfectus Augustalis.
  - Vicarii. V.
    - Asianæ.
    - Ponticæ.
    - Thraciæ.
    - Macedoniæ.
    - Daciæ.
  - Comites rei militaris. II.
    - Ægypti.
    - Isauriæ.
- Clarissimi.
  - Duces. XIII.
    - Per Ægyptum. II.
      - Libyæ.
      - Thebaidis.
    - Per Orientem. VI.
      - Phœnices.
      - Euphratensis & Syriæ.
      - Palestinæ.
      - Osrhoenę.
      - Mesopotamiæ.
      - Arabiæ.
    - Per Ponticam. I.
      - Armeniæ.
    - Per Thracias. II.
      - Mœsiæ secundæ.
      - Scythiæ.
    - Per Illyricum. II.
      - Daciæ ripensis.
      - Moesiæ primæ.
  - Consulares. XV.
    - Per Orientem. V.
      - Palestinæ.
      - Phœnices.
      - Syriæ.
      - Ciliciæ.
      - Cypri.
    - Per Asianam. III
      - Pamphiliæ.
      - Hellespontí.
      - Lydiæ.
    - Per Ponticam. II.
      - Galatiæ.
      - Bytiniæ.
    - Per Thracias. II.
      - Europæ.
      - Thraciæ.
    - Per Illyricum. III.
      - Cretæ.
      - Macedoniæ.
      - Daciæ mediterraneæ.

Clarissimi

Clarissimi.

- Correctores. II.
  - Augustanicæ
  - Paphlagoniæ.
- Præsides. XLII.
  - Per Ægyptũ. V.
    - Libyæ superioris.
    - Libyæ inferioris.
    - Thebaidos.
    - Ægypti.
    - Arcadiæ.
  - Per Orientem. VIII.
    - Palestinæ salutaris.
    - Palestinæ secundæ.
    - Phœnices Libani.
    - Euphratensis.
    - Syriæ salutaris.
    - Osrhoenæ.
    - Mesopotamię.
    - Cilicię secundæ.
  - Per Asianam. VII.
    - Pisidiæ.
    - Lycaoniæ.
    - Phrygię Pacatianę.
    - Phrygiæ salutaris.
    - Lycię.
    - Cariæ.
    - Insularum.
  - Per Pŏticam. VIII.
    - Honoriados.
    - Cappadociæ primæ.
    - Cappadocię secundę.
    - Hellenoponti.
    - Ponti Polemoniaci.
    - Armeniæ primæ.
    - Armenię secundæ.
    - Galatię salutaris.
  - Per Thracias. IIII.
    - Hæmi montis.
    - Rhodopes.
    - Mœsię secundę.
    - Scythię.
  - Per Illyricum. VIII.
    - Thessalię.
    - Epyri ueteris.
    - Epyri nouę.
    - Daciæ ripensis.
    - Mœsię primę.
    - Prœualitanę.
    - Dardanię.
    - Macedonię salutaris.
- Perfectissimi.
  - Prœses Arabię.
  - Prœses Isaurię.

DE

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE ILLVSTRIBVS, SPECTABILIBVS, & Clarissimis. Cap. II.

VINQVE dignitatum gradus sibi proximè succedẽtes sub Principibus Rom. inuenti fuere, Illustris, Spectabilis, Clarissimi, Perfectissimi, & Egregij, cuius tanquam infimi Notitia non meminit. Hi tempore Romanæ Reipublicæ in usu non fuere, sed postea ad distinguendas sublimiores personas sunt instituti. Clarissimi nomen primum senatoribus est attributum, quod iam imperante Tyberio introductũ erat: Siquidem Catus Cassius Longinus, qui eo tempore vixit [a], claras personas senatoris uxores, aut filias uocat. [b] Aelius quoque Marcianus, qui sub Pio floruit, [c] senatores clarissimos uiros dicit, [d] Marcus Antoninus Saluium Iulianũ: [e] Seuerus & Antoninus proconsules & præsides, eodem nomine appellant. [f] Illustris uerò epitheton, quando inuentum sit, non constat: nisi fortè institutum esse uidetur, quia neque Plinius Plutarchusue, aut alij illius ſeculi scriptores, huius tituli meminerunt. Quin Plin. Iun. consules Clariss. appellat: verecor inquit clariss. coss. ne mihi Massa filẽtio suo pręgrauitatem obiecerit. quos inter primos illustres fuisse costat. Vnde vero Vlpianus legis uerba de Illustrib. tractãta a copilatorib. addita noti ei [g] esse credi pot. Patricius primũ illust. denominatos fuisse Isidorus scribit [h]: ut hæc sũma in Imperio dignitas, quæ à Patricijs ab Augusto inuẽtis originẽ habuit. Is iã senex, undecim senatores singulis mẽsibus elegit, quorum consilio in expediẽdis negotijs uerba tur; postea uiginti annuos à senatu accepit, & ab eo obtinuit, ut quicquid cum ijs, & Tiberio, & consulibus neporibusque & alijs ab eo conuocandis statuisset, ratum esset, ac si à toto senatu decretum fuisset. [i] Hi postea summi senatores, & patricij fuere, q arbitrio Principis electi, soli sententiam in senatu dicebant; eos Hadrianus eximios ad hoc munus eligebat. Spartian. [k] optimos, inquit, quosque de legatis in contubernium Imperatoriæ maiestatis adsciuit, quos secum habitare uoluit. Itaque in duas classes Senatus diuidi cœpit, Illustrium & Clarissimorum; propriè senatores erant patricij, qui præcipuus in Imperio gradus habebatur: [l] Vndè patricianus dignitas à Suida, & legibus summa uocatur. [m] Hi publica negocia tractabant, et de criminibus iudicabant. Tacitus, [n] Iam primum, ait, publica negocia, et prima torum maxima, apud patres tractabantur, dabantq; primoribus differre. Idem, [o] Priores senatus immas delationes exercebant. Alexander Imp. inquit Lampridius doctissimos, et sapientissimos, iureconsulto isque non minus quinquagiẽa in consilio habuit, quorum sententijs S.C. conficiebantur, et illud consiliorum principis uocabatur. P postea consiliariana dignitas est dicta, [q] ex ipsi senatores patricij comites consistoriani, [r] quam dignitatem a Constantino inuẽtam Zosimus autumat, [s] ex lege eandem, ut supra præfectos prætorio sederent. A Principe codicillis creabantur, quod non solũ iura, [t] sed et Tacitus [u] significant, Loquens enim de Claudio, ait, Iisdem diebus in numerum patriciorum adiecit Cæsar vetustissimum quemque e senatu, aut quibus clari parentes fuerant, paucis iam reliquis familiarum quas Romulus maiorum, et L. Brutus minorum gentium appellauerat: Hæc ille. Quod uerò Principi in arduis rebus consulerent, et ei nice parentes essent, patricij sunt nuncupati [x]. Quorum loco hodiè Cardinales Romæ succeſsisse nideprue, qui et ipſi Summo Pontifici assidentes, magnis in negocijs consulunt. Cæteri uerò inferiores senatores Clarissimi sunt uocati. Vlpianus, [y] Clarissimarum, inquit, fœminarum nomine, senatorum filias non haberi, nisi clarissimos uiros sortitæ sunt: iam diũ enim clarissima fœmina erit, quam diu senatori nupta est, uel clarissimo. Senatorem hic non patricium intelligit, sed alios inferiores in senatu clarissimos. [z] Vndè clarissimatus dignitas pro senatoria accipitur. Valẽtinianus A [a] Equites, ait, Romanos, secundum gradum post clarissimatus dignitatem obtinere iubemus. Sed etsi hi duo tituli, initio Senatum distinxerunt, eiusq; proprij fuerunt, in alios postea transferunt, ac demum decẽ magistratuum, seu dignitatum ordines, quãquã non patricij, Illustris titulo, sunt honestati, nempe Cõsules, Præfecti Prætorio, Vrbi, Magistri militum, et officiorum, Quæstores, Præpositus sacri cubiculi, Comites largitionum, et rerum priuatarum, et domesticorum, quos eodem fere ordine Notitia et iura [b] recensent, vtex eodem fonte manare agnoscantur. Hi quanquã non Patricij, in Illustrium tamẽ Senatorum numero cenſebantur. Vlpianus [c] Senatores, inquit, accipiendos esse eos, qui à Patriciis, et consulibus, vsque ad omnes Illustres uiros descendunt, quia hi soli in Senatu sententiam dicere possunt. Significat incipiendo à Patricijs, qui sunt summi, et consulibus: descendendoq; ad Præfectos, et magistros officiorum omnes esse Illustres, et Senatores, quæ uerba forte a cõpilatoribus addita fuere. Eas autem dignitates patricijs minores fuisse Zeno significat [d] q statim neminẽ creari posse patricium, qui prius Consul, Præf. prætorio uel urbis aut magister militum non fuisset. Illustres his notis significatur V.I. aut INL. vir illustris, aut inlustris, ut ueteres scribebant.

Cæteri qui à Senatoribus descendebant, aut ob aliam eas iam Senatum ingrediebantur, omnes erant Clarissimi. Quemadmodum uero Illustris nomen à Patricijs in alios fuit propagatum, ita et de clarissimi titulo euenit, qui cum proprius minorum Senatorũ esset, in prouinciarum magistratus, et alios transiit, in primisque in cõsules, [e] mox Proconsules Clarissimi dici cooperũt, ita n. eos pius Antoninus [f] & Seuerus appellãt, [g] quod argumentũ est tũ spectabiles inuenios non fuisse, inter quos postea Proconsules primi fuere. In clarissimos quoq; recepti sunt cõsulares, i. præsides consularibus ornamentis decorati, quorum dignitas clarissimatus nocatur. [h] Eodem titulo Correctores prouinciarum, [i] et præsides [k] sunt honestati. Deniq; et Comites ordinis secundi, ueluti Primiceriũ scholarum [l] quæ erant numero XI. [m] Silentiarii [n] et alij. Scribebantur autem uiri clarissimus his notis V. C. cuius rei multa ex legum subscriptione patẽt exẽpla. [o] Idem specioſi uocantur. Vlpianus P specioſæ, inquit, personę accipiuntur clarissimæ, uel quę ornamentis senatorus utuntur; nobiles quoq; appellãtur [q] tanquam uorabiles, et honorum luce conspicui. [r] Postremo medius et tertius ordo spectabilium, senatui est inferius, treſq; senatorum ordines, Illustrium spectabilium, et clarissimorũ, factũ fuere. Isidorus [s] primi, inquit, senatorum dicuntur Illustres; secundi spectabiles, tertii clarissimi: Nam inferius quartum aliquod genus non est, scilicet senatorum; sed extra senatum alii gradus Perfectissimi, et Egregij fuere. Porro uere Illustrium, ita et spectabilium decẽ aliæ facte [t] sunt dignitates, ut Primiceritus sacri cubiculi, et notariorum, Comes Castrensis, magistri scrinorũ, Proconsules, Comes Orientis, Præfectus Augustalis Vicarij, Comites, Ducesq; rei militaris, qui eodem quo à notitia ordine à Zenone [u] recenſentur. Notarij quoq; tribuni, qui tarerculum maius tractabant, à Zenone [u] spectabiles uocantur. Hisq; notis spectabilis fieri significabatur V.S. quod nomen etiam nunc in quibusdã Germaniæ regionibus est in usu; in Italia fordescit, quo uix uilissimi hodie dignantur. Hos Græci περιβλεπτους appellant [x] Clarissimos uerò λαμπροτατους quæ uox Latinè splendidissimum sonat. Spectabiles quandoq; clarissimi uocantur, quod indè euenire arbitror, quia in Senatum recepti duplici titulo gaudebant. Sic Duces clarissimi dicuntur [y] q sunt Spectabiles. [z] & Silentiarii ab Anastasio clarissimi appellantur, [b] qui etiam spectabiles erant, [c] et tribuni notarij lacereulum maius tractãtes. [d] Nomen Spectabilis semel usurpatum à Paulo Iureconsulto, qui Præfectum vigilum ita uocat. [e] Sed ibi gradus qui est supra

[a] l. 2. §. deindè Cornelius. de origine.
[b] l. raptores. 54. C. de epiſc. & cleric.
[c] l. 3. C. de his q nat. in ſum.
[d] l. pe. C. de pro curatorib.
[e] Authen. vt ab illuſtrib. & qui ſupra eos ſunt.
[f] Auth. C. ubi ſenatores uel clariſſimi.
[g] l. penult. C. de dignitatib.
[h] in l. ult. C. de offi. diuerſ. iudi. & l. 1. C. de officio iudic.
[i] l. ult. C. de ſenten. expetit. recit. K. l. cod. 266. l. C. de aſſeſſis.
[k] l. 2. C. de natu ralib. liber. in fi. & ult. in Auth. quib. mod. nat. efficiam. ſub. C. ita uero. in Authen. ut liceat matri & ſuis.
[l] d. l. fin. C. ubi ſenat. uel clariſſimi.
[m] l. eam demẽtis 28. C. de epiſcop. audient.
[n] l. præcipimus. 32. & l. iubemus. 34. C. de appellationib.
[o] d. l. raptores. 54. C. de epiſcop. & cleric. in Nouell. prima ſen Authent. de her. & Falcid. Nouell. 2. 4. & multis alijs.
[p] l. 1. in Auth. vt inlustrandum. d. l. pro ignoto. 32. l. eo cãlu. 33. C. de appellat. d. l. ult. C. ubi ſenator. uel clariſſimi
[q] l. 1. C. de uetera nia. & in præmio inſtit. in pri cip. C. veneranda. 34. §. 1. C. de elect.
[r] l. ult. C. de offic. cius qui vic. alter gerit.
[s] l. 2. C. de offic. mag. milit.
[t] l. ult. C. denumerar. ſcripta in Auth. ut inſt. fine quoquo tuf. fragio fiant & in Authen. ut ordinar. præſe curia fine qua ſ. ſi Nouell. 90.
[u] l. ſtatuimus. 7. C. de numerariis. l. 9. C. Theod. de curia publico. l. penult. C. de numerar.
[x] in Authent. ut ab illuſtribus.
[y] in Authent. de ſtion. & ſeruiſſe. la fin. & in Auth. ut non fiant pignorat. in fin.
[z] in l. 26. C. T. de exact. publico.
[a] in l. 22. C. T. eod. tit.
[b] in l. 35. C. T. eod. tit.
[c] l. 3. C. de numerar.
[d] l. 2. §. deindè Cornelius. de origine.
[e] l. raptores. 54. C. de epiſc. & cleric.
[f] l. 3. C. de his q nat. in ſum.
[g] l. pe. C. de pro curatorib.
[h] Authen. vt ab illuſtrib. & qui ſupra eos ſunt.
[i] Auth. C. ubi ſenatores uel clariſſimi.
[k] l. penult. C. de dignitatib.
[l] in l. ult. C. de offi. diuerſ. iudi. & l. 1. C. de officio iudic.
[m] l. ult. C. de ſenten. expetit. recit. K. l. cod. 266. l. C. de aſſeſſis.
[n] l. 2. C. de natu ralib. liber. in fi. & ult. in Auth. quib. mod. nat. efficiam. ſub. C. ita uero. in Authen. ut liceat matri & ſuis.
[o] d. l. fin. C. ubi ſenat. uel clariſſimi.
[p] l. eam demẽtis 28. C. de epiſcop. audient.
[q] l. præcipimus. 32. & l. iubemus. 34. C. de appellationib.
[r] d. l. raptores. 54. C. de epiſcop. & cleric. in Nouell. prima ſen Authent. de her. & Falcid. Nouell. 2. 4. & multis alijs.
[s] l. 1. in Auth. vt inlustrandum. d. l. pro ignoto. 32. l. eo cãlu. 33. C. de appellat. d. l. ult. C. ubi ſenator. uel clariſſimi
[t] l. 1. C. de uetera nia. & in præmio inſtit. in pri cip. C. veneranda. 34. §. 1. C. de elect.
[u] l. ult. C. de offi. cius qui vic. alter gerit.
[x] l. 2. C. de offic. mag. milit.
[y] l. ult. C. denumerar. ſcripta in Auth. ut inſt. fine quoquo tuf. fragio fiant & in Authen. ut ordinar. præſe curia fine qua ſ. ſi Nouell. 90.
[z] l. ſtatuimus. 7. C. de numerariis. l. 9. C. Theod. de curia publico. l. penult. C. de numerar.
[a] in Authent. ut ab illuſtribus.
[b] in Authent. de ſtion. & ſeruiſſe. la fin. & in Auth. ut non fiant pignorat. in fin.
[c] in l. 26. C. T. de exact. publico.
[d] in l. 22. C. T. eod. tit.
[e] in l. 35. C. T. eod. tit.
[f] l. 3. C. de numerar.

[a] l. 1. §. penult. de origine iuris.
[b] l. curator. 5. de curatorib. furios.
[c] l. 2. de his qui ſunt ſui uel alieni iur.
[d] l. deferre. 18. in princ. de iure fiſci.
[e] l. Dial. 17. de iure patro.
[f] l. 1. C. ex quib. cauſ. infam. i rogat. l. 1. C. ſi ex falſ. inſtrum.
[g] Epiſt. ult. li. 7.
[h] l. ult. de ſenat.

[i] Dion. li. 55.
[k] in Hadriano.
[l] l. 3. C. de conſulib.
[m] l. ult. C. de conſulib. 5. filius familias. Inſti. quib. mod. ius patr. pot. ſoluit.
[n] lib. 4. annal.
[o] l. quicunq; C. de procur.
[p] l. 4. C. de aduc. diuer. iudi.
[q] d. l. ult. & d. l. filios familias.
[r] in 11.
[s] l. ult. C. de coſ.
[t] l. fœminæ. 8. de ſenatorib.

[x] l. 1. C. de epiſcop. & cleric.
[y] l. 1. C. de offic. diuerſ. iudic.
[z] l. 1. C. de offic. diuerſ. iudi. l. potioris. 5. C. de of fic. rect. prouinc. C. De perfectiſſimatus dignitate.
[a] lib. 4. epp. 4.
[b] l. 1. C. T. de his qui nen. ætat. impetra.

[c] l. 18. C. de pœnit.
[d] epiſt. 47. li. 1.
[e] l. 1. tit. 7. C. de palatin. facr. largit.
[f] l. 1. C. fin. reg. l. 1. C. T. cod.
[g] in l. orphanotrophus. 31. C. de epiſcop. & cler.

[h] l. ult. A. de iur. emphiteut. l. eo ſolte. 13. C. de re ſtaur. l. ſecundum 32. C. de donatio nib.

[i] l. Dino. 12. De quæſtionib.

[k] in l. ulti. C. de diuerſ. offic. d. l. fermius. 7. C. de palat. facr. largit.

[l] l. cum reis 12. C. de pœnis. lib. 12

[h] d. l. fin. C. ubi ſenator. uel clariſs. l. 19. C. T. de curia publico.
[i] Rubr. C. de nu mer. Sedis excel.
[k] l. 2. C. de præpoſit. ſacr. cubic.
[l] l. 1. C. de apoc. publ.
[m] in Authen. ne quis mutuũ dans agricolæ. quæ eſt Nouella 32.
[n] l. vniuer. 9. C. vbi cauſę fiſcales
[o] l. 1. C. de. offi. comit. rerum pri uatar.
[p] l. 3. C. de pedã. iudicibus.
[q] Oprat ad Par. men lib. 1.
[r] l. 1. C. de offic. diuer. iudi. l. potioris. 5. C. de of fic. rectoris. puin.
[ſ] in l. ult. C. de offic. diuerſi. iud. & l. 2. C. de prox. ſacr. ſcrinior.
[t] d. l. 2. C. de off. diuerſi. iudi. l. potioris. 5. C. de of fic. rect. prouinc. C. De perfectiſſimatus dignitate.
[u] lib. 4. epp. 4
[x] l. 1. C. T. de his qui nen. ætat. impetra.

[y] l. 1. C. de equeſtr. dignit.
[z] li. 6 Saturnal.
[a] l. 1. C. de perfectiſſ. dignit.
[b] l. 2. C. de defenſoribus ciuitatum.
[c] l. 18. C. de pœnit.
[d] epiſt. 47. li. 1.
[e] l. 1. tit. 7. C. de palatin. facr. largit.
[f] l. 1. C. fin. reg. l. 1. C. T. cod.
[g] in l. orphanotrophus. 31. C. de epiſcop. & cler.

[h] l. ult. A. de iur. emphiteut. l. eo ſolte. 13. C. de re ſtaur. l. ſecundum 32. C. de donatio nib.

[i] l. Dino. 12. De quæſtionib.

[k] in l. ulti. C. de diuerſ. offic. d. l. fermius. 7. C. de palat. facr. largit.

[l] l. cum reis 12. C. de pœnis. lib. 12

pra clarissimum non significatur, quicquid senserit Accursius: neq; n. præfectus vigilũ erat magistratũ [a], nec plutis quam præciens ut spectabilis posset nominari, quod & Placẽtinus animaduertit. præterea postea consul postea spectabilis, [b] cùm clarissimus [c] fuit. Itaque constat nondum spectabilis dignitatem tum inuentam fuisse, & illud uerbum uel à compilatoribus additum, uel ad honestandum Præfectum uigilum, non denotandum honoris gradum positum.

Illustres, Spectabiles, & Clarissimi hoc priuilegio fruebantur, ut per le ipsos lites ciuiles, aut criminalem iniuriarum actionem exercere non possent sed per procuratores id agere compellebantur. Indignũ enim uidebatur speciosas personas cum inferioribus causam dicendo ante iudices stare. [d] Postea spectabilibus & clarissimis concessum est, ut ipsi per se liti gare possint. [e] Habebant & Illustres, sed non spectabiles, aut Clarissimi, hoc præcipuũ, ut rei criminum facti, à nullo quam à Principe, uel eo cui Princeps causam delegasset, possent iudicari. Quo tempore erã præsentes, cum iudicibus tamen in inferiore auditorij parte sedebant, ne litigantium more stare cogerentur. A iudicibus quoque inconsulto Principe condemnari non poterant, sed tantùm absolui: [f] nec nisi ex scripto in iudicium uocari, vocatique se iudicio staturos, aut iudicatum soluturos, satisdare non compellebantur, sed satis erat etiam criminaliter accusatos id iuramento promisse. [g] Cum Præsidibus prouinciarum honoris gratia in tribunali sedere poterãt: etiam qui honorarias has dignitates obtinuissent, nisi ipſi litigassent, nam quo tempore illorũ causæ agitabantur, ab eo loco abstinebant. Valentinianus A. [h] Sciant, inquit, principes & comiciarij, & primates officiorum, et iudices etiam ternas libras auri à suis facultatibus eruendas, si honoratis uiris, quibus etiam consistorium nostrum ingrediendi facultas præbetur, secretarij iudicum non paruerit ingressus, aut reuerentia non fuerit in salutatione delata, aut sedendi cum iudice societas denegata: Hæc ille. ex cuius uerbis apparet eos etiam reuerenter salutatos fuisse: possunt etiam illustres quas ferunt sententias, per officiales suos recitare: ceteri ex scripto legere tenentur. [i] Alijs præterea perfectissimorum immunitatibus gaudebant, de quibus infra dicetur. Turpibus quoque lucris Illustres abstinere oportebat, nec ultrà trientem vinearum capere, [k] nec uilem uxorem ducere [l] quod ultimũ postea est sublatũ. [m] Illustres etiam illustrissimi promiscuè nocabãtur, [n] aliisque speciosis nominibus honestabantur, ut SVBLIMISSIMI atque EXCELLENTISSIMI. [o] sic nominatur Quæstor Palatij, quem illũstrem esse constat. P Item EXCELSI GLORIOSISSIMIQVE ET MAGNIFICI [p] dicebantur, quo nomine et ipſi Principes gaudebant. [q] Si quis cum Illustri uiro, et præcipuè Præfecto prætorio, uel urbi loquebatur, uel ad eum etiam Princeps ipse ſcribebat, his uerbis appellabat, VESTRA MAGNIFICENTIA, [r] uel ILLVSTRIS MAGNIFICENTIA TVA, [s] aut CELSITVDO, [t] quo titulo hodiè Principes paulò Regibus interiores honestantur, item SVBLIMITAS, [u] et MIRANDA SVBLIMITAS, [x] MAGNITVDO, [y] EMINENTIA, [z] Græcè ὑπερτιμὴ, quod uerbum Interpres uertit EXCELLENTIA, [a] EXCELLENS AVCTORITAS TVA ſcripſit Iulianus. [b] SINCERITAS TVA erga P.V. Valentinianus. [c] et erga P.P. Valens [d].

Sedes quoque Præfecti prætorio AMPLISSIMA uocatur, [e] quandoque MAGNIFICA, [f] uõnunquã EXCELSA [g] et EMINENTISSIMA. [h]

Cum Spectabili loquens, dicebat, VESTRA SPECTABILITAS. [i] cum clarissimo VESTRA CLARITAS. Iràd Agerochium clarissimum præfidem Aemimontis in Thracia Iustinianus scribit. [m] Aliquando VESTRA SINCERITAS, [n] VESTRA GRAVITAS. ut Valentinianus Honoratum consularem Byzacij appellat. [o] Diocletianus Serapionem, [p] qui ex hoc deprehenditur præses fuisse, ut uoluit Azo, non præfectus prætorio, ut credidit Accursius. Nam et ibi differẽ præfidale iudicium nominatur. VESTRA REVERENTIA, et VENERATIO dixit D. Basilius Terentio Comiti scribens: et uestra potestas. [q]

Tantum verò his dignitatibus præditos honorandi studium fuit, vt tribus auri libris multarentur, qui eos suo titulo, vel honorifico nomine non appellassent; aut colloquendo, vel scribendo reuerenter non saluassent. [r] Valentinianus, [s] Ternas, inquit, auri libras pendent, si honoratis viris reuerentia non fuerit in salutatione delata. Sed nec inferiores magistratus maioribus se æquare poterant. Præſidibus enim prouinciarum Illustres uiros fratres appellare non licebat, multa in eum qui hoc autus esset imposita. [t]

DE PERFECTISSIMIS. Cap. III.

TRES præmissi tituli ad Senatorum ordines honestandos inuenti fuere sequẽtes extra senarum ad alios exornandos sunt excogitati. Constantinus enim vt plures extolleret, inquit Eusebius, [u] multa honorum genera adinuenit. Primi ergo post clarissimos instituti sunt equitibus digniores Perfectissimi. Constantinus; [x] Senatores, ait, veniam ætatis impetrantes apud officium P. V. de suis moribus, et honestate peredocant, perfectissimi apud vicariam præfectũram: equites Romani apud Præfectum vigilum. Hæc ille. Equites enim secundum post clarissimos locum habebant, [y] eos perfectissimi præcedebant à quibus proprio tuulo distinguuntur. Et licet Macrobius, [z] M. Valerium Probum, qui diu eques militauerat, virum perfectissimũ appellet, is non ab equestri militia, sed à Principe hunc honorem obtinuerat, qui codicillis ab Imperatoribus cõcedebatur. [a] Hic est ille Probus, qui marmorum vetustiorum nostras interpretatur, et P.P. Illirici fuit, [b] ad quem iura extant, et Ausonij epigrammata. Perfectissimi etiam honore decorabantur, qui minimas prouincias regebant, vt eræ: Præses Arabię, [c] et Dalmatię, quem inter perfectissimos Notitia locat. Idem credo de Præside Lunensi, qui in Præsidum Clarissimorum catalogo non legitur. Rationales etiam perfectissimi dicebantur, ita Basilianum vocat Symmachus. [d] Eodem honore ornabantur capita scriniorum, comitis largitionum, [e] et eius comites per diœceſes. Constantinus enim Tertullianum Comitem largitionum diœceſeos Asianæ virum perfectissimum appellat, [f] et Leo, [g] magistrum census, qui postea est factus clarissimus. [h] Perfectissimos iis verbis appellabant etiam imperatores GRAVITAS TVA l. 1. C. de his qui ſe defer.

Quãdo inuenti fuerint perfectissimi non constat, sed vetustior eorũ videtur origo. Narrat enim Diocletianus [i] M. Antoninum dispoſuiſſe, ne eminentissimorum, et perfectissimorum liberi pœnis plebeiorum afficiantur; Nullibi tamen de his in Pandectis fit mentio. Quemadmodum vero tres Comitum ordines inuenit Constantinus, totidem credendum est ab eo perfectiſſimorum classes diuitas fuiſſe. Erant enim primi, secundi, et tertii ordinis perfectissimi; quales multi in scriniis largitionum nominantur, [k] Hęc dignitas his notis scribebatur V. P. ideſt vir perfectissimus, cuius rei exemplum, est in inscriptione cuiusdam relcripti Constantini, [l] quę est huiusmodi, Constantinus A. Theodoro V. P. Præſidi Arabię. perfectissimorum meminit, et Ammianus [m]. Loquens enim de Constantino ait, Nec sub eo Dux quisquam cum clarissimatu prouectus est, erant enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim Perfectissimi. Ideſt neminem copijs militum præfecit, qui eſſet senator: ſed eos tantùm, qui eſſent Perfectissimi. Hodiè eos qui in municipijs opidis ius dicunt, inter perfectissimos connumerari nostro crediderim, cùm nunc, quò ad ius dicendum, quæliber ciuitas ſit inſtar prouinciæ. [a] Sunt enim ut olim Tyrides Arabiæ, & Dalmatiæ: Maximis verò ciuitatibus, & metropolitanis præfecti uelut locum proconſulum tenentes, Spectabiles uocari poſſent: Qui uerò mediys ius dicunt, Clarissimi.

a glo. in l. ult. in verb. l. una prouincia. C. de legat. temp. præſcript.

Priuilegium habebant V. P. ne ipſi, vel eorum liberi, uſque ad proneptes crimnis cauſa torqueri poſſent, nec plebeiorum pœnis ſubijci. [b] quare nec in metallum damnari, nec furcæ affigi, nec uim exuri conſueuerant, [c] nec fuſtibus cædi. [d] Hodie hic titulus penitùs in deſuetudinem abijt.

b d. l. Dion. 11. C de quæſtionib. c l. Mortis. 9. l. ſtat. de pœnis. d gl. in d. l. Dion.

DE EGREGIIS. Cap. IIII

INTER ordinarias dignitates eſt & Egregiorum, quam, etſi à Notitia omiſſam, præterire nolui, cũ eius iura meminerint. Hoc honore infra perfectissimos fungebantur, qui eum codicillis à Principe obtinuiſſent, quemadmodum in alijs dignitatibus obſeruabatur. Conſtantius, [e] ſcribens ordini Cæſenatium. Si quis, inquit, clariſſimæ meruerit inſulas dignitatis, nec induiti muneris gratiam codicillorũ allegatione percepit, impetratæ fructum dignitatis amittat: Hæc ille. Itaque ſicut ſine codicillis nemo ſe clariſſimum, ita nec egregium, perfectiſſimumue dicere poterat. Hæc dignitas ſordidis aut uilibus non dabatur. Conſtantinus [f] ad Bithynios, Monetarijs, ait, nec dignitas perfectiſſimatus tribuitur, nec ducenæ, uel centenæ, uel egregiatus.

e leg. 42. C. T. de decurionib.

f l. 1. C. T. de mu tileg.

Egregij in primis erant Scriniarij Principis, qui poſtea tribuni notarij palatij ereabantur. Caſſiodorus, [g] ad ſenatum urbis loquens de patre Caſſiodoro, Pater inquit, candidati, ſub Valentiniano Principe geſsit Tribuni & Notarij laudabiliter dignitatem, Honor qui tùm dabatur Egregijs, cum ad Imperiale ſecretum tales conſtet eligi, in quibus reprehenſionis vitium nequeat inuenri; Hæc ille. Quarundam etiam prouinciarum adminiſtratores, egregij dicebantur. Conſtantinus. [h] enim. Eos, ait, quibus prouincię commiſſæ ſunt, quique merito ampliſſimarum adminiſtrationum, honorem perfectiſſimatus, uel egregiatus adepti ſunt, frui oportet dignitate indultæ. Sed & hic titulus hodie ab uſu receſsit, ut vix infimæ cõditionis, & ex ima plebe homines, hoc nomine dignentur. Cum verò, a veteribus Iurecon ſultis egregiæ perſonæ nominantur, [i] ſpeciosas & ſublimes, non autem huius gradus homines ſignificari puto. De egregijs & alijs titulis Lactantius, qui Criſpi filij Conſtantini præceptor fuit ita ſcribit. [k] Nemo egregius, niſi qui bonus, & innocens fuerit: nemo clariſsimus, niſi qui opera miſericordiæ largiter fecerit: nemo perfectiſsimus, niſi qui omnes gradus uirtutis impleuerit. Ad has, & alias honeſtas perſonas ſcribens D. Baſilius, prudentiam veſtram, Dilectionem, Honeſtatem, Grauitatẽ, & ſimilia dixit, cuius obſeruationis Græci quàm Latini ſtudiioſiores fuerunt.

g lib. 1. variar.

h l. 5. C. T. de decurionib.

i l. perſonas. 15. de iureiurand.

k Diui. inſt. l. 25

Egregiarum perſonarum, eadem ſunt priuilegia, quæ & perfectiſsimarum, nã in iure æquiparãtur, [l] & ideò ſicut illi, neq; hi torqueri, nec plebeiorum ſupplicijs puniri poſſunt. Additur vulgò, ut pro dicendo teſtimonio, vel præſtando iuramento, ad iudicem non vocentur: ſed ipſi in proprijs ædibus examinentur, & iuramentum præſtent. [m] Verùm id nõ de hoc gradu egregiorum, ſed de omnibus eminentiſsimis perſonis puto intelligi.

l l. d. le. Dino. 11. C. de quæſtionib.

m d. l. ad pſonas 15. de iureiurand.

Immunitatem etiam præbendi tyrones, & munerum perſonalium ſordidorum egregij habent. [n] Interegregias perſonas à noſtris interpretibus recenſentur ſacerdotes, [o] aduocati fiſci, vel reipublicæ, [p] auditores ſacri palatij Romę, Doctores, & Equites aurati. [q] His addo iuridicos caſtrorum, qui egregijs minimas prouincias regentibus, poſſunt comparari. [r] Decuriones egregij non ſunt, [s] eorum tamen gaudent priuilegijs. [t] Hi ſunt ciuitatum curiales, conſilij publici cauſa deſcripti. in quo Cynus [u] & Salicetus hallucinantur. Decuriones enim Reipub. conſtituunt, [x] & ſunt uelut Romæ ſenatores, & ideo nec torquentur, nec plebeiorum pœnis ſubijciuntur; quamuis hoc in Aemilia ſeu Longobardia ſeruari ſalicetus [y] neget.

n l. 10. C. de pala. facr. largit.

o glos. Alberi. Aret. inſ. nu. 10. ed d. l. ad perſonas. 15. Felin. in c. ſi qui. 8. nn. 3. & 5. de teſtib.

p Bart. in l. 1. C. de aduoc. diuerſ. iudic.

q Rota conſul. 88. in nouis. Iaſ. in d. l. ad egregias 15. in princ. nu. 10. Feli. in d. c. ſi qui. 8. nu. 6

r l. 5. C. T. de decurionib.

s d. l. 5

t d. l. Dino. 11. & l. decuriones. 16. C. de quæſtion.

u in d. l. dino. 11

x l. pupillus. 249 §. decuriones. de verbor. ſignificat.

y in d. l. dino. 11

z in 2.

Præter ſupradictos inuentus eſt, & Nobiliſsimi titulus omnibus antecellens, & paucis attributus, qui quodammodo imperij participem faciebat, & quaſi Cæſarem. Eo honeſtatus ueſtem purpuream, aureo limbo circũdatam geſtabat, ut [z] auctor eſt Zoſimus. Herodianus Commodum imp. nobiliſsimum appellat, ſed titulum dignitatis non puto apud eum ſignificari.

Primus circa annum ſalutis 269. Licinius Valerianus in marmore viadebonæ, mox Carinus & Numerianus eius filius in alijs uetuſtis monumentis nobiliſsimi Cæſares ſunt appellati: Deinde Seuerus, & Maximinus [a] poſt hos Gratianus & Valentinianus adhuc infantes Nobiles pueri ſunt nuncupati. [b] Iuſtinianus quoque velut imperij ſucceſſor à Iuſtino nobiliſsimus eſt appellatus, inquit Zonaras, ſed & fœminę hoc titulo honeſtabantur. Nam Marina Arcadij filia, in prima regione Conſtantinopolis, & Arcadia, in decima regione, vbi earum erant ædes nobiliſsimæ uocantur. Hunc honorem à Conſtantio excogitatum Zoſimus ſcribit, lege lata, vt antè præfectos prætorio ſederent. Sed hæc dignitas ab eo aucta non inuenta eſſe poteſt, quam antea fuiſſe oſtendimus. Verùm Notitia quatuor tantùm dignitatum titulũ, Illuſtri Spectabilium, Clariſsimorũ, & Perfectiſsimorum cum inſignibus repreſentat, ab illuſtribusq; exordiens, præfectos prætorio Orientis, & illyrici præmittit. Sed, ut clarius eorum origo & hiſtoria intelligatur, prius generaliter de Præfectis differam; mox ſigillatim de eo, qui Orienti, & alio, qui Illyrico præerat, verba faciam.

a l. 1. de off. præf. præto.

b Dion. lib. 55.

c in 4. poſt princ.

d in Tiberio ca 26.

e lib. 3. c. 5.

f cap. 33.

g in M. Antonino.

h l. præcipimus 32. 5. huic. C. de appellat.

i in Balliſta.

k libro ſecundo.

DE PRAEFECTIS PRAETORIO. Cap. V.

INTER illuſtres primum locũ Præfecti prætorio a prætoribus denominari obtinent: olim enim quotcunque militares magiſtratus prætores nocatos Alconius, Iuſtinianus, [c] & Feſtus ſcribunt. Ab his tentoria exercituum Ducumq; prætoria ſunt nuncupata; & prætoria cohors, quæ ante eorum tentorium excubabat. Nauis quoque, qua præfectus claſsis vehebatur, prætoria eſt appellata. Qui igitur principis prętorio, ſeu tentorio, & militibus prætorianis illud cuſtodientibus præerat, Præf. prætorio eſt uocatus: illis tanquàm ſtipatoribus Scipio Africanus ſeſcuplum ſtipendij i. integrum & dimidium eius, quod alij accipiebant, præſtitit. Auguſtus verò Senatuſconſulto duplum dedit vt Dion [d] ſcribit, ijſdemq; quinque Millia dragmarum, cùm annis xvj. militaſſent: ideſt fermè cc aureos donauit, alijs tria millia, ſeu cxx. aureos, cùm annis xx. meruiſſent. Eorum numerus erat x. millũ quos in x. partes ſeu cohortes ſub totidem Tribunis diuiſos fuiſſe Dion ſcribit. [e] Hæ ſunt prætorianæ cohortes x. quas in epilogo regionum vrbis P. Victor ponit, ſingulæ mille continentes milites. Erant hi nationis ſtaturæ quam cæteri, ſplendidioribuſq; armis ac veſtibus ornati. Herodianus, [f] A Macrino, inquit, pugnabant corporis cuſtodes, ac ſtipatores, quos prætorianos uocant, fortiter ſtantes reliquum omnem exercitum ſolũ ſuſtinebant, videlicet proceri homines, atque ex omni numero delecti. Idẽ [g] loquens de prætorianis Didij Iuliani exauctoratis, Breues, ait, illis gladiolos detrahunt, quos auro argentoque ornatos in uſum pompæ ſuſpenſos habebant: Tùm zonis, veſticunque, ac ceteris militiæ inſignibus per uim ablatis, nudos ad unum exauctoratosque dimiſerunt. His poſteà ſucceſſerunt 3500. prætorianiſsimorum Armeniorum, qui in ſcholas IX. ſunt diuiſi, de quibus infra in magiſtro officiorum dicetur. In hos prætorianos Præfectus Prætorio ſummũ habebat imperium, cuius conſilio cuncta Princeps gubernabat. Erat enim illi, qui Romulo Tribunus celerum, conſuli legatus. Quæſtor Prætori, Magiſter militum Dictatori. [a] Tantam denique Præfecti Prætorio auctoritatem obtinuerunt, ut non modo res belli, & arma adminiſtrarent, ſed & cauſas appellatione ſuſpenſas iudicarent, & cuncta imperij negocia tractarent.

Auguſtus primus huius magiſtratus auctor, duos ex equeſtri ordine Præfectos Prætorio creauit, ut ſibi inuicem obſtarent, ſiquid noui alter moliretur. [b] Tiberius verò vnum fecit Ælium Seianum, quem etiam conſiliarium, atque omnibus in rebus miniſtrum habuit. Tantum deniq; ipſum extulit, vt ob nimiam potentiam ſuſpectum coactus ſit occidere. Is Tiberio ſuaſit, vt per vrbem diſperſos milites vnis in caſtris contineret. Tacitus, [c] vim, inquit, præfecturæ modicam antea intendit, diſperſaque per vrbem cohortes vna in caſtra conducendo, vt ſimul imperia acciperent, numeroq; & robore, & utili inter ſe fiducia ipſis, in ceteros metus crearentur. Præterea debat laſciuire militem diductum, ſi quid ſubitũ ingruat, maiore auxilio pariter ſubuenirj, & ſeuerius acturos, ſi vallum ſtatuatur procul vrbis illecebris. Idem Tranquillus tradit, [d] Romæ, ait, caſtra conſtituit, quibus prætorianæ cohortes vagæ ante id tempus, & per hoſpitia diſperiæ continerentur. Hæc caſtra prætoria pro prætorianis Plinius [e] appellat, quibus Præfecti initio nullas cauſas tractabant, ſed res bellicas tantũ curabant. Auguſtus enim, inquit Tranquillus, [f] appellationes quotannis vrbanorum litigatorum Prætori delegabat vrbano, at prouincialiũ conſularibus viris, quos ſingulos cuiuſq; prouinciæ negocijs præpoſuiſſet. Idem refert Neronẽ ſtatuiſſe, vt appellationes à iudicibus ad Senatum fierent. Spartianus quoq; imperante Hadriano, moris fuiſſe ſcribit, vt cum princeps cauſas cognoſceret, & Senatores, & equites Romanos in conſilium vocaret, & ſententiam ex omnium deliberatione proferret, nulla Præfectorum mentione facta, primus Marcus Antoninus cœpit ſecum Præfectos habere, quorum auctoritate & periculo iura dictabat, ait Capitolinus. & Tandem Commodus, vt ipſe delitijs vacaret, Perennio Præfecto omnes curas commiſit, ut auctor eſt Lampridius. itaque demũ iudicia, & appellationes in Præfecturam tam translatæ. [h] Alij poſt Tiberium exemplo Auguſti duos Præfectos prætorio creauerũt, Commodus tres, ut idem Lampridius ſcribit. Poſteriores verò inuadentibus fines Romani Imperij Barbaris, certis regionibus Præfectos aſsignarunt. Sub Decio. n. Vectium Aquilium P. P. Orientis fuiſſe Metaphraſtes, & Martyrologiũ affirmat. Sub Valeriano Q. Vicarium, & Ragonium Clarum P. P. Illyrici, & Galliarum, Spartianus [i] nominat. Sed hi certi non erant, nec perpetui, ſed pro temporum ac belli neceſsitate creati.

Conſtantinus verò immenſa Præfectorum poteſtate diuiſa ac diminuta pro duobus quatuor conſtituit, vnumq; Orienti; alium Illyrico: tertium Italię, & Africę: quartum Gallijs, Hiſpaniiſq; & Britanię præfecit, & ciuilia tantum negocia tractare iuſsit, ac militibus quibus antea imperabant, magiſtros militum præpoſuit. Zoſimus, [k] Cum eſſent, inquit, duo Præfecti prętorio, qui hoc officium communiter gerebant: nec palatini tantum ordines eorum cura poteſtateque gubernabantur, ſed etiam ij, quibus vrbis erat commiſſa cuſtodia, & quotquot in omnibus ſimilibus erant collocati. Hic enim Præfectorum prętorio magiſtratus, qui poſt Imperatorem ſecundus exiſtimabatur, annonas erogabat, & contra militarẽ diſciplinam admiſſa conuenientibus pœnis corrigebat. Conſtantinus autem hunc magiſtratum in quatuor imperia diſcerpſit. Nam uni Præfecto prętorio totum Ægyptum cum Libya, Pentapoli, & Orientem ad Meſopotamiam uſque, & præterea Cilices, Cappadoces, Armenios oramque maritimam totã, à Pamphylia Trapezuntem uſque, & uſque ad Caſtella propter Phaſidem ſita, tradidit; eidem & Thracia commiſſa, & Myſia, Æmi ac Rhodopes ac Doberi oppidi finibus circumſcripta: præterea Cyprum adiecit, & Cycladas inſulas, Lemnò & Imbro, & Samothracia exceptis. Alteri, Macedones attribuit, & Theſſalos atque Cretenſes, ac Græciam, & circumiacentes inſulas, Epyrum vtranq;, Illyricos, Dacos, Triballos & Pannonios ad Valeriam uſque, & Myſiam ſuperiorem. Tertio, totam Italiam, & Siciliam, & circumiacentes inſulas, Sardiniam, Corſicam, Africam a Syrtibus Cyrenem uſque. Quarto, Tranſalpinos, Celtas & Hiſpanos cum inſula Britannica cõmiſit. Hac ratione diuiſo Præfectorum imperio, ſtudioſe conatus eſt alijs quoque modis eorũ poteſtatem imminuere. Nam cum præeſſent ubique locorũ militibus, non modo centurionibus & tribunis, uerum etiam Ducibus, (ſic enim appellabantur, qui quolibet in loco prætorum vicem obtinebant) Magiſtris militum inſtitutis, altero equitum, peditum altero, & in hos translata poteſtate militum ordinandorum, & coercendi delinquentes, hac etiam in parte Præfectorum auctoritati detraxit; Hæc Zoſimus. Sed etſi a Conſtantino militum cura Præfectis eſſet adempta, magnam tamen ſemper auctoritatem retinuerunt: edicta enim perpetuò obſeruanda promulgabant, niſi à Principe reuocata fuiſſent. [l] regionum ſibi commiſſarum præſidibus imperabant. [m] eos delinquentes puniebant, aut inhabiles remouebãt, [n] ipſiſque ſalarium à Fiſco debitum ſoluebant. [o] Quare illi magiſtratus codicillos in præfecti actis inſinuabant, pro quibus præfecti officio plerunque aureos X L. P quandoque minus pendebant. [p] A præſidibus etiam ad præfectos appellabatur. [q] Spectabilium verò ſententias Præfectus prætorio, qui erat in Principis comitatu, & Quæſtor palatij cognoſcebat; [r] Sed poſteà in milites aliquod imperium præfectũ recepiſſe Caſsiodorus [s] ſcribit, qui ita de eius poteſtate diſſerit: Magna quantitate mulctat errantes, hi cum pro ſua deliberatione diſtribuit, euectiones ſimili poteſtate largitur, uacantia bona proſcribit, delicta prouinciarum iudicum punit, uerbo ſententiam dicit, quam ex ſcripto, ut alij, recitare non tenetur, [t] & paulò poſt. benè eſt ut leges poſsit cõdere [x] quando eius reuerentia poteſt negocia ſine appellatione finire: [y] poteſtate igitur nulla dignitas illi eſt æqualis: vice ſacra ubiq; iudicat, nullus ei miles de ſori ſui auctoritate præſcribit excepto officia li magiſtri militũ. curiales etiam uerberat, qui appellari ſunt legibus; minor ſenatus, & licet aliæ dignitates habeant titulos præfinitos, ab iſta tamen penè geritur, quicquid in noſtro imperio æquabili moderatione tractatur; Hæc ille: quod uero Caſsiodorus ſcribit magna quãtitate Præf. Præt. mulctare, ea eſt uſq; ad 50. libras auri, Gratianus [z] Illuſtres, inquit uiros Præfectos Prætorijs, uſq; ad 50. librarum auri multã cũ peccatũ grauiſsimũ erit. peruenire ſinimus. ea erat ſumma 3600. aureorum noſtrorum fere 5500. Commeatum quoque militibus ſuppeditabat, uias cunti in expeditionem exercitui complanabat, & tentoria diſponebat. Conſtantinus Porphyrogeneta, [a] Præfecti, inquit, prætorio, Principibus expeditionem facientibus commeatum exercitui prompte procurabant, tentoria componebant, & uias purgabant. Suidas [b] Præfectis prætorio ſummam, & imperium vectigalium fuiſſe cõmiſſum ſcribit. Pro quibus erigẽdis forma obſeruabatur, quam Iuſtinianus præſcribit [c] ſignificabat Princeps Præfectis quãta ſibi ſequente anno pecunia opus eſſet, illi facta eius

l l. formam. z. C. de offic. P. P. Orient. & Illyrici.

m l. 1. C. de offic. P. P. Africæ.

n l. 3. & 4. C. de offic. P. P. Orient. & Illyrici.

o l. 1. C. de annõ. & capitat.

p Nouella. 8. in Notitia.

q l. 2. 4. & l. 2. in princ. C. de offic. P. P. Africæ.

r l. præcipimus 32. C. de appella. 5. illud, & 5. ille in Auth. de appellationib. d. l. præcipimus. 21.

s lib. 6. variar.

t l. pen. & vlt. C. de ſent. ex peticul. recit.

x l. 2. C. de offic. P. P. Orient. & Illyrici.

y l. 1. C. de ſent. P. P. & l. 1. 4. de offic. præf. Prætor.

z in l. 4. C. de modo mult.

a de thematib.

b vet ἐπαρχῶν πρατοπόρ.

c Nouella. 128.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eins diuisione inter populos, mense Iulio uel Augusto apud acta scribebant, quantum quæq; prouincia, uelcensitas, pro indicto à Principe tributo, sequente anno soluere teneretur, quæ adærandæ species, quid in arcam largitionum inferendum; quantum in milites esset instituendum. Hæc descriptio initio cuiusque indictionis à mense Septembri ad præsidū prouinciis mittebatur. [a] Leo A. [b] Delegatio, inquit, ab amplissima præfectura, in diuersas prouincias ex more quotannis emittitur. Hæc delegatio appellabat. [c] quam Præsides in singulis ciuitatibus legendam publicè proponebant: ipsi verò omne damnū sibi, ob non seruatam hanc formam, si quid minus solutum fuisset, ex suo sarciebant. Summa autem soluendorū tributorum hæc fuit; Tenebantur cuiusq; prouinciæ homines quotannis tributum, vestem militarem, & indictum soluere. [d] pro tributo quinquagesimam tritici, quadragesimam hordei, & vini, lardiq; qđ collegissent vicesimam: fœnum præterea ac paleas conferebant, [e] quæ omnia in horreo publico condebantur, [f] quorū præcipua erat Præfect. prætorio cura. [g] Capitolinus enim [h] scribit, Messicheū Gordiani P. P. & socerum tam diligentem fuisse, vt in matoribus ciuitatibus tantum frumenti, aceti, hordei, lardi, ac palearum esset, quantum toto anno ad alendum exercitum sufficeret, in minoribus vrbib. XXX. aut XL. dierum, in aliquibus duorum mensium, vbi minimum XV. dierum. Hæc iussu Præfecti in oppida inferebantur: ob id pondera, & mensuras, i. modios æneos, vel lapideos, & sextarios in ciuitatibus publicè propositos habebat. [i] Seuerus Imp. hæc ipse curabat, q. vt scribit Spartianus, moriens leprem annorum canonem ita vt quotidiana LXXV. millia modiorum expēdi possent, reliquit: Olei verò tantum, vt per quinquennium non solum vrbis vsibus, sed & totius Italiæ, quæ oleo egeret, sufficeret. Hæc ille. Traianus quoque prouiderat, vt VII. annos canon frumentarius semper Romæ esset. [k] Aliquæ verò prouinciæ oleum, aliæ diuersas species soluebant, vt Leptitani in Mauritania oleum, quos Cæsar [l] scribit, centū triginta millia pondo olei Romanis pensitasse. Galli, & Hispani equos, [m] Lucani fues, Brutij boues præstabant, pro quibus postea 1200. aureos pensitarūt. [n] Siculi decimam tritici, quæ erat DCCC. millium modiorum, & si opus fuisset, aliam decimā solutis à fisco in singulos modios ternis H.S. & rursus aliam, solutis quaternis H.S. in singulos modios cōferebāt. [o] AEgyptij quintam omnium fructuum. [p] Quare Constantinopolim 800. myriades medimnorū tritici mittebant. [q] Quæ omnia P. P. procurabant. Exigebant & singulas chlamydes, à prouincialibus in XX. aut XXX. iuga seu iugera pro regionis consuetudine mutandas, vel pro singulis vestibus aureum. [r] Indictam præter hæc à Principe prouincijs quotannis auri summam exigi curabant. [s] Capitationem quoque, i. didrachmū pro cuiusq; capite ab Augusto impositum [t] arcæ suæ inferebant, [u] quod onus postea ciuibus est remissum. [x] Omnia denique vectigalia, portoria, salinæ, [y] annonæ, ac classes ad species trāsmehendas, sub eorum erant dispositione, [z] soluebant autem negociatores pro rebus importatis, vel exportatis octauam mercium. [a] Iidem veredis currebant, & alijs currendi facultatem concedebant, quod nulli maiorum iudicum præter magistrum officiorum facere licebat. Gratianus A. [b] Ius, inquit, concedēdi euectionem, i. facultatem currendi, soli principi, magistro officiorum, & P.P. competit. Et ita interpretāda est notitia in P.P. Illyrici, dum ait, vterq; P.P. euectiones annuales non habet, i. non impertit quotannis à Principe, vt vtatur cursu publico, quemadmodum Vicarij, qui denas aut duodenas euectiones obtinebant, & Præsides binas. [c] Sed ipsi PRAEFECTI, inquit, EMITTVNT, i. suo iure currunt, & alijs etiam concedunt currendi facultatem. Legēdum est autem PRAEFECTI non PRAEFECTOS, vt in impresso, quæ vox nihil significat. In Codice Vrsini de P.P. Orientis, legitur PRAEFECTVRA. PRAEFECT. EVECTIONES ANNVALES NON HABET, SED IPSE EMITTIT. in fine officij P.P. Illyrici habet, PRAEFECTVS PRAETORIO ILLYRICI, IPSE EMITTIT. Vnde constat mendosū esse codicem impressum.

a l.vlt. C. de can largit. ti. l. vl. C. de ann. & reb. infr. l. vl. C. de milit. vestis.
b l. vl. C. de ann. largit. ti.
c in l. 1. & 2. C. de indict. l. nulli 7. l. annonas. 15. C. de erog. milit. annon. l. 1. C. de annō. & capitat. d l. vlt. C. si propter pub. pensit. e l. modios. 9. C. de suscep. & arc. f l. frumenta. 6. cum l. seq. eo. tit. l. fortissimi. 6. C. de ero. mil. ann. g l. 1. C. de indict. l. 1. C. de sacrosanct. Nouella 128.
h in Gordiano in minore.
i d. l. modios. 9. & d. Nouella 128
k Lampri. in Heliogabalo.
l In 5. de bello ciuili. sub finem
m Strabo l 5. Tacit. in secundo.
n Cassiodorus in li. 11. ad Vitalianum.
o Cicer. in 5. actio. in Verrem.
p Orosius lib. 1. cap. 8.
q Vti edicto Iustiniani. 13.
r l. 2. & 3. C. de milit. veste.
s l. 1. C. de indict. l. 1. C. de superind. l. 3. C. de annon.
t D. Hieronym. in 17. Matth.
u l. cū antea. 10. C. de agric. & cēsit.
x l. 1. C. de capit. ciuil. cēs. eximē.
y l. inter publicā. 17. in fi. de verbo. sign.
z l. 2. l. 10. & seq. C. de vectig. l. 1. C. de classicis. Cassiodo. in pfa. lib. rer. variar.
a l. vniuersi. 2. l. ex præstatione. 7 C. de uectigal. & commissis.
b in l. iudicibus 9. C. de cursu publico.
c l. 32. C. de cursu publico.

CVRA. PRAEFECT. EVECTIONES ANNVALES NON HABET, SED IPSE EMITTIT. in fine officij P.P. Illyrici habet, PRAEFECTVS PRAETORIO ILLYRICI, IPSE EMITTIT. Vnde constat mendosū esse codicem impressum.

Creatum Præfectum prætorio, primum Princeps parazonio accingebat, (ita ensis Zona alligatus, magistratus insigne uocabatur.) Traianus. n. vt auctor est Dion, suo Præfecto prætorio nudum gladiū porrexit, dicens: accipe hunc ensem, quo si recte imperauero, pro me vteris, sin minus, contra me uertes. Olim ex equestri tantum ordine eligebantur, Senatores enim esse non poterant, forte ne nimia potentia excollerentur. Quare Paternum ab administratione præfecturæ per honorem laticlauij à Commodo submotum fuisse, Capitolinus scribit. Condoluit & Marcus Antoninus quòd Pertinacem, qui postea imperauit, Præfectum facere non posset, quia Senator erat. Sed hoc usq; ad Alexandrū permansit, ipse primus suis Præfect. prætorio senatoriam dignitatem addidit, ut clarissimi dicerentur, & ne non Senatores senatores iudicarent. Quare postea Clarissimi, & Illustres sunt appellati, sic Constantinus, [d] Rufinum, Valentianus, [e] Cynegium P.P. vocant: quod uero legitur P.P. à Seuero clarissimos vocatos fuisse, id a cōpilatoribus additum puto. (in l. 1. C. de sent. pass.) Quadriiugo curru & aurato vecti Præfecti in publicum prodibant, faustis præconum uocibus, & acclamationibus excepti. [f] acclamabant uerò, ipsos esse patres imperij, monebanturq;, vt se tales præstarēt. Cassiodor. 8 Pater, inquit, appellatur imperij, ipsūque hodie resonat uox præconis instruens iudicem, ne se patiatur esse dissimilem. Theodosius quoque & Valentinianus Florentium Præfect. P. parentem appellant. [h] Florenti, inquiunt, parens charissime, & amātissime, illustris & magnifica auctoritas tua, quæ cōstituta sunt, edictis publicari præcipiar. Alijs quoq; titulis eos honorabant, ut MAGNITVDO TVA, CVLMEN, AMPLITVDO, [i] PRAECELSA MAGNIFICENTIA, [k] & similibus. Scribentes autem ad eos Principes plerunque ita incipiebant HAVE HYPATI K. N. B. I. i. charissime nobis. in fine uerò subijciebant: DIVINITAS TE SERVET PER MVLTOS ANNOS PARENS KARISSIME. [m] CELSITVDINIS quoq; titulo honorabantur, [n] & SVBLIMITATIS, [o] Græci ὑψηλότητα dicūt. [p] Eius sedes, sublimissima & excelsa uocabatur, [q] q̄ à curiæ fortuna liberabat, inuiti enim P.P. patriæ curiales esse non cogebantur. [r] Amplum his à fisco honorarium persoluebatur, siquidē iustinianus [s] P. P. Africæ centum libras auri assignauit, æquat ea summa undecim millia nostrorum aureorum.

In foro P. P. olim erant C L. aduocati, [t] inter quos LXIV. primates pluribus honestari priuilegijs eminebant, [u] ex his duo singulis annis aut biennio fisci patroni eligebantur, [x] qui LX. auri libras Calend. Octobris pro salario inter se diuidebant. [y] excedit ea summa 6600. nostrorum aureorum. Iidem, Calend. Ianuarij Præfect. prætorij strenam tanquam comitibus consistorij soluebant. Anastasius ad Eustachium P.P. [z] Iubemus, ait, uiros clarissimos fisci pro tempore patronos fori huius celsitudinis solemni die festiuitatis Calendarum Ianuariarum ipsius tātummodo anni, per quem tale peragunt officium, inter spectabiles sacri nostri cōsistorij comites diuina nostræ serenitatis manu punctos consequi solatia: Hæc ille. Cum autem dicit punctos, intelligit, notis manu nostra scriptis inter comites consistorij relatos. Vnde Zosimus historiographus exaduocatus fisci comes nuncupatur.

Qui hodie Præfectis prætorio comparentur haud facile inuenio. Apud Turcas duo Beierbei, alter Thraciæ, i. Romanæ, alter Asiæ, i. Anatoliæ, præfectis possunt esse similes. Quos autem nos vocamus Præfectos, aut prouinciarum vtbiumue gubernatores,

d l. 1. 6. c. Theo. de anno. & trib.
e l. 19. C. Theo. de petitio.
f l. 1. C. de quæstorib. 6. 1. auth. ut ordinen. præs. seu nouella 70.
g in formula Præfec. præt.
h ti. 12. 13. & 14 in nouellis.
i l. Nouella Valen. ti. 1.
k tit. seq. l. 1. 7. C. de fusc. & arcar. l. 2. C. de his q̄ ex pudic. colla.
m Noue. Valen. ti. 1.
n l. vlt. C. de numerar.
o l. astuarios. 7. C. eo. ti. l. vlt. C. de fabricenſib. l. 9. C. T. de cursu publico.
p Nouell. 93. 6. 2. seu Aut. de appel.
q In rubr. C. de numerar. act. l. 2. C. de cursu publ.
r Nouel. 60. seu Auth. ut ad præt. Afric.
s l. 1. 5. hoc etiā C. de offi. præfe. præt. Africæ.
t l. 8. 13. & 17. C. de aduo. diuersa. iudicior.
u l. post duos. 15 C. eo. l. per hanc 7. C. tit. seq.
x l. binos. 10. l. 23. cit⁹. 12. C. eo. ti.
y l. restituendæ. 6. & l. seq. C. de aduoc. diuers. iudicum.
z l. 4. c. eo. ti.

a Barto. in l. Cōs populi nu. 8. ff. de iust. & iur. in l. 1. in prin. ff. qđ quisq; iur. In fin l. 1. nu. 8. de offi. eius cum alijs.
b in l. insemem 7. de publ. iud.
c l. Iudic. 9. C. de cursu publico.
Eod. de cursu publico, angariis & parangariis.

DE CVRSV PVBLICO, ANGARIIS, & parangariis. Cap. VI.

d lib. 8.
e lib. 8. Pediæ.

CVrsum publicum primū à Persis inuentum Herodotus [d] memorat, Xenophon [e] a Cyro institutum fuisse scribit; is certas stationes in via publica dimensis itineribus statuit, ubi equi & homines collocati unius diei iter celerrimè conficiebant. Cum uerò ad proximam stationem peruenissent, quæ euenerant, ibi manentibus nunciabant, & illi statim alijs sequentibus, donec celeriter nuncius ad regem perueniret. Id genus currendi angariam Persę uocabant. Horum exemplo Augustus primò iuuenes; qui acta in prouincijs ad se ciò perferrent, nouicis interuallis per uias militares dispositis: deinde uehicula, quibus idem semper currens ad se nuncia perferret. Tranquillus. [f] Quo, inquit, celeriùs ac tutò manu annunciari cognoscique possit, quid in prouincia quaque gereretur, iuuenes primo modicis interuallis per militares vias, de hinc vehicula disposuit, commodius id usum est, ut qui a loco eidem perferrent litteras interrogari quoq; si res exigeret possent: Hæc ille. Idem ceteri Principes Romani obseruarunt, ut & auctor est Plutarchus, singulis enim circiter L. milliarijs ueredos & rhedas ad curandum certis locis dispositas, ut iter diei confi cerent. in Italia tamen remanserunt, qui pedibus currebant. Tranquillus [h] Classiarios, ait, qui ab Hostia & Puteolis Romam pedibus per uices commeant, perentes constituti aliquid sibi calcearij nomine, quasi parum esset sine responso abegisse, Vespasianus iussit posthæc excalceatos cursitare, & ex eo ita cursitant. Curum uerò equorum ita instituerunt, ut prouincialium pecunia equi, cum hominibus adcurrendum destinatis alerentur. Quod Seuerus Imperator postea abolenit, id fisci onus esse iubens: Spartianus: [i] Posthæc, inquit, cùm se uellet commendare hominibus, uehicularium munus à priuatis ad fiscum traduxit. [k] Strabula tamen, in quibus equi alebantur, prouincialium sumptibus reficiebantur. [l]

f cap. 49.
g in Gal. c. 8.
h in Vespasiano.
i In Seuero.
k facit l. 2. C. de lucr. aduoca.
l l. in omnibus 7. l. comperimus C. de curs. publ.

De cursu publico Procopius in ἀνέκδοτοις mihi à Io. Vincentio Pinello uiro doctissimo exhibitis, ita latinè uersis scribit: Romani Imperat. qui antea fuerunt modum excogitarunt, quo cuncta sibi quā celerrime possent nunciari, & ut scirent, quæ ubiq; inter hostes agerentur, & si qua in ciuitatibus seditio, uel quid aliud improuisum à Præsidibus, uel aliud quomodocunque oriretur, & ut annua tributa uelocirer & tutò transmitterentur: Publicum ergo & celerem quendam ubique cursum hoc modo instituerunt. uiros expeditos ad iter diei stationes constituerunt quandoque octo, quandoque pauciores, non tamen minus quinque, quod plurimum eueniebat; quadraginta uerò equi in singula mansione stabulabatur, & ibidem hippocomi ad curandos quot poterant equos erant destinati: succedentibus uerò sibi ad stationes probatissimis equis, qui eos agebāt, decem fermè dierum iter uicissim conficiebant, agentes quo modo significauimus. Hæc ille. Nec solùm equi, sed & vehicula; ac varia animalia ad cursum publicum sunt inuenta. Primò in usu fuere rhedæ; hęc erant vehicula quatuor rotarum, in

res, minores sunt, quàm ut his possint conferri. Nostri rursum interpretes (quàm apte ipsi uiderint) illis reges æquant, [a] quos Imperatoribus antiquiores, & nemini subditos, ipsis præfectis longe digniores esse nō dubito; & alias Bartholi sententia est, [b] potius in suo regno Imperatoribus, quàm Præfectis comparandos. Ceterum, quia sicut monet noritia, P. P. auctoritas erat, ut non solum ipsi cursu publico, & uehiculis uterentur, sed etiam alijs currendi facultatem concederent; [c] hoc loco de cursu publico non omnibus noto differendum esse censui.

a Barto. in l. Cōs populi nu. 8. ff. de iust. & iur. in l. 1. in prin. ff. qđ quisq; iur. In fin l. 1. nu. 8. de offi. eius cum alijs.
b in l. insemem 7. de publ. iud.
c l. Iudic. 9. C. de cursu publico.
Eod. de cursu publico, angariis & parangariis.

m l. 8 C. T. eod.
n l. 17. l. 28. & 30. C. T. eod.
o in l. 10. C. T. eodem.
p l. 35. & 40. C. T. eod.
q & ult. Instit. de rer. diuisione.
r l. 31. C. T. eod.
s l. in omnibus. 7. & l. seq. C. eod.
t lib. 2. de bello Persico.
u l. ult. 6. penult. de muneribus & honor.
x l. 30. C. T. eod.
y l. non patimur 13. C. eod. l. 37. & 50. C. T. eod.
z l. quondam. 12. C. eod.
a l. 12. 48. C. T. eodem.

Cum uerò ad proximam stationem peruenissent, quæ euenerant, ibi manentibus nunciabant, & illi statim alijs sequentibus, donec celeriter nuncius ad regem perueniret. Id genus currendi angariam Persę uocabant. Horum exemplo Augustus primò iuuenes; qui acta in prouincijs ad se ciò perferrent, nouicis interuallis per uias militares dispositis: deinde uehicula, quibus idem semper currens ad se nuncia perferret. Tranquillus. [f] Quo, inquit, celeriùs ac tutò manu annunciari cognoscique possit, quid in prouincia quaque gereretur, iuuenes primo modicis interuallis per militares vias, de hinc vehicula disposuit, commodius id usum est, ut qui a loco eidem perferrent litteras interrogari quoq; si res exigeret possent: Hæc ille. Idem ceteri Principes Romani obseruarunt, ut & auctor est Plutarchus, singulis enim circiter L. milliarijs ueredos & rhedas ad curandum certis locis dispositas, ut iter diei confi cerent. in Italia tamen remanserunt, qui pedibus currebant. Tranquillus [h] Classiarios, ait, qui ab Hostia & Puteolis Romam pedibus per uices commeant, perentes constituti aliquid sibi calcearij nomine, quasi parum esset sine responso abegisse, Vespasianus iussit posthæc excalceatos cursitare, & ex eo ita cursitant. Curum uerò equorum ita instituerunt, ut prouincialium pecunia equi, cum hominibus adcurrendum destinatis alerentur. Quod Seuerus Imperator postea abolenit, id fisci onus esse iubens: Spartianus: [i] Posthæc, inquit, cùm se uellet commendare hominibus, uehicularium munus à priuatis ad fiscum traduxit. [k] Strabula tamen, in quibus equi alebantur, prouincialium sumptibus reficiebantur. [l]

f cap. 49.
g in Gal. c. 8.
h in Vespasiano.
i In Seuero.
k facit l. 2. C. de lucr. aduoca.
l l. in omnibus 7. l. comperimus C. de curs. publ.

Vicenis circiter uerè di, in singulis stationibus fuere, [d] quorum non nisi deni singulis diebus emitti poterant, [e] nè publica necessitate superueniente equi deessent. Hi quia turmatim incredebant, agminales vocabantur, [f] nec eos fustibus, sed flagellis tantùm verberare licebat. [g] Hos arbitror esse equos, qui publici ab Vlpiano [h] appellantur; vocari, inquit, in ius non potest, qui equo publico in causa publica transuehitur. etsi Budæus aliter interpretetur. [i]

Muli quoq; & mulæ ad vsum cursus publici destinabantur, quę vulgò carrucis & plaustris adiungebantur. [k] Nero enim, inquit Tranquillus, nunquàm carrucis minùs mille itet feciſſe traditur, soleis mulārum argēteis; & Sabina Neronis vxor, mulas quibus agebatur, aureis funibus subligabat. Harum custodes mulliones appellabantur. [l] Ternis uerò veredis aut mulis, unus hippocomus seu mulio assignabatur, [m] & eorum morbis medētes, mulomedici dicti. q annonas ideſt cibaria, & vestes ex publico accipiebant, nec aliud nomine mercedis, petere poterant. [n]

Boues etiam cursui publico inseruiebāt, [o] plaustra farcinis onusta vehentes, sicut & asini. P. Iuhanus verò apostata, mulos, boues, & asinos, à vectura publica amouit, solùm equis ad curredum vsus, ut auctor est Socrates. [q] Sed eos alij Principes ad vsum publicum restituerunt.

Quotannis veredorum quarta pars reparabatur, id est senioribus venditis, totidem iuniores subſtituebantur, [r] & si pecunia deerat, prouinciales supplebant, vt Pyrrhus, [s] & Antonius Augustinus [t] censent, quod etiam aliquot iura probare videntur. [u] Pabula quoque, fœnum, paleæ, & hordeum, à prouincialibus pretio accepto ad id exhibebantur.

Cursus publicus aliquando vehicularis vocatur, nonnunquam ambularis, [x] quandoque clabularis [y] à clabulo vehiculo, [z] clauularem Marcellinus [a] appellat; Eos, inquit, ad Orientem proficisci præcepit clauularis cursus facultate permissa.

Loca animalium cursus publici mutationes dicebantur

b lib. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bantur. [a] ab equis qui mutabantur. Cassiodorus [b] scribit Iulianum Sabam cognouisse mortem Iuliani apostatæ, licet, plus quam viginti mutationes ab eo loco vsque ad illius exercitum esse viderentur. Theodorus [c] illud appellat iter viginti dierum. itaque veredi, & rhedæ, iter diei unius facere consueuerant. Marcellinus [d] ipsos veredos mutationem vocat. Præfectus, inquit, prætorio Taurus maturè discessit vectus mutatione celeri cursus publici. Quandoque ea loca stationes vocantur. Arcadius A: [e] Per stationes singulas, inquit, idoneos mancipes volumus collocari. Græci στάσεις appellãt. Suidas, diuersoria sũt, ait currentium de ciuitate ad ciuitatem. Nonnunquam & mansiones dicuntur. Constantinus, [f] Fabula, inquit, ad mutationes mansionesque singulas animalibus cursui publico deputatis, certo & denunciato tẽpore deuehantur. De his intelligit Arcadius Iureconsultus dum dicit, qui ad mansiones destinantur, muneribus personalibus adstringuntur. & Valentinianus; [g] nemo, inquit, possessorum ad instruendas mãsiones, vel conferendas species longius delegetur. idem [h] Anthemio Præfidi, cum ad aliquam ait, vrbẽ, mansionemue accesseris, protinus horrea te inspicere volumus. In his enim frumenta & pabula inferri tes diuidenda seruabantur. Lampridius, [k] Milites, inquit, expeditionis tempore sic disponũtur, ut mansionibus annonas acciperent, ne portarent cibaria decem & septem, vt solent, dierum; nisi in Barbarico. ob id modios ad metiendum in mansionibus eneos vel lapideos, cum textarijs, & ponderibus teneri, ac per singulas etiam ciuitates collocari Valentinianus iussit. [l] Ibi etiam hordeum, & laridum pro viu militum reponebatur. Constantinus ad Eubulidem Vicarium Africę, [m] Multa ait, a prouincialibus indigne postulantur, non modo in ciuitatibus, sed etiam mãsionibus, dum animalibus alimoniæ sine pretio ministrantur. A numeris autem prima, secunda, & tertia mansio denominabatur. Tranquillus enim in Tito primam mansionem propè Romam, & Marcellinus [n] quadragesimam Argentorati fuisse scribunt. Vnde fortè quædã hodie castra Tertij, Quarti, Quinti, Sexti, Septi, Noni, Decimi, Vicesimi, Tricesimi, Quadraginta, Nonaginta, Centum, Quadringenta, Millesimi, & alia huiusmodi nomina in Italia retinent. Itinerarium Antonini Imperatoris nomine editum, itinera, & plurium regionum mansiones, tãm maritimas, quàm terrestres dinumerat, & Plinius [o] thuriferam regionẽ per mansiones metitur, quæ plurimum inter se circiter stadijs CL. seu miliarijs XX. Italicis distabant. Herodotus quoque [p] iter à mari Græco ad Susa Persarum regiam per mãsiones CXI. diuidit; Vbique, inquit, sunt regij stathemi. i. mansiones, ac diuersoria pulcherrima, idem vult esse spatium castrametationum. Hoc etiam legitimum tempus vitium est prætori diurni itineris faciendi. [q] In has mansiones Imperatores diuertere consueuerant. Tranquillus [r] enim Titum ad primam manſionẽ febri correptum fuisse scribit. Lampridius, [s] Itinerum, ait, dies publicè proponebantur, ita vt edictum penderet ante menses duos, in quo scriptum esset, illa die, illa hora ab vrbe sum exiturus, in prima manſione mansurus: deinde per ordinem mansiones, deinde statiua, deinde vbi annona esset accipienda: Hæc ille. Vopiscus Aurelianum Imperatorem apud Zenophorium mansionem, quæ est inter Heracleam, & Byzantium, occisum fuisse scribit. Id etiam D. Ambrosius de obitu Valentiniani Imperatoris clarius explicat. Ecce, dicit, litteræ de instruendis mansionibus, inuectio ornamentorum regalium, aliaque eiusmodi, quæ ingressurum iter Imperatorem significarent: Hactenus D. Ambrosius. Ex cuius verbis apparet, iter factorum Principem, aulæa, & alia ad instruendas mãsiones ad quas erat diuersurus, præmisisse. Præfides quoque prouincias obeuntes, cum ad priuatos ire non possent, ad mansiones diuertebant. Valentinianus; [t] Quisquis inquit, prouinciæ præsidentem propria possessione

[a] L. si quis. 10. l. nemo. 17. & l. 18. C. eo. l. 16. & 60. C. T. eod.
[b] in 6. tripart. c. 41.
[c] lib. 3. cap. 29.
[d] lib. 21.
[e] in l. 2. eo. C. T. eod.
[f] in l. 9. C. T. de anno. & tributis.
[g] l. l. ul. 8. hi quoque. de muneribus & honor.
[h] l. nemo. 8. C. de ann. & tribut.
[i] l. 2. C. de cond. in public. hortens.
[k] in Alexandro.
[l] l. modios. 9. C. de susceptorib. & arear.
[m] l. 2. C. de lucr. aduocat. & l. 129. C. T. de decur.
[n] in 6. lib. 16.
[o] l. 12. c. 14.
[p] in sexto.
[q] l. 5. si quis eam nomib.
[r] in Tito. c. 9.
[s] in Alexandro.
[t] in l. 4. C. T. de offic. recto. quin.

fuscepérit, ager, quem diuersorium habuerit, prædictus in transitu fisci iuribus vindicetur, ita enim iudices mansiones instruere, & instaurare niterentur. Hæc ille, qui indicat præsides instruendarum, & reparandarum mansionum curam habuisse. Multa ex his loca in Italia, & Gallijs etiam hodie antiquũ nomen retinent: Mansiones enim seu masones vocãtur. Bona mãsio quoq; olim oppidi nomẽ fuit, vbi Valentinianus ad Victorẽ magistrũ militũ scripsit. [u] Cursus publici exercitatio mancipiũ, vel mancipatus dicebatur, [x] & mancipes qui stationibus præficiebantur: [y] Hi ex proconsulis aut alterius præsidis officio singuli, singulis cursus publici mãsionibus per quinquennium præponebantur. [z] postea perfectissimatus dignitate honestati abire permittebãtur. Interea 30. tantũ diebus, quoq; anno, a statione seu mutatione poterãt discedere. [a] Horum cura erat euectiones inspicere, an essent legitimæ, ut alimenta animalibus necessaria subministrarentur, nec permitteret, vni rhedæ destinata animalia, alij adiungi. [b] Præter hos ex Schola agentium in rebus, curiosi vocati, crebro ad inspiciendas euectiones mittebantur, ne quis earum modum excederet. [c] Erant & alij, qui animalia publica curabant, & currentia comitabantur, catabulenses vocati, quorum officium catabulũ dicebatur. Damasus de Marcello Papa loquens, Dãnatus est, ait, in catabulum, cumque diebus multis ferueret in catabulo, iussit Maxentius plancas extrahi, vt ibidem animalia catabuli congregata starent, & ipsis Beatus Marcellus deseruiret. Hoc idẽ sensit Martyrologium [d] narrans Marcellum iubente Maxentio ad seruitium animalium, cum custodia publica fuisse deputatum. De his qui hoc onere adstringebantur ita Cassiodorus, [e] Marmora, inquit, ad Rauennatem vrbem per catabulenses dirigantur. Isti cum ad mansionem peruenissent, pecuniam Principis, quam ibi inueniebant, reuerrentes ad suam mansionem portabant, vt ad locum thesauri, vel comitẽ largitionum mitteretur: Hæc in sacculis qui tot centenaria capiebant, condebatur. [f] In Codice Theodosiano. [g] Catabulenses aliud fuat.

Vsus cursus publici à Principe, vel Præfecto prætorio codicillis impetrabatur, qui, quod duplicata charta scriberentur, duplomata vocabantur. Vnde Modestinus eum, qui falso duplomate vias cõmeauit, pro facti qualitate puniri scribit. [h] eodẽ duplomate diebus ac noctibus iter continuari dicit Venuleius. [i] Plinius quoque Bythiniæ præses Traiano scripsit, se duplomata nulli commodasse, neq; in rẽ alicuius, præterquam Principis, missile; se tamen necessitate coactum vxori ad animam ob mortem aui excurrere volenti, eorum vsum dedisse, quia hoc officij gratia in celeritate consistebat. Capitolinus, [k] a Præside, inquit, Syrię, quod sine duplomatib. cursum vsurpauerat, pedibus ab Antiochia ad legationẽ suã iter facere coactus est. Has indulgentias posteriores Principes, euectiones nominarunt, quibus euehendi facultas dabatur. [l] Diem certum continebant intra quem veredis vti licebat, eoq; termino elapso intra erant, vt ad Plinium Traianus scribit. [m] D. Augustinus [n] ad docendam Rhetoricam Mediolanũ conductus euectionem publicam à Symmacho P. V. obtinuit. Dioscorus epistlo. 55. inter D. Augustini epistolas, Zenobius, inquit, magister memoriæ factus est, & misit mihi euectionem cum annonis. Qui euectionem obtinebat, eam Præsidi prouinciæ, per quã transiturus erat ostendere tenebatur, & ille subnotabat seu subscribebat. [o] Concessa euectione, vna aut duæ angariæ, i. vnus aut alter equus permitti cẽsebatur. [p] Cum verò tertius veredus indulgebatur, parhippus, aut paraueredus dicebatur. [q] Comitibus quatuor veredi cum parhippo; Tribunis militum tres cõcedi consueuerant. [r] Vicarijs afmi XXX. veredi X. s Sed si præter equos, etiã viaticũ Princeps elargiebat, quod ijs fiebat, quos ipse euocabat, hęc duplomata tractatoria appellabantur, [t] quorum formulam in Marculphi monachi libro inuenitam

[u] l. 12. C. T. de erogat. militar. annone. l. 3. C. eo. ti.
[x] l. 3. & l. 15. C. T. hac.
[y] l. 24. 26. 36. & penul. C. T. eod.
[z] l. 34. 46. C. T. eod.
[a] 36. 22. c. C. T. e.
[b] l. 24. C. T. eod.
[c] l. 5. & seq. C. de curiosis.
[d] 17. Cal. Febr.
[e] libro 3. variar. epist. 16. & lib. 4. epist. 47.
[f] l. quoniam. 12. C. eod.
[g] lib. 14. tit. 3.
[h] in l. eos. 27. §. vlt. ad l. Corn. de falsis.
[i] l. continuus. 137. §. cum ita. de verb. ob.
[k] in pertinace.
[l] l. euictiones, 3. C. eod.
[m] epist. 6.
[n] D. Aug. lib. 5. confess. c. pen.
[o] l. 22. C. T. eod.
[p] l. 43. C. T. eo. & l. vlt. C. eod.
[q] l. parhippũ. 4. C. eod. & clarius in l. 15. C. T. eod.
[r] l. 40. C. T. eod.
[s] l. 38. C. T. eod.
[t] l. 1. C. de tract.

[a] in l. 1. C. de tract. & an.

Cuiacius uir doctissimus recitat, [a] & est sequens.

ILLE PRINCEPS OMNIBVS AGENTIBVS IN ILLO LOCO. NOS GALVM. I. V. PARTIBVS ILLIS LEGATIONIS CAVSA DIREXIMVS, IDEO IVBEMVS VT LOCIS CONVENIENTIBVS EIDEM A VOBIS EVECTIO SIMVL ET HVMANITAS MINISTRETVR. HOC EST VEREDI SIVE PARAVEREDI TOT, PANES TOT, VINI MOD. TOT, CERVISIAE MOD. TOT, LARDI LIB. TOT, CARNIS TOT, PORCI TOT, PORCELLI TOT, VERVECES TOT, AGNI TOT ANSERES TOT, PHASIANI TOT, PVLLI TOT, OVA TOT, OLEI LIBRAS TOT, GARI LIBRAS TOT, MELLIS TOT, ACETI TOT, CVMINI TOT, PIPERIS TOT, COSTI TOT, CARYOPHYLLI TOT, APICI TOT, CINAMOMI TOT, GRANI MASTICIS TOT, DACTYLAE TOT, PISTACIAE TOT, AMYGDALAE TOT, CERAE LIB. TOT, SALIS TOT, OLEIVM, LEGVMINVM CARRA TOT, FACVLAE TOT, PARVLI EQVORVM CARRA TOT, HAEC OMNIA TAM EVNDO, QVAM REDEVNDO EIDEM MINISTRARI IN LOCIS SOLITIS, ET IMPLERI SINE MORA PROCVRATE.

Præfides prouinciarum euntes ad aliquam ciuitatem vnam tantum angariam, & duos paraueredos, & totidem officium petere poterant. [b]

[b] Nouell. Maioriani tit. 1. de cursi. lib.

Budæus [c] synthema euectionem fuisse putat: locus tamen D. Hieronymi [d] ad Iulianum aliud innuit; Iam demisso, inquit, synthemate equus publicus sternebatur, quæ verba stragulam, equis impositam, nõ duploma significant. Traiano imperante, Præsides prouinciarum euectiones dabant: sed Constantinus omnibus magistratibus eas prohibuit. [e] Vnde post ipsum à solo Principe, vel P. P. aut Magistro officiorum, & non ab aliis impetrabatur. [f] Quibusdam tamen personis dabatur, vt legatis, qui ex diuersis gẽtibus ad Principem mittebantur. [g] Vicarijs Iulianus Apostata duodenas singulis annis euectiones, & Præfidibus prouinciarum binas, annuas verò ob publicas functiones permisit. [h] Tributa enã, & species ex prouincijs exactæ ad aulam Principis, aut exercitum rhedis, & iumentis cursus publici transferebantur. [i] Agentes quoq; in rebus ad negotia publica, & Principis expedienda missi, veredis sed binis vehebantur. [k] Hodie cursus publici ratio aliter se habet. Caupones enim suos equos ad currendum cuicunque volenti locant, & priuatam rem potius, quam publicam curant, solam currendi facultatem à Principibus emunt, vel gratuito obtinent.

[c] in d. l. eos. 27. §. vlt.
[d] in d. l. 5. §. phi losophos. de excusat. tut.
[e] in d. l. 1. C. quemadmo. centr. num. indic.
[f] lib. 18. c. 8.
[g] in d. l. vlt. §. 1. de muneribus & honorib.
[h] d. l. vlt. §. pen.
[i] in l. 16. C. T. e.
[k] l. 48. C. T. eod.

Angarias plerique cursum vehicularem esse existimant, quoniam ita cursum publicum Periæ vocabant, & id etiã Areta tradit, [l] ἵπποις δὲ, inquit, καὶ τοῖς διὰ τούτου ἢ ὀχήμασι, ἃ δὴ παλαιὸς μὲν ἐνόμιζον ἀγγάρας, ἢ δὲ τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς, ἀφ' οὗ καὶ βασιλεύουσι, hoc est, Equis autem, & his similibus, quos veteres angarios Græci equos stationarios, Romani verò rhedam appellant, a quà rhedarius deriuatur. Idem tenet Budæus, [m] Anton. Augustinus, [n] Pyrrhus, [o] Cœlius Rhodiginus, [p] & alij. Sed hæc Arcadius Iureconsultus vt diuersa ponit. [q] Cursus, ait, vehicularis sollicitudo, item angariarum præbitio, personale munus est & infra. [r] Si immunitas aliquibus concedatur, neque ab annona, neque ab angarijs, neque a veredo excusari possunt. Et titulus de cursu publico, angarijs, & parangarijs hæc differre demonstrat. Iulianus quoque [s] non idem significare innuit; Sardiniæ, inquit, cursus publici necessitas, sed non angariarũ remittitur: & Valentinianus, [t] Lineæ, ait, vestes Principis, non rhedis, sed angarijs ad comitatum dirigantur. Angaria itaque erat transuehendarum rerũ Principis, armorum, vestium militarium, & similium necessitas, ob quas prouinciales, boues, plaustra, Nautæ, naues præstare tenebantur, nullusque ab hoc onere, nec Ecclesia excusabatur. [u] Imperabantur enim tot iumenta, & animalia ad trahenda plaustra, quot & ad transuehendas species pro locorũm situ, aque itineris qualitate erant necessaria. [x] In primis ergo rhedis publici cursus per vias militares transferebantur, sed cum hæ satis non erant aut extra cursus publici limites eundum erat, priuatorum plaustris, & iumentis vehebantur, quæ angariæ vocabantur. Hinc naues veteranorũ angariari posse Vlpianus [y] scribit; & in sacris literis legitur angariatum esse Simonem Cyrenæum, vt Domini crucem colleret. At Græci angariam, quæ per viam basilicam, & curtium publicum ducitur, appellant. Perangariam quæ per alias vias, vel tramites vehitur, quæ ex Iuliani præcepto ad viam cursus publici temerè agenda non erat. [z] Ob nominis tamen similitudinem quandoque cursus publicus angaria vocatur; sed proprię aliud est. Qui veredis currebant à recta cursus publici via quingentis passibus diuerrere non poterant. [a] Plaustris angariarum 1500. pondo imponebantur, equo tantum triginta. [b] Turcæ veredis non vruntur, sed præcones habent citissimo gradu maximos cursus peragentes: hi quemcunque obuium equitantem habent, descendere iubent, eiusque equum conscendentes quantum possunt impellunt, si alium inuenerint, idem agunt, & illi fatigatum equum tradunt, ut Leonicus Chalcocondilla scribit. [c] Hæc de antiquo cursu publico breuiter percurrere uolui: Nunc ad Præfectum Prætorio Orientis est uemendum.

[l] in c. 18. Apoc.
[m] ad d. l. eos. 27. §. vlt.
[n] in d. l. 5. §. phi losophos. de excusat. tut.
[o] in d. l. 1. C. quemadmo. centr. num. indic.
[p] lib. 18. c. 8.
[q] in d. l. vlt. §. 1. de muneribus & honorib.
[r] d. l. vlt. §. pen.
[s] in l. 16. C. T. e.
[t] l. 48. C. T. eod.
[u] l. Nullus. 11. C. eod. l. nib. mus. nullam 10. C. de sacrosan. eccl. repetita in l. 2. C. de naufr. nõ excusan. l. vlt. C. de fabri. & l. Maximarum 12. C. de excusat. muner.
[x] d. l. 16. C. T. eo.
[y] l. penul. d. vector.
[z] l. 15. C. T. eod.
[a] l. 25. C. T. eod. & l. 28. & 30. C. T. eod.
[b] Turcæ veredi non vruntur, sed præcones habent citissimo gradu maximos cursus peragentes: hi quemcunque obuium equitantem habent, descendere iubent, eiusque equum conscendentes quantum possunt impellunt, si alium inuenerint, idem agunt, & illi fatigatum equum tradunt, ut Leonicus Chalcocondilla scribit.
[c] lib. 9.

DE PRAEFECTO PRAETORIO Orientis. Cap. VII.

Cod. de officio P. P. Orientis.

DE Præfectis generaliter dictũ est: iam verò de singulis tractandum, & primo de Præfecto prætorio Orientis qui numero prouinciarum & auctoritate eminens primus appellatur. Marcellinus, [d] Inter ordinarios iudices, inquit. Rufinus primus Præfectus prætorio, is autem præerat Orienti, quare plurimum in Principis comitatu refidebat. [e] Nulla tamen eius insignia, aut diœceseon prouinciarum effigies repræsentantur; unde aliquod folium deesse censeo: aut Præfecti Illyrici insignia ad utriusque ornamenta ostendenda satis ei se Notitia credidit, quæ madmodum unius Consularis Palestinę, & Præsidis Thebaidis insignia, & officia demonstrantur, vt aliorum consularium, & præsidum sic exemplar. Sed magis est, vt aliqua hic deesse existimem, quia si vnus eorum alterius typus esse debuisset, eũ Præfectum Prætorio Orientis, tanquã priorem, & dignorem esse oportuit. Nos verò quę legimus de eo exponemus. Is a Cõstantino, Auctore Zosimo, inuentus, Prouincijs Oriẽtis, a me supra memoratis præpositus fuit, & quinq; latas diœceses. i. quinas plurium simul prouinciarum regiones regebat, videlicet, Orientem. Aegyptum, Asiam, Pontum & Thracias, quibus Præfecti vice totidem matores præerãt magistratus. [f] Comes enim Orientis Prouincijs XV. imperabat, Præfectus Aegypti alijs VI. Vicarius Asianæ VIII. Asiæ Proconsul alijs III. Vicarius Ponticæ XI. Thraciæ VI. quæ omnes erant Prouinciæ XLIX. & tot à Notitia sub dispositione huius Præfecti recensentur: quemadmodum etiã sub P P. quinq; Oriẽtis diœceses recitat Leo A. ad Nicostratũ Præfectũ Oriẽtis scribẽs, & a Valẽs [g] ad Modestũ Zeno, [h] & alij. Sed hic nõ leue oritur dubiũ, nam in primo indice, i. catalogo sub hoc pfecto prouinciarũ XII. consulares nominantur, & XXXII. præsidum, duæ uero correctorum: nam reliquæ adscribuntur Illyrico. ergo non sunt nisi XLVI. prouinciæ: Sed indè error prouenit, quod in eo catalogo Asia particularis ut procontularis omittitur: Arabia uerò & Itauria & si infra Asianæ attributæ hic non ut arbitror, per obliuionem, sed quia nec consulares, nec clarissimorum Præsidum, aut Correctorum, erant prouinciæ, sed perfectissimorum, qui hic reticentur & ideo in illorum numerum non sunt relatæ. De Arabia enim hoc constat ex inscriptione rescripti Valentiniani A. ad Theodorum V. P. hoc est uirum perfectissimum, Præsidem Ara-

[d] l. raptores. 14. C. de epis. & cle. l. precipimus 32. C. de appellationib.
[e] l. 1. C. vt nemo ad suã patrocin. fuscip. tuitio. l. nulli. 10. C. de numerar.
[f] l. 1. C. vt nemo ad suã patrocin. fuscip. tuitio. l. nulli. 10. C. de numerar.
[g] in d. l. 1. C. vt nemo ad suã patrocin.
[h] in l. 7. C. de mi litari veste.
[i] in d. l. nulli 10. C. de numerar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a l. cum reis. C. de pœnis.

Iliæ. [a] Et idem de Isauria opinor, quod esset exigua, & tum a barbaris oppressa, ut infra dicetur. Itaque P. P. Orientis XLIX. provinciæ numerantur. Imperabat præterea hic præf. XII. classib. Orientis, classicorum nomerum, vt Valentmiani [b] verbis utar, ex incertis, ideſt inopibus, atque accreteen tibus, seu filijs remigum complebat. Inter eas insignis erat classis Seleuciæ in flumine Orome quæ in Comitis Orientis usu erat: [c] alia erat im Ponto Euxino nauium quadraginta, ait Hegesippus de excidio vrbis Hyerosolymitanæ. [d] Tacitus, [e] classem, inquit, è Ponto Byzantium adigi iusserat. Tertia a Traiano in mari rubro fuit instituta. [f] Quarta erat Alexandrina. Quinta Carpatia per Carpatium mare excurrens. [g] Alias VI. in Danubio Notitia recenset, & unam Thesaurensium, Leo A. [h] Sed ibi forte ita molitudo thesauros custodientium appellatur. Iustiniano imperante in eius comitatu hic Præfectus degebat. [i] Numerus aduocatorum fori huius Præfecti erant centum, qui clarissimi & spectabilis titulo gaudebant, immunesque erant ab onere inspiciendi, perequandi, extruendi operis, & ratiocinandi. [k] PRAEFECTVS PRAETORIO, inquit Notitia in manuscriptis, EVECTIONES ANNVALES NON HABET, SED IPSE EMITTIT, ideſt duplomata currendi non impetrat quotannis a Principe, ut Vicarij qui denas vel duodenas euectiones singulis annis obtinebant, [l] & Præsides binas, SED IPSE EMITTIT, ideſt sibi ius iure currit, & hoc alijs permittit, ut in P. P. Illyrici explicabitur. Euectiones enim esse diximus, diplomata seu codicillos, quibus cursu publico utendi facultas datur. Constantinus ad Tautum P. P. [m] Euectiones, scribit, ab omnibus postulentur, & tam iudices, quam cuiuscides publici cursus minimè transire patiantur, antequam feriem euectionis absoluerint. Iulianus A. [n] Euectionis datæ formam & licentiam non excedat, & alibi [o] sæpè in hoc genio accipitur. Quòd igitur subijcit, EMITTIT, subaudiitur scilicet euectiones, quæ enim dicuntur, cum alicui concedeuntur. Valentinianus ad Constantium præsidem, [p] Euectionum, inquit, emittendarum etiam per cæteras prouincias diuturnæ in translationem uestium tua sinceritas habeat facultatem.

d l. 1. c. 29.

e d. l. vnic.

f Sex. Ruffus.

g l. 4. C. de naucular. seu naucler.

h l. vlt. C. de diuers. offic.

i l. 1. proœm. 54. C. de epist. & cler.

k Nouell. Theod. tit. 16.

l l. 12. C. T. de cursu publico.

m l. 3. C. de cursis publ.

n l. 4. C. eo.

o in l. 6. 9. 10. & 21. C. eod. tit.

p l. 33. C. T. d. t.

q l. 56. 57. 61. C. T. eod.

Aliquàdo P. P. dicit facere euectiones, p emittere. [q] Notitia impressa officium huius præfecti, quemadmodum & insignia prætermittit, sed manuscripti illud recitant, ideò hic totum est explicandum, ut prius aliquid de eius assessoribus est dicendum, quorum & si nulla hic fit mentio, quia extra officium erant, n. c. a Principe confirmabantur, nec ex latercullis, aut ex scrinijs prodibant, primi tamen apud Præfectum censebantur.

De officio assess. ff. & C. de assessoribus.

DE ASSESSORIBVS. Cap. VIII.

Omnes prouinciarum magistratus unum aut plures Iureconsultos secum ducebant, [r] quorum consilio secundum iura causas definiebant: Hi assessores & consiliarij uocabantur, quia iudicanti assidebant, & consulebant. [s] Vnde Vlpianus & Paulus, in Papiniani P. P. consilio, ideſt eius assessores fuisse dicuntur. Quandoque iuris studiosi appellantur. [t] Eorum erat officium causas cognoscere, expostulationes audire, libellos supplices legere, & his respondere, circa edicta & epistolas scribendas, ac decreta interpretanda uersari. [u] Criminales uerò causas, audiebant quidem, sed non definiebant, verum Præfectis decidendas remittebant. sententias tamen à Præfecto ferendas dictabant. [x] Denique quæcunque à Præfecto negocijs explicari nequibat assessores expediebant, [y] ius à Præfectis uel Præsidibus olim salarium dabatur. Papinianus, [z] Diem functo, inquit, legato Cæsaris, salarium comitibus à legatis præstitutum debetur. Pescennius uero Niger qui se in Oriente Imperatorem fecerat, & à Seuero occisus est, instituit, ve à fisco salarium assessores acciperent. Spartianus, [a] addidit, consiliarijs salaria, ne eos grauarer quibus assidebant: dicens, iudicem nec dare debere, nec accipere. Id prius pro annonis & capitationibus in speciebus præstabatur. Theodosius uero Iunior, & Valentinianus, illud in aere dari tusserunt. [b] Idem obtinuit Iustinianus in Nouellis, [c] præcepit. Festinabis, inquit, assessorem assumere unum optimum, & purum, & his emolumenta quæ a fisco dantur. Sed diuersa pro assessorum qualitate constituit salaria. [d] Assessori enim P. P. Africæ vigenti libras auri præstitit, [e] efficerent fermè duo millia, & 200. nostros aureos. Alijs plus aut minus elargitus est ut infra dicetur. Pescennius Niger uoluit præterea, ut assessores quibus in prouinciis assiderent, in ijdem postea administrarent & præsiderent. Quod & Seuerus, & alij Principes obtinuerit. Assessores P. P. deposito officio, à nullo magistratu personali munere onerari poterãt. [f]

r l. 1. de offic. assessor.

s l. penul. & vlt. eod. tit.

t l. 4. de var. & extraord. cognit.

u l. 1. in 6. & 5. 1. in auth. de iudicib.

x l. folent. 6. de offi. proconsul.

y d. l. 1. in auth. de iudicib.

z l. diem functo 4. de offic. assessor. l. 4. de variis, & extraord. cog.

a in Pescennio Nigro.

b l. 1. C. de annon. & capitat.

c 5. festinabis. autheu. de mandat. princip. seu Nouella 17.

d Nouella 25. & seq.

e l. 1. 5. hoc etiã. C. de offic. P. P. Africæ.

f l. nemo minus. 11. C. eod. Cod. de apparitorib. Præfector Prætorio. Cod. de ass. Domesticis, & cancellarijs.

DE APPARITORIBVS, ET Officio P. P. Domesticis, & Cancellarijs. Cap. IX.

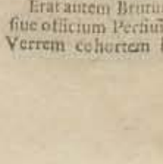

MPRESSAM Notitiam huius Præfecti officium non habere diximus: sed in manuscriptis reperitur, ideo hoc loco de eo prius, generaliter differetur: demum singulos eius gradus pro ingenij mei tenuitate explicabo: in re enim tam obscura, & iam multis annis extincta, non parum laborandum erit, ut luci restituatur. Eadem ferè erant Præfidum & præfecturum officia, idcirco quæ de his dicentur omnibus erunt communia.

In officio P. Prætorio plures militabant, quorum certus numerus sciri non potest. Statuit Iustinianus ut officium P. P. Africæ esset 398. utrorum, qui in X. scrinia, & XL. scholas diuidebantur. [g] Sed aliorum numerus longè amplior fuisse credendus est, cùm Comes Orientis DC. in officio homines haberet. [h] hi officiales seu apparitores dicebantur, & officium apparitio. [i] Hoc nomen etiam tempore Iurisconsultorum fuit: nã & eum præcepta iudicum, & sententias exequebãtur: Scæuola, [k] Missus inquit, ex officio annonæ centurio, cultices ad annonam sustulit. Hermogenianus, [l] Si sustit, ait, iudicis rei iudicatæ pignus per officium distrahatur post emincatur, ex empto contra eum qui liberatus est, actio datur. Vlpianus (in l. 1. §. siquis ultro de quæst.) potes, inquit, seruum per officium distrahi iubere. Hæc sunt officia, quæ etiam diebus feriatis admoneri posse à præside Vlpianus scripsit. [m] Idem [n] si pignora, ait, ueneant per apparitores prætoris, danda non est in eos actio re cuicta, ipsi ab officio officiales, [o] uel apparitores uocabantur. Iidem cohortales dicebantur, [p] quia formam cohortis seu legionis, & priuilegia habebant. [q] Vnde nomina ordinum, & promotionum in militia ad hos sunt translata, ut Asconius monet. [r] Accensus, inquit, nomen est ordinis, & promotionis in militia, ut nunc dicitur Princeps, uel Cõmentariensis, aut Cornicularius: hæc enim nomina de legionaria militia sunt. Hæc ille. Accẽsus autem propriè scriba fuisse uidetur. Cicero, [s] Non reprehendo, ait, quod adscripsit accensus: cur n. sibi hoc scribæ soli assumant? cohortem apparitores intelligit etiam Horatius, [t]

Persius exponit causam, videtur ab omni
Concentu laudat brutum, laudatq; cohortem.

Erat autem Brutus Asiæ prætor, cuius cohortem siue officium Persius laudabat. & Cicero [u] refert Verrem cohortem habuisse, in qua tum erant præfecti

g l. 1. 6. item officijs. C. de offic. P. P. Africæ.

h l. 1. C. de

i l. 1. C. de comit. largit. l. 1. C. de filijs offic. qui in bell. mort. & plurib. in locis.

k in l. vlt. 5. vlt. de pign. act.

l l. antepenul. de cultionib.

m l. 2. de feriis.

n l. si pignora. 59. de cultionib.

o in l. præsidia. 4. de reb. credit.

p in tit. & tubr. C. de cohortalib. principib. cornic.

q l. officia. 4. C. eod. tit.

r in 3. oration. contra Verrem.

s in 5. Actione in Verrem.

t Satyra 7. lib. 1.

u in 4. actione.

a l. officiales. C. 4. de epi. & cle. q. est l. beneficium. 7. C. Theo. de eo Bortalib. & inde emendanda.

b l. 1. 2. 3. 7.

c 11. 10.

d de persecutione in fuga.

f l. scriniarios 16 C. de test. mil. l. unili. 10. C. de numer.

g l. in his. C. de numer. offi.

h l. pe. & vl. C. d. tit.

i l. 1. & 3. de scriniis C. d. tit. de diuers. offic.

k l. præsidis 34. ff. de cer. pet.

l l. antep. pen. & vl. C. de cohort. am. l. 10. C. de eo horta. d. l. 16. C. de test. inst.

m in 11. forma. de promotionis militij prætorijs

n l. 1. & 2. C. de prim. agen. l. reb. l. per Illyricum 9. C. de cohort. l. vl. C. de in. dom. imp.

p l. vl. C. vt inst. cert. temp.

q Nouel. 124. 5. 1 de 8. finantem. autheu. vt litigan. iuxta.

r in l. illicitas. 5. ne tenuis. de off. præt.

s in Alexandro.

t l. 3. C. de cohort. ff. d. l. officiales. 4. C. de epi. & cleric.

u l. 1. de of. præf. vrb.

x in 10. c. 31.

Fecti, scribæ, medici, aruspices, præcones. Quandoque etiam Beneficiarij appellantur, [a] quod nomen & ipsum à militibus legionarijs descendit, in quibus beneficiarij vocabantur beneficio Tribuni ad aliquod officium promoti. Vegetius, [b] Sic omnes, inquit, consequuti aliquod munus in officio præfectorum, beneficiarii, uel ordinarij vocantur. ita emendandus, & intelligendus est Tacitus [c] loquens de proconsule Africæ, & legato legionis Æquatus est, ait, inter duos beneficiariorum numerus, sic legendum pro beneficiorum.

Ita etiam eos Tertullianus appellat. [d] Nescio, inquit, dolendum, an erubescendum sit, cum in matricibus beneficiariorum, & curiosorum inter taberparios, & lanios, & fures, balneartos, & aleones, & lenones Christiam quoque vectigales continentur: eos intelligit, qui pecuniam dabant apparitoribus, ne tanquam Christiani apprehenderentur. In hoc quoque sensu in actis D. Fructuosi [e] accipiuntur obseruatoribus, inquiunt, ex officio beneficiarijs.

Nonnunquam ijdem scriniarij nuncupãtur, quia chartas ad se quique spectantes in scrinijs scribebant, & custodiebant. [f] Officiales Præfectorum prætorio, & aliorum illustrium, & spectabilium magistratuum, codicillis Principis creabantur. Hæ probatoriæ vocabantur, quæ à Principe, ac magistratu, cui inseruiebant, subscribtæ in officio relinquebantur: Theodosius A. [g] In officijs, ait, virorum spectabilium Proconsulis Asiæ, Comitis Orientis, Præfecti Augustalis, & Vicariorum nemo admittatur, nisi eum emissa probatoria sacri scrinij consecrauerit, [h] Hæc exemplaria seu probatoriæ non ex latercullo maiore, quemadmodum magistratuum codicilli, sed ex scrinio Epistolarum prodibant, sicut & officia Vicariorum. [i] Præsidium verò cohortales perpetui erant, [k] & officio obnoxij, [l] quos saris erat in matriculis, seu albo officialium describi. [m] Die Natalis Domini quotannis Prætoriani apparitores mutabantur; ad gradum enim vel Cornicularij, vel Commentariensis, prout erat opus, promouebantur, vt auctor est Cassiodorus. [n] Horum munus erat iussa Præfecti implere, litigantes in iudicium introducere, acta scribere, recitare, & partibus edere, sententias scribere, atque exequi, & alia necessaria iudiciorum peragere. [o] Iustinianus ad Mennam P. P. [p] loquens de iudicum officijs; Si litis, inquit, introductionem, vel examinationem distulerint, pœna vicenarum librarum auri feriantur, & infra clarios patebit. Idem infirmis mulieribus, & egregijs viris domi iuramentum defere bant. Iustinianus, [q] si aliqui litigantium nequeunt ad iudices venire, iubemus dirigi ex officijs ministrantibus aliquos, vt eis præsentibus iuramenta præbeantur.

Cum verò in aliquem locum ob publicas, vel priuatas necessitates mittebantur, lumine, & breui, ideſt, necessaria supellectili instruebantur. Vlpianus, [r] Ne tenuis, inquit, aut homines sub prætextu aduentus officiorum lumine vinco, uel breui supellectile ad aliorum vsum translatis iniuriis vexentur, Præses prouinciæ prouidebit. Præterea in uia præfectum antecedebant, quemadmodum Lictores Consulem: & hodie multis in locis apparitores Magistratus præcedunt. Lampridius [s] loquens de Ducibus militum, apparitores, ait, nullos esse passus est. Tribunis, & Ducibus nisi militem anteire noluit, insitque, ut ante Tribunum quatuor milites irent, ante Ducem sex, ante Legatum decem. Cursus quoque publici curam habebant, tributa, resque fiscales exigebant: [t] latrones sibi à stationariis indicatos capiebant; solebant enim hoc tempore in certis vrbis, aut territorij locis milites collocare, qui ortos tumultus sedarent, factiosos vincirent, criminaque patrata Præsidi indicarent. [u] Id ab Augusto institutum fuit. Tranquillus. [x] Grassatores, ait, dispositis per opportuna loca stationibus inhibuit, eas postmodum Tiberius auxit, idem in Tiberio cap. 32. In primis, inquit, tuendæ pacis à grassaturis, & latrocinijs, seditionumque licentia curam habuit, stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit. Hi à statione, in qua degebant, stationarij dicebantur. [y] Tertullianus, [z] latronibus, ait, inuestigandis per vniuersas prouincias militaris statio fortitur; item Constantius, [a] curiosi, uel stationarij, uel qui cunque funguntur hoc munere, crimina indicibus nunciandi meminerint, & sibi necessitatem probationis incumbere, nec citra periculum sui, si insontibus eos calumnias nexuisse constiterit. Cesset ergo praua consuetudo, per quam carceri aliqui immittebantur. Hactenus ille. Tantum enim indicandi, non etiam custodiæ reos tradendi facultatem habebant, in fuga tamen deprehensos in carcerem detrudebant. Paulus [b] Limenarchæ, inquit, & stationarij fugitiuos deprehensos rectè in custodia retinent. Hos postea appritores suscipiebant aut ipsi inuentos capiebant, & carceri mancipabant; Martyrolog. [c] Dorostorus in Mysia vetera nus, & emeritæ militiæ comprehensus ab officialibus Maximo Præsidi offertur, cum tormentis fontes vrgendi erãt, apparitores cruciabant. Gratianus [d] ordo curialis, ait, ab ictibus plumbatarum habeantur immunes. sciturò iudice, si ipse vel eius officium contra legem aliquid vsurpare tentauerit, grauissimo supplicio esse subdendum. Hæc ille. Denique quicquid illicitum publicè fieri videbant, prohibere tenebantur, veluti ne hæretici ad cœtum piorũ, Litaniaue conuenirent, [e] ne quis alteri etiam impio iniuriam inferret, [f] ne idolis sacrificaretur, [g] & alia huiusmodi interdicta vetabant: Illud in primis in cohortalibus obseruabatur, ut gradum, quem semel obtinuissent, repetere non possent, alioquin deportabantur. Arcadius & Honorius, [h] Nullus, inquiunt, Principatum, uel numeratum, uel Commentariensis gradum, vel cætera officia repetere audeat. Officium γρᾶφε ταξεως & ipsi officiales ταξεωται vocantur. Specialiter verò Præfectiani in Præf. Præto. officio merentes dicebantur, quibus ab intestato sine successore morientibus. Præfecti prætorio arca succedebat. [i] Magna verò commoda accipiebant: nam à prouincijs annonas, ideſt cibaria habere consueuerant, pro quibus postea pecunia à Principe quandoque 700. & plurium aureorũ est constituta: [k] præterea pro ingressu litis ternos, quaternosue aut plures aureos pro locorum consuetudine, aut priuilegio personarum à litigantibus exigebant, [l] pro lis citandis, pro actis scribendis, edendis, recitandis, instrumentis exhibendis, ac deniq; pro singulis actibus totidem aut plures aureos, minutiue pro hominum conditione, locorumue usu percipiebant: similiter cum sententias exequebantur, & pignora capiebant, & uendebant, mercedẽ seu lporulas accipiebant: [m] vbi verò sine scriptis res ageba tur, aureum tantum exemor consequebatur. [n]

Huic officio singuli consulares Orientis pro insinuandis codicillis magistratus 40. solidos soluebant singuli. Præfides & Correctores 36. Comes Orientis, & proconsul Asiæ 80. Comites Phrygiæ Pacatianæ, & Galatiæ 50. [o] cum igitur 49. prouinciarum magistratus, præter Comitem Orientis, Præfectum Augustalem, & 4. Vicarios, qui plus soluebant, pro insinuandis magistratus Codicillis præscriptam pecuniam penderent, exigebat id officium hoc nomine plus minus quatuor millibus aureorum. Nouella verò 8. non nisi 48. Orientis, & Illyrici magistratus has sportulas pendentes reseniet. Quia cum Imperio diminuto veterem formam non seruabant.

Defensores quoq; cuiuscq; Metropolis officio Præfecti quaternos aureos, alij minorum ciuitatũ ternos pendebant, qui simul congesti magnam summã colligebant. Nam cũ 29. prouinciæ sub Præfecto Prætorio Orientis, & totidẽ Metropoles fuerint, ab harum defensoribus quotãis plus minus 200. aureos capie

y d. l. 1. 6. ff.

z in apologetico.

a l. 1. C. de suc.

b in l. limenarchæ 4. q. de ser. fug.

c 27. Maii.

d in l. 10. C. The. de decur.

e l. 3. C. de hær.

f l. 6. C. de paga.

g l. 7. C. eo. ti.

h in l. 1. C. ad l. iul. de ambit.

i l. 1. C. de app. præf. præt. li. 11.

k l. annonam. C. de erog. mil. annono.

l l. pen. & pen. & ul. ff. de lega. 3. l. omnes. 9. exemplarib. C. de epis. & cler.

m l. 1. C. de spor. n. l. in sacris. C. de prox. sac. scri. l. ul. C. de Princ. agen. in reb.

o Nouel. 8. seu auth. ut iud. sine quoquo suffragiano.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Nouell. 128. & c. fcitote. 6. q. 3.

b l. vlum. ad fi. ff. de bon. dam. Cod. de affeſ. domeſticis, & cancellarijs.

c C. de offi. aſſe. & domeſt. l. 3. l. 1. C. ad l. Iul. repetund.

d lib. 11.

e in 1. de bello Vandalico.

f l. 3. de aſſeſ. & domeſt. & cæt.

g li. 11. varia. prima formula.

h l. nullus, C. eo dem tit.

i l. 3. C. eo. ti.

k l. 5. & 6. C. eo. tit.

Cod. de cohortalibus. principib.

hant: Ab aliarum uerò ciuitatum, præfectis aureorum circiter 2000. Quælibet enim prouincia minimum 13. ciuitates, sed læpe plures cõtinebat: [a] annonam præterea à fisco sicut & alij officiales habebant. Et cum officium P. P. Africæ aureorum 4233. à fisco perciperet, nec minus his Præfecti Orientis officium consecutum fuisse est credendum. Nummi quoque & anuli eorum, qui vltimo supplicio affecti fuerant, quinque aureorum precium excedentes in chartam officialibus emendam impendebantur. [b]

Cohortales extra ædes Præfecti aut Præsidum habitabant. Alij erant ipsi conuiuentes domestici appellati, [c] qui priuata iudicum negotia obibant, ac rationes tractabant. Ex his quidam erant Cancellarij dicti, qui ad priuatos homines Præfecti seu Præsidum nomine Epistolas scribebant, à cancellis, intra quos degebant, nominati, Cassiodorus [d] Ioanni Cancellario, latere, inquit, non potest, quod intra cancellos egeris. Tenes lucidas fores, claustra patentia fenestrata, ianuas, æquanimis studiosè claudas, necesse est, vt te cunctis aperias; vndique conspiceris, qui in illa claritate versaris. Ad nostra monita aures animumque conuerte, Fige menti omnia, quæ inbemus. Hactenus Cassiodorus. Procopius [e] Domesticum, inquit, Romani arcanorum socium appellant, is hodie secretarius vocatur. Hi actibus publicis officialium aut cohortalium se immiscere non poterant, quod si fecissent, à maiori iudice puniebantur, [f] Lictoribus tamen, & officialibus Præfecti mandata significabant. Cassiodorus diuersis cancellarijs prouinciarum [g] fasces, inquit, iudicum tibi parent, & dum iussa prætortanæ sedis portare crederis, ipsam quodammodo potestatem reuerendus assumis. Hæc ille. Honorius postea prohibuit cancellarios à Præsidibus in prouincias duci, sed illos ex officijs eligi præcepit, [h] qui deposito à iudice magistratu, quinquaginta diebus, & ipsi in prouincia morari tenebantur, accusationibus responsuri, [i] nec sub alio officium continuare poterant. [k]

Cohortalium officia cum imperio Romano fermè vniuersa sunt extincta, aliqua tantum eorum permanent vestigia; pauci enim hodie relicti sunt nuncij seu viatores, qui olim Principis ministri, litigantes citabant: neque hi hodie semper à magistratibus, sed à Decurionibus ciuitatum plerumque eliguntur. Permanerunt, & satellites, qui delinquentes capiunt, & in carceres detrudunt. Commentariensis quoque carcerum custos est in vsu; sed magnam pristinæ auctoritatis partem amisit. Numerarij cum Singularijs, & Cornicularijs Adiutoribusque, omnino in desuetudinem abiere, Et alij ab actis, hodie inuentis nostris tabularijs, parum frequentantur. Exceptores etiam, qui litigantium acta scribebant, nunc extra magistratuum officia ex collegijs tabulariorum ciuitatum eliguntur, & ipsi inter se hoc munus partiuntur, vnde solum executorum litium, & quorundam apparitorum, & Commentariensis vestigia permanent. Nunc singula officij capita sunt explicanda.

DE PRINCIPE. Cap. IX.

IN OFFICIO Præfectorum Prætorio hos gradus Notitia recenset, videlicet, Principem, Cornicularium, Adiutorẽ, Commentariensem, Ab actis, Numerarios quatuor, in his aurivnum, operarum alterum, Subadiuuam, Curam Epistolarum, Regendarium, Exceptores, Adiutores, & Singularios, quorum plures sæpe in iure nominantur. [l] Princeps ipse est caput officij, vt ait Suidas, qui omnibus imperat, & quid agendum sit vbique disponit: Hunc Primicerium, in officio Præfectorum esse, Vegetius scribit. [m] Loquens enim de Primipilo primæ cohortis militaris, ait, in prima cohorte ad hanc peruenit palmam, in qua ex omni legione infinita commoda consequitur, sicut Primicerius in officio Præfectorum Prætorio ad honestum, quæstuosumque militiæ peruenit finem. De hoc autem officij Principe intelligit. Marcellinus quoque, [n] Rufinum apparitionis præfecturæ prætorianæ Principem appellat. Quandoque Primiscrinius officij vocatur: cùm enim quisque primas cohortalium proprium scrinium haberet, huius primum dicebatur scrinium. [o] Gratianus [p] Primiscrinijs, inquit, officij tres libras auri persoluet. Idem [q] ad Potitum Vicarium, Exhibitus, ait, ab eo apparitore, cui primum traditus fuit, obseruari eum decernimus, primiscrinio, qui iussa temerauerit, quinque librarum auri condemnatione mulctando; ita vulgò accipitur, sed adiutorem ibi primiscrinium dici puto. Alias pro numerario primiscrinius accipitur.

Princeps vero hic appellatur exemplo Principis primæ cohortis, qui præerat centum quinquaginta militibus; eum Pædianus Accensо legionis comparat. [r] Accensus est, inquit, nomen ordinis, ac promotionis in militia, nunc dicitur Princeps, vel Commentariensis, aut Cornicularius. Hæc enim nomina de legionaria militia sumpta sunt. Hæc ille. Exemplo ergo Principis legionis, propè omnia, quæ in iudicijs ordinanda sunt, ad hunc pertinent. Vegetius [s] ab hoc Princeps, inquit, in officio nomen habuit, quia & ipse omnia, quæ ab officialibus agenda erant, ordinabat; illi enim sine ipso nihil exequebantur; Nullus in carcerem detrudi, nullus aduocatus introduci, ipso inscio, potest. Gratianus. [t] Agentes, inquit, in rebus post palmam laboris emeriti Principatus honore muneramus, atque ideo officiales, tàm ad necessitates publicas, quàm priuatas, non nisi Principe mittantur auctore, nullarum fine ipso cuiquam manderur exhibitio personarum. Hæc ille. Exagentibus in rebus Principes quorundam officiorum creabantur, vt Vicariorum, [u] Comitis Orientis, Proconsulis Achaiæ, Præfecti Augustalis, & Limitaneorum Ducum. Hic ergo Princeps litigantes ad Præfectum citari iubebat, omniaque iudiciorum acta exequebatur, [x] Symmachus, [y] cum ad eius ædes, inquit, Princeps officij commeasset, & obstinatam hominis contumaciam non posset inflectere, inanem Syngraphum reportauit. & paulò post. Hoc vbi Princeps officij comperit, paucis comitatus excurrit, retinet Felicem celebri vrbis loco, nec tamen eripit: Deinde à Principibus vtriusque officij perducitur. Hæc ille. ex quibus constat reos criminis iussu huius Principis solitos comprehendi. Idem iudicia actori dictabat, & libellum reo edendum componebat. Martianus. [z] Qui inquit, iudicium dictauerint hæredi, separationem, quasi hæreditarij possunt impetrare, quia ex necessitate hoc fecerunt, scilicet cùm essent officiales, vel huius Principis ministri. Sed præcipua exigendorum tributorum illi cura incumbebat, vt Cassiodorus [a] refert. Multa verò consequebatur commoda; Nam præter superius dicta omnium sportularum, quæ à litigantibus solebantur, particeps erat. [b] Ipse verò cum litigabat, leuiores sportulas soluebat. [c] Maius etiam stipendium, quàm ceteri officij summates percipiebat. In officio enim P. P. Africæ sex annonas ideft alimenta pro totidem personis, & quatuor capita ideft pabula pro totidem equis capiebat: Pro singulis verò annonis quinos solidos, pro singulis capitibus quaternos Iustinianus [d] taxauit. Alij cohortales pauciores annonas, & capita consequebantur.

l l. 1. C. ad l. Iul. de ambi. & 11. C. de nume. chartu lar. Adiutor. ſcrinior. & excep. in l. 1. & ul. C. de ap par. præf. præto. & C. de princip. agen. in reb. lib. 12. & alibi.

m li. 2. cap. 21.

n lib. 15.

Cod. de coror. princ. corniculariis.

o l. 1. §. 1 Scrinio primo & ſeq. C. de offi. præf. prætor. Afric.

din l. 1. C. de pro xi. ſacro. ſcrinio.

p l. 3. C. de diu. offi.

q l. 1. C. de ſpor tul.

e in d. l. 1. & in l. fin. C. de offi. diuer. iudi.

r in iij. contra Verrem.

ſ lib. 2. c. 2.

t in l. 1. C. de priſ cip. agen. in reb.

u l. eos. C. de priſ cip. agen. in reb.

h lib. 1. matheſi. cap. 6.

x l. 1. & 2. C. eo. ti. de prin. agen. in reb. li. 12.

y li. 1. epiſt. 22.

Cæſar Baro. in anna. 290.

k lib. 2.

z in l. ul. de ſcp.

l in l. diuus, in prin. de in integ. reſt. minor.

a in 12. in delegatoria principis

m Nouella 122. Eos iubemus, in auth. de litigio.

b l. ult. C. de re milit. l. ul. C. de prin. agen. in reb.

n in l. ad peremptorium in fine qq. de iudic.

c d. l. fi. C. de priſ cip. agen. in reb.

o in l. obſeruare, §. 2. de offi. proc.

d l. 1. C. de offi. præf. prætt. Afric.

COMMENTARIVM. 11

fines Proconsul ingrediatur, edictum debet de aduentu suo mittere, & post pauca. Recte & ordine facies, si edictum decessori tuo miserit, significetque qua die fines suos sit ingressurus, quod per præconem quemadmodum & alia multa facta fuisse verisimile est. Asconius [p] in Verrem, apud veteres, inquit, & iudices, & reus, & acculatores, & defensores dicebantur à præcone, ideft, alta voce cõnunciabantur. Officium præconis egregiè Apuleius in Floridis 9 describit. Præco, inquit, cùm Proconsule & ipse tribunal ascendit, & rogatus illic videtur, & quidem perdiu stat, aut ambulat, aut plerunque attentissimè clamitat. Enimuerò ipse proconsul moderata voce rarenter, & sedens loquitur, & plerunque de tabella legit, quippe præconis vox garrula ministerium est proconsulis. Hæc Apuleius. Solebat & præco tempore, quo sontes plectebantur, supplicij causam enunciare. Gordianus A. [r] Fustibus, inquit, cæsum, cui per præconem dictum est, ἐσυκοφάντησας ideft, calumniatus es, vt calumniatorem videri notatum. Spartianus quoque auctor est Seuerum, cùm Africæ Proconsulis legatus esset, quendam Lepritanum olim suum contubernalem, qui se amplexus fuerat, fustibus iussisse cædi cum hoc præconis elogio. PEGATVM POP. ROM. HOMO PLEBEIVS TEMERE AMPLECTI NOLI. D. Ambrosius sermone XC. iussit, inquit, ad lupanar duci sub voce præconis dicentes Agnem sacrilegam virginem dijs blasphemiam inferentem scortum lupanaribus datum. & ritud est superdicere. [s] Vlpia. si quis, inquit, peieraverit, fustibus eum castigandum, & ita ei superdici. πρωτότοκε ἰαβοῦσε. Hæc de præconе latius differui, quia ipsum Cornicularij ministrum fuisse puto.

Sed, vt ad Cornicularios reuertamur, Magistri militum, aut Comites vel Duces eis carebant, quòd paucis decretis, aut sententijs inter milites ferendis non essent necessarij: Sed Princeps officij eo munere facili posset fungi. Anno tantùm Cornicularius vsque ad festum Domini Natiuitatis manebat in officio, tùm pro strena VII. solidis acceptis exibat. Cassiodorus [t] Illi, inquit, qui inculpabiliter Cornicularij est perfunctus officio, VII. solidos longæua consuetudo deputauit. Emeritus etiam Comitis dignitate honestabatur, [u] & immunitatem à iudicum indictionibus habebat. [x] Hic, vt alij apparitores Præfecti Prætorio, proprium habebat scrinium, in quo plures ministrabant, qui iudicum sententias, decreta, iussa, & edicta scribebant & conseruabant. Apud P. P. Africæ. in Cornicularij scrinio erant decem, quibus ex publico annonæ dabantur. Hic ab Imperatore, vt alij huius officij homines in scrinio epistolarum probandus erat. [y]

p in tertia oratione in pisc.

q lib. 1. in 6.

r in l. fuſtibus. C. ex quib. cauſ. infa. irrog.

ſ l. ſi duo, §. vlt. ff. de iur. iur.

t in 11. variar.

u l. vlt. C. de numerar. & actuar.

x l. Cornicularii, C. de apparito. præf. præto.

y Symmach. epiſto. 42. lib. 1. l. 11.

DE ADIVTORE. Cap. XII.

POST Cornicularium erat Adiutor, is vulgò intelligitur, qui alterius vices seu locum implet. Cassiodorus, [z] Adiutor, inquit, etiam nostris præsentatur obtutibus, vt vicaria sorte beneficij, eligamus eius præsidium, qui nobis præstat fidele solatium. Hæc ille. sic Scæuola [a] Adiutores actoris tertij appellat, qui eius vice fungebantur, & illum adiuuabant. Luius, [b] Marcus Tullius, inquit, Syllanus pro prætor ad res gerendas adiutor datus. Cæsar. [c] Huic, quòd valetudine minus

z lib. 6. variar. in magistrariæ dignitate. for.

a l. Sticho. §. item quæro. in ea quæ exacta sunt. ff. de ſtatu lib.

b in 6. 7. deca. diſ

c in 2. de bello ciuili.

Universidad de Deusto
Biblioteca

commoda utebantur. Fuluium Posthumium adiutorem submiserat. erat uelut qui datur coadiutor Episcopo. [a] Id clarius significat Valentinianus. [b] Ad Commentariensem, inquit, receptarum personarum custodia obseruatioque pertineat. Si Commentariensis necessitate aliqua procul ab officio egerit, adiutor eius pari cura inuigilabit: Ibi adiutor aliud quam vices Commentariensis gerentem significare non potest. In hoc sensu accipit, & Paternus, [c] Adiutores, ait Cornicularium grauiorum munerum immunitatem habent. Sed etsi negandum non est Cornicularium adiutorem habuisse, hic tamen, ut apud alios magistratus adiutor totius officij intelligitur, cuius capita tantum in Notitia nominantur. Nec statim post Cornicularium adiutor semper ponitur; sed sæpe post Commentariensem & alios locatur. Hunc Gratianus adiutorem officij uocat, [d] Adiutores, inquit, officiorum libram auri fisci uiribus soluent, nisi statuta fuerint custodita: Theodosio [e] primicerius adiutor officij P. V. tanquam in eo præcipuus uocatur, ita enim, [f] ad Constantinum P. urbi scribit. Primicerius, adiutor tuæ sedis officij curam personarum suscipiat, idest reorum: sic etiam Constantinus personam pro reo accipit. [g] ne quis, inquit, personam licet pro manifesto crimine apud se habeat in custodia. hic Adiutor delinquentes plerunque capiebat, & carceri demandabat, torquebat, & forte supplicio afficiebat: Non solum enim officij sed & Commentariensis plerunque erat adiutor, [h] olim optio est dictus ab optionibus, qui erant in Legione, Vegetius, [i] optiones, inquit, ab optando appellati, quod antecedentibus ægritudine præpeditis, hi tanquam adoptati eorum, atque vicarij solent uniuersa curare, hec ille. Adiungebantur autem centurionibus, & ordinarijs quibus que optiones in legione, ut eorum uicem iubirent. Festus, optio, inquit, qui nunc dicitur, antea appellabatur accensus. his adiutor dabatur centurioni à Tribuno militum, qui ex eo tempore, quem uelint, permissum est centurionibus optare, & nomen ex facto fortitus est. Translatis uero in officia magistratuum nominibus præcipuorum legionis, etiam commentariensis & officii adiutor, optio est nuncupatus: Vlpianus, [k] loquens de nummis & anulis, quos habent damnati ad ultimum supplicium. Nec speculatores, inquit, ultro sibi uendicent, nec optiones ea desiderent, quibus spoliatur, quo momento quis punitus est. Hanc ratio nem non in compendium suum debent Præsides uertere, sed nec pati optiones, seu Commentarienses ea pecunia abuti, optiones hic Commentariensium adiutores appellat. sic optiones auxiliares milites quasi exercitus adiutores uocantur. [l] Hi à Gratiano, [m] & Theodosio, [n] adiutores primiscrinij in officiis magistrorum militum nominantur: cum uero in torquendis reis eorum opera uersaretur, non abs re fuerit quædam circa hoc breuiter percurrere; Non enim antiquitus, ut nunc, rei olim quæstionis habendæ gratia torquebantur, cùm prohibiti essent cruciatus, quibus articuli, aut membra dissoluuntur, [o] sed unguibus ferarum reorum latera persecabant, aut laminas ferreas, ignitasque carni admouebant, [p] Quandoque neruo, fustibusue, [q] aut plumbatis [r] cædebant: sunt autem plumbatæ uirgæ pilis plumbeis, aut Martiobarbulis, ut appellat Vegetius. [s] infixę. Zosimus, [t] plumbeis, inquit, pilis in ceruicem uerbera dari iubet. Metaphrastes. [u] iussit eum uerberari globis plumbeis: Alibi has virgas plumbeas uocat. Fidiculis quoque membra constringebant, [x] ex neruis hæ fiebant, quibus citharæ ad pulsandum instruuntur. Tranquillus in Tiberio, [y] ueretris, inquit, deligatis reos fidicularum, simul urinæque tormento distenderet; Eculeo etiam rei cruciabantur. [z] Id erat lignum in summo acutum, quo nudi insidentes distendebantur: Diuus Augustinus ad Marcellianum Comitem. [a] Tantorum, inquit, scelerum confessionem, non extento eculeo, non fulcantibus ungulis, non urentibus flammis, sed uirgarum verberibus eruisti. Hæc iunt tormenta in iure nominata. Iosephus uerò de Machabæis recitat rotas, radios, ungulas, rotabula, catapultas, lebetes, cataftas, frixoria digitaria, pugillaria, manus ferreas, subulas, succenssoria, ollas æneas & sartagines. sed hæc raro in usu fuisse censeo. Quæ uero supra ex iure recensuimus, plurimum usitata fuisse puto. Succensorium autem Iosephus appellat quoddam ad flammam excitandam ferrum. Quandoque etiam plumbum liquefactum axillis infundebant, quod ad intestina usque perueniebat, ut in Samona Metaphrastes tradit. Impuberes uerò ad eruendam ueritatem habena uel ferula cædebantur. [b] Eodem modo in Clericos, & Doctores quæstio exercetur. [c]

Inter homines Adiutoris speculatorem fuisse existimo, qui carnificis officio fungebatur, ut ex Diuo Marcheo constat. [d] Misso, ait, speculatore, iussit afferri caput ipsius, & ille abijt, & de collauit eum in carcere. Diuus Chrysostomus ibi speculator, inquit, miles est carnifex deputatus ad hoc, ut occidat, & hic gradus erat in officio. Valentinianus, [e] ordinariorum, inquit, iudicum apparitores, qui uel speculatorum, vel ordinariorum attigerint gradum, nullo annorum numero laxentur, priusquam primipili pactum compleuerint. Hæc ille. Dictus autem uidetur speculator, quia armis speculatorum utebatur, hi erant milites legionis I. & II. hastis utentes. Tranquillus in Claudio. Neque conuiuia inire ausus est, nisi & speculatores cum lanceis circumstarent. & in Galba, Descendentem Galbam speculator impulsa tur bæ lancea prope uulneruuit, & Tacit. [f] loquens de Othone, tres & uiginti speculatores contalutarum imperatorem sellæ festinanter impositum, strictis mucronibus rapiunt. & in marmore antiquo legitur SCHOLA SPECVLATORVMLEGIONVM. I. & II. ADIVTRICVMPIARVMFIDELIVM.

Hic Adiutor suum habebat scrinium, in quo decem homines apud Præfectum Prætorio Africæ militabant. [g] qui delinquentium nomina, flatum, exitumque notabant, & in scrinio seruabant. Alibi Adiutores pro Quæstoris ministris accipiuntur, [h] quos ille ex diuersis scrinijs sumebat, [i] Horum exemplo inductum, ut infirmis episcopis coadiutores uocati dentur. [k]

DE COMMENTARIENSI. Cap. XIII.

MAGEQVITVR in officio Commentariensis, qui carceribus præerat. [l] Vlpianus [m] de pannicularia, & uestibus damnatorum ad mortem loquens. Hanc, inquit, rationem non in compendium suum, debent Præsides uertere, sed nec pati optiones, siue Commentarienses ea pecunia buit. Id clarius explicat Valentinianus, [n] Ad commentariensem, inquit, receptarum personarum custodia obseruatioque pertineat. Iulius Firmicus [o] erunt, inquit, Cornicularij, aut Commentarienses, quibus damnatorum cura committitur, Hi verò, quos cõmentariensis carceri includebat, si criminis qualitas uincula exigebat, latioribus catenis vt cruciatio deesset, vinciebantur. Nec manicis ferreis ossibus inhærentibus constringebantur. [p] Neruo etiam, id est uinculo ferreo, ut Festus interpretatur, pedes, & quandoque ceruicem impediebant

a can. scribit. 7. q. 1.
b l. ad commentariensem, C. de custo. reor.
c l. fin. 3d fin. ff. de iur. immunit.
d in l. 3. in fi. C. de diuer. off.
e l. ul. C. de off. Præf. urb.
f in d. l. ult.
g In l. 1. C. de cohortalib.
h d. l. ad commentariensem.
i li. 2. ca. 7.
k in l. diuus §. 1. ff. de bon. damnato.
l in l. uit. C. locatio. Nou. 116. ad medium in nouocan. tit. 13. c. 3
m in d. l. 1. C. de spectat.
n in le. 32. C. de appari. præf. præt.
o §. quia ueritas. Aut. ut nulli iud. seu Nouel. 134.
p l. 2. C. de emẽdat. seruor. l. 7. C. de maleficiis.
q l. nullam, C. ex quib. cauf. infam. irrog.
r l. quilibet 40. C. de decurio. l. 3. C. de ex acto. tributo.
s li. 2. ca. 17.
t in 5. poſt prin.
u in d. cæcilia.
x l. 4. c. ad l. Iuli. Maiest.
y cap. 62.
z l. 1. C. de num.

a C. 2. 23 q. 5.
b l. 1. §. impuberi. ff. de sena. cõsillania.
c C. 2. 1. §. pen. 23. q. 5. Abb. in c. in contemplatione 9. 5. de reg. iur. d cap. 7.
e in l. 7. C. de cohortal.
f li. 17.
g In l. 4. §. 1. de of. proconſ.
h Edicto 25. cap. 22. 17. & 23.
i 26. Febru. in S. Porphyrio.
k Euſeb. li. 6. hiſt. eccl. c. 1. & in Vita S. Veſtii presbyteri ſecundi eius item presbyteri, & Diaconi martyris. l Iaudices, 9. C. de epiſc. audien. m lib. 5. de ling. latin. de qua Cicer. In 3. in Verrem. Budæus in 1. & 2. de aſſe.
n l. 5. C. de cuſt. reor.
o l. de his. 5. C. de cuſto. reor.
p In l. 10. ex quibus cau. maio.
q In l. 1. C. de cohortalib.
r l. 1. C. de cuſto. reor.
s In l. Diuus. §. 1. ff. de bon. damnator.
t l. carceri C. de cuſto. reor.
u in l. ad cõmentarienſem. C. decuſt. reor.
o l. 3. matheſeos cap. 6.
p l. 1. C. de cuſt. reor.
q l. 1. C. de cuſto. reor. l. in hac C. de don. gl. in l. 2. C. de re iud.
r l. 1. C. de re iud.
s l. 1. C. de re iudic.
t l. per hãc §. quorum, C. de aduocat. diuer. iud.
u l. in ſacris ſcriniis militantes, C. de prox. ſacror. ſcriniis.
x Auth. de tabel. §. 1. ſeu nouel. 44.
y in l. prætor in prin. ff. de eden.
z in §. ſi uerò nihil, aut. de inſtr. cauſ. & fid. iuſſ. nouel. 73.
a l. 2. C. de cuſto. reor. l. in hac C. de don. gl. in l. 2. C. de re iud.
b l. 1. C. de re iudic.
c in l. 2. C. Theod. de denuncia.
d l. teſtamẽta 28 C. de teſta. l. 1. hac in fi. C. de don. l. 1. C. de te iud.
e l. ul. C. de re iudic.

diebant. Sed uerius est hunc Nerunm bubulum fuisse, siquidem Metaphrastes auctor est Diuum Chrysanthum à militibus, neruis madefactis vinctum fuisse, vt illis arescentibus, & ad ossa vsque penetrantibus angeretur. Is vsque ad septem toramina habuisse dicuntur, & quem maxime torqueri volebunt, vsque ad septimum punctum aretabant. [a] Carceri inclusis, Commentariensis, si erant mopes duas, aut tres diurnas libellas pro alimentis dabat, ex annona, quo pauperes alebantur; [b] libella verò est argenteus nummus fermè assem æquans, & decima denarij, inquit Varro. [c] Prospicere etiam commentariensem oportebat, ne in carceribus viri cum fœminis permisce rentur; [d] Item tricesimo quoque die numerum personarum carceri inclusarum, varietatem delictorum, clausorum ordines, ætatemque vinctorum Præfecto aut iudici suggerere tenebatur, ne rei diu in carcere macerarentur, [e] Plures verò ministros sub se habebat Stratores nuncupatos, qui carceribus mancipatos custodiebant, illisque necessaria præbebant. Vipianus, [f] In eadem causa sunt, inquit, vt restituantur, qui à militibus, stratoribusque adieruantur.

In actis quoque D. Cypriani legitur eum a Stratore, & equistratore ex custodijs officij curru im posito, & ad proconsulem Africæ Galerium Maximum perductum. Hi ex domesticis proconsulis esse non poterant, vt Vipianus scribit. [g] Nemo, inquit, procontulum stratores suos habere potest, id est ex suis, seu domesticos, vt ego interpretor; & hoc, ne corrupti pecunia eos dimittendi occasionem quærant, aut aliam ob causam pecuniam extorqueant. His ad comprehendendos delinquentes vrebatur; nam & quandoque hoc fuit Commentariensis officium; Iustinianus enim [h] præcipit Præfecto Augustali, ut Commentariensem ad comprehendendos delinquentes mittat, idem Metaphrastes testatur, [i] cum cognouisset, inquit, proconsul, quæ facta erant in ciuitate, mittit Commentariensem cum magno auxilio, & conijcit eos in custodiam, qui gerebant res publicas, & adducit Cæsaream ad P. P. Africæ.

Cum autem examinandi erant criminum rei, Commentariensis eos ad Tribunal Præfecti, uel præsidis ducebat, vt ex actis D. Claudij Asterij, & Neonis martyrum sub Diocletiano Imperat. apparet. [k] Lysias, inquiunt, Achaiæ proconsul iudicans pro tribunali dixit, adducantur examini meo Christiani, qui huius vrbis AEgeæ magistratibus traditi sunt ab officio. Eulalius Commentariensis dixit, iuxta præceptum tuum domine, quos Iulius Vrbis magistratus comprehendere potuit Christianos, offert tres pueros fratres, & duas fœminas atque infantulum: ex his vnus astat in conspectu claritatis tuæ, postea sequitur: cum D. Claudius interrogatus, & tortus esset, Lysias dixit, deponite, & in carcerem ducite, & alium adhibete. Eulalius Commentariensis dixit, quemadmodum præcepit potestas tua, Asterius adstat fixter secundus. Et infra, perducta est à Commentariensi Domina. dixitque Eulalius Commentariensis. Adstat Domina. & paulò post. Eulalius Commentariensis ait, Theonilla adest. Acta etiam delinquentium, & eorum sponsiones scribebat, in Commentariaque referebat, & ob id Commentariensis vocabatur; Id ex epistola Asterij Amaseæ Episcopi, [l] liquet; loquens enim de D. Euphemiæ martyrio, ait, Adsunt & Commentarienses tabulas, & stilos gestantes manibus, quorum alter abducta à cera manu serio admodum Virginem aspicit, faciem ad illam inclinans, quasi iuberet, vt altius loquatur, ne auscultatione impeditus vitiosè scribat, falsauè aut dubia. Hæc ille. Hesychius Græcus iuris interpres, Commentariensis, inquit, est, qui inscriptiones seu titulos criminum recipit, & iudeo Paulus, [m] Quoties, ait apud fiscum agitur, actorum potestatem petendam esse, vt his uti liceat, eaque manu Commentariensis adnotanda esse. Quod si aliter proferantur, is qui ita protulit, causa cadat. Commentarium verò liber est, in quo res summatim, & quasi per capita describuntur. Cicero in Bruto, Non est oratio, sed quasi rerum & orationis Commentarium. paulò plenius Seneca, [n] Nunquam sine Commentario dixit Seneca Cassius, nec hoc contentus erat, in quo res nudæ ponuntur. Quintilianus vix displicet mihi quæ tripertimus in summas, siue commentaria, & capita referre. Torquebat & quandoque ipse Commentariensis fontes, vt ex actis D. Guriæ, & Sonnonæ martyrum apud Metaphrastem constat. [o] damnatos quoque puniri curabat, nam astans speculatori, iubebat, vt iudicis sententiam exequeretur, vt superiora acta ostendunt. [p] Lysias, inquiunt, introgressus obduxit velum, & post exiens ex tabella recitauit sententiam dicens, Claudius, Asterius, Neon fratres Christiani Deos blasphemates, & sacrificare renuentes ante arrium cruci affigantur, & corpora eorum unibus laceranda relinquantur. & subijcit. curent hæc Claudius Commentariensis, & Archelaus speculator. Is verò erat, qui criminales sententias exequebatur, & condemnatos puniebat, vt alias diximus. Adiutorem Commentariensis habebat. qui eius absentis officium implebat. Valentinianus, [q] si Commentariensis, inquit, procul ab officio egerit, adiutorem eius pari iubemus vigilare cura. Idem scrinium habebat, in quo erant xij. homines, qui singulas ex publico annonas percipiebant. Exceptores peracto tempore officij sui, Commentariensis fiebant. [r] Hi homine ab aula recesserunt, solus permansit minister carcerem custodiens. Acta criminalia recitat Simeon Metaphrastes. [s]

AB ACTIS. Cap. XIIII.

PRAECIPVVS ac necessarius in Præfecti aliorumq; magistratuum officijs erat actuarius, uel ab actis dictus, [t] qui non litigatium acta in iudicio scribebat, illa enim ab exceptoribus notabã tur, [u] sed diuersa contrahentiũ, & aliorum negocia coram iudice fidẽ apud oẽs factura chartis mandabat. Necessarius autem fuit antiquitus horum vsus, quia & si ratbelliones rerum pertè contractus scribebant, [x] nondum tamen eam auctoritatem, quam nunc habent, obtinuerant, ut testibus non interrogatis, ipsorum instrumentis crederetur, quod ex nostris legum interpretibus aliqui, vt Bal. & Iason rectè senserunt, [y] id etiam a Iustiniano [z] aperte declaratur, qui testes instrumentis à forensibus cõditis subscriptos vult de illorũ veritate interrogari, & si mortui sint, scripturã carere fide, & alios qui haberi poterũt, examinari; ac comperta veritate, rem actis infinuari, quæ perpetuam fidem facient. Inuenti ergo sunt actuarij, vt eorum scripturis publica, i. iudicis præsentia munitis, [a] firma, indubitataq; fides adhiberetur, [b] vnius enim hominis scripturæ extra iudicium factæ fidem adhibere minus tutum videbatur; Constantinus [c] denũcia ri, inquit, apud prouinciarũ rectores, uel apud eos, quibus conficiendorum actorũ ius est, decernimus, ne priuata testatio mortuorum, aut in diuersis terris absentium, aut eorum, qui nusquam gentiũ sint, scripta nominibus falsam fidem rebus non gestis affingant. Hæc ille. Itaq; testamenta, contractus, aliique actus, & instrumẽta ab actuarijs publicè conscripta, etiam mortuo iudice ubiq; plenam, & indubitatã fidem faciebant. [d] Honorius [e] gesta, inquit, quæ sunt trãslata in publica monumẽta, habere volumus ppe tuã firmitatem, neq; n. morte cognitoris perire dẽt publica fides. Hinc leginus donationes actis insertas

m in l. fraudem, 3. quoties, ff. de iure. fisc.
n li. 3. declamatio.
o 15. Nouẽb. & Surium.
p 25. Augu. apud Surium.
q in l. ad Commentariẽſem. C. de cuſto. reor.
r l. 2. C. Theo. de numerar.
s primo Aprſ. Cod. de numm. actua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a l. donatio in fi. l. fin. l. in hac in fi. C. de donat.
b l. iubemus, C. de defens. ciui. l. honores, §. vlt. ff. de decurio. l. 4 C. de numerar.
c l. vlt. C. de iud.
d l. in contractibus, §. vl. C. de nō num. pec.
e l. 1. C. de cano. frum. vrb. Rom.
f in l. nulli. C. de epis. & cler.

g l. per hāc §. quorum, C. de aduo. diuer. iud.
h l. sancimus. C. de testa.
l. 4. in fi. C. fini. regun. l. 23. C. de procu.
k l. 27. 31. pen. C. de don. l. pen. C. de don. int. vir. & vxo.
l l. vl. C. de re iudi. l. 21. C. de do. l. census. ff. de p̄bat.
m l. 10. C. de fid. instrum.
n l. 3. C. de bon. vacan.
o l. 3. C. de sab. l. 2. ff. ad l. Iul. maiest.
p l. 2. in fi. ff. de fer. fug. l. 1. C. de his qui per met. iud. non appell. l. scripturas cū auth. subseq. C. qui potior. in pign. hab.
q l. 31. C. de epi. & cle. l. vlt. C. de dona. ca. mor. §. cum autem. Inst. de adopt.
r l. 30. in hac. C. de dona.
s l. 28. nulli, C. de epi. & cler.
l. 28. testāmēta C. de testam.
u in l. 2. C. de testam.
x in l. 20. in hac. C. de dona.
y ita ēt in l. nulli C. de epi. & cler.
z l. 31. l. pe. in fi. C. de don. §. perfi euntur, inst. co. a d. l. 30. in hac.
b l. 31. C. de do. c in d. l. 30.
d in l. 19. illud, C. de fac. lib. ec.
e in l. cōtractus, C. de fid. instru.

f in l. cōsulta 23. C. de test.
g d. l. consulta.
h §. fi uerò nulli. auth. de inst. cau. nouel. 73.
i c. quoniam cō tra de prob. l. cōparationes. C. de fid. instr.

etiam si amplæ sint, & quingentos aureos excedāt, non posse amplius, vt fictas & simulatas arguī, cum firmum robur ex publicis gestis acceperint, [a] sic multi de iniuria sibi illata, vel dolo apud acta cōtestabantur. [b] indicem suspectum recusabant, [c] se falsa ipe pecuniam sibi numeratam cōfessos querebantur, [d] vt perpetuum, & inconcussum rei testimonii permaneret. Nauæ etiam Romam frumentum vehentes, se id incorruptum accepisse in actis Præsidum testabantur, vt perpetuum facti monumentum semper appareret. [e] Episcopus quoque qui pecuniam ad redimendos captiuos relictā exigebat, id in actis manifestabat. Leo A. [f] cum Episcopus, inquit, pecunias fuerit consecutus, statim gestis interuenientibus, earum quantitatem, & tempus, quo suscepit, apud Rectorem prouinciæ publicare debebit. similiter nomina cuiuisque fori aduocatorum, quorum certus erat numerus, in actis scribebantur, [g] testamenta reuocabantur, [h] leges insinuabantur, [i] & alia plurima ad æternam memoriam conseruandam in eis fiebant, quæ passim in iure occurrunt.

Hæc acta aliquando gesta, [k] quandoque publica monumenta, [l] nonnunquam instrumenta forensia, vel simpliciter publica, [m] aut publica testificatio, [n] vel publicæ chartæ tabularæ appellantur, [o] quoniam coram magistratibus, quæ publicæ erant personæ, conficiebantur: vnde & acta publicè fieri dicebantur, [p] & ob id qui acta scribebant, personæ publicæ nuncupabantur, [q] Hinc publicare erat acta scribere. Leo A. [r] Donator, inquit, habeat facultatem donationes rerum suarū vbicunque positarum apud magistratus publicare, ideſt insinuare: & subdit, hæ donationes, quæ fuerint publicatæ, obtineant inconcussam, & perpetuam firmitatem: idem Nicostrato P. P. [s] scribit Episcopum pecunias pro redimendis captiuis exactas apud rectorem prouinciæ publicare, ideſt actis inserere teneri. In eodem sensu Arcadius [t] ac cipit ad Africanum P. V. testamenta, inquit, ac cetera, quæ apud officium censuale publicari solent, in eodem loco referuentur; vnde macta relata dicuntur publicata. Alexander A. [u] Publicati, inquit, semel testamenti fides, quāmuis ipsa materia interdicta, nihilominus valet; Leo [x] quoque donationes a pud magistratus publicatas incōcussam, & perpetuam firmitatem obtinere scribit, ita in actis insertas appellans. [y] Huius scripturæ solemnitas vocabatur etiam insinuatio, [z] insinuare enim est in acta referre; Leo A. [a] donationes, inquit, apud magistrum census insinuentur, id est, actis inserantur, quod & sæpe alibi reperitur, [b] idem dicebatur intimari, Leo A. Constantino P. P. [c] donanti, liceat donationem suam apud quemcunque voluerit magistrarum intimare. Iustinianus, [d] & ipse scribit donationes pijs causis factas, licēt non fuerint intimatę, tamen valere. Idem [e] contractus, ait, donationum, quas intimari non est necesse, vires non habeant, nisi in mundum recepti; & alibi, [f] in eodem sensu accipit; Hinc intimatio vocatur ipsa insinuatio. [g] Acta græcę ὑπομνήματα vocantur, [h] & actuarius Hypomnematarius.

Forma verò in scribēdis actis hęc obseruabatur; in primis necessaria erat scriptura, [i] in qua nomen contrahentis, vel testantis, siue aliud agentis ponendum erat, tempusque actus gesti, denique ipse actus totus, vel contractus ordine describēdus, [k] Hęc omnia coram iudice agenda erant, aut saltem legenda: Cōstantinopoli apud magistrum census, [l] in prouincijs apud earum prędes, vel magistratus municipales: [m] cum enim Prędecti Prætorio, aut Prędes, eorumque actuarij omnibus, quę in prouincia gerebantur, interesse non possent, nec facilè esset longè degentibus eos adire, data est duū viris, ac curatum defensoribus actorum conficiendorum potestas, [n] quorum forma tum obseruata à Venuleio traditur, [o] curent, inquit, magistratus cuiusque loci testari volentibus, & se ipsos, & alios testes, & signatores prębere, quo facilius negotia explicentur, & probatio rerum salua sit. Hęc uerba innuunt, in actis testes, & signatores tum adhiberi solitos fuisse, quod postea Zeno sustulit, [p] ita tuens testes actis non esse necessarios, cum publica monumenta sufficiant: ob magistratuum itaq; præsentiam hęc acta quasi in forma iudicij scribi dicebantur; [q] Non tamen requiritur, ut in loco iudicij, vel pro tribunali legantur, sed quocunque in loco id fieri potest; quia hic non est actus contradictorij iudicij, qui cautę cognitionē desiderat, ut apud iurium interpretes est receptum, [r] qui nullum etiam in hoc iudicio decretum requiri existimant, [s] consuetudineque obseruari asserunt, vt actus insinuandus in scripta redigatur: tum coram iudice palam legatur; demum tota illa scriptura rursus describatur, & alijs actis annectatur; quanquām hoc vltimum no lunt esse necessarium, sed solam primā scripturam sufficere; idque dicunt longo vsu seruatum, & vulgò receptum esse: [t] Verius tamen esse videtur, authenticam et originalem vt vocant, contractuum scripturam monumentis esse describendam, [u] vbi verò nulla apparet, satis est res gestas in publica gesta retulisse, sed ut hoc clarius pateat, formulam testamenti actis inserti subijciā, quā ex Marculphi monachi libro de formulis publicorum priuatorumq; negociorum Cuiacius [x] recitat, & est sequens. Anno illo, sub die illa, ciuitate illa, adstante defensore, & omni curia illius ciuitatis, TITIVS profecutor dixit, Peto optime defensor, voto, laudabiles curiales arq; municipes, vt mihi codices publicos patere iubeatis. Quędam enim in manibus habeo, quæ gestorum cupio allegatione roborari. DEFENSOR & curiales dixerunt, patēt tibi codices publici, prosequere quæ optas. PROSECVTOR dixit, Caius vir illustris mihi mandauit, testamentum, vt mos est, gestis municipalibus insinuarē. DEFENSOR dixit, Amanuensis mandatum accipiat, & recitet. POST recitationem mandati, Defensor dixit, Mandatum quidem recitatū est, sed testamentum, quod prę manibus te habere dicis, etiā nobis prębentibus recitetur, &, ut postulas, gestis publicis firmetur. POST recitationē testamenti, Defensor, & curiales dixerunt, Testamentum, qđ recitatum est, gestis publicis inseratur. PROSECVTOR dixit, Hoc amplius peto, optime defensor, vt mihi gesta publicè edantur. Defensor, & ordo curię dixerunt; Quia testamentum & mandatum ritè condita, & bonorum virorum subscriptionib. firmata cognouimus, æquum est, vt gesta cum à nobis fuerint subscripta, & ab Amanuensi edita, tibi ex more tradantur, eademque in archijs publicis conseruentur. Hęc ille: pariq; modo acta in donationū insinuatione conficiebantur. cum verò hęc gesta omnium probationem habeant, atque apud omnes fidem faciant, testificationes appellantur; [y] & ideo qui res aliter atq; gestę sunt, conscripserit, vel falsum recitando scribi fecerit, lesæ maiestatis crimen incurrit. Vlpianus [z] qui sciens, inquit, falsum conscripsit, vel recitauerit in tabulis publicis, capite primo lesę maiestatis enumeratur. Accursius vim publicarum tabularum non percipiens, de notario illud dici putat, qui in instrumento aliquid contra Rempublicam scripserit; quod à vero alienum esse arbitror, maius enim delictum est circa acta publica, quam tabulariorū instrumenta. Cum uero scribēdis actis soli sufficere actuarii non possent, adiutores habebant, [a] quibus merces pro labore soluebatur, exceptis quibusdam pijs causis: [b] quibus operam gratuito prębebant: inter has erant testamenta de hęreditatibus, quę centum aureorum summam non excedebant, [c] aut alia leuiora negocia [d] Iustinianus, Ne inquit, in hereditate, cuius summa centum aureorum pretium non excedit, mercedis quicquam aut sumptuum censum administrantes, aut censualis apparitio super insinuandis elogijs audeat adsequi.

Magistri

k l. nulli, C. de epi. & cle. l. donatio. C. de dona.
l l. testamēta, C. de testa. l. in hac, & l. secundū, C. de dona.
m d. l. nulli, C. de epis. & cler. l. donatio, d. l. in hac §. fin. C. de adop. §. sed & si in ſtit. & b. mod. iusp. pot. ſoluit.
n l. vl. C. de mag. municip. l. 1. C. de offi. iudi. Asie. l. iubemus, C. de decu. ciuit.
o in l. curent. ff. de testib.
p in l. in donatio nib. C. de dona.
q l. 1. §. similiq; modo. C. de iudi. libe. 10 l.
r To. And. in addi. ad spec. de dona. §. porrò iuba. n. 4. m fi. Imol. i. c. cum contingat iub nu. 93. de iu. riu. Clar. in §. donatio, q. 15. verſ. vlterius.
s Bar. in l. Modestinus iub nu. 3. ff. de don. Cōm. cōſ. 36. l 3. Clar. in loco ſupracita to.
t To. And. in addi. ad ſpec. de dona. d. §. porro, ſub nu. 4. Guid. Pap. conſ. 27. iub nu. 11. Imol. in c. cū contingat nu. 9. de iur. iur. Corn. conſ. 56. in 3. A n to. Cinal. de inſinuatio. in 1. par. nu. 4. clarus in d. §. donatio, q. 15. uer. quæro etiā.
u l. 3. C. de diuerſ. ri.
x in l. 4. ſenten. Pauli ti. 6.
,,
,,
,,
,,
,,
,,
,,
,,
,,
,,
,,
,,
,,
y l. lata. C. de don nat.
z in l. 2. ad l. Iuli. maieſta.

a d. l. per hanc §. pen. C. de adu. d. uer. iudi.
b d. l. nulli, §. poſt unius. C. de epiſ. & cler.
c l. conſulta. 23. C. de teſtam.
d in d. l. cōſulta. C. de teſta.

Magistri militum, aut Comites Ducesue, quia iurisdictionem in populos non habebant, actuarijs carebant: & ideò in eorum officijs non leguntur. Cetera uero inuentis nostris tabularijs, quorum instrumentis coram duobus testibus scriptis fides adhibebatur, hęc acta frequentari desierunt, & loco actuariorum illi successerunt, quorum instrumenta eādem fidem obtinent, quæ olim actis habebantur. Hi contractus quidem semper scripserunt, qui negociorum perit stationes in foro habebant, & suam postulantibus operam præstabant, sed scripturas ab illis factas una testiū uoce confirmari oportebat, ex se. n. nihil probabant. [a] Actuarii P. P. Africę seminum habebant decē hominū, quibus à fisco annonæ præstabātur. [b]

Alibi Actuarius accipitur pro eo, qui excipit, quæ ab alio proferuntur, uel dictātur. Trāquillus in Caio Iul. Cęsare, Ofones, inquit aliquot reliq:, inter quas temere quędam fertur pro Q. Merello, quem non immerito Augustus extenuabat, magis ab actuarijs exceptam, male subsequentibus uerba dictantis, quam ab ipso editam. Seneca multum, inquit, vna uox facit, non quidem quæ alienis uerbis commendatur, & actuarij uice fungitur; Erant & alij actuarij, qui nomina militum in pyctatio deferebāt quantum cuique annonę, quodque præmium esset, ut Vegetius scribit: [c] qui ad hunc locum non pertinent.

a Auth. de tabel lio, seu Nou. 44. §. 1. & 2. de inſt. raut. & fid. ſeu Nouel. 73
b l. 1. C. de offic. P. P. Afr. in Not.
c l. 2. c. 2. 19
God. de numera.

DE NVMERARIIS. Cap. XV.

PROXIMI actuarijs sunt Numerarij, qui in Prætecti officio quatuor reperiebantur, in prouincijs bini, tabularij uocati, [d] qui cum his eadem rationes tractābāt. Eorum unus bonorum, quæ ex delictis uel successionibus, aliisque huiusmodi causis ad fiscum deferebantur, & ad Comitem rerum priuatarum spectabant, rationes tractabat. Alius res tributorum notabat quæ ad largitiones pertinebāt: [e] Duas enim Princeps arcas habebat, quibus duo Illustres Comites erant præfecti, scilicet Comes largitionum, & alter rerum priuatarū Romæ arcea Prefecti ærarij uocati. [f] Largitionibus assignata erat ex tributis & vectigalibus certa auri, argenti; quantitas, & alię species, quę canones largitionum dicebantur. [g] Eas rationes in primis Numerarij apud Prefides in prouincijs tractabant. Orientis uerò Prefecti numerarius ad se transmissas recognoscebat, & ne quid debitę summæ deesset, prospiciebat, iurique ad thesauros prouinciarum delati partem ad arcam prętorianam spectātem, reliquam ad Comitem largitionum transmitti curabat. Alter Comes priuato Principis patrimonio. i. prædijs & domibus prędet, & aliqua etiam pauca tributa sibi assignata exigebat, & quicquid ex causis fiscalibus & bonis publicatis percipiebatur, & si qua alio modo ad fiscum cadebant, quorum rationes alteri in prouincijs Numerarij conficiebant, scribebantque bonorum genera, & quantitates publicatas, quantū ex prædijs Principis exactum esset, quæ oia Orietis Præf. Numerarius diligēter colligebat. Gratianus [h] In prouincijs, inquit, singulis duo numerarij, qui & tabularij, collocentur; quo ad unum fiscalis arcæ ratiocinium, ad alterum largitionales pertinere tituli inbeantur. Numerarij uerò sunt appellati, quia numeros supputabāt, ut in secūdo de libero arbitrio [i] D. Augustinus significat, Multos, inquit, noui Numerarios, aut numeratores, aut si quo alio nomine, uocandi erant, qui summas mirabiliter computant; eorum enim officium erat publicas rationes scribere. [k] Isidorus uerò unit [l] Numerarios dictos, quia publicum nummum ærario inferunt. Hi duo prædicti Numerarij quemadmodum & alii prouinciarū rationes tantum & scripturas tractabant. Tertius numerarius auri nuncupatus, [m] aurum ex prouinciis exactum, & ad largitionum arcam destinatum suscipiebat. [n] uel monetam argenteam in aurum permutari curabat: item auri fodinarum rationes tractabat, à singulisque auri legulis septenos scrupulos auri exigebat. [o] colligit hæc summa plus minus tertiā unciæ auri siquidem 24. scrupuli uncia æquāt. Legebatur uerò i Asiana, à uolētib. aurū ex Pactolo flumine, & in Pontico iub hoc Prædecto. P Vlpius Numerarius erat operū publicorum, inter quæ prætoria, domus publicæ, [q] portus, aquæductus moenia, [r] thermæ [s] recensentur, ad quę extruenda tertia pars reddituum ciuitatum erat destinata, [t] si ea non sufficiebat, ciues pro modo iugerum ad opus conferebant. [u] Hæc opera ædificari, aut instaurari Præf. Prætorio iubebat, [x] quorum impensas & rationes hic numerarius scribebat, & ita interpretatur Iustinianus [y] scriniarios operum huius P. P. ue luti inquit, aquæductus. Legendum est aute Numerarius operum, ut appellat hunc scriniarium Anastasius, [z] non operarum, ut habet Notitia in officio P. P. Illyrici, quia opera est diurnum operantis officium. [a] Posset etiam intelligi de operibus, quæ terra effossa fiebant, nam & id opus publicum uocabatur, ad quod delinquentes damnabantur: [b] diuersi modeque fiebat, Quandoque enim metalla effodiebant, & id opus metalli uocabatur, [c] & si aliqua sit inter eos, qui in metallum, & opus metalli damnātur differentia. Aliquando saxa ad coquendam calcem cædebantur, quod calcarium opus dicebatur. [d] Nō nunquam sulphur extrahebatur, quod erat sulphurarium opus. [e] Lapides etiam cædebantur, uel creta, aut arena fodiebatur. [f] Erat & opus salinarum, seu salis conficiendi, ad quod mulieres damnari consueuerant. [g] Qui marmora in priuato alterius solo cædebant, & ipsi decimam fisco soluebant, [h] quæ in huius numerarii rationes referebatur. Opus quoq; publicum erat, cum quis fabricis inseruire cogebatur, ut dendrophori, carbonarii, & similes. Valentianus. [i] Qui, inquit, publicorum seruorum fabricis, alisuę operibus publicis deputati, Hæc sunt opera, quorum rationes hic Numerarius scribere poterat. [k] In scrinio operum Prædecti Prætorio Aphri cæ erant homines XX. qui salarium ex publico perciebant. [l] Cum uerò magnus esset numerariorum labor, nec possent tanto oneri sufficere, poterant ex aliis scriniis eiusdem officii adiutores accipere, modo ex numero XXX. primorum eos extraherent. In Asiana ex primis L. accipiebant, alibi ex toto corpore, nec nisi quaternis uicibus, in singulis intermisso biennio, adiutores esse poterant, ne longior apud numerarios mora fraudis occasionem daret. [m] Numerarii peracta militia à functionibus personalibus erant immunes. [n] & Comitum primi ordinis dignitate honestabantur, ita Prædecto prætorio pronūciante. [o] Neque hi hodie apud nostros magistratus frequentantur.

d l. 2. C. de num. li. 12. l. 1. C. The od. eo.
e l. 3 prouin. co. tit. & l. duos C. de susceptor. & erar.
f l. 1. C. de quæſt.
g l. 1. C. de cano. largitit.
h l. in prouin. C. de numer.
i cap. 12
k l. numerar. C. Theo. eod. tit. de numerar.
l in 9. 02 lig.
m l. duos C. de susceptor. & arca.
n l. ult. C. de numerar.
o leg. per annos c. de metallis
p d. l. per annos
q l. 3. c. de oper. publ.
r l. 6. c. eo. tit.
s l. 10. c. eo.
t d. l. 10
u l. 11. C. eo. ti.
x toto tit. C. de oper. pub. & tit. seq. in inscript.
y Nouc. 128. seq. auth. decollatio. c. sequm de urbi bus, §. Ad hæc.
z in l. ult. C. de numerar.
a in l. 1. ff. de oper. liber.
b l. anuonam in fin. ff. de extraor. crimin. & l. ult. de effract. orib. l. in seruorum. §. 1. de pœnis.
c l. quidam sunt seruī l. aut damnum, §. Inter eos
d d. l. aut damnum, §. in calcariam. cæſar. de publican.
e d. §. in calcariā
f si cuius, alias in cipit. si uiusfru. §. inde quæsitum est. ff. de usufru.
g mulier. de cepiti. & post lim. ſeuer. d. l. aut dā num. §. in ministerium.
h l. 3. C. de met.
i l. ult. C. de fer. fugit.
k d. l. ult. C. eo. & memini, No. 128. ἀρχεῖ πᾶς.
l l. 1. 6. in ſcrinio operū C. de offic. præf. præt. Afr.
m l. nulli c. de numerar.
n l. 3. c. de appar. P. P. li. 12.
o l. ult. c. eod.

DE SVBADIVVA. Cap. XVI.

ET si Numerariis adiungatur Subadiuua, non tamen illorum, in rationibus pertractandis minister erat, sed Adiutoris officii adiutor, & ob id Subadiuua est appellatus, quasi adiutorem adiuuās: in officijs magistrorum militum à Notitia primi scriniis uocatur & à Gratiano, [p] & Theodosio [q] in cuius scrinio sub adiuuam Iustinianus de officio P. P. Africæ tractās, statuit, [r] sic in officio Magistri officiorum adiutor de schola Agentiū in rebus Subadiuuas duos habebat. In singulis quoque fabricarum scriniis, quaterni Subadiuuæ reperiebantur, adiutoris Magistri officiorum locum obtinentes. Synesius etiam, [s] sub

p in leg. 1. C. de sportulis.
q in l. 3. C. de appar. P. P.
r l. 1. §. in scrinio primi scrinij C. de off. P. P. Afr.
s Epist. 1. 145

adiunam exponit pro eo, qui adiutori opitulatur. Harpocration, inquit, quidam est, ex Heracliani scellitibus, ordinem habens, vt adiutori opituletur; Nam dictio, subadiuua, hoc interpretari creditur. Hæc ille. Sed in Notitia credo legendum, subadiuuę, in plurali, vt habent codices manu scripti, quia cum adiutor criminosos custodiret, pluribus subadiuuis vtebatur, & in Occidẽte in officio P.P. Italiæ, & Galiarum, & Præfecti Vrbi legitur, subadiuuæ, & eodẽ modo in Ducibus tam Orientis, quã Occidentis. Adiutores adiutorũ vocãtur à Suida in verbo συμβιωται quæ dictio est corrupte scripta pro συνδιαιτηται. Sic subcurator appellatur curatoris adiutor. [a] Post numerarios adiutoris subadiuuæ ponuntur, quia illi, vt puto, dignitate præcedebant. In officio P.P. Africæ subadiuua seu primi scrinij decem ministros habebat, quibus annonæ à fisco soluebantur. [b]

a in l. ex facto §. de nego. gest.

b d.l.1.6. In scrinio primi scrinij C. de offic. præf. præt. Affri.

DE CVRA EPISTOLARVM. Cap. XVII.

ALIVS post hos erat, cui cura epistolarum demandabatur: sæpe enim ob occurrentes necessitates, epistolas Principi, vel alijs scribere Præfecti cogebantur, aut causa euectionum, vbi alicui equis publicis currendi facultatem dabant, vel vbi quis numere officij functus cũ honorarijs epistolis mittebatur, quæ testimoniales vocabantur, [c] vel vbi ad annonam, tributaue publica spectantia, aut alia ad Rempublicam pertinentia ordinabant. Cassiodorus [d] epistolas canonicas nominat ad canonem tributorũ pertinentes. Qui harum curam habebant, epistolares sunt vocati. Hi introducta ad Præfectum causarum appellatione, gesta coram priore iudice accipiebant, & sequentia acta scribebant. [e] Horum loco successere apud Veneros magistratuum cancellarij, qui quandoque etiam exceptoris officio funguntur.

c f.2.C. de defens tribb. l.vlt. C. de profess. & med. lib. 12.

d in 11. variar.

e l.vlt.§. in his. C. de ẽp. appel.

DE REGENDARIO. Cap. XVIII.

REGERENDARIVS quoque in Præfecti officio reperiebatur, quem dubitandum non est à libellis fuisse, vt sæpe Notitia indicat, quem in officio Ducum Orientis subscribendarij appellat. Libellis enim supplicibus Præfecto porrectis subscribebant. Regerendarius dicebatur, quòd ea scripta regereret, seu in codicem referret: à regerere, quod est loco subtracti aliud reponere. Labolenus: [f] Nec, si summa terra, inquit, sublata ex meo fundo, & alia regesta esset, idcirco meum solum esse desinit: Vnde registrum vocatur codex, in quem scripta referuntur; vt registrum D. Gregorij. Regerendarius etiam à Cassiodoro [g] appellatur, forte legendum Referendarius, quem Procopius [h] eum esse ait, qui supplicatium preces Principi explicat, & eius responsionibus præest. Ita etiam interpretatur Iustinianus. [i] Nouella XI. de referendarijs tractans.

f l.1.C. cum vsum fructum in ff. quib. mod. vsusfruct. amitt.

g in 11. variar.

h lib.2.de bello Persico.

i Nouell. 11. de referendarijs.

Idem apud Magistrum militum Orientis scriniarius vocatur, A Theodosio Libellensis, [k] ab alijs, à libellis: libellus verò inde dictus videtur, quia in pagellas, & parui libri formam complicabatur. Suetonius in C. Iulio Cæsare: Epistolæ, inquit, eius ad Senatum extant, quas primus videtur ad paginas, & formam materialis libelli conuertisse, cum antea Consules, & Duces, non nisi transuersa charta mitterent scriptas. Per libellum autem supplicem lites expediebantur, quæ de plano, i. extra tribunal cautæ cognitionem non desiderabant, & vbi aduersarius non contendebat. Vlpianus: [l] vbi decretũ, inquit, necessarium est, per libellum id Proconsul expedire non poterit, quæcunque enim causæ cognitionẽ desiderant, per libellum non possunt expediri: Multa verò per libellum expediebantur, vt excusatio tutoris data: Modestinus, [m] oportet, inquit, excusari tutorem, vel ante tribunal, vel apud acta: potest autem, & libellos dare. Hæc ille. Similis excusatio ex numero liberorum in libello facta est apud Callistratum. [n] Et hæc per assessores plerunque expediebantur. Papinianus. Quoniam, inquit, [o] de plano quoque libellus dari potest: In his perpendendis studium assessorum vertabatur. P. Scrinium libellorũ P. P. Africæ sex scribas habebat, quib. ex publico annonæ soluebantur. [p] His carebant Præfectus Augustalis, Vicarij, Correctores, & Præsides, qui per se libellis subscribere tenebantur. Constantinus, [q] Præsides, inquit, non per assessores, sed per se subscribant libellis: & licet Præsidis vocabulo vtatur, illud latius intelligitur, & ad alios magistratus extenditur. Consulares tamen Orientis ministros à libellis habebant, vt aliquid ex consulum imagine haberent, etsi aliud in Occidente obseruabatur, vbi his non vtebantur.

k in l. exceptores. C. de numer.

l l.1.in fin. C. de offi. P.P. Afr. k lib.11.

m in l. scire erit oportet. §. oportet. de excusat. tutor.

n in l. semper. §. 2. de iure immunit.

o in l. milites. §. sexaginta, de adulter.

p l.1. ff. de offi. assessor.

q l. 1. C. de offi. P.P. Affri.

r in l. 2.C. de assessor.

DE EXCEPTORIBVS, ET EORVM adiutoribus. Cap. XVIX.

ERANT, & exceptores in P. P. officio, qui acta iudiciorum coram eo in causis appellationũ scribebant. Anastasius, [s] subemus, inquit, pro editione actorum exceptoribus dimidiam solidi partem dari: Loquitur de scriniarijs Palatinis, quos vult exceptoribus, qui acta scripserunt, tenues sportulas soluere. Alij pinguiores dabant: Nam pro actis, vel scribendis, aut edendis, recitandoue instrumento sæpe solidum, quandoq; plus, aut minus pro hominum conditione, & viu locorum [t] soluebant.

Actorum formam sæpe recitant Iureconsulti, vt Scæuola, [u] inter curatorem minoris, inquit, & creditorem acta facta sunt apud procuratorem Cæsaris infrascripta. Priscus Procurator Cæsaris dixit, Facias iudicata, Nouellus curator dixit, abstineo pupillum. Priscus Procurator Cæsaris dixit, respondum habes, scis quid facere debeas. Aliaque plura huiusmodi in iure breuiter recitata reperiuntur, [x] quorum hodie immensa, & verbosa scribuntur volumina. Nec sententijs solùm acta iudiciorum coarctabantur, sed vt celerius expedirentur, notis scribebatur. Modestinus, [y] eos, inquit, qui notis scribunt acta præsidum, Reip. causa non abesse certum est. Metaphrast. [z] Cornelius, ait, Diaconus sciens notis scribere, quibus vtuntur in iudicio, notabat omnia, quæ dicebantur, & opponebantur. Cum verò cauta examinabatur, exceptores acta, quæ scripserant, præfectis aut præsidibus recitabant, vt ex actis cuiusdam iudicij relatis à D. Augustino [a] apparet. Constantio Maximo Augusto, ait, & Constantino iuniore nobilissimo Cæsare Consulibus, Idibus Decembris, ex tota Mediolanensi inducto, & applicito Victore grammatico, astante etiam Nundinario Diacono, Zenophilus consularis dixit. Quis vocaris? Respondit, Victor, & Paulò post alio loco respondit, Nundinarius, legantur acta, Zenophilus consularis dixit, legantur, & legit N. exceptor ea, quæ Diocletiano imperante, acta fuerant, quæ longum nimis esset referre. Hæc acta exceptores conseruabant, & nunc dicebantur in memoriam redigi, vt apparet ex actis recitatis à Sutrio, [b] & Cæsare Barone his verbis, Proconsul parce, eiusq; confessionem in memoriam cum cæteris confessionibus rediges. i. seruabis. Sic P. Victor memoriam prouinciarum in Basilica Antoniana in X. vibis regione fuisse scribit. Alij volunt memoriã locum esse, vbi acta conseruabantur: Solebant & Principum edicta exceptores describere. Hi neque apud præsides erant cohortales, neque illorum cõditionem obstricti nullasq; à fisco annonas capiebãt.

Cod. de numerar. actu. chart. & exceptorib.

s in l. sacris. 12. §. modum. infuper sportularum C. de prox. sacro. scrinl. lib. 12.

t d.l. in sacris. & vlt. C. de Castrens. lianis. l. vlt. C. de primi. schola.

u in l. penul. de auctor. tuto.

x in l. 1. ff. de his quæ in testa. de cen. in l. 1. C. de veteran. in l. extant. ff. de eo quod mer. cau. in l. cæditores. ff. ad l. iul. de vi priuat.

y in l. inter eos. 1. ex quib. caus. maior.

z 26. Febr. in 5. Porphyrio epo.

a contra Crescon. lib. 3. c. 39.

b 11. Febr. anno.

Gratianus [a] exceptores, ait, omnibus prouincialibus obsequentes, qui nec cohortalem militiam sustinere videntur, nec à fisco ullam consequuntur annonam, absque metu coepris dare operam, etiam si Decurio nes sint, minimè prohibemus, dummodo munera propriæ ciuitatis agnoscãt; & peracto secundum morem exceptionis officio, ad propriam sibi curiam re deundum esse non nesciant. Verùm Iustiniano imperante, à Principe annonas perceperunt. [b] Dicti autem sunt exceptores quòd acta excipiãt. Zeno [c] gestorum, inquit, excipiendorum causa agentes in rebus duos tantùm solidos dabunt. Aliquando ab actis videntur appellari [d] Exceptores vni parebant Primicerio, ita enim Cassiodorus [e] appellat, qui adiutores habebat absentis, aut aliàs impediti vices implentes, vel ipsum etiam scribendo adiuuantes [f] græcè βοηθοὶ dicuntur, [g] vnde nomen traxisse Boethium Accursius opinatur. Metaphrastes in Mena martyre, Simmachus, inquit, Boethus actorum Præfectus. Quicquid ex hoc officio filijfamilias acquirebant, castrense erat peculium, perinde ac si in legione prima adiutrice militassent. [h] Quod & in omnibus apparitoribus locum habere legum Interpretes opinantur. Schola exceptorum P. P. Africæ erat hominum sexaginta. Hi hodie ex tabularijs ciuitatum, non ex magistratuum officio eliguntur.

a in l. exceptores. C. de numer.

b l.1. C. in schola exceptorum. C. de offi. P. P. Affri.

c in l. ulti. C. de pri. agen. in reb. lib. 12.

d l. per hanc. C. de aduocat. diuers. iudic.

e in 11. variar.

f d.l. per hanc.

g l. Boethos. C. de tabular. ll. 10.

h l. ult. C. de castre. pecul. milit. lib. 12.

DE SINGVLARIIS, Ducenarijs, Centenarijs, & Sexagenarijs. Cap. XX.

FACTENVS de scriniarijs, qui chartas tractabant, & scribebant, est dictum, nunc de cohortalibus est videndũ: qui in prætoriano officio nominantur singularij, vel singulares, vtroque enim modo in Notitia legitur. Hi sunt qui à Iustiniano à scriniarijs distinguuntur [i] his verbis. Hęc statuimus pro officijs, idest, tam scriniarijs amplissimæ præfecturæ, quam cohortalibus. Cassiodorus [k] illos militares excubias peregisse scribit: vnde milites, ac stipatores P. P. aliorumque magistratuum fuisse videntur, & fortè Præfectos ambulantes præcedebant, erantque velut milites, & illos fuisse puto, qui tribuni prætoriani partis militaris à Theodosio appellantur [l] & alio nomine frumentarij vocabantur, exemplo enim frumentariorum Principis, mandata Præfecti per prouincias nunciabant, & delinquentes inquirebant, inuentosque in carcerem ducebant. Eusebius [m] enim epistolam Dionysij Alexandriæ Episcopi recitat, qua ille narrat sub Decio Imp. à Sabino Præfecto Augustali frumentarium ad se perquirendum missum. D. quoque Cyprianus [n] scribit à Proconsule Africæ frumentarios missos, qui eum Vricam perducerent. Nomen habuerunt à frumentarijs militibus frumenta procurantibus, quorum crebra in antiquis monumentis est mentio; nam quemadmodum illi frumenta perquirebant, ita isti fontes quærebant, eosque ad carcerem comitabantur, quos Macer prosecutores vocat. [o] Solent, inquit, præsides prouinciarum, in quibus delictum est, scribere ad collegas suos, vbi factores agere dicuntur, vt cum prosecutoribus ad se remittantur. Ita etiam Tertullianus appellat. P. Nullus in Oriente, præter Præfectos singularios habebat. In Occidente verò omnes prouinciarum magistratus spectabiles siue ciuiles siue militares, sed non clarissimi. Ordo singulariorum Præfecti prætorio Africæ Schola vocabatur, qui erant homines L. à Principe annonas percipientes. [q] Horum caput erat Primicerius [r] cum gradu sequebatur secundo, post tertio, ac quarto cerius. [s] qui duo Ducenarij vocabantur [t] post hos erant & centenarij, deinde sexagenarij. [u]

i d.l.1.in fin. C. de offi. P.P. Afr. k lib.11.

l l.pen. C. de appellator. magistr. milit.

m lib.6. cap.33.

n epist.63.

o in l. solent, de custod. reor.

p de virginibus velandis.

q l.1.in schola singulariorũ. C. de offi. P. P. Aff.

r Cassiodor. in vlt. variar.

s d.l.1. in schola singulariorum.

t l. ferinijs. §. 1. C. de palati. sacr. larg.

u l. 1. C. de exactor. tributo.

Hi etiam tributa exegisse videntur, quod munus erat Ducenariorum & Centenariorum [x] Singulares verò forte ab ala equitum singularium appellata sunt dicti. Tacitus [y] accesit, inquit, Ala Singularium excita olim à Vitellio, deinde in partes Vespasiani transgressa. hæc ille. Aliqui volunt hos singulis, seu singlis, ideſt, singulis literis scripsisse, ueluti R. P. de quo Gellius, quod mihi nõ placet, quia non uideo, quem vsum genus hoc scribendi efficere posset, vt hi pars officij P. P. esse debuerint. Sed cùm non tantùm in hac schola, sed & alijs Ducenarij, Centenarijque continerentur, de his aliquid est dicendum. Præfectorum aliorumque magistratuum officia, imaginem militaris cohortis, & nomina habuere, cuius exemplo ad gradus promouebantur. Ascon. in 3. contra Verrem. Accensus, inquit, nomen est ordinis & promotionis in militia, ut nunc dicitur Princeps vel Commentariensis, aut Cornicularius, hæc enim nomina de legionaria militia sumpta sunt. Hęc ille. Erant autem in quaque legione X. cohortes quarum prima M C V. pedites continebat, C X X X I I. loricatos equites. Aliæ D L V. pedites, equites loricatos I. X V I. Vt Vegetius [z] scribit. Hinc cohortes, magistratuum officia dicta esse arbitror, quòd ad exemplum primæ cohortis, quæ in legione militabat, eosdemque habebat Præfectos, essent instituta. Illa à quinque ordinarijs regebatur. Ita appellabantur qui in prælio primos ordines ducebant. Vegetius, [a] ordinarij, inquit, dicuntur, qui in prælio præsunt, & primos ordines ducunt, & postea primus erat, qui Centurio Primipili uocabatur, is non solum Aquilę præerat, verum etiam quatuor centurias, hoc est, quadringentos milites gubernabat in prima acie. Hic tanquam caput totius legionis merita consequebatur, & commoda. Secundus erat primus hastatus, qui duas centurias ideſt ducentos homines ducebat in acie secunda; quem nunc Ducenarium vocant. Tertius erat Princeps centuriam, & semis, hoc est, centum quinquaginta homines gubernans, ad quem in legione propè omnia, quę ordinanda iunt, pertinent. Post hunc secundus hastatus centuriam & semis, hoc est, centum quinquaginta homines gubernabat. Vltimus centum homines. Sic decem centuriæ cohortis primę à quinque ordinarijs regebantur, quibus magnæ vtilitates, & magnus honor est à ueteribus constitutus, ut ceteri milites ex tota legione, omni labore & deuotione contenderent ad tanta præmia peruenire; Erant & Centuriones, qui singulas curabant centurias, qui nunc centenarij nominantur. Erant Decani, qui decem militibus prępositi, nunc caput conturbenij vocantur. Hęc Vegetius. Horum instar erant prefectorũ aut Prędium cohortes, in quibus sua capita, alij gradus sequebantur, ueluti Ducenarius, mox Centenarius, & Sexagenarius. Constantinus [b] Ducenarij, inquit, & Centenarij siue Sexagenarij non prius debent ali quem ex debitoribus conuenire, quàm à Tabulario ciuitatis nominatim breues accipiant debitorum. Ab eo, qui CC. militibus in prima cohorte prærat, ducenarius est appellatus; hic exemplo Centurionis cẽtenarius. Hunc Scæuola [c] in officio Prefecti annonę Centurionem vocat, missus, inquit, ex officio annonæ Centurio culleos ad annonam sustulit. Sexagenarius illum imitatur, qui sexaginta milites regebat, & hi in P. P. aut Prędis cohorte suis cohortalibus imperabant. Ducenarii, & Centenarij in omnibus officijs Palatinorum, & alijs reperiebantur, ut & ipſi milites viderentur. A Iustiniano secundo, [d] tertio, & quarto cerij vocantur. Gratianus [e] quoque Ducenarios esse tertio cerium, & quarto cerium in officio largitionum interpretatur, nec plures tribus, aut quatuor erant, Centenarij quandoque sex vel octo. Sed plures [f] in officio Ducum Africæ. Ad primos verò gradus promoti ordinarii nuncupabantur, [g] ficut & in cohorte militari eueniebat. Vegetius [h] sic decem, inquit, centuriæ cohortis primæ

x d.l.1.C. de exactio. tributo.

y lib.20.

z in lib. 2. de re militia. cap.7.

a eo. lib. c.7.

b l. 1. C. de exactionibus tribu. libro 10.

c in l. ult. 6. vlt. de pignor. actio.

d in lege secũda in Notitia C. de off. P. P. Affric.

e l. ferinijs omnibus C. de palati. sacr. largit.

f d.l.2. in Notitia C. de off. P. P. Afr.

g l. ordinariorum C. de cohortal. libro 12.

h cap. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

primæ à quinque ordinarijs regebantur. Hi erant, Primipilus, Primus hastatus, Princeps, secundus hastatus, & qui magnus Prior dicebatur, eodem modo primates officiorum ordinarij nuncupabantur, à Valentiniano [a] ordinariorum, ait, iudicum apparitores, qui uel speculatorum, vel ordinariorum gradum attigerint, ideſt officij hominibus prætuerint, nullo annorum numero laxentur, priuſquam primipili paſtum digeſta ratione compleuerint, quia non poſſunt antè ab officio liberari. Speculatores autem videntur dicti, quaſi in ſpecula ante alios poſiti, vel quòd aliorum geſta, tanquam Præfecti ſpeculentur, niſi malimus legere ſpiculatorum, qui ad mortem damnatos occidentes carnificis officio fungebãtur [b] ſpiculatorque à ſpiculo, q gerebat, eſt dictus. Id fuit haſtile pedum quinque & ſemis, cum ferro triangulo vnciarum 9. Quod pilum ueteres appellabant, ut ait Vegetius. [c]

a al. ordinariorum C. de cohorta. li. 12.

b l. diuus. §. 1. ff. de bon. damnat.

c lib. 2. c. 15.

DE PRIMIPILO. Cap. XXI.

Zod. de primipilo. C. de cohor. princip. ærni. & primipilaribus.

INTER cohortales Notitia Primipilum nullibi nominat, nec Iuſtinianus in Africæ officijs ordinandis, [d] quia apparitor non erat, ſed in prouincijs præcipuã annonę militaris curam habebat. Præſidum apparitores, etiam omnibus officij gradibus compleris, à cohortalium neceſſitate, qua adſtringebantur, liberari non poterant, niſi Primipili officium peregiſſent; Præfectorum uerò, aut maiorum iudicum apparitores hoc onus ſubire non compelleban tur. [e] Primipilum præfecti præcepris & publicis utilitatibus perpetuò obnoxium eſſe oportebat [f] is ab armate leg onis primipilo nomen habet, qui primę cohorti ideſt militarię præerat, & à pilo, ideſt haſta, quam manu gerebat, eſt dictus, id poſtea ſpiculum eſt vocatum: [g] Quemadmodum ergo Primipilus annonam inter milites diuidebat, ita huius erat munus, annonam ad exercitum ferre, & inter milites diuidere, Modeſtinus, [h] Qui Primipilum, inquit, expleuit, ſi cum tutelam ſuſcepiſſet vnius filij, rurſus in militares neceſſitates aſſumptus eſt, deponet ſolicitudinem tutelę; Sed clarius id explicat Conſtantius. [i] Primipilaribus, inquit, qui ad paſcendos milites ad limitem deſtinantur, gratia ſuſtinentibus detrimenta credidimus eſſe conſulendum, ita ut ſpecies à Primipilaribus præſtentur, nec in nummum aureum redigantur, actis apud Rectorem prouincię conficiendis, per quę deſignabitur, quarenus ſpecierum modus in uſum alimoniæ militaris à Primipilaribus præbeatur, & qui ob munera Ducibus mittenda, tpontulamue, cuius habet notitiam, officium Præſidale. Hactenus Conſtantius. Sportulæ autem, de quibus loquitur, erant argenti libræ quinquaginta, quas Ducibus dari nomine doni Iulianus Apoſtata permiſerat, [k] aut quaternos aureos pro ſingula libra [l] argenti, quæ ſumma colligit aureos CC. Species uerò, quæ militi mus exhibebantur, erant duobus diebus, bucellatus, tertio panis, alternis vinum, & aceum, uno die la ridum, biduo ueruecina, ſal, & oleum. [m] Hæc ex horreis publicis militibus comitatẽſibus in ſpeciebus dabantur. Limitaneis in auro, nempe pro octogenis libris laridi, & olei, & duodenis modijs ſalis, ſinguli aurei. [n] Hæc annona quandoque primipilus, aliquando paſtus primipili vocabatur. [o] Cum verò omnium grauiſſima eſſet hæc cauſa; ſtatuum eſt, ut etiam dotes coniugum primipilorum pro ea in ſubſidium ſint obnoxię. [p] cauſa enim publica priuatę præferitur. Debitores quoque primipili in diem ob hanc cauſam, eius deficientibus facultatibus ſtatim ſoluere compellebantur. [q] Plures annonæ & capitationes Primipilo, & alia commoda tribuebantur. [r] Vide Licinius Ruſinus [s] proponit quendam ex commodis Primipili CCC. aureos filiæ reliquiſſe, quæ erat portio eius, quod ex primipilatus officij adminiſtratione debebatur. Quantum uerò id eſſet, ſciri non poteſt. Primipilaris verò dicitur, primipili officio functus, ſic Iulius Agrippa patruus maior Iuliæ Mannęę Auguſtæ à Scęuola primipilaris nominatur, [t] & alij plures. [u] Officio Præfecti prętorio Orientis explicito, nunc ad eius inſignia eſt veniendum: ſed prius generaliter de inſignibus diſſerendum.

c l. ordinariorũ. l. ſi cohortalis. l. pen. & ult. C. de cohortal. lib. 12. l. 6. C. Theo. de diuerſ. offic.

f l. quiſquis. C. de epiſc. & cleric.

g Veget. li. 2. c. 15

h in l. non ſolum 4. qui primipilũ. de excuſa. tutor.

i in l. 6. C. Theo. de cohortal.

k l. ſecundum C. Theodo. cod. de cohortal.

l l. pro ſingulis. C. Theo. cod. de cohortal.

m l. 1. C. de erogat. milita. anno. & l. 17. C. Theo. eod. de cohortal.

n in l. 2. l. ordinariorum. cũ ſqq. C. eo. de cohort.

o in l. 3. & 4. C. de primipil. l. 4. C. in quib. cau. pign. uel hypo. tacit. contrahatur.

p l. 1. C. de condict. ex lege.

q l. 2. C. de primipil.

r in l. 1. §. caſum de poſtulan.

s in l. patet. §. Iulius Agrippa. de leg. 3.

t in l. pedicul. §. quidam. ff. de aur. & arg. leg. l. ult. §. patrimonium. ff. de mun. & honor.

DE INSIGNIBVS Dignitatum & Præfecti Prętorio Orientis. Cap. XXII.

PRAECIPVA Notitiæ interrio eſt, non ſolum diſtinctas dignitates recenſere, ſed & cuiuſque inſignia graphicè repræſentare, & ideo antequàm ad eorum interpretationem accedam de his quædam generaliter ſunt percurrenda. Inſignia ſunt propria alicuius ornamenta, quibus ab aliis diſtinguitur, quemadmodum definit Accurſius in hoc non contemnẽdus: conſularia, inquit, inſignia ſunt, quibus Conſul ab aliis diſcernitur: ideò autem inuenta ſunt, ut his honeſtatus, cæteris ſpectabilior videatur. Quare qui aliis excellit ab inſignibus inſignis dicitur [y] inſignia Græci σύμβολα, & σημεῖα dixerũt [z] Apian' in Syriaca παράσημα Dion ἐπίσημα καὶ κοσμήματα Valerianus A. [a] ornamenta. Inſignia verò magiſtratuũ in primis fuere toga prætexta ideſt purpura circumtexta, & cũ ſecuribus fatces prælati, & ſella curulis; Cicero in L. Piſonem: Tum Lictoribus in toga & prętexta comitatum eſſe puras, quæ ornamenta in Sex. Clodio te conſule eſſe voluiſti. Huius tu Clodiani canis inſignibus conſulatum declarari putas? Id & Virgil. [b] ſignificauit; dùm dixit: Et ſellam regni, trabeamque inſignia noſtri. De his intellexit Vlpianus [c] ſcribens, Iuuenibus orbarum à poſtulando prętor repellit, quòd inſignia magiſtratus uidere, & reuereri non poſſit. Et alibi [d] Proconſul, inquit, vbique proconſularia inſignia habet; Sed de his Notitia non agit: verum de illis, quę depicta in codicillis dignitatis à Primicerio notariorum magiſtratibus exhibebantur. Iuſtinianus enim [e] loquens de Prætore Phidiæ, ait, vt autem cognoſcant, quomodo prouincias gubernare conueniat, uitium eſt nobis non tantum ſymbola præbere adminiſtrationis in codicillis, ſed modum præſcribere, quo prouincias adminiſtrent, ſcilicet in libro mandatorum; ſymbola adminiſtrationis in codicillis magiſtratus delineata inſignia appellat. [f] Idẽ 8 inſtituens Lycaoniæ Prætore; Nobis, inquit, ſtudium fuit, non tantum adminiſtratio nis ſymbola ex codicillis, & mandata Principum ex hiberi. Item de Prætore Thraciæ [h] tractans ſymbola, ait, magiſtratus erunt codicilli à nobis prodeũtes more ſpectabiliũ magiſtratuũ. Et alibi [i] vult notum Comitem Iſauriæ ciuili ac militari poteſtate prædiũ duplicis magiſtratus ſymbolis uti, ut habeat ciuilis magiſtratus appellationem; ſumat uerò, inquit, militaris poteſtatis ſigna: quæ ibi appellauerat ſymbola, mox uocat σύμβολα. itaque minus rectè vertit, qui pro ſymbolis codicillos, & probatorias interpretatur. De his etiam inſignibus Iuſtinianus [k] intelligit loquens de Proconſule Cappadociæ; Dedimus inquit, illi ſymbola magiſtratus; & alibi, [l] Sancimus, ut iudices modicum dent pro ſymbolis, & chartis, ſubiectmus etiam deſcriptionem declarantem, quid dandum ſit in ſacro noſtro lacerculo cauſa codicillorum, uel ſymbolorum, uel mandatorum; ex quibus verbis apparet codicillos à ſymbolis diſtingui. Idem alibi, [m] Si dentur, inquit, ſymbola magiſtratus Præfectis, liberantur a curia, ſeeus

y l. 1. in princ. in verſi. inſignib. ff. de his qui notantur infam.

z l. quicunque. C. de procura.

a Nouell. 24. & leg. 3.

b in 12.

c in l. 1. §. caſum de poſtulan.

d in l. 1. ff. de offi. proconſ.

e Nouell. 24. §. ult.

f Nouell. 25.

g id. Nouel. 25

h §. 2. Nouell. 26.

i in Nouell. 27. §. 1.

k §. ult. duarum Nouell. ſequ. & 8 antepen. ſeu c. 9. Nouell. 30.

l in Nouell. 70. §. primo. & Nouell. octauo §. primo. ſeu Auth. ut iudic. int. quos fiat ſuffragio.

m Nouell. 79.

ſi nudi præbeantur codicilli honoris tantum gratia ſine adminiſtratione. Nudos appellat codicillos, qui his inſignibus carent; & idem ex alijs Nouellis conſtat. Quæ uero in codicillis depingebantur, a Gratiano [a] codicillorum inſignia appellantur, In dices, inquit, qui ſe furtis, & ſceleribus maculaſſe fuerint conditi, ablatis codicillorum inſignibus, & honore exuti inter peſſimos quoſque plebeios habeantur. De his etiam Valentinianus intelligit, [b] quicunque it Prætorianæ uel vrbanæ præfecturę ſu blime faſtigium, vel magiſterum militare, uel conſiſtorianæ comitiuæ inſignia meruerit dignitatis, ſi quod ab eo infertur iurgium, uel refertur, procuratoris perſonam ſubſtituat. & alter Valentinianus, c qui inſignia dignitatis ad hoc exercet, ut iniurijs adhiciat eos, qui officia cum poteſtate moderantur, nõ declinabit noſtræ indignationis aculeos. Tria uero ut plurimum hæc inſignia continebant. Nam ſi erãt maiores magiſtratus prouinciarum ut præfecti, proconſules, & uicarij, mulierũ imagines habebant, quæ prouincias ipſis ſubiectas infinuabãt: alij oppidorũ. præterea Codices, qui librum mandatorum repræſentabant, & nullus Principum auratæ pilæ præfixos præferebant. Alij ſigna rerum tenebant quas tractabant, puta magiſtros officiorum ſcuta, lanceas, gladios, & thoraces, quæ illum fabricis in quibus arma fabricabantur, præeſſe ſignificãbant. Magiſtri largitionum, & rerum priuatarum, aureos arcas, & ſi mila. Comes caſtrenſis mensas, & abacos, vaſis vinarijs, & panibus onuſtos. Primicerius Notariorum & Magiſtri ſcriniorum laterculum, codices, & codicillos, quos tractabant, pro inſignibus geſtabant. In codicibus uerò mandatorum, viri illuſtres in hoc ab alijs differebant, quod ipſi in libri dorio vultus Principum ſculptos tenebant, quibus alij carebant. Eorundem codicum terga manuſcriptæ Notitiæ in illuſtribus argento tecta aureiſque falcijs cinctã, aut in angulis auro ornata repræſentant; Spectabilium uero tota aurata oſtendunt, exceptis Proconſulibus, Comite Orientis, & Auguſtali, in quibus argentata, ut Illuſtrium apparenti. Alia, præſertim in Ducibus, ſunt varia. Clariſſimi plurimum auro tecta habent; Comites rei militaris, & Duces, Primicerius notariorum, Vicarius Ponticæ, & Thebaidis Præſes, quaſdã notas his inſcriptas habent, quæ infra explicabuntur

Magiſtris militum, non tantum ipſorum magiſtratuum inſignia tradebantur, ſed & legionum, cohortium, & uexillationum equitum ſymbola, quæ ipſi in clypeis aut uexillis depicta gerebat, nec mutare, aut deferere poterant. A Principe enim inuenta ex laterculo mittebantur: Hæc Vegetius. [d] σήσιμα ita nocat, quæ diuerſis imaginibus deſcripta, ueluc æniigmara myſticum ſenſum continent: Hæc pro teſſeris Honorius uſurpat, clandeſtinum, inquit, ad collegas digma mittat: [e] Ab his inſignibus Itali militum uexil la nodie inſignia appellant. Hæc uero in codicillis magiſtratus depictà illos eſſe legitimos faciunt, ac ue re a Principe prodire, probant, quemadmodum hodie plumbo, aut cera impreſſa ſigna chartis auctoritatem tribuunt.

Vultus Principum magiſtratibus in publicum prodeuntibus præferebantur. quemadmodum ſacerdotibus prouinciarum, eorum dignitatis ornamenta præclara fuiſſe Valerianus A. [f] ſcribit, & illos alijs, ut a potentium iniuria ſe tuerentur, præmittebant. [g] Caſſiodorus, [h] vultus etiam, inquit, regnantium genia ta obſequij pompa præmittit. Codices etiam mandatorum Magiſtratibus prælatos fuiſſe credendum eſt, certe in auditorijs iudicantium ſemper adfabãt, pro ut in Paleſtinæ & Campanię conſularium tribunalibus cernuntur. Martyrologium [i] hęc inſignia uexilla prędidalia appellat, quę cum D. Fabius ante prędidem geſtare noluiſſet, tanquam chriſtianus capite punitus fuit: illi forte religio fuit uultus principũ conſecratos, qui adorabantur, aut alias idolorum effigies geſtare.

Quando inuenta fuerint hęc inſignia, non conſtat: nullibi enim eorum, quod ſciam, in Pandectis ſit mẽtio. Primus Gratianus illorum meminit, [k] & Vegetius, I ſymbolorum, quę in ſcutis depicta milites geſtabant. Quæ prope eſt, vt ſub Valentiniani, & forte Cõſtantini tempora illa introducta fuiſſe exiſtimem. Prẽter hęc faſces cũ ſecuribus argẽto cẽlatis præfectis prętrerebantur, quibus ex Proconſules, & Prætores ipſis inferiores vtebãtur: [m] Sidonius Apollinaris; [n] Confeſtim, inquit, priuilegij geminę prefecturę, quam per quinquennium repetitis faſcibus rexerat, exauctoratus. Claudianus quoque [o] Prefectos ſecurib. vſos fuiſſe memorat, de quibus in prouinciarum magiſtratibus latius differetur. Trabeas etiam Præfecti gerebant, Sidonius, [p] elaboratas, inquit, curules, & geſtatorias trabeas, & faſtos recolis purpuriſſatos. Auſonius in Protreptico ad Heſperium filium.

Vt præfecturam duplicem, ſellamque curulem,
Vt trabeam, pictamque togam, mea præmia conſul
Induerer

Erat autem trabea toga auro purpuraque intexta, Auſonius in Panegyrico ad Gratianum, à quo Præfectus Illyrici creatus fuerat, in eius perſona ita loquitur. Vt ſellam, ait, curulem cuius ſedem frequenter ornabis, vt prætextam meam purpuræ tuæ lucefucatam, vt trabeam non magis auro ſuo, quàm mu nere tuo ſplendidam præſtes. Hæc ille; Scipionem quoque eburneum pro ſceptro, quemadmodum alij magiſtratus, Præfecti Prætorio gerebant. Nam conſulares, & Duces apud maiores cũ ſceptris curiã ingrediebãt, vt auctor eſt Seruius. [q] Hæc inſignia Tarquinius Priſcus à Tuſcis ſumpſit. Iornand. de regno. & tẽpor. ſucceſſio, Tarquinius, inquit, XII. Tuſciæ populos frequentib. armis ſubegit: Indè faſces, trabeę, curules, annuli, falerę, paludamenta, prætextæ: Indè quòd aureo curru quatuor equis triumphator, togæ pictæ, tunicæque palmatæ, omnia demque decora, & inſignia, quibus imperij dignitas eminet, ſumpta ſunt. Hæc Iornandes. Sed & aureo torque colli circundari, & cingulo purpureo, aureis bullis diſtincto Præfecti conſpicui incedebant, quemadmodum in prouinciarum rectoribus dicetur. Verum hæc inſignia, vt vetuſta, Notitia prætermittit, ſed ea tantum repræſentat, quæ in codicillis depicta, à laterculo prouenichant.

Prefecti Prætorio Orientis apud Notitiam nulla apparent inſignia; ſed dubitandum non eſt fere eadem fuiſſe quæ & Præfecti Illyrici, nempe librum mandatorum, inter quatuor ardentes cereos, ſuper abaco mappa inſtracto erectum, vultus Principum, & ſellam curulem a quatuor albis equis tractam; Ab altera parte quinque mulierum imagines, uaſa aureis plena tenentes, quæ totidem dioeceſis eius nomine ad miniſtratas referebant, ſcilicet Orientem, AEgyptũ, Aſianam, Ponticam, & Thraciarum. Ipſe in publico quadriga inſigni, & aurato uehebatur, fauſta præconibus acclamantibus, [r] Cętera magiſtratus inſignia in eius auditorio conſpiciebantur, & illi prodeunti præmittebantur. egredienti cum inſignibus in publicum Præfectus dicebatur procedere, ſicut & Imperator, quando prelato igne cum pompa exibat, nam in actis Antonini legitur, cum ipſe ſalutatus eſſet, & proceſſiſſet, oblatus eſt ei Iulianus Licinius. Hinc Licinius, Ruſſinus, ad proceſſus, inquit, [s] viri vxor ei donare poteſt, ideſt ad parandam pompam in procedendo. He magiſtratuum & conſulum proceſſiones [t] etiam à Iuſtiniano, & Grecis προόδοι appellantur. [u] Alia vero ad prętectorũ inſignia pertinentia in ſequente Præfecto cum Notitia oſtendentur, De his enim, quę non apparent, hoc loco diffuſius differere nolui. Nunc igitur ad Prętectum Prętorio Illyrici eſt veniendum.

a l. 1. §. 1. C. de dignit. li. 12

b in l. quicunque C. de procur.

c in l. 5. C. de offic. rector. prouin.

d lib. 2. ca. 18.

e in l. 9. C. The. de fluuijs.

f in l. 4. C. de inſtit.

g l. capitulũ. §. ad ſtatuas. ff. de pœn.

h l. 6. 8. ult. in fin. noui. de militarib.

i prid. cal. Aug.

k in d. l. 1. in dict. ca. 12. C. de decur. l. lib. 2. ca. 18.

m l. antep. ff. de offi. proconſ.

n lib. 8. ad vincentium.

o lib. 2

p lib. 8. ad Syagrium, qui Præfectus fuerat.

q in l. 1. C. de ſẽ teo. paſſ. & teſt.

r Auth. ut ordo Præt. Nou. 60.

s l. 4. nam & imperator de dona. inter vir. & uxo. t. in l. de his 42. §. fin autem. C. de epiſc. & cler. & nouel. 105. §. 1. ſeu ant. de conſulib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOTITIA.

VB dispositione virorum illustrium Præfectorum PRÆTORIO PER ILLYRICVM DIOECESES INFRASCRIPTÆ. *Macedonia, Dacia.*

Prouinciæ Macedonię. VI.

Achaia, Macedonia, Creta, Thessalia, Epyrus uetus. Epyrus noua, et pars Macedoniæ salutaris.

Prouinciæ Dacię. V.

Dacia Mediterranea. Dacia ripensis. Moesia prima. Dardania. Prænalitana, et pars Macedonię salutaris.

c. de præfecto prætorio ori. & Illyrici.

DE PRÆFECTO PRÆTORIO Illyrici, & Iustiniana prima. Cap. XXIII.

COMMENTARIVM.

SECVNDVM in Septentriona li regione Præfectum Prætorio Constantinus instituit, Illyrici dictum. Id olim erat, quicquid est à Danubio ad Italiam, vsque ad oram Istri, nunc Sclauonia vocatur. Zonaras scribit Illyrici nomen prius alijs locis attributum post in superiorem continentem supra Macedoniam, & Thracias, intra Hemum & Rhodopen transisse. Deinde situm fuit Illyricum inter dictos montes citra Hemum atque Istrum, vsque ad Pontum Euxinum; Tempore verò Claudij secundi, vt in eo Pollio scribit, Illyricũ, Thracias, Mysos, Dalmatax, Pannonios, & Dacos continebat. Huic Præfecto, inquit Zosimus libro secundo, Constantinus eius institutor Macedones attribuit, Thessalos, Cretenses, Græciam, & circumiacentes insulas, Epirum vtranque, Illyricos, Dacos, Triballos, & Pannonios, Valeriam vsque & Mysiam superiorem: Itaque Illyrici factæ sunt octodecim prouinciæ, aic Iornandes de regnor. & temp. successio. Norici duę, Pannonię, duę, Valeriæ, duæ, Sueuia, Dalmatia, Moesia superior, Dardania, Daciæ duæ, Macedonia, Thessalia, Achaia, Epyrus, Prænalis, Creta. Sext. verò Rufus vniuersam Illyricum in septemdecim prouincias diuidit. Habet, inquit, Illyricos XVII. prouincias, Noricorum duas, Pannoniorum duas, Valeriam, Sauiam, Dalmatiam, Moesias, Daciæ duas. In ditione verò Macedoniæ sunt septem, Macedonia, Thessalia, Achaia, & Epyri duæ, Prænalis, & Creta. Cęterùm diuisio inter posteriores Principes Imperio, duplex factum est Illyricum, Orientale, quod Macedoniam, & Daciam in XI. prouincias diuisas continebat, & Occidentale, quod Italiæ Præfecto attributum Dalmatiam, duas Pannonias, Noricum ripense, Sauiamque complectebatur. Adrius mons, mediam Illyricum diuidit, quemadmodum Apęninus Italiam; qui tamen pro varietate regionum mutat nomina, vt ait Strabo.

Illyricum inter alia pro tributo vinum in vsum militum præstabat, & equos quos præstantissimos generabat, quod significat Claudianus in secũdo Panegyrico in laudem Stiliconis.

Restituit teneras, & opacum vitibus Istrum
Conferit, & patrium vectigal soluere gaudet.

Et in laudem Serenę vxoris Stiliconis.

Illyricis indant & equinibus alæ.

Soluebant præterea Illyrij, pro singulis triginta ingeribus agri, solidum, ob vestem, seu clamydem militibus debitam. [a]

[a] l. 3. C. de milit. neste. lib. 12. iuncta l. 2.

Sub hoc Præfecto duæ erant dioeceses, seu binæ plurium prouincialium administrationes, quibus duo præerant Vicarij, Macedoniæ alter, alter Daciæ, ille V I. prouincias regebat, Achaiam, Macedoniam, Cretam, Thessaliã, Epyrum uetere, Epyrum nouam, & partem Macedoniæ salutaris. Sub Vicario Dacię erant: Dacia mediterranea, Dacia ripensis, Moesia prima, Dardania, Prænalitana, & pars Macedoniæ salutaris, quæ inter ipsum, & alium Vicarium diuisa erat. Itaque hic Præfectus, prouincias. X I. regebat, & si duas partes Macedonię salutaris inter duos Vicarios diuisas contingamus, erunt prouinciæ. X I I. quę iunctę prouincijs Præfecti Oriẽtis, constituent prouincias imperij Orientalis L X I. sed ob numeri æqualitatem, eas L X. posuimus. Cęterum Achaia, etsi Macedonię sub Illyrico attribuitur, eius tamen Proconsulem Notitia, Asię Proconsuli contingit, non vt eam regionem Orienti adscribat, sed vt ipectabilium & Proconsulum ordinem contineat. Certum enim est Achaiam ad Præfectum Illyrici, & non Orientis pertinuisse, sicut nec Creta, quæ non longè ab ea distat. Nec poterat ea Europæ pars ab Asia distans, & à mari Mediterraneo diuisa, Orienti applicari.

Dacię & Macedonię Vicarij, insignia, aut officia à Notitia non ponuntur, sed tantum prouincię recitantur, quòd tum à Barbaris essent deuastatę, vt Illyrici Præfectus coactus esset retrocedere. Is habebat antea sedem Firmi vel, vt ego lego, Sirmij. Verum cum Attila Gothus ex Gepidarum gente Numidij filius Illyricum fœdè incenderet, Renatus tum eius regionis Præfectus Thessalonicam se recepit, quę vrbs est Mygdonię partis Macedoniæ, inter Etnidoram & Dinabrium fluuios, non longè a mari, vulgò Selonicne vocatur. Ea tum caput prouinciæ facta fuit; [b] prius Halis dicta, inquit Stephanus, & à Cassandro condita: Aliqui volunt a Philippo Amynthę filio ędificatam: Græca inscriptio indicat Pennium fuisse tum Præfectum prætorio; sed fortè legendum Aetium, qui fuit P.P. Honorio & Theodosio iuniore imperantibus, [c] quo tempore hęc clades est accepta. Multa itaque Thessalonicenſ Ecclesię, tanquam omnium eius regionis Metropoli indulta fuerunt priuilegia & immunitates; [d] Præsidem Illyrici cladem D. Ambrosius deplorat, [e] Nota sunt, inquit, hæc nimis Illyrici vastitate & Thraciæ, quanti vbique venales erant toto captiui orbe, quos si reuoces, totius prouinciæ numerum explere non possint. Cùm verò Iustinianus Sclauus in Illyrico deuictis, vtranque Daciam & Pannoniam recuperasset, [f] partium suam Metropolim totius regionis fecit, ac Iustinam primam ad alterius, quam propè extruxit, differentiam appellauit, nunc Acreda dictam, ac mirificè exornatam auxit, forma quadrangulari, mœnibus extrectis, munitissimique turribus in angulis cingens, & eam Præfecti Illyrici sedem esse voluerunt, ait Procopius. [g] Eidem Archiepiscopum dedit primatem Episcoporum Daciæ Mediterraneæ Risiensis, Prænalitanæ, Dardaniæ, Myliæ superioris, & Pannoniæ, quarum Antistites ab ipso, illum verò à proprio prouinciarum concilio ordinari iussit, ac locũ Romanæ Sedis apud illos tenere. [h] Multi verò contendunt, quęnam esset patria Iustiniani, Bartholomæus Brixiensis, [i] eam esse Sclauonicam

[b] Nouella 11.

[c] l. pen. C. de comm. & mercat. Nicephor. lib. 16. cap. 17. & alij.

[d] l. id ab vnaqua que. C. de annon. & tribut. lib. 10. l. sacrosancto. C. de sacr. sanct. eccles. & l. 2. de officijs.

[e] Nouella 11.

[f] lib. 4. de ædif. Iustin. & d. Nouella 11.

[g] l. 1. in aut. de ecclesi. ut. quæ ea Nouella 131.

[h] in can. scripsit 7. q. 1. in gl. 1.

nicam affirmat, quæ est vrbs Dalmatiæ prope Daciam, & Pannoniam secundam quæ Bulgaria vocatur, & id audio ex pluribus matrimonijs ibi celebratis extantibus deprehendi. Verum Agathias [a] eam Bederianam Illyrici vrbem fuisse asserit, Nicephorus autem [b] Achrido i Patriæ quoque suæ, inquit, Achrido præcipuum honorem habens Iustinianus, Archiepiscopali dignitate eam decorauit, ecclesiam que ibi liberam, quę ipsa sibi caput esset, cum plena potestate constituit, & primam Iustinianam vocauit, quemadmodum & in insula Cypro poliea secundam Iustinianam, eandemque Archiepiscopalem, parem ei cum Achrido honorem tribuens fecit, in cõiugis suæ Theodoræ Augustę inde ortę fauorem. Porro Achrido vrbs est in excelso tumulo constructa, prope lacum maximum, qui Lychnedus appellatur; Antiquitus autem Bastarnis vocatus est. Nec ille. Locus, quem Nicephorus describit, Salonianę conuenit, quam variis nominibus appellatam fuisse arbitror. Est enim prope Drinum circa Liburniam, & Dalmatiam, vbi postremò P. Petredes fuit. Eadem Cedrenus in Basilio Romani filio, vbi hanc Bulgariæ regiam vocat. Verum ipse Iustinianus [c] dicit eam esse in Pannonia secunda seu inferiore. Sed fortè ita appellat Dalmatiam. Nicephorus verò Gregora lib. secundo scribit Iustiniani patriam fuisse Bulgariam à flumine Bulga, quod totam regionem intersecat, dictam, & prouincię Bulgariæ caput constitutam. Guilielmus etiam Tyri Archiepiscopus [d] testatur eam suo tempore Acredam vocatam, & tum eræ annus salutis 1167. Sophoratus quoque curo palata de officialibus palatij in patriarchiæ designatione Archiepiscopum Iustinianæ primæ, id est Achridos, & totius Bulgariæ vocat, nam Iustiniana secunda, inquit, est Cyprus, & tertia Calcedon. Achridon Regiam Bulgarorum Zonaras in Basilio Porphyrogenneto appellat. Verum Procopius [e] & Ioannes Langus interpres ad finem lib. 17. Iustinianam primam in Dardania Europea ponit; Apud Dardanos, inquit, Europeos, qui ad Epidamni fines accedunt, regio Taurisia dicta fuit, vbi Iustinianã, qui orbem terrę edificijs exornauit, patria: locum eum breui muro circumdedit, in quadranguli formam structura redacta, atque in angulo quoque turri excitata τετραπυργίαν. hoc est quatuor turres habentem effecit, & à se nominari curauit, atque hanc præclarissimam condidit, quam Iustinianeam primam vocauit, Nutritia hæc præmia altrici suæ tribuens. Ibi verò & aquæductum, vt ciuitas lymphis affatim abundaret, fieri fecit. Addidit alia insuper egregia opera, Dei templa, plurima domicilia, Principum virorum magnifica, porticus amplas, Iudicum curias pulchras, pontes, plateas, vicos, balnea, rerum venalium fora; vrbs ipsa ingens & frequens, & tractus eius totius metropolis; ut quæ Illyrici vniuersi Archiepiscopum sit fortita, cuique oppida eius gentis, reliqua omnia pro magnitudine sua debitum exhibuerint honorem; Et auxit illa Imperatori ei gloriam, quę alumno tanto celebretur, atque ipse ambitione, & liberalitate quadam illi, qui eam ita ędificijs excoluisset, grauiam referre contendit. Erat Præterea in Dardania oppidum vetus Vlpianum nomine. Huius mœnia, quòd nulli vsui essent, demolitus ad eam, quæ nunc ipectatur, pulchritudinem perduxit. Vrbem hanc secundam Iustinianam appellauit, non longè ab hac vrbe aliam, vbi nulla antea fuerat, condidit; quam de aunnculi nomine Iustinopolim uocauit. Hactenus Procopius. Hęc de postrema Metropoli Illyrici, & sede eius Præfecti. Nunc reliqua Præfecti Prętorio Illyrici prosequamur.

[a] lib. 5.

[b] lib. 16. c. 37. & lib. 17. cap. 28.

[c] in d. Nouel. 11.

[d] lib. sacr. bell. 20. c. 4.

[e] lib. 4. de ædif. Iustin.

NOTITIA.

OFFICIVM virorum Illustrium, Præfectorum PRÆTORIO PER ILLYRICVM.

PRINCEPS.
Cornicularius.
Aditor.
Commentarienſis.
Abactis.
Numerarij quatuor. In his auri unus, Operarum alter.
Subadiuua. Cura Epistolarum.
Regerendarius.
Exceptores.
Aditores.
Singularij.

VTERQVE *Præfectus Prætorio electiones annuales non habet; sed ipsi præfecti emittunt.*

COMMENTARIVM.

OFFICIVM habet P.P. Illyrici, Principem, Cornicularium, Aditorem, Commentarienſem, Abactis, Numerarios quatuor, Exceptores, Aditores, Singularios, quorum septem finito officio sunt. Comites ordinis primi ex Anastasij rescripto, [f] nempe Cornicularius, chartularius siue Aditor, Primicerinus, seu subadiua, & quatuor Numerarij, vnus scrinij Macedoniç, alter scrinij Daciç, tertius scrinij operarum, quartus scrinij auri. Sitnd. verò rescriptum ad P.P. Illyrici missum explicat, quid sentiat Notitia, dum nominat Numerarios quatuor; inter quos auri vnum, operarum alterum: Alios verò duos reticet, quos Anastasius aperit esse duorum Numerarios scriniorum Macedoniç, & Daciç: & loco operarum legit operum, & rectius, ita enim nouella 128. 8. appellat scriniarios operum præfecti prętorio, veluti aquæductus, aliorum operum publicorum: Qui verò si essent, in P.P. Orientis expotui, sicut & sequentia etiam verba Notitiç, quę sunt: VTERQVE P. P. EVECTIONES ANNVALES NON HABET SED IPSI PRAEFECTI EMITTVNT. quæ significant P.P. quotannis non impetrare à Principe facultatem currendi, ut ipsorum Vicarij, qui duodenas annuas euectiones habent, [h] & præsides qui binas, sed ipsi currunt, & alijs currendi facultatem concedunt. Legendum est enim Præfecti non Præfectos Prætorio, ut antea in impresso habebatur. in manuscripto codice Vrsini, post enumeratos officiales legitur Præfectus Prætorio Illyrici ipse emittit. Eius insignia sequuntur.

[f] l. un. C. de Numer. actuar. & chartular. lib. 12.

[g] seu auth. de collatoribus. & ciuitatum. & 5. ad hoc iubemus.

[h] l. 12. C. Theo. de curs. public.

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOTITIA
INSIGNIA VIRORVM
ILLVSTRIVM PRAEFECTORVM
Prætorio per Illyricum.

MACEDONIA

COMMENTARIVM.

HAVIVS Prefecti precipuum insigne fuit eburnea sella curulis & deaurata, atque in Hemycielum incurua, quæ quadriroto curru imposita a quatuor equis albis trahebatur: pedes Auriga rubētes ocreas altē indutus, coccineoq; pallio supra prassinum sagum, in sinistrū humerum reiecto, flagello equos agebat. Quemadmodū in mea Notitia impressa spectatur, in manuscriptis auriga deest. sed in his ab anteriori parte summi currus, latum lorum in dextrum equi latus descendit, & fasciæ pectus cingenti cōiungitur. Aliæ purpureæ tæniæ dorsa, ac pectora, collaque equorum cōplectuntur. In impresso pro fasciis aureæ phaleræ cernuntur; hæ sunt ouales orbiculi, & auro distincta lora. A pectore aureus nodus dēsis filis demissis pender. Proprium aūt hoc insigne Præfectorum fuit, vt curru aurato vterentur. Alijs. n. magistratib. intra vrbem quidem carrucis vti concedebatur, sed argentatis, [a] vt Pisidiæ Prætori, qui curru argento cælato vehebatur. [b]

Præfecti vultus ēt Imperatorū auratos præmittebant, sub quib. mulieris cornu copiæ sinistra gerentis imago sculpta erat. Ea est Imperij felicitas, q̄ hac forma describebatur. Cassiodorus, [c] vultus ēt, inquit, regnantium geniata obsequij pōpa præmittit, vt nō solū summi Iudicis, sed & dūorum reuerentia cumulatus orneris, Hæc ille. spectatur ēt abacus, alba mappa, aureo limbo circumdata instratus, qui librū erectū sustinet, cuius in medio Augusti imago cernitur, cum binis vtrinq; ardentib. cereis auratis cādelabris infixis. Is est mādatorum liber, quem Princeps magistratib. dare consueuerat. Ea ab Augusto inuenta fuisse Dion [d] scribit, quæ intermissa Iustinianus [e] renouauit; & sex capitibus explicata Græcē & Latinē scribi, ac laterculo inseri iussit, inde descriptus Præfectis tradebatur, vt ab ipsis instruerentur, quid sibi in administrando officio agēdū esset, [f] Iustinianus, g ut aūt sciant, inquit magistratus, quomodo oporteat eos prouincias gerere, ūsū est nobis nō solū illis tradere symbola, insignia magistratus in codicillis, ut uocant, sed ēt præscribere, quomodo magistratū administrare deberēt. Hæc anteriores legū latores mandata Principis appellabāt, ut ipsi ad hæc respicientes rectē suū administrarēt magistratū, & undiq; nostris subditis prosint. Igitur hæc sacra mādata iussimus in sacro nostro Laterculo reponi, ut vnā cū codicillis, Præfidibus exhiberētur. Idē in alijs Nouellis [h] repetit. Para mādatorū ab Vlpiano, [i] & alijs recitatur. sed fermē uniuersa in Nouellis à Iustiniano explicātur [k] Pierius, [l] hāc aram ex ære nō abacum fuisse credidit, quo liber hic sustineturn. Pro cereis quatuor lampades suo ære idem Iustinianus Vicarijs Præfectorum & alijs exhibebat, [m] quæpro eius insignibus recensentur, & in auditorio tempore, quo causas audiebant, ad augendam Principis & magistratuum maiestatem accendebantur. Notitia enim in consula

a l. ult. C. de hon. palatior. uehic. l. 1. C. de quæstor.
b Nouell. 24.
c in 6. uar. de for mula consularit.
d lib. 53.
e in Nouell. 17. seu auth. de mandat. princip.
f d. aut. de mād. Princ. 5. pen. & l. ult. C. eo.
g Nou. 24. §. 1. & Nou. 26. §. 2.
h Nou. 25. §. ult. & Nou. 26. §. 2. & 27. §. 1.
i in l. solēt, in fi. de off. proconf.
k in Nou. 24. seu aut. de mād. Princ. & d. l. ult. C. eod.
l lib. 46. de igne Augustali.
m ut in edicto 8. Iustin. de Vicario Pontica Nou. 41. Iustinianus nou. 38

Universidad de Deusto
Biblioteca

ri Palestinę & Campanię prope eorum tribunal cudicem mandatorum altò tapeto subnixum, sed sine cereis, quibus minores magistratus carebant, repręsentat. Simile est, quod in sit Iustinianus, vt ante sedem iudicialem sacrosancta deponerentur euangelia, & ibi ab initio litis in omnibus cognitionibus vsque ad terminum & definitionem sententię permanerent. [a] Duarum pręterea mulierum effigies P. P. Illyrici habebat, quę vasa aureis plena in manibus, & in capite coronam seu turulum prominentibus pinnis gerebant: earum capitibus inscriptum est, alteri MACEDONIA, alteri DACIA: illa nudis pedibus, hæc cum calceis more veterum, ligulis pedibus allegatis incedit, vtraque tunicam, illa albam, hæc purpuream aureo limbo circumtexram, & infra crura demissam, coccineo, breuique super iniecto palliolo gestat. Vrsini codex vtranque rubentibus calceis alitę indutam, cum talaribus tunicis longisq; pallijs repræsentat. Sed quia omnium præcipuum in signe Principum vultus fuerunt, proprium his caput dicandum esse censuimus.

a l. rem non nouam in fi. prine. C. de iudic.

Cod. de statuis & imaginibus.

DE IMAGINIBVS PRINCIPVM. Cap. XXIIII.

AVRATI quoque Principum vultus auratæ pilæ impositi, quemadmodum prouinciarum magistratibus, ita & P.P. pro insignibus præferebantur. Hi in foro vel alio loco publico, ac priuatis ædib. aliàs locabantur, quod ab Augusto initium habuit; Huc enim honorem antea in vsu positum in principio sui principatus Tiberius sibi fieri vetuit: Tranquillus, [b] prohibuit, inquit, etiam statuas, atque imagines nisi permittente se poni, permisitque ea sola conditione, nè intra si mulachra Deorum, sed intra ornamentum ędium ponerentur. Iosephus [c] scribit Pilatum, cum in Iudeā venisset, circa annum nati Domini XXVII. nocte intempesta opertas Hierosolymam intulisse imagines Cęsaris, quæ res post triduum ingentem inter Iudæos excitauit tumultum; & si Philo de legatione ad Caium illos aureos clypeos nulla imagine insignes fuisse tradit. Principum imagines possea per totum imperium circumferri solenne fuit, cum quis Augustus creabatur. Zosimus, [d] Maxęnius, inquit, se iam constabilitum putans hśe imperium, mittebat in Africam & Carthaginem, qui eius imaginē circumferrent: & libro 4. Theodosius dat in mādatis Cynegio, vt imaginē Maximi conspiciendā Alexandrinis exhiberet, publiceq; poneret, & populo indicaret consortem Imperij hunc factum. Idē scribit Constantini imagines Romæ pro more exhibitas: Herodianus 8. Aquileiēsium, ait, Duces proponunt Maximi & Balbini, ac Gordiani Cæs. imagines coronis & lauro redimitas, quibus ipsi acclamātes ēt hortabantur exercitum, vt agnoscerēt, salutarentq;, & lætis exciperent vocib. quos S.P.Q.R. Imperatores elegisset. Idē 9. ciuitates plerąq; imagines Gordiani statuasq; posuere. Similiter Capitolinus Maximini statuas atq; imagines depositas fuisse scribit. Deinde milites, inquit, recepti sunt ab oppidanis, ita vt ante imagines Maximi, Balbini, & Gordiani adorarēt. Blondus [e] quoq; auctor est, cū Imperator creatus esset Focas in Oriente, eius & vxoris Leontiæ imagines in oratorio S. Cæsarei inter alios Augustos Romę locatas fuisse, quod signū erat ipsum pro Principe recipi. Quelibet legio eatdē cum aquila pro insigni hēbat, & signo militari fixas venerabatur. Herodianus [f] loquens de Maximino de signis militaribus, inquit, illius imagines detraxerunt, & in primo loquens de Didio Iuliano creato Imperatore signis, ait sublatis, impositisq; illis imaginib. deducere hoiem tendunt. Modestus de vocabulis rei militaris, Totius, inquit, legionis in signe sunt imagines Imperatorū, quas tanq̄ diuina & præsentia signa singuli venerantur. Vegetius in 8 lecunda acie, inquit, posti aquilam & imagines cohors sexta cōsistit, & subijcit, imaginarij, vel imaginiferi sunt, qui imagines Imperatoris portant. Tranquillus in Tiberio, largitus est, ait, quædā munera Syriacis legionib. q̄ solæ nullā Seiani imaginem inter signa co suissent; Seianus enim pro Imperatore hīt voluerat. Idem in Caligula [h] Artabanus, ait, aquilas & signa Romana Cæsarumq; imagines adorauit. ē diuerso, qui à Principe deficiebant, primū eius imagines deijciebant, & cōminuebant. Tacitus, [i] primani, inquit, quintaniq; turbidi adeo, vt quidam saxa in Galbæ imagines iecerint. & paulò post. Quarta & duodecimā legiones ijdem hybernis tendentes ipso cal. Ianuarij die dirupūt imagines Galbæ. Herodianus, [k] statuæ, inquit, atq; imagines Maximini, cęterique honores statim conuulsi: vt vero honestius colerētur, velut idola alijs dicata conceptis verbis cōsecrabantur, nec eas amplius cuique vēdere licebat, qui lætæ maiestatis crimen incurrere nolebat, cū alias a statuarijs publicè venire possent. Martianus. [l] Non videtur, inquit, contra maiestatem fieri, ob imagines Cęsaris nondum consecratas venditas.

b cap 26.

c lib. 2. de bello Iudaic. cap. 8.

d lib. 2.

e lib. 9. deca. 2.

f in 2.

g lib. 2. c. 6.

h cap. 14.

i lib. 17.

k in 7.

l in l. 5. ad leg. Iuliam maiest.

Illas aūt imagines his similes fuisse credendū est, q̄ à Notitia repræsentantur, & magistratib. p̄mittebantur, non secus ac hodie Archipræsules & Patriarchæ crucē aureā vel argenteam præferunt. Solebāt & priuati has imagines secum ferre, aut ad eas cōfugere, vt se ab alicuius potentis vi tuerentur, qđ in alicuius inuidiā, vel ad aliquem fugillandū fieri prohibetur. Callistratus. [m] Ad statuas, inquit, cōfugere, vel imagines Principū in iniuriā alterius prohibitū est; eumque qui imaginē Cęsaris in inuidiā alterius prætulisset, in vincula publica coerceri. Nec de alijs imaginibus quā hic à Notitia repśentatis intelligit, de quib. multa Imperatorum extat rescripta. [n] Ex ære inaurato, vt Notitia ostēdit, & q̄nque auro & argento cōflari solebant. D. Ambrosius, [o] sola, inquit, ære fusa Principū capita, & ducti vultus de ære adorātur. Lāpridius in Diadumeno, fecit q; Balsiani simulachra ex auro & argento. Hæc ille. Q̄nque ēt ex cērā fingebantur, Nazarius in Panegyrico Constātini loquens de eius imaginibus, à Maxentio tyranno deiectis, Aboleri, inqt, huc vultus nō p̄t, vniuersorū pectoribus infixus est, nec cōmendatione cerę, aut pigmentorū tucis reniteт. Prędictę effigies, ppria fisci pecunia, nō prouinciali fundebātur. [p] Dico. vero festis, & Prśide pśnę erigebātur, ita tñ, vt adorationis fastus abesset, quā Theodosius A. 9 ad Aetium P.P. phibuit: Quando, inquit, nostræ statuæ, vel imagines eriguntur, siue dieb. (vt adfolet) festis, siue cōibus, adsit rudex, sine adorationis ambitioso fastidio. Lego fastu. Hoc aūt statuitur, quia Iulianus Apostata eas adorari iussit, vt ait Cedrenus, & ethnici adorabāt. In Notitia ostēdūtur duorū Principū aurati vultus, se respiciētes vsq; ad lūbos formati, quos P.P. alijq; ciuiles prouin-

m in l. capitalis. 5. ad statuas. ff. de ponis.

n toto tit. C. de statuis & imaginibus.

o lib. 6. cap. 9. in examero.

g ca. 34. in Caligula.

p l. pen. C. de statuis & imagini.

q in l. 2. C. eo. ti.

prouinciarum magistratus præferebant, non militares, ut Magistri militum, Comites, Duces, & Palatini iudices, qui pra illis capita Principum dorso libri insculpta tantum habebant, columella imagines Principum sustinebatin imo erat tripus ut solo posset consistere. Sed & porticibus aut aliis ædificijs publicis atque adeo priuatis eædem imagines affigi cō suescuerant. Arcadius A. [a] ad Aemilianum P.P. si quando inquit, usus exegerit, uel porticus, uel quæ libet ædes ætatis senio, seu fortuitis concussas casibus reparari, licèat, etiam inconsulta clementia nostra, cum reuerentia sui imaginem deponere uel nostram, uel retro Principum, reportaramque post refecta ædificia, loco proprio denuo collocare. Has imagines tranientes uenerabantur, honoremque exhibebant. D. Gregorius Nazianzenus in prima in Iulianum oratione. Parum, ait Imperatores sibi habent adorari, nisi idem quoque in imaginibus, pictūrisque præstetur, quo cumulatior & perfectior, ipsis fit ueneratio.

a in l. si quando C. de oper. pub.

Plinius minor ad Traianum scribens, cum imagini tuæ, inquit, quam propter hoc iusseram cum simulachris numinum asferri, thure ac uino supplicarent, & infra. Omnes & imaginem tuam Deorum simulachra uenerati sunt. Vnde honorem ijs exhibitum fuisse constat. Hodie loco imaginum arma Principū ioient affigi. Paleologis imperantibus, magistratus, imaginem Principis in tunica ante pectus, & a tergo auro depictam gestabant, aliquando statis, quandoq; throno aut equo insidentes. Ac tum capitijs, auro, gemmisq; ornatis, ac uarię pro dignitatum diuersitate uti cœperunt, ac tcepirum ligneum nodis aureis, & quandoq; nigris, coccineisue exornatum gerere, ut Suphotatus Curopalata in officijs palatinis recitat.

Nobiles priuati & ipsi quandoq; suas, aut aliorū imagines publice ponebant. Pomponius [b] cū quis ait, iussit in municipio imagines poni, si non honoris municipij gratia id fecisset sed sua, actio eo nomine nulli competit. certe maiorum imagines muris ædium affixas nobiles habebant. Constantinus ad populum, [c] ne uero domum inquit uendere liceat, in qua pater defecit, minor creuit, in qua maiorum imagines aut non uidere fixas, aut reuulsas uidere satis lugubre est. Marcellus [d] hæredem meum uolo in patria faciat porticum publicam, in qua poni uolo imagines argenteas: item marmoreas: Plinius, [e] placuit lugere filium, luget ut nemo: Placuit statuas eius & imagines quam plurimas facere: Hoc omnibus officinis agit, illum coloribus, illum cera, illum ære, illum argento, auro, ebore, marmore effingit. Viris illustribus, & bene de Republica meritis in publico imagines poni solebant & domi priuatim conseruari. Plinius, [f] apud maiores, inquit, hæ erant, quæ spectarentur, non signa externorum artificium, nec ærea aut marmorea. expressi cera vultus singulis disponebantur armarijs, ut essent imagines, quæ comitarentur gentilicia funera, semperque defuncto aliquo aderat totus. familiæ eius, qui unquam fuerat, populus. Aliæ in foribus, & circa limina animorum ingentium imagines erāt, affixis hostium spoliis quæ nec emptori refringere liceret, quæ etiam domi nis mutatis domus ornamenta erant. Has in publico uiuentibus Caligula poni prohibuit. Tranquillus, [g] uerùit posthac, inquit uiuentium cuique usquam statuam, aut imaginem nisi se consulto & auctore poni.

b in l. 7. Quintus de annu. legat.

c in l. lex quæ in tores. 5. ne autem & 5. ne uero C. de admin. tutor.

d in l. scia 5. ult. de aur. & arg. leg.

e epist. 7. li. 4.

Alia præterea P. P. habebat ornamenta, quibus & Proconsules, & Præfides utebantur. Annonas, ut alij magistratus, ex publico, Sed longè pinguiores, quale in Claudio Trebellius Pollio olim fuisse scribit, uide licet frumētū, uinū, oleū, laridū, acetū, olera, hordeū fœnum, ligna, paleas, cerā, aurū, argentū factū uestes mulos, equos, & alia, quæ ibi referuntur. Sed pecunia posteà pro his dari iussa. Iustinianus P.P. Africæ centum libras auri præfinit. [h] Nūc ad aliū il lustrē i. Præfectū urbi secundū Notitiæ, & Codicis Iustiniani ordinem, qui eum P.P. subnectunt, est ueniendum.

f li. 35. ca. 2.

h in l. 1. C. de of. P. P. Afric.

DE PRÆFECTO VRBIS Constantinopolis. Cap. XXV.

CONSTANTINOPOLIS antea Byzantium dicta, quod Pescennio Nigro [i] fuisset, à Seuero Imp. plane diruta, ac theatro, thermisque, ac omni cultu atq; honore detracto, in vici formā redacta fuerat, & Perinthijs adiudicata. Postea vero imperij sede eò trāslata, in antiquū splendorē restituta, & noua Roma à Cōstantino est appellata, [k] omnibusque Romæ veteris priuilegijs est potita. [l] Id constituit secunda Synodus Constantinopolitana, [m] imperante Theodosio magno, & Chalcedonensis [n] confirmauit, quod & Suidas, Eustachiusque memorant. In omnibus igitur Romam æmulata, quemadmodum illa, & ipsa in regiones XIIII est diuisa. [o] Aureum quoque miliarium pro vrbis vmbilico habuit Capitolium, pōrem subiicium, obeliscum, theatra, circeum maximum, horrea, amphitheatra, pistrina, thermas, columnas intus pernas, duas Basilicas, porticus, & multa alia, quæ Romæ insignia reperiebantur. Itaque & vrbi Præfectum exemplo Romæ obtinuit, qui ciuiles, & criminales causas in vrbe, & extra intra aliquot stadia etiam Senatorum iudicaret, [p] ex prouincijs etiam ad eum prouocabatur, quemadmodum a Præsidibus, & Proconsulibus ad Præfectum vrbis Romę appellari ex Mœcenatis sententia Augustus induxit, vt auctor est Dion, q & Cassiodorus. Vopiscus in Florriano, omnis prouocatio, inquit, Præfecti vrbis erit; quæ tamen à Proconsulibus & ordinarijs iudicibus emerserit. Idem paulò post. Præfecturæ vrbanæ appellatio vniuersa decreta est: & rursus. Redierunt ad præfectum vrbis appellationes omnium potestatū & dignitatum. Verum pluribus Præfectis prætorio inuentis, ad ipsos prouinciarum causæ sunt deuolutæ, [r] eas tantum, quæ Romæ à Prætoribus cognitæ fuerant, vrbi Præfectus retinuit. [s] At Constantinopoli, quo maiorem eius Præfecto auctoritatem adderet, Constantius statuit, vt à duobus Ponticæ diœceseos rectoribus, id est, Bithynię, & Paphlagoniæ, & totidem A siaticæ, i. Lydiæ, & Phrygiæ salutaris, & duobus Procōsulib. Asiæ, Hellespōti, & insularum, & à tribus Thraciarum diœceseos, Europæ, Rhodope, & Hæmimonti, quę sunt nouē prouinciæ, ad ipsum appellaretur. [t] Exemplo etiam Præfecti Romæ idem paucos milites in vrbis stationibus ad sedandos tumultus disponebat. [u] Ad eundem disciplinæ & editio spectaculorum pertinebat, & ideo mulctæ sępe arcæ theatrali Præf. vrbi applicabantur. [x] Ad ipsum & cura carnis, vt iusto pretio venderetur, & fori æqualium spectabat. [y] Imo totius annonæ prouidentia ipsi, & Præfecto annonę erat commissa. [z] Liberalium quoque studiorum disciplinam Constantinopoli exerceri curabat, vbi tres Rhetores, decē vtriusque linguę Grāmatici, quinq; sophistę, vnus philosophus, & duo legum interpretes quemadmodum Romę à Præfecto conducti docebant. [a] Procurabat etiam, vt mille centum tabernę ecclesię magnę a Constantino & Anastasio donatæ farcirentur. [b]

i Herodianus in 1.

k l. 5. C. de operib. publ. l. generaliter in fi. C. de epise. & cler. l. 1. 6. C. de sacrosan. eccle. l. 2. C. de priuileg. vrb. Constant.

l in can. 3.

m can. 28.

n can. 28.

o 5. antep. nouel. 43.

p l. 1. in prine. ff. de off. prę. vrb. l. 4. C. Theod. de iurisd.

q lib. 52.

r l. 3. Proconsulibus. l. ad dictos. l. præcipimus. C. de appellatio.

s l. 1. apud. C. de appellatio.

t l. cum appellat. C. de appellat. l. 23. C. Theod. l. vlt. C. de his, qui per iniur. iud. non appella.

u l. 1. 5. vlt. ff. de off. prætc. vrb. & Dion.

x l. nouel. 63. in fine.

y d. l. 1. 5. cum cautis.

z d. l. 1.

a l. 1. C. de stud. lib. vrb. Rom. & Constant.

b nouel. 59. 5. 1.

Primus Honoratus ex Præfecto Galliarū Constantinopoli Præfectus est, Anno salutis 362. & penultimo Cōstantij imperij, vt D. Hieronymus in chronicis, Cassiodorus, Socrates, & Sozom. tradunt. Is consularis Byzantij est appellatus, qđ nomē aliquot annis, vsq; ad Valentiniani, & Valentis imperiū permansit. [c] scribit. n. Gregorius Presbyter D. Gregorii Nāzianzeni, dū ecclesię Constantinopolitanæ præesset per calūniā accusiāt, ad consulare vrbis perductū, absolutūq; fuisse. Itaq; cōstat eū magistratū, ut cōsularē vocati, quare inscriptio rescripti Valentiniani [d] ad Honoratū recte hēt Consulari Byzantij, vt olim legebatur, non Byzatij, vt postea est muratum, quæ vrbs Byzacenę prouincię erat caput, cuius vniuersę cōsularis nō vnus Byzatij vrbis fuisset appellādus.

c l. 1. C. de offic. comit. rer. priua.

d in d. l. 1.

Vterque Præfectus vrbi P. P. dignitate æqualis

Universidad de Deusto
Biblioteca

censebatur ; [a] & illustris erat , [b] In senatu tamen supra illos sedebat, [c] & in vrbe omnibus antecellebat : [d] deposito vero officio ex Præfectis prior magistram functus præcedebat. [e] Præerat senatui , in quo etiam primus sententiam dicebat iura a principe condita ibidem legi curabat. (l.1.C.de bon.mater.) Sedebat autem Constantinopoli Senatus plerunque eo in loco, qui septimus vocabatur. Niceph. enim [f] scribit Pulcheriam Theodosio fratre defuncto, conuocatis ad septimum Senatoribus Martianum Imperatorem creasse. Vnde plura in septimi consistorio, iura recitata dicuntur. [g] Sed vitio librariorum, sæpe scriptum est septies, pro septimi. In eo vero Præfectus vrbi Præfecto Prætorio erat inferior, [h] ab eo, non à prætorianis sententiis appellabatur. [i] Insignia eadem quæ Romæ Præfectus habebat , nempè vultus Principum , librum mandatorum inter quatuor ardentes cereos abaco impositum , quadrijugũ currum auratum, quo per vrbem vehebatur , præconibus eum imperij patrem acclamantibus. [k] Cassiodor. [l] de præf. vrbi loquens Carpento, inquit, vehe ris per nobilem plebem , publica te vota comitãtur; fauores gratissimi , consona tecum voce præcedũt : Hæc ille . Non tantum enim præcones , sed & plebs eum faustis manibus excipiebat . Alij quoque maiores magistratus , vt Magistri militum , Magister officiorum , & alij Illustres curru intra vrbem vehebantur . Gratianus , [m] Omnes , inquit , honorati , siue ciuilium seu militarium vehiculis dignitatis suę, & carrucis intra vrbem sacratissimi nominis semper vrantur , Appellat autem vehicula dignitatis , quia ob dignitatem ita in publicum prodibant , qui mos hodie ab aula recessit ; Cetera huius magistratus insignia , in Præfecto Romæ explicabuntur . Alexander A. [n] P. V. vrbi amicum vocat. Alii Imperatores hac appellatione ad eum scribebant TVA MAGNITVDO , [o] SINCERITAS , P ILLVSTRIS AVCTORITAS TVA , q SVBLIMITAS , [r] & similia quibus erga Præfectum prætorio vrebantur: Eius etiam sedes AMPLISSIMA vocabatur , quemadmodum , & Prætoriana , & ipse GLORIOSISSIMVS [s] est dictus . Eius fori aduocatorum numerus octuaginta fuisse videtur, ita enim Iustinus diminuit ad Theodorum P. V. scribens [t] quem alij P.P. fuisse volunt quorum . XV. eminebant, & Primates vocabantur , istorum primus fisci aduocatus cum salario publico fiebat,& hi omnes iisdem priuilegijs, quibus Fisci patroni gaudebant. [u] Clarissimique vocabantur .

Nulla huius Præfecti extant insignia , cum tamen vsq; ad répora Notitię,& Iustiniani & vltra hic magistratus continuauerit, Theodosius enim minor , & Valentinianus circa annũ salut. cccxxvij. Theophilo P.V. Constãtinop. scribit,[x] & Iustinianus sępe eũdem Præfectum nominat, [y] forte existimauerũt ea, quæ in Occidente in Præfecto Romæ repræsentãtur, pro hoc sufficere. Aut aliquod folium deest . Eiusdem officium omittitur . Idem tamẽ fuisse arbitror, quod erat Præfecti vrb. Romæ, nempe habuisse Principem, Cornicularium, Aditorem, Commentariensem, & alios . Aditor primicerij titulo honestabat, & priuilegium habebat, ut captarũ personarũ delinquentiũ curã susciperet, biennioq; tantum in officio permanebat. Theodosius, [z] Primicerius, inquit, aditor tuæ sedis officij curã, insuper personarũ suscipiat. De aliis non pòt intelligi, q̃ de custodię traditis, & erat aditor totius officij, & Cõmentariensis, delinquentesq; capiebat . Vult aũt Theodosius, ut non tantum fontes capiat Aditor, sed & eorum curã habeat, ex cõsuetudine Constãtinopolis, cum aliàs hęc cura esset Commentariensis . Præter officiũ alios sub se hic Præfectus habebat, qui in Præfecto vrbi Romę a Notitia recensiti commodius explicabuntur. Duos tamen Præfectos, videlicet annonæ, & vigilum, non ociosè hic repetemus, quorum usus ab Occidentalibus diuersus reperiebatur. Vicarium urbis Constantinopolis, q Romę erat, Notitia nullũ nominat. Quòd vero Valentinianus, & Valens ad Volusianum . V.C. Vicarium scripsisse legũntur, [a] suspectum est: ijs enim imperantibus Præf. vrb. nõ Vicarius fuit. [b] Aut certe de vrbis Romæ Vicario est intelligendum, vbi illud [c] rescriptum est conditum , [d] quod cum Taracnenses , & Tuscos calcem in vrbe vehere iubeat ad Constantinopolim longe ab eis populis distantem non potest referri.

[a] l.3.C.Theo.de calcis coctoribus.
[b] l.28. C. de decurionib.
[c] l.2.C.Theo.de incest. nup.
[d] d.l.3.C.Th.de calcis cocto.

DE PRAEFECTO ANNONAE. Cap. XXVI.

C. de offi. Præfecti annonæ Græca constitutio.

PRAECIPVA cura P.V. erat annonæ, qui cum pluribus negocijs occupatus, huic cõmode intẽtus esse non posset, proprius eius rei gratia creatus est magistratus, Præfectus annonæ vocatus. Is interalia, q̃ in Præfecto Romę dicẽtur, panes inter pauperes diuidebat. Constantinus enim, diuersis hoium generib. eos est elargitus. [e] Primo illis qui domos Constantinopoli habuissent, f & hi panes palatini dicebantur . [g] Suidas uero, [h] quemcunq; panem ex Principis palatio exeuntem, palatinum vocatum fuisse autumat. De his interpretandum est Theodosij rescriptum [i] ad Proculum P. V. Annonas, inquit, publicas, non tam titulis dignitatum, quàm singulorum meritis attribuas Constãtini liberalitate clarum, ideoq; nihil ex his scholarum nomine vendicetur, sed pro cuiusq; merito concessa seruentur . Merita autem eorũ intelligit, [k] qui ædificassent, & ob id ciuicæ annonæ appellant, [l] uel publicæ. Hæc enim uocabula confunduntur . [m] Alios panes Constantinus assignauit militibus , qui & ipsi vrbem ædificijs exornassent. [n] Hi in pane cocto exhibiti domibus assignabantur . [o] & panes ædificiorum dicebantur, [p] Alios prætèrea panes quo anno Consul fuit Constantinus , singulis diebus inter plebem diuisit, quibus ẽt uinum, carnem, & oleũ addidit, vt ait Suidas, P & id per multos annos obseruatum fuit. Octuaginta millia panum, eũ quotidie pauperib. elargitũ Metaphrastes 9 scribit: Socrates octuaginta millia modiorũ frumẽti. [r] Sordidus erat hic panis, duas uncias, & semis pẽdẽs . Valentinianus uero buccellas mundas sex vnciarũ dedit. [s] His alios addidit Theodosius Magnus, [t] & alios Martianus, [u] Tribunalibus aũt varijs in locis ciuitatis erectis illos p gradus ascendentes pauperes accipiebãt. Cum enim vnus locus ad diuidendos inter tantam plebẽ panes, non sufficere, centum & decem septem per xiiii. Cõstantinopolis regiones, marmorei gradus sunt cõstructi, ut in antiqua Constantinopolis descriptione ante Notitiam legitur. vnde hic panis gradilis appellabat, quem aliunde q̃ à gradibus cuiq; assignatis populus accipere nõ poterat. [x] Valentinianus: ne qd, inquit, super gradili pane fraudis oriatur, iussimus omne illud, qd populo penditur, palam in gradibus, non ciã a pistoribus ministrari. Erant igitur sui cuiq; tribui gradus destinati, quos mutare nõ licebat, nec alter ad alterius gradũ transire poterat, idq; officiales Præfecti annonæ prohibebãt. Idem Valentin. [y] Panis, ait, gradilis in aliũ gradũ translatio inhibetur , & cognoscat officiũ Præfecti annonæ , seuerissima sibi imminere supplicia, si vlterius translationẽ per gradus permiserit commutari. Ciuiles ẽt hi panes vocantur, [z] qa ciuibus dabantur, ad palatinorũ differentiã, & aliorum, qui quibusdã scholarum hoibus prælabantur. [a] Hę populares ẽt annonæ, & ciuicæ sunt dictæ. [b] Bãdẽ olim Romę liberalitate, sed nõ tanta largitate Trajanus exercuerat, [c] quinq; millib. n. puerorũ, & puellarũ inopũ alimenta decreuerat . [d] Eorũ numerũ Aurelianus auxit, vt ait Vopiscus. Quare in pluribus nummismatis Traiani, & Hadriani hi gradus visuntur, p quos populus ascendit panẽ accepturus . In summo est scriba, & alius cũ tessera, q panes diuidit. Hi olim neq; alienari, neq; in aliũ transferri poterant . [e] Sed illis a multis alienatis , Theodosius eos contractus confirmauit ,

[a] l.3.& 9.C.Theo. de anno. ciuil.
[b] l. 12. & 13.C. Theo.eo.ti.
[c] l.7.C. Theo.d. tit.
[d] in uerb. παλατῖνοι.
[e] in l. 2. C.de annon. ciuil.li. 12.
[f] l.1.&seq.C.T. de anno. ciuil.
[g] in l.1.C.eo.ti. & l.10. C.eo.
[h] d.l.pen.
[i] l.1.C.T.eo.ti.
[k] l.1.C.de cano. frum. urb. Constant.li.11.
[l] in l.5. C.T.d. de anno. ciuil.
[m] in d.uerb. παλατῖνοι.
[n] 6. Nouemb.in Paulo Patriarcha Constantinopolitano.
[o] li.2.c. 3.
[p] l.5.C.Th. d.tit.
[q] l.pe.C. Th.eo.
[r] l.ul.C.eo.ti.

confirmauit, & distrahi permisit . [a] Quare postea alienari, & in dotem dari potuerunt . [b] Nunc alios sub hoc Præfecto magistratus prosequemur, qui etsi sub Romæ Præfecto erunt explicãdi , diuersam tamẽ Constantinopoli formam habebant, & ideo hic de ipsis necessariò est dicendum .

[a] in l.ul.C. de annon.ciuilib.
[b] d.l.vl. §.præterea,C. de iur.do.

DE PRAEFECTO VIGILVM. Cap. XXVII.

ff. & C. de officio Præfecti vigilum.

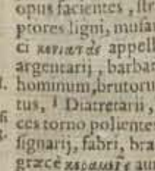

VEMADMODVM sub Romæ Præfecto erat Præfectus vigilum, septem cohortibus imperans , quæ incendia in vrbe orta arcerent, ita & sub Constantinopoli Præfecto, alter vigilũ, quingentis sexaginta tribus collegiatis nuncupatis imperabat. Erant hi ex diuersis artificum corporibus delecti, per xiiij. vrbis regiones, ad arcenda incendia dispositi, in quibus plures, vel pauciores locabantur ; prout amplæ, angustæue regiones erãt , vt docet antiqua vrbis Cõstantinopolitanæ descriptio, quæ collegiatos in quaque vrbis regione 25. 80. aut 90. pro cuiusq; latitudine recenset. In vltima regione errore librarij desunt 38. qui aliarum regionum collegiatis aggregati, numerum 563. constituunt, quos ab Honorio , & Theodosio iu rescripto ad Aetium. [c] P.V. recẽsentur. De his in prima Constãtinopolis regione, ita legitur. Prima regio continet collegiatos XXV. qui è diuersis corporibus ordinati incendiorum solent casibus subuenire. Secunda regio continebat collegiatos XXXV. Aliæ plures uel pauciores alios. His ergo, imperabat Præfectus vigilum, quorum opera arcebantur incendia , & in defuncti locum prælectibus corporatis, alium subrogabat, nec his alij addi, nec ipsi mutari poterant Honorius , & Theodosius, [d] Cessante, inquiunt, omni ambitione, omni licentia, quingentorum sexaginta trium collegiatorum numerus maneat, nulliq; his addendi, mutandi. vel in defuncti locũ substituendi pateat copia, ita, vt iudicio tuæ sedis, sub ipsorum præsentia corporatorum in eorũ locum, quos humani subtraxerint casus , ex eodem, quo illi fuerant corpore, subrogentur, nulli alij corporatorum præter dictum numerum per patrocinia immunitate concessa . Ad Aetium P. P. est illud rescriptum, sed legendum est P. V. vt habent emendati Codices, nam ipse functus est hoc magistratu Constantinopoli . [e] Deligebantur uero hi collegiati, ex XXXV. corporibus artificum, qui à Constantino in rescripto ad Maximum [f] recensentur, eosque ab aliis muneribus personalibus, præterquam ab arcẽdo incendio immunes facit. [g] Corporati autem artifices sunt , architecti , [h] medici , pictores , statuarij, marmorarij, lectarij, seu arcarij. id est, qui lectos siue fulcra lectorum , & arcas fabricant , clauicarij , qui claues, quadrigarij, qui currus, uel quadrataríi, quos græco vocabulo τετράτους appellant, vermiculatum opus facientes , structores , idest ædificatores , sculptores ligni, musarij, deauratores, albini, quos Græci κηριατάς appellant , id est parietum dealbatores, argentarij , barbaricarij , qui ex filis auro elaboratis hominum, brutorumue imagines effingunt, ait Donatus, [i] Diatretarij, margaritas perforantes , uel calices torno polientes, aut cælantes, [k] ærarij, fusores, signarij, fabri, bracarii, aquæ libratores , figuli , qui græcè κεραμεῖς aurifices, vitriarij, plumbarii, specularij, pelliones , fullones, carpentarij, i. sculptores, dealbatores, cusores, linarii, qui linum curant, signarii, bracteari, græcè πετάλουργοι. His omnibus P.V. imperabat , ex eorumq; corporibus 563. ad arcenda Constantinopoli incendia eligebat . Symmachus P. V. [l] Valentinianum A. rogat, ne noua equorum collatione ad vsum exercitus , plebem Romanam oneret . Hi sunt , inquit , qui fabriles manus Augustis operibus accommodant , per alios fortuita arcentur incendia : quibus verbis morus Imperator indictum onus remisit. [m] Sed quod ad Præfectum Vigilum pertinet , is magistratus vilioribus dari cœptus , conspirantibus etiam cum eo furibus , paulatim despectus est . Quare Iustinianus eius loco Prætorem plebis creauit, cui etiam in eos, qui nocte incẽchando , uel furando , uel alio modo deliquissent , gladii ius dedit . [n] Imperabat hic Præfectus , & Vicomagistris , quos ab Augusto inuentos Tranquillus [o] scribit , spacium vrbis , inquit , in regiones , vicosque diuisit , instituitque , vt illas annui magistratus sortito tuerentur, hos magistri è plebe cuiusque vicinię electi . Hi Cõstantinopoli numero LXX. instituti per noctem quini xiiii. vrbis regiones custodiebant, quemadmodum in descriptione urbis Constantinopolitanæ legitur.

[a] l.1.C. de priu. corp.& l. 1. C.de collig.li. 11.
[b] l. 1.C.de excus. artif.
[c] l.8.& 9.C. de iur. & mercato.
[d] in d.l. pen.
[e] l.1.C.de ædific. priu.
[f] in l.2.C.de excusat.artifi.
[g] l.1.C. de priu. corp.& l. 1. C.de collig.li. 11.
[h] l. 1.C.de excu. artif.
[i] in 11. Aeneid.
[k] l. fi seruus, t.fi cattecm, ff.ad leg. Aquil.
[l] li.1.epist.
[m] l.1. C. The.de priuil.corporato.
[n] in nouel.13.
[o] in Augus. c.30.

DE DECANIS SEV LECTICARIIS. Cap. XXVIII.

p nouel. 59.c.4.

DEcanorum etiam , seu Lecticariorum , qui lectis P impositos mortuos efferebant , curam Præfectus vrbi habebat . Hi a ferendis lectis nomẽ traxerũt. Alio nomine Decani sunt dicti , forte quod in decades essent diuisi . A Constantino Pio Principe sunt memi, ut gratuitã exportandis defunctis operã præstarent , eamque ob causam maiori Ecclesiæ Cõstantinopolis 950. ergasteria donauit, alia 150. Anastasius cum quibusdam aliis reditibus addidit, quæ numerum M C. ergasteriorum efficiebant, ex quorum pensionibus sumptus funerum subeant. [q] Itaque Iustinianus mandauit Præfecto vrbi , ut præfata ergasteria ab aliquibus vsurpata Ecclesiæ memoriæ restitueret ; octingentaque eius defensoribus, trecenta Oeconomis assignaret , qui ex eorum reditibus aureos CCCC. singulis mensibus religiosis darent, videlicet decanis 182. ascetriis , idest , monialibus VIII. quæ psallentes lectum sequebantur , aureos XCI. Acoluthis lumina præferentibus, aureos XCI. canonicis mulieribus , quæ iernichant Xenodochio, & ipsæ, quoq; psallebant, aureos 36. aicendit annua hæc sũma ad quatuor millia, & octingentos aureos ; Qui vero volebat plures lectos, & speciosiores, pluraq; ascetria, pecuniam in Nouella Iustiniani demitã solsebat : Ascæterium autem vult constare ex octo monialibus, & tribus acolythis .

[q] nouel. 59.c.2. Leonis nouel.12

Lecticarii uero seu decani à defensore Ecclesiæ ex 800. ergasteriorum pẽsione alebantur. Horum numerus cum in immensum excreuisset; statutũ est à Theodosio iuniore [r] ne 950. excederent, postea ad M C. excreuerunt: & Iustinianus [s] 800. pauciores nõ esse statuit. Hi ferebant caducer , sepulchrum extruebãt, & in alijs huiusmodi laborabãt, vnde κοπιῶντες. idest laborantes vocantur, [t] a Præfecto vrbi creabãtur. Nullum tamen ipsis certum locum Constantinopoli destinatum fuisse inuenio , sed ut facilè inueniri possent, credendũ eos in certo loco congregatos mãsisse, quemadmodum Romæ; ubi in unis castris degebant in xiiij. urbis regione , quæ castra lecticariorum appellabantur, sed illorum numerus non apparet.

[r] l.4.C.de sacrosan. eccl.
[s] nouel.43.i prin.
[t] in d.nouel. 59. cap. 2.

DE CVRATORIBVS OTERVM Constantinopolis . Cap. XXIX.

QVemadmodum Romæ, ita & Constantinopoli credendum est curatorem uperum fuisse, quæ ante Notitiam in Constãtinopolis descriptione in xiiij. regiones diuisæ icerto auctore recitatur, vt Fora IIII. Theatra II. Circus I. Thermæ VIII. Basilicæ II. Horrea V. Lusoria II. Cisterniæ IIII. Nymphęa IIII. Porticus LII. Pistrina publica xx. Gradus CXVII. de quibus supra. Columna purpurea I. Aliæ minus pervię II. Colossus I. & plura alia, q̃ pprio opusculo me interpretaturũ spero. eorumq; ojum solicitudo apud hũc curatorẽ fuit . Alios quoq; magistratus, q minus. xv. Præfecto urbi Romæ parebãt, sub hoc Cõstantinop. Præfecto fuisse credẽdũ est, vt magistri census, q ibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

a l.testamenta,l. consulta, C. de testa. l.in hac sacratissima,l.secundū C. de dona.
b l.1.4.& seq.C. Theo. de scenic. l.vlt. C. Theod. de expēn. lud. l.1.& 2. C. Theo. de equis cursu.
c l.1.C.Theo.de lenon.
d l.1. C. The. de vsu. Cod. de officio p̄toris. de prætoribus li.12.
e l.fi apud. C.de app.

acta scribi iubebat: [a] sed & agitatores, ac scenici, omniaq; ad ludos spectantia sub hoc Præfecto fuere: [b] Denique lenones, [c] & tota cinitatis politia ei committebatur, vt in præf. Romæ dicetur. [d] Verum quoniam aliquod ius in Prætores Constantinopolitanos eius vrbis Præfectus habebat, & eorum iura meminerunt, de his est videndum.

DE PRAETORIBVS CONSTANTINOPOLIS. Cap. XXIX.

ROMAE Constantino Imperante duo tantum Prætores erant, a quibus ad Præfectum vrbi appellabatur. [e] Byzantium vero sede Imperij translata, Constantinus nullum illi vrbi Præfectū, sed tres prætores dedit, primum a se Flauium nuncupatum, quem in ludos, & theatra vigintiquinque millia Follium, & libras argenti quinquaginta ad oblectandum populum impendere voluit: quæ summa est plus minus nostrorum 500. Aureorum. Follis autem secundum Suidam æquat fermè dimidium nostrum quadrantem. Secundum Prætorem etiam a se Constantinianum appellauit, quem viginti millia follium, & quadraginta argenti libras intumere iussit. [f] hic est Prætor Constantinianus, qui alienantibus prædia minorib. decretum interponebat. [g] Tertium Prætorem vocauit triumphalem à victoriis, quas sæpius obtinuerat: & fuisse xv. millia follium, & triginta argenti libras erogare præcepit. [h] Nec nisi Senatores, & a Senatoribus eligebantur, [i] Postmodum sub Constantio quinque facti sunt prætores, quorū primus fuit Constantinianus, qui in honorem magistratus libras argēti mille in aquæductus seu fabricas publicas impendebat. Alter erat Flauialis, qui & ipse in easdem fabricas libras 500. erogabat. [k] Alij ludos edebant. Hæc autem officium Præfecti vrbi exequebatur. [l] Deinde sub Valentiniano ad numerum quatuor redacti sunt Prætores, qui kal. Ianuarij magistratum inibant. [m] Gratianus alios quatuor addidit. Demum Valentinianus III. & Martianus tres tantum ex Senatoribus Constantinopoli habitantibus creari mandarunt, [n] qui causas liberales, & liberorum cognoscebant, ac decreta minoribus prædia alienantibus interponebant, [o] nimoresq; captos in integrum restituebant: eos forte tum intermissos Notitia prætermittit Imperante Iustiniano vnus Cōstantinopoli Prætor plebis nuncupatus fuisse videtur quem ipse magnificentissimum appellat, & apparito rem habuisse dicit. His, quæ ad Prætorem vrbis Constantinopolis pertinent, explicatis, cum huic ordini illustrium continuata ram Notitia, quam Codex Iustiniani magistros militum subnectant, de his est videndum.

f l.5.C.Theo.de præto.
g l.vl. C.de præ. minor.
h lib.5.
i l.vlt. C.de offi. præt.l.12. C.Th. de præto.
k l.13. C. Theo. de præto. l d.l.13.& 20.
m l.20.C. Theo. de prætor.
n l.vl. C. de offi. præto.
o l.1.C.eo. ti.in prin.ff. de ventre inspiciendo.
p l.nouel. 89.c.2 seu auth. de testibus.

DE MAGISTRIS MILITVM. Cap. XXX.

C.de offic. magistrorum militū.

PRIMA pars Breuiarij imperij, quod Augusti manu scriptū fuisse Tacitus, Tranquillusq; scribūt, continebat, res militum, & quot sub signis vbiq; esset, quorq; classes reperirentur. Hæc postmodū per latercula diuisa curtius in Notitia sunt transcripta, cum de his igitur arq; eorum Præfectis sit dicendum illorum origo hic altius est repetēda. Ante inuentos magistros militum, consulares vocati tanquā Imperatoris legati, ad regendum exercitum mittebantur, quibus milites tam pacis, q̄ belli tempore obtemperabant. Tranquillus in Tiberio, [q] corripuit, inquit, consulares exercitibus præpositos, q̄ non de rebus gestis Senatui scriberent: & in Domitiano [r] Oppium Sabinum consularem a Dacis oppressum scribit. Consularem appellatum Vlpianus tradit, [s] quia consularibus insignibus vrebatur: ecis, ait, qui exercitui præfuit, licet consularibus insignibus vratur, ignominiæ cā ab Imperatore missus, hac nota laborat. Vegetius uerò, qa ex consularibus viris exercitibus præfici solebant, cō sulares appellatos fuisse innuit. [t] Legati nomen adhuc Alexandro imperante erat in vsu, Lampridius, [u] Apparitores, inquit, nullos esse passus, iussit, vt ante tribunum milites quatuor ambularent, ante Ducem sex, ante Legatū decem legatis Magistri militum successerunt. Vegetius. [x] Legati, ait, Imperatoris, ex cō sularibus ad exercitum mittebātur, quibus legiones, & auxilia vniuersa obtemperabant in ordinatione pacis, vel necessitate bellorum, quorum loco nunc illustres viros constat Magistros militum substituros, à quibus non binæ tantū legiones, sed & plures gubernabantur. Hæc ille. A quō vero Magistri militū inuenti fuerint, non constat. Certum est, post Alexandrum à posterioribus Principibus introductos. Metaphrastes Theophilum Magistrum equitum sub Decio, & Veturium sub Diocletiano nominat Magistrum peditum. Aurelianū quoq;, qui mox imperauit, Magistrū militum p Thracias Fl. Claudij fuisse Vopiscus scribit. Et Eusebius Cæsariensis Saturninū vnum ex xxx. tyrannis Carino imperante. Magistri autē dicti sunt, quibus alicuius negocij cura præcipuè demandabatur, [y] Indeq; magisteria hæc potestas est appellata. [z] Ita ēt Paulus Diaconus vocat. Cæterum cum Præfecti prætorio vbiq; ordinandi, & puniendi milites potestatem haberent, Constantinus militari imperio ipsis adempto, duos magistros militum instituit, alterū equitum alterum peditū, qui omne ius in milites haberent, vt auctor est Zosimus, [a] quod in Occidente semper est obseruatum. Magnus uerò Theodosius, vt obus ex partibus hostibus occurreret, plures Magistros militum creauit, ut in 4. Zosimus scribit, q̄ mox ad numerum quinq; in Oriente sunt redacti. In Occidente duo permanserunt, alter equitum, peditum alter, qui in Principis comitatu degebant, & tanq̄ apud eum manentes, in Præsenti sunt vocati, [b] His Iustinianus in Polemoniaco Ponto, Armenijs, alijsq; adiacentibus regionibus, Zetam magistrum militū addidit. [c] Horum fermè eadem potestas erat in milites quæ Præfectorū Prætorio remansit in prouinciales, [d] Ciuiles enim criminalesq; illorū causas audiebant, [e] & terminabant, [f] Ab ipsis tamē prouocare licebat. [g] Qui verò eorū vice exercitibus imperabant, in caligatos tantū, seu gregarios milites, non tribunos aut Centuriones, ius gladij exercebant. Hanc secundam post Principem dignitatem fuisse D. Hieron. [h] scribit. Tribunæ, inquit, apud Græcos nomen est, secundi gradus post regiam dignitatē, quos nos Magistratus vtriusq; militiæ, & Præfectos annonarij cibarij vocamus, inter alta comitibus, & magistris militum indultum erat priuilegium, ut gratis in balneis publicis cunctatum lauarētur. C.l. 1. c. in rei mili. cam. vel trib. laua. pref. Ad Magistrum militum scribēs Imperator hoc titulo eum alloquēbatur. INSIGNIS AVCTORITAS TVA, [i] vel PRAECLARA, vel ILLVSTRIS MAGNIFICENTIA TVA, [k] aut MAGNITVDO TVA, [l] vel GLORIA TVA, [m] vel simili appellatione.

Milites antea a Magistris Ducibusq; eligebātur, & probabantur. Postea Zeno hoc sibi reseruauit, atque id primum genus a se probari uoluit, [n] Magistris succedere, qui hodie Generales exercitus vocantur: magistrorum enim nomen hodie ab vsu recessit, & ad publice docentes est translatū, qui vulgò a Summis Pontificibus magistri vocantē, [o] sicut & Doctores. Eodē noie, equitum religioforū Præfecti appellant.

Notitia quinq; Magistros militū in Oriente recenset, qui mixtim equitibus, peditibusq; imperabant, & si secus esset in Occidente, vt dixi. Horū duo erāt in præsenti, vnus p Oriente: Quartus p Thracias, Quintus p Illyricum. Sed iuxta Notitiæ ordinem, prius de præsentalib. est differendū. Vt vero Oriētis collectæ vires appareāt, in fronte totius Oriētalis militiæ, numeros hoc compendio descriptos repræsentabo.

IN

q cap.32.
r cap.6.
s in l.2.in princ. de his qui not.in fam.
t li.2.c.9.
u in eod.
x li.2. de re milita.cap.9.
y l.quibus, ff.de ver.sign.
z l.3.C. de appar. mag.milit. l.3. C. de offi. magi. militū.
a li.2.
b l.pen.C.de apparitor. mag.milit.
c in l. vlt. C. de offi.mag. milit.
d l.pen.C.de of. P.P.Orien. d.l.1. & 2. C. de offic. mag. milit.
e l.1.& 2.& totus tit.C.eo.
f l.de militib.C. de custodia, & exhib. reor.
g l. vlt.C. de his qui per metum iud.non appel.
h in 23. Ezech.
i l.56.C.Theod. de curiis pub.
k nouel. Theod. 14.l.3.C. de offi.mag.milit.
l l.vl. C.de offi. mag.mil.l. 2.3. 5. C. de offic. præf. præt. Africæ: m d.l. 2. in fi.
n l.pen. C. de re milit.
o eo. ti. de magistris, e. literis de constitutionibus c.pen. & vl. de die.
p c.olim de relig.

IN ORIENTE.

Magister militum præsentalis. 1.

Legiones Palatinæ.	VI.
Vexillationes Palatinæ equitum.	V.
Vexillationes comitatenses equitum.	VII.
Auxilia Palatina.	XVIII.

Magister militum in præsenti. 2.

Legiones Palatinæ.	VI.
Vexillationes Palatinæ, equitum.	VI.
Vexillationes Comitatenses equitum.	VI.
Auxilia Palatina.	XVI.

Magister militum per Orientem.

Legiones Comitatenses.	IX.	
Legiones Pseudo comitatenses.	X.	
Vexillatiotiones comitatenses equitum.	X.	
Classes.	VI.	Seleucia hæc sub Comite Orientis. In ponto Euxino nauium. 40. In mari rubro. Syriaca. Alexandrina Carpatia.

Magister militum per Thracias.

Legiones Comitatenses.	XXI.	
Vexillationes Palatinæ equitum.	III.	
Vexillationes comitatenses equitum	IIII.	

Magister militum per Illyricum.

Legiones comitatenses.	VIII.	
Legiones Pseudo comitatenses.	IX.	
Legio Palatina.	I.	In Schytia. I. nauium 125.
Auxilia Palatina.	VI.	In Moesia prima. II.
Classes.	VI.	In Moesia secunda. I. nauium 100. In Dacia. II.

Sunt omnes legiones.	70.
Vexillationes equitum.	41.
Auxilia.	41.
Classes.	12.

DE PRIMO MAGISTRO militum in præsenti. Cap. XXXI.

a l. nemo. C. de re mili.
b in l.vl.C.de diuer. offi.li.12.
c in l. ob carmē de testib.
d in d. l. nemo, C. de re milit.
e li.2.

EXEMPLO duorum P. P. initio duo magistri militum in præsenti creati sunt, vt si vnus noua moliretur, alter obstaret. Hi non simul, sed diuisis inter se copijs, militibus imperabant. [a] Hāc vtrāque militiam in præsenti Leo A. vocat, [b] quia in comitatu Principis degebant. Sic magistratus qui sunt in vrbe, Arcadius Iureconsultus, in præsenti esse dixit. [c] Non tantum, inquit, priuati, sed & magistratus, si sunt in præsenti testimonium dicunt. Vocabantur & præsentes. [d] Arcadius & Honorius: Nemo, inquiunt miles ex his, qui præsentes diuino obsequio nostrę clementiæ depurati sunt, & qui in hac esse vrbe, præsente comitatu sunt concessi, ad aliena obsequia sine nutu principali accedere audeat. De his intellige re Tacitus potest, cum ait [e] Lupercus, legionarios è præsentibus, Vbios è proximis Treuirorum equites haud longè agentes, raptim transmisit. Aliquando præsentes numeri nuncupantur. [f] Hinc prætorium in quo hi Magistri militum conuentias, aut delicta cognoscebant, prætientum Iustinianus vocat. [g] Ex his domestici, qui semper Principem comitabātur, quandoq; præsentales nominabantur, [h] Hos maximos ordines appellat Nicephorus, [i] olim stipatores seu prætoriani nuncupabantur. Herodianus, [k] A Macrino, inquit, corporis custodes, ac stipatores, quos prætorianos vocant, fortiter stantes, reliquum omnem exercitum soli sustinebant, videlicet proceri homines, atque ex omni numero delecti. His duplum stipendium eius, quod alijs dabatur, a Senatu olim fuit decretum. [l] Binos enim denarios diurnos accipiebant, cum alij nec vnum quidem haberēt, vt Tacitus [m] refert. Hos Augustus X. millium cō stituit os in x. cohortes sub totidem Tribunis diuisit, vt [n] Dion refert, quibus postea 3500. electorum Armeniorum succesſere, qui in scholas I X. sub totidē Præfectis diuisi palatium Principis custodiebant, & ob id magistrum officiorum illi præfectum iudicem habebant, in ceteris Magistris parebant, qui præter hos, plures copias infrascriptas præsentales nuncuparas habebant. Cum verò magistris præsentalibus rei bellicæ onus incumberet, ad alios magistros, &

f in l.vl.C.eo.ti. l.4.C. de apparitorib.mag.milit.
g Nouel. 22. in fin.
h l. restituendæ, C.de aduo. diuers. iud. l. vlt. C. de dom. & protect.
i l. 2.C.de curiosis i li.17. cap.1.
k li.5.
l Dion.li.55.
m lib. 1.
n lib.55.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Duces limitaneos aliquem ex suis apparitoribus mittebant, qui a se missa mandata impleri curarent. Hęc responsa vocabantur, [a] & qui mittit, Ad responsum, vel responsalis; sic Prætores Pisidiæ, [b] Lycaoniæ, [c] Thraciæ, [d] Moderator Hellenoponti, [e] & alij copiarum duces [f] inter milites responsalem tenebant, qui a se iussa exequeretur, quæ & mandata vocabantur. [g] Hi erant, vt sunt nunc apud Principes Nuncij Summi Pontificis, Apocrisarij à Græcis dicti, [h] sic D. Gregorius Constantinopoli apud Tiberium Imper. pro Pelagio Responsalis fuit. D. Gregorius, [i] Tempore, inquit, quo pro explẽdis responsis ad Principem ipse transmissus; & in dialogis, [k] dum ait, iussione Pontificis mei in Cõstantinopolitanæ vrbis palatio responsis ecclesiasticis deseruirem. Idem [l] Anatolium, quem ad facienda responsa ecclesiæ in vrbem regiam transmisi, charitas vestra visiter, vt labores, quos in causis secularibus patitur, nobiscum requiem inueniat. Hæc ille. Hi quandoque Vicarij Summi Pontificis sunt appellati. Innocentius enim III. Constantinopoli Vicarium habuit apud Baldouinum, qui Romam nunciabat, quæ ibi agebantur. [m] Præsentalibus militibus Anastasius [n] priuilegium indulsit, vt litigantes pro sportulis executoribus solum aureum soluerent. Hos, vt supra diximus, per cohortes antea in vrbe diuisos Seianus Præfectus prætorio Tiberij seorsum muro inclusit. [o] Hæc castra prætoriana vocat Plinius. [p] Ad extrema, inquit, tectorum in castris prætorianis ab eodem milliario per vicos omnium viarum mensura colligit paulò plus septuaginta millia passuum.

a l.vl.C.de re milit.
b Nouel.24.c.4.
c Nouel. 25.c.1.
d Nouel.26.c.2.
e Nouel.28.c.3.
f edicto 8. Iustin. 5. pen.
g Procop.in 3.de bello Vandalic.
h Zonaras in 1. & c.caueãum.5.1 prim. q.7.
i li.14. motal. c. 32.& li.3. dialo. 32.
k cap. 35.
l epistol. 191.
m c.4.de cõsuet.
n in d.l.vl. C. de re mil.
o Dion in li. 57. Tranq. in Tibe.
p li.3.cap.5.

NOTITIA
INSIGNIA VIRI
ILLVSTRIS MAGISTRI
Militum Præsentalis.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Magistri militum PRÆSENTALIS VEXILLATIONES.

Palatinæ. V.

EQVITES, promoti seniores.
COMITES Clibanarij.
COMITES Sagittarij iuniores.
COMITES Taifali.
EQVITES Arcades.

Vexillationes Comitatenses. VII.

EQVITES Cataphractarij Biturigenses.
EQVITES Armigeri seniores Gallicani.
EQVITES quinto Dalmatę.
EQVITES nono Dalmatæ.
EQVITES primi scutarij.
EQVITES promoti iuniores.
EQVITES primi clibanarij Parthi.

Legiones Palatinæ. VI.

LANCEARII seniores.
IOVIANI iuniores.
HERCVLIANI seniores.
FORTENSES.
NERVII.
MARTIARII iuniores.

Auxilia Palatina. XVIII.

BATAVI seniores.
BRACCATI iuniores.
SALII.
CONSTANTIANI.
MATTIACI seniores.
SAGITTARII seniores Gallicani.
SAGITTARII iuniores Gallicani.
Tertij SAGITTARII Valentis.
DEFENSORES.
RETOBARII.
ANGLEVARII.
HIBERI.
VRSI.

Universidad de Deusto
Biblioteca

FELICES HONORIANI *iuniores.*
VICTORES.
PRIMI *Theodosiani.*
TERTII *Theodosiani.*
FELICES *Theodosiani Isauri.*
OFFICIVM *autem suprascriptæ Magisteriæ in Præsenti potestatis, in numeris militat, & in officio deputatur.*

COMMENTARIVM.

INSIGNE huius magistri fuit liber supra abacum. albo tapeto instratum erectus, cuius tegumentum ferrugineum eiusdem coloris, fascijs in capitibus, & medio cingitur, in umbilico aurea tabella, aureos duorum Principum vultus sculptos tenet. In manu scriptis longus codex, cum argenteo tegumento, & fascijs aureis cincto, super abaco coeruleo tapeto instrato uisitur: in Medio Principum imagines includuntur, quibus Vrsini exemplar caret. Hic Magister vexillationes quinque equitum palatinas habebat, Comitatenses VII. Legiones uerò palatinas VI. Auxilia palatina XVIII. quæ ut planius intelligantur, aliqua de uexillationibus sunt præmittenda.

DE VEXILLATIONIBVS Magistri militum in præsenti. Cap. XXXII.

VEXILLA tàm peditum, quàm equitum fuere. [a] his enim Romani, & signis in legionibus utebantur. Romulus pro signis manipulos fœni in summitate, hastæ legatos habuit, posteà pro his Aquilam, Lupum, minotaurum, & aprum gestarunt, [b] qui in acie simul ordines præibant: Sed Marius in secundo consulatu, Aquilam unicuique legioni præfecit, ut Plinius, [c] & Vegetius [d] referunt. Cætera animalia cohortium signa fuere, quibus additus est Draco manus, & pila ab Augusto inuenta, ut orbem Romano imperio hoc typo subesse indicaret. [e] Aquila primo argentea, & facello inclusa longæ hastæ est præfixa. [f] postea aurea facta, & fulmen aureum pedibus, tanquam Iouis armiger tulit: Demum facta est imperij insigne. Vexillum uerò tàm centuriæ peditum, quàm equitum turmæ fuit, ait Vegetius. [h] Hic tamen uexillatio pro equitum tantũ turma, aut cuneo sub uno uexillo militante accipitur. Vexillum diminutiuum est, a uelo quasi paruum uelum, ut ait Festus. Id erat quadratum, auro & purpura contextum, quod longo conto suspensum, circa Principem ferebatur. Georgius Cedrenus, Vexillationes, inquit, Romani equites appellantur, & vexilla, uela purpura & auro quadrata forma facta. Hæc longis hastis suspendentes, circum Principem gestant, & eum protegunt. Simile habebat Imperator exercitus, quod bandum uocabant. Procopius, [i] Belisarius, inquit, infigne, quod Romani bandum uocant, Ioanni Armenio commisit, & si fieri occasio, iaculari mandauit, id infra uexillum appellat. Flammulæ etiam uocantur, Vegetius, [k] Equitum inquit, Alæ dicuntur ab eo, quod similitudinem alarum utraque parte protegant acies, quæ nunc uexillationes dicuntur, à uelo, quia uelis, hoc est, flammulis utuntur. Hæc ille. [l] Flammulæ autem dicuntur quia erant flammei, ideſt violacei coloris, ait Festus In his vexillis scribebatur, quæ turma, ex qua cohorte, & quota esset centuria. [m] Principis etiam nomen, & forte imago depicta spectabatur, ut auctor est Dion. [n] Tacitus [o] Laceratis, inquit, uexillis nomen Vitelli præferentibus. Tranquillus in Vespasiano. Cum Vespasianum, ait laudibus ferrent, assentire cuncti, nomenque eius uexillis omnibus sine mora inscripserunt. Lampridius in Diadumeno, Vexilla fieri Antonina iussit, fecitque Basiani simulacra, ex auro atque argento. stante verò Repub. in vexillis animalia pingebantur, Appianus [p] enim scribit V. Legionem Cæsaris uexillo elephantem depinxisse, quod his animantibus in prælio occisis, uictoriam retulisset. Constantinus verò signum crucis, quod in cœlo uiderat, in militaria uexilla transtulit, ut ait Eutropius. Inde Ecclesia postea uenerando crucis signo uexillum appendit, duobus signis militaribus seu ceroferatijs cum ardentibus cereis mediam comitantibus. Hæc sunt signa quæ militantem ecclesiam repræsentant. Vexillatio in legione 32. equites continebat. Vegetius, [q] Quemadmodum, inquit inter pedites centuria uel manipulus appellatur, ita inter equites turma dicitur, habet equites 32. Huic qui præest, Decurio nominatur. Centum. n. pedites sub uno Centurione. seu uno uexillo gubernantur, similiter 32. equites sub uno Decurione, seu uexillo reguntur: sed Vegetius de legionarijs turmis loquitur. Vexillatio uero extra legionem uix 300. continuisse potest: Cum enim Magister militum in præsenti 24. Legiones regeret, & 12. uexillationes, proportione peditũ pauciores quatuor millibus vix credendum est habuisse, secundum quam rationem, vexillatio circiter 300. continuisset. certum tamen earum numerum non fuisse puto. Ala propriè erat in legione, quam uelut ala tuebatur, Vnde in Germania 2. itinerarium VI. VII. VIII. IX. & X. legionum alas fuisse dicit; extra legionem etiam & cohortes sæpè reperiuntur. [r] Nam quæ de minore latercvlo emittuntur, omnes sunt alæ sine legione, [s] sed tum plures equites cõtinebat, Liuius enim [t] alam CCC. equitum fuisse scribit. Alibi, [u] CLXXX. Zosimus. [x] Iulianum contra Germanos alam DC. equitum duxisse refert. Vnde patet eas certum numerum non habuisse.

Alã in turmas diuisam fuisse Tacitus [y] significat. Vniuersam enim Treuirorum Alam cum Iusio Classico præfecto, in Coloniarum auxilium missam fuisse scribit, & paulò post. Treuirorum, inquit, turmæ obtulere se hosti incaute. Hæc quandoq; CCCL. equites continebat. Marcellin. [z] Duarum, inquit, turmarum equites circiter. 700. ad subsidium Mesopotamiæ recens ex Illirico missi. Vexillationem cuneum Constantius appellare videtur. [a] Vexillationibus ait, comitatensibus, seu cuneis infinuare debebis: Sed ibi pro equitum numeris vtrosque promiscuè accipit. Ego tamen vexillationem in cuneos diuisam fuisse puto. Vexillatio enim Stablesianorũ sub magistro militum per Orientem, in cuneos diuisa reperitur, quorum duo Ducis Scythiæ obtemperabant, & alij comiti Aegypti. Vegetius alam vexillationem suo tempore appellatam scribit: [b] coitio in vnum cuneus nominatus est, quasi couneus, inquit Diuus Augustinus. [c]

Equitum porrò alij Caraphracti, alij leuis armaturæ dicebantur. [d] Cataphracti erant, qui seipsos, & totos equos loricis, & squammis ferreis contegebãt. Leuis armaturæ, aut hastati, aut ferentarij, vel scutati vocabantur. Hastati seu contati sunt dicti, qui aduersis hastis cominus pugnabant, qui vero præter lanceas scuta ferebant, scutati appellabãtur. Ferentarij, qui procul iaculis, sagittisue hostes feriebant. [e] Horum alij Scythiæ, uel Sagittarij, alij Tarentini, nonnulli iaculatores nuncupabantur: Sagittarij vel Scythæ erãt, qui sagittis feriebant, hos Italicum vulgus Arcerios nominat; Tarentini verò qui iaculis procul dimicabant, Qui bis terue iaculati, mox cominus pugnabant, Iaculatores dicebantur. Vniuersæ Alæ præerat Tribunus, quandoque Senir dictus. Capito. in M. Antonino, Pius, inquit, Marcũ Senirum turmis equitum Romanorum creauit. Hunc sequebatur senator, mox Ducenarius, dein Centenarius, Biarcha Circitor,

a Veget. lib. 2. c. 13. & seq.
b Plin. lib. 10. c. 14. & Isidorus, lib. 13. cap. 3.
c lib. 10. c. 4.
d lib. 12. c. 6.
e Isidor. lib. 17. c. 3. orig.
f Sallustius I Catilin.
g Dion. lib.
h lib. 2. cap. 4.
i in 2. de libello Vandalico post princip.
k lib. 2.
l Idem li. 2. c. 2.
m Veget. lib. 2. cap. 17.
n lib. 40.
o lib. 18.
p iu 2. de bello ciuili.
q lib. 2. c. 14.
r l. 2. in princip. ff. de his qui not. infam.
s Veget. lib. 2. c. 1. l. peu. C. quando prouocare non est necesse.
t lib. 39.
u lib. 8.
x lib. 2.
y lib. 18.
z lib. 18.
a in l. 2. C. de hæredit. Decurio. nec uicohor. militia.
b lib. 2. cap. 2.
c lib. 2. de ordine cap. 18.
d Aelianus de structur. actibus.
e Varro in 6. de lingua latina.

Circitor, Eques, Tiro, vt ait D. Hieronymus, [a] quæ nomina ad gradus officiorum Ducum militarũ sunt translata; de quibus infra dicetur.

a epist. 61. ad Pammachium.

DE VEXILLATIONIBVS Palatinis. Cap. XXXIII.

INVENTIS à Cõstantino Magno Comitibus quorum tres ordines sunt facti, vt Eusebius Cæsariensis memorat, [b] tres etiam militum ordines sunt instituti, & nouis titulis insigniti. Omnes enim, tam equitum, quam peditum numeri aut palatini, aut comitatenses, vel pseudo comitatenses vocati. [c] Sed hoc nomen tantum in legionibus reperitur. Palatini sunt dicti, tanquam custodiendi palatij Principis honorem consecuti, & ideo cæteris digniores habiti. Comitatenses à comitatu. i. aula Principis, in qua degunt, sunt appellati, & in prætorianorũ, quibus succesſerũt, numero habiti, vt infra dicetur. Vltimi sunt pseudo Comitatenses. i. falsi comitatenses, quos imitantur. eosdem enim præfectos, ordines, & Symbola, vt illi, habebant. Sed non ijsdem honoribus aut priuilegijs gaudebant. Palatini enim & Comitatenses, manus h.s stipendium percipiebant. Nam & eorum actuarij sex annonas. i. sex hominum cibaria, & totidem capita seu equorum pabula, a Principe consequebantur. [d] Pseudo Comitatensium uerò actuarij, quaternas tantum annonas capitationesq; capiebant. Comitatensi quoq; sine legitimo hærede, inter sanctio definctio, sua uexillatio, nõ sic cis succedebat; [e] quod in pseudo comitatensibus non obseruabatur. Et ne fraus committeretur, nulli ab uno ordine ad alium sine principis iussu licebat transire. [f]

b li. 4. de ciu. Constantinop. c. 1.
c l. 20. C. Th. de numer.
d in d. l. 20. C. T. de numer.
e l. 2. C. de hæred. ecution.
f l. 14. C. de re milit.

In Notitia auxilia tantum Palatina reperiuntur. Equitum vero vexillationes tam Palatinæ, quam comitatenses, legiones, palatinæ, comitatenses, & pseudo comitatenses recensentur.

In Oriente vexillationes Palatinæ erant XIV. in Occidente IX. comitatenses Orientis XXIX. Occidentis XXXII. plurefque vtrobique suum nomen conseruasse reperiuntur. Quandoque tamen quæ in Oriente vocantur palatinæ, in Occidente inter Comitatenses sunt commixtæ. Causam vero, quòd eadem copiarum nomina in vtroque imperio inuentiantur, hanc esse putõ: Cum Valentinianus Valentem fratrem collegam Imperij fecisset, atque illi Orientē concessisset, cum ipso etiam numeros militum diuisit, vt auctor est Marcellinus. [g] In eaque partitione euenit, ut plura vexillationum corpora, & legionum separata, vtrobique priſtinum nomen retinuerint: vnde equitum Symbola, quæ in Oriente desunt, ab Occidentis socijs sumi possunt. itaque plures eosdem nominis vexillationes diuisæ, in duo imperia eũ suis nominibus transiere. Veluti comites, quorum seniores sub secũdo magistro præsentali in Orientē abducti, iuniores in Occidente permanserunt. Idem Iouianis legionibus Palatinis euenit, iuniores enim Occidentis, seniores Orientis partes tenuerunt. Sic equites armigeri seniores sub primo magistro militum præsentali in Orientem transierunt, armigeris iuniorib. in Occidẽte relictis, idem in Herculianis, Braccarijs, Alcarijs alijsq; legionibus, & auxilijs euenit.

g li. 26.

Habebat hic Magister quinq; vexillationes Palatinas, & VII. comitatenses. A palatio, quod tuebãtur dictæ sunt Palatinæ; palatium autem primum vocata est domus Augusti, a monte Palatino, in quo habitabat, idq; nomen postea inditum est cuicunq; loco, in quo Princeps habitasset, ut auctor est Dion. [h] Vexillationes aũt Palatinæ sub hoc Magistro erãt istæ.

h li. 15.

EQVITES PROMOTI SENIORES.
COMITES CLIBANARII.
COMITES SAGITTARII IVNIORES.
COMITES TAIFALI.
EQVITES ARCADES.

Hi & legionarij, aut ab honore in eos collato nomen habuere, ut promoti, & comites fœlices: aut ab armorum genere quo vtebantur, vt Chamarij, sagittarij, Caraphractarij, Armigeri, Scutarij, Balistarij, Funditores, & similes, uel a loco vnde iunt deiumpti; seu quem tuebantur, vt Arcades, Barcani, Armenij, Persæ, Neruij, Illuri, Transtigritani, & alij huiusmodi: uel ab ordine temporis, quo iunt electi, vt primi seu primani, Secundi, Quarti, Vndecimani; Tertio Dalmaræ, Quinto, Sexti, & Nono Dalmaræ, Tertiodecimani, Quartodecimani, seniores, iuniores, & similes. Aut ab eorum auctore, vt Augustenses, Constantini, Valentinianenses, Theodosiani, Arcadiani, Honoriani, Iouiani, Herculiani, Gratianenses & huiusmodi. Vel à virtute, vt Victores, Inuicti, Rapaces à rapiendis hostium signis, Martiarij, Vindices. Aut ab officio, ut Defensores. Propugnatores, Præuentores, Superuentores. Quandoque a moribus, ut petulantes, Legio pia, fidelis.

Promoti forte dicti, quia ad hanc vexillationem, non nisi per quosdam alios gradus promoti ascendebant, quod in alijs non semper ita obseruabatur: ipsi vero inter se sibi gradatim succedebant. Vegetius [i] Legionum, inquit, nomen in exercitu manet inde, sed per negligentiam superiorum temporum robur infractum est, cum virtutis præmia occuper ambitio, & per gratiam promouebantur milites, qui promouendi consueuerant per laborem. [k] Quasi enim in orbe quendam per diuersas cohortes, & diuersas scholas promouentur milites, ita vt ex prima cohorte ad gradum quempiam promotus, vadat ad decimam cohortem, & rursus ab ea crescentibus stipendijs, cum maiore gradu per alias recurrit ad primam. Ideoq; Primipili Centurio postquam in orbe omnes cohortes per diuersas administrauerit scholas, in prima cohorte ad hanc perueni palmam, in qua ex omni legione infinita commoda cõsequitur; inde ad equestrem militiam transibat: & subijcit, Ita legionarij equites cohortes suas concubernali affectione venerantur. Hæc ille. Promotos eos, qui aliquem gradum obtinuerunt vocat Arcadius. [l] Suidas promotum & precedentem apud Romanos idem esse scribit: sed forte a Fl. Promoto. P.P. & Magistro equitum Theodosij Magni, eorum auctore, nomen habuere: Is fuit consul Anno salutis CCCXCI. Promotorum Marcellinus, [m] meminit.

i li. 2. c. 7.
k & cap. 22.
l in l. 1. C. ad Liuiam de ambitu.
m li. 31.

Seniores verò hi appellantur, quia prior hæc uexillatio, alia iuniore instituta fuit; quæ una est ex VII. Comitatensibus sequentibus. Ad altiorem gradum promotis augebatur stipendium, Lampridius, [n] Habere, inquit, commilitones, p imperio aureos ternos, pro Antonini nomine aureos quinos, & solitas promotiones, sed geminatas: De Promotis ita Marcellinus. [o] Inter hos etiam Promotorum tribunus Potentius cecidit, in primæuo ætatis flore, bono cuiq; spectatis meritis Vrficinij patris Magistri quondam ac morum, suisq; commendabilis. Hi sub Ducibus Palestinæ, & Moesiæ primæ, in limitibus earum regionum excubabant. Nulla uero huius aut sequẽtium uexillationum Symbola hic apparent; Sed in Occidente apud eos, qui ibi huius nominis iunt reperiuntur.

n in Diadumeno
o li. 31.

CLIBANARII apud Persas, a Latinis Caraphracti dicuntur. Hi se, & equos undique ferro tegebant, grauisq; armaturæ milites erant. Lampridius [p] Centum viginti millia equitum fudimus, Caraphractos quos illi, scilicet Persæ, Clibanarios vocant. Marcellinus. [q] Sparsique Caraphracti equites, quos Clibanarios dictitant Persæ; Thoracum munitis tegminibus, & lumbis ferreis cincti, vt Praxitelis manu polita crederem simulachra, non uiros, quos lamina rum circuli tenues, apti corporis flexu ambiebant, p omnia membra deducti, vt quocunque arcus necessitas conuoluisset, uestibus congrueret, iunctura coharenter aptata. Hæc ille. Vegetius. [r] Bini, inquit, Caraphracti equi iungebantur ad currum, quibus infidentes clibanarij, Sarissas, i. longissimos contos in elephantos

p in Alex.
q li. 16.
r li. 3. c. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

elephantos dirigebant. Clibanus uero Latinis est uas æneum, sub quo flamma ardet. D. Hieronymus... [a] Clibanus, ait est coquendis panibus æneus uasculi de ducta rotunditas, quæ sub urentibus flammis ardet intrinsecus. Comitis autem titulo tertij, ut credo, ordinis hi honestabantur. Constantinum enim Comites primi, secundi & tertij ordinis, ad plures hone standos homines inuenisse, ex Eusebio Cæsariensi. [b] diximus.

a in oratione... Hieronym.

b lib. 3. de uita Constantini. c. 1.

COMITES SAGITTARII IVNIORES, ita nuncupati, quia post alios seniores sagittarios inuenti.

Hi sunt scbytæ, ex genere Ferentariorum, sagittis utentes: Marcellinus, [c] Aderat, inquit, comitum sagittariorum pars maior, equestres uidelicet turmę ita cognominatæ, ubi merent omnes ingenui Barbari, armorum, uiriumque firmitudine inter alios eminentes. Idem. [d] Pedestres inquit, lentis incessibus educuntur, earumque lateri equestres commoctæ sunt turmæ, inter quas cataphracti erant, & sagittarij: formidabile genus armorum, Hyporoxotæ Græcè appellantur à Cæsare. [e] Nunc sagittarij, in quit Procopius, [f] in bellum thoracati procedunt, ti bialia usque ad genu, induti. Ab uno latere pharetra, ab altero ense adcincti. sunt & qui hastam ferãt & paruum supra humerum scutum: ut ora cernicem que tueantur. Equitant insuper peritissimè, ut uel equo currente obiter hostem & persequendo possint & fugiendo ferire. Arcum ipsum longè ualidiorem usque in dextram tendunt autem, Hæc ille. Hi sub Ducibus in limitibus excubabant. A Cereali Magistro militum Honorij, hos equites pedites factos fuisse Synesius & affirmat. Reperiuntur etiam alij sagittarij sub alijs Magistris militum. Et sagittarij Parthi iuniores in Occidente.

c li. 16. & 18. sub finem.

d lib. 16.

e in 3. de bello Ciuili. & alibi.

f in 1. de bello Persico.

TAIFALI Septentrionales populi sub Fernobio Duce Thracias populari, cum Frigiderno Gotho rum Principe conserta manu sunt magna ex parte trucidari, reliqui in hostis potestatem uini peruenere: captos Valens circa Mutinam, Regiumque, & Parmam, Italica oppida, rura culturos exterminauit; quemadmodum Marcellinus, [h] scribit. Id fuit circiter anno CCCLXXIX. & subdit; Hanc Taifalorum gentem, turpem, obscenæ uitæ, flagitijs ita accepimus meriam, ut apud eos nefandi concubitus fœdere, copulentur maribus puberes ætatis uiriditatem in eorum usibus consumpturi: porrò si quis iam adultus aprũ excepe rit solus, uel interemerit urtum immanem, colluuione liberatur incesti. Hæc ille. Ex his postea equites Comites factos Gratianus stipendio aluit, & Comites Taifalos uocauit. Inter uexillationes comitatenses in Occidente sunt Taifali iuniores: Hodie extare audio in Germania nobilem Taifalorum familiam, quæ etiam quibusdam in castris iurisdictionem exercet.

h lib. 31.

ARCADES, a loco unde conducti, nomen obtinuerunt: Est autem Arcadia Peloponesi regio, ex qua hi equites sunt electi, & ipsi Comites dicti, ut honestiores apparerent. Est & Arcadia Aegypti prouincia unde hi contrahi potuerunt: sub Duce Scythię in oppido Telamonij degebant. comitatenses uexillationes sequuntur.

DE VEXILLATIONIBVS VII. Comitatensibus. Cap. XXXIIII.

HAE Vexillationes a Principis comitatu, ubi degebant, & unde euocabantur dictæ sunt Comitatenses, sicut & alij milites, [i] Arcadius & Honorius [k] Comitatenses, inquiunt, ac palatini numeri, ad alios numeros transferri non possunt. Palatinos uocat, qui palatium custodiunt, Comitatenses qui in comitatu Principis, & urbe degunt: Iidem Principes. [l] Nemo, aiunt, miles ex his, qui præsentes diuino obsequio depurati sunt, & qui esse in urbe præsente comitatu concessi sunt, quiue de alijs numeris, uel legionibus sunt, sibi uacet, uel aliena obsequia peragere audeat. Petrus quoque Alexandrinus apud Theodoretum [m] & Nicephorum [n] Magnum Comitem largitionum ex comitatensibus fuisse dicit ideist ex Principis comitatu. Comitatus autem est aula Principis, uel ubi ipse est. AEmilius Macer. [o] Qui inquit, ignominia missus est, neque Romæ, neque in sacro comitatu agere potest. [p] Græcus interpres quem citat Alciatus. [q] Palatini inquit, communi nomine dicuntur omnes habitantes in palatio, Alij semper in domo Augusti perseuerantes, comitatenses. comitatum autem locum appellant, in quo uitam ducebat Imperator Hæc ille. Sic & Argentarij comitatenses dicti sunt, qui stant in Principis comitatu. [r] Vexillationum comitatensium meminit Constantius. [s] quæ sub magistro militum præsentali erant, VII. sequentes.

i l. 2. §. pro limitaneis. C. de offi. P. P. Africæ.

k l. contra. C. de re militari. li. 12.

l in l. nemo. C. eod. tit.

m li. 4. ca. 20.

n li. 11. cap. 28.

o in l. militer. §. ignominiosa. ff. de re militar.

p & l. 2. C. quibus non obst. longitemp. præscript.

q C. de palat. sacra. largit.

r l. seruilijs. in fi. C. de palat. sacra. largit.

EQVITES CATAPHRACTARII, Biturigenses, qui sunt populi Galliæ in Aquitania, non longe à Ligeri fluuio, nunc Burdegalenses appellati. Quemadmodum hodie conducuntur Heluetij pedites, Albani equites, & qui Vallones appellantur, ita & Biturigenses equites alebantur ab Imperatoribus Roma. Cataphractarij uerò sunt dicti, ideist totis armis tecti cum equis, ut supra dictum fuit: Quot essent, sciri non potest. Legitur apud Vopiscum in Aureliano ei Valerianum dedisse equites Cataphractarios 800.

s l. seruilijs. in fi. C. de palat. sacra. largit.

EQVITES ARMIGERI GALLICANI seniores quos ab armis quibus utebantur, armigeros dictos fuisse arbitror, quemadmodum enim grauis armatura dicebatur peditum, qui rotundo Clypeo, Galea, & Sarisa, ideist longa hasta more Macedonũ pugnabant, sit auctor est Suidas, [t] ita hos equites, q capite & Thorace ipsi, sed non equi armati essent; armigeros uocatos fuisse censeo. Gallicani uero a gallica, quod genus est calceamenti, uel a Gallijs sunt nuncupati, seniores dicti, quia ante iuniores sunt instituti. Horum aliquot cunci sub Duce Scythiæ, & Mœsiæ secundæ militabant. In Occidente reperiuntur inter uexillationes Comitatenses equites armigeri seniores. Schola armaturarum iuniorum sub est Magistro officiorum, & una est ex XI. scholis, quæ ab his differt.

t in uer. ΘΥΡΑΣΣΟΦΟΡΟΙ.

EQVITES QVINTO DALMATAE, & EQVITES NONO DALMATAE. Primus ex Dalmatia Marcus Antoninus milites delegit. Capitol. Dalmatiæ, inquit, atque Dardaniæ milites fecit, quos natura feroces fuisse ex Sallustij sententia Tertullianus [u] scribit. Hi uero quinto Dalmatæ sunt appellati, quia cum ex Dalmatia multories equitum cunei essent extracti, qui tertio loco, quinto sexto, & nono collecti erant, Tertio, quinto, sexto, & nono Dalmatæ uocabantur: uel potius IX. eorum scholæ fuerunt; quæ a numero nomen habuerunt; Nam qui secundi scutarij iuniores sub magistro equitum præsentali Occidentis appellantur, apud comitem Africæ, sub quo merebant scutarij secundæ scholæ uocantur, sub Magistro militum per Orientẽ merebant tertio Dalmatæ, & sub alio Magistro præsentali sexto Dalmatæ, & equites octauo Dalmatæ, sub magistro equitum præsentali Occidentis.

u in li. de anima

EQVITES PRIMI SCVTATI, ordine præcedunt secundos scutatos, qui alij Magistro militum præsentali parebãt, aut quod essent primæ scholæ ut dixi. scutati autẽ uocantur, quod scutis grãdioribus uterentur. Sicut enim scutati nuncupabantur pedites, qui scutis tecti, plumbatis, uel gladijs & missilibus accincti pugnabant, ut [x] Vegetius memorat. Sic equites, qui thorace, ocreis, galea hastaq; armati, [y] etiam scuto se munichant; scutati nominabantur. Scuta autem sunt oblonga, sicut clypei rotundi Virgilius. [z]

Scutis protecti corpora longis. Ouidius. [a]
Tecta super galeas, longaq; scuta ferunt.

x li. 2. ca. 15.

y Suida in uerb. ΘΥΡΑΣΣΟΦΟΡΟΙ.

z in 9.

a in 6. fastor.

Hi

Hi equites etiam sub magistro militũ per Orientem reperiuntur, & in Occidente inter uexillationes comitatenses. Scutatorum schola sub magistro officiorum est ab his diuersa.

EQVITES PROMOTI IVNIORES, post promotos seniores ad militiam lecti, quos uidimus esse unam ex V. uexillationibus palatinis. Reperiuntur equites promoti iuniores & in Occidente, cum suis insignibus.

EQVITES PRIMI CLIBANARII PARTHI, è Parthis accîti. Primi & ipsi sunt dicti, quia equites secundos clibanarios Parthos, tempore præcedebant, qui sub alio Magistro militum Præsentali merebant. Hæ sunt uexillationes V. Palatinæ, & VII. Comitatenses, quarum nulla nec in impressa, nec in manuscripta Notitia apparẽt insignia, quod fortè equitibus minus essent necessaria, qui facilius conspici, & ad signa post conflictum reuerti poterant. Legiones uerò & Auxilia quæ sequuntur, illis ut sibi necessarijs utebantur, de quibus priusquam dicatur, de legionibus aliquid est differendum.

DE LEGIONIBVS. Cap. XXXV.

b in l. 2. in prin. ff. de his qui not. infam.

LEGIONEM ex sex millibus peditum, & DCCXXXVI. equitibus cõstare Vegetius [a] refert, & si maiorem aliquando numerum, quandoque minorem reciperet. In X. autem cohortes diuidebatur, quarũ prima Milliaria uocabatur, quæ cẽsu, genere, litteris, & uirtute præstabat. Huic Aquila, quod præcipuum erat in exercitu signum, & Romanorum Principum uultus committebantur: pedites mille centũ quinque; equites uerò loricatos centum & triginta sex continebat. Reliquæ, pedites quingenos LV. & equites loricatos LXVI. habebant. Vnde quingenariæ cohortes dicebantur, præter quarram & septimam quæ 600. pedites continebant, quod & Accursius nouit. [b] Ita legionem C. Marius disposuisse dicitur: ante ipsum enim erat quatuor millium, unde quadrata uocabatur. Verum Constantinus porphyre genneta de thematibus legionem uel exercitum circa hæc tempora in præfecturas diuisum fuisse scribit, quarum singulæ ex mille, aut 500. capitibus constabant. Legio autem dicta est, quod uirtum milites, & tantum ciues Romani, & Classici legerentur, ut Varro, & Nonius scribunt. Capite enim censi à militia immunes erant Cohors à cohorte uillæ est dicta, sicut enim illa ex pluribus tectis coniungitur, sic cohors ex pluribus manipulis copulatur, inquit Varro. Solebant autem Cos: ut plurimum, cum binis legionibus militare, quibus ubi opus erat, auxiliares copias addebãt. A Caio uero Iulio Cæsare legionum numerus & nomina originem traxere: Is enim functus consulatu, cum Illyricum & Galliam Cisalpinam, cum tribus legionibus, & Transalpinam cum una in quinquennium obtinuisset, alias addidit. Auctores Dion, Appia. [c] & Plutarch. Tranquillus. Qua fiducia, inquit, ad Legiones, quas à Republica acceperat, alias priuato, alias publico sumptu addidit. Hæc ille. Sex. Ruffus Cæsarem cum X. legionibus quaternorum millium italicorum Gallias, perannos IX. subegisse scribit & decimo fecisse tributarias. pro temporis uerò quo legebantur ordine secundam, tertiam, & quartam legiones appellauit. Nam & Decimanos uocauit, quos post nonam legionem elegit, & cæteris semper chariores habuit, Dion, [d] præcipuam uero, inquit, Decimanam legionem fecit, quia beneuolè erga ipsum Cæsarem se habebant, ita enim ciuiles legiones, secundum delectum ordinem nominabantur. Vnde quæ nunc sunt legiones denominationem habent: Hæc Dion, Decumani non tantum apud Cæsarem, sed & alios Principes semper in præcipuo honore fuere, Vopisc. in Probo, Vt scias, inquit, quanti te faciam, Decumanos meos sume, quos Claudius mihi credidit; Isti sunt, qui quadam fœlicitatis prærogatiua præfules, nisi futuros Principes habere non norunt. Hactenus ipse. Sed & alia legionibus cognomina addita fuerunt, ut MARTIA, quam & quarram legionem à Pompei partibus ad Cæsarem transisse Dion [e] scribit. Hæc autem, quod bellicosa uideretur a Marte cognomentum tulit. Appia. [f] Duas legiones, dicit, Marrias ob audaciam dictas quæ Cæsarem sunt sequutę. Hæ, etsi magna ex parte consumptæ, postea renouatæ, antiquum nomen retinuerunt. Cæsar alij legioni, quam in Gallia Transalpina conflauit, ALAVDAE, nomen imposuit, quod galeam instar capitis illius auis erectam haberet, quam etiam olim Galeritam appellauere. Hæc enim auis in capite plumam eleuatã crista, galeæ similem tenet: Galli Alaudam nominant: Plinius, [g] Galerita, inquit, appellata quondam, postea Gallico uocabulo etiam Legioni nomen dederat Alauda. Tranquil. Addidit air, unam ex Transalpinis cõscriptam uocabulo quoque Gallico, Alauda enim appellabatur, quam disciplina cultuque Romano institutam & ornatam, postea uniuersam ciuitate donauit. Cicero ad Atticum. Antonius cum legione Alaudarum ad urbem pergit; & iterum huc accedũt Alaudæ, cęterique ueterani. Et in Philippicis accusat M. Antonium, quod iudicum Decuriam ex legione Alaudarum fecisset. Antonini uerò nomine emissum itinerarium, tres legiones Alaudarum recenser, videlicet, quintam, nonam & decimam; sed decima Pannonica & Germanica, Pia, Fidelis, Alauda, Prætoria & Fabiana est nominata. Sunt qui uolunt Alaudam legionem uocatam fuisse, quia signum Alaudæ auis gestabat, quod non recipio. Nam Aquilam semper generale signum legionum fuisse Vegetius tradit. Cicero uero in Antonium, ab auspicio auis, eam legionẽ uocatam sentit.

a lib. 2. c. 6. §. in l. 2. in pri. in ver cohortis. ff. de his qui no. infam.

c in 2. de bello ciuili.

d lib. 38.

e lib. 43.

f lib. 4. de bello ciuili.

g lib. 11. cap. 36.

Erat & Gemella legio, ita à Pompeio Magno nominata, quod ex duabus facta esset; auctor Cæsar. [h] Aliæ legiones, alia habuere nomina, de quibus infra dicetur.

h in tertio, de bello ciuili, paulo post principium.

Augustus uero rerum potitus XXIII. ciuiles legiones, uel ut alij malunt XXV. aluit: quarum nomina Dion [i] ponit. Et nunc, inquit, solæ nouendecim ex illis permanent. Earum secunda Augustalis nominata, hybernans in superiore Britannia tertia triparti ta; Pars enim Gallica dicta in Phœnicia, Cyrenaica in Arabia, Augustalis in Numidia. Quarta Scythica in Syria, V. Macedonica in Dacia: VI. in duas diuiditur, quarum altera Victrix appellata est in inferiore Britannia, altera Ferrea in Iudæa. VII. in Mysia superiore: Huic Claudiana nomẽ est, quæ Claudium Cæsarem à coniuratione Camilli defendit. VIII. Augustalis in Germania superiore. X. in superiore Pannonia, ea Gemina appellata, quæ constat ex duobus exercitibus permixtis inter se, & confusis. XI. Claudiana in Mysia inferiore. (Habuere enim duæ legiones nomen à Claudio, propterea quod, ut dixi, illi in coniuratione Camilli affuerunt) XII. Fulminatrix in Cappadocia. (Hæc legio à Vespasiano instituta, postea Christiana facta, Fulminatrix imperante M. Antonio est cognominata. Cum enim à Quadis obsessus esset, & siti cum exercitu conficeretur, precibus à Christo pluuiam impetrauit, & uiginti millibus hostium fulmine extinctis. Fulminatrix est appellata, ut auctor est Eusebius, Nicephorus, & ipsius Antonini epistola. Inde Christianos Marcus persequi desijt.) XIII. in Dacia. Gemina XIV. in superiori Pannonia. XV. Apollonia in Cappadocia. Postrema est uicesima, quæ & Valeriana, Victrixq; appellabatur. Hæ restant ex Augusti legionibus, cęteræ dispersæ. aut omnino sublatæ, aut cum alijs, tum ab Augusto, tum alijs Principibus permixtæ sunt; quæ ob hãc causam dicuntur duplices: Hæc ille: qui XVI. tantum nominat legiones. Postea Nero primã Italicam legit: in inferiore Mysia hybernantem. & Galba primam Adiutricem in Pannonia inferiore, & secundam

i lib. 55.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Iberia. Vespasianus secundam adiutricem in Pannonia inferiore, & quartam Flauiam in Syria. Domitianus primam Mineruiam in Germania inferiore. Traianus secundam Aegyptiam Traianam, & Tricesimam Germanicam Vlpiam. M. Antoninus secundam in Norico, & tertiam in Rhetia, quæ Italicę cognominantur. Seuerus primam secundam & tertiam Parthicam in Mesopotamia. Hæ sunt legiones præter ciuicas & stipatrices, quæ erant cohortes Prætorianæ X. Millium. Vrbanæ IIII. sexmillium, & Vigilum VII. quæ simul excedebant numerum 20000. militū. Præter legiones 23. aut 25. quas Augustus alebat, & auxiliares copias peditum, & equitum, ac nauium, quæ præcise dici non possunt: delecti etiam erant equites externi Bataui dicti à Batauia, quæ insula est ad exitum Rheni fluminis: nunc Hollandia vocata; hi sunt equites optimi. Hæc Dion. [a] Primæ legionis adiutricis meminit Theodosius. [b] Tacitus quoque de his latè disserit. [c]

a li. 55
b in l. ultt. C. de Castrensi pec. & l. ul. C. de apparitorib. P. P.
c lib. 4

Præter supradictos Iulius Capitolinus in M. Antonino, Bucolicos milites in Aegypto nominat, quos ingruente peste seruos armauit, quemadmodum inquit, bello punico factum fuerat, quos voluntarios exemplo Volonum appellauit. Armauit etiam gladiatores, quos obsequentes vocauit, & latrones. Dalmatiæ atque Dardaniæ Diocmitas emit, & Germanorū auxilia contra Germanos. Erat & XXII. legio in Germania Primigenia appellata, cui præfuit Didius Iulianus antequam imperaret. Quartanæ etiam, & Primanæ legioni præfuit Clodius Albinus, ut Spartianus & Capitolinus referunt. Erant quoque Ostensionales milites, qui speciosis uestibus induti olim Imperatorem comitabantur. Lampridius in Alexandro, Milites inquit, quos Ostensionales uocant, non preciosis, sed speciosis clarisque uestibus ornabat: nec multum insignibus, aut apparatum regium auri & serici deputabat, dicens Imperium in uirtute esse, non in decore. Ostroenorum item sagittariorum meminit Capitolinus in Maximino: & Voccuntiorum Polliò in Posthumio Tyranno. Degebant & duæ legiones senum millium in Illyrico, Marriobarduli uocati, quod plumbatis, quos Marriobarbulos appellabant, scienter & ferociter uterentur, auctor Vegetius, [d] erant & Herculeani seniores, & iuniores.

d lib. 1. cap. 17.

Tertiam Legionem Felicem nuncupatam fuisse, in Probo Vopiscus tradit. Aliæ erant legiones Solenses, Cornutæ, Prætextatæ, Fortenses, aliique nominibus appellatæ, de quibus infra dicetur. Sed hic satis est, insigniores, uetustioresque indicasse. quæ nō omnes permansere, sed plures ex his esse desiere.

Pedirum uerò alij grauis armaturæ dicti, Macedonum more Clypeos rotundos, & sarissas, seu longiores lanceas gerebant. Hi erant in legione numero D. C. grandiores natu Triarij uocati. qui in ultima acie, & tertio ordine locabantur, & indè Triarij dicti. [e] Alij erant velites iuniores numero M. C. qui nec thoraces, nec arcus, nec scuta habentes, procul iaculabantur, aut lapides funda uel manu contor quebant. Hi in Legione Pilani, extra legionem Auxilia dicebantur, alias nudi, & inermes, & ob id expediti, in prima acie collocabantur; Intimæque conditionis homines primi cædebantur, ut ait Suidas. [f] Hos inquit, Auxilia Romani uocant, a socijs & fœderatis gentibus contracta, de quibus & Vegetius. [g] Eos Poeta [h] graphicè describit.

e lib. 4. de lingua latina.
f in uerb. Ἀκρόβολοι.
g li. 2. ca. 1.
h in 7.

Non illis omnibus arma,
Non clypei, torrenſue ſonant, pars maxima glandes
Lucentis plumbi ſpargit, pars ſpicula geſtat
Bina manu, fuluique lupi de pelle galeros
Tegmen habent capiti, veſtigia nuda ſiniſtri
Inſtituere pedis, crudus tegit altera pero.

Alij erant in legione Pelrati, & ipsi numero circiter M. D. C. C. C. adultiores, Erulos, Batauosque, & Mœxicos uelites fuisse Ammianus refert, qui pelta, ideſt parua leuique parma, & contis, ideſt sarisis breuioribus pugnabant, prout tradit Aelianus, [i] & Suidas. [k] Romani hastatos uocabant. Posteriores lancearios dixerunt, de quibus infra tractabitur. Alij uocabantur Principes ætate ac robore præstantes, & ipsi numero ferè M. D. C. C. C. Horum primus Princeps, sequens secundus Princeps, & deinceps tertius & quartus nominabantur, sicut primus, secundus, & tertius hastatus. Sic centurio primi pili, & centurio primi hastati dicebatur, & in Triariis primum pilum secundum & tertium appellabant. Ab his principibus capita officiorum Præsidum, qui militum imaginem referebant, Principes sunt uocati. Hic non omittendum olim neminem in militem potuisse eligi, cuius statura quinque pedum, & septem unciarum non fuisset. [l] Valentinianus, in quinque, inquit, pedibus, & septem unciis, delectus habeatur, quòd ab Vrbe condita obseruatum fuisse fertur. Vegetius, [m] dixit, X vncias. Hinc colligitur, quid sibi uelit Lāpridius scribens Alexandrum Imper. militaris staturæ fuisse, intelligit enim eum quinque pedum & unciarum VII. altitudinis fuisse. Vt uero facilius legionum numerus, & nomina cognoscantur ex uetusto marmore, earum catalogum Romę inuentum subieci cui aliam ego tabulam apposui, ut quo tēpore singulæ, & à quibus inuētæ fuerint clarius appareat.

i de instruendis aciebus in princ.
k in uerb. ὑστάτια.
l l. 3. C. T. de Tironib.
m li. 1. ca. 5.

ROMAE IN AREA CAPITOLII IN MARMOREA columna legionum nomina leguntur post Diocletianum.

NOMINA LEGION.

II. AVGVSTA.
II. ADIVTRIX.
IIII. SCYTHICA.
VI. VICTRIX.
IIII. FLAVIA.
XVI. FLAVIA.
XX. VICTRIX.
VII. CLAVDIA.
VI. FERRATENSIS.
VIII. AVGVSTA.
I. ITALICA.
X. FRETENSIS.
XXII. PRIMIGENIA.
V. MACEDONICA.
III. CYRENSIS.
I. MINERVIA.
II. ITALICA.
PRIMANA.
MATTIOBARBVLI.
VI. CLAVDIA.
II. TRAIANA.
XXX. VLPIA.
XIII. GEMINA.
III. AVGVSTA.
I. ADIVTRIX.
XII. FVLMINATRIX.
VII. GEMINA.
X. GEMINA.
XV. APOLLINEA.
III. ITALICA.
XIIII. GEMINA.
III. GALLICANA.
III. PARTHICA.
II. PARTHICA.
CLAVDIA PIA FELIX FIDELIS.
III. FELIX.

LEGIO-

LEGIONES XXV. A CAESARE Augusto per Romanum orbem constitutæ.

IN Hispania legiones III.
Legio III. Gallica.
Legio VI. FERRATA.
Legio X. Fretensis,
In Germania inferiore legiones IIII.
Legio prima Iulia.
Legio V. Macedonica.
Legio XIX.
Legio XX. Valeria victrix.
IN GERMANIA SVPERIORE LEGIONES IIII.
Legio II. Augusta.
Legio XIII. Gemina, Pia, Fidelis.
Legio XIIII. Gemina, Martia. Victrix.
Legio XVI.
IN DALMATIA LEGIONES II.
Legio II. Adiutrix. Pia. Fidelis.
Legio VII. Gemina, Pia. Felix.
IN PANNONIA LEGIONES III.
Legio VIII. Augusta.
Legio IX. Hispaniensis.
Legio XV. Apollinaris.
IN MOESIA LEGIONES II.
Legio VII.
Legio XI. Claudia postea dicta.

In Syria Legiones IIII.
Legio IIII. Scythica.
Legio VI. victrix.
Legio X. Gemina. Pia. Fidelis.
Legio XII. Fulminatrix.
IN ÆGIPTO LEGIONES II.
Legio III. Cyreneica.
Legio XXII. Primigenia. Pia. Fidelis.
IN AFRICA LEGIO I.
Legio III. Augusta.

MARI SVPERO.

Classis Rauennas.

MARI INFERO.

Classis Misenas.
Classis Actiaca in Gallia Narbonensi apud forum Iulij.

ROMÆ.

Cohortes Vrbanæ IIII.
Cohortes vigilum VII.
Cohortes prætoriæ X.

Legiones IIII. additæ à Claudio.
- *Legio Claudia in Moesia.*
- *Legio XV. ..... in Germania.*
- *Legio XIX. Victrix in Germania superiore. Tacit.*
- *Legio. XXI. Rapax in Germania superiore, Tacit.*

Legiones III. additæ à Nerone. Tacit.
- *Legio I. Italica in Lugdunensi Dion.*
- *Legio. I. Classica in Gallia Narbonensi. Tacit. 17. quoq. ex remigibus iustos milites Nero fecit. Tranq. in Galba. c. 12.*
- *Legio. Hispanica Romæ, a Galba exauctorata. Tacit. 17.*

Legiones II. à Galba institutę.
- *Legio. I. Adiutrix, Victrix. Pia, Fidelis, Romæ. Tacit. Dion.*
- *Legio. VII. Galbiana in Pannonia. Tacit. in 17. 18. & 19.*

Legiones V. à Flauio Vespasiano additę.
- *Legio. XII. Fulminatrix.*
- *Legio. XV. Appollinaris Cappadocia. Tranquil. Dion.*
- *Legio. II. in Germania. Tacit. 20. & 21.*
- *Legio. IIII. Flauia Felix Fidelis in Syria.*
- *Legio. XVI. Flauia Fidelis in Syria.*

Legio. I. addita à Domitiano.
- *Legio. I. Mineruia, Pia, Fidelis in Germania. Spar. in Hadriano.*

Legiones II. à Traiano additæ.
- *Legio. II. Traiana Fortis in Aegypto. Dion. lib. 55.*
- *Legio. XXX. Vlpia, Victrix, in Germania. Dion. 55. Marcell. 18.*

Legiones II. à M. Antonino additæ.
- *Legio. II. Italica Diuit. in Norico. Dion. 55.*
- *Legio. III. Italica in Rhetia. Dion.*

Legiones III. additæ à Seuero.
- *Legio. I. Parthica in Mesopotamia Dion. 55. Marcell. 20.*
- *Legio. II. Parthica in Italia Dion. 55.*
- *Legio. III. Parthica in Mesopotamia. Dion. 55.*

Legio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Legio. I. ab Alexãdro addita. { Iulia Alexandria, ex Comitatensibus XXI. sub Magistro militum per Thracias — { Cohortes vigilum VII. / Prætorianæ. XII. / Vrbanæ. XIIII.

Legiones V. additæ à Diocletiano, & Maximiano. {
- Iouiani seniores in Occidente ex XII. legionibus palatinis.
- III. Diocletiana Thebæorum ex XXI. Comitatensibus sub magistro militum per Thraciæ in Oriente.
- Maximiana Thebeorum ex XXI. Comitatensibus sub magistro militum per Thracias.
- Herculiani seniores ex XII. palatinis in Occidente.
- III. Herculea ex XXXII. Comitatensibus in Occidente.

}

Legiones X. additæ à Constantino. {
- Constantini seniores ex XXI. comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.
- Constantini Daphnenses ex XXI. comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.
- I. Flauia Gemina ex XXI. comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.
- II. Flauia Gemina ex XXI. comitatensibus sub eodem magistro in Oriente.
- Flauiæ victricis Constantinæ, idest Constantiniani ex XXXII. comitatensibus in Occidente.
- II. Flauiæ Constantinianæ tertio, ex XXXII. comitatensibus in Occidente.
- I. Flauia pacis ex XXXII. comitatensibus in Occidente.
- II. Flauia virtutis, ex iisdem in Occidente.
- III. Flauia salutis, ex iisdem in Occidente.
- I. Flauia Mitis ex iisdem in Occidente.

}

Legiones V. additæ à Constante. {
- I. Flauia constantia ex IX. comitatensibus sub magistro militum per Orientem.
- II. Flauia Thebæorum ex iisdem, sub eodem.
- Martiarij Constantes ex VIII. Comitatensibus sub magistro militum per Illyricum in Oriente.
- I. Flauia Gallicana constantia ex XVIII. pseudo comitatensibus in Occidente.
- Constantiaci ex iisdem in Occidente.

}

Legio. I. addita à Valentiniano. { Valentinianenses ex XXI. comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.

Legio. I. addita à Valente. { II. Felix Valentis Thebæorum ex IX. Comitatensibus sub magistro militum per Orientem.

Legio. I. addita à Gratiano. { Gratianensis ex XXI. Comitatensibus sub magistro militum per Thracias in Oriente.

Legiones V. additæ à Theodosio. {
- I. Flauia Theodosiana ex IX. Comitatensibus sub magistro militum per Orientem.
- Balistarij Theodosiani ex X. pseudocomitatensibus sub eodem magistro.
- II. Theodosiani ex IX. pseudocomitatensibus sub magistro militum per Illyricum in Oriente.
- Felices Theodosiani iuniores, ex iisdem, sub eodem magistro in Oriente.
- Balistarij Theodosiani iuniores ex iisdem, sub eodem in Oriente.

}

Legiones II. additæ ab Honorio. { Lancearii, Gallicani, Honoriani ex XXXII. comitatensibus in Occidente. / Honoriani, Felices, Gallicani ex iisdem in Occidente.

DE

DE PRÆFECTIS LEGIONVM. Cap. XXXVI.

LEGIONVM numeros, ac nominibus expositis, de earum Præfectis, est dicendum, qui plures in Limitaneis Ducibus a Notitia referuntur.

Vniuersæ Legioni olim Tribunus præfuit. Alis equitum Præfectus. Augustus adolescentibus senatoribus, cum virilem togam induerent, non modo legionum tribunatus, sed & alarum præfecturas dedit. Tranquillus, [a] liberis, inquit, Senatorum, quo celerius Reipublicæ assuescerent, protinus virilem togam, latum clauum induere, & curiæ interesse permisit: militiamque vsurpantibus non tribunarum modo Legionum, sed & præfecturas alarum dedit. Ac ne quis expers castrorum esset, binos plerunque laticlauios proposuit singulis alis. Hactenus Tranquillus. Hi sunt, qui tribuni lati clauij in iure appellantur, [b] & in hoc marmore Tiburi edi Sancti Pauli affixo C. POPILIO TR. LATICLAVIO LEG. III. CYRENAICAE. ita nuncupantur, quia tribuni Senatores gerebant latum clauum, ideoque tunicam purpuream quæ erat insigne senatoriæ dignitatis, [c] Tribunos Legionum uocat, & Marcellus, [d] Titius, inquit, primipilum Tribunus Legionis factus esset, testamentum fecit. Et Vlpianus [e] Dimissum, ait accipere debemus tribunum, siue cohortis, siue Legionis. Papinianus, [f] Præfectus, inquit, cohortis, uel equitum, aut tribunus si contra interdictum eius pronunciæ, in qua officium gerebat, duxit vxorem, matrimonium non erit. Postea is Præfectus est dictus: Nomina enim in Ducibus limitaneis Legionum, & alarum equitum, uel earum partium, & classium præfectos appellat: Tribunos uero cohortium. Iustinianus & ipse Præfectos legionum uocat, [g] Hi ciuiles militum causas diffinichant, & crimina etiam leuiter caligebant, flagellisque cædi iubebant. Nam Tribunus D. Paulum flagellari iussit. [h] capitaliter uero non puniebant. Abiente tamen Magistro militum, uel generaliter exercitus Præfecto, si comites primi ordinis erant, in milites animaduertebant. Vegetius, [i] Proprius autem, inquit, iudex militum erat Præfectus legionis, habens communæ primi ordinis dignitatem, qui absente legato tanquam Vicarius ipsius potestatem maximam retinebat. Centuriones, cæteraque militares eius præcepta seruabant. Vigiliarum seu profectionis tesseras ab eodem petebantur, similes crimen aliquod admisisset, auctoritate Præfecti exercitus, a Tribuno demnabatur ad poenam. Arma militum, uestes, equi, annona, ad curam eius pertinebant. Disciplinæ ius, & seuerias, exercitus, non solum peditum, sed etiam equitum legionariorum præcepto eius quotidie cutabantur, ipse autem custos diligens, & solutus legimen sibi credidit, assiduis operibus, ad omnem deuotionem reformabat, & industriam, sciens ad Præfecti laudem subiectorum redundare virtutem: Hæc ille. Quia ergo uices Magistri militum gerebant Tribuni, Vicarij appellantur, ab Arcadio, [k] Constantino & Constante. [l] Præfecti itaque limitum, quia comites primi ordinis erant, ius animaduertendi in milites habebant: eo enim titulo supremam in milites potestatem nancisebantur. Hi sunt qui Comites rei militaris appellantur, [m] uel comites militum. [n] Ceteri uero Tribuni, qui primi ordinis comites non fuissent, cautas quidem ciuiles militum terminabant, & modice coercebant, sed in eorum caput ius animaduertendi non habebant. Alia præterea militiæ necessaria curabant, quæ ab Aemilio Macro [o] referuntur, officium, inquit, tribunorum est, uel eorum qui exercitui præsunt milites in castris continere, ad exercitationem perducere, claues portarum suscipere, uigilias intendum circumire, frumentationibus commilitonum interesse, frumenta probare, mensuræ fraudem coercere, delicta secundum suæ auctoritatis modum castigare, principiis frequenter interesse, querelas commilitonum audire, ualetudinarios inspicere. Hactenus ille. Quod autem dicit, principiis interesse, significat eos qui sunt in legione præcipui. Principia enim principales appellantur. Vegetius, [p] Principalium, in quit, militum, & ut proprio uerbo utar, principiorum nomina, ac dignitates secundum præsentes matriculas indicabo. Sub quibus fermè viginti quatuor militum gradus comprehendit, nempe Tribunos, Maiorem & Minorem ordinarios, qui primos ordines ducunt, Augustales, & Flauiales his adiunctos, Aquiliferos, Imaginiferos, qui imaginem Imperatoris portant, optiones, Prædictorum adiutores, Signiferos, & alios quos sub Principijs comprehendit. Ita & Principia Anastasius intelligit. [q]

Et quia de Signiferis incidit sermo, non abs re fuerit monere, eos torque ornatos solitos fuisse incedere. Marcellinus, [r] Maurus, inquit, nomine quidam, postea comes, tunc hastarius abstractum habi torquem, quo vt draconarius vtebatur, capiti Iouiani imposuit. Hi etiam a muneribus militiæ erant immunes. Tribuni auctoritatem diminuendi ad tempus milites habebant, [s] præterquam expeditionis tempore imminente, [t] tunc enim capitis periculum subibant, si militem abire permisissent. Sed necessi erginta militibus, commeatum dare poterant, quibus interim stipendium debebatur. [u]

Tribuni maiores legionum præfecti vocabantur, ad minorum qui cohorti legionis idest peditibus 500. præerant differentiam, & per gradus promouebantur. Hi a scrinio epistolarum codicillos magistratus accipiebant. Vegetius, [x] Tribunus, Maior, inquit, per epistolam taeram Imperatoris iudicio destinatur. Tribunus autem vocatur a tribu, tribuendoque iure, præest enim militibus, quos ex tribu primus Romulus legit. Hæc ille. Itaque Tribuni maioris nomen, in Principia commentario, seu scrinio epistolarum scribebatur, & conseruabatur. Vlpianus, [y] Abesse, inquit, Reipublica causa intelligimus, & tribunos militum, & Præfectos, qui ad ærarium, aut in Commentarium Principis delati sunt. Tribuni vero minores gradum non a Principe, sed ex labore & ordine proximis succedendo acquirebant. Nam vt Vegetius [z] scribit in orbem quendam per diuersas cohortes promouentur milites, ita vt ex prima cohorte, ad gradum quempiam promotus, vadat ad decimam cohortem, & exinde, ab ea, crescentibus stipendijs, cum maiore gradu per alias recurrit ad primam, atque hoc modo per labores peruenitur ad hunc tribunatum. Decem itaque in qualibet legione erant minores Tribuni, quot erant cohortes: Vnus primæ Milliariæ, inquit Vegetius, [a] Tribunus præerat, armorum scientia, virtute corporis, morum honestate præcipuus: Reliquæ cohortes prout Principi placuisset, a Tribunis vel Præpositis regebantur. Præcipua vero eorum cura erat, vt sibi creditos milites exercerent, & sub oculis suis iubere nt quotidie meditari. Sed & ipsi armorum arte perfecti, cæteros ad imitationem, proprio collaborabantur exemplo. Tribuni autem sollicitudo per hanc laudatur industriam, cum miles uestis nitidus, armis bene micantibus ac fulgens, exercitij viu, ac disciplina eruditus incedit. Hæc ille. Præ-

D 2 erant

[a] in Aug. c. 38.
[b] in l. 5. Rufinus C. de milit. testa.
[c] l. 42. super. ff. de donat. int. vi. & uxor.
[d] in l. Titius. ff. de milit. test.
[e] in l. 2. princ. ff. de his qui not. in fam.
[f] in l. præf. ff. de ritu nuptiar.
[g] in l. vlti. C. de inoff. testa. d. l. 2. C. de off. quæst.
[h] 22. act. apost.
[i] ll. 22. cap. 9.
[k] in l. in verim C. de iustif. om. iud. l. in l. 1. C. de cõmeatu ll. 12. & l. vlt. Græca const. C. de erogat. militar. anno.
[l] in l. 1. C. de comit. rei. mili.
[m] l. 1. C. de off. magist. l. nemo C. de accus.
[n] l. 1. C. de off. comit. rei. mili.
[o] in l. offic. vlt. de re milit.
[p] ll. 1. ca. 9.
[q] in l. iubemus. 2. C. de erogat. milit. anno.
[r] lib. 20.
[s] l. nemo. C. de re milit.
[t] l. 1. C. de comitatu
[u] l. iubemus. 1. C. de erog. militar. anno.
[x] d. cap. 9.
[y] l. abesse. ff. ex quibus caus. ma. nor.
[z] ll. 2. ca. 21.
[a] lib. 2. cap. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a lib. 5.

b Zosimus li. 4.

c De thomath.

d in probo.

erant autē plurimum 500. militibus ex quot cohors constabat; itaque Zosimus [a] mille quingentos exploratores, tres tribunos habuisse scribit. Sed Theodosius Magnus, inquit, [b] præfectos alarum, turmarumque duces & legionum tribunos ita adiunxit, vt duplo plures quam prius essent, post se reliquerit. Eo vero defuncto præfecturæ mille & quandoque 500. militum fuere, vt author est Constantinus Porphyrogenneta, [c] agmen, inquit, militum diminebatur in præfecturas, quarum aliæ mille, aliæ 500. capitibus constabant, & de Arcadij tempore loqui videtur. Quantum Tribunis legionum olim solueretur, Valerani epistola apud Vopiscum declarat, [d] Miraris, inquit, quod imberbem tribunum fecerim contra constitutum D. Hadriani; sed non miraberis, si Probum cogitas adolescentem vere probum, huic igitur dabis.

Tunicas vsuales. 2.
Pallia Gallica fibulata. 2.
Interulas paragandas. 2.
Patinam argenteam
Specillatam librarium 10.
Aureos Antonianos. 100.
Argenteos Aurelianos 1000.
Æreos Philippeos 10. Millia.
Carnis bubulæ diurnæ pondo 1.
Porcinæ pondo 6.
Caprinæ pondo 10.
Olei per biduum sextarium 1.
Vini veteris sextarios iiiurnos 10.
Lardi bubalini, salis, holerum.
Lignorum quantum satis est.
Hospitia præterea eidem ut
Tribunis legionum præberi ti
Iubebis. Hæc ille.

Horum exemplo decem Notarij, qui sub Primicerio sacerculum manus tractabant, tribuni iure vocati, [e] alijs enim sub se scribarijs quemadmodum cohortium præfecti præerant; vnde hæc litterata militia vocatur, quia armatam imitatur. [f] Hæc de legionum Præfectis. Cum vero infra scriptorum numerorum pedituum obscura symbola Notitia repræsentet, vt facilius appareant, aliqua de his generaliter præmissa, cætera suo loco iuxta opportunius exponentur.

e l. pen. C. de metat. li. 12.

f l. 2. C. de primi.

DE NVMERORVM MILITVM symbolis, & eorum coloribus. Cap. XXXVII.

LEGIONIBVS cohortibusque peditum, & auxilijs a Principibus Romanis sua quibusque data sunt symbola, vt prælio turbatis acibus, se inuicem agnoscentes, facilius vnirentur vniuersaque legio aut cohors, eodem symbolo, & ab alijs numeris diuerso clypeum pingebat. In his primo veteres, præclara a se, vel parentibus gesta præcentarunt, quod Virgilius g significat, patriaque insignis alba. Is, [h] Clypeoque insigne paternum Centum anguens, cinctamque gerit serpentibus hydram.

Hinc descendit, familiarum insignia, in scutis depingendi vsus. Postremo Romani Principes quædam militibus symbola hic repræsentata tradiderunt. Vegetius. [i] Sed nec milites, inquit, alitude in prælij tumultu a suis contubernalibus aberarent, diuersis cohortibus, diuersa in scutis signa pingebant, quæ ipsi nominant *Insignia*, sicut etiam nunc moris est fieri: Præterea in aduerso scuto vniuscuiusque militis erat litteris nomen adscriptum, addito, & ex qua esset cohorte, & ex qua centuria. Hæc ille. Claudianus. [k] Nomenque probantur inuicti; Clypeque animosi teste Leonis.

g in nono.

h in septimo.

i li. 2. c. 18.

k in bello Gild.

In Notitia tota legio clypeum eodem modo pictum habebat. Aliæ quoque extra legiones cohortes, & peditum Auxilia idem obseruarunt, & forte etiam in vexillis depinxerunt. Fabricenses, qui clypeos & scuta fabricabant, hæc pingebant quæ in insignibus Magistri officiorum fabricas referentibus, cum suis symbolis spectantur. Itaque hæc a Principe, non ex se milites accipiebant, quæ magna conseruata diligentia, ex latercults emittebantur, [l] & latentem sensum continebant. Id enim apud veteres non modo Aegyptios, sed omnes alios populos & Principes obseruatum fuisse videmus, vt animali, fructu, vase, alioue signo, depicto occultum aliquid significarent. Sic Byzantij inter racemum nummis imprimebant. Thebes suem, Thebani testudinem, Chij, & Africani spicam, his se abundare indicantes. Augustus gubernaculum pilam suffinens, aut capricornum cudebat, cuius beneficio orbis Rom. administrationem sibi creditam esse insinuabat; aliaque huiusmodi sexcenta extant exempla, ex quibus mystica esse symbola, potest intelligi. Notitia vero ea diligenter exprimens, firma ac perpetua Numerorum symbola fuisse significat, quæ nec mutari, nec in alia transferri poterant. Vnde temere aut sine ratione, excogitata dici non possunt, tanquam enim tacita ænigmata instar Aegyptiorum hieroglyphicorum, mysticum sensum occultant, multisque emblemata, coniungendi argumentum possunt suggerere. Hæc mihi tenuis ingenij homini, interpretari difficile est, pro viribus tamen eorum sensus ostendere tentabo, aut saltem alijs aptiora dicendi viam aperiam. In primis igitur generaliter quibusdam præmissis vellet prima quædam delineamenta ducam, ex quibus plurium, quæ sæpe occurrunt, facies & sensus cognatus potest, postmodum singula, & Numerorum propria suo loco interpretabor.

l l. vlt. Nou. 24. 25. & 3. penult. Nou. 26.

Præcipua Principum in his symbolis intentio est, vt Romani imperij perpetuitatem, ac firmum aduersus hostes robur, arctamque Orientalis, atque Occidentalis imperatorum concordiam, eorumque in Orbem profundissimam influxum; quæ multis formis ac typis repræsentant, veluti cippus seu Columellis quæ globum præsitum tenent, sæpe cum circulis & animalibus, iisque interdum dimidiatis orbem regentibus, sed quia pila omnium symbolorum est frequentissima, ab ea exordiemur. Hæc orbem Romani imperij significare quod ab Augusto inuentum fuisse Isidorus [m] scribit; Venationes, inquit, sibi in toto Orbe subiectas figura orbis offenderet. Globus plerumque, vno aut altero circulo includitur, qui duo vatus Orbis Romani coniuncta imperia declarant. Idem insinuant sub Magistro militum per Illyricum, Ascarij seniores duos purpureos hemyciclos coniunctos pro insigni gestantes, qui haud dubie duo dimidia, sed ea coniuncta demonstrant imperia. Vallo aeuatique cuspidibus, Rom. Orbis septus, vndique ab hoste tutus esse indicatur. Plerunque cippo, seu columellæ præfixus, firmus, inconcussusque offenditur. Scipio enim firmum solidumque insinuat. Diuisus aut deiectarus, inter duos quidem Principes scitum videri imperium, sed concordibus animis adiunctum, vnum esse denotatur. Idem inter duo gubernacula positus, aut duobus funibus constrictus portendit. Dimidiati serpentes, aut in cippo iuncti, globum includentes, Duo dimidiati equi, gemini accipitres feles, aut cornua orbiculum circumdantia, & similia, eundem sensum occultant. Duæ stellæ Orbi imminentes, duorum Principum genios indicant. Hue pertinent & dimidiatæ lunæ, quæ ad complendum orbem tendunt, & huiusmodi multa alia, quæ suo loco explicabuntur. Circuli vero clypeorum, margines complexi, & ipsi perpetuitatem, imitatemque Imperij denotant. Eadem duplicata, arctam duorum Principum connexitatem, Triplex arctissimam, ob ternarium numerum, contractionem insinuant. Vultus cippis præfixi, eorundem in orbem prouidentiam, quemadmodum interpretatum inuenitur in armarijs in medio Notitiæ, inter utrunque Imperium depictis. Animantia vero, fere vbique Principes Romanos repræsentant, sicut & apud Danielem Prophetam. Sed ne præcoces diligentia, quæ suis locis erunt dicenda, præuertere videar, hæc frequentiora adumbrasse, & rudius delineasse sufficiet, vt aliquo præuio lumine sequentia clarius illustrentur. Nunc de coloribus quibus depinguntur aliqua sunt proponenda, nam eth ad distinguenda inter se symbola adhibiti possunt videri, id tamen non semper nec temere, sed proprie ad aliquid significandum appositi fuisse apparebunt.

m li. 18. etymol. cap. 3.

Apelles, alijque insignes pictores, vt auctor est Plinius, [a] antiquitus quatuor tantum coloribus, albo, siliceo, rubro, & nigro, nobilitata quæque opera pinxerunt, postea tyria purpura, cinnabaro, aliisque coloribus, ars latius euagari cœpit. In hoc opere militum scuta, decem coloribus depictis reperiuntur, qui sunt aureus, argenteus seu albus, luteus, puniceus, viridis, coeruleus, niger, purpureus, rubeus, ferrugineus; In his aurum & argentum, inter metalla potius, quam colores numerantur.

a li. 35. ca. 7.

AVREVS fœlix seculum, aureumque repræsentat. Virgilius. [b]

b in eclo. 4.

Tota surget gens aurea mundo. [c]
Aurea condet Secula.

c & in 6. Aeneid.

Aurum Soli assimilatur, & gemmis Topazio & Chrysolito. Ex signis Leoni, & Iulio menti respondet, roburque & adolescentiam denotat.

ALBVS seu argenteus, animi candorem puritatemque, vel vt alij, fidem insinuat. Virgilius enim ait cana fides. Ex planetis Lunam, ex signis Cancri, ex lapillis margaritam, beryllumque, ex elementis aquam flegma, infantiamque refert.

LVTEVS lætum seculum significat; est enim color veluti croceus, qui in rotarum medio micat, de quo Plinius. [d] Hic color oculorum aciem lædit vt & croceus: vnde peritiores Architecti, inquit Isidorus, [e] neque aurea lacunaria ponenda in bibliothecis putant, neque pauimenta alio, quam Carystio marmore, quod auri fulgor haberet, & caryysti viriditas reficiat oculos.

d in 20. cap.

e li. 6. orig.

PVNICEVS honorem indicat, & victoriam, quod & Virgilius [f] innuit.

f in 5. Aeneid.

Iamque adeò dominis amnes ostilia, superbi
Illatum punicis eminus tempora tectis. [g]

g vbi Seruius.

VIRIDIS qui ex fului nigriue temperie nascitur, [h] Spem, vel, vt alij volunt, robur & vigorem portendit. Virgilius, [i] Sed crudo deo viridique senectus.

h Plin. in Timeo

i in 6. Aeneid.

Quod tractum est ab herbis, quæ dum virent, vigent. Planetam Mercurium, signa Gemmos, & Virginem refert, ac ver, iuuentutemque, & smaragdum qui plus cæteris oculorum aciem recreat, & argentū vnum, ex quo hic color producitur.

COERVLEVS ex splendido, albo, nigroque creatus [k] iustitiæ, & claritatis, famæque est symbolum, planetæ Veneris respondet, & signis cœlestibus Tauro & Libræ, & elemento Aeris, item iuuentuti, pueritiæ, ætati, & æri, ac sapphyro, qui post smaragdum mirifice aciem oculorum recreat, & clarificat. eumque gerentem casum, fortem, mitemque efficit, & ad obtinendam ab aliquo gratiam efficax est.

k Plin. in Timeo.

NIGER est prudentiæ firmitatisque signum, quod is color in alios amplius non ueretur: planetæ Saturno respondet, signis coelestibus, Arieti, & Aquario, & Geminis, item Adamanti, Agathe & Chelidoniæ, Elemento terræ, hyemi, melancholiæ, ætatique decrepitæ, & plumbo, ex quo fit color niger.

PVRPVREVS ex rubro, albo, nigroque commixtis generatus [l] uim Imperij ob purpuram, quæ Principis, est propria, significat: refert huc colorem Iouis planetam, Sagittarium, & Pisces, stannum, gemmam, opalum, irim florem, senectutem, & fulgur.

l Pla. in Timeo.

FERRVGINEVS roboris duritiem portendit.

RVBEVS magnanimitatem, & Martis, Arietis, & Scorpio, carbunculo & coralio, igni, autumno, bili, ætati virili, rubentibus rosis, & ferro respondet. In symbolis amoris ardorem plerunque indicat, aliquando sanguinem, ut in Cruce rubea, Cursus sanguine tincta.

Generaliter obseruandum est, animantia quæ fere omnia Principes referunt, cum suis coloribus non repræsentantur, vel purpureo, vel aureo lateone, vel eadido depingi, priora regnum Principis habitum indicant: ultimus animi candorem. Vbi alios colore exprimuntur, quod raro euenit, aliud insinuant. Eodem modo mammata Imperium referentia, veluti duo funes Orbem constringentes, trabes cum muniences, aut pelix tuentes, purpureo colore tinguntur. idem in alijs similibus plerunque accidit. Clypei, orbes, & circuli, coloribus pro arbitrio variis pinguntur, & forte ut alij ab alijs differantur, eoque tamen non sine ratione, ponuntur circuli & orbes rubei sæpe connexi, ob purpureum colorem Principis proprium, vtrunque Imperium perpetuo coniungi significant: Virides, illud semper vigere: Alijs singulari animorum candore gubernari, Nigri stabile ac firmū fore insinuant. Ceteri colores suam significationem retinent.

Hinc armorum, seu familiarum insignium colores, & ex metallis aureus, argenteusque emanarunt. Neque enim vera insignia pluribus depinguntur. Hinc etiam prodijt vt in scutis coeruleis, aut albis luteisue, prout Rom. milites habebant, hostis serpens aquila, equus, vel aliud animal figuratue depingatur; forte etiam aliqui ex his militibus deiecerdunt, qui adhuc eisdem insignibus, & nominibus vtuntur. Nunc Legiones. VI. Palatinas Magistri militum Præsentalis cum earum insignibus, pro exigua ingenij mei viribus exponam; Deinde XVIII. eius alia xilia item palatina explicabo.

DE VI. LEGIONIBVS PALATINIS Magistri militum præsentalis. Cap. XXXVIII.

MANCEARII, seniores primi sub Magistro militum Præsentali in Luteo Clypeo, Luteum item globum, luteo circulo inclusum teneūt: quod orbem Romanum vno Imperio coiuncti significat. Idem vbique color eiusdem imperij vnitatem denotat. Manuscripti duos globos circulo cinctos teuent, & coloribus variant. Circulum X. purpurei stipites circumfixi firmant, quod totum esse à vi hostium Roman. orbem indicat. Purpureus color in trabibus ad imperium, & eius robur refertur. Margineos duplex circulus cingit, quorum interior XXIIII. circum, denas tesserulas ordine dispositas continet quę plumbatas seu Martiobarbulos referre possunt, quibus hæc legio pugnabat, & de his in Iouianis subsequentibus, & Scythis subaltero Magistro in præsenti differam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in manu scriptis plumbatæ desunt. Duorum quoque circulorum connexitas, utriusque Principis, arctam, æternamque coniunctionem indicat. Simile emblema gerunt Lancearij iuniores, & Solenses Gallicani. Lancearij dicti sunt, quia sarissis ideft hastis more Macedonum longis, ijsque leuioribus urebantur: De quibus Marcellinus [a] loquens de Valente cum Gothis pugnante: Ad lancearios, inquit confugit & Martiarios. Erant in legione Lancearij circiter M. D. CCC. quos peltatos, uel hastatos uocatos fuisse diximus, ut ait Suidas. Appianus, [b] Numidas, ait, equites, ad uiginti millia, Lancearios quoque multos, elephantes 60. alios etiam habebat. item Marcellinus: [c] Iter suum inquit lancearijs, & Martiarijs, & cæteruis expeditorum præcepit. Alij sunt Lancearij iuniores in Thracijs.

a lib.31.

b in 2. de I. ciui.

c li.22.

IOVIANI iuniores post seniores qui degebant in Illyrico Occidentali, lecti a Diocletiano; qui se Iouem cognominabat, sunt appellati, Sozomenus [d] enim scribit, Iouianos & Herculianos, duas fuisse cohortes, ex primarijs militibus constitutas, a Ioue, & Hercule nominatas, quæ Imperatorem proxime a tergo, præsidij causa sequebantur. Idem. & Nicephoris, [e] Vetus inquit, consuetudo erat, ut qui Iouia næ, atque Herculianæ, ita ab Ioue, & Hercule dictis Legionibus præessent, Principem a tergo sequerentur. Zosimus & ipse, [f] de Iouianis & Herculianis hæc scribit, Sunt, inquit, a Diocleciano & Maximiano profectæ legionum appellationes, habentium cognomina Principum illorum, quorum alter Iouis, alter Herculis cognomentum usurpauit. His sub Iuliano Apostata præfuit Valentinianus, qui postea imperauit; Vegetius [g] quoque scribit, hos cunctis prælatos Martiobarbulosque uocatos, quòd plumbatis dictis Martiobarbulis telis scitè uterentur. Plumbatarum quoque, inquit, exercitatio, quos Martiobarbulos uocant, est tradenda iunioribus: Nam in in Illyrico dudum duæ Legiones fuerunt, quæ sena millia militum habuerunt, & quod his telis scienter uterentur, & fortiter, Martiobarduli uocabantur. His longo tempore per legiones seuissime constat omnia bella confecta, usque adeo, ut Diocletianus & Maximianus cum ad imperium peruenissent, pro merito uirtutis hos Martiobarbulos Iouiarios, atque Herculianos censuerint appellandos, eoque cunctis legionibus prætulisse dicuntur. Quinos autem Martiobarbulos scutis infertos portare consueuerant, quos si opportunè milites iacerent, propè sagittariorum scutati mutuari uidentur officium. Nam hostes, eqnosque confauciant, priusquam non modo manu ad manum, sed ad ictum missilium potuerit peruenirì. Hæc ille: apud quem pro Iouiarios, legendum Iouianos, quod nomen fuit uni legioni ex duabus, quæ in hoc genere pugnæ strenuè se gesserunt.

d li.6.ca.6.

e li.22.ca.2.

f lib.5.

g li.1.c.18.

Horum insigne erat Aquilæ apotheosis redimicIo supra caput impositò. Ales ipsa nutum coloris, alij dicunt aurei, Alciatus Flaui. [h] In parma lutea, quæ rubro primum circulo claudebatur; Inde alter sapphirei coloris totam marginem complectebatur, è pectore autem aquilæ aureus exstabat, umbilicus, Hæc Pierius ex Maffeorum codice, qui parùm ab impresso differt. Aquila Principem, qui orbem tuetur, denotat, ob id auro exornatur. Duo Circuli duplicis imperij coniunctionem, perpetuitatemque demonstrant. colorum significationes exposuimus, quos aliquando pro arbitrio, & ad symbola distinguenda positos fuisse non inficior, ixpè tamen appositè adhibiti, aliquid insinuant. Aurum in umbilico, aureum eius temporis seculum in orbe demonstrat. Iouianorum seniorum legio, & ipsa palatina erat in Occidentis imperio, cuius Marcellinus meminit.

h Alc.li.5.paræm. cap.13.

HERCVLIANI iuniores à Maximiano uocati; qui se Herculem ab eius cultu nominabat. Sex. Aurelius Victor loquens de Maximiniano: Huic inquit, postea cultu numinis Herculei cognomentum ac cessit, uti Valerio Iouij. Vnde etiam, militaribus auxilijs longè in exercitu præstantibus nomen impositum. Hæc Victor, de Cæsaribus. Herculiani luteam Aquilam, luteo item trunco insidentem gestabant in parma lutei sapphirei, cuius marginem eodem colore, sed admodum dilutiore, circulus ambibat, ita [i] Pierius: Truncus firmitatem Aquilæ, ideft, imperij significat. In aliis Codicibus parma rubet, in alijs intercurrentibus lineis uiret. In meo impresso Aquila, luteo baculo pedibus nititur. Iouiani, & Herculiani sub magistro peditum in Occidente, eadem gestant Aquilæ insignia. Hi in Illyrico Occidentali prius residebant, quorum sæpè Marcellinus meminit.

i li.Hierogly.

FORTENSES à Fortia oppido Sarmatiæ asiaticæ denominati, alias FRETENSES sunt dicti; Quidam Comagenos Eufratenses esse putant: & prima dempta syllaba Fratenses, seu Freetenses appellatos. Sed Marcellinus Fortenses uocat, [k] Tricesimani, inquit, Decimanique Fortenses.

k li. 22. sub fi.

Fortensis etiam, est limes Mauritaniæ. ab his fortè denominatus. In coerulei clypei umbone, rubrum globum unculo luteo cinctum gestabant, qui octo acutos mucrones cæruleos emittit. In codice impresso, subtus, plures aquæ glomerantur in orbem. Marginem lutens & uiridis circuli cingunt. Hostes in Romanum orbem duplici, unicoque imperio munitum irruentes confodiendos esse indicat. idque terra ac mari euenturum. Duo coniuncti circuli, ferè ubique, duplicis imperij perpetuam connexitatem ostendunt. Alciatus mucrones roram interpretatur, [l] quod symbolo impressi exemplaris, & aliorum, quę uidi, non conueuit.

l li.5.paræm.c.13

NERVII, propè Scythas sunt. Marcellinus [m] eos ad Tanaim locat. Inter hos, inquit, Neruij Mediterranea incolunt loca, uicini uerticibus, celsis, quos præruptos, geluque torpentes Aquilones astringunt.

m lib.31.

Sed hic Galliæ Belgicæ populos Nernios intelligi arbitror, ex quibus delecta est hæc legio. Depictum ferè ut Fortenses habent clypeum, excepris quibusdam coloribus, qui alterutros distinguunt; Hi enim parum luteum umbilicum, rubro latoque circulo inclusum, quem alius luteus cingit, in coerulea parma, uel, ut apud alios, uiridi gestant. Marginem luteus circulus ambit. In impresso, sub mucronibus mare uidetur. Portendunt duo circuli duo in unum orbem Romanum imperia, quæ in terras, & mare extenduntur. Luteus color in exteriore circulo, luteo umbilico respondet. Duplex circulus luteus & uiridis, qui clypeum ambiunt, duplicis Imperij connexitatis sunt typus.

MARTIARII, iuniores, uel potius Martiarii sequuntur quorũ etiam infra inter auxiliares fit mentio. Zosimus, [n] Martiarios cohortem sub Iuliano Apostata fuisse scribit. Erant ex Martio oppido, Metropoli Cattorum, ubi hodiè est Magdeburgum, olim Hafsia paucis literis mutatis, antiquum seruans nomen. Tacitus, [o] Cattis, inquit improuisus aduenit Cæsar incenso Mattio (id gentis caput est,) aperte populatus uertit ad Rhenũ. Ita etiam Marcellinus, [p] appellat, loquens de Valente, Ad lanceareos, inquit confugit & Martiarios. Si legamus Martiarios à Martia legione, de qua supra dixi, deriuabuntur. Sed teneo legendum MATTIARII.

n lib.3.

o li. 1.

p li.31.

In horum luteo clypeo rubrum pedamentum orbem coeruleum & decussatum, rubroque circulo; cinctum sustinet, in cuius summo, duæ dimidiæ, luteæque lunæ cornibus sursum uersis, crucè amplectuntur: duo utrinque ad dexteram, & sinistram erecti canes terga orbi uertunt, inuersisque capitibus se inuicem respiciunt. Hi referunt duos Principes imperium orbis tuentes, & se respiciendo mutuum sibi auxilium promittentes. Orbis cruce diuisus, & rubro

rubrò circulo circumductus, terrarum, marisque imperium infinuat, quod etsi diuisum, unum tamen est, & unitum, quod globum ambiens circulus rubeus innuit. Dimidiæ Lunæ, & ipsæ symbolum sunt duplicis imperij, quod etsi dimidium uidetur, integrum tamen est permansurum, quemadmodum luna primo tuia deficere in orbem completur. Crux superior, id Christi ope futurum pollicetur: Romani uero imperij stabilitatem columna significat, Alias luna cruci iuncta, Ecclesiæ Christi sponsæ est typus. Simile emblema gerunt Martij seniores. Sequuntur XVIII. auxilia Palatina.

DE XVIII. AVXILIIS PALATINIS. Cap. XXXIX.

a li.2.ca.2.

ENTER legiones & auxilia, olim hoc interfuisse Veget. [a] scribit quod legiones ex Romanis ipsis scriberentur; Auxilia uero à socijs, & fœderatis gentibus mittebantur, legionibusq; tanquam leues armaturæ adiungebantur. Sed rebus in cinctum translatis, etiam extraneis ex gentibus Legiones fieri coepe runt, aliquando adiutrices nuncupatæ tanquam ex auxilijs complatæ. Quid autem, inquit Vegetius, [b] inter legiones & auxilia uideatur interesse expediam Auxiliares conducuntur ad præsium ex diuersis locis, ex diuersis moribus nemines, nec disciplina inter se, nec notitia, nec affectione cõtinuntur. Suidas [c] uult, auxilia esse expeditos milites, qui nudi & inermes in prima acie collocabantur, primique cædebantur. Erat enim gregaria & ignobilis manus. Legiones uero ex X. cohortibus constabant, quæ in centurias diuisæ, singulæ sua, cum suis centurionibus, habebant uexilla. cohortes enim singulæ Dracones, uel aliud animal cum suis Tribunis præferebant; Vniuersa uero legio Aquilam, quæ à Præfecto, uel Comite regebatur. At Auxiliorum una erat multitudo, quę soli Tribuno parebat, puta mille, uel plures. Alias inter hos differentias Plinius, [d] tradit. Sunt adhuc inquit, aliquæ in auro non omittendæ differentiæ; Auxiliares quippe & externos torquibus aureis donauere, ciues non nisi argenteis; præterquam quod armillas ciuibus dedere, quas non habent externi. Itidem, quod magis miremur, coronas ex auro dedere ciuibus: Cicero cum Ciliciæ præesset, de Auxilijs ad Atticum ita scribit. Exercitum infirmum habebam, Auxilia sane bona, sed ea Gallatarum, Pisidarum, Lyciorum. Hæc enim sunt nostra robora. Probus Imperator, sexdecim millia Tyronum Germanorum, per diuersas prouincias sparsit, ita ut Numeris uel Limitaneis, sexagenos, aut quinquagenos interfereret, quæ Auxilia Barbara esse appellata, Vopiscus refert. Auxilia uidentur à Iustiniano [e] nominari optiones, a quo iubentur foederati in priuatorum præ dijs degentes, ad suas redire optiones, ideft ordines seu auxilia. Ab obtionibusque militibus denominata uidentur, quos tribuni sibi adiutores & Vicarios eligebãt, ut Vegetius (lib.1.c.7.) & Festus tradũt. Horũ Præfectus quandoq; Tribunus, quandoque Phylarcha appellatur. [f] Procopius: [g] Nullus autem, inquit, Romanorum milium Præfectus, quos Duces uocant, nullusque Saracenì, qui Romanis fœderati sunt Præpositus, qui Phylarchi uocantur. Quot milites singula continerent Auxilia non constat; Vopiscus quandoque quinquagenis, aut sexagenis, quos Probus Numeris Limitaneis interebat, Auxilia constasse scribit. Sub Magistro in presenti hęc merebant Auxilia.

b d.ca.7.

c in uer.

d li.33.ca.2

e in Lul. C.loc. & in Nou.116.

f ut in Nou.105 & lib.1. de bello Perſico.

BATAVI seniores, ex Batauia, quâ nunc Hollandiam uocãt acciti, equites Batauos præstantissimos inde sumpsisse Augustũ Dio scribit sed hæ fuere VIII. Cohortes, aut Auxilia legionis XIIII. quæ discordia τῆς πορῶ à legione digressa, cõtra Vitellianos infœlici ter pugnarunt. Postea missa in Britãniã in itinere Augustæ Taurinorũ, ob odiũ antiquũ rixati sunt. Legio in Britãniam est missa, Batauos agmini suo Vitellius iunxit, mox in Germaniam ire iussit. [h] Velitaria auxilia Herulos, & Batauos Marcellinus [i] uocat.

h Tacit.16.
i lib. 20. Paulo post principi.

In parma cœrulea, globum rubrũ gerunt, pedamẽto eiusdem coloris coniunctum, quem coeruleus limbus densis orbiculis circumdatus complectitur. In umbone luteus globulus, acutam cuspidem emittit ut manuscripti clarius ostendunt. Supra duplex dimidia, & lutea Luna, cornibus sursum uersis crucẽ lutei coloris amplectitur: Orientis Occidentisq; imperium crucis ope, instar Lunæ in plenum orbẽ qui dimidius uidetur, compleri insinuat: ex medio globi exiens cuspis telum principis Rom. refert, quo tãtã hostibus cladem minatur, ut orbem sanguis sit inundaturus, quod forte rubeus color quo tingitur, portẽdit. Coeruleum limbum orbiculi stipantes, sunt milites undiq; orbem Rom. aduersus Barbaros defendẽtes; uel forte plumbatæ, quibus hæc auxilia hostes erant feritura, de his supra in lancearijs, & infra in scythis sub altero magistro præsentali dicetur. In Maduciano uidetur agger globum sepiens. Vrsini codex pro dimidijs Lunis, duos dimidios orbes luteos habet alterum alteri inclusum; Typus est duplicis, sed coniuncti & in unum coeuntis imperij. De dimidia luna in præcedenti dictum fuit.

BRACCATI iuniores. Notissimum est, olim Galliam Narbonensem Braccatam uocatam, ut auctor est Plinius, [k] quod braccis uteretur, unde Braccata hæc auxilia uidentur denominata. Braccas inter militares uestes Lampridius [l] recenset. Donauit inquit, & ocreas & braccas & calceamenta, inter militaria uestimenta. sed & ipsum Alexandrum scribit, fascijs semper usum fuisse, & braccis albis, non coccineis, ut prius solebant. Pomponius Mela Sarmatas totum corpus braccatos esse memorat. Milites Braccati ut fluxæ fidei & mercede uersabiles a Marcellino [m] notantur. Braccati inquit sollicitantur atque cornuti fluxioris fidei, & ubertate mercedis ad momentum omne uersabiles.

k li.3.ca.4.

l in Alexand.

m lib. 15.

Clypeum coeruleum gestant, in quo duplex rubra, & lutea columella, globum luteum in summo, manu retentum sustinet; utrinque duo purpurei cornui, ad crucem supra globo infixam, & nigris lineis decussatam clamare uidentur, qualem Constantino ostensam fuisse ferunt: coeruleus circulus clypei marginem circundat. Hi duo sunt Principes, qui à Christo pro Romano orbe opem implorant. Crucem autem littera X. interfecans, Christum in ea passum significat. cuius nominis Græce scripti, prima est littera X. Plerunque aũt superiorem eius crucis partẽ in literã P. flectebãt, ut apertius χριστον exprimeret, ita ut X.P. & ☩ innecterẽtur. Purpureæ cornices, duos Principes denotãt ob purpurã, & sunt cõcordiæ symbolum. Duo enim ouã cornix parit, unde mas, & foemina excludũtur, quorum alter si moriatur, superstes semper cõlibem uitã agit: quare hæc auis typus est concordiæ in Faustinæ nummis, in quibus huic aliti inscriptum est, CONCORDIA.

Manus autem orbem tenens, firmitatem imperij Romani portendit. At Pierius [n] loquens de spica, diuersum hoc insigne ponit: Gestamen, ait, cęruleo colore, subobscuro depictum fuisse circulo, nigro iuxta marginem circumducto, in cuius summa parte, stella depicta est, octo radijs prædita, in medio orbiculus est, cum umbilico, interque coloris aurei, ab eo orbiculo usque ad circulum, qui iuxta marginem est, columella submissa coloris rubei: a lateribus columellæ, spicæ duæ utrinque surgunt, quas auiculæ totidem, uolatu suspentæ petunt, quæ affluentiam annonæ significant. At in manuscripto Vrsini, in summo, est crux purpurea, orbem purpureum in medio continens, quem tueri uidetur: ipsa uero, & orbis propter Christi sanguinem, ob mundum effusum rubent; cornix purpurei, ideft, Principes, utrinque

n lib.56.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtrinque ad crucem clamant, quod symbolum mihi maximè placet. In Madruciano, ex globo acuta cuspis, ut in præcedente symbolo, exit, & pedamentum eum sustinens, aggere vtrinque, munitum uidetur. Alciatus uero pro globo glandem exponit, [a] quod ab omnibus his symbolis longe distat.

a lib. 5. parer. c. 33

SALII sunt Germaniæ populi, ubi nunc est Franconia, a Sala flumine nuncupati, ex quibus hæc Auxilia sunt contracta. Marcellinus [b] de Constantio loquens, Perit inquit, primos omnium Francos eos uidelicet, quos consuetudo Salios appellauit. Zosimus [c] Saliorum, ait nationem à Francis profectam vi Saxonum suis sedibus expulsam, in Batauiam uenisse, quæ insula cum prius Romanis in uniuersum pareret, à Salijs est possessa: Sed inde ejecti, postmodum Romanis sunt adiuncti: Iulianus enim Apostata eos legionibus Romanis adscripsit. Alij auxiliares sunt facti. Sunt, & Salij Ligurum populi, testante Plinio.

b lib. 17.

c li. 3.

In horum parma coerulea, orbem luteum circulo rubro circundatum, luteus cippus sustinet, marginem clypei rubeus limbus claudit, unum esse orbis Romani Imperium denotat. Rubeum enim uinculum, globum cingens, purpuramque referens, imperium infinuat. Idem exterior rubeus circulus portendit. In manuscripto Vrsini, duo dimidij equi lutei hinc inde globum sustinent, qui referunt duos dimidiati imperij Principes orbem regentes. Equũ uerò esse bellicæ uirtutis typum notum est Virgil. [d]

Monstrarat caput acris equi, sic nam fore bello
Egregiam, & facilem uictu per secula gentem.

& alibi [e]

Bello armantur equi.

d in 1.

e & in 3.

Hi milites & in Occidente reperiuntur, cum symbolo huic simili.

CONSTANTIANI à Constantio Magni Constantini filio denominati. Marcellinus, f constantiacos uocat Legionarios ab eodem inuentos; Duas, inquit Constantiacas legiones, addita una sagittariorum cohorte, quas inuenerat apud Syrmium, ut spectatæ ad huc fidei per speciem necessitatum urgentium misit in Gallias.

f lib. 21.

In parma album globum gestant, supra quem coeruleus globulus fascia rubra clauditur. Is est regij diadematis typus, Orientemque, & Occidentem uno Rom. cingi imperio portendit. In manuscriptis octoni aut noueni partiũ orbiculi à quatuor mundi regionibus in unum glomerati exercitus, referunt a quatuor partibus orbem Romanum aduersus Barbaros ruentes, uel potius plumbeę glandes, quibus hoc auxilium pugnabat.

MATTIACI seniores ex Mattio Metrópoli Catthorum ueniebant, ubi nunc est Magdeburgum Hassię, ut supra dixi de quibus Tacitus. [g] Coeruleum clypeum gestant, lutea cruce usque ad marginem diuisum, quæ coeruleum globum in medio continet, ipsa apside lutea, & alia exteriore rubra cingitur. Hinc inde supra utrunque crucis brachium, duæ auiculæ nigræ, seu corui coelum suspicientes clamare uidentur: Aliæ duæ similes infra pascuntur. Symbolum est duorum Principũ, qui à Domino ob merita Christi crucifixi pro Orbe Romano opem implorant: & quasi illud inuenerint, infra per otium pascuntur. Simile est apud Psalmistam. [h] Dat escam pullis corum inuocantibus eum. Per septem enim dies à matre destituti rore pascuntur, donec plumis uestiti & ab ea agniti postmodum aluntur. Cortos autem esse concordiæ typum supra exposui. S. Paulinus epist. 12. scribit olim supra crucem rubentem duas columbas in templis depingi cõsueuisse, quo symbolo significabatur simplicibus coelum patere, ut Epigramma cruci inscriptum aperit.

g in 1.

h Psal. 147.

Ardua florifera crux cingitur orbe corona
Et domini fusso tincta cruore rubet.
Quasi super signum residunt coelestia columbæ,
Simplicibus produnt signa patere Deo.

Qui hic pinguntur nigri sunt corui non columbæ. In Occidente hi milites simplicem crucem gestant.

SAGITTARII Iuniores Gallicani. Sagittariorũ tres hic ordines referuntur. Primi sunt sagittarij iuniores Gallicani, cassidibus, cataphractis, gladijs, sagittis, arcubusque armati, de quibus Vegetius. [i] Ex Gallijs lecti Gallicani sunt dicti, idẽ sunt quod Gallici, Vlpianus. [k] Instituetus in rebus Gallicanis in Gallicis heres erit. In Illyrico quandoque Gallicani resederunt. Marcellinus. [l] Ad tutelam, inquit, Illyrici Gallicani militis ualidum accesserat robur.

i li. 2. ca. 15

k l. si quis in fundi. §. ul. ff. de lib. & post.

l lib. 19.

In clypeo coeruleo rubrum globum circulo albo contentum habent, quem utrinq; aquilæ regunt, supra duo Imperatores uisuntur: Marginem duo circuli, interior luteus, & exterior rubeus cingunt. Hęc Romanum orbem à duobus Principibus concorditer defendi monẽt. Aquila imperij symbolũ est, circuli cũ coloribus supra sunt expositi. In manu scripto Vrsini tabella est sine Principibus, à quibus leges orbi dari portenditur.

SAGITTARII quoq; seniores Gallicani eodem ferè modo pictum scutũ gerũt. In hoc differunt, quod hi globulum luteum albo, & rubro circulis inclusum gestant, quod orbem Romanum duplici imperio regi denotat. Vtrinq; duæ aquilæ eundẽ a duobus Principibus gubernari demonstrant. Supra tabella rubro limbo cincta in medio album nigris notis interpunctum continens, Lex est utriq; orbi à duobus Principibus concorditer data. Madrucianus duos Principes includit. In Vrsini exemplari alba est parma, aquilis carẽs. Duplex circulus margini circumductus. duplicis coniunctι imperij est symbolum. In Occidente sub Magistro peditũ, Gallicani tres orbes distinctos gestant, quorum medius, alijs est maior, quod idem argumentum insinuat.

TERTII SAGITTARII Valentis, ab eo inuenti, & ipsi in parma coerulea luteum orbẽ duplici uinculo rubro & luteo cinctum tenent: supra suspensus est alius dimidius orbis albus, rubro circulo clausus significat orbem, qui ob diuisum imperium dimidius uideatur, unum esse, duplici imperio compressum.

DEFENSORES ad oppida defendenda præcipui, ita defensores mœnium Marcellinus appellat. [m] Quibus, inquit adire propius ausis, defensores mœnium properarunt. Item: Defensores nisi nigilassent in audaciam, ruere præcipitem. & sæpe alibi. Constãtinus uero porphyrio gẽneta [n] dicit defensores eos esse, qui currentes post hostes sequuntur, ipsi nõ currunt, sed ordine simul progredientes, eos, qui hostes sequebantur, excipiunt, & defendũt, si forte in fugã uerrantur, & inde nomen habuerunt. Hi duos angues luteos, in caducei speciem complicatos, capitibus ad osculum coeuntibus, in parma coerulea gestabant, quam ruber ambitus late circuibat. Iuxta marginem in medio est globus rubeus, columellæ luteæ præfixus, unde & ipsi angues exire uidentur, ita Pierius [o] describit. Id duorum orbis Principum concordiam significat, pro serpente enim poni imperium, idem Pierius refert, & uetus numisma duos habens similes serpẽtes caudis complicatis, est typus, unius duorum Coss. potestatis unicique imperii, inscriptum est ΔΥΝΑΜΙΣ ΕΧΥΡΑΤ. R. idest *Δυναμις ἐξ ὑπάτων δυο* ideſt duplex potestas ex duobus consulibus; quasi hoc duplicatum imperium sit fortius.

m lib. 20.

n de thematib.

o li. 55. Hierog.

RETOBARII, in coeruleo clypeo rubrum globũ luteo uinculo constrictum ferunt. Marginem duo circuli, luteus, & exterior rubeus cingunt. Orbem Romanũ unico & utriusq; principis cõiũcto imperio cõtineri denotãt. RVTVBARIOS legẽdũ cẽseo à Rutuba fluuio Ligurũ, pro Albiũ, ut auctor est Plinius. [p]

p li. 3. c. 5.

ANGLEVARII Defensorũ symbolo simile insigne gerebant, nẽpe rubrũ caduceũ, in cuius baculi sumitate, alba pila erat, unde angues prorumpebant, & ad osculum iuxta parmę medium deflectebantur. Parma erat sapphirei coloris, & dilutioris, quã purpureus ambitus circumibat, ut Pierius describit. Erãt Angleuarii Germaniæ populi prope Rhenum, nõ lõgè à Batauia, quos Tacitus [q] Angriuarios nominat.

q li. 20.

Metanti,

Meranti, inquit, castra Cæsari, Angriuariorum defectio à tergo nunciatur; missus illicò Stertinius cum equite, & armatura leui, igne & cædibus perfidiam vltus est: Degebant vltra Albim confines Chenisci. Idem [a] Latus vnum Angriuarij, lato aggere extulerunt, quo à chenisci dirimerentur: & postea, mox bellum in Angriuarios Stertinio mandat. Et alibi, [b] iuxta Tenoctéros, inquit, Bructeri olim occurrebãt, nunc Chamanos, & Angriuarios immigrasse traditur, pulsis Bructeris.

a eodem lib.

b in lib. de moribus Germanorũ.

HIBERI, Armeniæ populi, nunc Georgiani vocantur; Leonem luteum in parma item lutea, dextram altè collentem, cauda in caput sublata gestant; quem rubeus circulus ambit. Id fortitudinis est insigne, Principem hostes feriturum innuit. In manuscriptis leo duplicem luteum orbiculum dorso infixum habet, quale Thraces sub sequenti Magistro præsentali, & inuicti, robur Principum, duos orbes. Orientem Occidentemque sustinere uel tueri indicat, Claudianus. Nomenque probantes Inuicti clypeoque animosi teste leonis. Sunt etiam Iberi Hispaniæ populi, de quibus postea intelligi.

VRSI ab Vrsa Picenorum oppido uocati, hoc habebant insigne: In parma lutea rubrum pedamentum pilam luteam sustinet, unde duo dimidiati canes lutei auersi, & latrantes committuntur, supra est luteum caput fœminæ. Hi sunt duo Principes, qui concordi prudentia per muliebre caput demonstrata, orbem Romanum regunt, Barbarisque eum impetentibus allatrant. In armarijs inter utranque Noticiam positis, muliebre caput, pro prouidentia depingitur. Ide planè insigne in coerulea parma gestant TERVINGI sub sequente Magistro militum, in quibus Pierius, [c] pro canibus lepores nominat.

c lib. 23.

FELICES HONORIANI iuniores, ab Honorio uocati. Felicis titulo aliqua auxilia & legiones sunt honestatæ, vt tertia quæ Felix nuncupata, in Norico Ripensi degebat, prout in Itinerario Antonini nomine edito legitur. Vopiscus, [d] Recipe, inquit, in fidem tuam legionem tertiam felicem. Claudianus. [e] Nerutus insequitur meritus uocabula felix. Ita appellata est ab Augusto hæc legio. Sed hi ab Honorio denominati, ab illa sunt diuersi. Auctor est Orosius [f] quosdam barbaros ab Honorio in foedus receptos & in militiam allectos Honoriacos fuisse uocatos, credo legendum, Honorianos.

d in Probo.

e in bello Gildonico.

f lib. 7. c. 40. Aeneas sylut. in epit. Dolondi li. j.

In horum rubro scuto, vir alatus, duas dimidias lunas lutei coloris, vtrasque manu supra caput sustinet: Victoria est Rom. imperium extollens, quod etsi propter duos Principes dimidiatum videtur, ob eorum concordiam in vnum, plerumque coalescit imperium, cuius typus est Dimidia luna quæ in orbem completur. In manuscriptis, pro viro, est mulier alata.

VICTORES, à Victoria, vt credo, oppido in Britannia appellati. Alia est in Hispania, alia in Mauritania Cæsariensi. Victrices quæ erant in Britannia legiones vocabantur, videlicet VI. XIII. XXIII. Dion, [g] etiam Victricem in Britannia legionem nominat: At hæ non sunt legiones, sed auxilia, de quibus Marcellinus: [h] agmina duo præcedebant, quibus nomina fuere Iouij atque Victores. [i] Hos alibi [k] Niceterios græce appellat.

g in lib. 55.

h lib. 26. i & lib. 17. k lib. 15.

In alba parma, orbem luteum, duplici vinculo, item luteo, circundatum gestãt, quem vallum in summo prominentibus orbiculis inter lunarum sepit, supra rubra crux velut sanguine Christi tincta emicat; cuius ope, Orbem Romanum vndique tutum esse significatur: prominentes enim orbiculi munitiones, orbem tuentes referunt. In Madruciano, vallum vndique acutas cuspides emittit; ferendi hostis argumentum. Globus est mundus Rom. duplici coniuncto, imperio rectus, qui ope Crucis sanguine Christi asperæ, muniunt. Madrucianus, duos impliciros globos coeruleo circulo, & alio matore luteo tectos habet, quod idẽ argumentum est, Orientem & Occidentem duplici, sed vno imperio contineri.

PRIMI THEODOSIANI, hi & sequentes à Theodosio eorum auctore, nomen habuere: quemadmodum & Felices Theodosiani ab eodem inuenti, qui sub alio Magistro militum Præsentali merebant.

In parma lutea, orbem luteum, duobus vinculis luteo & rubro constrictum ferunt, quem currens & latrans canis, dorso sustinet, superne rubens Aquila alas expandit. Hi duo sunt Principes orbem Romatenentes, quorum alter orbem sustinens hostibus allatrat; Aquila, Romani imperij symbolum, alterum refert, qui orbem cueri videtur. In manuscriptis pro aquila est alata victoria, & bos pro cane, robur imperij portendens.

FELICES THEODOSIANI ISAVRI, ex Isauria lecti. Horum in parma coerulea insigne sunt Taurus, ad coerulei collis radices incedens, cui alrus lutei coloris mons imminet; In eius summo nigra aquila alas expandit. Hoc symbolum Isauros milites, radices Tauri montis, per Taurum animal significati, incolere indicat. Collis autem ab alto monte, qui Taurus est, distinguitur. Aquila typus est Romani imperij orbem protegentis. Pierius verò [l] ita hoc emblema describit; Luteus taurus, ad viridantis monticuli radices pictus; summo verò collis vertice dimidius infidet æthiops, dextra manu lorum, læua pileum prætendebat, palsis hinc & indè manibus, indicabat in sua manu esse, capriuos facere, & libertatem indulgere. Hęc Pierius Ego illum non Aethiopem sed vnum ex Principibus esse puto, qui ob dimidium imperium, & ipse dimidius apparet, dextra flagellum ostendit, quo se Barbaros verberaturum minatur; læua pileum tenet, populos se liberaturum ab eorum tyrannide promittens.

l li. 40. In pileo.

Isauri ad montis Tauri radices, Ciliciæ finitimi, latrocinari consueuerant, vt ait Leo, [m] qui de militibus loqui potest, etsi Accursius & alij, latrones esse arbitrentur. Nam Isauros latrocinijs infames fuisse Strabo [n] scribit; Vnde etiam diebus Paschæ supplicio affici possunt. [o] Isauros, ait Zosimus, [p] alij Pisidas, alij Solymos, alij Cilices montanos vocant, qui oppida Lyciæ Pamphyliæque, vno duce sibi constituto vastabant. Probus Imp. Isauris latrocinibus domitis, iuniores militiæ adscripsit, qui postea inter auxilia palatina à Theodosio sunt relati, indeque felices Theodosiani Isauri appellati. [q]

m in l. fil. C. ad leg. Iuliam. de vi publ.

n lib. 12.

o Lpc. C. de sect.

p lib. 4.

q Vopiscus in Probo.

TERTII THEODOSIANI, in rubro clypeo duos dimidios, luteosque globos, duplici alboque cippo prætixos gestant, qui alium coeruleum luteo circulo vinctum sustinent. Marginem luteus ambit circulus: id, vt sæpe, terræ marisque in Oriente & Occidente, duplex denotat imperium, quod etsi dimidium videtur, ex typo dimidiorum globorum, vnum ramen maner. Cæterum Pierius, [r] aliud ipsis symbolum tradit. In parma, inquit, est margo hyacinthini coloris circulo aliquantulum lato circumductus, sub quo alter contiguus angustioris spacij, inde facies media rubra: Ab ima eius parte albus eri gebatur cippus, in angustum superne desinens, qui lunæ speciem cornibus furtim versis sustentabat. In medio parmæ infidebat lunæ albus identidem circulus, cuius centrũ latè fusum, nigri coloris erat; supra circulum hunc album ostentabatur, à medio surrum Aethiops eodẽ modo quo superior manib. exporrectis, eadem dextra loro, sinistra pileo munitis. Sed in impresso, hæc imago nõ visitur, nec in manuscripto Vrsini. Madrucianus, nigrã victoriã alaram ostendit.

r li. 40. Ioquens de pileo.

Hi sunt milites, qui sub primo Magistro præsentali merebãt, in quib. eadẽ symbola quinquies repetuntur: Aquila, n apud Iouianos & Herculianos vtrosq; iuniores reperiuntur. Globus cuspidib. munitus penes Nerutios & Fortenses. Lutei globi rubeis circulis inclusi penes Cõstantianos & alios. Sagittarij seniores & iuniores, idem, & ipsi fere symbolũ gestãt. Octo præterea apud hunc Magistrũ symbola sub alio Præsentali repetuntur. Lancearij enim seniores sub hoc, & iuniores sub sequente eodem insigni utuntur, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Britones seniores sub magistro per Illyricum : Mattiaci seniores sub hoc, & Constantiniani sub sequente, Martiarij iuniores sub hoc, & seniores sub sequente. Hiberi sub hoc & Thraces sub sequenti eodem symbolo ornantur. Idem in vrsis Teruingis, Angleuarijs, Defensoribus, & Vindicibus Primis, & secundis Theodosianis spectatur, quorum illi sub hoc hi sub sequenti idem insigne habent. Sed & Tertia Decimani, & Duitenses Gallicani sub Magistro militum per Thracias, Primorum, secundorum que Theodosianorum symbola ferunt. Victores sub hoc, & Felices Arcadiani iuniores sub sequenti idem insigne gerunt, quod & Martiarij, Constantes, & Arecorti per Illyricum sumpserunt. Nunc de huius Magistri Præcentalis officio est dicendum.

NOTITIA.

HABET autem dignitates infrascriptas. Principem. Numerarios duos. Commentariensem. Primiscrinios qui numerarii sunt. Scrinia ios. Exceptores, & ceteros apparitores Magistri militum in Præsenti quindecim.

Cod. de apparitoribus magistrorū militum.

DE OFFICIO MAGISTRI MILITUM in præsenti. Cap. XL.

COMMENTARIVM.

OFFICIVM habet hic Magister Principem, Numerarios duos, Commentariensem, Primiscrinios, qui Numerarij sunt. Hi in officio Magistri per Orientem, & Magistrorum pedum, equitum que Occidentis, & Comitum, ac Ducum tam Orientis quam Occidentis adiutores nocmuntur. Habet & scriniarios, ideſt epistolarum & libellorum scriptores, & custodes, [a] qui subadiuuæ in officijs Comitum & Ducū Occidentis appellantur. In eodem officio erant & Exceptores, qui acta militum describebant & officiales ceteri quindecim. In officio Ducum Africæ Iustinianus homines XL. fuerat, [b] qui nullum gradum tenentes, erant simplices apparitores, forte antebulones Magistrorum, de quibus supra diximus.

a l. in scriniis & l. sequen. C. de prox. sacr. scrinn. li. 12.

b l. 2. in Notitia. C. de off. P.P. Af.

PRINCEPS eo officio fingitur, quo alius eiusdem nominis apud Præfectos Prætorio, cuius enim militum coram magistro motus nullus fuit, & exequitur. Numerarij notabant in libro, qui singulis diebus excubassent, nocte vigilias egissent, vel alia munera obijssent, ut sciri posset, qui in muneribus debebant succedere: Vegetius. [c] in quibusdam, inquit, militibus notarū pericia, calculandi cōpendiū; usus exigitur. Totius enim legionis ratio sine obsequentū, sine militarium munerum, sine pecuniæ, quotidie adscribitur actis, maiore prope diligentia, quam res annonaria vel emolumenta librorum annotatur. Quotidianas enim in pace vigilias, item excubitorum, siue angarias de omnibus centurijs, & contubernijs, quæ vicissim milites faciunt, & ne quis iniuste prægrauetur, aut alicui præstetur immunitas. Nomina eorum, qui vices suas fecerunt, breuibus inferuntur.

c li. 2. cap. 19.

Quando quis commeatum accepit uel quot dierum, annotatur in breuibus, tunc enim difficile commeatus dabatur, nisi iustissimus causis approbatis; Hæc ille, stipendia etiam militibus soluta notabant, quemadmodum Præfectorum numerarij, uectigalium, & tributorum rationes. Rationarij a Marcellino, [d] appellantur ob prædictas rationes, quas scribebant. Interrogato, inquit Remigio etiam rum rationario apparitionis armorum Magistri: Et [e] alibi, Numerarij, ait apparitionis magistri equitum. Eorum officium idem plenius, [f] alibi describit. Antoninus quidam, inquit, ratiocinarius apparitor circa ratiocinia uersabatur, qui uel quarum uirium milites, ubi agant, uel procinctus tempore, quos inuenturi, describeret, itidem armorum, & comeatuum copiæ, aliaque usus bello futura, an abunde supperant, indefessa scitatione percunctas. Hæc ille. Numerarios comitum rei militaris actuarios Gratianus 6 uocat, Numerarii, inquit, comitum illustrium uirorum, siue actuarij libram auri fisci uiribus soluant, nisi statuta fuerint custodita.

d lib. 15.

e lib. 19.

f li. 18.

Eos numeri seu ordinis militaris ratiocinia tractare, & illi annonam erogare Valentinianus ad Probum P. P. scribit. [h] Actuarii, ait, nisi expleto triginta dierum spacio pyratia auctentica confestim tradiderint, species, quas ex fiscalibus conditis dissimulauerunt excludere, uel numero militum, cuius ratiocinia pertractant, superfuerint erogare, de propriis facultatibus uel militibus ipsis, uel fiscalibus horreis adigantur inferre. In publicis enim ciuitatum horreis species annonariæ, [i] militibus exhibendæ conseruabantur. Duobus diebus bucellatus, ut supradiximus, tertio panis. Alternis diebus uinum, & aceturi, imo laridum, duobus caro uerueccina militibus dabatur. [k] Bucellatus autem erat, quem vulgo biscoctum appellant. Marcellinus. [m] Primaco, inquit consilio inginii dierum, frumentum ex eo, quod erat in ædibus cōditum ad usus diuturniorem ex coctum bucellatum uocant, humeris militum imposuit. Hæc ille. Horum numerarij seu actuarij rationes scribebant, & capitum, ideſt, pabulorum quæ pro alimentis equorum exhibebantur. [n] sed quia annonam, & stipendia, quæ tempore Romanę Reipublicæ militibus dabantur, & a numerarijs annotabantur, egregie Polybius explicat, eius uerba latinè subiecti. [o] obtomum pedites duos obolos accipiunt singulis diebus. Ductores ordinum duplum. Equites drachmam. Triticum datur peditibus Attici medimni. ex tribus duæ fermè partes. Equitibus hordei tepiem medimni singulis mensibus; Trinci duo, socijs pediti æqua portio, siquis tritici medimnus & tertia pars. Hordei medimni quinque, daturque id socijs muneri. Romanis tam frumenti quam uestis, armorumque, siquis huiusmodi rerum indiguerit, horum omnium quæstor certum ordinarum precium eorum obsonijs subtrahit. Hæc ille.

h l. pen. vel vl. C. de cust. reor.

i l. 1. 2. & pe. C. de annone seu uesti. pub. specier transpor.

k l. cuili. C. de off. rect. prouin. l. fortissimi. C. de erog. milit. annon. l. 1. C. eo. tit. li. 12.

Medimnus autem articus, inquit Suidas, pendet libras CVIII. obolus fermè VIII. nostros quadrantes. Actuarijs duplex annona, & una capitatio dabatur, P erat autem annona quantum hemina ad uictum sufficit. capitatio pabulum pro uno equo: Ammianus enim scribit 9 tonlorem Constantij Imperatoris uicenas diurnas annonas, & totidem iumentorum pabula habuisse, quæ nuigo, inquit, capira dicuntur. Præter hos erant & actuarij ciuitatum, qui eandem annonam ad milites transferendam ab horreis publicis accipiebant, [r] & hæc quoad numerarios magistri militum præsentalis, nūc Commentariensi, de quo supra dictum est, prætermisso, ad alios, ideſt primiscrinios est veniendum.

m li. 17.

n d. l. fortissimi.

o li. 6. de castrametatione Rom.

p l. 3. C. T. de annon. & tirc. l.

q li. 22.

r l. actuarios. C. de numer.

PRIMISCRINIOS supradictis addit Notitia, qui numerarij sunt; Hos adiutorē & subadiuuas Cōmentariēsis & officij esse puto, qui delinquentes carceri mancipatos obseruabant, vt supra in adiutore P.P. orientis diximus, qui enim hic, & in aliorum magistrorum officijs primiscrinij dicūtur, in magistri militum per orientem officio adiutores vocātur, & ita etiam

etiam in iure nominari videntur. [a] Adiutoris quoque subadiuuas Iustinianus officium Præf. Prætor. explicans, Primiscrinios appellat. [b] In scrinio, inquit, Primiscrinij, quod est subadiuuæ, hominibus x. annonæ xiiij. capitationes xij. ita etiam intelligi censeo rescriptum Gratiani ad Potitum Vicarium, quod iubet remm ab eo apparitore vsque ad finem negotij obseruari, cui primum exhibitus fuit, quod si iecus factū fuerit, primiscrinius in quinque libris auri multabitur. ita adiutorem appellat, cuius onus erat carceri traditos custodire, itaq; [d] Gratiani rescriptum de crimino sis custodiendis, non autem vt vulgo, de ciuiliter litigantibus intelligo, proprie enim delinquentes exhibentur, [e] & custodiæ traditi obtinantur. [f] Primiscrinios vero dictos puto, qa præcipuo officij scrinio præerant. Quandoque tamen Primiscrinius officij princeps nuncupatur, [g] sed hic ab eo distinguuntur, vt nequeant commisceri. Aliquando & numerarij primiscrinij vocantur apud Notitiā in officio Præf. vrbis, in Occidente, ac Comitum rerum primatarum, penes quem præter primicerios officiorum, alij omnes primiscrinij appellantur, quia erant numerarij varias rationes primarias scribentes, HI PRIMISCRINII NVMERARII FIVNT. inquit Notitia, quoniam numerum delinquentium, varietatem delictorum, clausorum ordines, ætatem, sexum, & nomina condemnatorum, & absolutorum scribebant: quod & si omnis esset commentariensis, [h] etiam adiutori incumbebat, quod præterim Notitiæ tempore obseruari potuit. Non ergo intelligo primiscrinios numerarios factos fuisse, qua si aderant numerarij, ipsi frustra eum locum tenuissent, sed interpretor eos in delinquentium & criminum rationibus, & alijs huiusmodi annotandis numerarij officio functos fuisse.

a in l. 3. C. de appa. P. P.

b in l. 1. t. in scrinio primiscrinii. C. de offi. Præfe. prætor. Afr.

c in l. 1. C. de sportul.

d l. vlt. C. de off. Præfe. vrb. l. 4. C. de custo. reor.

e l. 1. C. de cust. reo. l. 1. C. de exhib. reis.

f l. 4. C. de custo. reor.

g l. 3. C. de appa. P. P. ad fi. l. 3. C. de diuer. offic.

h l. pen. vel vl. C. de cust. reor.

SCRINIARII sequuntur, qui Regerendarij in officijs magistrorum peditum, & equitum Occidentis, ac Ducum vocantur. Eos Notitia in officio Ducis Arabiæ libellenses interpretatur, quos in alijs Ducibus subscribendarios appellat. Hic ergo scriniarij pro libellensibus atque etiam epistolaribus accipiuntur, vt quandoque in hoc sensu intra viurpat. [i] in officio quoque Proconsulis Asiæ eos Notitia pro epistolaribus sumit & a libellensib. separat. Alibi scriniarios generaliter omnes magistrorum militum apparitores Anastasius Impe. appellat, quos & si militum matriculis inscriptos militari iure tellari posse negat. [k]

i l. 3. C. de appa. Præfe. præt. ad fi.

k l. scriniarios. C. de milit. testa.

Ceteros vero apparitores XV. huius magistri militum singulares esse existimo, quos omnes magistri militū habebant: Scribis vero, Ab actis, quemadmodū comites, & Duces rei militaris carent, quia apud eos instrumēta aut probationes rerū actarū robur nō accipiebant, sed ab illis, qui populis ius dicebāt: Magistri militū apparitores erant veri milites, nullis officiorū cōditionibus obnoxij: [l] Quibusdam ēt prius legijt, qui intra statutum numerum erant, postea dabatur. [m] Inter alia expleris militiæ stipendijs Tribuni prætoriani fiebant, & ab omnium iudicum indictionibus erant immunes. [n] Principis quoque huius officij munere functus Tribunus vigilum militaris creabatur, Eius Primates nomina ex militia equestri mutuabātur, quæ D. Hieronymus P ordine recenset: Finge, inquit, aliquem Tribunitiæ potestatis fuo vitio regradatum, per singula militiæ equestris officia, ad tyronis vocabulum delolutum: Nunquid ex Tribuno statim fit tyro? Non, sed ante Primicerius, deinde Senator, Ducenarius, Biarchus, Circitor, eques postea tyro. Hæc D. Hieronymus. His etiam nominibus vocantur a Iustiniano, q qui Primicerium pro Principe seu officij capite ponit. Is erat vt Tribunus in ala equitum. item pro Senatoribus Numerarios, pro Commētariensi Ducenarium, pro Primiscrinijs Centenarios, pro scriniarijs Biarchas, pro Exceptoribus Circitores nominat. Reliquos XI. vel XV. tanquam gradū carentes omittit: Erant enim simplices equites: Hi gradus in omnibus scholis reperiebantur, vt apud Constantinum, [r] & Theodosium, [s] legitur. Senatores erant, qui ceteris auctoritate præstabant, & agenda constituebant. Ducenarij & Centenarij dicti sunt, qui CC. ac C. equitibus in ala seu Cuneo imperabant, quemadmodum & in legione Biarchus annonam custodiebat: Eranque vt signifer in legione, apud quē donatiui militum pars seruabatur. Circitor circumibat vigilias. Eques gradum non habebat, tantum tyronem præcedebat, & ideo raro nominatur. Plus autem erant Senatores, & qui Ducenariorum, Centenariorumque Biarchorum, & Circitorum nomine in officio honestabantur, quādoque III. V. aut VIII. vt apud Iustinianum [t] legitur. Huius officij Primates codicillis a Scriniario libellorum conscriptis, ac a Principe, & demum Magistro ipso subscriptis, probari oportebat. [u] Omnium enim Magistrorum, Ducum & Comitum militarium officia a Principe pendebant, & codicillis creabantur, quæ probatoriæ vocabantur, & in scrinio libellorum cum eorum nominibus & stipendijs conseruabantur. [x] CCC. apparitores, qui magistri militū præcepta & sententias exequebantur, coram eo rantum conueniri poterant. Ceteri apud P.P. vel P.V. vel Præfidē cogebantur respondere. [y] Nūc ad alium Magistrum militum in præsenti est transeundum.

l l. 1. & 2. C. de appar. mag. milit.

m l. 1. & viii. C. eo. tit.

n in l. pen. C. de appar. mag. milit.

o in d. l. pen.

p In epist. 61. ad Pammachium.

q in l. 2. in Notitia. C. de off. P. P. Afric.

r in l. 1. C. de of. mag. offic.

s l. 3. C. eo. tit. & l. 1. C. de primic. scholar.

t in d. l. 2. in Notitia. C. de off. P. P. Afric.

u l. vlt. C. de diuers. offi. lib. 12.

x d. l. viii. & l. 1. Nouell. 25.

y l. vlt. in fi. & 2. to uel. Theod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOTITIA
INSIGNIA VIRI
ILLVSTRIS MAGISTRI
militum in præsenti.

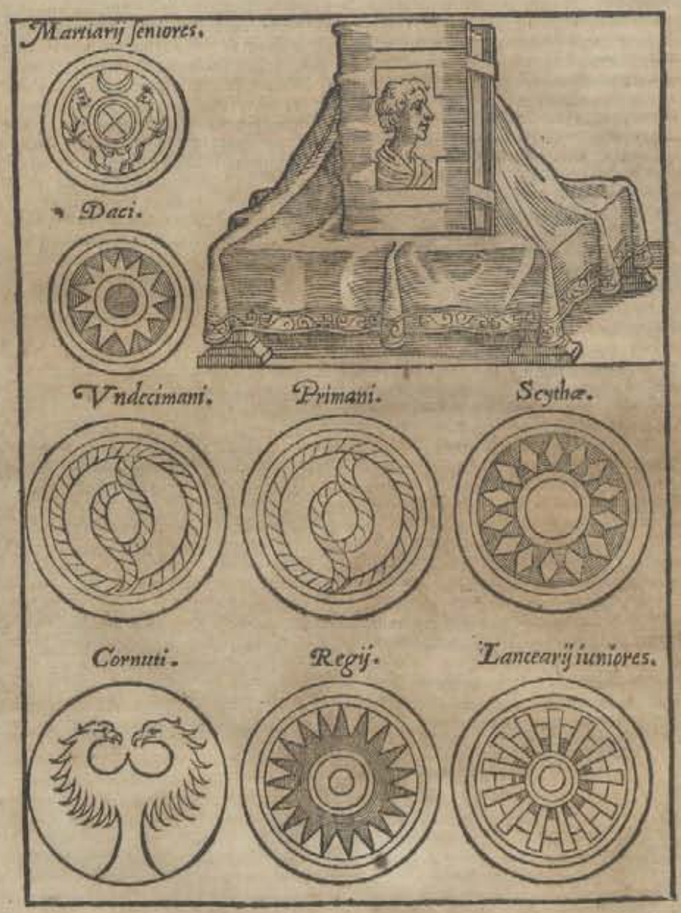

NOTITIA

Sub dispositione viri illustris, Magistri militum PRÆSENTALIS.

VEXILLATIONES.

PALATINÆ SEX.

COMITES seniores.
EQVITES Braccati iuniores.
EQVITES Bataui iuniores.
COMITES sagittarij Armeni.
EQVITES Persæ clibanarij.
EQVITES Theodosiani seniores.

Vexillationes Comitatenses VI.

EQVITES cataphractarij.
EQVITES cataphractarij Ambianenses.
EQVITES sexto Dalmatæ.
EQVITES secundi scutarij.
EQVITES scutarij.
EQVITES secundi clibanarij Parthi.

Legiones Palatinæ VI.

MARTIARII seniores.
DACI.
SCYTHÆ.
PRIMANI.
VNDECIMANI.
LANCEARII iuniores.

Auxilia Palatina XVII.

REGII.
CORNVTI.
TYBANTES.
CONSTANTINIANI.
MARTIARII iuniores.
SAGITTARII seniores Orientales.
SAGITTARII iuniores Orientales.
SAGITTARII dominici.
VINDICES.

Universidad de Deusto
Biblioteca

BVCCINOBANTES.
FALCONARII.
THRACES.
TERVINGI.
FELICES *Theodosiani*.
FELICES *Archadiani iuniores*.
SECVNDI *Theodosiani*.
QVARTI *Theodosiani*.
Item PSEVDO *comitatenses Auxiliarij sagittarij*.
OFFICIVM *autem suprascriptæ Magisteriæ in Præsenti potestatis, cardinale habetur*.
Habet autem dignitates infrascriptas.
PRINCIPES *duos*.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Primiscrinios, qui numerarij fiunt.
Scriniarios.
Exceptores, & ceteros apparitores Magistri militum in Præsenti quindecim.

DE ALIO MAGISTRO MILITVM inpræsenti. Cap. XLI.

COMMENTARIVM.

SICVT duo præfecti prætorio initio instituti fuere, ita & duo magistri militum in præsenti, vt alter alteri posset resistere, si quid contra principem ausus esset moliri. Hic, de quo agimus, sex vexillationes Palatinas, totidem Comitatenses, Legiones item sex palatinas, & auxilia palatina XVIII. regebat, quæ palatium, & Principem tutabantur. Eadem habet insignia, quæ alter militum Magister, excepto libro mandatorum, in cuius rubro dorso vnius tantum Principis vultus exprimitur, in alterius duo. In manuscripto liber longus coeruleo, & surrecto tapeto nixus, argento regitur, aureis fascijs in capitibus, ac medio cinctus, vt in alio Magistro est visum. Hic superiore aliquanto maior fuisse videtur, cuius officium cardinale, i. principale, & præcipuum dicitur. Sic D. Gregorius [a] Diaconum cardinalem, vocat, qui est primus. Liberatus, inquit, quia diaconi fungi prohibetur officio, sua decessore suo non est factus cardinalis, ordinatis à se Diacombus, nulla debet ratione præponi. Et alibi [b] Martinum Salonæ Cardinalem, sacerdotem creat, ideſt episcopum, vt supra alios sacerdotes vocat. Plinius quoque octo vetos Cardinales appellat, qui sunt principales.

Duos etiam sui officij Principes hic magister habet: Superior vnum tantum, in ceteris conueniunt: Omnes codicillis scripris a scriniarijs libellorum, & ab Imperatore, ac Magistro subscriptis probabatur. [c]

a epist. 81. lib. 1.

b edist. 77. & 79. eod. lib.

c l. vlt. C. de diuers. offic.

DE VI. VEXILLATIONIBVS Palatinis, alterius magistri militum in præsenti. Cap. XLII.

HAE erant huius Magistri militum in præsenti vexillationes.

COMITES SENIORES eodem titulo honestati, quo & ipsi militum Præfecti, & Legionum. Hi etiã sub Magistro equitum in Occidente intra Italiam militabant, vbi eorum symbola repræsentantur, quæ hic omittuntur, ad differentiam Comitum iuniorum, qui inter Occidentis Comitatenses recensentur, seniores sunt dicti.

BRACCATI IVNIORES. Hi in Occidente non reperiuntur, sed tantum Braccati seniores.

BATAVI IVNIORES. Hi in Occidente sunt ex ix. palatinis vexillationibus, vbi cũ suis symbolis visuntur. Hi primum sub C. Iulio Cesare militarunt, postea ab Augusto vocati sub duobus vexillis manserunt. Dion, [d] Delecti sunt, inquit, equites externi nominati Batavi, à Batauia, quæ est insula in Rheno flumine. Hi sunt equites præstantissimi, quorum certum numerum dicere non possum, quia nõdum status formam habet, sed Augustus cœpit eos censere, & ipsorum rationem habere ab eo tempore, quo cum patre militarunt, illosque cõtra Antonium pugnaturus vocauit & retinuit. Nunc sunt proprius globus seu ordo, vnguamque vt Centuriones gestãt. Hæc Dion. Horum puto esse, quæ P. Victor in epilogo regionum vrbis duo vexilla communia appellat, his postea aliæ palatinæ vexillationes sunt adiunctæ.

d lib. 55.

COMITES sagittarij Armeni ex Armenia lecti, quorum magnus erat numerus, scribit Vopiscus in Aureliano ei DC. Armenos assignatos fuisse. M. vero Antoninus CCC. Pescennio commisit. [e]

e Spartian. in Pescennio.

EQVITES Persæ clibanarij.

THEODOSIANI seniores, de quibus supra dictum fuit.

DE VEXILLATIONIBVS COMITATENSIBVS. Cap. XLIII.

EX aliæ vexillationes Comitatenses appellatæ eidem magistro parebant, videlicet.

EQVITES CATAPHRACTARII, quorum 800. Aureliano Valeriani dedisse apud Vopiscum legimus.

EQVITES CATAPHRACTARII AMBIANENSES, ex Galliæ populis in Belgis prope Morinos lecti. in occidente non sunt.

EQVITES SEXTO DALMATAE. Octauo Dalmatæ in Occidente reperiuntur inter Vexillationes Comitatenses.

SECVNDI SCVTARII. iuniores in Occidente inueniũtur. Hos à scutarijs differre arbitror, qui in scholis Magistro officiorum parebãt, & quos Valentinianus regebat, cum Imperator est creatus, vt Marcellinus [f] refert.

f lib. 26.

EQVITES SCVTARII. sunt inter Comitatenses Occidentis. Scutariorum prima & secunda schola Magistro officiorum parebat. Hi forte erant ex prima schola, quæ infra sub Magistro militum per Orientem memorantur.

EQVITES secundi clibanarij Parthi, de quorum nominibus supra dixi, in Occidente non reperiuntur. Horum symbola neque in impresso neque in manuscriptis codicibus apparent, sed multa ex his, quæ sunt in Occidente, apud eosdem nominis numeros accipi possunt. Nunc ad pedites & Legiones, Auxiliaque est veniendum.

DE VI. LEGIONIBVS PALATINIS, sub alio magistro militum in præsenti. Cap. XLIIII.

SVB eodem Magistro erant sex aliæ legiones palatinæ appellatæ, videlicet.

MARTIARII seniores. Hi habebant fere idem insigne, quod Martiarij iuniores, sub præcedente Magistro præsentali. In hoc tamen differebant, quod in horum clypeo orbis oblique decussatus duobus coniunctis circulis cingitur, qui duplici, iunctoque imperio regi insinuatur: colores etiam in aliquo variant, & nulla hic crux apparet: Duplexque luteus circulus clypei marginem ambit; eadem vtrorumq; est significatio.

DACI, ex Dacia adducti; in rubeo clypeo rubrum globum luteo circulo inclusum tenent, quem densæ, virideſque cuspides vndique protegunt; Luteus præsinusque limbi marginem ambiunt. Id perpetuam duplicisque coniuncti imperij munitionem contra hostes & cladem per mucrones indicat, quorum sanguis per rubrum significatus, campos inundat. Simile gestant Regij sub hoc Magistro, Nervij, & Fortenses, sub alio Magistro militum præsentali; nisi quod horum parma rubet, & densiores cuspides apparent.

SCYTHAE ex Scythia nũc Tartaria dicta profecti erant sagittarij, (Aelian. de instr. acieb.) In parma coerulea rubrum globum luteo circulo cinctum ferunt, quos 14. acuti rhumbi circumstant, qui acuta ferri acie, hostes Rom. Orbis, vno, seu coniuncto imperio recti iugulandos minantur: ego has plumbatas seu martiobarbulos fuisse existimo, quibus hæc legio pugnabat; de hoc genere telorum late Vegetius differit. [a] Innumeræ apud Eiculũ propè Trieuentum fluuium huiusmodi plumbatæ hac forma oblongæ reperiuntur, & quandoque literis incisæ, quas apud me habeo. Extrema duplex circulus luteus & viridis circumdant. In manuscripto Vrsini duplex cuspidata corona: altera coerulea, altera alba duos orbes tuetur.

a lib. 1. c. 7.

PRIMANI. ex prima legione cõracti, de quibus ita Marcellinus, [b] loquens de Constantio, Iter sibi aperiẽdo ad vsque Primanorum legionem perueni: locatam in medio; Festus ait, Primanum esse primæ legionis Tribunum, qui eius tributum describit. Quinque legiones primæ sunt appellatæ, Italica, Mineruia, Adiutrix, & Parthica, ac prima classica à Claudio inuenta; Ex qua harum hi sint contracti, non constat.

b lib. 16.

In eorum luteo clypeo rubeus orbis, duobus contortis, rubẽbisque funibus arcte confringitur, qui latius extensus alium exteriorem maioremque globum, partim coeruleum, partim luteum complectitur. Orientalis Occidentalisque imperij arctam coniunctionem, & vnitatem indicat; non secus ac si crasso arctoque fune colligata essent. Ex Ecclesiast. [c] id sumptum videtur; Funis, inquit, triplici nexu contextus, haud quaquam facile perfringitur. Primus globus orbem Rom. duplici connexoque imperio, non secus ac pluribus filis funis conectitur, regi insinuat. Alius maior orbis, coloribus distinctus & ipse portendit orbem Rom. etsi diuisum, vno arctoque imperio contungi. Rubeus color in tunibus purpuram referens, imperij eã proprius. Duobus quoque circulis, luteo & rubro clypeus cinctus; duo orbis diuisa imperia in vnum coire significat.

c Quarto.

VNDECIMANI ex vndecima legione conflari, idem tenent insigne. X. legio, Claudia, Pia, Felix est cognominata, quia à Claudio, Camillo contra eum conspirante, non defecit. Hæc & veterana legio, pro Othone aduersus Vitellium stetit. [d]

d Tacit. lib. 1. 2.

LANCEARII iuniores fere idem symbolum quod seniores sub alio Magistro militum præsentali gestabant. Nempe in medio albæ parmæ, globulum luteum, rubro luteoque circulis cinctum præferebant, quem 13. stipites seu trabes rubeæ vndique firmabant: Rom. orbem duplici coniunctoque imperio administratum, aduersus vim hostium munitum esse indicant. Aquæ subtus inundant, quæ eandem in maris imperio coniunctionem esse ostendunt. Marginem cingunt circuli luteus & coeruleus, qui & ipsi, duplicis imperij perpetuitatis sunt symbolum.

DE XVIII. AVXILIIS PALATINIS alterius Magistri militum præsentalis. Cap. XLV.

PRAETER sex Legiones palatinas XVIII. Auxilia huic Magister militum regebat, quæ erant.

REGII Hyperboreorum Sarmatarũ, auctore Ptolomæo, sunt populi, Græcè Basilici dicti. Rubro in clypeo, album orbem, coeruleo, alboque circulis, inclusum gestabant: Hos rubens corona, densis cuspidibus armata, vndas superuarans munit; quemadmodum in Dacis est dictum. In Codice Vrsini cuspides, & medius circulus sunt coerulei.

CORNVTI, ex oppido Illyrici Cornuto contracti. In fabricis enim Illyrici Notitia Cornutensem scutarium nominat, à loco Cornuti dictam. Horum insigne ita Pierius [c] describit: Cornutorum gestamen erat parma lutea, sed nigro circulo aliquantulum interius circumducto, in cuius medio, angues rubri duo, non è baculo, sed velut è cippo quodam identidem rubro emissi, ad osculum incuruabantur; in cippi medio ancile paruum erat colore perpictum luteo, duabus in medio lineis nigris, à dextra ad lævam in parallelum dissecantibus, in superiore eius parte T. centurionis signum notatum erat; ita Pierius. Ancile cum lineis, & T. in impresso non apparent. In manuscripto Vrsini, quod Pierius an cile esse putat, est typus pene huiusmodi quo orbis Romani, diuisionem sed unum permansisse imperium, indicari puto, vt vbique fere significatur. In Madruciano est albus globus à duobus Principibus rectus. Literam vero T. Centurionis notam esse non arbitror, potius enim Tribunum denotaret, quem Præfectum Cornuti habebant. Marcellinus. [f] Velites, inquit, cum Raynobaudo Cornutorum Tribuno missi: Illud itaque sanctissimę Crucis signum esse censeo, sub cuius præsidio tutum Romanum viuebat imperium, vt in Martiarijs iunioribus, & Batauis senioribus est visum. Per angues ad osculum inflexos, summa duorũ Principum concordia denotatur. Nigra linea quandam quidem diuisionem, sed firmitatem Rom. imperij significat. Colores enim alij, ex vno in aliũ tranſeunt, obscurioriſque corporis admixtione densiores fiunt, at vbi ad nigriorem perueniũt est, ibi color consistit, vt Pierius [g] etiam monet. Alciatus pro anguibus duo cornua ponit. [h] Cornutorum sæpe Marcellinus meminit, [i] quos fluxioris fidei, & vberatæ mercedis, ad momentum omne verſabiles fuisse scribit. Idem [k] Cornuti, ait, & Braccati diuturno præliorum vsu firmati, excipiunt eos ideſt elephantes. In occidente seniores, & iuniores Cornuti, inter Auxilia palatina merent.

c lib. 15.

f lib. 16.

g lib. 5. pareg. cap. 13.

h lib. 22.

i in lib. 15.

k lib. 16.

TVBANTES ex Germania collecti. Cornelius Tacit. [l] Excunt, inquit, ex cædes Bructeros, Tubantes, Vsipetes; & alibi. [m] Chamauorum quondam, ea arua, mox Tubantium, & post Vsipiorũ fuere, & postea totã Antibariorum gens retro ad Vsipios, & Tubantes concessit. Hi etiam in occidente militabant. In rubra parma globum luteum cippo coeruleo prefixum gestabant, ad stabilitatem Rom. imperij denotandam. In summo vero parmæ, erat coerulea tabella, qua lex à Principe, orbi, vehit eius domino data ake spectatur. In manuscriptis, pro tabella est dimidius orbis coeruleus supra luteum, qui alij iunctus, plenum orbem Romanum efficit, qui dimidiatus à duobus principibus regitur.

l lib. 1. annal.

m lib. 13.

CONSTANTINIANI à Magno Constantino dicti, eadem habent insignia, quæ & Martiaci seniores, sub alio Magistro præsentali, coloribus tantũ differunt. Hi enim orbem album, duobus rubro luteoque vinculis constrictum tenent; forte vt alterutri distinguerentur, In manuscriptis, globus duobus

nigris

Universidad de Deusto
Biblioteca

nigris lineis est decussatus. In Codice Vrsini, coruí sunt lutei; in Madrutiano albi; in meo vtrobique nigri apparent.

MATTIACI iuniores in vmbone coerulei clypei album globum, duobus circulis, rubro & albo clausum præferunt, supra sunt duorum Principum imagines, à duobus angelis, seu genijs altè sublatæ; Typi sunt victoriæ eos extollentis, siquidem alæ gloriam, victoriamque alte volantem significant. [a] In Vrsini codice id decst, sed globulum quinque circuli, niger, albus, coeruleus, rubeus, & luteus, circumplectuntur, Romanum orbem quinquies cõnectum, nunquamque porrendit. codex impressus habet, Martiarij. sed alij Martiaci, de quibus supra.

a Pierius lib. 22.

SAGITTARII seniores Orientales, dicti ad eorum qui sunt in Occidente differẽtiam: sagittarios ex oriente Herodianus in 8. in prin. appellat. Horum insigne ita describit Pierius: [b] Equi duo dimidiati coloris lutei in coeruleo clypeo, quem ruber circulus ambibat, auersi profilientes à centro, quod luteũ, in medio rubræ pelæ, pro vmbilico, appositum erat, ita vt ab ipsa pelta, trames coloris ciusdem ad rubrũ vsque ambitum protenderetur, eius ordinis erat insigne, qui sagittarij seniores Orientales vocabantur. Hæc ille. Duo dimidij equi, duo sunt Principes dimidium in orbe Romano, imperium tenemes. Hi velut contra diuersos hostes, alter ab Oriente, alter ab occidẽte imperum faciunt: Victoriam vero auersi equi significant, vt Pierius censet. [c] Pelta autem orbem inclusum à Principibus defendi indicat. In impresso à duplici columna rubea, duplex pelta regitur, quod à duobus Principibus orbem Romanum firmo robore defendi insinuat; Marginem falcia rubens cingit.

b lib. 40.

c eod. lib.

SAGITTARII iuniores Orientales post supradictos lecti, & in Oriente degentes. In parma alba globum, vt Mattiaci uniores, luteũ, albo luteoq; circulis cinctum tenent. Superne duo viri id est Principes in rabella sunt depicti, qui se respicientes dextras, typũ concordiæ, eleuant, velut mutuũ sibi auxilium pollicentes. Extrema albus & rubeus circuli ambiũt. Referũt duos animis vinctos Principes orbẽ duplici cõiunctoq; imperio regẽtes. In Vrsini codice rabella sine Principib. in parma rubea visitur: Eã albã habet Madrucianus. De Auxilijs sagittariorum, Capitolinus [d] ita scribit: Orientalia secum trahebat auxilia, quia nulli magis contra Germanos, quam expediti sagittarij valent. Reperiuntur Armeni inter sagittarios militasse, qui & ipsi sunt Orientales, & Turrei, quorum non magnus erat numerus. Vopiscus. [e] In tua potestate erit, militiæ magisterij, habes sagittarios. Turcos C C C. Armenios DC. de his supra dictum fuit.

d in Maximino.

e in Aureliano.

SAGITTARII Dominici, credo legendum Domanici, à Domano oppido Armeniæ, vel Arabiæ Felicis. Vtrobiq; nomen huius nominis cuitas reperitur.

In clypeo coeruleo luteum orbem, rubro circulo inclusum gestant; superne duo genij mulieris caput sustinent, quod Principum prouidentiam referre supra dixi, ab eorum genijs rectam. Manuscripti coloribus variant.

VINDICES à C. Iulio Vindice sorte dicti, qui in Gallijs Prætor primus à Nerone defecit; Gallus fuit, inquit Dion, ex regia stirpe, & patre Senatore descendens, Vir magnis viribus corporis, ac multa prædius prouidentia, peritus rei militaris, & ad omne præclarum facinus audax. Hæc ille. pars eius militum Vindices appellati, diu id nomen retinuisse videntur. Puto tamen a vindicando hos dictos, sicut Defensores à defendendo. Et idem fere vtrique gestant insigne, quod ita Pierius [f] describit, Ijs proximi erant, & ordine, & præfectura vocati Vindices qui coeruleas, Mori instar, colubres in caduci morem flexas pro insigni habebant; Parma tota lutea, vbi angues pedamento committebantur applicari, coalitique. Aureus erat vmbilicus. Ad concordiam Principum orbis Romani, & vnitatem firmitatemque pertinet, hoc insigne, simile est Defensorum alterius Magistri militum Præsentalis: Sed horum clypeus limbo caret. In Madruciano supra angulum capita lorum nodo est cõstrictum, Quod arctã vtriusque Principis coniunctionem insinuat; elegans est ænigma, figuraque nodi est huiusmodi.

f lib. 25.

8

BVCCINOBANTES sunt Alemani iuxta Moguntiacum, Ammianus [g] loquens de Valentiniano; In Macriniani, inquit, locum Buccinobantibus; quæ cõtra Moguntiacum gens est, Alemanorum Fraomarium ordinauit. Horum parma rubra, globũ luteum duobus circulis coeruleo & luteo circumdatum præfert: Orbem Romanum duplici iunctoque imperio rectum portendit. Duplex item circulus, albus & rutilus marginem cingunt; qui idem significant.

g lib. 29.

FALCONARII à Falconara fluuio Siciliæ appellati; Horum, inquit Pierius, [h] gestamen erat, in parma tota purpurea, angues duo coerulei coloris, tamen dilutioris, binæ vtrinque aures acutæ, longeque surrectæ. Hi non baculo, sed lato cuidam pedamento committebantur, (hicce ita columellam appellare, quæ sustinebat angues, vnde mox in superiorem caducei partem curuabantur) fulcrum illud lato satis spacio binas hinc inde plicas actus angulis porrigebat. Medium huius spacij vmbilicus aureus occupabat: Qui id præferebant, milites Falconarij vocabantur. Hactenus Pierius. Hoc signum concordiam duorum imperantium denotat, quę per angues repræsentatur: Aureus vmbilicus typus est orbis aurei seculi à Principum coniunctione producti. Meus codex coeruleam parmam ostendit, & inter medias vtriusque anguis, squammas luteus orbis, luteo circulo cinctus clauditur. Idem fere gestamẽ erat Comitatorum sub hoc Magistro.

h lib. 13.

THRACES in clypeo coeruleo, luteum leonem, elato sinistro pede, & cauda erecta, Principis hostes ferituri argumentum habebant, velut Iberi sub præcedente Magistro. Forrimodum etiam hoc animal refert. In manuscriptis vtrobique Leo in dorso globum luteum gerit, orbis est, quem suis viribus Romanus Princeps sustinet.

TERVINGI, vel, vt legit Pierius, Toruingi, forte Turungi, aut Trugi, ab his Germaniæ populis collecti, quorum insigne, idem Pierius, [i] ita describit; obtentes alicubi duos dimidios lepores, coloris lutei in puntea parma, cuius medium rubra occupat columella, supra quam pila lutea, faciem insignem humanam coloris identidem lutei sustinet. Lepus significat vigilantiam, siquidem hoc animal est vigilantissimum, quod oculos inter dormiendum apertos tenet, Vnde in prouerbium abijt, Leporinus somnus. Hi ergo duo Orientis, & Occidentis vigilantes Principes referunt. Caput vero humanum, eorum prudentiam cum vigilantia coniunctam. In simili Victorum symbolo, canes pro leporibus sunt depicti.

i lib. 15.

FELICES THEODOSIANI, in coerulea parma duplicem luteum globum rubro pedamento præfixum habent, quos Sol radijs illustrat; Orientis Occidentisque velut gemini orbes, vnum imperium repræsentatur, quem Imperatorũ circumfusa virtus illustrat, per Solem significata, vt Pierius [k] explicat. Sed melius ad Diuini numinis auxilium refertur. In Vrsini Codice Luna Soli coniuncta orbem respicit; Principis prouidentiam Diuino numini affatam insinuans. Luna pro Ecclesia solet poni, Sol pro Christo eam illustrante.

k lib. 44.

FELICES Arcadiani iuniores, post alios Arcadianos ab Arcadio inuenti, in clypeo purpureo album globum coeruleo & luteo circulis cinctum gestant. Hos vallum coeruleum rostris in summo prominentibus interiunctum vndique munit; Id Romani orbem duplici imperio rectum, ab omni parte ita munitum esse innuit, vt eadem hostibus minetur. Simile est symbolum Victorum sub præcedenti Magistro, & Martiariorum Constantium, atque

que Arrecotorum sub Magistro militum per Illyricum.

a lib. 44.

SECVNDI THEODOSIANI post primos à Theodosio instituti eo insigni honestantur, quod Pierius [a] ita describit. Luteus equus erat in imo parmæ ferrugineæ coloratioris, cuius vmbilicus albus rubro commebatur circulo, quem alter coloris lutei circumbat. Hactenus ille. Hoc animal Principis ferocitatem ostendit, qui supra dorium orbem duplici iunctoque imperio vnitum sustinet. In alijs codicibus, non equus, sed felis videtur depictus, in parma Primorum Theodosianorum, qui simili symbolo vruntur, est canis. Primos autem & alios secundos Theodosianos, Hauros, sub alio Magistro militũ præsens Notitia recensuit.

QVARTI THEODOSIANI quarto loco ab illo Principe instituti, coeruleum clypeum nigris lineis decussatum gestant; quo typo imperium, etsi ex facie dimidium, vnitum tamen intelligi volunt. Possunt & quarti Theodosiani pro quarta eorũ schola accipi, vt supra de 3. & 4. Dalmatis est dictum.

PSEVDO COMITATENSES [b] auxiliares sagittarij prædictis adiunguntur, quos per errorem his additos fuisse existimo, essent enim XVIII. auxilia, quæ Notitia XVII. tantum propotuit. Deinde hi in manuscriptis non leguntur, nec vlla eorum apparent insignia, quare videntur expungendi. In manuscriptis vero duplicarum insigne Quartorũ Theodosianorum reperitur, quod & Felicibus Arcadianis Iunioribus adscribitur, qui & ipsi his per errorem bis scribuntur. Forte Felices Theodosiani seniores, & Felices Honoriani seniores, qui sub sequente Magistro per Orientem inter vltimos X. vexillationum Comitatensium, cum suis symbolis recensentur, hic sunt reponendi, ibi enim vltra numerum illorũ equitum abundant, nec equites esse possunt, quorum pulla in Oriente apparent insignia, quæ ibi ipsis solis attribuuntur. Quare loco Pseudo Comitatensium si prædicti hic ponantur, XIX, huius Magistri erunt Auxilia. Pseudo comitatenses autem illos appellatos fuisse censeo, qui non veri sunt Comitatenses, sed ipsos tamen imitantur, de quibus suo loco dicetur. Hæc de Magistris militum in præsenti; Nunc ad alios per prouincias Magistros est veniendum, idest ad alium, qui orientem inebatur.

DE MAGISTRO MILITVM PER Orientem. Cap. XLVI.

AD comprimendos hostium impetus, & subditorum tumultus, in tribus Orientalis imperij tractibus totidem cum pluribus copijs Magistri militũ locati erant, quos nunc generales exercitus vocant. Vnus per Orientem, alius per Illyricum, tertius per Thracias, sed Limitaneis Ducibus, aut Comitibus castrorum etsi eorum copijs vtebantur, non imperabant. Leo, & Zeno ad Ioannem Magistrum officiorum; [b] Duces, inquiunt, eorum apparitores, necnon limitaneos, castrorumque præpositos tantummodo ex sublimis ut dictum sententia conuenit, nec alijs subiacere indicibus præcipimus: Noster autem Magister per Orientem in quatuor eius diœcesibus dispositas copias habebat, nempe Oriente, Asiana, Ponnica & Aegypto: Nam etsi Præfectus prætorio Orientis eram Thracijs præesset: hæc propter ingruentem hostium multitudinem proprium magistrum obtinuerunt, & pro duobus Orientalis imperij præfectis, tres in Orientis prouincijs præfati magistri sunt militari. inter alios Magistrum militum per Orientem, tanquam ceteris dignorem Notitia præmittit. Hunc alium postea Iustinianus addidit. Victo enim per Belisarium Ducem Rege Persarum, ac pace cum illo inita, in vtraque Armenia, & Ponto Polemoniaco Zeram Magistrum militum cum legionibus & auxilijs constituit, [c] quem Armeniam magnam interiorem nuncupatam, vltra Euphratem inter Taurum & Antitaurũ meri iussit, videlicet Anzatenos, Astianeos, Amitenos, Pontum Polemoniacum, Zophaenos, seu Sophenos, Balabitenos, vt traditur. [d] In reformatione quatuor Præsidum Armeniæ, quæ erant loca propè limites, in quibus Magister excubabat.

b l. vlt. C. de dignit. lib. 12.

c l. vlt. C. de offic. mag. milit.

d in Nouel. 31.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

NOTITIA

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS MAGISTRI

militum per Orientem.

NOTI

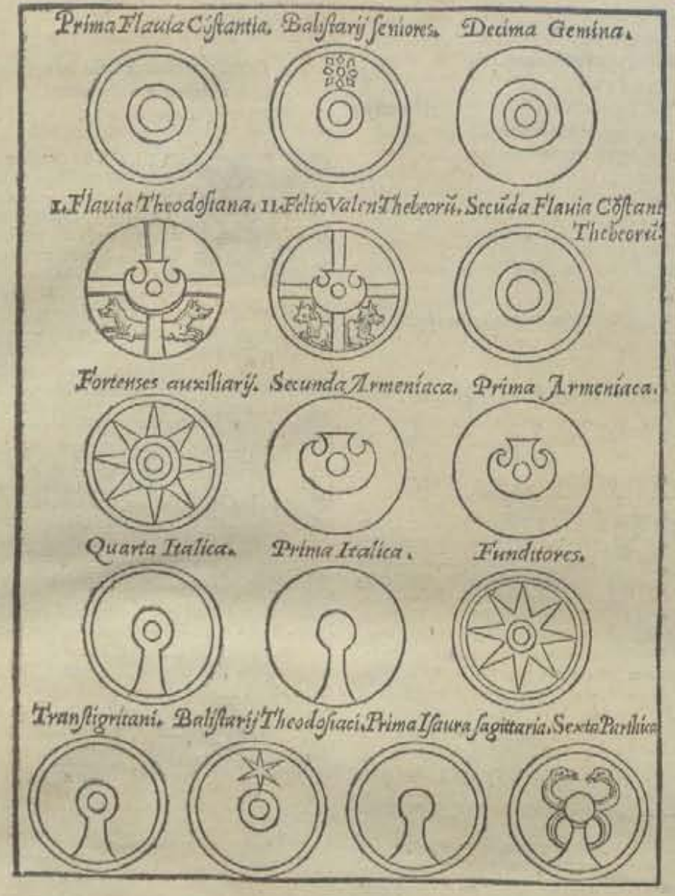

NOTITIA.

SUB dispositione viri illustris Magistri MILITVM PER ORIENTEM.

Vexillationes Comitatenses. X.

COMITES cataphractarij.
BVCCELLARII iuniores.
EQVITES armigeri seniores Orientales.
EQVITES tertio Dalmatæ.
EQVITES primi scutarij Orientales.
EQVITES secundi stablesiani.
EQVITES tertij stablesiani.
EQVITES promoti clibanarij.
EQVITES quarti clibanarij Parthi.
EQVITES primi sagittarij.
CVNEVS equitum secundorum clibanariorum Palmirenorum.
FELICES Archadiani seniores.
FELICES Honoriani seniores.

Legiones Comitatenses IX.

QVINTA Macedonica.
MARTENSES seniores.
SEPTIMA Gemina.
DECIMA Gemina.
BALISTARII seniores.
PRIMA Flauia Constantia.
SECVNDA Flauia Constantia Thebæorum.
SECVNDA Felix Valentis Thebæorum.
PRIMA Flauia Theodosiana.

Pseudo Comitatenses X.

PRIMA Armeniaca.
SECVNDA Armeniaca.
FORTENSES auxiliarij.
FVNDITORES.
PRIMA Italica.
QVARTA Italica.

FACULTAD DE TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sexta Parthica.
Prima Isaura sagittaria.
Balistarii Theodosiaci.
Transtigritani.
Officivm autem Magisteriæ per Orientem potestatis cardinale habetur.
Habet autem dignitates infrascriptas.
Principem.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Adiutorem.
Scriniarios.
Mensores.
Exceptores, & ceteros apparitores (postea sequitur)

Magistri militum per Orientem. XXV.

COMMENTARIVM.

MAGISTER militum per Orientem insignia habet, vt secundus Magister Prætenalis, & fere idē officium, quod & ipsum Cardinale, ideſt præcipuum vocatur, videlicet, Principem, Numerarios duos, Commentariensem. Adiutorem, Scriniarios, Mensores, Exceptores, & cereros apparitores XXV. Mensores seu Metatores, inquit, Vegetius [a] in castris ad Posſitmum dimetiuntur loca, in quibus tentoria milites figant, vel hospitia in ciuitatibus præstant, venientem enim exercitum præcedebāt, & in vrbibus, oppidis, ac villis domos notabant, in quibus quique milites hoſpitarentur: Vulgus Italicum Forerios appellat. Valentinianus, [b] ſiquis inquit, metatorum noſtrorum manum, qua deputaras ſingulis domos notant, & poſtibus hoſpitaturi nomen adſcribunt, delere non dubitauerit, ad inſtar falſi reus tenetur. Hactenus ille. Tertia verò ædium pars militibus dabatur, duas ſibi dominus retinebat. Sed illuſtribus perſonis, veluti ipſi Magiſtro dimidia aſſignabatur. Arcadius & Honorius, [c] In tres, inquiunt, domo diuiſa partes, primam eligendi dominus habeat facultatem, ſecundam hoſpes, qua voluerit, exequatur, tertia domino relinquenda. Ergaſteria ab hoc onere erant immunia: [d] Nihil vero ipſis præter ſolum hoſpitium quicquam aliud præſtabatur: [e] Vegetius [f] tamen à menſoribus metatores ſeparat, ſunt, ait metatores, qui præcedentes locum eligunt in caſtris. Hi ſub alijs militum Magiſtris neque in Oriente neque in Occidente reperiuntur. Habebat Magiſter militum per Orientem & alios apparitores XXV. Alij vero XV. forte ſtipatores, aut ad diuerſa munera obeunda paratos: In Notitia legitur exceptores, & alios apparitores, Magiſtri militum XXV. ſed hæc verba præcedentibus ſunt conungenda hoc modo: & alios Apparitores Magiſtri militum XXV. Principatus munere in hoc officio functi, Tribuni militum fiebāt. Numerarij & ipſi inter Tribunos Pretorianos, ſeu Principis ſtipatores recipiebantur: [g] Nullusque eorum ad perſonalia munera à magiſtratu adſtringi poterat. Omnes codicillis a ſcriniarijs libellorum ſcriptis, & ab ipſo Principe, & Magiſtro ſubſcriptis probari oportebat. [h] ſub hoc Magiſtro militum erant Vexillationes Comitatenſes X. Legiones Comitatenſes IX. Pſeudo Comitatenſes X.

a lib.2.cap.7.
b in l.1.C.de metat.lib.12.
c in l.1.C.eo.tit.
d d.l.1.3.& 4.C. eo.tit.
e l.denotum. C. eod.tit.
f lib.2.c.3.
g l.pen.C.de apparit.magiſt.mil.
h l.vlt. C.de diuer.offic. lib.12.

DE VEXILLATIONIBVS Comitatenſibus X. ſub Magiſtro militum per Orientem. Cap. XLVII.

VEXILLATIONES Comitatenſes ſub Magiſtro militum per Orientem hæ recenſentur.

COMITES cataphractarij. Hi equites forte erant tertij ordinis, Comites & perfectiſſimi.

BVCCELLARII iuniores, ideſt poſt ſeniores creati: Erāt, ait Suidas, Gallogræci ſiue Galatæ, Buccellarij, inquit, Gallogræci nominantur. & eorum regio Gallogræcia, vnde hi equites erant contracti. Leo & Anthemius [i] præcipiunt, ne quis Buccellarios in ſuis alat prædijs, neque Iſauros, vel ad perterrefaciendos alios, vel ne a militia quemquā auocent: Quid ſimile conſtituit Iuſtinianus de militibus, [k] ne quis eos in ſuis teneat prædijs vel ædibus, ex quo a munere militiæ auocentur. Ethymologia Buccellarij data ab Accurſio [l] eſt ridicula, Cedrenus [m] Buccellarium regionem ſæpe nominat. Pruſianus, inquit, pro monacho traditur, eiuſque mater ex Mantiniæ monaſterio, quod eſt in Buccellario, in Thraciam transfertur. Idem, [n] Hiatus, ait, in Buccellarijs terræmotum ſubſecutus eſt, & quinque integra abſorpſit oppidula. & alibi [o] Manem Præfectum in Buccellarium miſſum ab eo fuiſſe ſcribit. Conſtantinus Porphyrogenneta [p] inter Iſauriam & Cappadociam Buccellarium locat; Deſcribens enim Anatoliam, habet, inquit, a ſiniſtra parte quaſdam Buccellarij, & initium Cappadociæ: Ad dextram autem Iauriam: vnde vero locus Buccellarium ſit vocatus, idem infra aperit. [q] Thema, inquit, Buccellariorum non à loco aliquo appellationem accipit, neque a gente aliqua, quæ ita vocaretur, ſed quod militum aſſeclæ eſſent, & commeatum eius veherent; Buccellarius enim Latina lingua vocatur is, qui rei panariæ cuſtodiam gerit, vt milites expediti, & ab omni onere liberi ad bellum eſſent. Buccellus enim vocatur cibarium circularem figuram præ ſe ferens, cellarius autem cuſtos panis: proprio vero & græcanico nomine hi Maryandeni vocantur, cognominati etiam Galatæ. Hæc ille.

i in l.vlt. C.de vet publ.
k in Nouel.116.
l in d.l.vlt.
m in Romano Argyro.
n in Michaele Paphlagonc.
o in Cōſtantino Copronymo.
p de thematibus
q themat.6.

EQVITES ARMIGERI ſeniores Orientales, ad differentiam Armigerorum ſeniorum Comitatenſium, qui ſunt in Occidente: Quemadmodum Ferentarij armaturæ pedites vocantur, vt ait Vegetius, [r] ita hi a grauibus armis armigeri ſunt dicti; ſub Comite Aegypti & Duce Scythiæ in limitibus excubabant, vt infra dicetur.

r lib.2.cap.15.

EQVITES TERTIO DALMATAE, Inſtiniano imperante in Phœnicia Libam degebant, quos ipſe eius prouinciæ Moderatori commiſit. [s] Dalmatæ etiam ſunt in Occidente. de his ſupra.

s 2.1.& 2.edicto 8.

EQVITES PRIMI SCVTARII Orientales ſub Comite Aegypti, & Duce Moeſiæ primę militabant, forte erat vna ex XI. ſcholis ſub Magiſtro officiorū, & ſchola prima.

EQVITES SECVNDI STABLESIANI: horum pars Peluſium incolebat, ſub Comite rei militaris per Aegyptum, & Duci Moeſiæ parebant.

EQVITES TERTII STABLESIANI, ſtablesiani Africani, & Italiciani in Occidente ſub Magiſtro equitum reperiuntur, qui horum pars eſſe poſſent.

EQVITES PROMOTI CLIBANARII.

EQVITES QVARTI CLIBANARII PARTHI.

EQVITES PRIMI SAGITTARII, hi ſunt etiam in Occidente.

CVNEVS

CVNEVS EQVITVM SECVNDORVM CLIBANARIORVM PALMIRENORVM: Non longè ab Euphrate diſta: Palmyra, vaſtaſque circum habet ſolitudines, vt ait Plinius, [a] ſed ipſa nobilis fitu, & diuitijs ſui ſoli, & aquis amoenis. Fatalis vrbs Romanis, vltra eam enim nunquam imperium proferre potuerunt. Hebraicè Tamor dicta, & a Salomone Rege condita, colonia Romanorum fuit. [b] Ab Hadriano inſtaurata, & ob id Hadrianopolis vocata, ait Sephanus de Vrbibus. Hic Cuneus extra numerum eſt Vexillationum Comitatenſium, quæ ſunt X. & cum hoc eſſent XI. Sed neque ſequentes duo numeri.

a lib.5.cap.25.
b l.1.ff.de cenſi.

FELICES ARCADIANI, ET HONORIANI cum his poſſunt commiſceri, quia non X. verum XIII. eſſent Vexillationes: Deinde habent ſymbola, quæ in equitum Vexillationibus in Oriente, nulla apparent. Vnde credo eos præcedentis Magiſtri auxilijs adſcribendos, quorum numeros, & dignata turbata fuiſſe vidimus. Eorum tamen inſignia hic interpretabimur, ne à veſtigijs huius Notitiæ diſcedamus. Ergo,

FELICES ARCADIANI Seniores in albo clypeo, globum luteum habent, cippo cœruleo præfixum, quem latus cœruleus circulus claudit, à rubro ſine circumflexo arcte conſtrictus. Extrema rubeus circulus ambit: funis color Principis purpurā reſpondens, Orientis, Occidentiſque imperia, arctè perpetuoque connexa eſſe ſignificat. Manuſcripti codicibus variant: De hoc ſymbolo in Vndecimanorum & Primanorum inſign. ſub præcedente Magiſtro præſentali eſt dictum. Hi ab Arcadio ſunt inſtituti, Cedrenus [c] de eo loquens, Proprium, inquit, numerum Conſtantinopoli inſtituit, quos Arcadianos appellauit.

c in Cōſtantino Copronymo.

FELICES HONORIANI Seniores in albo ſcuto geſtabant luteam tabulam quadratam, lateribus introrſus curuatis, quam ſupra & infra in medio ſinguli lutei globi comprimunt: Hos columella inferiori globo ſuffixa ſuſtinet: Extrema limbus luteus cingit: Orbi Rom. in duos diuiſo per tabellam leges à Principibus dari ſignificatur: Equites Felices Honoriani ſub Duce Thebaidis militabant. Sed hos, vt dixi, equites non eſſe puto, qui in Occidente reperiuntur. Hactenus de Vexillationibus Magiſtri militum per Orientem, atque earum equitibus; Nunc ad eius pedites eſt veniendum.

DE IX. LEGIONIBVS Comitatenſibus per Orientem. Cap. XLVIII.

PAREBAT idem Magiſter per Orientem IX. legiones Comitatenſes per orientis regiones diſpoſitas, & ex Principis Comitatu accitas: Harum prima erat.

QVINTA MACEDONICA, quam Notitia etiam ſub Comite rei militaris per Aegyptum in Memphi locat, eius pars ſub Duce Daciæ illius limites tuebatur. Hæc enim inſtituta imperante Auguſto degebat in Dacia, [d] In parma alba, album globum luteo circulo incluſum geſtabat: Hunc rubra circundat moles, octo acuras cuſpides emittens, quæ munitionis typum præ ſe fert, ſcilicet Romanum orbem vndique tutum & cladem hoſtibus minantem. Margi nem rubeus circulus cingit: Sāguinis effuſionem rubeus color inſinuat, aut Principum ſplendorem. Simile geſtamen erat Felicium Arcadianorum iuniorum ſub præcedenti Magiſtro præſentali.

d Dion.lib.55.

MARTENSES SENIORES, à Martenis dicti, quos prope Babyloniā in Arabia Felici, Ptolomæus locat: Alij à Martia legione deriuant, qui Martij, non Martenſes nuncuparentur. Horū Marcellinus [e] meminit; Petronius, inquit, ex præpoſito Martenſium militum promotus, repentino ſaltu patricius. In prima Armenia degebant; Ex his fuit D. Mercurius Martyr, vt ait Metaphraſtes. [f] Habent in clypeo partim cœruleo, partim albo, luteum orbem inflexis ſigmis luteis vtrinque firmatum. Hæc ſunt duo vnum orbē regentia imperia, aut duo mundi gubernacula: Diuerſi autem colorum orbis diuiſionem oſtendit.

e lib.16.
f 25. Nouembr. in eo.

SEPTIMA GEMINA; Hanc in Gallijs C. Cæſar habuit, cuius ſæpe meminit, & Gemina dicta, quod ex duabus exhauſtis, vna legio eſſet conflata; Alia fuit Septima Claudia Pia Fidelis, cognominata, quia Claudium a Camilli inſidijs ſeruauit. [g]

g Tacit. lib.18. Dion lib.55.

In ſcuti luteo vmbone album orbem lacum, duob. circulis, rubro & cœruleo, cinctum geſtant, vnde octo virentes rami querni emanant; qui beneficio duorum coniunctorum Principum Orbis vtriuſque ciues ſeruatos eſſe denotant. Octonarius numerus apud Notitiam frequens, forte octo orbis partes, vt de octoqenti Cardinales ſpirant, inſinuat. Notum vero eſt apud Plinium & alios Quernam coronam his dari ſolitam, qui ciues ſeruaſſent. Duo circuli duos portendunt connexos Principatus, vni orbi imperantes. Madrucianus Codex, pro ramis radices habet; ita hæc coniuncta imperia radices egiſſe ſignificans, vt nequeant conuelli. Huius legionis ſæpe in veteribus monumentis fit mentio. Itinerarium nomina: Septimam Gallicam Geminam, quæ in Belgis degebat.

DECIMA GEMINA, Pia, Fidelis dicta, ab Auguſto eſt inuenta. Aliam habuit C. Cæſar Decimam præ ceteris dilectam, cuius ſupra meminī.

Gerunt & hi in parma cœrulea, luteum orbem, duobus latis circulis, albo & luteo circundatū, quod duorum Principum in orbem Romanum connexitatem, vnumque eſſe imperiū ſignificat. In manuſcriptis octo ramoſa cerui cornua, nigri coloris ab exteriore circulo exeunt, huius enim animātis cornibus ſingulis annis ramus adijcitur, quib. poſt ſex annos decidentibus, alia reuinitcūt, id ſit per multos annos, vnde diuturnæ vitacitatis ſunt ſymbola; Idem imperio Romano euenturum inſinuatur, quod etſi in aliqua parte reciditur, reuiniſcet, dumque viuet: Elegās ingenioſumque eſt ſymbolum. Suffitus etiam Cerui cornu, ſerpentes abigit: ſic fugandos Rom. imperij hoſtes, poteſt innuere.

BALISTARII SENIORES, ex baliſtæ tormento tela longe iaculabantur: Baliſtam ita Marcellinus [h] deſcribit. Ferrum, inquit, inter axiculos duos firmū compaginatur, & vaſtum; in modum regulæ maioris extentum, cuius ex volumine tereti, quod in medio ara polita componit, quadratus eminet ſtylus extenſus recto canalis anguſti meatu canatus, & hoc multiplici chorda neruorū tortilium illigatur, eique cochleæ duæ ligneæ coniunguntur aptiſsime; quarum prope vnam aſſiſtit artifex contemplabilis, & ſubtiliter apponit in temonis cauamine, ſagittam ligneā, ſpiculo maiore conglutinatam. Hocque facto hinc inde validi iuuenes verſant agiliter rotabilem flexū, cum ad extremitatem neruorū acumen venerit ſummum, percita interno pulſu à baliſta ex oculis auolat, interdum nimio ardore ſcintillans, & euenit ſæpius, vt antequam telum cernatur, dolor lethale vulnus agnoſcat. Hæc ille. Machinam quadrirori curru, vehebant duo equi, vndique armis contecti, qualis viſitur in fine libri Notitiæ; Vegetius; [i] Baliſta, inquit, funibus, neruis, chordiſque tenditur, quæ quam prolixiora brachia habuerit, hoc eſt, quanto maior fuerit, tanto ſpicula longius emittit, quæ ſi iuxta artem machina temperetur, & ab exercitatis militibus, qui ante menſuram eius collegerint, dirigatur, penetrat quodcunque percuſſerit. Poſtea loquens de Onagro, ſubijcit: His duobus generibus nulla tormentorum ſpecies vehementior inuenitur. Deſcribit & manubaliſtas, & ſcorpiones, & archubaliſtas. Hic de Baliſtarijs intelligitur, qui prædictam machinam tractabant.

h lib.23.
i in 40.cap.24.

In parma alba, aureū orbē, cœruleo circulo cinctū geſtant, ſupra quē ſex teſſerulę rubētes vmbilicū circūſtant. Marginem clypei circulus itē rubeus ambit:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Orbem Romanum vnico cinctum imperio vndique munitum esse insinuat; quod sex tesserulæ pro munitionibus vmbilico adiacentes possunt portendere. Thaanni sub Magistro militum per Thracias sex plo bulos supra Lunam habent, idem indicantes. Sed possent his plumbatæ significari, quibus hæc legio pugnabat, quemadmodum scythæ sub proxime præ cedente Magistro, vbi de his disserui.

PRIMA FLAVIA CONSTANTIA, à Constantio Constantini filio est cognominata; plu res autem legiones Flauiæ sunt appellatæ, forte à Constantino, qui hoc prænomen sumpsit, à quo se quentes Principes, & Iustinianus se Flauios dixe runt. De hac legione ita Marcellinus, [a] Constantianorum, inquit, peditum partem Tigauias venire insserat cum Tribunis, & hanc ante primam legionem vocauerat. & alibi [b] Tuebantur hanc ciuitatem legiones duæ, prima Flauia, primaque Parthica. Globum luteum alio coeruleo contentum ferũt, ad duplicis imperij connunctionem denotandam. Marginem rubeus circulus ambit; Puniceam parmam Madrucianus ostendit.

a lib.19.

b 20.lib.

SECVNDA FLAVIA CONSTANTIA THEBAEORVM, à Constantio post primã institura, à quo ad defendendum Bezabden prope Tigrim primo posita fuit. Ammianus [c] de ea vrbe loquens. Ad cuius, inquit, tutelam tres legiones sunt deputatæ: Secunda Flauia, Secunda Armenica, & Parthica item secunda. Hæc ille. postea hoc loco amisso, Cussam, quod oppidum Thebaidis est in limitibus imperij sub Comite Thebaidis defendit, & ob id Thebæorum est nominata: Hęc successit secun dæ Thebæorum Christianæ, quæ apud Treuiros à Rictiouario Maximiani Præfecto martyrio est coronata. Idem fermè symbolum, quod præcedens ge stat, exceptis coloribus ad alterutros dignoscendos positis. Duas has legiones Constantiacas Marcellinus [d] vocat; Duas, inquit, legiones Constantiacas misit in Gallias.

c lib.20.

d lib.21.

SECVNDA FELIX VALENTIS THEBAEORVM, à Valente post primam introducta, quæ Hermunthi in Thebaide degebat, sub Comite illius limitis, vt infra videbitur. Hæc alij succesfit, quæ & ipsa propter Christum, in subalpinis Italiæ apud Albingaunos à Maximiano est trucidata; quod sacramentum ritu Gentilium sibi præstare noluisset. Ego in villa Chrysolæ Sallustiorum D. Gottifredi hu ius legionis ordinarij corpus, eiusque purpureum Baltheum auro intextum vidi. Totius legionis Præfe ctus D. Mauritius fuisse dicitur, Alij Primicerium vo cant, signifer Exuperius, Candidus senator; ordinarius D. Secundus. Mittebatur in Gallias ab Imperato ribus, vt Amandum & Aelianum Rocandasque op primerent, qui seruilibus armis consisi, ibi tumultũ excierant. Scribit Gulielmus Baldesanus se in Thebæorum historia legisse ipsorum insigne vellus au reum fuisse, quod pro suo symbolo carolus Burgun diæ dux erga eos martyres affectus accepit. Hæc le gio in clypeo albo rubram crucem gestabat, in cuius medio pelta item rubea, aureum orbiculũ includit: In imo ab vtraque parte crucis duo dimidij tauri re cumbunt. Elegans & pium insigne, crucem sanguine Christi rubentem orbem Romanum pro pila positũ tueri innuit; siquidem pelta hostium ictus repellit, & duo Principes, quorum typus sunt Tauri, sub hac cruce tuti requiescunt. Clypei marginem rubeus cir culus cingens, perpetuum ab eiusdem sanguine præ sidium promittit. Est autem pelta scutum breuissimũ instar Lunæ dimidiæ, qualem ostendit Pierius, [e] & ego in eodem vetusto monumento Venetijs vidi, quod ipse citat. Vergilius [f]

e lib.42.

f In 8.Aeneid.

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis,
Pantasilea furens, &c ibi Servius.

PRIMA FLAVIA THEODOSIANA, idem habet insigne cum superiori, nisi quod in ima parte non tauri, sed duo dimidiati canes auersi, & à posterioribus partibus cruci iuncti, cum impetu la trantes ferri videntur. Hi duo sunt Principes dimidium quisque imperium tenentes, qui præsidio cruc is tuti, hostes impetunt. Pierius [g] id aliter explicat; sed quam recte alij viderint. Absque fascia, inquit, canis copula tamen religatus non incongruum est sacramento addicti trailitis Hieroglyphicum; copula scilicet obedientiæ sacramentum præ se fert. Canis vero ipse militis officium, quod præcipuum est intentum esse Ducis imperio, siue iter arripiendum, siue pugna ineunda sit, siue vbi receptui cani coeptum ad signa redire, quæ quidem obsequia, à ca nibus obseruari quotidie videmus. Fidelitatem etiã, & in hostes impetum significat. Crux vero Christia nam pietatem, & pelta pugnandi officium denotat, ita Pierius. Hæc de nouem legionibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem. Nunc ad reliquas est transeundum.

g lib. Hieroglyphicorum.

DE LEGIONIBVS. X. PSEVDO Comitatensibus, Magistri militum per Orientem. Cap. XLIX.

PSEVDO Comitatẽses legiones, ad Comitatensium exemplũ sunt institutæ. Præfectus enim symbo laque vt illæ habent, & in omnibus earum imaginem referunt. cum tamen in Comitatu Princi pis, nunquam steterint, minus etiam stipendium quam Comitatenses accepisse uidentur: Nam horum actuarij se nas annonas & totidem capita accipiebant: illorum quaternas, [h] id erat tertium genus militum sub po sterioribus Principibus. Legiones autem Pseudo comitatenses sunt, quæ sequuntur.

h l.10. C. Theod. de Numer.

PRIMA ARMENIACA, ante Secundam eiusdem nominis legionem ex Armenia extracta; In alba parma coeruleam peltam gestabat, cuius incisura erat rectangularis, quale huius & sequentis legionis insigne Pierius [i] describit. In peltæ medio est aureus vmbilicus, qui aureo seculo vnum orbem Rom. ab hostibus defendi insinuat. In meo Codice luteam habet parmam: In Vrsiniano supra pilam rubram in imo clipei positam duæ clauæ rubræ suspen sæ cernuntur, quæ duorum Principum robore, Rom. orbem ab hoste defensum iri pollicentur: color rubeus Principum proprius est: Rubra etiam fascia cli peus cingitur.

i cod. lib.45.

SECVNDA ARMENIACA, idem insigne, coloribus tantum a præcedente differens habebat, scilicet in coerulea parma purpuream peltam. Hæc legio erat Constantio imperante, in quo Marcel linus scribens. [k] Ad cuius, inquit oppidi tutelam duæ legiones sunt deputatæ, Secunda Flauia, Secundaque Armeniaca.

k lib.19.

FORTENSES AVXILIARES, dicti, quia ex foederatis populis sunt contracti: Pro insigni habent vt alij Fortenses sub primo Magistro mi litum in præsenti, Orbem luteum viridi & luteo circulis clausum, qui octo coeruleos acutosque mucro nes emittunt, hostes confodiendos minantes. Luteus circulus globo concolor, marginem clypei cingit. Hoc symbolum in alijs Fortensibus latius est explicatum.

FVNDITORES, funda saxa emittebant, Vegetius. [l] Erant Funditores, qui ad fundas, vel su stibulos lapides iaciebant, & tertium locum in acie tenebant. Hæc ille. Exceptis coloribus & circulorum numero, simile superiori symbolum gestant: Nempe in alba parma globum aureum, luteo circulo in clusum, à quo octo cuspides rubræ exeunt. Margi nem albus, & alter exterior rubeus circulus ambit. In manuscripto Vrsini, densarum cuspidum est co rona, vt habent Regij sub præcedente Magistro mi litum.

l lib.2.c.15.

PRIMA ITALICA, ex Italica Hispaniæ oppido

a lib.18.

oppido collecta de qua ita Tacitus. [a] Vicesima, Ra pax, & prima Italica, incessere cum Vexillarijs, triũ Britannicarum legionum, & electis auxilijs. Loquitur autem de bello inter Vitellium, & Otthonem.

b lib.19.

Et alibi. [b] Inde Cremonam petunt, vt legionibus Primæ Italicæ, & Vndecimæ Rapaci iungerentur. Hanc Ptolomæus imperante Traiano in Moesia inferiore, vbi nunc est Bulgaria ad Durostorum æsti ua habuisse memorat Notitia. & ipsa sub Duce Moe siæ secundæ. Nouis fuisse scribit: Sæpe in vetustis monumentis eius fit mentio.

In coeruleo clypeo, luteam pilam, cippo eiusdem coloris præfixam gestat; quæ vnius orbis Romani imperij firmitatem portendit.

QVARTA ITALICA, & ipsa simile præcedenti insigne tenet: In lutea parma coeruleum cippum, vel, vt in Vrsini Codice, rubrum, qui in summo, eius dem coloris circulum, luteam pilam claudentem su stinet; Coeruleus circulus, vel, vt in Madruciano du plex marginem ambit: In eodẽ Codice, duplex etiã pedamentũ apparet, quod duas pilas regit. Erat & Cohors Italica dicta, degens in Syria, in qua Corne lius centurio, primus, ex Gentilibus Christianus fa ctus fuit. D. Lucas, [c] Vir, inquit, quidam erat, in Cę sarea nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ di citur Italica.

c actu.10.

SEXTA PARTHICA, ex Parthis contracta in parma lutea geminos orbes luteos, cippo item lu teo præfixos gestat, inter quos duo angues lutei, vel, vt in Madruciano albi, caudis in medio connexi, supra ad oculum coire videntur instar caducei. Marginem purpureus circulus cingit. Duorum in Oriente & Occidente Imperatorum conspirantium concordiam ostendit, quod caudæ colligatæ porten dunt. Id vero Pierius [d] ita describit. Integer, inquit, caduceus, hoc est, totis ex pressis angubus, ijsque vna cum baculo luteis, in parma coerulea, cuius mar ginem purpureus circulus ambibat. insigne erat le gionis eius, quæ Sexta Parthica vocabatur: Quid ve ro significet, non exprimit.

d lib.15.

PRIMA ISAVRA SAGITTARIA, à sagittis quibus feriebat hostem, cognominata, luteam pilam eiusdem coloris cippo præfixam, in coerulea par ma, quemadmodum Prima Italica præfert. Clypei margo fascia rubra cingitur. De alijs militibus Isau rix supra disserui, in auxilijs primi magistri militum præsentalis.

BALISTARII THEODOSIACI, à Theodosio inuenti, Rubrum astrum, sex radios emittens, supra album orbem rubeo circulo inclusum, in albo clypeo habere videntur, sed sunt acutæ cuspides eiadem hostibus minantes. Marginem circulus rubeus complectitur. Vrsinianus codex illis caret. Madrucianus supra orbem tesserulas, vt Balistarij seniores sub hoc Magistro, ostendit.

TRANSTIGRITANI, vltra Tigrim degentes, de quibus Marcellinus. [e] Protectores, inquit, post ter ga vinctis manibus, à Persis ducebantur, Transtigri tanis ad vnum omnibus contruncatis. Idem insigne, quod Quarta legio Italica, gestant. Hi sunt milites Magistri militum per Orientem, in quibus VI. sym bola duplicantur, videlicet.

e lib.19.

PRIMAE CONSTANTIAE, & SECVNDAE FLAVIAE CONSTANTIAE THEBAEORVM.

PRIMAE & SECVNDAE ARMENIACAE.

PRIMAE FLAVIAE THEODOSIANAE, & SECVNDAE FLAVIAE VALENTIS THEBAEORVM.

PRIMAE ITALICAE, &, SECVNDAE ISAVRAE SAGITTARIAE.

QVARTAE ITALICAE, &, TRANSTIGRITANAE.

FORTENSIVM AVXILIARIVM & FVNDITORVM.

MARTENSES quoque seniores symbolũ habent simile insigni Primæ Maximianæ Thebæorum sub se quente Magistro per Thracias, de quo nunc est di cendum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOTITIA INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS MAGISTRI militum per Thracias.

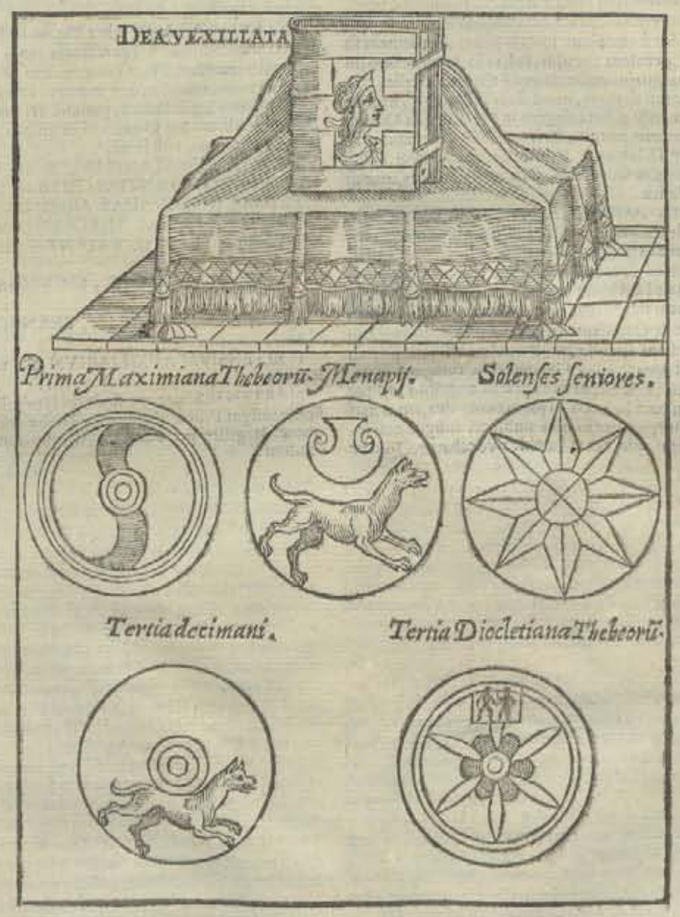

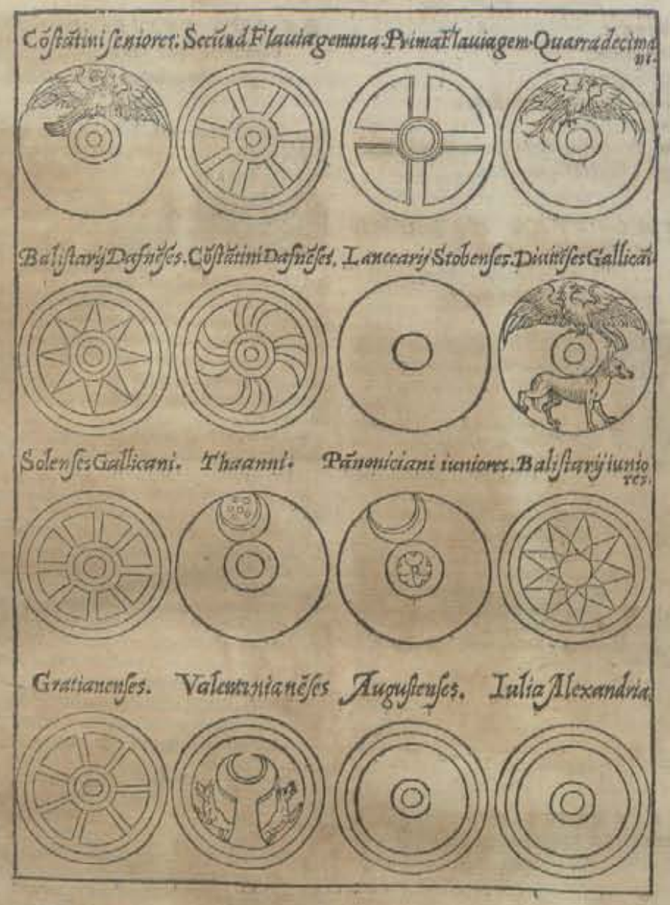

NOTITIA,

SUB dispositione viri illustris Magistri militum PER THRACIAS VEXILLATIONES,

PALATINÆ III.

COMITES Arcadiaci.
COMITES Honoriaci.
EQVITES Theodosiaci iuniores.

Vexillationes Comitatenses, IIII.

EQVITES cataphractarij albigenses.
EQVITES sagittarij seniores.
EQVITES sagittarij iuniores.
EQVITES primi Theodosiani.

Legiones Comitatenses, XXI.

SOLENSES seniores.
MENAPII.
PRIMA Maximiana Thebæorum,
TERTIA Diocletiana Thebæorum,
TIERTIADECIMANI.
QVARTADECIMANI.
PRIMA Flauia gemina:
SECVNDA Flauia gemina,
CONSTANTINI seniores,
DIVITENSES Galliani,
LANCEARII Stobenses.
CONSTANTINI Dafnenses,
BALISTARII Dafnenses.
BALISTARII iuniores,
PANNONICIANI iuniores,
THANNI.
SOLENSES Gallicani.
IVLIA Alexandria.
AVGVSTENSES.
VALENTINIANENSES.
GRATIANENSES.

OFFICIVM autem Magisteriæ per Thracias protestatis, in numeris militum, & in officio deputatur.
Habet autem dignitates infrascriptas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRINCIPEM.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Primiscrinios, qui numerarij sunt.
Scriniarios.
Exceptores, & ceteros apparitores Magistri militum per Thracias quindecim.

DE MAGISTRO MILITVM per Thracias. Cap. L.

COMMENTARIVM.

MAGISTER militum per Thracias eadem insignia, quę Magister militum per Orientem præfert. excepto capite mulieris quod libro super aharum erecto insculpeum habet, a cuius dextro latere scriptum est DEA VEXILLATA, quod a Principibus paganis, vt credo, institutum, apud Christianos permansisse miror; nisi forte in D. Virginis illud caput est vertum, quæ antesignana in Dei Ecclesia vexillum gerit. In manuscriptis liber albus, & aureis falcijs cinctus, vt in alijs Magistri militum, principis caput includit. Huius officium constat ex numeris militum, quemadmodum in alijs Magistris est dictum, videlicet Principe, Numerarijs duobus. Commentariensi. Primiscrinijs, qui Numerarij sunt, scrinarijs, Exceptoribus, & ceteris apparitoribus Magistri militum XV. quorum præcipua cura erat vt CCXXV. nauium classes Mysiaca & Scythica per Danubium nauigantes repararentur; [a] Hic Magister tres vexillationes palatinas, & quatuor Comitatenses, Legiones item Comitatenses XXI. regebat.

a l. 1. C. Theo. de luforijs Danubij.

DE III. VEXILLATIONIBVS Palatinis sub Magistro militum per Thracias. Cap. LI.

PALATINOS milites prætorianos fuisse diximus, qui Principem & eius palatium tuebantur; quorum pars in provincias missa palatini nomen aut stipendium nō amittebat, priuilegiumque retinebat, ne sub alio quam Magistro præsentali conuenirentur; qui ob id apud alios Magistros vel Duces, Legatos habebat, Responsales vocatos, vt suo nomine illorum causas iudicarent: quales hodie sunt Nuncij Summi Pontificis. [b] Tres vero hic Magister palatinas vexillationes ducebat; Quarum Prima erat Comitum Arcadiacorum ab Arcadio institutorum. Secunda Comitum Honoriacorum, qui ab Honorio eius fratre in Occidente imperante, in fœdus accepti non habuere. Paulus Orosius, [c] Constantinus, inquit, Constantem filium cum Barbaris quibusdam, qui quondam in fœdus recepti atque in militiam allecti Honoriaci vocabantur, in Hispanias misit, & subdit, eos prodita Pyrenei custodia Barbaros in Hispanias immisisse, quas possea tenuerunt. Tertia vexillatio erat equitum Theodosiacorum iuniorum, qui a Theodosio iuniore Arcadii filio instituti fuere.

b l. vlti. C. de re milit. lib. 12.

c lib. 7. c. 40.

DE IIII. VEXILLATIONIBVS Comitatensibus sub Magistro militum per Thracias. Cap. LII.

QVATVOR aliæ vexillationes eidem Magistro parebant, Comitatenses dictę, videlicet EQVITES cataphractarij Albigenses, ex Albinga sumpti, quod est Liguriæ oppidum.

EQVITES sagittarij seniores.

EQVITES Sagittarij iuniores, qui Duci Arabiæ inseruiebant.

EQVITES Primi Theodosiani, de quibus supra dictum fuit! De equitibus sagittarijs ita Synesius, [d] scribit; adsunt milites ordinis Balagritarum; sub his prius quam Cerealis magistratum obtineret, erant equites sagittarij. Hoc autem magistro constituto, diuenditis equis facti sunt solum sagittarij: mihi sufficiūt etiam sine equis.

d epist. 132.

Sed hi erant in Occidente. Horum nullum apparet insigne, itaque ad Legiones est transeundum.

DE LEGIONIBVS COMITATENsibus XXI. sub Magistro militum per Thracias. Cap. LIII.

PRIMA sub Magistro militū per Thracias erat Legio, SOLENSIVM seniorum, a Solœ Ciliciæ oppido nomen habens. In rubro horum clypeo, coeruleus globus, octo cuspides torum clypeum occupantes emittit, in quatuor æquales partes decussatas, nigris lineis mucrones intersecantibus. Decussatio æqualem quatuor orbis partium diuisionem inter Principes significat. Mucrones hostes feriendos esse minantur. Madrucianus globum tantum habet decussatum. In Vrsini Codice nulla est decussatio. Erant & Solenses equites sub Duce Mœsiæ secundæ.

MENAPII populi sunt Germanię, nunc Geldren ses dicti. Canem luteum in alba parma, sub pelta rubra latrantem habebant: Is est Princeps hostibus minitans: Pelta, imperij defensionem portendit. In Pierij vero Codice, canis, pedibus furium versis, iacet: quemadmodum ipse [e] defcribit. Portendit Principem Rom. velut ludentem, tutum ab impetu hostiū iacere. Manuscripti concordant impresso, nisi quod Madrucianus puniceum clypeum ostendit.

e lib. 9. Hieroglyphicorum, & vide fus 47.

PRIMA MAXIMIANA THEBAEORVM, a Maximiano eius auctore cognominata in Thebaidis munitione Filis dicta, ad Nilum sub Duce Thebaidis excubabat, vt infra videbitur, ob id Thebæorum est appellata. Gestant insigne simile Marcensium seniorum sub Magistro militum per Oriętem, nempe in alba parma luteum orbem, duobus circulis item luteis cinctum. In Vrsini Codice, alter est rubeus. His vtrinque duo coerulea gubernacula iunguntur, quę duorum Principum in orbem coniunctis animis regimen insinuant. Gubernaculis coeruleus mari concolor conuenit. Marginem tres circuli, duo lutei, & exterior rubeus cingunt, qui ter idest arctissime coniunctos Principes esse portendunt.

TERTIA DIOCLETIANA THEBAEORVM, a Diocletiano tertio loco lecta, Thebis sub Duce Thebaidis merebat, cuius pars inde in Thracias est deducta. In horum albo clypeo, sex orbes purpurei, globulum luteum, circulo luteo inclusum, circumstant, inter hos eminent sex oblongæ, & luteæ cuspides. Hæ plumbatis seu Martiobarbulis similes videntur esse, quibus hęc legio pugnabat, de quibus in Scythis sub altero magistro militum in præsenti disseruit: superne in tabella duo viri, manib. in altū eiectis se respiciūt: Sunt Romani Principes fœdere iuncti.

Extrema,

Extrema, duo ambiunt circuli, interior luteus, alter rubeus qui idem indicant. In Madruciano pro cuspidibus, clauæ insuntur.

TERTIA DECIMANI, Vetus codex legit Quartadecimani, a XIIII. legione in Dacia olim degente dicti. [a] Hanc, & sequentem Tacitus. [b] Veteranas appellat. Veteranæ, inquit, Vndecima, ac Decimaterția, & præcipui fama Quartadecimani re bellione Britannię compressa. Hæc ille. In sex præsidia erat dispercita, una sub comite Aegypti, merebat, aliæ quinque per totidem Daciæ præsidia erant dispertitæ. Suetonius Lenis pater Tranquilli legionis XIIII. Tridum[o] Augusti latiuclauius fuit. Tranquil. in Othone cap. 10.

a Dion li. 55.) b lib. 28.

In alba parma, canem luteum latrantem gerunt, qui dorso sustinere videtur globum aureum duobus rubeo, & luteo circulis cinctum. Canem inuerium Pierius [c] describit. Is est Princeps orbem Rom. in finens, & hostibus allatrans; sed inuerius deuictis hostibus otium agens, ludit nelut ab illis tutus. Similem clypeum habent primi, & secundi Theodosiani. Alciatus pro canę leporem interpretatur, [d] quę vigilantiæ est typus.

c lib. 55. d l. 5. paner. c. 23.

QVARTADECIMANI, in vetusto codice legitur, Quartodecimani a XIIII. legione cognominati, quæ in Pannonia superiore olim degebat, vt ait Dion, [e] postea rebellione Britannię compressa magnam gloriam est adepta, vt dixi.

e lib. 55.

Gestabant in alba parma, Aquilam coeruleo exloris aliquantum dium, orbi item coeruleo, sed densioris lutei, insidere, intra quem alius circulus ruber erat, in cuius medio aureus extabat umbilicus; ita Pierius [f] explicat. Impressus, unum orbem aureum, rubro circulo incisum tener, vt meus habet codex. Marginem albus circulus cingit. Romanum orbem, unico imperio contineri insinuat. Aquila coerulei coloris, est Romani imperij symbolum, color rubeus & ipse imperium, aureus, aureum seculum portendit. De quartodecimanis ita Tacitus, [g] Quartodecimani, paululum dubitauerant, pecunia & munificio quamuis non flagrantibus oblata est. Idem alibi. [h] Præcipua Quartadecimanorum ferocia, qui se victos abnuebant, quippe Bebriacensi arte Vexillarijs tantum pulsi, nec legionis non adfuisse, deinde conclamatum repente Decimamquartam legionem, uersio impete ad præsidium uenire.

f li. Hieroglyphicorum. 19

g lib. 7.

h li. 24. & 22.

PRIMA FLAVIA GEMINA, a Flauio, vt credo Constantino cognominata, & Gemina, quod ex duabus legionibus esset conflata: Flauiales a Vespasiano dictos Vegetius [i] scribit. Rubram crucem, rubeum item limbum, albi clypei extrema perstringente gerebat, atque vtrinque aureum globum, duobus luteis circulis arctiorsus cinctum. A cruce sanguine Domini rubente vtrinque orbem Rom. duobus imperijs munitum protegi significat: rubeus circulus clypeum ambit.

i li. 2. c. 2.

SECVNDA FLAVIA GEMINA eiusdem cognominis. In parma turea aureum umbilicum, duobus circulis, viridi luteoque cinctum habet, quem septem urides aggeres firmant: orbem Roman. duobus, rectum imperijs, ab hostibus munitum, demonstrat. Manuscripti tredecim ponunt aggeres.

CONSTANTINI SENIORES, ab eodem Constantino ante iuniores lecti. Idem fere insigne, quod Quartadecimani, tenent: Scilicet aureum globum, duobus circulis rubro & luteo circumdatum. Illorū orbis, uno circulo concinetur.

DIVITENSES GALLICANI, a Deuero mediterraneo Siciliæ oppido nuncupati, Gallicani uero dicti, quod in Gallia primo excubauerint, sicut infra Dalmatæ Diuitenses appellantur, quia primum in Dalmatiam sunt missi. Horum Marcellinus [k] meminit; Diuitenses, inquit, Tungrianosque iuniores ad procinctum urgentem per Thracias inter alios ecclectare dispositos solicitauit; & infra, cum Diuitensibus adcelerauit. Et alibi. [l] Seuerianus, ait, apud Chalcidonā, Diuitensibus præerat & Tungrianis. In

k lib. 26.

l lib. 27.

imo parmæ albæ, coeruleum taurum gestant, qui aureum orbem, rubro circulo cinctum, tergo sustinet, cui insider rubeus accipiter, colore tamen diuturore, vt Pierius [m] describit. Orbem Romanum robore, victoris Principis, regi significat; Accipiter enim victoriæ est typus: sed in impresso pro Accipitre Aquila, & pro Tauro Canis, depicta videtur. Verum omnes manuscripti Taurum ostendunt. Hoc symbolum est simile præcedenti.

m lib. 11.

LANCEARII STOBENSES, a Stobio Macedoniæ oppido appellati; Aureum globum, in medio clypei rubri habent. Id quoque unū esse in orbe Rom. imperium aureo seculo denotat. Lancearij a lancea qua vtuntur sunt nominati, est genus hastilis Hispanici.

CONSTANTINI DAPHNENSES, Daphne est est Græciæ oppidum: Et Syriæ ciuitas Laurens nominata. Sed hos a Daphne, quam Marcellinus [n] munitionem Thraciæ, propè Danubium, esse dicit, vocatos esse credendum est. Idem Marcellinus [o] loquēs de Valente: Quæsito, inquit, in unum exercitu, prope Daphne nomine munimentum est castra metatus pontesque concabulato, supra nauium fores, flumen transgressus est Istrum.

n lib. 27. o lib. 29.

In lutea parma globum aureum, duobus circulis, coeruleo luteoque cinctum gerunt, quem a quatuor partibus, terna coerulea flagella circumstant. Flagellandos hostes indicat, qui Romanum orbem, duobus iunctis imperijs, iniustum impetierint. In aureis nummis Iustiniani, & ipse flagellum manu tenens, Barbaris minatur. Marginem duo circuli, alter coeruleus, alter luteus cingunt, perpetuam duorum Principum connexitatem indicantes.

BALISTARII DAPHNENSES, in parma rubra habent, aureum globum, duobus circulis, coeruleo, & luteo cinctum, qui octo aduras cuspides emittunt, quemadmodum Forrenses auxiliarij sub Magistro militum per Orientem. Margo duplici limbo circundatur, luteo & viridi: ob perpetuam duorum Principum coniunctionem.

BALISTARII IVNIORES, in coerulea parma globum aureum, duplici corona, densis cuspidibus armata, munitum gestant: Cuspides aliæ albæ, aliæ rubræ apparent. In manuscriptis, pro cuspidibus octo rhumbi coerulei globum circundant: Quod orbem Rom. aduersus hostes mucronibus feriendos undique armatum esse insinuat. Marginem duo circuli, coeruleus & luteus cingunt.

PANNONICIANI IVNIORES, ex Pannonia, post seniores contracti Pannonios Herodotus nocat in 7. li. 8. Pannonicam legionem Marcellinus: [p] obuiam, inquit, legiones mœstæ sunt duæ, Pannonica & Moesia nalida prælijs manus. Forte a pileis ex pelle, quos pannonicos uocabant, sunt denominati. Vegetius, [q] usque ad præsentem, inquit, prope xtatem consuetudo permansit, vt omnes milites pileis, quos pannonicos uocabant, ex pellibus texerentur, quod propterea seruabatur, ne grauis esset galea in prælio homini, qui gestabat aliquid semper in capite: Quod & Virgilius, [r] ex præsixit, Enimque lupi de pelle galeros Tegmen habent capiti. Hi hoc pileo insignes inde nomen habere potuerunt.

p lib. 29.

q li. 2. c. 20.

r in settimo.

In parma alba gestant orbem aureum nigris & curuis finem in partes, & dimidios orbes sectum, paruūque umbilicum in medio tenentem. Hos urides uinculum ambit: supra est duplex, dimidiaq; & coerulea luna, cornibus sursum uersis. Orbis est Romanus, qui ultus scissus unus manet, & plenus. Duplex quoque dimidia luna, duplex dimidiatum imperium portendit, quod in unum instar lunæ completur. In manuscriptis, in lunam aliquot coeruleæ roris guttæ desinere uidētur, quæ cęlestem gratiam in Orbē Rom. promittunt; Sed forte sunt sagittæ aut plumbatæ, quibus legio pugnabat.

THAAN-

Universidad de Deusto
Biblioteca

THAANNI sunt Hispaniæ populi; unde hæc legio nomen sumpsit: in antiquo codice legitur, Tyanni: populi sunt in Oriente, quos primum se Romano imperio subiecisse Iustinianus scribit C. in Nouel. 1. in princ. Horum insigne est, in albo clypeo aureus orbis circulo rubro clausus, supra quem dimidia luna, cornibus sursum uersis, sex globulos purpureos complectitur, quorum quinque medium circumstãt qui forte saxa fundis in hostem iacta referunt.

Balistarij seniores sub Magistro militum per Orientem septem globulos uel rotellas supra orbem habent: unde significãtes Balistarij Theodosiaci sub eo dẽ acutos mucrones; sed hos martiobarbulos seu plũbatas fuisse dici potest, quibus hæc legio pugnabat quemadmodum Scythæ sub altero magistro militum præsentali, apud quem de his disserui.

SOLENSES GALLICANI, à Sole Ciliciæ urbe oriundi in Gallijs morari soliti. Orbem rubrum limbo coeruleo circundatum gerunt, quos octo quadrilateres, & in obtusum angulum fastigiatæ, rubræque munitiones circumstant. Orbem quibus uinitisque imperijs undique munitum esse insinuant. Marginem uiridis circulus circumplectitur. Simile huic est insigne Lanceariorum sub primo Magistro militum præsentali.

IVLIA ALEXANDRIA, forte à C. Iulio Cæsare ex Alexandrinis conflata, aut ab Alexandro Imperatore instituta. In clypeo luteo orbem aureum fascia lutea cinctum tenent. Marginem duo circuli coeruleus & rubeus ambiunt. Vno Rom. orbem imperio cingit innuit. Fascia enim diadema insigne regium refert. In manuscriptis sex lutei trunci, seu stipites, orbem undique firmant, quemadmodum habet Septima Gemina legio, sub Magistro militum per Orientem.

AVGVSTENSES idem insigne coloribus tantum differens præferunt, scilicet in rubræ parmæ umbone coeruleum orbem luteo circulo circundatum. Marginem duo circuli, coeruleus uiridisque ambiũt: Augustenses ab Augusto eorum auctore sunt appellati, quemadmodum Augustales Vegetius, [a] scribit dictos, qui ab Augusto ordinarijs sunt additi.

[a] lib. 2. cap. 2.

VALENTINIANENSES, à Valentiniano Principe, uel, ut ait Pierius, [b] Valentinianenses à Valente sunt nominati. Eorum insignia ita ipse describit: Lutea erat parma, uiridi circulo circumscripta, in cuius medio columella puniçea ab imo margine ad centrum usque porrigebatur. Inde duæ lunæ coloris eiusdem sese in aduersum incuruabant, inferiori columellæ parte implicitæ, superiore aliquantulum dissidentes. A medio uero columnæ, lepores duo dimidij colore & ipsi puniceo, sed densiore, in diuersa prosiliebant. Hæc ille. Duorum Principum, dimidiatum imperium tenentium & uigilantium, est typus. Lepus enim uigilantissimum animal etiam apertis oculis dormire dicitur. Duplex dimidia luna, duo dimidiata imperia in orbem complenda demõstrat. Puniceus uero color honorem denotat, est enim rosidus. extrema duo connexi circuli coeruleus & uiridis circundant.

[b] lib. 15.

GRATIANENSES, à Gratiano, uel Gratiana Mœsiç primæ oppido cognominati, idem plane insigne sumpserunt, quod Solenses Gallicani, nisi quod hic septem tantum munitiones alternatim rubræ uirideſque luteum orbem circumstant: Hæ in Madruciano duplices sunt.

Quinque symbola sub hoc Magistro repetuntur, eadem enim hi ferme gestant.

CONSTANTINI SENIORES, & QVARTADECIMANI.

AVGVSTENSIS, & IVLIA ALEXANDRIA.

SOLENSES GALLICANI, & GRATIANENSES,

SAGITTARIIQVE, lecti sub Magistro militum per Illyricum.

THAANNI, & PANNONICIANI IVNIORES.

TERTIADECIMANI, & DIVITENSES GALLICANI.

Nunc ad Magistrum militum per Illyricum transeamus.

NOTITIA
INSIGNIA VIRI
ILLVSTRIS MAGISTRI
militum per Illyricum.

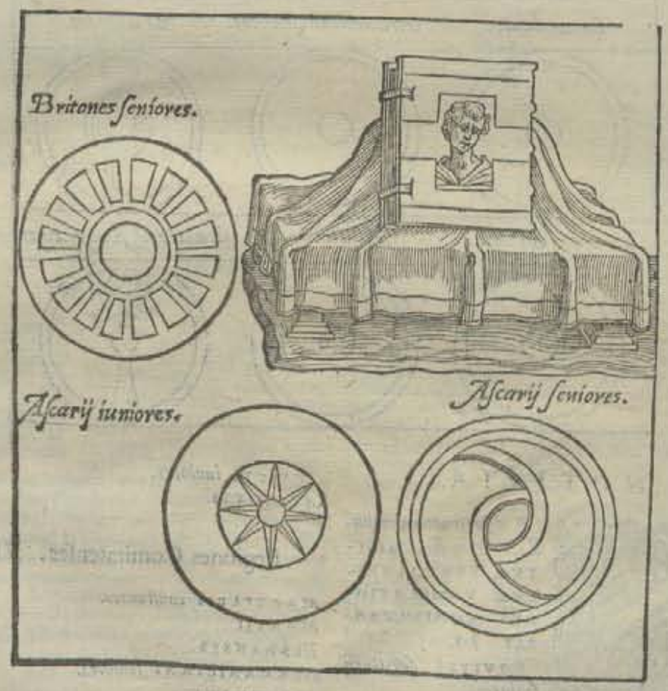

Universidad de Deusto
Biblioteca

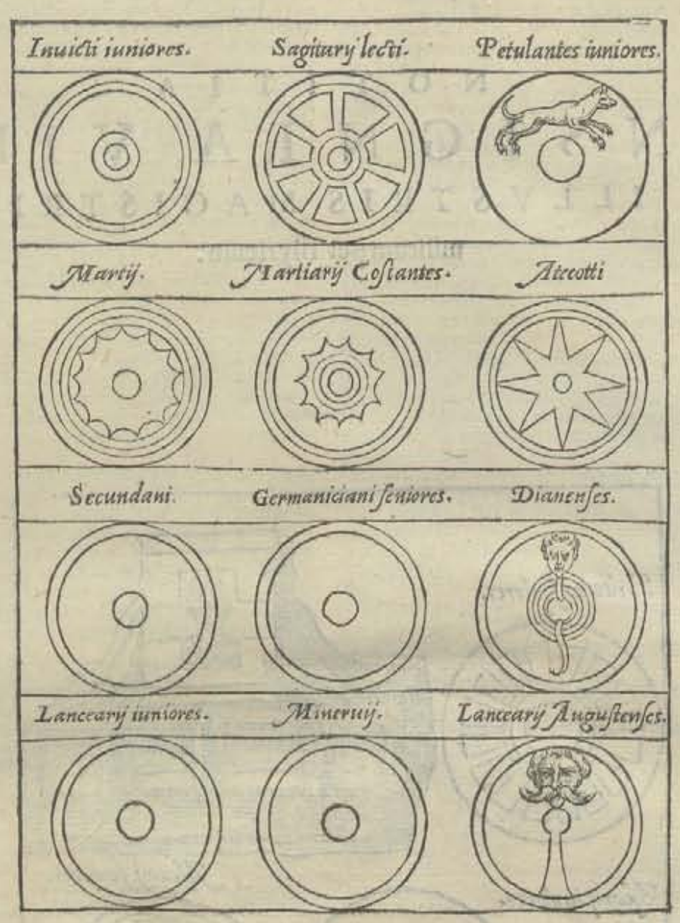

NOTITIA.

SVB dispositione uiri illustris Magistri MILITVM PER ILLYRICVM VEXILLATIONES COMITATENSES II.

EQVITES sagittarij seniores.
EQVITES Germaniciani seniores.

Legio Palatina. I.

BRITONES seniores.

Auxilia Palatina. VI.

ASCARII seniores.
ASCARII iuniores.
PETVLANTES iuniores.
SAGITTARII lecti.
INVICTI iuniores.
ATECOTTI.

Legiones Comitatenses. VIII.

MARTIARII constantes.
MARTII.
DIANENSES.
GERMANICIANI seniores.
SECVNDANI.
LANCEARII Augustenses.
MINERVII.
LANCEARII iuniores.

Item Pseudocomitatenses. IX.

Timacenses Auxiliarij.
Felices Theodosiani iuniores.
Bugaracenses.
Scupenses.
Vlpianenses.
Metenses.

Metenses.
Secundi Theodosiani.
Balistarij Theodosiani iuniores.
Scampenses.

OFFICIVM autem Magisterie per Illyricum potestatis, in numeris militat, & in officio deputatur. Habet autem dignitates infrascriptas.

PRINCIPEM.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Primiscrinios, qui Numerarij fiunt.
Scriniarios.
Exceptores, & ceteros apparitores Magistri militum per Illyricum.

COMMENTARIVM. Cap. LIIII.

MAGISTER militum per Illyricum eadem habebat insignia, idē que officium, quod Magister militum per Thracias, nisi quod hic vultum Principis, libro insculptum habet, non Deæ Vexillatæ, ut ille. Eius officium codicillis à Libellensibus scriptis, & a Principe Magistroque officiorum subscriptis probandū erat. [a] Duas Vexillationes Comitatenses regebat; unam legionem palatinam: Auxilia item ex palatina. Legiones Comitatenses octo; & Pseudo comitatenses nouem.

a Iust. C. de diu. off. lib. 12.

DE II. VEXILLATIONIBVS Comitatensibus, Magistri militum per Illyricum, & Legione Palatina. Cap. LV.

QVARVM Vexillationum comitatensium sub hoc Magistro, altera erat EQVITVM sagittariorum seniorum, qui etiam in Occidente reperiuntur; altera EQVITVM Germanicianorum seniorum, ex Germanicia Syriæ oppido contracti. in Occidente Germaniciani iuniores sūt una ex legionib⁹. XXXII. comitatensibus Occidentis: seniores sub hoc magistro una ex VIII. legionibus commitatensibus. Alij erant Germanici ex Germania delecti, uel qui limites Germaniæ tuebantur. Legionum enim Germanicarum, ad Germaniæ limites excubantium, meminit Tacitus, [b] Legionum, inquit, Germanicarum, motu audito, trepida ciuitas inculare Tiberium: & alibi [c] tradit, Germanicum exercitum Vitellio affuisse: Hæc a Germanico ex Antonia nepte Octauiæ, sororis Augusti, nato, & adoptato a Tiberio relictæ fuerant. Velleius Paterculus, Exercitus, inquit, qui in Germania militabat, præsentis Germanici imperio regebatur. Alij fuere equites Germanici ad Germanici defuncti memoriā instituti iuniores nuncupati. Tacitus [d] Equester ordo ait cuneum Germanici, appellauit, qui iuniorum dicebatur, instituitque uti turmæ idibus iulijs imaginem eius sequerentur.

b lib. 1.
c lib. 12.
d lib. 3.

Legionem uero palatinam unam hic Magister habebat, ex Prætorianis in Illyricum accitam, qui erant BRITONES SENIORES, ex Britannia delecti. In parma rubra, album globum, lutea fascia cinctum gestabant, quem deniæ trabes coeruleæ sul ciebant. Hoc symbolo orbem Romanum uno imperio contineri, atque undique aduersus hostes munitum esse, insinuatur. Trabes enim munitionem significant, sicut in alijs similibus est dictum. Fascia regis diadematis est typus.

DE VI. AVXILIIS PALATINIS. Cap. LVI.

HEX auxiliorum palatinorum, primi erant.

SCARII SENIORES, forte legendum Ascurij ab Ascura, Armeniæ maioris oppido, uel, Ascenij ab Ascenis, Hispaniæ Tarraconēsis ciuitate, nunc Cerueria dicta.

Hi, in parma dimidia alba, & reliqua ferruginea, duos purpureos hemicyclos, in medio cōiunctos gestant. Duo dimidij circuli, si coniungantur, orbē complēt; sic & duo dimidia orbis Rom. imperia cōiūcta unum plenum efficiunt: Argutia symboli inuentio. Purpureus color imperij proprius est. Extrema clypei, duo circuli, luteus, rubeusque ambiunt. In Madruciano, duo sunt gubernacula, orbiculum album in medio arctius claudentia. Hi & sequentes, inter Auxilia palatina Occidentis reperiuntur.

ASCARII IVNIORES, in luteo clypeo, quem latus limbus rubeus circumscribit, orbem aureum ferunt: vnde octo luteæ cuspides acutæ exeunt. In Madruciano, globus, nigris lineis in septem partes diuiditur, quæ fortē septem terræ habitatæ climata referunt, eaque imperio Rom. subesse.

PETVLANTES IVNIORES, fortē à loco, ut Tubantes, dicti: Sed Pierius, [e] à petulantia uocatos affirmat. In rubra, inquit parma, orbem coloris lutei præferebant, superne, canis item luteus, pedibus quo ad fieri potuit exporrectis. Idque petulantiæ militum esse symbolum putat. Ego Principem, pro suo orbe hostes impetentem, indicari arbitror. Petulantes seniores in Occidente permansere runt, diuisis inter Valentinianum, & Valentem auxilijs. [f] Sed illi diuersa ab his gestant insignia. Hos auxiliares fuisse, Idem, [g] affirmat: Decentium, inquit, tribunum, & notarium misit, auxiliares ex inde abstracturum, Herulos & Batauos, cumque Petulantibus Celtas.

e lib. 5.
f Marcel. li. 16.
g lib. 26.

SAGITTARII LECTI, in sagittis emittendis præcipui, & ob hanc artem, ita cognominati. Idem insignie habebant, quod Gratianenses, sub Magistro militum per Thracias.

INVICTI IVNIORES, idem fere symbolum tenent quod Augustenses, & legio Iulia Alexandria sub eodem Magistro militum per Thracias. Hi etiā in Occidente, sed cum diuerso insigni militabant.

ATECOTTI, ab eius nominis oppido uocati, Germaniæ populi. Attacottos Marcellinus appellat. [h] Picti, inquit, Saxones, & Scoti, & Attacotti, Britannos armis uexauere continuis: Et alibi. [i] Attacotti bellicosa hominum natio. Aliqui Atecottos, ideſt feneros dictos putant. In coeruleo scuto, uallum rubrum habent, circum prominentibus rostris coeruleum orbem undique sepientibus, quæ eum, ab hostibus tutum reddunt, & illis cladem minantur. Quid simile habent sub Magistro militum præsentali, Felices Arcadiani iuniores. Honoriani Atecotti iuniores ēt inter auxilia palatina Occidētis reperiūtur.

h lib. 26.
i lib. 27.

De VIII. Legionibus comitatensibus Magistri militum per Illyricum. Cap. LVII.

PRAETER auxilia prædicta, idem Magister octo legiones comitatenses gubernabat, quorum nomina, & insignia hæc sunt. Primi erant,

MARTIARII CONSTANTES, a Constante, Constantini Magni filio uocati, idem ferē insigne habent, quod ATECOTTI, nisi quod in punicea parma luteum, breuisque uallum undecim acutis mucronibus horridum gestant, & in umbone luteum orbem, luteo item circulo inclusum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

clusum. Simile præferunt Felices Arcadiani iuniores, sub Magistro militum præsentali. Manuscripti coloribus uariant.

a lib. 4. de bello ciuili.

MARTII, forte loco duarum Martiarum legionũ suffecti, quas perisse, & ob audaciam Martias uocatas fuisse, Appianus [a] scribit, In parma rubra aureum orbem, octo albos mucrones emittentem gestant. Marginem tres circuli, uiridis, luteus, & rubeus cingunt: qui Rom. Principes ter, ideſt arctissime coniunctos esse significant. Sanguinolentam uerò cladem rubeus clypeus, per cuspides hostibus minatur. Quarta legio Martia nuncupata ad Octauianum defecit. [b]

b Dion. li. 45.

BIANENSES, ita omnes manuscripti: impressus codex habet Dianenses: sed legendum esset Dimiēses, à Dina oppido, quod in alpibus maritimis Itinerarium ponit. Bianenses uero à Biana Hispaniæ oppido nuncupantur. In cœrulea parma, albi serpentis effigiem præferunt, qua humanum caput supernè arrectum, & in auersum respiciens ipse est unicolor, & spiris duabus circum umbilicum aureum datis, caudam aliquantulum internè propendẽrem submittit, quemadmodum Plerius [c] describit. Marginem rubeus circulus ambit. Symbolum, Dei aut Principis sapientia orbem Rom. regi denotat. Hominis enim caput dimicantem, aut Principis prudentiam portendit: Sapientiam serpens; Sed mihi hic non serpens, sed lorum uidetur, ab humano capite ortum, quod duos orbes circumplectitur, eosque ter circumcinctos in summo, & imo arctè constringit: Orientem Occidentemque arctè coniunctos, à Diuina prouidentia gubernari indicat. In manuscriptis, duo orbes clarius, quam in impresso apparent.

c lib. 15.

GERMANICIANI SENIORES, à Germanicia Syriæ urbe denominati, In parma lutea, orbem rubrum gestabant, cum rubro circulo marginem ambiente. Quod orbem Rom. unico imperio arguit cõtineri. Germaniciani iuniores, inter legiones comitatenses Occidentis permanserunt. & infra sub hoc magistro equites Germaniciani seniores.

SECVNDANI, Plinio, Galliæ Narbonensis populi, idem plane insigne habent. nisi quod horum in clypeo cœruleo albus est orbis: originem, ut puto habent à secundæ legionis militibus; ficut sextani, & septimani, qui oppidis, in quæ coloni deducti sunt, nomen dederunt. Plinius. [d] In medio, inquit, Coloniæ Arelatæ Sextanorum, Bliterræ Septimanorum. Arausio Secundanorum. Liuius, [e] Dũ reperunt eois è signum priores Secundani se porta erecere; & paulò post: Secundani terga hostium cædunt, ceteri castra diripiunt.

d li. 3. ca. 4.

e lib. 4. de bello Maced.

LANCEARII AVGVSTENSES: In parma cœrulea, luteo cippo impositum orbem luteum tenent cui rubrum humanum caput insidet: Dei prouidentia, aut Principis à Deo inspirata, urbem prudenter regi indicant. in armarijs enim post Orientis Notitiam humanum caput, pro Diuina prouidentia exponitur, quam etiam de sua quandoque Principes intelligunt. Ab Augusto Augustales nominatos fuisse Vegetius, [f] memorat, eodemque modo dicti sunt Augustenses.

f lib. 2. cap. 7.

MINERVII, à Mineruio prouinciæ oppido dicti. Mineruiam legionem apud Bononiam, propè calles Ptolomæus collocat. Spartianus, Adrianum Primæ legioni Mineruiæ in expeditione Dacica, a Traiano præfectum fuisse scribit. Idem gestant insigne, quod secundani, & Germaniciani seniores, nisi quod hi, in parma uiridi rubro circulo circumscripta aureum orbem tenent.

LANCEARII IVNIORES, & ipsi idem habent symbolum, sed horum parma est alba, & orbis rubeus. Madrucianus codex, his cœruleum clypeum tribuit, & Mineruijs luteum. Sub hoc Magistro, ter symbola duplicantur: Eadem enim fermè sunt MARTIARIORVM CONSTANTIVM, & ATECOTTORVM,

SECVNDANORVM, & GERMANICIANORVM, SENIORVM:

LANCEARIORVM IVNIORVM, & MINERVIORVM.

Omnium uero Magistrorum militum, simul sunt centum quatuor symbola. Nunc ad Legiones Pseudo comitatenses est ueniendum, quorum nullum insigne inuenitur, nisi codex est diminutus, & sunt sequentes.

DE IX. LEGIONIBVS PSEVDO Comitatensibus, Magistri militum per Illyricum. Cap. LVIII.

TIMACENSES AVXILIARII, ex Timaco Moesiæ superioris oppido delecti, qui, cum ex fœderatis Principis essent, Auxiliarij sunt uocati: Sed legionis Romanæ formam habuerunt.

FELICES THEODOSIANI IVNIORES, sub eodem merebant, posterius à Theodosio inuenti, Felicesque cognominati.

BVRGARACENSES, à Burgo Araç, quæ Ptolomæo est urbs Syriæ, dicti.

SCVPENSES à Scopè Marmaricæ Libyę oppido.

VLPIANENSES, ab Vlpiano Moesiæ superioris oppido uocati, id ab Vlpio Traiano est conditum & nominatum.

METENSES, Metis oppidum est Galliæ Belgicæ, olim Diuodunum dictum, unde Metenses populi, & Metensis legio, uiderur deducta. Sed uerius puto, Mediomatrices, posteà Metenses appellatos, hic intelligi.

SECVNDI THEODOSIANI, inter Auxilia palatina, sub altero Magistro militum præsentali recensentur, haud dubiè à Theodosio delecti, post alios qui primi uocantur. Hæc uerò secunda legio fuit, cui Theodosij nomen inditum.

BALISTARII THEODOSIANI IVNIORES, ab eodem Theodosio institui, post alios, qui seniores dicebantur, & sub Magistro militum per Orientem inter IX. legiones comitatenses militabant; reponuntur. Alij sub eodem, inter IX. Pseudocomitatenses legiones erant Balistarij Theodosiaci:

SCAMPENSES, à Scampes Macedoniæ oppido denominati, nunc Vdagradum uocant. Hi sunt milites, qui sub Magistri militum, imperij Orientis merebant, quorum summa est colligenda.

EPILOGVS COPIARVM Orientis. Cap. LIX.

MILITABANT sub Magistro militum Orientis legiones palatinæ decima tertia, Comitatenses XXXVIII. Pseudocomitatenses XIX. quæ simul iunctæ efficiunt legiones LXX. quarũ singulis si uiros tribuerim[g] quot Præfecturas eo tẽpore constituisse Constantinus Porphyrogenneta scribit, septuaginta millia efficient. His accedebant auxilia palatina XLI. quæ arbitror quamormillia excreuisse, tribuendo singulis Auxilijs centum, & si aliquando fuerint L. aut LX. ut Vopiscus [h] scribit. Præter hos ex minore Laterculo emittebantur cohortes LIX. quæ ex prædictis non erant, nec alicui Magistrorum parebant, quæ si habuissent D. pedites, ut singulæ continebant cohortes, effecissent viginti nouem millia, & D. pedites. omnes simul iuncti essent centum tria millia peditũ, & D. Pedites imperij orientalis CMMM.

g de thematibus

h in Probo.

EQVITVM uero erant uexillationes. XLIII. Alæ minoris laterculi LXVI. quæ uix panciores quindecim millibus esse poterant, sed plures fuisse existimo

existimo. Vexillationem enim CC. alam, minus C. equitibus continuisse non puto, sed aliàs vexillatio 500. equites capiebat. unde imperij iam tum inclinantis magnitudinem cognoscere licet. Accedebant & uires imperij Occidentis non minores. Nauigabant præter hæc multæ classes, quarum VI. tantum in Illirico Notitia nominat. Sed alia Seleucia dicta in Oriente fluuio fuisse legitur. [a] Et alia natium XL. in Ponto Euxino. [b] Septoniam in mari rubro à Traiano institutam Sex. Rufus scribit. Repetiebantur & aliæ duæ in mari Mediterraneo, una Alexandrina nuncupata ad Aegyptum pertinens. Altera Carpatia uocata, mare Carpatium protegens, quę, & aduehendis speciebus fiscalibus & frumento addicta erat. [c] Itaque classes numero XL. in Oriente fuisse leguntur, & si Notitia VI. tantum meminerit. Nunc de præposito sacri cubiculi, & Principis ministris est dicendum, qui ut clarius appareãs, hic summatim colligentur.

a l. 1. C. de class. b Aegesipp. de excid. urb Hierosolym. li. 2. ca. 9.

c l. 4. C. de naui. & nauicl. li. 11.

ILLVSTRES PRAEPOSITI SACRI CVBICVLI.

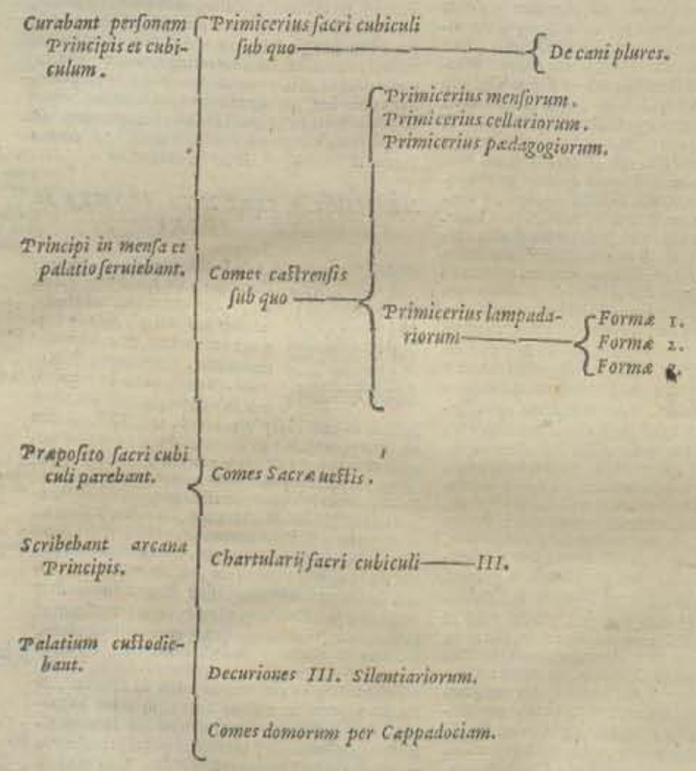

NOTITIA.

Sub dispositione uiri illustris sacri cubiculi Comes domus diuinæ per Cappadociam.

Cod. de præpositis sacri cubiculi & de omnibus cubicularijs, & ptilegijs eorũ.

DE PRAEPOSITO SACRI Cubiculi. Cap. LX.

IN tertia classe illustrium sunt Palatini, quorum primus censetur Præpositus sacri cubiculi. Impressa Notitia in indice, eum Post Magistros militum locat, postea in repręsentãdis illustriũ insignibus eius non meminit.

In manuscriptis uero legitur, SVB DISPOSITIONE VIRI ILLVSTRIS PRAEPOSITI SACRI CVBICVLI DOMVS DIVINAE PER CAPPADOCIAM. Hic deest dictio, COMES, ante uerba Domus Diuinę per Cappadociam, aliàs nullus eorum esset sensus cum non recẽ ferretur, qui sub huius Præfecti dispositione esset. Deinde ineptè appellaretur præpositus sacri cubiculi domus diuinę per Cappadociam: Nam si erat præpositus sacri cubiculi, non erat eius officium ad domum diuinam per Cappadociam referendum aut restringendum, unde addendum est uerbum, comes, domus diuinę per Cappadociam, qui erat sub huius Comitis dispositione, & celebratur in iure. [d] cum enim multa essent in Cappadocia Principis prędia, his proprius Comes datus fuit. Hic uero solus sub Præpositi dispositione nominatur, & non alij Principis ministri, quia de eo magis quam de ceteris dubitabatur, uel quod & si quo ad obsequia illi præposito parebant, submagistri tamen officiorum ditione erant: [e] quod forte in comite domus per Cappadociam

d l. 3. C. de palat. sacr. larg. Nouel. 30. 4. 1.

e l. 3. & ult. C. de præpos. sacr. cub.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a l.5. C.sd l.Iul. reper.
b l.vlt. C.de præpo.sacr. cub.
c l. vlt. C. vbi senator. vel clarissi.
d l.pe. C.de præpo.sacr. cub. l.fe. C.de in princ.de fest. 3.
e l.viii.C. de extraord. minist.
f lib. 1 de moribus ecclesiæ catholicæ.cap.31.
g lib.14.
h l.1. & 2.C. de com.
i 26. febru. in 5. porphyrion.

k l.1.C.The.qui à præbit. Tyro.l. 2. C.de præp.sac. cubic. l.vlt. C.de diuer.offic. l d.l.2.

m l. vl.C.de off. mag. offic. 5.vlti. Nouel.24. 4.vlti. Nouel.31.
n Nouel. 24. in fi.cum tribus Nouel.seq.
o Auth. vt iud. fi pe quisque suff. fiant. Authen.in Notitia seu.Nouel.8.
Comes diuinæ domus per Cappadociam.
p ca.7. Nou. 30.

q ca.7.d.Nouel. 30.
r l. 1. & 2. C. de præd.Tam. li.11.

s d.Nou.30. §.1.

t l.1.C. de palat. sacr.larg.

u l.vl. C.vbi cau. fisc.
x l.pen.& vlt. C. de silen.

y l.3.& vlt.C. de præpo. sacr.cubi. z d.l.3. & vlt.C. eod.tit.

a l.1.C.eo. tit.

b d.l.1. C.Theo. qui à præbit.Tyron.
c l 2.C. eo.tit.

docliam secus obseruabatur. Alij domorum comites rerum priuatarum comiti parebant. [a] Hic præpositus quartus inter illustrium dignitates sequentes illustres præcedebat. [b] quibus etiam in Zenonis cõstitutione præponitur, [c] Nulla tamen insignia, aut officium eius apparent, quibus forte carebat.

Cubicularij erant, qui personam Principis curabant, & ipsi inseruiebant, [d] ac Ministeriani appellabantur: [e] Inter hos erant Decani, qui forte numero X. Decanos enim inquit D. Augustinus, [f] vocant, eo quod sint denis præpositi. quos ministros chori Marcellinus appellat. [g] Hi Principem vestibus induebant, & cubicula, & lectos parabant, quorum Præfectus Primicerius dicebatur: [h] ijdem portas cubiculorum principis custodiebant: Metaphrastos, [i] Amantius inquit præpositus per duos decanos uocauit episcopos qui magnam pecuniæ partem, quam ab Eudoxia pro uictu acceperant inter decanos, qui præerant portis, distribuerunt. Decanus is forte est, qui olim Decurio uocabatur. Tranquillus enim scribit Domitianum à Saturio Decurione cubiculariorum trucidatum; Erant & Castrensiani, qui mentam Principis parabant; Pedagogia, Cellarij, Mensores, Lampadarij, & Sacras uestes tractantes, quibus Comes castrensis præerat. [k] sub hoc Præposito censebantur & Comes domorum Principis, [l] & tres Chartularij spectabiles uiri, qui instrumenta cõtractuum Principis, & alia scribebant. Præcipue uero ad Magistratum ab eo promotos chirographo notabant, & ad Primicerium Notariorum transmittebant, ut illis codicillos cum simbolis, & insignibus obtentæ dignitatis, libroque mandatorum traderet. [m] Hanc ob causam singuli magistratus nouem aureos inter hos tres cubicularios diuidendos soluebant. [n] Comes uero Orientis, & Asiæ Proconsul singuli his LXIII. solidos pendebant: [o] Summa pecuniæ, quam ab Orientis Magistratibus accipiebant, ad aureos, 549. Iustiniano imperante, ascendebat: Cum nondum Italiam, nec Illyricum recepissent, nec Africam ordinassent. Præcipue uerò, vt exprimit Notitia, Præpositus imperabat Comiti diuinæ domus per Cappadociam, ad quem reditus fundorum Tamiacorum in Cappadocia spectabant. Hi erant pascua, arua, campi uitibus consiti, domus & nemora: [p] ad quorum prouentus procurandos, & exigendos, ex schola palatina quosdam Canonicarios nuncupatos dirigebat, qui exactam pecuniã Constantinopolim in Principis domum impendendam ferebant; [q] & ideo Tamiaca prædia ideò ad familiæ alimenta destinata uocabantur. [r] His & colonis prædiorum præerat Comes domorum per Cappadociam dictus, tantæ dignitatis, ut apud multos pluris præside fieret. [s] Officium etiam tanquam Magistratus habebat, cuius Princeps erat, unus mittendariorum ex officio Comitis largitionum. Gratianus A. [t] De palatino inquit, officio ad gerendum Principatum comitis domorum per Cappadociam emittantur, quales, Comes etiam domorum, si inhonestum aliquid gesserit, uereatur. Præpositus cubiculi cum hoc comite, inquilinis, colonis, seruisque ius dicebat. [u] uidetur etiam Silentiarijs imperasse, cum iura ad ipsos spectantia ad Præpositum cubiculi dirigantur, [x] & uerisimile est illos sub eius cura fuisse, qui prospicere debebat, ne strepitus in palatio audiretur. Eodem modo Augusta, suos cubicularios, & Præpositum illis imperantem habebat. [y] Sed Magister officiorum, tãm Principis, quã Augustæ, aulicorum supremus iudex erat. [z] Pluribus uero Præpositus cubiculi gaudebat priuilegijs. In primis Præfectis & Magistris militum æquabatur. [a] Immunis præterea erat à soluendo tyronum uel equorum precio, quo prouinciæ onerabantur; tricenos & tricenos solidos pro equo soluentes. [b] Deinde neque ipsi, neque cubicularij angarijs, aut præstandorum ueredorum, recipiendorumue hospitum onere arctabantur. [c] Ab omnibus denique sordidis præstationibus ipsi & eorum uxores erant immunes, [d] scilicet à pistrinis, aut excoquendo pane calcenè, exhibendis operis à parauedorum præstatione, impensa ad publicas ædes, pontes, uiaue reparandas facienda, & similibus. [e] Olim præpositus sacri cubiculi Illustris non erat; sed cum Macrobius cubiculi Honorij Principis Præfectus doctrina ac prudentia excelleret, in eius gratiam omnes Præpositi sacri cubiculi, Magistris militum æquati illustres declarati. [f] Nescio, an is Macrobius sit, qui Scipionis somnum interpretatus, Saturnalia celebrauit, & illustris cognominatur. Hos præpositos Paracoemenos posteriores Græci uocauerunt, & caniclion cubiculum, auctore Volaterano. Augustæ cubiculi Præpositus, & ipse illustris ijsdem cum præposito cubiculi Principis priuilegijs gaudebat. [g] Temporibus Paleologorum capitium phrygiatum Præpositus cubiculi gestabat, pallium purpureum, tunicam ex cocco & auro phrygiatam in anteriori parte cum imagine Imperatoris stantis, in posteriore uero throno insidentis: sceptrum quoque ligneum, cuius primus nodus erat aureus, alij auro, argentoque connoluti, quemadmodum sophotatus Curopalata in officijs palatinis describit; sed quoniam hùc Præpositum silentiarijs præfuisse diximus, & eorum in iure sit mentio, [h] de his est uidendum.

d l.15. & 18. C. Theo.de extraord. & sordid. munc.
e d.l.15.& 18.
f l. 1. C. de præpo. sacr.cubic.
g l.vlt. C.de præpo.sacr.cubic.
h in l. omnimodo . 2d fin. C. de inoff. testam. vi. C. de silentiarijs. Cod. de fi'enda. & decurionibus eorum.

DE SCHOLA SILENTIARIORVM. Cap. LXI.

[i] GRANT Silentiarij non a secretis Principis, ut Accursius credidit, [k] sed qui curam habebant, ne quis in Principis palatio strepitus excitaretur, & ut silentium seruaretur. Procopius, [l] Romani, inquit, ad ea quæ quietis sunt in palatio, ministrum silentiarium uocant. Hi plures erant, sed XXX. ordinij, & digniores in tres decurias diuisi, quorum singulis decem unus Decurio præerat, [m] Hunc Palatij Decurionem Marcellinus [n] uocat: Aliquis, inquit palatij Decurio, qui ordo est dignitatis, signa Petulantium ingressus & Celtarum. Ita etiam Honorius A. appellat. [o] Decuriones, ait, palatij nostri, post mentium fideliter obsequium, electionem habeant, siue ex Magistris officiorum, uelut agentes dignitatem consequi maluerint, siue inter uiros illustres comites domesticorum. Omnes uero Magistrum officiorum tam in ciuilibus quam criminalibus causis, iudicem habebant: [p] Sed ubi annis XIII. inculpatas excubias peregissent, à præstandis equis, & tyronibus, onereque excoquendæ calcis ad fabricas, & recipiendorum in ædibus hospitum erant immunes. [q] Præterea quod acquirebant filij familias Silentiarij, ex Principis stipendio, Anastasij constitutione in castrense peculium referebatur. [r] Ex quo apparet, illos uere milites non fuisse, quia de hoc dubitandum non erat, neque lege cauêdum. Præterea si parentes hanc palatinam militiam pro filio emissent, precium ipsis in legitimam non computabatur; [s] Vnde uendi potuisse huiusmodi officium deprehenditur. A tutela etiam & cura, erant immunes, aliisque eorum liberi priuilegiis honestabantur. [t] Hi prius fuere clarissimi, [u] postea spectabiles sunt facti. [x] Deposito uero post annos XIII. officio erãt illustres. Inter eos enim, qui Magistri, uel Comitis domesticorum, officio functi erant, connumerabantur. [y] Hæc de Silentiarijs, qui etsi à Magistro officiorum iudicabantur, cum tamen sub Præpositi sacri cubiculi obsequio eos fuisse constet, [z] de ipsis hoc loco differui.

i in l.omnimodo. ad fi. uer. silentarijs Rub. C. de silentiar.
k lib. 20. debello Persico.
l l.3. in fi. C. de silentiar. lib. 12.
m lib.20.
n in l. 2. C. de silentiar.
o l.ne ad diuersa. C. de silent.
p l.2.& 3. C. eo. tit.
q l.ul. C. eod.
r d.l.ul. & l.omnimo. §. vlt. C. de inoff. test.
s d.l.ul.
t d.l.ul. C. eod.
u d l.omnimod. §. vlti.
x l.1.C.eod. tit.
y l. pen. & vlti. C.eod.

DE MAGISTRO OFFICIORVM, Orientis, & eius insignibus, Cap. LXII.

C. de off. magistri officiorum.
a in secundo.
b in 1. de bello Persico.

[a] PRAEPOSITVM sacri cubiculi, sequitur Magister officiorum, quem Ducem ordinum palatinorum Zosimus [a] & Procopius [b] appellant; Non tantum enim palatinis, & Principis ministris, ac scholis palatijs arma tractantibus imperabat, sed, & fabricis, & limitaneis Ducibus, uel Comitibus, [c] à quibus, ad Magistrum officiorum, & Quæstorem appellabatur. [d] Hanc Magisteriam dignitatem uocant iura, [e] & Cassiodorus, [f] cuius præcipuum munus fuisse dicit, ut Principi senatores offerret. Ad ipsum, inquit, palatij pertinet disciplina, ipse insolentiam scholarum, mores procellosos moderationis suæ terminis differenat. Tum multi ordines sine confusione aliqua componuntur: Et paulò post: Per eum senator ueniens, nostris præcientatur obturibus, admonet trepidum. componat loquentem: sua quin etiam solet uerba inferre, ut nos decenter omnia debeamus audire. Aspectus regij haud irritus promissor, colloctionis nostræ gloriosus donator, auliei consiliorij, quasi quidam Lucifer. Nam sicut ille uenturum diem promittit, sic iste desiderantibus uultum serenitatis nostræ attribuit: cautarum præterea maximum pondus in eius audaciæ finibus, optima securitate reponimus: Et paulo post: ueredorum quinetiam opportunam uelocitatem, quorum, status semper in curtu est, diligentiæ tuæ districtione custodit, ut sollicitudines nostras, quas consilio iuuat, beneficio celeritatis ex pedat. Per eum nobis legatorum, quamuis festinantium prænunciatur aduentus, per eum nominis nostri destinatur erectio, & illi principaliter creditur, quod tam necessarium esse sentitur. His etiam laboribus æstimatis, potestatem magnam huic decreuit antiquitas, ut nemo iudicum per prouincias fascem assumeret nisi hoc & ipse fieri decreuisset. Peræquatores etiam victualium rerum in hac urbe regia, propria uoluntate constituit, & tam necessariæ rei iudicem fecit. Hæc ille.

c l.pen C. de off. Mag. off.
d l.pe.C.de app. e. §. 1. in procm. ff. & 1. in prima.
f lib. 6.

Officiorum autem Magister dicebatur, quod officijs, idest Ministerijs, seu Principi ministrantibus præerat; nomen enim officij, & si multa significat, hic pro ministerio accipitur, ut apud Marcianum. [g] si ex officio, inquit, quis ad artificium transierit, officium artificio mutatur; Et in eodem sensu sæpe apud alios sumitur. [h] Adaucus martyr Diocletiani Imper. Magister officiorum, & Quæstor fuit. [i]

g l.legatis. 1. fiex uff. ff. de legat. 1.
h in l. 1ertius ff. de manum. testa. l. si nõ ita rem. 1. libertus. ff. de cõdi. indeb. cum similibus.
i Eusebius li. 8. cap. 23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.
NOTITIA
INSIGNIA VIRI
ILLVSTRIS MAGISTRI
Officiorum.

COM-

COMMENTARIVM.

MAGISTER officiorum Orientis insignia hæc habebat: Abacum tapero in medio surrecto instratum, quo nititur erectus liber, argento tectus, aureis uirgulis in rhumbum ornatus, in medio uerò duorum Principum uultus aureos continet, in fraſcriptum eſt, FABRICAE, quæ ſub huius cura erant, & in quibus varia armorum genera hic depicta fiebant.

In primis ſpectantur, cum ſuis ſymbolis ſeptem clypei. Sex in manuſcriptis. Hos Pierius. [a] uult fuiſſe proprios Præfectorum fabricarum: Ego ſcutorum militum exemplaria fuiſſe puto, quæ & ſi non in omnibus, certè in pluribus illis conueniunt. Itaq; fabricas ſcutarias nuncupatas referunt, in quibus ſcuta militibus tradenda fabricabantur.

a II. Hieroglyphi co. 15.

In horũ uno coerulo eſt dimidiatus ſerpẽs luteus aureus umbilicus, margo rubens, intrà quem a læua parte eſt onyx paruus cum Aethiopis ſigillo, ut Pierius depingit: Sed in Codice impreſſo imago eſt togati Principis orbem tuentis; In umbone aureus orbis decuſſatus, anguis dimidia parte eſt truncus, qualem in alio fabricæ clypeo idem Pierius deſcribit, quod ſymbolum in Marcomanis, Honorianis, & Ceratis ſub Magiſtro equitum præſentali Occidentis ſum interpretatus. In Oriente enim non reperitur.

Alius clypeus rubeus in medio aureum orbem luteas, acutalque cuſpides emittentem, & cladem hoſtibus minantem habet. Marginem coeruleus limbus cingit, prout gerunt Aſcarij iuniores, ſub Magiſtro militum per Illyricum, in quibus hoc inſigne expoſui.

Tertius, & ipſe rubeus, aureum globum in umbone tenet, ſeptem paruis cuſpidibus armatum, & alijs ſeptem orbiculis circundatum, quos maior luteus orbis ſuſtinet, octo longis luteiſque trabibus circum munitus. Simile ſymbolum in Oriente ſub Magiſtro militum Thraciæ Flauia Gemina, in Occidente Lancearij ferunt: exceptis orbiculis. Vnum ſignificat eſſe & magnum orbis Rom. imperium, atque undiq; munitum, etſi ob diuiſionem minus videatur, ut alias dictum. In manuſcriptis, eſt geminus orbis luteus, ſenis & duplicibus trabibus munitus.

Eſt & alia parma rubra, continens globum luteum acutos mucrones emittentem, qui marginem pertingunt, medio, aureus umbilicus includitur, unde aliæ, ſed breuiores luteæque cuſpides exeunt. Nigræ lineæ, totam clypei faciem inumbrant. Parnus umbilicus, imperium etſi ob diuiſionem communi, aduerſus hoſtes, armatum eſſe oſtendit, & utrumque eius orbem unitum, in maiuſque auctum, maiorem illis cladem allaturum. Id uero tectum & latẽs eſſe, ex adumbratione ſignificatur, niſi per eas mare malimus ſignificari. Simile inſigne eſt Baliſtarijs iunioribus, ſub Magiſtro militum per Thracias. In manuſcriptis hic clypeus deeſt.

Aliam parmam coeruleam, nigræ lineæ ad medium occupant, ubi orbis aureus ſplendet, qualem Lancearij iuniores, Minerui, & alij ſub Magiſtro militum per Illyricum geſtant. Etiam id terras mareque uni imperio Rom. ſubeſſe inſinuat. Rubeus circulus marginem ambit.

In alterius parmæ coeruleæ umbone, luteus orbis & nigris lineis decuſatim diuiſus, duplici luteoque uinculo cingitur: Dimidium uerò clypeum, nigræ lineæ percurrunt, quæ maris ſunt typus? Duplex circulus rubeus marginem ambit; Simile inſigne ferunt Quarti Sagittarij, ſub Magiſtro equitum præſentali Occidentis. Diuiſum orbem Rom. uno contineri imperio inſinuat.

In ultimæ parmæ uiridis umbone, globus luteus, in medio quadram tabellam & ipſam luteam ſuſtinet. Illum octo lutei obiculi, in medio clauis confixi, & luteo circuli cincti, circundant. Nigræ lineæ, tertiam fere clypei partem occupant, quem rubeus limbus circumplectitur. Idem eſt argumentum, quod ſuperioris ſymboli. Tabula legem orbi à Principe datam refert. Orbiculi clauis confixi, orbem Romanum firmiter & undique munitum eſſe denotant. Manuſcriptis pro hoc ſymbolo eſt orbis luteus, duobus circulis item luteis cinctus, & roſtris circum armatus, qualis eſt clypeus Comitis domeſticorum peditum. Vrſini codex argenteum globum albo circulo cinctũ, & undique roſtris munitum repræſentat: Madrucianus, in coeruleæ parmæ umbone, album umbilicum, coeruleo luteoque circulo incluſum refert; alba rabella ſupra eminet. In alijs quoque ſymbolis in paucis quibuſdam, manuſcripti nariant.

A clypeorum lateribus bina utrinque ſtant ſpicula, quæ indicant in fabricis lanceas & arma fuiſſe fabricata; propè tres cuſpides uiſuntur, quibus ſigna militaria infigebantur. Quatuor aut quinque galeæ cum criſtis, duæ loricæ, & totidem thoraces, duo enſes, & totidem ſpatæ, ocreæ, ſecures bipennes, plumbatæ ſeu plumbeæ pilæ; Manuſcripti addunt arcum, & duas pharetras. Hæc fabricas armorum loricatas, ſpatarias, arcuariaſque nuncupatas referunt. Et licet nulla hoc nomine appelletur in Oriente, dubitandum non eſt huiuſmodi arma ibi fabricata fuiſſe, præſertim illis in locis, quibus nullum armorum genus inſcribitur. Sed in Occidente ſuæ armorum ſpecies ſingulis fabricis applicantur. Nulli uero licebat hæc arma facere, [b] niſi fabris, qui in certis imperij locis iuſſu Principis ea fabricabant, & Fabricenſes appellabantur, [c] quibus ſalarium ex publico dabatur, neque ipſis hæc alijs uendere licebat. In tractu Orientis quinque tantum fabricæ, ideſt armorum officinæ erant, tres in Ponto, una in Aſia, duæ in Thracijs, quatuor in Illyrico. Hæc inſignia in huius magiſtri auditorio ſpectabantur, & fore eo procedente præferebantur, cum præconum ac clamationibus, qui eum imperij patrem prædicabãt, Gratianus [d] Qui inquit ex officiali magiſterio at tonito ſplendore uigauerunt, acclamatione excipiantur ſolita, nec prætereantur ut incogniti. officiale autem magiſterium uocat Magiſtrum officiorum. Illuſtris eſt hic Magiſter, [e] & Magnificus, [f] & quandoque comes uocatur, [g] Magiſter palatij a Caſſiodoro, quo nomine etiam appellatur Tribonianus. [h] Præerat ſcholis, Menſoribus, Lampadariis, quatuor ſcrinijs, officio admiſſionum, & fabricis, quæ ordine explicabuntur, & in tabula ſummatim repræſentabũtur. cubicularijs etiam aliiſque miniſtris Principis, ius dicebat. Sed & Duces, ac comites limitanei, eorumque officia, & caſtrorum præpoſiti illius ſubebant ditioni, [i] & ob id pedaneum iudicem ipſorum cauſas cognoſcentem habebat. [k] Omnes ſummatim poſt Notitiæ contextum repræſentabo.

b l.ul.c.magnus. ff.de public.
c l.1.C. de Fabri cen.li.12. & in.4. 1. in auth. de armis.
d in l.1.Cod.de Quæſto. & magiſtr. offic.
e l.3.C. de curſ. pub.l.eos.Co.de princ.age.in reb. lib.12.
f in l.4. C.de ag. in reb.lib.12.
g l.iudicib. cod. ti.C.l.pen.& ul. C.de caſtrẽſia. & miniſteria.li.12. & d.l.1.
h in §. ad iſtum. C. de inſtin. Coſtantin.
i l.viros.C.de diuerſ.offi.
k §.1.Nouel.82. ſeu auth. de iud.

NOTITIA.

SVB DISPOSITIONE VIRI Illuſtris Magiſtri officiorum.

SCHOLA ſcutariorum prima.
SCHOLA ſcutariorum ſecunda.
SCHOLA gentilium ſeniorum.
SCHOLA ſcutariorum ſagittariorum:
SCHOLA ſcutariorum clibanariorum.
SCHOLA armaturarum iuniorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

SCHOLA gentilium iuniorum.
SCHOLA agentum in rebus, & deputati eiusdem scholæ.
MENSORES, & LAMPADARII.
Scrinium Memoriæ.
Scrinium Epistolarum.
Scrinium libellorum.
Scrinium dispositionum.
Officium admissionum.

Fabricæ infrascriptæ Orientis. V.

SCVTARIA & armorum Damasci.
SCVTARIA, & armorum Antiochiæ.
CLIBANARIA Antiochiæ.
SCVTARIA & armamentaria Aedessæ.
HASTARIA Irenopolitana Ciliciæ.

Ponticæ. III.

CLIBANARIA Cæsareæ Cappadociæ.
SCVTARIA & armorum Nicomediæ.
CLIBANARIA Nicomediæ.

Asiana. I.

SCVTARIA & armorum Sardis Lydiæ.

Thraciarum. II.

SCVTARIA & armorum Hadrianopoli, Hæmimontis.
SCVTARIA, & armorum Martianopoli.

Illyrici. IIII.

THESSALONICENSIS.
NAISSATENSIS.
RATIARENSIS.
SCVTARIA Horreomargensis.

OFFICIVM autem suprascripti viri illustris Magistri officiorū de schola agentiū in rebus est ita Adiutor.
Subadiuua adiutores duo.
Fabricarum tres.
Barbariorum tres.
Orientis unus.
Asianæ unus.
Ponticæ unus.
Thraciarum, & Illyrici unus.
Curiosus cursus publici præsentalis unus.
Curiosi per omnes prouincias.
Interpretes diuersarum gentium.
Magister officiorum ipse emittit.

NOS IN TABELLA OSTENDIMVS QVIBVS PRAEEST MAGISTER OFFICIORVM.

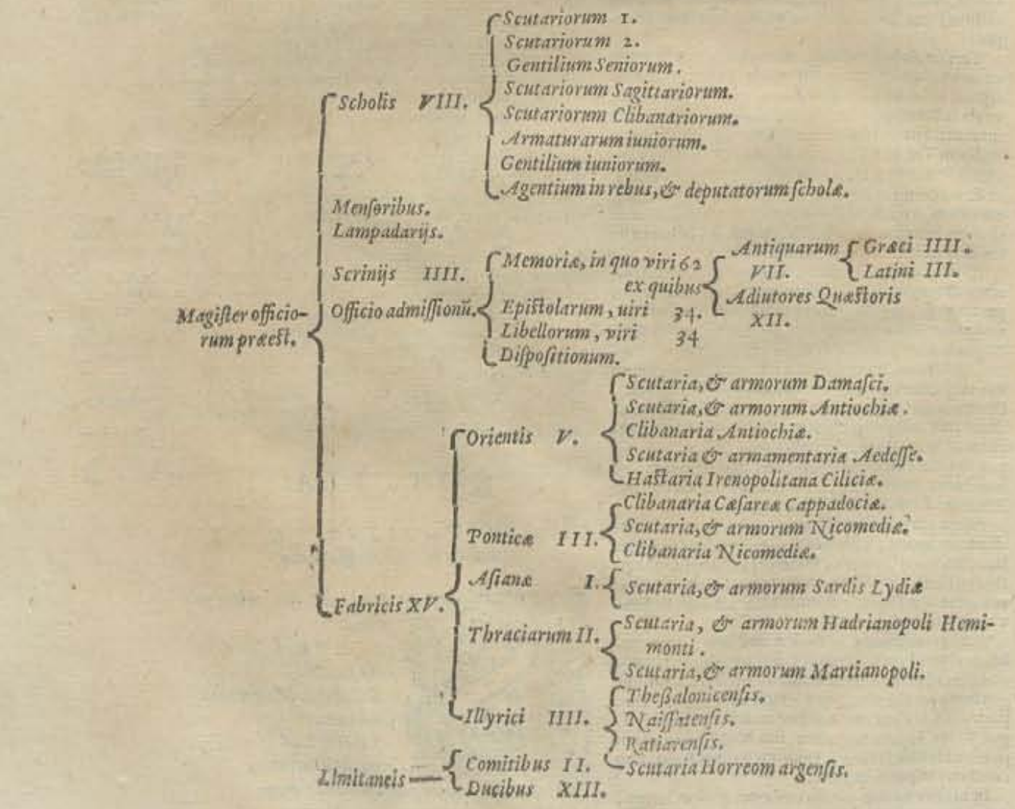

DE

DE SCHOLIS QVIBVS PRAEERAT Magister officiorum. Cap. LXIII.

C. de priuilegijs scholarum. C. de comitibus & iis humis scholarum

a lib. 14.

IN primis scholis octo Magistrum officiorum imperasse Notitia, scribit: Quatuor scutariorum, duabus Gentilium, uni armaturarum, & alij Agentium in rebus, quæ scholæ palatinæ a Marcellino [a] appellantur, quia tuebantur palatium. Solis, inquit, scholis Constantius iussit Gallum esse contentum, palatinis, & protectorum cum scutarijs, & gentilibus. & infra. Aduocatos palatinarum primos schola rum allocutus est. Scholam, non locum ubi virtuti datur opera, neque ipsam virtutis exercitationem, sed tempus opportunum, quo virtuti uacatur, significare Suidas memorat: in quo sensu [b] Cicero accepisse uidetur. Dierum, inquit, quinque scholas, ut Græci appellant, in totidem libros contuli: Sed hic schola pro ordine militantium accipitur. Vegetius [c] pro centuria sumere uidetur. Per diuersas, ait, cohortes, & diuersas scholas promouentur milites, & subdit, Primi pili, Centurio postquam in orbem in omnes cohortes per diuersas administrauerit scholas, in prima cohorte ad hanc peruenit palmam. Hæ no legiones, non cohortes, non uexillationes erant, sed corpora militum, vulgus Italicum societates appellat. Scholas in plurali tantum Festus ponit. Præter has octo tres aliæ scholæ fuerunt silentiariorum, & equitum, pedicumque domesticorum; Itaque undecim, in toto Orientis imperio, scholæ reperiuntur, & ita à Iustiniano [d] numerantur. Duæ inermes Agentium in rebus, & Silentiariorum, & nouem armatæ militiæ; qui erant milites Armeni, omnium præstantissimi numero 3500. comparatis duabus domesticorum scholis. His duo millia militum addidit Iustinianus, qui super numerarij sunt uocati Suidas. [e] Erant, inquit, 3500. ex præstantissimis Armenis in scholas diuisi, & Principis palatium custodiebant, & ideo huic Magistro parebant, ac uberius cæteris militibus salarium percipiebant. Hæc à Procopio ἀπὸ ξύνεσεως mutuatus uidetur, ubi ideni forme scribit. Alij inquit milites non pauciores tribus millibus quingentis ad custodiam Palatij sunt constituti quos scholares uocant, quibus longe maius stipendium, quam ceteris dari consueuit, huius ex præstantissimis Armenis delecti hunc honorem promeruerunt; Postquam uero Zeno imperium adeptus est, inter eos etiam molles & imbelles sunt recepti, donec progressu temporis etiam seruilis conditionis homines hunc honorem emerunt, verum Iustinianus Princeps factus plures magna pecunia ab eis recepta ad hunc honorem promouit. Et cum numerū compleffet, alia duo millia addidit, quos supranumerarios uocauit, nullamque pecuniam illis dedit. Scholis nouem tantum Magister officiorum imperabat; Domesticorum, enim equitum peditumque scholæ à suis Comitibus Magistrorum militum uices agentibus iudicabantur. [f] Notitia uero VIII. tantum scholas, ut dictum est, sub Magistro officiorū ponit, Silentiariorum omittens, quos Primicerio cubiculi paruisse tradidimus. Hi tamen postea à Magistro officiorum sunt iudicati. Zeno, [g] Iubemus inquit, qui quemliber denotissimorum silentiariorum scholæ ciuiliter uel criminaliter pulsare maluerint, ex iudicio tantummodo Magistri officiorum cōueniri. Nullus uero has scholas ingredi poterat, qui a Principe probatus non esset, & ideo ipsorum nomina in scrinijs maioris laterculi à Notarijs tribunis scribebantur, ac singulo quadrimestri multis quotidie decedentibus uel abeuntibus, eorum album, uel matriculæ renouabantur. [h] In primis scholaribus omnibus interdicebatur, ne cuiusquam prædia conducerent, ne ab armorum exercitatione auocarentur. [i] Aliæ sub P. P. erant scholæ, quibuscum hæ undecim nihil commune habent. Cuique scholæ suus præerat Comes, uir spectabilis. [l] Ita enim scholarum capita Theodosius & Honorius A A. uocant. [m] Comitem sequebatur Primicerius, qui idem Tribunus uocabatur, & ipse spectabilis. [n] Post hunc X. primi sequentes erant clarissimi. [o] Quorum primus Secundocerius est dictus, postea hi ad Primicerij gradum promouebantur. [p] Decem illi primi scholarum ad exemplum Decurionum Ciuitatum sunt inuenti, qui & ipsi decem primos habebant, [q] post hos erant Ducenarij, deinde Centenarij, mox Biarchæ postea circitores, ex inde equites, ultimi tyrones, qui erant plures, quemadmodum in schola Agentium in rebus. [r] Hos deponendi, corrigendiue facultatem, eorum Comes non habebat: sed hoc ad Magistrum officiorum spectabat. [s] Ducenarij. CC. militibus præesse consueuerant. Centenarij. C. [t] Biarcha uero erat comeatui Præfectus, nam Bios uictum significat: similis erat Præfecto contubernij. X. militum. [u] Circitor, publicus urbis custos, aliàs circitores sunt, qui res uenales per urbem circunferunt. [x] Apud milites pro eo, qui uigilias circuit, accipitur. Eques uero plus erat, quam simplex miles. Pedes dicebatur, qui nullum ad hue gradum habebat. Primoribus ampliora ceteris stipendia dabantur, ait Suidas. Nam, prout gradu excellebant, plus habebant: Nemini uero licebat, scholarem fieri, aut ad eorum gradum promoueri sine Principis consensu, & obid codicillis à Notarijs laterculensibus scriptis, & à Principe subscriptis, creabantur: & eorum nomina in laterculo maiore conseruabantur. Cum uero tria millia & quingenti Armeni, in IX. scholas diuiderentur, inter hos Agentes in rebus, & Silentiarij inermes, non connumerabantur: singula schola si æqualem facimus diuisionem, minus 400. militibus continebat. Sub Magistro officiorum sequentes scholæ à Notitia recensentur.

SCHOLA SCVTARIORVM PRIMA Hi & sequentes Principem comitari consueuerūt. Zosimus [y] Recedentibus, inquit duobus ordinibus qui Principem stipare solebant Scutarij dicuntur. Scutis enim potissimum utentes, totum etiam corpus, armis tegebant, non tamen equos, ut Clibanarij. ita armis tectos pedites, Scutatos uocatos fuisse, auctor est Veget. [z] Hi à Constantino instituti uidentur, quibus, & schola Clybanariorum panes quosdam assignauit. [a] Huius scholæ meminit Marcellinus. [b] obscuris, inquit paucorum susurris nomen peristringebatur Equitij scholæ primæ Scutariorum, etiam tum Tribuni: idem. [c] De Scutarijs autem, ait, & Gentilibus excepere quemque promptissimum. & alibi. Primi Scutarij sub Magistro militum præsentali primo, & Magistro per Orientem, merebant inter uexillationes Comitatenses: sed an sint ex his subsisto. Armis utebantur, qualia in officiorum Magistri insignibus ostenduntur: Hi & sequentes etiam in occidente reperiuntur.

SCVTARIORVM SCHOLA II. dicta ad primæ differentiam, cuius idem Marcellinus. [d] meminit, Quibus, inquit, compertis, Valētiniano, qui cum his redierat regenda Scutariorum secunda schola cōmittitur: Is est Valentinianus qui mox imperauit. Secundi Scutarij, equo sub Magistro præsentali, inter uexillationes Comitatenses militabant.

SCHOLA GENTILIVM seniorum, Hi erant idololatræ ex Barbaris Rom. imperio minime subditis, variisque gentibus collecti, ut ait Zonaras. [e] Modestinus quoque [f] appellat Gentilium sacerdotia Idololatrarum. Procopius [g] Romanis foederatos gentiles Phylarchos fuisse dicit. De his ita Marcellinus, [h] Propte præire ante alias duo iuuenes lecti in principijs adeundi diserimins Saluius Vlpicinus scutarius unus, alter scholę Gētilū. Et alibi. [i] Malaricus Gētilū rector. Hi in occidēte quoq; militabāt.

a in uerbo. παραβαλλομαι, & in uerb. σχολάριος.

f l. 1. C. de nauis. fabr. li. 11. in inscriptione.

g in l. 4. C. desertor.

h l. 21. C. de off. Mag. offic.

i d. l. ul. C. loco.
k l. 1. C. de offi. P. P. Africæ.
l l. 1. C. de prin. scholar. l. 3. C. de offi. Mag. offi.
m d. l. 3. God. de offi. Mag. offic. l. 2. Co. de com. & tribun. scolar.
n l. 2. C. de domest. & protect. seu l. ul. C. T. eo.
o d. l. 2.
p d. l. 2.
q l. 1. in prine. §. 1. Decaprotos, l. ul. C. munera. ff. de muneribus & honor.
r l. 3. C. de Agēt. in reb.
s l. 3. C. de offic. Mag. offic.
t Veget. li. 2. c. 8.

u Veget. d. c. 8.
x l. quicūque. §. sed & eos. ff. de iniit.

y in tertio.

z l. 2. C. eap. 20.

a l. 9. C. T. de annon. ciuilib.
b lib. 26.
c lib. 20.

d l. 25. ad finem.

e in Madrucian.
f in l. Athlatæ. §. 1. de exeus. tuto.
g lib. 1. de bello Persico.
h lib. 29.
i lib. 25. & li. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SCVTARIORVM SAGITTARIORVM. Hi armis undique tecti sagittis utebantur in prælio. Eiusdem nominis cuneus sub Duce Mœsiæ secundæ merebat, & alius sub duce Daciæ, nisi fuerint sequentis scholæ.

SCVTARIORVM CLIBANARIORVM, idest, Cataphractorum, ipsi, & equi, toti erant armis contecti, quemadmodum supra expositi, & hi à Constantino inuenti fuisse uidentur, quibus certos panes, quemadmodũ & alijs Scutarijs est elargitus. [a] Eorum arma in Magistri officiorum insignibus, spectantur.

a d.l.8 C.Te.de anno.ciuilib.

ARMATVRARVM IVNIORVM schola est dicta, quia non loricis, sed solidis armis supra ostensis, quas armaturas uocabant, utebantur, ut ait Aelianus, [b] qui pedestrem ordinem in tres partes diuidit, Armaturam, Velites & Peltatos. Grauissimis armis more Macedonum munitos, grauem armaturam uocat, qui etiam armati nominabantur, quod & de equitibus est dicendum: Nam Scutum grandius, & hastam longiorem gestant. Cuneus Secundorum Armigerorum erat sub Duce Moesiæ secundæ. Armaturarum seniorum schola, in Occidente merebat. Harum & Marcellinus, [c] meminit. Salcobaudes, inquit, armaturarum tribunus. Ordinem scholarium iuniorum à Gordiano iuniore restitutũ, & iuniorum ab eo uocatum Cedrenus scribit.

b in libello de instruendis acieb.

c li.14.15. & 29.

GENTILIVM IVNIORVM ad differentiam seniorum nuncupatorum, In Occidente sex tantum scholæ nominantur.

Co.de agentibus in rebus.

DE SCHOLA AGENTIVM IN rebus. Cap. LXIIII.

OCTAVA Magistro officiorum, parebat schola Agẽtium in reb. quam uelut præcipuam, & officio à ceteris diuersam proprio capite tractandam esse censui. Hi erant Principis nuncij in prouincias, & alia loca ob diuersa negocia missi. D. Hieronymus, [d] quos inquit, nunc Agentes in rebus, uel Veredarios appellant, ueteres Frumentarios nominabant. Sextus Aurelius Victor. [e] Nec minore, inquit, studio pacis officia uincta legibus equisimis, ac remoto pestilenti Frumentariorum genere, quorum nunc Agentes rerum similimi sunt, qui cum ad explorandũ annunciandumque, qui fortè in prouincijs motus existerent, instituti uiderentur, composito nefariè criminationibus, iniecto passim metu præcipuè remotissimo cuique cuncta foedè diripiebant. Hactenus Victor. Frumentariorum nomen antiquitus institutum, usque ad Constantinum permansit. Ante Hadrianum enim & postea sub multis Principibus, Frumentarij appellabantur. Spartianus loquens de Hadriano, [f] erat inquit, curiosus non solum domus suæ, sed etiam amicorum, ita ut per frumentarios occulta omnia exploraret. Lampridius in Commodo, Præfecti prætorio, ait, Anterum eductum è palatio sacrorum causa, & redeuntem in hortos suos per frumentarios occiderint. Item Capitolinus ita de Macrino, [g] cum quidam milites ancillæ hospitis pudorem deprauasse suspecti essent, atq; per quẽdam frumentarium ille didicisset, adduci eos iussit, & pœna affecit. Idem in Maximo & Albino scriptum est, præterea ad omnes prouincias missis frumẽtarijs iussumque, ut quicunq; Maximinum iuuissent, in hostium numero ducerentur. Item Trebellius Pollio in Claudio, cum nunciatum esset Gallieno per frumentarios Claudium iratũ, quod ille mollius uiueret, nihil eum grauius accepit. Frumentarij fortè à militibus frumentarijs legionum sunt dicti, quorũ crebra in antiquis monumentis fit mẽtio, sicut enim illi frumenta perquirebant, ita isti inuestigabãt, quæ in prouinciis fierent, & Principi nunciabant, eiusque mandata ad quoscunque perferebant. Postea agentes in rebus sunt uocati, qui iussa Imperatoris exequebantur. Constantinus enim ad Agentes in rebus ita scribit. [h] Ad curas agendas, & cursum illi exeant, quos ordo militiæ uocat & laborum: curas enim uel res agendas pro negocijs Principis ponit. item Constantinus, [i] Agentes inquit, in rebus ad inquirendum militem mitti consueuerunt. Arcadius, & Honorius, [k] Quicunque, aiunt, e palatio nostro ad prouincias cõmeauerit, compulsor, exactor, Admonitor, Portitor uè præceptũ, Agens in rebus hoc tantum potestatis arripiat, quantum est mandatum. vt plerumq; ergo erant Verodarii, qui litteras & mandata Principis celeriter ferebant, qualem fuisse Zenonem Anachoretam Theodoretus Theophiles scribit. [l] cum primũ ait, Imperator Valens fuisset de medio sublatus militare deposuit cingulum. Erat autem adscriptus in numerum eorum, qui litteras Imperatoris ferebant celeriter. Honorius A. [m] Agentes, inquit, in rebus, quibus minuẽti negocii tempus emensum est, ad comitatum reuersi probent causas necessariæ tarditatis. Varia enim iis a Principe negocia committebantur, quæ intra præfinitum tempus exequi tenebantur. Et quoniam semper in itinere uersabantur, eos læua pericula adire, & uitæ renunciare Theodosius scribit. [n] ex his aliqui ad mansiones mittebantur, ut inspicerent, ne quis fine diplomate, aut supra modum euectionis currerer. Constantius, [o] agentes in rebus in curis agendis, & euectionibus publici cursus inspiciendis, prouidebunt, ne quis citra euectionis auctoritatem moueat cursum, uel amplius postulet, quam concessit euectio. Hæc ille. Ad hoc munus singuli in singulas prouincias mittebantur, ut Arcadius, & Honorius, [p] Ianxerunt. Agentes, inquiunt, in rebus singulos in singulas prouincias, mittendos esse censemus, quibus inspiciendarum euectionum tantum debeat cura mandari: Nec uero ex omni numero mittebantur, sed qui gradum in schola meruissent. [q] Hi curiosi ducebantur. [r] Primicerius Senatorque, qui aliis in scholis esse consueuerant, in hac non reperiuntur, sed tantum Ducenarii, qui plus. 48. esse non poterant, & centenarii qui numerum 200. non excedebant: Biarchæ 250. circitores 300. Equites. 450. qui simul iuncti gradu fungentes. 1248. numerum, implebant. [s] Alij præter hos priuati nunciis per diuersa loca perferendis uacabant. Instar primę cohortis Milliariæ dictæ, erant ordinati. Quemadmodum enim illa Primipilum. 400. militibus præfectum habebat, & primum hastatum, qui 200. regebat, & Ducenarius uocabatur: Principem r Secundum hastatum, qui singuli. CL. militibus præerant, & Vltimum, qui centum uiris imperabat. [t] Sic iidem ferè gradus in schola Agentium in rebus inueniebantur.

d in 2.ca.Abdiæ.

e de Cæsaribus in Diocletiano.

f in Co.

g in eo.

In hanc enim scholam recepti, primo Equites, mox Circitores, Biarchi, Centenarii, Ducenariique gradatim fiebant, donec ad Principis gradum ascenderent, ideſt primi officiorum magistratuum crearentur: [u] Cum enim à laboribus itinerum quiescebant, tum Ducenarii, & Centenarii facti, in prouincias mittebantur, ut magistratuum officiis præessent, & tunc Principes uocabantur, quo munere functi, Proconsulis, aut Vicarii dignitatem assequebantur. [x] Inuenio autem in Orientis prouincias XIIII. Principes officiorum ex schola Agentium in rebus exisse. In Occidentis Sexta. In Scriniis etiam memoriæ epistolarium, & libellorum, Adiutorum officio fungebantur. [y] In Fabricarum quoque scrinio quatuor ex his qui Principes fuissent, pro Subadiuuis seruiebant. [z] Stipendium à Principe percipiebant, leg. ultim. ad medium. Cod. de inofficiosis testam. & ideo sine scriptura probatoria ab eo, subscripta eligi non poterant, quæ in scrinio memoriæ, ubi illi Subadiuuæ erant, reponebatur. [a]

h in l.7.C.de mil.fis.Mag.off.

i in l.7. C.T.de curs. publ.

k in l.2. C.de exsecut.& exactor.

l in relig. histor.

m in l.25.C.T. eo.

n l.principes.C. de princip. agen. in reb.

o in l.2.C.de curios.

p in l.ulti. C.de curiosi.

q l.2.C.de offic. Mag.officio.

r in l.1.& seq.C. de curios.

s l.3.C.de agentib. in reb.

t Vege.li.2.ca.7.

u l.1.C.de offic. Mag.offic.

x l.3.l.ros.& seq.C. de princip. agent.in reb.

y l.agentes in rebus.C. eod.

z d.l.agent. l.ea eo.C.de agentib. in reb.

a l.3.in fi.C. eo. & l.ult. Ode dilig. off.§. & eli notio

Aliæ

Aliæ uero scholæ à Primicerio notariorum tractabantur: Hanc scholam esse opinor, quæ palatina uocatur, & lites coram Principe agitatas exequebatur, [a] officia palatina à D. Ambrosio appellantur, [b] palatina, inquit, omnia officia, hoc est memoriales, agentes in rebus temperant à processu. Priuilegium habebant huius schola Centenarij, Ducenarij, & Adiuuæ, ne sub alio Romæ aut Constantinopoli quam Magistro officiorum connenirentur; alibi uero iure communi utebantur. [c] & ideo magistriani diuinorum officiorum à Metaphraste appellantur. [d] Idem eorum matribus, uxoribus, liberis, seruisque priuilegium tribuitur. [e] Hos Gothi Saiones appellabant, ut ex pluribus Cassiodori locis deprehenditur.

a l.properandũ. §. sin autem utraque parte.C. de iudi.
b epistol. 33. ad Marcel. sorot.
c l.ex.eo. C.eo. de iud.
d 22.Octob.
e l.ul.C.eod. h. nostro tit.

In schola Agentium in rebus erant quidam Deputati dicti, quos eos fuisse opinor, qui ipsis Agentibus uelut ministri inseruiebant, & eos currentes, comitabantur, quemadmodum apud Valentinianum legimus. [f] ferulos publicos armorum fabricæ deputatos fuisse, qui carbones accendendo, aut ligna ferendo, uel huiusmodi alia agendo, armis fabricandis inseruiebant, ut Dendrophori, & similes, quorum etiam Nouella 85. meminit. [g] Sic deputati sacro uestis erant, qui eas manibus componebant & aptabant: [h] Reliqua agentium in rebus ex officio huius Magistri sunt petenda, quod totum ex his constabat. Hæ sunt octo scholæ, quibus Magister officiorum imperabat. Nunc ad alios palatij ministros illis subiectos est transeundum.

f in l. ulti. C. de fer. fugi.
g seu Authe. de armis §.1.
h l. seruitijs §. deputati C. de palatin. sacr. larg.

DE MENSORIBVS, LAMPADARIIS, admissionalibus: & inuitatorijs. Cap. LXV.

MENSORIBVS etiam Magister officiorum imperabat, qui Principem in aliquam ciuitate, iturum præibant, & domos, in quibus quisque hospitaturus esset, signo denotabant, ut ad Theodotum Magistrum officio rum Valentinianus A. scribit, [i] apud quem uulgo legitur Metatores: Sed in Codice Theodosiano est Mensores, & ita appellat Vegetius: [k] Mensores, inquit, sunt, qui in castris ad Podismum dimetiuntur loca, in quibus milites tentoria figunt, uel hospitia in ciuitatibus præstant. Metatores uerò appellat, qui præcedentes locum eligũt castris. Plerunque tamen promiscuè Metatores & Mensores uocantur, qui ante exercitum uias compabant. D. Ambrosius, [l] metatores, inquit itinera disponunt: id clarius in psalm. 118. sermo. 5. uerbis explicat. miles, qui ingreditur iter, uiandi ordinem non ipse disponit sibi, nec pro suo arbitrio uiam carpit, nec uoluptaria captat compendia, ne recedat a signis, sed itinerarium ab Imperatore accipit, & custodit illud, præscripto incedit ordine, cũ armis suis ambulat, rectaque uia conficit iter; ut inueniat commeantium parata sibi subsidia. Si alio ambulauerit itinere annonam non accipit, mansionem paratam non inuenit, quia Imperator ijs iubet hæc præparari omnia, qui sequuntur, nec dextra nec sinistra à præscripto itinere declinant, meritoque non deficit qui Imperatorem sequitur suum. Moderatè enim ambulat, quia Imperator non quod sibi utile, sed quod omnibus possibile, considerat: ideo & statiuas ordinat, triduo ambulat exercitus, quarto requiescit die. Eliguntur ciuitates, in quibus triduum, quarriduum, & plures interponantur dies, si aquis abundãt commerciis frequentantur. & ita sine labore conficitur iter, donec ad eam urbem perueniatur, quæ qua si regalis eligitur, in qua fessis exercitibus requies ministretur. Hactenus D. Ambrosius. His concinit, quod Lampridius in Alexandro scribit: itinerum, ait dies publicè proponebantur, ita ut edictum penderet ante menses duos, in quo scriptum esset illa die, illa hora ab urbe sum exiturus, & in prima mansione mãsurus: Deinde per ordinem mansiones, deinde stationes, deinde ubi annona esset accipienda: idem fermè tradit Cõstantinus Porphyrogenneta de thematibus mensores, inquit, sunt, qui Fossatum metiuntur & constituunt; Fossatum autem castra appellat, in quo sensu hoc uocabulum ab Honorio [m] & Zosimo [n] usurpatur. Sed à Leone A. [o] mensores inter eos ponuntur, qui in Principis palatio alio officio funge bantur, & fortè aulicis annonam, & equis pabula metiebantur. Hi quoque à Principe in scrinio libellorum probabantur. [p] Eorum Primicerius. ideſt primi cum biennio in eo gradu permansisset, ultimi agentium in rebus locum consequebantur, id est eius scholæ tyro fiebat, ut Honorius 9 ad Aemilianum Magistrum officiorum scribit. Alij erant mensores apud magistros militum, qui & ipsi domos signabat in quibus milites erant hospitaturi, qui ad hunc locum non pertinent.

i in l.1. & 2.Co. de metat.
k li.14. ca.7.
l in l. amaro l.5. cap.10.
m in l.1.C.T.de terris limit.
n lib.3.
o in l.ulti. C.de diuer. off.
p l.ul.ad fi.C.d. q in l.unica, Co. de mensor.

LAMPADARIIS quoque Magister officiorum præerat non solum his, qui lampadum palatij curam habebant; vt accenderentur & niterent, sed, & alius quos ad uius scrinij deputatos fuisse Leo [r] scribit. Ea erant scrinia memoriæ, libellorum, epistolarum & admissionum, quorum scribis in multam noctem vigilantibus, & scribentibus, cum Lampadibus opus esset, his accendendis & curandis Lampadarij præficiebantur, qui in scrinio libellorum, & ipsi à Princi pe erant probandi. [s] Auctor est in Commodo & Pertinace Herodianus principi ignem prælatum fuisse, de cuius ministris uereor hic non intelligi, cũ Leo A. de his notitiæ aulicis loquens eos mensores, & lãpadarios suæ dispositioni reseruet qui scrinijs inseruiunt. Habebant lampadarij primicerium, qui triennio tantum ea dignitate fungebatur, ut et sequentes illum gradum possent adipisci. [t] Alij erant lampadarij in officio Præfectorum Præto. de quibus Iulianus Patritius. [u] Legimus, & lampades Vicario Ponticæ & alijs prælatas fuisse, in edictis [x] Iustiniani de quibus infra dicetur. Sed etsi quatuor prædicta scrinia sub Magistri officiorum dispositione fuerint: quoniam eorum Magistri inter spectabiles à Notitia recensetur, de his & ipsorum insignibus suo loco dicendum seruabo.

q de mensorib.
r d l.ult.
s l.ult.
t Nouel. Theod. tit. 34.
u in epitom. Nouel. 38.
x in dicto 8. Nouel. 41. Iulian. d. Nouel. 38.

PAREBANT & Magistro officiorum ADMISSIONALES uocati. [y] Horum munus erat, nolentes adire Principem intromittere, unde ab admissionalibus admissionales sunt nuncupati; cui muneri hunc Magistrum præfuisse ex Cassiodoro supra diximus. Lampridius in Alexandro, Cum amicis tam familiariter uixit, ut communis esset et sæpè consessus, iret & ad conuiuia eorum, aliquos autem haberet quotidianos, etiam non uocatos, saluaretur uero quasi unus de senatoribus, patenee uelo, admissionalibus remotis, aut solis his, qui ministri ad fores erant. Horũ primus, Magister uocabatur. Vopiscus. [z] Arrogationem, inquit, inferendam credidi ex libris Acolij qui Magister admissionum Valeriani Principis fuit, Marcellinus. [a] Per admissionum Magistrum, qui mos est honoratior, accito, eodem ingresso consistorium offertur purpura. Hunc sequebatur proximus vocatus, idem Marcellinus, [b] manumittendis, ait ex more inductis per admissionum proximum, Iulianus leges agi dixerat. Hæc ille. Horum corpus officium uocatur, quia officium habebant Principem allocuturos intromittendi. Imperante Caio Caligula in usu erat admissionalis, qui legatos ad Principem introducebat. Philo de legatione ad Caium, misso, inquit, ad nos caio, qui legationibus admittendis præerat, pollicitus est se cognituerum causam nostram per ocium. Hæc ille. Is etiam acta principis seu annales scripsisse uiderur. Vopiscus, enim in Aureliano narrat Acolij magistrũ admissionũ Valeriani plures libros illius actorũ fecisse. in Occidente

y l.1.C. de princ. eor. qui in sacr. palat. milit. & in l.ult.C.de diuers. off.
z l. in Aurelian.
a lib.3.
b lib.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

præter admisionales, inter palatij officia recensentur cancellarij, qui hic omittuntur.

a d.l.ul. C. de dignit. lib. 12. Cap. 29.

Erant & INVITATORES sub eodem Magistro officiorum, qui diuersos ad coenam Principis inuitarant, aut aliàs uocabant, ut ad eum uenirent. [a] Hos uocatores appellat Tranquillus in Caligula, [b] compererat, inquit, prouincialem locupletem ducenta sestertia numerasse uocatoribus, ut per Sallaciam conuiuio interponeretur. Nec enierat molestè tam magno æstimari honorem cenæ suæ: Idem Seneca de tranquillitate animæ Caligula, inquit, gaudium est, quod ille prouincialis tanti fecerit secum coenare, ut ob id magnam pecuniam erogauerit uocatoribus, à quibus fuerat inuitatus: ita etiam nominat Martialis, iam dices mihi uapulet uocator: & Catullus in hendeca syllabo, quærunt in triuio uocationes. Plinius, [c] Ptolomæo regnante, inquit, Apelles Alexandriam ut tempestatis expulsus subornato fraude æmulorum Plano regio, inuitatus ad Regis coenam uenit, indignantique Ptolomæo, & uocatores suos ostendenti, ut diceret, à quo eorum inuitatus esset, arrepto carbone extincto e foculo, imaginem in pariete delineauit, agnoscente nullum Plani Regem ex inchoato protinus. Hæc ille. ex quibus constat non modo Reges, sed & Principes Romanos inuitatores, seu uocatores habuisse, qui conuiuas ad Principis mensam inuitarent: Tunc enim amicos frequenter ad se uocare consueuerant, ut ex Tranquillo & alijs liquet. De his inteligit corippus lib. 3. dum ait, influxque regentis accitr proceres oës.

b Ii. 35. ca. 10.

Inuitatores sicut præcedentes probandi erant à Principe, codicillis in scrinio libellorum conscriptis. Horum Notitia non meminit: Sed quia cum Admisionalibus à Leone A. recensentur, & huic Magistro paruisse creduntur, eos hic locandos censui.

Cod. de Fabricensibus.

DE V. FABRICIS IN DIOECESI Comitis Orientis, & Fabricensibus. Cap. LXVI.

QVINDECIM in Orientali imperio fabricæ erant instituræ, idest loca in quibus arma fabricabantur, uidelicet quinque in Oriente, tres in Ponto, una in Asia, duæ in Thracijs, & quatuor in Illyrico, omnes in oppidis locatæ, quæ non longè à luminibus imperij instituiuè essent. Neque uero omnia armorum genera in singulis fabricis, paucis exceptis fiebant, sed certa in diuersis. Fabricæ græcè σκευασία dicebantur. [d] & fabricenses arma ipsa fabricantes. [e] Quæ fabricata & perfecta in publicum armamentarium deferebant. [f] Nul li autem ea uendere aut emere, sicut nec alibi facere licebat. [g] Creabantur Fabricenses idonei uiri, & probati, qui curiales non fuissent, nec ulli oneri ciuitatis obnoxij. Quare prius testibus de hac re examinatis, & actis apud Præsidem prouinciæ, uel ciuitatis defensorem conscriptis, qui à curia liberi apparebant, in Fabricensium collegium cooptabantur, & ex publico salarium accipiebant. [h] Formulam de armorum factoribus creandis Cassiodorus [i] recitat, semel uero Fabricenses facti donec Primicerij honore functi fuissent, nec ipsi, nec eorum liberi, fabricam armorum deferere poterant, sed inuiti, cui semel erant adscripti, fabricæ obnoxij permanebant: Et ideo ut ubique dignosci possent, nota seu stigma eorum, brachijs, quemadmodum & Tyronibus imprimebatur, [k] Arcadius A. stigmata inquit, hoc est nota publica, fabricensium brachijs ad imitationem, tyronum infligantur, ut hoc saltem modo possint latitantes agnosci: Hæc ille. Ob fabricanda uero arma compellebantur prouinciales carbones conferre, exceptis palatinis, qui à sordido hoc munere erant immunes. [l] Habebant singulæ fabricæ suum collegium, in quo exemplo scrimiorum quinque primi eminebant, [m] qui ampliora sequentibus stipendia consequebantur. Horum primus Primicerius fabricæ uocabatur. [n] gradatimque proximi in locum decedentium succedebant. Tribunum fabricarium primicerium Marcellinus [o] appellat; Ad Tribunum, inquit, miserat fabricæ Cremonensis. Primiceri j facti post biennium à fabricandi laboribus immunes tanquam protectores, ad salutandum Principem seu exosculandum sacram purpuram admittebantur. [p] Valentinianus A. Primicerium inquit, fabricæ post biennium non solum uacatione, uerumetiam honore donari præcipimus, ita ut inter protectores, (eiusdem fabricæ) per biennium, adoraturus æternitatem nostram suo quisque tempore dirigatur. Intelligit autem, ut Primicerius cũ protectoribus corporis Principis, ad eũ salutandũ admittatur, non fabricæ protectores. Mendosum enim est, & ex Codice Theodosiano delenda sunt illa uerba, EIVSDEM FABRICAE. Immunes etiam ab hospitibus recipiendis erant fabricenses, [q] iudicemque solum Magistrum officiorum habebant, [r] Eius enim curæ arma fabricabantur, & ad diuersa loca transferebantur [s] prout opportunum uidebatur, aliquo ex fabricensibus decoquente aut fugiente pro eo ceteri tenebantur, & ideo bona sine legitimo herede defuncti ad corpus fabricensium pertinebant (Nouel. Theo. 13.)

a l. 2. C. de Fabricensibus.
o li. 15.
p d.l. 2.
q l. Fabricensium C. de metat.
r l. pen. C. de Fabricensi.
s l. ult. C. eo. tit.

Fabricæ uero Orientis suo Magistro officiorum erant, Prima DAMASCI SCVTARIA armorum dicta; quia in ea scuta & arma protegendi corporis gratia, ut thoraces, ocreæ, castides & simillia fabricabantur. Scutaria clypeos Iustinianus uocat. [t] Horum forma in Magistri officiorum insignibus spectatur. Damascum totius Orientis oculum appellabat: Numus Volusiani Coloniam appellat hac inscriptione ΚΟΛ. ΔΑΜΑΣ. ΜΗΤΡΟ. ΙΕΡΑ. ΚΟΛ. ite in alio Numo ΚΟΛ. ΔΑΜΑΣΚΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΑ. ΚΟΛ.

t in d. Nouel. 85 §. penult.

Alia scutorum & armorum fabrica erat Antiochiæ quæ est urbs omnium clarissima ad flumẽ Oruntem, Syriæ Comagenæ metropolis, ubi sæpè Orientales, Principes degebant, ut constat ex plurimis iuribus ibi scriptis, [u] Epidaphne Plinio, Reblata in sacris literis uocatur. Antiochenos maximam felicissimamque urbem inhabitantes totum formè annum ludos, & festa concelebrare Herodotus [x] scribit.

u l. 7. C. de mun. l. 9. C. de mercat. 22. l. 24. c. de decurion. l. 2. c. de pistor. larg. & alijs.
x li. 5. de hac ciuitate Strabo li. 16. Marcel. li. 14. Guil. Tyri episcop. de bello sacro lib. 4. cap. 9.

Tertia clibanaria item Antiochiæ, in qua arma pro tegendis cataphractis parabantur, Clibanaria uoce Fersica dicta; Huius fabricæ iura meminerunt. [y] Hæc credo erat Barbaricaria, in qua singuli Barbaricarij senas cassides, & buculas per dies triginta fabricabant, & octonas argento decorabant: [z] quales, [a] Poeta describit; Alij thoracas ahenos, aut leues ocreas lento ducunt argento.

y l. Fabricensium C. de metatis.
z l. 1. c. T. de Fabricens.
a in 7.

Quarta erat Fabrica scutaria & armamẽtaria AEdessæ, in qua item scuta fiebant, & arma fabricata reponebantur. AEdessa uero urbs erat, metropolis Osroenæ in Mesopotamia, in læua ad Euphratem, [b] ubi Augarus Rex imperauit, qui ad Dominum epistolam scripsisse dicitur, eumque D. Thadeus cum populo ad christianam pietatem perduxit, auctor Nicephor. [c] ordini ciuitatis AEdessenæ Constantius scribit. [d] aliquot alia iura ibi sunt condita. [e] Imperante Iustino à Scirto flumine, qui eam interfluebat, est submersa, ut auctor est Zonaras, qui, aqua ad suum alueum reuersa, in fluuij ripa lapidem inuẽtum fuisse scribit, cui notis hieroglyphicis insculptum erat.

b l. quicunque per Osroenam C. de cohortal.
c li. 2. ca. 7.
d l. 10. c. de decurion.
e l. 2. c. de exigendis milit. annon.

FLVVIVS MALE SALTABIT CIVIBVS. Græci enim σκίρτων saltare dicunt: Callirhoe a fonte cognominatus Plin. [f] scribit. Legendum est autem Edissa pro AEdessa. Hanc Hebræi Harac uocant, Strabo [g] urbẽ sacram quod inter aquarum impetus sita, immobilis maneat.

f li. 5. ca. 29.
g lib. 16.

Vltima erat Hastaria Irenopolitana. Hæc Ciliciæ urbs est ad Cydnum flumen posita, & interpretatur ciuitas pacis; hic hastæ fiebant.

DE

d Nouell. 85. seu Aut. de armis. C. 1.
e l. 1. & toto tit. C. de Fabricensibus. lib. 11.
f d.l. 1.
g §. 1. auth. de armis, l. eorem. ff. de publica.
h l. 4. C. de Fabricensibus. 11.
i lib. septimo.
k l. 1. l. iure l. ul. C. eo. ti. de Fabricensibus.
l l. maximarum. C. de excu. mun. in d. l. 1. in auth. eparm.

DE FABRICIS PONTICAE. Cap. LXVII.

IN Pontica erant fabricæ tres, Clibanaria Cæsareæ Cappadociæ. Hæc urbs Mozaca appellabatur, quam ut ait Eusebius Cæsariensis, pulso Archelao, Tiberius Cæsaream vocauit; Illi præsul præfuit Basilius Magnus, & Eusebius Cæsariensis.

Altera Scutaria & armorũ Nicomediæ: Hæc urbs dicta est à Nicomede Bithyniæ rege, quam in sinu Astaceno condidit, multique in ea fuere nomine Nicomedes; Comedia uulgo dicitur: Turcæ Nichor appellant. Hic aliquot scripta sunt iura. [a] Ibi Diocletianum imperium deposuisse, ait Eutropius. Olim Astacus est dicta, Pausania, Marcellino, Cedreno, & Pollione auctoribus: Olbiam uocatam Stephanus tradit.

a ut l. 8. C. de decurionib. l. 4. C. de pomerio. l. 6. C. de dignitat. nulle. l. vlt. C. ex quib. caus. infa. irrog. l. 9. C. de legibus sed.

Tertia Clibanaria Nicomediæ; Duæ in hac urbe erant fabricæ: altera, in qua scuta & arma ad protegenda corpora, altera ubi Clibanaria fabricabantur.

DE FABRICA ASIANAE. Cap. LXVIII.

VNA tantum in Asia erat fabrica, Scutaria & armorum Sardis Lydiæ, ubi olim Croesi, & aliorum Regũ fuit regia. Hinc ortus est Chrysanthus philosophus, qui uir auctior est Suidas, omnia se diuino monitu facere profitebatur, & accersitus à Didio Iuliano, ad eum accedere recusauit, quasi Deo nolente, nec multò post ille imperator factus est. In huius honorẽ, Sardis singulo quadriennio fiebat certamen, Chrysanthianum uocatum. [b]

b l. pe. ff. de annal. leg.

DE FABRICIS THRACIARVM. Cap. LXIX.

IN Thracijs duæ fuere fabricæ, Scutaria & armorum Hadrianopoli Hæmimonti: Ea urbs Vicodoma olim vocabatur, vtrum Marcellinus vel Orestia vt Lampridius, Orestiam vocat Zonaras quam cum tota regione Lucullus subegit, eam a se postea Hadrianopolim Hadrianus appellauit. Deciorum Principum patria fuit, quibus extinctis a Scythis ei capta. Hic scripta aliquot fuere iura. [c] Altera fabrica Scutaria & armorum fuit Martianopoli: quam in Martiæ sororis honorem Traianus cognominauit, vt auctor est Marcellinus. [d] Eius originis historiam Iornandes [e] latius explicat; Martianopolim, inquit, vtpote famosam & metropolim Traianus Imperator hanc ob causam ædificauit, vt ferunt, eo quod Martiæ sororis suæ puella, dum lauat in flumine illo, quod miræ limpiditatis saporisq; in media vrbe oritur, Potami cognomento, exindeque vel leraquam hauire, casu vas aureum quod ferebatur, in profundum cecidit, metalli pondere grauatum, & longe post emerse, quod certe nõ erat visitatum, sed vacuum forberi, aut certe semel voratum vacuis respuentibus renatare. His Traianus fuit admiratione compertis, fontiq; munitus quoddam inesse credens, conditam ciuitatem Germaniæ iure nomine Martianopolim nominauit. Hanc vrbem ad Pontum Euxinum inter Odyssum, & Anchialum litterarium ponit. Zosimus [f] vrbium maximam Thraciæ appellat. Multa ibi præliæ Claudium secũdum Imperatorem comm̃isse auctor est Pollio. De hac plura Suidas. & Valentem toto fermè anno Martianopoli moratum fuisse, iura ab eo ibi condita indicant. [h]

c l. 1. C. de fide & legit.
d lib. 15.
e de reb. Gothicis.
f in 4.
g in voce σκυθαι
h l. 1. C. de veteribus holoser. l. 2. C. de fid. & inst. hast. fiscal. l. 4. C. de murtis. l. 4. C. de erog. milit. anno. l. 1. C. de milit. vestis. & alijs.

DE IIII. FABRICIS ILLYRICI. Cap. LXX.

QVATVOR in Illyrico fabricæ exercebantur; Vna Thessalonicæ vrbis Macedoniæ, in Amphasitide, ait Ptolomæus. Hæc Haliis prius dicta; Stephanus a Cassandro Rege condita, scribit, quam Philippus Amynthæ filius, Thessalonicam appellauit, quia eo in loco Thessalos vicit: Sed Strabo ait, ab eius vxore ita nuncupatam. Iulius vero Tarreus, qui de ea librum composuit, a Thessalonica illius filia appellatam affirmat: Emathiam Zonaras vocat. Nunc Salonich dicitur. Nobilis est Pauli epistola. ibi Resp. Romana quæsitorum habuit, & pecuniam vectigalium tributorumque aggregabat, Cicer. pro Gn. Plancio, loquens de eo, Thessalonicam me, inquit, in Quæsitorumque perduxit. Duodecim millia eius ciuis Theodosius Imper. occidit, quod populari tumultu suos magistratus, & milites oppressissent. Vnde a D. Ambrosio Mediolani templum ingredi prohibitus est. [i] Hic erat armorum fabrica, vbi etiam plura reperiuntur scripta iura. [k]

i Rufin. lib. 11. c. 18. histor. ædes, e. cum apud. 11. q. 3.
k vt l. 1. C. de petit. bon. subl. l. 2. C. de cap. & diffic. debit. l. 32. C. de decurionibus l. 2. C. de omni agro deser. l. 20. C. de decurionib. m l. 8. C. comm. de succes. l. 21. C. de pignorib.

Alia est fabrica NAISSATENSIS, in Naissitate oppido. Naisso scripta est a Constantio ordini Decurionum AEdessenorum epistola, [l] quod oppidum idem cum hoc esse puto.

Tertia RATIARENSIS, fabrica erat in Rattaria oppido. Rhetiariam legit Ptolomæus, quam in Mysia superiore locat: Sed in iure [m] appellatur Rectaria, vbi quandoque Diocletianus ius condidit. Rataria, legio XIIII. GG. idest Gemina, hic ab Itinerario collocatur.

Quarta erat Scutaria Horreomargensis. Margum est oppidum Moesiæ primæ prout in eius Duce videbimus. Horreomargum vero nouiter ædificatum arbitror.

Alia, Valentiniano & Valente imperantibus, fabrica Constantinopoli fuit, [n] cuius Notitia non meminit, quod forte hoc tempore esse desisset. Numerus armorum sciri non potest. Appianus in prœmio primi libri Iibycæ historiæ tempore Hadriani, sub quo vixit, scribit Rom. imperium currium ad prælia instructorum duo millia habuisse, & armorum in supplementum trecenta millia.

n l. 1. C. Theo. de fabricen.

Reperiebantur apud singulas fabricas quidam, Depurati dicti, qui erant serui, aut ad illud opus publicum damnati, vel mercede conducti, vt Dendrophori, aut Carbonarij. [o] Valentinianus; Si qui, inquit, publicorum seruorum fabricis, seu alijs operibus publicis deputati, domibus se alienis & priuatarum ancillarum consortijs adiunxerint, conditioni priscinæ, laborique restituantur. At Leo Imp. in libello quem de bellico apparatu inscripsit, eos scribas fuisse, velle videtur, cui concinit, quod Basilidi magistro officiorum Iustinianus mandat, vt aliquot ex charrularijs in scrinio fabricensium consiliarijs deputet, qui priuatos arma facientes inquirant, & ea in armamentarium deferant, aliosque ad fabricanda arma idoneos quærant, qui inter fabricentes referantur de his deputatis forte intelligitur. Nunc ad huius magistri officium est veniendum.

o l. vlt. C. de sedit. fugit.

DE OFFICIO MAGISTSI officiorum. Cap. LXXI.

AD obeunda imperij negocia pluribus ministris & præsertim Curioribus Magister officiorum egebat: Ideo eius officium ex agentibus in rebus ipsi subiectis constabat. [p] Quare ita, [q] quæ de illis agunt, plurimum ad Magistros officiorum sunt conscripta. Primus ergo huius officij ex agentibus

p l. C. de asse. Mag. officior.
q C. de agentib. in reb.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus in rebus erat Adiutor, qui eius vice in gerendis negocijs fungebatur. [a] Cassiodorus. [b] Adiutor etiam Magistri nostris præsentatur obtutibus, vt Vicaria sorte beneficij eligamus eius præsidium, qui nobis præstat fidele solatiũ: Hæc ille. is à Magistro Principi oblatus, eius verbo fine scriptura creabatur. Constantinus ad agentes in rebus. [c] Adiutor præterea inquit, in quo totius scholæ status, & securitas Magistri constituta est, idoneus probitate morum, & bonis artibus præditus, nostris per Magistrum obtutibus offeratur, vt nostro ordinetur arbitrio: Ita enim legendum, & dictio adiutor, frequentibus est coniunctenda. Hic præerat etiam iudicijs, quæ curam Magistro officiorum agitabantur: d & quandoque Spectabilis, [e] quandoque clarissimus tanquam senator vocatur. [f] Depositoque officio, Vicaria dignitate gaudebat. [g] Duos quoque habebat ex ijsdem agentibus in rebus Subadiuuas, seu coadiutores, vt significat Notitia, quæ est mendosa: apud quam legẽdum est, subadiuuæ adiutoris duo, sic enim infra in eodẽ Occidentis officio scriptum est, subadiuuæ adiutoris: Id etiam Leo Imp. significat, [h] Partitio Magistro officiorum scribens, iub quo, & non alio, subadiuuas vult conuenire. Ex eadem schola, tres agentes, fabricarum rationes scribebant, totidem Barbariorum, lego Barbaricorum idest eorum, qui calsides, bucculatique, auro & argẽto, expressis hominum brutorumque imaginibus exornabant; Alij quinque singuli in sua diœcesi, Orientis, Asianæ, Pontícæ, Thraciarum & Illyrici fabricas curabant.

Eorum erat officium scribere numerum armorũ, quot hastiæ, scuta, cassides, & id genus alia, singulis diebus ad vsum militum fabricarentur, quot armarijs inferrentur, impensas in eis factas, & ferri fabricis illati quantitatem, & similia. [i] Hæc erant tempore Notitiæ. Leo vero Imper. numerum subadiuuarũ adauxit, [k] iussitque vt qui ex agentibus in rebus, in prouinciarum officijs Principes fuissent, eorum quaterni subadiuuæ singula fabricarum scrinia quæ erant xv. per annum tractarent, & totidem Barbaricorum: Vnde sexaginta quotannis subadiuuæ scrinium fiebant, præter eos, qui Barbaricos curabant. Ex ijsdem agentibus alij subadiuuæ scrinijs vtriusque latercculi interuiebant, & omnes salarium ex publico percipiebant. [l] Vnus etiam curiosus curtus publici, Præsentalis dictus ex ipsis agentibus constituebatur, qui prospiciebat, ne quis sine iussu Principis, equis publicis curreret, nene euectionibus, vltra ista tutum tempus, vel modum vteretur. [m] Hic degebat Constantinopoli, & ideo Præsentalis vocatur: Sed & alijs in prouincijs singuli curiosi eodem officio fungebantur. Arcadius, [n] ad Marcellum Magistrum officiorum; Agẽtes, inquit, in rebus, singulos, in singulas prouincias mittendos esse censemus, qui bus inspiciendarum euectionum tantum debet cura mandari. Erant in hoc officio & Barbarij dicti, qui in scrinio, scholarium nomina scripta seruabant. [o]

Alij ex agentibus in rebus variarum linguarum periti, diuersarum gentium postulata interpretabãtur, & omnium idiomatum legatis respondebant. Interpretum dignitas, etsi magna fuit, ipsis tamen cũ Imperatore epulari non licebat. Procopius: [p] Iustinianus Bradunam interpretem mensæ adhibuit, quod nunquam prius contigerat. Non enim interpretem quandoquam nullo magistratu inferiorem, simul cum Imperatore epulari fas esse omnes norunt: Hæc ille. qui etsi loquitur de interpretibus legatorum, qui ad Principem mittebantur: minus tamen alij hoc honore dignabantur. Magister ipse emittit, inquit Notitia, scilicet euectiones & veredos, datque facultatẽ cui voluerit, cum equis publicis currendi, quod præter P.P. nullus alius facit. Gratianus. [q] Iudicibus, inquit, faciendæ euectionis copiam denegamus, cum tantum nostro muneri, & tuæ sedi idest P.P. nec non viro illustri Magistro officiorum sit reseruatũ, cum neque Præfecto vrbi, nec Magistris militum, nec Ducibus, nec Vicarijs, nec cuiquam alij, præter memoratas duas potestates a nobis hoc concessum sit. Hactenus Gratianus. Idem Cassiodorus in formula magisteriæ dignitatis. Sunt autem euectiones, codicilli, quibus facultas equis publicis currendi conceditur. [r] Hæc de magistro officiorum. Nunc ad proximum illustrem, idest Quæstorem est veniendum.

a d. l. 1. C. de offi. mag. offic.
b in 6.
c in l. 1. 1.
d in fortis 3. C. de prox. sacro. scrin.
e d. l. in sacris.
f in l. vl. in fi. C. de cæstrensian. & minister.
g l. eos. C. de princip. agent. in reb.
h in l. ex eo. & seq. C. de agent. in reb.
i l. 1. & vlt. C. de fabricens ub.
k in l. agentes in rebus. C. de ag. in rebus.
l d. l. agentes.
m l. 2. C. de cur.
n in l. vlti. C. eo. de curios.
o Nouel. Theo. tit. 27. ad Florentium mag. offic.
p lib. 2. de bello Persic.
q in l. iudicibus. C. de cursu publ.
r l. euectiones. l. iudicibus. C. de cursu. publ.

DE QVAESTORE, ET EIVS insignibus. Cap. LXXII.

Cod. De officio Quæstorũ.

PRAETER Quæstores à Regib. & populo Romano creatos, alij inuenti sunt tempore Cæsarum, Candidati Principis vocati, qui illius epistolas, decreta, constitutionesque in Senatu recitabant, quæ dignitas primordiũ erat honorum & sententiæ in Senatu dicendæ: [s] Ex his enim Prætores prouincias rectori creabantur. Lampridius. [t] Quæstores candidatos ex sua pecunia iussit munera populo dare, sed vt post Quæturam, Præturam acciperent, & inde prouincias regerent. Candidati vero à cãdida veste, qua induebantur, sunt appellati; quemadmodum Regum Babyloniæ, & Aegypti familiares a purpurea veste, quã gerebant, purpurati sunt vocati. Tertullianus. [u] Qui, inquit, familiaritate Regum vtebantur, purpurati Regum vocabantur; sicut apud nos a toga candida, candidati: Hæc ille. Mox tribuni, candidati sunt dicti, qui a secretis Principum, Egregiorum titulo honestabantur; Cassiodorius enim refert [x] suum patrem tribunum candidatum, & Notarium Valentiniano Augusto a secretis stetisse. Hi Quæstores primũ ab Augusto introducti: vt senatus decreta custodirent, quæ prius tribunis plebis & Aedilibus committebantur, quemadmodum Dion. lib. 54. sub finem refert; mox epistolas Principis & acta in senatu recitarunt, (l. 1. ff. de offi. quæstor.) demum sub posterioribus Principibus plurimum creuerunt, cum eorum vice iudicare coeperunt; Augustus enim appellationes vrbanorum litigatorum Prætori delegabat Vrbano; prouincialiũ cõsularibus viris, quos singulos cui que prouinciæ negocijs præposuisset. [y] Nero ad Senatum detulit, sequentes Imperatores ad Præfectum Prætorio. Demum causæ omnes ad Principem deuoluntur. Quæstori cum præfecto prætorio sunt commissæ: [z] quandoque soli Quæstori demandatæ. Itaque Quæstores candidati ad maximam dignitatem promouebãtur, illustresque facti, omnia Principis nomine peragebant, Quæstores sacri palatij appellati; quod nomen sub Constantini imperio ipsis inditum fuit. Zosimus. [a] secundum hoc, inquit, est Salustius, cuius officium erat dictare, quæ Principi viderentur; Quæstorem à Constantini temporibus appellant: Hæc ille. Denique cum eorum nutu Princeps omnia faceret, non multo minorem P. P. auctoritatem habuerunt. Principis enim assessores creati eius vice iudicabãt. Procopius. [b] Tribonianus, inquit, Pamphylius Imperatoris Paredrus idest assessor, quem magistratũ Romani Quæstorem, latini Iureconsultum vocant. Idem. [c] Proculus, ait tunc Imper. Paredrus erat, magistratum Quæstoris appellari gerens. Vnde nemo quã iuris peritus ea dignitate fungi poterat, Leges. n. à Principe promulgãdas, & edicta componebat. [d] Mandata, Præsidibus danda formabat, quæ maiori latere culo inseri præcipiebat. [e] Rescripta etiam, quib. causæ a Principe delegabãtur, ipse dictabat, [f] quæ rõ nisi ab eo subscripta, robur habere poterant: Nã in Nouella lege Valentiniani, [g] a Quæstore dictata in fine legitur. Subscripsi, scilicet Quæstor; Idetiam in rescriptis obseruari Iustinianus præcipit. [h] Debet, inquit, subscriptio Quæstoris continere nomen iudicis, litigantium, & rescriptum ferentis. Metaphrastes. [i] Quæstor, ait, accepta carta diuinum rescriptum dictauit & subscripsit. Hodie quoque magni Cancellarij Galliarum, & Sabaudiæ, ac Neapoli, Regiæ

s l. 1. ad fi. ff. de offic. quæstor.
t in Alexandro.
u in lib. de Idolatria.
x lib. 1. variar. ep. 4.
y Tranquillus in Augusto. c. 35.
z l. præcipimus. C. de appellat.
a in 5.
b lib. 1. de bello perfico.
c eod. lib.
d in Authent. de mandat. princip. & edicto 13. Iustiniani. §. 1.
e d. l. 1. in Authen. de mand. princ. seu l. vlt. C. eod. tit. Græcè & Latinè edita.
f l. pen. C. de diuers. rescript.
g de homicid. ea fu fict. & l. vlt. eo tit. seq.
h in Nouel. 114. seu auth. vt diuinus. subscriptionem habeant glossi. Quæstor. & in Auth. Florentissimi. C. de diuers. rescript.
i vide Pebe. in Porphyrio.

Regiæ Cancellariæ Regentes, proprio nomine scripto, addunt, Vidi, vel, Legi. Imperator verò prius ipse hoc modo subscribebat, AA. manu diuina. [a] Ali quando apponunt literam, S, quæ significat subscripsi: [b] Cæterum Leges & edicta ita firmata & subscripta ad Comitem dispositionum deferenda mittebantur, vt in eius scrinio conseruarentur, mox edicto Præfecti Prætorio in aliquo foro publicabãtur, alias nemiem ligabant: [c] & ideo in plurium Codicis Iustiniani, & Theodosiani subscriptionibus legitur PP. idest publicata. In Nouella vero Valentiniani, [d] scribitur. Data VIII. Cal. Ianuarij Romæ. Accepta VI. Cal. Ianuarij Romæ a principe alibi degente. [e] Publicata V. Cal. Ianuarij, in foro Traiani, subscripsi, feliciter Quæstor. Idem etiam apparet in præcedentibus, & sequentibus, & plerisque Valentiniani, aliorumque iuribus. [f] Aliquando legitur emissa feliciter in publicum. [g] Publicari etiam leges dicebantur, cum apud acta legebantur. Quemadmodum instrumenta, actis inserta, publicabantur, & ideo in iure, non semel inueniuntur in legum subscriptionib. Lecta apud acta. [h] Quandoque recitabantur in senatu per Primicerium Notariorum, [i] & tunc addebatur, Recitata in Senatu apud P. V. [k] Constantinopoli, plurimum legebantur in loco qui Sepimus nuncupabatur, vbi senatus haberi consueuerat, idq; ex pluribus Iustiniani iuribus constat. [l] & ideo iura, in quibus reperitur, Recitata septies, sunt emendanda, & reponendum Septimo: [m] quo in loco solitum fuisse cogi senatum auctor est Nicephorus, [n] qui scribit Senatum ad septimum vocatum, & Martianum à Pulcheria ibi Imperatorẽ declaratum. Hic locus alio nomine Secundianus vocatur in quadam præfatione seu epistola D. Gregorij. [o] XXIIII. inquit, Nouemb. tẽporibus D. & beatissimi Papæ Gregorij coronatus est Phocas, & Leontia Augusta septimo palario, quod dicitur Secundianus, & occisus est Mauritius Imper. cum omnibus filijs masculis: Erat id suburbium Cõstantinopolis, vt Procopius memorat. Alterum, ait, templum D. Theodoræ ædificauit in suburbio, quod Hebdomon id est septimum appellatur. Zonaras etiam Phocam prope Constantinopolim in septimo infulis imperij ornatum fuisse scribit. Cedrenus quoque cum de eijciendo D. Chrysostomo ageretur, Epiphanium Cypri Epiſcopum in Septimum venisse, & ibi synodum factam, memorat. Idem est auctor imperante Iustino, ieiunium populum supplicandi causa per septem dies ad septimum exiuisse, ob Antiochiam terræ motu absorptam. Prope septimum Samuelis propheræ ossa ab Arcadio Augusto translata & cõdita fuisse D. Hieronymus, [p] Martyrologium, [q] & alij [r] restantur: Ibidem. i. septimo ab vrbe lapide Theodosius Magnus in basilica magnifice extructa D. Ioan. Baptistæ caput condidit, vt D. Prosper, [s] Nicephorus, [t] & alij tradũt. Ibidem vestes Principis conseruatæ fuisse videntur; orto enim incendio septimi in Vestiario coronam Iustiniani Impe. amissam fuisse, Cedrenus tradit, quæ post menses VIII. cum paruo vnione, & omnibus gemmis inuenta fuit.

Romæ vero aliquãdo in Pantheo iura publicabantur, seu recitabãtur, [x] aut in Foro Traiani, [y] in atrio Minervæ, [z] aut in Aproniani foro, [a] quã ab Apronio P. V. condiũ fuit. fuum forũ Traianus an. CVI. dedicauit, cum ingenti columnam cochlidẽ altã pedes CXXVIII. semis, gradus CLXXXV. intus habentem, & fenestras XLV. [b] erexit, quam Constantinus Romam profectus, teste Marcellino, [c] est admiratus. Aliquando inuenitur scriptum, lex antelata edicto Albini P. P. idest, coram omnibus posita; Quandoque prolata litteris, sub die XII. Cal. Mar. Romæ, Aut accepta, 4. cal. April. [d] Venabri consulatu Valentiniani & Valentis AA. vel Missa sub die 8. Cal. Februarij Romæ. [e] Sed hic credo legendum Roma, & intelligi inde missam Constantinopolim, quia nulla lex, nisi vtroque Principe consentiente, condebatur. Extat præclarum exemplum legis codicæ a Gratiano Thessalonicæ XV. Cal. Iulij. Item cursus publicæ Constantinopoli 13. Cal. Ianuarij, [f] & alterius a Constantino duobus in locis latæ. [g] In Codice vero Iustiniani hæc, vt hodie superflua, vulgo a librarijs omittuntur, in quo tantum legitur D. & PP. ideli, data & publicata, [h] vel subscripta. Hæc antè verba, Dat. III. Cal. Mar. Romæ, vel PP. & similia, in margine ad latus scribebantur. [i] vt ex Valentiniani nouella deprehenditur. Multi vero adhibebantur iureconsulti, cum lex condebatur. Imperator Alexander, inquit Lampridius, nullam constitutionem sacrauit sine XX. iurisperitis, & doctissimis ac sapientibus viris, ijs denique disertissimis non minus L. vt non minus in consilio essent sententiæ, quam S. C. conficerent; & id quidem vt iretur per sententias singulorum, ac scriberetur quid quisque dixisset, dato tamen spatio ad disquirendum, cogitandũque prius quam dicerent, ne incogitati dicere cogerentur de rebus ingentibus. Leges vel ære incidebantur, aut in cerussatis linteis vel mappis scribebantur. Venuleius, [k] qui tabulam, inquit, ęream legis refixerit, vel quid inde immutauerit, lege Iulia peculatus tenetur. Hinc Poeta dixit, [l] fixit precio leges atque refixit, quia, inquit Seruius, incisę in æreis tabulis affigebantur parietibus. Vnde Plinius, [m] vtius æris, ait, ad perpetuitatem monumentorum iam pridem translatus est, in quibus publicæ constitutiones inciduntur. Orationes etiam principũ in senatu habitas ære incisas fuisse in panegyrico Plinius scribit. Quod vero leges etiam in linteis aut mappis describerentur, probat Constantinus. [n] Aereis, inquit, tabulis, vel cerussatis, aut linteis mappis scripta proponatur lex. Idem, [o] vt perpetua obtestatione firmetur, legem hanc incisam æneis tabulis iustimus publicari. Hic non omittam legem quandoque in iure partem appellari. Leo A. P. Hac parte, inquit, præcipimus esse memoriales in scrinio memoriæ LXII. Constantinus, [q] nemo ad hanc partem idest legẽ moliatur. Edicta quoque a Principe proponenda Quæstor dictabat. Vocabantur edicta, quæ non ære incisa, sed Prætorum exemplo in albo scribebantur. Erat hic murus gypso dealbatus, vt ait Suidas, [r] vel vt Theophilus, [s] tabella dealbata, In vniuersas vero ciuitates edictum mittebatur, ac diebus XXX. legendũ proponebatur, quemadmodum in Claudij Cæsaris edicto obseruatum fuisse Iosephus [t] scribit. Hoc meũ dictum, inquit, ciuitatibus per magistratus publicari volo non minus XXX. diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi. Hæc ille. Denique omnium rerum publicarum, populorumque imperij Rom. curam Quæstor habebat. [u] Hunc, inquit, Cassiodorus, Princeps cogitationum & curarũ suarum participem faciebat, & ciuidem linguæ nox erat; Deliberanteque Imperatore de aliqua re, ipse suam animi sententiam depromebat, & quod Principi placuisset, palam enunciabat. Deinde in persona Principis loquens, ait, si quid dubitamus, a Quæstore requirimus, qui est thesaurus famæ publicæ, armarium legum, paratus semper ad subitum. Et postea: Adesse in eo debet scientia iuris, cautela sermonis, vt nemo debeat reprehendere, quod Principem consuluerit censuisse? Hęc ille. Prærat etiam harcerulo minori, in quo tribunatus, & præfecturę castrorum limitumque continebantur. [x] Causas appellationẽ a spectabilibus Iudicibus ad Principem deuolutas ipse vna cum Præfecto Prætorio, qui erat in Comitatu, iudicabat. [y]

a vt in d. Nouel. Valentiniani de homicid. cæli fac. & id erat punctatẽ. l. 4. C. de admin. diuersor. iud.
b vt in l. ex. 3. explicatibus seq. C. de transl. l. 3. C. ea quib. cau. insam. arrog.
c Auth. vt factæ nouæ constitutiones, seu Nouellæ 86. Abb. in c. 2. & Fel. ibi num. 9. ex ea de constitut.
d tit. 4. l. 2.
e l. 1. C. de P. P. si na verb. l. 1. C. de curiosi. l. 4. C. de primicer. corum qui in sac. palat. milit. l. 1. C. de apparit. Mag. milit. l. 3. C. de cohortalib. l. 2. C. de luct. aduoc. l. 16. C. de quæstionib.
f vt in l. 1. C. de vestib. holob. l. 7. C. de professorib. & med. l. 10. C. de appellat. l. 1. C. de his qui par. vel fi li. occid.
g l. 9. C. de quæstionib.
h l. 4. C. si errauerit dor. l. 35. C. de procurator. l. 1. C. Theod. de naufrag.
i Ad hãc tollone. C. Theo. li. 8. tit. 8. k vt in l. 22. C. Theod. de cursu publ. l. 2. C. de bonis mater. l. 1. C. eod. tit.
l l. pen. C. de fabricens. eod. l. 10. C. de iure delib. l. 30. C. de fideic. l. 34. C. de dona. vt l. 30. C. de iure dot. l. pe. C. de reb. eccl. l. vlt. C. de larg. tu. l. 3. C. de bon. lib. l. 11 tribus. C. de agric. & censit. l. 11. 14. & 22.
m lib. epistol. 22. sap. 7.
n lib. 1. de ædificijs Iustinia.
q aduersus Vigilantium.
r 30. Augusti.
s Niceph. lib. 14. cap. 20.
t in chronicis.
u lib. 12. cap. 40.
x l. 2. C. Theo. de postul.
y Nouella Valentiniani tit. 4. l. 2. tit. 5. de collat. lec. Romana. & Mosel.
z l. 2. C. de naufr. seu nauicl.
a Dion in Traiano.
c lib. 6.
d l. 22. C. Theo. de cursu publ. l. 1. C. de magist. conuenti. l. 2. C. de fi. ius. milit. l. 2. C. de quæst. fer. her. infirm. l. 1. C. si ob eius. causa.
e l. 1. C. Theo. de tradit. & statuis.
f in l. 3. C. de litigiosis.
g in l. 20. & in maioribus. C. de appellat.
h in tit. de fumo ex Tri. l. 3. & seq. C. quom. & quando iudex. & alijs.
i Nouel. Valentiniani. tit. 7. de indulgẽ. reliquor.
k in l. 8. qui tabulam. ad l. Iul. pec.
l in 6. Aeneid.
m lib. 34. cap. 9.
n in l. 1. C. Theo. de alim. quo. in op. par.
o l. 1. C. Theod. quemadm. cluil. mun. ind.
p in l. hac parte. C. de proxi. sacr. scrin.
q in l. nemo. de malefic.
r in voce λαύκωμα.
s in 1. poenales. instit. de actio.
t lib. 19. antiq. cap. 5.
u edicto 13. in prin.
x l. 1. & 2. C. de offic. Quæstor.
y l. præcipimus. 5. 1. C. de appell.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

NOTITIA

INSIGNIA VIRI

ILLVSTRIS QVÆSTORIS.

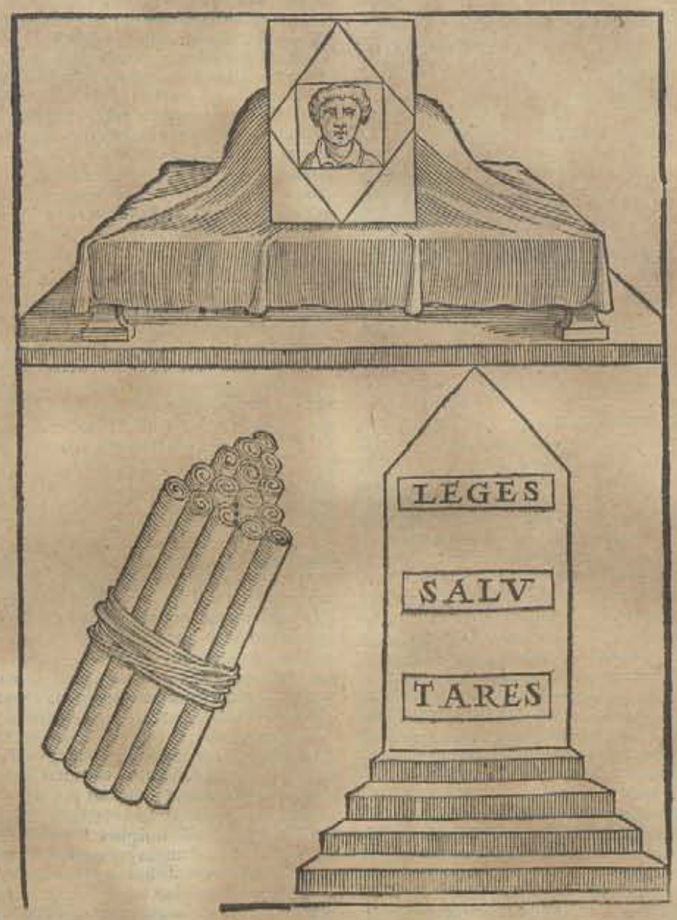

COMMENTARIVM.

VAESTORIS insignia erãt. Abacus tapeto ad terram demisso,& surrecto instratus,quo erectus liber nititur, auro tectus, & imaginem Principis in medio quadri intersecantibus lineis inclusam habens: infra ad lævam chartarum convolutarum fasciculus visitur, quæ sunt edicta, & leges nomine Principis Quæstoris consilio conditæ. Ad dextram stat armarium instar turris in summo fastigiatum, ad quod per quatuor gradus ascenditur: illi inscriptum est; LEGES SALVTARES. In eo enim, leges, edicta, & sanctiones a Principe promulgatæ conservabantur. Hæc in auditorio, ipso causas cognoscẽte asservabant,& forte illi in publicũ exeũti, quemadmodũ Asiarchis, pro insignib. depicta præferebantur. [a] Tum ẽt a præcone clamabatur eũ esse imperij patrem, quemadmodũ de P. P. & alijs dictũ est. Gratianus. [b] Qui ex Quæstore, inquit, honore attonito splendore viguerunt, acclamatione excipiãtur solita, nec prætereatur vt incogniti. Hæc ille. Magnificus appellabatur & Illustris, [c] ac Gloriosissimus, [d] Hoc titulo eum Princeps, & alij honorabãt, SVBLIMITAS TVA, [e] & alijs nominibus, quibus Illustres & PP. appellabantur.

a l.1.C. de iniur.

b in l. 1. C. de quæstor.

c l. pe. C. de privilegiis scrin. fabr. l. vlt. C. eo. l. 2. C. de offic. Quæstor.

d Auth. vt diuersa. iudic. sub. fin. collat. 9. Nou. 124. seu Auth. de Quæstoribus.

e l. 1. C. de offic. Quæstor.

NOTITIA.

VBI dispositione viri illustris Quæstoris, LEGES DICTANDÆ PRECES.

OFFICIVM non habet, sed adiutores de scriniis quos voluerit.

COMMENTARIVM.

OFFICIVM Quæstor nõ habebat, sed duodecim Notarios adiutores de scrinio memoriæ, septem de epistolarum, & totidem de scrinio libellorum accipiebat. Itaque omnes erant numero XXVI. quorũ opa ad scribẽda rescripta, acta, & leges vreba-

vrebatur. [a] Iudicante quoque Principe, vel eius vice Quæstore cognoscente, iidem indicij necessaria exequebantur. [b] Hæc militia seu officiũ volente Quæstore, precio centum aureorum reliquis adiutoribus soluto vendi poterat, vel in extraneos hæredes transferri, qui & ipsi centum aureos pro introitu collegis soluere tenebantur. Hic est militiæ introitus, de quo Scævola loquitur. [c] Alũno, inquit, præcepit militiam his verbis. Sempronio militiam illam cum introitu comparari volo, quæsitum est, si Sempronius eam militiam sibi comparauerit, an precium eius, sed & id. quod pro introitu erogari solet, ab hæredibus, consequi possit: respondi posse: idem testator militiam his verbis legauit, scio liberto meo militam do, lego illam, quam militiam & testator habuit, quæsitum est, an onera omnia, & introitus militiæ ab hærede sint danda, respondi danda. Hæc ille. In liberos vero, si habiles ad militiam fuissent eam adiutores sine onere immunem transmittebant, quibus alius in militia succedens eosdem centum solidos pendebat. [d] Idem ferè in alijs Notarijs obseruabatur. Hæ sunt militiæ, quæ apud Iureconsultos leguntur vendi, & pro ipsis salaria præstari. [e] vel testamento cum cõmodis relinqui. [f] Demũ Iustinianus præcipuis tantum adiutorum, & calli necessario, vt infirmitatis hanc militiam vendi permisit. [g] Adiutores ex prædictis scrinijs accepti, etsi Quæstori infermiebãt sub Magistri tamen officiorum ditione permanebant. [h] Viri deuoti hi nuncupabantur, [i] & his notis scribebantur V. D. vt apparet ex subscriptione Theodori adiutoris Quæstoris, quam Cuiacius vir doctissimus se inuenisse dicit, quæ est sequẽs. FLAVIVS THEODORVS V. D. [k] MEMORIALIS SACRI SCRINII EPISTOLARVM, ET ADIVTORVM [l] QVÆSTORIS SACRI PALATII, SCRIPSI MANV MEA IN VRBE ROMA CONSTANTINOPOLITANA III. CAL. IVNII. MAVORTIO V. C. COS. IVSTINO ET IVSTINIANO IMPP. Hic, vt credo est Theodorus, qui postea Pandectas concinnauit, & P.P. fuit. [m]

d d. Nouel. 35.

e l. creditor. 5. inter venditorem. ff. de ædi. empt. l. vlt. C. de pign.

f l. 3. §. si quid. ff. de min. l. Lucius Titius 23. ff. de leg. 2. l. morum lex. 5. §. eo. tit. l. fideicommissa. 5. si seruo. de leg. 3. l. libertis quos. 5. ab heredibus. de alim. & cib. leg.

g in l. vlti. C. de prox. sacr. scrin.

h l. hac lege. C. de prox. sacr. scrin.

i l. competimus. in princ. C. d. tit.

k vir deuotus.

l Magnifici.

m l. antep. C. de admoc. diu. iudic. Nou. 117. & seq. n. Nouel. 80. seu Auth. de Quæstoribus.

Postremo nouum, & ab hoc diuersum Quæstorẽ Iustinianus instituit. [n] Cum enim plurimi Constantinopolim confluerent, propriasque ciuitates, præsertim agricolæ desererent, Quæstorem, ab inquirendo appellatum, creauit, qui peregrinorum aduentus cauta inquireret, & litigantes in cautas cito expediri curaret, eosque demum remitteret. Vnius fratum vero lites, duo tantum, aut tres, ceteris in patriam dimissis procurarent; alios, qui negotium ibi non haberent, excedere compelleret: serui dominis remitterentur, ciues inertes, aut pistoribus, aut hortulanis, vel artificibus operarentur, vel vrbe expellerentur. De executoribus etiam litiũ, qui immoderatas sportulas accepissent, hic Quæstor cognoscebat, & ob id officium, & apparitores assessoresque habebat. Ipsi pro annonis fiscus annuas auri libras. X.i. plus mille centum ex nostris aureis soluebat. Assessori vero solidos, seu aureos centum. Apparitoribus CXXX. Ipse nihil nomine codicillorum pendebat. Id anno imperij Iustiniani XII. constitutum fuit. Hunc magistratum olim introductum, sed intermissum ipsie renouauit.

n l. competimus. in princ. C. d. tit. l. vlt. C. eo. l. 2. C. de offic. Quæstor. d Auth. vt diuersa. iudic. sub. fin. collat. 9. Nou. 124. seu Auth. de Quæstoribus. e l. 1. C. de offic. Quæstor.

Cod. de officio comitis sacrarũ largitionum.

DE ILLVSTRI COMITE SACRArum largitionum Orientis, & eius insignibus. Cap. LXXIII.

o lib. 1. annal.

p in Augusto. c. 28.

HAEC alia est pars, quam ab Augusto in rationario Imperij scriptam fuisse, Tacitus, [o] Tranquillusque [p] sunt auctores: præter numeros enim militum, & provincias, tributa, vectigaliaque, & necessitates, id est necessarias impensas, & largitiones eodem libello est complexus, quæ a posterioribus Principibus Comitii largitionum commissæ, & ab eius ferinijs exceptæ, Notitiæ, ordine dignitatum seruato insertæ fuerunt.

Reditus Imperij sciri nequeunt: Ante Pompeium centies Romanæ Reip. fuit quinquagies decies centenum millium, interpretor aureorum: Pompeius vero vt auctor est Plutarchus eum auxit, vt esset octuagies decies cẽtenum millium scilicet, aureorum. De his enim intelligendum puto, nõ sestertijs, quia hæc modica summa fuisset, & plerunque Græci de pecunia loquentes, si aliud non addebant; aureos intelligebant, quos numũmata appellabant. Romani de Sestertijs paruis sentiebant. Collegisse summam reditus Pop. Rom. post Pompeium, vt vulgus Italicum vocat, 85. milliones auri. His, inquit Eutropius, C. Iulius Cæsar ex Gallijs quadringenteis centena millia sextertium addidit, quæ summa quadringenta aureorum millia efficeret, ponendo centum sextertios pro aureo, vt vult Budæus. Onuphrius vero Panuinus [q] computat, reditus Imperij Rom. ante bellum Mithridaticum sex millionum auri fuisse. Pompeium 4. alijs adiectis fecisse, vt essent x. milliones & CC. millia aureorum. Adiunctis postea Gallijs & Aegypto aucta sunt vectigalia ad xv. milliones, in quo eum decipi puto. Plutarchus enim 25. miriadas drachmarũ [r] Romanis decies sestertium appellari dicit, vnde quinque millia miriadum quas Romani ante bellum Mithridaticum capiebant, duos milliones non excessisse, & ita hanc summam in Nerone Xiphilinus interpretatur, quæ modica tanto imperio fuisset. Dion quoq; 25. drachmas p C. in sestertijs seu aureis vbiq; ponit. Quare Plutarchum de aureis non drachmis intellexisse verisimilius est. Aegyptus, Britannia, Mesopotamia, Dacia, aliæque prouinciæ postea Rom. Imperio adiectæ censum auxerunt: sed aureorum numerus sciri nequit: certe centum milliones videtur excessisse; cum ex sola Aegypto quindecim nostros milliones Romani perciperent. [s] Budæus [t] ipse vult Plutarchum loqui de drachmis, qui esset exiguus tanto Imperio reditus: certe Vespasianus Cæsar professus [u] est, quadringenties millies opus esse, vt Reipub. stare posse: colligit hæc summa XL. auri, vt vocant, milliones, qui quotannis in imperium impendebantur; faciũt ex nostris aureis LX. milliones, ponendo mille sexterios pro aureo, vt Paulus & Iustinianus computant, [x] secundum Budæum ascenderent ad quadringentos nostros milliones, sed forte pro quadringenties, quadragies legendum. Hos reditus Comites largitionum tractabant, qui cum antiquis Quæstoribus successerint, de his est dicendum, eorumque origo altius reperenda.

q in Impe. Rom. de eius victig.

r in M. Antonino paulo post princ.

s strabo. lib. 17.

t in 3. & 4. de af fr.

u Tranquil. in Vespas. c. 16.

x in l. Maxia. in prin. fol. mart. 3. sed nostrã instit. de succes. lib.

Iunius Gracchus, qui C. Graccho valde familiaris Gracchani cognomentum habuit, [y] Romulum & Numã binos Quæstores habuisse scripsit, vt auctor est Vlpianus: [z] sed ficte, inquit, hoc incertum est, ita constat eos Tullum Hostilium habuisse: Plutarchus vero [a] vult ipsum populo permisisse, vt duos Quæstores crearet, ac primos Publi. Vetturium, & M. Minutium factos, qui pecuniam ad bellum necessariam, ciues pro modo facultatum conferre, compellerent: & rum coacta fuisse centum viginti millia scilicet æris, quæ in ædem Saturni, vbi ærarium erat, delata, & à Quæstoribus custodita fuere. His enim pecuniæ publicæ administratio est concessa, ne per eam nimis Consulum potestas augeretur, vt Zonaras scribit. Pomponius vero Iureconsultus ait, [b] eos auctos ærario imentos fuisse, & ab inquirenda & cõseruanda pecunia Quæstores appellatos. Hi primo a Consulibus, deinde a populo electi fuere. Tacit. [c] Quæstores, inquit, Regibus, tam rum imperantibus, instituri sunt, quod lex Curiata ostendit à L. Bruto, repetita, manstque Consulum potestas eligendi, do nec eum quoque honorem populus mandaret: Creatique primum Valerius Posthumius, Aemilius Mamercus sexagesimo anno post Tarquinios exactos, vt rem militarem comitarentur: Denique gliscentibus negocijs, duo additi, qui Romę curarent. Mox dupli

y Plin. li. 33. c. 2.

z in l. 1. ff. de of. Quæstor.

a in Valerio Publicola.

b in l. 2. §. deinde cum ætatium. de orig. iur.

c lib. 11.

catus

Universidad de Deusto
Biblioteca

catus numerus stipendiaria iam Italia, & accedentibus prouincialium vectigalibus, post legem Syllæ XX. creari, supplendo senatui, cui iudicia tradiderat. Hæc ille.

Iulius quoque Cæsar, numerum Quæstorum auxit, ait Tranquil. Ex his duo tantum manebant in vrbe, Vrbani Quæstores appellati, qui pecunias publicas expensas & acceptas in tabulas referebant. Ceteri in prouincias missi prouinciales dicti, vectigalium publicorum, & redituũ populi Rom. manubiarumq; belli tempore curam habebant, & scribam sorte datum, cui ex publico salarium dabatur, & vectigaliũ tributorumque rationes, scribebat, secum ducebat, Plinius lib. 4. epist. ad Arrianum: Ignatius, inquit, Marcellinus cum in prouinciam Quæstor exisset, scribamque, qui sorte obtigerat, ante legitimum salarij tempus amisisset, quod acceperat scribę daturus, intellexit & statuit subsidere apud se non oportere Coecilius Strabo ærario censuit inferendum, obtinuit. Hæc ille.

Senatus vero decernabat, quæ prouinciæ essent Quæstoriæ, sed eorum vsus non permansit, nam loco ipsorum Præfecti ærarij sunt creati, qui Romæ tributa, & res fisci curarent. Mox Quæstores introducti, deinde rursus a Nerone præfecti, restituti. Tacit.[a] Nero, inquit, curam tabularum publicarum a Quæstoribus ad Præfectos transtulit, varie habita, ac sæpe immutata eius rei forma: Nam Augustus permisit senatum deligere Præfectos: dein ambitu suffragiorum susceptо, sorte ducebantur ex numero Prætorum, ne quę id diu manſit, quia sors deerrabat ad parum idoneos. Tum Claudius rursum Quæstores imposuit, ijsque, ne metu offensionum tardius conulerent, extra ordinem honores permisit, sed deerat robur ætatis, cum primum magistratum capescentibus. Igitur Nero præfectura perfunctos, & experientia probatos delegit. Hæc ille. & hoc diu permansit. Traianus enim, vt auctor est Paulus, de his edixit, qui causas ad ærarium detulissent. [b] & Plinius iunior præfectos ærarij salarium scribæ ante legitimum tempus defuncti populo vendicasse scribit. [c] Papinianus quoque auctor est, Marcum Antoninũ [d] causas fiscales ad præfectos ærarij misisse; & Vlpianus [e] bona ad fiscum spectantia præfectis ærario denuncianda, de quibus etiam cognoscunt & iudicant. [f] idem tradit & de alimentis a fisco præstandis apud procuratorem Cæsaris scilicet in prouincijs, & præfectos ærarij posse transigi, scilicet Romæ, vbi hi præfecti causas fiscales tractabant. Perseueraſſe autem hos præfectos etiam Aureliano imperante, eius ad Senatum epistolæ verba sequentia apud Vopiscum indicant, [h] si quid est sumptum, datis ad præfectos ærarij literis decern iussi. Est præterea nostrę auctoritatis arca publica, quam magis referam esse reperio, quam cupio. Hæc ille, qui de præfectis Romę degentibus loquitur. Singulas vero in prouincias, inquit Dion, [i] Augustus Quęstorum loco procuratores ex libertinis vel equitibus lectos misit, qui reditus publicos, ideſt tributa, & res fiscales exigerent, hisq; ex publico salarium, & mandata dedit. Hi in marmoribus vulgo procuratores Augustales vocabantur, causasque etiam fiscales decidebant, [k] & quandoque prouincias, quę admodum magnę non fuissent, administrabant. Antoninus A. [l] Procurator meus, ait, qui vice Præfidis prouincię non fungitur, exigere poenam de sorte accusationis non potest. Huiusmodi in Iudea Pilatus fuit, cui vice Præfidis procurator præfuit. Constantino vero imperante, rerum fiscalium mutata est forma. Duo enim ab eo inuenti magistratus fuere, qui vniuersam Principis pecuniam tractarent, alter Comes largitionum, alter rerum priuatarum dictus. Ille & si a muneribus nomen habebat, vniuersam tamen pecuniam publicam administrabat. Verum quod ad munera attinet, hęc ampla & frequenter Principes Romani dare cogebantur, quę sub nomine largitionum Augustus in rationario imperij est complexus, & inde huic Comiti inditum nomen. Tacitus [m] libellum, inquit, cõpositum, in quo opes publicę continebantur, quot classes, regna, prouincię, tributa, ac vectigalia, necessitates, ac largitiones, quę cuncta sua manu perscripserat Augustus: Necessitates, necessarias impensas intelligit, largitiones voluntarias, & dona, a quibus hic Comes est appellatus, ita ut in illis etiam necessariæ impensę, & stipendia contineantur. Olim aliquid donatum Principes Quęstoris candidati ministerio, vel alterius alicui vtebantur, qui acceptam ex arca Principis pecuniã elargiebantur, donec ab Alexandro inuenti sunt Aerarij, qui hoc munere fungerentur. Lãpridius, [n] Aerarios uero, inquit, instituit, qui de arca fisci ederent munera, eademque parciora. Habuit in animo, vt munera per totum annũ dispergeret, vt per XXX. dies munus populo daretur. Hęc ille. Hæc munera pręcipue ob lętitiã publicã fiebant, & Congiaria vocabantur, forte quod in congijs donanda pecunia in forum deferretur. Id genus liberalitatis Augustus vt sibi populũ conciliaret, frequenter exercuit. Tranquill. Congiarium, inquit, populo frequenter dedit, sed diuersa fere summa, modo quadrigenos, modo trecenos, nonnunquam ducenos, quinquagenosque numos, ac ne minores quidem pueris prętoris, quãuis non nisi ab vndecimo ętatis anno accipere consueuissent; Idem & Tiberius, aliique obseruarunt. Tranquillus, Prădium, inquit, de hinc populo mille mensis, & congiarium trecenos numos viritim dedit. Tacitus. [o] Tiberius nomine Germanici, trecenos populo sextertios viritim diuisit. De Calligula Tranquillus. [p] Congiarium, ait, populo bis dedit, trecenos sextertios. Toties abundantissimum epulum senatui. De Nerone Tacit. [q] Congiarium quadrageni numi viritim dati. Herodianus; [r] Congiarium duplex populo pręsens dedit, ternos singulis aureos se absente diuisit. Idem de Seuero; Magno congiario populum Rom. victorię nomine prosecutus est, ac munus militibus largitus. Liberalitatis ergo nomine Comes largitionum à Constantino inuentus, in primis munera prestabat; inter quę erat auri libra Alitarchę ex sacris largitionibus donata, ne cupressos ex Luco Daphnes, vt consueuerat, excinderet; [s] pro munere erant & decem auri libręs, quę ex canone Phoenicię quotannis Primicerio Notariorum à Iustiniano pendebantur. [t] Alia quoque plurima Principes per hunc Comitem elargiebantur. Cassiodorus. [u] Donis, inquit, prędidere regalibus Comiti uam sacrarum largitionum indicia rerum verba testantur. Decorum fuit alterius honorem dicere, dum nos constat dona conferre, supplicum fortunas per te erigimus. Cal. Ianuarii, affatim dona largimur, & lętitia publica, lætitia tua est. Hęc ille.

Inter alia munera, Comitibus consistorii, & alijs quotannis Cal. Ianuarii strenam Princeps elargiebatur, [x] sed & festo Paschatis posteriores Principes Senatui, & Ducibus militum donare solebant. Cedrenus, [y] Tempus, inquit, appetiit Imperatorię largitionis, quam exercere in Senatum Imperatores quotannis festo Paschatis consueuerant, ingressi sunt ad eũ omnes exercituum Duces. Hactenus cedrenus. stipędia quoque militibus & alijs hic Comes soluebat, quę & ipsa sub munerum nomine continętur. Vopiscus in Probo, Quę foeliciras, ait, emicuissет, si sub illo Principe milites non fuissent: stipendia de largitionibus nulla erogarentur: Thesauros ętернos haberet Respublica. Marcellinus. [z] Venustus, inquit, largitionum Apparitor, sub valente multo ante Nicomediam missus, ut aurum susceptum stipendii nomine militibus per Orientem diffusis, viritim distribueret. Hęc ille. Itaque hic Comes largitionum, & remunerationum est dictus, [a] quandoque thesaurorum curator, [b] aut Præfectus, uel imperialium pecuniarum Quæstor, ut Nicephorus [c] & Theodoretus [d] Felicem appellant. D. Hieronymus [e] præfectum annonarii tituli uocat, credo legendum, canonicarii. totius enim publicę pecuniæ ex tributis & uectigalibus exigendę & conseruandę illi cura erat demandata; pro vectigalibus secundum iussa Principum varia facta est exactio: Imperante Heliogabalo decima precij mercium soluebatur, quam Alexander ad tricesimam redegit, vt paulo plus tribus pro centum penderentur. Lampridius. [f] vectigalia, inquit, publica in id contraxit, vt qui x. aureos sub Heliogabalo præstiterant, tertiam partem auri præstarent, hoc est tricesimam partem. Tunc que primum semisses aureorum formari sunt: Tunc etiam cum ad tertiam partem auri vectigal decidisset, tremisses; dicente Alexandro etiam quartarios futuros, quod minus non posset. Hęc ille. Formatur autem semisses Alexander, & tremisses, quia in auro tantum pendebatur vectigal, & cum tricesima solueretur, pendebantur tres pro centum, & tertia auri, ob id tremisses fuerunt necessarij, sic & semisses, cum pro mercibus quibusdam precij 50. aureorum pendendum esset vectigal, paulo plus vno cum dimidio soluendum erat, & ideo semissib. aureis opus erat, qui dimidiam aurei valebant. Sed posteriores Principes octauam precij mercium pendi voluerunt, ideſt paulo plus duodecim pro centum, [h] vnde octauarij ve ctigalium publicani vocabantur. [i] Pro tributo populi soluebant quantum Princeps vel P. P. indixisset: [k] & quinquagesimam tritici, vini, hordei, lardique quadragesimam, vt alias est dictum: [l] sed hæc in horreis pro militum necessitate & pauperum condebantur: pecunia vero vectigalium, & pro tributis indicta ad Comitem Largitionum spectabat; Soluebant & Hebræi didrachma pro singulo capite, quod loco eius subrogarum est, quod templo pendere consueuerant, vt auctor est Iosephus, [m] id Theodosius ad arcam huius Comitis referri iussit; [n] quędamodum & rusticorum capitatio vocata defereba tur, [o] vt vero suo muneri posset satisfacere, ex suo officio notarios palatinos, qui mittendarij vocabantur, [p] in singulas prouincias hic comes destinabat, qui Præsides ad exigenda marure tributa & fiscalem pecuniam reprælentandam compellerent, debi tumque ad largitionum arcam canonem mitterет. [q]

Ita enim appellabatur pecuniæ quantitas ex tributis Principi debita, [r] & exactor canonicarius, qui canonem debitum largitionibus procurabat. Vnus vero vel duo in singulis prouincijs tuicentores, seu exactores canonis Largitionalis a Præsidibus ex eorum officijs nominabantur, qui tributa largitionibus inferenda exigerent. Eligebantur & Tractatores, id est, Rationarij, qui illorum rationes scriberent, & hi singulo quadrimestri ratiocinia ad Comitem largitionum cum pecuma transmittere tenebantur. [s] Solebat vero Præfectus Prætorio quotannis pecuniam, qua Principi opus erat, eius iussu populis indicere, & ob id literas, quæ delegatoriæ vocabantur, in prouincias mittere, quibus concinebatur, quãtum ratione canonis largitionalis, & quantum sibi soluendum esset. [t] Iub nomine Comitis largitionum & charta fiebat: Eius enim nomen in summa folij parte prominente scribebatur, quæ protocolum uocabatur, id est, primum illius membrum. Cassiodorus proceres chartarum uocat, in quo etiam annus, quo facta erat charta, & quædam alia notabantur. [u] & id ipse alijs obscurius in formula Comitis largitionum significat, dum ait; Per te damus honores, per quem & nostræ pecuniæ conferimus largitates: parum est autem, quod prouinciarum iudices tuæ subiaceant dignitati. Ipsis quoque proceribus chartarum confirma, dum perfectum non credunt, nisi fuerit a te pro solemnitate complerum; id interpretor, quia in chartis nomen huius Comitis in protocolo habentibus codicilli magistratibus dabantur. Is est illustris, [x] & D. Hieronymus [y] hanc secundam dignitatem post regiam fuisse scribit, aliorumque illustrium appellationibus honorabatur. Inuento hoc Comite, Procuratores Cęsaris in prouincias mitti desierunt, quorum hodie in Codice Iustiniano nullus tractatus inuenitur. Assessorem hic Comes habuisse uiderur: nam D. Augustinus in confessionibus scribit, [z] Alypium Thagastensem suum municipalem Com. Largitionum assessorem fuisse.

a lib. 13.

b in l. edicto. in prin. de in. fisci. c epist. 22. lib. 4. d in l. eum quidam, de his quib. vt indig. e in l. 4. §. plane. de fideic. liber. f l. senatus. §. Arrianus Seuerus. g in l. 2. eum hi. §. 22. trãsactiones de transi.

h in Aureliano.

i lib. 53.

k l. 1. 2. & 5. C. vbi cau. fisc.

l in l. 3. C. d. tit.

a in Alexandro.

b l. ex præstatione 7. & seq. C. de vectig. l. vlt. C. de eunuchis, l. 7. C. de loc.

c l. à legatis 8. C. de vectig.

d vlt. C. de emb. larg. l. vlt. C. de anno. & tribu.

e l. modios. C. de suscep. & arrest.

f lib. 7. de bello Iud. c. 26. in 8.

g l. indæorum. C. de iudæis.

h l. 1. C. de capitcini. censi. exim.

i l. 3. l. 7. l. 8. C. de palat. sac. larg.

k l. 1. C. de offic. com. sacr. largit.

l. vlt. C. de exactoribus.

m d. l. 1. C. de offic. comit. sac. lar. & l. 3. C. de cano. sacr. largit.

n l. vlt. C. eo. tit.

o Isidor. in Augustum. de rebellio. seu Nouel. 44.

p l. vltim. C. de palatin. sacr. larg. tit.

q in 13. Exechiel.

r lib. 6. cap. 10. confession.

s l. 1. C. de exp. ex luco Daph. excid.

t Edicto 4. Iustiniani. §. 1.

u lib. 6.

x l. 4. C. de adæ. diuers. iud.

y in Michaele stratiotico.

z lib. 26.

a l. palatinos. C. de palat. sac. larg.

b l. 2. C. de comes. l. 2. C. de palat. sacr. larg.

c lib. 10. c. 29. histo. eccle.

d l. 3. c. 11.

e in 23. Ezechiel.

NOTI

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

NOTITIA INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS COMITIS Largitionum.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA huius Comitis hęc sunt. Viridi corio tectus liber, rubro tapeto alteque supra abacum surre cto impositus. In tergo libri est aureum Principis capur, in medio aureis intercurrentibus lineis mclusum. In manuscripsis Codex argento tegitur, in cornibus auro tantum ornatus; infra scriptum est, LARGITIONES, subtus variarum rerum opera, eorumque rationes ostenduntur, quæ in quinque scrinijs sub hoc Comite scribebantur, plures iacent scul ptæ ex auro cælatæque species: Aurum signatum: Aliud in massa pecuniæ, & texta ex serico byssoque & auro opera. Quæ enim ouali forma fusæ usuntur auri, argentique massæ, quandoque singulæ, binæ, ternæ, quaternæue, & interdum simul plures in æreos congestę, hę aureæ massæ scrinium repræsentat. Item nasa aureis plena, & in medio quatuor sacculi in summo ligati, tanq̃ numis referti, aureum, argeteamq; monetâ ab hoc Comite percussam aut seruatã insinuant. In Vrsini Codice quædã sacculis inscriptæ notæ numerũ aureorum indicare uidentur, ut B, quę Græcè duo millia, T. decẽ millia significat. Ego uero hic centenaria significari puto. Ad Comitẽ enim largitionum pecunia sacculis cõdita mittebatur, qui tot cẽtenaria capiebant. Erat hæc quãtitas auri, inqt Suidas. Nicephorus, [a] & Cedrenus [b] Centenarium auri põdus fuisse scribunt. Hippocomiq; cũ equos curreres reducebãt, reuertentes hæc auri publici cẽtenaria in sacculis cõdita reportabant. Theodosius, [c] auri, inquit, centenaria necesse est ab Hippocomis in solitis sacculis reportari; quę hic repręsentari existimo. Prope lutea & quadrata, clausrilq; obserata arca ad dextram conspicitur, quæ thesaurensũ arcas auro plenas, uel scrinia officij insinuat. Ad sinistrã cista radios sursũ erectos cõtinet. Hęc texturę & gynecij instra indicat, uel metaxę serici, quorũ Procuratores

Alia Tria Scrinia.

a lib. 15. cap. 17.
b in Michaele Paleologo & alibi.
c in l. 22. C. de curs. publ.

Primum Scrinium.

Quintum Scrinium.

Comiti parebant. Hæc iuxta quædam aureorum monilium effigiem habentia tacent, cum paruis in summo, & imo catenis, quibus suspendi possunt: Horum vnum cordis formam habet: Ad abaci sinistram sex velut oleæ aureæ folia ususntur, quæ Augustæ ornamenta referunt, quorum proprium erat scrinium sculptorum & aurificum. [a] Aurei quoq; & in manuscriptis argenteæ monetæ spectantur, quæ pecuniam huius Comitis auctoritate percussam, & uniuersum Principis thesaurum significant, ex prouentibus publicis congestum, qui in huius Comitis manu erat. In thesauris Hadriani Imperatoris Appianus in proœmio Libycæ historiæ Aegyptiorum talentorum septuaginta quatuor millia fuisse scribit; valet autem talentum Aegyptium pondo 80. itaq; statuendo L. aureos eius temporis pro libra, colligeres hæc summa fermè 30. ut uocant, milliones. Ex spolijs Daciæ, Mesopotamiæ, Armeniæq; huius quantitatis partem a Traiano contractam fuisse existimo. Hæc insignia Comite cautas cognoscente astitisse puto, & forte illi in publicum prodeunti prælata, quemadmodum sacerdotibus gentium eius dignitatis ornamenta præmissa fuisse Valerianus A. scribit. [b] Tùm etiam a præcone, imperij patere esse acclamabatur. Gratianus, [c] Qui, inquit, ex comitiua utriusq; ærarij attonito splendore uiguerunt, acclamatione excipiantur solita, nec prætereantur, ut incogniti. Intelligit autem Comitem largitionum, & priuatarũ, quos sub nomine utriusq; ærarij comprehendit. Hic Comes sub Paleologis Imperatoribus, Logothera generalis est uocatus: Gerebatq; capitiũ albo, purpuraq; & margaritis distinctum; & pallium blatteum, seu purpureum, sine alijs ornamentis. Tunicã auro, purpuraq; & albo phrygiatam habentem ante, & a tergo Imperatoris imaginem arridentem. Sceptro iudiciali non utebatur, ut Sophoratus Curopalata refert: Simili habitu Magistri militum, & alij maiores Magistratus tùm utebantur. Nunc de his, qui Comiti largitionum parebant, est dicendum.

a l. 7. C. de palat. sacr. larg.

b in l. 4. C. de inst.

c l. 1. C. de quæstor.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri illustris Comitis sacrarum Largitionum.

OMITES LARGITIONVM *per omnes diœceses.*

Comites commerciorum per Orientem, & Aegyptum, Per Mœsiam Scythiam, & Pontum. Per Illyricum.

Præfecti thesaurorum.

Comes metallorum per Illyricum.

Comes & Rationalis summarum Aegypti.

Magistri lineæ uestis. Magistri priuatæ.

Procuratores Gynæciorum.

Procuratores Baphiorum.

Procuratores Monetarum.

Præpositi Bastagarum.

Procuratores Linificiorum.

OFFICIVM *autem suprascripti uiri illustris Comitis sacrarum largitionum habet.*

Primicerium totius officij.

Primicerium scrinij Canonum.

Primicerium scrinij Tabulariorum.

Primicerium scrinij Numerariorum.

Primicerium scrinij Aureæ massæ.

Primicerium scrinij Auri ad responsum.

Primicerium scrinij Vestiarij sacri.

Primicerium scrinij Argenti.

Primicerium scrinij Annularensis.

Primicerium scrinij A pecunijs, & cæteros scriniarios suprascriptorum scriniorum.

Secũdocerius officij, qui primicerius est Exceptorũ.

Tertiocerius officij, qui tractat Bastagas. Quarto loco libellos tractat, & cæteros Palatinos officij suprascripti Comitis Largitionum, quotiens usus exegerit.

Qui parerent Comiti largitionum in Tabulam hanc etiam redegimus.

- *Comiti largitionum parebant.*
  - *Comites XII.*
    - *Largitionum VI. per VI. diœceses.*
      - *Orientis,*
      - *Aegypti;*
      - *Asianæ.*
      - *Ponticæ.*
      - *Thraciarum.*
      - *Illyrici.*
    - *Commerciorum IIII. per IIII. regiones.*
      - *Orientem & Aegyptum.*
      - *Mœsiam.*
      - *Scythiam & Pontum.*
      - *Illyricum.*
  - *Præfecti thesaurorum ferè in singulis prouincijs I.*
    - *Comes metallorum I. per* — *Illyricum.*
    - *Comes & Rationalis summarum Aegypti.*
  - *Magistri plures.*
    - *Lineæ uestis.*
    - *Priuatæ.*
  - *Procuratores plures.*
    - *Gynæceorum.*
    - *Baphiorum.*
    - *Monetarum.*
    - *Linificiorum.*
  - *Præpositi Bastagarum plures.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE HIS QVI ERANT SVB DISpositione Comitis sacrarum largitionum. Cap. LXXIIII.

COMMENTARIVM.

PLures in prouincijs Comitis sacrarum largitionum mandata exequebantur Palatini vocati. [a] In primis singuli Comites in sex Orientis diœcesibus, Oriente, Aegypto, Asiana, Pontica, Thracijs, & Macedonia, illustris Comitis nomine Magistris, Ducibus, militibusque atque alijs, stipendia, donave soluebant, [b] & vectigalium exactionem procurabant, qui & ipsi COMITES LARGITIONVM, sed tertij ordinis vocabantur: erant enim perfectissimi. Nam Constantinus Tertullianum virum perfectissimum Comitem diœceseos Asianæ appellat; [c] qui erat inferior Comes largitionum. Secundi verò ordinis Comites erant clarissimi. [d] Hos Comites largitionum cùm per omnes diœceses dispositos fuisse Notitia scribat, sex fuisse significat. Nam etsi supra a quatuor Vicarijs, i. Præfectorum nomine totidem diœceses rectas nominat, Orientis tamen & Aegypti quæ tractus vocat [e] pro Orientalis imperij diœcesibus à Leone, & alijs ponuntur. [f] Sub valente Saliam thesaurorum Comitem per Thracias fuisse Marcellinus & scribit. His Comitibus liber mandatorum tradebatur, quemadmodum & olim procuratoribus, qui in prouincias mittebantur Augustum dedisse Dion. [g] scribit. In libri dorso, vt ex codicibus post Notitiam Orientalem in asmarijs dispositis apparet, inscriptum erat. F.L.V.A.L.CO.S.T.R.I.IVSSI.D. quas notas ita interpretor. Fœlix liber vindicandus à Latinculo continens sacros titulos rerum largitionum, iussione diuina. Hi enim in prouincijs ad largitiones pertinentia procurabant: Valentinianum verò, qui tum in Occidente, non in Oriente imperabat per notam, V. non intelligi arbitror. Tres itaq; Vicarij Comites largitionum in Occidẽte fuisse reperiũtur.

COMITES COMMERCIORVM III. fuere, scilicet per Orientem, & Aegyptum vnus, per Moesiã, Scythiam, & Pontum secundus, per Illyricum tertius. Hi sunt negociatores, quorum Constantinus meminit, [i] cuius verba vicissim hinc lucem accipiũt, in prouincijs necessaria ad parandas Principis vestes emebant, veluti sericum, lanam, linum, purpuram, pelles, & similia, ob quorum remunerationem ab omni onere erant immunes. Negociatores, inquit, vestiarios, linteones, purpurarios, & parthicarios, qui deuotioni nostræ deseruiunt, visum est ab omni onere immunes esse. Parthicarios autem appellat, qui pelles Parthicas mercabantur, vt Cuiacius rectè exponit. De isdem negociatoribus intelligit Valentinianus ad Iulianum Comitem Orientis, [k] quos ad domum Principis pertinere scribit. Nec tantùm prædicta ad parandas vestes procurabant, sed qui in Oriẽte erant præcipuè margaritas, gemmas, & sericum pro Principis & Augustæ vsu conquirebant, & lanã, quam in Metaxalotam ad Gynæcia Principis mittebant. [l] Gratianus, [m] Toriabando Duci Mesopotamiæ, comparandi, inquit, serici à Barbaris facultate omnibus, præter Comitem commerciorum iubemus auferri. Nec de alio quàm hoc Comite commerciorum per Orientem intelligit, & explicat, quid mercaretur. sericum Aureliano imperante, cum auro cõpensabatur, &, vt credo, tempore Notitiæ. Vopisc. in Aureliano, cùm ab eo, inquit, vxor peteret, vt vnico pallio blatteo serico vteretur, ille respondit, absit, vt auro fila pensentur: libra enim auri tunc serici libra fuit. Hæc ille: ex Aegypto verò vnguenta conquirebant; Nam, vt Plinius, [n] scribit, terrarũ omnium Aegyptus accommodatissima est vnguẽtis. Argentum quoque Aegyptium, quod magno in pretio ad vasa cœlanda habebatur, & alia huiusmodi, hunc Comitem mercatum fuisse credendum est, & ad Comitatum misisse: sic adamantes, Thracias gemmas, & similia ex Scythia, Ponto, & Illyrico alij duo Comites transmittebant. Ne cui etiam purpura venderetur, aut lana, sericumve fucaretur, obseruabant. [o] Præterea operam dabant, vt à negociatoribus iusta vectigalia soluerentur: [p] & ob id in limitibus, & locis, vbi soluendum erat vectigal, stationarios tenebant. [q] Largitiones enim & stipendia ex vectigalibus soluebantur. [r] Ijdemq; prouidebant, ne aurum, aut vtilitas merces, vt ferrum, cotes ad id subigendũ, arma, sales, frumentum, vinum, oleum, aliudve liquamen ad Barbaros deferretur. [s] Nemmem deniq; Barbarorum in Romano imperio, aut Rom. subditos in illorum solo nundinari permittebant. [t] Itaq; omnibus negociatoribus Comes largitionum imperasse videtur, quorum opera peregrinas merces in Romanum solum asserri curabat. Cassiodorus. [u] Negocia tores, inquit, huic largitionum potestati manifestũ est esse subiectos; nam quicquid in vestibus, quicquid in ære, quicquid in argento, quicquid in gemmis ambitio humana potest habere pretiosum, tuis ordinationib. obsecundat, & ad iudicũ tuum cõfluunt, qui de extremis mundi partibus aduenere. Hæc ille.

His Comitibus talarium ex publico pro annonis, & capitatione exhibebatur. [x] In Occidente vnus tãtum erat Comes commerciorum per Illyricum.

PRAEFECTI quoq; thesaurorum eidem Comiti parebant, qui ex singulis prouincijs exactam pecuniam separatim conseruabant, donec ad largitionum Comitem mitteretur; neque cum aliarum regionum tributis eam commiscebant; quod & Tiberius Cæsar obseruari voluit, qui defuncto sine liberis Philippo Trachonitidis tetrarcha, eam regionem Syriæ adiecit; sed quæcunque tributa in ea tetrarchia collecta intra illius terminos seruari iussit, vt auctor est Iosephus, [y] Vnde tot factæ sunt fisci stationes, in quot prouincijs separatim tributa exigebantur, & vectigalia. Hæc erant loca in quibus pecuniæ fiscalis rationes tractabantur. Antoninus A. [z] compensationi, inquit, in causa fiscali, ita demum locum esse, si eadẽ statio quid debeat quę petit. Item Alexander A. [a] cuius ait rei precium cum bona fide esset addicta, semel fiscus acceperit, non solum emptorem ab eadem statione, sed nec ab alia quæstionem pati debere æquũ est. Idem Bassæ. [b] liberantur, inquit, fideiussores, quoties fiscus eam debitori, quam creditori, licet diuersis stationibus, succedit, vbi male à nouis impressoribus scriptum est rationibus pro stationib. Hęc ista olim Quæstorium à Quæstoribus appellabatur. Cic. pro Gn. Plancio se Thessalonicã in Quæstorium, dũ exularet, ab eo perductum fuisse memorat. Itaq; hi Præfecti exactam ex vectigalibus, & tributis pecuniam ad unum ex insigniorib. prouinciarũ oppidis mittebant, vbi tam diu conseruabatur, donec ad Comitatum Principis transmitteretur. Gratianus, [c] omnem, inquit, pecuniam auri, vel argenti, & reliquarũ specierum, quæ sacris largitionibus ex more pendun tur, statim, vt exactio fuerit celebrata, ad thesauros vniuscuiusq; prouincię, vel ad proximos referri, sub obsignatione tabularij, cęterorumq;, quos sollicitos esse debere præcedentia iussa decreuerunt, & thesaurorũ præpositis confignari præcipimus, vt exinde ad sacrũ comitatum integer oium titulorũ numerus dirigatur. Hæc ille. Tabularius autẽ, cuius meminit, erat Numerarius, qui sub Præside rationes vectigaliũ ad largitiones pertinentium scribebat. [d] In exigendis vero tributis hæc forma obseruabatur. In singulis ciuitatib. ex ordine Decurionum vnus eligebatur, susceptor vocatus, qui indictum cuiq; aurũ susciperet, [e] & ille thesaurorũ Præfecto statim mittere tenebat. Gratianus A. [f] Diu, inquit, minimè penes ipsos suscepto res maneat tacta collario, sed statim quodcunq; à prouincialibus fuerit exsolutũ sacris thesauris inferatur. Hæc ille. Hæc largitionum pecunia rhedis cursus publici ad Comitatum mittebatur 500. auri libris, mille verò argẽti rhedæ impositis, [g] quam duo palatini cum

[a] l. 1. C. & off. eõ. sacr. largi. l. 3. C. de diuer. offic. cubric. C. de palatin. sacr. largit.

[b] l. 3. C. de milit. veste.

[c] in l. 3. C. fini. segund.

[d] l. 2. C. de primi. schol.

[e] in l. 1. C. vt omnes, tam ciuil. q̃ milit. iud.

[f] in l. 1. C. vt nemo ad suum patrocinium.

[g] lib. 29.

[h] lib. 55.

[i] in l. negociatores. C. de exuf. munet.

[k] in l. 1. C. & epi sco. audi. quæ est pars. l. 1. C. de merca. & cõmet.

[l] l. Iotas. C. de murileg.

[m] in l. 2. C. q̃ res vendi. non poss.

[n] lib. 13. c. 3.

[o] l. 1. & 2. C. ne res vẽd. non poss.

[p] Loium. l. ex stratione, cũ duobꝰ seqq. C. de vectigal. & commiss.

[q] l. vniuersi. C. eo. tit.

[r] l. pen. C. eo. tit. de vectig. cõmiss.

[s] l. cote, in pen. ff. de publ. & vectig. l. 2. & vlt. C. de commerc. & mercatorib. l. 1. & 2. C. quę res export. non deb. l. 2. & vlt. C. de commerc. & mercat.

[t] de comite largitionum.

[x] l. vnic. C. de meno. & capitat.

[y] lib. antiq. cap. 9.

[z] in l. 1. C. de stipendiis.

[a] in l. 1. C. de stipendiis quam quis sibi dixit erogari.

[b] in l. 2. C. de solutionibus.

[c] in l. 1. C. de meno. largit. lib.

[d] l. 2. C. de numerar.

[e] l. 4. C. de fide pto. & xerar.

[f] in l. diu. C. eo. tit.

[g] l. 48. si numos. C. Theo. de cursu pu publ.

[1] l. 1. C. de antipubl. profecu.

[2] l. 1. C. de exact. tribut.

[3] l. appartores. C. d. tit.

[4] l. 1. C. de spo. publ.

[5] in l. vniuerſi. C. de vectigalib.

[6] in Tiberio c. 49.

[7] in l. 1. & l. 4. C. de fugit.

[8] l. 6. ff. de cnſtruct. vect. l. vlt. l. 1. ff. de mun. & honor.

[9] in l. 1. C. de ire marchas.

[10] l. duos. C. de ſuſcep. & arcar.

[11] in l. 1. C. de ſuſcep. præpo. & arcar.

[12] l. 14. C. Theo. de diuer. offic.

[13] l. pe. C. de can. largit. tit.

[14] in l. 2. C. de patr. fact. largit.

[15] lib. 29.

[16] l. primatę. C. murileg.

[17] in l. vlt. C. Theo. de diuer. offic.

[18] in l. vlt. § pe. C. de diuer. offic.

[19] Cod. de metallariis & metallis & procuratoribꝰ. metallarum.

[20] in l. 2. & l. penult. C. de metallar.

[21] l. 9. & 11. C. Theo. de indulgebitor.

[22] l. 1. C. de metallar. & Pollux.

[23] lib. 33. cap. 4.

[24] in l. fanilegii. § vlt. ad l. Iul. peculat.

[25] in l. 5. dec. 5.

[26] lib. 33. cap. 4.

[27] l. procuratores. C. de metallar.

[28] l. 1. 7. C. Theo. de metalla.

[29] lib. 37. cap. 4.

[30] lib. 19. cap. 18.

[31] l. 1. fcire debemus. ff. de verbo. obli. l. in fraudẽ. § fi. ff. lib. ff. de iure fisc.

[32] l. 1. 7. C. vbi cau. fiscali.

[33] l. 1. 7. C. de mod. mulct. l. 1. 7. C. de municip. & cotum. l. vniuerſi. C. de ſunt. rei priuil. l. placuit. C. de col lat. fun patrimo. in lib. 11.

[34] l. 1. C. de metallar.

[35] l. 1. 7. C. de mod. mulct. l. 1. 7. C. de municip. & cotum. l. vniuerſi. C. de ſunt. rei priuil. l. placuit. C. de col lat. fun patrimo. in lib. 11.

eum tribus seruis sequebantur, neque hi cum auertis, seu peris, vel manticis onus plus quingentarum librarum habere poterant. [x] Qui exactam ad locũ thesaurorum pecuniam comitabantur, prosecutores auri publici vocabantur, qđ non nisi iussione Comlargi. prosecutoria dicta facere poterant, [b] Ne verò confusio nasceretur, tabularius comitatus, omniũ. qui tributum vel canonem soluere debebant, nomina scribebat, & Ducenarijs, sexagenarijsque apparitoribus exigenda tradebat, [c] illi exacta suscepturis dabant. [d] Is soluenti, vt rutus esset, apocham faciebat, in qua nomen soluentis, summa, causa solutionis, dies, consul, & mensis continebatur, [e] & statim ad locum thesauri exacta pecuniam mittebat. Vectigalia vero pro mercib. aduectis stationarij milites opportunis locis dispositi exigebant, eodem modo apocham scribebant, exactamque pecuniam ad Præsidem mittebant, inde ad Thesaurensem dirigebatur. Cõstantinus Iunio Rufo consulari Aemiliæ, [f] prouinciales, inquit, pro rebus, quas ad vsum proprium, vel exercendi ruris gratia reuehunt, nullum vectigal à stationarijs exigant. Quæ vero negociationis gratia portantur, solitæ præstationi subiugamus, capitali poena proposita stationarijs & vrbanis militibus, quorum anaritia id tentari firmatur. Hi milites antiquitus nõ modo per Italiã, sed & per prouincias ad arcẽda latrocinia erant dispositi. Tranquil. [g] tuendæ, inquit, pacis a craſſaturis, ac latrocinijs, seditionumque licentiæ curam habuit, stationes militum per Italiam solito frequẽtiores dispouit. Hæc ille. idem & Iureconi. [h] Græci irenarchas vocant. [i] & a fin gulacum ciuitatum decuriombus ad fuæ vrbis territoria custodienda eligebantur. Honorius. [k] Irenarchæ, inquit, qui ad prouinciarum tutelam per singula territoria factum fuere concordiam, a decuriomb. iudicio præsidum nominentur. Præfectus Prætorio & ipse in prouincijs suos thesaurorum Præfectos habebat: [l] qui pecuniam a se impendendam susciperent, & ad suam arcam transmitterent. Eodem modo in Occidente XII. in diuersis prouincijs thesaurorum Præfecti recensentur, præpositi appellari, prout etiam vocantur in iure, [m] qui verò præfatam pecuniam thesaurum dictam custodiebant, Thesaurenses sunt appellati, [n] Leo A. arcarios vocat, [o] Vulgus Italicum Thesaurarios. Earum Præfecti quandoque Comites appellantur. Gratianus A. ad Titianum Comitem I. Largitionum: [p] Nullus, inquit, Thesaurensis, vel officialis Comitis thesaurorum semel deprehensus exertor multiplam reperatq; cui cõsonat & Marcellin. [q] Salia, ait, thesaurorũ, paulo ante per Thracias Comes. Cum vero pecuniam Principis hi Præfecti tractarent, eam attingere non poterant, nisi prius de Principis indemnitate latisdedissent. Theodosius A. [r] Thesaurorum, inquit, Præpositi non ante ad rẽ sacri ærarij procurandam permittantur accedere, quam fatidationibus dignis eorum administratio roboretur. In scrinio epistolarũ, literis a Principe subscriptis tam ipsi quam eorum Thesaurenses probandi erant. Idem Theodosius ad Archatium Comitem l. Largit. [s] Comitum, inquit, thesaurorum dioeceseos prouectiones, & ipsos Thesaurenses, vetus obseruatio dexteræ principali referamus. Quib. verbis subscriptionem dexteræ Principis faciendam intelligit. Nec aliud Leo A. sensit. [t] cum thesaurensium classis meminit, quę & ipse a Principe in scrinio epistolarum comprobari præcipit: classem enim forte non nauium, vt vulgo putant, sed Thesaurensium multitudinem appellat.

COMES METALLORVM, per Illyricum eidem largitionum comiti iuberat, qui ex auro in metallis inuento portionem Principi debitam exigebat, in fluminibus enim uel fodinis aurum legentes, singuli octo, uel septenos auri scrupulos pro locorum consuetudine largitionibus inferebant, quemadmodum Valentinianus A. ad Cresconium comitem metallorum scribens definiuit. [u] Est autem scrupulus uicesima quarta pars unciæ uulgo caratum appellant, seu terria pars dragmæ, idest duo oboli. Hoc uero aurum non obryzum aurileguli pendebant, sed in balluca, quæ est arena aurea & eius qualitatis, ut non coquatur. Græce χρυσὸν ἄμμον. dicta. [x] Sunt autem aurileguli non qui terram effodiunt, sed qui aurum inuentum manu legunt, quod cuiquæ facere concedebatur, modo tertiam vt dixi dragmæ partem largitionibus quotannis inferret; aliqui enim aurum inueniunt in massa, aliqui arenam, quæ balluca uocatur. Plinius. [y] Aurum arrugia quæsitum non coquitur, sed flatum suum est. Inueniuntur ita massæ, nec non in puteis, etiam denas excedentes libras, palacras in Hispania, alii palacrinas, idem quod minutum est, balucem uocant. Hæc ille. Nil autem arrugia, quasi auri rugia, idest scalptura, ubi aurũ scalpitur non effoditur. Habebat & sua in prouinciis metalla Princeps, ex quibus aurum & argentum Comes colligebat: Vlpianus. [z] Si quis inquit, ex metallis Cæsarianis aurum, argentumue furarius fuerit, exilio uel metallo, prout dignitas est perionæ, punitur. Creabatur hic Comes per Illyricum, vbi magna metallorum copia effodiebatur [a]. Anno enim ab urbe condita DXCVII. M. Aemilio. & C. Popilio Cos. metalla in Macedonia inficta fuisse Cassiodorus scribit, & Liuius [b] metalli Macedonici ingens uectigal fuisse refert: auctor est Plinius, [c] in superficie terræ in Dalmatia aurum abundasse. Inuenitur, ait, aliquando in summa tellure rara felicitate, ut nuper in Dalmatia Principatu Neronis singulis diebus etiã quinquagenas libras fundens. Hæc ille. Sub eo clímate, est Dacia mediterranea, Macedonia, Moesia, seu Dardania, [d] quibus in locis ex ciuitatum ciuibus, metallorum procuratores creabantur, qui et fodiendis metallis præerant, quibus hic Comes imperabat. Cum uero multi in Illyricum, & Macedoniã ad quærendum aurum uenissent, Valentinianus edicto eos abire iussit. [e] Hic comes, & alia metalla procurasse uidetur, cum generaliter metallorum Comes uocetur, & si in Occidente huic Comes auri appellatur. Celebrantur in Oriente Docimenum, & Troadense metalla in Phrygia, & Proconnense in Propontide. [f] Hunc Comitem Valentinianus hac uoce compellat. [g] LAVDABILITAS TVA.

COMES ITEM RATIONALIS SVMMARVM AEGYPTI, eidem Comiti largitionum obtemperabat. Is mittebatur to Aegyptum, ut bona caduca, vel alio modo ad fiscum deuoluta inquireret, Πρὸς ἀγγελτικὸν. priuatarũ appellatus, quemadmodum Strabo refert. [h] Nullã ab initio iurisdictionem habuit, sed postea dignitate auctus, & Comes, ac Rationalis summarũ dictus, amplioré administrationem obtinuit, cum. n. sericum, byssus, margaritæ, gemmę, ac diuersi generis aromata ex India, Arabiaq; in Aegyptũ quotannis veherentur, quæ millies centena millia sexterciũ absumebant, ut ait Plinius, [i] ob id centies quinquagies centenũ milliũ uectigalia secundũ Strabonẽ, ex maxima ibi essent uectigalia secundũ Strabonẽ, centies quinquagies centenũ milliũ uectigalia secundũ Strabonẽ, reorũ prouentum Romanis Aegyptus dabat. Itaque propriũ ibi Rõmalem poni oportuit, quem Comitis titulo honestatũ, summarum Aegypti uocarunt; ita pecuniæ quantitate appellabant. [k] Constantinus. [l] summę rei Rõnalem, Bulephorũ uocat: quandoque absolute Rõnalis dr. [m] aut procurator. Lampridius in Alexandro, ubi aliquos uoluisset, uel rectores pro uinciarũ dare, uel præpositos facere, uel procuratores id est rõnales ordinare, nomina eorum propone bat. Capitolinus in Clodio Albino: Ad procuratores meos hueras missi, quas ipse signatas accipies signis Amazonię, & cum opus fuerit rationalib. dabis, ubi rõnales uocantur procuratores. Hi splendidis uestibus induebatur. Marcellin. [n] Euenerat his diebus, inquit, ut ad demendũ Imperatoris capillũ tõtor ue nire præceptus introiret, quidam ambitiose uestitus, quo viso Iulianus obstupuit, ego, inquit, nõ Rõnalẽ iussi, sed tonsorẽ acciri. In Occidente XI. rõnales diuersarũ prouinciarũ erant instituti: In Oriẽte hic solus nominatur, cum tũ eos multos esse oportuerit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnde aliqua deesse existimo. aut Comites largitionũ qui erant in prouincijs, eorũ fungebãtur officio. Tacitus n. Lucilliũ Capitonẽ sub Tiberio Asiæ procuratorẽ fuisse scribit, Catũ Decianũ Britanniæ. [a] sub Claudio Cappadociæ Iuliũ Pelignum, & Iuliũ Colonũ Ponti. [b] sub Nerone Mauritaniæ Luceium Albinũ, [c] Dalmatiæ Corneliũ Fuscum. [d] Pollio [e] Zosimone imperante Valeriano Syriæ procuratorem nominat. [f] Alexander imperator, inquit Lampridius, rõnales circo mutabat, ita vt nemo nisi annum cõpleret, cosos; si boni essent, oderat, malũ necessarium vocans.

MAGISTRI præterea LINEAE alias Linteæ vestis sub eodẽ Comite erant, qui Linteariis seu limiſarijs, [g] lintea, mappas, mantilia, indusia, & huiusmodi vestes lintas facientib. præerant. Hi officies cõditionales erant. i. cõficiendis, & texẽdis linteis, seu vestib. lineis, ipsi & eorũ liberi perpetuo manebant ob noxij. Linteę vestis magistria Theodosio A. vocãtur quos iubet cauere [h] rem sacri ærarij aliuam fore. Vestes aũt appellantur quæcunq; induendi, præcingendi, amiciendi, insternendi, injiciendi, accubandiv̄e causa parata sunt, inquit Vlpianus. [i] Quia vero hæc ex pertinia vectigalia cõparabantur, sub dispositione Comitis largitionũ erant. Horũ magna fuit administratio, cũ non modo lineas vestes ad induendũ, sed & linteas, mantilia, papiliones, pro anla & mansionibus, & similib. pararent. Linteorũ artifices a Valentiniano linteones, [k] a Theodosio lintearij appellãtur. [l] Lineas vel amictoria antea rhedis curtis publici ad Comitatũ vehebant, postea staturũ est, vt angãrijs, vel nauib. dirigerentur; solæ delicatæ vestes, & linteamen amictorium ad vsum Principis sub mille librarum põdere rhedis mitebãtur. [m] Magistri lineas vestes fieri procurabant, & factas custodiebant, quarum numerus in scrinio sacri vestiarij scribebatur sub eius primicerio; procuratores etiam gynecorũ texendis vestibus studebant.

In Occidente pro Magistris lineæ vestis scribitur Comes vestiarij, qui has vestes lineas procurabat, aut conserebat, & inter Cubicularios ab Honorio Augusto connumerantur. [n] Vestiarium autẽ, inquit Suidas, locus est, in quo vestes reponuntur.

PRIVATAE MAGISTRI, à Notitia appellari sub eodẽ Comite prædictis annectebantur, qui alias species ad Principis vestes conficiendas, præterquam lineas curabant. Lanã n. & sericũ, ad tapeta, vestes, aulea, lectos, tiragulas, & papiliones, pecti, & ad opus perducti, vnuesquisq; vestem confici studebãt. Hos procuratores Cõstantinus A. appellat, [o] Procuratores, inquit, rei priuatæ, per quos priuata nostra substãtia tenuatur, & species gynecij confectę corrumpuntur, suffragijs abstinẽas, i. precio hoc officiũ non emãt. Quia vero & ipsi res Principis tractãbãt, priusquam hoc munus exercerent, satisdare tenebantur, sicut & præcedẽtes. Theodosius ad Comitem sac. largit. [p] Primatæ, an, vel linteæ vestis Magistri nõ ante ad rẽ sacri ærarij procurandã permittantur accedere, quam satisdationib. dignis eorum administratio roboretur. Nõnc ad procuratores est veniendum.

PROCVRATORES GYNAECIORVM eiusdẽ ămis erãt, qui textoribꝫ vestiũ Principis præerãt. Valentinianus A. [q] Auratas, inquit, ac tericas paragaudas auro intextas viriles, primaris vsib. cõtexere, cõficereq; prohibemus, & a gynecijs tantũ nostris fieri præcipimus. A Theodosio procuratores textrinorũ vocantur. [r] Gynecium Cõstantinus [s] & Notitia appellant cõclaue, idest locũ interiorẽ ædiũ, in quo mulieres degere solent. & opera textoria, & muliebria exercere vt apud Procopiũ [t] & Vitruuiũ legitur. Id & textrinũ vocabatur. [u] Vnde gyneciarij dicti, qui hæc muliebria opa cõficiunt. [x] i. aulęa, stragulas, capeta, vestesq; auro depingentes texebant; interhas erãt holoberæ. i. toræ holosericæ, seu totæ ex serico constantes, heros. n. sericũ Italsamon [y] interpretatur. Erãt & auratæ. i. auri subtegmine intextæ, Virgil. [z] Fert picturatas auri subtegmine vestes. Et paragaudę seu sericeæ auro intextæ, forte [a] a parando gaudio dictæ, [a] quæ ad primatorũ vsum fieri nõ poterãt. [b] Primus huiusmod: vestes Aurelianus induit, ut auctor est Europius. Hi a Gratiano, [c] aurifices specierũ vocantur; (species. n. pro vestibus Iege in iure accipiuntur.) quas illi tyronib. dãdas texebãt. Militibus vero solidus pro chlamyde a prouincijs conferebatur. [d] Aliqui ex his aurificib. ferus erãt. [e] Sed liberi nec ipsi, nec eorũ posteri a seruitute texẽdi exiti poterant. [f] Ex fundis Tamiacis, qui a Comite domorũ in Cappadocia administrabantur, impensæ in gynæcia facię fuisse uidentur, cum ab eo quõque conuthonem paterentur. [g] Textrinorũ procuratores pecuniã Principis ad emendã & texendam materiã tractabãt, & ideo antequam eis hoc officiũ cõmitteretur, ut alij, latisdare tenebãtur. [h] Pro Gynæcijs Cynegia, quibus transpositis literis, in Occidente mendose scribitur, vbi erant in diuersis prouincijs gynecia numero quindecim, quæ hic non distinguuntur.

PROCVRATORES BAPHIORVM eidẽ Comiti parebant. Est autem Baphium officina in qua lana, aut sericũ muricę tinguntur. [i] Lampridius, [j] Purpuræ, inquit, ciarissimę nõ ad vsum suũ, sed ad matronarũ, si quę aut potierę aut vellẽ; certe ad vẽdendũ grauissimus exactor fuit, ita vt A lexãdrina purpura hodie quoq; dicatur, quæ vulgo probiana dr, iccirco qꝺ Aurelius Probus baphijs præpositus, id genus muricis reperisset. Hæc ille. Plura erãt in Oriẽte baphia, quib. singuli prẽerant procuratores, [m] sed celebriora fuere in Phoenicia, ad quę certis rpib. quinũ de scrinio tabulariorũ, sexũ de scrinio canonũ, & ie primũ de scrinio exceptorũ Theodosius mitti iubet, vt nundinas purpurę peruideat. [n] Ab alio. n. q̃ Principe emi non poterat. Hic procurator Tyri degebat. Eusebius. n. Cęsariensis [o] scribit Dorotheum Emmuchũ, qui postea Antiochię presbyter fuit, purpuræ apud Tyrũ tingendę prefuisse. Is a Iuliano apostata martyrio est coronatus. [p] Horũ procuratorũ præcipuũ erat officium curare, ut recte sericũ aut lana tingeretur, mox scite in fila redacta texeretur: q neq; in ex folliculis aqua talida immersis sterici fila eo tpe in rhumbũ euoluebantur, sed depecti folliculi in meta xã redigebantur, mox nebantur; & ideo metaxam a nemate tereteo Martianus [q] distinguit. Id & posta fignificat. Velleraq; ut folijs depectãt tenuia teres. Baphiarij seu tinctores, & ipsi cõditionales, nõ poterãt ab ea arte, aut eorũ liberi discedere. [r] Procuratores baphiorum quemadmodum & superiores latisdare tenebantur ie fideliter officio functuros. [s] In Occidente nouem diuersorum baphiorum in IX. prouincijs procuratores numerãtur, qui hic nõ distinguũtur.

PROCVRATORES etiam MONETARVM eiusdẽ Comitis auctoritate pecuniã cudi curabant. Cassiodorus [t] vt figura, inquit, vultus nostri metallis vsualibus imprimatur, monetã facis de nostris pib. futura tecula commonere. Hęc ille. Sex tantum in locis moneta cudebatur in Occidẽte, vbi quot in vrbibus pecunia percutiebatur, totidẽ monetarum procuratores creabantur. Hic vero, vbi vel quot essent monetarię officinæ, non apparet. Marcellinus [u] & ipse hos procuratores appellat. Pari sorte, inquit, procurator monetę extinctus est. Sed alibi [x] monetę prępositum vocat. Theodosius [y] magistratum æris, cui annuũ stipendium in ære solui pro annonis & capitatione iubet. Solidos aũt cudebãt, quorũ lex faciebãt vnciã auri, & 72. libram. [z] Sed hũc nõ ab re fuerit alia quã aurei argenteiq; numismatis percutiendi rõnem aperuisse. Et vt ab auro incipiamus, cõstat eius libram in vncias XII. diuisam fuisse, & aureos pondo sextæ partis vnciæ auri Valẽtiniano imperante percussos. Itaq; lex solidi seu aurei unciã auri faciebãt, & 72. libra, [a] & ob id aureus qnque sextula uocatur a Grecis numisma dicta: Cõstantinus uero septem solidos quaternorũ scrupulorum uncię põdo esse iussit. [b] Inuentũ postea est numisma duorũ, quatuor, sex, & decem aureorum, & Heliogabalus bilibres centum aureos pendẽtes numos percussit, quos Alexander contiauit. Lãpridius. [c] Formas binarias, ternarias, quaternarias, & denarias ẽr, atq; amplius vsque ad bilibres, & centenarias, quas Heliogabalus inuenerat, resolui præcepit, neq; in vsu cuiusquã versari, atq; ex eo his materiæ nomen indutum est. ita etiã appellant Constãtinus. [d] & Valentinianus. [e] Addit Lampridius Alexandrum semisses, & tremisses inuenisse, i. diuidiũm aurei, & trientẽ propter eos, qui pro vectigali eas aurei partes soluere cogebãtur. Hi postea semper percusi & in vsu fuere Arcadius. [f] Fortissimis, inquit, militibus non binos tremisses pro singulis chlamydibus, sed solidos aureos præstari præcipimus. Eiusdem tremissis & Anastasius meminit. [g]

Libraquoque argenti est pondus minæ continens drachmas cẽtũ, denarios 84. [h] quæ & ipsa in vncias 12. diuiditur, vncia in duos stateres, seu duas semuncias, stater in duos siclos, vt siclus sit quarta vnciæ, qui duas drachmas cõtinet, itaq; drachma est octaua vnciæ, nam octo drachmæ faciunt vnciam. [i] Quare singuli aurei duas argenti vncias æquabant, & lex auri seu uncia auri librã argẽti, quod & Placo in Hipparcho in fine tradit: & id Valentiniano Imperante, obseruabatur. [k] Arcadius verò aurũ coarctauit, voluitq; quinq; solidos argenti librã æquare, [l] si codex non est mendosus, & proquinq; nõ est legendũ sex, plerunque. n. in notis numerorum error committitur: Vncia vero argenti respondet 10. libris æris, & 10. libræ æris aureo. [m] Hęc ratio olim in officinis monetarijs obseruabatur, quæ & hodie est in vsu. Quot verò formæ monetæ cuderentur, nimis longum esset referre, cum pro tempo: ũ varietate diuersas formas acceperint. Antiquitus nota assis ærei fuit ab vna parte Ianus geminus, ab altera rostrum nauis. [n] Denarius argenteus ab vno latere caput mulieris armatæ habebat, cum hac nota 10. quæ significabat illum esse denarium, qui olim decem asses ualebat, & si postea auctus est ad 16. Ab aduecta parte plurimũ biga, aut quadriga erat impressa. Sextertius, paruus numus his literis imprimebatur IIS. quę denotabãt eum assibus duobus cum dimidio permutari. Victoriatus habebat uictoriam impressam mulierem alatam manibus coronam collẽs cum littera V. quæ significabat quinque assibus eum olim æstimatum fuisse. Hæ florente Republica Romana monetę percunebãtur. sub Imperatoribus, eorũ vultus ab una parte imprimebãtur. [o] Constantinus in aurea parte crucẽ percussit. [p] quæ illi ab Angelo demonstrata victoriã cõtra Maxentiũ dedit. eadem in aureis numis Valentiniani, qui sunt apud me, cernitur querna corona redimita, cui pila est infixa. Id ciuicam coronã sanctissimę cruci conuenire significat, quæ non unum ciuem sed totum orbẽ seruauit. idem signum percussit Arcadius cum litteris A. & ω. quæ principium omnium, & finem esse illum, qui crucifixus est, portendit. Post Notitiam ubi de numismaris agitur, quædam notæ impressę apparent, quæ ibi declarabuntur. Hic pauca attigisse sit satis. Monetas cudentes & ipsi erant huic arti cum uxoribus & liberis obnoxij. [q] Nec illis quisquã sine probatoria, i. Principis comprobatione poterat aggregari. [r] Auctor est Suidas, Aureliano imperante a monetarijs monetas adulteratibus, Fœlicissimum monetarum procuratorẽ occisum, & graue bellum motũ, quod uix extingui potuit. Idẽ Aurel. Victor. Vopus, & Eutropius. [s] Ad fabricandam monetam prouinciales carbones conferre cogebantur. [t]

PROCVRATOR VICESIMAE Hæreditatum olim in omnibus prouincijs fuit, undemagnus fisco reditus proueniebat, & pluribus in marmoribus legitur, procurator XX. H. i. procurator uicesimæ hæreditatis, & in hac F. CLAVDIO T. F. GERMANO CVRATORI TRIVMPHI FELICISSIMI GERMANICI SECVNDI IMP. CAES. FL. DOMITIANI AVGVSTI EXORNATO SACERDOTI SPLENDIDISSIMO PONT. MINOR. PROC. XX. HAER. YMBRIAE, TVSCIAE, PICENI, BRVT. CALABR. ET APVLIAE ITEM. M. F. CL. PRISCO SACERDOTI TITIALI. PR. INTER CIVES ET PEREGRINOS TR. PL. QVAESTORI PR OC. AVG. XX. HAERED. & in alio marmore Firmi in Piceno, & Sæpe alibi. Aliquãdo hi procuratores hæreditatum uocabantur. ad quos Antoninus Caracala scribit, [x] ut harum hæreditatum, usuras debitas exigant, solebãt uero uicesimæ reditus plurimũ locari publicanis Plinius, [y] a publicanis partẽ uigesimã emisti, Hoc uectigal Augustus ad alẽdas XXV. legiones instituit, tanquã hoc faciẽdũ inuenisset in cõmẽtarijs C. Iulij Cæsaris, quo quisquã hæres, qui de functo ualde propinquus nõ fuisset, & hæreditas nimis tenuis nõ esset, uicesimam soluere cogebatur, ut auctor est Dio, [z] & id lege Papia introduxit. Tãtiq; hic prouẽtus est habitus, ut duos libros ad legẽ uicesimam hæreditatis Æmilius Macer composuerit, quemadmodum ex diuersis Pandectarũ locis in eius legum inscriptionibus apparet. [a] Antea ẽr primus A. Osilius in hanc legem scripserat, ut Pomponius refert. [x] Nerua & Traianus in quibusdã hoc onus arctarunt, quod in Panegyrico Plinius commendat, & alias de ea leges M. Antoninus tulit, ut auctor est Capitolinus. Demum Gratianus hãc uicesimam penitus iustulit, quemadmodũ Ausonius in gratiarum actione ad eum refert. Quare Iustinianus eam ante sublatam fuisse tradit. [y] itaque nulla huius procuratoris hic mẽtio habetur, cum tñ hæc scire ad aliquarum legum notitiã conducat, prętermittenda non esse duxi.

PRAEPOSITI BASTAGARVM eidẽ comiti parebãt. Bastaga est onus transferendi res publicas aut Principis, [b] a quo nemo tempore expeditionis, nec domus Imperialis, nec ecclesia excusari poterat. [c] Pro modo uerò ingerum, quæ habebat quisque onerabatur. [d] Onus publicum uocatur, [e] quod Phauorinus βάσαγον interpretatur. Vnde bastagarij erant, qui equis aut mulis res publicas ad præscripta cuiusque prouinciæ loca deducebant, [f] nec id munus nisi elapso tempore sibi definito deferere poterant. [g] Erant & milites qui eas præsidij causã comitabantur. Nam in Occidente legio III. Italica, sub Duce Rhetiæ transuectioni specierum erat deputata, ut in eo Notitia refert, quę bastagam, transuectionem specierum appellat. In primis uerò nauicularij frumentum quotannis Alexandriam, & Constantinopolim deferre tenebantur, [h] quod erat 800. miriadum artabarum, seu medimnorum Atticorum: ita interpretor Edictum [i] Iustiniani. Hæc transuectio pia embola uocabatur. [k] Deferebant & uestes Principis, sericum, purpuram, byssum, margaritas, lapillos, gemmas, & alias species Indicas, uel Arabicas, [l] arma, annonam, & cætera militibus necessaria, [m] quę bastagæ Prepositus ad loca prescripta deferri curabat. Aliqui, priuilegio ab hac functione erant immunes, prout Syrię cohortales. [n] Dicta est autem bastaga à βαστάζω quod est porto. Alij bastagma rectius dici putant: Necessitas transuehendi angaria dicebatur, de qua supra in cursu publico est dictum. Bastagas indicebat Tertiocerius officij Comitis largitionum, & singulę singulos habebant Prepositos. In Occidente quatuor recensentur singulis annis bastagę: quę in Orientem tendebant. Alię quatuor, quę in Occidentem: & si ibi codex est mendosus.

Vltimi sub eodem recensentur PROCVRATORES LINIFICIORVM, lympharij, [o] uel linifices uocati, & differunt a Magistris lineæ uestis, q linũ ipsum pecti, mũdari, excclij, & in uestes cõserti facebãt. Hi rude linũ procurabãt, & potius linteę nõ lineę vestis magistri sunt appellãdi, ut uocat Theodosius. [p] Qui hãc artẽ exercebãt ab ea. neq; ipsi, neq; uxores, neque liberi poterant eximi: cõditionales. n. erant. [q]

Quot essent hi procuratores non exprimitur. In Occidente duo erant; unus Viennæ in Gallijs, alius Rauennæ in Italia. Erant igitur Comites VI. largitionum per dioeceses: Alij V. illidem in prouincijs ob diuersas merces emendas & metalla. Plures thesaurorum præfecti. Rationalis unus Aegypti. Plures lineæ uestis, & priuatæ procuratores Magistri plures & procuratores, qui operibus faciendis instabant, & plures diuersis bastagis præpositi, qui omnes comiti Largitionum parebant. Nunc eius officium, quod ex scriniariis conflabat, est explicandum. Hi prędictorũ rationes; & acta scribebant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

OFFICIVM SCRINIORVM XI.
COMITIS LARGITIONVM.

- Primicerius totius officij.
  - Secundo cerius officij, & Primicerius exceptorum perfectiſſimus ordinis ſecundi, ſub quo
    - Ducenarij ſecundi.
      - Tertiocerius officij baſtagias tradit.
      - Quartocerius officij libellos tractat.
    - Centenarius, Primicerius inſtrumentorum perfec. ordin. ſecundi.
    - Epiſtolares perfectiſſ. II.
    - Formæ primæ perfect. XXXVI.
    - Formæ ſecundę perfect. IIII.
    - Formę tertię perfect. III.
  - Primicerius Numerariorum perfectiſ. ordin. tertij ſub quo
    - Ducenarius perfectiſſ. ord. tertij. I.
    - Centenarij perfectiſſ. II.
    - Epiſtolares perfectiſ. II.
    - Formæ primæ perfectiſ. III.
    - Formæ ſecũdæ perfectiſ. I.
    - Formæ tertię perfectiſ. II.
  - Primicerius tabulariorum perfect. ordertij idem Centenarius exceptor.
    - Ducenarius perfectiſſ. I.
    - Centenarius perfectiſ. I.
    - Epiſtolares perfectiſ. I.
    - Formæ primę perfectiſs. III.
    - Formæ ſecundæ perfect. V.
  - Primicerius canonũ perfectiſ. or. tertij.
    - Ducenarius perfectiſ. I.
    - Centenarius perfectiſ. I.
    - Epiſtolares perfectiſſ. II.
    - Formæ primæ perfectiſs. IIII.
    - Formæ ſecundæ perfectiſ. IIII.
  - Ducenarius Mittendariorum perfectiſſi. ord. tertij.
    - Centenarij perfectiſs. II.
    - Epiſtolares perfectiſſ. VIII.
    - Formæ primę perfectiſs. VI.
    - Formæ ſecundæ perfectiſſ. XXXIII.
  - Primicerius perfect. ord. tertij.
    - Aureæ maſſæ in qua
      - Secundo cerius perfectiſ. I.
      - Ducenarij perfectiſ. II.
      - Centenarij perfectiſ. VI.
      - Epiſtolares perfectiſ. IIII.
    - Præfecti aurificum ſpecierum.
      - Præfectus perfectiſs. I.
      - Ducenarij perfectiſ. IIII.
      - Centenarij perfectiſs. VI.
      - Epiſtolares perfectiſ. VIII.
      - Formæ primæ perfectiſ. XVII.
      - Formę ſecundę perfectiſ. IIII.
    - Aurificum ſolidorum.
      - Ducenarius perfectiſ. I.
      - Centenarij perfectiſſ. VIII.
      - Epiſtolares perfectiſ. VI.
      - Formę primę perfectiſſ. IX.
      - Formæ ſecundæ perfect. XXX.
    - Sculptorum, & aliorum aurificum perfectiſſimus.
      - Centenarius perfectiſ. I.
      - Epiſtolares perfectiſ. V.
      - Formæ primæ perfectiſ. VI.
      - Formæ ſecundæ perfect. XXIII.

Primi-

- Primicerius totius officij.
  - Primicerius ſcrinij auri ad reſponſum perfect. or. primi.
    - Secundo & tertio, cerij perfectiſſ. ordinis 2. II.
    - Ducenarius perfectiſs. I.
    - Centenarij perfectiſs. II.
    - Epiſtolares perfectiſſ. III.
    - Formæ primæ perfect. IIII.
    - Formæ ſecũdę perfect. II.
    - Formę tertię perfectiſ. I.
  - Primicerius ſcrinij a Miliarenſibus perfectiſſimus.
    - Ducenarius perfectiſſ. I.
    - Formæ primæ perfect. I.
    - Formæ ſecũdæ perfect. II.
    - Formæ tertię perfectiſ. III.
  - Primicerius ſcrinij perfectiſſim. ordinis tertij.
    - Veſtis
      - Secundo cerius perfectiſſ. ordinis ſecundi. I.
      - Ducenarij perfectiſ. II.
      - Centenarius perfectiſſ. I.
      - Epiſtolares perfectiſſ. II.
      - Formæ primæ perfectiſ. VII.
      - Formæ ſecundę perfect. X.
      - Formæ tertiæ perfectiſ. IIII.
    - Officialium ſacrarũ veſtiũ.
      - Ducenarij perfectiſſ. III.
      - Centenarij perfectiſ. III.
      - Epiſtolares perfectiſſ. I.
      - Formæ primæ perfectiſ. XII.
      - Formæ ſecundæ perfect. X.
      - Formæ tertiæ perfectiſ. VIII.
    - Deputatorum ſacræ veſtis.
      - Perfectiſ. ord. ſecundi. II.
      - Ducenarij perfectiſ. II.
      - Centenarij perfectiſ. II.
      - Epiſtolares perfectiſſ. II.
      - Formæ primæ perfect. II.
  - Primicerius ſcrinij ab argento perfectiſs. ord. ſecundi.
    - Epiſtolaris perfectiſ. I.
    - Formæ primę perfectiſ. VI.
    - Formæ ſecũdæ perfect. III.
    - Formæ tertię perfectiſ. I.
  - Primicerius ſcrinij perfectiſsim. ord. ſecundi.
    - A pecuniis.
      - Formæ primæ perfect. I.
      - Formę ſecundę perfect. II.
      - Formæ tertiæ perfectiſ. V.
    - Argentariorum Comitatenſium.
      - Ducenarius perfectiſs. I.
      - Centenarij perfectiſ. II.
      - Epiſtolares perfectiſ. III.
      - Formę primę perfectiſ. VIII.
      - Formę ſecundę perfect. XXV.
    - Barbaricariorum.
      - Centenarij. II.
      - Epiſtolares. V.
      - Formę primę perfectiſ. VIII.
      - Formę ſecundæ perfect. I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE OFFICIO COMITIS *sacrarum largitionum orientis.* *Cap.* LXXV.

DECEM scrinia Comes largitionum in officio habebat, quorum scribæ, militia literata vocabatur. [a] Nihil enim aliud erant scrinia, quam plutei in quibus libri condebantur. [b] inquit Suidas; [c] & Scriniarij sunt chartularij, chartas tractantes. Vniuerso officio Primicerius præerat, huic sequebantur alij tres, eiusdem officij præcipui, Secundocerius, idemque scrinij exceptorum Primicerius, & Tertiocerius qui bastagas, & Quartocerius qui libellos tractabat. [d] Singula quoque X. scrinia suos Primicerios habebãt. Primus erat scrinij canonũ, qui chartas ad illud scrinium pertinentes curabat. Alij erant Tabulariorum, Numerariorum, aureæ massę, auri ad responsum, Vestiarij sacri, Scrinij argenti, Anularensis, quem Gratianus [e] ad Trifolium Comitem Largitionum, huius officij scriniorum primates recensens omittit, & pro eo Miliarensium ponit. Erat & scrinium pecuniarum, & exceptorum, cuius Primicerius, vt dixi, erat officij secundocerius, Primicerius totius officij: & tres X. scriniorum primi tribunorum prætorianorũ militum dignitate honestabantur, vt Principem salutare & sacram eius purpuram adorare possent, [f] ita statuit Theodosius, [g] apud quem mendose legitur, tres primicerij scriniorum, pro, tres primi. Emendanda quoque est Notitia, dum addit, Habet quarto loco libellos tractat, & ceteros palatinos officij suprà scripti, Comes largitionum, quoties vsus exegerit: quæ verba nihil significant: Legendum est itaque; Habet quartocerium officij, qui libellos tractat, & ceteros palatinos officij suprascripti Comitis sacrarum Largitionum, quoties vsus exegerit. Sæpe etenim preces porrigebantur ob stipendia, vel munificentiam Principis executioni mandandam, quibus interuenire Comitẽ oportebat. Aliud scrinium, huic officio, Gratianus A. addidit, [h] Mittendariorum, quibus pro Primicerio præficit Ducenarium, sed forte apud eum huius officij scrinia sunt diminuta; Aurificum quoque, Sculptorum, & aliorum aurificum, Officialium sacrarum vestium, argẽtariorum, & Barbaricariorum scrinia in eodem officio, cum suis præfectis reperiebantur. Hi palatini vocantur, quia in Principis palatio degebant. [i] Vnde & hoc officium palatinum Honorius appellat, [k] à sordidisque muneribus & tyronum præstatione immunes plus minus 450. huius officij viros facit, ac perfectissimi dignitate honestat. [l] De singulis ergo huius officii scriniis est dicendum, ac primum de scrinio Canonum, vt ordinẽ Notitię sequar, etsi Gratianus A. aliũ seruet. [m]

a Ptoxinos C. de prox. sac. scri.
b l. omnium. C. de test. l. 2. & 3. C. de proxi. sacr. scrin.
c in verb. ἐγχειρίδιον.
d l. 7. de pala. sac. largit.
e in d. l. 7.
f l. pen. & vlt. C. de palat. sac. larg.
g d. l. penult.
h in d. l. 7.
i C. de palat. sac. lat. l. 1. & fere toto tit.
k in l. 2. C. de canon. largit. tit. & l. 3. C. de palatin. sacr. largit.
l in d. l. 7.
m in d. l. 7.

DE SCRINIO CANONVM. *Cap.* LXXVI.

CANONEM regulam dici notissimum est, inde effectum, vt certa pensio alicui prædio imposita canon vocetur, [n] quemadmodum id quod ab emphyteuta domino soluitur. [o] Et canonicum dicitur, quod solutũ est fieri, qua ratione & canonica illatio tributum vocatur, quæ quotannis pendi consueuit, [p] sic & canon largitionum est auri quantitas, quæ earum arcæ singulis annis ex prouinciis inferri solet, quam postea ad varios vsus Princeps destinabat. Quælibet vero prouincia suum canonem idest indictam a principe pecuniam pendebat. sic Iustinianus, [q] ex canone Phoniciæ X. libras auri singulis annis Primicerio notariorum solui iubet. Exactæ n. ex vectigalib. & tributis pecuniæ, Præfectus Prætorio partem ipse in prouinciis retinebat, vt magistratib. eorumque officialibus & aliis salaria penderet. [r] Arcæ quoque largitionum, certam auri quantitatẽ inferri curabat, quæ canon vocabatur, quia ex more a prouinciis exigi & ad largitionum arcã mitti consueuerat, Leo A. [s] Si delegatio, inquit, quæ ab amplissima præfectura in diuersas prouincias ex more quotannis emittitur, minus contineat omnes largitionales titulos, nihilo minus competentem exactionem procurari præcipimus. Hæc ille. Vocat delegationem scripturam Præf. Præt. quæ etsi minus contineat, quam largitionalibus titulis debeatur, nihilominus confuetam quantitatẽ vult solui: Largitionibus enim destinata, vniformis fuisse videtur; quæ vero in prouinciis a P.P. impendebantur, vix certa esse poterant. Iustinianus A. [t] Sancimus, ait, dispositiones functionum in admotorio cuiusque dioeceseos Præfectorum actis interuenientibus manifestari, & quid ex his in arcam inferri, & quid in vnaquaque prouincia expendi oportet: Hæc ille. Forma autem hæc obseruabatur. Præsides prouinciarum singulo quadrimestri, exactam ex subditis sibi ciuitatibus pecuniam, largitionibus destinatam, in tutum prouinciæ oppidũ, ad hoc electum, ad Thesaurensium Præfectum mittebant, ac Numerarii seu tabularii, & alii exactores obsignatis literis, missam quantitatem notabant: Inde a Præfectis thesaurorum ad Comitem Largitionum mittebatur, & Principi tradebatur. Gratianus A. [u] Omnem, inquit, summam auri, vel argenti, & reliquarum specierum quæ sacris largitionibus ex more penduntur, statim vt exactio fuerit celebrata, ad thesauros vniuscuiusque prouinciæ referri, sub obsignatione tabularii, & thesaurensium præpositis configgnari præcipimus, vt exinde ad sacrum Comitatum integer omnium titulorum numerus dirigatur: Hæc ille. Tabularius vero cuius meminit, est Numerarius, qui tributorum ac vectigalium ad largitiones spectantium rationes scribebat. [x] Huius scrinii homines canonicarii vocabantur, qui in codicibus pensiones ex prouinciis largitionibus debitas notabant, an integre essent solutæ, quæ ex indictionibus, superindictis, vectigalibus, tributis, ac militari veste debebantur; Hi sunt, qui tituli appellantur. Canonem quoque vestium, ad largitiones spectasse Valentinianus indicat. [y] Omnẽ inquit, canonem vestium ex Calendis Septembris vsque ad Calendas Aprilis nostris largitionibus tradi præcipimus. Conferebatur autem pro singulis XXX. ingeribus, aut XX. pro locorum consuetudine, singula vestis, [z] aut pro singula veste, aureus militibus soluendus. [a] Ex sex enim partibus vestium, quæ à gynæciariis texebantur, quinque dignioribus militibus in auro dabantur, idest singulis singuli aurei; Sexta pars in specie idest ipsæ vestes gregariis, seu tyronibus tradebantur: [b] quorum curam Comitem largitionum habuisse, iura ad eum scripta, indicant. [c]

Ex mittendariorum vero scrinio, vnus in singulas prouincias mittebatur, qui vestes & alia debita, largitionibus solui compelleret. [d]

Huius scrinii Primicerius erat perfectissimus tertii ordinis: Ducenarius item vnus, eiusque dignitatẽ habebat, qui CC. militibus præfuisset. Centenarius item vnus, qui Centurioni honore æquabatur. Epistolares duo, formę primæ seu primi gradus quatuor, formæ secundæ item quatuor, quibus omnibus annonæ ex publico dabantur. [e] Credo hos post Centenarios fuisse loco Biarchorum, Circitorum, & eorum qui equites in aliis officiis vocabantur. Sextus huius scrinij ad baphia Phoeniciæ nundinas purpuræ prohibiturus mittebatur. [f] Epistolares vero erãt, qui ob exigendum canonem, iussu Comitis, in diuersas prouincias, ad Præsides, Præfectos, Vicariosque scribebant.

n l. 1. C. de præd. tamiac.
o l. vl. §. fin autẽ. C. de iure emphyteutico. & in Authen. qui rem. C. de sacrosanct. eccle.
p l. placet. C. de sacrosan. eccle.
q in edict. 4. §. 2.
r Nouel. 128. §. 1.
s in l. vlti. C. de can. largit. tit.
t in Nouel. 128.
u in l. 1. C. de canone largit. tit.
x l. 2. C. de num.
y in l. 1. C. de vestit. ueste.
z l. 2. C. de milit. veste.
a l. 5. C. eod. tit.
b l. vlt. C. eo. tit.
c d. l. 3. C. de milit. ueste.
d l. vlt. C. de exactorib. tribut.
e d. l. 7. C. de palat. sacr. largit.
f l. vlti. C. de vestib. holosir.

DE

C. de tabulatijs.

DE SCRINIO TABVLARIORVM. *Cap.* LXXVII.

SECVNDVM, eiusdem officij scrinium erat Tabulariorum, idest, eorum, qui instrumenta, seu cautiones, receptæ solutæque pecuniæ scribebant. Tabularius, enim is dicitur, [a] & tabulariũ locus, in quo tabulæ conseruantur. [b] In scrinio exceptorum centenarius dictus huius scrinij erat Primicerius, [c] quod tabulariorum seu instrumentorum appellabatur. Alias tabularij sunt, qui rationes scribunt. Vlpianus, [d] Ego, inquit adnersus tabularium puto actiones dandas, qui in computatione fefellit: & alibi, [e] calculatoribus siue tabularijs, ius dicere Præses debebit. Tabularios uerò huius officij, eos fuisse puto; qui solutæ pecuniæ instrumenta scribebant, apochasque accipientium in scrinio seruabant, quod idem erat scrinium securitatum apud Comitem rerum priuatarum: Porro, multi scrinio tabularium inseruiebãt, quibus præerat Primicerius ordinis tertij perfectissimus, post quem centenarius similiter perfectissimi titulo gaudebat. Item epistolaris unus nempe ex illorum numero, qui epistolas ob causas prædictas scribebant. Formæ item primi uiri tres, & secundæ uiri quinque eiusdem ordinis erant perfectissimi, [f] & prout digniores erant, plures annonas habebant.

a l. 3. C. de tabu.
b l. si mihi. 92. ff. de legat. 3.
c l. scriniis. §. 3. C. de palat. sacr. largit.
d in l. ul. in fi. ff. si mẽsor. falsum mod. dixerit.
e in l. 1. §. Iudi. ff. de uar. & extraor. cognitionib.
f l. 7. C. de palat. sacr. largi.

Cod. de numerar. lib. 12.

DE SCRINIO NVMERARIORVM. *Cap.* LXXVIII.

NVMERARIOS eos esse diximus, qui rationes numerando supputant. D. Augustinus. [g] Multos, inquit, nouit numerarios, aut numeratores, uel, si quo alio nomine uocandi sunt, qui bene. & mirabiliter computant. Bini in singulis prouincijs numerarij esse consueuerunt, tabularij dicti, [h] quorum alter largitionum rationicinia, alter ad arcam fiscalem pertinentia tractabat. [i] Alij fuere apud comitem largitionum Numerarij, qui pecuniæ uectigalium, & tributorum ex prouincijs missæ, & impensæ, rationes scribebant. Multa. n. hic Comes, Principis iussu eiusmodi impensas faciebat: vt ergo sciretur, an reliquator, an creditor permaneret, numerarij acceptorum, ex pensorumque rationes tractabant: Hi, & præcedentes, cum Primicerij munus expleuissent, à præbendis, tyronibus, & equis immunes erant. [k]

In hoc scrinio, primus est perfectissimus tertij ordinis, & ex Ducenarijs unus, & Centenarijs duo: Epistolares item duo, & pauci alij, qui epistolas ob prædictas causas scribebant, aut etiam perferebant. Salmianus, [l] Veniunt, inquit plerunque nouj nuncij, & noui epistolarij à summis potestatibus missi: Hi annonas à Principe pro dignitatis gradu habebant. [m]

g l. 2. de li. arbi.
h l. 2. duos. C. de susceptorib. & ar. est. l. 2. & 4. C. de Numerariis.
i d. le. 4. & d. l. 9. suos.
k l. palatia. C. de palat. sacr. largi.
l in 5. de prouidentia.
m d. l. 7. C. de palat. sacr. lar.

DE SCRINIO AVREAE MASSAE. *Cap.* LXXIX.

PRAETER memorata scrinia, erat & aliud Aureæ massæ, in quo scribebatur, quantum auri esset in massam conflatum. Est autem in massa aurum quod neque factum, aut cælatum, neque signatum est. Vlpianus. [n] Argentum factum, inquit, recte quis ita definirit, quod neque in massa, neque in lamina, neque in signato, neque in supellectili, neque in mundo, neque in ornamentis insit. Est enim aurum infectũ Idem Vlpianus. [o] Infecti, ait, argenti appellatio rudem materiam continet, idest non factam, qualis in comitis largitionum insignibus repræsentatur. In massam autem aurum conflabant, ut minus dispari posset, & inde aurei cuderentur, uasa aurea, torques, monilia, & similia, ad usum Augustæ & Principis fierent. In hoc ergo scrinio scribebatur, quantum auri in massam esset conuersum, quantum inde ad species aureas fabricandas, & cudendos aureos exemptum. Itaque Gratianus huius officii scrinia recensens, [p] quatuor hominum ordines in hoc scrinio statuit. Primum illorum, qui auri in massam redacti rationes scribebant, quorum Primicerius massæ erat perfectissimus tertij ordinis; Eiusdem dignitatis erat, & Secundocerius. Ex Ducenariis uero duo, idest Terciocerius & Quartocerius. Ex Centenariis sex. Ex Epistolaribus quatuor, qui ob prædictas causas epistolas ad Præsides scribebant, quantum auri in prouinciis in massam redactum, quantum in ballucis à metallariis pensum esset, & ad largitiones missum. [q]

Secundus huius scrinij ordo erat Aurificum specierum, qui ex massa aurum in filæ deducebant, uel alio modo elaborabant, ad uestes Principi, & Augustæ texendas, murenulasue, aut reticula, conficienda, & similia, quorum rationes in hoc scrinio notabantur, in quo nullus ex his erat Primicerius, sicut nec in duobus sequentibus ordinibus: omnes enim suberant Primicerio scrinij massæ, ex quorum antiquioribus unus tertij ordinis erat perfectissimus & Ducenarii quatuor, Centenarii sex, Epistolares octo, formæ primæ septendecim, formæ secundæ quatuor.

Tertius huius scrinij ordo à Gratiano statuitur solidorum aurificum, qui ex massa aureos solidos, signatos scribebant, quot aurei, & cuius formæ quotidie percuterentur. Hi quoque cum Primicerio carerent, ex eorum Ducenariis primus erat tertij ordinis perfectissimus, Centenarij octo, Epistolares sex formæ primæ nouem, formæ secundæ triginta.

Quartus ordo huius scrinij erat sculptorum, & ceterorum aurificum, idest eorum, qui uasa aurea ex solido auro cælabant, torques, anulos, armillas, clatios & similia fabricabant, in quibus ars sculpendi uersabatur, quorum rationes in hoc scrinio scribebantur; videlicet singulorum numerorum forma & pondus. Hinc ostenditur usus auri in massam versi. Hi quoque Primicerio carebant; sed primus ex eorum, centenarius erat perfectissimus ordinis tertij. Epistolares quinq; formæ 1. sex, formæ 2. decem & octo. [r]

n l. quintus. §. ult. de auro & argent. leg.
o in l. eum aut. §. infecti. ff. eodẽ titul.
p in d. l. 7. C. de pala. sac. lar.
q l. 1. C. de met.
r l. scriniis. C. de palat. sacr. larg.

DE SCRINIO AVRI AD RESPONSum. *Cap.* LXXX.

RESPONSA tempore posteriorum Principum tam eorum, quã Præfectorum mandata dicebantur. Procopius, [s] Belisarius, inquit, quendam ex his, qui equo celeriter inuecti regia perferunt responsa, quosque veredarios appellant, cepit, qui eum locum latinè interpretatus est, vertit litteras: sed græcè scriptum est ἀναφορικὰς idest responsa. Zosimus, [t] erat, inquit, quidam in aula nomine Eros ab Imperatore ad efferenda foras responsa destinatus. Hinc ad responsum vocabantur, qui ad milites destinabantur, ut magistrorum iussa exequerentur. [u] Hic quoq; aurum ad responsum dicitur, quod destinatũ est ad perferenda in prouincias perueredos mãdata Principis. Pòt etiam hic aurũ intelligi, quod ad responsũ pro annonis dabatur, i. responsalibus, q à præfectis militũ ad exercit⁹ mittebãtur, ut eorũ iniurias audiret,

s lib. 1. de bello vandalico.
t lib. 2.
u l. ulti. C. de re milit. nou. 24. c. 4. nou. 25. c. 1. nouel. 26. c. 1. 2. nouel. 28. c. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

audiret, & magistrorum iussa exequerentur, [a] erat enim uelut eorum uicarij. Sic Iustinianus [b] Vicarium Ponticæ prius abolitum ita restituit; ut militibus præesset, & eos tanquam vices magistrorum gereret, etiam ipsis inconsultis puniret, & apud illos locum magistrorum ad responsum teneret, per quos milites compescerentur; & in officio continerentur. Eodem modo Gregorius narrat se ad responsum seruisse Constantinopoli pro Pontifice Romano. & ipse factus Summus Pontifex Responsales Constantinopoli apud Imperatorem habuit, Græci apocrisarios vocant, vulgo nuncij dicuntur. In hoc ergo scrinio rationes auri, quod dabatur his Responsalibus pro annonis scribebantur. Exemplum Massærorum habet primicerium aureæ ad responsum, subaudiendum esset, massæ. Huius scrinij Primicerius, secundocerius, & Tertiocerius erant perfectissimi ordinis primi. Item Ducenarius vnus, centenarij duo, epistolares tres. Formæ primæ quatuor, secundæ duo, tertiæ formæ unus, qui omnes annonis à Principe datis fruebantur. [c]

[a] d. l. ul. [b] in edict. 8. §. 1.

[c] d. l. in scriniis, C. de palat. sacr. largit.

DE SCRINIO VESTIARII Sacri. Cap. LXXXI.

Cod. de vestibus holoser. & auratis lib. 11. d in d. l. 7. Co. de palat. sacr. larg.

IN hoc scrinio tres ordines scribarum Gratianus statuit. [d] Primum eorum, qui vestium curam habebant, quod generaliter de omnibus vestibus potest intelligi etiam de his; quæ pro militibus aulicis, & alijs parabantur. Inter alia enim, quæ pluribus Princeps elargiebatur, erat uestis, quam militibus dabat.

Harum uestium rationes proprium scrinium habebat, quot scilicet vestes essent à subditis collatæ, quot ad comitis manus peruenissent, quot militibus traditæ, uel solidi pro ipsis erogati, & quot in specie ipsa militibus Gregarijs exhibitæ essent; & quantum vestium in Principis vsum paratum, quid pro ipsis impensum. Huius scrinij Primicerius perfectissimus ordinis secundi appellabatur, similiter Secundocerius: ita enim credo emendandam legem Gratiani, [e] quæ uelle videbatur Primicerium esse perfectissimum ordinis tercij. & Secundocerium secundi, quod esset absurdum. Ducenarius similiter unus erat ordinis tertij perfectissimus, & centenarius unus: Epistolares duo. Formæ primæ scriniarij septé. Formæ secundæ scriniarii decem. Formæ tertiæ quatuor. Huius ordinis Notitia non meminit, quem sub canonum scrinio contineri puto.

in d. l. scrinijs, C. de pal. sac. lar.

Alter ordo, in hoc scrinio a Gratiano statuitur, officialium sacrarum vestium, id est, eorum qui sacras uestes Principis, & Augustæ tractabant, eas videlicet, quæ quotidie vestiario inferebantur, quot togæ, pallia, tunicæ, & aliæ huiusmodi, cuius materiæ, an holosericæ, subsericæ, auratæ, uel paragandæ, uel purpureæ, ianthinæ, coccineæ, hisginę, melineę, coracinęue essent. [f]

[f] l. si cui lana. §. quæritur. ff. de leg. 3.

Vestes, quibus Princeps induebatur, graphicè Corippus Africanus describit sequenti carmine loquēs de inauguratione Iustini minoris.

Egreditur, tunicaque prius induitur artus
Aurata se ueste tegens.
Purpureæ pura resplendent fulgente cothurno,
Cruraq; puniceis induxit regia vinclis,
Parthica campano dederant qua tergora fuco,
Sanguinis pralata rosi, laudata rubore,
Lectaq, pro sacris tactu mollissima plantis,
Augustis solis hoc cultu competit uti.
Nobilibus gemmis, & toto lucidus auro
Balteus effulgent, lumbos præcinxit heriles,
Sufstrictoq, sinu vestis diuina pependit,
Poplite fusa tenus, preciosa candida limbo,
Cæsareos humeros ardenti murice texit
Circumfusa chlamys, rutilo quæ ornata metallo
Principis exerta vincebat lumina dextra.
Aurea iunctura morsu perstrinxit aduncо
Fibula, & à summis gemma nituere catenis.

Hæ uestes, Augusto imperante, ab uno ex seruis aut libertis tractabantur, quemadmodum, & argentum, ut monet hæc inscriptio.

OSSA VIBIÆ SVCCESSÆ LIVIÆ AVG. SER. AB ARGENTO POTORIO ITEM A VESTE L. VIRIVS ARG. SER. PAMPHILVS SCRIBA LIB. ET A BIBLIOTHECA LATINA APOLLINIS CONIVGI FIDELISSIMÆ ET PIISSIMÆ B. D. S. M.

ideſt bene de se meritæ. Vibia serua Liuię præfecta erat argento potorio & uesti. uir seruus & ipse scriba erat librorum. Tempore uero posteriorum Principum uestes Comiti sacri uestiarij (ita in Occidente appellatur) sunt commissæ. In scrinio vero earum numerus, qualitas, & species notabantur, & quæ consumerentur, aut donarentur.

Ex officio discedens comes vestiarii vel sacræ vestis [g] successori, uel hominibus scrinii uestes earumque numerum eodem modo assignare tenebatur. & eas scrinarij iterum in codicem referre.

[g] d. l. C. T. qui præb. tyron.

Huius tantum ordinis Notitia meminit non superioris, quem sub canonum scrinio supra posui.

Ex his Ducenarij tres sunt perfectissimi ordinis secundi, & tres centenarij: Epistolares duo. Formę primę duodecim, formę secundę decem, formę tertię octo.

Tertius ordo in hoc scrinio a Gratiano ponitur, sacrę uestis deputatorum, quos scriniariorum ministros fuisse puto, excipientes quę ab illis dictabantur aut in charras relata describebat, & codicibus inserebat. Leo enim A. [h] Qui, inquit apud ueteres deputati dicebantur, nunc scribę appellantur. Horum Primicerius, & Secundocerius erant perfectissimi ordinis secundi, & duo Ducenarii, totidem centenarij, & epistolares; Formę uero primę numero tres: his omnibus annonę à Principe exhibebantur. In septimo, quod Constantinopolis suburbium erat, vestes Principis reponi solitas esse Cedrenus sentit, cum orto incendio in septimo Vestiarios coronam Iustiniani Imperatoris amisisse scribit, quę post menses octo, cum parua margarita, & omnibus gemmis inuenta fuit. Alia ibidem preciosa & digna custodiri conseruabantur: Constantinus enim Porphyrogeneta de thematibus scribit in sacro Arcadii Imperatoris uestiario argenti à minsuria sculpta asseruata fuisse, quę uero hęc essent, non satis constat. Forte codex est corruptus.

h in libello de bellico apparatu

DE SCRINIO AB ARGENTO. Cap. LXXXII.

ARGENTI nomine omne aurum tam factum; quam infectum, uel in massa continetur, sed signatum, seu pecunia numerata non comprehenditur. Vlpianus [i] cum argentum inquit legatum est, quicquid argenti relictum sit legato continetur siue factū siue infectum, pecuniam autem signatā platet eo legato nō contineri. hic uero omnia uasa argentea, quæ in Principis usu erant, significari puto, quę Comitis largitionum studio comparata, sub eius cura erant, proprioque in scrinio singula uasa potoria, escaria, coquinatoria, & alia scribebantur, quę ad usum Principis quotidie fiebant, uel alienabantur, aut collidebantur. Quæ vero in Principis ministerio erāt Castrensi assignabantur, & ille officio decedens, huius

[i] in l. cum auro & in l. Quintus. & in prin. de au. & arg. legat.

huius scrinij Primicerio, quæ acceperat, singula repræsentabat: Mirumque erat cernere, quo ordine auri, uestium, supellectilis, argenti, & pecuniæ in diuersis scrinijs distinctæ, rationes tenerentur, ut in promptu omnium numerus posset inueniri.

Alexander Imperator, inquit Lampridius, ducentarum librarum argenti pondus in ministerio nunquam excelsit: alij uero Principes longe pretiosiorem habuere supellectilem. Nam Heliogabalus omnes uentris auro excepit, in myrrhinis, & onychinis minxit, ait idem Lampridius.

Huius scrinij Primicerius erat perfectissimus secundi ordinis. Epistolaris item unus, qui in prouincijs uasa cęlari, & ad aulā perferri curabant, formæ primæ sex, formæ secundæ tres, formę tert. ę unus,

DE SCRINIO ANVLARENSI uel Miliarensi. Cap. LXXXIII.

MAGNAM anulorum copiam Principem habuisse oportebat, cui proprium dicatum erat anulorum scrinium, in quo eorum numerus, species & qualitates scriberentur; sed mendosum esse codicem opinor, & pro scrinio anularensi: reponendum miliarensi, quemadmodum legitur in officio Comitis largitionum Occidentis, Gratianus quoque, A. [a] ad Trifolium Com. Larg. scribens, inter huius comitis officiaquæ ordine recenset, scrinium miliarensium seu miliaresiorum ponit, nullam anulorum mentionem faciens. Erat autem miliaresium, inquit Suidas, moneta argentea ualens decimam partem aurei. Cedrenus uero [b] miliaresium duo ceracia siue folles 24. naluisse innuit, quæ esset sūma unius oboli, seu duorum solidorum Italiæ: Hunc argenteū, & minutum nummum fuisse Nouella sustiniani [c] testatur. Metaphrastes [d] scribit, reliquias seu ossa D. Barachisij, 500. miliaresiis Daricis, & tribus uestibus sericis redempta fuisse. Vnde & Persicus numus esse uidetur & à Dario Darieus dictus. Eius Aethius; Epiphanius [e] & alij meminerunt qui à militia miliaresium dictū putant, quasi militare donatiuum. Cum uero frequentissimus huius monetę usus esset, plurima in officinis monetarijs cudebatur, & ob id proprium eius scrinium fuit institutum, in quo notabatur huius per cussæ pecuniæ quantitas, quæ præcipuæ militibus soluebatur. Cedrenus, Miliaresia, inquit, à militia sunt dicta. Scipio enim imminente Annibale ob auri penuriam miliaresia fabricauit, & militibus soluit; Hæc ille, cuius auctoritati etsi non semper desero, quæ tamen de his scribit omittere nolui. Cum igitur id genus pecuniæ in primis, militibus daretur, præcipuam eius signandæ curam Comes largitionū habuit, cuius rei gratia monetæ procuratores in diuersis prouincijs tenuit. Maphæorum codex legit Primicerium scrinij antiliatensis, quem mendosum esse non dubito, cum nullum sensum hæc dictio posset habere. Huius scrinij Primicerius, erat ordinis primi perfectissimus. Ducenarius item unus, formæ primæ unus, formæ secundæ duo, formæ tertiæ unus [f] sequitur scrinium aliarum pecuniarum.

a in d. l. scrinijs. C. de palat. sacr. larg.

b in Leone Cononc. seu Iconomacho.

c 105. §. penul. d in D. Ioan.

e de mensuris at que ponderib.

f d. l. scriniis. 7. C. de palati. sacr. largit.

DE SCRINIO A PECVNIIS. Cap. LXXXIIII.

DIVERSIS in locis hic Comes aliam pecuniam percuti curabat cuius gratia plures monetarum procuratores instituebat, & proprium a pecunijs scrinium habebat, in quo pecuniarum diuersis in officinis monetarijs percussarum, rationes scribebantur, quantum auri, & argenti singulis locis illatum, & quantum signatum fuisset. Quot in locis in Oriente pecunia cuderetur non apparet, in Occidente tantum Romæ, & quinque alijs in locis percutiebatur. Gratianus [g] in Notitia ubi huius officij scrinia recensetur comitatenses, Argentarios & Barbaricarios aggregat; Intelligi possunt argentarij qui pecuniam permutant, aut Vascularij qui uasa argentea in Comitatu, ideſt aula Principis fabricabant: Hi enim ita in iure appellantur. Iabolenus, [h] Vascularius inquit aut faber argentarius uxori legauit. Scæuola. [i] Procurator Scij misit subscriptionem ad argentarios uascularium. Quemadmodum enim in scrinio aureæ massæ erant aurifices, sic in hoc argentarij uasa argentea fabricantes reperiebantur.

g d. l. scriniis,

h in l. pe. de aur, & arg. legat.

i in l. ul. de obli. & actionib.

Barbaricarij uero sunt, qui argentea uasa auro exornant, inquit Donatus, [k] & illi barbarica ornamenta addunt, hanc interpretationem confirmat Notitia in Occidente tres Argentariorum seu Barbaricorum in Galliis præfectos statuens, quos quasi pro iisdem ponit. Vnde hos uascularios, non numularios fuisse crediderim. Ex argentariorum Ducenarijs, unus erat perfectissimus ordinis secundi. Ex centenarijs duo, epistolares tres, formæ primæ octo, formæ secundæ XXV. Ex barbaricarijs centenarij duo, epistolares quinque, formæ primæ octo, formæ secundæ unus. [l] In hoc scrinio Primicerius ordinis secundi perfectissimi titulo honestabatur, post quem formæ primæ unus, formæ secundæ duo, formæ tertiæ quinque, omnes à Principe annonas percipiebant. [m]

k in 12. eneid.

l d. l. scriniis.

m d. l. scriniis. §, scrinij à pecun.

DE SCRINIO EXCEPTORVM. Cap. LXXXV.

IVVS scrinii Primicerius, totius officii erat Secūdocerius, inquit Notitia. exceptores acta causarum scribebant, quas Comes iudicabat. [n] Primicerium Ducenarij duo sequebantur, quorum primus huius scrinii Tertiocerius; secundus erat Quartocerius, nullus enim in eo secundocerius reperiebatur, ne suo Primicerio, qui totius officii secundocerius erat, æquari uideretur. Tertium locum habebant Centenarij; quorum primus Primicerius instrumentorū dicebatur, cum enim hoc scrinium litigantium acta exciperet, erant in eo qui transactiones & conuentiones inter eos factas instrumentis demandabant, & contractus cum Comite, largitionum causa, iniros scribebant.

C. de num. & ex ceptorib. li. 12.

n l. in fac. Co. de proxi. sacr. scrin.

Erant & Epistolares, qui epistolas ad hoc scriniū pertinentes in prouincias ad Magistratus dirigebant ut dicta testium mitterent, uel acta, aut instrumenta si quæ desiderabantur.

Ex prædictis Primicerius. Tertio & Quartocerius item Primicerius instrumentorum, duo Epistolares erant perfectissimi ordinis secundi. Formæ primæ uiri XXXVI. formæ secundæ quatuor, formæ tertiæ tres. [o] Septimus ex hoc scrinio mittebatur ad baphia Phoeniciæ prouisurus, ne purpura in nūdinis uenderetur, & ad priuatos transferretur. [p]

o d. l. scriniis.

p l. ul. C. de uet. stib. holos.

DE SCRINIO MITTENDARIORUM Tertiocerio, & Quartocerio largitionum. Ca. LXXXVI.

ALIVD huius officij scrinium Mittendariorum, hic à Notitia, & in Occidente omissum, Gratianus A. in sua Notitia recenset. [q] Ex palatinorum numero, alij in palatio res largitionum curabant inquit Glossarum, multi in prouincias mittebantur, ut integra tributa, & quæ reliqua erant ex uectigalibus exigerent;

q in d. l. scria. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a in l. 2. C. de ēd. larg. tit.

gerent: Honorius A. [a] Neque sacrarum, inquit uel priuatarum largitionum palatina officia, ex quacunque causa fiscalis debiti, cum ad prouinciam mittuntur, possessores per se audeant conuenire, siue id ex præterito reliquum trahatur, seu præsentis temporis tributa solui conueniat: sed rectores prouinciarū frequenter adeundo commoneant, eorumque officijs incumbant; Hæc ille. Cum uero plures ob hāc causam mitterentur, statuit Anastasius unum tantum in singulas prouincias mittendum. [b] Ne exactorū, inquit, multitudo, cum fisci rationibus, tum collatoribus damnum afferat, unus tantum in singulas prouincias ex competenti scrinio canonicarius mittatur, qui eorum, quæ proprio scrinio debentur exactionem urgeat. Hæc ille. Nullus in hoc scrinio a Gratiano Primicerius nominatur. [c] Sed ex Ducenarijs prouectior erat pro primicerio; Cingulum ut milites gerebant, ternique quotannis Ducenarij dimittebantur, & centenarij, quor diuitti expediri videbantur. Gratianus A. [d] Placuit, inquit, iusta & omnibus mittendarijs palatinis profutura suggestio, ut ex ijsdem singulis annis Ducenarii terni, & Centenarii habito promissionis intuitu, cingulo liberentur. De mittendarijs aliter scribit Græcus Interpres, quem citat Alciatus. [e] Palatini, inquit, communi nomine dicuntur omnes habitantes in palatio. Alij quidem in domo semper Augusti perieuerantes, qui Comitatenses dicuntur. Comitatum autem appellant locum, in quo uiram ducebat Imperator: Qui uero in prouincias mittebantur, dicuntur Mittendarii à mittendo nuncia; Hæc ille. Ex præfectis Ducenarij unus erat perfectissimus, ut credo tertij ordinis licet utro scriptoris in lege Gratiani hoc non exprimatur, [f] sed in proximè præcedentibus, ita erat statuum. Eundem gradum habebant Centenarii duo, Epistolares octo, qui per Mittendarios epistolas pro tributis exigendis scribebant. Primæ formæ VIII. Formæ secundæ. XXXIII. Hoc scrinium, forte cum canonum scrinio Notitiæ tempore continebatur, quæ huius officij tantum scrinia. X. recensēt. Gratianus uero XI.

b Vnde Græca. C. de exactori. trib.

c in d. l. scrin. 7.

d in l. placuit. C. cod. tit. de palat. facr. larg.

e in tit. de palat. facr. largitio.

f in d. l. in scrinijs 7.

Præter supra memoratos, Terriocerius totius officii bastagas tractabat, ideft eas ad futura itinera indicebat, res transuehendas & transuectas, earumq; species, quantitatem & qualitatem, ut frumenti Constantinopolim deuehendi, & publicas species transuehendas in actis scribebat; In diuersis enim Orientis regionibus erant corpora seu collegia nautarum, [g] quorum quique per uices onera publica ferre cogebantur, [h] qui nauem duorum millium modiorum capacem habuissent, propter quod incommodum à muneribus ciuilibus immunes erant, & à tributis liberi. [i] & quandoque mercedulam philici nomine accipiebant, [k] In mediterraneis quoque iumenta & plaustra habentes eidem oneri erant obnoxii, [l] quæ angaria uocabatur, de qua supra dixi. Hæ erant Bastagæ, quas terriocerius huius officii indicebat, earumque rationes notabat. Euntes autem Bastagas, ut tutiores essent, pars alicuius legionis solebat comitari, quemadmodum in Occidente in Duce Rhetiæ dicetur.

g l. 1. §. 1. ff. quod cuiusq; uniu. no. l. pe. §. 1. 2. & ult. ff. de iur. immun.

h l. 1. 2. & 4. Co. de naucler.

i l. pe. 6. negocia tores. & seq. & ult. ff. de iur. immun.

k l. 4. C. de nauic. l. l. nemo. & seq. C. de curs. pub.

Quartocerius vero officii libellos tractabat, qui comiti largitionum porrigebatur, puta illorum, qui salaria, uel donata à Principe perebant, responsa quoque notabat, & cum oblatis Principi precibus in scrinio seruabat. Itaque puto emendandam Notitiā quæ habet Quartoloco, puto legendum Quartocerius, libellos tractat suprascripti officii comitis largitionum, quoties usus exegerit. Omnes tamen codices, ut credo depraui legunt, comes largitionum, quæ uerba cum sequentibus codex Maffeorum scripta tenet litteris rubris: sed ineptus huius lectionis est sensus. In Occidente tota deest hæc clausula, ubi nulla fit mentio Quartocerii.

DE ILLVSTRI COMITE PRIVATARVM diuinæ domus in Oriente, & eius insignibus. Cap. LXXXVII.

C. de offic. comitis rerum priuatarum.

PRIMVM procurator rerum priuatarum Cæsaris à Seuero est inuentus. Plurimis enim amicorum Albini, & Pescennii, Nigri, qui imperium sibi uendicauerant, pro scriptis, mirum in modum ditatus, eorum bonis procuratores præfecit. Spartianus Interfectis, inquit, innumeris Albini partium uiris, inter quos multi Principes ciuitatis, multæque illustres fœminæ fuerunt, omnium bona publicata sunt, ærariumque auxerunt. Tum Hispanorum, & Gallorum proceres multi occisi sunt: Tumque primum priuatarum rerum procuratio constituta est. Hæc ille. Prius tamen Alexādriæ rationalis fuerat, ubi plures priuatas rationes Princeps habebat; & auctor est Tacitus Iulium Agricolā, qui Neronis tempore uixit, utrunq; auum procuratores Cæsarum habuisse: sed hi uicesimas hæreditatum ac bona caduca exigebant. Seuerus uerò patrimonij procuratorem inuenit, qui postea hæc omnia administrauit. Is diuersis titulis est appellatus; primō Cæsaris procurator, [m] aut curator, [n] uel Rationalis, [o] aliquando procurator priuatæ rationis, [p] quę nomina eriam imperante Alexandro in usu erant. [q] Sunt etiam qui eum dispensatorem a Seuero appellari putent, ita enim ipse Rufinum uocat. [r] Sed præfectum domus ab eo significari existimo, quem nullo maiorem domus dicunt. Magister quoque rei priuatæ à Diocletiano nominatur, [s] causæ, inquit, libertinitatis & seruitutis in prouinciis inter fiscum, & priuatos exortæ, ad rationalem uel Magistrum rei priuatæ remittantur. Græci Logistam appellarunt, Latini Rationalem summæ rei: t aut domus procuratorem, [u] Arcadius A. comitem rei dominicæ uocat. [x] Nicephorus: Imperatoris domus Præfectum, & Comitem rerum priuatarum, [y] Præterea, inquit, Felix Imperialium thesaurorum curator, & Elpidius. Imperialium pecuniarum Quæstores, publicarum alter, priuatarum alter. Is postea comes etiam ærarii priuati nuncupatus [z] est illustris, [a] uniuersumque patrimonium Principis, præsertim agros in Asia, Pontica, Cappadocia, Mesopotamia, Osrohena, & per totum tractum Orientis, alibique existentes curabat: [b] saltus etiam, emphyteuticaque prædia, colonos, greges, armenta, & huiusmodi alia priuati patrimonii Principis administrabat; cuius rei gratia prouinciarum Præsidibus imperabat: [c] omnes denique priuatas rationes in prouinciis disponebat. [d] Hoc munus solebat equestris ordinis uiris demandari: Tacitus, [e] Gneus, inquit, Iulius Agricola netere, & illustri Forolitiensium colonia ortus utrunque auum procuratorem Cæsarum habuit, quæ equestris nobilitas est, Sed, & liberti principum hoc officio functi fuisse inueniuntur. Olim priuatarum procuratores antè hunc Comitem, inter seruos tantum, colonosque, & adscriptitios prædiorum Principis, deque bonis eius emphyteuticis, aut ad fiscum delatis, [f] ac uiris sui officii ius dicebant, & quorum sententias Claudius Imperator eandem uim, habere uoluit ac si ipse statuisset, id que senatus consulto caueri plenius quam antea, & uberius iussit, ut Tacitus. [h] scribit. Tiberius uero suum procuratorem in Asia deportauit, quia milites, se comitari iubebat, & præsidis auctoritatem sibi usurpabat. Neque enim, tunc procuratori Cæsaris, aliud, licebat, inquit Dion, [i] quam Principis reditus exigere, in ceteris erat, tanquam priuatus. Postquam vero dignitate Comitis hi procuratores sunt adaucti, etiam causas incessus & sepulchrorum cognouerunt. Cassiodorus, [k] Comitiua, inquit, priuatarum sicut nominis ipsius sentitur insonare uocabulum, per Rationales quondam Principum priuatam fertur gubernasse substantiam, & quia iudicis fastigium exercere non poterat, inter homines extremis conditionibus inclinatos, alios quoque titulos prouida deliberatione suscepit, ne dignitas latialis caritam tantum uideretur habere cum famulis, sed actibus urbanis tunc se fœliciter occupauit. Postquam agrestium causas decenter amisit, iuris nunc dignitas liberorum causis, & legitimus Præsul uehementer habetur, quando de ingenuorum fortunis disceptare posse sentitur, primum tibi contra nefarias libidines, & humani generis improbos appetitus, quasi parenti publico decreta custodia est, ne quis probrosa commixtione polluereturr, dum incesto sanguini reuerentiam non haberet. Contra hos eligeris unicus, & continens inquisitor, ut dum talia probra persequeris, colequaris præmia castitatis. Defunctorum quin etiā sacram quietem æquabilia iura tua conscientiæ committerunt, ne quis uestita marmoribus sepulchra nudaret, ne quis columnarum decorem irreligiosa temeritate præsumeret, nē quis cineres alienos, aut longinquitate temporis, aut uoraci flamma absumptos scelerata persecutatione detegeret, uide quæ tibi commissa sunt, castitas uitæ tium, & securitas mortuorum. Habes quoq; per prouincias de perpetuo iure tributorum non minimam quantitatem; canonicarios dirigis, possessores admones, & cum alijs iudicibus non modica iura partiris, caduca bona non finis esse uacantia, proximos defunctorum nobis legaliter anteponis, quia in hoc casu Principis persona post omnes est. Depositiuæ quoq; pecuniæ, quæ longa uetustate, comperēres dominos amiserunt, inquisitione tua nostris applicantur ærarijs: Hæc ille. Causas incessus ad hunc comitem pertinere innuit & Valentinianus [l] ad Andromachum comitem priuatarum scribens ubi de puniendis incestuosis agit. Sed & poenam a corruptis pecunia iudicibus exigebat, nempe triplum eius quod acceperant in causis pecuniarijs, in criminalibus uero omnia bona quæ ob hoc crimen publicabantur. [m] Quadruplum quoque auferr cohortalibus, qui immoderatas à litigantibus sportulas extorquent. [n] Flumina item publica, quæ nauigantur, sub eius cura cē seri possent, quia in Principis patrimonio à nostris irrepretibus ponuntur. [o] Artificibus etiam Principi operantibus stipendia solnebat, vt [p] de Aproniano comite rerum priuatarum Cassiodorus scribit, Denique familiæ Principis & Augustæ alimenta, eorumque equis pabula subministrabat. Cum uero bonis in diuersis regionibus fitis sufficere non posset, plures in prouincijs instituebat Rationales & procuratores rei dominicæ uel priuatæ dictos, [q] qui reditus prædiorum, & alia ad suam arcam pertinentia exigerent, ac publicata bona alienarent: aut conseruarent ipsorumque procuratorum periculo susceptores creabantur, quibus hæc bona aut pecunia committebatur. Honorius A. [r] ad Patricium comitem rerum priuatarum, super creandis, inquit susceptoribus periculo procuratorum rei dominicæ, dispositionem tuæ sublimitatis firmam esse præcipimus, ut quæ statura sunt in pabulis uel sumptu familiæ ministrandæ, intemerata permaneant Rationalibus. Hæc ille. Quod Comes largitionum tractabat, proprie ærarium dicebatur, Comitis uerò priuatarum area fiscus uocabatur, Plinius [s] ad Traianum, Forsasse non eadem seueritate fiscum, qua ærarium cohibes? imo tanto maiore, quanto plus tibi licere debuo, quam de publico credis. Dicitur actori atque etiam procuratori tuo in ius uenī. Hæc ille. Vlpianus, [k] Res fiscales, inquit, quasi proprię & priuatæ Principis sunt. Itaque priuatæ rationis cauſæ sunt, quæ fiscales & ut ris fisci appellantur, [l] quæ a nostris cum tributis, & uectigalibus confunduntur. [m] Alexander quoq; Imperator priuatam rationem fiscum uocat, [n] & Dion est auctor M. Antonū omnibus remisisse, quod fisco ærariove publico debebant, & cum aduersus Scythas iturus esset, cum pecuniam ex ærario a Senatu petisset, non quod, inquit, ea non esset in Principis potestate, sed quod diceret illam, ceteraque omnia esse Senatus populique Romani. Hactenus Dion Grauianus [o] etiam duos in prouincijs Tabularios, alterum fisci alterum largitionum constituit. Quandoque tamen ærarium pro fisco accipitur, [p] & magistratus, de quo agimus, Comes ærarij priuati nuncupatur, [q] licet, & fiscus quandoque pro arca largitionum capitur, [r] proprie tamen fiscus pro priuata Principis ratione intelligitur, & iura, quæ de fisci aduocaris, & cōtrouersijs fiscalib⁹ statura sunt, [s] præcipue de rebus priuatis Principis loquuntur, in quibus plus de his quam de tributis & uectigalibus disceptari contingit. Fiscus tamen non omnes res Principis priuatas significat, neque enim ad eius fundos extenditur, sed cauſas bonorum publicatorum, caducorum, ac quorundam uectigalium complectitur. Iustinianus, [t] scimus, inquit, quæ in alienandis rebus fiscalibus obseruata sunt, non simili modo obtinari circa res, quæ à sacratissimis Imperatoribus non fiscalibus rebus, sed ex priuata eorum substantia procedunt, quod satis irrationabile est. Quæ enim differentia introducitur, cum omnia Principis esse intelligantur, ex sua substantia, siue ex fiscali aliquid fuerit alienatum? Hæc ille. In eo enim tantum differebant, quod diuersos administratores habebāt, sicut & fiscus ab ærario in alio non distabat nisi quia in diuisis arcis sub diuersis comitibus tractabant? sed re uera omnia Principis erant; Quare etiam si uaria ponantur, eadem tamen lance trutinantur.

Certum uero aduocatorum numerum in suo foro hic Comes habebat, qui ab Anastasio imperrauerunt ut depositio patrocinandi munere, Clarissimi essent, & Comites ordinis primi. [u]

m l. 1. ff. de offic. procur. Cæs.

n l. ul. eo tit.

o l. ad fiscum. l. cū aliquid. l. nullum, C. ubi cau. fiscales & in Rub. ff. de off. procul. Cæs. uel rationalis.

p l. procurat. C. de eden.

q l. 1. C. ne fiscus rem quam uend. & l. 2. C. de mod. multar. quæ à iudic.

r in fe. 1. C. si ad uect. fiscum.

s in l. pen. C. ubi cau. fiscī agi deb. & l. dominicis C. ubi eau. fiscal.

t l. cū aliquid. C. eo. tit.

u d. l. cū aliquid.

x in l. ult. C. de fund. & salrib. rei domin.

y li. 10. ca. 29.

z l. ult. C. de loc. prædior. ciuil. uel fisc. l. 3. C. de bo. uacan. l. ult. C. de petit. bonor. sub lat. l. 1. C. de quæ stioris. Nou. 7.

a l. si quis C. ubi cauſ. fiscal. d. l. ul. C. de loca. prædi. ciuil. & d. l. ul. C. de petit. bon. sub lat.

b l. hi quib. l. ult. pe. C. de fund. patrimo. & cor. illo tit. & semp. usq; ad finem. l. Noue. 20. & 30.

c l. ul. C. d cultu. fund. patrim. d. le. placuit. C. eod. tit.

d in nita Agricolæ.

e l. ul. C. de offic. procu. Cæs. d. l. & quis & l. vl. Cod. ubi eau. fisc.

f l. nullum. l. dominici. C. eod.

g l. nullum. l. dominici. C. eod.

h in 12. annal.

i l. 57.

k in Panegyrico.

l in l. 1. C. hoc in perdictum, ne q d in loco publico.

l cubi cauſa fiscales. de iur. fisc. & ff. de aduocat. fisc. & aduers. fiscum.

m l. 1. Bat. le Rub. ff. de iur. fisc. ubi Alex & Luisi. C. de quadrien. præscript.

n in l. procurat. C. de eden.

o in l. 4. Cod. de mine.

p in l. ul. & pen. C. de quadr. præscript.

q in l. ulti. C. de loca. prædio. ciu. & in l. 1. Cod. de Quæstor.

r l. 15. C. de fid. & instr. fiscal.

s C. de adaucat. fiscali. ubi cauſ. fisc. fi aduers. fisc. de priuil. fisc. & aliis iuribus.

t in d. l. ul. C. de quadr. præscript.

u l. 1. C. de aduocat. diuers. iudi.

a in sexto.

b in l. qui contra C. de incest. nup.

c § 2. Noue. 124. seu Auth. de iud.

d 6. antepen. di. Nouel. 124.

e Ang. in l. flumina in princip. uers. in tex. publ. de domino infect. Iacob. de S. Georgio de feudis in uerſic. fluminib. in princip. Cepolla, tract. de fluminibus nu. 4 ver. dicamus 2. & nu. 5.

f in 4. notiat. g le. procurator. C. de edendo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.
NOTITIA
INSIGNIA VIRI
ILLVSTRIS COMITIS
Priuatarum.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA habebat hic Magistratus, quemadmodum sacrarū largitionum Comes, nempe erectum librum mandatorum, abaco substrato tapero impositum. ad sinistram est sacri ærarij pluteus lutei coloris, clausstris ferreis firmatus, quem officij scrinia repræsentare puto, duo lutei sacculi, siue fisci, fibulis in summo transfixi, & alij duo coerulei, sine fibulis quadrati, in angustius collum exeuntes, qui in uentre tumentes, intus auro pleni uidentur: ex fundis priuatis, & canonibus, seu conductorum pensionibus, ac bonis publicatis nūdiis colligebatur. [a] prope aliquot aurei iacent, infra luteus plumeus quadratus laminis ferreis obseratus, & supra clausstris confixus uisitur, qui et ipse scrinia officij repræsentat, aut pecuniam in arca custodiam; Hunc iuxta duo argentea uasa aureis plena, aurum ex bonis publicatis, aut quibusdam uectigalibus illuic comiti adsignatis exactum indicant. Supra à dextro latere sunt duo aurea oliuę folia, quę coronas exaureis olex frondibus, militibus, qui aliquid egregium fecissent, donandas referre possunt. Constat autem Romæ ouantes & Athenis uictores ea cinctos fuisse. [b] Hæc enim arbor nunquam folia demittens semper uiret, neque eius lignum uetustatem sentit, aut cariem: Pluteo duo adiacent codices coerulei, quorū alter quinque bullis argenteis exornatur, alter lamina simbriata munitus, lanore limbo circundatur. Hi codices rationum officij repræsentant. Alia ria oliuæ folia superioribus similia spectantur. Plures quoque aurei ex sex aureis sacculis effundi uidentur, qui aureos à Principe ex priuata crumena donatos insinuant. In imo clypeorum argenteorum acer uus in fastigium surgit, quorum supremus sculptā in umbone bullam ostendit, hos uirtutis meritò, fortissimis militibus Princeps elargiebatur. Veteresq; in his ex argento maiorum vultus, ad eorum memoriam conseruandam exprimebant, vt auctor est Plinius. [a] Hæc insignia in Comitis auditorio depicta astitisse puto, & in publicum exeunti fausta acclamantibus præconibus, [b] prælata. Hunc ita Princeps appellabat SVBLIMITAS, [c] AVCTORITAS TVA. [d] DIGNATIO, [e] SYNCERITAS. [f]

Alius erat Comes diuinæ domus spectabilis, qui prædia in Cappadocia administrabat, [g] de quo in Præposito sacri cubiculi est dictum. Logotheta priuatarum imperantibus Palæologis hic Comes est appellatus, vt auctor est Sophotatus Curopalata nuper excussus; is tiaram lineam gestabat phaceolim nuncupatam, vt scribit Suidas. Phacellum seu Phaceolium ex carbaso interpretatur Niceta, quod simile est turbantibus Turcarum.

[a] Lib. 36. c. 2.

[b] L. unica C. de quæstor.
[c] l. super C. de inst.
[d] In l. ult. C. ne rei domin. uel templo.
[e] l. 2. C. de fun. rei priua.
[f] l. 2. C. de priui. domus Aug.
[g] l. ult. C. ubi cau. fiscat.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Comitis rerum priuatarum domus diuinæ.

RATIONALES *rerum priuatarum.*
BASTAGA *priuata.*
PRAEPOSITI *gregum & stabulorum.*
PROCVRATORES *saltuū.*
OFFICIVM *autem supradscripti uiri illustris Comitis rerum priuatarum habet.*
PRIMICERIVM *totius officij.*
Primiscrinium beneficiorum.
Primiscrinium canonum.
Primiscrinium securitatum.
Primicerium scriniū largitionum priuatarum, & cæteros scriniarios suprascriptorum scriniorū.
Secundocerium totius officij, qui tractat chartas ipsius Officii, & cæteros Palatinos. Vetus codex addit, Quoties usus exegerit, ut supra in Comite largitionum in fine.

COMMENTARIVM.

HIC Comes Rationales seu procuratores in singulis prouincijs, quemadmodum & Comes largitionum habebat, qui bona publicata, aut alia ratione ad fiscum pertinentia hoc ordine accipiebat.

In primis ea tenens citabatur, qui si intra xxx. dies uenisset, audiebatur, cum Primicerio officij rerum priuatarum, fisciq; patronis solidos quatuor soluisset; nemine uerò intra hoc tempus comparente, bona occupabant; saluo tamen iure possidentis, vt uenienti adhuc audiretur. [h] Comes prius bona se fisco inferre scribebat: Deinde Rationales in prouincijs ea singula describebant, & rebus Cæsaris aggregabant. hæc incorporatio vocabatur: Postremò titulos seu inscriptiones id significantes, uel insignia Principis prædijs imponebant. Valentinianus A. [i] ad Florentium Comitem rerum priuatarum: Si quando, inquit, alicuius publicatione, aut ratione iuris, aliquid rei nostræ addendum est; ritè atque solemniter per Comitem rerum priuatarum, deinde per Rationales in singulis quibusque prouincijs commorantes incorporatio impleatur, & diligens stylus sigillatim omnia adscribat: tituli uerò quorū adiectione prædia nostris sunt consecranda substantijs, non nisi publica testificatione proponantur. Hæc ille. Grauis uerò pœna erat his, qui ea à Principe sibi donari petijssent. [k] Tantum denique his rationalibus attributum est, ut causas fisci ciuiles dirimerent. Constantinus. [l] Ad fiscum, ait, pertinentes causas Rationalis decidat. [m] Præsens tamen fisci aduocatus esse debebat. [n] Criminales uerò causas hominum, & colonorum domus Augustæ Rector prouinciæ coram Rationali tractabat. [o] Cùm igitur hic ius redderet, officium, id est, Apparitores, & Exceptores habebat, qui acta litigantium scribebant: quod rationale uocabatur officium. [p] Alij chartas, i. fiscales rationes tractabant. Gratianus. [q] Nullum inquit, ex officio Rationalis, qui exactioni uel chartis inseruiat, in aliud iudicium adduci oportet. i. à nemine eius officiales, quam à Rationali sunt iudicandi. His annonæ ex Principis ærario in pecunia soluebantur. [r] In Occidentis Notitia prouinciæ distinguuntur, in quibus rerum priuatarum Rationales residebant. In Oriente reticentur. Verùm Theodosius priuatæ rei Rationales per Ponticam & Asianam diœceses nominat [s] in quibus plura prædia Principes possidere consueuerant. [t]

Rationales prædia quoque templorum tuebātur. Gratianus A. [u] Vniuersi, inquit, fundi templorum ad Rationalium rei priuatæ solicitudinem curamque pertineant: atque ab his anniuersarijs solutionibus postulatis, peculiari (ut semper fuit) studio defendamur. sed loquitur, credo, de redditibus templorum Deorum Gentilium, qui iam à Christianis Principibus in fiscum fuerant delata. D. Ambrosius epist. 30. ad Valentinianum secundum, miror, inquit, quomodo aliquibus in ipsem veneris, quòd debeas aras dijs gentium instaurare præcepto, ad usus quoque sacrificiorum prophanorū præbere sumptum; quod enim iandudum uel fisco uel arcæ est usu dicatum, de tuo magis auferre videbere, quàm de suo reddere. Id Gratianum primus statuisse innuit Symachus inter epistolas D. Ambrosij epist. 31. id [x] postea Honorius confirmauit templorum bona ecclesijs, aut alijs pijs locis applicans. & ob id iura de illis disponentia ad hunc Comitem diriguntur, [y] qui res fiscales, & quæ cēplorum fuerant, locasse iubetur; [z] non autem ecclesiæ reditus ipse administrabat.

Ad eundem Comitem Bastaga priuata spectabat, illis. n. qui res priuatas Principis transmehebant, imperabat, quibus duos præfuisse puto. Quemadmodum. n. in Occidente duo erant duarum bastagarum rei priuatæ præpositi; sic in Oriente credendum est fuisse. Præerat & huic Comes, Præpositis stabulorum, gregum, & armentorum, quæ plura ad sobolem procreandam Princeps habebat: [a] inter alia sua armenta Arcadius, [b] celebrat equarum Hermogenianarum, & Palmatiarum sobolem, quam ab Olybrio Hermogene Cos. P. V. & P. P. Orientis & Illyrici, & Palmatia P. V. circa annum 414. [c] inducta fuisse puto.

Erant & procuratores saltuum, in quos greges ad pascendum mittebantur. [d] Nobilis inter alios fuit Gonaticus saltus, quem postea Zeno vendi iussit. [e] Sub hoc comite fuit & comes sacri patrimonij, quę ab Anastasio inuentum Græci in Basilicis tradunt, is peculiarem prædiorum Principis curam habebat, nec alia tangebat. Alius sub hoc comite, comes stabuli dictus, equos Principis curabat, quorum plures ex Africa, ceteris̄que prouincijs ad uium militum addnei iubebat; sed & hi præstari desierunt, & pro illis exhausti ærarij necessitate flagitante, pecunia ab Africanis exigi cępit, ac primò terni uiceni, mox uiceni, deinde XVIII. & XV. pro singulis equis aurei sunt exorti. Alios binos Comes stabuli nomine spectularum accipiebat: Ex prioribus septeni singulis equitum contubernijs dabantur. Hi equi Canonicarij, aut curaritij uocabantur. [f] Comes stabuli hodie ab aliquibus is esse creditur, quem Galli Connestabilem appellant: sed uerius is est, quem magnum

[k] l. ult. C. de petitori bon. subla.
[l] l. in d. l. ad fiscū. C. ubi caus. fiscat.
[m] l. ult. C. si aduerf. fisc.
[n] l. ult. C. de adu. fisc.
[o] l. cum aliquid C. ubi caus. fiscat.
[p] l. in fiscalibus C. de exc. tribu. l. officiales rationales C. de epist. & cler.
[q] in l. pen. C. ubi caus. fiscat.
[r] l. 5. C. de anno. & capita.
[s] in d. l. 5. C. de anno. & capita.
[t] l. 6. C. de mo. patrimo.
[u] in l. 4. C. de fu. rei priua.
[x] in l. 5. C. de paganis.
[y] l. 2. C. ne rei domin. uel templi.
[z] C. de locatio. prædior. ciuilium uel fiscal. siue sęplor.
[a] l. unic. C. de grege dominic.
[b] in d. l. unicæ.
[c] l. ult. C. Theo. de priuileg. corporat. Vrb. Rom.
[d] l. 1. C. de pascu. pub. l. 3. C. & fun. & saltub. rei domin.
[e] in l. ult. C. de pædi. tamiac. De Comite sacri patrimonij.
[f] l. 1. 2. 12. C. Theod. de equor. collat. l. 20. C. Theod. de annon. & tribut.
[h] l. ult. Græca C. de delatorib.
[i] in l. si quando C. de bon. vacāt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnum scutarium uocant, alibi magister stabuli dicitur.

DE OFFICIO COMITIS RERVM priuatarum. Cap. LXXXVIII.

APPARITORES tam Comitis rerum priuatarum, quam largitionum, non solum palatini, quia in palatio seruiebant, [a] sed, & Cæsariani, [b] & priuatiani seu priuati, [c] & Catholiciani. [d] uocabantur: ad quorum curam patrimonium Principis, & bona ad fiscum delata spectabant. [e] Itaque reditus ex eius prædijs perceptos, sumptusque in ea factos, cum distractorum pretio notabant, ide de bonis publicatis, & alijs ad fiscum pertinentibus agebant. Et ideo si uestes, aurum, uel argentum, uel mancipia ex re Principis priuata uenibant, palatini ea emere non poterant, ne ob familiaritatem, quam inter se habebant, hoc uultus distractis ficus deciperetur. Arcadius, & Honorius Nestorio comiti rerum priuatarum [f] uestium, inquiunt, auri, & argenti seu mancipiorum coemendorum, si quando a priuatis nostris ea contigerit uenundari, palatini sciant sibi copiam denegatam, poena in eos amissionis precij exercenda. Minus recte nostri tibi interpretantur priuatos pro subditis imperij, cum ministros priuatarum rem significet, & palatinos pro Principis proceribus exponunt, qui sunt ipsi rei publicæ, uel priuatas administrantes.

Eorum uero officium ita se habebat. Primus omnium erat Primicerius totius officij. Deinde Secundocerius, qui eiusdem officij chartas, & ceteros palatinos tractabat, idest scripturas & rationes, earumque curam habebat. Quatuor vero scrinia in hoc officio fuere, beneficiorum, canonum, securitatum, & largitionum pecuniarum. Primis tribus, totidem præerant primiscrinij, ultimo Primicerius. Primiscrinius alibi uocatur aditor, aliquanto minoris dignitatis, quam primicerius. Sed aliquando his quatuor scrinijs præfecti, omnes primicerij uocantur. Theodosius A. [g] Priuatiani, inquit, priuilegia largitionalis officij consequantur, hoc est, ut tam Primiceri[a] officij priuatarum, quam alij quatuor reliquorum primicerij scriniorum ex consularibus inter allectos esse mereantur. Hactenus ille. Quodlibet uero scrinium post primiscrinium tres primates habebat. Theodosius, [h] Primicerios, ait officii, tresque primates scriniorum rerum priuatarum, finito tempore militiæ, inter tribunos militares prætorianos, ialuis iisdem præstitis priuilegiis sacris constitutionibus, nostram clementiam adorare decernimus.

Anno uero tantum Primicerius, aut Primiscrinii, eo officio fungi poterant. [i] Mox in aliud transferebantur.

Primiscrinius beneficiorum, scribebat res mobiles aut immobiles ex substantia Principis alicui donatas. Hæc enim nuncupabantur beneficia, qualia multa se ecclesijs, xenonibus, prochotrophijs, episcopis, monachis, & alijs innumerabilib[a] pijonis donasse Iustinianus A. ad Florum Comitem rerum priuatarum scribit. [k] Idem ex scrinio canonis Phœniciæ decem libras auri annuas, primicerio tribunorum notariorum dari iusserat loco alterius doni prius ipsi facti, quod, inquit, beneficium nuncupatur. [l] Sed hic de beneficijs immobilium, aut etiam mobilium specierum, non etiam pecuniæ numeratæ intelligi censeo, hæc enim ad primicerium largitionum spectabant: Sic beneficium postea appellatum est secundum alicui a Principe concessum. Beneficia etiam priuilegia uocantur, [m] ueluti aquæ ducendæ, alicuius immunitatis, uel alterius rei: quorum rationes ad hoc scrinium spectabant. Hi uero quibus Princeps aliquid elargiebatur, certam auri summam pro rerum donatarum quantitate soluere cogebatur, [n] & qui prædia accipiebant egenti Principi reditum partem pendere, [o] quæ omnia beneficiorum scrinarij notabant.

Beneficiarij itaque uocabantur, scrinium beneficiorum tractantes, & eorum instrumenta conficientes, sed hoc nomen latius accipit Constantinus ad Taurum P.P. scribens, [p] Beneficiarij, inquit, uel officiales rationales, si interuersa ratione fiscali ad ecclesias putauerint transeundum, curialium retrahantur exemplo: Sic est emendanda illa lex, ex Codice Theodos. [q] Sed & qui tributa, aut census fisco debitos exigebant, Beneficiarij appellabantur. Iter tullianus: [r] Nescio, ait, dolendum an erubescendum sit, cum in matricibus beneficiariorum, & curiotorum, inter tabernarios, & lanios, & fures balneorum, & aleones, & Lenones, christian quoque nectigales conmentur. Intelligit christianos pensitasse pecuniam beneficiarijs, ne accuzarentur quod essent christiani, quemadmodum pensitabant flagitiosæ & inutiles personæ, ob artem quam exercebant.

Primicerius canonum, curam habebat pensionũ quæ pro prædijs per Ponticam & Asianam dioecesim & in Mesopotamia, Osrhœnaque a Principe ad longum tempus conductis, uel in emphyteusim acceptis soluebantur. Hæc enim pensio cum certa esset ea non uocabatur, [s] qui pleraque in auro, quandoque frumento, uino, aut oleo, pendebatur. Vnde aurraria & frumentaria pensio uocatur a Cassiodoro. [t] Harum rationes in hoc scrinio notabantur, quantum exactum, quantum ex his impensum, quantum ad comitem missum esset. Frumentum & aliæ species singulis quatuor mensibus præstabantur, aurum to to anno prout erat commodum, soluebatur. [u]

Primicerius securitatum, pecuniarum solutarũ chirographa seruabat: Securitates enim nihil aliud sunt, quam apochæ, quibus creditores, debitam sibi pecuniam solutam fuisse confitentur. [x] Honorius, [y] sed & aurum, inquit, quod ex huiusmodi contributione redigitur, ita debet susceptori aurario consignari, ut securitatibus nomen inferentis, dies, consul, mensis, causa, & summa comprehendatur. Intelligit autem chirographum, quod suscipiens aurum cõscribit, & soluenti pro eius cautione tradit. Id etiam [z] Cassiodorus declarat. Merito, ait, testimonium solutionis, securitas dicitur. In hoc ergo scrinio reponebantur securitates, seu apochæ illorum, qui a Rationalibus pecuniam accepissent, uel illis solutissent, & eorum qui bona publicata a fisco emissent. Zeno huius scrinii & eius securitatum ad Aeneam comitem rerum priuatarum scribens, meminit. [a] Iubemus inquit, quoties competens scriniũ gestis interuenientibus, distractarum rerumpretia tele depotuerit suscepisse: minime post huiusmodi solutæ pecuniæ depositionem, emptores quasi non numeratis pecunijs molestari: Hæc ille. Vult his securitatibus ita demum fidem haberi oportere, ac si gesta interuenissent, idest apud acta factæ fuissent.

Primicerius scrinij largitionum priuatarum pecuniarum, quas Princeps amicis donabat, rationes scribi curabat, & stipendiorum, quæ ministris & familiæ Principis; uel Augustæ pendebantur, liquidem largitiones pro remuneratione & stipendijs accipi, supra ostendimus. [b] Sicut ergo alter Comes publicarum erat largitionum, idest stipendiorum militibus & publicis personis soluendorum: ita hic Comes priuatarum largitionũ, dona priuatis a Principe data tractabat. [c] Forte etiã manu huius comitis, quotannis Calendis Ianuarij consulibus cõsitorialibus, & aduocatis fisci prætorianis, strenam Princeps largiebatur. Anastasius A. [d] ad Hastachium P.P. Iubemus inquit, uiros clarissimos fisci pro tempore patronos fori tuæ celsitudinis, solemni die festiuitatis Calendarum Ianuariarum, inter spectabiles sacri nostri consistorij comites diuina nostræ serenitatis manu punctos consequi solaria. Hæc ille. Nullus ex hoc officio esse poterat, quem Princeps propria adnotatione non probaf-

a in fabricis. l. 1. & ult. C. de palat. sacr. largit. & rer. priuatar. & le. 1. C. de offic. comitat. patrim. proscripto.
b l. 5. & 7. C. de iure fisci. l. pe. C. de bon.
c l. ult. C. Theo. de palat. sacr. lar. l. ul. C. de resc. in. nend.
d l. pen. & ult. C. de bon. proscrip. e 2. l. C. de offic. cõs. sacr. patrim. l. si heredum. C. de inoffi. testam. f 10. l. ulti. C. de resc. uen.

g in l. ulti. Cod. Theod. de palati. sacr. largit.

h in l. ult. C. de pala. sacr. largit.

i Edicto. 4. ca. 1.

k in l. 3. ff. de cõstitu. princ.

a d. l. non aliter. b l. scriniis. C. de diuers. offic.

DE COMITE DOMESTICORVM equitum, & domesticorum peditum eorumque insignibus. Cap. LXXXIX.

PRAETER uexillationes equitum, legionesque & auxilia peditum palatinorum, quæ olim prætoriana uocabantur, erant & quidam equites, peditesque & ipsi palatini, prætorianique dicti; sed nominatim Protectores domestici nuncupati, & a Gordiano iuniore instituti, quos posteriores Principes Græci Spatarios uocauerunt, inquit Cedrenus: De his ita Procopius ἀνεκδότοις, sunt, inquit, & alij in Palatio longè præstantiores, quoniam maius ipsis stipendium solui consueuit, ac digniore militiæ nomine honestantur. Hi domestici, & protectores uocantur, & a cura rerum bellicarum longè absunt. In palatio enim conscribi solent, ut sit ordo, qui tantum personæ operam præstet. Horum aliqui Byzantij, alij in Galatia, non nulli alijs in locis statuuntur. Hactenus Procopius. Qui erant præsentes, semper Principem palatio exeuntem comitabantur. & eius palatium custodiebant, quod & si ipsum nomen satis indicat, clarius tamen explicat Honorius A. [c] Deuotissimos, inquit, Protectores, qui armatam militiam subeuntes, non solum defendendi corporis sui, uerum etiam protegendi lateris nostri solicitudinem patiuntur; vnde etiam protectorum nomen sortiti sunt, inglorios esse non patimur, sed ut deuotissimis nuper protectoribus domesticis, ita his quoque honorem congruum condonamus, ut præter Primicerium, decem primi eorum clarissimatus dignitate fruantur. Hæc ille. Ita etiam protectores accipit & Socrates, [d] & Spartianus in Caracala, quem scribit in scapham cum protectoribus se recepisse, & uelificę leuandæ gratia inter protectores suos equo descendisse, & occisum fuisse. Capitolinus quoque, [e] ait Gordianum A. uocatum, cum protectoribus, & fascibus laureatis Carthaginem iusse. D. Hieronymus scribit militum uorum fuisse, ut demum protectores fierent. Suidas & Zonaras, [f] equites proprie domesticos, protectores uerò pedites dictos fuisse innuunt. Sed Iustinianus domesticos tam in equitum, quam in peditum scholis collocat, [g] ac Præsentales tandem Principi astantes uocat. Cassiodorus quoque [h] eos commisceat. Domesticæ, inquit, partis equitum & peditum, qui nostræ aulæ videntur iugiter excubare. Nec Notitia eos distinguit. Hi ex septem scholis Armeniorum præstantissimorum numero M M M D. electi palatium custodiebant, ut ait Suidas, [i] scholarij, inquit, erant ter mille quingenti ad palatij custodiam deputati omnium præstantissimi ex Armenijs electi, quibus maius stipendium ceteris tribuebatur. His duo millia Iustinianus addidit, qui supernumerarij sunt appellati. [k] Non tamen prædicti omnes erant domestici, sed ex his eligebantur.

Aliæ duæ Scutariorum scholæ Diocletiano imperante, inuentæ fuerunt, altera Iouiana a Ioue, altera Herculiana ab Hercule appellata, ut auctores sunt Sozomenus [l] & Nicephorus, [m] quæ Imperatorem egredientem semper sequebantur, suos que tribunos habebant. Marcellinus, [n] infamabat, inquit hæc suspitio Latinum domesticorum comitem, & Agilonem tribunum stabuli, atque Studilonem scutariorum rectorem. Hunc postea tribunum appellat. Aduenit, ait, Studilo scutariorum tribunus. Sed has scholas duas, quæ Principem protegebant, & sub Magistro officiorum erant, ab illis diuersas fuisse puto, quæ domesticorum, non Iouiorum dicebantur, [o] nam ita etiam eas Zonaras P uocat. Erat uir quidam, inquit scholarum domesticorum notus. Harum singula 50. milites continebat, quibus sanæ capitationes, I. VI. equorum pabula, & plures annonæ dabantur. Iulianus A. [q] scias, ait, tenum capitum domesticis per singulas quasque scholas quinquagenas esse iussis in præsenti iuxta morem debere præstari. Scholæ uero sunt appellatæ, quia cum non legiones, non cohortes, nec legionum auxilia essent, hoc nomen meruere. Hi armis ceteris splendidioribus utebantur. Si quidem Philo [r] de stipatoribus Agrippę regis loquens, ait, omnes in se conuertit spectantes satellitium argenteis clypeis & inauratis armis nitidum. Idem refert Corippus, [s] qui etiam explicat, quo modo palatium custodiretur, hoc carmine.

Ingens excubitus diuina palatia seruans,
Porticibus longis, porta condensus ab ipsa
Murorum in morem lauam dextramq; tegebat
Scuta sub arctis connungens aurea pilis
Ense latus stricti, perstrictis crura cothurnis
Aitabant celsi pariter, paribusq; nitebant
Exsuntes latis humeris durisq; lacertis
Et dextra lauaq; acies adstare uideres.
Mulceq; incipites splendescere luce bipennes.
Terribiles, atate pares & infra, *Miratur barbara pubes*
Ingressus primos immensaq; atria lustrans,
Ingentes astare uiros, sentq aurea cernunt,
Pilaq; suspicunt alto splendentia ferro,
Aurea, & auratos conos, cristasq; rubentes:
Horrescunt lanceas, scutaq; astare secures.
Cæteraq; egregia spectant miracula pompæ.
Et credunt aliud Romana palatia cœlum.

Idem [t] explicat, quo modo procedentem Principem stiparent, his uersibus.

Incedunt densæ mixto lictore cohortes
Hinc armata manus dextram lauamq; tuetur
Cæsarei lateris, clypeis pia terga tegebat
Ingens excubitus, protectorumq; phalanges,
Fulgebant rutilo pilis splendentibus auro.

Quidam dixerunt Diocletianum, quando Imperator creatus est, comitem domesticorum fuisse. certè Ammianus Marcellinus historiarum sui temporis scriptor, fuit Protector domesticus Constantij Principis, quemadmodum ipse scribit, [u] Iubetur, inquit, exire tribunus, & protectores domesticos X. ut pustularat, ad innandas necessitates publicas secũ duxit, inter quos ego quoque eram cum Vereniano collega, refidui oēs propinqui & familiares. Hęc ille.

Inter domesticos X. primi eminebant dignitate, & stipendio ceteris præstantes, clarissimique vocabantur. [x] Post Comitem primus tribunus nuncupabatur & erat spectabilis, huic sequebatur Primicerius. Marcellinus. [y] Valentinus, ait ex primicerio protectorũ tribun[a] is duci militũ limitaneorũ honore equabat. [z]

Primus post Primicerium erat Secũdocerius, quo intra annum mortuo, heredes nõ solum illius annalarium percipiebant, sed & sequentis, quo Primicerij loco defunctus succesisset. [a]

Defunctorum quoq; parentũ domesticorum filij locum subibant, & si ob teneram ætatẽ armis apti nõ erant, nihilominus protectorum matriculis inscripti quaternas annonas, i. victum quatuor hominum accipiebant. [b] Præter x. primos sequentes L. robore ac pietate præstantes, vexillum saluatoris tuebantur, quod singuli ordine humeris portabant. [c] & clarissimi dignitate X. primis æquabantur. [d] Hi sunt, qui Præpositi laborum vocantur. [e]

o l. 1. & ul. C. rector. & l. ul. C. ubi senato. uel clarissimi.
p in Theophilo.
q in l. 1. C. The. cod.
r in Flacco.
s li. 1. in laudem Iustini minoris.

t lib. 4.

u lib. 15.

x lo l. 1. C. Theo. de præpositis laborum.
y li. 12.
z l. 3. C. de offic. magi. offic. l. 1. C. de domest. & protect. quæ est le. ult. C. Theo. eod.
a l. ult. C. eo. tit.

b l. 2. C. The. eo. tit.
c Eusebius lib. 2. d vita Constantini cap. 8.
d l. 1. C. Theo. de præpos. labor.
e l. 3. C. de præpo. labor. & l. 2. C. de exsul. mancip.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fisci etiam patroni binos quotannis uiros offerre poterant, [a] qui in domesticorum equitum aut peditum demortuorum locum succederent: modo duo millia solidorum huic Comiti soluerent. [b] Alij qui ob merita inter domesticos recipiebantur, quindenos solidos, inter Primicerium, & alios decem primos diuidendos soluebant: Ceteri, qui gratia, aut suffragio in hanc scholam admittebantur, quinquagenos. [c] Protectores Principi semper aderant, eumque quotidie salutantes, pur pureum eius uestem osculabantur, hoc enim modo Imperator adorari dicebatur, [d] cum eius limbum flexis genibus uenerabundi deosculabantur. [e] Primus Diocletianus genua coram se flecti iussit, & adorari. Eutropius, primus, inquit, regię consuetudinis formam magis, quam Romanæ libertatis inuexit, adoratique se iussit, cum ante eum cuncti salutarentur: Hæc ille. Cum igitur quotidie domestici id facerent, adorare purpuram is dicebatur, qui inter domesticos recipiebatur, [f] ijdem, poterant uicariorum Prætectorum Prætorio uultum exosculari, quod non omnibus licebat. [g] Vnde Seuerus Imperator, inquit Spartianus, Leptitanum suum municipem, & olim contubernalem, fustibus cædi iussit, quod cum plebeius esset, se amplexus fuisset, & eloqui præconem præcepit, LEGATVM POPVLI ROM. PLEBEIVS TEMERE AMPLECTI NOLI.

Erant, & sub Comitibus domesticorum, quidam Deputati à Notitia & Valentiniano, [h] appellati, qui Comitum domesticorum publicas iussiones exequebantur. Hi credo sunt, qui domestici ministri à Cassiodoro [i] uocantur, & Comitibus ad obeunda munera publica obsequebantur. Antea CC. solidos, & X. annonas habuere, his Athalaricus, alios L. solidos adiunxit. Deputari quoque dicti sunt fabricensium, qui armorum curam habentes, & ipsi annonas à Principe accipiebant. [k]

Alij ab his diuersi erant domestici, à secretis Principis, dicti. Procopius. [l] Romani, inquit, ad ea quæ quietis sunt, in palatio ministrum silentiariorum habebant, sicuti domesticum arcanorum Principis conscium: Hæc ille. Post Iustinianum, domesticorum scholæ diu permansere, quarum præfectus, postea domesticus est nuncupatus: Nam Zonar. [m] Petrinam scholarum domesticum factum fuisse tradit, quia, inquit, Emanuel magister decesserat. In Constantini quoque Leonis filio scribit ab ipso Phocam Bardum magistrum, & domesticum scholarum Orientalium declaratum. Idem [n] ait, Ioannem scholarum Orientis præfectum, & copiarum Orientalium domesticum factum. Romanum uero Occidentis domesticum renunciatum iri, si Nicephorum Phocam de medio sustulisset. Et in eodem, [o] scribit Stipiotam scholarum domesticum, dum Tarsum obsideret, magnam cladem accepisse. idem, & Cedrenus. Magnum uero domesticum postea eum uocatum fuisse Raphael Volaterranus [p] refert, qui ante Principem spatam ferebat.

a C. de præpositis laborum. & l. 2. C. de excus. munerum.
b l. 1. restituêdæ C. de aduoca. diuersor.
c l. 1. C. Theo.
d l. 3. & 4. C. Th. eod. & l. 1. C. eo. le. 1. C. de appar. præf. præt. l. 1. C. de apparit. Præf. urb.
e leg. 1. C. de comit. & tribun. schol. l. 1. C. de silentiar. l. 2. C. de fabricens.
f d. l. restituendæ & l. 2. C. de fabricensib.
g le. 1. C. de domest. & protect.
h l. omnis C. Th. eod.
i li. 9. ad Vilum.
k §. 1. in auth. de armis, quæ est Nouell. 85.
l lib. 2. de bello Persico.
m in Michaele, Theophili filio.
n in Roman. puer 20.
o Nicepho. Phocæ.
p lib. 29. sententiar.

NOTITIA

NOTITIA
COMES DOMESTICORVM
EQVITVM. COMES DOMESTICORVM
peditum. & eorum insignia.

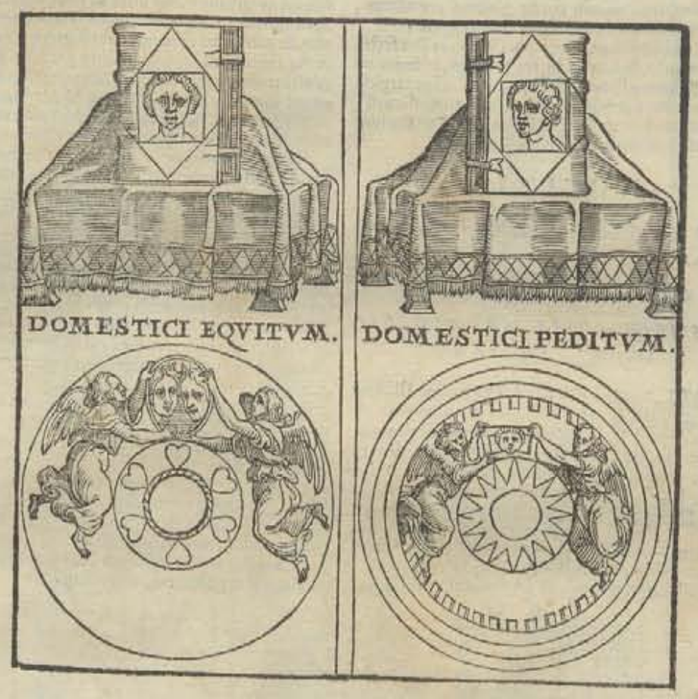

NOTITIA.

Sub Dispositione uirorum illustrium COMITVM DOMESTICORVM EQVITVM, ET DOMESTICORVM PEDITVM.

a Comes. b Comes uetustus codex.

DOMESTICI *equites.*
DOMESTICI *pedites, & Deputati (uetus codex habet Deputati eorum.)*
Comitis [a] *Domesticorum equitum, &* *Comitis* [b] *Domesticorum peditum.*

COMMENTARIVM.

DOMESTICORVM COMITES abacum auleo instratum, & surrectum pro insigni gestabant, quo erectus liber sustinebatur, uultum Principis in medio sculptum more Magistrorum militum habens. Illustres erant, [c] & Magnifici. [d] Vicesque Magistri militum in suos domesticos agebant, & eos iudicabant. [e]

Domestici uero equites, in cæruleo clypeo ferrugineum globum fune circumligatum præferebant quem sex lutea corda circumstabant: superne uerò duo angeli seu genij, Augusti & Augustæ capita se inuicem respicientia, & circulo auato inclusa, sustinebant. In manuscriptis rectius sunt duorum Principum capita, quæ à Genijs gubernata unum orbis imperium, arcta utriusque coniunctione, constrictum prudenter regunt. Cor enim animæ sedes prudentiam significat: unde cordati homines prudentes uocantur,

Cod. de domestic. & protector.
c l. 1. C. de silentiar.
d d. l. restituêdæ C. de aduoc. diuer. iudic.
e ut in inscript. C. de nat. fetar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pedites autem domestici in umbone cærulei clypei orbem luteum, corona item lutea, sexdecim acutissimas cuspides emittente, circundatum ferebant; supernè lutea tabella humanum caput eiusdem coloris continet, quod utrinque singuli angeli, siue genij sustinent. Marginem tres cingunt circuli, duo lutei, & medius cæruleus, ultimus introrsus, in superiore & inferiore parte est tesserulis æque distantibus distinctus, quarum interstitia tanta sunt, quanta eorum est latitudo. Orbem ab hoste tutum, armatumq; cuspidibus contra hostes, & Dei prouidentia à duorum Principum angelis regi significat. Caput enim Deum, & quandoque Principē insinuat, tesserulæ firmitatem significare possunt. Alij duo circuli & ipsi Orientis Occidentisque connexitatem portendunt. In Madruciano nouem cordę globum cæruleum, quemadmodum in equitum insigni, cingunt.

Hæc de illustribus, inter quos sunt tres Præfecti, duo Prætorio, & unus urbi, sex Magistri, quinque militum, & unus officiorum, quatuor Comites largitionum, priuatarū, equitum, & peditum domesticorū: unus cubiculi Præpositus, & Quæstor: Omnes sunt quindecim personæ in ordine illustrium.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Primicerij SACRI CVBICVLI.

COMMENTARIVM.

DE SPECTABILI PRIMICERIO Cubiculi. Cap. XC.

EXPLICATO ordine Illustriū ad spectabiles his proximos est veniendum; inter quos primum locum Primicerio cubiculi in indice Notitia tribuit, & si codex impressus contentus illum semel in dignitatum albo indicasse, amplius eius non meminerit. Manu scripti in Occidente hæc uerba tantū habent. Sub dispositione uiri spectabilis Primicerij sacri cubiculi. nec aliud scriptum apparet: postea castrensis sequitur; unde illi obsequentes palatini, & forte aliqua insignia desiderantur.

Cod. de Decanis.

Is primus post præpositum cubicularijs præerat, qui Decani uocabantur, & Principis personam curabant, eum uestiēres, lectos, & cubile parabant. Theodosius, [a] Nostræ, inquit, pietatis famulationibus adhærentes decanos magistri officiorum obtercare oportet examen. Decani olim Decuriones sunt dicti, Tranquillus. [b] Saucium, ait, Domitianum ac repugnantem adorti sunt Clodius Cornicularius, & Saturius Decurio cubiculariorum, uulneribus septem trucidarunt. Is Postea Primicerius est uocatus, quem Secundocerius, Tertiocerius, & Quartocerius sequebantur, qui & ipsi Decani ordine ad Primicerij gradum succedebant, duobusque annis tantum in eo officio morabantur, nec ultra ad illud poterant reuerti. Honorius. [c] Quatuor, inquit (secundocerium autem, & proximos sequentes intelligit) qui ex corpore decanorum ad primum militiæ gradum peruenerunt, biennij spacio primiceriatus gerant officium; neque ulterius cuiquam liceat in hoc immorari, omni gratia, & ambitione cessante, post duorum annorum curricula succedant prioribus subsequentes.

a in l. 2. C. de decanis.

b in Domitiano.

c in l. 1. C. de decanis.

Decani hi uocabantur, quod forē decem uiri essent, uel officij nomen fuit: Nam, & 950. decani ecclesię Constantinopolitanæ fuerunt, [d] qui curam humandorum defunctorum habuere. Alias decani sunt, qui decem viris præsunt, ait Vegetius. [e] Primicerius autem, inquit Suidas uocatur ordinis primus, additio illa cerius, nominis est productio nihil significans. Hic primicerius priuilegio gaudebat, nē ad tyronum uel equorum pretia tenerētur. [f] Cogebatur enim quælibet prouincia tot tyrones & equos Principi tradere, sed propter exhausti ærarij necessitatem, horum pretium exigebatur, uidelicet viceni, & alicubi triceni solidi pro equo: Alij aurei pro singulis tyronibus pendebantur, à quo onere immunis erat Primicerius, & ceterij cubicularij. [g] Hic & Decani sub magistro officiorum conueniebantur, nec quùm litigabant fideiussorem iudicio sisti dabant, sed primicerij fidei committebantur, ut eos sisteret. [h] Horum exemplo in ecclesijs, instituti sunt decani, qui ceteros clericos præcedunt, [i] Primicerius quoque in hisdem ecclesiis est institutus, qui est caput acolytharum, lectorum, & psalmistarum. [k] Alicubi est dignitas inter canonicos.

d l. 4. & 9. C. de sacr. sanct. eccles. Nouell. 43 & 59.

e li. 2. cap. 7.

f l. 1. C. Theod. de præbit. tyrō. uel equor. excus.

g l. 2. C. de priuileg. eor. qui in sacr. palat.

h d. l. 2. C. de decanis.

i c. in capite 50. distinct. c. ad hoc 5. ultimo. de offic. archidiac.

k c. perlectis. de priuil. Primicerium, 25. distinct.

NOTITIA
SVB DISPOSITIONE
VIRI SPECTABILIS CASTRENSIS
cum insignibus.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis castrensis.

PEDAGOGIORVM.
Ministeriales dominici.
Curæ Palatinorum.
OFFICIVM *autem uir supra scriptus spectabilis castrensis habet.*

TABVLARIVM *Dominicum.*
Tabularium Dominarum Augustarum.
Adiutorem.
Chartularium, & Scrinium ipsius, & Cæteros Palatinos officij suprascripti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

COMMENTARIVM.

IMPERANTE Alexandro, & ante, vnus ex libertis Augusti eius mensæ præerat Trichiniarcha uocatus, ut indicat saxum Corinthi ab Alciato in opusculo de magistratibus citato, quod est sequens. Theoprepon Augu. lib. Proc. Domini N. Aur. Seueri Alexandri Pij Fel. Aug. Proniciæ Achaiæ, & Epiri, & Thessaliæ, Rationalem purpuratum, Proc. ab ephemeride, Proc. à mandatis. Proc. á præd. Galli canis. Procur. Saltus Domitiani, Trichiniarcham, Præpositum á Fiblis, Præpositum á Cristallinus, hominem incõparabilem. Tixander Aug. h. officialis. Postea inuentus est comes castrefis, quæ Primicerio notariorũ index Notitię ponitur; cũ uero eorũ insignia repræsentat, inter spectabiles secũdũ facit: hũc ordinem ego sum secutus, quem etiam Honorius A. obseruat. [a] Hic comes Principi ministrantibus extra cubiculum in palatio præerat, qui plurimi fuere, ut pincernæ, cellarij, Lapadarij, & qui in mẽsa seruiebãt, quos eos esse, puto qui meniores ab Honorio & mensæ ministri à Marcellino appellantur: [b] Iidem Castrensiani, & Ministeriani fiunt dicti. [c] quorum nomen imperante Alexandro, in usu fuit; Lampridius enim [d] ita aulica ministeria appellat. Constantinus quoque Mygdonium, eodem modo honestare uolens, Comitem castrensem palatij uocat. [e] Castrensiani uerò sunt dicti, uel quod in castris degere plurimum cum Principe soleant, uel quod exemplo Castrensium, quemadmodum illi in Castris Principi ministrabant: [f] ita hi in palatio ipsi interuiebant. Habetur enim aulici militiæ imagine Tertull. [g] est etiam, inquit alia militia regiarum familiarum, nam, & castrenses appellantur. Hæc ille. Ab his erant seiuncti, qui cubiculo seruiebant. Decani uocati, [h] quibus primicerius cubiculariorum præerat, [i] Comes uero castrensis ceteris.

Paucos Alexander Seuerus ministros habuit, & tantum necessarios, quibus singulas olim annonas dedit, aut summum binas. Lampridius, [k] Aulicũ, inquit, ministerium in id contraxit, ut essent tot homines in singulis officiis, quot necessitas postularet ita ut annonas, non dignitatem acciperent, fullones, uestitores, pictores, pincernæ, omnes castrenses ministri, quemadmodum pestis illa instituerat: Sed annonas singulas, uix binas. Hæc ille: apud quem pro, pictoribus, puto legendum pistores. Hæ annonæ postea in pecunia, ipsis, & aliis palatinis sunt solutæ, [l] & ob id æraria annona dici cœpit, quia in ære dabatur. [m] Theodosius uero magnus, inuenta epularum multitudine, horum ministrorum numerum adauxit, si Zosimo Christianis infesto, credimꝰ. Hic Princeps, inquit, auctor extitit, ut tantus sumptus in mensam Imperatoris fieret, ut propter ciborum multitudinem, & in his apparandis magnificentiam, populosæ coquorum, & pociliatorum, & aliorum cohortes instituerentur. Hæc ille. Imperabat igitur hic comes, inquit Notitia, Pedagogijs, Ministeriis libus dominicis, & curæ palatiorum. Pædagogia erant pueri, qui caligis purpureis induebantur, siodie paggios uocant. Marcellinus [n] de Procopio tyrannidem affectante loquens, Nusquam, ait, reperto paludamento, tunica auro distincta, ut regius minister indutus à calce in pubem in pædagogiani pueri speciem purpureis opertus tegminibus pedum.

Ministeriales uero erant uarij ministri, ut Pincernæ, Discerptores, Cellarij, & huiusmodi, qui omnes in scrinio libellorum erant probandi. [o]

Cura, fabricæ palatij præerant, marmoraque sculpi, æris flatuas fundi, uel ex gypso formari, aliaque ornamenta fieri curabat, inquit Cassiodorus. [p] eius dem consilio moenia ciuitatum reficiebantur, castella fundabantur, Prætoriaquæ Principis fabricabantur, virgamque auream gestans Imperatorem in publicum prodeuntem præcedebat, [q] & epulis cænantis Imperatoris adesse poterat, & eum adorare, quod non omnibus permittebatur. [r] Posteriores Græci hunc Curopalatam appellauere. His præfectus erat comes castrensis à Cassiodoro [s] comes patrimonij appellatus, ab Honorio A, Castrensis sacri palatij, tanquam castrorum instar esset Principis palatium, ita Narsis & Scholasticus ab eodem A, uocantur. [t] curabat enim, ut palatium instructum esset, & Principi opportune, splendideque ministraretur, cuius locum hodiè tenent, qui Magistri, aut Maiores domꝰ uocãtur. Principis etiam epulas ordinabat. Cassiod. [u] & si, inquit, epulas nostras solus ordinatione disponas, non solum nostro palatio clarus, sed & gentibus necesse est tradaris eximꝰ. Legati pene ex tota orbis parte uenientes, cũ nostris ceperint interesse cõuiuijs admirãtur copiosè repertũ, quod in patria sua norũt esse rarissimũ, stupent & abundantiam unius mensæ, tantas fermentium turbas posse satiare, ut iudicent consumpta recrescere, unde tantæ quæ probãtur exire. Hsit numirum in patria sua quod loquantur, dũ parentibus dicere gestiunt, quæ uiderine: Sic propemodum in toto mundo celeberrimus redditur, qui prouidus nostris apparatibus inuenitur. Adde quod tempora nostræ lenitatis secretaria tua sunt, cũ pectus redditur curis alienum, tunc tibi tributur suggerendi locus quando curẽtis adimitur: Merito ut qui es index tanti apparatus, & epularum delinitus cibis tibi animus concedatur: Hæc ille. Ex his apparet uniuersã Principis familiam ex cibis, qui eius mensę superfuerant, nutritã fuisse. Hic luxus posteroribus principi bꝰ cepit introduci. Augustꝰ uerò nisi terna, aut sũmũ sena fercula exhibebat, Tranquill. [x] cœnam, inquit ternis ferculis, aut cum abundantissimè senis præbebat, ut non nimio sumptu ita summa comitate. Nam aut acromata & histriones, aut etiam triuiales ex circo ludos interponebat, ac frequẽtissimè arcalogos: ipse cibi uulgaris fuit, fecundarium panem, pisciculos minutos, caseum, bibulũ manu pressum, & ficos uirides biferas maximè appetebat. Alexander quoq; parciores coenas faciebat. Lampridius. [y] usus, inquit, conuiuij diurni hic fuit, uini ad eorum diem sextarij 30. panis mundi põdo 30. panis sequẽtis ad donãdũ põdo 150. carnis diuerſæ põdo 30. Erãt & gallinæ ouæ. adhibebantur & anser dieb. festis, Cal. Ian. & maioribꝰ festis phasianus, aliquando duo, additis gallinaceis duobus, leporẽ quotidie habuit mensationẽ frequẽtẽ, sed eã cũ amicis diuidebat: pomis i secũda mẽsa uehemẽter indulsit. Carinus uero uir nequissimus, cẽtũ libras auſũ, cẽtũ piscũ, mille diuersę carnis, in cõuiuio suo frequẽter exhibuit, uini plurimũ effudit, ait Vopiscus. Sic & Heliogabalus viginti & duo fercula ingẽrũ epularũ exhibebat in cõuiuio, & nũquã cœnauit minus cẽtũ sestertijs, i. argenti li. 30. aliquãdo tribus millibus sestertijs, ut cœnas Vitellij, & Apicij uicerit: Hæc Lãpridius. De ministerianis seu castrensianis ita Corippus: [z]

Adfuit obsequio castrorum turba uirorum,
Illis somnia fides, & plena licentia sacri,
Deferuire locis, atq; aurea fulcra parare,
Regales mensas epulis onerare superbis,
Confernare domum, sanctumq; intrare cubile,
Internas munire fores, uestesq; parare.

Quidam horũ ministeriorũ erat gradus 1. 2. & 3. formæ dicti, [a] prout disponebatur à Principe, & ab eodẽ codicillis impetrabatur. Honorius A. [b] nonnulli, inquit impetratis apicibus 1. uel 2. formæ sacri ministerij supernumerarij ordinati sunt. & paulò infra. in 1. uel 2. forma diuino beneficio supernumerarij reperiũtur. Hæc ille. Credẽdũ aũt est primæ formæ uiros sequentibus plures annonas habuisse, quæ nomina & differentiæ ẽt in scrinijs palatiuorũ reperiũtur. [c] Hi cõs cũ matribus & uxoribus sub Magistri officiorum ditione erant. [d] Migdonius an. salu. 315. castrensis palatij Constantini [e] fuit, & Valentiniani 2. Seuerus. [f]

[a] in l. 1. C. Theo. quia præsta. tyro. exulan.

[b] in l. 1. C. de mẽsor.

[c] l. 1. & 2. C. de castrens. & minister.

[d] in cod. Alexandro.

[e] in l. 1. C. Theo. si pet. foci. sine hæred. dec.

[f] l. contra. C. de re milit.

[g] de corona milit.

[h] l. 1. 2. C. de decanis.

[i] l. 2. C. d. tit.

[k] in eod.

[l] annonas. C. de erog. milit. anno. & l. his scholaribus. C. eo. tit.

[m] l. his scholaribus. C. eo. tit.

[n] lib. 26.

[o] l. in scrinijs. C. de diuers. offic.

[p] li. 7. uariar.

[q] Cassiod. li. 7. in formula curiæ palatij.

[r] l. 1. C. de comi. scholar.

[s] l. in 6. uariar.

[t] in l. 1. & 2. C. de castren. & minister.

[u] in 6. uariar. in formul. comitis patrimonij.

[x] in Augusto ca 74.

[y] in eod. Alexandro.

[z] li 3. in laudem Iustini minoris, in carmine.

[a] l. 2. C. de castrẽsiã. & ministeriã. b in l. 2. C. Theo. de castrensia.

[c] l. scrinijs, C. de palatin. sacr. larg. & d. l. pen. & ult. C. de castrensia.

[e] l. 1. C. Theo. si pet. foci. sine hæred. decess.

[f] l. 12. C. The. de palati. sacra. larg.

Officium

Officium habebat Comes, & castrensis palatij Tabularium dominicum, idest cũ, qui rationes sumptuũ quotidianorum in epulas Principis, & aulicos factas conscribebat. Alius sub eodem comite erat Tabularius Augustæ, qui pro ea idem curabat, adiutor uerò ipsius comitis uices gerebat, & pro eo imperabat, ut supra in Magistro officiorum est dictum. Habebat & chartularium scrinio præfectum, qui erat loco primicerij. Hunc eredo habuisse inuentariũ aureorum, argenteorumque uasorum, quæ erant in quotidiano usu Principis, & Augustæ: mantilium, aulæorum, stragularum, linteorum, huiusmodique aulicæ supellectilis, quorum proprium erat hoc scrinium. Ceteros quoque palatinos, quibus opus erat in suo officio, hic comes habebat.

Symbola horum Comitum insignia non appellãtur, sicut nec sequentium spectabilium aut clarissimorum, siue in Oriente, siue in Occidente, sed tantum præcedentium illustrium, forte quod ea sicut illi, in publicum prodeuntes non præferrent, sed in ipsorum codicillis tantum depingerentur, aut in aditorio derinerentur, ut quid esset sui officii, admonerentur, prout erat mandatorum liber, quem semper prope tribunal fuisse diximus. Hæc tamen quod saltem eorum uice fungerentur insignia ubique appello.

Insignia ergo comitis castrensis palatij erant illa, quæ ad eius spectabant officium, quemadmodum omnium aliorum magistratuum, nempe abacus cum trapezophoris purpureo tapero instratus, qui librum erectum apertumque sustinet. In manuscripti tapetum est coeruleum, & liber auro rectus, semi apertus: prope alter codex luteus spectatur, qui tabularij aut chartularij codicem referre potest. Ad sinistram est altum armarium seu repositorium coeruleum imagunculis elaboratum, supra basim tribus trigestis extructum, totidemque coronis cingitur, personis signisque ac emblematibus undique exornatum. In summo armarij plures lagenæ lata corona continentur: Id cylibanthum esse uidentur. Varro enim [a] est auctor Romanos mensam uinariam rotundam habuisse, quam cylibanthum nominabant, ut etiam, inquit, nunc est in castris, id uidetur declinatum, ἀπὸ τῦ κάλυκος, ideſt à calice, Hęc ille. In medio uero est aureum uas magnum, gutturnio, uel aquiuinario simile, id supra fundum duplicem, ac perforatum orbiculum habet in uentre tumens, in longum angustum que collum desinit, labro prominente, quale est, quo nos ad lauandas manus utimur, egregiè cęlatam, & signis ornatam ansam habent. Infra aliud simile aureum uas cum duabus ansis cernitur, ore angustiore, sed rotundo, orbiculatoque operculo obturatum. In imo orbiculus inter pedem, & uasis uentrem intercedit, phialam esse arbitror, in qua uinum in scypham fundendum seruabatur. Ad dextram aurata rotundaque mensa, sex rectis lignis, aliisque transuersis à summo ad imum perductis, & latis clauis stat confixa, superne corona plures panes circundat. Altera ad sinistram mensa, in hemicyclum fabricata, tribis lignis erectis, & aliis oblique compactis sustinetur: in summo lata corona insertis ex testudine uel argento orbiculis mensam ex ornat. Ad hanc cœnantes, tribus in hemicyclum, stratis lectis discumbebant, &, ut ait Martialis. C. Græcam literam formabant, in toroque contractis tibiis sedentes, latera aduersum mensam habentes cibos sumebant, prout multa Venetiis, & alibi, triclinia conspiciuntur, mantilibus mensas non sternebant, sed nudis patinis implebant, indeque cibos sumebant: Qui mos etiam tempore Notitiæ ex hoc in signi retentus fuisse uidetur. Nos ut Domini cœnam imitemur more Hebræorum sedentes comedimus. Codices manuscripti armario carent, sed duas phialas utrinque ansatas, alteram maiorem, minorem alteram repræsentant. Sub postremis Principibus Orientis, castrenses, præfecti mensæ sunt appellati, capitioque & uestibus, ut logotheta generalis, qui comiti largitionum successit, utebantur. Sceptri ipsius primus condilus seu nodus erat aureus: sequentes alternatim nigri & aurei, ut Sophotatus Curopalata, est auctor.

[a] li. 4. de lingua latina.

DE PRIMICERIO NOTARIORVM eiusque insignibus, & laterculo maiore. Cap. XCII.

Cod. de Primicerio, & Secundocerio, & notarijs.

NVNC de eo, qui dignitates in hoc uolumine descriptas tractat, est uidendum. Olim magistratuum, & omnium in Imperio Romano militantium, Præfectorumque catalogum unus ex libertis Cæsaris præcurator ab ephemeride & mandatis nuncupatus scribere, & apud se conseruare, illisque mandata tradere consueuerat, quemadmodum ex marmore corinthi ab Alciato in opusculo de magistratibus, & à nobis supra in Comite castrensi repræsentato indicauimus. Postea uero notariis tribuni titulo honestatis id negocium est commissum, qui cunctos à Rom. Principe ad dignitatem prouectos laterculo maiori inferebant; erat hic codex, qui ipsos dignitates tam ciuiles, quam militares administrantes eorũque insignia, & stipendia cum magistratus codicillis, & Principis mandatis continebat. [b] Scholarum etiam ordines, & in numeris, militantes cum eorũ symbolis comprehendebat; iureconsulti id commẽtarium Principis nominant. Herennius Modestinus. [c] Abesse, inquit, Reipublicæ causa intelligimus Tribunos militum, præfectos, & Comites legatorum, qui ad ærarium, aut in commentarium Principis delati sunt. Erat autem ærarium in æde Saturni, ubi plebiscita, & Senatusconsulta reponebantur. Id postea laterculum dictum, Notariorum Primicerio est commissum. Mathematici enim quadratam figuram & ad aliquam latitudinem instar lateris surgentem, πλαθίον, ideſt laterculum uocant, cui hic codex similis, laterculum est appellatus, sic & lapidem quadratum architecti, & agmen Aelianus nuncupant, à quo laterculum hoc deriuari Cedrenus autumat, qui inquit later coctus est seu πλαθίον Græcis Laterculum a Romanis dicitur. Est aũt hic later publicus, in quo Senatorum, & legionum nomina scribebatur. Hæc ille. [d] Huic codici Laterculi nomen iam Antoninis imperantibus indicum fuit. Tertullianus enim, qui eo tempore uixit, aduersus Valentinianos, loquẽs de animabus naturæ bonis, quas Valẽtinianus beatas esse uolebat, ait, Ex carũ ergo Laterculo, & in Reges, & in sacerdotes allegare consueuerat. Notitia hunc libru pelle inuolutum ostendit, qui in scrinio Laterculi nuncupato, in palatio Principis cõseruabatur. [e] Iustinus A. Tatiano Magistro officiorum scribens: Quadrimenstruos, inquit, breues scholarium conscribi uolumus, & eos sacro scrinio Laterculi præstari, ibi deponendos. Eius alia plura iura meminerunt. [f] Complectitur autem cum minore Laterculo omnes ferè Notitiæ dignitates administrantes, exceptis palatinis largitionũ, & primatorũ, officiisq; magistratuũ, quæ ex tribus scriniis, Memoriæ, Epistolarum, & Libellorum prodibant. Hunc Codicem Primicerius Notariorum tractabat cum suis scribis, qui Tribuni notarii, quòd Tribunis dignitate æquarentur, sunt appellati. [g] Zosimus, [h] Ioannes, inquit, præpositus aliquando notariis Principis, quos tribunos uocant. A laterculo uero Laterculenses, [i] & à notis quibus plurimum scribebant, Notarii sunt uocati. Candidatos etiam dictos fuisse Cassiodorus [k] innuit. Pater meus, ait, candidati sub Valentiniano Principe gessit Tribuni & notarii laudabiliter dignitatem, idem significat carmen corippi lib. 3. dum ait, Turba decanorum curforum, in reb. agentũ cumq; palatinis stãs cãdida turba tribunis. Eos primũ à Gordiano iuniore

[b] l. 1. §. hoc etiã C. de off. P. P. Asiæ. Nouell. 17.

[c] in l. abesse in fin. ff. ex quibus cauſ. maior.

[d] l. ul. C. de primicer. l. 61. C. de decurionib. l. hac leg. & l. seq. C. de merat.

[e] in C. Iulio Cæsare.

[f] l. ult. C. de offi. mag. offic. Noue. 8. in Notitia.

[g] l. 1. §. hoc etiã C. de off. P. P. Asiæ. Nouell. 17.

[h] lib. 5.

[i] d. Nouell. 8. & Nouell. 24. & 25.

[k] in fin. l. 5. in fin. C. qui milit. posſunt. l. cõperim. 13. C. de præs. sacra. scrin.

[l] in 3. ad senatũ epistola.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentos fuisse Cedrenus scribit. Hi ergo prouinciarum, & urbis Magistratus, cum annonis, & capitationibus ipsis debitis, Magistros militum, Legiones, cohortes, Auxilia, Vexillationes cum earum Præfectis, & stipendiis notabant, exceptis Præpositis castrorum, & limitaneorum militum, qui ad minus Jarculum, & Memoriales pertinebant. Eorum etiam qui in decem scholis militabant, nomina in latercu lo reponebant: quorum multis quotidie decedentibus, aut discedentibus, singulis quatuor mensibus album, seu matriculas renouabant. [a] Undecima uero agentium in rebus schola à Scriniariis memoriæ tradebatur. [b] Præter hæc dignitatis codicillos cũ suis insignibus dipictos, & mandatorum codices cũque magistratui exhibebant. [c] Cæterum nouis quotidie creatis magistratibus, plures libros mandatorũ cum codicillis in armario paratos conseruabant, ut quibus opus esset, eorum tantum nominibus additis, traderent. Hic sunt codices armariis inferi, quæ in medio Notitiæ inter Orientis & Occidentis dignitates spectantur, in quibus officium suum hic primicerius repræsentare uoluit. Et quia in his ex latercule describendis plurimum laborabat, illi quisque magistratus 40. uel 50. aureos, uel minus pro dignitatis magnitudine soluebat. [d] Imperante Iustiniano Comes Orientis, & Proconsul Asiæ pro codicillis aureos 50. pendebãt, reliqui spectabiles, & consulares aureos 24. Correctores & Præsides 15. Adiutori Primicerii tres soluebant ut ex nouella Iustiniani VIII. constat, ubi magistratus 48. numerantur, sed plures desunt, ut comes Isauriæ, Prætor Paphlagoniæ, Moderator Phoeniciæ Libanensis, Prætor Siciliæ; [e] & alii. Desiderantur & Præsides VII. Africæ postea receptæ, restituti: [f] Italiæ etiam tum a Gothis occupatæ magistratus omittuntur, sed summa, quæ ex Nouella. 8. & aliis colligitur, prope ad solidos. 1000. accedit. Hæc pecunia inter primicerium, & quatuor primos latercŭli scriniarios diuidebatur. [g] Ad iutori alij tres aurei pendebantur, quod forte ipsi in primis describendorum codicillorum cura demandaretur. [h] Soluet, inquit Iustinianus, Prætor Pisidiæ, Primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, & latercŭlensibus, solid. 25. eius adiutori solid. 3. [i] Demum ipse, [k] decem libras auri Primicerio notariorum ex canone Phoeniciæ quotannis solui iussit, ne quid illi in posterum magistratus soluere cogerentur: Summa hæc colligit, circiter mille quadringentos nostros aureos, quod salarium ipsi beneficii nomine erat concessum.

Hic Primicerius spectabilis erat, Protonotarius, idest primus notariorum à Socrate, [l] & Marcellino [m] uocatus: biennio manebat in officio, cui succedebat adiutor, seu Secundocerius, huic Tertiocerius, tum Quartocerius, qui secundum, tertium, & quartum in latercŭlo locum obtinebant. [n]

Primicerius etiam iura a Principibus condita in senatu recitabat, ut ex lege Theodosii constat, [o] Data VI. Calend. M. Recitata in senatu per Theodosium primicerium notariorum. DD. NN. THEOD. XII. & VALENTINIANO. II. AA. CONSS.

Notariorum tres erant ordines, alij Tribuni, & Notarij, vt sæpe apud Marcellinum appellabantur, honore Tribunis prætorianis æquati; alij domestici vocabantur, quòd Imperatori essent à secretis, cuius arcana scribebant. Gratianus A. eos familiares suos vocat. [p] Cassiodorus [q] ad Imperiale secretum dicit eligi. Vltimus ordo erat inferiorum tribunorum notariorum. Decem primi post Primicerium immunitatem ædium Constantinopoli habebant, ne hospites recipere tenerentur. [r] Vicarijque dignitate splendebant. [s] Domestici id est familiares Principis, & à secretis facti consularibus æquiparabantur, [t] omnes à discussorum, & peræquatorum onere liberabantur. i. ne censum scribere, vel alicuius prædia inspicere tenerentur. [u] Inter tribunos notarios nemo recipiebatur, qui prius egregij titulum non obtinuisset; Cassiodorus enim Senatoris pater, prius egregius factus est, quàm candidatus Tribunus; Notariusque Valentiniani Imperatoris crearetur. Cassiodorus. [x] Pater, inquit, candidati sub Valentiniano Principe gessit Tribuni, notarij q; laudabiliter dignitatem, qui honor tũm dabatur egregijs, cũm ad Imperiale secretum tales constet eligi, in quibus reprehensionis vitium nequeat inueniri. Hæc ille. Factus est autem ex illis Notarijs, quos domesticos diximus vocari, & erat à secretis Principis. Cassiodorus [y] ex primi scrinijs notarios tribunos factos fuisse scribit. Notarij cingulo, more militum utebantur: Suidas enim scribit Auxentium Licinij Imperatoris Notarium ab eo iussum insignem uuæ racemum incidere, & pedibus Bacchi apponere, illum, quòd Christianus esset, id facere recusasse: Quare cingulo exutus, iussus est aula excedere: Is postea Mopsuestiæ episcopus est factus.

Primicerius officio functus, senatoria, & Magistri officiorum dignitate honestabatur, [z] proconsulijs æquabatur, [a] Hinc hodie comparari potest magnus Venetæ Reip. Cancellarius. Reliqui à secretis amplissimi eius Senatus alijs Tribunis notarijs; Qui uerò sunt a secretis excelsi Consilij X. Secundo, Tertio, & Quartocerio.

[a] l.eli. C. de offi. Mag. officior. [b] l. vltim. C. & est Notitia. C. de diuers. offic. [c] l. 4. ut Nouell. 24. & l. vlti. Nouell. 25. §. 2. Nouell. 27.

[d] ut in Nouell. 8. seu auth. ut indic. sine quoquo suffrag. sunt. l. 1. §. hoc etiam. & l. 2. in fin. C. de off. P.P. Aphric.

[e] Nouell. 25. 29. 104. edict. 4. [f] l. 1. §. 2. C. de offic. P.P. Africæ.

[g] d. Nouel. 8. in Notitia post principium, ubi pro scriniaris Græc. codex. mendose legit. scriniis. [h] d. Nouell. 24. in fin. [i] & §. ult. Nouell. seq. [k] in edict. 4. §. 1.

[l] li. 7. ca. 28.

[m] lib. 25.

[n] l. 1. & 2. C. de primicer.

[o] li. 6. tit. 1. l. oblationem. in C. Theod.

[p] in l. penult. C. Theod. de primicer.

[q] in 4. epist.

[r] l. pen. C. de mutat.

[s] l. pen. C. Theo. de primicer. & notar.

[t] l. 2. & 3. C. Theod. tit.

[u] d. le. 1. & 2. C. de primicer.

[x] in 4. epistolar.

[y] li. 11. ca. 20.

[z] d. l. 2. C. de primicer. Cassiodo. in formula notariorum.

[a] l. placet. C. Theod. de primic.

NOTITIA PRIMICERIVS NOTARIORVM

Cum Insignibus.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Primicerij Notariorum.

OMNIS *dignitatum & administrationum notitia, tàm militarium quam ciuilium. Scholas etiam & numeros tractat.*

OFFICIVM *autem non habet, sed adiutorem de schola Notariorum habet.*

COMMENTARIVM.

OFFICIVM hic Primicerius non habet, sed adiutorem de schola suorũ Notariorum accipit; cui cũm quilibet magistratus pro codicillis ternos aureos solueret, præter eos, qui Primicerio pẽ debantur hoc nomine plus minus 300. aureis capiebat.

Pro insignibus habet librum clausum, dorso inscriptum, eumq; repræsentare arbitror, quem ipse Comitibus, Ducibus, alijsq; magistratibus exhibebat. Habet & fasciculum chartarum conuolutarum loris constrictum, qui codicillos magistratibus ab eo tradendos refert: Insita est latercŭlum maius omnes imperij dignitates ab eo tractatas continens. Is est grandior codex pelle tectus, loris que per foramina traductis

Universidad de Deusto
Biblioteca

traductis constrictus. Hæc sunt Primicerij Notariorum insignia, quæ ad eum spectantia munera indicabant. Notæ dorso libri inscriptæ sunt. F. L. I. N. T. A. I. L. CO. M. ORD. PR. quæ ut sunt obscuræ, me diu solicitum tenuerunt; tandem ita putaui posse interpretari. Felix liber iniunctus Notarijs Tribunis à laterculo continens mandata ordine Principis, vel Primicerij. Exponitur qd fit, à quo expediatur, quid continear, & vnde edatur, nempe à laterculo. Hic autem non codex, qui ab aliquo ipsi detur primicerio, sed liber est mandatorum, quem ipse magistratibus tradit, & ob id pro eius insigni ponitur, vt quid ad ipsum præcipuè spectet, indicetur. Iustinianus A. [a] ad Tribunianum quæstorem palatij. Illustris, inquit, auctoritas tua, eadem mandata, & in libris legũ trãscribi, & in sacro laterculo deponi præcipiat; quatenus ex his una cum codicillis suscipiendis, administratores, quemadmodum possint Reipub. subuenire, non ignorent. Rursus, [b] deponi in nostro sacro laterculo diuina mandata iussimus. Et alibi. [c]

Nunc ad alios spectabiles scrinij præfectos accedamus.

a in Auth. de mãdatis princip. c. 1. seu Nouel. 17. in princip.

b Nouella 24. §. vlt.

c Nouel. 25. §. 2. 26. §. 1.

C. de magistris scriniorum.

DE MAGISTRIS IIII. SCRINIORUM, & eorum insignibus. Cap. XCIII.

QVATVOR sacris palatij scriniis Præpositi, vt à laterculi præfecto discernerentur, non primicerij, sed magistri iuni appellati, & ideo nec secundo, nec Tertiocerios, vt ille; sed loco eorum Proximos habebant: & si posteriore tempore quãdoque Primicerij sunt dicti. [d] Scrinia diximus uocari pluteos, vel armaria, in quibus commentarij, breues, edicta, epistolæ, libelli, allaue literaria monimenta claudebantur: Suidas scriniarium esse dicit eum, qui scrinium siue arculam tractat, itaque cum in chartis, & scripturis hoc officium versaretur, militia literata vocabatur. [e]

d l. ult. C. de diuers. rescrip.

Quatuor fuerunt palatij scrinia, Memoriæ, Epistolarum, libellorum, & Dispositionum, [f] quibus singulis suus magister præerat. [g] Ab Augusto originem trahunt, qui suggerente Mœcenate propter frequentia iudicia, epistolas, decreta verbium, primatorum libellos, ex equitibus ministros ad hæc munera obeunda elegit. [h] Hi postea Præfectos habuerunt, qui dignitate aucti, scriniorum magistri sunt appellati, & spectabiles dicti, Vicarijsque honore æquati, [i] & ab omni onere ciuili seu personali cum Proximis, qui eos sequebantur, immunes facti: [k] & ferè omnes erant iurisperiti, vt Lampridius, [l] significat; negocia, inquit, & causas prius à scriniorum principibus, & doctissimis iurisperitis, & sibi fidelibus, quorum primus tunc Vlpianus fuit, tractari, ordinariq; atq; ita referri ad se præcepit. Hæc ille. Primi post magistros eorum erant adiutores, [m] quibus ipsi rescripta dictabant: Zeno ad Sebastianum P. P. [n] viri, inquit, spectabiles magistri scriniorum, qui sine hac adiectione, si preces veritate nitantur, qualecunque diuinum responsum dictauerint, & iudices, qui susceperint, reprehensionem subibunt; & qui illicitè dictata scribere ausi fuerint, cuiuscunque scrinij memoriales, seu pragmaticarij, vel adiutores primicerij, amissione cinguli feriantur; idem Proximi sunt appellati, quòd proximum magistro scriniorum locum tenerent. olim biennio, postea vno tantum anno in officio permanserunt, & inde exeuntes, Comites cõsistorij fiebant. [o] Id verò in omnibus ferè gradibus obseruabatur, ne diu in officio morarentur, tum ut alijs ascendendi facultas daretur, tum ne in gradu aliquo conteneſceus cutius in eo delinqueret. Hos sequuntur in scrinio, Melloproximi, idest futuri proximi, qui exeunte proximo, eius locum subibant, & clarissimi cum sequentibus usque ad Exceptores uocabantur. [p] Proximi adiutoris uice fungebantur, & erant loco Tertiocerij. [q] cuius sequens adiutor dicebatur. [r] Scriniariorum numerus erat præfixus: Nam in scrinio memoriæ LII. uiri, in alijs XXXIIII. militabant: [s] Ex his aliqui erant Exceptores, qui acta iudiciorum, coram Principe, aut P. P. uel Quæstore scribebant. [t] Præter hos & alij scrinia tractabant, supernumerarij dicti, qui cum locum alicuius defuncti ordinarij subibant, ducentos quinquaginta solidos pro ingressu nomine sportularum proximo soluebant, & alios XX. aut XV. melloproximo: [u] qui postea ex Anastasij constitutione, in hæredes defuncti tranſlati fuere. [x] Id autem generaliter obseruabatur, ut pro ingressu cuiusque militiæ aliquid præsertim primis solueretur: [y] XV. cuiusque scrinij primates cæteris excellentes, plures annonas alijs percipiebant: [z] quas prius in speciebus, seu cibariis acceperunt, postea pro his pecunia à Principe est cõstituta: [a] Scriniarij in prouinciis cuncti liberas ab hospitandi onere ædes habebant: [b] & pro dignitatis insigni, cingulo tanquam milites vtebantur, [c] Vnde Iustina Valentiniani secundi mater cum Beniuolo scrinii memoriæ Magistro iussisset, ut legem scriberet, qua Arrianum dogma confirmaretur, altioremq; illi gradum polliceretur; ille ad Augustæ pedes cingulo proiecto, nullum se pro impietatis mercede honorem accepturum respondit. [d] sed etsi propriè memoriales erant, qui scrinium memoriæ tractabant, [e] alij tamen scriniarij quandoque & ipsi memoriales sunt appellati. Hos officia palatina D. Ambrosius nocat. [f] Palatina, inquit, omnia officia, hoc est memoriales, agentes in rebus temperare à processu inbentur. Tantum uerò eos, qui primum gradum in scriniis obtinuissent, lucratos fuisse Procopius [g] scribit, ut centum centenaria auri quotannis excesserint. In scrinio Dispositionũ nullus Magister reperitur, sed pro eo est comes, [h] & ob id ubique in tractatu scriniorum, [i] tria, Memoriæ, Epistolarum, & Libellorum à scrinio Dispositionum, propter diuersam in his militantium formam, segregantur, [k] Scriniarij sub Magistro officiorum in causis ciuilibus & criminalibus, eorumque parentes, liberi, & uxores, serui, adscriptitiique conueniebantur, & cùm litigabant, minores cæteris sportulas soluebant. Magistrum scriniorum Alexandri Vlpianum fuisse Lampridius scribit. [l]

o l. pro biennio. l. proximas. C. eod. tit.

p l. peculiari, C. eod.

q l. vnicuique & l. pen. C. eo. tit.

r d. l. vnicuiq; l. cõperimus. l. pe. C. eo. tit.

s l. hac parte. C. eod.

t d. l. peculiari.

u d. l. vnicuique.

x l. si quis in sacris. C. eo.

y l. pen. §. vlt. de leg. 3. l. antepe. ff. de annu. leg. l. 6. §. 1. ff decurionib.

z d. l. vnicuique.

a l. annonas. C. ff erog. milit. ann.

b l. vlt. C. de inoff. testam.

c l. in sacris. C. ff proxim. sacr. scrin.

d Sozom. li. 7. c. 15. Tripart. li. 9. c. 20. Ruffin. in d. Ambr.

e d. l. vlt. C. de diuers. rescr. l. vlt. C. de inoff. testa. l. 2. C. de priuil. eor. qui in sacro. palat. milita.

f epist. 33.

g ἀνεκδότοις.

h l. proximos. C. de proxim. sacr. scrin.

i vt C. de proxim. sacr. scrinio.

k vt in d. l. peculiari, & seq. & l. competimus. C. eod. tit.

l in Alexandro.

NOTITIA
MAGISTER
SCRINIORVM
Cum Insignibus.

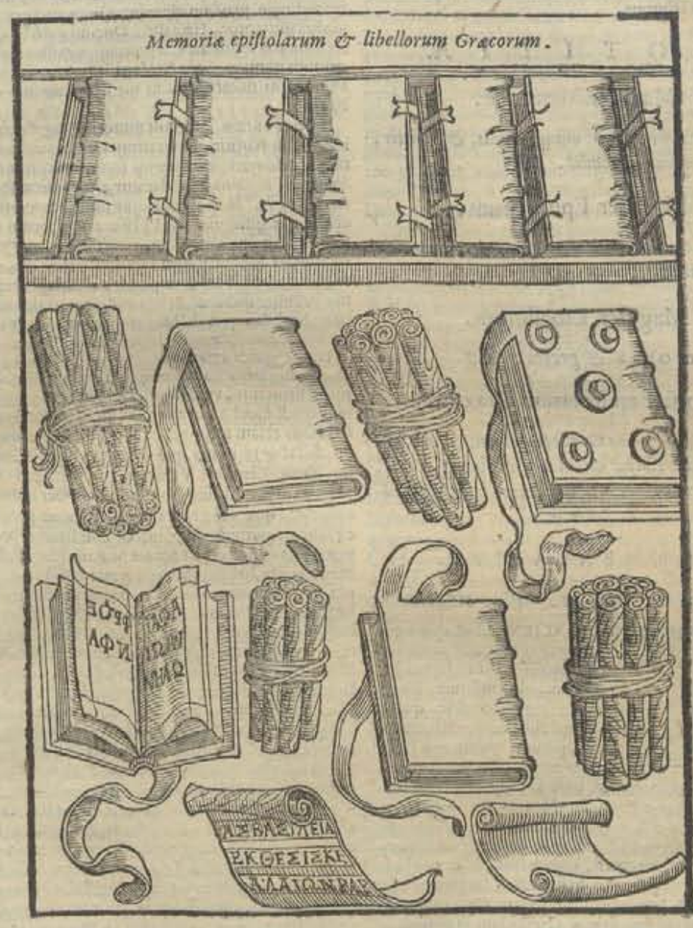

COMMENTARIVM.

PRO insignibus habent Magistri scriniorum septem recta linea dispositos, & fibulis constrictos codices, quorum alij viridi, alij rubro corio in mea Notitia tegũntur. Madrucian[a] codices sex, tres cæruleo, totidem luteo coloribus depictos, & omnes notis inscriptos demonstrat. Referunt codices mãdatorum, qui Magistris memoriæ, libellorum, & dispositionum tradebantur, habent has notas FL. INTALL. COM. ORD. PR. quas supra exposui.

Lutei verò Magistris epistolarum traditi, his notis inscribuntur F L. VALE. MAG. EP. IVSSI. DD. id est, Felix liber mandandus à laterculo Magistro epistolarum, iussione diuina; Valentiniani, qui tum in Occidente imperabat, hic nomen non conuenit in Vrsini exemplari hæ notæ non apparent, sed tantũ in Notitia Occidentis. Plures spectantur mandatorũ libri, quàm sint Magistri, sed tot dicis gratia ostendũtur. Sub prædictis sex ordine dispositis codicibus, alij quatuor vsuntur, quorum vnus apertus Græcas quasdam litteras, sed obscuras continet. Hunc Codicem referre arbitror, cui exempla Græcarum epistolarum erant inserta. Alij tres Codices in manuscriptis rubro tecti eos indicant, in quibus latinæ epistolæ, rescripta, edicta, & dispositiones Principis conseruabantur. Meus impressus vnum ex his codicem prasino tectum ostendit; alterum rubro; in angulis & vmbilico aureis bullis exornatum, quem, Lateculum minus in scrinio memoriæ referre puto. [a] His quatuor inuolutarum chartarum fasces intermiscentur, qui

a l. 1. C. de edic. Quinto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, qui libellos supplices, rescripta, epistolas Græcas, latinaque edicta, seu leges significant. In imo duæ chartæ apertæ spectantur, altera pura, altera his Græcis literis scripta, ΑΣΒΑΣΙΛΕΙΑ ΕΚΘΕΣΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΠΑΡ. ideſt Imperium, expoſitio capitũ, quæ ſine adiunctis nullum ſenſum habent, forte aliquam epiſtolam Græcam repræſentat. Manuſcripti duas & ipſi chartas, vnam puram, & apertam demõſtrant, aliam innotatã, quæ facile vel codicillos Præfecturæ ſcrinorum, aut aliqua ex ſupradictis referunt. Sed vt dilucidius hæc ſcrinia noſcantur, de ſingulis ſigillatim, ac primo de Memoriæ tanquam nobiliori tractabimus.

NOTITIA.

Magiſter Memoriæ.

ADNOTATIONES *omnes dictat, & emittit, & precibus reſpondet.*

Magiſter Epiſtolarum.

LEGATIONES *ciuitatum, conſultationes, & preces tractat.*

Magiſter Libellorum.

COGNITIONES *& preces tractat.*

Magiſter epiſtolarum Græcarum.

EAS *Epiſtolas, quæ Græcè ſcient emitti, aut ipſe dictat, aut Latinè dictata transfert in Græcũ.*

OFFICIVM *autem de ipſis nemo habet, ſed adiutores electos de Scrinijs.*

COMMENTARIVM.

De Magiſtro Memoriæ. Cap. XCIIII.

a lib.19. de Magiſtratibus Græcorum. C.de proximis ſacrorum ſcriniorum.

MEMORIALIVM hanc originem Volaterranus [a] tradit, quam & ego in recuſo codice Græco legi. Eos nam, olim militum, aut aliorum nomina ſcripſiſſe, qui in bello, aut alibi, aliquid laude dignum egiſſent, eorumque facta Principi ſuggeriſſe, vt pro meritis præmia acciperent; & inde à rerum geſtarum memoria, quam conſeruabant. Memoriales appellatos: ſed hoc in vſu eſſe deſijt, alijq; horum loco ſunt ſubſtituti, qui in primis lacerculi minoris curam habuerunt, in quo præfecturæ, Tribunatus, & Præpoſituræ caſtrorum quæ erant in limitibus Imperij continebantur. [b] Eaque in ſcrinio memoriæ vocato reponebantur, in quo præter lacerculum in alijs quoque voluminibus plurium memoria conſeruabatur. Theodoſius. [c] Ex ſcrinio, inquit, memoriæ totius minoris lacerculi dignitates mittantur. Qui lacerculum tractabant, lacerculenſes ſunt dicti, [d] cæteris memoriæ ſcriniarijs digniores. [e] Alij ſcrinio memoriæ præfecti Memoriales appellabantur, erſi quandoque etiam epiſtolarum, libellorum, & diſpoſitionum ſcriniarij, vt dixi, memoriales ſunt nuncupati. [f] Zeno A. [g] Qui, inquit, illicite ſcribere auſi fuerint, cuiuſcunq; ſcrinij memoriales, ſeu pragmaticarij, vel adiutores primicerij, amiſſione cinguli feriantur. Omnes enim quia ſuarum ſcripturarum memoriam conſeruabant, memoriales ſunt vocati. [h] ſic Maſſurius Sabinus memorialium librum ſcripſit, in quo res memoria dignæ continebantur: Noſtri interpretes ſingularia appellare maluerunt.

b l. 1. & 2. C. de offic. quæſtor.

o in d.l.1. C. de offic. quæſtor.

d l. cõperimus. l.vlt.C. de ꝓximis ſacro. ſcrin.

e d.l.vlt. C.de ꝓximis ſacr. ſcrin.

f l.2. C.ſi primi. eor. qui in ſacro. palat. milit.

g l.vlt. C.ſi di uerſ. reſcrip.

h d. l. 1. & 2. C. de offic. quæſtor.

Prædictum lacerculum, ad curam & ſolicitudinem Quæſtoris palatij pertinebat, cuius arbitratu præcedente Principis auctoritate, Præfecti & Tribuni limitaneorum militum, & Præpoſiti caſtrorum emittebantur. [i] Cum verò Magiſtri militum id ſibi vſurparent, Theodoſius Iunior, duabus epiſtolis, altera ad Saturnium Quæſtorem, altera ad Helionem Comitem, & Magiſtrum officiorum, miſsis id prohibuerim priore ita ſcribit. [k] Totius minoris lacerculi curam, ſcias ad tuæ ſublimitatis ſolicitudinem pertinere, ita ut quo arbitratu, e ſcrinio memoriæ totius minoris lacerculi dignitates, hoc eſt præfecturæ, omnes tribunatus, & præpoſituræ caſtrorum, iuxta conſuetudinem priſcam clementiæ meæ auctoritate deinceps mittantur. Hæc ille. Ducum verò & Comitũ rei militaris dignitates, legionum, auxiliorum, & equitum nomina, ſicut & Magiſtratuum ciuilium ſub Primicerio notariorum in maiore lacerculo tractabantur.

i d.l.1.& 2.

k in d.l.1. C. de offic. Quæſtor.

Præter curam lacerculi minoris Magiſter memoriæ, inquit Notitia, adnotationes omnes dictat, & emittit. Adnotatio erat, breuis ſcriptura conſtans, quæ Principis nomine ſtatuebantur, aut confirmabantur. Arcadius A. [l] Non aliter, inquit, quilibet in officio ſacrarum largitionum, vel primatum rerum cingulum militiæ ſibi iumendum exiſtimet, niſi noſtræ mãſuetudinis adnotationem meruerit: Hæc ille. Quod ergo Princeps verbo reſpondebat, Magiſter proximo breuiter dictabat, & ille vel memoriales adnotabant, & ab his quæ dictabantur excipiendis, excepto res vocabantur, cæteris aliquanto digniores.

l in l. 9. C. de palat. ſacr. largit.

Hic Magiſter etiam emittit, inquit Notitia, interpretor duplomata ad currendum equis publicis nomine Principis, vel Magiſtri officiorum, [m] quem emittendi facultatem habuiſſe, ſupra eſt declaratum. Precibus etiam reſpondebat, (ſubijcit Notitia,) id eſt, dictabat reſponſa, quæ Princeps libellis ſupplicibus dabat. Zeno. [n] Vniuerſa, ait, reſcripta: ſiue in perſonam precantium, ſiue ad quemlibet iudicẽ manauerint: quæ vel adnotatio, vel quæuis pragmatica ſanctio nominentur: ſub ea conditione proferri præcipimus ſi preces veritate nitantur. Theodoſius, [o] Memoriales, inquit, qui excipienda huiuſmodi reſcripta vel implenda curauerint, bonorum proſcriptione puniri decreuimus. Implebãt autem, qui excepta reſcripta latius extendebant. Hanc ſubſcriptionem decretationem vocabant, quæ primò breuiter adnotata, cũ latius extenderetur, dicitur impleri. [p]

m l. in ſacris. C. eod.

n in d.l.vlt. C.ſi diuerſ. reſcrip.

o in l. vlt. C. memoriales. C. ſi petitionib. bonor. ſubtrah.

p d.l.vlt.

In eodem memoriæ ſcrinio probatoriæ ſcribebãtur, id eſt, ſcripturæ, ſeu breues à Principe ſubſcripti, quibus probabat perſonas Agentium in rebus, & palatinorum, qui Comitibus largitionum, & rerum priuatarum obſequebantur, vt Leo A. declarat. [q] Loca etiam, curſus publici à Memorialibus deſcripta fuiſſe exiſtimo, quale eſt itinerarium. quod ſub Antonini nomine manſiones, ſeu oppida, aut vicos, in quibus equi curſus publici alebantur, recenſet, quæ verſimile eſt in memorialium ſcrinio conſeruata fuiſſe: vnde euectiones à Principe uel Magiſtro officiorum, qui hinc ſcrinio imperabat, indultæ prodibant. Quare non ſine ratione ante Madaurij Notitiam id itinerarium ſcriptum reperitur; & cum eiuſdem ordine cætera imperij, & Principis ſcripta magna diligentia cõſeruarentur, rem tanti momenti, & tanto ſtudio comparatam, in principis ſcrinijs conſeruatam fuiſſe credendum eſt. Inſtrumentorum quoq; bellicorum, ac liburnarum typos, & limitum extruendorum rationem, & alia huiuſmodi, poſt Notitiam deſcripta, ijſdem commiſſa fuiſſe puto, apud quos perpetuò, & ad æternam memoriam tenebantur: quorum ſcriniarij non immeritò Memoriales ſunt appellati. Hos Imperator Alexander apud ſe frequenter habebat. Lãpridius, [r] Pomeridianis, inquit, horis ſubſcriptioni, & lectioni epiſtolarum ſemper dedit operam, ita ut ab epiſtolis, à libellis, à memoria ſemper aſsiſterent; nonnunquam ſi ſtare per ualetudinem non poſſent, ſederent, relegentibus cuncta librarijs, & ijs, qui ſcrinium gerebant, ita ut Alexander ſua manu adderet, ſi quid

q l. vlti. & eſt notitia. C. de diuerſ. offic.

r in Alexandro

ſi quid eſſet addendum; ſed ex eius ſententia, qui diſſertior habebatur: Hæc ille. In memoriæ ſcrinio erãt ſcriniarij, [a] ex quibus 12. erant adiutores Quæſtoris palatij: [b] Septem Antiquarij, videlicet quatuor Græci, & tres Latini, [c] qui libros conſeruabant, & vetuſtate corruptos deſcribebant. Valentinianus. [d] Antiquarios, ait, ad bibliothecæ codices componendos, & pro vetuſtate reparandos, quatuor Græcos, & tres Latinos ſcribendi peritos legi iubemus: & D. Gregorius, [e] cum ad monaſterium veniſſet, antiquarios ſcribentes reperit, ideſt librarios. A Græcis archeotæ appellantur. Arcadius I C tus. [f] Hi quoque inquit, qui cuſtodes ædium, vel archeothæ, vel lolographi, vel tabularij, muneribus perſonalib. adſtringuntur. Auguſtus vni ſertiorum hoc munus demandabat, vt docet inſcriptio ſupra ſub ſcrinio veſtiarij recitata; & alia. SVLPICIAE THALVSSAE ANTIOCHVS TI. CLAVDII CAESARIS A BIBLIOTHECA LATINA APOLLINIS CONIVGI SVAE BENEMERITAE. item C. IVLIVS FELIX A BIBLIOTHECA GRAECA PALAT. Itaque in hoc ſcrinio erant adiutores Quæſtoris 12. Laterculenſes, antiquarij VII. Reliqui Exceptores, & reſcripta implentes. Digniores verò cæteris erant Laterculenſes; ad hunc enim locum ex adiutoribus Quæſtores tranſibant, [g] & minoris Laterculi curam habebant; Nec alijs poterant ſcrinijs ſe immiſcere; [h] cingulo ſicut & Magiſter utebantur, [i] ſtipẽdiumque à Principe Calend. Ianuarij percipiebant, cum eius res curarent. [k] Officium Magiſter memoriæ non habet, ſed adiutores ex ſcrinijs accipit. Magiſtrum ſequebatur Adiutor Proximus dictus, quòd illum prope accederet, eratque loco Secundocerij. Hunc melloproximus pro Tertiocerio [l] ſequebatur.

a l. hæc parte. C. de ꝓx. ſacr. ſcrin.

b l. comperimus. C. eo.

c d.l.hac parte.

d l. 1. 2. C. Theo. de ſtud. liber. urb. Rom.

e lib. 2. Dialog. cap. 4.

f in l. munerũ. 28. §. hi quoq; ff. de mun. & hon.

g l. cõperimus. & l. vlt. C. de ꝓximis. ſacr. ſcrin.

h d.l. hac parte. C. eod.

i d.l. vlt. C. de diuerſ. reſcrip.

k l. 14. & l. pen. C. de ꝓx. ſacro. ſcrin. & laudabili. C. de aduo. diuer. iud.

l l. pro biennio. C. de ꝓx. ſacr. ſcrin.

DE MAGISTRIS EPISTOLARUM. Cap. XCV.

AVGVSTO imperante nondum Magiſtri epiſtolarum inuẽti fuiſſe videntur; ſiquidem ſuas ipſe epiſtolas ſcribebat, aut dictabat, quas poſtea M. Agrippę, aut Męcenati emendandas, vel eorum arbitrio mutãdas tradebat. Dion. [m] Agrippæ, inquit, & Mœcenati tãtam poteſtatem detulit Cæſar in rebus omnibus, vt litteras quatcunque ad Senatum, vel alios mitteret, ipſi prius legere poſſent, & in eis, ſi vellent, immutare; cuius rei gratia anulum ab eo acceperant, quo literas obſignarent: Duplex enim ſignum, quo rũ maximè utebatur, fieri iuſſerat, quorum in utroque ſimilis ſphinx impreſſa erat. Poſtea verò ſui imagine ſignauit, qua omnia deinceps imprimebat. Eaque reliqui poſt eum Imperatores, præter Galbam, ſunt uſi. Nam is ſigno à maioribus ſuis accepto imprimebat, nempe cane ex prora nauis cadente. Hæc ille. idem Tranquillus, [n] in duplomatibus, libellis q; & epiſtolis ſignandis, initio ſphinge vſus eſt, mox imagine magni Alexandri, nonniſimè ſua Dioſcoridis manu ſculpta, qua ſignare inſecuti quoque Principes perſeuerarunt. Ad epiſtolas omnes horarum quoq; momenta, nec diei modo, ſed & noctis, quibus dare ſignarentur, addebat. Hactenus Tranquillus. Proximi Auguſto ſucceſſores, & ipſi epiſtolas per ſe ſcribebant, aut dictabant. Philo enim in legatione ad Caiũ de eo loquens, Tũ breui, inquit, mora interiecta cuidam ab epiſtolis dictat reſponſum ad Petronium; idẽ de ipſo Tranquillus, [o] pari, ait, arrogantia, cum procurarorum ſuorum nomine formalem dictaret epiſtolam, ſic cœpit; Dominus & Deus noſter ſic fieri iubet. Non multò poſt inuentus eſt magiſter epiſtolarũ, quem, vt infra dicetur, Nero habuit, & penes ſequentes Principes perſeuerauit. Nam Hadrianus Suetonium Tranquillum 12. Cæſarum hiſtoriæ ſcriptorem nobiliſsimum, magiſtrum epiſtolarum habuit, [p] & alij Imperatores poſtea ijſdem vſi ſunt magiſtris. Hi accepto à Principe rerum argumento, alijs ſcribentibus dictabant. Zeno A. [q] ſpectabiles, inquit, magiſtri ſcriniorum, qui ſine præfata adiectione qualecunque diuinum reſcriptum dictauerint, reprehẽſionem ſubibunt. Hæc ille. Epiſtolares primò minus nobilis fuiſſe uidentur; ſiquidem auctor eſt Spartianus Hadrianum primum ab epiſtolis & libellis equites Romanos habuiſſe. Arcana verò Principes nulli committentes, manu propria ſcribebant, vt Capitoli. Commodum erga Clodium Albinum, quem ſucceſſorem ſibi deſignabat, egiſſe memorat his verbis: Imperator Commodus Clodio Albino. Alias ad te publicè de ſucceſſore atque honore tuo miſi, ſed hãc familiarem & domeſticam omnem, vt vides, manu mea ſcriptam epiſtolam dirigo, qua tibi do facultatẽ, vt ſi neceſsitas fuerit, ad milites prodeas, & tibi Cæſaris nomen aſſumas. Hactenus Capitolinus: cæteris verò epiſtolis cum alij principes ſubſcriberent, Commodus ſæpe hoc omiſit. Lampridius [r] de eo loquens in ſubſcribendo, inquit, tardus ac negligens, ita, vt libellis vna forma multis ſubſcriberet. in epiſtolis autem plurimis, Vale tantum ſcriberet. Alexander ſua manu addebat, ſi quid addendum eſſet, inquit idem Lampridius, ſed ex eius ſnia, qui diſertior habebatur.

m lib. 51.

n in Auguſto ca. 50.

o in Caio Caligula. cap. 13.

p Spart. in Hadr.

q in l. vlti. C. ſi obtr. tus uel uiol. publ.

r in Commodo.

Hic magiſter legationes ciuitatum, cõſultationes, & preces tractat, ait Notitia. Legationibus enim Regum aut ciuitatum intercrat, vt poſtulata intelligeret & reſponſa ſcriberet. Prius tamen in auditorio Præfecti Prętorio deſideria Legatorum nulla facta detectorum examinabantur, poſtea in Principis conſiſtorio ab epiſtolaribus recitabantur, qui demum ex ſententia Principis reſponſum acceptum ſcribebãt. [s] Præſidibus quoque de facti ſpecie dubia conſulentibus ex Principis ſententia reſcribebat: hæc conſultatio uocabatur. Vlpianus, [t] ſi præſes, inquit, prouinciæ conſuluerit, & ad conſultationem eius eſt reſcriptum, appellandi ius ſupereſt. [u] Præclarum conſultationis & reſcripti Principis exemplum extat in libro de collatione legum Romanarum, cum Moyſis legibus, ex quo Vlpiani locus illuſtratur. [x] Verba, inquit, conſultationis & reſcripti, ita ſe habent. Inter Clodium optime Imperator, & Euariſtum cognoui, quòd Clodius Lupi filius in conuiuio, dum ſago iactatur culpa, manu Marij Euariſti, ita malè acceptus fuerit, vt poſt diem quintum moreretur: atque apparebat nullam inimicitiam cum Euariſto fuiſſe, & cupiditatis culpam coercendam eſſe credidi, ut cæteri eiuſdem ætatis iuuenes emendarentur. Ideoque Mario Euariſto Vrbe, Italia, prouincia Bætica in quinquennium interdixi. Decreui & impendij cauſa duo millia patri eius perſolueret Euariſtus, quòd manifeſta eius fuerat paupertas. Velis referibere. Verba reſcripti. Pœnam Marij Euariſti rectè Egn. Taurine moderatus es ad modum culpæ; Refert enim & in maioribus delictis conſulto aliquid admittatur, an caſu: & ſanè in omnibus criminibus diſtinctio hæc pœnarum, aut iuſtitiam prouocare debet, aut temperamentum admittere; Ex his verbis alius Vlpiani locus, [y] hinc deſumptus, eſt emendandus; Vbi dum legitur pœnam aut iuſtam eligere debet, ſubſtituendũ eſt, aut iuſtitiam prouocare debet, aut temperamentum admittere.

s l. quotieſtũq. 10. C. Theo. eo.

t in l. 1. §. 1. ff appellatio.

u Lantep. pen. & ult. C. de appell. & conſultat. l. 1. C. de legib.

x in l. 4. §. 1. de ficcar.

y §. vlti. d. l. §. de pœnit.

Laſciuia verò ſago iactandi antiquitus erat in vſu, & hodie aliquando exercetur. Tranquillus, [z] ferebatur, inquit, & uagari noctibus ſolus, atque inualidum quenquã obuiorum, vel potulentũ corripere, ac diſſento ſago impoſitũ in ſublime iactare. Martialis. [a]

Ibis ab excuſſo miſſus in aſtra ſago.

z in Othone. c. 1.

a lib. 1.

Conſultatio etiam erat, cum in conſiſtorio cum Proceribus cauſas Princeps examinabat, aut alias ſtatuebat. Theodoſius. [b] Quæ ex conſultatione, inquit, procerum ſtatuimus, non ſemper iura ſint generalia, eadem conſulta uocantur. [c]

b in d.l.1. C. eo. tit.

c l. Conſulta. C. teſtam. l. ne quis. C. de offic. recto prouin.

Vbi ab illuſtri perſona ad Principem prouocabatur, Epiſtolares acta ſcribebant, vel ſi ſpectabilis iudicis ſententia appellatione ſuſpenſa fuiſſet quam Præfectus, Prætorio cum Quæſtore cognoſcebat. [d] Theodoſius A. [e] In his, ait, iudicijs, quæ conſultationum introduximus loco, vel apoſtolos, vel ea ſi apud eum geſta ſunt, cõtra eius ſnam dicitur appellatum, ſuici

d l. in offerẽdis. & l. ſeq. C. de appellat. Nouel. 20.

e in l. præcipimus. C. eo. tit.

pere

Universidad de Deusto
Biblioteca

pere ab appellatoribus, & cognitiones iducere apud viros illustres prædictos iudices,& ea, quæ gerûtur, excipere,scribere,scriptaq; litigatorib.edere nostros epistolares præcipimus: Idē significat Iustinianus, [a] Qui,inquit,ex sacro quidē epistolarum scrinio, sunt spectabilium Iudicū, vindicabunt sibi appellationis ministeriū: Hanc ob causam & cū à Ducibus appellabatur,acta scribebant: [b] ob id pragmaticarij à monumentis,q scribebant,sunt appellati,[c] & hæ sunt consultationes,quas ab epistolarib.tractari Notitia indicat.Precibus ēt ciuitatum hic Magister respondebat, priuatorū verò petitionib.libellorū magister. Tribunatus quoq; legionū per epistolam dari solitos expediebat.Vegetius,[d] Tribunus,inquit,maior,p epistolā sacram Imperatoris iudicio destinatur.Officiorū pre terea illustriū & spectabilium magistratuum codicillos scribebat.Leo A. [e] Scrinij ,at,sacrarū epistolarū Notitia fictiū officijs virorū illustrium spectorum ptorijs Orientis & Illyrici,& vrbi,officij proconsulis Asiæ , & Africæ, Comitis Orientis , præfecti Augustalis,comitis diuinarū domorum,vicariorū Thraciæ, Ponti,& Asiæ,& Macedoniæ,& Thetaurensium classis:Hactenus Leo.Classem verò hic,non nauiū puto, appellat, sed eorū multitudinem,qui comitib. thesaurorū inseruiebant, quos Thesaurenses Valentinianus A. appellat. [f] Nullus,inquit,thesaurensis, vel officialis comitis thesaurorū, semel deprehensus euertior reperat militiā.Hi in hoc scrinio p̄babant: Theodosius ad Achatium Comitē largitionu.[g] Comitum,inquit, thesaurorū dispositionis prouectionis, & ipsos thesaurēsios uctus obseruatio principali dexterę reseruauit, nec aliter voluit eos in cōmittendis publicis necessitatib. habere progressū,nisi militiā ex emissa à sacris scrinijs probatoria codonassent:Hæc ille. Intelligit autē scrinium epistolarum:itaq; ex tot officiorū codicillis,quos scribebant,non modicū lucrū faciebant.Deniq; oēs Principis epistolas hic magister expediebat; earūq; exemplum in suo scrinio reponebat.Hunc p̄ximus loco Secundocerij,deinde meloproximus Tertiocerij loco, sicut & ipse Magistrū memoriæ sequebatur . Triginta quatuor in hoc scrinio militabant , [h] quorum septē Quæstori adiutoris titulo inseruiebāt, inde ad laterculensis gradū, in scrinio memoriæ transeuntes locū adiutoris vendebant.Iustinianus, [i] Deuotis,inquit,viris adiutoribus, desistentibus ab eodē officio non prohibendis,cū nel ad laterculensis gradum in scrinio sacræ memoriæ prouecti fuerint , nel secundū locū obtinuerint,in duob. alijs scrinijs,i.laterarū epistolarū, sacrorumq; libellorum & cognitionū,post quē proximi creabūtur,alios pro se,quos elegerint,surrogādos adiutores petere : qui posteriores erunt ceteris.His verbis constat secundū locū in scrinijs appellari,qui erat meloproximi, & primū p̄ximi post Magistrū;adiutoresq; ad eos gradus post Laterculensis officiū,tanquā digniores ascendisse. Non omitto vsum epistolarū fuisse,ut prius scriberetur nomen eorū,ad quos litteræ destinabātur,nisi maior minori scripsisset: Vnde Præsides suum nomen inferioribus præmittebant, quemadmodum D. Ambrosius memorat. [k]

Alium ponit Notitia Magistrum epistolarum Græcarū,qui epistolas Græcè scribebat,aut Latinè dictatas in græcum uertebat,cū Græcis essent edēdę.Hic, Nerone imperāte,institutus erat.Iosephus.n.scribit [l] Beryllum , qui Neronis pædagogus fuerat , scribendis eius Græcis epistolis præfectum .

Officium neque hic Magister habebat,sed ex scrinijs adiutores accipiebat . Epistolares cingulo ornabantur,ut alij scrinarij.[m] Theodori epistolarum Memorialis se hoc epigrāma inuenisse Cuiacius refert. [n]

FLAVIVS THEODORVS V. D. MEMORIALIS SACRI SCRINII EPISTOLARVM ET ADIVTOR V. M. QVAESTORIS SACRI PALATII SCRIPSI MANV MEA IN VRBE ROMA CONSTANTINOPOLITANA III. CAL. IVNII MAVORTIO V. C. COS. IVSTINO ET IVSTINIANO IMP.

Notæ illæ V. D. significant Vir deuotus , vt sępe appellatur in iure , [o] & V.M. Viri Magnifici.

DE MAGISTRO LIBELLORVM. Cap. CXVI.

LIBELLVS hic pro scriptura pces Principi oblatas cōtinente accipitur: P cum.n. non oēs possent Principē alloqui, aut tps singula explicandi nō haberēt, expediens fuit scripto,seu libello desideria cuiusq; exponere:ra.n.supplicū preces vocabant.Gordianus,[q] erores, inqt,eorū,q desideria.i. pces scribūt,veritati p iudicū afferre nō pūt.& ita alibi sępe accipiē.[r] Opilius Macrinus libellis rescripta facta dānabat,cū nūq; id Traianus fecisset.Capitolinus,[s] statuerat, iquit, oia rescripta veterū Principū tollere,vt iure,non rescriptis ageret: Nefas esse ducēs leges videri Cōmodi & Caracalli, & hoium imperitorū uoluntates , cum Traianus nunq̄ libellis rnderit, ne ad alias causas facta pręferrentur,q ad gratiā cōposita viderētur.Hęc Capitolinus.vnde diuersa Traiani rescripta [t] ad magistratus non libellos edita sunt cēsenda.Libellus dictus est,q̄ cum aliæ chartæ olim conuoluerētur, hic in formam libelli plicabatur: Tranquillus , [u] epistolæ,inquit,eius ad Senatū extāt, quas primus videtur ad paginas & formam memorialis libelli cōuertisse, cùm antea Consules & Duces nō nisi trāsuersa charta mitterent scriptas.Hactenus Tranquillus. vt libelli Principi darentur,a Cæsare initium habuit, in quo ita idem scribit.libellum,inquit,insidiarum indicem ab obuio quodam porrectum, semel deprehensus euertior reperat militiā.Hi in hoc scrinio p̄babant: Theodosius ad Achatium Comitē largitionu.[g] Comitum,inquit, thesaurorū dispositionis prouectionis, & ipsos thesaurēsios uctus obseruatio principali dexterę reseruauit, nec aliter voluit eos in cōmittendis publicis necessitatib. habere progressū,nisi militiā ex emissa à sacris scrinijs probatoria codonassent:Hæc ille. Intelligit autē scrinium epistolarum:itaq; ex tot officiorū codicillis,quos scribebant,non modicū lucrū faciebant.Deniq; oēs Principis epistolas hic magister expediebat; earūq; exemplum in suo scrinio reponebat.Hunc p̄ximus loco Secundocerij,deinde meloproximus Tertiocerij loco, sicut & ipse Magistrū memoriæ sequebatur . Triginta quatuor in hoc scrinio militabant , [h] quorum septē Quæstori adiutoris titulo inseruiebāt, inde ad laterculensis gradū, in scrinio memoriæ transeuntes locū adiutoris vendebant.Iustinianus, [i] Deuotis,inquit,viris adiutoribus, desistentibus ab eodē officio non prohibendis,cū nel ad laterculensis gradum in scrinio sacræ memoriæ prouecti fuerint , nel secundū locū obtinuerint,in duob. alijs scrinijs,i.laterarū epistolarū, sacrorumq; libellorum & cognitionū,post quē proximi creabūtur,alios pro se,quos elegerint,surrogādos adiutores petere : qui posteriores erunt ceteris.His verbis constat secundū locū in scrinijs appellari,qui erat meloproximi, & primū p̄ximi post Magistrū;adiutoresq; ad eos gradus post Laterculensis officiū,tanquā digniores ascendisse. Non omitto vsum epistolarū fuisse,ut prius scriberetur nomen eorū,ad quos litteræ destinabātur,nisi maior minori scripsisset: Vnde Præsides suum nomen inferioribus præmittebant, quemadmodum D. Ambrosius memorat. [k]

Alium ponit Notitia Magistrum epistolarum Græcarū,qui epistolas Græcè scribebat,aut Latinè dictatas in græcum uertebat,cū Græcis essent edēdę.Hic, Nerone imperāte,institutus erat.Iosephus.n.scribit [l] Beryllum , qui Neronis pædagogus fuerat , scribendis eius Græcis epistolis præfectum .

Officium neque hic Magister habebat,sed ex scrinijs adiutores accipiebat . Epistolares cingulo ornabantur,ut alij scrinarij.[m] Theodori epistolarum Memorialis se hoc epigrāma inuenisse Cuiacius refert. [n]

FLAVIVS THEODORVS V. D. MEMORIALIS SACRI SCRINII EPISTOLARVM ET ADIVTOR V. M. QVAESTORIS SACRI PALATII SCRIPSI MANV MEA IN VRBE ROMA CONSTANTINOPOLITANA III. CAL. IVNII MAVORTIO V. C. COS. IVSTINO ET IVSTINIANO IMP. Notæ illæ V. D. significant Vir deuotus , vt sępe appellatur in iure , [o] & V.M. Viri Magnifici.

Quoties

a in d. Nouel. 20. siue auth. de administrant. offic. in fact. appell. in prine.
b l. pen. C. de appellat.
c l. vlt. C. de diuers. referi. l. 5. C. qui milita. poss.
d lib. 12. c. 7.
e l. vlti. 5. pen. C. de diuers. offic.
f in l. 2. C. de palat. sacr. largit.
g l. vlt. C. Theo. de diuers. offic.
h l. hæc parte. C. de ,px. sacr. scrin.
i in l. cōperimus. & l. vlt. C. de proxi. sacr. scrini.
k in 2. ad Corin. in prin.
l lib. antiq. 20. c. 24.
m l. vlt. C. de diuers. referi.
n in l. 13. C. d ,px. sacr. scrin.
o in l. cōperim*. C. de ,px. sacro. scrin. Nouel. 10 in fi. l. vlti. C. ubi senato. vel clarisf.
p vt in titu. C. quan. libel. Princip. dat.
q in l. 2. C. de error. aduocat.
r in l. 2 C. de fid. instru. & iu. hast. fisca. l. 5. C. de postul. in l. fanū. C. de transl. in l. 1. C. de fuff. in l. 4. C. in gressus. ff. de offic. proconf. & alibi. s in Opilio Macrino.
t l. 1. de interdict. & releg. l. 1. C. Diuus Traianus. de quæstio. d. l. 1. C. scrū. l. 5. de pet. cū uero 4. subuentum. ff. de decom. libertat. u in C. Cæsare.
x in Augusto ca. 30.
y y in Cōmodo.
z l. hæc parte. C. de ,px. sacr. scrin.
a l. vlt. C. de diuers. rescrip.
b d. l. vlt.
c in l. solent. in prin. ff. de off. ,p consul.
d in l. ſcipimus. & huic. C. de appellat.
e in d. Nouel. 20. in fin.
f in l. vlti. C. ubi senatus. vel clarissim. ff.

Quoties ,inquit,uiro illustri crimē ingeritur , nullius alterius iudicis,nisi nostræ pietatis huiusmodi volumus esse cognitionem, viris deuotissimis sacri nostri scrinij libellensibus solemnia implentibus audiātur . Causarum quoq; in vrbe à Principe delegararū acta notabant, & ideo hoc scrinium libellorum, & cognitionum à Iustiniano appellatur. [a] Codicillos etiam officiorum, Magistrorum militum,comitum,& Ducum limitum , & plurium palatinorum , seu probatorias edebant. Leo A. [b] explicans ex quibus scrinijs officiorum accipiendæ sint probatoriæ,ait. Item Notitia scrinij sacrorum libellorum sic se habet: officij virorum magistrorum militum vtriusq; præfecti Orientis & Illyrici,inuitatorum, admissionalium, memoralium,omniumq; pædagogorum , cellatiorum , mensorum, lampadariorum eorum qui in sacris scrinijs deputati sunt,decanorum partis Augusti,& curiorum partis Augustæ,officij virorum spectabilium, ducum Palæstinæ & Mesopotamiæ , nobilis Comitis Phœniceteos, Corsenæ, Syriæ,& Augustæ Euphratensis,Arabiæ,& Thebaidis,Libyæ, Pentapoleos, vtriusq; Armeniæ,vtriusque Ponti,Scythię,Mysiæ primæ. Secundæ Daciæ,Pannoniæ, officij virorum spectabilium comitis Aegypti,Pamphyliæ, Isauriæ,Lycaoniæ,& Pisidiæ. Id etiam clarius explicat Iustinianus : [c] loquens enim de Prætore Lycaoniæ ait: Vtràque cohortem in vnam contrahimus constituendam ex probatorijs, more solito ex sacro libellorum scrinio,ex quo antea duciani apparitores eas accipiebāt. Probatoriæ codicilli vocabantur,quibus personæ cohortalium primum ab ipso Principe , deinde à Magistro literis subscribente probabantur: [d] quare plurimum libellenses ex tot officiorum scripturis literabantur . Ex triginta quatuor viris huius scrinij VII. adiutores Quæstor eligebat , quot & ex scrinio epistolarum. [e] Inde ad secundum locum scrinij aspirabant, id est, ad meloproximum,mox ad proximum. [f] Magistri libellorum erant plerunq; Iureconsulti, qui postmodum Præfecti prætoriofiebant,Nam & Papinianus libellos egisse dicitur, antequam ad præfecturam perueniret, [g] & Aurelius Arcadius Charisius, se magistrum libellorum appellat . [h] Carini puto & Numeriani,ad quem ipsi scribunt. [i] Paulus quoque & Vlpianus hoc officio functi fuere.Spartianus: [k] sustimauit,inquit, etiam assessores,in quibus prouincijs assedissent , in his administrarent , quod Seuerus , & multi deinceps tenuerunt,vt probant Pauli & Vlpiani præfecturæ,qui Alexandro in consilio fuerunt, ac postea cum vnus ad memoriam , alter ad libellos paruissent, statim Præfecti facti sunt. Hæc ille.Imperante Iustiniano Constantinus fuit Magister scrinij libellorum sacrarumque cognitionum , [l] qui fuerat aduocatus in foro P.P. [m] Is est Constantinus qui pandectarum compilator,& magister largitionum fuit. [n]

Libellenses cingulo honestabantur , quemadmodum & ceteri scriniarij , [o] & à Magistro officiorum iudicabantur . [p]

Neque hic Magister officium habebat, sed adiutores ex scrinijs accipiebat,qui negocia ad libellos spectantia expediebant. Formam libelli supplicis inuentam Romæ apud Alberinos ponit Rutilius in Cello , quæ est sequens .

Velius Fidus Iubentio Celso collegę suo salutem: Arrij Alphij, Arriæ Fadillæ Domini N.Imperatoris Antonini Augusti matris liberi,libellum tibi misi cogniti mihi ex longo tempore primæ iuuenturis,etiam miratus cum ab ædibus essem quod eo loci se contulisset, à quo didici causā se requietionis , sed & religionis magnopere à Domino N. Imperatore impetrasse, ita ne qua mora videatur,ei per nos fieri libellum subscriptum per eundem publicū,mihi sine mora remittas.Opto te salvum,& fœlicem esse.

EXEMPLVM LIBELLI DATI.

Cum ante hos dies coniugem,& filium amiserim, & pressus necessitate corpora eorum fictili sarcophago commendauerim, donec quietis locus, quem emeram,ædificaretur, via Flaminia inter miliar: 2.& 3. euntibus ab vrbe parte lęua custodia monumenti Fla. Thumeles Amesolæ M. Sini Orgili,rogo Domine permittas mihi in eodem loco in marmoreo sarcophago, quem mihi modo comparaui , ea corpora colligere, vt quando & ego esse desier , pariter cum eis ponar . Decretum fieri placet . Iubentius Celsus promagister subscripsi , III. Non. Nouembr. Antio Pollione, & Opiniano Coſ.ordinarijs,Seuero & Sabiniano Coſſ. Fuit is annus salutis 156. Antonino Pio imperante .

a in l. vlt. C. de prox. sacr. scrin.
b in l. ult. 5. vlti. C. de diuers. offic.
l §. 1. in 2. cōstit. C. §. ad istum in 2. constit. eod.
m §. 2. C. de emēdat. C. Iustin.
n l. 2. 6. quæ omnia. C. de veteri. iur. enucleando.
o l. vlt. C. de diuers. rescrip.
p l. 1. I sactis. C. de ,px. sacr. scrin.
q ut in l. 1. 5. 4 & l. primos. C. de sacr. scrini. in l. ult. C. de decurionibus .
r d. l. proximos.
s in l. 1. C. de offic. eius qui uic. alter. iud. uel pr.
t Nouell. 10. seu auth. de referendarijs.
u Nouel. 113. in prine. seu auth. in med. lit. non fier. sacr. formas.
x ex Nouel. 124. seu authen. vt litigātes int. in exord. lit.
y lib. 2. de bello Perſico.
z l. 2. & 3. C. de eg ib.
a d. l. 3.
b d. Nouel. 124. §. antepen.
c l. 3. C. de ,px. sacr. scrinio.
d Nouell. 113. & 124.
e l. proximos. C. de ,px. sacr. scrin.
f l. vlt. C. de commit. consistor.
g l. 2. C. eo. tit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fiendum, qui magnam huius operis partem continebunt.

DE MAGISTRATIBVS PROuinciarum. Cap. XCVIII.

DRAETER Palatinos supra explicatos, erant & aliquot prouinciarum Magistratus specíabiles, vt Proconsules, Comes Orientis, Præfectus Augustalis, & Vicarij, qui plures sub se consulares, correctores, præsidesq; habebãt. Ideo prius de eorum origine, auctoritate, ac differentijs aliqua sunt præmittenda: Demum secundum Notitiæ ordinem singulos suo loco prouinciarum rectores, explicabimus. Hæc quoque est pars breuiarij, quam sub nomine prouinciarum, & regnorum ab Augusto scriptam fuisse Tacitus scribit, [a] quæ nunc est altius repetenda. Cum extra Italiam arma proferre, & prouincias subigere Romani cœperunt, primum Sardiniã Corsicamq; & Siciliam, deinde Hispaniam & Galliã Narbonensem in suam potestatẽ redegerunt, in quas totidem Prætores, quot prouinciæ in ditionem venerant, miserunt. Victis itaque duabus Hispanijs, quatuor circa annũ 520. ab Vrbe cond. ad regendas prouincias Prætores exierunt. [b] Liuius, [c] Biduo post, inquit, prætorum comitia habita; prætores illo anno primum sex crescentibus iam prouincijs, & latius patescente Imperio creati sunt, prouincias autem sorte inter se diuidebant. Idem [d] Prætores prouincias sortiti C. Fabritius Licinius Vrbanam, Carinus Labeo Peregrinam. C. Manlius Volso Siciliam, Appius Claud. Nero Hispaniam inferiorem, M. Portius Leua Pisas. P. Manlius in Hispaniam citeriorem adiutor consuli datur. Prima Sardinia inter primum & secundum bellum Punicum, ductu Titi Manlij Cos. Romani imperij iugum accepit. Appius Claudius Cos. primus in Sicíliam exercitum traiecit, quam post annos 52. captis Syracusis M. Leuinus Cos. prouinciã fecit. Caius verò Flaminius prætor primus rexit, vt Cicero, Liuius, & Paterculus scribunt. Hispaniam primi omnium Gn. & Publ. Scipiones initio belli secundi Punici, cum exercitu sunt ingressi, inde variè possessa. & sæpè amissa, tandem vniuersa ductu Augusti facta est stipendiaria. Cum verò Prætores tantum prouincias regerent, capta Africa, & propagato latiùs imperio, placuit, vt qui priore anno Coss. fuissent, sequenti Proconsules prouincias administrarent, [e] illam autem P. Scipio Aemilianus diruta Carthagine in formam prouinciæ redegit. Macedoniam Paulus Aemilius, Lucius Mummius Achaiam, Fuluius Nobilior Aetoliam; Asiam L. Scipio, Aphricam frater Antiocho eripuit, sed beneficio senatus populiq; Romani à Regibus possessam, M. Perpenna, capto Aristonico tributariam fecit, Cyprum Cato uita Rege defuncto, Cretam Metellus; Syriam, Pontumque cum adiacentibus prouincijs Gn. Pompeius. Gallias magna cum clade Romanorum sæpius afflictas, & amissas C. Cæsar recepit, Idem Numantiam perdomuit. Volso Manlius Gallogræciam: Bithinia testamento Nicomedis Romanis relicta est hæreditaria. Aegyptum Augustus stipendiariam fecit, in æ rarium quantum pater eius ex Gallia reditus habebat, conferens. Eam prouinciam tempore Ptolomæi Auletæ decem millia, & quingenta talenta pro tributo soluisse, Strabo [f] refert: quæ summa efficit, septies centena, & quingentena millia aureorum, seu septẽ milliones cum dimidio: Sed duplum huius summæ Romani auxerunt: Nec mirum cum Alexandriam orbis emporium fuisse Plinius dicat. Omnes enim Indiæ, marisque rubri gemmæ, purpura ac byssus, aliæque opes eo deferebantur. Tiberius verò Cæsar Illyrijs, Dalmatisq; subactis, Vindelicos, Noricos, Pannoniam, ut Cordiseos, deniq; & Cappadociam, nouas Imperio prouincias adiecit, vt Tranquillus & Paterculus [g] referunt. Claudius Cæsar Britannos, & Orchadas insulas subegit, ut Tacitus & Tranquill. memorant. Pontus Polemoniacus Rege Polemone concedente, & Alpes Cottæ, Cotio Rege defuncto, à Nerone Rom. Imperij prouinciæ sunt factæ, ut Eutropius & alij scribunt. Iudæa antea à Pompeio domita, primo Herodi, deinde Archelao, Philippo & alteri Herodi est concessa, & illis extinctis prouincia facta, sed eam rebellantem cum Lycia, Rhodo, Byzantio, & Samo, quæ liberæ fuerant, præterea Thraciam, & Ciliciam Comagenem Vespasianus imperio Romano adiecit. [h] Daciam, Thaiphalos, Vectabulos, Tergiuinros, Armeniam, Mesopotamiam, Traianus subegit; Arabum & Azabernorum regionem Pertinax: Nonnullæ minores regiones à posterioribus Principibus domitæ, postea amissæ fuerunt. Hæ à proconsulibus, prætoribus, Quæstoribusque sunt administratæ, donec Augustus rerum potitus, Reipub. formam mutauit: Prouincijs enim inter se, & popu. Rom. diuisis, illi pacatas regendas concessit: Suspectas uero, & hostibus confines sibi retinuit, veritus, ne si earum administrationem populo tradidisset, arma in se quandoque conuerterent. Illorum igitur Magistratus, etiãsi consules non fuissent, quod eorum loco imperarent, Proconsules appellauit; qui ex senatoribus, etiam non consularibus sorte lecti, anno tantum in Imperio manebant, & sex fascibus, consularibusq; insignibus pomerio vrbis egressi, do nec reuersi fuissent, vtebantur, sed nullum in milites ius habentes, nec ensem, nec clamydem gestabant. Quos verò ipse in prouincias à se retentas misisset, legatos uocauit, etiam si consulares viri essent, & proprætores, quòd Prætoris officio fungerentur. Sed hi postmodum Præsides, & omnes legati Cæsaris sunt appellati. [i] Quinque fasces, inquit Dion, [k] præmittebant, vnumq; tantum secum assessorem ducebant, militibusque imperantes, & ense accincti, clamydem induebant, & quantum Cæsari placuisset in magistratu manebant. Italiæ uerò Præsidibus, qui militibus imperabant, ideo Prætoris nomẽ imposuit, quia ueteres exercitus Imperatores, Prætores nominabant. [l] Hi postea prætoris nomine abolito Correctores sunt dicti. Itaque prætoris nomen, & Consulis, inquit Dion, tantum in Italia permansit, cuius rectores, prætores & consulares appellabantur.

Duas verò prouincias his tantũ, qui consules fuissent permisit, Asiam & Aphricam, quibus tres assessores, & ipsos consulares, quos ipse probasset, dedit. Mittebantur & Quæstores in prouincias inferiores, qui postea Procuratores Cæsaris sunt appellati, vt Pilatus qui Iudæam procurauit: Verum Strabo in calce operis, decem senatui, ab Augusto prætorias prouincias concessas fuisse ait, in quas Prætores mittebãtur, & duas consulares, quæ à Proconsulibus administrabantur. Itaque populo XI. uel ut alij XII. prouincias concesserit, cæteras sibi retinuit. [m] Augusto uero defuncto Tiberius populo concessos magistratus, nõ ab eo, sed à senatu eligi iussit. Sic omnia paulatim in Principem sunt translata. Tacitus. [n] Tum primum, inquit, è campo comitia ad patres translata sunt, Nã ad eam diem etsi potissima arbitrio Principis, quædã tamen studijs Tribunorum fiebant, neq; populus ademptum ius questus est, nisi inani rumore, & senatus largitionibus, ac precibus sordidis exsolutus, libens tenuit moderante Tiberio, ne plures quàm quatuor candidatos commendaret sine repulsa, & ambitu designandos: Hæc ille. Dẽmum imperio Constantinopolim translato, posteriores Principes aliud magistratuum genus, vt Vicarios & Comites creauerunt. Sed quoniam prouinciarum magnitudo earum Præfectos distinguit, prius aliqua de ipsis, earumque diuersitate sunt dicenda.

Prouincia est, quæ non à Regibus, sed Magistratibus regitur; Strabo, [o] vniuersæ, inquit, terræ pars, quæ sub Romanis est, aliam partem Reges tenent, aliam ipsi habent, quam prouinciam uocant: Præfectos & Quæstores, seu tributorum exactores in eam mittunt: Hæc ille. Prouinciæ, vt plurimum fluminib. montibusque terminantur, Pelagius Pontifex, [a] eam esse vult prouinciam, quæ undecim, vel decem minimum ciuitates habet: tot enim regnum constituunt. [b] Scitote, inquit, certam prouinciam esse, quæ habet decem seu vndecim ciuitates, & vnum regem. Iustinianus quoque [c] absonum esse dicit, vt Hellenopontus octo, & Polemoniacus quinque tantum ciuitates habeat, quæ simul iunctæ sunt tredecim vrbes, & nix unam constituunt prouinciam. Quare unicum ipse utriusque Ponti Moderatorem creauit. Vrbes autem olim erant, quæ forum causarum, & Duumuiros, seu ius dicentes magistratus habebant: Modestinus, [d] non solum metropoles, sed & minora oppida ciuitates appellat, in quibus erat forum causarum. Paulanias verò [e] ciuitates nominat, quæ prætorium, Gymnasium, Theatrum, forum, & Balneum habebant: ioquens enim de Panapeo; Vrbs, inquit, ea est Phocensium, si modo vrbem eam appellare par erit, in qua ciues non prætorium, non Gymnasium, non theatrum, non forum vllum habent, non denique vllum perennis aquæ concepraculum. Herodianus quoque libro tertio scribit Byzantium, quia Nigro fauerat à Seuero diruta, & theatro thermisque, & omni cultu atque honore detracto in vici formam redactum. Hæc & Iureconsulti pro ciuitatum insignibus recensent, Paulus, [f] ciuitatibus, inquit, legari potest etiam, quod ad honorem, ornatumve ciuitatis pertinet; Ad ornatum, quod ad instruendum forum, theatrum, stadium legatum fuerit. Martianus. [g] Vniuersitatis, ait, sunt, non singulorum, veluti quæ in ciuitatibus sunt, Theatra, & stadia, & similia ciuitatum. Procopius [h] addit Basilicam, quam porticum appellat, quòd columnis sustententur. De Melitensi enim sermonem faciens, ait, Domos ædificarunt, templaque fecerunt, Præfectorumque diuersoria, ac forum, & alia, quæ sunt vrbium insignia, plateas, porticus, balnea, theatra, & si quid aliud ad magnæ vrbis ornatum pertinet. Simile Diuus Gregorius Nazianzenus [i] narrat. Parua tibi, inquit, est ciuitas, ac ne ciuitas quidem, sed aridus locus, & inamœnus, atque infrequens: nobis mœnia sunt & theatra, ac equestres cursus, & palatia, & pulchræ atque ingentes porticus, & illustris hæc, ac uisenda columna, forum frequens, nobiliumque virorum præclarum concilium, num propterea, ait, morte mulctandi sumus, quòd nec ciuitatem ereximus, nec muris cincti sumus, nec equorum cursibus, nec stadijs, & venationibus, nec balneorum suauitate, ac splendore gloriamur? Hæc ille. sed declaranda sunt prædicta ciuitatum insignia. Prætorium est domus, ubi ius Præses reddebat. Iustinianus, [k] loca, inquit, in quibus publicè magistratus ius reddere, uel habitare solebant, prætoria appellarunt; ita etiam Leo uocat, [l] temporibus, ait, quibus religiosos viros à turbulenta obseruatione prætorij uacare contigerit, precatione solita sacrosanctis altaribus obsecundent. Gymnasium erat palestra, idest locus quadratus, peristilio, seu quatuor porticibus clausus; quale est, quod vulgo claustrum monachorum dicitur, cuius porticus ad meridiem posita, erat duplex, & exhedram cum sedibus habebat, in qua sedentes philosophi disputabant, quale hodie est, capitulum monachorum dictum. Prope erant lauacra, ut Vitruuius [m] describit: istud est, quod latinè in iure stadium appellatur. [n] Palæstræ similis est Pisis campus sanctus uocatus. Theatrum est, vbi fabulæ recitabantur. Forum, vbi de exigua summa Defensores ciuitatum, aut Duumviri ius dicebant. Porticus uocabantur Basilicæ, latinè Regiæ dictæ, quæ testudinatæ, columnis fulciebantur, ubi negocia tractabantur, & circum, tabernas rerum uenalium habebant, de quibus in iure frequens est mentio: [o] sacræ Christianorum ædes ad eã similitudinem fabricatę, Basilicę sunt appellatæ, [p] cũ vero insignioribus oppidis episcopi fuerint præfecti, [q] hodie apud Italos ciuitas non censetur, quæ illis ca-

[a] in 7. annalium.
[b] l. 2. §. capta deinde Sardinia. ff. de orig. iur. & in epitome L. Florus.
[c] in 2. de bello Macedon.
[d] in 3. de bello Macedon.
[e] de Scipione Aemiliano Proconsule Fenestella, & alij.
[f] lib. 12.
[g] in 7. Histor. Rom.
[h] Dion. Emissenus, & alij.
[i] l. pen. ff. de offic. Præsid.
[k] lib. 53.
[l] Ascon. 3. in Verrem.
[m] Dion. lib. 53.
[n] in 2. annalium.
[o] lib. 17.

[a] epistola prima.
[b] Scitote. 6. q. 3.
[c] in Nouel. 28. & moderatore Hellenoponti.
[d] in l. si duas. 6. decret. ff. de excusat. tutor.
[e] lib. 10.
[f] in l. ciuitatib. 222. de leg. 1.
[g] in l. tantum. 6. de rer. diuis.
[h] lib. 3. de ædif. Iustin.
[i] in oratione ad Arrianos, & de se ipso.
[k] Nouell. 24. in princ.
[l] in l. oes. §. 1. C. de epis. & cler.
[m] in quinto.
[n] in d. l. non tantum. 6. §. 1. d. l. ciuitatib*, de leg. 1.
[o] ut in l. prædiculis. 6. pen. ff. de auro & arg. leg. l. 7. ter stipulante. 6. facrã. l. continuat. §. cũ quis, de uer. oblig.
[p] c. plectis. §. ad episcopũ. 25. dist.
[q] c. quãto. d. offic. ord. & c. 1. de priuileg.
[r] Bar. in l. urbis, ff. de uerb. sig. & l. ult. ff. de collegiat. illicit.
[s] c. 2. ff. priuileg. vbi Abbas.
[t] in l. 2. §. capta. ff. de orig. iur.
[u] Nouell. 30.
[x] Liuius lib. 8.
[y] Strabo lib. 17. & Dion. lib. 53.
[z] in primo.
[a] in Vespasiano.
[b] l. 1. C. de priuileg. fiscis.
[c] in l. 1. C. utrã ciuiles quàm militar. ind.
[d] l. proconsules. ff. de offic. proconsul.
[e] in Syria historia.
[f] in Paulo Aemilio.

ret, [r] quod in alijs prouincijs non obseruatur, nec id necessarium esse, legum interpretes fatentur. [s]

Prouinciæ uero pro diuersitate reporũ variæ fuere. Initio omnes erant prætoriæ; Pomponius. [t] capta, inquit, Sardinia, mox Sicilia, & Hispania, deinde Narbonensi prouincia, totidem Prætores, quot prouinciæ in ditionem uenerant, creari sunt, qui prouincialibus præessent; Hæc ille. postea uero capta Africa, primum in eam missus est proconsul, [u] deinde in Asiam, & Achaiam; itaque duæ factæ sunt prouinciarum species, Prætoriæ, & Consulares, in quas qui Consules fuerant, mittebantur, & proconsules uocabantur: sub Prætoribus Quæstores contnebantur. Primus P. Philo anno ab urbe condita CCCCXXVIII. cum Palepolim in Græcia obsideret, prorogato sibi imperio, donec cum Græcis debellatum esset, Proconsul est creatus. [x] Postea anno D C V. actum est, ut qui priore anno consules fuissent, in prouincias cum potestate consulari irent, proconsulesque dicerentur. Augusto imperante in Italia tantum prætorij magistratus, & Consulares erant, in prouinciis proconsulares, & pro prætorij. Sola Aegyptus præfectum Augustalem ex ordine equestri habuit. [y] Vndecim prouinciæ ab Augusto populo traditæ proconsulares fuere, Aphrica, Numidia, Asia, Achaia cum Epiro, Dalmatia, Macedonia, Sicilia, Creta cum Libya Cyrenaica, Bithynia cum adiacente Ponto, Sardinia, & Betica. Sed Achaiam & Macedoniam, postea Tiberius, Præsidibus subjecit. Tacitus, [z] Achaiam, inquit, & Macedoniam onera deprecantes leuari in præsens proconsulari imperio, tradique Cæsari placuit. Aliæ vndecim à Cæsare retentæ, pro prætoriæ fuere. Iberia Tarraconensis, & Lusitania; vniuersa Gallia cum Narbonensi, Aquitanica, Lugdunensi & Celtica, Syria Cœle, Phœnicia, Cilicia, Cyprus & Aegyptus. Tranquillus tamen [a] Ciliciam proconsularem uocat, & Cappadociæ consularem Rectorem pro equite Romano impositum scribit, quę postea sub Præside fuit. Itaque apparet quare Bithyniam Plinius iunior proconsul rexerit, & cur in marmoribus prouinciarum Rectores, modo proconsules, modo propretores nominentur: sed hęc postea sunt mutata. Constantinus. n. nouam magistratuum formam inuenit. In primis quatuor Præfectos prętorio instituit unum Orientis, cui diœceses quinque sunt tributę, Oriens, Asia, Pontus, Aegypti. & Thracia: Alium Illyrici, cui duæ Macedonia & Dacia sunt datę. Tertium Italię, qui etiam Africam, & Illyricum Occidentale regebat. Quartũ Galliarum, qui etiam Hispanię & Britannię imperabat. Hi in quatuor orbis partibus constituti, quia ubique esse non poterant, plures in singulis sibi commissis diœcesibus Vicarios posuerunt, qui pluribus præfidibus imperabant. Vnde Gratianus A. Vicarios pro præfectis diœceses sibi creditas temperare scribit. [b] Singulis uerò prouinciis, proconsules, aut consulares, uel correctores, aut præsides præerant. Orientem uni comiti cum XV. prouincijs commisit, præfectum Augustalem in Aegypto reliquit: Neque tum alius præter hos reperiebatur ciuilis prouinciarum magistratus, nec plures Notitia, nec Zeno [c] nominant.

Prætoribus sex fasces, & totidem proconsulibus præferebãtur. [d] Appianus: [e] Prætores, inquit, ad exercitum Romani miserunt, quos ἑξαπέλεκεις, hoc est, sex securium uocant: quia consules duodecim securibus & totidem fascibus Regum more utebantur. Prætores autem quia dimidium dignitatis habebant, etiam dimidium insignium sunt consecuti. Plutarchus: [f] Prætor, ait, in Hispaniam missus est, non cum sex securibus, tot enim prætores habent, sed totidem alijs assumptis, ut imperij consularis dignitatem haberet. Cicero de Verre prætore Sicilię loquens, ait. Sex lictores circumstitum exercitatissimi, & ad puniendos uerberandosve homines valentissimi: Fasces ex uirgis bertulę, fiebant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Plinius: [a] Betula, inquit, arbor est Gallica, mirabili candore atque tenuitate, terribilis Magistratuum virgis, eadem circulis flexilis, item corbium sportis: Hæc ille. Lictores, taurina pelle indutos fuisse Palladius [b] scribit, quòd an sit uerum subsisto. Demum proprætoris nomine abolito, in prouincijs Proconsules, Præsidesque fuerunt. In Italia verò prætoribus, Correctores successerunt, ut in Apulia, Calabriaque, Lucania, & Brutijs, [c] quod nomen & in aliquas prouincias, ut Augustanicam, Paphlagoniam, & Samiam est propagatum. Olim erant & prouinciæ Quæstoriæ, ut Cyprus, [d] ad quas ibant nomine exigendorum tributorum hi, qui Quæstores dicebantur, & ius populis Prætoris vice dicebant: verum ius gladij non habebant, ut ait Dion. [e] Hi prius Proconsules comitabantur, & tributa exigebant: [f] postea per ipsi ignobiliores prouincias administrarunt. Eorum loco, Imperatores suos procuratores crearunt, qui Proconsules, Præsidesve in prouinciam secuti, aliquod imperium habebant: [g] causas enim fiscales tantum iudicabant. [h] cum vero Præsidis loco regionem aliquam administrabant, imperium quidem habebant: sed maiorum Magistratuum insignibus vti non poterant. Quare Capitonem in Asia procurantem Tiberius deportauit, quòd sacellitibus vsus, præfecturæ sibi auctoritatem vsurpasset; [i] Hi quandoque ex equitibus, quandoque ex libertinis Cæsaris creabantur: Quare prouinciarum tres ordines, vt & magistratuum facti sunt, quædam maiores, quædam mediæ seu consulares, quædam minores, ideſt præsidum sunt appellatæ. Iustinianus; Veneranda, inquit, vetustatis auctoritas, ita magistratus digessit, vt alij maiores, alij medij, alij minores essent. Idem ad Archelaum P.P. Africæ. [l] Carthago, ait, Byzantium, & Tripolis, Rectores habeant consulares, reliquæ Præsidibus gubernentur. Zeno A. ad Sebastianum P.P. [m] Nemo, inquit, ex Præsidibus clarissimis, vel Consularibus, aut Correctoribus, uel qui administrationis maioris insulas meruerunt, ideſt viri spectabiles, proconsules, aut præfectus Augustalis, aut comes Orientis audeat excedere de locis, quos rexisse noscitur, antequàm quinquaginta dierum constitutus numerus finiatur. Hæc ille. Maioribus prouincijs maiores magistratus, ideſt spectabiles, quales sunt proconsules, Medijs consulares & Correctores, Minoribus præsides sunt præfecti. [n] Proconsulares prouinciæ, antea vndecim fuere, postea ad tres redactæ sunt, Asiam, Achaiam, & Africam, qua amissa priores duæ tantum proconsulares permanserunt. [o] Zeno enim vtrunque Proconsulem imperij nominat, cum hi duo soli tum reperirentur: Sed Africa à Barbaris recepta, eius Proconsulem Iustinianus renouauit, Idem Cappadociam, Armeniam primam, & Palæstinam proconsulares fecit, [p] quas in numero maiorum esse uoluit, sicut & illas, quibus Comites, Prætores, & Moderatores dedit, qui ius etiam in milites habebant, [q] erantque spectabiles.

Mediæ verò erant prouinciæ consulares, non Consulum aut Proconsulum, sed in quas senatores cum Consularibus ornamentis mittebantur. Minoris enim sunt administrationis, quam proconsulares. [r] Mediis prouincijs & Correctores imperabant, qui Consularibus in hoc inferiores erant, quòd ornamentis consularibus non utebantur, sed militibus imperantes, ensem & chlamydem gestabant, quibus Proconsules carebant.

Minores prouinciæ à Præsidibus regebantur, [s] qui propriè ordinarij uocantur. [t] Ita hos Præsides interpretatur Iustinianus: [u] Palæstinam, inquit, quondam Proconsul tenuit, sed eo amisso ad magistratum, quem uocant ordinarium deuenit, ideſt præsidem: Ordinario enim iure is prouincias regere dicitur. [x] Sed & Consulares erant ordinariæ. Idem A. [y] loquens de quarta Armenia: consistat, ait, ipsa in forma ordinariorum Magistratuum, Consularis à nobis facta. Itaque prouinciarum magistratus, aut Proconsules erant, aut consulares, vel Correctores, aut Præsides: plura enim Notitiæ tempore nomina non inueniuntur, de quibus singulis cum sit disserendum prius, quæ omnibus sunt communia, deinde in quo discrepent, dicemus.

COMMVNIA MAGISTRATVVM *Prouinciarum. Cap. CXIX.*

ETSI speciali uocabulo, qui minores prouincias regunt, Præsides appellentur, omnes tamen sub generali Præsidis nomine, Proconsules aliqs quincijs Præfecti continentur: Æmilius Macer. [z] Præsidis, inquit, nomen generale est, eosque Proconsules, & Legati Cæsaris, & omnes prouincias regentes, licet senatores sint, Præsides appellantur; Nec sola hac uoce, sed & re in multis conueniebant: In primis, quia omnes cunctis in prouincia maius imperium habebant, in fontesque animaduertebant: [a] Omnes senatorem in prouincia morantem iudicabant; [b] Vninersis in prouincias uenientibus, per aliquot stadia Decuriones occurrebant, exceptis aduocatis, qui portas exire non cogebantur. [c] Id à Postumio Albino Cos. anno ab Vrbe cond. DCXXXI. originem habuisse ut, qui iratus Prænestinis, ep apud eos sacrificans non esset honorarius, iussit, ut ipsorum magistratus sibi obuiam exirent: [d] quod postea in exemplum transiit: is enim honos aliis quoque magistratibus est habitus. Nullus rectorum cum prouincias circumibant, ad praetores diuertere poterat, sed in mansionibus cursus publici hospitabantur; Aliæ domus, ad quas declinassent, publicabantur. Valentinianus. [e] Quisquis, inquit, prouinciæ Præsidentem propria possessione susceperit, ager, quem diuersorium habuerit, prædictus in transitu, sibi uiribus vindicetur; Ita enim iudices mansiones instruere, & instaurare nicentur. Hæc ille. Omnes officia cohortalium habebant: Sed minor erat Præsidum numerus, in quorum officio circiter quinquaginta apparitores fuere, cum totidem Africæ Præsidibus Iustinianus constituat. [f] Quandoque tamen plures pro locorum, siue regionum consuetudine habuerunt. Hæc dicebatur cohors prætoria, quæ olim præter paucos, Præsidis arbitrio eligebatur. [g] Cicero. [h] Atq; inter hos, inquit, quos sibi comites, & adiutores negociorum publicorum dedit Respublica, duntaxat his finibus præstabis, quod ante præscripsi. Quos vero ex domesticis coniunctionibus, aut ex necessarijs apparitoribus tecum esse uoluisti, qui quasi ex cohorte prætoria appellari solent, horum non modo facta, sed dicta præstanda sunt: Hæc ille. Tempore posteriorum Principum, & Notitiæ, hęc aliam formam habuerunt, ut infra dicetur.

Omnium prouinciarum regentium præcipua erat cura tributa exigere, [i] & ob id singuli in officio Numerarios habebant, ideſt arithmeticæ, & numerorum peritos, qui quandoque Tabularij uocantur, quod ex acta tributa, indictiones, & capitū cēsus scriberēt. [k] Omnibus etiam mandatorum Principis codices, & codicillos magistratus cum insignibus depictos, Notarij maioris Laterculi exhibebant; [l] pro quibus aliquot aureos soluebant. Cohortales generaliter magistratus in publicum prodeuntes præcedebant. Lampridius. [m] Apparitores, inquit, nullos passus est, Tribunis, aut Ducibus, nisi milites anteire, iussitque ut ante Tribunum quatuor milites ambularent, ante Ducem sex, ante legatum decem. Hęc ille. Id autem quod Ducibus prohibuit, ciuilibus magistratibus concesit, qui apparitores præmittebant. Nicephorus enim, [n] ait Iulianum Apostatam prohibuisse, ne apparitores Præsides antecederent, quando delubrum ingrederentur Deorum honoris gratia; alias verò permisit, ut lictores cum fascibus & securibus præirent. [o] Demetrius Basilius [p] scribit præconem & ferigerulos præsides præire cōsuetisse. Nec verò gregarim, aut bini, uel terni, sed singuli ordine unus post alium magistratum præcedebant, quemadmodum in numis antiquis spectantur, & Liuius [q] scribit, patrem Fabium cum nemisset ad filium Cos. equo insidentem, undecim fasces præteruectum non descendisse, nec Lictores uerecundia maiestatis eius quicquam dixisse. Tum filius proximo lictori iussit, ut patrem officij sui moneret. Proximus autem magistratui lictor dignior erat, inter quem & Præsidem nemini se interponere licebat ut Valerius [r] scribit: Vnde in antiquo marmore legitur. M. VLPIO. AVG. LIB. PHOEBIMO LICTORI PROXIMO. Primus submouebat plebem, & ob id præter fasces uirgam manu gerebat. Proximus mandata magistratus exequebatur, neq; adeo uile erat hoc officium, nam serui Lictores esse non poterant. [s] Eadem etiam omnes ferme prouinciarum Rectores insignia gerebant, scilicet librum mandatorum abaco impositum, cui tapetum uenerationis gratia substernebatur. Hic in auditorio, ubi lites dirimebantur, retinebatur, ut in consularibus Palæstinæ & campaniæ Notitia ostendit. Iisdem præter codicem præfatum & uultus Principum in summo aureæ pilæ expressi præferebantur: Cassiodorus. [t] Vultus etiam, inquit, gemata obsequij pompa premittit. Sic hodie ante Archiepiscopales, & Patriarchas crux argentea, cum Domini effigie hastæ altæ præfixa præmittitur. [u] Hunc enim usum ab antiquis prę fidibus sumptum puto. Idem purpura, & torque aureo ornabantur. Tertullianus [x] loquens de Præfectis prouinciarum, ait, Igitur purpura illa, & aurum cerulicis ornamentum eodem more apud Aegyptios, & Babylonios, insignia erant dignitatis, quo more nunc prætextæ, uel trabeę, uel palmatæ, & coronæ aureæ sacerdotum prouincialium. Hæc ille. Erat autē torques aurum ductum implexum ex tribus quasi funiculis, quod de collo gestabant, inquit Sophocatus Curopalata. [y] Hic antiquitus victoriæ insigne fuit, qui victoribus donabatur. D. Ambrosius de obitu Valentiniani Imperat. Torques, inquit, insignia esse victoriæ dubitari non potest, cum his, qui in bello fortiter fecerint, torquibus honorentur. Tales magistratus videri uolebant, & ideo his ornabantur. Omnium uero magistratuum præcipuum insigne fuit cingulum, sine quo Principem adire non licebat, ut ait D. Chrysostomus; [z] & ideo in cingulo esse dicebantur, qui actu prouincias administrabant, ad aliorum differentiam, qui honoraria dignitate fungebantur, quæ cingulo carebat. [a] Quare ex auctoritate magistratus cingulo exuebantur. [b] Habebant & singuli prouinciarum rectores suos assessores, quibus Pescennius Niger salaria ex publico constituit, ne eos grauaret, quibus assidebant, dicens, iudicem, nec dare, nec accipere debere, vt Spartianus scribit, idem & Alexand. Imperat. statuit, quamuis dicebat eos ad magistratum promouendos esse, qui per se sine assessore possent administrare, vt auctor est Lampridius. Annonas etiam, ideſt alimenta, & pabula equiorum singuli Magistratus prouinciarum accipiebant. Constantinus A. Cyndino P.P. [c] Respublica, inquit, Præsidibus annonas, & alimenta eorum pecoribus submiſtrat; quod uetus institutum fuit: Ex l. enim Iulia prouinciæ Proconsulibus, aut Prætoribus fœnum, ligna, lectos, supellectilem, & tectum dabant. Cicero. [d] Nos Asia accepit mirabiliter, aduentus noster ne minimo quidem fuit sumptui, scito non modo nos fœnum, aut quod de lege Iulia dari solet, non accipere, sed ne ligna quidem, nec præter quatuor lectos, & tectum quicquam, Multis locis ne tectū quidem, & in tabernaculo plerunque manere. Hæc ille. qui significat, magistratus in itinere sub tentorijs pernoctare soliros. Ex publi-

co etiam his argentum dabatur. Cicero, [e] Hominē, inquit, qui cum potestate ex legatione in prouincia esset profecturus, tam amentem esse putauerunt, ut emerer argentum, dabatur enim ex publico, ut nostis. Et alibi, si ubi ternis denarijs æstimarum frumentum? ubi tabernacula? ubi muli? ubi tot, tantaque ornamenta magistratibus, & Legatis à Senatu populoque Rom. permissa & data? Liuius quoq; [f] Magistratus, inquit, exeuntes mulis, tabernaculisq; & omni instrumento instruebantur: Ad eos hospites uero diuertebant, qui & Romæ apud ipsos prima tos hospitabantur, locios nunquam onerabant: Id & Plutarchus [g] confirmat: Legati tamen si repente aliquo mitterentur, singula iumenta per oppida, qua iter faciendum erat, imperabant, aliud onus nō iungebant. Hinc dicta est lupellex, quia pecunia à Republica alicui dabatur, qui suo sumptu instrueret legatos, sub pellibus, seu tentorijs habitaturos. [h] Verum L. Posthumius Albinus consul Anno ab Vrbe condita. D LXXXI. Prænestinis iratus, iumenta, & locum ad quem diuerteret, cum illac transiret, imperauit. Augustus verò magistratibus prouinciarum pro lupellectili, ac cæteris necessarijs, certam pecuniam numeraut, vnde utensilia locari deberent. [i] Tranquillus. [k] Auctor, inquit, fuit, ne magistratus posito honore statim in prouincias mitterentur, ut proconsulibus ad tabernacula, quæ publicè locari solebant, certa pecunia constitueretur. Verum Alexander Imperator morem antiquum renouauit. Lampridius: Cum iudices, ait, promoueret, exemplo veterum argento, & necessarijs instruxit, ita ut Præsides prouinciarum acciperent argentum pondo ducena, phialas senas, mulos binos, uestes forenses binas, domesticas binas, balneares singulas, coquos singulos, aureos centenos, & si uxores non haberent, singulas concubinas, quòd sine his esse non possint, reddituri posita administratione, mulos, equos, muliones, coquos: Cætera sibi habituri, si benè se gesserint: si malè præter condemnationem, aut peculatus, aut repetundarum in quadruplo reddituri. Hæc ille. Constantinus quoque ij; alimenta præstitisse uidetur. [l] Sed certam magistratibus pecuniam numerari Theodosius minor præcepit, [m] quem Iustinianus sequutus, pro singula annona, ideſt uictu unius hominis solidos quinque taxauit, pro capitatione, ideſt pabulo unius equi, solidos quatuor. [n] Andronicus Comnenus Imper. minoribus magistratibus 40. minas; maioribus 80. id est, 400. & 800. nostros aureos dedit, arctissimè præcipiens, ne quid aliud acciperent: [o] antea enim ciuitas, in quam Præses ibat, eum per triduum alebat, & P.P. præstanda alimenta præscribebat. [p] Vbi successor in prouinciam uenisset, statim desessor discedere tenebatur, nec ultra tres menses in itinere poterant morari. [q] Augustus constituit, ne ullus magistratus, nisi iubente Principe, pecuniam prouinciæ imperaret, qui hoc fecisset, crimen læsæ maiestatis incurreret: Idem statuit, neminem ante tricesimum annum prætorem creari, & qui non prius Aedilis, & Quæstor, uel Tribunus plebis fuisset. [r] Sed hæc, ut alia multa postea Principum arbitrio sunt immutata: Nam etsi annuus Romanis magistratus esset institutus, manebat tamen in prouincijs quamdiu Principi placebat: Tiberius eos diu imperare permisit, ut ait Tranquillus. Antoninus Pius septenis, & nouenis annis bonos Præsides in prouincijs detinuit, ut auctor est Capitolinus. Romam reuersuri ex prouincia, prius ad senatum scribebant. Cicero, [s] occultus, inquit, aduentus, nullæ ad senatum ex prouincia literæ. Regressi, cum ad portam Vrbis venissent, insignia magistratus deponebant. [t] Quod Cicero Pisonem ex Macedonia Proconsulem redeuntem fecisse dicit: togulæ enim eius lictoribus prælio ad portam fuere, quibus illi acceptis, saga reiecerunt, militariq; uestę alijcta, cuicum induerunt. Sed iij Proconsules tantū fecisse credo: Præfides verò egressos prouincia, insignia statim deposuisse

a lib.16.c.12.

b in Nathanaele Abbate.

c l.3. omnibus, Digest. ff. de offi. præsid.

d Cicero in epistola ad C. Sextilium Ruffum.

e lib.53.

f l.1. ff. de offic. Quæstor.

g l.vlt. ff. de pecul. Cæsar.

h l. nec quicquā, in prine. ff. de ob. & proconi.

i Dion. lib. 57.

k in §. illud. Authen. de appellat.

l in l.1.§.Deo nobis. C. de offi. PP. Africæ.

m in l.1. in prin. C. ut oēs iudi. tā ciuiles q̄ milit.

n d.§. illud. Auth. de appell. seu Nouell. 20.

o l.1. C. de rēn. oper. public.

p Nouel. 30. 31. o edicto. 2. de fide Phœnicis, & Libani, & Nouel. 26.

q d.l.1. C. ut om. iudi. tam ciuili. q̄ milit.

r d.l.1. §. Deo, itaq; nobis. C. de offic. P.P. Africæ. l. ordinatio. C. de cohortalib. l. 3. C. de collat. fundor. fiscal. l.1. C. si quācunque prædit. po. l. 2. C. de prec. sacro, ser. in.

u Nouel. 103.

x l. ult. C. d mod. multā.

y Iustinian. Nouel. 31. §. pen.

z l. Illicitas. 5. qui vniuersas. ff. de offic. præsid.

a l. Illicitas. 5. qui vniuersas. ff. de offic. præsid.

b l. 1. C. vbi Senato. vel clarissi.

c l. 1. C. quib. manet. exeus. q̄ port. impler. milit.

d Liuius lib. 18.

e in l. 4. C. Theo. de offi. rect. pro.

f in d. l. 1. §. Deo nobis. C. de offic. P.P. Afric.

g l. quicunq;. C. de cohortalib.

h ad Q. fratrem Asiæ pro prætō.

i §. 1. Authen. de mandat. Principi. seu Nouell. 17. & l. ult. C. eo. tit.

k l. 2. C. si numerar. l. 3. puincias. C. eod. l. duos. C. de susceptorib. l. Auth. de mādat. Princip. Nouell. 24. ad fin.

l Auth. de mādat. Princip. Nouell. 24. ad fin.

m in Alexādro.

n lib. 30. c. 22.

o ad Atticum.

p in 5. actione. in Verrem.

q in 7. actione.

r lib. 52. in prin.

s in M. Catone.

t l. Labeo. in prin. de suppel. lega.

u Dion. lib. 55. x in Augusto. ca. 36.

y l. 1. C. de cursu publico.

z l. 1. C. de anno. & capit.

a l. 1. & 2. C. de P.P.

b Nicetā lib. 7.

c Nouel. maiorat. tit. 1. de curiālib.

d l. 2. ad l. Iuliam maiest. Dion. lib. 53.

e Dion. d. lib. 53.

f in L. Pisonem.

g l. ult. ff. de offi. proconsul.

Universidad de Deusto
Biblioteca

se. Omnes in publicis ædibus habitabant. Erant.n.in maioribus vrbibus præter palatia Principis, prætoria, idest ædes in quibus iudicabatur. [a] Auaitasius, non Leo, vt vulgo impressum est, [b] præcepit ne Præsides alijque maiores magistratus, nisi in palatijs, aut prætorijs habitarent, vel in illis, quas speciebus, idest rebus ad annonam pertinẽtibus vacuas inuenissent. [c] Hæc prætoria ab hospitibus, vel militibus recipiendis erant immunia. [d] Quæ si defuissent, Ciuitas domum Magistratui inuenire tenebatur: in priuatis enim ædibus habitare non debet, vt censent Iurium Interpretes. [e]

In prætorijs vbi ius dicebatur, altius tribunal ad hunc vsum erectum erat, illi credo simile, quale Vitruuius f dicit, se in Iulia Basilica fecisse: Tribunal, inquit, est in ea æde hemicycli schœmatis minore formatum curuatura, idest non erat curuum, quem admodum fornix formarum aquæductuum, ut faceret semicirculum rotundum, sed uelut arcum formabat, ita vt Cornua distarent, pedibus quadraginta sex. A medio curuaturæ, vsque ad lineam coronum, intercedebant pedes quindecim. Sed hæc forma non semper obseruata fuit. Cœpit enim tribunal, vt ait Isidorus, esse locus editus, ad quem per gradus ascendebatur, ubi in sublimi sedens Magistratus ius dicebat, inferius in subselliis scribæ degebãt: In imo verò solo stabant litigantes, quemadmodum Zeno [g] describit, qui loquens de illustri reo crimnis facto: sedendi, inquit, in aliqua parte secretarij, quæ iudicibus inferior, altercantibus verò superior esse videatur, licentiam habebit. Præclaram tribunalis formam Notitia in consulari Campaniæ repræsentat, locus aliquot gradibus eminens, in medio tolium ius dicentis habet, supra purpureæ cortinæ annulis suspensæ ad latera deducuntur, quæ complicatæ faciem tribunalis aperiunt, id tum velum leuatum vocabatur. [h] Obducebatur verò, cum de condemnando, vel absoluendo deliberabant: vnde secretarium vocabatur. [i] In medio verò sedens ius dicturus librum mandatorum alto tapeto impositum habebat, quemadmodum ibi spectatur: Locus hic à Iureconsult. Auditorium appellatur. [k] Magistratus iure alibi quàm pro tribunali iudicare non possunt; [l] vnde tribunali præsse, & pro tribunali cognoscere dicuntur. [m]

Sed etsi summam in prouinciam Præsides, aut Proconsules auctoritatem haberent, [n] ante Diocletianum tamen, non omnes causas ipsi iudicabant, sed litigantibus iudices dabant: id diserte aperit Seuerus, [o] negans super causa status posse, Præsidem cognoscere: & Antoninus, [p] adito, inquit, Præside prouinciæ, & accepto familiæ erciscundæ iudicio ex perire. Quare edictis Prætores, vel Proconsules se iudicium, vel actionem daturos pollicebantur, non iudicaturos. [q] Cicero: [r] Quid? Prætor solet indicare deberi? Gellius, [s] Prætores, inquit, pro iniurijs æstimandis recuperatores se daturos edixerunt. Plautus. [t] Postquam quidem, ait, prætor recuperatores dedit damnatus, demum vi coactus reddidit. D. & M. Philippum. Id & Suidas affirmat. [u] Aliquando tamẽ causarum & personarum fauore ipsimet cognoscebant, ueluti causas liberales, idest libertatis, ingenuitatisque, [x] & quasdam alias pecuniarias, [y] quæ à Iureconsultis pro extraordinarijs recensentur. [z] Verum Diocletianus sanxit, ut Præsides omnia per se ipsos negocia definire possent, non cogerẽ tur. [a] Causas verò criminales semper cognouerunt & terminarunt. [b] Magistratus extra fines suæ prouinciæ esse non poterant, nec bellum sine senatus, vel Principis decreto gerere. [c] Quamobrem Dion [d] M. Crassum notat, qui sine senatus decreto bellum Parthis intulit. A defensoribus ciuitatum, Duumuiris, pedaneisque iudicibus ad Præsides appellabatur. [e] ab ipsis verò ad spectabiles, veluti Proconsules, uel Moderatores, si causa decem libras non excedebat, [f] aliàs ad Præfectum prætorio ibatur. [g] Maiorano imperante, ciuitates Præsidem ad se uenientem per triduum alebant, & Præs. Præto. diurna alimenta ipsi præstanda ꝓscribebat. [h]

[a] Nouell. 24. in princip. l. omnes 4. C. de epise. & clerici. Gloria. C. de oper. publ. l. ult. C. de offic. ꝓcons.
[b] in Italli. quæ 18. Cod. C. de off. rect. prouinc.
[c] l. 1. 2. & pen. C. de nauicular. & nautar. ꝑ species transformantib. d. l. cuncios. C. de metatis.
[d] Alber. in l. obseruare, in princ. ff. de offi. procõs. & legat.
[e] lib. 5. cap. 1.
[f] in l. ult. C. ubi senator. uel clarissi.
[g] ut in l. de submersis. C. de naufrag.
[h] d. l. ult. C. ubi senat. uel clariss. l. 2. C. de ꝓxim. sacr. scrin. l. ult. C. de offi. diuersi. iudic.
[i] ut in l. lecta. ff. si cert. pet. & l. pen. ff. de offic. assessor. in l. 22. ff. ad Trebellian. l. pen. ff. de inst. & iur. l. cum sententiam. ubi Bart. C. de sent. & interlocu. om. iud. l. 2. 4. dies. ff. quis ord. in bon. possess. ferunt.
[k] l. 1. ff. de iud. l. 2. ff. de re iudic. n l. 4. ff. de offic. præsid.
[l] o in l. 1. C. de ordi. cognit.
[m] p in l. 2. C. eo ti. q l. 1. 5. 1 ff. de do lo. l. si id quod ff. de iurisd. om. iudic. l. Lucius. ff. mandati. r ad Q. Fratrem. 3 lib. 2.
[n] r in Bacchide, scena quinta.
[o] in uerbo ἡγεμονικὰ.
[p] l. 1. antepen. & pen. C. de ord. cognit. l. si pater. C. ne de statu defunc. l. pen. & vlt. C. vbi cau. stat.
[q] l. 1. ff. de rei vx dic. l. minor. ff. de cuictionib.
[r] in tit. ff. de var. & extraor. cogni. a l. 2. C. it pedan. iudicibus.
[s] l. 1 ff. de off. eius cui manda. est iurisdict.
[t] l. 3 ff. ad le. Iul. maiestat.
[u] lib. 59. & 40.
[x] l. Imperatori. ff. de appellat.
[y] 5. pen. & ult. Authen. de appellat.
[z] l. 27. C. de appellationib.

DE PROCONSVLIBVS, ET differentia inter eos, & alios Prouinciarum Magistratus. Cap. C.

Cod. de offic. proconsulis.

MAGISTRATIBVS generaliter explicatis, nunc Proconsul à cæteris est distinguendus: Is sex fasces, cum totidem securibus præmittebat, [i] Præsides quinque, ut auctor est Dion. [k] Iustinianus [l] loquens de proconsule Cappadociæ, Ciuilis, inquit, officij utetur insignibus, curru ex argento, securi & fascibus; Hæc ille. Eadem forte & Consularis gestabat insignia, qui consularibus infulis ornatus incedebat, sed non Correctores, sicut nec Præsides. Proconsul etiam vrbem egressus, in itinere, & reuertus, donec portam vrbis ingrederetur, ornamentis proconsularibus utebatur. Vlpianus, [m] Proconsul, inquit, ubique proconsularia insignia habet, statum atque urbem egressus est, quod & Dion [n] refert. Voluntariam præterea, ut appellant iurisdictionem, vbique extra urbem exercebat. [o] Martianus, [p] omnes, ait, proconsules statim, quàm urbem egressi fuerint, habent iurisdictionem: sed non contentiosam, sed uoluntariam: ut ecce manumitti apud eos possunt, tàm liberi, quàm seruti, & adoptiones fieri; Hactenus Martianus, vnde Plinius Fabaro proficere pollicetur se curaturum, ut Calestrius Tyro in Bæticam proconsul proficiscens in itinere prope Ticinum eius sernos vindicta manumittat: [q] & illos cum multis alijs liberauit. Hæc alijs magistratibus non concedebantur, qui dignitatis insigna, non nisi cum in prouinciam uenissent assumebant, & decedentes statim deponebãt. [r] Sic & Præfectus Aegypti, cũ successor Alexandriam ingrediebatur insignia deponebat. [s] In modo quoq; multandi differebant: Procõsules.n.in sex auri uncijs, ut & Comes Orientis, & Præfectus Augustalis multabat. Cæteri Præsides tantum in duab. [t] Item proconsul legatũ secum ducebat, cui vniuersam iurisdictionem demandabat. [u] Præses solo assessore contentus, pedaneis iudicib. causas delegabat; [x] vnde legati tantũ procõsulis iura meminerunt. [y] Splendidiore quoq; titulo, i. spectabili, Proconsul gaudebat. [z] Præsides erant clarissimi, [a] quod fuit post inuentũ spectabilis titulum. Ante Constantinũ.n.Proconsules clarissimi vocabãtur, [b] ut & Claudium Maximum Africæ proconsulẽ, Apuleius vocat, qui Marci Antonini temporib. uixit, & Galerium Maximũ sub Valeriano acta D. Cypriani appellãt. CLARITATIS quoq; NOBILITATIS, POTESTATIS, vel SVBLIMITATIS, [c] titulo, etiam à Principe proconsul honestabatur. [d] Præses uerò, prudentiq, aut verbo grauitatis. [e] Præterea ordinariq erant clarissimorũ prouinciæ, non proconsulum, aut spectabilium. [f] Itẽ anno tantum proconsul in prouincia morabatur [g] qui tamen in aductũ successoris ius dicebat. [h] Præses, quantũ Cęsari libuisset. [i] Olim quoq; à se uel ab aliis relegatos procõsules restituebant, qi postea fieri Traianus mandatis Plinio secundo tradidit, ꝓhibuit. [k] Sunt qui volunt solũ Proconsulẽ deportare potuisse, non præsidem, [l] ut Budæus, [m] maius.n. inquit, est Proconsulis imperium quàm Præsidis, qui iurisdictionem tantum cum imperio habebat. Procõsul uerò omne tenebat imperium, & iura, quæ Romę prætori data fuerant: [n] quare edicta contra legẽ promulgabat. [o] & hoc ius ꝓinciale uocabatur, [p] qđ Præsidib. aliisq; clarissimis magistratib. antea negabatur, sed ipsis postea à Probo est concessum. [q] Vopiscus, parrib. ait, permisit, ut ꝓconsules crearẽt legatos, Cõsules ius ꝓtoriũ Præsidib. darent, qđ aliàs habituri nõ erant, nec ante ipsum habuerũt. Iraq; Procõsules, qi iure ꝓtorio, seu ꝓtoris auctoritate ipsis attributa edi-

cebant,

[i] l. ꝓconsules. ff. de offic. ꝓconsul. k. lib. 53.
[l] Nouel. 30. 4. 6.
[m] in l. 1. ff. de offic. ꝓconsul.
[n] lib. 53.
[o] l. 1. 3. & vlt. ff. de offic. ꝓconsul. ꝓ in d. l. 2. ff. eod. q Plin. epist. 10. lib. 7.
[r] Plin. epist. pen. lib. 7.
[s] l. 3. l. si forte. ff de offi. præsidis. Dion. lib. 53.
[t] l. 1. ff. de offic. præf. August.
[u] l. vlt. C. d mod. multat.
[x] ut in l. obserua te. 5. post hæc. ff. d offi. ꝓconsl. & leg. 5. 6. 7. Instit. de iu spect. tutorib.
[y] l. 46. l. ult. cum seq. l. legat., cum seq. l. pen. ff. de offic. ꝓcons. & leg. a. l. 1. C. ut ꝓ indi. tã ciuiles q criminal. 4. ult. in Auth. de nõ aliẽnãd. reb. eccl. seu Nouell. 7.
[z] b d. l. 2. in princ. l. si ꝓses. uir clarissimus. C. de ꝓgnoribus.
[a] c l. 3. C. ex quib. cau. infam. irrogatur. & l. 1. C. sicx falsi. instr. d l. 2. C. de offic. com. fact. palat. a ꝓpud Suri. 23 Augus. & 30. octob. in actis martyr. & D. Marcelli.
[b] e l. 1. C. de offic. comit. fact. patr. f l. 4. C. Theod. de decurionib.
[c] g Nouel. 31. 3. pe. l. oes. in prin. C. de epis. & cleri. h l. memmiffe. de off. proconl.
[d] i Dion. lib. 53.
[e] k Plin. epist. 29. ad Traianum.
[f] l. 1. 2. 4. ij quibus ff. de leg. 5. l. sect ponas. ff. de interd. & releg. l. 2. 2. ff. de pœnis. m in 5. de assel. n l. si in aliam. 5. vlt. & l. seq. ff. de offi. proconl.
[g] o 6. 1. Institu. de bon. poss.
[h] p l. in hæredẽ. ff. de dolo, & Nouel. 74. in princ. l. quod sũt. ff. de eo qd mer. eau. l. necessarijs. ff. de acq. hæred. l. 2. ff. vn. cogna. l. 1. de alien. iudi. mut. caus. fact. l. 1. qđ eũ eo qui in alic. pot. l. v. ff. de mi lita. testa. l. 7. ff. quẽad. test. aperi. q in Probo.

[h] l. 1. C. de offic. com. fact. patr.
[i] Nouell. 23. seu 8. illud, in auth. d appell. & instr. q temp. Nouel. 27. & 30. edic. 4. Post Nouel. de Præsi de Phœniciæ Libani.
[k] l. 2. C. de assessoribus.

ceban. aliquãdo prętores vocãtur, vt appellat Caius edicti prouincialis interpres, [a] vnde olim proconsules in prouincia, vt prætores, de liberalibus & ingenuitatis causis non præsides cognoscebant. Plinius Traiano, [b] postulantibus, inquit, quibusdam, vt de cognoscendis liberis, restituendisq; naralibus secundum exempla proconsulum ipse cognoscerem, respexi ad senatusconsultum, quod de ijs tantum pronuncijs loquitur, quibus Proconsules præsunt. Hoc idem significatur Paulus: cum liberalem causam maiores iudices habere dixit. [c] Seuerus quoque Præsidem de causa status cognoscere nõ posse rescripsit. [d] nisi in aliam causam incidat, [e] post Probum verò etiam Præsidibus hæc facultas data fuit. [f]

Plus etiã pro codicillis magistratus soluebat Proconsul, quàm Præses, vt Iustinianus tradit, [g] cuius argumentum forte non ab omnibus animaduersum loci ratio postulat, vt explicem. Disponit ea Notitia quantum quisque magistratus pro codicillis administrationis soluere debeat, tresque illorum classes facit; primam Comitum, quibus Asiæ Proconsulem & Thraciæ, seu longi muri Vicarium addit. Hi sacro cubiculo, seu tribus eius chartularijs, solidos 65. soluebant. Primicerio notariorum solidos 40. eius adiutori solidos 3. officio præfecti præto. solidos 40. & si minores comites aliquantò minus soluerent, scilicet quantum consulares, excepto officio P. P. cui solid. 50. pendebant: in ea enim ex varijs exemptaribus ille locus est emendandus. Secundus ordo consularium chartularijs tribus sacri cubiculi solid. 9. pendebat. Primicerio notariorum solid. 24. eius adiutori tres. officio P. P. 40. Tertia classis præsidum, chartarijs tribus cubiculi pendebat solid. 9. Primicerio notario rum solid. 15. eius adiutori 3. officio. PP. 36. Ex his patet in redimendis magistratus codicillis inter Proconsules, Consulares, Correctores, seu Præsides differentiam fuisse, Præsides etiam, aut Comiti Orientis, aut Vicarijs parebant, Proconsul autem soli Præfecto Prætorio. [h] A Præside etiam Principis delegato in causa X. libras auri non excedente ad finitimum Proconsulem appellabatur. A Proconsule verò ad Præfectum prætorio, qui erat in comitatu, & Quæstore palatij. Sed vbi causa 10. libras auri excedebat, à Præside ad Præfectum Præto. regionis prouocabatur. [i] Præterea nullus in officio Præsidum a libellis nominatur, quod illi per se non per alios referibere tenerentur. [k] Idem erat in Consularibus Occidentis, & Correctoribus. Sed proconsul per Libellenses pre-

ces expediebat. [l] Solus Præses Arabiæ, adiutorem à libellis habuisse reperitur, quem Notitia post officium Ducis Arabiæ, in eius Præsidis officio recenset, quia idem etiam Dux erat. Apparitores quoque proconsulum, & aliorum spectabilium, codicillis à Principe & Proconsule subscriptis creabantur, sicut & Illustrium. Theodosius & Valentinianus: [m] In his, inquiunt, officijs, id est, virorum spectabilium proconsulis Asiæ, Comitis Orientis, præfecti Augustalis, & Vicariorum, nemo aliter admittatur, nisi eum emissa facei scrinij probatoria conscraauerit. ita uocabantur codicilli quibus officiales probabantur, & ex scrinio epistolarum accipiebantur. [n] Officiales verò præsidum, in albo tantum, vel apparitorum matriculis scribebantur. [o] Horum etiam cohortales ex eodem officio Principem habebant; Spectabilium verò apparitores ex schola agentium in rebus accipiebant, excepto solo proconsulis Asiæ officio, cuius Princeps ex eodem corpore creabatur.

Argentato quoque curru, & biugo Proconsul vehebatur, [p] quem Præsidibus concessum non fuisse puto. Chlamyde verò indui, aut cingulo, enseve accingi olim proconsul non poterat, quia militibus nõ imperabat. [q] Et hæc secundum aliquos est ratio, quare stratores reorum custodes habere non poterat: [r] Hi enim milites erant, qui Prætoribus, & alijs nonnullis prouincias moderantibus permittebãtur: sed ego interpretor eum stratores nõ posse suos. l. do mesticos habere. In insignibus etiam Proconsules ab alijs Rectoribus differebant, ut infra dicetur.

Legatus præterea proconsulis maiorem quàm assessor Præsidis auctoritatem habebat: vniuersa enim illi mandata iurisdictione, subdelegare, & tutores dare poterat, [s] quod Præsidum, aliorumque magistratuum assessoribus, etiam mandata iurisdictione non licebat. [t] Vlpianus, [u] Nec mandante, inquit, præside, alius tutorem dare poterat, præter municipales magistratus, qui iussu Præsidis tutores dabant. [x] Ratio differentiæ est illa, quia legatus à Principe auctoritatem ius dicendi habebat nõ assessor, [y] Curru etiã cum Proconsule vehebatur legatus, quod post Senatum fieri cœpit, cum antea pedibus irent. [z] Hæc de proconsulibus, & eorum inter alios differentijs. Consulares, correctores, ac præsides, infra, post spectabiles explicabimus. Nunc singulos prouinciarum magistratus, vt omnes uno intuitu certa possint, summatim collectos, in sequenti indice repræsentabo.

[l] l. 1. C. eod. titu
[m] in l. 1. in his. C. de diuer. offic.
[n] vt in l. vlt. 6. Itã scrinij sacrar. epistolar. C. eo. titu. de diuer. offic.
[o] l. quicquam. 2. C. de cohort. prin cip.
[p] nouel. 30. 4. 6.
[q] Dion. lib. 55.
[r] l. obseruare. 5. 1. ff. de offi. ꝓcõs.
[s] l. legatus. l. pe. ff. de offi. ꝓconsl. & leg.
[t] l. 2. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict.
[u] in l. nec mãdare. ff. de tutorib. & curatorib. dat. ab his.
[x] l. Lucius. 2. 6. cũ testamento. ff. de admini. tutor. 5. sed hoc iure. Institu. de attilian. tutore.
[y] l. solet. 5. 1. d. l. legatus. & l. pen. ff. de offi. procõs. & leg.
[z] Spartian. in Seuero.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

Sequitur ſummarium Magiſtratuum ciuilium Orientis.

- P.P. Orientis ſuberãt. V. diœceſes, prouinciæ. XLIX.
  - Proconſul Aſiæ ſub quo prouinciæ III.
    - Proconſularis. — Aſia.
    - Conſularis. — Helleſpontus.
    - Præſes. — Inſularum.
  - Comes diœceſeos Oriẽtis, ſub quo prouinciæ XV.
    - Conſulares V.
      - Palæſtina.
      - Phœnices.
      - Syria.
      - Cilicia.
      - Cyprus.
    - Præſides VIII. Clariſſ.
      - Palæſtina ſalutaris.
      - Palæſtina ſecunda.
      - Phœnices Libani.
      - Euphratenſis.
      - Syria ſalutaris.
      - Oſrhoena.
      - Meſopotamia.
      - Cilicia ſecunda.
    - Præſides II. perfectiſſimi.
      - Arabia.
      - Iſauria.
    - Claſsis Seleucia.
  - Præfectus diœceſeos Aegypti, ſub quo prouinciæ VI.
    - Præſidum V.
      - Libya ſuperior.
      - Libya inferior.
      - Thebais.
      - Aegyptus.
      - Arcadia.
    - Correctoris I.
      - Auguſtanica.
  - Vicarij III.
    - Vicarius diœceſeos Aſianæ ſub quo prouinciæ VIII.
      - Conſulares II.
        - Pamphylia.
        - Lydia.
      - Præſidum. VI.
        - Piſidia.
        - Lycaonia.
        - Phrygia Pacatiana.
        - Phrygia ſalutaris.
        - Lycia.
        - Caria.
    - Vicarius diœceſeos Ponticæ ſub quo prouinciæ XI.
      - Conſulares II.
        - Galatia.
        - Bithynia.
      - Præſidum VIII.
        - Honorias.
        - Cappadocia prima.
        - Cappadocia ſecunda.
        - Hellenopontus.
        - Põtus Polemoniacꝰ.
        - Armenia prima.
        - Armenia ſecunda.
        - Galatia ſalutaris.
      - Correctoris I.
        - Paphlagonia.
    - Vicarius diœceſeos Thraciæ, ſub quo prouinciæ VI.
      - Conſulares II.
        - Europa.
        - Thracia.
      - Præſidum IIII.
        - Hæmimons.
        - Rhodopes.
        - Mœſia ſeconda.
        - Scythia.

DE PROCONSVLE ASIAE, ET eius insignibus. Cap. 61.

MAGISTRATIBVS prouinciarum, ita distinctis, nunc eos secundum Notitiæ ordinem sigillatim declaraturi, ab Asiæ Proconsule auspicabimur, qui alios spectabiles prouinciarum magistratus præcedebat, & Præfecti Prætorio Orientis imperio suberat, sed non eius Vicario, sicut nec Comes Orientis, & ideo in Notitia à Vicarijs separatur, quibus auctoritate inferior non erat, & si angustior imperio inueniebatur. Neque enim totam Asiam minorem administrabat, quæ partim Comiti Orientis, partim duobus Vicarijs parebat; sed eam tantum oram, quæ mare Myrtoum respicit. Subacta primum fuit Asia, à L. Scipione, qui ob id Asiaticus est cognominatus: & prius consules, mox proconsules accepit, vt Gn. Manlium, quem Livius primum in Asia Consulem fuisse scribit. Augustus quoque cum prouincias ordinaret, duas solas consulares, ideſt ab his, qui Consules fuissent, administrandas fecit, Libyam & Asiam; nec eam totam, sed illam tantum partem, quæ cis Halim Tauro includitur, exceptis etiam Galatis, Bithynia, Propontide, & gentibus, quæ sub Amynta fuerant, quemadmodum in calce operis Strabo recitat. Nam & si Asia minor tota dicitur, quę inter Pontum Euxinum, & Carpathium mare continetur, in ea tamen regione, vbi est Lydia, propriè & stricte Asia uocatur, Ponto, & Bithynia ad septentrionem, Galatia, Lycaonia, & Pisidia ad auroram, exclusis, ut auctor est Ptolemæus. Aeneas Syluius, [a] eam quinque prouincias continuisse scribit, Phrygiã maiorem, Mysiam, Troadem cum Aeolide, Ioniam, & Cariam, quæ omnia vsq; ad mare Icarium & Myrtoum, insulasque Aegei maris, Asiæ adiacentes Proconsul habuisse videtur: quod etiam imperantibus posterioribus Principibus diu est obseruatum. Cæteras verò Asiæ partes Prætores, aut Præsides regebant. Verum post Constantinum Vicarijs latè imperantibus, Proconsul eam tantum partem cum insulis retinuit, quæ inter Cariam & Lydiam nominatim Asia dicitur, prope Sardos & Caistrum, ubi est Ephesus, ut auctor est D. Hieronymus, [b] Asiæ, inquit, regio, quæ cognominatur minor, vndique circundata est mari, sed specialiter vbi Ephesus ciuitas est, Asia vocatur, quod & Homerus [c] sentit: quem Virgilius, [d] ita uertit.

Et quæ Asia circum,
Dulichijs in stagnis rimantur prata Caistri. [e] item
Sonat omnis & Asia longè, pulsa palus.

a de Asia minore cap. 60.

b de locis Hebraicis, in actis apostolorum.

c in 2. Iliadis.

d in 1. Georgicorum.

e & in 7.

Asia, ciuitas Lydiæ, ait Stephanus, vniuersæ Asiæ nomen dedit: Lydia verò Caria & Lycia à Vicario Asianæ regebantur. Postremò adiectus est primum à Theodosio Magno, mox ab Honorio, & Theodosio iuniore huic Proconsuli Helleſpontus, quòd eius cõsulares iniquè ab Apparitoribus Vicarianis Ponticæ vexarentur. [f] In prouinciam proficiscens hic proconsul, per mare iter facere tenebatur, ac primum omnium Ephesium metropolim attingere. Vlpianus [g] Quædam, inquit, prouinciæ etiam hoc habent, ut per mare in eam prouinciam proconsul ueniat; ut Asia, scilicet: usque adeo, vt Imperator noster Antoninus Augustus, ad desideria Asianorũ rescripserit, Proconsuli necessitatem impositam per mare Asiam applicare καὶ τὴν μητροπόλεων ἔφεσον, ideſt, & inter matrices urbes Ephesium primam attingere. Post hæc ingressus prouinciam, mandare iurisdictionem legato suo debet; nec hoc ante facere, quàm fuerit prouinciam ingressus: Est enim per quam absurdum, an tequam ipse iurisdictionem nancisceatur (nec enim prius ei competit, quàm in eam prouinciam venerit) alij eam mandare. Hæc ille. Imperante & Consule Tiberio cum Druſo, quaſſata terræ motu Asia prætorio viro, cum quinque fascibus regenda est commissa. [h] Ab hoc Proconsule ad Præfectum vrbi Constantinopolitanæ appellabatur. [i] Et illius fori adnocati ab Anastasio obtinuere, ut depositio patrocinandi officio essent clarissimi, & Comites ordinis primi, [k] Antoninus Pius, antequam imperaret, Asiæ proconsul fuit. [l]

f l. 1. C. de offic. comit. sacr. patrimon.

g in l. obscuratæ, 4. quædam. ff. de offic. proconsul.

h Dion. lib 57.

i l. cũ appellatio. C. de appellationib.

k l. 1. C. de aduocatis diuers. iudic.

l l. 6. 4. 1. ff. de cẽsend. reor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

NOTITIA.

PROCONSVL ASIAE,

Cum Insignibus.

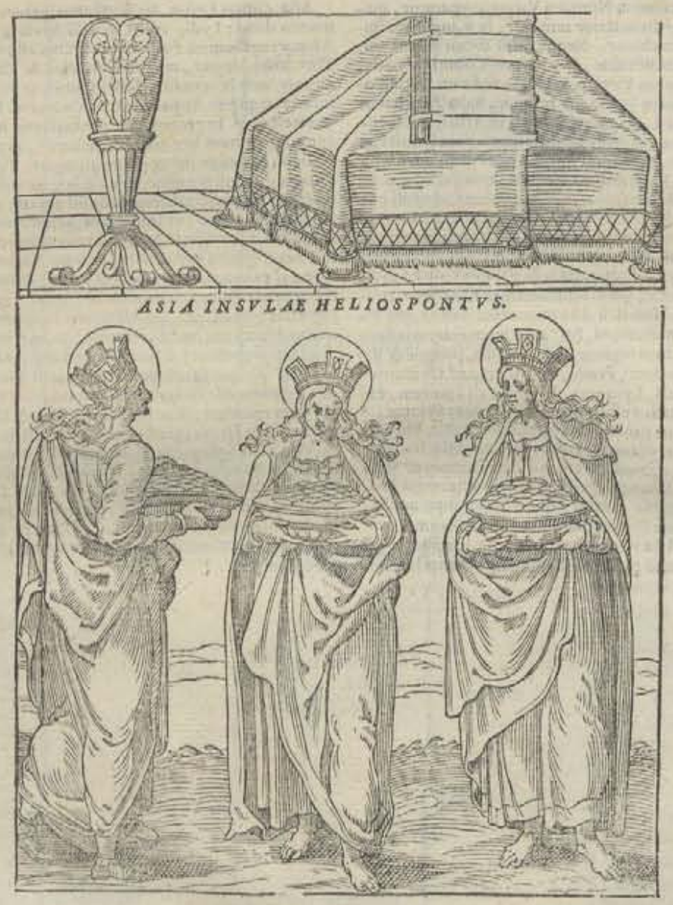

ASIA INSVLAE HELIOSPONTVS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Proconsulis Asiæ Prouinciæ infrascriptæ.

ASIA.
INSVLAE.
HELLESPONTVS.
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de eodem officio.*
Cornicularium.
Adiutorem.
Commentariensem.
Ab actis.
Numerarios.
Scriniarios.
A libellis.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COM-

COMMENTARIVM.

PROCONSVLIS insignia erant sex fasces, [a] totidem secures, & toga purpurea: præferebat & vultus Principũ quemadmodum Præfectus Prætorio, & alij maiores magistratus, & abacum alba mappa instratum, librũ mandatorum sustinentem, is in meo codice rubro corio tegitur, in manuscriptis argenteo, quorum capita, & medium fascia aurea cõplectitur, qualem tam in Oriente quam in Occidente Proconsulum, Præfectorum, & Magistrorum fuisse cernimus. Tapetum in Vrsini codice est cæruleũ & virgis in cancellos dispositis munitum, in quarũ medio bullæ item cæruleæ apparent. Mandatorum proconsulis, aut consularium præsidum codex, quid contineret, non exprimitur, exceptis his, quæ à Iustiniano renouata, aliquot capitibus explicantur. [b] Ne quid tamen desideretur, aliquot eorum capita in diuersis pandectarum locis disposita colligam, quæ omnia fere circa indicantis integritatem, expurganda crimina, & exigenda vectigalia versabantur. In primis, ait Vlpianus, [c] Mandatis continetur, ne domum uel munus ipse proconsul, uel qui in alio officio erit, accipiat, ematue quid, nisi victus cottidiani causa. Item [d] magistratus solos, & præsides prouinciarum posse multam dicere, mandatis permissum est. Sed & caput mandatorum exstat, inquit Marcianus, [e] ut irenarchæ, cum apprehenderint latrones, interrogent eos de socijs & receptatoribus, & interrogationes litteris inclusas, atque obsignatas ad cognitionem magistratus mittant. Præterea in mandatis principum est[f], ait Paulus, [f] ut curet is, qui prouinciæ præest, malis hominibus prouinciam purgare. Et, [g] nequis perpetuis vinculis damnetur. Idem [h] de decurionibus & principalibus ciuitatum qui capitale admiserunt, mandatis cauetur, ut siquis it admisisse videatur, propter quod relegãdus extra prouinciam in insulam sit, Imperatori scribatur, adiecta sententia à Præside. & paulò infra, [i] alio quoq; capite mandatorum in hæc uerba cauetur. si qui ex principalibus ciuitatis latrocinium fecerint, aliudue quod facinus, ut capitalem pœnam meruisse videantur, committerint, iunctos eos custodies, & mihi scribes, & adijcies quid quisque commiserit. Mandatis etiam cauetur. [k] intra annum requirendorum bona obsignari, ut si redierint, & se purgauerint, integram rem suam habeant. Si neque responderint, neque qui se defendant, habuerint, tunc post annum bona in fiscum cogantur. Aliam mandatorum particulam Vlpianus lib. VIII. de officio proconsulis his uerbis recitat. [l] Mandatis denique ita cauetur. debetis custodire, ne dardanarij ullius mercis sint, ne aut ab his, qui coëptas merces supprimunt, aut à locupletioribus, qui fructus suos æquis precijs uendere nolunt, dum minus uberes prouentus expectant, annona onereretur. Mandatis quoque Imperatorum continetur, [m] ut in prouincijs Præsides de querelis patronorum ius dicentes secũdum delictum admissum libertis pœnas irrogent. Item [n] ut Præsides attendant, ne patroni in causa, cui patrocinium præstiterunt, testimonium dicant, & non patiantur esse collegia sodalicia. [o] Plinius ad Traianum, secundum mandata tua, inquit, ἑταιρίας esse uetueram. Mandatis & illud adijcitur, [p] ne præsides prouinciarũ in ulteriorem familiaritatem prouinciales admittant nam ex conuersatione æquali contemptio dignitatis nascitur. Et [q] ne prius deponat imperium decessor, quam successor in metropolim uenerit. licet prouinciam attigerit. Item [r] qui ob collatam in opus publicum pecuniam, nomen suum inscribit, quantitatem pecuniæ exprimat. Alia huiusmodi mandata Principum ex iuribus colligi possunt, quę non solum proconsulibus, sed omnibus prouinciarum magistratibus promiscuè dabantur. Postremò totum volumẽ mandatorum, quæ dari consueuerant, Iustinianus XVII. capitibus explicat. [s]

Sed, ut ad alia insignia reuertamur: infra librum mandatorum habet hic proconsul, imagines trium mulierum, quæ prouincias ipsi commissas referunt, scilicet Asiam, Insulas, & Hellespontum, ut nomina ipsis inscripta indicant. Hæ insigne quoddam regiũ in capite, & uasa aureis plena manibus gerunt, quæ exactionem tributorum ex tribus illis regionibus faciendam, ad proconsulem pertinere significabant. Longis aureisque tunicis induţ sunt, in manuscriptis, albas aut cæruleas habent. Asia calceis, cæruleoque pallio utitur: Aliæ calceis carent. Quæ insulas refert purpureum pallium; quæ Hellespontum, viride gestat. Sed in codice Vrsini omnes rubris cothurnis altè calciatę habitu non differunt. In Maduciano longis uestibus demissis uix pedes ostendunt. præter hæc ceterorum quoque magistratuum insignia Asiæ proconsul habebat.

Officium Proconsulis Asiæ constat ex 400. apparitoribus, ut aliorum Proconsulum, [t] quod probabatur codicillis a scriniarijs sacrarum epistolarum scriptis, & primum à Principe, mox ab ipso proconsule subscriptis. [u] Officiales fermè habebat, quemadmodum Vicarij. Principem de eodemmet officio, & ceteros, quos alij magistratus: inter eos Notitia scriniarios recenser, quos ego interpretor subadiunas, ut in officio comitis Orientis, & proconsulis Aphricæ, ac Vicariorum Occidentis nominantur, & Iustinianus primiscrinij subadiunas interpretatur. [x] His rationes numerariorum scribebant, & in scrinijs conseruabant. [y] Primiscrinius autem Numerarius uocatur, quia tenet præcipuum scrinium, in quo sũt rationes uectigalium & tributorum, ut exponit Notitia in officio P.V. Romæ, [z] ubi qui numerarij sub adiunæ dicuntur hic scriniarij appellantur. [a] Alij quoque officiales omnes scrinia habebãt, & scriniarij uocabantur: [b] sed hoc in loco ab illis separantur. Proconsul Asiæ pro codicillis proconsulatus solui sacro cubiculo solidos 13. Primicerio Tribunorum notariorum, & quatuor scrinarijs latercull solidos. 40. eius adiutori tres, officio Præfectorum quibus fuberat, &c. [c]

DE CONSVLARI HELLESPONTI, & præside insularum. Cap. CII.

ANGVSTVM Fretum citra Propontidem Hellespontus vocatur vulgo arctum Gallipolis nuncupant: sed hoc in loco regio Asiæ ad Hellesponti oram sita significatur: Ab Oriente Pontum & Bithyniam, à Meridie Lydiã habet, à Septentrione Propontidem, ab Occasu Hellespontum fretum: Phrygia minor seu Hellespontia & Troas, à Ptolomæo nuncuparur, ubi metalla in primis fodiebantur; quandoque Troadensia, & Docimana, à Docima oppido dicta, & Proconnesia à Proconneso Propontidis insula. [d] Huic prouinciæ præerat consularis, olim Vicario Asianæ subditus, cuius officium cum ab apparitoribus Vicarij Asianæ uexaretur, Theodosius Magnus Asiæ proconsuli Hellespontum adiecit; quo defuncto, cum rursus ab eodem Vicario repeteretur, Honorius, & Theodosius Minor, Simplicio Asiæ Proconsuli, illam prouinciam confirmarunt: [e] officiũ inquiunt, Hellesponti consularis æternæ recordationis, patrem serenitatis nostræ adijt, & expositis suis incommodis, quibus à Vicarianis apparitoribus urgebatur, orauit sub tuæ sublimitatis agere potestate, cuius allegationes humanæ procliuius piũm Principem commouerunt: quod & nos obtinere censemus Is est Simplicius, qui antea Tripolis Præses fuerat. [f] Illud uero rescriptum, expuncta. Comitis patrimonij

a ut l. proconsules ff. de offi. proconsu. & legã.

b in l. ult. C. de mandat. princip. & auth. eo.

c in l. solẽt in fi. ff. de offi. procõs.

d in l. aliud fraus in fin. ff. de ver. sign.

e in l. 6. ff. de cubo. reor.

f in l. 3. ff. de off. Præfid.

g Callistratus in l. 35. ff. de pœn.

h in l. Diui §. 1. ff. eod.

i d. l. diui. §. ult.

k in l. fin. ff. de re iudicat. reis.

l in l. 4. de extraord. crim. in principi.

m l. Diuus Vespasianus. §. 2. ff. de iure patron.

n in l. fina. ff. de testib.

o ic. 1. ff. de collegi. & corpor.

p l. obseruandũ, ff. de off. præsi.

q l. 1. ff. de offic. præfect. Aug.

r l. ult. ff. de oper. publ.

s in Authen. de mandis. Principũ seu Nouella. 17. quæ est. ult. C. eod. tit. sed maiꝰ cum ipsa Nouel. fit post. editionẽ Cod. emissa, Bellisario consule.

t C. de apparitoribus proconsul. & legati.

u l. 2. C. de apparitor. ib. proconsul. & leg.

x l. ult C. de diuers. offic.

y in l. 1. §. 1. in scrinio primiscrinij C. de offic. præt. Aphricæ.

z d. §. in scrinio.

a & in l. 3. C. de apparitorib. P. P.

b l. scriniarios. c. de testam. milit.

c d. l. scriniarios.

c Nouell. 8.

d leg. 9. & 11. C. Theo. de indulg. debitor.

e l. 1. C. de offic. com. sacr. patri.

f l. 50. C. Theo. de appellat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

matrimonij rubrica, sub titulo, de officio proconsulis & legati, proxime præcedenti, ad quem pertinet, locandum puto. Itaque Notitiæ tempore hic consularis Asiæ proconsuli paruit. Is pro magistratus codicillis soluit, quantum alij consulares. Abydũ eius metropolim fuisse arbitror, uulgò Amò dictam. Ab hoc consulari, non ad Proconsulem, aut Præfectum prætorio, sed ad urbis Constantinopolitanæ Præfectum appellari Constantinus iussit, [a] quod locum habebat ubi causæ decem libras auri excedebant, alias ad Proconsulem prouocabatur. [b] Hæc Notitiæ tempore obtinebant. Iustinianus uero Hellespõtum Ponto Polemoniaco coniunxit, eique moderatorem dedit spectabilem creatum, unde sub eo, proconsul iterum hanc prouinciam amisit. [c]

Præsidi uerò insularum Asiæ adiacentium semper imperauit. Nam & si Præsides proximis suæ prouinciæ insulis uis dicunt, [d] ubi ultra centum miliaria non distant, ut Iurium censent interpretes, [e] Insulis tamen Asiam circumiacẽtibus, proprius datus est Præses, insularum appellatus. Has Ptolomæus fermè numero. XVII. recenset, insulæ, inquit, adiacent Asiæ apud Hellespontum. Tenedos: in Aegeo autem pelago Lesbos, seu Mytilene, in Icario, Icaria, Posidium, Samus, in Myrtoo Arcesine, Begialis, Minya, Astipalea una ex Cycladibus insulis: in Rhodiaco & Carpathio, Syme, Cesi, Coos, Coij, inquit Strabo soluebant quotannis pro annuo tributo Romanis C. talenta, quæ Augustus remisit pro Veneris statua, quã illis abstulit, & Romę C. Iulio Cęsari dedicauit: Rhodus, etiam paucæque aliæ Insulæ huic Præsidi parue runt. Rhodus, & insulæ, inquit sext. Rufus, primum Romanis infestissimæ, postea fidelissimæ liberæ sunt relictæ, sed Vespasianus eas dato præside prouincias fecit, quod & Tranquillus refert. Tenedos statione Græcorum nobilis à Virgilio celebratur, LXXX. ambit stadia. Lesbos Troadis, & Aeolicarum urbium altera metropolis, circuitus est stadiorum mille centum. Vrbes in ea celebres fuere, Mytilene, quæ adhuc extat, & ab ea, insula nunc Midalina uocatur, & pyrrha. Hęc quoque à uinorum generositate à poeta laudatur. [f] Samum, ubi natus est Pythagoras, 600. stadia, Icariam 300. circumire ferunt. Diocletianus ad Diogenem Præsidem insularum scribit, [g] quem sub imperio P. P. Orientis fuisse, aliquot iura significant. [h] Cum plurimum uero insularum præses Rhodi moraretur, eius cives apud Valẽtinianum, & Gratianum Principes conquesti, obtinuerunt, ut per hyemem, quo tempore difficilis & periculosa est nauigatio, in una ex quinq; illius insulæ urbibus degeret, postea ad alias transiret. [i] Erat autem Rhodus omnium totius Asiæ insularum metropolis opulentissima, inquit Iornandes, ubi plurimum Præses morabatur; à rosarum copia est denominata, quas suis nummis imprimebant, cum inscriptione PΟΔΙΩΝ. infra legitur, APIΣΤΟΚΡΙΤΟC, qui fuit primus eorum magistratus: litteræ Δ. speciem præ se fert, ait Constantinus Porphyrogenneta, triangulari uidelicet figura. Dorien sũ colonia est, qui ex Peloponneso Argiuis & Lacedemonijs ab Hercule genᵃ ducũt: quemadmodum in catalogo nauium Homerus scribit. eã triquetro ordine à Lindo Ialysso, & caniro in sulis cingi dicit. Pro codicillis administrationis quã tum alij Præsides hic soluebant. [k] Ab eo quemadmodum & à Præside Hellesponti ad Præfectum urbi Constantinopolitanæ appellabatur. [l]

a Leges appellationum. C. de appellationib.
b §. illud. in Authẽt. de appellat. & intr. quæ tẽpsu Nouell. 23.
c Nouell. 20. seu Authent. de administr. offic. in fact. appellat.
d l. insulæ. ff. de iudic.
e Paul. Castr. in d. l. insulæ. & Barthol. in tractatu de insula.

f in 3. Georgicorum.

g in l. pen. C. ubi cauſ. ſtatus.
h ut l. 4. C. de nauicul. seu naucle. & Nouell. 2.

i l. 6. C. de off. rector. prouinc.

k ex forma Notitiæ Nou. 8.

l d. l. cum appell. C. de appellatio.

DE PROCONSVLE ACHAIAE & eius insignibus. Cap. CIII.

NOTITIA impressa in indice Achaiam tãquam partem Macedoniæ sub Præfecto Illyrici statuit: Cum uero eius Proconsulis insignia, & officium repræsentat, ipse tabularium seriem secura. Asiæ proconsuli subnectit, & à suo Præfecto longè separat. Ego quoque eius uestigijs inhærens, eundem ordinem seruabo. Manuscriptus Vrsini codex indicis parte, quæ P. P. Illyrici respicit, prætermissa, eius tantum insignia, cum Macedoniæ, & Dacię imaginibus depingit, cetera omittit: quod argumentum est eã regionem tum à Barbaris occupatam, non totam Imperio Romano paruisse. auctor. n. est Paulus Diaconus, Attilam Hunnorum Regem, Martiano, & Valentiniano III. imperantibus, cũ Pannonias, Daciáq; teneret, Macedoniam, Mysiam, & Achaiam cum utrisq; Thracijs deuastasse. Achaia uocatur Græcia, ab Achæis, quia quo tempore à Mummio subacta est, in ea Principatũ Achæi renebant. [m] & ideo Achaia Græcia est uocata. In ea est Athenarũ ciuitas cuius Pyræus portus, inquit, D. Hieronymus, [n] septemplici muro erat communitus. Achaia Græcię nobilis regio, ac pene insula Aegeo, & Ionio mari cinẽta, ab Occidẽte Macedonia, & parte Aegei pelagi circundatur, contingitq; Isthmum corinthiacum, olim XII. urbibus clara, [o] A Nerone immunis facta, postea à Vespasiano rursus tributis fuit subiecta. [p] Huius metropolis erat Corinthus in Isthmo, ubi Proconsul degebat, & eo ad L. Iunũ Gallionem Achaiæ proconsulem D. Paulum adductũ fuisse D. Lucas scribit. [q] Hic proconsul etiam Peloponesum nunc Moream uocatum rexit, quam Achaiæ partẽ Ptolomæus esse uoluit, [r] eius Præsidis à Notitia nulla mentio fit, & Plinius [s] ad Maximum Achaię Proconsulem scribens auctor est Athenas, & Lacedæmonem Peloponesi metropolim sub Achaiæ proconsulatu contineri: ita. n. scribit, cogita te missum in prouinciam Achaiam illam ueram & ueram Græciã in qua primum humanitatis litteræ & fruges inuentæ esse creduntur. Deinde Hanc esse terram, quæ nobis miserit iura, quę leges non inuitis, sed petentibus dederit. Athenas esse, quas adeas, lacædemonem esse quam regas. Hæc ille. qui iteras primum ibi inuentas, & frumenti semina à Cerere Triptolemo in Attica tradita significat, quod & Paulanias, Diodorus, Iustinus, Ouidius, & alij prodiderunt. Achaia cum esset prætoria, lege Clodia proconsularis est facta, [t] & sub Romanis Principibus postea Proconsulem semper habuit, ut sub Traiano Maximũ. [u] Apud Vlpianũ quoq; [x] Hadrianus Calphurnium Rufum Proconsulem Achaiæ monet, nè legatum ante se è prouincia dimitrat. & Paulus Iureconsultus Valerij Proculi Achaiæ Proconsulis meminit, [y] eandem sub Gallienis à Valente proconsulari imperio gubernatam fuisse Capitolinus, & Spartianus [z] scribunt: Sed & Constãtino Seueriano eiusdem procõsuli scribit. [a] Raphael quoq; volaterranus [b] recitat inscriptione, quæ uidebatur in columna in arce Athenarum Græce scripta, & latina est huiusmodi. Clarissimo Proconsuli Græciæ Rufo Festo, & Areopagitæ Areopagi senatus trecentorum, & populus Athenensis beneuolentiæ, & beneficentiæ gratia. Is forte est Festus. qui sub Valentiniano, consularis Syriam, & proconsul Africam rexit. [c] De nique Iulianus Apostata Vectium præfectatum Achaiæ proconsulem fecit, ut auctor est Marcellinus. [d] Decius tamen apud Trebellium Pollionem, [e] Messalam Achaiæ præfidem appellat. Imperante uero Iustiniano, desijsse in Græciam Proconsules mitti suspicor, quia in Notitia octauæ Nouellę, in qua omnes prouinciarum Oriẽtis magistratus recensentur nullus nominatur Achaiæ, aut Græciæ Præses, quæ forte tum à Barbaris tenebatur.

m Pausan. lib. 7.

n in actib. apostol.

o ut scribit Polybius.

p auctore Pausania.

q actu apost. 18.

r Aeneas Syluius in Europa. ca. 12. epistol. ul. li. 9.

s epistol. ul. li. 9.

t Cicero in Pisonem.

u Plinius d. epistol. ult.

x in l. meminisse. ff. de offic. proconsul. & legat.

y in l. ult. ff. ad trebell.

z in Valente.

a in l. 9. C. Theod. de episcop. & cleric.

b in fin. 8. libri Geographiæ.

c l. 2. C. ubi de postulati. oportet. l. 3. C. de cohortal. lib. 12.

d in claudio.

NOTITIA PROCONSVL ACHAIAE CVM INSIGNIBVS.

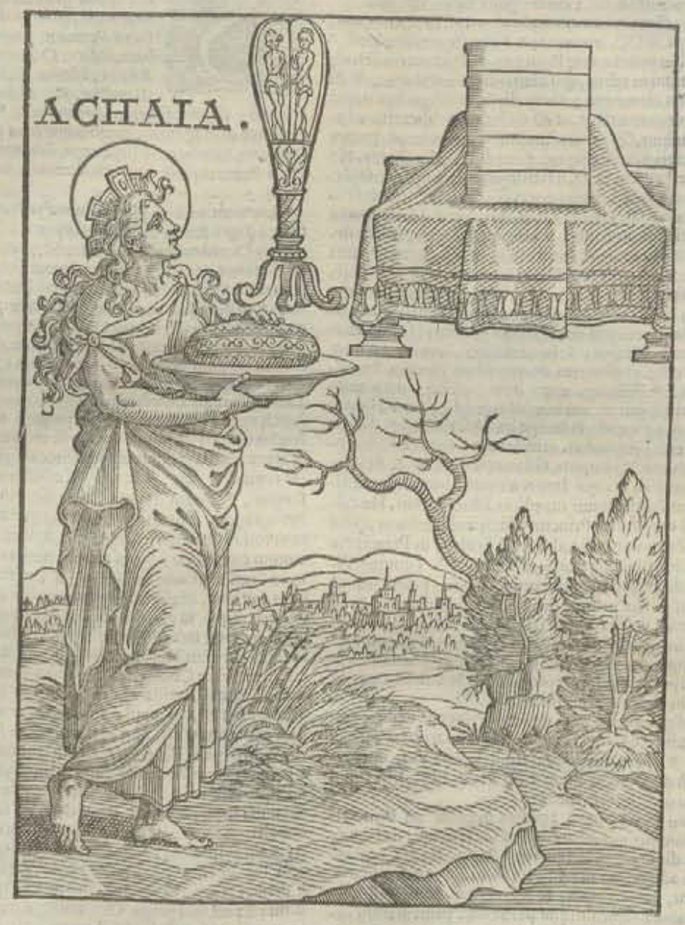

NOTITIA.

Sub Dispositione uiri spectabilis PROCONSVLIS ACHAIAE, PROVINCIA INFRASCRIPTA.

ACHAIA.

OFFICIVM autem habet ita.

PRINCIPEM de schola Agentium in rebus ducenariorum, qui adorata clementia principali cum insignibus exit transacto biennio.

Cornicularium.

Commentariensem.

Quæstorem.

Adiutorem.

Ab actis.

Numerarios.

A libellis.

Exceptores, & ceteros apparitores.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA proconsulis Achaiæ sunt, liber rubro corio tectus, aureisque fascijs in summo, & medio cinctus, is supra abacum albo rapeto, quem aureus limbus ornat, eminet, quemadmodum in proconsule Asiæ uisitur. Manuscripti argento operum, & aureis fascijs cinctum ostendunt, ut in aliis Proconsulibus. Duo quoque

Universidad de Deusto
Biblioteca

Principes in aurata columna alte ſpectantur, & ipſius Achaię imago uas aureis plenum dextra tenens, quod ſiniſtra aperire uidetur Tutulum ſeu perafum in capite geſtat, purpuream togam humero dextro connexam ſuper auream talaremque tunicam induta, nudis pedibus incedit. In manuſcriptis tunica purpurea auroque & albo diſtincta, ſub uiridi pallio, & aureis cothurnis induta ſpectatur, reliqua ſunt ſicut in Proconſule Aſiæ cuius omnia habet inſignia.

In officio etiam exemplo aliorum Proconſulum, hunc CCCC. apparitores habuiſſe uerisimile eſt, [a] quorum primus erat Princeps, ex Ducenarijs ſcholagentium in rebus, qui clariſsimus uocabatur, [b] & adorata clementia principali, cum inſignibus tranſactio biennio exibat, id eſt eo munere liberatus ad adorandum, ſeu exoſculandum reuerenter purpuram Principis admittebatur, [c] ita enim ſalutabatur. Notum eſt autem ex D. Hieronymo & alijs deoſculationem pro adoratione accipi, is enim [d] ſcribit ſe in ſecundo pſalmo, καταφιλήσατε, ideſt deoſculamini uerſtiſſe, adorate: quia, inquit, qui adorant, ſolent deoſculari manum & capita ſubmittere, quod beatus Iob ſe elementis feciſſe negabat, dicens, ſi uidi Solē, cum fulgeret, & oſculatus ſum manum meam ore meo. Et Hebræi iuxta linguæ ſuæ proprietatem de oſculationem pro ueneratione ponunt: Hæc D. Hieronymus. Plinius, [e] in adorando, inquit, dextram ad oſculum referimus. de quo plura Coelius Rhodiginus. [f] Princeps ergo huius officij, oſculando Principis purpuram eam adorare dicebatur. Hic autem ritus in adorando Principe ita obſeruabatur, duo uestem eius purpuream extollebant, quam adorans oſculabatur Procopius, Gilimer inquit, [g] & Belliſarius iuſsi ab his, qui Imperatoriam purpuram ſuſtinebant; Iuſtinianum ſupplices adorauerunt. Hæc ille. Id ergo huius Principi officij indulgebatur, quod alijs Præſidum officialibus nō licebat, ut Principem ſcilicet officio liberarus, adoraret. [h] Tumque Vicarij dignitatem conſecutus, Comes primi ordinis fiebat. [i] Hic primus proconſulem ſalutabat, & apud eum ſedebat, [k] ſi cohortalis fuiſſet ab eo onere, princeps officij factus, liberabatur: & qui poſt eū principatum nati erant ex illo liberi, [l] minores etiam ſportulas ipſe, uxores, liberi, & coloni, cum litigabant executoribus ſoluebant. [m]

Inſigne autem cum quo hic Princeps exibat, erat cingulum, quo ipſe & pauci alij apparitores utebantur, [n] functique officio illud deponebant, niſi maiorem dignitatem eſſent aſſecuti, ut iſte, qui comes primi ordinis creabatur.

Non omnes uerò agentes in rebus ad Principis gradum promouebantur, ſed illi tantum, qui ducenarij dignitatem attigiſſent, & hoc ſenſit Conſtantinus ad agentes in rebus ſcribens: [o] ad ducenarij, inquit, centenariam, & biarchiam, nemo ſuffragio ſed labore unuſquiſque perueniat: principatum uero adipiſcatur matricula decurrente: ita ut ad curas agendas & curſum illi exeant, quos ordo militiæ uocat, & eius laborum adiutor: Hæc ille.

Habebat Proconſul Achaiæ in officio, & Cornicularium, Commentarienſem. Quæſtorem, adiutorē, ab actis, Numerarios a libellis, Exceptores, & ceteros apparitores. In huius officio, & aliorum Proconſulum, omittitur, cura epiſtolarum, quam alij magiſtratus habebāt, & pro ea ſubſtituitur Quæſtor qui in aliorum officijs non nominatur: Is erat, quem uulgo cancellarium uocant, uel à ſecretis. Nicetas [p] ait, Domeſticum à Latinis ſeu cancellarium, à Græcis Logotheram uocari. Id etiam ſignificat Catriodorus, [q] & ſi loquitur de Quæſtore Principis. Aſiæ proconſul habebat Scriniarios qui hic omittuntur. Proconſul Africæ in Occidente Primiſcrinium. Hi omnes probabantur à Principe, codicillis ſcriptis à ſcriniarijs ſacrarum epiſtolarum, & ab ipſo Principe, ac demum Vicario ſubſcriptis. [r]

a l.2.C. de apparitorib. proconſ. C. de principibus agentiū in rebus. l. ut in l. fin. C. de princip. ag. i reb.

c l.2.C. de priui leg. ſcholar.

d ad Pāmachium in Apologia aduerſus Ruffinum.

e li.28. ca.2.

f li.20.cap. 8. in fin.

g lib.2. de bello Vandalico.

h l.1.C. de apparitorib. Præfect. urb.

i l. eos. & l. ſeq. C. de princip. ag. in reb.

k l.4.C. cod. tit.

l l. pen. C. d. t.

m l.fi. C. eo.

n l. 3. C. de numerar. l. principes C. de princip. ag. in reb. l. ul. C. de apparitorib. magiſt. milit.

o in l.1.C. de officio mag. offic.

p lib.7.

q in 6. in formula Quæſturæ.

r l. ult. C. de diuerſ. offic.

DE COMITE ORIENTIS, EIVS que inſignibus, & officio. Cap. CIIII.

SEPTEM totius imperij Orientalis erāt dioeceſes, ideſt plurium ſimul prouinciarum adminiſtrationes, quarum quinque Præfecto Prætorio Orientali parebant, ſcilicet Orientis, Aegypti, Aſianæ, Pōticæ, & Thraciarum. Aliæ duæ, Macedoniæ & Dacię Præfecto Illyrici ſuberant, prout iura, [s] & Notitia in indice diſtinguunt, ſingulæque ſuos prouinciarū Rectores habebant. Prima ergo ſub memorato Præfecto Prætorio erat Orientis dioecęſis comiti commiſſa.

Cod. de offic. comitis Orientis.

s l. nulli. C. de numerar. l. unic. C. ut nemo ad ſuum patroc.

Orientem ueteres plagam uocabant, ubi ſol oritur, à Tigri fluuio uſque ad Cyprum, & Thracias uerſus Occidentem, & à Ponto Septentrionali uſq; ad Arabiam uerſus Meridiem, totamque eam regionem olim Syriam dictam, auctor eſt Plinius, [t] quā terrarum maximam appellat. Vniuerſæque huic regioni Præfectus Prætorio Orientis imperabat. Ammianus uero, [u] ita de Oriente ſcribit. Orientis limes in longum porrectus, & rectum ab Euphratis fluminis ripis ad uſque ſupercilia porrigitur Nili, Læua Saracenis conterminans gentibus, dextra pelagi fragoribus patens, quam plagam Nicanor Seleucus occupatam auxit mirum in modum; cum poſt Alexandri Macedonis obitum ſucceſſorio iure teneret regna Perſidis: Hæc ille. Guilielmus Tiri Epiſcopus, [x] totam Syriam Orientem fuiſſe ſcribit: Syria, inquit, aliquando largius accipitur, ut ſit nomen totius Orientis: Aliquando ſtrictius, ut parti tantum conueniat: Syria maior, multas prouincias intra ſuum continet ambitum; à Tygridi enim habens initium, uſque in Aegyptum protenditur, & a Cilicia uſque in mare Rubrum, cuius ab inferiore parte, quæ eſt inter Tygridem, & Euphratem, prima eius partium Meſopotamia eſt; poſt hanc uero eiuſdem Syriæ Coeleſyria maxima portio eſt, in qua Antiochia ciuitas illa nobilis cum ſuis ſuffraganeis urbibus ſita eſt, cui quaſi à Septentrione utraque Cilicia contermina eſt, quæ eiuſdem Syriæ ſunt partes. Ab Auſtro uero Phœniciæ ſtatim contingitur. Inter partes eius præcipuas ſunt etiam Syriæ partes, utraque Arabia, prima cuius metropolis eſt Boſtrū: Secunda metropolis eſt Petra deſerti; ſed & Syria Sobali eius Syriæ maioris pars eſt nouiſſima ad Aegyptum reſpiciens. Hæc ille. Noſque quoque Orientem hic intelligimus totam eam regionem; quæ à Cilicia, Cypro, & Arabia, uſque ad Tigrim extenditur: Ea eſt tota plaga Orientalis, excepta Aſia minore. Cum igitur Perſę Armeniam, & Meſopotamia, aliaſque uicinas regiones deualtarent, opus erat maiore magiſtratu, qui eorum conatus frangeret. Itaque inuentus eſt Comes uir ſpectabilis, qui Orienti cum militum robore præeſſet; ſed eum Præfecti Prætorio Orientis Vicarium fuiſſe puto, qui Comitis titulo eſt inſignitus, uarijſque nominibus appellatus. ſub Decio enim & Fl. Claudio Mataphraſtes Eumolpium Comitem Orientis nominat: ſub Diocletiano Bibianum Præfectum Orientis, & Domitianum Licaoniæ Comitem. Alij Præſidem, ut Vopiſcus, [y] cum, inquit, coniediſſet Valerianus Auguſtus in Thermis apud Byzantium præſente exercitu, aſſidentibus Bebio Marco P. P. Q. Vicario, Præſide Orientis: Hæc ille: Is eſt Vicarius proprio nomine ita appellatus, ad quem Diocletianus, & Maximianus ſcribunt. [z] Conſtantinus & ipſe quandoque Vicarium Orientis nominat, [a] quandoque Comitem, ſicut & Conſtantius, Gratianus, & alij. [b] Auctor eſt Marcellinus hiſtoriarum, [c] Honoratum

t li.5.ca. 22.

u lib.14.

x lib.4. de bello ſacr. cap. 9. & li. 23. cap. 2.

y in Aurelliano.

z l.14.C. de pœnis.

a in d. l.1. C. in ab. cauſ. colonl. l.12. C. Theo. de Decurion.

b l.2. C. de op. pub. l.4. C. de aquæduct. l.1. C. de geſt. ſalario, quā quam alii. C. præcomes correctorem nominent l. 6. C. Th. de oper. pub. l. 33. & 90. C. Theo. de decurio. l.1. C. Th. de fil. deb. l. ult. in text. C. de his, q. per met. aud. non appell. l.1. C. de comer. & mercat. l.16. C. T. de oper. publ. l. 36. C. The. de epiſc. & cler. l. 8. C. Theo. de hæret.

c l. 4. C. de oper. publ.

noratum poſtea Nebridium Comites Orientis fuiſſe, quibus Modeſtus, [a] mox Philagrius ſucceſsit, Huic Iulianus Apoſtatæ aununculus, deinde Rufinus Arabianus. [b] Quis uero hunc magiſtratum inuenerit, non conſtat, certe uniuerſo imperabat Orienti, Zoſimus, [c] Comitis inquit, Orientis magiſtratus ea poteſtas eſt, ut qui cum gerit, omnibus prouincias Orientis adminiſtrantibus præſit, & quæcunque non aguntur, ut par eſt, corrigat. XV. enim prouincijs imperabat, quinque conſularibus, & octo præſidialibus, duabuſque perfectiſsimorum. Quinque conſulares ſunt Paleſtina, Phœnicia, Syria, Cilicia, & Cyprus. Initio hæ proprætoriæ fuerunt, poſtea factæ conſulares. Aliæ octo præſidum manſerunt, nempe, Paleſtina ſalutaris, Paleſtina ſecunda, Phœnicia libani, Euphratenſis, Syria ſalutaris, Oſrhoena, Meſopotamia, & Cilicia ſecunda. Iis additæ ſunt Arabia, & Iſauria, quæ perfectiſsimos iudices habuerunt. Itaque, XV. prouinciæ Comiti Orientis paruerunt, quarum appellationes ipſe cognoſcebat, [d] & Rectores corrigebat. [e] Claſsi quoque Seleuciæ dictæ imperabat, quæ ad purgandum Iatrombus Orientem, aliaſque neceſsitates obeundas, per Orontem fluuium nauigabat, [f] Antiochiæ, quæ Syriæ eſt metropolis, reſidebat. Vbi Strabo, [g] Orientis Præfectos prætorium habuiſſe ſcribit, eamque eſſe tetrapolim: ex quatuor enim contiguis urbibus conſtabat, quarum quælibet proprio muro cingebatur, ſed omnes ſimul communibus mœnibus claudebantur: Daphnes lucus omnium amœniſsimus, in eius erat ſubur bio, cuius nullam arborem excindere, uel diſtrahere licebat. [h] D. Hieronymus, [i] hanc urbem, totius Orientis metropolim appellat, ubi primum Chriſtianorum nomen eſt inuentum, qui prius homines iuæ uocabantur, [k] ibi & D. Petrus primo ſedit: Conſtantinopolitana ſynodus, [l] Orientis, in quit, epiſcopi, ſolum Orientem adminiſtrent, ſeruato honore primatus Eccleſiæ Antiochenæ. Eam incendio hoſtili exuſtam Iuſtinianus reſtituit, ac mirifice ædificijs exornatam, Theopolim uocauit, [m] & ita eam Procopius appellat. [n]

a Marcellin. lib. 19.

b Marcellin. lib. 22.

c in 5. poſt principia.

d l. nemo. C. de iuriſdic. omni. iudic.

e l. 51. C. The. de offic. rector. prouinc.

f li. 1. C. de claſſi.

g lib. 16.

h l. 1. & 2. C. de cupreſſ. ex luco Daphnenſ. nō excidend.

i epiſtol. 61. ad Pammachium.

k §. actuum apoſto. ubi oecumenius.

l canone 1.

m l. 6. in fin. C. de ſummā trinit. Nouell. 7. capi. 2. Nouell. 129. §. 1. Nouellis. 42. §. 1. Nou. 109 in prin cipijs.

n lib. 1. de ædificijs Iuſtinian. & Cedren. 2. anno Imperij Iuſtiniani

Verum amplam huius Comitis poteſtatem Iuſtinianus ualde coarctauit, [o] cui ſolam Syriam primam, & illi contiguam Cyrrheſticam reliquit.

Appellabatur à Comite Orientis ad P P. qui erat in comitatu, & Quæſtorem palatij: cauſis inferiebant, officium Præfecti, & ſcrinium epiſtolarum: Hoc enim erat generaliter ſtatutum, ubicunque à ſpectabili appellabatur. [p] Multat Comes Orientis tantum in VI. auri uncijs, [q] quæ eſt fere ſumma 55. noſtrorum aureorum: alij ſpectabiles in tribus tantum uncijs.

o Noue. 8. §. hoc aūt ipsā dicimus

p §. qa uero due in Authen. de ad miniſt. off. l fscr. appell. ſeu Nou. 20. l. præcipimus

q l. fin. §. 1. C. de mod. multar.

Soluit Comes Orientis pro codicillis ſuæ adminiſtrationis ſacro cubiculo ſolidos. 63. Primicerio Tribunorum notariorum, cum quatuor ſcrinarijs ſacri latercŭli ſolidos 50. eius adiutori, tres, officio Prefectorum prætorio. 80. tota hæc ſumma eſt ſolidorum 196. [r] In foro comitis Orientis. 40. tantum aduocati orabant, qui non minus quinquennio iuri operam dediſſent: Horum primus per biennium fiſci patronus creatus. [s] ex publico ſalarium ferme aureorum. 600. percipiebat, quod Cal. Octob. ſoluebatur, quemadmodū & aduocatis PP. [t] Incipiebat fiſco Calend. Aprilis parroci nari, [u] & finito biennio, nullius, niſi propinquorū cauſas tuebatur. Priuilegium habebat, ne milites, aut alios hoſpitari teneretur. [x]

r in 6. quantam. Nouell. 8.

s l. ſubemus. C. de aduocat. diuer. iudic.

t l. per han. C. d. tit.

u d. l. per hāc. ii.

x d. l. ſubemus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

NOTITIA
COMES ORIENTIS
CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub Dispositione uiri spectabilis COMITIS ORIENTIS, PROVINCIAE INFRASCRIPTAE.

PALESTINA.
PHOENICE.
SYRIA.
CYPRVS.
CILICIA.
PALESTINA *secunda.*
PALESTINA *salutaris.*
PHOENICE *Libani.*
EVPHRATENSIS.
SYRIA *salutaris.*
OSRHOENA.
MESOPOTAMIA.
CILICIA *secunda.*
ISAVRIA.
ARABIA.

OFFICIVM *autem uiri spectabilis, Comitis Orientis habet ita.*

PRINCIPEM *de schola Agentium in rebus ducenariorum, qui adorata clementia principali, cum insignibus exit.*
Cornicularium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Ab actis.
Numerarios.
A libellis.
Subadiuuas.
Exceptores, & ceteros officiales.

COMMEN-

COMMENTARIVM.

COMES Orientis pro insignibus, duorum Principum effigies in summo auratæ columnæ præferebat, & librum purpura tectum atque, (ut in Proconsule Asiæ dictum est,) abaco impositum: Manuscripti codices argēteū et tegumen ostendunt, cuius summum aurea fascia cingit. In umbilico aureæ tabellæ aureus item Principis vultus includitur. Abaci tapetum est, ut Proconsulum, cæruleum. Infra uerò depictæ sunt XV. imagines mulierum, uario uestiū habitu amictarum, quæ totidem prouincias Comiti parentes referunt, sola Palæstina purpuream togam gestat: Aliæ, pallium, aut pallam auream, uel uiridē aut purpuream: Omnes auream coronam in capite pro more prouinciæ comptę, & ante pectus uas aureis plenum, tributorum exigendorum à Comite typum manibus gestant. Aliquæ collo monile baccatū tenēt, sola Isauria uelo caput tegit. In Vrsini codice omnes pallijs partim cæruleis, partim uiridibus, aut purpureis indutę, capillis per humeros sparsi, aureū solium supra frontem gestant. In Madruciano cæruleis pallijs uelatæ spectantur. Tres uero harum prouinciarum facti sunt ordines, & quinę in singulis ordinibus recta linea collocatæ. Quinque superiores sunt consulares, nideficet Palæstina, Phœnice, Syria Cyprus, & Cilicia. Reliquæ X. sunt Præsidum, & omnes clarissimorum, exceptis ultimis Isauria & Arabia, quæ sunt perfectissimorum, & ideo in indice præsidales non connumerantur. Hæc in magistratus codicillis depingebantur, & forte ante comitem progredientem præferebantur, [a] certe in auditorio coram populo pro tribunali ferinebantur.

[a] l.4. C. de iniurijs.

Aliud insigne Comitis præcipuum erat ensis, quo accinctus ibat, sed eo Proconsules carebant. [b] Imperabat enim nō tantum populis, sed & militibus. [c] Cassiodorus. [d] Quamuis inquit, omnium dignitatum officia à manu secludantur armata, & ciuilibus vestibus uideantur induti, qui districtionem publicā docentur operari, tua tamen dignitas, & terroribus ornatur, quæ gladio bellico, rebus etiam pacatis accingitur: Vide quo iudicio fueris euectus, quando alijs uigorem fascium uideamus esse creditum, tibi autem ab ipsis legibus ferrum constat esse porrectū: Rem cruentam dederunt animo pacato, ut & noxij nimium metuerent, & læsi de optata ultione gauderent. Hæc ille. Alia præterea præsidum ornamenta, nempe fasces cum argentata securi, uehiculum item argentatum, & alia huiusmodi habebat.

[b] Dion. li. 53. & Nouell. 27. de comite Isauriæ.
[c] li. 7. in formula comitiuę prouinciæ.

Sexcentos uero apparitores tenebat, [e] qui sine sacra probatoria creari non poterant, sicut nec alij illustrium & spectabilium magistratuum cohortales. [f] Probatoriæ sunt litteræ à Notarijs scrinij epistolarū scriptæ, & manu Principis subscriptæ, quibus apparitores officio Comitis Orientis aggregandos comprobabat. [g] Hæc subscriptio encaustō tantum fiebat: Is erat liquor cocto murice, & trico conchylio constans, qui uicem atramēti, cum tamen purpureus esset, exhibebat. [h] Hoc forte fiebat encaustica pictura, cuius Plinius [i] meminit, non igne, ut aliqui existimant, tabula inusta. Habet hic comes in officio Principem, inquit Notitia: de schola agentium in rebus ducenarium, qui adorata Clementia principali, cum insignibus exit: Hæc in officio proconsulis Achaiæ sum interpretatus: sed hic forte addendum, exit (transacto biennio) quemadmodum ibi legitur, & infra in officio Vicarij Pontice: Hunc sequebantur Cornicularius, Commentariensis, Adiutor, Ab actis, Numerarij, A libellis, Subadiuuæ, Exceptores, & ceteri officiales: Hic etiam, ut in Proconsulibus cura epistolarum omittitur, cuius loco, Subadiuuæ positi uidentur. Ad hoc officium Alytarchiæ, uel secundum aliquos Lyciarchiæ munera spectabāt: ideo que horum occasione aliqua de his, & de Syriarchis

[e] l. vnic. C. de apparitor. com. Orient.
Cod. de apparitoribus comitis Orientis.
[f] l. pen. & fin. C. de diuers. offic.
[g] l. probatorias, C. d. ti. de diuers. offic.
[h] ut in l. pen. C. de diuer. rescrip.
[i] li. 35. ca. 11.

sunt dicenda; quorum iura non semel meminerunt. [k]

[k] l. 1. C. de offi. Comit. Orient. l. 1. C. de naturalibus libr. l. athlet. 2. l. 1. ff. de excusationib.

DE LYCIARCHI, ET SYRIARchi muneribus & ludis. Cap. CV.

LYCIARCHVS, Syriarchusq; suarum prouinciarum sacerdotes, pro illarum, ut opinabantur, salute, sacra procurabant. Ideoque inuito magistratus munera edere consueuerant, idest gladiatores inter se, & cum feris in amphitheatro committere, ut Tertullianus de spectaculis refert. [l] In actis procō sularibus martyrum, [m] legitur Numerium Maximum proconsulem Ciliciæ iussisse Terentiano Ciliciæ sacerdoti, ut munera ederet, & illum plures emisisse feras, quæ multorum corpora deuorarunt: cum uero martyres non tangerent, præses iussit Terentiano, ut munus gladiatorium ederet, à quibus martyres sunt confossi. Ludos etiam Circenses, equorum cursus, & theatrales in scenis, exercebant. Qui a Lyciarcho editi, sub Comitis eiusq; officij cura ordinabantur: Syriarchi uero ludi à Syriæ Rectore procurabantur. [n] De Lyciarchis hæc Strabo; [o] Lycij, inquit, adeo ciuiliter & continenter vixerunt, ut fœliciter usque ad Italiam in mari imperauerint, & in nullo turpi lucro se extulerunt; sed in patrio more Lyciaci conuentus permanserunt. Sunt quatuordecim urbes, quæ in eo suffragium ferunt, & in commune comitium ex quaque ciuitate conueniunt, & quod maior pars comprobarit, decernunt; Maximæ ciuitates tria habent suffragia: Mediæ duo: Aliæ unum. Eadem pro portione tributa pendunt, aliaque munera subeunt. & paulò post. In conuentu primū eligitur Lyciarchus, idest Lyciæ præfectus: post, alii urbium magistratus, iudicia in communi fiunt, prius de bello, & pace, & socijs belli consultabant: nunc id eis non licet, sed in Romanorum est potestate: sub quibus positi imaginem antiqui magistratus retinuerunt creandi Lyciarchi, qui non amplius, ut olim imperat, sed sacerdotio fungens ludis publicis præest: Hæc ille. idem in pluribus alijs prouincijs fiebat, in quibus negocia publica legati ciuitatū tractabant, ad quorum conuentus plura Principum rescripta extant, ut Adriani, [p] siue Pij Antonini, [q] τῶν κοινῶν τῶν Θετταλῶν, πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Θεσσαλῶν [r] τῶ κοινῶ τῆς Ασίας, [s] Alexandri, τῶ κοινῶ ἐν Βιθυνίᾳ Ἑλλήνων [t] ideſt communi seu uniuersitati Thessalorum, Thracum, Asiæ, & qui in Bithynia sunt Græcorum; in eorum comitia appellant, in his etiam causæ tractabantur, & sacra à Lyciarcha & Syriarcha fiebant. Tertullianus, [u] Quid ergo, inquit, mirum si apparatus agonum Idolatria conpurcat, de coronis profanis, de lacerdotalibus Præsidibus, de collegiarijs ministris. Sic Pausanias, [x] Sacra, ait, Ioui Nemęo Argini in Nunea faciunt, eique certum sacerdotem deligunt, & armatis uiris cursus certamina, proponunt in ipso Nemęorum conuentu. Hæc ille. Dubium uero est, quomodo Lyciarchi sacerdotis munera, & ludos, officium Comitis Orientis, Leonis Augiussu, [y] curaret, cum Lycia non ad Orientis Comitem, sed Vicarium Asiæ spectet: Cuiacius uir doctissimus, [z] Leonis illud rescriptum, [a] depraua tum esse ait, & ex uetustis codicibus, pro Lyciarchiæ legendum Alytarchiæ. Fuit autem, inquit, Alytarcha sacerdos Antiochiæ in Syria: ita dictus, quod in ludis, qui in honorem deorum fiebant τῶν ἀλυτῶν, ideſt mastigophoris præesset; eius fit mentio in Legibus. [b] & auctor est Phauorinus, ipsum qui olympica certamina ordinabat, Alitarcham dictum. Similia sacerdotia Modestinus recenset, [c] scilicet Asiarchiam, & Bithiniarchiā, & Cappadocarchiam, prout in Greco archetypo legitur, quæ sacerdotia gentium esse dicit, seu gentilium; & ita etiam appellat Strabo

[l] tit. de munere.
[m] apud Cæsarē Baron. an. 290.
[n] l. 18. C. de off. Comit. Orientis.
[o] lib. 14. Geograph.
[p] in l. 37. ff. de indic.
[q] in l. 9. ff. ad L. Iuliā de ui. publ.
[r] & in l. 1. & 1. ff. de appellationi.
[s] l. 6. ff. de excusationib. ut.
[t] l. 25. ff. de appellationib.
[u] li. de spectaculis.
[x] lib. 2.
[y] in l. unic. C. de off. Com. Orient.
[z] li. 2. obser. 13.
[a] d. l. unia.
[b] in l. vl. C. The. de expeñ. iudor l. 12. C. Theo. de iure fisci, & l. vlt. C. de cupreſſis ex lue Daphnicā cum correctione lectionem.
[c] in l. Athlatæ par. 1. de excuſ. tutor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bo in calce sui operis, ἐστι δὲ καὶ δύναστας τοῦτο, καὶ φυλαρχοῦσι καὶ ἱερεῖς ὑπάντοις, ideist sunt autem Principes quidam sub ipsis, & phylarchi, & sacerdotes. Horum & Phoeniciarchorum Constantinus Iustinianusque meminerunt. [2] Asiæ quoque sacerdotum nominatur à Papiniano, [b] & Hermogeniano, [c] Eusebius porro Cæsariensis [d] narrat, rogatum fuisse Philippum asiarcham; ut leonem emitteret in Polycarpum, & ille negauit sibi licere, quod munus suæ editionis exisset. Ruffinus asiarcham munerarium uertit: sumptus enim in edenda munera ipsi Phoeniciarchi faciebant. Alexander A: [e] Si de proprio suo, inquit, patrimonio muneris editionem tuo nomine pater tuus repromisit, ideoque etiã sacerdotem te creari impetrauit: onus erogationis commune omnium hæredum eius esse præles proui nciæ non ignorabit. Idem Honorius A. [f] Iudices, inquit, in ludis duos aureos non excedant, exceptis Alytarchis, Syriarchis, itemque Asiarchis, quorum nomen notitiæ festiuitatis solemnitas dedicabat. [g] Constantius uero, & Gratianus A A. [h] nec non alij [i] hæc simpliciter sacerdotia uocant. Coronam auream in capite, togam auro purpuraque intextam hi sacerdotes gestabant. Tertullianus: [k] Eodem more, ait apud Aegyptios & Babylonios insignia erant dignitatis, quo more nunc prætextæ, uel trabeæ, uel palmatæ, & coronæ aureæ sacerdotum prouincialium.

De ijs ornamentis intelligit Valerianus A. [l] ad Vindium prouinciæ cuiusdam sacerdotem factum scribens Atrocem, inquit, sine dubio iniuriam esse factam manifestum est, si tibi illata est, cum esses in sacerdotio, & dignitatis habitum, & ornamenta præferres. Hactenus de Comite Orientis, Lyciarchis & Syriarchis: nũc de prouinciarum Rectoribus qui ipsi parebant, est differendum; & iuxta Notitiæ ordinem, à Consularibus ut dignioribus auspicati, ab eo qui Palæstinam regebat incipiemus: deinde ad Præsidales perfectissimorum prouincias ueniemus.

DE CONSVLARI, & postea PROconsule Palæstinæ, eiusque insignibus. Cap. CVI.

PRIMVS inter Orientis Rectores qui comiti pærebant, consularis Palæstinæ recensetur, eadem Iudæa dicta ab Oriente, & Septentrione Libano, & Antilibano: Ab Occidente parte Phœniciæ terminatur: & a Sidone usque in Gazam, & Arabiam secundum Syriaci littus maris extenditur: A meridie Arabia Petræa cingitur. Latitudo eius à Ioppe oppido ad Thracones montes, siue Antilibanum, est circiter millium passuum L X. quam mediam fere Iordanes fluuius diuidit. Longitudo à fontibus Iordanis, & monte Libano, usque ad Berſabeam urbem atque iniriom Aegypti, est millium passuum. C L X. Plinius ait C L X X X V I I I. Claudituꝛ undique montibus hinc abruptis rupibus, & profundis vallibus concursu torrentium, inde altis, & implexis anfractibus sic contractis, ut per angustos colles uix pateat transitus uiatori. Appellata est Palæstina à Philistin, quem nos corrupte Palestinum dicimus. Is descendit à Cham filio Noe, ait D. Hieronymus. [m] Dirutis Hierosolymis, caput Palæstinæ fuit Cesarea, ad littus maris Syriaci, cis Iordanem sita, prius turris Stratonis à Stratone Sidonis Rege ædificata, postea Cæsarea à Vespasiano uocata, inquit, Iustinianus, [n] quod in eius obsidione is Cæsar sit appellatus. Plinius ait Vespasianum eo coloniam deduxisse, unde togatus eius populus incedebat, & Palæstinæ imago togata in Comitis Orientis insignibus conspicitur. Iosephꝰ uero, [o] & Ammianus. [p] ac D. Hieronymus, [q] in honorem Octauiani Principis eam urbem ædificatam, & Cæsaream ab Herode seniore uocatam uolunt; quam ampliatam mirificè ædificauit, ac templũ ibi albo marmore Augusto constꝛuxit, & Palæstinæ primæ, [r] uel ut ait Guilielmus Tyri Episcopus [s] secundæ metropolim esse uoluit. D. quoque Hieronymus [t] Cæsaream Palæstinæ caput appellat, ubi Herodes primi nepos ab Angelo percussus, Cornelius Centurio baptizatus, & Agabus Propheta, [u] Zona D. Paulum ligauit, ibidem & milites ad utrasque Iordanis ripas sub duce Palæstinæ stationem habebant. Ea demum iuris Italici, ideſt immunis facta fuit. [x] Cum uero populo opibusque abundaret, prius sub Iuliano Apostata consularem habuit, [y] deinde sub Gratiano Proconsulem, [z] quo tempore in duas prouincias diuisa fuit, siquidem Theodosius in utraque Palæstina iudæorum Synedria, seu seniorum, ac magistrorum collegia fuisse scribit: [a] postmodum in tres partes est diuisa: Primam ideſt maiorem, cuius metropolis fuit Cesarea, seu turris Scratonis, & Secundam, cuius caput fuit Samaria, Sebaste, ab Herode Rege dicta, quæ fuit colonia, [b] alij dicunt Scythopolim, [c] & Tertiam Salutarem, cuius metropolis erat Hierosolyma. Prima tantum Consularis fuit, reliquæ à Præsidibus regebatur. Hæc prouincia celebris erat Rhetorum atque artium academijs, in quibus se institutum fuisse D. Gregorius Nazianzenus in oratione funebri Cæsarei fratris memorat. Iustinianus uero [d] Palæstinam primam proconsulem fecit, ut prætexta, ideſt ueste purpura circũtexta, quali & alij Proconsules, & aureo torque, curruque argentato publice uteretur, & more aliorum Proconsulum lex fasces præmitteret. [e] Viginti duas libras auri, quæ efficiunt fere 2400. nostros aureos a Principe percipiebat, quibus ipse, & assessor, officiumque alebantur; ac stationariorum militum manu & aliorum opera quietam pacaramque regionem tenebat. Ab eo quemadmodum & ab alijs spectabilibus ad P.P. qui erat in comitatu, & Quæstorem sacri palatij, administrante officio P. Prætorio appellabatur. [f] Pro codicillis magistratus soluebat hic cõsularis tribus charsularijs sacri cubiculi solidos nouem, Primicerio Tribunorum notariorum 24. huius adiutori tres; officio Præfectorum 40. Hæc colligebant summam solidorum 76. [g] Proconsul uero ultimo creatus, soluebat quantum alij proconsules. [h]

Sub finem Notitiæ Orientalis, spectatur consularis Palæstinæ, habens à dexꝛa abacum purpureo tapeto sufꝛectoque instratum, cui liber mandatorum viridi corio tectus inhæret, propè aurei Principum vultus, aureæ item columnæ, præfixi astant, quæ sunt eius insignia. ipse in solio ente aurata vagina condito, balteoque item aurato, accinctus sedet, finistra hastam tenens, in cuius summo, tabula nomen provinciæ Palæstinę scriptũ ostendit, dextra auratum cornu aureis plenum gerit; quod tributum in primis ex provincia ab ipso exigendum refert. [i] In capite galerum cum aureis pinnis phrygiatum præfert. A pede sursum ad poplitem purpureis ocreis per medium auro diuisis inductus, viridi pallio dextrum humerũ tegit: In manuscriptis tunicam cęruleam pallio purpureo amictus, in solio aurato alte sedet. Mandatorumque liber argento tectus, quatuor auratis joris constꝛingitur. Alios consulares ijsdem usos insignibus Notitia monet.

Officium consularis Palæstinæ hoc habebat, nempè Principem de eodem officio, Cornicularium, Cõmentariensem, Adiutorem, Numerarium, Ab actis, A libellis, Exceptores, & cereros cohortalinos; quibus non licet ad aliam transire militiam, sine annotatione clementiæ Principalis: Hæc Notitia. Eadem ferme uerba sunt Theodosij A. ad Florentium P. p. [k] Nullum, inquit, ex principe cohortalis officij, uel ad aliam posse militiam adspirare, uel ministerijs sibi contra publicam utilitatem blandiri, uel ad quam libet aliam dignitatem ad præiudicium præceriti status accedere concedimus. Hæc ille. Ita cum cohorti erant obnoxij apparitores, ut eam non possent deſerere.

m in quæſt. in Geneſ. cap. 10.

n Nouell. 103. de Proconſ. Palæſtinæ.

o lib. 15. Antiq. Iudaica. ca. 10. & li. 16. c. 5.

p lib. 14.

q in act. apoſtol.

a l. 7. & vl. C. eo.
b d. l. 7.

c in l. vlt. C. de diuerſ. offic.

d vt in l. pen. C. eod.

e de homicidio caſu facto.

f l. 4. C. de aduoc. diuerſor. iudicium.

g l. prima in fin. C. de Iuſtin. C. confirmand.

h l. 1. C. de apparitorib. P. P.

i lib. 14.

k in primo de bello Perſico.

l lib. 13. iacti bel li. cap. 2.

m in act. Apoſtolor.

n l. 3. C. de dignit. refeript.

o in l. vnic. C. de form. & imp. ſub lat.

p l. 32. C. Theod. de decu. inoffi.

q l. 9. C. T. de iuſt. collat.

r Nouel. 2. in Notitia.

s Suidas in voc. Παιδιὰς τοῦτος Aicat. lib. 14. paterg. c. 15.

t l. 1. C. de metropo. Berytho.

u Nouell. 22.

DE CONSVLARI SYRIAE PRIMAE. Cap. CVIII.

SYRIA Septentrione uersus, Cilicia, & Amano monte terminatur: ad Orientem Euphrate, ab Occasu Syrio & Aegyptio pelago: à Meridie Arabia Petrea, & Aegypto. Plinius terrarum maximam appellat. Sub ea Palæstinam, Phœniciam, & Mesopotamiam complexus, Marcellinus uero [x] sub Syria Comagenam seu Euphratensem Phœnicem, & Palæstinam comprehendit. Eius latitudo inter Ciliciam & Arabiam est 470. millium passuum. Longitudo 525. Antea Assyria dicta, ab Assur, cuius metropolis est Damascus, inquit D. Hieronymus, [y] ubi Syriæ præfes degebat. Ante Hadrianum hæc una prouincia fuit, cui Augustus Saturninum mox Cirinum, Quintilium, Varrum, & alios legatos præfecit, [z] sub Claudio Cæsare, defuncto Rege Iohemo Iturææ, & mortuo Agrippa Iudæa Syriæ fuit addita, vt auctor est Tacit. [a] & Iosephꝰ [b] Imperante Nerone consularem habuit. vt auctor est Tranquillus, Iudæi, inquit, ea lo prapposito insuper Syriæ consularem suppetias ferentem, rapta aquila fugauerunt. Hæc ille. Eodem tamen hanc prouinciam Caelium Seuerum sub Hadriano administrasse puto; [c] qui, inquit Spartianus, eam a Phœnicia separare uoluit, ne Antiochia, quam odio prosequebatur, ciuitatum metropolis diceretur. Ea regio Libano monte interfecta, in duas prouincias scinditur Phœnicem, & Syriam coelem, ideſt cauam Syriam, sic dictam, quia inter duos montes clauditur. Demum excisis Iudæa, & Phœnicia tres prouinciæ factæ; Syriæ in plurali fuit appellata, [d] & in tres diuisæ; Syriam coelem, quæ prima nuncupatur, & Consularem habebat, Palmyrenam seu saluratem secundamque Syriam dictam; & Comagenam seu Euphratensem prope Amanum montem. Ammian. [e] Post Oichoenam, inquit, Comagena, nunc Euphratensis assurgit Hierapoli vetere, Nino, & Samosata cunctibus ampliis, & illustribus. Deinde Syria per spatiosam inter patet diffusa planitiem. Hanc nobilitat Antiochia mundo cognita cunctis, Laodicea, Apamea, & Seleucia: post hanc accliuis Libano monti Phoenice regio. Vinea terrarum est Palæstina, per intervalla magna pacensita, cultus abundans rerus, & nitidis. Quibus verbis, quatuor Syrias describit, Phoeniciã, & Iudæam excluſis, sed excluſa Palmyrena. Notitia Syriam coelem sine primam consularem ponit, Euphratensem seu Comagenam, & Syriam saluratem, seu secundam, Præsidales: Iustinianus uero, [f] primam & secundam Syriam consulares fecit, Euphratensem Præsidalem. Quæ ergo à Notitia simpliciter Syria vocatur, est coeles, quæ prima à Leone Imperatore nuncupatur, [g] & hæc diuisis Syrijs consularem habuit. Constantius enim Hieroclem, & Theodorum Syriæ consulares appellat; [h] Marcellinus, Theophilum, Valentinianus Feliſum. [k] Hunc sub Antonino Caracalla Claudius Triphonius Iureconſultus præfuisse creditur, [l] sub Diocletiano Arcadius Charinus, & ipse Iureconſultus illi ius dixit. [m] Sub Constantino Dalmatius eius fratris filius. [n] Postremò Iustinianus hanc prouinciam cum Cyrrhestica regione Comiti Orientis regendam commisit. [o] Huius metropolis erat Antiochia, emnium totius Orientis cunctarum nobilissima. Tacitus. [p] Dilceliere, inquit, Mutianus Antiochiam, Vespasianus Cæsaream; illa Syriæ, hæc Iudææ caput est. Herodianus libro secundo scribit Syriorum genitem esse leuissimam, pronamque ad res nouandas, ac ludis obiectari. Hactenus, de consulari Syriæ, primæ. Nunc vt Notitiæ ordinem seruemus, alijs

x lib. 14.

y in quæſtio. ad 10. cap. Geneſ.

z Lucas 2. Ioſeph & Antiquit. de exod. vbi. Hiero ſolymit.

a lib. 20.

b in 20. anno. C. Syrijs. in Antiocheno.

c l. 1. C. de reſtit.

d l. 1. & quibuſdam. d. d. diuerſ. & tabul. l. 1. ff. de cenſib.

e lib. 14.

f in Nouella. 8. in Nouis.

g in l. vnic. C. de caſt. omn. Orien. l. 1. & 2. C. Th. de iur. fiſc. & l. 70. Theodoſian. appel. & nouell. reſtitut.

h lib. 14. & 15. fin.

i l. 3. C. de cohor ſalib.

k l. 1. C. de iudic.

l l. 1. C. de iudic.

m l. 6. C. de quæ dioceſ.

n Eutrop. & Nicephor. lib. 8. c. 26.

o Libro autem ip ſius Nouell. 8. 1. quæ vero duæ, Nouell. 30. p lib. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Syrijs Præfidialibus intermiſsis, ceteros Orientis cõſulares proſequemur: & Cypri conſularem continuabimus.

DE CONSVLARI CYPRI. Cap. CIX.

CYPRVS inſula in Pamphilio mari ſita, à Cypro Cynnij, & Veneris filio eſt appellata, ut Stephanus de urbibus & inſulis, & de colonijs Aegyptiorum Conſtantinus Porphyrogennera tradit. Addit eam XIII. urbes habuiſſe, Conſtantiam metropolim, Citium, Amathum, Cyreneam, Paphum, Arſinoem, Solos, Lapithum, Cerbeam, Tamaſiam, Trymithum, ex qua S. Spiridon & Carpaſus prodiere. Diuerſis Regibus paruit, inter quos fuit Demonicus, ad quem Isocrates orationes ſcripſit, donec ad Reges Aegypti, & inde ad Romanos peruenit, ut infra dicetur. De hac ita Marcellin. [a] Cyprum inſulam, inquit, procul à continenti diſcretam, & portuoſam, inter municipia crebra, urbes duæ faciunt claram, Salamis & Paphus altera Iouis delubris, altera Veneris inſignis. Tanta autem ramq; multiplici fertilitate abũdat rerum omnium, ut nullius externi indigens admiculi, indigenis uiribus à fundamento ipſo carinæ ad ſupremos uſq; carbaſos edificet onerariam nauem, omnibuſq; armamentis inſtructam mari committat. Nec pudet dicere auide magis hanc inſulam Populum Romanum inuaſiſſe, quam ſuiſſe. Ptolomæo enim Rege fœderato nobis, & ſocio ob ærarij noſtri anguſtias iuſſo fine ulla culpa proſcribi, ideoque hauſto ueneno voluntaria morte deleto, & tributaria facta eſt, & uelut hoſtiles eius exuuiæ claſsi impoſitæ in urbem adductæ ſunt per Catonem. Hæc ille. Ob penuriam ergo ærarij Rom. à Pub. Clod. Trib. Pleb. lege lata eſt publicata, & mortuo Ptolomæo eius & Aegypti Rege, à M. Catone in prouinciæ formam redacta, primuſque eam C. Sextilius Rufus Quæſtor iure prætorio adminiſtrauit. Deinde Ciliciæ attributa à Procõſule eſt adminiſtrata, Strabo [b] eam præterijam fuiſſe ſcribit, ali quando tamen à Proconſulibus rectam ex marmoribus conſtat, & D. Lucas [c] à Sergio Paulo proconſule eam ſub Claudio adminiſtratam fuiſſe refert. Demum conſularem habuit, qui pro codicillis magiſtratus pendebat quantum alij conſulares. [d] In ſacris litterarum Cherum uocatur, quia is primus ibi urbes condidit, à quo Cithium oppidum tempore D. Hieronymi extabat, ut ipſe in locis Hebraicis narrat. Appellabatur olim à Conſulari Cypri ad Quæſtorem exercitus Iuſtiniani; Deinde cautum eſt, ut ad eum & Quæſtorem palatij prouocaretur. [e]

Auctor eſt Nicephorus, [f] imperante Anaſtaſio corpus D. Barnabæ Apoſtoli in Cypro ſub arbore ſiliqua inuentum, ſuper cuius pectore Matthæi Euangelium ipſius D. Barnabæ manu ſcriptum iacebat, hac de cauſa Cyprij ab Antiochiæ Archipræſule, cui ſuberãt, fuere liberati; itaque tum Metropolitanum habere cœperunt. Id Iuſtinianus in gratiam Theodoræ coniugis Cypriæ confirmauit. [g]

a lib. 14.

b li. 14 in fin. & 17. 10 fin. c actu. 13.

d Notitia Nouar. 2.

e Nouell. 41. f li. 16. cap. 37.

g d. cap. 37.

DE CONSVLARI CILICIAE PRIMÆ, & præſide ſecundæ. Cap. CX.

VALTIMVS ſub Comite Orientis Conſularis eſt Ciliciæ: hæc ab Oriente Amano monte à Syria cœle ſeparatur, à Septentrione parte Armeniæ & Cappadociæ, ab Occidente Pamphylia, à Meridie Iſsico ſinu terminatur. Eam Marcellinus [h] ita deſcribit: Superatis Tauri montis uerticibus, qui ad Solis ortum ſublimius attolluntur, Cilicia ſpacijs porrigitur latè diſtentis, diues bonis omnibus terra, cuiuſque lateri dextro adnexa Iſauria: & infra. Hæ duæ prouinciæ bello quondam Pyratico cæterus mixtæ prædonum a Seruilio proconſule miſſæ ſub iugum, factæ ſunt uectigales: Hæc ille. Idem Sext. Ruffus; Cilicia, & ſi pars Aſiæ minoris, Orienti tamen attribuitur, nõ Aſianæ. Eius metropolis eſt Tharſus D. Pauli Apoſtoli patria, & Proconſulis ſedes, quæ Cidno fluuio intercluſa, uulgo Teraſſa nuncupatur. Prouincia Carmania dicitur, à Carmanis Turcis qui eam an. 250. tenuere donec a ſuæ ſectæ hominibus expulſi ſunt. Hunc olim Proconſul imperabat: Nam Cicero, Plinius, & alij Ciliciæ proconſules, aut eorum loco fuere. Hadriano imperante Vinium Varum legatum habuit, [i] deinde Bendium Rufum. [k] ſed dubium an tum eſſet cõſularis, an poſtea à M. Antonino ſit facta: Is enim prouincias inquit Capitolinus, ex proconſulatibus conſulares, aut ex conſularibus proconſulares, aut prætorias, pro belli neceſsitate fecit. Certè ſub Antonino Caracalla Rutilianus Ciliciam Conſularis regebat. [l] Vopiscus Aurelianum, Conſtantino imperante proconſulem Ciliciam rexiſſe ſcribit. Duplex uero Cilicia fuit, [m] Campeſtris Cilicia prima dicta, & Thracheæ Cilicia ſecunda. Prima à Conſulari regebatur, [n] cuius metropolim Tharſum fuiſſe diximus. Secunda à Præſide, [o] cuius metropolis Amanarza urbs antiquiſsima fuit. Strabo, [p] Cilicia, inquit, quæ extra Taurum eſt, diuiditur in Ciliciam Thracheam, ideſt aſperam, & Campeſtrem. Thracheæ oram maritimam perangustam habet, & nullum, uel raro locum planum, ei Taurus imminet, parum frequens inſolis uſque ad latera Borealia, quæ circa Iauriam ſunt, & Homonades uſque in Piſidiam: Eadem Thrachionis dicitur, & incolæ Thrachioteæ. Campeſtris uero à Solis, & Tarſo Iſsum uſq; pertendit. Hæc ille. [q] Hanc inter conſulares, & aliam inter præſidales etiam Iuſtinianus recenſet. [r] Ciliciam Thracheam ante Regibus conceſſam in prouinciæ formam Veſpaſianus conuertit. Tranquillus. [s] Thracheam, inquit, Ciliciam & Comagenam ditionis Regiæ uſque ad id tempus, in prouinciæ formam redegit, uulgo codices ſunt corrupti, pro Thracheam enim legunt Thraciam, quę longè ante Romanis paruerat, id & Pub. victor [t] comprobat: Syria ait Paleſtina, nec non Cilicia Thracheæ, & Comagene, quam Auguſtophratenſem nominamus, prouincijs acceſſere, addiuque ſunt Iudęi. Hanc Ciliciam Dario Perſarum Regi 50. talenta olim pro tributo, ſoluiſſe, Herodotus [u] eſt auctor. Cilices inſignes nautę & piratæ fuere, ac nauibus plus M D. cum ſocijs mare uexarunt, donec a Gn. pompeio ſunt exuti, [x] eorum mores in prouerbio abſerunt [y] Ciliciæ primæ Rector pro codicillis magiſtratus ſoluebat, quantum alij conſulares: Secundæ quantum præſides. [z] Hi ſunt conſulares, qui Comiti Orientis ſub erant: nunc de alijs eius præſidibus eſt dicendum, & à reliquarum palæſtinarum rectoribus auſpicabimur.

h lib. 14.

i l. 4. 6. 1. ff. de testib. k l. 2. in fin. ff. de iure immunit.

l l. 2. C. de generali abolitio. m l. 3. C. de cenſu. & poſt. Appellat.

n Nouell. 8. in Notitia.

o l. 24. C. T. de appellat. l. 2. de inoffic. dotib. & Nouell. 8.

p lib. 14.

q Ptolem. lib. 5. cap. 8. Plin. lib. 5. cap. 27.

r in d. Nou. 8. in Notitia.

s c. 8. in Veſpaſiano.

t in Veſpaſiano.

u in quinto.

x Plutarcheos in Pompeio.

y Cilix haud facile uerum dixerit, ciliciſ ſermones, ciliciũm exitium ciliciſ imperatores.

z d. Nouell. 8. in Notitia.

DE PRAESIDIBVS, II. ET III. Paleſtinæ ſalutaris. Cap. CXI.

SVB eodem Comite præſidem habuit ſecunda Paleſtina, cuius metropolis fuit Samaria, poſtea ab Herode Rege, Sebaſte appellata, ideſt Auguſta. Hæc regio inter Galilæam, & Iudæam ſita à Ioſepho Samaritis, ab alijs prima Paleſtina uocatur. Tertia uero Paleſtina ſub eiuſdem Comitis imperio ab alio præſide regebatur, quę à ſalubribus aquis, ſalutaris eſt dicta. He reperiuntur prope oppidũ Emaus poſtmodũ Nicopolim à Romanis uocatũ ob uictoriã cõtra tra Iudęos obtentam. Sozomenus, [a] Ante hanc urbem, inquit, in triuio, ubi Chriſtus cum Cleopha poſt reſurrectionem incedens, ſimulabat ſe ad alterum pagum contendere; Fons eſt quidem ſalutaris, in quo non homines modo, qui ægrotant loti curantur, ſed & alia pariter animalia diuerſis detenta languoribus emundantur, quod ex eo contigiſſe traditur, quia Chriſtus ad fontem cum diſcipulis pedes lauauit. Vnde aqua facta eſt diuerſarum medicamen paſſionum. Ioſephus uero [b] id naturali aquæ uirtuti non miraculo tribuit. D. Hieronymus, [c] eſt ait, in tribu Aſer, uilla quædam nomine Betzoznea, in quinto decimo lapide in Cæſarea ſita in monte contra Orientalem plagam, in qua & lauacra dicuntur eſſe ſalubria. Marcellinus, [d] loquens de Palæſtina. In his, inquit tractibus nauigerum nuſquam uiſitur flumen, at in locis plurimis aquæ ſuapte natura calentes, emergunt ad uſus aptæ multiplicium medelarum. Hæc ille. Idem tradit Guiliel mus Tiri Epiſcopus. [e] Ioſephus quoque [f] ſcribit aquas calidas apud Callirroen ultra Iordanem fluuium, præter uim medicam potu quoque iucundas fuiſſe. Epiphanius contra Ebionitas. [g] proficiſcuntur, inquit, ad Gadara ad aquas calidas, quo loco ſingulis annis conuentus celebratur. Accedunt enim undequaque, qui lauare uolunt ad dies aliquot, morborum uidelicet deponendorum gratia. Hæc ille. Huius prouinciæ metropolis fuit Aelia Capitolina, ita ab Aelio Hadriano, qui eam reſtituit, appellata, prius Hieruſalem dicta: His tanquam minoribus regionibus Præſides imperabant, quorum officia & inſignia erant ut aliorum Præſidum. Vnde Pilatus, quandoque præſes, quandoque Procurator Iudeæ uocatur. Primam & Secundam Paleſtinam inter conſulares Nouella 8. recenſet. Tertiam uero, quæ ſalutaris a Notitia nuncupatur inter præſidales: unde apparet Iuſtiniano imperante prouinciarum formã mutatã fuiſſe, quemadmodũ & in ſecũda Syria eſt dictũ.

a li. 5. ca. 22.

b li. 4. belli. Iuda. 1.

c de locis Hebra.

d lib. 24.

e li. ſacri belli. 7. ca. 24. & lib. 13. cap. 9.

f lib. 17. antiq. Iud. ca. 8.

g hæreſ. 30.

DE PRAESIDE PHOENICES libani. Cap. CXII.

ITERA eſt Phœnicia libani dicta, quæ ab eo monte incipit, Libanenſis ab Honorio uocatur. [h] Libanus à libano, ideſt thure, quod producit, eſt appellatus, Arabiam contingit, ait Ptolomęus. Ad eius radices & Iordanis fontes eſt Cæſarea Philippi, ab eo in honorem Tiberij Cæſaris condita, & cognominata. Totius prouinciæ metropolis erat Damaſcus, urbs nobilis, ut refert D. Hieronymus, quæ quondam ait in omni Syria tenuit principatũ, ut nũc Saracenorũ metropolis perhibetur, unde & Rex eorum Nauuias famoſam in ea ſibi, gentique ſuæ baſilicam dedicauit, Chriſtianis in circuitu ciuibus Baptiſtæ Ioannis eccleſiam frequentantibus. Hæc D. Hieronymus. [i] Hæc prouincia præſides habuit, Criſpinum ſub Diocletiano, [k] & Marcellinum ſub Conſtãtino, [l] Verum Iuſtinianus illi Moderatorem ſpectabilem uirum dedit, qui decem libras annuas pro annonis ex ſcrinio Phœniciæ percipiebat, [m] Ea ſumma efficit ferme noſtros 1100. aureos. Præterea milites Tertiodalmatas dictos, cũ onere exigendorũ tributorum habuit, nihilq; pro codicillis magiſtratus Primicerio notariorũ ſoluebat. Degebat in hac prouincia & Dux cum militibus, ſequuntur Syriarũ præſides eidem comiti parentes.

h in li. 10. C. de ædific. priuat.

i de locis Hebr. in aſt. apoſto.

k l. 3. C. de diuerſ. reſcrip.

l l. unic. C. de for mu. & impert. ſublat.

m Edicto. 4. Iuſtinia. de magiſtratu Phœniciæ Libanicæ.

De præſidibus euphratenſis Syriæ, & ſalutaris. Cap. CXIII.

SYRIA olim Comagena, poſtea Euphratenſis nuncupata, ad Euphratem porrigitur: ut ait Ammianus. [n] Procopius, [o] Regio, inquit, Samoſatis iuxta Euphratẽ eſt iam dudum Comagena, nunc autem ex fluuij nomine Euphratiſia uocata: Hæc ille. Antiocho Comagenorum Rege defuncto, eam Tiberius Cæſar Romano imperio adiecit, & illi Q. Seruæum Prætorem dedit, ſicut Tacitus refert. Sed Tranquillus Veſpaſianum, eam, in prouinciam redegiſſe ſcribit. Huius metropolis eſt Samozata, Luciani patria, ubi Euphratis pons. Euphratenſem hanc regionẽ Notitia, & Honorius [p] uocant. Auguſtæ Euphratenſem Leo Imperator. [q] De hac ita Aurelius Victor, [r] Comagena, inquit, quam hodie Auguſta Euphratenſem uocant: ab Euphrate fluuio, cui adiacet, eſt appellata, ſicut Libanenſis: Hæc ille. Auguſtus ſuum illi nomen addidit quando Armeniam cum ſignis M. Craſſo adempta recuperauit, præſides Euphratenſis, & Syriæ ſalutaris, ſolnebant pro codicillis magiſtratus ut alij præſides: nempe Chartularijs cubiculi ſolid. 9. primicerio Tribunorum notariorum. XV. eius adiutori tres officio P. P. Orientis XXXVI.

Vltima eſt Syria ſalutaris à ſalubribus aquis in ea ſcaturientibus appellata: Ammianus, [s] In his, inquit, tractibus nauigerum nuſquam uiſitur flumen: at in locis plurimis aquæ ſuapte natura calentes emergunt, ad uſus aptæ multiplicium medelarum. Hæc eſt Palmyrena, Syria ſecunda ab Anaſtaſio uocata. [t] In huius Præſidis foro 30. aduocari patrocinabantur, quorum primus per biennium fiſci aduocati officio fungebatur, eo tempore exacto, amplius non patrocinabatur, ab onereque hoſpitandi immunis, alijs etiam gaudebat priuilegijs. [u] Iuſtiniano imperante, ſecundæ Syriæ rector Conſularis fuit. [x] Tres enim & ipſe Syrias recenſet: primam quæ eſt cana, & conſularis: ſecundam Palmyrenam, quæ ante ipſum à Præſide regebatur; & Euphratenſem quę ſemper Præſidum fuit. In his limite imperij Romaposito dux ſtatiua habebat, ut infra dicetur. Nunc alij huius diœceſeos præſides ſunt continuandi.

n lib. 14.

o lib. 1. de bello Perſico.

p in ſecunda.

q l. per prouinc. 10. C. de ædific. priuat.

r in Lulti. C. de diuerſ. offic.

s in Veſpaſiano.

t lib. 24.

u in l. petitionis C. de adu. diuer. iudic.

x d. l. petitionec.

y d. Nouc. 28. in Notitia.

DE OSRHOENAE, ET Meſopotamiæ Præſidibus. Cap. CXIV.

OSRHOENA ciuitas regioni proximæ Meſopotamiæ nomen dedit, ut ſentit Suidas: Procopius [z] ab Oſrhoo qui ibi regnauit, dictam putat: Aedeſſa, inquit, cum ipſis, circa, locis Oſrhoiną uocatur. Eſt enim Oſrhoes uiri nomẽ qui hic regnauit, ſuperioribus tẽporibus, quando hi coloni Perſis fœderati erant. Hęc ille. Oſdroena ab Honorio uocatur: [a] Ea pars eſt Meſopotamiæ, inter Amanum & Maſium montes: à Septentrione habens Armeniam maiorem: ab Occaſu Euphratem, quo à Comagena diuiditur: ab Ortu ad Nitibim extenditur, cuius caput eſt Aedeſſa, Valentinianus: [b] Quicunque, inquit, per Oſrhoenam primipilarius maiore lætatur numero filiorum, unũ loco ſuo uelut hæreditario iure ſubſtituat, alterum pro amore patriæ, Aedeſſenæ curiæ tradat obſequijs: Hæc urbs imperante Iuſtino à flumine Scirto eſt ſubmerſa. Zonaras, [c] Aedeſſa, inquit, urbs illuſtris Oſrhoenæ prouinciæ ſubmerſa eſt, cum Scirtus fluuius, qui eam mediam perfluit, exundaſſet, & uebis ædificia deieciſſet, atque auexiſſet, & ciues partim ruina, partim undis oppreſsiſſet. Aliquot diebus elapſis aqua imminuta, lapidea tabula in ripa fluminis eſt reperta, cui notis hieroglyphicis inſculptum erat; Scirtus fluuius male ſaltabit ciuibus: σκιρτᾶν enim ſaltare Græci dicunt: Eadem Cedrenus.

Iuſtinianus [d] Oſrhoenam inter conſulares recẽſet cum ante ſemper præſidem habuiſſet. Pro ſingulis XXX. iugeris agri, Oſrhoeni ueſtẽ in ipſa ſpecie militibus ſoluebant. Oſrhoenæ nomen antiquitus nõ inuenitur, Adiabena. n. uocabatur: primum à Gn. Pompeio, poſtea à Traiano, Romano Imperio adiecta, uerũ amiſſa ab Alexandro Seuero, deinde ab Aureliano recuperata fuit. Hic contra perſas erectum limitem imperij Dux cum militaribus copijs tuebatur.

z lib. 1. de bello Perſico.

a in lib. 10. C. de ædific. priuatis.

b in l. 5. C. de cohortalib.

c in Iuſtino.

d d. Nouel. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a in Nouel. 154. b de locis Hebraicis in act. apost.

Mesopotamia μεσὴ τῶν ποταμῶν à Stephano & Iustiniano, a uocatur, ideſt inter Tygrim & Euphratem flumina media: Carrham insignem ciuitatem habebat Crassi clade; inquit D. Hieronymus, b apud Christianos hospitio Abraham patriarchæ, & parentis eius morte nobilem. Hanc cum Osrhoena Gn. Pompeius subegit, & amissam Traianus, Alexander, & Aurelianus recuperarunt. Iustinianus & ipse inter præsidales recenset. c

c in Notit. 8.

In his duabus prouincijs, Princeps Constantinopolitanus plura prædia ad alendos milites destinata habebat, quæ nec alienari, nec locari, nec in emphyteusin dari poterant, d & limitotropha, ideſt limitaneos milites alentia uocabantur, qui sub duce ultra Tigrim, & citra Euphratem, & in ipsa Mesopotamia plurimi castrametabantur. Hi erant sub Comite Orientis Præsides clarissimi: nunc ad reliquos duos Isauriæ & Arabiæ est ueniendum, qui perfectissimi nuncupabantur.

d l. omnes. l. nulli. C. de fund. patrimon. sacri. Nouell. 127.

DE ISAVRIAE PRAESIDE, & postea comite. Cap. CXV.

ISAVRIA Ciliciæ ad Taurum montem proxima, Lycaoniisque finitima, a Publio Seruilio Isaurico subacta fuit. De hac ita Marcellinus, Ciliciæ lateri dextro adnexa Isauria uberi palmite uiret, & frugibus multis, quam mediam, flumen nauigabile Calicadnus interscindit: Et hanc quidem præter oppida multa duę ciuitates exornant, Seleucia, opus Seleuci Regis: & Claudiopolis, quam deduxit coloniam Claudius Cæsar: Isauria enim ante hæc mœnium potens olim subuersa, ut rebellatrix internicina, ægre uestigia claritudinis pristinæ monstrat admodum pauca: Hæc Marcellinus. A Præside, ut puto uiro perfectissimo regebatur, neque enim hic præses, neque Arabiæ, quem perfectissimum fuisse constat, in Notitię indice inter consulares, aut Præsides inuenitur, unde eos tanquam perfectissimos à clarissimorum catalogo, excusos fuisse existimo.

Ceterum Iustinianus illi primò Prætorem militibus præfectum, postea Comitem uirum spectabilem, dedit, e qui populis & militibus imperaret. f Exibat is prouinciæ tributa, & pro annona 300. solidos à fisco percipiebat, ita enim credo legendum in nouella 27. cum tantum etiam Præsidibus Pisidiæ, Licaoniæ, & Thraciæ daretur, g Ad quorum exemplum hic Comes est creatus, h Ea summa excedit nostros 420. aureos, uirio uero librariorum tantum 200. aurei ibi sunt scripti; Similiter dum legitur assessori dari aureos 12. reponendum est 72. quot prętori Pisidiæ, & pluribus dabantur. Officiales duas libras auri, ideſt aureos nostros 220. Percipiebant, & à Principe in scrinio libellorum probabantur, inde enim codicillos officij accipiebant. In causis 700. aureos non excedentibus in Isauria motis, uel à Principe delegatis, ad hunc comitem prouocabatur. qui pro codicillis administrationis, tribus tabularijs sacri cubiculi solidos XI. soluebat. Primicerio Tribunorum notariorum, & laterculensibus 24. eius adiutori 3. officio Præfectorum prætorio pro iussionibus, & quacunque alia causa solidos 13. i Isauri pro insignibus latronibus in iure notantur. k quos collecta iuuenum manu prædari solitos Zosimus scribit. Isauros chlamydes rubro circumtextas gestasse auctor est Cedrenus. Hanc prouinciam cum duabus legionibus Dux custodiebat.

e in Nou. 29. f Nouell. 27.

g Nou. 24. 25. 26. initio. h Nou. 27. §. 1.

Nouell. 27. i l. pen. C. de fer. iis. l. ult. C. ad l. Iuliã de ui pub.

k l. pen. C. de fer. iis.

DE PRAESIDE, ET MODERATORE Arabiæ. Cap. CXVI.

ARABIA à Septentrione Euphratem habet: ab Oriente montes Babiloniæ, à Meridie Arabiam fœlicem, ab Occidẽte Iudęam. Hanc primus Romanorum Aelius Gallus ab Augusto missus armis subegit. Rebellantem Traianus in prouinciæ formam redegit. l Seuerus rursus ipsos domuit, etsi aliud Dion refert. Triplex est Arabia Felix, quam nunquam ingressi sunt Romani, nec de illa hic sermo habetur: Alia est Arabia deserta, quæ nec ad nos pertinet: Tertia Petręa dicta, cuius metropolis erat Bostra, uulgo Busserath dicta, ubi legionem fuisse Ptolomæus scribit, quæ erat tertia Cyrrhenaica. Alij uolunt Petram prouinciæ caput fuisse, unde petrensis Arabia, uel Petręa uocatur, sed id antea fuerat. Bostram enim Iustinianus m postea eius metropolim fuisse inquit. Huic prærat Præses, qui etiam ducis officio fungebatur perfectissimus nuncupatus, ut infra in Duce Arabiæ legitur, n & ideo neque hic, nec præcedens in Notitiæ indice, aut inter consulares, aut Præsides clarissimos reperitur: A Iustiniano uero inter præsides recensetur. o præcipua eius cura erat, ut scopelismum prohiberet, Vlpianus. p In prouincia Arabia, inquit; σκοπελισμὸν ideſt lapidum positionem, crimen appellant: cuius rei admissum tale est: Plerique inimicorum solent prædium inimici σκοπελίζειν, ideſt lapides ponere indicio futuros, quod si quis eum agrum coluisset malo letoperturus esset insidijs eorum, qui scopulos posuissent; quæ res tantum timore habet, ut nemo ad eum agrum accedere audeat, crudelitatem omnem eorum qui scopelismon fecerunt. hanc rem præsides exequi solent grauiter usque ad pœnam capitis: quia & ipsa res mortem comminatur; Hæc Vlpianus.

l Sex. Ruffus.

m Nou. 102.

n l. 18. C. de epis. & cler. l. 4. C. Th. eo. tit.

o Nouell. 8. in Notitis.

p in l. 9. ff. de extraordin. crimin.

Huius præfidis cohortales post officium Ducis Arabiæ Notitia recitat: scilicet Principem ex eodem officio Cornicularium. Ordinarios, Commentariensem, Numerarios, & adiutores eorum, Adiutorem, A libellis, siue Regerendarium, Exceptores, & ceteros officiales. Ordinarios autem interpretor ab epistolis, & ab actis, alij enim significari non possunt: Quod autem scriptum est adiutorem, intelligo totius officij succurrẽtem, ubi opus est, & præsidis uices agentem: erant & a libellis qui alio nomine Regerendarij uocabantur, quibus alij præsides carebant: Sed hic ipsis tanquam dux utebatur. Postea uero separatum est eorum officium, & diuisos Præsidem, ac Ducem hæc prouincia habere cœpit, qui ut sæpè inter æmulos euenit, cùm inter se dissiderent, discordiasque inter populos alerent, & ideo Respublica male administraretur, Iustinianus ei Moderatorem præfecit, uirum spectabilem, q cui quindecim libras auri cõstituit, quę summa excedit 1600. nostros aureos, & assessori duas auri libras, i. fermè 220. nostros aureos. Officio verò 9. quæ efficiũt plus minus mille auris. Pro codicillis antea soluebat ut Præses Euphratensis, postea moderator quantum alij spectabiles dedit. A quo appellabatur quemadmodũ ab alijs spectabilibus. In hac prouincia est Casius mons sepulchro Pompei Magni nobilis, & mons Sinai, ubi Deus legem Moisi dedit, & nunc D. Catharinæ ossa iacent. Hi sunt Magistratus, qui Comiti Orientis parebant: nunc ad secundam Imperij Orientalis diœcesim, i. ad Aegyptum, & præfectum Augustalẽ secundum Notitiæ & codicis Iustiniani ordinem, qui eum Comiti Orientis subnectunt, est transeundum.

q in Nou. 102. de moderatore Arabiæ.

DE

DE PRAEFECTO AEGYPTI, eiusque insignibus, & officio. Cap. CXVII.

ff. & C. de offic. præfecti Augustalis.

AEGYPTVS omnium regionũ fertilissima, & opulentissima, à Septentrione Aegyptio pelago: ab Oriente mari Rubro, & Palæstina, Isthmoque terminatur: ab Occidente Catabathmo à Cyrenaica Lybia diuiditur: à Meridie ultra Thebas, & Moeroen insulam ad cataractam Aethiopiæ coniungitur. Tota regio in tres summas præfecturas diuiditur, Thebaicã, Mediam, & Inferiorem: Hæc Δ. ideſt delæ figuram habens insula à Nilo efficitur, qui mediam Aegyptũ inter fluit, & multo ante quam ad mare perueniat, in duas partes diuisus uno alueo Africam uersus Canopum petit: altero Pelusium ad Asiam, quæ duo ostia inter se distant millibus passuum, 161. inquit, D. Hieronymus; a alij dicunt 120. Ex his alia orta flumina in mare currunt. A. summo Δ. & Memphi Thebas usque uocatur Media; postea Thebaica, aut Aegyptus superior usque Sienem. Hæc olim in decẽ præfecturas, seu nomos diuidebatur: inferior in totidem: Media in XVI. itaque erant XXXVI. præfecturæ seu pũnciæ Aegypti: Sed posteriores Impp. addita etiam Libya, non plures, quam sex præfecturas fecerũt, Libyæ Cyrenaicæ seu, superioris: Libyæ inferioris: Thebaidis: Aegypti: Arcadiæ, & Augustanicæ: Aegyptus enim inferior quæ Delta erat, duplex facta fuit. Augustanica uersus Pelusium, & quę specialiter Aegyptus uocatur, sed & hæ duæ, eodem nomine Aegypti sunt dictæ: Et ideo Gratianus uectigal Arabarchiæ per Augustanicam, & Aegyptum tã quam contiguas confirmat. b Ammianus quoq; c ferme similem ponit diuisionem, Tres, inquit prouincias Aegyptus ferrur habuisse temporibus priscis Aegyptum ipsam, Thebaidem, & Libyam, quibus duas adiecit posteritas: Ab Aegypto Augustanicam & Pentapolim à Libya ficciore disparatam: Hęc ille. Vniuersa hæc regio Aegypriaca diœcesis appellatur, d cuius quælibet prouincia suum habebat Præsidem, inter quos nullus est consularis. Absurdum enim uisum est consularem, non consulari, sed equestris ordinis uiro (qui est Præfectus Augustalis) subesse. Cum enim Augustus prouincias inter se, & populum diuideret, nouam imperij formam constituens, in alias quidem senatores, in Aegyptum uero, quam sibi præcipuam reseruauit, equestris ordinis uirum misit, & à se Præfectum Augustalem uocauit. e Primus eam prouinciam Aelii. Cornelius Gallus rexit, ut Strabo, Sext. Ruffus, & Eutropius scribunt, eum postea de coniuratione in se suspectũ Augustus occidit: Is est, quem Virgilius in Ecloga ultima decantat. Postea Seuerus concelsit, ut Aegyptij non amplius equitem Rom. sed Senatorem præfectum haberent, f unde hic nec fasces, nec secures præmittebat, quemadmodum proconsul. Trebellius enim Pollio g Proconsulem in Aegyptum mitti non potuisse dicit, quia apud Memphim in ærea columna scriptum erat, Aegyptum liberam fore, cum in eam Romani fasces, & prætexta peruenissent, & ob id antea nec senator, nec consularis mittebatur, quem decorum non erat sine prætexta aut fascibus esse: id olim fuit, sed postea, hic Præfectus insignibus proconsularibus est exornatus. h Alij causam reddunt, quia cum primum sub Regibus Aegyptus esse desijt, Augustus nouitate fascium, & securium eum populum perterrefacere noluit. Quidam, i ne propter maximum eius prouinciæ prouentum, opibus potentes facti senatores imperio Romano negocium facerent. Duodecim. n. millium, & quingentorum ratorum censum Auletes Cleopatræ pater ex Aegypto percipiebat, quæ est summa sepuagies quinquies centenum, millium nostrorum aureorum, uulgus Italicum septem milliones cum dimidio appellat, quã summã ea prouincia portus Augustus duplicauit. k At D. Hieronymus l ait, Ptolomæum Philadelphũ, ex Aegypto quinquies tricies centena millia modiorum frumenti exegisse, & talentorum quatuordecim millia & octingenta, quæ summa efficit ferme nouem, ut uulgus loquitur milliones, & quindecim modiorum frumenti.

a de locis Hebr. in act. Apostolo.

b in l. usurpationem. C. de vectigal. & commiss.

c lib. 22.

d in l. 1. C. ut nemo ad suum patr. cog. l. 2. C. de milit. uestes.

e Dion. li. 53.

f Dion. li. 52.

g in Aemilio Yannos.

h l. 1. ff. eod. de off. præf. Aug.

i Tacit. li. 6. 22. & 17.

k Strabo. li. 16.

l in 9. Danielis.

Ceterũ Seuerus Imp. Aegytijs Senatores dedit, m & Antoninus eius filius Aegyptios in Senatum adiecit. Præfectus Augustalis erat spectabilis, Proconsuli comparatus, cuius insignia, & titulus gestabat, n locumq; Regum tenere dicebatur. Tacitus. o Aegyptum, inquit, tam inde a D. Augusto equites Romani obtinent loco regum, ut ĩde Strabo. P erat. n. sic hæc prouincia uelut regnum peculiare Imperatoris. Vnde Nero ab omnibus destitutus, Aegypti præfecturã concedi sibi orare cogitauit, ut auctor est Sueton. q Hic Præfectus ut alij magistratus tributa prouinciarum suarum exigebat. r

m Dion. li. 52.

n ll. 1. ff. eo.

o in Neronem.

p l. 1. b. 27.

q cap. 47.

r ut in l. 1. C. eo.

Primum uero omnium ipsum curare oportuit fę licem embolã, i. frumenti ex Aegypto transuectionẽ ut Cõstãtinopolim intrã præstitutum diẽ ueheretur, & alius Alexandriam intrã mẽsem Septembrem pro alendis eius urbis pauperibus cõduceretur pœna in dicta solidi in ternas arabas, i. ternos medimnos Atticos, nisi id esset executus. s Nullaq; nauis, quæ plꝰ duobus millibus modiorum caperet, ab hac embola etiam religionis prætextu exuitari poterat. t Augusto imperãte, inquit Aurelius victor, ex Aegypto ubi ducenties centena millia frumenti inferebantur, scilicet modiorũ. Itali uiginti milliones uocant; putabant modius circiter libras XX. unde excesisset, hæc summa decies centena millia ex nostris saccis. Hegesippus quoq; scribit, u Aegyptum quatuor mẽsibus anni Romanos aluisse. Verum translato Constantinopolim imperio, hoc triticum eo conductum populo uẽdi cœpit, inopibusq; donari, inter quos Pius Constantinus octauginta millia panum quotidie distribuebat, ut Metaphrastes x narrat. Iustiniano uero imperante tritici 800. myriades artabarum seu medimnorum Atticorum Constantinopolim mittebatur, i. octo. ut uulgus loquitur, milliones, pro quorũ panibus Princeps nautis octauginta millia solidorum soluebat, quæ summa efficeret plusquam centũ millia nostrorum aureorum, y capiebat autem medimnus modios sex seu libras 120. Hoc modo emebatur. Erat apud urbis Præfectum, uel annonæ liberalitate Senatus & aliorum seposita summa sexcentarium undecim librarum auri, i. ferme 62. millium nostrorũ aureorum ad hoc triticum coemendum. z Hac pecunia in Aegypto triticum emptum Constantinopolim trantimittebatur.

s l. 1. C. de sacrosanct. eccl. quæ est l. ult. C. de nauig. non excusand.

t Iubemus. 10. C. de sacrosanct. eccl.

u ll. 2. ca. 9. de excid. urb. Hyerosolymitanæ.

x in Paulo constantinopolis patriarcha.

y d. edicto. 13.

z l. 1. C. Theo. de frum. urb. constantin.

Cõmissorũ sibi Præsidũ hic Præfectus crimina inquirebat, & delictis iptorũ prius Principi denũciaris eos puniebat uel remouebat. a ipse Alexandriæ degebat, quæ primũ totius imp. Rom. emporiũ à Plinio, b Strabone, & alijs appellatur. Eo. n. Indiæ ac totius Orientis merces cõfluebãt, quæ nũc in Lusitaniã cõuehuntur. Iustinianus uero c huius Præfecti imperiũ coarctauit, quẽ Alexãdriæ tãtũ, & utriq; Aegypto, i. uniuersæ Deltæ, ac militibus præsẽtalibus ibi degẽtibus præfecit. Excepta tñ Maceotide, & Menelai urbe, quã Libyæ adscripsit, duos harũ prouinciarum Præsides solos illi parere uoluit, einsq; officiũ 600. apparitorũ statuit, inter quos 100. primates præcellebat quorũ 50. augustaliani, alij quinquaginta Duciani appellabantur. Tenebatur hic Præfectus quotannis cursũ 36. equorũ populo exhibere, icirco Iustinianus illi aureos 1520. ad hunc usũ præstituit, quorum 320. in cursu equorum impendebãtur, reliqui in annonas ipsius. d Is olim 100. quinquaginta Philippeos quotãnis pro salario à Valeriano Principe, & alios 160. trientes aureorum percipiebat, & in strenis aureos 47. quos Cal. Ianuarij aduocatis fisci, ac Comitibus consistorij, alijsq; dabantur e & hæc præter frumẽtũ uinum, oleum, uestes, argentum, laridum, foenum,

a ll. 2. C. eo.

b li. 5. ca. 10.

c edicto. 13.

d Edict. 13. c. 16.

e l. 4. C. de adsessorib. iudic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a de quibus Prælibus Pollio in Claudio.

b d.Edicto. 13.

peciem, hordeum, equos, & alia. a Verum Iustinianus suo Præfecto Augustali annonas quinquaginta, ideſt cibaria, pro uiris totidem, & quinquaginta capita, ideſt totidem equorum pabula dedit: præterea libras auri 40. annuas, quę poſſunt efficere noſtrorum aureorum 4350. Aſſeſſori uero libras auri quinque, ideſt aureos noſtros ferme 550. & mille ſolidos apparitoribus, qui à Vindice ſoluebantur. b Is erat Quęſtor ad exigenda tributa a Principe Alexandriæ conſtitutus, quem Anaſtaſius inuenit. c Præter hæc quandringentos nonaginta duos aureos ex fiſci crumena in accendēdis balneis publicis Præfectus Auguſtalis impendebat, & alios ob quaſdam alias cauſas publicas. d Præfectus Aegypti, inquit Vlpianus, e non prius deponit præfecturam, uel imperium, quam Alexandriam ingreſſus ſit ſucceſſor eius, licet in prouinciam uenerit, & ita mandatis eius continetur.

c Eutgr.li.3.cap. 42.Niceph. li. 6. cap. 44 de quo in edicto.8.ca. 3. & edicto. 13.ca.14. & 15.

d ut in d. edict. 13.cap.15. & 16.

e in l.uni.de offpræfect. Auguſt.

NOTITIA
PRAEFECTVS
AVGVSTALIS CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub diſpoſitione uiri ſpectabilis, Præfecti AVGVSTALIS PROVINCIAE INFRASCRIPTAE.

LYBIA *ſuperior.*
LYBIA *inferior.*
THEBAIS.
AEGYPTVS.
ARCADIA AVGVSTAMNICA.
OFFICIVM *autem habet ita.*

PRINCIPEM *de Schola Agentium in rebus, ducenarium, qui adorata clementia principali cum inſignibus exit.*
Cornicularium.
Adiutorem.
Commentarienſem.
Ab actis.
Numerarios.
Curam Epiſtolarum.
Exceptores, & ceteros Officiales.

COMMENTARIVM.

EADEM geſtabat inſignia Præfectus Auguſtalis, quæ Comes Orientis, nempe Auguſtorum uultus in ſummo auratę columnæ, abacum albo tapeto inſtratum, qui librū tegimine argēteo tectum ſuſtinebat: Infra effigies ſex prouinciarum ipſi ſubiectarum, uaſa aureis plena tenent, id erat tributum, quod Aegyptus pendere tenebatur, & Præfectus exigere, Auro baccatis monilibus colla, circundatæ, aureas in capite coronas geſtant. aliquæ pallia ex humeris abiecerunt: In manuſcriptis, his humeros tegunt, & Libya inferior læuam manum, Arcadia dextram eleuant, quod adorationis fidelitatiſque ſignum eſſe creditur. Liber eſt qualis Magiſtrorum militum In iiſdem codicibus abaci aulęum, ut ſuperiorum, eſt cœruleum.

Officium habebat ut Vicarij, & ferè ut Præfectus Orientis, exceptis his qui à libellis erant, & ſingularijs, quibus carebat, ipſe enim per ſe libellis ſubſcribebat, ut Præſides, a Singulariorum uero officio alij cohortales fungebantur. Princeps officij adorata clementia principali, cum inſignibus exibat, intelligo, tranſacto biennio, ut in proconſule Achaiæ, & Vicario Ponticæ. Et hæc uerba Notitiæ addenda cenſeo. Officiales à Principe probabantur codicillis, à notarijs ſcrinij epiſtolarum conſcriptis, prout & in alijs ſpectabiliū magiſtratuū officijs obſeruabatur. b

Totius Aegypti populus Nerone imperante, erat, decies ſeptingentorum quinquaginta millium hominum, præter Alexandriæ incolas. In Aegypto ciuitates, & oppida inſignia fuiſſe ultra 18. millia Diodor. Sicul. tradit. Plinius ultra uiginti millia. Hic limes Imperij erat conſtitutus, quem Dux cum pluribus militum copijs tuebatur.

a l.7.C. de adſcſſcribur.

b l.ult.C. de diuerſ.offic.

DE PRAESIDIBVS VTRIVSQVE Libyæ. Cap. CXVIII.

AVGVSTALI Præfecto, inter alios duo utriuſq; Libyæ Præſides parebant ſuperioris, & inferioris: Superior ſeu prima ab Orobo Cyrenaica appellatur: Hanc, ait Strabo c Alexandriæ & Mareotidi regionem proximam Libyam uocari, quæ poſt Aegyptum in parte Africæ prima incipit à ciuitate Pareetonio, & montibus catabathmi; Inde ſecundum mare ad aras Philenorum extenditur, ubi Orientis terminabatur imperium, eadem Pentapolis eſt dicta à Plinio, & Ptolomæo, ob numerū quinq; clariorū ciuitatū, quas cōtinet, ſcilicet Cyrenęam, Apolloniā, Barcen, Arſinoe, Berenicen. Sed Ammian. d pro Apollonia Ptolemaidem ponit. In pentapoli Libya, inquit Cyrene poſita eſt urbs antiqua, ſed deſerta, quam Spartanus condidit, Battus, & Ptolemais, & Arſinoe, eadem quæ Teuchira & Darius & Berenice quas Heſperidas appellant. In ficriore uero Libya Paretonion, & Chereela, & Neapolis inter municipia pauca & breuia: Hæc ille Cyrene patria fuit Callimachi, prius Calliſto, deinde Thera, poſt Cyrene dicta. Ptolomaidis Epiſcopus fuit Synefius inde oriundus, qui multa ſub Arcadio ſcripſit. Ptolomæus antiquior Cyrenarum Rex populum Romanum heredem reliquit, cuius urbes ſenatus liberas eſſe iuſſit, ut Sext. Ruff. ſcribit. Auguſtus uero eā regionē in prouinciæ formā redactā Crete adminiſtrationi coniunxit, ut Dion, & Strabo memorāt. Sed poſteriores Principes proprium Cyrenenſi Præſidē dederunt; Iuſtinianus e unum utriuſq; Libyæ Præſidem conſtituit, à præfecto Auguſtali ſeparatum, cui Mareotidē, & Menelaitum urbes addidit, in quas uoluit ab eo Vicarium mitti, qui eius uice ciuiles criminaleſque cauſas cognoſceret: Habebat is uiginti apparitores ex officialibus præſidis, & quinquaginta illius regionis milites, & pro honorario aureos centum, f ſi codex non eſt mendoſus. Hic præſes pro codicillis dignitatis obtentu, g ſoluebat quantum alij Præſides. 8

Ab alio Præſide Libya interior regebatur, quæ longe uerſus Oceanū Meridianum extenditur: à Septentrione habet Cyrenaicam: ab occaſu Syrtes maiores, & Troglodytas; à Meridie Aethiopiam. Hanc quoq; Appion Rex Romanis teſtamēto reliquit. Sext. Ruff. Cyrenas, inquit cum ceteris ciuitatibus Libyæ, Pentapolis, Ptolomæi antiquioris liberalitate fuit cepimus. Libiam ſupremo Appionis Regis arbitrio ſumus aſſecutii Hunc genere nothum Regem Laginorum fuiſſe Appianus h ſcribit, & Cyrenaicam foederi Romanis conceſſiſſe. Sed Marcellinus i Ruffo adhęret, cuius uerba tacito Auctore recitat. Huius Iuſtinianus neq; alibi, neq; in catalogo magiſtratuum Orientalium k meminit in utraq; Libya alius limes erat imperij Rom. ubi Dux cum multis equitū alis, & peditū cohortibus degebat: Libya alias tota ora Africæ dicebatur, quam Auguſtus cōſularem fecit. l de qua hic non agimus.

c Eutgr.li.3.cap. 42.Niceph. li. 6. cap. 44 de quo in edicto.8.ca. 3. & edicto. 13.ca.14. & 15.

d pro

e in Edicto 15.

f d. Edicto. 13. cap. 1. & 13.

g d.Nouell.8.

h in fine belli Mithridatici.

i li.22.in fin.

k ut in d.Nou.8. neq; in d.Edicto 13. quod forte eſt in poteſtate non habuerit.

l ut Strabo in fine operis memorat.

DE PRAESIDE THEBAIDIS, & eius inſignibus. Cap. CXIX.

THEBAIS tertia pars Aegipti à Thebis uſque ad Syenem uerſus Meridiem porrigitur; à Thebis regionis metropoli eſt dicta. Ea magna fuit ciuitas ambitu. 17. millium paſſuum, magnis ædificiis, quæ ad quintam contignationem ſurgebant, magnificiiq; templis exornabatur. Centum portas ab Homero habuiſſe dicitur, quas aliqui tum mœnium, tum ęploroum, atque aliorum publicorum operum, fuiſſe interpretantur. Sed Marcellinus m murorum ciuitatis uult fuiſſe. Extrà urbem ad Nilum Memphim uerſus centum ſtabula habuiſſe fertur, ſingula 200. equorum capacia, olim Buſiris à conditore eſt nominata. Alij Dioſpolim appellant, nunc paruus eſt 300. domorum pagus. Hic, inquit Marcellinus, obeliſcos uidimus plures, alioſq; iacentes & cōminutos, quos antiqui Reges bello domitis gēribus, aut ſuperati b* ſumārū rerū elati, mōtiū uenis exciſos erectoſq; dijs ſuperis in religione dicarūt, & alia quę ſequuntur. Stephanus hanc tredecim millia uillarum & 30. habuiſſe ſcribit, & hominum myriades. 700. & in

m lib.13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

longum per 400. stadia extensam fuisse.

Cum uero tota Aegiptus olim Heptapolis a septē primis urbibus diceretur; ex his quatuor Thebaidis fuerunt, Panopolis, Antinous, Lycopolis, & Hermopolis; aliæ tres Arcadiæ sunt tributæ. Ammian. [a] Thebais, inquit multas inter urbes clariores, alijs, Hermopolim habet, & Copton, Aminam, quam Adrianus in honorem Antinoi condidit sui: Hæc ille. D. Hieronymus [b] hanc putat esse regionem, quæ olim dicta est Gessen, in qua Patriarcha Iacob cum filijs habitauit, cum uenisset in Aegyptum. [c]

Iustiniano imperante duæ fuere Thebaides, ab uno Præside rectæ, [d] quibus Ducem, eundemque Præsidem præfecit. Strabo [e] scribit tres Romanorum cohortes in Thebaide circa Syenem excubasse, & alias in proxima regione, præter tres legiones in Aegypto commorantes: sed in Notitia, sub Duce Thebaidis, octo legiones fuisse leguntur,

Huius Præsidis insignia, pro aliorum exemplari a Notitia ostenduntur, uidelicet liber uiridi corio tectus, quem sustinet abacus, albo surrectoque tapeto, & ad terram usque demisso instratus, illum in ima parte aureus limbus circundat. Is codex est mandatorum Imperatoris, in cuius dorso scriptæ sunt hæ notæ. FL. VAL. PNEN. IVSSVAV. quas possumus ita interpretari. Fœlix liber, ueniens a latere culo Principis nostri eius numinis iussu Augusta li, uel primicerij notariorum, & numinis iussu augustalis. In manu scripta Vrsini Notitia pro PNEN. est PNEVZ, quæ tres ultimæ notę significant, eius ut Paulus Diaconus interpretatur, & hanc lectionem emēdatiorem puto: illas uero notas. VAL. non sum ausus pro Valentiniano exponere, qui tempore huius Notitiæ Romæ, non in Oriente imperabat. Tegumē tum libri in manuscripto est auratum. Infrā uero oppidi est effigies, quod metropolim & sedem Præsidis significare censeo scilicet Thebas. Aliorum præterea habebat insignia Præsidum de quibus supra dictum fuit. Principium simulachris caret quæ consulares, & omnes spectabiles præmittebant. In Occidente uero omnibus Præsidibus, etiam perfectissimis tradebantur. Thebaidis Præses apparitores habebat non pauciores quinquaginta, quemadmodum, & alij præsides, scilicet Principem de eodem officio, Cornicularium, Commentariensem, Adiutorem, Numerarium; Ab actis, Exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus tanquam cohorti obnoxijs, non licet iaquit Notitia, ad aliam transire militiam sine auctoritate Clementiæ Principalis: Hanc clausulam supra in consulari Palæstinæ recitatam explicui: Cum uero dicit hos cohortales ad aliam militiam transire non posse, intelligit, ad alterius prouinciæ officia, aut scrinia notariorum, uel largitionum, rerum priuatarum, quorum exercitatio militia appellabatur. f subdit Notitia ceteros omnes Præsides ad similitudinem Præsidis Thebaidis officium habere, hunc enim tanquam digniorem aliorum exemplar esse uoluit. In hac prouincia limite imperij Rom. constituto, Dux cum multis equitum peditumque numeris excubabat.

a lib. 22.

b in lib. Hebraic. quæstion.

c Genes. 45. 46.

d ut in d. Edicto 13. cap. 22. 5. sequitur.

e lib. 17.

f l. 9. pen. & ult. C. de cohortal. l. ult. C. de insuffectum. l. ulti. C. de pignorib.

DE PRAESIDIBVS ARCADIAE & Aegypti augustanicæque correctore. Cap. CXX.

ARCADIA ab Arcadio Imperatore nominata, pars est Aegypti, quæ antea Heptanomus a septē nomis, ideſt præfecturis uocabatur sed Heptapolis a septem primis urbibus, quarum quatuor Thebaidis, tres Arcadiæ fuere, g Heraclea, Memphis, & Oxyrinthus. Ea regio extra Deltam, Libyam uersus, Nilo ad

g ut ait Stephanus, & Raphael Volater. lib. Geograph. 22. & Eutharius.

hęret, Ptolomęus in Marmarico collocat. Huic præerat suus Præses sicut & Thebaidi.

Tres uero præcipuas Aegypti partes Ammianus [h] facit Aegyptum, Thebaidem, & Libyam, quam priscorum temporum partitionem fuisse memorat: Sed duas, inquit adiecit posteritas, ab Aegypto Augustanicam, & Pentapolim a Libya sectore dilparatam: Est autem proprię Aegyptus. Delta. Hęc ille. Eodē modo Gratianus A. [i] ab Aegypto Augustanicam diuidit, quam aliqui quasi Augustamnicam, ideſt fluuialem prouinciam interpretantur: alij Augustanecā legunt. In ea, ait Ammianus, est Peleusium nobile oppidum, quod Peleus Achillis pater dicitur condidisse lustrari Deorum monitu iussus in lacu, qui eiusdem ciuitatis alluit moenia, cum post interfectū patrem nomine Phocum horrendis furiarum imaginibus raptaretur, & Cassius mons ubi Pompei sepulchrum est Magni, & Ostracinæ, & Rhinocurula: Hactenus ille. Hæc regio extra Deltam, inter Nilum & Arabiam petream iacet, Imperante Constantio Præfidem habuit Auxentium. [k] Notitiæ uero tempore sub correctore fuit. Iustinianus duas Augustanicas ponit, primam quæ consularem habebat, secundam quæ correctorem. [l] Reliquum uero quod intra Deltam continetur, specialiter Aegyptus uocatur, olim a Præside administrata. Demum, & ipsa in duas prouincias est diuisa primam & secundam, quę singulæ a suo Præside regebantur, [m] & utraque Aegyptus nominatur, [n] quibus Iustinianus unum Præfectum Augustalem præfecit, nec ultra eum imperare uoluit, cum olim uniuersæ Aegypto & Thebaidi unus ius diceret, & Alexandriam, omnesque Deltæ maiores urbes administraret: minores uero a Præsidibus regerentur: Ammianus enim scribit: Aegyptus ipsa, quæ iam indē ut Romano imperio iuncta est regitur a Præfectis, exceptis minoribus multis Athribi, Oxyrincho, Thmui, & Memphi maximis urbibus nitet; quibus Augustalis Præfectus imperauit. Hæc ille. Per totam Aegyptum & Augustanicam uectigal Alabarchię pro traducēdis animalibus erat constitutum. [o] Nunc de Iuridico Alexandrię, est dicendum, quem etsi ut minorem Magistratum Notitia omittit, eius tamen faciendam esse mentionem censui, cum Prefecto Aegypti subsit, & sepe iura de eo loquantur. [p]

h lib. 22.

i in l. 9. C. de uectigalib. & commiss.

k in l. 34. C. Th. de Decurionib.

l Nou. 8. in Notitia.

m in Notitia d. Nou. 8. & Edicto 14.

n d. Edicto 13. cap. 6.

o d. l. 9. C. de uectigali. & cōmiss.

p ff. & C. de offi. iurid. Alexand. l. 41. §. Lucius Titius ff. de fideicommiss. libert. §. nos ait Instit. de Attilitutore.

DE IVRIDICO ET ALIIS ALEXANDRIÆ Magistratibus. Cap. CXXI.

AEgypti totius metropolis est Alexandria inclyta ciuitas, ab Alexandro Macedonum Rege eius conditore appellata prius No dictam ait D. Hieronymus. [q] Hęc diuitijs, aeris temperie, mercium negocijs, studijs & pulchritudine ceteras antecellabat, ut Strabo [r] refert: præter amplas enim & latas uias, quibus tota distinguebatur, duabus latissimis patebat, quę plus iugere expandebantur, & se se medias ad rectos angulos iecabant, præter fana pulcherrima, præclaras regias, seu Basilicas habebat, earum pars erat Musęum, quod ambulacrum, exędram, & maximam domum continebat, in qua erat cœnaculum, ubi studijs operam dantes degebant: Horum cœtus communes pecunias tenebat, & sacerdotem Musęo prefectum, olim a Regibus, nunc a Cesare constitutum, cui ciuitatis cura incumbebat, ibi omnium liberalium studiorum scholę florebant, quarum tantam dignitatem, & existimationem fuisse Ammianus [s] narrat, ut medicis ad commendandam artis scientiam sufficeret, si se Alexandrię eruditos fuisse dixissent. D. Gregorius Nazianzenus, [t] hanc urbem doctrinarum omnium officinam, omniumq; ciuitatum uertricem appellat: Strabo uero ob mercium frequentiam, maximum

C. de officio de- uinitic. filecuratiæ.

q de locis Hebraicis in act. apost.

r lib. 17. Geograph.

s lib. 22.

t in oratione fratris. Cæsarij

orbis terrarum emporium: Procopius Sophista mundi barathrum: Stephanus per excellentiam, inquit, πόλις uocabatur, sicut Athenæ ἄστυ, & Roma, urbs nuncupatur: In ea quotidie pauperibus frumentum dabatur, quemadmodum Romæ & Constantinopoli; Nam Theodosius Valentinianusque, præter alios consuetos, ibi centum decem modios diurnos inter plebem distribui iusserunt. [a] In purgandum Nilum quotannis 400. solidi impendebantur, ex dinummio huius ciuitatis uectigali præcepti. [b] Viri quoque sexcenti sub Patriarcha ægrotos curabant, paraboloni dicti. [c] Quædam etiam priuilegia eius aduocati, & primates habebant. [d] In hac splendidissima ciuitate Iuridicus degebat, qui erat ut in alijs ciuitatibus defensor, aut duum uiri: hos enim in dandis tutoribus Iustinianus comparat, [e] ac sicut coram ciuitatum defensoribus, donationes insinuabantur, id est actis inferebantur, idem & coram Alexandriæ Iuridico fiebat. [f] Maiore tamen is, quam illi, potestate prædictus erat. Strabo enim inquit, sub Præfecto Augustali est δικαιοδότης Iuridicus, qui maximam in iudicijs potestatem habet: Nam uelut is, qui a Cęsare creabatur, de omnibus ciuilibus cognoscebat; sicut autem proprium Augustalem Præfectum tota Aegypti prouincia ab alijs differentem habebat, dignum quoque fuit tām inclytæ ciuitati, ut erat Alexandria, iudicem dari, quem non ciuitatis defensorem, ut aliarum iudices urbium dicebant, sed præcipuo nomine Alexandriæ Iuridicum: Hæc Strabo. Itaque de quacunque pecuniæ quantitate iudicabat, quod ciuitatum defensoribus non licebat: hi enim olim quinquaginta tantum aureorum causas cognoscuerunt, [g] postea 300. [h] Verum Alexandria Iuridicum, & non Duumuiros habebat, quoniam hi ex Decurionibus tantum creabantur qui Alexandriæ non erant: Paulus, [i] Is, inquit, qui non sit decurio, duumuiratu, uel alijs honoribus fungi non potest: quia decurionum honoribus plebeij fungi prohibentur. Hactenus Paulus.

Alexandrini autem uelut sub Regibus uiuere soliti, decurionibus carebant, & ideo duumuiros non creabant, sed a Cæsare Iuridicum accipiebant. Seuerus uero Imperator, illis decuriones concessit: Spartianus, Deinde Alexandrinis, inquit, ius βουλευτῶν, ideſt curialium dedit, qui sine publico consilio, ita ut sub Regibus ante uiuebant, uno iudice contenti, quem Cæsar dedisset.

Erat & Alexandriæ sacerdos, qui sacra curabat, sicut de Lyciarchis, Asiarchis, Phœniciarchis, & aliis huiusmodi diximus, qui indutus purpura, patriæ honore gaudebat, ait Strabo. [k] Tertius erat scriba actorum, qui iudicijs præerat: Quartus Prætor nocturnus, ut Præfectus vigilum Romæ, qui obseruabat, ne quid criminis nocte committeretur, & delinquentes corrigebat. Huiusmodi magistratum Constantinopoli Iustinianus creauit, ac Prætorem plebis dictum dignitate auxit. [l] Quintus fuit uindex, qui rebus publicis Alexandriæ præerat, ab Anastasio inuentus; [m] Balneæ etiam iuridicus incendi curabat, in quæ exredditibus urbis 492. aurei impendebantur, & 419. in id, quod uocabatur Anticantarum, & 558. cum dimidio receptori naulorum, quæ summa est aureorum 1469. In cursum quoque equorum, & equos 56. ut supra diximus, fiscus aureos 320. soluebat, & alios 100. p exagogio, ex quib. colligitur summa aureorum 1889. quos fiscus Alexandriæ impendebat. Iustinianus uero superfluis amputatis præcipit ex hac summa 320. in cursum equorum ab Augustali exhiberi, reliquos 1200. ipsi pro annonis solui. [n] Alexandriam quoque unus ex palatinis mittebatur, qui præpositi cubiculi locum tenebat, ad quem certa tributa deferri curabat. [o] Hæc sunt quæ ad secundam præfecti Orientis diœcesim pertinent: nunc ad tertiam, ideſt Asianam, & eius Vicarium, est accedendum secundum Notitiæ & codicis Iustiniani ordinē, a quibus Præfecto Augustali subnectitur.

a in l. vlti. C. de frumento Alexādrino.

b l. unica. C. de Alexan. prim.

c l. placet. 17. cū seq. C. de epico. & clerie.

d l. Alexādrinis, cū 2. seqq. C. de decurionib. l. vlt. C. de legationib.

e in §. pen. Instit. de Attilian. tutor.

f d. l. 1. C. eod.

g l. 1. C. de defensoribus ciuitat.

h §. 1. in Auth. de defensorib. ciuit.

i in l. honores. §. 2. ff. de decurionibus.

k lib. 17.

l in Nouell. 13. Edicto. 8. & Edicto. 13. in Euagr. lib. 3. c. 41. Nicephor. li. 16. c. 44.

m d. Edicto 13. c. 16.

n d. Edicto 13. c.

o in c. 30. Edict. 13.

DE VICARIO ASIANAE, ET eius insignibus. Cap. CXXII.

C. de offic. Vicarij.

VATVOR erant in Oriente Vicarij, Asianæ diœceseos, Ponti, Thraciarum & Macedoniæ, quot etiam Leo recensēt. P Primus, tertiæ Præfecti Prætorio Orientis diœcesi, Asianæ dictæ, Vicarius præerat, octo prouincijs imperans. Gratianus A. [q] ad Cynegium PP. scribens: Proximos, inquit, memoriæ, epistolarum ac libellorum, atque dispositionum, ita Vicariorum honore cumulamus; ut inter eos merito dignitatis habeantur, qui pro Præfectis diœceses sibi creditas temperarunt: Hæc ille. Asiana diœcesis erat tota illa Asiæ minoris pars, quæ mare Icarium, & Carpathium respicit, cuius, & eius Vicarij, iura sæpe meminerunt. [r] Vicarij autem sunt dicti, quod vices ipsius Præfecti Prætorio gererent, Vlpianus; [s] A Præfectis, inquit, prætorio, uel eo, qui uice præfecti, ex mandatis Principis cognoscit, deportatus statim amittit ciuitatem; & Valentinianus A. [t] præcipit Vicarios in ciuilibus causis Comitibus anteferri: Siquidem, inquit, præfecturæ meritum cęteris dignitatibus antestat; & Vicariæ dignitas ipso nomine eius se tralatre indicat portionem. Constantinus quoq; [u] Vicarios vice Præfecti cognoscere dicit, quum ad Valerianum agentem vicariam præfecturam scribit, [x] & Nicephorus [y] Patricium, Metaphrast. [z] Eliodorum Vicarios P. Prætorio appellat. Ammianus ité, [a] Fidustium pro Præfecto Asiam rexisse scribit. Eodē modo Cassiodorus; [b] Vices, ait, agentium mos est, sic iudicum uoluntatibus obedire, ut suas non habeant dignitates; splendent mutuo lumine, nituntur uiribus alienis, & quędam imago in illis uidetur esse ueritatis, qui proprij non habent iura fulgoris. Tu autem Vicarius diceris, & tua priuilegia non relinquis, quando propria est iurisdictio, quæ datur a Principe: Habes enim cum Præfectis aliquam portionem; partes apud te sub Prętoriana aduocatione consligunt; Vice sacra sententiam dicis: & subdit, additur, quòd nec salutari te fine chlamyde iura uolierunt, scilicet, ut sub ueste militari semper uisus, nunquām credaris esse priuatus; sed hæc omnia ad Prętecturę gloriam indicamus esse concessa, ut qui tantæ sedis Vicarium diceret, umbratile nil uideret: Hęc ille, qui licet loquatur de Vicario Prefecti urbis Romę, idem tamen de aliis est dicendum; & ideo Vicarij sępe his notis significantur [c] V. P. ideſt Vicarij Prefecti. Cum itaq; a prefectis Vicarij penderent, illis præsentibus priuati erant. D. Ambrosius, [d] prefectorū, inquit, Vicarij presentibus eis, priuati sunt. Tempore Iureconsultorum Vicarij Prefectorum fuere, quos ex mandatis Principis uice Prefecti cognouisse Vlpianus scribit. [e] Sed hi certas prouincias nō regebant: Diocletianus quoque & Gordianus Vicarijs scripsisse inueniuntur, [f] a quibus ego pedaneos iudices significari suspicor: Verum alibi legitur Diocletianum in Hispanijs Viatorem Vicarium habuisse; [g] Constantinus Vicarijs Comitis titulum addidit; Octauianum enim Hispaniarum Comitem creauit, [h] mox Tiberianum, quem aliquando Vicarium, [i] quādoque Comitem appellat: [k] Eo imperante, Tertullianus Asię Vicarius fuit, quem ipse V. P. Comitem diœceseos Asianę uocat; [l] ei Veronicianus successit, [m] mox clearchus, [n] deinde Ausonius Gallus poeta, [o] & sub Theodosio Euthymius. P Vicarij sub Constantino erant Perfectissimi: nam ipse & Tertullianum, de quo supra, & rerum Vicarium virum perfectissimum in epistola ad Probianum Africæ procōsulem appellat; [q] postea spectabiles sunt facti: sub eodem Artiligenum Asiæ Vicariū fuisse Marcellinus scribit, [r] qui ab Eusebia uxore Eusebis, ideſt pius cognominabatur: Vicarij a Principe creabātur, & si PP. vices agebant; vnde Vicarij Augustales nocantur a Iuliano

p in l. fi. C. de dignit. sacrar. scrin.

q in l. 1. C. de præsacro. scrin.

r l. 5. C. de tgib. appellat. l. antep. C. de Numer. l. 2. C. de milita. vestit. l. 1. C. ut nemo. ad suū patrocin. l. ult. C. de dignit. offic. l. 8. C. de cohortal. l. 1. C. de palat. sacr. largit. & alia.

s in l. 1. §. 4. de legat. 3.

t in l. 1. C. de officio Vicarij.

u in l. 2 pconsulib. lib. 19. C. de appellationib.

x in l. Quis. C. de iur. & fact. ignor.

y lib. 7. c. 42.

z 19 Septem.

a lib. 29.

b lib. 6. variat. de Vicario Prætecti vrbi.

c l. 3. C. fin. regū. l. 1. C. Theod. l. 3. C. The. de extraord. & sord. muner.

d in epist. ad Colossen. c. 2.

e in d. l. 1. §. 4. de leg. 3.

f in l. 1. & 2. C. de pedan. iudic.

g Martyrolog. 23. Octob.

h l. vñ ferū. C. de fer. fugit.

i l. fi à spōso. C. de don. antenup.

k d. l. vñ ferum. C. de fer. fugit.

l in l. 3. C. fin. regundo.

m l. 4. C. Theo. de numera. l. 1. C. eod. l. 1. C. de palat. sacr. largit. l. 6. C. Th. de extraord. sine sord. num.

n l. 1. C. The. nec colon. filio dom.

o l. 6. 9. C. Th. de decurion.

p l. 19. C. Th. de cohortalib. principib. & cornicular.

q epistol. 68. D. Augustin. & contra Donatistas post collatio. ca. 33.

r lib. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iuliano A. [a] & inter senatores censebantur, chlamyde militari induti, carpento uehebantur, vt auctor est Cassiodorus. [b] Quæ à Præfectis imperabantur, & præsertim ad tributa spectantia exequebãtur; obseruabantque Præsides prouinciarum nequid iniquum committerent. Asianæ Vicarius eis Taurum in Asia minore octo prouincias regebat, quarum duæ erant consulares Pamphylia, & Lydia, aliæ Præsidũ, Pisidia, Lycaonia, Phrygia Pacatiana, Phrygia salutaris, Lycia, Caria. Hellespontus verò consularis, & insulæ sub Præside Proconsulem Asiæ sequebantur, & ideo Nicephorus [c] Asiam suo tempore ab vndecim Præsidibus rectam fuisse testatur, [d] quod uerum est, his duobus, & Asiæ proconsule computatis. Vicarius Asianæ idem Præses erat Phrygiæ Pacatianæ, [e] quæ illi committebatur, ut propriam haberet administrationem. Verum Iustinianus sublato nomine Vicarij, & potestate, vnum Phrygiæ Pacatianæ præfecit, Comitem appellatum, qui vtriusque salarium & apparitorum officia in unum conflata habebat, & illius prouinciæ militibus imperabat, [f] hic Vicarius in vsum quatuor lampadum oleum à Principe accipiebat, quemadmodum infra in Vicario Ponticæ dicetur, cuius ferè omnia habebat iura, & insignia. Appellabatur ab eo ad P. P. qui est in comitatu, & Quæstorem sacri palatij, [g] quemadmodum & in alijs spectabilibus obseruabatur.

a Iul. vlti. C. de his qui per mer. ind. non appell.
b lib. 6. variar.
c lib. 13. c. 3.
d & Tripart. lib. 10. c. 4.
e Nouell. 8. §. 1. Nouel. 27.
d. Nouel. 8. §. illud tamen.
f Nouel. 20. §. quæ uero duæ, d. Nouel 8. §. illud tamẽ, d. Nouel. 29. §. 2. & Nouel. 24. §. quæcunq; infit. h l. præcipimus. C. de appell.

NOTITIA.

VICARIVS DIOECESEOS ASIANAE

Cum Insignibus.

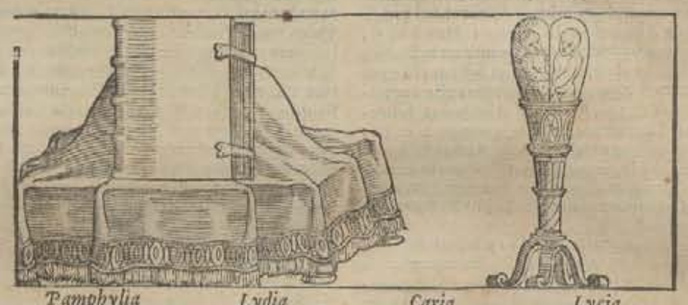

Pamphylia Lydia Caria Lycia

Lycaonia Pisidia Phrygia Pacatiana Phrygia salutaris

NOTITIA

NOTITIA.

Sub dispositione viri Spectabilis Vicarij Dioeceseos Asianæ, Prouinciæ infrascriptæ.

PAMPHYLIA.
LYDIA.
CARIA.
LYCIA.
LYCAONIA.
PISIDIA.
PHRYGIA *Pacatiana.*
PHRYGIA *salutaris.*

OFFICIVM *autem viri spectabilis Vicarij dioeceseos Asianæ habet ita.*

PRINCIPEM *de schola Agentium in rebus Ducenarium, qui adorata Clementia principali cum insignibus exit.*
Cornicularium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Ab actis.
Numerarios.
Curam Epistolarum.
Exceptores, & cæteros officiales.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA Vicarij Asianæ sũt purpurea chlamys, quę est uestis militaris, nos cappam uocamus: vultus Principum in summo auratæ columnæ, abacus albo tapete instratus, qui librum viridi corio tectum sustinet, in eo mandata Principis continebantur, quibus Vicario iurisdictio demandabatur, & ut vice Præfecti cognosceret. Vlpianus, [a] A Præfecto Prætorio, inquit, vel eo qui uice Præfecti ex mandatis Principis cognouit; Item à Præfecto vrbis deportatos statim amittere ciuitatem constat. Hæc ille. Infra imagines octo mulierum, totidem illi subiectas prouincias significantes, coronam in capite gestant, collaq; monilibus, ac torquibus circundata, & nata aureis plena tenent: Ex illis Phrygia Pacatiana, & Pisidia sunt velatæ: sola Lycia pallio puniceo humeros tegit, Phrygia Pacatiana dextram manum extollit, salutaris, & Caria indicem eleuant, quod fidei & adorationis signum esse diximus: Hellespontus & insulę desunt, quia Proconsuli Asiæ parebant: In manu scripti omnes palliatæ, sparsos post terga camillos habent. Codicilli magistratus, & auro tectus codex mandatorum, cœruleo abaco inhærent, codici hę notæ sunt inscriptæ. FL. INTAL. COM. ORD. PR. quas notas ita sum interpretatus; Fœlix liber iniunctus notarijs tribunis à Laterculo continens mandata ordine Primicerij. In manuscriptis easdem notas, & codicillos, omnes Vicarij habent tàm in Oriente quàm in Occidente: In impresso nec notæ, nec codicilli apparent, præterquam in Vicario Britanniæ. Comites verò & Duces in codicibus & notas, & prope codicillos præferunt. Illustres pro notis vultum Principis libri dorso insculptum tenent.

Officium habebat fere ut Comites & Proconsules, videlicet Principem de schola agentium in rebus Ducenarium, qui adorata clementia principali, cum insignibus exit, inquit Notitia, idest cum cingulo, qp erat insigne huius Principis, & illud ex officio exies retinebat, quod aliis non concedebatur. Neque hic, neque cæteri officiales poterant ei cari, nisi à Principe, mox à Vicario, litteris probatorijs in scrinio epistolarum scriptis comprobati fuissent, sicut in maiorum Magistratuum officijs obseruabatur. [b] Iis, qui à libellis erant, Vicarij carebant, quia per se illis subscribebant, [c] ut Præsides, & Correctores, nec singularios officiales habebant. Asiani pro tricenis iugeribus agri singulam uestem, idest chlamydem militibus solebãt, quæ solido seu aureo æstimabatur. [d] Nunc de magistratibus Asianæ Vicario parentibus, ac primò de Consularibus Pamphyliæ, & Lyciæ est videndum, postea de Præsidibus tractabimus.

a in l. 1. §. deportatos, de leg. 3.
b l. alt. C. de dignit. offic.
c l. 2. C. de assessor.
d l. 2. C. de milit. veste.

DE CONSVLARIBVS Pamphyliæ, & Lydiæ. Cap. CXXIII.

PAMPHYLIA olim Mopsia cognominata, nunc vulgo Sattalia, corrupto uocabulo, ab Attalia eius metropoli, ciuitate maxima dicitur. Ab Oriente habet Ciliciam, ab Occasu Lyciam; à Septentrione Galatiam; à Meridie mare Pamphylium. Dicta est Pamphylia, inquit, Metaphrastes, [e] quòd ex omnibus gentibus esset conflata: Id enim sonat Græca hæc dictio. Stephanus uero derivat à Pamphylia Rhacij & Mantus filia: eius metropolis est Aspendus, olim Clara dicta. Vulgatum est proverbium, [f] Aspendius Cytharista, quod furem significat, quia Aspendij intus sinistra tantum manu chordas carpunt, nec dextra plectro utuntur.

Imperante Constantino, Lycia, & Pamphylia ab uno Præside regebantur: ad Eusebium enim Lyciæ, & Pamphyliæ Præsidem scribit, [g] quem virum perfectissimum appellat; vnde cum hæ prouinciæ, tum nec consulares essent, nec Præsidem clarissimum haberent, inter minores prouincias censebantur. Pamphylia postea Consularis facta est, & a Lycia diuisa, & à Iustiniano [h] inter consulares recensetur. Pamphyliæ ciuitatibus Iulianus Apostata concessit, ut quicquid acquisiissent, earum esset, [i] cum de hoc controuersiam paterentur.

Lydia inter Cariam, & Hellespontum iacet, cuius metropolis Sardis fuit, sub Croeso Rege insignis: Lydia, ait Sext. Ruffus, sedes antiqua regnorum Antiocho à L. Scipione adempta fuit. Prius Proprætorem, mox Consularem habuit, Gratiano imperãte, qui ad Pallium Lydiæ Consularem scribit, [k] & inter Consulares recensetur à Iustiniano in Notitia, [l] & si generali nomine σάγον uocatur. Itaque tantum pro eo dicillis magistratus soluebat, quantum alij consulares. Ab eo ad Præfectum urbi Constantinopolis appellabatur, [m] quod in alijs erat secus. Consularibus Asianæ explicatis, ad eius Præsides accedamus.

e in S. Matronas.
f in 3. in Vertem Ciceronis.
g in l. 1. C. de capitul. censibus eximend. & l. 2. C. Theo. de censu siue adscriptitijs.
h in Nouel. 8.
i l. 2. C. & diuer. præd. vtil.
k in l. 6. C. de dignitat.
l d. Nouel. 8.
m l. cum appellatione. C. de appellatio.

DE PRAESIDIBVS LYCIAE, & Cariæ, Lycaoniæ, & postea Prætore Iustiniano. Cap. CXXIIII.

LYCIA inter Pamphyliam, & Cariam media à Septentrione, confinis est Phrygię, olim LX. oppidis clara, ex quibus grate D. Pauli 36. tantum permanserant; Earum opulentissima metropolis fuit Myra, [n] ad quam ipse in Italiam nauigans appulit: [o] Ex his initio quatuordecim ferebant suffragium de rebus belli & pacis, ac Lyciarchum creabant, qui universę prouinciæ ius dicebat. Olim mari usque ad Italiã imperarunt, ut ait Strabo. [p] Lycia à Lyco Pandionis filio nomen habuit: Hęc & sequentes tempore Notitię

n Martyrolo. 6. decem.
o actu apost. 27.
p lib. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Nouel.8.

b in d.Nouel.8.

c d.Nouel.27.adfin. Ptol.Geogr.

d in Nouel.25.d Præsor. Lycaoniæ adfin. apud.14.

e Ptolemæus.

f Ptolemæus.

g d.Nouel.8.

h Nouel.25. i §.1. d. Nouell. 25.

k Aspe d.Nouel. 25.

l §.ult.d. Nouel. 25.

m §. pen. d. Nouel. 25.

n §.antep. d. Nouell.

o §.2.d. Nouel.

p Nouel. 10.c.4.

q Nouel.24.

r §. 4. Nouel.24.

itiæ Præsides habebant. At Iustinianus Lyciam inter consulares recenset. [a] Caria verò ab Oriente habet Lyciam, A Septentrione Lydiam, ab occidente mare Icarium, vel Aegeum; à Meridie Carpathium. A Care Phoronei filio dicto est Caria, ait Stephanus: quam inter Consulares Iustinianus connumerat. [b] Ad littus promontorium instat peninsulæ habebat, Doris dictum, in quo Gnidus insignis ciuitas sita erat, [c] vbi Veneris templum, & simulachrum à Praxitele mira arte fabricatum spectabatur. Lycaonia mediterranea ab Oriente Tauro, à Cilicia Thrachæa diuiditur; a Septentrione contermina est Cappadociæ: ab occasu Pisidiæ; à meridie Isauriæ. Huic Lucaon Arcadiæ Rex nomen dedit, quem in eâ profectum, & à Ioue, cui membra humana comeden da apposuerat, in lupum conuersum, poetæ fabulantur. Is ante Aeneam Oenotrios in agrum Romanum deduxit, ut Iustinianus narrat: [d] eius prouinciæ insignes vrbes erant Lystra, & Derbe, in quibus D. Paulus versatus est, [e] & Iconium [f] metropolis, vbi Præses & Dux limitaneus ius dicebant, sed ibi Præses tâ tum ciuilia tractabat, & si postea imperante Iustiniano is inter Consulares est connumeratus. [g] Militum Dux crimina cognoscebat. Iustinianus verò duos eos magistratus in unum contraxit, & pro his Prætorem Iustinianum virum spectabilem constituit, qui tâm populo quâm militibus præesset. [h] Veteres enim militum magistratus Prætores nominabât. [i] Fasces ante cum securi argento celata præmittebat, & apud se ad tribunal retinebat. Argentato etiam curru utebatur, quæ eius erant insignia; pro annona & capite siue alimentis & equorum pabulis aureos 300. percipiebat, eius assessor 72. officiû libras duas auri, ideſt nostros aureos 220. [k] Pro codicillis iussus est soluere quantum consulares, ideſt tribus charularijs sacri cubiculi solidos octo. Primicerio notariorum, & Laterculensibus 24. eius adiutori 3. Officio Præfectorum, cui parebat, solidos 40. [l] Prius soluebat quantum alij Præsides. Appellationis causas in sua prouincia à Principe, uel alio delegatas, nisi quingentos aureos excederent, ipse cognoscebat, nec ad delegantem deuoluebantur, ne dispendiû in re parua litigantes sentirent; [m] In primis mœnia, & publica opera, aquæductus, pontes, vias, & similia, curare debebat. [n] Eius officium erat centum apparitorum, in quo eminebat Princeps Corniculârius, cæterique primates. [o] Iconi, quæ prouinciæ erat metropolis, hic Prætor residebat.

DE PRÆSIDIBVS PISIDIÆ, Phrygiæ Pacatianæ, & Salutaris. Cap. CXXV.

p Nouel. 10.c.4.
q Nouel.24.

r §. 4. Nouel.24.

INTER Lycaoniam ab Ortu, & Pamphyliam ab Occasu est Pisidia; Isauriam habet à Meridie, Galatiam à Septentrione. huius Præses cum Duce militibus imperante continuas rixas exercens vilescebat. [p] Quare Iustinianus eum [q] de Præside Prætorem fecit, & ciuilem militaremq; administrationem illi cõmisit, & centum apparitores ex publico seu fisco alêdos dedit. In primis uero mandauit, vt prouinciam delinquentibus purgaret, item annonam, publicaq; opera curaret. Inter spectabiles censebatur, & Prætor Iustinianus nominabatur.

Insignia habebat argentatum currum, & fasces cũ securibus argento celatis. [r] Causas appellationum intra 100. aureos in sua prouincia, etiam à Principe delegatas cognoscebat; quemadmodum Prætor Lycaoniæ. pro annonis & capitibus solidos 300. percipiebat. Assessor 72. Officium libras auri duas, seu nostros aureos 220. pro codicillis soluebat chartularijs sacri cubiculi solidos 9. Primicerio Notariorum, & Laterculensibus 24. eius adiutori tres. Officio Præfecti Prætorio 40. Illi præter codicillos insignia magistratus cõtinentes, mandata Principis ex sacro latere culo tradi iubentur, [s] Appellatur ab hoc, quemadmodum ab alijs spectabilibus. [t] Phrygia Asiæ minoris regio, quam Suidas Achilium credit nominatam, in maiorem & minorem à Xenophonte, Ptolemæo, & Strabone diuidirur, qui minorem Epictetũ, & Hellespontiacum uocat, Hellesponto etiam à Diodoro [u] attribuitur; eadem Troas dicitur. Maior ab Aristide superior, à Strabone Paroria appellatur, quæ olympo & Hellesponto adiacet: in ea Colossæ, vnde Colossenses, ad quos D. Paulus scribit. Laodiceæ metropolis, & Hierapolis [x] claræ urbes habebantur, quæ Nerone imperante, terremotu periere, [y] sed Laodicea à locupletibus ciuibus est restituta. Minor Phrygia postea Pacatiana fortè, ab Ouinio Pacatiano est dicta, qui sub Constantino P.P. Orientis, in ea dim re sedit, ac Consul & P. V. fuit. [z] Ab Oriente habet Cappadociam, ab occasu Phrygiam maiorem, seu Salutarem vocatam; à Septentrione Galatiam; Ab Austro lydiam. Olim singulæ singulos habuere Præsides, postea Asianæ Vicarius hanc prouinciam, ut Præses administrauit. [a] Iustinianus uero sublato Vicario Phrygiæ Pacatianæ Comitem præfecit, qui nul li alij Asianæ Præsidi imperabat, illi tamen totum, quod pro utroque magistratu Vicarius habebat, cũ vtriuiq; officij cohortibus salarium reliquit. [b] Is om nia Comitum insignia gestans, curru & ipse argentato uehebatur, aureoq; torque ornatus, fasces cum argentatis securibus præmittebat. Soluebat pro codicillis promotionis quantum Consulares. [c] Prior præses officium habebat, ut alij prouinciarum Rectores.

Maior Phrygia, quæ ad ôram Aeggi maris, prope Hellespontum, ubi Troas, seu minor Phrygia extenditur, Caico flumine interfecatur, à Galatia fero fluuio disterminatur, inquit D. Hieronymus; [d] Salutaris ob plurimos ibi à Michaele Archangelo sanitati restitutos est uocata. Nicephorus, [e] Memoriæ, inquit, proditum est, Argonautas Græcorum, cum ad eum quoque locum peruenissent prædari, atq; diripere regionem eam cœpisse, & ab Amyco, qui tum ibi rerum potiebatur, in fugam uersos, & palantes in quendam nemorosum, & incultum propter densitatem arborum locum profugisse, ibiq; eis lacitantibus virtutem cœlitus aduenisse, viri specie, alas uelut Aquilæ in humeris habentem, uictoriamq; aduersus Amycum Oraculo denunciasse, illos porrò id secutos cum illo conflixisse, & victoriam reportasse, & ipsum vna cum copijs suis concidisse, atque ut gratiam visioni ei referrent, fanum illi & statuam, ea, quæ illis apparuerat forma, in loco eo excitasse, nomenque ei regioni Softenium indidisse, quòd scilicet robore ibi accepto salui euasissent. Eam statuam laudatissimus princeps Cõstantinus, cum in eam oram necessaria de causa diuerrens tidisset, familiaribus comitibusque suis rem talem expoſuit, regionemque eam cum stupore admiratus ibi manſit: Somni porro capiendi tempore assistens illi uisio statuæ eius similitudine; Ego, inquit, Michael Archidux Domini Sabaoth virtutum, Christianorum fidei tutor, qui tibi contra impios tyrannos belligeranti auxiliaria arma contuli: Itaque ex somno excitatus regionem illam pulcherrimè excoluit, & ara imperiali, magnificaque manu, & liberalitate in parte Orientali constituta, celeberrimum id templũ cunibus simul, & aduenis reddidit: Maximè tamen eam sacram ædem illustrauit Archangelus: Nullus enim grauì quopiam casu, aut ineluctabili periculo, aut ægritudine incognita, morbo denique incurabili circumuenitur, qui ibi Deum orans imploraverit non facilè opem, & auxilium inuenerit. Et certo satis creditur D. Michaelem Archãgelum apparere ibi solitum, saluiferum eum efficere locum, cuius rei gratia ab antiquis etiam Michaelium est uocatus. Eadem Nicephorus, alibi repetit. Alia mira de aquis salubribus ope D. Michaelis factis recitat Simeon Metaphrastes, qui precibus D. Albertij aquas etiam in Phrygia minore scaturisse scribit. Pyrea

s §.pen. & ult.d. Nouel.24.
t d. §.pen. & ult. Nouel.24. & Ioſ. cipimus. C. de ap pellatio.
u lib.28.
x de quib. in 2. 4.ad Colossenses. y Euseb.in Chronicis. Tacit.14.
z l.4.C.Theo.de sponsali. l. 2. C. Theo. de aduoca. fisc.
a Nouel.8. c.1.
b §.illud tamen. Nouel.8. Nouel. 20.c.6.
c d.Nouell. 8. in Notitia. in prin.
d in act. apostol.
e lib.7. c.58.
f lib.8.c.4.

a lib. tripart. 2. cap.19.

b Aeneas Sylui de Asia minore.

c in Notitia Nouel.8.

d l.cum appellatio. C.de appel.

bit. Pyrea ciuitas in Phrygia ad mare sita, ob aquarũ calidarum ibi scaturientium salubritatem, Sotoropolis, ideſt saluturis ciuitas est appellata, à qua prouinciæ nomen inditum, & ibi Constantino Magno uenum datum Zonaras scribit. Alios, qui hoc in loco curati sunt, recenset Sozomenus. [a] In Phrygia Docimia vicus est, vnde Docimus lapis, alias Symandius effoditur, ex quo integræ columnæ uarietate alabastro persimiles fiebant. [b]

Præfidem Notitiæ tempore Phrygia salutaris habebat. Iustinianus verò illum inter Consulares recenſer, quem pro codicillis magistratus tantum soluere uoluit, quantum alij consulares. [c] Ab eo ad Præfectum urbi Constantinopolitanæ appellabatur. [d] Hæc de Asianæ diœcesi dicta sufficiant: Nunc ad Ponticam ueniamus,

DE VICARIO PONTICAE, & eius insignibus. Cap. CXXVI.

e lib.10.c.4.

VARTA Orientis diœcesis Põtica fuit, cuius Vicarius XI. prouincijs præerat, duabus consularibus Galatiæ, & Bithyniæ, & IX. præsidalibus, Honoriadi, Cappadociæ primæ, Cappadociæ secundæ, Hellenoponto, Ponto Polemoniaco, Armeniæ primæ, Armeniæ secundæ, & Galatiæ salutari, & Paphlagoniæ, quòd & Tripart. [e] refert. Pontum Pompeius in prouinciæ formam redegit; sed eam Cæsar Mithridati Pergameno concesſit: deinde ad Polemonem peruenit, quo extincto, cum Pythodoris eius uxor nomine duorum filiorum illud regnum administraret, à Nerone imperio Romano est adiectum, concedente Rege Polemone, inquit Eutropius; quòd de filio dictum puto. Idem Eusebius refert, & Tranquill. Ponti, ait, regnum concedente Polemone, in prouinciæ formam redegit: Sed Sext. Aurelius, Regia stirpe deficiente, Neronis tempore, inquit, Pontus prouincia facta est: Tota ea regio à Bosphoro Thracio usque ad Colchidem, & Orientem uersus, & Armeniam, Pontus dicebatur, Paphlagoniamq;, Galatiam, & Cappadociam continebat: Sed propriè à Bosphoro Thracio, vsque ad Bithyniam & Sangariũ fluuium perueniebat; vnde duplex Pontus fuit; [f] sed vsque ad Euphratem tota diœcesis Pontica uocabatur. [g] Theodosius imperium adeptus Pontum in VIII. regiones diuisam uni Vicario commisit, videlicet Pontum Polemoniacum, Amasiam, Honoriadem, Bithyniam, Paphlagoniam, Armenias duas, & Cappadociam, quemadmodum Stephanus & Volaterranus [h] scribunt. Huic tractui Præfectus sepe Vicarius Ponticæ dicitur, [i] quandoque Comes diœceseos Ponticæ, [k] Marcellinus [l] refert Constantium in honorem uxoris Eusebiæ, hunc Vicarium pietatis cognominal se, qui Præses etiam Galatiæ primæ erat; [m] duplex officium & salarium, alterum tanquam Vicarius, alterum tanquam Consularis habebat. Iustinianus uero abolito Vicario, pro Præside primæ Galatiæ Comitem dedit, quem etiam militibus præfecit, [n] pristinoque illi utriusque magistratus stipendio relicto, duorum officiorum cohortes in unum contraxit: cũ uero is tollendis latronibus non sufficeret; Vicarium rursus restituit, [o] quem etiam militibus, & uniuersę regionis Præsidibus præesse iussit, & Magistri officiorum in Ponticę fabricis, & Comitis patrimonij, in prędijs Principis, quę plurima ibi erant, locum tenere uoluit, & Phylarcho prouincię sacerdoti, alijsque omnibus imperare. Denique in Pontica causas delegatas, & appellatione suspẽsas, quæ 500. aureos non excedebant, ad eum remota appellatione deuolui, & ipsum, in qua uelit prouinciæ parte morari, & à Bithynia usque ad Armeniam, Trapezuntum, & fines Persarum delinquentes punire iussit. Septuaginta in eius officio Vicarianos apparitores à Principe codicillis in sermo epistolarum probandos constituit, [p] quod & in alijs maiorum magistratuum officijs obseruabatur. Mulos eidem, tanquam circumire coacto ex publico dedit, assessoremque & prœconem addidit, ac quatuor lampades seu candelas iumptu Principis ardentes concesſit, eas illis similes esse puto, quas ad dextram, & sinistram libri mandatorũ, in Prælectorum insignibus prælucere uidimus. Responsales quoque Magistrorum præsentalium, apud eum esse iussit, qui illorum nomine militum palatinorum causas iudicabant. Græci apocrisarios nominant. [q] Galatię uero suus Præses est restitutus.

f Nouell.29.c.2. in fi. l. ultt. adfi. C. de diu. offic. Nouel.27.in pri. g l.5.C.de tẽpo. appellat. l. antep. C. de Numera. l. 2. C. de militar. vest. l. 12. C. vt nemo ad suum patroc
h lib.10. Geogra phiæ.
i in l. fi. §. pen. C. de diuers. offic. & in l.10.C. Theo. d hæret. l. 7. C. Th. de desert. l. 12. C. Theo. de exac.
k l. vnic. C. de comit. & tribun. scholar.
l lib.17.
m §.3. Nouel.8, n §. hoc autẽ ipsum. Nouel. 8. & Nouel.27.
o Edicto 8. d Põtici tractus Vicario.
p l.ult. C. de diuers. offic.
q in Nouell. 25. cap.1. ad fin.

NOTI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

NOTITIA.

VICARIVS DIOECESEOS PONTICAE

Cum Insignibus.

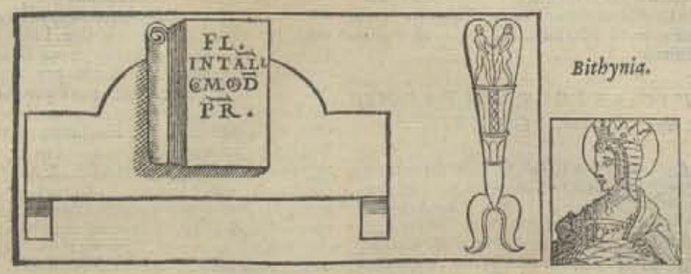

Bithynia.

Galatia *Paphlagonia* *Honorias* *Galatia salutaris* *Cappadocia prima*

Cappadocia secũda *Hellenopontus* *Pontus Polemoniacus* *Armenia prima* *Armenia secũda*

NOTITIA.

Sub disposition viri Spectabilis Vicarij Diœceseos Ponticæ, Prouinciæ infrascriptæ.

BITHYNIA.
GALATIA.
PAPHLAGONIA.
HONORIAS.
GALATIA *salutaris.*
CAPPADOCIA *prima.*
CAPPADOCIA *secunda.*
HELLENOPONTVS.
PONTVS *polemoniacus.*
ARMENIA *prima.*
ARMENIA *secunda.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de schola Agentium in rebus duodenariam, qui adorata clementia principali, cùm insignibus exit transacto biennio.*
Cornicularium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Ab actis.
Numerarios.
Curam Epistolarium.
Exceptores, & cæteros officiales.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA Vicarij Ponticæ sunt, duo Principes in summo aureę pilę, quisq; in sua cella, ideſt proprio imperio, dextras coniungentes, ac codicilli, liberque uiridi corio tectus, rubroque ac surrecto tapeto inhęrens, cum notis, quas in Vicario Asianę manuscripti ostendunt, in quibus huius Vicarij codex auro tectus spectatur. Notę in impresso ita se habent FL. IN TALL. COM. ORD. PR. quas

quas per errorem in alijs Vicarijs sicut, & codicillos omissas fuisse arbitror: Infra XI. mulierum uiuntur effigies, eodem habitu ornatuque, quo alias sub Vicario Asianæ descripsimus, quæ XI. prouincias huic Vicario parentes denotant: Sola Cappadocia prima uiridem togam sinistro humero connexam gerit; Armenia prima uelatum caput habet; Reliquæ præter Galatiam, & Hellenopontum pallio carent: Manuscripti omnes eodem habitu referunt, quo alias sub Vicario Asianæ repræsentarunt, aliquas scilicet cũ pallio cœruleo, alias albo uel aureo, sparsisque in humeros capillis. In Madrociano uala aurea in manibus tecta renent, in quibus intus aurum contineri significatur. Hic Officium habebat, ut alij Vicarii, caret his, qui erant ab actis, & Singularijs.

Soluebant Pontici pro singulis triginta ingeribus agri, solidum nomine singulæ chlamydis militibus dandæ. [a] Rectores Ponticæ diœceseos sunt sequentes.

a l.5. & 3. C. de milit. uest.

DE CONSVLARIBVS Galatiæ, & Bithyniæ. Cap. CXXVII.

CONSVLARIVM prouincia rum, quæ duæ Vicario Ponticæ subeuant, prima fuit Galatia, a Gallis dicta, qui olim in auxilio a Rege Bithyniæ uocati, in Asiam traiecerunt, & victoria potiti, regnum cum eo diuiserunt, sicque Græcis admixti, primo Gallogręci, postea Galatæ sunt appellati, [b] Sext. Ruffus: Gallogræciam, inquit, id est, Galatiam. (sunt enim, vt nomen resonat ex Gallis Galatæ) quòd Antiocho contra Romanos auxilium præbuissent, missimus, Cn. Manlius: (ita enim ex Liuio Floro, & Appiano, legendum est, non Mummius,) proconsul Galatas profectus est, & confugientes partim in Olympũ, partim in Ancyram (ita legendum pro Megaram) de arduis eos in plana detrusit, & uictos in perpetuam pacem redegit. Postea Galatiam Diotarus Tetrarches, nobis permittentibus tenuit. ad extremum sub Octauiano Cæsare Galatia in formam prouinciæ redacta est: Eam primus M. Lollius Paulinus administrauit: Hactenus Ruffus. [c] Ad hunc exta: Horatij epistola. Hæc prouincia ab ortu Cappadociam; ab occasu Sangarim fluuium, & Bithyniam: a Meridie Pamphyliam, a Septentrione Pontum habet. Gomoritas a Gomor prius dictos, auctor est Iosephus. [d] Cæterum Theodosius duas Galatias fecit, primam & secundam salutarem dictam, vt auctor est Stephanus de vrbibus & Volaterranus. Prima consularem habebat, secunda Præsidem, quod confirmat Notitia. [e] Sed primam Vicarius postea administrauit, quem Iustinianus depositum, vt dixi, restituit. [f] Huius metropolis Ancyra fuit. Synodo ibi habita celebris, quæ ab anchoris nauibus ereptis nomen habuit, inquit Apollonius. Comes Galatiæ primæ pro codicillis magistratus soluebat, quantum maiores Rectores prouinciarum. Præses autem secundæ Galatiæ, quantum alij Præsides.

b D. Hieronym. in est. 2 post. ad eos apost. Paulus scribit, Iornandes & alij.

c & Dion. lib. 54. & Eutrop.

d lib. 1. antiq. iudaica.

e Nouell. 8.
f Nouell. 8. & c. dict. 8.

Bithynia ab Oriente Sangari fluuio, a Galatia diuiditur ab occasu, & Septentrione Ponto: a Meridie Epicteto, & Asia minore a Proconsule recta. Hæc prius Bebricia deinde Mygdonia, postremo a Rege eius nominis Bithynia est uocata. [g] Herodotus, & Strabo a Thracibus Bithynijs, dictam uolunt: cuius Rex Nicomedes Philopater liberis carens, Augusto imperante, eam prouinciam populo Romano testamento reliquit, [h] quæ postea cum Ponti parte, in qua Mithridates regnauerat, una prouincia facta est, & tota Bithyniæ nomine appellata. eius metropolis Nicœa, uel ut Leo Imp. uult, Nicomedia fuit. primo proconsularis in eo gradu diu mansit. Neronem imperante, C. Petronius eam Proconsul rexit, [i] sub Hadriano Seuerus, qui postea imperauit, [k] sub Traiano Seruilius Caluus, Iulius Bassus, Velius Paulus & Cœlius clemens, [l] quibus Plinius iunior, [m] extra ordinem successit. [n] Post Traianum M. Antoninus, quem plurium prouinciarum formam mutasse Capitolinus scribit, Lollianum Auitum Bithyniæ Præsidem fecit, [o] virum consularem, & patris Aelij Pertinacis patronum; Sed Maximus, qui cum Balbino imperauit, ibi Proconsul fuit. [p] Demum Bithynia cum Galatia consularis facta, in eo statu usq; ad Iustinianum permansit. [q] ab eius Rectore ad Constantinopoli Præfectum appellabatur, [r] quod Constantius militibus, cum illi urbi Præfectum iuderet. Hic Consularis pro codicillis magistratus, quantum alij Consulares soluebat. [s] Ad Bithynos extat Constantini rescriptum. [t] Nunc ad Præsides Ponticæ diœceseos est uenicndum.

g D. Hieronym. de locis hebraicis, i est. apostol. & solinus.

h Dion. Iornandes, Ruffus, Liuius, lib. 95. Appianus in Mithridatico.

i Tacit. lib. 16.

k Dion. in Seuero.
l Plin. epistol. 11. & 15. & 18. ad Traianum.
m Epist. 7. ad Traianum.
n Epist. 56. ad Traianum.
o l. 1. §. 1. ff. de decurio.
p Capitolin. in Maximo.
q Nouel. 8. I Nouitia.
r l. cũ appellatio. & C. de appellatio.
s d. Nouell. 8. in Notitia.
t in l. 1. C. de mutilegul.

DE PRAESIDIBVS HONORIADIS, seu Paphlagoniæ. Cap. CXXVIII.

PAPHLAGONIA Haly ab ortu, ab occasu Billæo fluuijs clauditur: Pylemeniam prius dictam fuisse scribit Plinius, [u] postea Plinius Aegyptius eam in a filiquibus filium Paphlagonem reliquit, a quo Paphlagonia regio est cognominata. ut Stephanus & Constantinus Porphyrogennata referunt. Sex habet urbes, Gangram, metropolim, Amastram, Sorã, Dadubram, Ionopolim, & Pampeiopolim. Genus, inquit Constantinus Porphyrogenneta, stolidissima, & contemptissima impudentia, & nequitia famosa, cuius in catalogo nauium Homerus meminit, & inde mulas prouenisse dicit. Philomenes eius Rex amicus populi Rom. inquit Ruffus, eam tenuit; ixpea Mithridate pulsus regno, a nobis est restitutus, quo mortuo prouincia eius Paphlagonibus imposita est: Romanos enim testamento hæredes reliquit. Hæc ille. Cum uero posteriori ætate Paphlagonia imbibus esset destituta, Ponto adscripta, proprium Præsidem habere desiit, eiusque partem in Honorij filij honorem Honoriadem Theodosius uocauit; Ea regio ad oram Ponti Euxini exposita, ab ortu habet Amasiam, ab occasu Pontum: a Meridie Bithyniam. Illius sex erãt urbes, Prusias, Cratia, Adrianopolis, Tios, Claudiopolis, & Heraclea; sed hæ duæ cum Prusia Bithyniæ ademptæ Honoriadi sunt attributæ, cuius claudiopolis facta est metropolis, Paphlagoniæ uerò cũ Ponto aliæ VI. remanserunt, Germanocopolis, Gangra, Pompeiopolis, Dadybrus, Tumulus Amastridis, Ionopolis: & hæc prouincia a Correctore regebatur, Itaque duo tantum in Orientis imperio erant Correctores, alter Augustanicæ in Aegypto, alter Paphlagoniæ Ponticæ in Asia. Honorias a Præside administrabatur. [x] Verum Iustinianus antiquato Honoriadis nomine, uniuersam eam regionem, ut prius Paphlagoniam esse uoluit, [y] siquidem magna olim ea gens fuerat, quæ Venetos, & Aquileiam Italiæ urbem quondam maximam condiderat, eique Præfore Iustinianum præfecit, qui XII. urbes prædictas regerer, manentibus metropolitis, qui prius fuerant: Centum illi parebant apparitores, sub Principe, Cornicu lario, & cæteris officij primatibus. Ipse pro annonis percipiebat aureos 525. qui efficiũt plus mille nostrorum aureorum, assessor aureos 72. apparitores uero 447. & tertiam aurei partem, qui a P. P. Orientis soluebatur. Spectabilis erat, & militibus in sua prouincia degentibus, ut alij prætores, imperabat. Cognoscebat causas appellationum in Paphlagonia delegatas, quæ aureos 500. non excedebant. Ab eo uero ad P. P. & Quæstorem palatij appellabatur, quemadmodum ab alijs spectabilibus. [z] sed antea ab eo ad Præfectum urbis Constantinopolitanę prouocabatur. [a]

u lib. 6. c. 2.

x Nouel. 8. I Nouitia.
y Nouel. 29.

z d. Nouell. 8.
a l. cũ appellat. C. de appellatio.

Pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro codicillis magistratus Honoriadis Præses soluebat, quantum alij Præsides.

DE PRAESIDE CAPPADOCIAE Cap. CXXIX.

CAPPADOCIA ab Oriẽte Armeniæ magnæ finitima est, ab occasu Galatiæ, & parti Pamphyliæ, à Meridie Ciliciæ, a Septentrione habet Pontum Euxinum, nunc mare maius dictum. Olim adeo magna fuit, ut ferme totam Pontum occuparet, Cappadoces olim Leucosyri dicti, nam etsi qui extra Taurũ sunt, Syri uocantur, cum tamen colore sint adusto, ad horũ comparationem Cappadoces leucosyri sunt appellati, ut Strabo scribit. [a] Herodotus & Plutarchus à Syro Apollinis & Sinopes filio eos Syros dictos fuisse tradunt. Ibi Sinope Diogenis Cynici, & Marcionis hæretici patria. Cappadociam uero à flumine inter eam & Galatiam defluente Plinius scribit denominari. Eius magnitudo a Persis originem traxit; nam Cappadocia nomen est Persicum, ut auctor est Constantinus Porphyrogenneta de thematibus, in themate Armeniaco, cum inquit, Artaxerxi Regi, aut nescio an alteri cuidam Leo inter uenandũ occurrisset, eumque equum insidiis, oblato casu Persa quidam in hoc Leonis occurrit, strictoque acinace Regem de ursa periclitantem liberauit, & Leonem interfecit. Hic itaque Persa cum altissimum quendam montem conscendisset, vniuersamque regionem, quoad longissime humani oculi aciem pertingere potest, circumspiciens tam Orientem, & Occidentem, quam meridie, & Septentrionem uersus, omnem eam a Rege dono accepit. Hæc porrò (ait) narrat Polybius, cuius multa sunt deperdita.

a lib. 12.

Cappadociæ metropolis Cæsarea à Tiberio Cæsare, extincto Archelao eius Rege, ita est appellata, [b] Sext. Aurelius, & Iornandes, prius Mazacham dictã, & in honorem Augusti Cæsaream uocatam fuisse scribunt. Quomodo autem in Romanorum potestatem uenerit, historiam ita Tacitus [c] explicat. Rex Archelaus quinquagesimum annum Cappadocia potiebatur, multis Tiberio, quòd eum Rhodi agentem nullo officio coluisset: Necid Archelaus per superbiã omiserat, sed ab infimis Augusti monitus, quia florente C. Cæsare, missoque ad res Orientis intuta Tiberij amicitia credebatur: ut versa Cæsarum fortuna, filium adeptus est, elicia Archelaum litteris matris, quæ non dissimulatis filij offensionibus, clementiam offerebat, si ad precandum ueniret; ille ignarus doli, nec satis intelligere crederetur, tum metuens, in urbem properat, exceptusque immiti a Principe, & mox accusatus in senatum, non ob crimina, quæ fingebantur, sed angore simul tedio senio, & quia Regibus æqua, nedum infima insolita sunt, finem uitæ ipsorte an fato, impleuit. Regnum in prouinciam redactum est. De hoc aliter Dion, [d] Archelaum, inquit, Regem Cappadociæ, cui tratus erat, accersitum, quasi res nouas moliretur, tradidit senatui, ut de eo cognosceret, hominem nõ solum senectute, sed etiam podagræ doloribus confectum, fuisseque Archelaus affectus ultimo supplicio, nisi testis, qui contra ipsum productus fuerat, asseruisset eum dixisse, se Tiberio ostenturum postquam domum redijsset, quales sibi nerui essent. Qua ex re tantus tam magnus excitatus est, propterea, quod ille non solum irate non poterat, sed nec sedere quidem, ut eum Tiberius absolui occidi noluerit. Itaque Archelaus nunc salutis cuasit, qui tamen non multo post mortuus est: post cuius mortem, Cappadocia nemine in potestatem populi Romani, illig; Q. Veranium legatum acceperunt. & quædam ex Regijs tributis diminuta, quo mitius Romanorum Imperium sperareture: Hæc ille. Sext. uero Rufus, Archelaus, inquit, fauente Antonio, Rex factus est, quem sub Augusto, Tiberius oratione defendit, imperio deinde succedens, eundem blande Romam accersitum non remisit, itaque diu detentus, cũ occubuisset, testamento Romanis Cappadociam reliquit, & sic in prouinciæ speciem migrauit, uel, ut alias legimus in prouinciam per Germanicum redegit. His concinnit & Tranquillus; [e] Germanicus, inquit, ad componendum Orientis statum expulsis, cũ Armeniæ Regem deuicisset, & Cappadociam in prouinciæ formam redegisset, annum agens xxxiis 34. diutino morbo Antiochiæ obijt, non sine veneni suspitione. Eutropius, Tacito, & Dione, cõtentit. Prius ex ordine equestri Rectorem habuit, Mox Vespasianus ei consularem dedit: Tranquillus, [f] Cappadociæ, ait, propter assiduos Barbarorum incursus, Legiones addidit, consularemque Rectorem imposuit, pro equite Romano. Hactenus Tranquillus. Sed rursus ad Præsidem redijt; Sub Constantino enim Eutychius Præses Cappadociæ fuisse legitur. [g] Verum pluribus Cappadocijs tactis, Iustiniano imperante, Cappadocia prima Consularem habuit, [h] Valente namque Imperator secta Arriana, in odium D. Basilij, ut eius auctoritatem minueret, & ne uniuersę prouinciæ Archiepiscopi esset, duas fecit Cappadocias, primam seu maiorem, & secundam seu minorem, inquit Stephanus: primæ Cæsarea metropolis est relicta; secundæ Tyana facta, ut auctor est D. Gregorius Nazianzenus. [i] Maior, ait Constantinus Porphyrogenneta, a Cæsarea & Tauro ad Ponticum mare extenditur, quam terminat Haly fluuius ab occasu, Melitene ab Oriente, ut etiam testatur Polybius. Minor Cappadocia finitima Lycaoniæ, Cetraeam usque pertingit, extenditurque ad mitium Bucellariorum. Vltra iora fuit Ciliciæ. Temporibus uero Iustiniani, siue aliorum quorundam Principum Cappadocia in tres partes est secta, Catoniam, quæ a Melitea incipit, & eam, quæ a Tauro monte Taurica appellatur, ac tertio in mediterraneam, quæ Chartianum a Charsio quodam Prætide uocatur, qui bello aduersus Persas prospere gesto celebris regioni nomen dedit. Primę Cappadociæ urbes sunt Cæsarea metropolis, Nyssa, Therina, Rhege podiantus. Secũde, urbes sunt Thyana metropolis, Faustinopolis, Cybistra, Nazianzum, Erusima, Parnatum, Thegedora, Mocilissus, & eorum propugnaculum. Tertię urbes non septem, Amasea, Ibora, Zalichus, Antrapa, Aminsus, Neocæsarea, Synope. Hęc Constantinus, Addit Nicetas. [k] Mosicyssum metropolim, Notitia ferme non nominat, quæ cum non esset ab alijs distincta. Primo, ut dixi, Consularem habuit; alię Præsidem. Verum Iustinianus vniuersę Cappadociæ in pristinum statum restituit, Proconsulem triplici dignitate auctum dedit. Cum enim plurima ibi haberet prædia, quib. prius Comes domus sacrę præerat, Proconsule non minori auctoritate; in duas partes scindebantur ciuitates; alij fiscales, alij liberi uocabantur; quare ad tollendam rixam, abolito Comite, unum Proconsulem Iustinianum nominatum, populo, & militibus, qui ante Comiti parebant, imperare iussit, cui eandem utriusq; officij apparitores, patrimoniumque Principis curandum dedit. Ipse inter Præfectos Prætorianos positus, & curru uectus argenteo, fecurim, fasces, & alia proconsularia insignia præferebat. Pro annonis uiginti libras auri, idest aureorum nostrorum ferme. 2160. percipiebat. Assessor auri libras duas. Officiũ salarium, quod illi antea soluebatur, retinuit. Codicilli huius magistratus gratis expediebantur, quia ex redditibus prædictorum prædiorum, præter uestes, quinquaginta libras auri Augustæ pẽdebat, quę summa facit nostrorum aureorum 5500. Appellationum quoque causas in utraque Cappadocia a Principe, uel alio delegatas, quæ quingentos aureos non excedebant, diffinibat. Ab eo ad P. P. uti erat in Comitatu Principis, sacrique palatij Quæstorem appellabatur; [l] subiacebat tractatoribus, XIII. ciuitatibus primoribus ad exigenda tributa electis, & pro nominatione 50. aureos accipiebant. [m] Strabo memorat,

a Nouell. 30. de Theophil. Cap pado.

b Nouell. 30. de Proconsule Cappadoc.

c in secundo

d lib. 57.

e in Caligula.

f in Vespasiano. c. 8.

g in l. pen. C. de liberali cauſ.

h in Nouel. 8. in Notitia.

i in oratione ij habuit in funere patris, ubi hæc Nicetas.

k in Gregor.

l Nouell. 20. & 30.

m d. Nouel. 30.

n lib. 11.

COMMENTARIVM. 81

memorat, Cappadoces quotannis præter argentum, mille & quingentos equos, mulorum duo millia, ouium quinquaginta millia Persis pendere solitos, & duplum eorum Medos: in Morimena Cappadociæ regione Iouis templum fuit, cuius sacerdos ex sacra regione xv. talenta annua percipiebat, & usque ad mortem sacerdotio fungebatur, diadema gerebat, & primus dignitate post regem erat; vt auctor est Strabo lib. xij. in Cappadocia terni uiri, & quaternæ mulieres pro vna persona, in soluendo censu capitis cõputabantur. [a] Commodo imperante, Claudius Herodianus huic prouinciæ Præfectus, [b] ob vxorem Christianam in reos sæuijt, & morbo pediculari cõsumptus est, ut [c] Tertullianus scribit, qui eum Herminianũ appellat. Possumus, inquit, æquè & eximum quorundam præsidum tibi proponere, qui in fine vitæ suæ recordati sunt deliquisse, q; uexassent Christianos, Claudius Herminianus in Cappadocia: cùm indigne ferens uxorem suam ad hanc sectam transijsse, Christianos crudeliter tractasset: soluseque in Prætorio suo uastatus peste, cùm viuus vermibus ebullisset: Nemo sciat, aiebat, ne gaudeant Christiani. Hæc Tertullianus. Cappadoces ob nequitiam famosi fuere, vnde abijt in prouerbium tria K. K. K. pessima, Cappadocia, cilicia, creta. [d] Cappadocum verò solum à Iustiniano mirificè commendatur. [e]

a l. 10. C. de agricol. & censit.

b de quo in l. quæsitum. ix. §. idem respondit. ff. de fundo instructo.

c ad Scapulam.

d constianti. porphyroge. de Thematibus, in Hiemz. Armeniaco ad fin.

e in Nouel. 30.

DE PRAESIDIBVS PONTI POLEMONIACI, & HELENOPONTI. Cap. CXXX.

PRIVS à Bosphoro ad Sangarim fluuium vna fuit Pontus, postea in duas est diuisa, Polemoniacũ, ac Helonopontum, quæ vix octo vrbes continebat, Amasiam, Iboram, Euchaitam, Zelam, Andrapam, Aegeum ad climacas, ideſt gradus situm, Sinopam & Amisum, postea addita est Leontopolis. Quinque verò in Polemoniaco erant, Neocæsarea, Commana, Trapezus, Cerasus, & Polemonium, quibus addita est Petræorum ciuitas Iustinianea appellata. Item duo castra Pitius, & Sebastopolis præter alia, infrà sub Armeniæ Duce recensita. Vtraque olim ab uno Præside regebatur, [g] postea duplex facta; [h] duos Rectores habuit; [i] Helenopontus Consularem, Polemoniacus Præsidem. [k] Pontus Polemoniacus ab ortu habet Armeniam minorem, à Meridie Cappadociam, à Septentrione Pontum euxinum, per cuius oram vsque ad Paphlagoniam occasum versus extenditur. Pontus Polemoniacus, à Polemonio vrbe à Polemono tyranno condita nuncupabatur, ait Strabo. [l] Hæc sub Nerone, Polemone Ponti Rege mortuo, in Romanorum potestatem venit. [m] Iornandes eam cum Paphlagonia testamento Romanis relictam scribit. Helenopontum verò in Helenæ matris honorem Constantinus appellauit. [n] Hanc C. Plinius consulari potestate rexit, vt testatur inscriptio Mediolani in basilica D. Ambrosij. Verùm Iustinianus vtranq; regionem tenuem, & angustam in unam contraxit. XIII. Vrbibus constantem, & nomine Polemonis abolito, totam prouinciam Helenopontum esse voluit, satius esse existimans, eam ab Helena Christiana & pia fœmina, quàm ab impio tyranno denominari. Cum verò duæ essent metropoles, Amasia, & Neocæsarea, vtranque metropolim permanere voluit, sed vnum vtrique prouinciæ. & militibus Moderatorem Iustinianum dictum, virum spectabilem præfecit; quo nomine suos prouinciarum Præfectos Lacedæmonij nuncupabant, eumque Responsalem habere permisit, qui criminales, ciuilesque causas, nomine Magistrorum militum cognoscebat, minimas gratis, maiores cum moderatis sportulis. Pro annonis 725. solidos percipiebat, assessor 72. apparitores aureos 447. & tertiam partem auret, abolitisque locorum seruatoribus, ipse prouinciam circum ire tenebatur. Causas appellationum in prouincia delegatas, infra aureos 500. audiebat, quemadmodum & alij spectabiles. Ab eo vt ab alijs spectabilibus appellabatur. [o] Inter Consulares à Iustiniano connumeratur, [p] & ideo pro codicillis magistratus, quantum alij consulares soluebat. Verùm Iustinianus recepit Armenijs, & Ponto, his Zetam Magistrum militum præfecit. [q] Terni huius prouinciæ viri, & quaternæ mulieres vnam capitationem pendebant. [r]

f Nouella. 28.

g d. Nouel. 28.

h l. vlt. in fin. C. de diuers. offic.

i Nouella 28.

k d. Nouel.

l lib. 12.

m Tranquill. Eutrop. Sext. Aurelius, Eusebius in Chronicis, vopiscus in Aurelian.

n d. Nouel. 28.

o d. Nouel. 28.

p Nouella 8.

q in l. fin. C. de offic. magistr. militi.

r l. 10. C. de agricol. & censit.

DE PRAESIDIBVS ARMENIARVM. Cap. CXXXI.

DVAS notum est olim Armenias fuisse, maiorem, & minorem; Maior prima dicta, [s] nunc Turcomania vocatur, ac versus Septentrionem Cyro fluuio a Colchide, Albania, & Iberia diuiditur. Ad ortum habet mare Hircanũ, à Meridie Taurum, quo à Mesopotamia secernitur. Ad Occasum ab Armenia minore Euphrate flumine separatur. Minor verò secunda nuncupata [t] ad Meridiem vsque ad Taurum mõtem Ciliciæ extenditur. Ad Occasum, & Septentrionem Cordiseo monte clauditur. Prius L. Lucullus, mox Gn. Pompeius, deinde Augustus, vsque ad Euphratensem eam subegit. [u] Traianus maiorem domuit, & Tygrim Romani & Parthici imperij limitem posuit. [x] Diuque duæ vsque ad Iustinianum sub Præsidibus, & Ducibus stetere Armeniæ. Nam Leo & Zeno Erythrio P.P. scribentes, vtriusque Armeniæ Duces nominant. Armeniæ primæ vrbes erant VII. metropolis Bazanis seu Lentopolis, Theodosiopolis, Satala, Nicopolis, Sebastea, Sebastopolis, & Colonia. est hoc, inquit Constantinus Porphyrogenneta, munitissimum, & præceps castrum, Græci enim κολωνεῖαν. ardua, editissimaque iuga vocant.

Armeniæ secundæ vrbes septem fuere, Metropolis Melitena, Arca, Arabissus, Ariarsathea, Comana altera, seu chrysa, Cucusium, Petræi. Cucusium & Arabyssus nobiles exilio D. Io. Chrysostomi fuere, qui demum Comanæ decedens, ibi sepultus est. [y] Iustinianus verò subactis finitimis Barbaris, magnã, & interiorem Armeniam dictam, nouam prouinciam creauit, [z] quam Zetæ Magistro militum commisit. Magnam, inquit, Armeniam, quæ interior dicebatur, & gentes, Antizenam videlicet, Ingilenam, Astyanenam, Sophenam, Sophonenam, in qua est Martyropolis, Belabitenam, & primam, & secundam Armeniam, & Pontum Polemoniacum tuæ curæ cum suis Ducibus commisimus. Tum [a] magna Armenia, item secunda inter Consulares censebantur, prima inter præsidales. Demum ipse & non Iustinus (vt Eustachius, [b] & Raphael Volaterranus crediderunt) Armenias in quatuor diuisit, in magnam, seu interiorem; item in aliam, quæ antea prima, seu maior dicebatur; & tertiam, quæ prius minor, seu secũda vocabatur, & quartam, quæ prius formam prouinciæ non habebat, sed ex Barbaris cõstabat. [c] Primam cõstituit Heptapolim, ideſt septem vrbium prouinciam, ubi Armenia minor incipit prope Euphratem, cuius metropolis erat, ut dictum est, Bazanis seu Leontopolis, quam à se Iustinianeam uocauit, cui Satalam, Nicopolim, & Coloniam, primæ & maiori Armeniæ ademptas addidit. His præterea ex Ponto Polemoniaco Trapezunte, nunc Terbizundam appellatam adiecit, & Cerasunte, unde primum Lucullus cerasa in Italiam attulit, ut auctores sunt D. Hieronymus, [d] & Plinius. [e] Eide Proconsulem

s in l. vlt. C. de offic. magist. militi.

t in d. l. vlt.

u Sex. Ruffus.

x Dion. Ruff. Eutrop. Oros.

y Nicepho. lib. 14. cap. 37.

z l. vlt. C. de offi. magi. militum.

a in Nouella. 8. in Notitia.

b in Dionysium

c Nouell. 31.

d in epistola. 19

e lib. 15. c. 25.

consulem spectabilem præfecit, ad quem causas appellationum, cuiam secundæ Armeniæ, à Principe vel alijs delegatas deuolui iussit, modò 500. aureos non excederent, aliaque omnia proconsulum insignia tradidit.

Secundam verò Armeniam Pentapolim. i. quinq; tantùm vrbes habentem in Armenia maiore fecit, quæ antea prima dicebatur, cuius metropolis erat Sebastea ideſt Augustarhuic vrbes Sebastopolis, Cõmana ex Polemoniaco Ponto, & Zela ex Heleuopon to, & Brisa sunt adiectæ: eique reliqui Præsidem, qui prius erat.

Tertiam quoque fecit Armeniam, eam, quæ minor & secunda vocabatur, cuius erat metropolis Melitena, vrbs antiqua, Euphrati fluuio propinqua, cui Arca Arabissus, Ariarathea, altera Comana, seu Chrusa, & Cucusum parebant, quæ vrbes sex Hexapolim constituunt. His Comitem Iustinianum præfecit, qui populis militibusque imperabat. Pro annonisque solidos 700. percipiebat. assessor 72. apparitores. 360. Spectabilis erat, ad quem causæ appellationum, ex tertia & quarta Armenia, à quocunque delegatę deuoluebantur modo aureos 500. non excederent, quemadmodum sæpè in alijs spectabilibus est dictũ. Huic Armeniæ Thomas est præfectus, qui prius eam etiam rexerat. Is est Thomas, qui Cos. & Quæstor palatij Principis fuit, vnus ex illis, qui Codicem compilarunt. [a]

a §. 1. C. de nouo Codice faciendo. & §. ad iſtum. C. de Iuſtin. Cod. confirmando.

Quartã prætereà Armeniam constituit, quæ priùs prouincia non erat, sed ex varijs gentibus, & Barbaris constabat, nempè, ex Trophxna, Anzethena, Ophiena, Asteana, & Balabithena, quibus Martyropolitanorum ciuitatem, & Citharizam præsidium addidit, quæ loca sunt vltrà Euphratem, inter Taurum & Antitaurum, anteà à magistratibus Satrapis, seu Phylarchis Saracenorum, inquit Russus, administrata. Hanc ergò prouinciam ordinariam fãctam à Præside regi voluit. Vndè ex quatuor Armenijs duæ erant spectabilium, magna Proconsulis, & tertia quę prius secunda fuerat, Comitis. Duæ aliæ secũdæ quæ prima dicebatur, & quarta ordinariæ. i. sub clarissimis Præsidibus sunt relictæ. hic limitem imperij Romani aduersus Persas erectum Dux cũ magna equitum peditumque manu defendebat. Olim in Armenia secunda terni viri, & quaternæ fœminæ, vnius capitis tributum soluebant. [b] Hæc sunt, quæ ad Ponticam administrationem pertinent. Nunc ad Vicarium Thraciarum est transeundum.

b l. 10. C. de agricol. & cenſit.

DE VICARIO THRACIAE ET eius insignibus. Cap. CXXXII.

VLTIMVS Præfecti Prætorio Orientis vices agens, est dicœceseos Thraciæ Vicarius, quam inter validissimas Europæ gentes in strategeas, ideſt, præfecturas 50. diuisam fuisse Plinius scribit, sed propriè, inquit, Thracia dicitur, quę a septentrione Hemo monte claudiur, ab Oriente propontide, à meridie mari ægęo, ab Occidente Nesso flumine. Gulielmus verò Tyri episcopus tres Thracias ponit, Ptolomęus fermè xiij. eius præfecturas statuit, posteriores Principes sex sub vno Vicario Thraciæ prouincias fecerunt, duas consulares; nempè Europam, & Thraciam, & quatuor Præsidum, Hęmimontis, Rhodopes Mœsiæ secundę seu inferioris, & Scythiæ, quę sub generali nomine Thraciæ continentur. Eam quoque Sext. Russus, & Tripertita [c] in totidem prouincias diuidunt: Europam regionem appellant, in qua est Cõstantinopolis, & eius arces, vel præsidia. Eandem diuisionem Ammianus, [d] sequitur. Sext. Lucullus, ait, omnes Thracias in ditionem redegit, hocque modo Reipublicæ sex prouinciæ sunt quæsitę, inter quas prima, quę ex fronte Illyrijs est connixa, Thracia speciali nomine est vocata, quam Philippopolis, Eumolpiadum, & Beroea, amplę ciuitates exornant: post has Hęmimontus Hadrianopolim habet, quę dicebatur Vscudama, & Anchialon ciuitates magnas. Dein Mysia, vbi Martianopolis est à sorore Traiani Principis ita cognominata, & Dorostorus, Nicopolis, & Odyssus, iuxtaque Scythia, in qua celebriora sunt oppida, Dionysiopolis, & Zami, & Calatis. Europa omnium vltima, præter municipia, vrbibus inter duabus, Ayris, & Perinthus, quam Heracleam posteritas dixit, Rhodope huic annexa Maximianopolim habet, Maroneam, & Aruum post quam conditam, & relictam, Aeneas Italiam, auspiciorũ prosperitate, post diuturnos occupauit errores. Hactenus Marcellinus. His prouincijs vnus præfuit Vicarius, qui sub Valentiniano 11. Filoxenus fuit. [e] Hunnis verò Thracias vastantibus, pro vno, duo minoris Thraciæ Vicarij sunt facti, & vterq; in ciuitate Longi muri degebat, quę maxima à sinu Melanę in propontidem extensa Chersonesum excludebat, Milcia disque opus fuit, & ideò Longimuri Vicarii dicebantur, sed alter populis, vice Præfecti Orientis, alter militibus, loco Magistri militum, ius dicebat. Itaque Iustinianus, [f] in quadam magistratuum notitia de indu stria Vicarium Longimuri reperit; quia duo erant: quod aliqui non intelligentes, & per errorem dupli catum eorum numerum existimantes, vnum deleuerunt: cum verò in Reip. perniciem hi odia inter se exercerent, Iustinianus bono publico cõsulęs, utroque sublato, vnum tantùm utrique Thraciæ præesse voluit, quem Prætorem Iustinianum vocauit, ac militibus, & more veterum Prætorum iuri dicendo præfecit. Hic uir spectabilis codicillos à Principe ut alij spectabiles accipiebat. Responsalem & ipse habebat, ac tributorum exigendorum, militumque in armis exercendorum curam: opera etiam omnia publica, pontes, mœnia, vias, aquæductus, & similia, fisci pecunia farciebat. Delegatas in prouincia appellationũ causas, vt alij Prætores cognoscebat. Pro annonis, & capitatione solidos trecentos percipiebat, si codex non est mendosus: assessor 72. eius centum apparitores libras auri duas, quæ efficiunt fermè 220. nostros aureos; ità ex præcedentibus 8 legendum conijcio. [g] Ipse pro codicillis magistratus tribus chartularijs sacri cubiculi, solidos nouem soluebat. Primicerio clarissimorum Tribunorum, & Lacerulensibus solidos 24. eius adiutori tres, officio Præfectorum Prætorio, pro imperio, quod in ipsum exercebat, & quacunq; alia causa solidos 40. [h] Præter hunc & Ponticæ Vicarium, nullus Iustiniano imperante, in Oriente Vicarius fuisse legitur.

c lib. 10. c. 4.

d lib. 17.

e l. 12. C. Theod. de decurio.

f in Notitia Nouel. 8.

g in Nouella 26.

h Nouella 26. de Prætore Thraciæ.

NOTITIA

NOTITIA

VICARIVS DIOECESEOS THRACIARVM

cum insignibus.

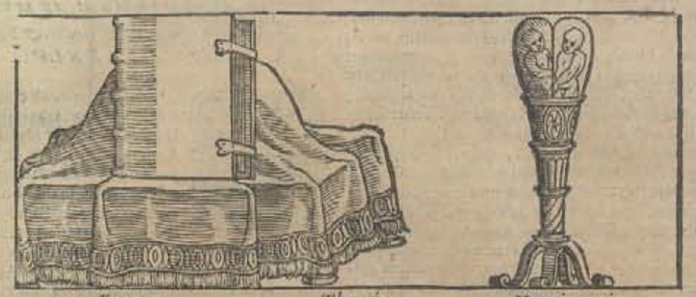

Europa. *Thracia.* *Hæmimontis.*

Rhodopæ. *Mœsiæ secundæ.* *Scythiæ.*

NOTITIA.

Sub disposition viri Spectabilis Vicarij Dioœceseos Thraciarum Prouinciæ infrascriptæ.

EVROPA.
THRACIA.
HAEMIMONTVS.
RHODOPA.
MOESIA SECVNDA.
SCYTHIA.

OFFICIVM *autem habet.*
PRINCIPEM *de schola Agentum in rebus.*
Cornicularium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Abactis.
Numerarios.
Curam epistolarum.
Exceptores, & ceteros Officiales.

INSIGNIA Vicarij Thraciarum erant, abacus alio & iuncto tapete, quod aureus limbus circumibat, instratus, cui liber rubro corio tectus inhærebat, & aurata columella duorum vultus Principum in summo præferens, quemadmodum in alijs Vicarijs est dictum. Infrà sex mulierum imagines, subiectas prouincias referentes, visuntur, eodem habitu & ornatu, qui sub alijs Vicarijs est descriptus. Manuscripti Codices, & ipsi eadem, & codicillos magistratus, librumq; mandatorum cum ijsdem notis, eodemque modo, vt sub alijs Vicarijs repræsentant: vnius verò tantùm Principis vultum auratę pilę prę fixum referunt. In Vesini Codice effigies apparet, qualis Termini depingi solet, quòd fortè immobiles imperij Romani fines esse denotabat.

Officium quoque habebat, quemadmodum alij Vicarij & Proconsules, quod probabatur codicillis à scriniarijs sacrarum epistolarum scriptis, & ab ipso Principe, mox à Vicario subscriptis. [a] Soluebant inter alia tributa Thracès pro singulis viginti iugeribus agri vestem militarem. [b] Postmodum ea diœcesi primò ab Hunnis, postea à Gothis fœdè vastata, tributa remitti oportuit, [c] vt quædam lex Græca ex 57. basilicon. libro desumpta explicat. In Thracia, inquit, tributa fiscalia insolidum non inferantur, Barbarorum incursionibus colonis attritis, nec sufficiente specierum collatione ad alendos milites in ea consistentes.

a l. vlt. C. de dinerſ. offic.

b l. 2. C. de milit. veſte.

c l. pen. græca C. vt nemini liceat in coempt. ſpecier. ſe excuſat.

DE CONSVLARIBVS EVROPAE & Thraciæ. Cap. CXXXIII.

DVAE sub Vicario Thraciæ sunt prouinciæ consulares, Europa, quæ est Constantinopolis regio, & ità vocatur, quòd prima sit eius pars supra Athum fluuium in mare porrecta. Quod verò est citra Athum vsque ad mare Aegeum, propriè Thracia vocatur, vbi erat murus, quem ad excludendum Chersonessum à Gordia ad Pactiam Miltiades duxit, vt auctor est Herodotus, ibique erat vrbs Longus murus dicta. Plinius; [d] Oppida, inquit, Cipsella, Byzante, Macrothycos dictum, quod à Propontide ad Meltam sinum, inter duo maria porrectis muris procurrentè excludit Chersonessum. Hæc ille. De hoc ita Eutropius [e] Anastasius opus planè amplissimum, & cum primis memorabile ædificauit, quod longus murus vocatur: in Thracia loco commodo situm. Abest Constantinopoli summum CCLXXX. stadijs. Mare vtrùque complectitur ad CCCCXX. stadia instar freti cuiusdam, & vrbem fermè insulam pro peninsula efficit, transportatque eos, quibus libitum est nauigare à Ponto ad Propontidem & mare Thracium cũ summa securitate: Barbaros denique, qui ex Ponto Euxino & Cholchide & Meotide palude excursiones faciunt, quique ex locis vltra Caucasum, & qui ex Europa erumpunt, arcet repellitque. idem tradit. Suidas, Zonar. & Nicephorus, [f] erat longitudinis millium passuum quingentorum, & latitudinis pedũ viginti; opus memorabile ex silicibus torrentium extructum inquit Cyrus Manuel, in mẽcoio vtriusq; Romę, vt potius mons, quam murus videretur, quod Barbaros excludebat, à quibus captum & ruptum postmodum Iustinianus restituit, turribusque munuit, inquit, Procopius. [g] Hæ duæ prouinciæ sub Galba à procuratoribus regebantur. Tacitus [h] duæ, inquit, Mauritaniæ, Phrygia, Noricum Thraciæ, & quæ aliæ procuratoribus cohibentur. Hæ postea consulares factæ Vicario paruerunt, sub eo Præsidales sunt sequentes.

d lib. 4. cap. 11.

e lib. 3. cap. 38.

f lib. 16. c. 39.

g in quarto de ædif. Iuſtin. h lib. 27.

DE PRAESIDIBVS HAEMIMONTIS, Rhodopes Mysiæ inferioris, & Scythiæ. Cap. CXXXIV.

ALIAE quatuor sub eodem Vicario prouinciæ erant Præsidum, Hæmi mons, inter Mysiam, vel vt alij vocãt, Mœsiam, & Thraciam posita, ubi Hadrianopolis, Vscudoma, & Anchialon fuit.

Secunda erat Rhodopes, ab eius nominis monte ità appellata, & in mare Aegeum propensa. ab Oriente flumine Nigro continetur; ab Occidente Nesso. Ab hoc etiã Præside, & Hæmimontis, ad Præfectum vrbis Constantinopolis, non Prætorio appellari Constantius iussit. [i]

Tertia à Præsidibus inferior Mysia regebatur. Hęc duplex fuit; [k] superior, quæ Vicario Daciæ, & inferior, quæ Thraciæ subeat, inter Danubium & Hæmi montem, supra Thraciam ad septentrionem. Mœsiã Augustus per L. Pisonem eorum vnum, ad quos Horatius poëticam scripsit, in potestatem redegit, inquit Volaterranus; manuitque sub Romano Imperio, vsque ad Notitiæ tempora. Seuero imperãte Quinium Tertullum Mysiæ inferiori præfuisse Vlpianus scripsit, [l] ad quem etiam eo magistratu fungentẽ, illius Principis rescriptum reperitur. [m] In Mysia vitium incisores grauius, quàm alibi plectuntur, [n] quòd hoc crimen ibi magis frequentaretur, aut propter vini inopiam.

Victima est Scythia, quam alij Scythicam vocant, quæ per oram Ponti Euxini à fluuio Phanysio ad Istrum, septentrionem versus extenditur. Hæc dicta est Scythia, quia Scythæ Aroteres solùm eum tractũ tenuere, vt ait Plinius; [o] Sed cùm Martianus, & Leo hanc partem cum Mysia, Hunnis, & Zabergano eorũ Duci sub tributo concessissent, ibi termini finium Romã imperij sunt positi, [p] quos Dux Scythiæ cum multis militum numeris tuebatur, & alios limites proximos Duces Mœsiæ primæ, & secundæ, defendebant. Alij volunt Mysiam cum Pannonia Ostrogotis, qui Hunnos eiecerãt, à Leone cõcessam, & Theodoricum obsidem acceptũ. [q] Constat tamen Mysiam inferiorem postea Iustiniano parùisse, [r] & à Correctore administratam fuisse.

Quare illi citra Hæmimontem, Thraciam, Romaniam, tanquam ad Romanos pertinentem appellauerunt, quod nomen & hodiè retinet. [s] Mysia inter alia tributa pro singulis 30. iugeribus, & totidem capitibus, quotannis vnam vestẽ militibus pẽdebat. [t] Hæc de quinque Orientis diœcesibus; nunc ad reliquas duas imperij Occidentalis præfectos Illyrici subiecto est veniendum, quæ ex adscripto summario clarius cernentur.

i l. cum appellatio, C. de appellatio.
k l. 3. ff. de offic. assessor. & Proconsul.

l in l. 9. 24. ff. de capitu. & poſtlimi. & in l. 1. §. interdum. ff. ad Senat. conſ. Tertyllia.
m in l. 1. C. de poſtlim. reuerſ. n l. aut facta. §. vlt. ff. de pœn.
o lib. 4. c. 11.
p Iornandes.
q Blond. lib. 2. decad. primæ.
r Nouell. 8. in Notitia, ſeu Aut vt iuſtur. quod præſtatur iuſt.
s Lazius. lib. 1.
t l. 2. C. de milit. veſte.

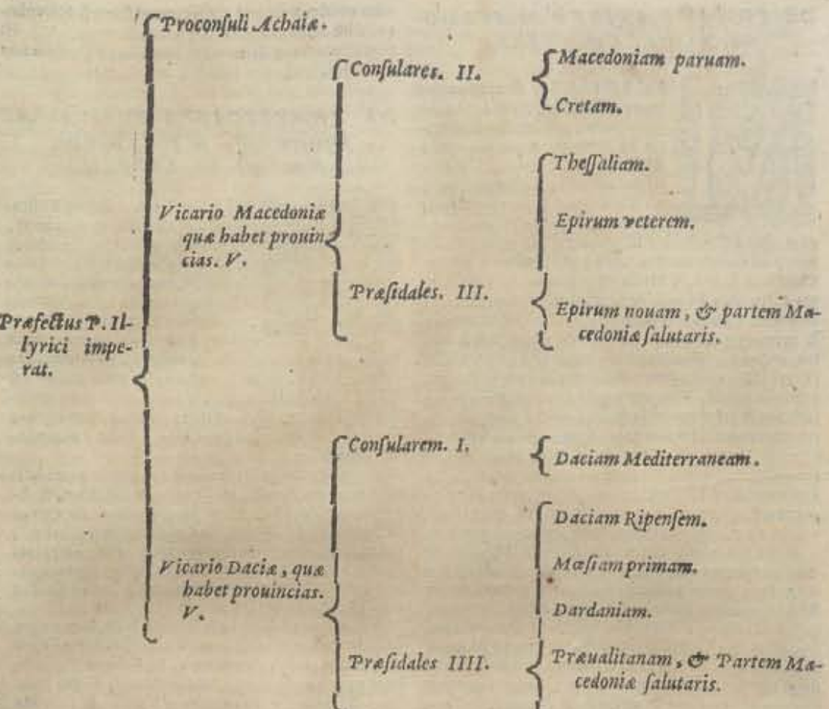

DE VICARIO MACEDONIAE. Cap. CXXXV.

ILLYRICVM in XVII. prouincias a Sext. Ruffo, diuidi diximus, cuius VII. ad Occidentale imperium pertinent, videlicet Noricorum duæ, Pannoniorum duæ Valeria, Suauia, & Dalmatia. Reliquæ X. Orientali relictæ sunt imperio, Mœsia, Daciæ duæ, & Macedonia, & septem continens prouincias Macedoniam, Thessaliam, Achaiam, Epiros duas Prævalitanam, quæ Daciæ est attributa, & Cretam. Præfectus Illyrici, secundo loco inter Illustres, à Notitia collocatur, duos Vicarios, totidem diœceses regentes habebat, quos infra inter spectabiles prosequemur, Macedoniæ scilicet, & Daciæ, quæ sub mulierum imagine à Notitia sui Præfecti insignibus annectuntur, & in indice cum suis prouinciis explicantur: Ceterum omisso Daciæ Vicario, unus Macedoniæ, in indicæ nominatur: Sed nulla eius insignia uel officium ostenditur, qui tamen diu usque ad Zenonem permansisse inuenitur; [a] inter alios sub Valentiniano Felix; [b] sub Gratiano Lucianus, [c] Vicarij Macedoniæ fuisse leguntur. Sed ea regione Notitię tempore à Barbaris deuastata, nudum huius Vicarij nomen sine administratione relinquebatur. Dacia quoque, altera Illyrici diœcesis, Gallieni ignauia amissa, nunquam recepta fuit; ut Capitolinus Eutropiusque referunt, & alia Dacia cis Danubium translata ab Hunnis detinebatur. [d] Macedonia, inquit Sext. Ruffus, ter rebellauit, sub Philippo, sub Perseo, sub Pseudo Philippo. Philippum Flaminius, Perseum Paulus, Pseudo Philippum Metellus, oppressit. Sub eius diœceseos Vicario VI. erant prouinciæ, & pars Macedoniæ salutaris, ex quibus Achaia habebat Proconsulem. Duæ erant consulares Macedonia paruа, & Creta, Reliquæ Præsidum, videlicet, Thessalia, Epirus uetus, Epirus noua, & pars Macedoniæ salutaris. Olim Macedonia ad Thraciam, Dalmatiam, & Mœsiam, extensa, Proconsulem habuit, mox prætoria facta, ut Cicero, [e] & Florus referunt: rursus ad Proconsulem redijt: Imperante enim Hadriano, Iunium Rufinum Proconsulem habuit. [f] & Tacitus & Pompei Sabini Macedoniæ, & Achaiæ Proconsulis meminit; postea mutata prouinciarum forma Vicario paruit, qui à Constantino Comes Macedoniæ uocatur, ita ipse Acatium et regioni Præfectum appellat: [h] Sed plurimum Vicarius nuncupatur. [i] Et quia hæc prouincia erat præcipua, eius exemplum aliæ Illyrici regiones sequebantur. [k] Ferax erat metallorum, Anno enim ab urbe condita 595. in Macedonia metalla instituta fuisse, auctor est Cassiodorus, & eorum iura sæpè meminerunt. [l] Gratiano imperante à Barbaris uexata, & à Theodosio Magno liberata fuit, mox penitus amissa, & ideo nulla huius Vicarij apparent insignia aut officium, quod, Notitiæ tempore à Barbaris hęc regio deuastata, egrè sub Imperio Romano retineretur, ut auctor est Paulus Diaconus. Hic officium habebat, ut alij Vicarij, quod codicillis, à Notarijs sacrarum epistolarum conscriptis, & à Principe, ac denique Vicario subscriptis; approbari oportebat: [m] Huius diœceseos prouinciarum Rectores sequuntur.

a l. vl. §. item ſcrinij ſacrarum epiſtolar. C. de diuerſ. offi.
b l. 5. C. Theod. de iuriſd.
c in l. 6. C. de fetijs.
d Caſſiodor. comes Marcell. Iornandes.

e in l. Piſonem, & in Oratione, de proüin. conſul. l. 3. §. Idẽ Diuus ff. de teſtib.
f in quarto.
h l. 2. C. T. ſi. cenſu uel reliq.
i in l. 1. C. T. de iuriſd. l. 6. C. de feriis.
k in l. id ab una quaque. 12. C. de annon. & tribut.
l ut l. 4. C. de metallis.
m l. ul. C. de diuerſ. offic.

DE CONSVLARIBVS MACEDONIÆ, & Cretæ. Cap. CXXXVI.

MACEDONIA stricte sumpta una ex VII. latioris Macedoniæ prouincijs, ab Oriente Strymone in Aegeum mare fluente, à Thracia diuidebatur. Alij eam usque ad Nessum extendebant; ab Occidente Ionium pelagus habebat, à Meridie Peneum amnem, quo à Thessalia distingnebatur, & montibus ab Epiro ad Calidnum fluuium; à Septentrione monte Orbelo, à Dacia, & Mysia separabatur. In duas partes à Pausania, Plinio, & Strabone diuiditur; superiorem ultra Candauios montes, Liberam nũcuparam: & primam qua Ionium pelagus contingit, unde legitur in numo Macedonum argenteo ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΩΤΗΣ. vbi in prima Macedonia eam monetam percussam fuisse significatur. Altera erat Macedonia inferior & salutaris dicta, de qua infra dicetur. Tiberio imperante à Popeo Sabino Macedonia cum Achaia & Moesia est administrata, ultra annos XVI. [a] proconsularisque fuisse ex marmoribus apparet, posteà consularis est facta, cuius nullibi inter prouinciarum Rectores à Iustiniano fit mentio, quia tũ, ut credo, à Barbaris occupata, Rom. imp. non parebat.

a Tacit. li. 1. & 5.

Nulla huius consularis, aut aliorum Macedoniæ magistratuum conspiciuntur insignia, aut officia. Dubitandum tamen non est id aliorum prouinciarum Rectorum instar fuisse hoc excepto, quod Illyrici magistratuum officia centenos homines continebant. Arcadius A. [b] per Illyricum inquit, in quo plurima ac maxima publicarum necessitatum emolumenta officijs constat præsidalibus expediri, centeni numero singulis iudicibus obsecundent. Publicas autem has necessitates credo fuisse metallorum, quæ ibi erant plurima, [c] & eorum, qui in metalla damnabantur.

b in l. per Illyricum, C. de cohortalib.

c l. 4. C. de metallarijs.

Sub Vicario Macedoniæ sunt & Creta. à Consulari, inclinante iam Imperio, administrata; centum quõdam oppidis insignis, inquit D. Hieronymus, [d] & Poeta, centum vrbes habitant magnas, ditissima regna, famosaque diuitijs, maximè æris, ubi prima huius metalli inuentio, & vtiliras fuit. Olim Cureta à Curetibus, qui primo eam insulam inhabitauerunt, & inde per Syncopen Creta dicta. Secundum Stephanum à Crete Iouis, & Ideæ nymphæ filia; secundum Plinium, à Creta nympha Hesperidis filia, nomen suscepit, Macarin aliqui, ideſt beatam, à cœli temperie appellauerunt. Ab occasu Hadriatico, à Septentrione cretico, à Meridie Punico, ab Ortu Carpathio maribus terminatur, ut auctor est Ptolomæus. Eam Metellus Proconsul cognomento Creticus, in Roma norum potestatem redegit, [e] quam postea Augustus cum Cyrenaica unam prouinciam fecit, & ei Proconsulem dedit, qui diu permansit. Tiberio enim imperãte eius insulæ Proconsul fuit Cæsius Cordus repetundarum & maiestatis accusatus, inquit Tacitus, [f] qui sub Nerone quoque illam à Proconsule rectam fuisse scribit: sub Hadriano Saluius Carus ille Proconsul ius dixit: [g] Sed à posterioribus Principibus à Cyrenaica separata, Consularem habuit. Constantino imperante 36. annis, quibus nunquam in ea insula pluit, incolis destituta fuisse dicitur: postmodum reuertens Hierosolymis Helena Constantini mater, cum eo applicuisset, & loci calamitatem uidisset, precibus pluuiam a Deo impetrauit. Quare ex Aegypto, Syria, Cilicia, & proximis regionibus accolis accitis, insulam habitari fecit, ac Græcis impleuit. [h] Præstantes cotes ibi inueniebantur, quas Imperatores locare consueuerant. [i] Hæc insula à Iustiniano inter magistratus Imperij Orientalis omittitur: [k] unde à Barbaris eam tum detentam fuisse suspicor, vel codex deficit: constat enim eum urbem ibi ædificasse Iustiniam secundam à se uocatam, quam in honorem Theodoræ coniugis eius insulæ indigenæ erexit, ut auctor est Nicephorus (lib. hist. eccles. 16. c. 37. & lib. 17. c. 28.) Hi sunt Macedoniæ diœceseos consulares, sequuntur Præsides.

e Sext. Ruffus, Liuius lib. 98. & seq. Florus li. 3. Plutarc. in Pompeio.

f in terzo.

g l. Diuus. 14. ff. ad Senatusc. Sul. Turpillian.

h cedere.

i l. Cæsar. ff. de publican.

k ut in 8. Nouel. de cohsto.

DE PRAESIDIBVS THESSALIAE vtriusque Epiri, & partis salutaris Macedoniæ. Ca. CXXXVII.

THESSALIA, inquit Eustrathius, [l] est campus maximus, ac undique montibus cinctus, ab Oriente Ossa, & Pelio, ab Occasu Pindo, unde Peneus defluens Orientem uersus eam à Macedonia diuidit: ab Aquilone Olympum; à Meridie Oetam montes habet, omnes coniuncti, & theatri instar inflexi, in cauea. LXXV. urbes claudunt. Plinius auctor est XXIV. nobilissimos amnes hanc regionem interfluere. Pelasgia olim est dicta, inquit Stephanus, & proprium habebat Præsidem, Vicario Macedoniæ subiectum.

l in Homerum.

Epirus secunda Macedoniæ prouincia præsidalis olim regnum Pyrrhi, ab Oriente Thessaliam, & Acheloum fluuium ab Arcto Macedoniam: ab Occasu Ionicum: à Meridie Hadriaticum mare habet, cuius metropolis erat Dyrrachium. Hæc est prima Epirus usque ad montem Dagularium cognominatum, itinere dierum quatuor protenia, ut ait Guiliel mus Tyri Archiepiscopus. [m]

m lib. sacri belli 2. cap. 4.

Alia addita est huic Epirus noua dicta, quam ultrà Acheloum Locros esse arbitror, & Phocenses Orientem uersus; sub Valentiniano. & Valente Zosimus hanc prouinciam Præses administrauit, [n] cui Paulinus successit. [o] Parebat huic Vicario, & pars Macedoniæ salutaris, quam fuisse existimo iuxta Epirum, & Dalmatas, ubi est Apollonia. Hæc regio ob aquarum salubritatem, salutaris est appellata. Torius Macedoniæ salutaris in duas diuisæ, unum Præsidem Notitia ponit, qui pro partibus quas regebat, duobus Macedoniæ, & Daciæ Vicarijs respondebat, & iussa exequebatur. Hi sunt Præsides, qui Vicario Macedoniæ parebant, quorum nulla ut dixi, mentio est apud Iustinianum. [p] Nunc de Vicario Daciæ est dicendum quæ etsi nullibi à Notitia nominetur, neque aliquod eius officium, aut insignia extant quod tum à Barbaris ea regio detineretur, à me tamen pro uirium tenuitate restituetur.

n l. unic. C. de stratorib. l. 2. C. de apparitori b. P. P.

o l. 22. C. T. de epise.

p in Nouel. 8. in Notitia.

DE VICARIO DACIAE, ET Rectoribus, qui sub eo erant. Cap. CXXXVIII.

VETVS D. [illegible] ab hac, de qua [illegible] à Septentrione enim a [illegible] monte Carpato: ab Occasu Sazigibus, & amne Tibisso diuidebatur: à Meridie, & Oriente Danubium habebat: Ea regio nunc Valachia & Transiluania uocatur. eam tres gentes hodie incolunt, ait Aeneas Siluius, (de Europa, ca. 2. in princ.) Teutones, Siculi & Valachi. Hi Flacci prius dicti à Flacco, qui eo colonias deduxit, postea corrupto uocabulo Valachi pro Flaccis nuncupati. Dacos primum ultra Danubiũ per Lẽtulũ Augustus repulit. Traianus uero Decebalo eorũ Rege deuicto, Daciã prouinciã fecit, & in eam colonias iuris Italici deduxit, ab Vlpiano q relatas, apud quẽ mẽdose legitur Indicia pro in dacia. [r] Iulius Cæsar [s] scribit Daciã Romanis, in tributum, aurum & argẽtũ soluisse, quod fodinis abundaret, etsi nondum in prouinciæ formam redacta esset: In circuitu habebat decies centena millia passuum; [t] sub Gallieno Principe amissa, per Aurelianum est recepta, sed destituta, translatisque inde in mediam Mœsiam illius incolis, & Romanorum colonijs, eam regionem Daciam appellauit, quæ duas Mœsias diuidit, & est in dextra Danubio, mare influenti, cum antea fuerit in læua, inquit Paulus Diaconus. Idem affirmat Sext. Ruffus, loquens de Dacia sub Gallieno amissa; Per Aurelianum, ait, translatus ex inde Romanis, duæ Daciæ in Mœsiæ regionibus Dardaniæ factæ sunt. Vopiscus quoque, [a] de Aureliano loquens cum uastatam, inquit, Illyricum, & Mœsiam deperditam uideret, prouinciam trans Danubium Dacicum à Traiano constitutum sublato exercitu, ac prouincialibus reliquit, desperãs eam posse retineri, abductosq; ex ea populos in Mœsia collocauit, appellauitque suam Daciam, quæ nũc duas Mœsias diuidit: Hactenus ille. De hac Dacia intelligit Notitia: prior enim nunquam amplius est recepta, ut etiã Orosius testatur [b] vniuersæ huic diœcesi P. P. Illyrici Vicarius præerat, cuius officium, uel insignia non apparent, nec Iustinianus in Orientalium Præsidum catalogo eius meminit, quod tum ab hostibus hæc regio teneretur. Attila enim Hunnorum Rex, cum fratre Bleda, Martiano & Valentiniano imperantibus totam eam regionem deuastauerat, [c] Leonis tamen tempore in Imperij Romani potestatem redijsse uidetur, nam de eius Ducis officio disponit. [d] Demum Iustinianus populis omnibus eis Danubium Romano adiectis imperio, pristinos magistratus renouauit.

a in Aureliano.

b li. 7. c. 22.

c Paulus Diaconus. li. 15.

d in l. vlt. ad fin. C. de diuers. offi.

Daciæ itaque posteriores diœceseos, in V. prouincias diuidebatur, Duas Dacias, Mediterraneam & Ripensem, Mœsiam primam, Dardaniam, Prævalitanam, & partem Macedoniæ salutaris. Sola Dacia mediterranea erat Consularis, reliquæ Præsidum: Hæc Dacia dicta inferior, Hæmo monti adiacebat, celebrisque aurarijs erat, in quas mittebantur procuratores, aurariarum uocati, non Proconsules, ut aliqui interpretantur. Hi à Decurionibus creabantur, nec prius in patria dignitatem assequi poterant, quam hoc munus impleuissent. [e] Dacia Ripensis ad Danubij ripas sita à Præside regebatur, idque etiam Constantino imperante fuit, qui ad Claudum prouinciæ Daciæ Præsidem scribit. [f] Hunc imperij nouum limitem factum, Dux. IX. cuneis equitum, & aliquot legionibus tuebatur. [g]

e l. 4. C. de metallarijs.

f in l. 2 & 3. C. de in off. testam.

g l. 12. C. Th. de operib. public.

Mysia, uel, ut alij scribunt, Mœsia superior, seu prima, inter Danubium, & montes claudebatur, ideſt ab Occidente, monte Sardonio à Dalmatia diuidebatur: à Meridie, monte Orbelo à Macedonia, ab ortu uero Thraciam, & Hemum montem habebat: Hic præter Præsidem degebat Dux cum octo cuneis equitum, & aliquot legionibus; nunc paret Turcæ, Bosina dicta; Pontanus uult esse partem Hungariæ: Hæc etiam metallorum ferax erat: Moesia uero inferior seu secunda sub Præside, Thracijs erat adiecta. [h]

h l. 2. C. de postlim. reuers. l. 1. 4. interdum. ff. ad S. C. Tertullia. l. apud hostes. ff. de captiuis &.

Dardania alia prouincia Mœsiæ superiori contigua est, [i] ad Meridiem inter Sardonium & Orbelum montes uelut hemicyclo inclusa, nunc Rassia, & Seruia, seu Segorja dicitur, & ipsa hodiè Turcæ subiecta, quæ proprium habebat Præsidem & ipsa metallis fertilis. [k] Erat & sub eodem Vicario Daciæ Præualitanæ Præses, cuius metropolis facta est Iustiniana patria Iustiniani, [l] de qua supra latius dictum fuit. [m] Hi Tribali appellantur, quos Raphael Volaterranus Bulgaros esse existimat & in extrema Mœsia superiore, inter Danubium, & montem Hæmum sitos; Ego populos illis uicinos esse puto.

i l. 4. C. de metallar.

k d. l. 4.

l Nou. 11. & 131. 3. 1. in Græco contextu.

m c. 23. de præf. præto. Illyrici.

Pars quoque Macedoniæ salutaris Vicario Daciæ parebat: Ea Scando monte, propè Dardaniam, uersus Septentrionem claudebatur. Vnus, totius Macedoniæ salutaris in duas diuisæ, Rector in indice Notitiæ inter Præsides nominatur, cum tamen eius prouinciæ pars, Vicario Macedoniæ, pars Vicario Daciæ subesset, unde idem Præses pro una parte uni, pro alia alij paruisse uideatur. Hi sunt sub Daciæ Vicario Præsides, qui officium, & eius insignia, ut alij supra memorati, habebant, etsi eorum aut Vicarij aliud uestigium non extet. Explicitis igitur quæ ad Orientis prouinciarum magistratus pertinent: Nunc ad alios spectabiles, ideſt rei militaris Comites, & Duces limitaneos est ueniendum, qui ut facilius intelligantur, limitum origo, altius est repetenda.

n l. unic. C. de stratorib. l. 2. C. de apparitori b. P. P.

o l. 22. C. T. de epise.

p in Nouel. 8. in Notitia.

q in l. 1. 4. ult. ff de censibus.

r Auctores Dion Sext. Ruffus, Eutropius, & Orosius.

s in 5. de bello ciuili.

t Sext. Ruffus.

DE LIMITANEIS COMITIBVS, & Ducibus. Cap. CXXXIX.

AVGVSTVS rerum potitus, cum prouincias inter se, & populum Romanum diuideret, illi pacatas tradidit: Barbaras uero gentes, & quæ præsidio, militarique cura indigebant, sibi retinuit: Itaque militibus in finibus Rom. imperij locatis, nouem limites a legionibus defendendos constituit. [a] Vnum, in Hispania cum tribus legionibus. Secundum, in Germania inferiore super Rhenum cum quatuor. Tertium in superiore super Danubium, cum alijs quatuor. Quartum in Dalmatia cum duabus. Quintum in Pannonia cum tribus. Sextum in Syria cum quatuor. Septimum in Aegypto cum duabus. Octauum in Aphrica cum una. Nonum in Mœsia super Danubium cum duabus, quæ omnes erant legiones 25.

C. de Comitibus rei militaris. C. de offi. militarium iudicum.

a Dion. li. 55.

Decimum limitem Claudius in Britannia, cum legionibus tribus, addidit. Vndecimum Vespasianus in Cappadocia, cum legionibus duabus. Duodecimum, Traianus in Dacia cum duabus, & decimum tertium in Armenia, & Mesopotamia super Tygrim cum legionibus item duabus. Decimumquartum in Arabia cum legione una: quæ omnes fuere legiones 35. Ceterum nouis hostibus quotidie in orbem Romanum ingruentibus, antiquis limitibus alij quando que additi quidoq; ueteres minuti fuere: Dio enim [b] tredecim limites Alexandro imperante nominat: Notitia, in solo Oriente 25. uidelicet in Aegypto, & Isauria, ubi duo Comites degebant: Item in Libya, Thebaide, Phœnicia, Euphratensi, Palæstina, Osrhoena, Mesopotamia, Arabia, Armenia, Mœsia prima, Mœsia secunda, Scythia, Dacia Ripensi, Moesia prima, quas XIII. Duces cum legionibus quadraginta octo, cuneis equitum 102. alis equorum 105. cohortibus peditum 53. auxilijs militum 32. classibus fluuialibus VI, & una in Ponto Euxino, tuebantur; Aliæ quatuor maritimæ classes species, & annonas transuehebant. Zosimus [p] auctor est Diocletianum extremis in limitibus ubique imperium Romanum, oppidis, castellis, & burgis munisse; omnesque copias militares in his domicilium habuisse, ne barbari eos fines transire possent, Constantinum uero amotis præsidiorum munitionibus, maiorem militum partem à limitibus abstractam, in oppidis præsidio minime egentibus collocasse, qui Theatris & uoluptatibus emolliti, urbes onerabant, quę desertæ manserunt; unde hostes fines denudatos irrupisse. Ceterum post huius Notitiæ tempus, euerso Occidentis imperio: Leo tres Orienti, cum totidem Comitibus, limites addidit, nempe Iamphyliæ, Lycaoniæ, & Pisidiæ, quibus & Pannoniæ Occidentali Ducem adiecit: Itaque tum quinque Orientis Comites sunt facti, & alijs intactis manentibus pro duobus unus Palæstinæ, & Mesopotamiæ Dux creatus. [q] In ijs limitibus munitiones extruebant, quæ castella, aut cliſuræ, seu clausuræ appellabantur. Paulus Orosius, [r] Crebra, inquit, habitacula, per limitem constituta, burgos uulgo uocant, quorum situs, formas, & militum numeros, Magister officiorum, illi curæ præfectus, quotannis

b lib. 55.

p lib. 2.

q l. ult. in fin. C. de diuers. offic.

r li. ul. ca. 38.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Principi insinuare tenebatur. Theodosius A. ad Nomum Magistrum officiorum: [a] Quemadmodum, ait, te militum numerus habeat, castrorumque, ac clausurarum cura procedat, quotannis significare nobis propria suggestione procures.

[a] in l. 4. C. de offic. mag. offic.

Idem in alio rescripto, eodem die, ad eundem misso, fieri iubet. [b] Iustinianus quoque Duci Sardiniæ mandat, ut clausuras, & castra bene muniat. [c] Qui librum de rebus belli cis, post Notitiam locauit, de limitum munitionibus, ita differit; Est inter commoda Reipublicæ, utilis limitum cura ambientium ubiq; latus Imperij, quorum tutelæ, assidua castella melius prospiciens, ita ut millenis interiectis passibus stabili muro, & firmissimis turribus erigantur, quas quidem munitiones possessorum distributa sollicitudo, sine publico sumptu constituat, vigilijs in his & agrarijs exercendis: Hæc ille. Vult igitur ut castella per circuitum mille passibus distantia, rusticorum opera erigantur. Maiores munitiones castra à castris militum: Minores castella nuncupabantur, [d] aut burgi. [e] Vegetius; [f] Castellum, inquit, paruum, quod burgum uocant, inter ciuitatem & pontem conuenit fabricari. Inter castrorum militum, castra & castella appellata esse [g] Vergilius significat.

[b] in l. 6. C. de offic. milit. iudic. [c] in l. 2. C. de offic. PP. Africæ

[d] l. 2. C. de fundis limitrophis.
[e] d. l. 2. 5. in Sardinia. C. de offic. PP. Africæ. l. pen. C. de fundis rei priuatæ.
[f] lib. 4. cap. 10.
[g] in 7. Aeneidos.

Ipse humili designat mœnia fossa
Castrorum in morem pinnis atque aggere cingit.

Hinc hodie plures in Italia pagi burgorum, castrorum & castellorum nomen retinuere, in quibus olim pro Ducibus castrorum Præpositi excubabant, cuiusmodi est castellum Bononiense, & S. Petri in agro Bononiensi; castellum uetus Rangonum in Mutinensi agro. Castellum nouum in Regiensi, & alijs in locis. Burgus nouus in Placentino S. Donnini, Vallis Tarri. Burgus fortis in Mantuano, & plures alij simili nomine appellati. Clausuræ dicebantur ipsæ munitiones, quæ fossis, muris que & aggeribus alitè extructis cingebantur. [h]

[h] d. l. 4. C. de offic. mag. offic. d. l. 2. 5. in Sardinia. C. de offic. P. P. Africæ.

Aliqui has lustrationes appellari crediderunt, ita interpretantes Theodosij rescriptum, [i] quod iubet, Duces militum castrorum, refectionis, lustrationisque curam habere; Sed ego ijs committi puto, ut lustrent, id est castra circumeant. Calsiodorus quoq; [k] & Suidas καστροφυλακὲς, limitum munitiones uocant. Qualia uerò essent hæc castella, aut clausuræ Procopius [l] explicat; Romani, inquit, olim Imperatores, ut Barbaris ultra fluuium Istrum habitantibus, transitum præcluderent, uniuersam ripam huius fluminis propugnaculis uallarunt, non ea quidem ratione extructis, ut ab irruentibus expugnari nequirent, & forent inaccessa: Sed ut ripa fluminis, virorum custodia non uacaret, quod tum satis erat ad deterrendos Barbaros, ut cauerent ab incursu in Romanos. Posteriore seculo Attila cum ingenti exercitu ingressus, nullo fermè labore propugnacula euertit, quæ deinde Iustinianus reparauit; non quidem qualia prius erant, sed ualidissima: Hæc ille. Hæc castra fluminum ripis plerunque imponebantur. Herodianus, [m] Romanorum castra, inquit, imposita fluminum ripis, imperij limites tuentur.

[i] in l. 5. ff. de iure fisci.
K in l. fin. C. de offi. militat. iud.
l ad Fausium.
m in quarta de ædificijs Iustiniani oratione.

In Oriente ultra 300. præsidia fuere: sed q̃ fuerant in Iauria & Libya Notitia prermittit, ꝙ forte ea loca tum ab hostibus essent occupata. Verum in his nõ minus quindenis præsidijs credendum est fuisse. Nulla enim prouincia ferè pauciora habuit.

HÆC AVTEM IN TOTO ORIENTE

Præsidia fuere.

In Aegypto.	31	*Equit.*	1700	*Pedit.*	6500
Isauria.	8			*Pedit.*	2000
Libya.					
Thebaide.	40	*Equit.*	2500	*Pedit.*	13500
Palæstina.	30	*Equit.*	1700	*Pedit.*	6000
Arabia.	21	*Equit.*	1400	*Pedit.*	4000
Phœnicia.	26	*Equit.*	2000	*Pedit.*	4000
Syria & Euphratensi.	18	*Equit.*	1200	*Pedit.*	4000
Osrhoena.	18	*Equit.*	1500	*Pedit.*	2000
Mesopotamia.	15	*Equit.*	1000	*Pedit.*	3000
Armenia.	25	*Equit.*	1200	*Pedit.*	8000
Scythia.	22	*Equit.*	700	*Pedit.*	9000
Moesia secunda.	22	*Equit.*	700	*Pedit.*	8000
					Classis 1.
Moesia prima.	15	*Equites.*	800	*Pedit.*	7000
					Classes 2.
Dacia Ripensi.	23	*Equit.*	900	*Pedit.*	10000
Quæ omnia sunt	314	*Equit.*	16600	*Ped.*	78500

HÆC sunt, quæ præsidia in iure appellantur, [n] in quorum interpretatione Glossa errat. ita etiam D. Hieronymus uocat. [o] Ptolomæus præfecturas, ubi plerunq; legiones statuit. Singuli Comites, aut Duces diuersos prouinciarum limites tuebantur. Singulis verò oppidis unus præficiebatur, Præpositus appellatus. Valentinianus ad Seuerum Magistrum militum, [p] Si P. P. inquit, significauerit ratiocinijs publicis obnoxium, ad præpositoram castri, aut limitũ, (ita lego pro militum) transisse retractus assignetur officio ratiocinij. Et Leo A. ad Ioannem Magistrum officiorum, [q] ait limitaneos, castrorumque præpositos tantummodo ex subliimi cui iudicii sententia cõ ueniri, nec alijs subiacere iudicibus præcipimus. Theodosius ad Salustium Quæstorem, [r] Minoris, inquit,

[n] vt in l. in bello. 5. manumittredo. ff. de captiui. l. non omnes. 1. qui captus. ff. de re milita.
[o] de locis hebraicis.
[p] in l. prima. C. de dinet. offic.
[q] in l. 8. C. eo.
[r] in l. 1. C. de offic. rectot prouin.
[s] in 6. variarum.

quæstor.

inquit, Laterculi curam scias ad tuæ sublimitatis solli citudinem pertinere; si. præfecturæ tribunatus, & præposituræ castrorum. Quare emendandum est Dioclet iani eiscriptum ad Pompeianum P. P. [a] vbi pro proposito legendum est Præpositum. Is Viator vocabatur, cuius vxor nomine Materia adulterij accusata, viri præsentiam tempore ferendę sententię postulabat. Non putauimus, inquit Dioclerianus, præpositum ab excubijs limitis reuocandum. De his Præpositis intelligit Modestinus, [b] qui, inquit, præpositum suum protegere noluerunt, vel deseruerunt: occiso eo, capite puniuntur. Idem & Arrius Menander dicit. [c] Hinc castrorum præposituræ apud Theodosium, [d] & Valentinianum, [e] quæ à minore laterculo ex scrinio memoriæ prodibant. Quare præpositi, & Tribuni Codicillos suæ dignitatis inde accipiebant. [f] Horũ, & Tribunorum munus erat milites in officio continere, vt supra ex Aemilio Macro retuli. [g] Theodosius [h] quoque & Iustinianus [i] magistratibus militaribus mandant vt milites nominatim vocent, inquirant, de ipsorum annonis dispiciant, si quid imiustè egerint, supplicio afficiant. Horum exemplo, qui in aliqua ecclesia clericis præsunt præpositi sunt nominati. [k] Singuli verò Duces vnius prouinciæ limites tuebantur, quo nomine appellabantur olim vniuersi exercitui Præfecti. Vlpianus, [l] Publica, inquit, conuentio est, quæ fit per pacem, quotiens inter se Duces belli quædam pacisciuntur. Idem ait, [m] si Dux cùm exercitui præesset, dimissus erit, notatur. Modestinus; [n] Desertorem inquit, auditum, ad suum Ducem cum elogio præses mittet. Postmodum hoc nomen ad limitum præfectos transijt. Duces enim appellati sunt Mysiæ, vel Galliarum vbi copijs militum præerant, quod etiam Vitellio imperante fuisse inuenio. Tacitus, [o] petuntur, ait, ad supplicium Asiaticus, Flauius, & Ruffinus Duces Galliarum, quòd pro vindice bel lassent. De Ducibus verò limitum ita Lampridius, in Alexandro. Quæ de hostibus capta sunt, limitantes Ducibus, & militibus donauit. Item Tribunis, & Ducibus nisi milites anteire voluit, iussitque, vt ante Tribunum quatuor milites ambularent, antè Ducem sex. Vopiscus, [p] Assidentibus, inquit, Aemilio Saturnino Scythici limitis Duce, Murentio ad Aegyptum destinato, Iulio Triphone Orientalis limitis Duce, Vlpio Crinito Duce Illyriciani limitis, & Thracij, & Fuluio Boio Duce Rhetici limitis. Hactenus ille. Hæ præfecturæ Ducatus appellabantur. Spartianus [q] Commodi Imp. epistolam his verbis recitat. Pescennium fortem virum noui, ei etiam tribunatus duos dedi, Ducatum mox dabo. Capitolinus. [r] Quid, inquit, tantum laboras, cum eius loci iam sis, vt Ducatum possis accipere. Loquitur autem de Maximino, qui Tribunus legionis ab Alexandro factus fuerat. Hos fuisse etiam Nerone imperante Tranquillus insinuat. Priuignum, inquit, Ruffum Crispinum Poppæa natum impuberem adhuc, quia ferebatur, ducatus, & imperia ludere, mergendum mari, dum piscaretur, seruis ipsius demandauit. Vopiscus in Aureliano. Habuit, ait, multos ducatus, multos tribunatus. Hinc Ducianum iudicium, ipsius Ducis sententia vocatur. [s] Itaque Ducum limitaneorum origo vetusta, ab antiquioribus Principibus initium trahit. Hi verò limitum Ducatus à Ptolomæo præfecturæ appellabantur, de quibus intelligit cum prouinciarum præfecturas nominat, vt in Cappadocia, Armenia. & alijs: & ita etiam in iure vocantur. [t]

[a] in l. quamuis. 10. C. ad l. Iul. de adult.
[b] in l. 3. 4. si prædis, & 5. vlt. ff. de re milit.
[c] in l. omne delictum. 6. ff. eod.
[d] in l. 1. C. de offic. Quæstor.
[e] in l. 2. C. de diuers. offic.
[f] l. 1. C. de offic. Quæstor.
[g] in l. officium. 12. 5. vlt. ff. de re militari.
[h] in l. vlt. C. de offic. milit. iud.
[i] in l. 2. 5. hæc autem. C. de offic. P. P. Afric. & Nouell. 31. 4. penul.
[k] c. quamuis. 9. de verb. signif. c. innouamus. 60. distinctione.
[l] in l. 5. ff. de pactis.
[m] in l. 2. in principi. de his, qui not. infam.
[n] in l. 3. in princ. ff. de re militar.
[o] lib. 12.
[p] Aureliano.
[q] in Pescennio.
[r] in Maximino.
[s] in l. penul. C. de appellationib.
[t] in d. l. 1. C. de offi. Quæstor. & lib. 4. c. 1. de vita Constantini.

Comitis verò titulo aliqui Duces à Constantino Magno honestati fuere. Nam vt Eusebius [u] scribit. Comitum, alios in primo ordine collocauit, alios in secundo, alios item in tertio. Atque ista ratione alij propè innumeri clarissimos honores sunt adepti. Nã vt plurimos honoribus afficeret, diuersos dignitatũ gradus excogitauit. Quos igitur ex limitaneis Ducibus, Comites ordinis primi creauit, [x] Comites per prouincias appellat. [y] Eratque hic gradus, ait Cassiodorus, [z] aliquando altior spectabili, sed inferior illustri: & ideo ij vt Ducibus digniores, ante ipsos collocabantur, qui nunc propter temporum abusum postponuntur.

[u] l. vnic. C. ne rei milit. l. 1. & 2. C. de Comitib. rei milit.
[x] l. 3. C. de offic. rector prouin.
[y] in 6. variarum.

Comites verò à Principis Comitatu, à quo prodeunt, sunt nominati, quod ipsum soleant comitari. Lampridius, [a] purgauit & palatium suum, Comitatumque omnem, abiectis ex aulico ministerio cũctis obscœnis, & infamibus, & infrà: dicebat grauem esse prouincialibus Principis Comitatum. Marcellinus, [b] hortatur, vt ad Comitatum dignitate afficiẽdus properaret, item, & ad Comitatum reuersus irati Principis sacramento exutus abijt ad lares, & iterum, ad Comitatum misere legatos. Symmachus ad Theodosium. A. Comitatum, inquit, sacrum vestri numinis adire iussus est: Diocletianus Aurelio Archiatro, [c] cùm te ob medendi curam à Comitatu nostro discedere non posse palam sit, Præf. præt. noster inter eos cognoscet, & sæpè alibi, quorum exemplo Legati à latere nunc summi Pontificis vocantur, sic olim assessores, Præsidum Comites dicebantur. [d] Huius Notitię tempore in Oriente, duo tantùm rei militaris Comites fuere; Aegypti, & Isauriæ. Reliqui Duces sunt dicti, qui erant XIII. Vtrique causas militum cognoscebant, & decidebant, [e] idemque imperium, eandemque per totum prouinciæ limitem, ditionem, quam & Tribuni legionum in milites sibi commissos habebant. Qui si Comitis titulo honestabantur, [f] vice Magistri militum in eos animaduertebant, vt Vegetius [g] de legionis Prefecto loquens tradit. A Ducum sententijs ad magistrum officiorum, & Quæstorem palatij appellabatur. [h] Notitiæ tempore Duces suos milites legebant, quos postea Zeno Iohannis Principis auctoritate creari voluit, [i] Neminem, inquit, in vllo numero equitum, vel peditum, vel in quoliber limite, sine nostri numinis sacra probatoria in posterum fociari concedimus, consuetudine, quę hactenus tenuit, antiquata, quæ magisteriæ potestati, vel Ducibus probatorias militum facere, vel militibus adiungere licentiam tribuebat: vt hi tantùm in numeris, vel limitibus militent, qui à nostra diuinitate probatorias consequuntur. Hactenus ille.

[a] in Alexandro.
[b] lib. 17. & lib. 28.
[c] in l. 2. C. quib. non objici. long. temp. præscr.
[d] l. 4. ff. de offi assess. & alibi.
[e] d. l. pen. C. de appell.
[f] l. 1. de offic. Vicar. l. nemo. C. de assessor. & tit. C. de Comit. rei militar.
[g] lib. 2. cap. 9.
[h] l. pen. C. de sp lat.
[i] l. pen. C. de re militar.

Ducibus, & limitaneis militibus, vt alacrius pugnarent, & quæ tuebantur loca, libentius amarẽt, captos ex hostibus agros, vnde alerentur, primus Alexander Imperator assignauit. Lampridius, quæ de hostibus, inquit, capta sunt, limitaneis Ducibus, & militibus donauit, ita vt eorum essent, si hæredes eorum militassent, ne vnquàm ad priuatos pertinerent, dicens attentius eos militaturos, si etiam sua rura defenderent. Addidit his, & animalia, & seruos, vt possient colere, quod acceperant, ne per inopiam hominum, vel senectutem possidentium desererentur rura vicina Barbariæ, quod turpissimum esse dicebat. Hæc Lampridius. Hoc institutum Theodosius [k] secutus cautit, ne hi agri à priuatis teneri, nevè prescribi possint, vel vllo tributo onerari, qualia sunt hodie feuda. Idem Gratianus, & Theodosius iunior, [l] in fundis per Mesopotamiam, & Osrhoenam, & tractum Orientis, limitaneis militibus assignatis statuere. Itaque hi fundi Limitotrophis ab alendis militibus sunt appellati, aliquando limitanei, tanquàm in limitibus, & finibus imperij siti. [m] Antè Alexandrum verò agri ex hostibus capti sæpè publicabantur, inquit Pomponius, [n] & distrahebantur, quandoque etiam in præmium veteranis adsignabantur, vt in præ dijs in Germania trans Rhenum captis factum fuisse, Paulus Iureconsultus scribit, [o] in quibus quia certi limites siatuebantur, limitati agri appellabantur. [p] Ideo autem ager manucaptus, inquit Florentinus, [q] limitatus fuit, vt sciretur, quid cuique datum esset, quantum venisset, quid in publico relictum. [r] Hi Duces non, vt alij magistratus ad rempus, sed in perpetuum creabantur: Procopius, [s] locum, inquit, nomine Artales muro munitissimo cingens, præsidium inexpugnabile ibi ordinauit, militaresque constituit cohortes, quibus Principem perpetuò futurum definiuit, quę Romani, Ducem latina voce appellant. Sed & prædia illis in limitibus in perpetuum colenda tradita,

[k] in l. fin. C. de limitro.
[l] in l. omnes, & l. nulli. C. de fundo patrimo.
[m] l. fi. C. de fundo limitro. l. 2. 5. pro limitaneis. C. de offi. P. P. Afric.
[n] in l. fi captiuus. ff. de captiu. & postlimin.
[o] in l. Lucius. ff. de cuictione.
[p] in l. agris. ff. de acq. rer. domin. l. 15. 3. & 4. ff. de flumin.
[q] in d. l. in agris.
[r] Augustus Vebius Frontinus de limitibus Alicia. lib. 1. parce. c. 18. lib. prætermiss. in ver. limitati.
[s] lib. 3. de ædif. Iustinia.

eos

eos perpetuos fuisse arguunt. Rufas tunicas, & alia ornamenta à Vopisco [a] descripta gestabant: Cape, ait, tunicas Ducales rufas quatuor, item balteum argenteum, aut inauratem, anulum bigem mem, brachialem torquem, catsidem inauratam, scutum auro illitum, fibulam auream, latum clauum, tunicam purpuream. [b]

a in Aureliano.

b & Pollio in Claudio.

Illis discumbentibus retro consistere equites mos erat, inquit Procopius, [c] nec ullis quam Ducibus secum armatos ducere fas erat. Amplæ ijsdem annonæ dabantur, quæ in epistola Valeriani à Pollione in Claudio referuntur, cui Valerianus iubet tantum dari quantum Ducibus: Huic, inquit, salarium de nostro priuato ærario dabis.

c lib. 2. de bello Vandalico.

Frumenti annuos modios	3000.
Laridi libras	200.
Vini ueteris sextarios	3600.
Olei boni sextarios	150.
Olei secundi sextarios	600.
Salis modios	20.
Cerę pondo	150.
Argenti in opere annua pondo	30.
Philippeos annuos	150.
In strenis	47.
Trientes	160.
Tunicas rufas militares annuas	2.
Sagochlamydes annuas	2.
Fibulas argenteas inauratas	2.
Fibulam Cypriam auream	1.
Baltheum argenteum inauratum	1.
Cassidem inauratam	1.
Scuta chrysographata	2.
Loricam quam refundat	1.
Albam subsericam cum purpura succubitana	1.
Subarmalem tum purpura maura	1.
Ligni quotidiani pondo	100.
Arcessitalium Cypriorum paria	2.
Pellium tentoriorum decurias	30.
Mulos annuos	8.
Equos annuos	3.
Camelos annuos	10.
Mulas annuas	9.
Vestes, seruos, & alia quæ non recenseo.	
Fœni, palea oleris, herbarum, quantum satis est.	

d Sermone 14.

BALTHEO præcipuè sine cingulo Duces conspicui erant, id enim eorum erat, & militum insigne: D. Ambrosius [d] Duces, inquit, & Principes omnes etiã militantes accurate sericis uestibus accincti, operosis cingulis, auro fulgente preciosis ambiunt solito nitidius in conspectu Regis incedere. Hæc ille. Demum Iulianus apostata his quinquaginta libras argenti, seu quaternos aureos pro singula libra addidit; [e] quæ summa 200. solidos colligebat. Sed his Duces non contenti, etiam militum annonas usurpabant. Quare Theodosius iunior earum duodecimam inter ipsos, & præpositos castrorum diuidendam cum abusum tollere non posset illis coactus est relinquere. [f] Ceterum Ducibus pro præfatis annonis annua pecunia est constituta. [g]

e l. secundum, l. & singulis C. T. de cohortal.

f l. ul. C. de offic. milit. ind.

g l. 1. C. de annonis & capitatio.

In prouinciam sibi decretam proficiscentes Duces veredis cursus publici uti poterant. [h] postea eum iter faciebant, suis iumentis utebantur. Iustinianus 190. annonas, & 158. capitationes, idest impensas pro 158. equis, ut Marcellinus interpretatur, singulis quinque Ducibus Africæ assignauit, ac solidos quinque pro singula annona, & quattuor pro capitatione taxauit. [i] colligebat ea summa solidos 1582. monetæ eius temporis, nostræ essent plus minus aurei 2200. pro codicillis magistratus Duces in Larerculo maiore primicerio notariorum soluebant solidos VI. Magistro militum pro insinuandis literis magistratus solidos XII. officio P. P. Africæ ob eandem causam solidos XII. [k] Eodem Iustiniano imperante, duces quoddam uexillum gestabant, quo ab alijs dignoscerentur, Procopius. [l] Aigan inquit, omnium animosissimus inter ordines Ducis ferre signum contueuit, quem bandophorum Romani uocant.

h l. ult. ad fin. C. de diuers. offi.

i l. 3. & hæc Notitia. C. de offic. P. P. Afr.

k l. 1. C. de offic. p. p. Afr. in Notitia.

l lib. 2. de bello Vandali.

Duces spectabiles erant, [m] & licet Iustinianus quandoque eos clarissimos uocet, [n] ipsos dignitate senatoria cumulat, quo & si inferiore titulo magis honestabantur: Comites quoque spectabiles dicebantur, [o] & si aliquanto Ducibus digniores.

m in l. pen. C. de appella. l. ultro. C. de dign. offi. l. 2. & ea uero C. de offic. p. p. Afric.

n in d. l. 2. C. de offi. p. p. Afric.

o l. 1. C. de primi leg. schol. l. final. C. de silentiar. l. 3. C. de offi. magist. offic.

Hi eorumque officia, & castrorum Præpositi, non à Magistris militum, sed officiorum iudicabantur, [p] nisi consuetudo aliter se habuisset, ut in Orientis, Illyrici, Thraciarumque limitibus, ubi sub Magistris militum conueniebantur. [q] At in Occidente Limitanei Duces, Comitesque Magistro militum præsentali paruerunt, quod & in Italia post euersum Occidentis Romanum imperium à Iustiniano recepta, usque ad Longinum Iustini secundi Præfectum est obseruatum. Is Exarchatus sede Rauennæ posita, non prouincijs, ut antea, sed singulis oppidis Duces præfecit, quod per multos annos obtinuit, inquit Blondus, [r] Vnde Narniensis, Spoletanus, atque adeo Romanus, dicti sunt Ducatus. Huius exemplo Longobardi Clephis Regis tyrannidem exosi, eo extincto, triginta Duces creauerunt, qui in singulis urbibus imperabant: Sed & Germani Principes oppidorum, quę in feudum concedebant, comites dixerunt: In limitibus uero constitutos Marchiones. Hæc uox eorum lingua limitum Præfectos significat: march enim ipsi limitem uocant: quibus uero XII. Comitatus subijciebant, Duces appellarunt, ut ex Gregorio Turone, & Aimone colligitur. Itaque minores Ducibus facti sunt Comites, qui prius præcellebãt, Hinc hodierni Duces, & Comites descendunt. At plerisq; in locis hodie singulæ ciuitates suos Duces habuere.

p d. l. ultro, C. de diuers. offi.

q l. ultr. & l. ult. C. de off. Magist. officio.

r li. 2. 1. decad.

Ad Ducem ita Princeps scribebat, EXPERIENTIA TVA, aut LAVDABILITAS. Sic Arcadius & Honorius Aristheum Arabiæ Ducem appellant. [s] uel GRAVITAS VESTRA. [t] Innocentius III. Duci Carinthiæ scribens ait, NOBILITAS TVA. [u] Officiales Comitum & Ducum iudicio Principis creabantur, officij enim codicillos ex scrinio libellorum accipiebant. Hæc exemplaria, & probatoriæ appellabantur, quoniam primo à Principe, deinde Comite aut Duce, cui inseruiebant, subscribebantur, & in officio conseruabantur. [x] Nos de his dicturi Notitiæ ordine obseruato, prius de Comitibus, deinde Ducibus dicemus, in quibus etiam loca præsidiorum quanquam plurimum obscura, pro uiribus explicare conabimur. A Comite igitur Aegypti auspicabimur.

s in l. 57. C. Th. de curs. publ.

t l. 4. C. Th. de cohortalib.

u C. generabili 6 de electio.

x d. l. ul. 5. fin. C. de diuers. offi.

DE COMITE LIMITIS Aegypti. Cap. CXL.

NONDVM inuenis Comitibus in limitibus Aegypti, prius Dux fuit, Vopiscus enim Murentium, ad limitem Aegyptium Ducem a Valeriano destinatum fuisse [y] memorat; nec inter multos Duces, quorum meminit, unquam Comitem nominat. Spartianus quoque sub Galieno Aemilianum Aegypti Ducem fuisse scribit. [z] Pollio Probarum sub Claudio, [a] & Ammianus imperante Constantio Artemium Ducem Aegypti extitisse dicit [b] item Valentinianus Victori Duci Aegypti scribit, [c] cui eodem titulo Pusens præfuit, ut auctor est Marcellin. [d] Verum hic Dux Comitis quidem dignitate est auctus, sed potestate diminutus. Cum enim uniuersis Aegypti militibus præesset, alijs duobus Libyę & Thebaidis Ducibus factis earum ditiones amisit. Id Gratiano imperante factum fuisse videtur, sub quo Romanus Comes Aegypti fuisse inuenitur, [e] et post eum sub Arcadio

y in Aureliano.

z in Aemiliano.

a in Claudio.

b li. 22.

c in l. 9. C. Th. de legat.

d lib. 24.

e in l. 11. C. Th. de pagan.

a l. 3. C. de præroci. nico.

Eadio Heraclion. [a] Duò uero tantum in Oriente Comites rei militaris fuere: alter Aegypti, alter Isauriæ, quod usque ad Notitiæ tempus permansit. Postmodum Leo Imp. tres alios Comites addidit, [b] Pamphyliæ, Lycaoniæ, & Pisidiæ. Cum iam Occidentis imperium cecidisset. Limitis Aegypti comes supra Libyam, ubi est Memphis, & Oasis minor, militum copijs imperabat. Augustus tres legiones ibi, quasque suis locis collocauit: Strabo enim qui tum scripsit, [c] loquens de Aegypto. Sunt, inquit, tres militum legiones, quarum una circa urbem Alexandriæ, sedet, aliæ in reliqua sunt regione. Præter has nouem cohortes Romanorum, tres in eadem urbe, tres in finibus Aethiopiæ præsidio circa Syenem, reliquæ in cetera regione sunt collocatæ.

b in l. ult. ad fin. C. de diuers. offi.

c lib. 17.

Erant, & tres equitum turmæ, per loca opportuna eodem modo dispositæ. Sed tempore huius Notitiæ quatuor legiones, alæ equitum XVI. Cunei I I. cohortes peditum IX. Aegyptum tuebantur, de quibus infra dicetur.

NOTITIA
COMES LIMITIS
AEGIPTI CVM
insignibus.

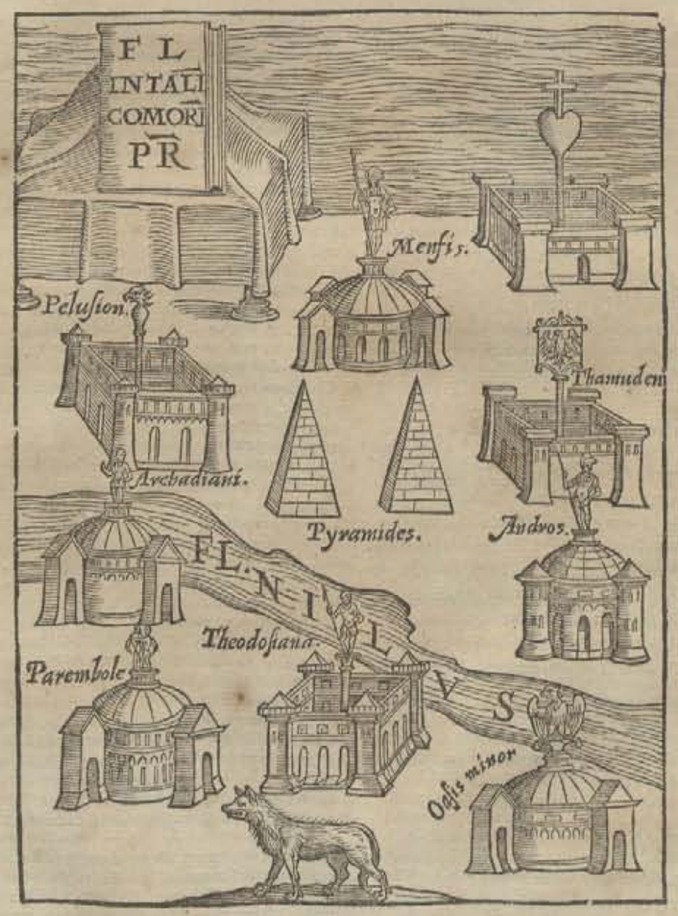

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Comitis REI MILITARIS PER AEGYPTVM.

LEGIO *quinta Macedonica Memphi.*
LEGIO *tertiadecima gemina Babylonia.*
EQVITES *Stablesiani Pelusio.*
EQVITES *Saraceni Thamudeni Scenis ueteranorum.*
LEGIO *tertia Diocletiana Thebaidos Andro.*
LEGIO *secunda Traiana Parembole.*
ALA *Theodosiana nuper constituta.*
ALA *Archadiana nuper constituta.*
ALA *secunda Armeniorum Oasi minore.*

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA *tertia Arabum Thenenuti.*
ALA *octaua Vandilorum Neæ.*
ALA *septima Sarmatarum, Scenis Mădrorum.*
ALA *prima Aegyptiorum Sellæ.*
ALA *veterana rasa Gallorum Rinocorurę.*
ALA *prima Herculia scenis extrage rasa.*
ALA *quinta Retorum scenis ueteranorum.*
ALA *prima Tingitana Thinunepsi.*
ALA *Apriana Hippone.*
ALA *secunda Assyriorum Sosteos.*
ALA *quinta prælectorum Dionysiade.*
COHORS *tertia Galatarum Cefro.*
COHORS *secunda Astarum Busiri.*

Prouinciæ Augustanicæ.

ALA *secunda Vlpia Afrorum Thaubasteos.*
ALA *secunda Aegyptiorum Tacasiri.*
COHORS *prima Sagittariorum Naithu.*
COHORS *prima Augusta Pannoniorum Tohu.*
COHORS *prima Epirotarum Castris Iudæorum.*
COHORS *quarta Iuthungorum Aphrodito.*
COHORS *secunda Itureorum Aiy.*
COHORS *secunda Thracum Musoi.*
COHORS *quarta Numidarum Narmuthi.*

OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de schola Agentũ in rebus ducenarium, qui adorata clementia principali cum insignibus exit.*
Numerarios.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis, siue Subscribendarium.
Exceptores, & ceteros Officiales.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA habebat abacum rubro tapeto, & turrecto instratum, quo liber niebatur; in cuius viridi regumento, sequentes notæ scriptæ erant, F.L. IN TALL COM ORD. P. R. quas ita interpretor: Foelix liber inunctus nota rijs Tribunis à Laterculo continens mandata ordine Primicerij. Hæ notæ in tergo mandatorum aliorum comitũ, & Ducum cernuntur. In manuscriptis, libro auro tecto, apud hunc Comiẽ, & sequentes limitaneos Duces inhærent codicilli, qui in impresso hic, ut puto, per errorem desunt. Huius Comitis & sequentis purpureum est tapetum, qui color comitum dignitati tribuitur. Duces Orientis, librum sine abaco, & tapeto præferunt, & in hoc à Comitibus differunt.

Nouem huius Comitis munitiones ostenduntur, cum duabus piramidibus, quæ à Numeris à maiore. Laterculo prodeuntibus defendebantur, eas interfluit Nilus: in ima parte ambulat Pardus, aut Panthera, in ea regione frequens. Alia XXII. oppida ex minores Laterculo emissæ copiæ tuebantur, quorum nulla apparent uestigia, uel imago, quod fortè breui charta nequiuerunt comprehendi. Vniuersa hæc defendebant equitum turmæ duæ, alæ XVI. legiones II. cohortes IX. poterant omnes esse equites circiter 1700. pedites 6500. Nam, ut ait Constantinus Porphirogenneta, agmina in præfecturas diuidebantur, quarum aliæ mille, aliæ quingentis capitibus constabant. Officium huic comes habebat Principem de schola agentium in rebus Ducenarium, qui adorata clementia principali cum insignibus exibat: interpretor translatio biennio, imò hæc uerba addenda censeo, ex officio Proconsulis Achaiæ, & Vicarij Ponticæ. Huius officij Principis insigne erat cingulum, quod etiam apparitoribus Magistrorum militum tanquam militibus & quibusdam alijs dabatur. [a] Hic causas militum ad Comitem introducebat, & ut alij Principes officiorum exequebatur. Præsidia XXXI. Equites 1700. Pedites 6500.

[a] Lafl. C. de apparitor. Magistr. milit.

Habebat præterea Aegipti Comes, Numerarios, Commentariensem, Adiutorem, A libellis, seu subscribẽdarium, Exceptores, & ceteros officiales, quẽ admodum Magistri militum, quos apud eos iumus interpretati, ubi monuimus numerarios comitum actuarios à Gratiano appellari, [b] scribis ab actis carebat, quibus nullus militum Præfectus utebatur: Qui enim instrumentis, aut aliis actibus, auctoritatem addere uolebant, protocollarium Rectores non militares iudices adibant. Prædicti apparitores codicillis à libellensibus Principis scriptis, & ab eo, comiteque subscriptis probabantur. [c]

[b] in l. 7. in fin. C. de diuers. offi.

[c] Lafl. C. de diuers. offi.

Legiones, cohortesque, & equitum, quas hic comes regebat, alæ erant sequentes.

LEGIO QVINTA MACEDONICA Memphi locata, quam olim in Macedonia ab Augusto constituram fuisse Dion [d] refert. Hæc postea fuit una ex IX. legionibus comitatensibus Magistri militum per Orientem. Vnde constat Comites, & Duces limitum, militibus Magistrorum usos, sed & alios ex minore laterculo Magistris nunquam subditos habuere. Hæc legio per plura oppida dispersa fuit: Pars enim Comiti Aegypti, pars Duci Daciæ Ripensis ob temperabat, & quinque in locis excubabat, ut infra dicetur.

[d] lib. 55.

Memphis Regum Aegypti regia fuerat, ubi nunc creditur esse Cairum, Moph, & Migdol Hebræis dicitur caput, est Heptapolis Arcadiæ. Quadraginta stadijs ab hac urbe est collis, in quo multæ pyramides, & regum sepulturæ erant: Earum tres eximiæ magnitudinis, sed duæ præcipue inter orbis spectacula numerabantur, singulæ altitudine stadij, figura quadrata, & latitudine paulo minore: In summo erat insignis & turbinatus lapis: unde per cochleares scalas ad regis sepulchrum ibatur, quemadmodum Strabo, Diodorus, & alij tradunt: Hæ sunt duæ pyramides, quæ in Comitis insignibus, sub Memphi describuntur. Ipsum oppidum supra tectum purpureũ statuam dextra hastam tenentem, & læuam lateri admotam habet: Quem Principem Martis habitu esse credo. In codice Vrsini, in summo hastæ, præfixa tabella, uiri imaginem continet.

LEGIO XIII. GEMINA BABYLONIAE insidet; hanc olim in Dacia fuisse Dion scribit, quæ inter hunc Comitem, & Ducem Daciæ Ripensis diuisa, partim in Aegypto, partim in Dacia militabat. Babylonia autem oppidum erat Aegypti, quod Cambyses in Aegyptum proficiscens condidit: alij Babylim uocant, ubi legio degebat. Iosephus Letuspolim antea dictum affirmat; [a] supra huius turrim ab alto stipite, pro insigni crux cordi infixa exibat: significabat, eam cordi militibus, & Principi inhærere. In manuscripto Vrsini, loco cordis pila uidetur, orbis typus, & portendit, crucem orbi dominari.

[a] l. 1. antiq. c. 13.

EQVITES STABLASIANI Pelusij degebant, erat hoc unum ex septem ostijs Nili, cum oppido munitissimo, ubi nunc est Damiata, clauem Aegypti uocat Suidas. D. Hieronymus; [b] Robur, inquit, appellatur Aegypti Pelusium, quia portum habet munitissimum, negotiationes maris maxime ibi exercebantur: & subdit Vergilium [c] dixisse.

[b] in 30. Ezech.

[c] in 1. Georgicorum.

Nec Pelusiaca curam aspernabere lentis.

Non quod ibi præcipue lens nasceretur, sed quia ex Thebaide & alijs locis Aegypti per Nilũ eò plurima deferebatur. Septuaginta uero interpretes, eo in loco Diospolim, & Memphim pro Pelusio posuisse: Hæc D. Hieronimus. Olim Aeliopolim ab Aelio Principe, qui eam triplici muro circundedit, dictam putat Sabellicus; Hanc urbem in Augustanica Marcellinus [d] locat: In Augustanica, ait Pelusium oppidum est nobile, quod Pelleus Achillis pater dicitur condidisse, lustrari Deorũ monitu iussus, in lacu, qui eiusdem ciuitatis alluit mœnia, cum post interfectũ fratrem, nomine Phocum, horrendis furiarum imagines raptaretur; & Catsium ubi sepulchrũ Pompei est magni, & Ostracinæ, & Rhinocoriora. Hæc ille. In hoc oppido pro insigni stat longo stipite præfixũ caput albæ aquilæ, cum pectore implumi sine alis: per eam forte Nilus significatur, qui etiam uocatur aquila, ut tradit Pierius. [e] In manuscriptis aquila est cœrulei coloris, qui aquæ conuenit, sine alis est, & implumis, ne Imperij aquila crederetur, uel ad denotandam Aegypti antiquitatem: Aquila enim cum nalde senuerit, plumas ac pennas toto corpore amittit, ut aiunt D. Ambrosius, [f] & D. Gregorius, [g] Aegyptij uero, se omnium populorum uetustiores, asserebant, ut refert ex Trogo Iustinus, & in primis Pelusium omnium se præcendebat antiquissimum. Possumus etiam interpretari Imperium à Barbaris deuastatum, esse renouandum: Legitur enim in Psalmo renouabitur ut aquila iuuentus tua. D. Hieronymus ait, aquilam senio confectam, pennis ualde grauari, quas, aqua asperas reijcit, tum calore intra se collecto, primum oculos sanari, mox in iuuentam redire. Eucherius quid simile narrat. STABLASIANI à loco unde orti, sunt dicti; forte legendum STABALIANI, qui fuere Galliæ populi: Hi erant ex X. Vexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem.

[d] lib. 22.

[e] li. 19. Hieroglyphicorum.

[f] sermo. 54.

[g] Homel. 12. in Ezechiel.

EQVITES SARACENI Thamudeni Scenis veteranorum morabantur. Hi equites sunt ex Arabia Felici: unde ortus est impius Mahumetes. Ab Ismaele & Agar descendunt, & ideo propriè Agareni uocantur: Sed à Sara se Saracenos uocant, à qua nolunt uideri uenire, ut ait D. Hieronymus. [h] Thamudæni, à Thamuda Nabatheorum, sunt dicti, quã Arabiæ proximam fuisse Stephanus scribit: inter eos Saraceni habitabant, unde hi equites sunt delecti, sub duce Palestinę alij equites Themudeni militabãt. Scena uero est oppidum Arabię Ptolomęo, inter Pelusium & Memphim, auctore Itinerario: à quo uocata est Scenitis regio, cuius incolæ erant Saraceni. Marcellinus [i] scribit Scenitas Arabes, Saracenos à posteritate appellatos. Scenæ autem Latine sunt tentoria, inquit D. Hieronymus. [k] Et Scenitas Arabes ab usu tentoriorum dictos Zosimus [l] memorat. Veterantis autem ibi degentibus, hoc oppidum veteranorum est nuncupatum, qui forte à uetera oppido apud Rhenum, [m] sunt appellati. Erant, & castra, quibus Vetrum nomen erat, ut Tacitus refert, [n] à quibus ueterani nominari potuerunt. Thamuda est locus, in quo Iacob regressus de Mesopotamia, habitauit, & lingua Hebraica appellatur Sichot. Hic etiam ala equitum quinta Recorum dicta degebat, ut infra dicetur. Supra hoc oppidum pro insigni erat aurea aquila, hastæ altę præfixa, & tabulæ inclusa, alas expandens: Hoc legionis signum imperium Romanum referebat. In manuscripto, uiridis aquila tabulæ insidet: Hi equites sub aliquo Magistro militum non leguntur.

[h] lib. 22.

[i] lib. 22.

[k] de locis Hebraicis.

[l] lib. 1.

[m] Tacitus lib. 1. annal.

[n] lib. 20.

LEGIO TERTIA DIOCLETIANA THEBAIDOS in Andro oppido commorabatur, quod est in ea Aegypti parte, quæ Delta uocatur, & dicitur Andron, quasi uirorum ciuitas, ut Ptolomæus interpretatur. Huius loci & Itinerarium meminit, in quo erat mansio. Supra supercilium templi pro insigni huius loci stat statua dextra hastam tenens, quemadmodum erat & Memphi. Hæc uero est una ex legionibus XXI. Magistri militum per Thracias, quæ Tertia Diocletiana Thebæorum uocatur, seu Thebaidis; unde à Diocletiano est conscripta. Hanc legionem diuisam fuisse oportet, quia etiam sub Duce Thebaidis reperitur.

LEGIO SECVNDA PAREMBOLAE insidebat. huius meminit etiam Itinerarium, Latine dicitur castrametatio, aut castra seu tentoria. est forte locus Aendor, ubi D. Hieronymus [o] ait, filios Israhel se ad prælium præparantes castra posuisse. Est hodie, inquit, grandis uicus Aendor iuxta montem Tabor, ad Meridiẽ in quarto milliario. Iosephus in Galaditide ponit. Supra huius mansionis pomœrium, illanc duo uiri, ferè inuicem complectentes; Hi sunt utrisque Romani imperij Principes inter se concordes. In Vrsini codice, capita tollunt extra tabulam, cui sunt infixi. Hanc legionem secundam Traianam esse puto, à Traiano institutam, quam in Aegypto collocatam Dion [p] scribit. Hæc etiam sub Duce Thebaidis reperitur: unde eam diuisam necesse est fuisse. & raro hic legiones integræ reperiuntur. Plures secundę legiones sub Magistro militum per Orientem sine cognomine merebant, sed nõ apparet quæ fuerint.

[o] de locis Hebraicis.

[p] lib. 55.

ALA THEODOSIANA, nuper constituta, una ex quatuor uexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Thracias, cui tanquam nouæ forte certus locus nondum erat assignatus, Theodosiana, à Theodosio iuniore eius auctore est denominata. Vnde sequitur hanc Notitiam eo imperante scriptam fuisse, quia alæ nuper ab ipso constitutę meminit: ie quens quoque Arcadiana nuper constituta fuisse dicitur, non ab Arcadio, sed in Arcadia contracta, aut in memoriam Arcadij denominata. Hic in alia colũna pro insigni est, ut dextra hastã tenens, & ipsum Theodosium Principem referri puto. In Vrsini codice uir extra tabulam cui inhæret, caput emittit. In Madruciano dextra clypeum tenet, læua hasta mittitur.

ALA ARCADIANA nuper constituta, una uexillationum Comitatensium Magistri militum per Oriẽtẽ. Arcadiana dicta est, ab Arcadia Aegypti oppido, quod tuebatur. Est autem Arcadia, inquit Stephanus ciuitas Aegypti, una ex tribus, quę sunt in Amorgo insula, quę olim erant Melania, Minoe, Arsenice. Hæc oportet fuisse Nili insulam, non eam, quæ est una huius nominis ex Sporadibus. Supra oppidum ubi

hęc

hæc ala morabatur est inscriptum, ARCADIANI. In uertice tecti purpurei est, uir indicem finistræ manus attollens, qui est princeps Orientalis hostibus minitans, prout etiam alibi reperitur.

ALA SECVNDA ARMENIORVM, in Oasi minore degebat non longe à Marcotide palude, Mar maricam uersus, Auasim Stephanus appellat similem esse dicens Pardi pelli, maculosam enim uideri ob taras ædes in deserto & in aquoso sitas; ita huiusmodi loca Aegyptij Auases uocant. Duæ uero urbes Oases uocantur, quarum altera magna Oasis dicitur, non longe ab Abydo, in quam deportabantur delinquentes. [a] Huc in exilium à Constantio missus est magnus Athanasius, & à Theodosio Nestorius, & ab Arcadio Timasius magister militum, Zosimus. [b] Timasius, inquit, relegatus in Oasim cum publico satellitio deducebatur. Is erat locus insignitor steriles, é quo nemo posset euadere, qui eo deportaretur: Nam terra in medio arenosa uasta prorsus & inhabitata, notitiam tendentibus huc omnem adimit, partim quod uenti arena uestigia compleant, & aboleat partim quod nec arbor ylla, nec domicilium sit, quæ indicium aliquod iter facientibus ad coniecturam relinquere possint. Hæc ille Zonaras quoq; [c] hoc oppidum à uentis agitari scribit. Alij à culicibus & muscis nimium infestari. Quare olim prohibitum fuit, [d] nequis, præter Præfectum Augustalem, uel Ducem Aegyptiacos in Gypsum, uel Oasim deportaret, nec ultra sex menses uel annum ibi esse possent deportati. Hoc oppidum cum præsidio munitum fuit. Alia Oasis minor à Ptolomæo uocatur, de qua hic intelligitur, [e] super cuius supercilio sedet Aquila signum imperij; alas in Vrbni codice supra tabulam extendit; Hæc ala est una Vexillationum palatinarū Magistri militum præsentalis, qui comites sagittarij Armeni uocabantur. Omnes autem supradictæ, tam equitum, quam peditum copiæ, ex maiore laterculo prodeuntes Magistris militum parebant, & in præscriptis nouem oppidis excubabant: Sequentes uero, quæ de minore Laterculo prouenichant, eorum imperio non subeuant. Oppida, in quibus degebant neque sub hoc, neque alijs Ducibus exceptis paucis Mesopotamiæ, depicta apparent. Quæ uel ad euitandum laborem tot munitiones describendi, præter missa fuere, uel quod plura oppida simul una charta non possent comprehendi, satisque usum fuit ad præsidiorum cognitionem, eorum partem ostendisse.

a l. relegatorum 7.4. & quo d dam ff. de interd. & releg. l. fina. C. de perem. l. 1. C. T. de Mill. ager. non rump.
b in quinto.
c in Theodosio.
d in d. l. fin. græcè scripta. C. de pœnis.
e Nicepho. l. 14. ca. 35. 36. & li. 9. ca. 29.

DE ALIS, QVAE DE MINORE *laterculo emittuntur.*

DVPLEX fuisse laterculum, supra diximus, maius & minus, illud omnes magistratus ciuiles & militares cum eorum copijs, præter limitaneos continebat, hoc uero præfectos, Tribunos, & Præpositos castrorum limitum, [f] à Notarijsque in scrinio memoriæ sub Quæstoris dispositione tractabatur. [g] qui laterculenses uocabantur, [h] is gradus antiquioribus illius scrinij tantum dabatur; Itaque non uexillationes, aut cunei equitum, uel legiones, aut auxilia, sed alæ tantum equitum, & cohortes ad limites Imperij destinatæ, ex illo prodibant, nec à magistris militum, sed à Principe probabantur, solumque Magistrum officiorum iudicem habebant. [i] In Occidente uero omnes hæ alæ, & cohortes ex maiore laterculo emittuntur. Dictæ autem sunt alæ, quia instar auium alarum peditum legiones regebant, continebantque equites 686. secundum alios 732. [k] Itaq; suis legionibus, cū opus erat, adiungebantur. vnde Itinerarium in Germania secunda alas legionum VI. VII. VIII. IX. & X. locatas fuisse scribit. Cunei uero equites absque legione intelliguntur. In minore ergo laterculo alæ quæ suas cohortes ducebantur, singulæ erant equitū numero 56. aut summum 66. ut Vegetius tradit. [l] Harum Duces præfecti uocabantur, ad quod munus Augustus adolescentes Senatorum filios eligebat. Tranquillus, [m] liberis; inquit, Senatorum, quo celerius Reipub. assuescerent, protinus virilem togam, latum clauum induere, & curiæ interesse permisit; militiamque auspicantibus, non tribunatum modo legionum, sed, & præfecturas alarum dedit. At nequis expers castrorum esset, binos plerunque laticlauios præposuit singulis alis. ex his uerbis constat pluris fuisse alæ quam legioni tribunum præfici.

f l. 1. C. de offic. Quæstur.
g toto tit. C. de offic. Quæsto. l. 3. in fin. C. de agent. in reb.
h l. 5. in fin. C. q militi. poss. l. com parimus l. uls. C. de proxim. sacr. scrin.
i l. ultro. C. de diuers. offic.
k Veget. li. 2. c. 6.
l li. 2. cap. 8.
m in Augusto c. 38.

In totius uero Oriētis minore latereculo, sūmatim continebatur alæ 66. cohortes 59. hoc modo.

In Aegypto	*alæ*	13.
Thebaide	*alæ*	15.
Palestina	*alæ*	6.
Arabia	*alæ*	6.
Phœnicia	*alæ*	7.
Syria	*alæ*	2.
Osrhoena	*alæ*	6.
Mesopotamia	*alæ*	5.
Armenia.	*alæ*	8.
Omnes	*alæ*	66.
Cohortes		9.
Cohortes		10.
Cohortes		11.
Cohortes		5.
Cohortes		5.
Cohortes		4.
Cohortes		2.
Cohortes		3.
Cohortes		10.
Cohortes		59

Alæ Comitis Aegypti, quæ de minore laterculo emittebantur, erant sequentes.

1 ALA TERTIA ARABVM degebat Thonenuthi.

2 ALA OCTAVA VANDALORVM, habitabat Neæ. Hæc urbs est Aegypti in Thebaide prope Chemmim oppidum, ait Herodotus. [a] Iornandes Deuxippi historiographi auctoritate scribit. Vandalos ab Oceano ad limites Danubij uix anni spacio peruenisse; præmonita terrarum immensitate: Eos uero Geberichus Rex Gottorum profligauit; Quare reliqui pauci Vandali superstites Pannoniam à Constantino Imp. obtinuerunt, ubi per annos plus minus 40. ut incolæ quieuerunt. longo uero postea pore à Stilicone inuitati, Gallias, mox Hispaniam, ac demum Africam occuparunt. Ex his hæc ala est collecta.

3 ALA SEPTIMA SARMATORVM, morabatur Scenis Mandrorum, Scenas Mandras appellat Itinerarium, Latine tentorium est. [o] Id oppidum est Aegypti inter Babylonem & Aphroditopolim. Mons etiam fuit Antiochiæ Syriæ à ciuitate 30. stadijs distans, in cuius fastigio Simeon Stelites templum in crucis formam ædificauit. Mandra significat spelunca. Sarmatæ à Vespasiano contra Vitellium fuerunt acciti. Tacitus, [p] At, ne inquit, inermes prouinciæ Barbaris nationibus exponerentur, Principes Sarmatarum Iazygum, penes quos cuitatis regimen, in comitium acciti.

4 ALA AEGYPTIORVM excubabat Sallæ, fortasse legendum Syllæ, quæ distat Peluso milibus passuum 24.

5 ALA VETERANA RASA. Gallorum Rinocorure Itinerarium, Iosephus, Epiphanius. [q] Martirologium, [r] Rinocorulam appellant: olim Nechetam dictam fuisse tradatur Epiphanius à Serribus, quibus

a li. 22.
b li. 16.
c li. amiq. i. adsat 13. ca. 21.
d lib. 2.
e de locis hebraicis.
f in 19.
g li. 2a.
h de locis hebr.
i hæres. 51.
k li. 2. ca. 106.
l cap. 8. m cap. 5.
n lib. 23.
o D. Hieronym. de locis hebraicis.
p in 19.
q In Panaret hæres. 66. circa Manichæos.
r 17. Cal. Febr.

quibus Noe terram in tres filios diuisit. Marcellinus, [a] eam cum Peluso in Augustanica locat. Alia est eiusdem nominis, in Syria, de qua Strabo, [b] & Iosephus. [c] Hæc est ultra montem Casium ab Ostracina distans millibus passuum XXIIII. olim ab equitibus Aegypti condita, quos Rex naribus truncauerat, unde nomen urbi inditum; *Pinon*, enim Græci nares vocant, Κερουρα truncationem. Diodorus, [d] Asthanus inquit, Aethiopum Rex occupata Aegypto, latrocinia nouo more compescuit, fontes neque morte plectens, neque linquens impunitos, eorumq; iudicio constituto, cōiectos omnes in unum coactos miti supplicio affecit; Amputatis enim naribus in vltima deserta ire compulit, ibique ciuitatem condidit, ab excisis naribus Rhino coruram appellatam: ea in Aegypti, Arabiæque finibus haud à procul mari sita, omnibus uitæ commodis caret; Nam omnis uicina regio salsa est, & intra mœnia unicus puteus, atq; is inutilis, ut pote aqua gustu amara. Hæc Diodorus. Stephanus uero ait, quod eius loci homines summas nares sibi amputare consueuissent. D. Hieronymus, [e] Rhinocolura, inquit, ciuitas est Aegypti, cuius; meminit Esaias. [f] Sciendum autem, quod hoc uocabulū in libris hebraicis non habetur, sed à septuaginta interpretibus propter notitiam loci additum est. Hæc ille. Madrucianus codex habet Rhinocorina mendose. Veterana hæc ala est appellata a veterum castris de quibus supra in equitibus saracenis, Aliam in Gallia Belgica Tacitus [g] ponit, Rasa uerò in Mesopotamia est oppidum, unde hæc ala posset esse dedūcta, uel à loco, ubi diu steterat, est appellata, sedin manuscriptis deest Rasa, ut puto rectè, quia hinc longe distat; unde per errorem hic transpositam fuisse suspicor, & hanc dictionem adiungendam syllabæ, Ge, loci sequentis; ubi legendum, Gerasa.

6 ALA PRIMA HERCVLEA habitabat Scenis extra Ge. Prima tantum huius uocis dictio apparet in Codice impresso, sed manuscriptus Vrsini habet GERASA, Madrucianus, EXTRA GERASA, alter uetustus, SEXTA GERASA, quæ ciuitas est Syriæ cuiusdam Ptolomæo; Iosephus Gesaram uocat, Plinius Gelasam. Stephanus, Gerasa, inquit, Syriæ cœles ciuitas, una ex 14. unde Ariston Rhetor, & Cericus Sophista, & Plato nomicus Rhetor. D. Hieronymus. [h] Gerasa, ait, urbs insignis Arabiæ: Quidā ipsam esse Gadaram existimant. aliqui codices habent, Scenis sexta Gerasa, ut scribit Ortelius. Epiphanius, [i] memorat in Gerasa Arabiæ aquæ fontem in unum uersum ea hora, qua Dominus in cana Galileæ aquam in uinum uertit: sed & Plinium, [k] in Andro insula fontem nonis Ianuarijs semper uini sapore fluere ex Mutiano. ter Cos. tradit, is uno die aberrat, quo Dominus id miraculum edidit. Gerasæ Dominus à demonio retentum curauit. eam D. Lucas [l] esse contra Galileam scribit, D. Marcus [m] dicit esse trans mare in Decapoli; unde aut hæc Gerasa est diuersa à nostra, aut hic comes longiorem tractum habuit.

7 ALA QVINTA RHETORVM Scenis ueteranorum, hæc ex Rhetijs erat contracta; unde lego Rhetiorum; Inter Pelusium & Memphim, Scenas Veteranorum Itinerarium ponit, de quo supra.

8 ALA PRIMA TINGITANA in Thmunepsi, oppido Aegypti morabatur. Thmonepsi legit Itinerarium.

9 ALA APRIANA ex Apris colonia Thraciæ degebat Hippone, huius nominis oppidum in Cœlesyria Plinius & Ptolomæus locant. Itinerarium uero in Marmarica.

10 ALA SECVNDA ASSYRIORVM SOSTROS præfidio erat. si legamus Sostheos, saluum à Deo significat.

11 ALA V. PRAELECTORVM, ideſt ante lectorum, uel præ ceteris electorum: Lecti enim milites uocabantur, qui uelut præstantes eligebantur. Marcellinus, [n] Triginta, inquit, milia lectorum militū commisit Procopio. Dionysiade morabatur. Hic locus est inter Moeridem Paludem, & Oasim Ptolomæo à Dionysio, ideſt Baccho dictus. Duæ cohortes sequuntur, alis pro locorum diuersitatæ intermixtæ.

1 COHORS TERTIA GALATARVM, quæ ex Galatia contracta erat, Cestro degebat, quod erat Aegypti oppidum. Cephro Eusebio est regionis nomen.

2 COHORS SECVNDA ASTARVM, Itinerario Hasta est Tudertanorum urbs in Hispania, alia est in Liguria, unde forte hæc cohors est collecta, degebat Busiri: Hic locus non longè est à Diospoli; In media Aegypto, ideſt in Delta Busirin conditam esse Stephanus ait, Osirimque ab Iside in ligneo boue iepultum Busiri nomen dedisse, quasi bouis Osiri. Alij à Busiri loci præfecto denominatam uolunt.

DE ALIIS NVMERIS PROVINciæ Augustanicæ.

AVGVSTANICAM illam regionē dici, quæ est ultra Pelusium usq; ad Arabiam, supra in eius Præside ex Ammiano est dictum, qui Pelusium, Casium, Ostracinam & Rhinocoruram in ea locat. [o] Sed Notitia aliam diuisionem facit. Hanc Augustaneam Gratianus uocat. [p] in qua erant infrascripti numeri.

12 ALA II. VLPIA AERORVM, in Thaubasteos oppido degebat: Ptolomeo Thaube est oppidum Arabiæ desertæ. Thebeste publicata est quædā lex à Constantino [q] quod forte idem est oppidum. Thaubasium legit Itinerarium. Ala uerò Vlpia ab Vlpio Traiano est dicta.

13 ALA II. AEGYPTIORVM TACASYRI ex cubabat. Tacasium Ptolomæo ciuitas est Assyriæ, nunc Ressa dicta. Itinerario Tacasa urbs est Aegypti inter Memphim & Pelusium. Hæ tam alæ XIII. Laterculi minoris cohortes reliquæ sequuntur,

3 COHORS PRIMA SAGITTARIORVM, in Naithu Aegypti ciuitate residebat. Cohortis Sagittariorum meminit Marcellinus. [r]

4 COHORS I. AVGVSTA Pannoniorum Thou inhabitabat, est locus propè Heliopolitas, quem inter Pelusium & Memphim Itinerarium collocat.

5 COHORS I. EPIREORVM castris Iudæorū immorabatur: vicum Iudæorum legit Itinerarium: locus est Rameſſæ, ubi primo fugientes ex Aegypto Iudæi castrametati sunt, inde castra Iudæorum sunt uocata. hoc oppidum Succho, ideſt Castra Iosephus [s] appellat, ubi postea Babylis constructa est à Cambyse, dum Aegyptum inuaderet. D. Hieronymus [t] Aelium castra Iudæorum interpretatur, qui, inquit, locus est in deserto, in quo XII. fontes, & LXX. palmarum arbores Moyses de mari Rubro exiens reperit. [u] Aliqui Bubastum appellant. Ex Epiro hiequites erant contracti, cuius equos [x] Virgilius celebrat. Epiroticos pro Epireis Cicero, [y] & Varro, [z] appellant.

6 COHORS IIII. IVTHVNGORVM Aphrodito insidebat, quod oppidum nominat etiam Plin. [a] & Itinerarium. Iuxta Aethiopiam Stephanus locat. A Venere deriuatur. Aphroditopolim Strabo appellat. Aphrodite est etiam insula Maris Rubri. Iutlungos Marcellinus [b] Alemanorum partem nocat, ex quibus infra sub Duce Syriæ ala uereret.

7 COHORS II. ITVREORVM degebat Aity, Airi in Itinerario legitur. D. Hieronymus [c] uocat Ai uel Ain. Alij Agai, cuius, inquit, mix paruæ ruinæ resident. Strabo, montanos Arabes esse Itureos dicit. Plinius Asyrios. Seruius Parthos ita interpretatus illud: [d] Ityreos taxi curuamur in arcus.

D. Lucas Philippum fratrem Herodis Antipæ tetrarcham Itureæ, & Trachonitidis fuisse scribit. continebat Auranitidem, quam D. Lucas, & Dion Ituream

o li. 22.
p l. 9. C. de vesti gallibus.
q l. 1. C. ut lite pēdent te, & l. 15. C. de appellat.
r lib. 22.
s li. 14. antiquit.
t de locis Hebr.
u Exod. 15. Num. 33.
x in 1. Georgico.
y in 12. ad Attic.
z li. 2. ca. 5. de rē rustica.
a lib. 17.
b de locis Hebr.
c in 2. Georgico.
d lib. 49.

Imream uocat. Erant hi milites sagittarij: Vopiscus, enim scribit Valerianum CCC. sagittarios Iturcos Aureliano obtulisse.

8 COHORS II. THRACVM MVSON, incolebat, Musæ est apud Itinerarium, hæc forte est, quam Constantius ad Martimanum Vicarium Africæ scribens, Mursam appellat. [a]

a l. 46. C. T. de decur.

9 COHORS QVARTA NARMVNTHI excubabat: Legendum est COHORS QVARTA NVMIDARVM NARMVNTHI, ut in manuscriptis: Hęc de Comite Aegypti, sequitur alius Isauriæ Comes.

NOTITIA
COMES ISAVRIAE
CVM INSIGNIBVS.

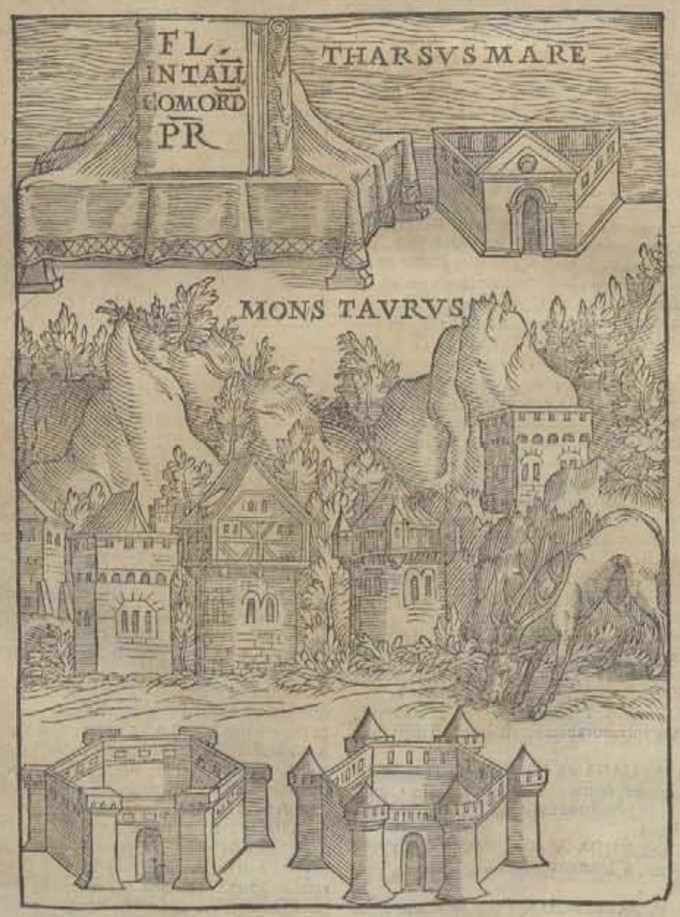

De Comite Isauriæ, et Præside. Cap. CXLI.

ISAVRIA inter Lycaoniam & Ciliciam ad radices Tauri montis sita longe ab Aegypto distat: Sed ne Comites seiungerentur, hoc loco is Comes statuitur, qui etiam Isauriæ, ut suprà expositi populis ius dicebat, & duabus legionibus, I. 2. & 3. Isauriæ, a loco ubi degebant appellatæ, præerat Itaq; Comes rei militaris per Isauriam etiã Præses erat. Postmodum Iustinianus, [b] antiquato nomine Præsidis, illum tantum Comitem dici voluit.

b Novell. 27. de comit. Isauriæ.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Comitis militaris per Isauriam. Et præsidis.

LEGIO *secũda Isauria.*
LEGIO *tertia Isauria.*
OFFICIVM *autẽ habet ita.*
PRINCIPEM *de eodem Officio.*
Cornicularium.
Commentariensem.
Numerarios.
Adiutorem.
Ab actis.
A libellis.
Exceptores, & cæteros Officiales.

Dux Isauriæ, Libyæ.

Numerarios & Adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis siue Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA habebat, librum viridi corio tectũ, & super aba co purpureo tapeto instrato erectum, vt alij Comites, & oppidum ad mare Ciliciũ, cui inscriptum est, THARSVS MARE. Hæc est metropolis Ciliciæ maritima à Sardanapalo condita, prout eius monumẽto literis Assyrijs inscripti epitaphium sequens indicat. Sardanapalus Anacyndaraxis filius Anchialem & Tharsum una die condidit, & tu hospes uale, ede, bibe, lude. Hæc Strabo. [a] Dignum, Cicero inquit, epitaphium, quod non in hominis sed in bouis sepulchro inscriberetur. Hanc vrbem præ ceteris D. Pauli natales nobilitarunt.

a lib. 14.

In Vrsini exemplari inscriptum est, THARSVM MARE: vt non ciuitas, sed mare ab ea denominatũ significetur. Tarsos sine aspiratione Stephanus legit. Ad radices montis Tauri fermẽ VIII. oppida uel castra ponuntur, & ceruus herbam depascens, quo animali fortè ea regio abundat, suprà scriptum est, MONS TAVRVS. In Tharsi metropoli proximè Isauriam, præsidium tenebat Comes cum duabus legionibus sine equitatu, qui in mõtibus nõ erat vsui, poterant esse duo millia peditũ, tribuendo hoc tempore mille pedites legioni secũdum Constantinum Porphyrogenneram. Officium habebat Principẽ de eode officio, non ex schola agentium in rebus, ut aliius Comes, quia hic Præsidis uice fungebatur; item Cornicularium, Commentariensem, Numerarios, Adiutorem, Ab actis, à libellis, Exceptores, & cæteros officiales, quos codicillis, à scriptarijs libellorũ scriptis, & à Principe, ac demũ Comite subscriptis probari oportebat, ut tradit Leo A. [b] qui huius Comitis, eiusq; officij mentionem facit. Scribas verò ab actis habebat, quibus alii Comites & Duces rei militaris carebant, quia etiam Præsidis officio fungebatur, apud quem robur cõtractibus, & negotiis dabatur, quod in militarium tribunalibus nõ fiebat. Sequitur in Notitia Dux Isauriæ Libyæ mendosè, cui subnectitur officium, quod posset illud esse, quo Comes Isauriæ utebatur, quemadmodum duplex officium Dux & Præses Arabiæ habebat: sed quia errore librarii totus huic contextus est confusus, hoc potius ad sequentem Ducem Libyæ pertinere putauimus, & ideo in eo interpretandum reseruauimus.

Præsidis 8.

Peditum 1000.

b in l. ult. C. de diuers. offic.

DE DVCE LIBYAE. CAP. CXLII.

IN Notitia pro Duce Libyæ mendosè scriptum est, Dux Isauriæ, qui nullus per eam prouinciam fuit, sed tantum Comes: Nam eo tempore in Oriente duo duntaxat Aegypti & Isauriæ Comites fuerunt: Duo item per Aegyptũ Duces, unus Libyę, alter Thebaidis, in Notitiæ indice recẽsentur; [c] vnde necesse est Ducem Libyę scribi: In codice manuscripto est idem error, sed in fine notatum est, Dux Libyarum iij. deest tertius numero Præfectus rei militaris, & hęc uerba litteris rubeis in suo codice scripta esse Benedictus Maphęus uir nunquam satis laudatus, mihi pro sua singulari humanitate significauit. Huius uerò Ducis uix nomen apparet, quòd sub hęc tempora, Theodosio iuniore, & Valentiniano imperantibus, à Genserico Vandalorum, Alanorumq; Rege, Africa occuparetur, [d] ubi nullus amplius Libyę Dux esse potuerat: Itaq; in primo indice, & hoc loco in manuscriptis solum eius nomen scriptum reperitur: Nulla uerò eius insignia, aut præsidia, numerumè militum apparent.

c & in l. ult. C. de diuers. offic.

d Paulus Diaconus lib. 14. D. Prosper in chronicis.

Olim unum in uniuersa Aegypto & Libya Ducẽ fuisse [e] dixi, quo postea Comite facto, [f] duo Duces, alter Libyę, alter Thebaidis sunt creati: Spartianus in celso tyranno scribit Fabium Pompeianum sub Gallieno Ducem limitis Libyci fuisse. Hic Dux Libyę ad Paratonium, & adiacentia oppida stativa habebat. [g] Vocatur hęc regio Libya Marmarica, incipiens à Carabathmo usq; ad Cyrenem urbẽ, quod iter esse stadiorum 900. ait Strabo. [h] Huic Marcota, & Menelaita urbes à Iustiniano sunt adiectę. Duci Libyę à Iustiniano constituti sunt aurei MV. & quadrans pro XC. annonis, & CXX. capitationibus, quę illi aureâ in speciebus dabantur. Pro annonis verò L. quę in auro debebãtur, & capitationibus L. aurei CCCC. Item eius cohorti aurei illius tẽporis 187. [i] Taxati uidẽtur circiter aurei 7. pro annona, & 6. pro capite. Hic Dux regionis sibi cõmisse tributa exigere, & ad Palatinum exigendis uectigalibus præfectũ Alexandriam mittere tenebatur. Nulla huius Ducis insignia, aut militum ordines spectantur, nullũque ostenditur officium, solum scriptum reperitur: Numerarios, & adiutores eorum: Commentariensem, adiutorem, à libellis, siue subscribendarium: In manuscripto legitur Rescribendarium: Exceptores & cæteros officiales, subaudiẽdum est habere. Qui erat à libellis alio nomine uocatur subscribẽdarius, quia rescriptis ad libellos subscribebat, vel si legimus Rescribendarium, intelligemus, qui rescribit iussu Ducis, sed legendum est subscribendarium, ut in aliis sequentibus.

e I. S. C. Th. de legat.

f l. ult. C. de diuers. offic.

g Edicto 13. cap. 18. & seq. post Nouellas Iustin. De Paregorio. Ptolomæ & Plinius lib. 5. cap. 6. Ammian. lib. 22.

h lib. 17.

i d. Edicto 13. cap. 18.

Hic Dux, ut alii, spectabilis fuit. [k] Ab eo ad Magistrum officiorũ & Quæstore palatij appellabatur. [l] Ducibus enim in oriente magister officiorum præerat. [m] Leone, & Anthemio imperantibus Præfectus Augustalis, Dux etiam Aegypti fuit, [n] quòd nõ diu permansit: Libyæ enim & Thebaidi sui Duces non multò post sunt restituti. [o]

Hic insignia, ut alii Duces habet, etsi non appareant. Generale uerò est omnium Ducum, & Comitum, ut eadem notas dorso codicis inscriptas gerant, quibus significatur illum esse librum mandatorum Principis.

k l. pen. C. de appellat. l. ultro, & ità Leo hanc appellat in l. ult. C. de diuers. offic.

l d. l. pen. C. de appellat.

m l. pen. C. de officio mag. offic. ut in l. 13. C. de aduocat. diuers. iudicior. l. uni. C. de officio iurid. Alexand.

n d. l. fin. C. de diuersis offic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE DVCE THEBAIDIS ET EIVS militibus. Cap. CXLIII.

THEBAIDE M tertiam partem Aegypti fuisse in eius Præsidē dixi, quę à Thebis usque ad Sienem porrigitur, in qua 40. præsidia erant, quę Dux cum equitum Cuneis 9. & alis equorum 16. legionibus 7. & cohortibus 11. tuebatur, poterant hi esse fermè equites 2500. pedites 15500. Hęc de Siene D. Hieronymus, [a] Turris Sienis usq; hodie permanet, castrum ditioni Romanę subditum, ubi sunt Nili Cataractę, & usque ad quem locum de mari nostro Nilus est nauigabilis. Eiusdem meminit & in Ezechielē. [b] Est, ait, in extremis finibus Aegipti, Aethiopiæ & Blemniarum, ubi Nilus innauigabilis, & Cataractarum fragor, & omnia inuia, plenaque serpentum, & uenenatorum animātium. Est autem Cataracta petrosum quoddam supercilium in medio fluminis, superiore parte planū, ut recipere flumen possit, definitque in præceps, ex eo flumen cadit in inferiorem alueū, quo facile nauigari potest: Itaque Scapharij spectaculum exhibere Principibus uolentes, huc adnauigabant, & defluunt in Cataractam, in præcipitiumque deruduntur scaphis & illis illęsis: Hæc ille. Duplex imperante Iustiniano erat Thebais, à Nilo diuisa, cui ipse vnum præfecit Ducem, qui eandem quam Præfectus Aegypti potestatem haberet, & prouinciarum magistratibus imperaret. Ipse verò P. P. Orientis parebat. Eius præcipua cura erat, ut limites Imperij tuerētur, & 800. myriades artabarum, seu medimnorum atticorum tritici antè nonam diem Augusti ratibus imponi, & Constantinopolim deuehi curaret: antè decimum uerò Septembris Alexandriam ad Præfectum Augustalem peruenire; aliud quoque ad alendos Alexandrinos destinatum, intra Idus Octobris transmittere tenebatur, quod nisi effecisset, in ternas artabas tritici non deuecti singulos aureos pendebat. [c] Est autem artaba medimnus atticus, ait Suidas. [d]

Præsidia 40.

Equites 2500. Pedites 15500.

a in c. 30. D. Hieronymus.

b in c. 29. Ezechiel

c vt in edicto 13. Iustiniani c. 22.

d in verb. ἀρτάβη.

NOTITIA
DVX THEBAIDOS
CVM INSIGNIBVS.

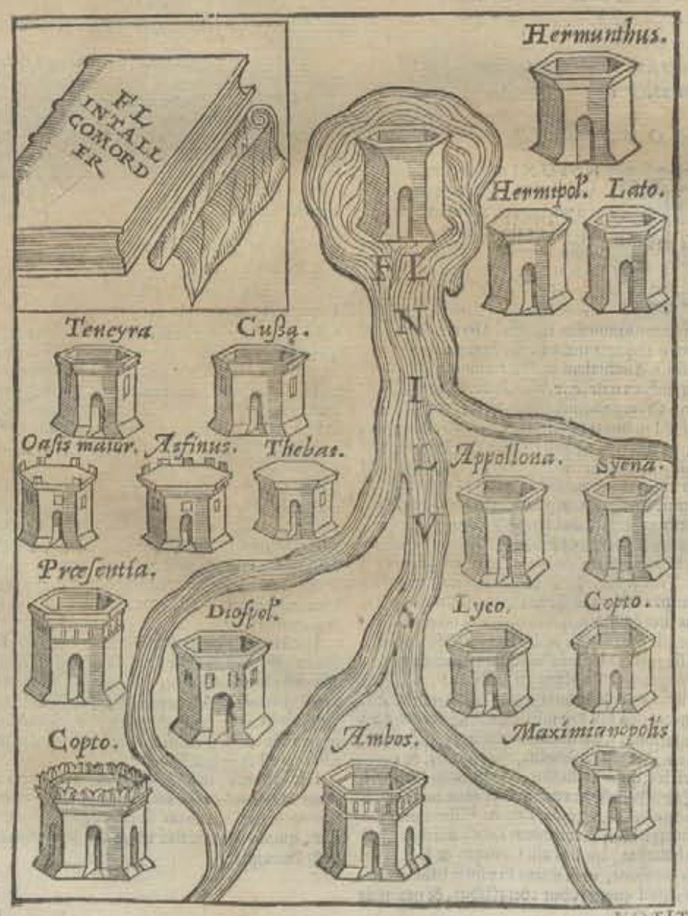

NOTITIA

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis, Ducis Thebaidos.

CVNEVS *equitum Maurorum scutariorum.*
LYCO.
CVNEVS *equitum Scutario rum Hermopoli.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Tentyræ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Copto.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Diospoli.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Lato.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Maximianopoli.*
EQVITES *Promoti indigenæ Legionis tertiæ Diocletianæ Ambo.*
LEGIO *secunda Flauia Constantia Thebæorum Cußæ.*
LEGIO *tertia Diocletiana Præsentia.*
LEGIO *secunda Traiana, Apollonos superioris.*
MILITES *miliarenses Syenæ.*
LEGIO *prima Valentiniana Copto.*
LEGIO *prima Maximiana Filis.*
LEGIO *tertia Diocletiana Thebis.*
LEGIO *secunda Valentiniana Hermunthi.*
EQVITES *Felices bonoriani Asphynis.*
ALA *prima Abasgorum Hibe Oaseos maioris.*
Et quæ de minore Laterculo emittuntur.
ALA *secunda Hispanorum Peisartemidos.*
ALA *Germanorum Pesila.*
ALA *quarta Britonum Tsui.*
ALA *prima Hiberorum Thmoi.*
ALA *Neptunia Chenchoscio.*
ALA *tertia Dromedariorum Maximianopoli.*
ALA *octaua Palmyrenorum Phoenicone.*
ALA *septima Herculia uoluntaria contra Lato.*
ALA *prima Francorum Apollonos.*
ALA *prima Ioui a catafracta Ripampane.*
ALA *octaua Abydum Abocedo.*
ALA *secunda Herculia Dromedariorum Psinaula.*
ALA *prima Abasgorum Oasi maiore.*
ALA *prima Quadorum Oasi minore Trinytheos.*
ALA *prima Valeria Dromedariorum Prefecos.*
COHORS *prima Lusitanorum Theraco.*
COHORS *scutata ciuium Romanorum Mutheos.*
COHORS *prima Apamenorum Silili.*
COHORS *vndecima Chamauorum Peamu.*
COHORS *nona Thanorum Nitriæ.*
COHORS *nona Alamannorum Burgoscueri.*
COHORS *prima Fœlix Theodosiana apud Elefantinen.*
COHORS *quinta Suentium Suene.*
COHORS *sexta saginarum in Castris Lapidariorum.*
COHORS *septima Francorum Diospoli.*
OFFICIVM *autem uiri spectabilis ducis Thebaidæ habet ita.*
PRINCIPEM *de Schola Agentum in rebus.*
Numerarios, & Adiutores eorum.
Adiutorem.
Commentariensem.
A libellis siue subscribendarium.
Exceptores, & ceteros Officiales.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA habebat hic Dux librum purpureo tegumento in scriptum, quemadmodum Comes limitis Aegypti. In manuscriptis, est coloris aurei. Pro pelibrum est charta conolura, qui sunt dignitatis codicilli; quandoque chartæ appellati. [a] Habet & Nili imaginem depictam: in cuius superioris partis medio est insula munita, cui in manuscriptis inscriptum est FILARI. flumen paululum infra sinistrorium ramum emittit, mox in duos diuiditur, ex quibus dexter insulam efficit, ubi est Diospolis: In medio currentis fluuij inscriptum est FL. NILVS. Præterea XVIII. castra repræsentantur, quorum vnum ideſt FILARI, est in ipso flumine, aliud in insula Diospolis: In his excubabant à maiore Laterculo prodeuntes milites: Quæ uero de minore Laterculo copiæ emittebantur, in quædam ex his & XX. alia præsidia [b] diuidebantur, quæ à Notitia fiunt & in alijs non repræsentantur.

a l. 1. §. hoc etiā præsenti. l. 2. §. pen. & vlt. C. de offic. P. P. Afric.

b Præsidia XL.

Officium hoc modo habebat, Principem de schola agentum in rebus, Numerarios, & adiutores eorum, Adiutorem, Commentariēsem, quæ uerba forte sunt transferenda, & post Commentariensem ponendus adiutor, ut ferè in omnibus sequentibus. Habet quoque à libellis, siue subscribendarium, Exceptores, & ceteros Officiales, qui à Principe, ut de alijs dictum est, erant probandi. [c] Huic Duci sequentes ordines militum parebant.

c l. vlt. C. de dignitat.

CVNEVS EQVITVM MAVRORVM SCVTARIORVM in oppido Lyco degens; quod Cassianus [d] in extrema Thebaide esse scribit, vbi Ioannes Abbas cōmorabatur; quē Theodosius Magnus contrā Eugenium tyrannum pugnaturus, de victoria consuluit, & eam ut ipsemet diuino afflatus prædixit, quod & Paulus Diaconus refert. Hic mansionē Itinerariū ponit. Duas vrbes huius nominis in Nomis Aegypti fuisse Strabo & Stephanus memorant; quarum altera erat maritima; altera in nomolycopolitano, de qua hic arbitror intelligi; cùm animalia bruta Aegyptij pro dijs colerent; ab eorum etiā nominibus vrbes aliquot nominarint, inter quas à lupo lyco seu Lycopolim dixerunt. Magistris hos equites paruisse non apparet.

d lib. 4. de institutis cœnobiorum.

2. CVNEVS EQVITVM SCVTARIORVM Hermopoli statiua habebat. Hæc latinè ciuitas Mercurij dicitur; in qua Hermes maior, Mercurij trismegisti auus est sepultus. D. Augustinus. [e] Hic, inquit, Hermes maior ideſt Mercurius, quem dicit auum suum fuisse in Hermopoli, hoc est in suo nominis ciuitate perhibetur esse sepultus. Hactenus D. Augustinus. Hermopolis magna est in Aegypto ciuitas, & nomus Hermopolitana, inquit Ptolomæus, ab occasu fluuij mediterranea cunctibus ad mare nostrum, superior est Crocodilopoli, in septimo parallelo climatis tertij. Persicam arborem hic fuisse Sozomenes & Cedrenus scribunt, cuius folium uel cortex cuius morbo medebatur: Eam ferunt fugiente in Aegyptū Christo, sese inclinasse, & ipsum adorasse, atq; umbram præbuisse. Iulianus Apostata ad inuidiam nominis Christiani hanc arborem excidit; Iura Persicum uocant, quam cædi, aut uendi prohibent. [f] De Hermopoli & aliquot sequētib. ira

e lib. 2. c. 16. de ciuit. Dei.

f l. 1. C. de superstitios loco Daphnensi uel Persicis per Aegypti non excidend. aut uendend.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Lib. 22.

Marcellinus, [a] Thebais multas inter vrbes clariores alijs, Hermopolim habet & Copton, & Anthuoon. Septem Hermopoles Stephanus enumerat, quarum tres statuit in Aegypto, Magnam, Parnam, & Tertiã dictam. De Hermopoli Ptolomæus & Strabo. Scutarij erant ex sex uexillationibus Comitatensibus Magistri militum Præsentalis.

1 EQVITES SAGITTARII INDIGENAE, una in Thebaide, Tentyræ residebant: ita etiã Strabo, Ptolomæus, & Itinerarium appellant. Est contrà Vacuam ex parte Africæ distans Diospoli 29. millibus passuum. Hic trucidant Crocodilos, nihil eos timentes. Stephanus Tentyrio, & Tentyrum appellat. Diuersi equites Saginarij sub pluribus Magistris merebant, cum quo uero hi aut sequentes fuerint, non apparet.

2 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Copto insidebant. Copton uocat Itinerarium, quod & sequentium meminit. Nomi Aegyptij insignis ciuitas fuit, quã Strabo, Plutarchus [b], Ptolomæus, Statius, [b] & Marcellinus inter clarissimas Thebaidis vrbes recesent.

b lib. 1. Thebaidis.

3 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Hiarina habebant. Diospolis non est hæc Diospolis olim Thebæ dicta, de qua infra dicetur, sed illa, quam diuisus, & postea vnitus Nilus insulam facit. Ionis ciuitas à Latine Plinius uocat. Duas Parnã, & Magnam Diospoles Aegypti superioris vrbes Ptolomæus, Strabo, & Stephanus, Altam in illustride Strabo & Suidas [c] colocant.

c lib. ver. Demetrius

4 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Lato immorabantur, alias Latopolis, uel Latonæ ciuitas, inter Andronã uocatur. A Latonæ templo propè ædificato Lato dictam esse Stephanus testatur, Sed à Latopitce in Nilo copiosissimo derluari puto, cùm enim brutca Aegyptij colerent, ab ijs vrbes aliquot nominarunt, ut Leontopolim, Crocodilopolim, Lycopolim, & similes; Nunc autem piscem ad CC. libras, & plurium pondus in Nilo nasci Athenæus, [d] memorat, quem dicit esse candidissimum, optimumq; & suauissimum, quæ omnia ratione conditum. Latopolis est Ptolomæo, & Strabonis Larum Itinerario.

d lib. 6. c. 29.

5 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Maximiano olim incolebant, quæ à Maximiano nomẽ habuit.

6 EQVITES PROMOTI Indigenæ Legionis tertiæ Diocletianæ, huebantur Ambos. Hoc oppidũ est insula inter duo brachia Nili, cuius Itinerarium meminit, Ombos legit Ptolomæi interpres: Ombitẽ Nomium vocat Plinius, vnde Ombitæ populi sunt apud Aelianum. [e] Ex diuersis vexillationibus sub Magistris militum Promoti merebant. Hi sunt ex corpore legionis tertiæ Diocletianæ, quæ statiua Thebis habebat, vt infrà dicetur.

e lib. 10. anim. il. cap. 21. & 26.

LEGIO II. FLAVIA CONSTANTIA Thebeorum residebat Cusse, qui est locus Aegypti, apud D. Athanasium. [f] Alij Thebæi, idest ex Thebis lecti, aut qui Thebis excubabant, sub Diocletiano & Maximiano apud Agaunum martyrio sunt coronati, quorum Primicerius magnus fuit D. Mauritius, ut refert Guilielmus Tyri Episcopus, [g] pro Agaunum vel Agaunum, aut Ingaunos, qui sunt subalpini, apud quos sunt occisi. Hæc legio una est ex IX. Comitatensibus Magistri militum per Orientem.

f tom. 2.

g lib. 5. retibelli 19. cap. 24.

LEGIO III. DIOCLETIANA morabatur Pretentiæ: Hæc vna est ex Comitatensibus Magistri militum per Thracias, quæ sub Comite Aegypti militabat, & sub hoc quoque Duce ter recenetur, vnde in partes diuisa fuit. Præsentia locus est Thebaidis.

LEGIO II. TRAIANA erat in loco Apollinis Superioris: Apollino superiore legit Itinerarium. Duplex enim in Aegypto erat Apollinis, ciuitas Ptolomæo, Magna, quæ & superior, & Parua, quæ inferior dicebatur. Hæc non procul a Copto sita, Hydreum Apollinis à Plinio nuncupatur ob cisternas aquarum in itinere ad eam factas, de qua etiam Strabo. Itinerarium Apollinos minores appellat. Hic de Magna propè Latopolim, superiore vocata intelligitur. Stephanus tres Apollinis ciuitates ponit: Parnam Libyam uersus: Magnam in Aegypto: Testiam in Aethiopia secũdum mare Rubrum. Hanc quoque legionem puto diuisam fuisse: nam & sub Comite Aegypti militabat.

MILITES MILIARENSES Syenẽ degebat. Hoc oppidum est sub æquinoctiali, vbi in puteum sol radios meridie immittens vmbram non facit: vt inter alios auctor est Strabo, [h] qui tres cohortes hic præsidij causa à Romanis locatas fuisse scribit. cinitas est, inquit Stephanus, Aegypti, & Aethiopiæ ad Nilum sita, à Syeno Dacti filio uocata; finitarbius Strimi ab Aethiopibus nominari dicit, & hodie funditus enertam. Miliarenses forte à Miliaria aue sunt dicti, quòd eius instar galeas gestarent: sicut Alaudam legionem eodem modo Cæsar vocauit; vel forte à Miliarensi loco in hortis Salustij. Vopiscus, [i] Miliarensem, inquit, porticum in hortis Salustij ornauit, in qua quotidie, & equos, & se lauabat. Miliare etiam flumen Daciæ fuisse Iornandes scribit, Gepidæ, ait, sedent iuxta flumina Marisia & Miliare; à quo hi possent deriuari. Mihi non displicet dici Miliarenses, quòd à prima alicuius legionis cohorte sint contracti, illa uerò miliaria uocabatur, quia ex MCV. peditibus constabat. [k]

h lib. 17.

i in Aureliano.

k Vegeti. lib. 2. cap. 6. glo. in l. 2. in prin. in uer. cohortis. ff. de his q. not. infam.

LEGIO I. VALENTINIANA residebat Copto: de hoc supra. Ammianus, [l] Thebais, inquit, multas inter vrbes clariores alijs Hermopolim habet, & Copton. Hæc legio sub Magistris militum non reperitur.

l lib. 22.

LEGIO I. MAXIMIANA, Filis statiua habebat. Philas vocat Ptolemæus. Insula est Aegypti, inquit Stephanus, in magno flumine Tritone, quod in magnam Tritonidem paludem fluit. Alia Pila est in Macedonia: intelligit Pilarim insulam Aegypti, de qua supra in limis Ducis insignibus. Hæc vna est ex XXII. legionibus Comitatensibus Magistri militum per Thracias, prima Maximiana Thebæorum nuncupata, quod in Thebaide à Maximiano esset instituta.

TERTIA LEGIO DIOCLETIANA Thebis manebat: Nomen huius nominis vrbis recenset Stephanus, una est in Aegypto, propè spelunceam omnibus diebus uentos picea, præterquam triceno quo nunquam spirat. Hic puto intelligi magnam Thebaidis ciuitatem, ab Osiride & Iside conditam, centum portis nobilem, quam Stephanus scribit tredecim millia millarum, & trigima habuisse: hominum uero myriades septingentas, seu ter ies decies centena millia; & in longitu per 400. stadia porrectam fuisse. Hæc etiam Diospolis est nocata. D. Hieronymus [m] suo tempore Thebaidem appellatam scribit. Tertia legio Thebæorum inter Comitatenses Magistri militum per Thracias nominatur, quia Thebis statiua habere consueuerat, cuius partes inde extractæ sunt, vt alijs in locis seruirent.

m in epistol. ad Galatas.

LEGIO II. VALENTINIANA Hermũthi morabatur quæ, inquit Stephanus, est vrbs Aegypti. Hæc legio una est, ex nouem Comitatensibus Magistri militum per Orientem, quæ secunda Felix Valentis Thebæorum uocabatur, quia Thebis antea erat collocata.

7 EQVITES FELICES HONORIANI Aphynis statiua habebant, una est ex Vexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem.

ALA I. ABASGORVM Hibe Oaseos maioris in præsidio erat. Codex Vrsini legit Hipus Oaseos maioris, de qua in Comite Aegypti nomen est oppidi propè Oasin maiorem. Abasgiam propè Iberiam & Tzanos supra Pontum Iustinianus [n] & Cedrenus [o] locant, indè hæc ala extracta. Hi de maiore Latercnlo emissi XVIII. oppida hic repræsentata incolebant.

n Nouella 28. c. 1.

o in Basilio.

DE MINORE VERO LATERCVLO emittebantur sequentes, qui XXV. oppida tuebantur.

1 ALA II. Hispanorum Poisarremidos oppidum incolebat: credo legendum Polis Artemidos, idest ciuitas Dianæ. Ptolemæidos mendose habet Itinerarium.

2 ALA GERMANORVM PESCLAE manebat. Passalum uocat Ptolomæus. Pesla Itinerarium.

3 ALA IIII. BRITONVM Isiui morabatur. Isin est apud Itinerarium, Stephanum & Madrucianum: Alij habent vsiu: sed legendum Isiu: quod oppidum esse Aegypti, ait Stephanus, ab Iside dictũ, in quo degũt mercatores, qui ab artificibus necessaria emunt, & populis vicinis uendunt.

4 ALA I. HIBERORVM Thmoi degebat. Thmuim appellãt Ptolomæus Itinerarium, Stephanus, & Ammianus, ciuitatem Aegypti, & inter maximas eius vrbes, Marcellinus recenset, [a] Aegyptus, inquit, Athribi, & Oxyrincho, & Thmui, & Memphi, maximis vrbibus nitet.

a lib. 22.

5 ALA NEPTVNIA Chenoboscio insidebat, Ptolomæus, Chenobosciam uocant. Itinerarium Cenobosio, Chenobasciam legit Stephanus; Latinè sonat anserum pascuum, quod ad loci derivationem non attinet, cum nulla ibi sint anserum pascua, sed incolæ solis studeant necãdis crocodilis, inquit Stephanus. Ala est ex Neptunio oppido Italiæ, olim Antium dicto.

6 ALA III. DROMEDARIORVM Maximiano poli statiua habebat, de hac ala supra. a Camelis est uocata, quos Dromedarios uocant, à δρομέω quod est curro. Hi enim cursu Dromedarijs erant similes, D. Hieronymus, [b] Vidimus, inquit, Camelos, quos ob nimiam uelocitatem Dromedarios uocant, qui præteritos cibos in ore uoluere, & in aluum missos, iterum retrahere consueuerunt.

b de vita Malchi ad finem.

7 ALA VIII. PALMYRENORVM Phœnicone excubabat. Palmyrena est regio expositа ad Euphratem, cuius caput est Palmyra urbs maxima, fatalis Rom. imperij, & finis, ubi eius erat præsidium. Phœnicon, uero una est ex ciuitatibus Syriæ, inquit Stephanus. Phœnicon; Niconon est apud Itinerarium corruptè, ut puto. Vetus codex habet, Fenitionis.

8 ALA VII. HERCVLIA uoluntaria, quæ sponte se militiæ obtulit; ita uoluntarios milites appellat Cæsar. [c] Statiua habebat, contra oppidum Lato, de quo supra. Herculeam ab Hercule Maximianus appellauit, ut alibi dictum.

c lib. 5. de bello Gallico.

9 ALA I. FRANCORVM, Apollonos incolebat. Hoc alterum est ex duobus Apollinis oppidis, de quibus supra. Codices manuscripti habent, contra Apollonos. Franci prius Sicambri uocabantur: sed cum Valentinianus edicto immunes eos per decennium feciſſet, qui Alanos fregissent: Sicambri, illis profligatis, immunitatem tributorũ adepti Franci sunt appellati, qui postea Gallias occuparunt, & à se Franciam denominarunt. [d] ut infra in Duce Phœnices latius dicetur.

d Zosimus li. 3. Iornades de reb. Goticis. Sabellicus. lib. 3. ennea. 10.

10 ALA I. IOVIA CATAPHRACTA, Ripampanæ morabatur: Manuscripti legunt Pampanæ, ut apud Ptolomæum, quam lectionem probo.

11 ALA VIII. ABYDVM, Abocedo incolebat, forte Abocenæ, quæ est ciuitas Aethiopiæ; Ptolomæus Abuncim Plinius Aboccim uocat. Abydus uero est oppidum ad Hellespontum, nunc strictum Gallipolis dicitur. Sed hic credo, aliud Abydum Aegypti oppidum intelligi, de quo, apud Ptolomæum, Plinium & Strabonem: unde hæc ala uidetur contracta.

12 ALA II. HERCVLIA DROMEDARIORVM residebat Pfinaulę, forte Pfinaphę, quam paruam Aegypti ciuitatem fuisse Stephanus asserit. Pfinablam D. Athanasius appellat.

13 ALA I. ABASGORVM, statiua habebat in Oasi maiori de quibus supra.

14 ALA I. QVADORVM, in Oasi minore Trinytheos morabatur. Trinytheos interpretatur trinus Deus nomen à Christianis impositum, locus propè Oasim minorem; quem hæc ala incolebat. Quadi sũt Germaniæ populi.

15 ALA I. VALERIA DROMEDARIORVM Præcteos manebat. Est ex Valeria propè Pannoniam. Hæ sunt alæ. sequuntur cohortes.

1 COHORS I. LVSITANORVM Theraco excubabat, interpretatur locus ferarum. In iure legitur Terico, unde Valentinianus ad Senecam defensorem patriæ suæ scribit. [e]

e l. 1. C. de defensorib. ciuitat.

2 COHORS SCVTATA ciuium Romanorum Mutheos morabatur. Muthi legit Itinerarium.

3 COHORS I. APAMENORVM Silili degebat Selinum uocat Itinerarium. Apameni dicti sunt ab Apamea urbe Syriæ, à Seleuco in Apameæ uxoris honorem condita.

4 COHORS XI. CHAMAVORVM uetustus, cod. chamauorum gentilium; ita uocantur Christianæ religionis expertes, & extra Romanũ imperium siti. [f] Hæc Peamu inhabitabat. Sunt qui Panopolim hanc esse putant, Pano uocatur ab Itinerario.

f l. ul. C. de offic. milit. iudic. l. 8. C. de vectigal. li. 5. C. de tẽporib. appellat.

5 COHORS IX. THANORVM; sunt populi Aegypti. Tanicum enim sine aspiratione unum est ex ostijs Nili. Ezechiel, [g] Dabo ignem super Tanim quam Taphim D. Hieronymus interpretatur, urbem Aegypti. vetus codex legit Rannorum, de quibus supra. Hæc cohors statiua habebat Nutriæ. Nitræas uocat Stephanus, Locus est, inquit Aegypti. Strabo, [h] Nicephorus, Callistus, [i] & Socrates ita montem in Aegypto circa Scetim forte à Nitro nominãt: Plinius Nitrarias propè eum collocat. vetustus codex habet Nitriu.

g cap. 30.

h lib. 17.

i li. 11. ca. 30.

6 COHORS IX. ALAMANNORVM, morabatur in Burgofeueri, idest in uico Seueri, qui ab eo Principe nomen habuit.

7 COHORS I. FOELIX THEODOSIANA apud Elephantinen custodiebat, uel Elephantinem, ut legit antiquus codex. Insula est Nili, propè Syenem ubi olim præsidij causa locatæ erant tres Romanorũ cohortes. de hac Herodotus, & alij.

8 COHORS V. SVENTIVM Suenę excubabat, unde nomen hæc cohors sumpsit: huius & Itinerarium meminit.

COHORS VI. Saginarum in castris Lapidariorum statiua habebat, forte legendum saganeorum, a Saganeo oppido Achaię, vel sagittariorum; Hi castra mentabantur in loco, ubi lapides cædebãtur. cohortis VI. Plinius ad Traianum [k] meminit, cuius tum P. Anius Aquila centurio fuit.

k epist. 72.

COHORS VII. FRANCORVM Diospoli, de qua supra. Hæ sunt decem cohortes Thebaidis, cuius Dux est spectabilis. [l] ut alij.

l l. 3. C. ut omnes iud. tã ciuil. quã milita.

NOTITIA
DVX PALESTINAE
CVM INSIGNIBVS.

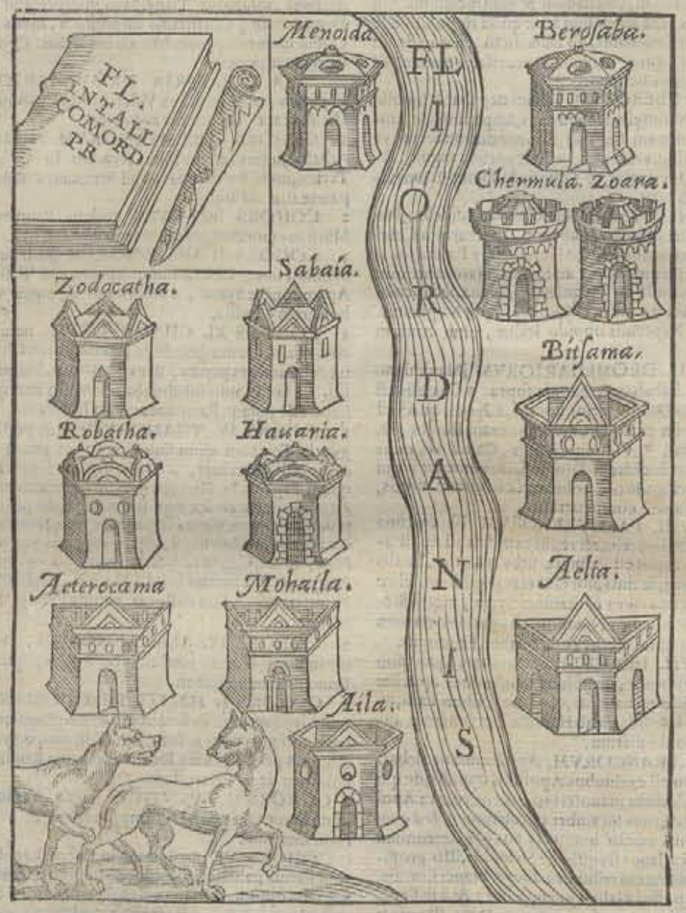

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis, Ducis Palestinæ.

EQVITES *Dalmatæ Illyriciani Berosabæ.*
EQVITES *Promoti Illyriciani Menoidæ.*
EQVITES *Scutarij, Illyriciani Chermulæ.*
EQVITES *Mauri Illyriciani Aeliæ.*
EQVITES *Thamudeni Illyriciani Bitsamæ.*
EQVITES *Promoti indigenæ Sabaiæ.*
EQVITES *Promoti indigenæ Zodochatæ.*
EQVITES *sagittarij indigenæ Hauanæ.*
EQVITES *sagittarij indigenæ Zoaræ.*
EQVITES *primi Fœlices sagittarij indigenæ Palestinæ Saburæ siue Veterocamæ.*
EQVITES *sagittarij indigenæ Mohailæ.*
PRÆFECTVS *Legionis decimæ Fretensis Ailæ.*

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA *prima miliaria Sebastena Asuadæ.*
ALA *Antana Dromedariorum Admathæ.*

ALA

ALA *Constantiana Tolohæ.*
ALA *secunda Felix Valentiana apud Præsidium.*
ALA *prima miliaria Hastæ.*
ALA *Idiota Constitutæ.*
COHORS *duodecima Valeria Afro.*
COHORS *decima Carthaginensis Carthæ.*
COHORS *prima Centenaria Tarbæ.*
COHORS *quarta Phrygum Præsidio.*
COHORS *secunda Gratiana Iebybo.*
COHORS *prima equitata Calamonæ.*
COHORS *secunda Galatarum Ariseldelæ.*
COHORS *prima Flauia Moleahæ.*
COHORS *secunda Cretensis iuxta Iordanem Fluuium.*
COHORS *prima Salutaria inter Aeliam, & Hierichunta.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de schola Agentum in rebus.*
Numerarios & adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis, siue subscribendarium.
Exceptores, & ceteros Officiales.

COMMENTARIVM.

PRAETER duos per Aegyptũ, alij sex Ducex Orientem tuebantur, scilicet Palestinæ, Arabiæ, Phœniciæ, Syriæ Euphratensis, Osrhoenæ, & Mesopotamiæ. Hic non seruatur ordo indicis, vbi Dux Phœnices alijs Orientis præponitur. Palæstina eadem Iudæa, & cœlosyria dicebatur, cuius Dux eadem gerebat insignia, quæ Dux Thebaidis, uidelicet librum clausum, & viridi corio tectum; Sed in manuscriptis omnes Duces codices auro tectos habent. Asiat & Chartæ uolumen, & Iordanis fluens inter 13. munitiones, quibus præsidio erant milites a maiore latere culo prodeuntes: inter has Robotbę nulli milites adscribuntur, ubi tamen constat præsidium fuisse. Alterius uero laterculi copię, alia XVII. oppida hic non descripta tuebantur; Vnde omnia Palestinę præsidia erant XXX. Iordanis nomen in ipso flumine est scriptum, D. Hieronymus [a] Iordanis, inquit, fluuius diuidens Iudæam, Arabiam, & Aulonem, & usque ad mare mortuum fluens post multos circuitus circum it iuxta Hierico mortuo commixtus mari nomen amittit. Hęc ille. Infra videtur esse duo Onagri. Præfatas munitiones equitum turmę XI. alę VI. Legio I. Cohortes XI. tuebantur, quę esse poterant equitum circiter 1700. & peditum 6000. Hic Dux eo dem modo habebat officium, quo Dux Thebaidis, quod a Principe probabatur. [b] Vrsini codex eum, qui erat a libellis, Rescribendarium pro subscribendario uocat: Milites sub eius cura ex maiore laterculo sequentes emittebantur.

EQVITES DALMATAE ILLYRICIANI Berosabę morabantur. Bersabea ab alijs dicta a matre Salomonis, alias Bezaman. In Madruciano legitur Benosabe, credo legendum Bersabee, quę, ut ait D. Hieronymus, [c] erat in Tribu Iuda, siue Simeonis, est usq; hodie uicus grandis in vicesimo Achelron milliario, vergens ad Austrum, in quo & Romanorum militum præsidium positum est, a quo loco termini Iudææ incipientes, extendebantur usque ad Dan, quæ iuxta Paneadem cernitur. Interpretatur uero Bersabee puteus iuramẽti, eo qđ ibi Abraham & Isaach fędus cũ Abimelech sociauerũt iuramẽto: Hæc D. Hieronym[us]

[a] de loc. Hebr.

Præsidia 30. Equites 1700. Pedites 6000.

[b] l. ul. C. de dicteri. offi.

[c] de loc. Hebr.

2 EQVITES PROMOTI Illyriciani degebant Menoidæ, Manuscripti Menochiæ, & male D. Hieronymus, [d] Medemana, ait, in Tribu Iudæ, cuius meminit Isaias, nunc est Menois oppidum iuxta ciuitatem Gazam.

[d] de loc. Heb.

3 EQVITES SCVTARII Illyriciani, Chermulæ seu Carmelo residebant, quem asperum montem esse Stephanus testatur. D. Hieronymus, [e] Carmelus inquit, ubi quondam Nabal Carmelius fuit, & nunc villa est Carmelia nomine, decimo lapide oppidi Chebron uergens ad Orientalem plagam, ubi & Romanorum præsidium est positum: & ad finem subdit Chermula, ait in scripturis sanctis Carmelus uocari; vicus hodie Iudęorum, unde fuit Nabal Carmelius.

[e] loco citato.

4 EQVITES MAVRI Illyriciani Aeliæ excubabant. Hæc est Hierusalem, quam dirutam Aelius Hadrianus restaurauit, & a se Aeliam Capitolinam appellauit, quia Ioui ibi sacra fieri uoluit: ob quam rẽ Iudæi a Cæsare deficientes, bello, & fame consumpti sunt ultra hominum 500. millia. [f] D. Hieronymus, [g] Hierusalem, inquit metropolis quondam totius Iudęę, quæ nunc ab Aelio Hadriano Cæsare, quod eam a Tito destructam latiore situ instauraverit, Aelia cognominata est, cuius ope factum est, ut loca sancta, idest Dominicę passionis, & resurrectionis, sed & inuentionis S. Crucis quondam extra urbem iacentia, nunc eiusdem urbis muro septentrionali circundentur. idem ad Paulinum de institutione monachi, Ab Hadriani, ait temporibus usque ad Imperium Constantini per annos circiter CLXXX. in loco resurrectionis simulacrum Iouis, in crucis rupe statua ex marmore Veneris a gentibus posita colebatur, existimãtibus persecutionis auctoribus quod tollerent nobis fidem resurrectionis & crucis, si loca sancta polluissent.

[f] Dion & Steph.

[g] in act. apostol.

5 EQVITES THAMVDENI Illyriciani Bitsamę residebat. Thamydeni sunt Arabes, ut ait Ptolomęus a Thamuda Nabatheorum oppido nuncupati, qui in Illyrico diu permansere, & inde nomen traxerunt: sub Comite Aegypti alij Saraceni Thamudeni nuncupabant. Bethsamis autem, inquit D. Hieronymus, [h] est ciuitas sacerdotalis in Tribu Beniamin, quę usq; hodie demonstratur de Eleutheropoli pergentibus Nicopolim, in decimo milliario contra Orientalem plagam. Huius fit mentio primo Regum. Ibant, inquit uaccę per viam, quę ducit Bethsamis, loquitur de arca Domini reportata ad Israhelitas. Bethsamis altera est, in Tribu Neptalim, in qua etiam pristini cultores permanserunt.

[h] de loc. Hebr.

6 EQVITES PROMOTI Indigenę Salaicę morabantur, forte legendum Sabaiæ, quod est oppidũ prope Apameam. Stephanus Sabaiam magnam, maris Rubri præsidium esse dicit.

7 EQVITES PROMOTI Indigenæ statiua Zodocathæ habebant: Hi erant sub Magistro militum Præsentali.

8 EQVITES SAGITTARII Indigenæ degebant Hauanæ, una est ex quatuor Vexillationibus Comitatẽsibus sub Magistro militum per Thracias: alij erãt Comites Sagittarij Iuniores sub Magistro militum præsentali.

9 EQVITES SAGITTARII Indigenæ manebant Zoaræ quod est oppidum Arabiæ, Ptolomæo: sed Stephanus Magna uilla est, inquit, Zoara in Palæstina apud mare Asphaltiten, ubi seruatus est Lot fugiens ignem Sodomiticum, uox est Hebraica partũ significans; Hæc Stephanus. D. Hieronymus uero, [i] de hoc ita scribit. Bala est Segor, nunc Zoara nuncupatur; sola de quinque Sodomorum urbibus Lot precibus reseruata; Imminet autem mari mortuo, & præsidium in ea positum, est militum Romanorum: habitatoribus quoque proprijs frequentatur, & apud eam gignitur balsamum, & poma palmarum, antiquæ ubertatis indicia: Nullum autem moueat, quod Segor eadem Zoara dicitur, cum idem sit nomen parũlę, uel minoris: sed Segor Hebraicę, Zoara Syriace nuncupatur: Hæc D. Hieronymus. [k]

[i] de loc. Hebr.

[k] De eadem Iosephus lib. 5. bel li Iudaici. c. 5. Egesippus 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ut l.6. C. T. de pecu. & l. dat. t. 15. C. T. de fusce ptio. & arcar. l. 3. C. T. de aur. coro na.

10 EQVITES I. FOELICES Sagittarij Indigenæ, Palæstinæ, Saburæ siuè Vetero cariæ morabantur: forte legendum Sabariæ; unde à Constantio, & Valentiniano Valenteq; aliquot Iura scripta fuere. [a] Præsidium in impresso pro Veterocamæ, inscriptum habet Aeterocamæ, sed legêdũ Vererocariæ, ut in manuscriptis, qui habent Sagittarij Indigenæ Palæstini.

11 EQVITES SAGITTARII Indigenę thebantur Mohadam: Aila est oppidum maris Rubri, de quo in sequentibus, cui addita syllaba, Mo, efficitur Moaila, sine aspiratione. Vetustus codex legit Mohalolæ.

12 PRAEFECTVS LEGIONIS X. Fretensis, Ailæ residebat, hæc sub Magistris militum non reperitur; forte à freto aliquo unde extracta est. Fretẽsis dicitur: Fretanam etiam legionem esse Apuliæ Plinius scribit, unde forte Frentes. Vna est ex tribus ab Augusto in Hispania constitutis; Alia est legio Fortensis dicta, à Fortensi oppido Mauritaniæ, de quo Marcellinus. Ailam in littore maris Rubri positam fuisse D. Hieronymus [b] ita scribit: lingua, maris Rubri in cuius littore Aila posita est, ubi nunc moratur legio, & Præsidium Romanorum. Idem. [c] Ailat, inquit, in extremis finibus Palæstinæ, juncta Meridianæ solitudini, & mari Rubro, unde ex Aegypto in Indiam, & inde ad Aegyptum navigatur: sed & ibi legio Romana, cognomento Decima; & olim quidem Ailat à ueteribus dicebatur, nũc uero appellatur Aila, quæ uerba Notitiæ conveniunt. [d] legionem VI. Ferream nominatam olim in Iudæa collocatam, Dion [e] scribit, cui postmodum decima successit. Hi de maiore Laterculo emissi Numeri in XII. oppidis suprascriptis morabantur: Robathum etiam oppidum XIII. depictum ostenditur, sed qui illud incolerent; non apparet: constat tamen ibi præsidium fuisse. Rohoboth D. Hieronymus appellat [f] vrbs inquit iuxta Fluuium, ubi erat Rex Edom, & usq; hodie est præsidium in regione Gabalena.

b in 47. Ezech.

c de locis Hebr.

d de hac habetur Iosue 21.

e lib. 55.

f de locis Hebr.

QVARE VERO DE MINORE LAterculo emittuntur, sunt sequentes Alæ & cohortes

1 ALA I. MILIARIA SEBASTENA, Asuadæ manebat. Sebastena latinè est Augustana seu Cæsarea forte ex Cæsarea Iudææ dilecta: Milliaria dicta est, quia forte ex mille equitibus constabat, sicut prima legionis cohors uocata est Milliaria, quia mille viros continebat, ut ait Vegetius [g] aut quia XXXII. duos equites loricatos continebat prædicta cohors, ex quibus hæc ala contrahi potuit, & inde milliaria appellari, uel ab aue miliaria est denominata, ut dictum est de militibus Miliarensibus, & Manda. Sed mihi placet à mille equitibus quos continebat, milliariam dictam. Nam & Trãquillus triplices porticus vestibuli domus Neronis milliarias à longitudine mille passuum appellat.

g li. 2. ap. 6.

2 ALA ANTANA Dromedariorum, ex Anthana Achaiæ oppido Plinio, erat ex corpore Dromedariorum, de quibus supra: Admathæ excubabat. Ammatã uocat D. Hieronymus, [h] quæ erat in Tribu Iuda.

h de locis Hebr.

3 ALA CONSTANTIANA, à Constantio eius auctore, statiua Tolohæ habebat.

4 ALA II. FOELIX VALENTINIANA, apud præsidium, credo præsidium in regione Galabena in tellegi, hoc nomine appellatum à D. Hieronymo. [i] ...odie, inquit, est præsidium in regione Gabalena, & Vicus grandis, qui hoc nomine nũcupatur. Aliud est in Thracio Ptolomęo Præsidium oppidũ. Est & Præsidiũ Iuliũ in Hispania, quæ ad hũc locũ nõ pertinẽt.

i de locis Hebr.

5 ALA I. MILIARIA Hastæ degebat, Astaol a D. Hieronymo [k] appellatur. Astaol, ait, in Tribu Iuda, & usq; hodie uillula uocabulo Astæ inter Azotũ & Asalonem permanet.

k in Nolleo.

6 ALA IDIOTA Constitutæ, Constitura legitur in manuscriptis, ut Idiota sit nomen loci: forte legendum Idex constituta, quod est oppidum Tyri, inquit Plinius: infra in Duce Osrhoenæ, & alijs constitura pro locata accipitur. Posset etiam legi Constantiæ, quam ciuitatem in Palęstina à Constantino Magno conditam, & a nomine Constantiæ Sororis dictam, Socrates scribit. [l] Cohortes sequuntur.

l li. 1. ca. 14.

1 COHORS XII. VALERIA residebat Afro, Effrem uocat D. Hieronymus, [m] Est, inquit, in Tribu Beniamin, & hodie uicus Effrem, in quinto milliario Bethelis ad Oriẽtẽ respiciens. A Valeria filia Diocletiani hæc cohors est denomina, uel à valeria prouincia, quæ ab eadẽ nomẽ habuit, ut Marcellinus tradit.

m supra citato loco.

2 COHORS X. Carthaginensis, Carthe statiua habebat. Locus est inter Tyrum & Berythim, inquit Servius; [n] de quo Iosue, [o] unde ita legendum, nõ Carræ, ut aliqui putant, qui locus nobilis est morte Crassi, & hospitio Abraham, & morte eius patris, inquit D. Hieronymus. Ciuitas est ad mare Rubrum ut Stephanus est auctor.

n in 4. Aeneid. o 21.

3 COHORS I. CENTENARIA, quia ex centũ militibus constabat, sicut milliaria ex mille, Tarbæ morabatur; Id oppidum est Cretæ, sed aliud omonymon fuit in finibus Arabiæ, & Palæstinæ. Hoc præsidium & cohors deest in manuscripto Vrsini.

4 COHORS IIII. Phrygũ, Præsidio præerat, de quo supra.

5 COHORS II. GRATIANA excubabat Iehybo forte est, quæ Ieba a Plinio dicitur. D. Hieronymus Tabim appellat, Ciuitas est, inquit, trans Iordanem, nunc uilla prægrandis à ciuitate Pella sex millibus distans pergentibus Geraſam.

p de loc. Hebr.

6 COHORS I. EQVITATA Calamonæ degebat. Calamintham Phœniciæ ciuitatem fuisse Stephanus tradit. Equitata hæc cohors, à loco, ut puto, est denominata. Similis denominationis Equestrem colonam in Heluenjs, Plinius ponit.

7 COHORS II. GALATARVM manebat Arieldelæ. Arindelam in tertia Palæstina Stephanus locat Glaucus, inquit, eam uillam appellat. Vnde credo legendum Arindelæ.

8 COHORS I. FLAVIA habitabat Moleahæ, locus est Palæstinæ. Vetustus codex legit, Moleathæ. FLAVIA cohors à Flauio Constantino dicta.

9 COHORS IIII. Palæstinorum, statiua habebat Thamanæ. Thamna est Ptolomęo, Stephano, & Iosepho, [q] D. Hieronymus, [r] Thamna, inquit uilla Themniticæ regionis nomen dedit in finibus Diospoleos, locus est ubi oues suas totondit Iudas. Alia Thãna est ciuitas principum Edom forte à Thamna concubina Elipham filij Esau dicta. Sed legendum Themana quia ibi in Palæstina erat præsidium. D. Hieronymus [s] Themana, ait, est uilla distans à Petra quinque millibus passuum ubi & Romanorum præsidium sedet; Hæc ille. Vrsini codex habet cohors tertia.

b in 5. Iudaic. hist. r de loc. Hebr. s de loc. Hebr.

10 COHORS II. CRETENSIS degebat iuxta Iordanem fluuium.

11 COHORS I. SALVTARIA residebat inter Aeliã & Hierichũta; castellum intelligit, ubi erãt milites, qui uiatoribus contra Latrocinantes auxilium ferebant. D. Hieronymus. [t] Abdomin, ait quondam uillula, nũc ruina in sorte Tribus Iudæ, q locus usq; hodie uocatur Maledomin, & Grece dicit ἀναβασις Ιππων latine appellari potest, assensus rufforũ seu rubentium propter sanguinem, qui illic crebrò à latronibus funditur. Est autẽ cõsinium Tribus Iudæ, & Beniamin descendentibus ab Aelia Hierichũ, ubi & castellum militum situm est ob auxilia viatorum. Huius sanguinarij, & cruenti loci Dominus quoq; in parabola descẽdẽtis Hierichum de Hierosolyma recordatur. [u] Hæc D. Hieronymus. Hierico vallis celebrata est à Iosepho ubi balsamum nascebatur, & est inter Hierosolymã & Iordanem. D. Hieronymus. [x] aliũ locum in Palæstina ponit trans Iordanem Mephuat, ybi erat præsidium Romanorũ militũ propter vicinã solitudinẽ, cuius Notitia nõ meminit. Salutaria oppidũ sub Duce Syriæ nominatur, vnde hæc cohors cognomen tracta salutaria est dicta, & ala salutaria sub Duce Osrhoenæ.

t de loc. Hebr.

u lucr. 10.

x de loc. Hebr.

NOTITIA

NOTITIA
DVX ARABIAE
CVM INSIGNIBVS.

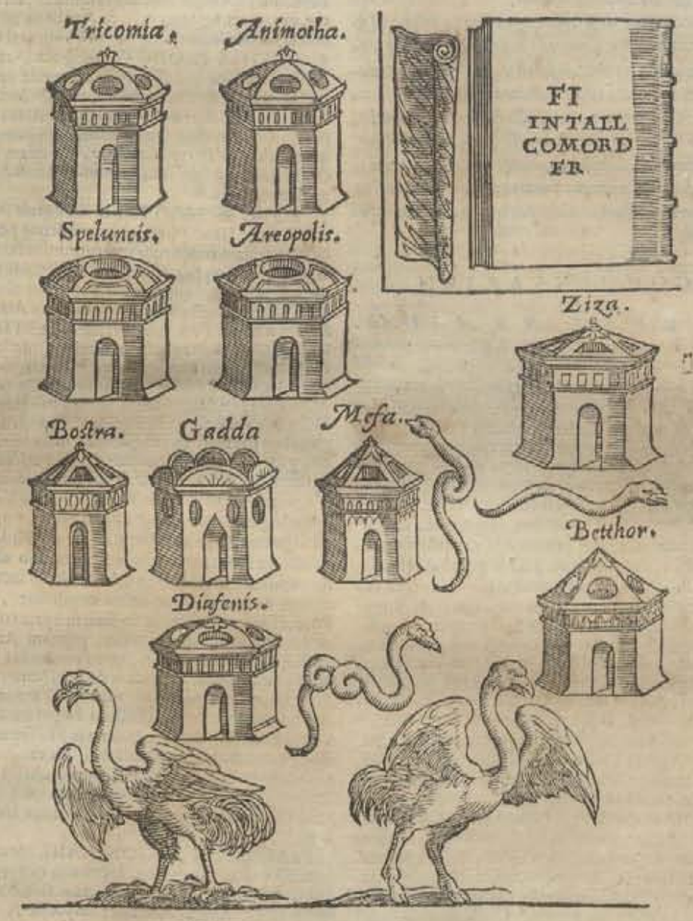

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Arabiæ.

EQVITES *Scutarij Illyrici Animothæ.*
EQVITES *promoti Illyriciani Tricomiæ.*
EQVITES *Dalmatæ Illyriciani Zizæ.*
EQVITES *Mauri Illyriciani Areopoli.*
EQVITES *promoti indigenæ Speluncis.*
EQVITES *promoti indigenæ Mæsiæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Gaddæ.*
PRAEFECTVS *Legionis tertiæ Cyrenaicæ Bostræ.*
PRAEFECTVRE *Legionis quartæ Martiæ Betthoræ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Diaphenis.*

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA *nona miliaria Auathæ.*
ALA *sexta Hispanorum Gomohæ.*
ALA *secunda Constantiana Libonæ.*
ALA *secunda miliarensis Naarsafari.*
ALA *prima Valentiniana Thamathæ.*
ALA *secunda fœlix Valentiniana apud Aditthæ.*

COHORS

Universidad de Deusto
Biblioteca

COHORS *prima millaria Thracum ad Titha.*
COHORS *prima Thracum Asabaiæ.*
COHORS *octaua uoluntaria Valthæ.*
COHORS *tertia Fœlix Arabum in Ripa uadi Apharis fluuij in castris Arnonensibus.*
COHORS *tertia Alpinorum apud Arnona.*
OFFICIVM *autem uiri spectabilis, Ducis Arabiæ & Præsidis ita habet.*
PRINCIPEM *de schola Agentum in rebus, Numerarios, & adiutores eorum. Commentariensem. Adiutorem. A libellis, siue subscribendarium. Exceptores, & cæteros Officiales.*
ITEM OFFICIVM *præsidis eiusdem prouinciæ.*
PRINCIPEM *de eodem officio. Cornicularium. Ordinarios. Commentariensem. Numerarios, et adiutores eorum. Adiutorem. A libellis siue Regerendarium. Exceptores, et cæteros officiales.*

COMMENTARIVM.

DE DVCE ARABIAE. Cap. CXLV.

ARABIA Ducem, eundemque Præsidem, vt clarius manuscripti Codices indicant, habuit, & si eorum officia Notitia impressa distinguat. Idem enim duplex officium, alterum vt Dux, alterum vt Præses tenuit. De hoc intelligit Theodosius, disponens à duce, si idem sit præses, ad P.P. prouocari (in l. præcipimus. 5. quod si C. de appellano.) Eadē gestabat insignia, quæ & superiores Duces; nempe librum eodem modo inscriptum, cum codicillis magistratus, & X. munitiones, in quibus ex maiore Laterculo emissi milites excubabant; & alias XI. à copijs minoris Laterculi defensas, quæ hic non apparent, & rarò in alijs visuntur. Igitur [a] XXI. præsidia erant in hac prouincia. Equitum turmæ VIII. ALAE. VI. Legiones II. cohortes V. quæ poterāt esse equitū circiter MCCC. [b] peditem quatuor millia. [c] Insta spectantur duæ aues, quæ sunt ibis, & Scruthio camelus, & tres serpentes, quibus abundat Arabia, & ab his auibus occidūtur. Officiumque eodem ferme modo habebat, quo supradicti Duces, videlicet Principem de schola agentium in rebus, numerarios & adiutores eorum, Commentariensem, adiutorem, à libellis siue scribendarium, Exceptores, & ceteros officialis, qui probabantur codicillis à libellensibus palatij scriptis, & à Principe ac Duce subscriptis. [d] Aliud officium, quod tanquam Præses tenebat, et at quemadmodū & aliorum Præsidum. Post Notitiā iuus Præses Arabiæ est restitutus; sed cùm armis Ducis opprimeretur, commodè ciuilia administrare non poterat. Quare Iustinianus vtroq; abolito, vnum Arabiæ Moderatorem, virum spectabilem, etiam militibus imperantem instituit, [e] quemadmodum in Præside Arabiæ dixi. Duci, milites de maiore Laterculo emissi parebant infrascripti.

a Præsidia XXI.
b Equites 1400.
c Pedites 4000.
d l. vlt. C. de dict. offic.
e in Nouel. 102.

1 EQVITES SCVTARII Illyrici statiua Animothæ habebant, quod erat oppidum Arabiæ. A grandioribus scutis, quibus vtebātur dicti sunt Scutarij.

2 EQVITES PROMOTI Illyriciani manebant Tricomiæ, Latinè sunt tres vici, sicut Tripolis tres vrbes. Aliqui legunt Triconia, vnde Triconiensis Episcopus apud Guilielmum Tyri Episcopum.

3 EQVITES DALMATAE Illyriciani incolebant Ziza oppidum. Ex Dalmatia contracti habitarunt in Illyrico, vnde Illyriciani sunt vocati.

4 EQVITES MAVRI Illyriciani morabantur Areopoli, vrbs Martis Latinè dicitur, olim Moab ab vno filiorum Lot, qui ità vocabatur, denominata, vt ait D. Hieronymus. [f] Appellatur autē, inquit, Moab, ex nomine vrbis, ut regio, porrò ipsa ciuitas quasi proprium vocabulum possidet. Equites ex Mauritania contracti Mauri sunt dicti, & Illyriciani, quòd diu in Illyrico hyberna habuerint, vel quòd ex vtrisque sint contracti.

f de locis Hebraicis.

5 EQVITES PROMOTI Indigenæ Speluncis excubabant, speculam vocat Ptolomæus, est urbs Syriæ, vbi Herculis, Mercurij, & Apollinis Idola erant erecta, ait Stephanus. de promotis supra est dictum.

6 EQVITES PROMOTI Indigenæ, residebant Mesæ. Hæc quoque est urbs Syriæ, unde orta est Iulia Domna, Seueri Imperatoris uxor, & Mesa eius soror, auiaque materna Heliogabali, & Alexandri Imperatorum. Emissam seu Emesam, Stephanus uocat, quam dicit in Phœnicia fuisse, ita etiam appellat Constantius, qui ibi Iura condidit. & Massam uertunt 70. Interpretes. [h]

g l. 25. C. Th. de decurionib.
h Genes. cap. 10.

7 EQVITES SAGITTARII Indigenæ morabantur Gaddæ. Hanc Plinius [i] inter Essenos ponit, qui tertiam sectam Iudæorum fecerunt, infra hos, inquit, Gadda oppidum fuit secundum ab Hierosolymis fertilitate, palmarumque memoribus, nunc alterum bustum. Stephanus, Gadda, ait, est locus in Arabia.

i lib. 5. c. 17.

8 PRAEFECTVS LEGIONIS TERTIAE CYRENAICAE Bostræ statiua habebat, hic legionem fuisse Ptolomæus scribit; Dion; [k] Tertia, inquit, legio tripartita est, Gallica in Phœnicia, Cyrenaica in Arabia, Augustalis in Numidia. Hæc sub Magistro militum non reperitur, nec sequens. Qui præerant legionibus præfecti uocabantur, & intra hæc præfecturę legionum nominantur, & ita Ptolomæus appellat: alias Tribuni dicebantur. Bostra locus est Arabiæ, inquit Stephanus, unde Bostreni. Marcellinus [l] loquēs de Arabia: Hæc, ait, ciuitates hēt inter oppida quidā in gentes, Bostrā, & Geratam, atque Philadelphiā murorum firmitate cautissimas. Bostram ab Augusto conditam in Græco codice auctoris incerti inueni, cum Augustus inquit, urbes condidisset, unam in Poro, aliam in Arabia, & tertiam in Syria collapsam nomine Salaminam restituisset, primam Ancyram, ideſt Ancoram appellauit, quod medio sita loco inter duo maria esset, Ponticum & Asiaticum. alteram Bostram, quam structurę præfecerat, Tertiam in Dio spolim mutauit. Bostra Philippi Imperatoris patria vulgo Bussereth dicitur, quam a se Philippum nominauit, ut Zonaras ait, coloniam eo Alexander deduxisse uidetur ex numo Iuliæ Mammeæ ubi est hæc inscripto COL. BOSTRA N.T.R. ALEXANDRIANAE Hanc prouinciam Traianus Imperator fecit.

k lib. 55.
l lib. 14.

PRAEFECTVS LEGIONIS. IIII. MARTIAE habitabat Berthoræ: hanc legionem in Syria fuisse Dion memorat. [m] Ob audaciam fuisse uocatam MARTIAM Appianus tradit: Impressa Notitia legit PRAEFECTVRAE legionis, sed manuscripta PRAEFECTVS, utraque lectio stare potest. Nam & in iure nostro quandoque præfecturę, [n] quandoque præfecti uocantur, uarieque apud Duces Orientis legitur. Ptolomæus quoque, cum in prouincijs præfecturas fuisse scribit, legionum intelligit; & quādoque loca illa legiones uocat. Hic uero ubi habemus Præfecturæ, subaudiemus scilicet: Tribunus, aut milites. vetustus codex legit, præfectus.

m lib. 55.
n ut in l. 3. C. de offic. Quæstor. l. abesse. ex quib. caus. maior.

EQVITES SAGITTARII Indigenæ, morabātur Diaphenis; Plinius, [o] Diaphenem ait esse flumen in ora Siriæ, à quo id oppidum uidetur denominatum: Hæc sunt præsidia X. oppidorum quæ pro Ducis insignibus depicta repręsentantur.

o lib. 5. c. 23.

DE MINORE VERO LATERCVLO hi emittebantur.

ALA IX. MILIARIA Auathæ degebat. Ptolomæus, & Stephanus legunt Auarę, cur hæc ala

ala Miliaria vocetur, dictum est supra in Duce Palestinæ & Thebaidis.

ALA VI. HISPANORVM habitabat Gomohræ.

ALA II. CONSTANTIANA statiua habebat Libonæ. Hic decimam septimam mansionem in deserto Hebræi habuere [a] D. Hieron. māsione XVII. legit, Libna profecti, inquit, de Romon Pharis Hebræi castrametati sunt in Libna; Decima septima mānsio est, quā in laterem possumus vertere, licet quidam Lebbona transferentes malè candorem interpretati sint. Hæc D. Hieronymus.

a Epi. 127. ad Fabiolam.

ALA II. MILIARENSIS residebat Naarsafari. De Miliarensi supra est dictum.

ALA I. VALENTINIANA à Valente instituta manebat Thamathæ. Themma oppidum Arabiæ desertæ Ptolomæus vocat. Thamnata vertunt 70. interpretes, [b] de qua Iosephus. [c]

b Iudic. 14. & Machabæor. 1.
c lib. 15. antiquit.

ALA II. FOELIX VALENTINIANA morabatur apud Adittha. Audatcha Ptolomæus appellat locū Arabiæ desertę, Adauta verò oppidū est Palmyrenę.

COHORS I. MILIARIA Thracum degebat ad Titha.

COHORS I. THRACVM habitabat Asabaiæ, quod erat oppidum Arabiæ.

COHORS VIII. VOLVNTARIA Valthæ statiua habebat. Voluntarij milites à Cæsare, & Plinio [d] appellantur, qui sponte se offerunt, non à prouincialibus inuitis exhibentur.

d de uitis illustribus.

COHORS III. FOELIX Arabum, stabat in Ripa vadi Apharis fluuij in castris Arnonensibus. 150. Arabas, & legionem tertiam fœlicem, ex qua fortè hæc cohors fuit, Valerianum obtulisse Aureliano, Vopiscus scribit. [e] Ex Arabia erat extracta hæc legio, nec nisi probatissimis Ducibus committi consueuerat, ut ex epistola Valeriani apud eundem Vobiscum [f] constat. Res gestæ tuæ Probe charissime faciunt, vt & serius tibi tradere maiores exercitus videar, & citò tamen tradam; recipe in fidem tuam legionem tertiam Fœlicem, quam ego adhuc nulli, nisi prouectō iam credidi. Mihi autem eo tempore credita est, quo & me canosum, qui credebat, cum gratulatione vidit. Sed ego in te non expecto ætatem, cùm & virtutibus fulgeas, & moribus polleas. Notitia in castris Arnonensibus hanc cohortem locat, quia non in certis oppidis, sed diuersis in campis castrametabatur. D. Hieronymus, [g] Arnon, inquit, rupes quædam est in sublime porrecta, in finibus Amorræorum, inter Moab, & Ammorræos: Moab verò Arabiæ ciuitas est, quæ nunc Areopolis nominatur. Ostendunt regionis illius accolæ locum vallis in prærupta demersę, satis horribilem, & periculosum, qui à plerisque vique nunc Arnonas appellatur, extenditurque ad septentrionem Areopoleos, in quo & militum ex omni parte præsidia distributa, plenum sanguinis, & formidinis testantur ingressum. Hic quondam Moabitarum Rex fuit, & postea Scon Rex Amorræorum, iure belli eum obtinuit. Sed & terra filiorum Israhel trans Iordanem incipiens ab Arnone usque ad mōtes Hermon, & Libanum extenditur. Ar, locus vel oppidum Arnonis, quod à 70. Interpretibus per extentam uocalem Ap dicitur: Hęc D. Hieronymus. Arnon erat etiam fluuius, de quo mox dicetur.

e in Aureliano.
f in Probo.
g de locis Hebraicis.

COHORS III. ALPINORVM morabatur apud Arnona. Is est fluuius currēs cum Iordane in Lacum Asphaltitem, Moabitas ab Amorrhæis distinguit, vt legitur in sacris literis, [h] Seuero imperante, cohortis XII. Alpinorum Centurio fuit Valerianus. [i] Præter memoratas, imperauit hic Dux olim & classi, quam in mari rubro à Traiano institutam fuisse Sext. Rufus memorat; cuius Notitia non meminit, quod forte eo tempore esse desierat. Nunc ad Ducem Phœnicis est veniendum.

h Numer. 21. & iudic. 11. de hoc & Ioseph.
i l. 1. C. de rest. milit. de quo in l. 3. C. de test. militi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

NOTITIA

DVX PHOENICES

CVM INSIGNIBVS.

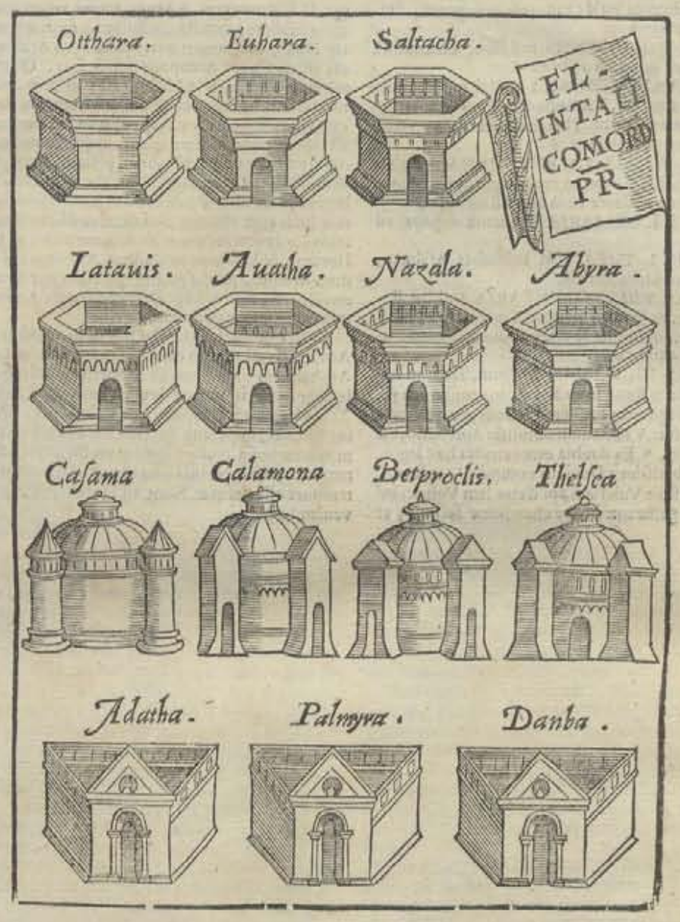

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Phœnices.

EQVITES *Mauri Illyriciani Otthareæ.*
EQVITES *Scutarij Illyriciani Euhareæ.*
EQVITES *promoti indigenæ Saltachæ.*
EQVITES *Dalmatæ Illyricani Latauj.*
EQVITES *promoti indigenæ Auathæ.*
EQVITES *promoti indigenæ Nazalæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Abiræ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Casamæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Calamonæ.*
EQVITES *Saraceni indigenæ Betproclis.*
EQVITES *Saraceni Thalseæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Adathæ.*
PRAEFECTVRAE *Legionis primæ Illyriciorum Palmiræ.*
PRAEFECTVRAE *Legionis tertiæ Gallicæ Danabæ.*

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA *prima Domascena monte Iouis.*
ALA *nona Diocletiana Væriarachæ.*

ALA

ALA *prima Francorum Cumæ.*
ALA *prima Alamannorum Neiæ.*
ALA *prima Saxonum Verosabulæ.*
ALA *prima Phœnicum Renæ.*
ALA *secunda salutis Areſæ.*
COHORS *tertia Herculia Veranicæ.*
COHORS *quinta pacatæ Alamannorum Oneuathæ.*
COHORS *prima Iulia lectorum Vallealbæ.*
COHORS *secunda Aegyptiorum Valle Diocletiana.*
COHORS *prima Orientalis Thamæ.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de Schola agentum in rebus.*
Numerarios & adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis siue subscribendarium.
Exceptores, & cæteros officiales.

COMMENTARIVM.

DE SPECTABILI DVCE Phœnices. Cap. CXLVI.

PHOENICIAE Dux in Indice alijs Orientis Ducibus præponitur. Hic verò inter eos medius locatur: sub Constantio phœniciæ Dux Serenianus fuit [a] postea Vadomarius: [b] Hic dux idem officium, eademque habet insignia, quæ superiores, cum XIIII. oppidis, in quibus præsidia [c] ex maiore Laterculo emissa tenebat. Alia XII. à copijs Laterculi minoris defendebatur. Vniuersa hæc à XII. equitum turmis, & VII. alis, Legionibus duabus, & cohortibus V. inhabitabãtur, quæ summam fermè duorum millium equitũ, [d] & quatuor millium peditum colligere poterant; constituendo turmam, & alam 100. equitum, legionem 4. millium, & cohortem 400. peditum. Huic prouinciæ postmodùm nouum limitum Zeno & Leo imposuerunt. [e] Phœniciæ Ducis milites ex maiore Laterculo hi emittebantur.

a Marcellin. lib. 14.
b Marcellin. lib. 21.
c Præsidia. 26.
d equites 1000. pedites 4000.
e l. vlt. C. de diuers. offic.

1 EQVITES MAVRI Illyriciani Otthareæ morabantur, fortè Legendum Otraræ, quam Armentæ Vrbem esse Stephanus memorat, prope cyrum fluuiũ.
2 EQVITES SCVTARII Illyriciani Euhareæ residebant.
3 EQVITES PROMOTI Indigenæ Saltachæ degebant; hi erant ex Phœniciæ incolis.
4 EQVITES DALMATAE Illyriciani, Latauj habitabant; Hinc Lataucnſes appellati sunt milites in Occidente sub Duce Sequanici.
5 EQVITES PROMOTI Indigenæ Auathæ residebant; Auara Ptolomæo & Stephano. Vetustus Codex hic & in Duce Arabiæ Anathæ.
6 EQVITES PROMOTI Indigenę, Nazalę stationa habebant.
7 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Abyra manebant, fortè Abilæ, quam Phœniciæ ciuitatem fuisse Stephanus tradit; patriam Diogenis Sophistę credo esse, quam D. Hieronymus [f] Dabiram nocat; Dabira, inquit ciuitas in tribu Dan, cuius regẽ interfecit Iesus: Est aũt & alia Villula Iudęorũ in monte Taber regionis ad Diocæsaream pertinentis. De Abila Ptolomæus, Polybius, Stephanus, Plinius, & Iosephus, & Lysaniã Abilinæ Tetrarchiã fuisse D. Lucas [h] scribit.
8 EQVITES SAGITTARII Indigenæ, Casamę hospitabantur. Hanc in Palmyrena collocat Ptolomæus.
9 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Calamonæ sedem habebant: Calamunthã Phœniciæ ciuitatem Stephanus ponit, Calamæ verò Peloponnesi.
10 EQVITES SARACENI Indigenæ, in Phœnicia nati, sed ex Saracenis parentibus orti, in Betproclí præsidio erant. His caret Madrucianus codex.
11 EQVITES SARACENI, Thalleę oppidum incolebant; Saracenos CC. Aureliano obtulisse Valerianum Vopiscus scribit.
12 EQVITES SAGITTARII Indigenę Adathæ locati erant, fortè Adanæ, quæ ciuitas est ad Euphratem. Alia est in Arabia Fœlici, inquit Stephanus, de qua supra.

f de locis Hebr.
g antiq. lib. 4. c. 7. & lib. 5. c. 1. & cap. 2.
h Luc. 3.

1 PRAEFECTVRAE LEGIONIS I. Illyriciorum sedes erat Palmyræ in manuscriptis hic, & in sequenti legitur Præfectus, non Præfecturæ. A Solomone condita est Palmyra, postea Hadrianopolis, Thamor hebraicè dicta: D. Hieronymus, Iverbs, inquit, in solitudine est, quam & Solomon miris operibus extruxit, & hodie Palmyra nuncupatur, quòd ibi palmæ sint plurimæ. Idem alibi repetit: [k] Restituta ab Hadriano ea vrbe, ciues Hadrianopolitæ sunt dicti, ait Stephanus. Plures huius legionis, & sequentis Præfecti fuisse uidentur. Vnde apparet has legiones in plures diuisas fuisse. Neque hæc, neque sequens sub Magistris militum fuit.

l in 37. Ezechiel.
k in 8. Ezechiel.

2 PRAEFECTVRAE LEGIONIS III. Gallicæ constitutæ Danabæ. Hanc urbem non longè à Palmyra collocat Ptolomæus. Aliam ponit in Mesopotamia. De hac legione ita Dion. [l] Tertia legio tripartita est, Gallica in Phœnicia, Cyrenaica in Arabia, Augustalis in Numidia. Hi sunt numeri ex maiore Laterculo profecti, qui in XIIII. oppidis Ducis Phœnices hybernabant. Alias munitiones minoris Laterculi sequentes copiæ tuebantur.

l lib. 55.

QVI VERO DE MINORE Laterculo emittebantur.

1 ALA I. DAMASCENA, ex Damascenis conflata, in monte Iouis degebat. Damascum à Damasco filio Abrahæ conditam, & olim Aram dictam D. Hieronymus testatur, [m] ibique primus parens Adam creatus dicitur.
2 ALA IX. DIOCLETIANA Veriaracæ oppidũ habitabatur. Vrsini codex habet Inuaracæ: Madrucianus Noua Diocletiana; pro Noua.
3 ALA I. FRANCORVM, morabatur Cumæ, Cumam vocat Ptolomæus, Cyne dicitur à Plinio, Mela, & Tacito. Francos à Troiana descendere feruntur, qui deiecto Ilio, duce Priamo Priami regis fratris filio per pontum Euxinum in Moesiæ dein paludem, & Scythiam venerunt, [n] demum Romanum imperio subiecti, ipsi tributa vsque ad Valentinianum pependerunt. Eo imperante, cum Alani limites Romani imperij turbarent, immunitas per decennium edicto est illis promissa, qui Alanos fudissent. Eo præmio allecti Sicambri, qui tum ita vocabãtur, sumptis armis prælio Alanos deleuerunt. Quare immunitate in decennium accepta, mutato nomine Franci, ideòque immunes sunt appellati. Exacto decennio cùm Imperator solita tributa repeteret, Franci libertate effrenes facti parere detrectarunt. Commisso ob id prælio Franci profligati in Germaniam se receperũt, ac propè Turingiam consederunt. Sed hoc vanum esse non dubito, nam Gallieno & Probo imperantibus, verus illis auctor est Pollio, Franci vocabantur. Nazarius quoque in Constantini Panegyrico ita eos appellat, vnde sub Valentiniano hoc nomen accepere non potuerunt. His addendum Sicambros nunquam Valentiniano paruisse, vt eos immunes facere debuerit. Quare Francos ipsorum lingua uelut liberè agentes dictos fuisse existimo. Franci Feramundo rege creato, & transmisso Rheno, tandem Galliam occuparunt, & à se Franciam nominarunt. Ex his tum Germaniam incolentibus, hęc ala erat contracta.

m l. 17. Esiæ & in 2. Sophon.
n Aeneas Syluius de Europa. c. 32. ex Abbelitio lib. 3. Eunad. 19.

4 ALA

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 ALA I. ALAMANNORVM, Neiæ residebat; Neam Plinius uocat, & Herodotus, [a] qui in Thebaï de eam collocat. legendum Alemanorum, forte ab Alemano Fluuio.

5 ALA I. SAXONVM manebat Verofabulæ, locus à uero, fallo commixto est appellatus. Aliqui legunt, Verabula. [b] Saxonia, unde hęc ala est collecta, regio Germaniæ est notissima.

6 ALA I. PHOENICVM Reuæ habitabat: De hac in sacris [c] literis.

7 ALA II. SALVTIS, Areiæ stativa habebat: Arphas Iosephus & Isidorus. Ex oppido Salutis Hispaniæ hęc ala est extracta. Cohors Salutaria supra sub Duce Palæstinæ, forte & ipsa hinc nomen habet; & ala Salutaria, infra sub Duce Syriæ.

1 COHORS III. HERCVLIA, Verapoeæ morabatur, forte Beronicę, quę sex fuere, una quarum est in Syria, ait Stephanus.

2 COHORS V. PACATA Alamannorum Onuathæ degebat. Onabatę ciuitatem fuisse Aegypti, Stephanus scribit, de qua forte hic intelligit, cum prope phœniciam esset.

3 COHORS I. IVLIA Lectorum, Vallem albam tenebat. Alba, inquit Stephanus, ciuitas est Phoeniciæ, de qua hic forte sensit. Lectum uero est promontorium Phrygię, unde hæc Cohors lectorum potuit extrahi; uel ita uocatur, tanquam ceteris præstantior selecta, quemadmodum dictum est supra de Vala prælectorum sub Comite Aegypti.

4 COHORS II AEGYPTIORVM, Vallę Diocletianæ manebat.

5 COHORS I. ORIENTALIS, manebat Thamæ. Eam Arabiæ ciuitatem fuisse, Stephanus tradit, de qua sub Duce Palestinæ est dictum. Hi sunt numeri Ducis Phoenicię; Nunc ad Ducem Syriæ & Euphratensis est transeundum.

[a] in Interpr.

[b] Vetus codex.

[c] Iosuæ cum 15.

NOTITIA
DVX SYRIÆ
CVM INSIGNIBVS.

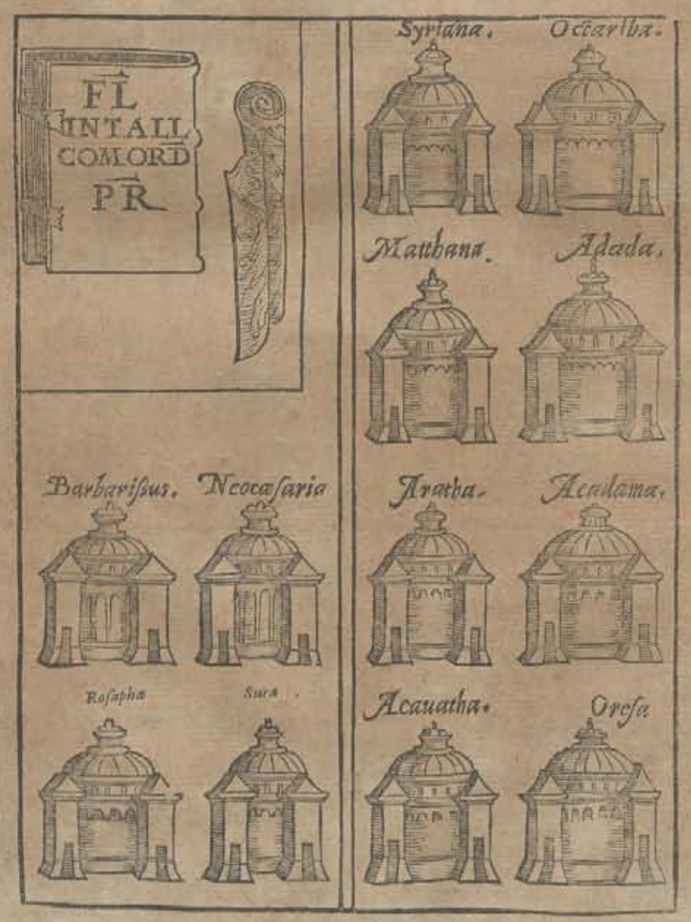

NOTITIA

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Syriæ, & Euphratensis.

EQVITES *Scutarij Illyrici Syrianæ.*
EQVITES *promoti Illyriciani Octaribæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Matthanæ.*
EQVITES *promoti indigenæ Adadæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Arathæ.*
EQVITES *Sagittarij Acadamæ.*
EQVITES *Sagittarij Acauathæ.*
PRÆFECTVRÆ *Legionis quartæ Scythicæ Oresæ.*

In Augusto Eufratensi.

EQVITES *Dalmatæ Illyriciani Barbarisso.*
EQVITES *Mauri Illyriciani Neocæsareæ.*
EQVITES *promoti indigenæ Rosaphæ.*
PRÆFECTVRÆ *Legionis sextædecimæ Flauiæ, Firmæ, Surę.*
Et quæ de minore Laterculo emittuntur.
ALA *prima noua Herculia Amudæ.*
ALA *prima Ituhungorum Salutariæ.*
COHORS *prima Gotthorum Helelæ.*
COHORS *prima Vlpia Dacorum Claudianæ.*
COHORS *tertia Valeria Marmaræ.*
COHORS *prima Victorum Ammaithæ.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *vnum.*
Numerarios, & Adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis, siue Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIVM.

DE SPECTABILI DVCE SYRIAE, & Euphratensis, seu Augusti euphratensis. Cap. CXLVII.

[n] l. ult. C. de dignit.

Præsidia 12.

Equites 1200.

Pedites 4000.

PLVRES Syriæ fuere, Comagena in Euphratem extensa, Euphratensis, Palmyrena, seu Emesena dicta, Augusteuphratensis: & coele. Quarum Dux eadem habebat insignia, & officium, quæ & alij Duces. [n] Duodecim depicta tenet oppida, à militibus maioris laterculi inhabitata: Alia sex à minoris laterculi copijs defendebantur. Omnes erant equitum turmæ X. alæ II. legiones II. cohortes IIII. quæ poterãt efficere equites circiter 1200. peditum quatuor millia. Numeri maioris laterculi Syriæ erant sequentes.

1 EQVITES SCVTARII ILLYRICI, Syrianæ degebant, Syrienos nominat Plinius inter Indos, de quibus hic non intelligitur.

2 EQVITES PROMOTI Illyriciani, Octaribæ statiua habebant: Madrucianus Occariba legit. & uetustus codex.

3 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Matthanã inhabitabant: Manthanam uertit 70. Interpretes. [b] b Numeri 21.

4 EQVITES PROMOTI Indigenæ, Adadæ morabantur, forte Adanæ, quam ad Euphratem locat Stephanus: apud Ptolomæũ Adada est Palmyrenæ oppidum.

5 EQVITES SAGITTARII Indigenæ, Arathæ residebant. D. Hieronymus, [c] Arith, inquit, ubi sedit Dauid, est uilla Arath nomine, ad Occidentẽ Aeliæ. [c] de locis Hebraicis.

6 EQVITES SAGITTARII Acadamæ manebãt.

7 EQVITES SAGITTARII, statiua habebant Acauathæ.

1 PRÆFECTVRAE LEGIONIS IIII. SCYTHICAE, Oresæ excubabãt: De hac legione ità Dion [d] scribit: Quarta legio Scythica in Syria supra sub Magistro secundo. Præsentali recensetur, una ex sex legionibus pałatinis Scythæ dicta. [d] lib. 55.

AVGVSTO EVPHRATENSIS copiæ.

ACILICIA, & Amano monte, incipit Syriæ Comagena, & usque ad Euphratẽ extenditur, à quo Euphratensis uocatur; [e] Augusteuphratẽsis à Leone A. & alijs dicta. [f] Euphratisiam appellat Procopius, Constat quatuor præclaris urbibus, quas Seleucus Nicanor condidit, Primã nomine patris Antiochia dixit; Secundam à se Seleuciam; Tertiã ab uxore Apameam; Quartã à matre Leodiceam. Aurelius Victor, [h] Comagenam, inquit, hodiè Augusteuphratensem uocant: In hac regione sub Duce Syriæ erant hi Numeri. [e] l. 10. C. de ædific. priuatis. [f] l. ult. C. de diuers. offic. [g] in primo de bello Parthico. [h] in Vespasiano.

8 EQVITES DALMATAE Illyriciani in oppido Barbarisso morabantur: Barbarissam Ptolomæus appellat oppidum apud Euphratem. Barbalisson Stephanos; præsidium est, inquit, in oriente muro munitum.

9 EQVITES MAVRI ILLYRICIANI Neocæsareæ manebant: Ita etiam Plinius, Solinus, & Ptolomæus nominant, urbem Cappadociæ in Ponto; quam postea Hadrianopolim uocatam, Suidas, & Stephanus uolunt.

10 EQVITES PROMOTI Indigenæ, Rosaphę residebant, cis Euphratẽ. uetustus codex legit, Rosafa.

1 PRAEFECTVRAE LEGIONIS XVI. Flauiæ Firmæ, Surę hybernabãt; penes Euphratẽ, Sumã collocat Ptolomæus, Stephanus in Phoenicia, quã etiã Soram appellat. Sur legitur in sacris litteris. [i] Hæc legio non recenietur sub Magistris militum. XVI. Legio ab Augusto in Germania superiore fuerat instituta, quæ nõ est hęc. Alia sextadecima à Vespasiano fuerat Flauia fidelis cognominata, de qua hic arbitror intelligi. Alia ciuitas Firma uocata est, à Firma metropoli in Illyrico, in qua residebat P. P. Sed ea regione à Barbaris deuastata, coactus est sedẽ Thessalonicam transferre: [k] Vrsini codex pro XVI. legione, XVII. legit. [i] Graec. 65. 26. [k] Nouella xj.

HAE VERÒ DE MINORE LAterculo emittebantur.

1 ALA I. noua Herculia, stativa habebat Amudæ: infrà sub Duce Mesoporamiæ legitur Amidæ, quam ab hac diuersam esse opinor. Amudi municionis, Ammianus meminit. [l] Hæc ala instituta fuit à Maximiano, qui se Herculẽ uocabat, atque illum præ cæteris Dijs colebat, ut aliàs est dictum. [l] lib. 18.

5 ALA

Universidad de Deusto
Biblioteca

a lib. 17.

2 ALA I. IVTHVNGORVM, manebat Salutariæ, undè cohors prima sub Duce Palæstinæ, & ala secunda sub Duce Phoenices, salutariæ sunt dictæ. Manuscriptus Vrsini legit Viturgorum, sed prior lectio est uerior. Erant Iuthungi Germaniæ populi, quos Istrum traiecisse, Suidas scribit. Marcellinus, [a] Iuthungos Alemanorum partem uocat. Falicis conterminantem trachibus, & Iuthiunrugos appellat. Aliqui in Tyrolensi comitatu eos locant: Horum cohors quarta merebat sub comite Aegypti.

1 COHORS I. GOTTHORVM, Helelæ morabatur.

2 COHORS I. VLPIA Dacorum, ab Vlpio Traiano, qui Dacos subegit instituta, uel potius ab Vlpio oppido Daciæ, ab ipso condito extracta Claudianæ residebat.

3 COHORS III. Valeria, à Valeria prouincia, à Valeria Diocletiani filia dicta, Marmaræ degebat. Marmem urbem Phoeniciæ, Stephanus ponit. Manu scripti habent Marmatarum.

4 COHORS I. Victorum, residebat Ammaithæ: D. Hieronymus, [b] Aemath, inquit, urbs est, quæ cecidit in sorte Ruben; sed & nunc Amathus uilla dr, trans Iordanem, in uicesimo primo milliario, Pellæ ad Meridiem: est & alia uilla in uicinia Gadaræ, nomine Amatha, ubi calidæ aquæ erumpunt. In regnorum quoque libris scribitur: ab introitu Emath usque ad mare Araba; ideſt deserti, quod est mare mortuum. Hæc ille. Ego autè intelligo Emath urbē coeles Syriæ appellari, quæ nunc Græco sermone Epiphania dicitur. Hæc quoad Ducem Syriç: Nunc de Duce Osrhoenæ est videndum.

b de locis hebraicis.

NOTITIA
DVX OSRHOENÆ
CVM INSIGNIBVS.

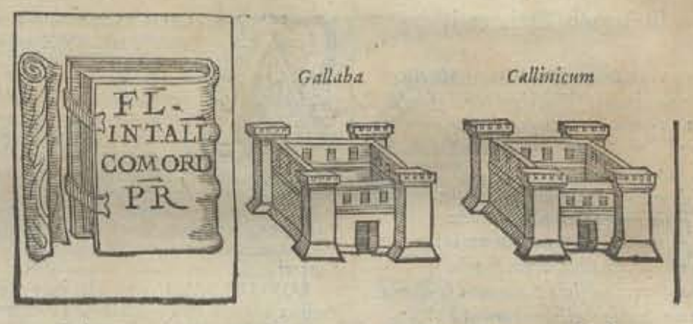

Gallaba

Callinicum

Dabana

Banasa

Syna Iudæorum

Oroba

Thillazamara

Mediana

Rasin

Circæsia

Apatna

NOTITIA.
Sub dispositione viri spectabilis Ducis Osrhoenæ.

EQVITES *Dalmatæ Illyriciani Gallabæ.*

EQVITES *Promoti Illyriciani Callinico.*

EQVITES *Mauri Illyriciani Dabanæ, aliàs Danabæ.*

EQVITES *promoti indigenæ Banasæ.*

EQVITES *promoti indigenæ Synæ Iudæorum.*

EQVITES *Sagittarij indigenæ Orabæ, alias Arabę.*

EQVITES *Sagittarij indigenæ Thillazamarę.*

EQVITES *Sagittarij indigenæ Medianenses, Medianæ.*

EQVITES *Sagittarij indigenæ primi Osrhoeni Rasin.*

PRÆFECTVRÆ *Legionis quartæ Parthicæ Circesio.*

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA *septima Valeria prælectorum Thillacamæ.*

ALA *prima Victoriatorum contra Bintha.*

ALA *secunda Paphlagonum Thillaficæ.*

ALA *prima Parthorum Resaia.*

ALA *prima noua Diocletiana inter Thannurin & Orobam.*

COHORS *prima Getulorum Thillaamanæ.*

COHORS *Prima Eufratensis Marathæ.*

ALA *prima Salutaria duodecimo constituta.*

OFFICIVM *autem habet ita.*

PRINCIPEM *de Schola Agentum in rebus.*

Numerarios, & Adiutores eorum.

Commentariensem.

Adiutorem.

A libellis siue Subscribendarium.

Exceptores, & ceteros officiales.

COMMENTARIVM.
DE SPECTABILI DVCE Osrhoenæ. Cap. CXLVIII.

OSRHOENAM esse Mesopotamiæ partem inter Tigrim & Euphratē ab Osrhoena urbe nominatam ex Suida supra retuli; Osdroenā appellat Honorius, [a] Osdruenam Marcellinus. [b] Vltimus, inquit, omnium Osdruenę Dux Secundinus. Eius Ducis, [c] eadem sunt insignia, quæ & aliorum, & idem officium eodem modo probatum. [d] decem munitiones ostenduntur, in quibus ex maiore Laterculo emissi milites excubabāt. Aliæ octo à Numeris minoris Laterculi custodiebantur. Omnes erant turmæ equitū IX. Aliæ VI. Legio 1. Cohortes II. quæ poterant efficere equitum circiter 1500. peditum 2000. & sunt sequentes.

a in l. per prouincias. 10. C. de ædific. priuat.
b lib. 14.
c li. 5. C. Th. de patrocin
d vlti. C. de diuers. rescrip. Præsidia 18.

Equites 1500. Pedites 2000.

1 EQVITES DALMATAE Illyriciani excubabant Gallabæ. Gallabam oppidū Arabiæ Stephanus ponit, forte legendum, Gabalæ, quæ urbs est Syriæ Vetustus codex habet Ganaba. Sub Magistris nullū reperiuntur Tertio dalmatæ, Quintodalmatæ, Sextodalmatæ, Nonodalmatæ equites, ex quorum numero hi esse possunt, in tot scholas dimissi, ita sunt appellari. vt alias est dictum.

2 EQVITES PROMOTI Illyriciani, insidebant Callinico, Latinè sonat pulchra victoria, olim Hieropolis dicta, nūc Hepo. Erat in finibus Imperij Rom. prope Persas, quod Iustinianus, dirutis vetustis muris, inexpugnabile fecit, ut ait Procopius. [e] Inter Callinicū & Carras, Galerium Maximinū à Narseo prælio fusum Eutropius scribit: Vltra hanc ciuitatē Gratianus prohibuit cum Persis cōtrahi. [f] auctor est Procopius, [g] Iustinianum, ingruente bello Callinicum, tanquam victorē solitum cognominari. Hoc oppidū Callinicum Marcellinus appellat, [h] ventum est, inquit, ad Callinicum munumentum robustum, commercandi opimitate gratissimum.

e lib. 2. de ædif. Iustinia.
f l. 4. C. de commerc. & mercat.
g lib. 1. & 2. de bello Persico.
h lib. 23.

3 EQVITES MAVRI Illyriciani Dabanæ degebant: Rectius in Vrsini Codice legitur Danabæ, quæ Ptolomæo est in Mesopotamia, ita ér, Zosimus [i] appellat: Inter Danaban, inquit, & Synā Persæ multos interemerunt. Alia est in Syria; Dauanam Marcellinus, [k] appellat: Dauanam, inquit, venit, castra præsidiaria, vnde ortus Belias fluuius funditur in Euphratem: Dabanæ, etiam Suidas meminit. [l]

i lib. 3.
k lib. 23.
l in voce Timagenes.

4 EQVITES PROMOTI indigenæ Banasæ statiua habebant.

5 EQVITES PROMOTI Indigenæ Synæ Iudęorum residebant. Zosimus. [m] Syneam uocat prope Danabā. Syna est mons non longe a fonte Euphratis, & diuersus à monte Synā, ubi data fuit lex Moysi. ppe cassiū, & ubi sepultus est Pōpeius Magnus: Sin, est desertum inter Elim & Synā, quod cades vocatur, [n]

m in 3.
n Exod 16. Numer. 33. Baccht. 39. Sais uertunt 70. interpret.

6 EQVITES SAGITTARII Indigenę, Orabę manebāt: Vrsini codex legit Arabę, q̄ est ciuitas Arabiæ fęlicis, apud Ptolomęū. Orobe uero ē oppidū Assyriç.

7 EQVITES SAGITTARII Indigenæ, i. Osrhoeni Thillazamaræ morabantur. Hos Alexander Imp. aduersus Persas profectus transfugas suos milites fecit. Herodianus [o] Alexander, inquit, uim ingentē Sagittariorum, quos secum ex oriēte adduxerat, partim ex agro Osrhoenorū, partim ē parthia transfugas, pecunia illectos aduersus Germanos instruebat. eos ob amorem in Alexandrum à Maximino defecisse capitolinus scribit. [p]

o in 6.
p in Maximinis.

8 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Medianenses, Medianæ locati erant, unde nomē habent. Medenem Ptolomæus uocat: Ruffus iuxta Euphratem in Mesopotamia statuit: Suburbium est Nisi vrbis, tertio lapide ab ea distans, ait Marcellinus.

9 EQVITES SAGITTARII Indigenæ, primi Osrhoeni Rasim tuebantur. Rasam uocat Ptolomæus, quā in Mesopotamia collocat: olim Rages in sacris literis dicta, ubi Tobit decem talenta argentū Gabaelo mutuo dedit, & Tobiā filium eò ad recipiendam pecuniam misit: [q] & si dicatur esse in Media.

q Tobit. 1. & 9

1 PRAEFECTVRAE Legionis IIII. Parthicæ Tribunus Circesio insidebat. Castelli nomen est, inquit Zosimus, [r] quod Abora fluuius & Euphrates circūfluunt, vbi erat præsidiū Romanorū prope flumen Euphratē in extremis Mesopotamiæ, quod Diocletianus ædificauit, & tēporis iniuria labefactatū Iustinianus munuit, insigneq; ciuitatē fecit. Procopius. [s] Est, inquit, in altera fluminis ripa Romanorū oppidū munitū, quod Circesiū uocatur, præruptum ex magna parte, ubi Abora fluuius ingens huc ostia emittens Euphrati miscet. Cingulū iuxta oppidū facit, ac murus extra castellū in longum regionē utriusq; fluminis mediā complectens, triangularem efficit loci formā. Ammianus, [t] Cercusiū appellat; Tendens, inquit, Imperator Iulianus agili gradu Cercusiū ingressus munimentū turissimū, & fabrē politū, cuius mœnia Abora & Euphrates ambiunt flumina, uelut spaciū insulare fingentes, quod Diocletianus exiguū ante hac, & suspectū, muris, turribusq; circundedit celtis, cū ipsis Barbarorū cōfinijs, interiores limites ordinaret, ne uagarent per Syriam Persæ. Hactenus Marcellinus. auctor est Capitolinus ibi esse tumulū Gordiani Imp. quod circelum appellat: postea Constātina Circesiū est nuncupata, q̄ a Constantino sit instaurata. Circesiū Cōstantius uocat, ad eius oppidi ordinē scribēs. [u] Hæc legio sub Magistris non legi-

r in 3.
s lib. 2. de ædif. Iustin. idem in 2. de bello Persico.
t lib. 25.
u lib. 19. C. Th. de decurio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, sed tantum sexta Parthica sub Magistro militum per Orientem. Parthos diximus ab Alexandro Imp. in Rom. militiam traductos.

QVAE VERO DE MINORE Laterculo emittebantur, sunt hæ.

1 ALA VII. VALERIA prælectorũ Thillacamæ morabatur, Thillacame, Thillamanę, & Thillazamene, atque Thillafece, oppida erant Euphrati imminentia. A Valeria filia Diocletiani hæc ala nomen habuit, sicut & cohors tertia Valeria sub Duce Syriæ; uel à Veleria prouincia in Pannonia, quæ ab eadem filia est denominata.

2 ALA I. VICTORIATORVM, contra Bintha statiua habebat; forte illa, quam Birtham Ptolomæus in Mesopotamia statuit. Hæc ala à Victoria Mauritaniæ Cæsariensis, uel Hispaniæ dicta, unde est desumpta.

3 ALA II. Paphlagonum Thillafice degebat. Euphrati hoc oppidum imminebat, ut supra est dictũ.

4 ALA I. Parthorum Resaiæ morabatur. Resainã Marcellinus [a] uocat, ubi Gordianus, ait, Regem Persarum profligauit; uerum ipse insidijs Philippi P. P. occubuit, ibique est sepultus. sed ab eo alij dissentire uidentur. [b]

a lib.23.

5 ALA I. noua Diocletiana, inter Thannurin & Orobam Assyriæ montes sedem habebat. Hos prope Ninum seu Ninuę Ptolomæus ponit in Assyria.

b Vt Eutrop. Sex. Ruffus & Capitolinus.

3 COHRS I. Euphratensis Marathæ [c] morabatur.

c De hoc loco Metaphra. in S. Daniele Stylite.

6 ALA I. SALVTARIA Duodecimo constituta. Duodecimum loci nomen esse puto, posset intelligi post alias XI. alas, hanc duodecimo loco institutam nisi ipsa prima nũcuparetur, & nomen oppidi, ubi degebat, non deesset. Salutariam urbem esse in Syria supra uidimus. Demonstratur in Notitia sub hoc Duce sine ala aut cohorte locus præsidij Apatna nuncupatus, sed sub sequenti quoque Duce est Apadna; cum militum præsidio huc ponendo, quod errore librariorum transpositum puto. Hæc forte est Aphadoma Ptolomęi.

NOTITIA
DVX MESOPOTAMIÆ
CVM INSIGNIBVS.

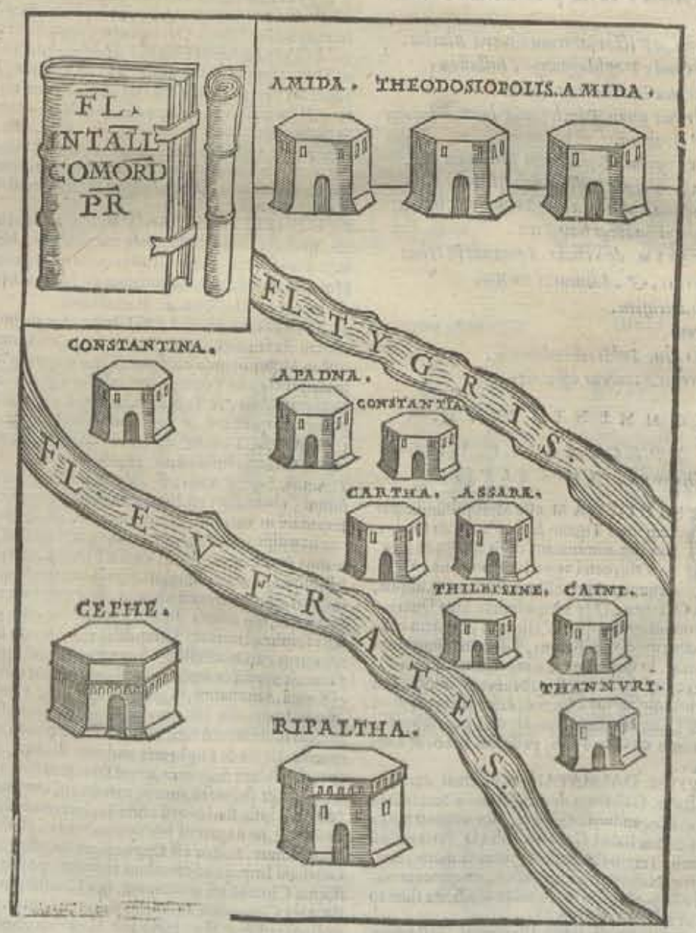

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis, Ducis Mesopotamiæ.

EQVITES *Scutarij Illyriciani Amidæ.*
EQVITES *Promoti Illyriciani Resaui, Theodosiopoli.*
EQVITES *Ducatores Illyriciani primi Ducatores Amidæ.*
EQVITES *Felices Honoriani Illyriciani Constantinæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Arabanenses Chartæ.*
EQVITES *Scutarij indigenæ Pasenses Assaræ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Thibithenses Thilbisinæ.*
EQVITES *Sagittarij indigenæ Thannuri.*
PRÆFECTVRÆ *Legionis primæ Parthicæ, Nisibenæ Constantinæ,*
PRAEFECTVRAE *Legionis secundæ Parthicæ Cephæ.*

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA *secunda noua Aegyptiorum Chartæ.*
ALA *Octaua Flauia Francorum Ripaltæ.*
ALA *quintadecima Flauia Carduenorum Cainí.*
COHORS *quinquagenaria Arabum Bethallahæ.*
COHORS *quarta decima Valeriæ Zabdenorum Maiocariri.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de Schola Agentum in rebus.*
Numerarios, & Adiutores eorum,
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis siue Subscribendarium,
Exceptores, & ceteros officiales.

COMMENTARIVM,

DE DVCE MESOPOTAMIAE viro Spectabili. Cap. CXLIX.

MESOPOTAMIAM inter Tigrim & Euphratem iacere notissimũ est, vnde nomen obtinuit; olim Adiabene dicta, vt ait Stephanus. Constantino imperante Aurelius Dux Mesopotamiæ fuit, [a] mox Caisianus, [b] deinde Vrbicius: [c] Sub Gratiano Toriobandus, [d] Hic Dux librum, & codicillos, vt alij pro insignibus gestabat. Idemq; habebat officium, quod à Principe & Duce, vt aliorum Ducum, in scrinio libellorum probabatur. [e] sed propria eius insignia

a l.1.C.de eunuchio.
b Marcellin.lib. 26.18.25.
c Marcellin.lib. 30.
d li.2.C. quę res vendi. non poss.
e d.l.vlti. C. de dignit. offic.

sunt, regio inter Tigrim, & Euphratem flumina iacens, & XIII. oppidorum imagines, quorum octo intra Mesopotamiam clauduntur, tria vltra Tigrim, & duo citra Euphratem vsiuntur; alia duo forte ob breuitatem prætermittuntur. Iraq; XV. erant huius Ducis præsidia, quæ VIII. equitum turmis constabant, alis III. Legionibus II. cohortibus item II. quæ efficere poterant circiter mille equites, & peditum 3000. Militum vero copiæ ex maiore Laterculo per illa dispositæ sunt istæ. Præsidia 15. Equites 1000. Pedites 3000.

1 EQVITES SCVTARII Illyriciani Amidæ degebant, vltra Tygrim. Amidam à Iustiniano nouo muro munitam fuisse Procopius [f] scribit. De hac, ita Ammianus Marcellinus [g] in ipso Amidæ meditullio sub arce Fons diues exudat, potabilis quidẽ, sed vaporatis efflubus nonnunquã fœtens, cuius oppidi præsidio erat semper quinta Parthica legio destinata cum indigenarum turma non contemnenda, eius & Procopius [h] alibi meminit. Supra sub Duce Syriæ legitur Amudæ, quam dirutam Constantius ampliauit, ac Constantiam vocauit, eam etiam Emetam nuncupari Zonaras scribit. [i]

f lib.2.de ædifi. Iustin.
g lib.18. & 19.
h lib.1.belli Persici.
i in Basilio porphyrogenęri.

2 EQVITES PROMOTI Illyriciani Resaui Theosiopoli excubabant; Resiu ciuitatem Mediæ ponit Ptolomæus, quæ postea à Theodosio, qui eam instauravit, nomen habuit. Hanc prope flumen Aborram vltra Tygrim a Theodosio extructam, & Anastasio instauratam fuisse Procopius [k] ait, & semidirutam a Iustiniano restitutam, ipse in Armenia collocat. [l] Resam, legit uetustus codex.

k lib.2.de ædif. Iustin.
l Nouel 31.§.1.

3 EQVITES DVCATORES Illyriciani primi, Ducatores dicti, à Ducatu, sub quo forte erant educati, aut illi diu seruierant. Ducatus enim est ipsius Ducis dignitas: Tranquillus, [m] Priuignum, inquit, Rufum Crispinum Poppea natum, impuberem adhuc, quia ferebatur Ducatus, & imperia ludere, mergẽdum mari, dum piscaretur, seruis ipsius demandauit. Vopiscus in Aureliano, Habuit multos Ducatus, multos Tribunatus: & Lampridius Heliogabalum præposituras, ducatus, officiaque palatina vendidisse scribit. Sed generaliter pro qualibet militum præfectura ponitur, & præfecti Ductores uocantur. Hi primi sunt vocati, quia ante alios, & ipsos Ducatores appellatos fuit institutũ. Amidæ excubabant, quam à superiore diuersam Notitia repręsentat; duplicem in Mesopotamia Amidam statuens.

m in Nerone.

4 EQVITES FOELICES Honoriani Illyriciani degebant Constantinæ à Constantino dictæ, quæ in ipsa est Mesopotamia. Ammianus [n] Constantiam appellat; quam, inquit, olim perquam breuem Cæsar etiam tum Constantius turribus circundedit, amplis & mœnibus, locatoque ibi conditorio muralium tormentorum fecit hostibus formidatam, suoque nomine voluit appellari. Mesopotamiæ plana despectat, Nymphæo amni vicina. Hæc ille. Procopius [o] corrupte Constantianam pro Constantina legit. Alia est Constantina à Constantino condita, vbi Constantinus, [p] & Valentinianus, [q] ac Gratianus, [r] iura condiderunt. Hanc etiam Iustinianus muro, turribusque munuit, & aquis instruxit. [s] Aliæ fuere Constantinæ, vna Circensium appellata, ad quorum ordinem seu curiam Constantius A. scribit, [t] ita sub præcedenti Duce Circesium vocatur; alia Nisibena nuncupatur, de qua infra: Alia in Phœnicia, quam Christianam pietatem secutam a se Cõstantinam Constantinus denominauit. [u]

n lib.18.
o lib.1.de bello Persic.
p in l.1. C.The. si quis pecun. cõflau.
q in l.9. C.The. de suscep. & arcar.
r in l.15.C.The. de nauicul.
s Procop. libr.2. de ædific Iustin.
t in l.29.C.The. de decurio.
u Sozome. li.2. c.4.ad fi.

5 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Arabanenses populi Arabiæ fœlicis, qui Ptolomæo sunt Arabanitæ, Chartæ residebant: ita etiam appellat Marcellinus, [x] Egressi, inquit, exinde proxima nocte Charram occupauimus, Zosimus Carras nominat, quod oppidum, ait, Romanos ab Assyrijs disterminare, vrbs est, in quam sacræ literæ narrant Tharam cum Abraam filio ex Chaldæa profectum, & inde a Dño iussum Abraam exire. [y] D. Hieronymus, [z] ciuitas est, inquit, Mesopotamię trans Euphratẽ sitã

x lib.25.
y Genes. 11. & 12.
z de locis hebraicis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a In Crasso.

quæ vsque hodie Charra dicitur, vbi Romanus Cęsus est exercitus, & Crassus Dux captus, id sentit, & Lucanus, [a] illo carmine, Assyrius lato maculauit sanguine Charras. Vnde factum est, quod Cedrenus à Caro Imperatore eam conditam, & ab ipso appellatam fuisse scribit. Stephanus refert Charras vrbem Mesopotamiæ, à Charra fluuio Syriæ vocari. Eius etiam meminit Marcellinus. [b] Hoc oppidum Iustinianus munuit, ut ait Procopius, [c] Auctor est Eutropius Galerium Maximianum à Narsæo inter Callinicum & Carrhas prælio fusum. In Manuscriptis est Mephana Cartha. Mepha est metropolis in Arabia fœlici.

b lib. 5. de ædif. Iustin.

6 EQVITES SCVTARII Indigenæ Paphenses à Papho Cypri oppido, vbi diu morati fuerant; sed scribendum esset, Paphienses. Assaræ statua habebant. Stephanus Asseram vrbem Chalcidæorum esse scribit.

7 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Thilbithenses, Thilbisinæ habitabant. Thilbin in Albania collocat Ptolomæus: sed hi à loco Mesopotamiæ, vbi morabantur, sunt nominati.

8 EQVITES SAGITTARII Indigenæ Thannuri manebant. ea fortè est, quam Zosimus [d] Tumaram appellat. Hæc omnia sunt Mesopotamiæ loca, quorum plura à Posterioribus Principibus sunt ædificata.

d lib. 3.

1 PRAEFECTVS LEGIONIS PRIMAE PARTHICAE, incolebat Nisibenam Cóstantinam, prope Nisibin, quæ in sacris litteris Ninive appellatur, est vltra Tygrim, ait Stephanus, significat lingua Phœnicia lapides congestos, secundum alios colúnas. D. Hieronymus [e] dicit hanc fuisse vrbem regni Nemrod in Babylone Achad dictam, postea Nisibi vocatam, & à Lucullo quondam Romano consule obsessam, captamque, & ante paucos, inquit, annos, à Iouiano Imperatore Persis traditam. Eius meminit Honorius A. [f] dum vltra Nisibim merces ad Barbaros portari prohiberet. Hæc Constantina non longè à superiore ponitur: In alijs codicibus legitur Constantiæ, & ita oppidi imagini inscriptum habent omnes codices. Constantinus portum Gazæ in Palæstina ob desertam superstitionẽ, & pie tatẽi Christianam apprehensam à Constantio filio Constantiam vocauit: [g] idem fortè huic euenit. Legio prima Parthica, & sequens, sub Magistris militũ non reperiuntur; Inuentas à Seuero Dion [h] scribit, & primam ac tertiam Parthicam, & in Mesopotamia constitutas; Marcellinus li. 20. primam Parthicam, & primam Flauiam in Mesopotamia fuisse scribit.

e de locis Hebraicis.

f in l. 4. C. de cõmer. & mercat.

g Sozome. lib. 2. c. 4. ad fin.

h lib. 55.

2 PRAEFECTVS LEGIONIS SECVNDAE Parthicæ, excubabat Cephæ, qui locus est cis Euphratem. Hanc legionem cum duabus alijs ad Bezabdẽ munimentum locatas fuisse Marcellinus [i] scribit; ad cuius, inquit, tutelam tres legiones sunt deputatæ, secunda Flauia, secunda Armeniaca, & Parthica item secunda, cum sagittarijs multis Zabdicenis, in quorum solo, tunc nobis obtemperantibus, hoc municipium est positum.

i lib. 20.

QVAE VERO DE MINORE LAterculo emittebantur, ita dispositæ erant.

1 ALA SECVNDA noua Aegyptiorum manebat Carthæ, de qua supra.

2 ALA VIII. FLAVIA Francorum, morabatur Ripaltæ cis Euphratem. De Francis supra dictum fuit.

3 ALA XV. FLAVIA Carduenorum, populi sunt Mesopotamiæ, quos cum alijs tribus, & quindecim castellis à Iouiano Persis turpiter traditos Zosimus, [k] scribit, ex quibus hæc ala est desumpta. Alij sunt Cardueni Thraciæ populi in Chersonesso. Hęc ala degebat Cains in ipsa Mesopotamia.

k lib. 3.

2 COHORS XIIII. Valeriæ Zabdenorum, Maiocariri residebat Marcellinus Meiocarire libro 18. ad fin. uocat. Zabidam in Arabia fœlici Stephanus ponit, vnde hi sunt contracti, quare legendum esset Zabidinorum. Marcellinus, [l] Zabdicenos quosdam milites sagittarios appellat ex Zabdicenis populis contractos, quos & ipsos Zosimus [m] à Iouiano Regi Persarum pace turpiter facta traditos memorat. Neque hoc, neque proximè præcedens oppidum est depictum, cetera vero representantur: inter quæ Apadna, nullum militem habet, quod sub Ducis superioris tutela esset, vt supra est usum. Hi sunt VI. Duces Orientis, nunc sequitur Dux Armeniæ.

l lib. 20.

m in 3.

NOTITIA DVX ARMENIÆ CVM INSIGNIBVS.

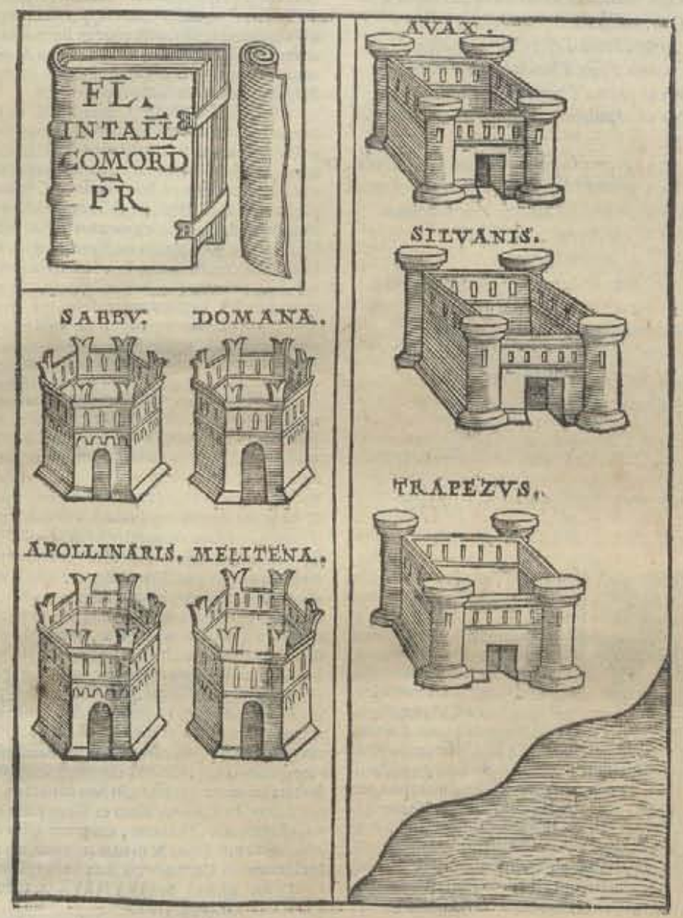

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis, Ducis Armeniæ.

QVITES *Sagittarij Sabu.*
EQVITES *Sagittarij Domanæ.*
PRÆFECTVRÆ *Legionis quintædecimæ Apollinaris, Satalæ.*
PRÆFECTVRÆ *Legionis duodecimæ Fulmineæ, Melitenæ.*

In Ponto.

PRAEFECTVRAE *Legionis primæ Ponticæ, Trapezunte.*
ALA *Rizena, Dalearizæ.*
ALA *Theodosiana apud Auaxam.*
ALA *Felix Theodosiana, Syluanis.*

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

ALA *prima Augusta Colonorum, Chiacæ.*
ALA *Auriana, Dascusæ.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ALA *prima Vlpia Dacorum Suissæ.*
ALA *secunda Gallorum Aelianæ.*
ALA *Castello Tablariensi constituta.*
ALA *prima Prætorica nuper constituta.*
COHORS *tertia Vlpia miliaria Petræorum Metitæ.*
COHORS *quarta Retorum Analibæ.*
COHORS *miliaria Bosporiana Arauracæ.*
COHORS *miliaria Germanorum Sisilæ.*
ALA *prima Iouia Felix Chaszanenicæ.*
ALA *prima Felix Theodosiana Pithiæ.*
COHORS *prima Theodosiana Valentiæ.*
COHORS *Apuleia ciuium Romanorum Ysiporto.*
COHORS *prima Lepidiana Cænæ Parembolæ.*
COHORS *prima Claudia Equitata Sebastopoli.*
COHORS *secunda Valentiniana Zigannæ.*
COHORS *Mochoræ.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de Schola Agentum in rebus.*
Numerarios, & Adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis siue subscribendarium.
Exceptores, & ceteros officiales.

COMMENTARIVM.

DE DVCE ARMENIAE.
Cap. CL.

IN vtraque Armenia Ponto attributa vnum Ducē militibus præfuisse præter Notitiam Leo A. ad Erithrium P.P. [a] & Arcadius ad Rimisteum, [b] scribunt. Is Comes postea est dictus. [c] Iustinianus Maiorem Armeniam, interiorem vocat, quæ & prima dicitur. Minorem verò, secundam, ab Armeno Rhodio dictam, Stephanus scribit. Hic eadem quæ alij Duces, officium, & insignia, librum, & codicillos habebat, præterea septem castrorum typos, præter alia XVIII. qui hic non delineantur. Itaque Armenia XXV. præsidia continebat, à duabus equitum turmis, alis X. legionibus tribus, & cohortibus X. defensa, quæ poterant efficere circiter equitū 1200. peditum fermè octo millia. Ptolomæus & ipse tres legionum præfecturas in limitibus Armeniæ statuit, sed in locis ab his, qui hic nominantur, diuersis. Ex munitionibus hic describitis, tres sunt quadratę cum rotundis turribus in angulis, quæ supra murum eminent; vnde formam veterum munitionum hic spectare licet. Cum vero Persæ fines Romani imperij ingressi, veteres limites turbassent; Iustinianus, per Belisarium strenuum Ducem, illis, magnis prælijs, fusis, non solum pristinos Imperij fines recepit, sed etiam protulit, & nouos in finibus Barbarorum statuit, ac proprium Magistrum militum Ponto Polemoniaco, & vtrique Armeniæ, alijsq; gentibus subactis præfecit. [d] Mox quatuor Armeniis constitutis, e terriæ Comitem imposuit, qui non tantum populis, sed etiam militibus imperaret. Noster hic Dux Armeniæ in Ponto, quatuor præsidijs præerat: sub quo sequentes de maiore Laterculo emissi milites Armeniam tuebantur.

[a] l. vlt. C. de dignet. offic.
[b] in l. 37. C. Th. de cursu publico.
[c] l. vlt. C. de off. Mag. milit.

Præsidia 25.

Equites 1200. Pedites 8000.

[d] l. vl C. de offic. Mag. milit.
[e] Nouel. 32.

1 EQVITES SAGITTARII excubabant Sabu. Sabus Itinerarium appellat.

2 EQVITES SAGITTARII degebant Domanæ: hanc in Armenia minore collocat Ptolomæus: huius etiam & sequentium Itinerarium meminit. Marcellinus [f] Danubiana appellat, vbi castra præsidiaria fuisse scribit.

[f] lib. 33.

1 PRAEFECTVRAE Legionis XV. Apollinaris tribunus Saralæ manebat: Hæc est vrbs Armeniæ ait Stephanus, cuius & Iustinianus meminit. [g] Duæ in Marmaria fuerāt Apollinis ciuitates, Magna, & Parua: ex quarum altera hanc legionem contractā fuisse credo, & Apollinarem vocatam. Apolloniam vocat Dion, [h] quam, air, in Cappadocia excubasse, & a Vespasiano institutā, & inde in Pannoniam, ac demum Saralā traductam; eam in prima Armenia Iustinianus statuit. [i] Nulla legionum huius Ducis apud Magistros militum fuisse reperitur.

[g] in d. Nouel. 32.
[h] lib. 55.
[i] d. Nouel. 32.

2 PRAEFECTVRAE Legionis XII. Fulmineæ tribunus Melitenæ statiua habebat. Hanc quoq; ab Augusto institutam, & a Vespasiano in Cappadocia locatam Dion [k] memorat. quæ etsi Fulminatrix est, vocata, iustius tamen hoc nomine M. Antonino imperante est appellata, vt alias explicui. Ex quā quatuor milites martyrio coronatos Procopius [l] scribit, loquens. n. de Irenæi martyris templo ab eodem Iustiniano condito, ait; Ibi reconditæ sunt reliquiæ tam olim virorum sanctorum quatuor, qui Romani milites in XII. legione erant descripti, quæ in vrbe secundæ Armeniæ metropoli Melitenæ quondā fuerat constituta. Hæc ille. Eam vrbem antiquā insigneque in fœlici solo, & cælo, non longè a flumine Euphrate in tertia Armenia, seu minore Iustinianus [m] ponit, Marcellinus, [n] Melitenam, inquit, minoris Armeniæ oppidum venimus. De hac ita Procopius, [o] Erat locus in Armenia non longè ab Euphrate, in quo præsidium Romanorum militum constitutum fuerat: locus is Melitenæ: Præsidium vero illud legio uocabatur. Illic forte munitionem quadratā in terra plana Romani quondam ædificarunt. At cum Traiano Romano Imperatori commodū videretur, in vrbem munitam locus cessit; fuitq; ea metropolis genti constituta. Procedēte vero tempore creuit vrbs Melitenorum; ac ciuium multitudine abundauit, itaq; cum intra murū habitare non possent, quia breuiore spacio concluſa erat, in campo illi proximo domos ædificarunt, templaq; sibiipsis fecerunt, Præfectorumq; diuersoria, ac forū alia; quæ sunt vrbium insignia, plateas, porticus, balneas, ac theatra, & si quid aliud, ad magnæ vrbis ornatum, pertinet: atq; hoc pacto contigit Melitenem muris, munitionibus, turribusq; carere. Verum Anastasius Imperator, eam totam menibus circundare cœpit, sed vo luntate nondum perfecta, in fata concessit. Imperator autem Iustinianus illam ex omni parte muro cinxit, effecitque vt Melitene, magnum esset Armeniæ munimentum, simul & ornamentum: Hæc ille. Aliā Melitenem in Cappadocia, Stephanus ponit.

[k] lib. 55.
[l] Orosius lib. 6. ca. 15. Tertull. ad Scapul. & in Apologetico, Eusebius in Chron. & lib. 5. ca. 5. Metaphra. 9 Ianuar.
[m] in d. Nouel. 32.
[n] lib. 19. & 20.
[o] li 3. de ædific. Iustiniani.

QVAE VERO SEQVVNTVR COPIAE IN PONTO DEGEBANT.

Notitia sub Duce Armeniæ Pontum ponit, sed Leo A. vtriquæ Armeniæ, & utriq; Ponto, propries Duces postea dedit. P antea ergo hi ex maiore laterculo emissi in Ponto excubabant.

[p] l. vlt. §. vlt. C. de diuer. offic.

3 PRAEFECTVRAE LEGIONIS Primæ Ponticæ, statio erat Trapezunti; Hanc Ponti Polemoniaci vrbem fuisse, Iustinianus memorat, sed ipse quatuor constituens Armenias, hanc primam fecit: [q] fuit insignis ciuitas, ac eruditos viros edidit inter quos Georgium Trapezuntium. Stephanus eam in Ponto Euxino, Sinopensium coloniam esse tradit: ibi ex buxo mel graue olens fluere, Aristoteles scribit, [r] quod comedentes in furorem agit, epilepticos uero sanat.

[q] d. Nouel. 32.
[r] de admirabilibus audit.

1 ALA RIZENA, Dalearizæ habitabat; ex Rizana Illyridis oppido, nunc Rudine dicto hæc ala est contracta, vel potius ex Rizeo loco, post Trapezuntiorum fines, vt ait Procopius, [s] quem Iustinianus munijt. Daleariza ignobile oppidum fuisse puto, quia inter vrbes Ponti a Iustiniano

[s] lib. 3. de ædific. Iustinian.

[a] Nouell. 32.

Iustiniano [a] recensitas omittitur. In manuscriptis, quos mēdosos puto, pro una, duæ alæ ponuntur, ut delicet ala Rizena, & ala Dalearizza. uetustus codex legit, Alcadearizza.

2 ALA THEODOSIANA, Araxam tuebatur.

3 ALA FOELIX THEODOSIANA, Syluanis residebat. In recensendis Ponti ciuitatibus, hæ à Iustiniano prætermittuntur, uel tanquam castra ignobilia, uel quia tunc erāt deleta.

QVAE DE MINORE VERO LATERCVLO EMITTERANTVR ALAE, ET COHORTES SEQVVNTVR. Hę tam in ponto quām Armenia residebant.

ALA I. AVGVSTA Colonorum Chiacę statiua habebat; Huius meminit Itinerarij, & sequentium. Aliud huius nominis oppidum, est in Sicilia Ptolomæo. Hæc ala ex oppido Colonia est desumpta, qđ in prima Armenia fuisse, Iustinianus memorat. [b]

[b] in d. Nouell. 32.

4 ALA AVRIANA, Auria oppidum est Hispaniæ, unde hæc ala est collecta, Dalcutæ morabatur; Dascutam Ptolomæus uocat, in Armenia minore. Orosius [c] nō longe à fonte Euphratis in finibus Cappadociæ & Armeniæ ponit.

[c] lib. primo.

5 ALA I. VLPIA Dacorum, ex Dacis ab Vlpio oppido contracta, Suissæ excubabat; Soissam Itinerarium appellat.

6 ALA II. Gallorum, Aelianæ habitabat.

7 ALA Castello Tablariensi constituta; Hæc ala nomine caret, nisi Tablariensis uocetur.

8 ALA I. PRAETORICA nuper constituta; forte legendū Prætoria, ab Augusta Prætoria, Huic oppidi nomen deest, quòd nuper constituta nondum ad certū locum esset destinata; uel Prætorica locus præfidij uocatur.

1 COHORS III. VLPIA Milliaria Petræorum, statiua habebat Metitæ. Petræorum ciuitas fuit Lazicæ regionis, propè Polemoniacum Pontum, postea à Iustiniano urbs facta, & ab eo Iustinianea appellata, quā ipse in Pōto ponit. [d] Ptolomæus in Armenia minore, sub Lauimensi præfectura locat, quæ diuersitas, ex variis prouinciarum diuisionibus per tē pora factis prouenit. cur Militaria cohors uocetur, supra est dictum. Vetustus codex hic & infra legit. Militaria.

[d] Nouella 28. §. 2.

2 COHORS IIII. RETORVM morabatur Analibæ; Analiblam uocat Ptolomæus, est & ipsa in Armenia minore. Ex Retijs sumpta est hæc cohors.

3 COHORS MILLIARIA Bosporiana; lego Bosphorana, ex populis Bosphoranis, supra Bosphorū Cimerium lecta; excubabat Arauracæ, in Armenia minore. Præfecturas limitum Arauenæ, seu iuxta Euphratem, Ptolomæus recenset, quę forte sunt istæ; sed mutata sunt nomina.

4 COHORS MILLIARIA Germanorum, residebat Sisilæ: Sisilias uocat Procopius. [e]

[e] lib. 3. de ædific. Iustiniani.

9 ALA I. IOVIA Foelix Chaszanicæ morabatur.

10 ALA I. Foelix Theodosiana, degebat Pithiæ. Primū Iustinianus Polemoniaci Ponti castrum, non ciuitatem fuisse dicit. [f] In Caria ponit Stephanus Pitium.

[f] in Nouella 28.

5 COHORS I. Theodosiana, manebat Valentię, à Valente dictæ, qui eam ædificauit.

6 COHORS APVLEIA Ciuium Romanorum, Ysiporto morabatur: Hanc cohorrem ex Apulō Daciæ oppido contractam puto, quæ colonia ciuium Romanorum fuit, à Traiano deducta: [g] & ideo ciues Romanos se vocant: In manuscriptis est Apuleta.

[g] l. 1. ad fin. C. de censib.

7 COHORS I. LEPIDIANA, incolebat locum Cænæ Parembolæ dictum: forte à Regio Lepidi extracta. Cœna Parembola est communis territorium ordo consertus, & continuata series, ex metatione castrensi consitans, de quo Suidas; κοίτης enim Graeci communem uocant.

8 COHORS I. Claudia Equitata, habitabat Sebastopoli. Idem est quod Augusta ciuitas. Polemoniaci Ponti castrum, quondam fuisse Iustinianus refert. [h] Postea mutata prouinciarum forma Armeniæ secundæ urbem fuisse memorat: [i] Stephanus olim Diosc uriam appellatam esse scribit, à Castore & Polluce, qui Dioscuri ideli Iouis filij dicebantur, & simul cum Iasone Pontū sunt ingressi, teste Trogo. [k] Nunc, inquit, Sebastiam appellant in Armenia oppidum. Procopius, [l] antea castellum cum præsidio fuisse dicit, quod Iustinianus muro circundarū inexpugnabile, & ædificiis exornatum urbem pulchritudine & magnitudine fecit.

[h] Nouella 28.
[i] Nouella 32.
[k] lib. 1.
[l] lib. 3. de ædif. Iustin.

9 COHORS II. Valentiniana, Zigannæ excubabat, Ziganæ, per simplex n, Itinerarium scribit; in Ponto est sita.

10 COHORS Mochoræ statiua habebat, qui locus est Armeniæ. Mochuram Arabiæ Felicis urbem esse Ptolomæus scribit, unde Mochuræ. Cohortis nomen deest. Hæc loca & plura ex superioribus, Iustinianus in recensendis Armeniæ urbibus præter mittit; unde aut ignobilia castra erant, aut tunc diruta. Hæc de Duce Ponti, Nunc duo Thraciarum sequuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

NOTITIA
DVX SCYTHIÆ
CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis, Ducis Scythiæ.

CVNEVS *equitum Scutariorũ Sacidauæ.*
CVNEVS *equitum Solẽsium Capidauæ.*
CVNEVS *equitum Stablesianorum Cij.*
CVNEVS *equitum Stablesianorum Bireo.*
CVNEVS *equitum Catafractariorum Arubio.*
CVNEVS *equitum Armigerorum Aegyssò.*
CVNEVS *equitum Arcadum Talamonio.*

Auxiliares.

MILITES *Nauclarij Flauianæ.*
MILITES *Superuentores Axiupoli.*
MILITES *Scythici Carso.*
MILITES *secundi Constantini Trosmis.*
MILITES *Scythici Dirigothia.*
MILITES *primi Constantiani Nouioduno.*
MILITES *quinti Constantini Salsouia.*
MILITES *primi Gratianenses Gratiana.*

Item Legiones Riparienses.

PRÆFECTVRÆ *Legionis secundæ Herculianæ Trosmis.*

PRÆFE-

PRÆFECTVRÆ *Ripæ Legionis secundæ Herculiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Axiupoli.*
PRAEFECTVRAE *Legionis Herculię, Cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Trosmis.*
PRAEFECTVRAE *Legionis primæ Iouiæ Nouioduno.*
PRAEFECTVRAE *Ripæ Legionis primæ Iouiæ; Cohortis quintæ Pedaturæ superioris Nouioduno.*
PRAEFECTVRAE *Ripæ Legionis primæ Iouiæ, Cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Accisso.*
PRAEFECTVRAE *Ripæ Legionis primæ Iouiæ, Cohortis secundæ Herculiæ, Musculorum Scythicorum & Classis in Platypegijs.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de eodem Officio, qui completa militia adorat Protectorem.*
Numerarios, & Adiutores eorum.
Commentariensem.
Adiutorem.
A libellis, siue Subscribendarium.
Exceptores, & cæteros Officiales.

COMMENTARIVM,

DE SPECTABILI DVCE SCYthiæ, Cap. CLI.

SCYTHIA ab ortu habet Seres, & Sarmatiam Asiaticam; ab Occasu alios Sarmatas Europæos: à Meridie Sacos, & Sogdianos; à Septentrione, terram incognitam, uulgò Tartariam uocaram. Secatur per medium, ab Imauo mõte, & Tanai fluuio: Sed hic Scythia accipitur, quæ est citra Danubium, suprà Mysiam inferiorem, & extenditur per oram maris Euxini, circa paludem Meotidem, qua Danubius Pontum Euxinum ingreditur, vt dictum est in Vicario Thraciæ. Imperante Valeriano Vopiscus [a] Amulium Saturninum Scythici limitis Ducem fuisse scribit. Is eadem, quæ alij Duces, habet insignia; Librum scilicet, & codicillos cõuolutos, cum septẽ munitionibus, suæ prouinciæ, omnibus quadratis, & turribus in angulis, ità quadratis, quas Danubius interfluit. Præter hæc alia quindecim erãt oppida, quorum imago non cernitur: Itaque fuere huius limitis XXII. præsidia, à septem equitum cuneis, & VIII. numeris militum, & VIII. legionibus, aut partibus legionum defensa: omnes simul ad 700. equites, & nouem millia peditum efficere poterant.

[a] In Aureliano.

Præsidia 22.

Equites 700. Pedites 9000.

Officium habet ita; Principem de eodem officio, qui completa militia adorabat, ideò salutabat Protectorem; sed fortè legendum Principem, vel, Purpuram inter Protectores, quia solus Princeps non alij adorabantur. [b] Præterea cum plures essent protectores, non diceret Protectorem in singulari, quia de quo loqueretur, non constaret. Simile priuilegium datur Apparitoribus P. Vrb. vt singulis annis adorent sacram purpuram. [c] & cornicularijs P. Prætorio, non alijs. [d] Habet Dux Scythiæ & Numerarios ac adiutores eorum, Commentariensem, adiutorem, à libellis, siue subscribendarium, Exceptorẽ, & cæteros officiales, quemadmodum & alij Duces, qui omnes sunt probandi codicillis à scrinarijs libellorum conscriptis, & à Principe, mox Duce subscriptis. [e] Ad hos inter cætera spectabat onus exornandæ classis Istricæ, nanium 125. vt quotannis pro septima parte renouaretur. [f] Quod etiam Magistri militum per Thracias, qui hanc regionem tuebatur, munus erat. Hæ Ducis Scythiæ copiæ, in prædictis castris excubabant.

[b] l. 2. C. de fabr. sent. l. 1. C. de sententiar. l. 1. C. de Comitib. & tribun. schol. [c] l. 1. C. de apparit. præf. vrb. [d] d. l. 1.

[e] d. l. ult. C. de diuers. officijs.

[f] l. 1. C. Th. de lustrio Danubij.

1 CVNEVS EQVITVM Scutariorum, statiua habebant Sacidauæ, quam citra ripam Danubij, in Mysia inferiore Ptolomæus collocat Huius, & sequentium, Itinerarium meminit. Hoc oppidum depictũ non reperitur, subsequente enim Duce Moesiæ secũdæ in alio cuneo equitum rectius repræsentatur.

2 CVNEVS EQVITVM Solensium, Capidauæ morabatur: Mysiæ inferioris vrbs est Itinerario. Solentes à Sole Ciliciæ oppido dicti, quod Solon, inquit Suidas, ædificauit: postea Pompeiopolis est uocatum, quia Pompeius, Piratas quos seruauerat, eò transtulit: Alius Cuneus equitum Solensium militabat cum Duce Moesiæ secundæ. Hi sub nullo Magistro reperiuntur.

3 CVNEVS EQVITVM Stablesianorum, degebat Cij: in Mysia inferiore; ad Danubium hoc oppidum ponit Itinerarium. Hic Cuneus est unus ex X. vexillationibus Comitatẽsibus Magistri militum per Orientem, qui Equites secundi Stablesiani dicebantur, quorum pars Comiti Aegypti inferuiebat, & duo Cunei huic Duci; vnde Vexillationes in Cuneos diuisas fuisse apparet.

4 CVNEVS EQVITVM Stablesianorum præerat Bireo. Hæc omnia sunt loca ultra Danubium; Bireæ legitur in Itinerario, apud quod hæc oppida nominantur.

5 CVNEVS EQVITVM Caraphractariorũ, Arubio insidebat, citra Danubium: Arrubio, scribit Itinerarium. Hic, & sequentes erant ex X. Vexillationibus Comitatensibus Magistri militum per Orientem, aut ex V. palatinis Magistri præsentalis: quorũ Cunei etiam Duci Moesiæ inseruiebant.

6 CVNEVS EQVITVM Armigerorum, habitabat in Aegyssò: Aegylo apud Itinerarium.

7 CVNEVS EQVITVM Arcadum, manebat in Talamonio, qui locus est citra Danubium. Telamonem urbem, in Tyrrhenia fuisse Stephanus scribit: Hic etiam erat pars vnius ex V. Vexillationibus palatinis Magistri militum præsentalis.

AVXILIARES VERO HI ERANT.

1 MILITES Nauclarij, degebant Flanianæ trans Danubium, forte, quòd naues 125. classis Danubij sequerentur, & tuerentur, nauclarii sunt uocati: Erant & milites terni Nauclarij, sub sequenti Duce Moesiæ secundæ.

2 MILITES Superuentores, habitabant Axiupoli, urbs in Troglodytis secundùm Danubium, citra Axium Macedoniæ fluuium, in sinum Thermaicum erumpentem, inquit Ptolomæus; unde Axiupolis. i. Axij ciuitas. Axium olim Barsarij dictũ uult zonaras in Basilio porphyrogenito Repentinum nerò hostis aduẽtum, uocat superuentum Vegetius, [g] & subiungit. Globus autem dicitur, qui à sua acie separatus nagos superueniens incursat hostes. Hi ergò ab alijs separati, quòd repẽtina incursione hostes inuaderent, Superuentores potuerunt appellari; sicut & Præuentores, quorum infrà fiet mentio, qui hostes præueniebant, & eos turbabant, uel ante ipsos locũ castris oportunum præoccupabant. Horũ meminit Marcellinus, [h] Tricesimani, inquit, Decimique Fortenses, Superuẽtores, & Præuentores, cum Aemiliano iam Comite, quos Tyrones, tũm etiam Nouellos, hortante adhuc memorato protectore erupisse Singara, Persasque fusos in Samnium retulimus truncidasse quàm plures. Manuscriptus legit, Milites superuentorum, auxiliares erant, nec cohortis, uel legionis formam habentes, quorum numerus sciri nequit.

[g] lib. 1.

3 MILITES Scythici in Carso morabantur, Carsum uocat Itinerarium, Ptolomæus citra Danubiũ

ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

a lib.20.

ad ripam ponit. Horum auxiliarium meminit Marcellinus [a] loquens de Constantio, Auxilia, inquit, Scytharum poscebat mercede uel grata.

4 MILITES Secundi Constantini stativa habebāt Trosmis ; Trimas habet Ptolomæus, citra Danubiū ad eius ripam. Legionem primam Iouianam Scythicam Itinerarium hic collocat, quæ legio Antoninis imperantibus nondum erat: quare aut Itinerariū non est Antonini, aut plura illi uoluimus à posterioribus addita fuere.

5 MILITES Scythici incolebant Dirigothiam. Dirigothia est apud Itinerarium, Dinogetia apud Ptolemæum.

6 MILITES Primi Constantiani, insidebāt Nouiodunum; id ponit Ptolomæus citrà Danubium, secundum eius ripam. Nouiodunum etiam est in Pannonia in Occidente, quod ab hoc diuersum esse nidetur nisi utriusque Imperij Duces, ad hoc oppidum castra communxissent: propè enim eius fines erant. Dunum est Moesiæ secundæ ciuitas hoc uero Noudunum; alibi Nebiodunum uocatur, [b] sed Noniodunum Marcellinus appellat, [c] Per Noniodunum, ait, nauibus ad tranimittēdum amnem connexis, Greutungos bellicosam gentem aggressus est: Ibi Valens aliqua iura condidit. [d] Itinerariū Noniodum legionem II. Herculeam locat. est & aliud Noniodunum in Heluetijs, quod ab ipsis in Iulij Cæsaris inuidiam incensum fuisse Dion memorat. [e]

b l.1.C. de uectigal. holobor.
c lib.27.
d l.4.C. de conueniend. fisci debitorib.
e lib.40.

7 MILITES Quinti Constantiani, Salsouiæ manebant, cuius Itinerarium meminit: Erant ex XVIII. Auxilijs palatinis Magistri militum in præsenti.

8 MILITES Primi Gratianenses, Gratianam tenebant, unde sunt appellati: Vrbs est in Illyricorum finibus, ait Procopius. [f] Aliqui putant esse Graditcā.

f lib. 1. de bello Goth.

ITEM LEGIONES RIPARIENSES.

RIPARIENSES dicti sunt, qui ad fluminum ripas castra habebant, quòd ut plurimùm in limitibus Imperij euenirebat. Gratianus A. [g] Cùm supra uirentes fluminum ripas aut omnis legionum multitudo consistit: nullus omninò immundo simo sordidatis fluentis commune poculum polluat. Herodianus in 6. Romanorum castra, inquit, imposita fluminum ripis imperij limites tuentur. Hinc castra ripariensia castrensiana, ab Arcadio sunt dicta. [h] Inde etiam Pannonia secunda & Dacia ripariensis sunt dictæ à ripis fluminum, ubi milites castrametabātur; sic Castrensiani milites dicti, qui in castris ripariensibus perpetuo excubabant. Quæ hac in regione Danubij ripam tuebantur, legiones erant numero septem.

g In l.cum supra 12.C. de re milit.
h in l.contra 24. C.eod.tit.

1 PRAEFECTVRAE Legionis secundæ Herculianæ, habitātis Trosmis, seu Trismis, de quibus supra: Eundem enim locum auxilia secunda Constantiana incolebant. Hic tota legio non manfit, ut ex sequentibus constat, unde fortè cohortis numerus, aut nomen hic deest, uel pars legionis pro tota nominatur. Nulla legio huius Ducis, sub Magistris militum reperitur: in uetusto codice hic & in sequentibus legitur, prefectus.

2 PRAEFECTVRAE RIPAE Legionis septimæ Herculiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, manentis Axiupoli: de qua supra. Pedaturam uocat pedationem seu munitionem ex aggeribus, & pedamentis factam ad ripam. Pedationem enim Columella [i] pro fulcimento, quo pedamentis uinea sustinetur, accipit: Pedaturam ergo inferiorem intelligit, ubi stabat quinta cohors secundę legionis Herculiæ, uidelicet tota legio, cuius pars erat etiam Trosmis, ut in sequenti.

i lib.4.c.12.

3 PRAEFECTVRAE Legionis Herculiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Trosmis commorantis, de qua in proxime præcedenti.

4 PRAEFECTVRA Legionis primæ Ioniæ. Noniodumo insidebat, de quo supra; & hic puto deficere cohortis numerum, quia tota hæc legio hic non residebat, sed per plura oppida sequentia erat diuisa, & forte prima cohors, uel alia huius legionis hic stationa habuit.

5 PRAEFECTVRAE Ripæ Legionis primæ Ioniæ cohortis quintæ Pedaturæ superioris Noniodumo castra habentis. Hanc præfecturam uitio scriptoris duplicatam, & precedentem, apud quam cohors deest, ex hac supplendam esse puto.

6 PRAEFECTVRAE RIPAE Legionis primę Ioniæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Accisso. oportuit hanc quintam cohortem legionis primę Ioniæ diuisam fuisse, quia duobus in locis statuitur, aut alter numerus pro quinta substituendus.

7 PRAEFECTVRAE RIPAE Legionis primę Ioniæ, Cohortis secundæ Herculię Musculorum Scythicorum & classis in Platypegijs; quæ uox latinè sonat, laram plagam. Huius legionis Cohors secunda Herculia est dicta, cum legio Ionia cognominaretur, & præerat Musculis, ideft minoribus machinis, quibus tecti milites fossas complanabant: Horū meminit Cæsar, [k] Classis quoque stationem habebat Platypegiis, qui locus erat ad Pontum Euxinum, ubi stabat Classis 125. nauium, quæ hoc ordine curabat Ducis, & eius officii reparabatur. XVII. quotannis nouæ fabricabantur, ita ut per septennium compleretur numerus nauium CXIX. Ex illis XVII. quinque Iudiciariæ, decem Agrarienses appellabantur, forte quòd Iudices & Domini pro numero agrorū ad eas construendas stipem conferrent. Lusoriæ hę naues, seu rates vocabantur, [l] ita etiam appellat Marcellinus & Vegetius, [m] Classium, inquit, duo sunt genera, unum liburnarum, aliud Lusoriarum; Classibus enim maria uel flumina; peditibus colles, urbes, plana, & arbusta seruantur; & in fine operis eas, per Danubium excurrisse dicit: Itaque naues illæ annis septem durabant, & quotannis pars renouata, Classem perpetuò integram conseruabat. In Vrsini Codice mendosè legitur, Xyplateypegijs.

k lib.7.belli Gallici, & 3. belli ciuilis.
l l.1. C.T. de lusor. Danub.
m lib.2.c.1.

NOTITIA
DVX MOESIÆ SECVNDÆ
CVM INSIGNIBVS.

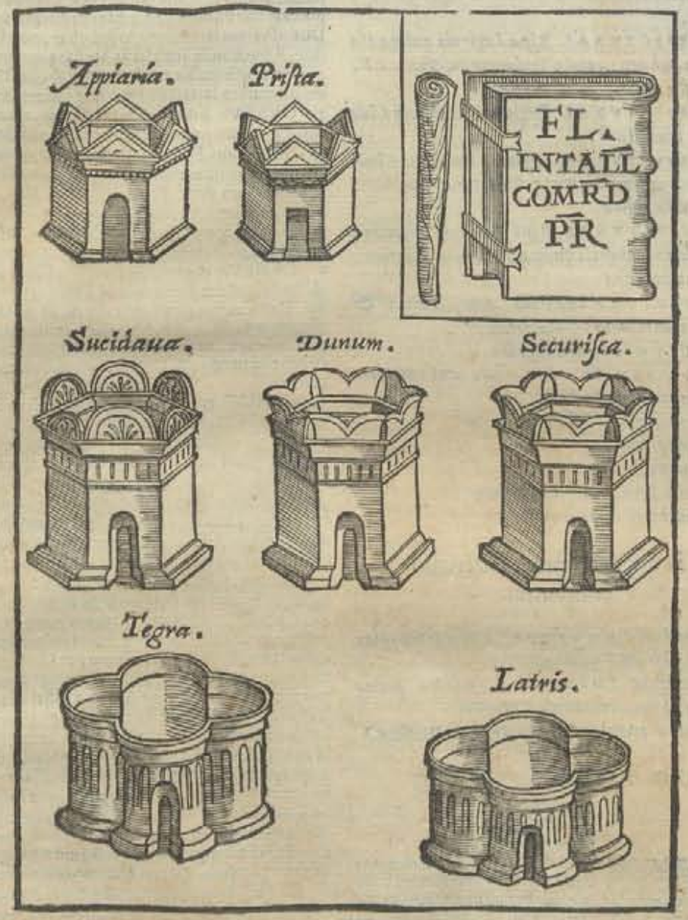

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Moesiæ secundæ.

CVNEVS *equitum Scutariorum, Securiscæ.*
CVNEVS *equitum Solensium, Duno.*
CVNEVS *equitum Scutariorum, Latris.*
CVNEVS *equitū Armigerorū Sexagintapristę.*
CVNEVS *equitū secundorū Armigerorū Tegrę.*
CVNEVS *equitum Scutariorum Appiariæ.*
CVNEVS *equitum Stablesianorum Sucidauæ.*

Auxiliares.

MILITES *Præuentores, Ansamo.*
MILITES *Constantini, Trimammio.*
MILITES *Dacisci, Mediolano.*
MILITES *tertij Nauclarij, Appiariæ.*
MILITES *Nouenses, Transmariscæ.*
MILITES *primi Moesiaci, Candidianæ.*
MILITES *Moesiaci, Teglicio.*
MILITES *quarti Constantiani Durostoro.*

MILITES *Cimbriani, Cimbrianis.*
MILITES *Nauclarij Altinenſes, Altino.*

Item Legiones Riparienſes.

PRÆFECTVRÆ *Legionis primæ Italicæ Nouis.*
PRAEFECTVRAE *Ripæ Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ ſuperioris Nouis.*
PRAEFECTVRAE *Ripæ Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris LX. priſtæ.*
PRAEFECTVRAE *Legionis vndecimæ Claudiæ Duroſtoro.*
PRAEFECTVRAE *Legionis undecimæ Claudiæ, cohortis quintæ Pedaturæ ſuperioris Tranſmariſcæ.*
PRAEFECTVRAE *Ripæ Legionis undecimæ Claudiæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris Tranſmariſcæ.*
PRÆFECTVRÆ *nauium Amnicarum: & militum ibidem deputatorum.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de eodem officio, qui completa militia adorat protectorem.*
Numerarios, & Adiutores eorum,
Commentarienſem,
Adiutorem,
A libellis ſiue Subſcribendarium,
Exceptores, & ceteros officiales.

Et quę de minore Laterculo emittuntur.

IN prouincia RHODOPA, COHORS *quarta Gallorum Vlucitræ.*
In prouincia THRACIA COHORS *prima Aureliana, ſub radice Viamatæ.*
COHORS *tertia Valeria Baccarum Draſdeæ,*

COMMENTARIVM.

Cap. CLII.

DVAE ſunt inter Aemum montem, & Danubium Moeſiæ, ſeu Myſiæ. Prima quæ ſuperior, & ſecunda, quæ inferior nocat, ut appellant codices manuſcripti, & Iureconſulti,[a] Quælibet prouincia Ducem habebat, & utrique eadem erant inſigna, & officium, uidelicet liber, & codicilli magiſtratus, prout in alijs Ducibus eſt uiſum. Vrſini codex, & ſi turbata oſtendit eorum inſignia, Ducem tamen Moeſiæ primæ Duci Moeſiæ ſecundæ, ut puto rectius præmittit. Ego uerò impreſſi ordinem ſequor: Prius uniuerſæ Illyrico, ideſt Moeſijs, & Dacię. Thracijsque unus Dux præerat: ſub Valeriano enim Vlpius crinitus Illyricũ protexit; auctor eſt Spartianus Regillianum ſub Gallieno Illyrici Ducem fuiſſe, & Marcellinus[b] Valentinianũ ſub Conſtantio ex primicerio protectorũ tribunum ducis in Illyrico egiſſe: Poſteà uerò ſeparatum his prouincijs proprius dux datus fuit: Theodoſium enim, qui deinde imperauit, prima lanugine iuuenem, ducem Moeſiæ fuiſſe, idẽ Marcellinus[c] ſcribit, ſed de qua Moeſia loquatur, non aperit: Moeſia ſecunda ſeu inferior ad Pontum Euxinum tendens Bulgaria, ſeu Segiria nũcupatur. Eius Dux habebat imagines ſeptem munitionum, quarum quæ contigua rotundaque habebãt propugnacula, ſcilicet Tegra, & Lagris. Auxiliares in alijs XV. oppidis degebant, cum Legionibus & cohortibus; Itaque omnia erant XXII. quæ à ſeptem cuneis equitum, decem auxiliacium peditum numeris, & cohortibus tribus, alijsque ſex legionibus defendebantur. Septima cohors erat Claſſica: Omnes poterãt eſſe equites 700. peditum circiter 8000. Hic Dux officium eodem modo habebat, quo Dux Scythię,[d] reparandę que claſſis Myſiacę centum nauiũ, quę luſorię uocabantur,[e] curam habebat. Huius Ducis de maiore laterculo hę copię emittebantur.

a l. 2. C. de bonis vacantib. li. 6. C. de annon. & tribut. lib. 6. & 7. C. de exactorib. tribut. l. vnic. C. de ſuperindicto. l. fin. C. ne de ſtatu defunc. l. 6. C. qui teſt. fac. poſſ. l. pen. C. de excuſa. tut. cum multis alijs. b lib. 1. Gallicorum, in fi.

c lib. 29. ad fin.

Præſidia 22.

Claſſis 1.
Equites 700.
Pedites 8000.

d d. l. 1. C. T. de luſor. Danub.
e d. l. 1. C. Theo. de luſor. Danub.

1 CVNEVS Equitum Scutariorum, manebat Securiſcę, quam uetuſtate collapſam Iuſtinianus reſtituit. Procopius Poſt regionem, inquit, quam Burgũ uocãt, Securiſcam caſtellum ędificauit Iuſtinianus, idque nouum fecit. Erant Scutarij ex VII. Vexillationibus Comitatenſibus primi Magiſtri militum preſentalis, & ex VI. alterius: Iidem ſeruiebant Comiti Aegypti Peluſij.

f lib. 4. de ædiſ. Iuſtin.

2 CVNEVS equitum Solenſium, Duno degebat; Alius Solenſium Cuneus cum Duce Scythię merebat. Duno autem ſignificat collem, ut ait Goropius lib. primo Gallicorum, & multa oppida in hanc Vocem deſinunt. ut Singidunum infra ſub ſequenti duce Moeſię primę, & Segedunum ſub duce Britanniarum.

3 CVNEVS equitum Scutariorum Latris ſtatiua habebat; Hi & ſequẽtes ſunt ex VII. Vexillarionibus comitatẽſibus primi Magiſtri militũ preſentalis, aut ex X. Magiſtri militum per orientem; quorum duo cunei, alter cum Duce Scythiæ, alter cum Duce Aegypti militabat. Manuſcripti pro Latris, mendoſe habẽt, latius. Latrum, n. Moeſię fluuius fuiſſe Iornandes[g] ſcribit: Eniita, inquit, Nicopolim accedit, quę iuxta Latrũ fluuium eſt ciuitas nobiliſſima: Hinc denominatum eſt oppidum Latris, ubi hic Cuneus reſidebat, & ſecundum fluuium latrũ caſtrametabatur.

g de reb. Geticis.

4 CVNEVS equitum Armigerorum Sexaginta priſtę morabatur. Hic eſt ex ſeptem Vexillationibus Comitatenſib. Magiſtri militum per Orientem, quorũ Cuneus militabat ſub Duce Scythię: Itinerarium pro Sexagintapriſtę legit, Sex tãa phſtris. Socrates[h] Τεζαντατρίσια, ideſt Tezantapriſtę. Vrſini codex habet Sexaginta, ſine alia dictione: vt intelligantur hi equites LX. fuiſſe: Sed eſt nomen loci, qui uel Sextantapriſta, vel Sexagintapriſtæ vocabatur: vtrunque enim reperitur, infra in legione, quæ ibidem habitabat. Tiriſta Ptolomæo eſt vrbs Myſiæ inferioris; Briſta à Cedreno uocata.

h in Hiſtoria Eccleſiaſtica.

5 CVNEVS equitum ſecundorum Armigerorum Tegiæ reſidebat; Tigram Itinerarium uocat.

6 CVNEVS equitum Scutariorum, manebat Appiariæ; Itinerarium huius meminit, & ſequentis. Hic degebant & Terrij Nauclarij pedites, de quibus infra.

7 CVNEVS equitum Stablesianorum, hoſpitabatur Sucidauæ. Etiam precedens Dux, Sucidauæ præerat, quæ ab hac uiderur diuerſa fuiſſe; quia, inquit, nonnullos Duces in diuerſis prouincijs eadem oppido non præſidebant, niſi dixerimus utrunque prope hoc oppidum caſtrametatum fuiſſe. Hic Cuneus erat ex X. vexillationibus Magiſtri militum per Orientem; Alter eiuſdem nominis ſub Comite Aegypti militabat.

AVXILIARES VERO COPIAE erant iſtæ.

1 MILITES Præuentores Antiano præſidebant, hi, quod ceteros in pugna præuenirent, Præuentores ſunt appellati: Superuentores verò, qui prælio ſuperueniunt, de quibus ſupra.

MILITES

2 MILITES Conſtantini, ſtatiua habebant Trimãmio. Triomammium appellat Itinerarium. Trimanium Ptolomæus.

3 MILITES Daciſci, ex Daci proxima regione, in Mediolani oppido excubabant. Aliud eſt Mediolanum inſubriũ, ubi multa iura ſunt condita.[a] multa ſunt huius nominis oppida, ut apud Inſubres in Gallijs & Germania; ſignificat hæc uox ſecundum Goropium[b] lingua cimbrica regionem ſuppeditantem magnam copiam mercedorum.

a l. 2. C. de bonis vacantib. li. 6. C. de annon. & tribut. lib. 6. & 7. C. de exactorib. tribut. l. vnic. C. de ſuperindicto. l. fin. C. ne de ſtatu defunc. l. 6. C. qui teſt. fac. poſſ. l. pen. C. de excuſa. tut. cum multis alijs. b lib. 1. Gallicorum, in fi.

4 MILITES tertij Nauclarij, habitabãt Appiariæ, ubi etiam Cuneus equitum Scutariorum: Hi claſſem, ut puto, ſequebantur, de quibus ſupra, in præcedente Duce Scythiæ. Appiaria, & ſequentia oppida, ponuntur etiam in Itinerario.

5 MILITES Nouenſes, Tranſmariſcæ morabantur, ex Nouæ oppido, ad ripam Danubij ubi excubabant, Nouenſes ſunt appellati. Tromariſcam Ptolomæus uocat, quam ſecundum ripam Danubij, Põtum Euxinum uerſus ponit; ubi, inquit, erat legio ſcilicet XI. Claudia, de qua infra. Hic quandoque iura Diocletianus condidit,[c] in quibus mendoſe legitur Trans mare pro Tranſmariſcæ.

c lib. 28. C. de fideicommiſſis.

6 MILITES primi Moeſiaci, Candidianæ ſtatiua habebant, ita etiam Itinerarium appellat.

7 MILITES Moeſiaci, in Teglicio oppido reſidebant, ad ripam Danubij. Teglicio legit Itinerarij; forte hi milites ſecundi. Męſiaci appellandi, ad differentiam præcedentium.

8 MILITES quarti Conſtantiani Duroſtoro; Doroſdoro in Itinerario, ubi, inquit, legio XXI. Claudia. Duroſtro uero apud Marcellinum[d] Myſia, ait, ubi Marcionopolis, à ſorore Traiani Principis ita cognominata, & Duroſtrus, & Nicopolis, & Odyſſus. Ptolomæus Duroſtorum appellat, ubi, inquit, eſt legio prima Italica. Duroſtolam alij legunt quę & Driſtra uocatur, à Zonara, ubi ſemper fuit præſidium Rom. etſi numeri militum mutati[e]

d lib. 17.

e In Ioanne Zimiſca.

9 MILITES Cimbriani, Cimbrianis excubabant, unde nomen habuere. Ciabrum fluuium in Męſia prima Ptolomæus ponit; unde forte hi, paucis mutatis literis ſunt denominati. Cimbrianam appellat Itinerarium.

10 MILITES Nauclerij Altinenſes, Altino præſidebant, unde denominatur. Hæ ſunt copiæ mediterraneę. Nunc ad riparenſes eſt tranſeundum.

ITEM LEGIONES Riparenſes.

Apud Notitiam, & Ptolomæum, Prefecturæ proprie ſunt legionum, quę hic Riparenſes uocantur, quia ripam Danubij tuebantur: Hæ erant duę; prima Italica, & XI. Claudia, neque hæ integræ, quia earum pars etiam alibi militabat, vt infra dicetur. ita vero erant diſpoſitæ.

1 PRAEFECTVRAE Legionis primæ Italicæ Nouis: Nouæ alilæ, vel Theodoſiopolis, cuius meminit Chalcedonenſe concilium. Iornandes Euſtefium alio nomine dictum affirmat, Cniua, inquit, nonnullos ad vaſtandam Mœſiam dirigit, ipſe cum ſeptuaginta millibus ad Euſtefium, id eſt, Nouas concendit. Hanc legionem Duroſtori collocatam fuiſſe Ptolomæus ſcribit, quæ poſtea diuiſa, huc translata fuit. Eſt vna ex V. Legionibus Pſeudo comitatenſibus Magiſtri militum per Orientem, quæ à Nerone inſtituta, & à Veſpaſiano victa, per Illyricum diſperſa fuit, poſtmodum à poſterioribus Principibus eſt reſtituta. In manuſcripto Vrſini legitur. Præfect. Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ ſuperioris Nouas; quod eſt idem cum ſequenti: Vnde per errorem in eo codice hanc præfecturam repetitam exiſtimo. Vetus codex pro præfecturæ vbique legit, præfectus.

2 PRAEFECTVRAE Ripæ Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ ſuperioris, degebat Nouis. Hic erat tantum pars cohortis quintæ ipſius legionis, quia eadem infra reperitur: Additur Ripæ, quia ſecundum ripas Danubij excubabat hæc legio: nam & Riparentes uocantur hæ legiones.

3 PRAEFECTVRAE Ripæ Legionis primæ Italicæ, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, ſeu ualli, morabatur Sexagintapriſtæ, de qua ſupra. longa erant hæc caſtra, quæ plures capiebant.

4 PRAEFECTVRAE Legionis XI. Claudiæ, Duroſtoro inhabitãtis, vbi & Itinerarium hanc legionẽ ſtatuit; ſed hic, primam Italicam fuiſſe, Ptolomæus ſcribit, quæ Nouos eſt tranſlata, & loco eius, Claudia XI. poſita, quæ tamen non tota hic degebat, cum pars eſſet Tranſmariſcæ. Dion[f] refert, Vndecimam Claudianam Legionem in Myſia inferiore fuiſſe, quam à ſe Claudius cognominauit: Furium enim Camillum Scribonianum Dalmatiæ legatum, Imperatorem appellatum, cum neque aquilæ conuelli, ſignaue moueri potuiſſent, miraculo moti milites occiderunt, & ad Claudij fidẽ reuerterunt.[g] Quintam quoque legionem, quæ cum Camillo conſpirauerat, ad ſacramentum reuocatam, Claudiam, Claudius nominauit.[h]

f lib. 55.

g Oroſius & Tzetzes.

h Dion. lib. 55.

5 PRAEFECTVRAE Legionis XI. Claudiæ, cohortis quintæ Pedaturæ ſuperioris, degebat Tranſmariſcæ: de qua ſupra. Et hæc cohors diuiſa, duobus tribusve in locis excubabat, ut ex ſequentibus liquet. Pars etiam in Occidente, ſub Comite Hiſpaniarum merebat: Legiones enim Valentinianus cum Valente diuiſit, ut auctor eſt Marcellinus.[k] & ſæpe dixi.

i lib. 26.

6 PRAEFECTVRAE Ripæ Legionis XI. Claudię, cohortis quintæ Pedaturæ inferioris, Tranſmariſcæ manebat. Hæc cohors ſuperiorem & inferiorem Ripam tuebatur Tranſmariſcæ: aut per errorem, quòd ſuſpicor, eſt duplicata. Sub Magiſtris militum hæc legio fuiſſe non legitur, niſi fuit Vndecimani VI. Legionis palatinæ ſub Magiſtro militum in præſenti.

PRAEFECTVRAE nauium Amnicarum, & militum ibidem deputatorum. Intelligit autem amnem Danubium & quatuor valida eius oſtia à Ptolomęo deſcripta, & Hieraſom Fluuium, in quibus nauigabatur.

Claſſis.

QVAE DE MINORE LATERCVLO emittuntur, ſunt ſequentes.

Prouincia RHODOPA, à monte Rhodope dicta, in mare Aegeum porrigitur, & ab Oriente Nigrum, ab Occidente Neſſum flumina habet; ut in eius Pręfide eſt dictum: In hac prouincia erat COHORS IIII. Gallorum, quę Vlucitræ excubabat.

In prouincia vero THRACIA, quæ à Septentrione Aemo monte; ab Oriente Propontide; à Meridie Aegeo mari; ab Occidente Neſſo flumine cingitur, ut Ruffus, & Ammianus[l] referunt; erant duæ ſequentes cohortes.

l lib. 27.

COHORS prima Aureliana ſub radice Viamatæ montis. Ab Aureliano Imperatore eius auctore hęc cohors eſt appellata. Vetuſtus codes habet Mamarę.

COHORS III. Valeria Baccarum Draſdeę: In Pannonia inferiore Ptolomęus Bachiam ponit, ubi erat pars Valerię inter Danuium, & Danubium; alij dicunt Sauum; unde delecti erant huius cohortis milites. Hactenus de ducibus Thracias tuentibus: Nunc de duobus alijs Illyrici eſt dicendum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

NOTITIA

DVX MOESIAE PRIMAE

CVM INSIGNIBVS.

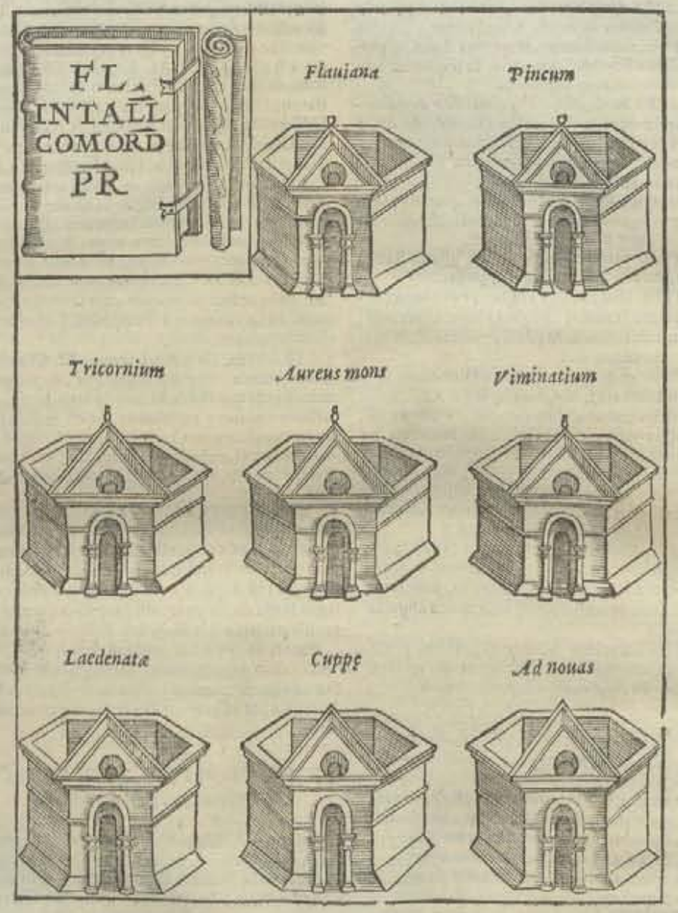

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis
Ducis Mœsiæ primæ.

CVNEVS *equitum Constantiacorum Pinco,*
CVNEVS *equitū Promotorum Flauiana,*
CVNEVS *equitum Promotorum Flauiana,*
CVNEVS *equitum sagittariorum Tricornio,*
CVNEVS *equitum Dalmatarum Aureomonte,*
CVNEVS *equitum Promotorum Viminacio.*
CVNEVS *equitum saggittariorum Laedenatæ,*
CVNEVS *equitum Dalmatarum Pinco,*
CVNEVS *equitum Dalmatarum Cuppis.*

Auxiliares.

AVXILIARES *Reginenses contra Reginam,*
AVXILIARES *Tricornienses Tricornio.*
AVXILIARES *Nouenses ad Nouas.*
AVXILIVM *Margense Margo,*
AVXILIVM *Cuppense, Cuppis.*
AVXILIVM *Gratianense, Gratiana,*
AVXILIVM *Taliatense, Taliata.*

AVXI-

AVXILIVM *Aureomontanum Tricornio.*

Item Legiones,

PRÆFECTVRÆ *Legionis quartæ Flauiæ Singiduno.*
PRÆFECTVRÆ *Legionis Septimæ Claudiæ Viminacio.*
PRAEFECTVRAE *Legionis septimæ Claudiæ Cuppis.*
PRAEFECTVRAE *Militum cõtra Margum in castris Augusto flauianensibus.*
PRAEFECTVRAE *Militum exploratorum Nouis.*
PRAEFECTVRAE *Militum exploratorum Taliatæ.*
PRAEFECTVRAE *Militum Vincentiensium Laedenatæ.*
PRAEFECTVRAE *Militum exploratorum Zmirnæ.*
PRAEFECTVRAE *Classis Histriæ Viminacio.*
PRAEFECTVRAE *Classis Stradensis, & Germensis Margo.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de eodem Officio, qui completa militia adorat Protectorem.*
Numerarios, & Adiutores eorum,
Commentariensem,
Adiutorem.
A libellis siue subscribendarium,
Exceptores, & ceteros officiales.

COMMENTARIVM.

DE DVCE MOESIAE PRIMAE. Cap. CLIII.

[a] in 1. Rhetor.

ESTI prima in primis sunt præmittenda, vt ait Aristoteles, [a] & hic debuisset secundæ Mœsiæ Duci anteponi, quem ordinem etiam in prouincijs Ptolomæus obseruat: Notitia tamen impressa primum secundo postponit, cuius ordinē secutus hic, de primæ Mœsiæ Duce tractabo, quæ in codicibus manuscriptis prima & superior Mœsia uocatur, cui Dardaniam Ptolomæus addit; eas etiam Gratianus Ad Eusinium P. P. scribens coniungit: [b] & hanc prouinciam iam tūm a Barbaris uexatam fuisse significat. XV. loca hic Dux, octo cuneis equitum, no uem auxilijs, & sub octo Præfectis, sex legionibus, & duobus classibus tuebatur: poterant esse equites 800. peditum septem millia, tribuendo mille pedites legioni, secundum Constantinum Porphyrogenetam. Is eadem habet insignia, cum octo typis munitionum; & idem officium, quod Dux Mœsiæ secūdæ: octo tantum oppida hic repræsentantur, sed alia septem desiderantur. sequentes Cunei equitum illi parent.

[b] inl. 4. C. de metallar. Rexfidia 15.

Classes 2. Equites 800. Pedites 7000.

1 CVNEVS equitum Constantiacorum, excubabat Pinco, à quo Pincenses Ptolomæus uocat. Hic alius cuneus Dalmatarum sub hoc Duce residebat. Alij Constantiani equites limites Daciæ Ripensis sub eorum Duce tuebantur.

2 CVNEVS equitum Promotorum Flauianæ degebat. Sabellicus unde esse Viēnam. Hic cuneus erat unus ex quinque uexillationibus palatinis Magistri militum Præsentalis.

3 CVNEVS equitum Sagittariorum manebat Tricornio; unde Tricornienses deduxit Ptolomæus: Oppidum est ad ripam Danubij prope Sigidunum. Hi sub Magistris militum per Thracias constituti, plures limites sub diuersis Ducibus tuebantur. Hoc in loco erant etiam auxiliares Tricornienses nuncupati.

4 CVNEVS equitum Dalmatarum degebat in oppido Aureomonte; Huius meminit Itinerarium, & sequentis. Aureum montem Aurelius victor à Probo uineis constitum fuisse memorat.

5 CVNEVS equitum Promotorum habitabat in oppido Viminacio; est secundum Danubium, ubi legionem fuisse Ptolomæus scribit: Hanc urbem uetustate dirutam, Iustinianus reædificās nouam effecit, inquit, Procopius. [c] Ibidem à Seuero Antoninum caracallam filium Cæsarem dictum auctor est Spartianus. Circiter annum 294. Diocletianum Viminacij diu degisse, plura ab eo condita Iura ostendūt, [d] sed, & alia ibi à Constantio scripta fuere.

[c] lib. 4. de ædif. Iustin.

[d] l. 4. C. de his q. vel met. cau. l. 2. C. de neg. gest. l. vlt. C. de errore aduoc. l. 23. C. de iure dotiū. l. 10. & seq. C. de don. inter vir. & vxo. l. vlt. C. de alienati. iudic. mut. cau. facta. & alig.

6 CVNEVS equitum Sagittariorum, Laedenatæ residebat; ubi erant & milites Vincētienses, de quibus infra sub hoc Duce.

7 CVNEVS equitum Dalmatarum, Pinco præsidebat; ubi etiam erant Constantiaci supradicti. Hic cuneus in manuscripto Vrsini deest.

8 CVNEVS equitum Dalmatarum, Cuppis morabatur: ubi quoque auxilium Cuppense, & pars legionis 7. Claudiæ residebat. Ex diuersis Vexillationibus Magistrorum militum in præsenti, & per Thracias sub pluribus Ducibus limitum earundem uexillationum cunei merebant.

AVXILIARES.

1 AVXILIARES Regionenses, statiua contra Reginam habebāt. Regianam Ptolomæus nominat, secundum Danubium in Moesia inferiore: forte illud est, quod Procopius [f] Regium appellat.

[f] lib. 4. de ædif. Iustiniani.

2 AVXILIARES Tricornienses, in oppido Tricornio habitabant; ubi etiam equites Sagittarij supradicti sub hoc Duce degebant.

3 AVXILIARES Nouenses morabātur ad Nouas. Hæ forte erāt diuersæ à Nouis, quæ supra sub Duce Moesiæ secundæ sunt positæ, ne iura duorum Ducum, in eodem loco confunderentur, sed forte castra utriusque ad Nouas coniuncta fuere. Hi milites, & sequentes, à loco ubi residebant sunt denominati.

4 AVXILIVM Margense, à Margo loco ubi excubabat nomen habuit. Meargum legit Eutropius, Moesiæ oppidum inter Viminacium & Aureum mōtem, ubi Carinus occubuit. [g] Marcellinus comes, Margum planum appellat, inter Danubium & Martianum flumina.

[g] Auctores Cassiodor. Iornand. & Eutropius.

5 AVXILIVM Cuppense, Cuppis statiua habebat.

6 AVXILIVM Gratianense, Gratianæ à Gratiano nuncupatæ degebat.

7 AVXILIVM Taliatense, Taliatæ morabatur. Taliam Itinerarium uocat. Hic erant & milites exploratores.

8 AVXILIVM Aureomontanum, præsidebat Tricornio. Hi ex Aureomonte erant contracti.

ITEM LEGIONES SEQVENTES.

Limitaneis Mœsiæ primæ equitibus, & auxilijs præmissis, nunc præfecturæ, quæ proprie legionū erant subijciuntur: & ideo omnes sequentes milites legionum fuere, quod etiam inscriptio ostendit, & minimum quatuor legiones fuisse videtur: Quar-

ta Fla-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta Flauia ; ſeptima Claudia ; alia Exploratorum ; Vltima Vincentienſium, quæ per uaria caſtra,& claſſes duas hoc ordine erant diſpoſitæ.

PRAEFECTVRAE Legionis quartæ Flauiæ,Singiduno tribunus præerat Singidocium appellat Ptolomæus alij. [a] Singidonium. Sigindunum vocat Conſtantius, vbi aliquot iura condidit. [b] Eſt ſecundum Danubium initio Myſiæ. Hanc legionem a Flau. Veſpaſiano inſtituram Dion [c] ſcribit, & ab eo Flauiam nuncupatam, in Syriaque locatam, quæ poſtea in Mœſiam primam traducta fuit;Hæc, & ſequentes ſub Magiſtris militum reperiuntur.

PRAEFECTVRAE Legionis VII.Claudiæ, Viminacio præſidebat, vbi etiã erat cuneus equitum Promotorum. Ptolomæs de hac legione intelligit, cum Viminacij legionem fuiſſe ſcribit. Dion quoque [d] dicit eam in Mœſia ſuperiore ab Auguſto locatam, cui Claudianæ poſtea nomen fuit, ob cauſam in XI. Claudia, ſub præcedente Duce adductã. Tota uno in loco non erat hæc legio, ſed per plura diſperſa, ut patet ex ſequentibus.

PRAEFECTVRAE Legionis VII. Claudię,ſtatiua habebat Cuppis ; vbi quoque cuneus equitum Dalmatarum, & Auxilium Cuppenſe erat. Diuiſa hęc legio duobus in locis reſidebat.

PRAEFECTVRAE militum contra Margũ,in caſtris Auguſto ſlauianẽſibus:ita à Fla.Veſpaſiano hęc caſtra ſunt appellat,qui etiam Flauiam legionem inſtituit. Horum militum nomen deeſt. forte Exploratores,ut ſequẽtes uocabant,& in quatuor præfecturas diuidebantur: præfecturæ.n.oẽs legionũ fuere.

PRAEFECTVRAE militum Exploratorũ,Nouis ubi etiam degebant auxiliares Nouenſes. Exploratores ſunt milites in exercitu, qui conſilia,& actiones hoſtium inueſtigant, quod onus his iniunctum fuiſſe uidetur, Herodianus 8. ſpeculatores, inquit, atque exploratores exercitus narrant Maximino ua cua relicta urbe, aufugiſſe omnes incolas. Et paulo poſt, nunciant exploratores maximam Italiæ urbẽ Aquileiam portas occluſiſſe. Plinius loquẽs de cortice fagi, & quarundam arborum, ita ſcribit: Inarcenti cortice, ad Duces Exploratores incidunt litteras à ſucco. Hos ex publico nutritos fuiſſe Procopius, [f] refert, Exploratores, inquit, antiquitus, tam apud Romanos, quam Perſas,lex eſt publice ali, qui clam aduerſus hoſtes ire conſueuerunt, ut illorum facta diligenter ueſtigata, Ducibus renuncient. Conſtantinus porphyrogennetus [g] explorato res, inquit, ſunt, qui ea quæ de hoſtibus intellexerint, renunciant.

PRAEFECTVRAE militum Exploratorum degentium Taliatæ ; ubi quoque erat auxilium Taliatenſe.

PRAEFECTVRAE militum Vincentienſium, excubantium Laedenatæ; vbi etiam degebat cuneus equitum ſagittariorum, de quibus ſupra ſub hoc Duce, forte à Vincentia vrbe Valeriæ Vincentienſes ſunt denominati ; alia eſt Vincentia Venetorum ciuitas clariſſima.

PRAEFECTVRAE militum Exploratorũ Zmirnę commorantium ; ſunt qui Syrnam ſcribendum putant.

PRAEFECTVRAE Claſſis Hiſtrię, ab Hiſtro, per quem uehebatur, dictę; Viminacio ſtationem habebat. Claſſis.

PRAEFECTVRAE Claſſis Stradenſis, & Germenſis, in Margo oppido ſtationem habebat: Margo legit Itinerarium ; ſed credo legendum Margo à Marge, quem Mœſię clarum fluuium fuiſſe Plinius ſcribit, per quem hęc claſſis nauigabat. Stradenſis, vero & Germenſis, claſſes, à locis,ad quę applicabant, nomen habuere. In Mœſiaco limite centum naues luſoriæ appellatę ſtatuos permeabant;quemadmodum Honorius, & Theodoſius ſcribunt. [h] & ſupra in Duce Scythię eſt dictum. Tempore vero Notitię in hac Mœſia prima duę fuere claſſes Stradenſis & Germenſis, quę per Danubium, aut Margum flumen excurrebant aduerſus hoſtes, & ſpecies, armaue militum, vel res Principis tranſuehebant. Hactenus de Duce Mœſię primę. Claſſis. h in l.1.C. The. de luſor. Danub.

a ut Iornandes. Tripartit. Aurelius Victor in Iouiano.
b l.1.& C. The. Capitoli.
c lib.55.
d d.lib.55.
e lib.16.c.9.
f in 1. de bello Perſico.
g de thematibus ad fin.

NOTITIA
DVX DACIÆ RIPENSIS
CVM INSIGNIBVS.

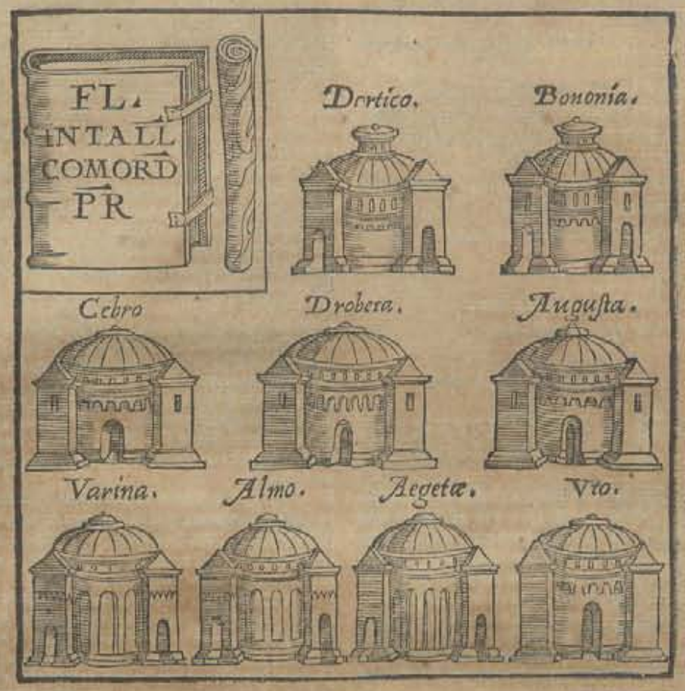

NOTITIA.

Sub diſpoſitione viri ſpectabilis Ducis Daciæ Ripenſis.

CVNEVS *equitum Dalmatarum Forenſium Bononiæ.*
CVNEVS *equitum Dalmatarum Diuitenſium Dortico.*
CVNEVS *equitum Scutariorum Cebro.*
CVNEVS *equitum Dalmatarum Diuitenſium Auguſtæ.*
CVNEVS *equitum Dalmatarum Auguſtæ.*
CVNEVS *equitum Dalmatarum Varinæ.*
CVNEVS *equitum Stableſianorum Almo.*
CVNEVS *equitum Scutariorum Aegetæ.*
CVNEVS *equitum Conſtantinianorum Vto.*

Auxiliares.

AVXILIVM *Miliarenſium Tranſalba Daciæ.*
AVXILIVM *primorum Daciſcorum Drobetæ.*
AVXILIVM *Criſpitienſe Criſpitiæ.*
AVXILIVM *Marienſium Oeſco.*
AVXILIVM *Clauſtrinorum Transluco.*
AVXILIVM *Secundorum Daciſcorum Burgo Zono.*
PRAEFECTVRAE *militum exploratorum Tranſdiernis.*

Item Legiones.

PRAEFECTVRAE *Legionis quintæ Macedonicæ Variniane.*
PRAEFECTVRAE *Legionis quintæ Macedonicæ Crebro.*
PRAEFECTVRAE *Legionis quintæ Macedonicæ Oeſco.*
PRAEFECTVRAE *Legionis decimæ tertiæ Gemniæ Aegetæ.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRAEFECTVRAE *Legionis tertiædecimæ Geminiæ Transdrobeta.*
PRAEFECTVRAE *Legionis tertiædecimæ Geminiæ Burgonono.*
PRAEFECTVRAE *Legionis tertiædecimæ Geminiæ Zernis.*
PRAEFECTVRAE *Legionis tertiædecimæ Geminiæ Ratiariæ.*
PRAEFECTVRAE *Legionis quintæ Macedonicæ Sucidauæ.*
TRIBVNVS *Cohortis secundorum reducum Sioſtæ.*
TRIBVNVS *Cohortis nonæ, Soſtiacæ.*
PRAEFECTVRAE *Claſſis Hiſtricæ Agetæ.*
PRAEFECTVRAE *Claſſis Ratiarienſis.*
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de eodem Officio, qui completa militia adorat Protectorem.*
Numerarios, & Adiutores eorum.
Commentarienſem.
Adiutorem.
A libellis ſiue Subſcribendarium.
Exceptores, & cæteros officiales.

COMMENTARIVM.

DE DVCE DACIAE RIPENSIS. Cap. CLIIII.

ILLYM Dacia vltra Danubium vſque ad Sarmatas ad ſeptentrionem per ambitum mille milliariorum extendebatur, a Traiano in prouinciæ formam eſt redacta, deinde ſub Gallieno amiſſa, cum in ea Ceronius, vel vt alij, Cecropius Dux eſſet; [a] demum cùm illam ægrè Aurelianus recuperaſſet, ipſius populos trans Iſtrum duxit; ſimitibuſque ad flumen tranſpoſitis, Daciam Ripenſem citra Danubium vſque ad Saucum appellauit, & ita Valentinianus vocat Tautomedi Daciæ Ripenſis Duci ſcribens. [b] Interiorem verò Daciam mediterraneam, dixit, [c] Auctor eſt Iornandes, [d] Dacos, inquit, ſub imperio ſuo Traianus, Decebalo eorum Rege deuicto adiecit, ac terras vltra Danubium, quæ habent mille millia paſſuum, in prouinciam redegit. Sed Gallienus eos, dum regnaret, amiſit. Aurelianuſque Imperator euocatis inde legionibus in Mœſia collocauit, ibique aliquam partem Daciam mediterraneam, Daciamque ripenſem conſtituit, & Dardaniam iunxit. Hæc ille. Eadem habebat inſignia hic Dux, idemq; officium, quæ ſuperiores Duces, & nouem oppidorum imagines, præter alia XIIII. hic non repræſentata. Itaque omnia erant præſidia XXIII. defenſa cuneis equitum 9. Auxilijs 6. legionibus 10. & alijs numeris ideſt cohortibus 2. & Claſſibus 2. poterat eſſe equites 900. peditum 10000. Verum tempore Notitiæ, Dacia, ab Attila Hunnorum Rege, Martiano, & Valentiniano imperantibus, deuaſtata fuit, inquiunt Paulus Diaconus, & Inſtinianus. [e] Sed a Leone recepta fuiſſe videtur, cum de eius Ducis, & vtriuſque Mœſiæ, ac Scythiæ officijs diſponat. [f] Iuſtinianus certè omnibus eis Danubium Romano imperio adiectis priſtinos limites reſtituit. [g] Ducis Daciæ Numeri ſequuntur.

a Pollio in Gallieni.
b inſt. 13. C. Theod. de op. publi. c l. 4. C. de metallar. Nouell. 17. d de reb. get. & temp. ſucc.
Præſidia 23.
Equites 900. Pedites 10000. Claſſes 2.
e Nouella. 11.
f in l. ult. ad fin. C. de diuerſ. officiis
g d. Nouell. 11.

1 CVNEVS equitum Dalmatarum Forenſium, excubabat Bononiæ: eſt inter Drauum, & Saauum fluuios in Pannonia ſuperiore. Marcellinus lib. 31. ad Ripam Danubij locat; Gratianus, inquit, permeato Danubio delatus Bononiam, Sirmium introijt, & quatriduum ibi moratus, per idem flumen ad Martis caſtra deſcendit. Huius, & ſequentium, itinerarium meminit; vbi Conſtantinus iura condidit. [h] Forenſes autem à loco Forum dicto ſunt nuncupati; niſi legamus Fortenſium. Hos, & ſequentes cuneos Dalmatarum, ex vexillationibus Comitatenſibus Magiſtrorum militum præſentalium, [i] & Magiſtri per Orientem eſſe puto.

h l. 1. C. de priuil. leg. dom. Aug.

2 CVNEVS equitum Dalmatarum Diuitenſium, Dortico præſidebat, de quo Itinerarium, & Ptolomæus; ſunt ex oppido ad Rhenum ſito e regione Agrippinæ, quod munimentum Diuitenſe, & vulgo Deutſch, appellatur. Diuitenſium meminit, & Marcellinus. [i]

i lib. 26. & 27.

3 CVNEVS equitum Scutariorum, Cebro præerat: à Cimbro Daciæ fluuio, aliqui hunc locum deriuauer. Hic etiam erat pars legionis primæ Macedonicæ ſub hoc Duce.

4 CVNEVS equitum Dalmatarum Diuitenſium, Auguſtæ degebat. Prætoriam Auguſtam, Ptolomæus vocat, in Dacia. Itinerarium legit Auguſtis.

5 CVNEVS equitum Dalmatarum, & ipſe Auguſtæ morabatur: niſi forte vitio librarij, bis idem præſidium ſit repetitum: vel Auguſtiam oppidum intelligit, de quo Ptolomæus.

6 CVNEVS equitum Dalmatarum habitabat Varinæ, Varianæ Itinerarium, quod & ſequentium præſidiorum meminit. Credo legendum Varinianæ, de qua infra, vbi pars legionis V. Macedonicæ, ſub hoc Duce excubabat.

7 CVNEVS equitum Stableſianorum, præſidebat Almo. Mons eſt Pannoniæ, quem Probus allatis ex Italia vitibus conſeuit. [k] Hi erant ex X. Vexillationibus Magiſtri militum per Orientem, per plura loca diſpertiti.

k Aurel. Auctor.

8 CVNEVS equitum Scutariorum, manebat Aegetæ legis itinerarium. Hic morabatur & pars legionis XIII. Geminæ, ſub hoc Duce, & Claſſis Hiſtrica appellata. Scutarij erant ex Vexillationibus vtriuſq; Magiſtri militum præſentalis in Oriente.

9 CVNEVS equitum Conſtantinianorum, in Vio oppido degebat. Vrſini codex habet, Litio: ſed prior lectio placet, ab Vio enim fluuio Daciæ Ripenſis, [l] dictum puto, quem Plinius, ex monte Hemo in Mœſia manare tradit. Alter horum cuneus fines Mœſiæ defendebat. Hi erant equites, qui Daciam tuebatur: ſequuntur pedites, & primo.

l vt ponit Cornes Marcellin.

AVXILIARES.

1 AVXILIVM Miliarenſium Tranſalbam Daciæ incolebat. Dicit Daciæ, quia alia oppida Tranſalbæ extra Daciam reperiebantur. Miliarenſis, locus eſt Romæ in hortis Saluſtianis, unde forte ſit nomen habuere, Vopiſcus. [m] Miliarenſem, inquit, porticum in hortis Saluſtij ornauit, in qua quotidie & ſe, & equos fatigabat.

m in Aureliano.

2 AVXILIVM primorum Daciſcorum, Drobetæ præſidebat. Ex Dacia primi erant lecti, & ad differentiam ſecundorum, de quibus infra, primi appellati, ſed legendum, Dacicorum.

3 AVXILIVM Criſpienſe, Criſpitiæ excubabat, à loco nomen traxit.

4 AVXILIVM Marienſium, Oeſco inſidebat. Oeſcum Triballorum prope Danubium Ptolomæus collocat; vbi etiam erat pars legionis quintæ Macedonicæ, ſub hoc Duce. ab Oeſco fluuio, quem ex Rhodope manare Plinius ſcribit, eſt dictum. Apud Itinerarium legitur, OESCO LEG. MAC. ideſt legio Macedonica, quam hic reſidiſſe ſignificat. Maria eſt oppidum Peloponeſi Ptolomæo, unde hoc auxilium extrahi potuit; forte legendum, Martenſium.

5 AVXILIVM Clauſtrinorum, Tranſluco præerat, ideſt vltra Lucum oppidum, ſic infra Tranſdiernis, & Tranſdrobeta, nomen tamen eſt loci ita dicti Cloſtra oppidum eſt in Latio Italiæ: ſed à loco apud Barbaros Clauſtra nominato, aut à clauſtris, quæ ſunt limitum munitiones, [a] hos Clauſtrinos vocatos puto.

a l. cura. 4. C. de offic. mag. offic.

6 AVXILIVM Secundorum Daciſcorum, ex Dacia ſecudo lectorum, manebat in Burgo Zono.

TEGIONES.

1 PRAEFECTVRAE militum Exploratorum, Tranſdiernis habitantium. Diernam oppidum Ptolomæus ſtatuit in Dacia propè Tibiſcum. Hæc verò præfectura, erat Tranſdiernis, oppido ita nocato. Hæc præfectura per errorem auxilijs eſt adiuncta, cum ſub legionibus ſequentibus, inter præfecturas legionum eſſet collocanda. Exploratores legionarii milites ſunt quoque ſub Duce Mœſiæ primæ.

ITEM LEGIONES.

2 PRAEFECTVRAE Legionis quintæ Macedonicæ, Varinianæ, pars legionis, habitauit. Quintam Legionem Macedonicam, ſub Auguſto, in Dacia mānſiſſe, Dion [b] memorat, quæ hic in quatuor præſidia diuidebatur. Alia pars ſub Comite Aegypti manebat: Reliquum, apud Magiſtrum militum per Oriētem reſidebat: vnaque erat ex nouem legionibus Comitatēſibus ipſius in plures diuiſa præfecturas, quarum aliæ mille peditibus, aliquæ 500. conſtabant. vt auctor eſt Conſtantinus Porphyrogennetа in themate.

b lib. 55.

3 PRAEFECTVRAE Legionis quintæ Macedonicæ, Cebro, vbi etiam erat Cuneus equitum Scutariorum, ſub hoc Duce: Huius loci meminit & Itinerarium.

4 PRAEFECTVRAE Legionis quintæ Macedonicæ, præſidebat Oeſco, ſcilicet pars legionis. Hic quoque erat auxilium Maricenſium, huius Ducis.

5 PRAEFECTVRAE Legionis decimætertiæ Geminæ, morabatur Aegetæ: ubi etiam erat cuneus equitum Scutariorum, ſub hoc Duce. Legendum, Geminæ, Dion [c] enim ait, Decimamtertiam legionem duplicatam ſiue gemmam in Dacia ab Auguſto locatam; Eiuſdem pars militabat ſub Comite Aegypti: alia hic in Dacia. Reliquiæ quatuor in ſequentibus locis excubabant: vnde in ſex præſidia diſpertita reperiebanturi er ſi ſex militum tota legio fuiſſet, quodlibet præſidium mille pedites habuiſſet.

c d. lib. 55.

6 PRAEFECTVRAE Legionis decimætertiæ Geminæ Tranſdrobeta in oppido, ita nuncupato ultra Drobetam; de qua ſupra.

7 PRAEFECTVRAE Legionis decimætertiæ Geminæ infidebat Burgonouo; Burgos uocabant crebra habitacula p limites conſtitura, inquit Oroſius; [d] quo nomine appellatur caſtrum in agro Placētino, & alia in Italia, ubi fuere præſidia.

d lib. vlt. c. 35. l. vlt. 5. in Sardinia. C. de offi. P. P. Africæ.

8 PRAEFECTVRAE Legionis decimætertiæ Geminæ Tribunus morabatur Zernis, quo iuris Italici Coloniam Traianus deduxit. [e] In quodam marmore citato, à D. Cuiacio viro eruditiſsimo, de hac Colonia id legitur. I. O. M. Romulo parenti, Marti auxiliatori, fœlicibus auſpicijs Cæſaris D. Neruæ Traiani Aug. condita Colonia Dacia Zernis per M. Scaurianum Proprætorem. Hæc oppida, etſi in antiqua Dacia, cum prope Danubium eſſent, in Romanorū poteſtate permanſerunt, alia ſemel amiſſa, nunquam in eorum ditionem rediere.

e l. 1. 5. in Dacia quoque. ff. de cēſibus.

9 PRAEFECTVRAE Legionis decimætertiæ Geminæ Ratiariæ, in Iure legitur Retiariæ, ubi quandoque Diocletianus Iura condidit. [f] Hæc erat una ex fabricis Illyrici. Ratiaria eſt apud Ptolomæum, Myſiæ ſuperioris oppidum; & RATIARIAE Legio de cimaquarta GG. ideſt, Gemina in Itinerario fuiſſe legitur, pro decimætertia.

f l. 8. C. cōmunia de ſucceſſ.

10 PRAEFECTVRAE Legionis quintæ Macedonicæ, Sucidauæ excubabat. Hoc oppidum erat in Moeſia ſecunda ſub eius Duce, ubi cuneus equitū Stableſianorum reſidebat: Vnde aut hoc aliud oppidum eiuſdem nominis in Dacia Ripenſi fuit, aut uterque caſtra ibi coniuncta habebat. Hæc enim præfectura ſub duobus Ducibus eſſe non potuit.

1 TRIBVNVS cohortis ſecundorum reducum, reſidebat Sioſtę. Tribuni ſunt cohortium, uexillationum, numerorum, & ſcholarum. [g] Hi fortè reduces ſunt dicti, quod ab hoſtibus capti reduces fuiſſent.

g l. 2. C. de erogmilit. annon.

2 TRIBVNVS cohortis decimenonę Soſtiacę ſtatiua habebat. Vetuſtus codex habet cohortis nouę.

11 PRAEFECTVRAE claſſis Hiſtricę, Agetę, vbi erat & cuneus equitum Scutariorum, & pars legionis XIII. Geminę.

12 PRAEFECTVRAE claſſis Ratiarienſis, à Ratiaria oppido, ubi manebat, nomen habuit; Hic, & pars legionis XIII. Geminæ ſub hoc Duce, locata fuerat. Præter præſidia in Notitia recenſita Zoſimus [h] ſcribit aliud Conſtantinopoli fuiſſe, quod duobus militum numeris conſtabat, cuius nulla in hoc libro fit mentio.

h li. 4. poſt prin.

Hęc ſunt Orientalis imperii præſidia, ſeu equites, alę, & Cunei, auxilia, Legiones, & Cohortes, quę limites illius Imperij, & uniuerſam eius ditionem tuebantur, cū quibus & Spectabiles dignitates ſunt explicitę. Nunc de Clariſsimorum inſignibus, & officiis, eſt uidendum.

DE PALAESTINAE, ET ALIARVM Prouinciarum Conſularibus, eorumque inſignibus, & officijs. Cap. CLV.

ILLVSTRIVM, & Spectabilium officiis, inſignibusque explicatis; Notitia ad Clariſsimos, prouincias adminiſtrantes tranſit: qui erant, Conſulares, Correctores, & Præſides ferè omnes clariſsimi, pro quorum exemplaribus Conſularem Paleſtinę, & Thebaidis Præſidem proponit, ut quemadmodum ex Polycleti ſimulachro, ſtatuarij olim artis delineamenta accipiebant: ſic illi cęterorum conſularium, & præſidum imago atque exemplar eſſent: itaque cuiuſque prouincię Præſides cum eorum ornamentis, aut officiis à Notitia ſigillatim non referuntur, quia hinc accipiuntur, illosque ſub Comite Orientis, Præfecto Auguſtalis, & Vicarijs, cum prouinciarum imaginibus ſatis eſt demonſtraſſe. Præterea cum eadem omnium ſint inſignia, & officia, idē ſępius repetere non modo ſuperfluum, ſed etiam tędium legentibus erat allaturum.

Primi ergo inter Clariſsimos erant Conſulares prouinciarum rectores, qui non intelliguntur conſulari dignitate functi, ſed infulis conſularibus ornati, quos primum ab Auguſto inuentos fuiſſe puto: Cum enim prouincias cum populo diuideret, huius Proconſulares fecit; ſuas verò Propręторias: Sed in Italia, inquit Dion, [i] Prætoris & Conſulis nomen ſeruauit; prouincijs uerò Prępfectis nomina dedit, que illorum loco eſſe ſignificant, ideſt Proconſules, & Propretores appellauit: pars ergo eorum, qui in Italia ius dicebant, Conſulares ſunt uocati, quod nomen primò in Italia introductum, poſtea in prouincias eſt extenſum: De hoc Tranquillum ſentire exiſtimo, qui Auguſtum Legato Conſulari, ſucceſſorem vt rudi & indocto dediſſe ſcribit, [k] cuius manu, IXI. pro ipſi, ſcriptum animaduerſit. Idem ait [l] Tiberium in Capream inſulam regreſſum, prouinciarum Prępfides non mutaſſe; & Hiſpaniam, Syriamq; per aliquot annos ſine cōſularibus legatis fuiſſe ſub Claudio. Aulus Plautius Conſularis legatus Britanniam adminiſtrauit. (Tranquill. in Veſpaſiano c. 4.) Martyrologium quoque Aurelianum Conſularem circa Neronis tempora in Italia ius dixiſſe narrat. Et Tacitus [m] Eodem imperante Britannia, inquit Conſularem,

i lib. 53.
k c. 22. in Auguſto.
l Tiberio c. 40.
m in Agricola.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sularem, Petilium Cerealem accepit, & sub Vitellio nullum in Hispaniis Consularem fuisse lib. 18. scribit. Itaque hic honor paulatim pluribus prouinciis est concessus. Nam præter Hispaniam, & Syria consularem habuit. Tranquillus, [a] Iudæi, ait, rebellarunt, eoque Præposito, Legatum insuper Syriæ Consularem suppetias ferentem rapta Aquila fugauerunt, sed & Vespasianus Cappadociam consularem fecit. Tranquillus (in eo c.8.) Cappadociæ, inquit propter assiduos Barbarorum incursus, legiones addidit, Consularemque Rectorē imposuit pro equite Romano: Hęc Tranquillus. Sub Dom[i]tiano Memmius Rufus Campaniæ, Atilius Rufus Syriæ Consulares fuisse legunt, vt Tacitus [b] refert. Sed & Plinius Ponto cum potestate Consulari à Traiano est præfectus, vt in marmore Mediolani in templo D. Ambrosij legitur. C. PLINIVS L. F. O. V. F. CAECILIVS AVGVR. LEGAT. PROC. PRO. PROVINCIAE PON. CONSVLARI POTESTATE IN EAM PROVINCIAM ET IMPER. CAES. NERVA TRAIANO AVGV. GERMAN. CVRATOR ALVEI TIBERIS ET RIPARVM. Postea Hadrianus nouam magistratuum formam inuenit, ut ait Sext. Aurelius victor, officia, inquit, publica & palatina, nec non militiæ in eam formam statuit, quæ paucis per Constantinum immutatis, hodie perseuerat? Inter alia, quatuor per Italiam cōsulares instituit, ut auctor est Spartianus, inter quos Antoninum Pium, ad eam Italiæ partem regendam elegit, in qua plurimum possidebat: Sed & Licinū sub eo, in Italia Consularem fuisse, apud Martyrologium legitur. [c] Antoninus quoque Pius Præfectos suos locupletauit, & ornamentis Consularibus donauit. Marcus item Antoninus, inquit Capitolinus, [d] prouincias ex proconsularibus, Consulares aut ex Consularibus proconsulares, aut prætorias pro belli necessitate fecit. Sub Antonino etiam Caracalla, Rutilianus Ciliciæ Consularis præfuit. [e] Capitolinus quoque Pertinacem in prouincijs, quas Consularis gessit, fordide se egisse scribit. Itaque Consulares Magistratus prouincijs Consularibus

a in Vespasiano, c.4.

b in Agricola. Martyrolog. 9. & 22. Maij.

c 16. Cal. Martij. item 17. Iulij.

d in Marco Antonino.

e l. 1. C. de general. abolitio.

ius dixerunt, de quibus forte intelligit Vlpianus, [f] cum ait, si mulier, & maritus diu seorsum quidem habitauerint, sed honorem inuicem matrimonij habeant (quod scimus interdum, & inter consulares personas sublecutum) puto donationes non valere, quasi durauerint nuptiæ. Consulares appellare potest prouincijs consularibus præfectos, qui domi vxores ex consilio eiusdē Vlpiani relinquebāt. [g] Hi, quod consularibus ornamentis uterentur, consulares sunt vocati; Sic Socrates D. Ambrosium liguriæ, Aemiliæque Præsidem consulari dignitate honestatum fuisse scribit, & earum prouinciarum consularem dictum. Paulinus quoque in eius uita, ipsum consularitatis insignia suscepisse refert, ut liguriam, Aemiliamque regeret. Sed & exercituum præfecti consulares vocabantur; Tacitus, [h] inferioris, inquit, Germaniæ legiones diutius sine consulari fuere, donec missu Galbæ Vitellius aderat. & infra [i] de eodem loquens. Nec consularis, ait, legati mensura, sed in maius omnia accipiebantur: ad imperium enim aspirabat: & iterum, [k] ipso Cal. Ianuarij die dirumpunt imagines Galbæ. Spectator flagitij Hordonius Flaccus consularis legatus aderat. Hæc ille. Ita autem est nuncupatus, quia ex consularibus creabatur, ut vult Vegetius. [l] Sed Vlpianus quia Consularibus insignibus vtebatur, [m] qui, inquit, exercitui præest licet consularibus insignibus vtatur, ignominiæ causa ab Imperatore missus notatur. Huic concinnit quod Tacitus [n] scribit, legari, ait legionum consularibus ornamentis donātur, sic maiores prouincias administrantes, tanquam cōsularium insignibus honestati, consulares sunt appellati.

f l. in l. cū hic status, §. si mulier. ff. de donat. inter vir. & vxor.

g in l. obseruare. 4. §. proficisci. ff. de offic. proconsul.

h lib. 17.

i eo. lib.

k eo. lib.

l lib. 2. c. 9.

m in l. 2. §. 1. de his qui notan. infam.

n lib. 17.

Erant insignia Consularium secures, fasces quos Proconsulum exemplo [o] sex fuisse puto, sella curulis, & multus Principum præmissi. Eodem modo Consularis Byzantij appellatus est Honoratus, primus Constantinopolis vrbi Præfectus, [p] & Consularis aquarum sub Præfecto vrbi Romæ, [q] quem Consulari vestę insignium fuisse censeo, vt illi Magistratui maiestas adderetur.

o l. antepe. ff. de offic. proconsul.

p l. 1. C. de offic. comit. rer. priuat.

q l. 1. C. de aquæ duc.

NOTITIA CONSVLARIS PALESTINAE,

Cum insignibus.

NOTITIA.

Sub dispositione Clarissimi Consularis Palestinæ.

PROVINCIA *Palestina*.
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de eodem Officio.*
Cornicularium.
Commentariensem.
A liutorem.
Numerarium.
Ab actis.
A libellis.
Exceptores, & ceteros Cortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam, sine annotatione Clementiæ Principalis.
Ceteri omnes Consulares ad similitudinem CONSVLARIS *Palestinæ officium habent.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSVLARES maiores Præfidibus, minores vero Proconsulibus erant: medias enim prouincias regebant. [a] Præter insignia prædicta in alijs etiam differebant: Consulares enim mulieris imaginem habebant, quæ ipsis creditam prouinciam referebat. Item librum mandatorum nullis notis inscriptum, quæ in Correctorum, & Præsidum codicibus inciæ inuoniuntur, quemadmodum in Oriente in Consulari Palæstinæ, & in Occidente in Consulari Campaniæ cernitur. PALESTINAE Cõsularis, vir, barba, & cap illis demissis, pinnis aureis caput ornatus, sedensque repræsentantur, librumq; mandatorũ viridi corio tectum, ac purpureo surrectoque tapeto, abaco instrato suffultum tenet; item aureos Principes sese amplectentes, aureæ pilæ præfixos: ipse cingulo aureis bullis præfixo, & ab humero dextro in sinistrum latus demisso, ensem annectit, quem argenteo capulo prominente, aurata claudit vagina: Viridi vero pallio, dextro humero iniecto, ac genibus circumuoluto, dextra cornucopiæ aureis plenum premit, læua hastam tenet, cui tabula alte est præfixa, in qua scriptum est, PROVINCIA PALESTINA: pedes vero ac suras, purpureis ocreis infra genua est indutus, quas aurea virga à summo ad imum intercurrit. In manuscripteis purpureum palliũ gestat: prope latomias, seu carceres, præruptis saxis munitos habere videtur. Hic Cõsularis, fortè in honorem. Domini, in Palæstina nati, cæterorum consularium exemplar, à Notitia positus est. In Occidente, pro viro Consulari, imago fœminæ prouinciam simulantis, cernitur, qualis in Consulari Campaniæ spectatur, & quomodo vbique prouinciarum imagines in Notitia repræsentantur: Correctores verò, & Præsides, pro mulieris imagine, effigiem oppidi tenebant, quod & ipsum prouinciam ab illis administratam referebat, vt in Thebaidis, & Dalmatiæ, Præsidibus visitur; Omnes tamen clarissimi, præter paucos Præsides, perfectissimos nuncupatos, vocabantur: Nam & Theodosius A. [b] consularem dignitatẽ clarissimatum interpretatur. Hi appellatione GRAVITATIS, [c] aut sinceritatis [d] honorabantur, etiam ab Imperatore cum ad eos scribebat, itidem iustissimi & vigilantissimi dicebantur. [e]

Erant in Oriente Consulares XV. In Occidente XXII. qui vsque ad Iustinianum permansere, nam & ipse Consularium prouinciarum meminit, [f] quarum Cõsulares pro codicillis magistratus solebãt tribus chartularijs cubiculi, aureos 9. Primicerio notariorum 24. eius adiutori 3. officio P. Præt. 40.

Officium habebant Consulares, vt Præsides, & alij clarissimi: & olim binos Numerarios, vt præfecti quorum alter uectigalium, tributorum, & aliorum quæ ad largitionum curam pertinebant rationes tractabat, & summas pecuniarum, ad Procõsulem, vel thesaurorum Præfectum delatas diligenter notabat. Alter vero, ea, quæ ad Comitem rerum priuatarum spectabant, in codices referebat, ut bonorum in prouincia publicatorum, vel, quæ alio modo ad fiscum deuoluebantur, & quorundam vectigalium iura illi rationi assignantorum. Gratianus A. [g] In prouincijs singulis, inquit, duo numerarij, qui & tabularij, collocentur; quo ad vnum fiscalis arcæ ratiocinium, ad alterum largitionales pertinere tituli iubeantur: Hactenus ille. Verum tempore huius Notitiæ singulos tantum Numerarios Præsides, alijque clarissimi habuere. Hi etiam tabularij vocati Præsidibus tributa non soluentium nomina suggerebant. Valẽtinianus A. [h] Qui numerarij, ait, appellari consueuerant, cõsularium atque præsidum, duntaxat tabularij post hanc nostram sanctionem, vocabuntur: scientes se tormentis esse subiectos, nisi indicibus, vel exactoribus debitorum, aut reliquorum modum frequenter ingesserint, sub actorum testificatione. Item Arcadius Imp. [i] Tabularios, inquit, oportet fideliter prouidere nomina debitorum: Hæc ille. Consularibus vero correctoribus, ac præsidibus Orientis, unus sufficiebat numerarius, qui utroq; officio fungebatur. In Occidente, vbiq; apud omnes præsides, duo pro numerarijs erant tabularij dicti, quèadmodum Valentinianus constituit, qui triennij tãtum spacio, officio numerarij fungi poterant. [k] Cætera, quæ de alijs Præfectorum officialibus diximus, hic repetita esse censeantur.

a l. 2. C. vt omnes iudic. tam ciuil. quàm milit. in prine.

b in l.2. C. de dignitat. & protect.
c l. 1. C. de offic. Com. rer. priuat. l. 3. C. de pedan. iudicib.
d l. 9. C. vbi caussæ fiscales.
e l. 3 C. de offic. rector. prouinc.
f in Nouell. 8. §. hæc omnia.
g in l. 4. C. de numerarijs.
h in l. 2. C. de numerar.
i in l. missi. 7. C. de exactoribus.
k d. l. 2. in fi. C. de numerar.

DE CORRECTORIBVS corumque insignibus. Cap. CLVI.

CORRECTORES medium inter Consulares, & Præsides locum tenuisse, illisque inferiores, his uero aliquanto digniores fuisse, ex ordine à Notitia obseruato liquet. Hi antiquissimi fuisse videntur, si quidem Marmor supra portam Arimini, imperante Augusto Correctores in Italia fuisse, significat, id est sequens.

IMP. CAESAR DIVI IVL. FI. AVGVSTVS PONT. MAX. COS. XXIII. TRIB. POT. XII. P.P. MVRVM DEDIT CVRANTE L. TVRNO SECVNDO APRONIANI PRAEF. VRBIS FL. ACTEIO V. C. CORRECTORE FLAM. ET PICENI. Sed hæc inscriptio uitiata est, quia nullus Augusto imperante Apronianus urbi pfuit, sed Statilius Taurus & L. Piso; ut Tacitus scribit. Quare intelligit Rufium Turcium Apronianum, quem Marcellinus sub Valentiniano vrbi præfuisse scribit. [l] Et pro Turno legendum Turcio, reponendumq. nomen Valentiniani pro Augusto, puto vetustate corruptum marmor ab aliquo qui non intellexit, malè restauratum. certe sub Seuero & Antonino Caracalla correctores fuerunt. Eorum enim Hermogenianus, [m] & Papinianus [n] meminerunt. Post ipsos vnus totius Italiæ Corrector fuit: Spartianus enim scribit Tetricũ Tyrannum, ab Aureliano totius Italiæ Correctorem factum, ideſt Campaniæ, Samnij, Lucaniæ, Bruttiorum, Apuliæ, Calabriæ, Hetruriæ, Vmbriæ, Picени, Flaminiæ, omnisque annonariæ regionis. Hic Magistratus per mul.a tempora continuauit; Nam Diocletianus Iulianæ scribens, [o] Si post diuisionẽ, inquit, factam, testamenti vitium emerserit, offende hoc apud Correctorem virum clarissimum amicum nostrum; quem, Numidium tum Italiæ Correctorẽ significari puto. P Ceionius etiam Rufius Volusianus sub Constantino, totius Italiæ annis octo Corrector extitit: [q] Sed diuisa ab eo in regiones 17. Italia, duo in ea correctores sunt relicti, vnus Lucaniæ, & Brutiorum; [r] alter Apuliæ, & Calabriæ. Extra Italiam prouinciæ diu Consulares tãtum, aut Præsides habuerunt, non correctores. Vnde Accursius non male eos pro Italiæ præsidibus interpretatur. [s] Tandem & prouincijs Correctores sunt dati, ideſt Augustamicæ & Paphlagoniæ in Oriente, Et Saniæ in Occidente. [t] Hi clarissimi erant ut Præsides; [u] sed militibus Præfecti, quos cum scientia Magistrorum puniebant.

Chlamyde purpurea induti, iuxtus Principũ præmittebãt, quemadmodũ in Correctore Calabriæ, & Apuliæ, Notitia ostendit: Cassiodorus in formula Rectoris, quem correctorem fuisse insinuat: Te, ille inquit, prouinciæ Rectorem nostra mittit electio, ut re vera corrigere utaris, quos tibi commissos cognoscis, chlamydis tuæ inter alia clauos intende, ut scias non inaniter positos: Hinc fit, ut cum publicum agentes purpuram cernerent, de vigore semper Principis admonerent; Tibi fiscalium tributorũ credita monstratur exactio, constat tuæ fidei esse commissum Principi renunciare, quod in prouincijs probatur

a d. Nouel. 3. ad fin.
b in formula rectoris prouinciæ.
c l. vnic. C. d. off. iuridic. Alexan.
d ut in l. vnic. C. de offic. Comit. Orientis. li. 10. C. de assessorib.
e Nouel. 28. Anthimi. Nouell. 102.
l lib. 26.
m in l. ex oĩbus. 10. ff. de off. præsi.
n in l. pen. ff. eo. tit.
o in l. 4. C. de iur. & fact. ignor.
p l. 3. C. quib. quõ obijcit. lõg. tẽp. præscrip.
q ex marmore.
r l. 21. C. ad leg. Corn. de falſ. & l. 15 C. de decurionibus.
s in l. ex oĩb. 10. ff. de offi. præsid.
t l. 1. C. ut oĩs iudic. tam ciuil. quam militares. & in d. 3. hæc omnia. Nouella 8.
u d. l. 1 C. ut oĩs iudic. tam ciui. q̃ milit. & d. l. ſi post diuisionem. 4 C. de iur. & facti ignor.

C. de offi. præfid.

RVRES prouincias prætorias, a Proprætoribus iussu Augusti, administratas fuisse diximus; Alexander uero Imperator plurimas ex his in præsidales mutauit. Lampridius, Prætorias, inquit, præsidales prouincias plurimas fecit. Denique prætoribus sublatis, quæ ab illis regebantur, factæ sunt præsidales, donec à Iustiniano renouati sunt prætores. Itaque tempore huius Notitiæ prouinciæ omnes, aut proconsulares, aut consulares, aut correctoriæ, aut præsidiales fuere.

Præsides & alij clarissimi, ut dictum est, ordinarij appellantur, quo nomine à spectabilibus distinguebantur. Valentinianus A. [f] In sacris, ait, scrinijs nostris militantes in prouincijs à salutatione ordinarij, uel spectabiles iudices non arceant. Ita etiã intelligitur Theodosij rescriptum ad Rufinũ P.P. & Præfectus, inquit, prætorio Augustalis, ordinariorum sub se iudicum examinãdi flagitia, & super his referendi, non amouendi, uel puniendi habeat potestatem; de Præsidibus intelligit. Aegyptus enim consulatem, aut maiorem Magistratum non habebat. Sic etiam ordinarias clarissimorum Rectorum prouincias Iustinianus appellat, [h] quæ non à comite aut Proconsule, sed Præsidibus regebantur: Et ordinariam sedem Præsidum Constantinus, [i] Nemo, inquit, post litem contestatam ordinariæ sedis declinet examen: nec prius Præfecti Prætorio, aut Comitis Orientis, uel alterius spectabilis iudicis implorет auxilium quã coram præside egerit. Item Valentinianus A. [k] Ordinariorum, ait, iudicum apparitores, nullo annorum numero, nulla stipendiorum contemplatione laxentur. Itaque à spectabilibus ordinarij separantur, sub quibus Præsides, & alij prouinciarum Rectores Clarissimi titulo honestau continentur. Propriè tamen Præsides minoribus prouincijs imperabant, [l] qui & ipsi clarissimi uocabantur, [m] paucis exceptis, qui erant perfectissimi, ut sub Comite Orientis Arabiæ Præses, [n] &, vt puto, Isauriæ, quæ minime prouinciæ habebantur, & à Ducibus, qui vicem Præsidum agebant, regebantur: Præses frater à Principe appellabat, Cassiodorus. [o] A Principe, inquit, frater vocaris. Iustissimi etiam ac vigilantissimi titulo honestabantur, [p] Eos etiam κρά τίστους, ideſt optimos, aut præstantissimos appellabant; ita apud acta Apostolorum, [q] Claudius Lysias Felicem, & D. Paulus Festum uocant, [r] vnde dicti optimates vrbium videntur, tanquàm omnium præstantissimi. [s] A Præside ad P. P. appellabatur.

f in l. 2. C. de pæxim. fact. lecin.
g in l. 2. C. de off. Præt. augusti.
h Nouel. 31. §. rõ stitutimus autem. ibi. secundæ uero & quartæ ordinationi.
i in l. 4. C. de iurisdic. om. iudic.
k in l. 7. C. de cohortal.
l l. 1. §. Deo notis. C. de offic. P. P. Afr. l. 2. in pri. C. ut oĩs iudi. tã ciuil. q̃ milit. l. missi. §. Illud, in Auth. de appellat.
m li. 5. C. de pagano. d. l. 1 in pri. C. ut oĩs iud. tam ciuil. l. 1. C. de ordin. iudic.
n Leõ rels 28. C. de præsis.
o in formula Rectoris prouinciæ.
p l. 3. C. de offic. Rect. prou. §. 24.
q cap. 26.
r in c. fundamenta. 8. ne autem, de electio. in 6.
s l. præcipimus. 32. §. 2. C. de appell. §. illud in Auth. eod. tit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. ORIENT.

NOTITIA
PRÆSES THEBAIDOS
CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub dispositione viri Clarissimi Præsidis Thebaidos.

PROVINCIA THEBAIS.
OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *de eodem Officio.*
Cornicularium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Numerarium.
Ab actis.
Exceptores, & ceteros Cortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis.
Ceteri omnes præsides ad similitudinem præsidis Thebaidæ, Officium habent.

COMMEN-

COMMENTARIVM.

QVINQVE fasces præmittebat,[a] cum libro mandatorum qui buisdam notis inscripto, & viridi tegumento inuoluto, quem in auditorio penes se iudicans tenebat, quemadmodum in Thebaidis, & Dalmatiæ Præsidibus Notitia ostendit. Præsides in Oriente imaginibus Principum carent, quas in Occidente præferunt: oppidique effigiem prouinciam à se rectam referentem, vt Correctores habebant. Præterea codicem mandatorum dorso his notis inscriptum, quibus Consulares carent. FL. VAL. PNEN. IVSSV AV. eas ita sum interpretatus: Fœlix liber ventens à Lærculo primicerii Notariorũ, & notarijs iussu Augustali. Exemplo, Præsidis Thebaidis ceteri Præsides eadem insignia, & officium habent. Is forte vt dignior pro aliorum exemplari est positus. Insignia Præsidibus prælata fuisse supra diximus, & hoc etiam Martyrologium significat, quod hæc ue xilla appellat. Beatum enim Fabium martyrẽ cum ferre vexilla præsidialia recusaret, primo in carcerem trusum, inox capite punitum fuisse scribit.[b] noluit forte vultus Principum consecratos, qui adorabãtur, uel alias idolorum imagines ferre. Per annos tantum prouincijs Præsides præficiebantur, sed tempus arbitrio Principis prorogabatur, inquit Cassiodorus.

Hi sunt tres magistratuum prouinciarum ordines clarissimi: superiunt Perfectissimorum ostendenda insignia, quæ nulla in Oriente a Notitia repræsentantur, vbi tamen constat Arabiæ, atq; adeo Isauriæ Præsides hoc titulo honestatos,[c] Verum in Occidente in Dalmatiæ Præside, perfectissimorum insignia & officium demonstrantur, quæ fermè eadem erant, ficut correctorum, & aliorum præsidum, nempe duorum Principum in unum uirum definens imago, aureæ columellæ præfixa, qua tamen Orientis præsides carent, item libermandatorum uiridi tegumento tectus, & abaco purpureo, surrectoque tapeto subitrato impositus. Infra est oppidi effigies prouinciam à Rectore perfectissimo administratam referens, cuius nomen supra est inscriptum. Notas tergo codicis mandatorum nullas incisas habent. Horum officia, in nullo à correctorum, aut consularium officijs discrepant: cum uerò in quibusdam à spectabilium & illustrium cohortalibus differrent, pauca de his sunt dicenda.

[a] Dion. lib. 55.

[b] pridie Cal. Augusti.

[c] in d.l. 12. C. de pœnis.

DE DIFFERENTIIS INTER OFFICIA magistratuum. Cap. CLVIII

IDEM fermè erat consularium ac correctorum Præsidumque officium, quod & Prefectorum, exceptis singularis, q inter clarissimorum cohortales non nominatur, nisi sub ceterorum apparitorum classe comprehẽdantur, quemadmodum in Vicarijs Orientis, sub hoc nomine videntur contineri. In Occidente vero in Vicariorum officijs singularii reperiuntur. In quibusdam etiam illustrium & clarissimorum officia differebant, nam horum apparitores conditionales censebantur, i. conditioni suæ obnoxij,[d] vt semel facti apparitores, ab officio, nisi primipili munere completo, liberari non possent: & ideo à Paulo iurecon. perpetui appellantur.[e] præsidis prouinciæ, inquit, officiales, quia perpetui sunt, mutuam pecuniam dare, & fœnebrem exercere possunt. Quare Notitia iubicit, his non licere ad aliam militiam seu officium transire, sine annotatione seu indulgentia clementiæ principalis. Idem affirmat Valentinianus.[f] Ordinariorum, inquit, officium apparitores, qui uel speculatorum, uel ordinariorum arrigerint gradum, nullo annorum numero, nulla stipendiorum contemplatione laxentur, priusquam primipili pastum digesta ratione compleuerint. Ipsorum quoque liberi patris fortunam secuti, eodẽ modo cohortales esse cogebantur, & quod & in legionarijs militibus obseruabatur, vt patris militis in bello defuncti, filius locum subiret.[g] Sic & tabulani Reipublicæ serui conditionales uocantur,[h] ceterum qui primipili munere functus erat, etsi ab officij onere liberabatur, curiæ tamen patriæ compellebatur seruire.[i] Illustrium uerò aut spectabilium apparitores liberi nulla officii necessitate obstringebantur.[k]

2 Vt igitur clarissimorum Magistratuum apparitores, ab alijs dignoscerentur, diuersoribus pennulis, seu pallijs tegebantur, qualibus hodie Nuncij Taurinenses utuntur: tubeus uerò pro cingulo, loro, aut fascia lanea à dextro humero in sinistrum lacus deiciendæ cingebantur. Gratianus A.[m] Officiales, inquit, per quos statura complentur, ac necessaria peraguntur, uti quidem penulis iubemus, uerum interiorem nestem ad modum cinguli obtemare, ita tamen ut in icoloribus quoque pallijs pectora contegentes conditionis suæ necessitatem ex huiusmodi agnitione testentur. Quæ uerba de Clarissimorum apparitoribus conditioni obnoxijs, non alijs intelliguntur.

3 Eosdem in albo cohortalium, seu matriculis satis erat scribi,[n] Spectabilium uerò & Illustrium apparitores Principis literis probatorijs uocatis comprobari oportebat.[o] In officio quoque Præsidum nullus à libellis inuenitur, qui apud alios maiores prouinciarum magistratus frequentabantur, quia Præsides ipsi per se precibus subscribere tenebantur.[p] Tot etiam ex suo officio quotannis prouinciarum Rectores ad mansiones mittebant, quot in ea prouincia curtis publici loca reperiebantur,[q] qui equis pabula exhiberi curarent, & euectiones inspicerent, Præsidique subscribendas offerrent, ne in illis abusus committeretur.

In ceteris omnium officia conueniebãt, eosdem q primates habebant, ut Principem, Cornicularium, Commentariensem, Adiutam, Ab actis, Numerarijs, Exceptores, & ceteros apparitores, quemadmodum Notitia in Præside Thebaidis ostendit. Omnium denique apparitores de suo officio cancellarium eligebant.[r] Is est, quem uulgo secretarium, Iura uero domesticum uocant.[s] Hæ sunt illustrium, spectabilium, clarissimorum, ac perfectissimorum ex latere culo maiore emissæ dignitates secundum Notitiæ ordinem explicare.

Alij quidam spectabiles reperiebantur, ut Tribuni Notarij[t] Magister census,[u] Item alij clarissimi, vt silentiarij,[x] Primicerij Scholarum, seu comites ordinis secundi,[y] & Tribuni Prætoriani, notarijque.[z] Inter perfectissimos quoque præter quosdam prouinciarum magistratus, alij plures inueniuntur, inter quos primi scrinij sub Comite largitionum eminebant.[a] Sed Notitia de maioribus tantum, qui à latercults prodibant, non alijs tractat. Cæterum quia inter utriusque Orientis; Occidentisque dignitates, duo armaria libris referta reperiuntur, ne quid in hoc uolumine intactum relinquatur, & ipsa pro virium mearum tenuitate explicare conabor.

[d] l. 2. l. 17. C. de aduocat. diuers. iudicierum. l. 1. & 2. C. vbi quis decur. vel cohortalis. condit. conueniat.

[e] in l. præsidis, 34. § cert. per.

[f] in l. 7 penult. & vlt. C. de cohortalib.

[g] l. 12. C. de cohortalib. l. 1. & fin. C. de filijs officiali.

[h] l. fin. C. eod.

[i] l. scripturas, 11. C. qui potiores in pign. hab. l. 7. C. de iure fisci l. 3. § 7. & 8. C. Theod. de numerar. actuar.

[k] d. l. pen. & ult. C. de cohortalib.

[l] d. l. 7. C. de cohort. l. 1. & ult. C. de apparitor. P. P.

[m] in l. 1. C. T. de habit. quo inter. vrb. vti oport.

[n] l. 10. C. de cohort. l. 16. C. de testa. milit.

[o] l. ult. ad fin. C. de diuers. offic.

[p] l. 2. C. de assessor.

[q] 34. 46. C. T. de cursu public.

[r] l. nullus. 8. C. de assessor.

[s] l. 3. 4. 5. 6. 8. C. de assessor.

[t] l. 2. C. de primi cer. & secund.

[u] l. orphanotrophos. 52. C. de episco. & cleric.

[x] l. vlt. C. de silentiar.

[y] l. 2. C. de priuile. scholar.

[z] l. 6. C. de aduo. diuer. iudic.

[a] l. 7. C. de palati. sacr. largit.

NOTITIA

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOTITIA IMAGINES ARMARIORVM.

DIVINA PROVIDENTIA.

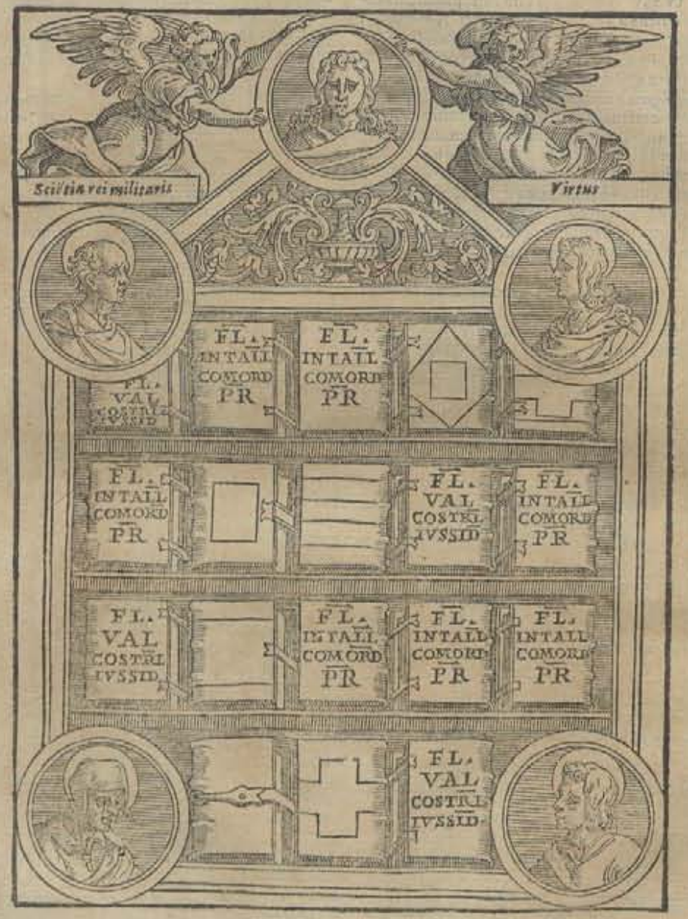

DIVINA ELECTIO.

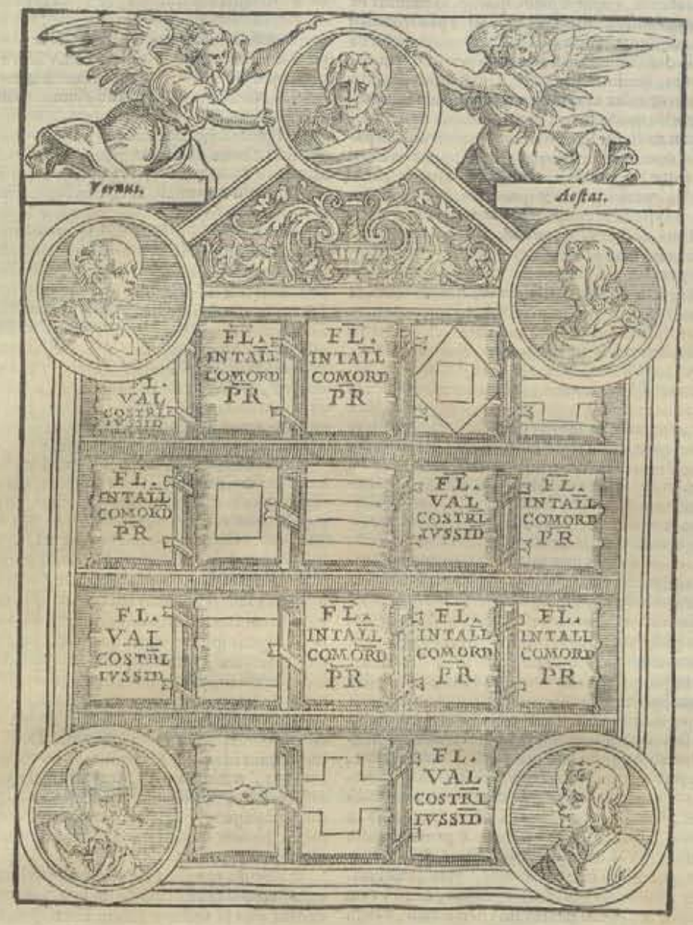

COMMENTARIVM.

DE ARMARIIS LIBRORVM HIC à notitia repræsentatis. Ca. CLIX.

ARMARIA inter utriusque imperij dignitates inserta in Thebaidis Præsidis atrio depicta fuisse Pierius [a] scribit: cuius uerba ita se habent. In Theodosij & aliorũ qui eo seculo fuerunt Imperatorum insignibus, in atrio Præsidis Thebaidos nuncupati argumentũ hoc pictum spectabatur, cuius exemplum in quodã eius militię ordinum, officiorumque canone descriptum Romæ apud Maffeos inspexi: Tabula est libris quodam ordine dispositis onusta, quorum nonnulli Syllabarij, quibusdam notis inscripti sunt, quibus per compendium contentæ in eis rationes indicabantur, alij nihil præscriptum habent. Supra tabulam fastigium attollitur; in media cuius facie, genij duo, latum sustentant orbem, in quo caput instar humani, cuius ità inscriptio est DIVINA PROVIDENTIA: In angulis uerò tabulæ, quæ descriptos, ut diximus, libros continet, singulis, capita singula sunt apposita, quorum superius à dextra inscriptionem circumductam ostendit VIRTVS, alterum à læua SCIENTIA, interius à dextra AVCTORITAS. Quartum à læua FOELICITAS. Quod quidem, ut puto innuit rerum omnium gerendarum summam à Deo primũ emanare, eumque conciliandum in primis ut nostra omnia fortunentur: Mox necessariam esse virtutem, quippè animosum, aptum, & idoneum debere esse hominem, qui præclara sit facinora aggressurus: Verùm uirtutem solam parum prodesse, nisi accesserit disciplina, cuius scientia eruditi, & tempora, & occasiones internoscamus: sed enim & hæc, & illa uix sufficient, nisi & auctoritas adiuncta fuerit, qua milites populique sub Imperio contineantur, insaque non

[a] lib. Hieroglyphicor. 52.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non cunctanter exequantur. Vndè legas de Vespasiano, cum esset iam a militibus salutatus Imperator, auctoritatem, & quasi maiestatem quandam inopinato felicer, & adhuc nouo Principi defuisse, quæ non priùs accesserit, quàm è plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure sedentem pro tribunali pariter adijssent orantes, ut Tranquillus ait, opem ualetudinis demonstratam a Serapide per quietem restituturum, oculosi insuisset, confirmaturum crus si dignaretur calce contingere: cumque uix fides esset, rem ullo modo successuram, ideoque ne experiri quidem auderet: Extremò hortantibus amicis palàm pro concione utrumque tentauit, nec euentus defuit, atque ita, quod primum desiderabatur, auctoritatem indeptus est. Sed & quarta necessaria est, fœlicitas, quippè licet enim animis ualeas, experientia sis eruditus, auctoritate præstans, nisi tibi res fœliciter succedat, ruere plerunque omnia, & elabi in irritum experieris

Addita huic & altera tabula, cum ijsdem libris, & librorum notis, & genijs in fastigio orbem caput referentem sustollentibus, sed angulares circuli affixi adscripta habent nomina singula, singulis. VER, AESTAS, AVTVMNVS, HYEMS, ut fcilicet, admoneamur diligenter nos animaduertere debere, ut suo quæque tempore agantur, procrenturue. Hæc Pierius, qui pauca ex multis explicat. Sed ego hæc aliter interpretor: Hic enim Primicerij notariorum, qui magistratuum insignia in manu habebat, atq; mãdatorum codices scribi curabat, & edebat, totamque fere hanc Notitiam tractabat, officium & diligentiam repræsentari existimo. Itaque libros magistratibus tradendos in armario dispositos ostendit, qui ex notis, quibus sunt inscripti non rationum codices, ut opinatus est Pierius, sed mandatorum, magistratibus tradendi, esse dignoscuntur: In manuscriptis plures etiam dignitatum codicilli spectãtur, qui a maiore laterculo, & eodem Primicerio prodibant, ad quem omnium fere dignitatum cura spectabat. Armaria quoque illa esse in quibus hi codices reponebantur, quatuor contignationes arguunt. Hic ergò præcipua magistratuum insignia ideli Principis mãdata, a se accipienda Primicerius notariorum ostendit. Hæc ab Augusto inuenta fuisse Dion [a] scribit, quæ procuratoribus suis, Proconsulibus, & Proprætoribus seu Legatis dabat, & illorum particulæ ab Vipiano, [b] & alijs recitantur. Illa diu intermissa Iustinianus renouauit, quæ mittenda prouinciarum Præsidibus XVII. capitibus explicuit; [c] & laterculo maiore, ac legibus inseri præcepit. Hæc, cùm primum in prouincias uenissent Præsides, clero, cum Episcopo, & populo metropolis conuocato, palàm legi & actis inseri iussit, eorumque exemplum publicè in omnibus prouinciæ ciuitatibus legendum proponi, ut omnes an mandata, seruarentur, scire possent. [d]

Duplex autem armarium, duplicis prouinciarum imperij Orientis, & Occidentis typum refert, ad quorum concordiam significandam, utrorumque codicum tegumenta, coloribus & notis sibi respondentia cernuntur. In his colores quatuor exprimuntur, viridis, luteus seu aureus, purpureus, & ferrugineus huius loco manuscripti codices, album ponunt: librorum tegumenta, pro magistratuum dignitatibus, varia reperiuntur: qui Illustribus tradebantur, in umbilico uultum Principis aureum, aut eius loco notas quasdam habebant, quibus alii carebant: Codices manuscripti albos siue argenteos, & aureis fascijs in capitibus, & medio, cinctos, tam in Oriente, quàm Occidente, illustrium libros repræsentant. In meo codice, pro albo, purpureus color spectatur. Vicarii duo, & ipse Primicerius notariorum, omnesque rei militaris Comites, Ducesque notas iuris libris inscriptas habebant, quarum aliæ sunt. FL. IN TALL. COM. ORD. PR. quas ita sum interpretatus, Felix liber inunctus notarijs laterculi continens mandata ordine primicerij. Aliæ sunt. FL. VAL. COS. TRI. IVSSI. D. quas ita expositi Fœlix liber venit a laterculo continens sacros titulos, rerum largitionalium infusione diuina. Sic in iure debita fiscalia vulgo tituli largitionales uocantur. [e] Verba quoque diuinæ iussionis reperiuntur, & apud Iustinianum. [f] Aliæ notæ codicibus horum armariorum inscriptæ in impressa Notitia non reperiuntur: at in manuscripeis hæ uiluntur. FL. VALL. P.N.EVS.IVSSV.DD. quas interpretor. Fœlix liber venit a laterculo primicerii Notariorum eius, iussu diuino. Cõstat enim apud Petrum Diaconum has notas, EVS. significare eius. Hæc inscriptio in tergo Codicis mandatorum Præsidis Thebaidis inuenitur, qui in Notitia impressa loco EVS. habet E.N.IVSSV.AV. adest & Notariorum iussu Augustali. In eadem Notitia manuscripta, in unius Codicis dorso hæ notæ reperiuntur. FL.VALE.MAG.MEM.IVSSI.D. quæ sunt pro insignibus Magistri scriniorum Occidentis, & significant. Fœlix liber uenit a laterculo edendus Magistro memoriæ iussione diuina: alias uerò notas VALE. credo esse scribendas VALL. ut aliæ similes sunt in eodem armario FL.VALL. PNV.IVSS.DD. Difficile est has notas exponere, quas Iustinianus [g] signa, & compendiosa ænigmata appellat: sed quantum coniectura assequi potui, pro uirium tenuitate explicare sum conatus, si scopum non attigero, satis erit propius accessisse, aut saltem alijs acutioris ingenij uerius interpretandi viam aperuisse.

Armaria in summo fastigiata, binos utrinque habent genios, purpureis stolis amictos, qui muliebre caput circulo inclusum, flexis genibus sustinent, supra Orientale scriptum est DIVINA PROVIDENTIA; super Occidentale, DIVINA ELECTIO: sed in Vrsini codice primum est uiri caput purpureo pallio humeris iniecto. Pierius ad Deum hæc refert, prout, omnia sunt referenda: sed uereor nè humani Principis prouidentia significetur, uelut a Deo ministrantibus angelis ipsi insignata, quam sub fœminæ effigie repræsentat; Insinuat autem Principis diuina prouidentia affati, orbem Romanum gubernari, qui libris mandatorum traditis magistratus ad illum rectè administrandum instruit; similiter diuina eius electio esse intelligitur, cum inspirante Deo, uiros ad hoc munus idoneos, & scientia, ac rerum usu expertos legit. Actiones uerò, & res Principis, passim in iure diuinæ appellantur, ut diuina indulgentia, [h] diuina delegatio, [i] sanctio, [k] domus, [l] & alia huiusmodi. Eodem modo diuina eiusdem prouidentia, & electio est appellata.

In singulis præterea utriusque armarij angulis, singula humana capita circulis inclusa spectantur, quæ eodem oris & uestium habitu sibi respondent; primum enim ideft Orientale armarium in summo a læua haber hominis effigiem tonso capite, tunica purpurea, & supra eam toga prasina induti, cuius inscriptio est, SCIENTIA REI MILITARIS; sed in manuscriptis est VIRTVS, vtrunque pro eodem Veteres habuere. Alterum quoque armarium ideft Occidentale, in summo & ipsum a læua eiusdẽ oris, & habitus caput habet, cui inscriptum est VERNVS, hoc est primum tempus anni, adolescentiæ comparatum, qua scientiam rei militaris apprehendendam esse significatur. Hæc enim ætas apta est ad discẽdũ, [m] & ob id scientiæ militari ver respondet. Togam viridem gestant, quòd hic color uerno tempori, quo omnia uirent in primis conueniat. Cassiodorus [n] loquens de coloribus quatuor factionum aurigarum, quarum una prasini coloris ver imitabatur. Prasinus, inquit, uirenti uerno est dicatus, unde solet esse argumentum spei, quæ ex rei militaris scientia concipitur. Toga uerò propria est Romanorum uestis, [o] indicat in ea ipsos excelluisse. Rubeus color in tunica significat partem caloris æstiui messe ueris. In manuscriptis, capita muliebria capillos in humeros spargunt.

A dextera summi anguli armarij Orietalis est imago capitis muliebris cauo orbi inclusa, quæ supra viridem

a lib. 53.

b in l. fol. 6. 1. ult. ff. de offic. proconsul.
c Nouella. 17.

d §. pen. d. Nouel. 17. & l. ult. C. eod. scilicet de mandat. Princip.

e l. 2. C. de Canonic. largit. tit. f Nouella. 114.

g in l. 1. §. ult. C. de vet. iure enucleando.

h l. 3. ff. de constitut. Princip. & §. pen. C. de appellation. ib.
i l. 4. C. de temporib. appellat.
k l. 9. C. de sacro sanct. eccles. & C. de exactoribus tribut. l. 15. C. de re militar.

m l. 37. ff. de ædificio edicto.

n lib. 3. variar. ad Faustum.

o l. 32. ff. de iure fisci.

viridem tunicam, togam gesta t roseam, cui inscriptum est VIRTVS, sed manuscripti habent SCIENTIA REI MILITARIS. In eodem angulo alterius armarij, simile omnino caput huic respondet, cui inscriptum est, AESTAS, quæ cum propter ardorẽ ignem imitetur, roseam togam induit: Cassiodorus, [a] Roseus, inquit, æstati flammeæ dicatus est: Hæc virilem ætatem, robore firmatam refert, cui æstiui labores conueniunt. Robur enim pro virtute Veteres accipiebant, vt indicat Gordiani numus, in quo spectatur Hercules nudus, cum claua, & inscriptione VIRTVS AVGVSTI. significant ergo hæ imagines, ex scientia rei militaris, virtutem & robur æstati respondens oriri. Prasinus color in tunica, forte denotat virtutem virentem, rei militaris scientia produci, quemadmodum æstas veri succedens, eius viriditatem retinet: At manuscripti togã æstatis auream, tunicam vero rubram ostendunt. Toga, Romanos & eorum imperium indicat, quod virtute excelluit; sicut & Virgilius [b] significat.

a in loco supra citato.

b in 7. Aeneid.

Hinc progeniem virtute futuram
Egregiam, & totum quæ viribus occupet orbem.

A læua Orientalis armarij in imo est aliud caput humanum, duplici luteo circulo inclusum, subscriptum est, AVCTORITAS. Caput purpureo pileo tegitur, tunica viridis ab humeris circa collum rubeo limbo ornata pendet; Ante pectus rubeum pallium à sinistro humero descendit.

In imo læuæ Occidentalis armarij, est omnino huic simile caput, cui subscriptum est, AVTVMNVS: Prasina tunica, indicat verni aeris temperiem, & plenum virentibus fructibus autumnum redire, Pallium rubens ante pectus eo tempore adhuc æstatem calescere ostendit; foecunditas vero fructuum in primis adscribitur autumno, quod & Vergilius [c] hoc carmine cecinit.

c in 2. Georgico.

Et uarios fœtus ponit autumnus, & alte
Mitis in apricis coquitur uindemia saxis.

Ob id eum Græci ὀπωρον vocant: significatur autem ex scientia rei militaris, & virtute auctoritatem, ac imperium, cum vtilitate, & commodo acquiri, quod in primis Romano contigit imperio. Pileus purpureus caput tegens sapientiæ signum est, vt Hesychius & Pierius volunt, propterea quod in capite cerebrum sapientiæ est organum: Purpura Principis propria, eius prudentiam, & imperium insinuat: autumnus & ipse capite tecto pingitur, ob ventos & aeris frigiditatem, quibus vexatur, vnde noxius ab Hipocrate prædicatur: sed in manuscriptis hæc duo capita sunt mulierum, sparsis in colla capillis cum croceis pallijs humeris iniectis.

In imo dextræ Orientalis armarij, vltimum est caput hominis, duplici & ipsum orbi cauo, luteoque inclusum, cuius humeris rubens tunica volat Prasinum pallium ante pectus tegit, subscriptum est, FELICITAS, cui in Occidentalis armarij parte dextra, simile caput respondet; infra scriptum est HYEMS, quæ ex Prasino pallio superiore, Veri se obuiam ire ostendit; rubens tunica æstatem mox reuersuram indicat: Id tempus autem, quo fructibus fruimur, felicitati aptum esse constat, & genio opportunum, quod & Virgilius [d] significat.

d in 1. Georgico.

Frigoribus parto agricola plerunque fruuntur
Et mutuo inter se lati conuiuia curant.
Inuitat genialis hyems, curasque resoluit.

Itaque ex scientia rei militaris virtus, ex virtute auctoritas, ex auctoritate foelicitas prouenit, quæ omnia imperio Romano contigere. In manuscriptis pro hyeme est mulier, pallio purpureo caput, tergumque, & pectus tecta. Hanc ante duæ albæ corniculæ, quæ auerſæ conſpiciuntur, ſunt Hyemis ſymbolum, inquit Pierius. [e] albæ propter niuem hyemalem oſtenduntur. Ego eas hic concordiæ typum eſſe puto, ob eximiam fidem, quam inter ſe ſeruant. Principum enim concordia, & mutui amoris candor per albas aues inſinuatur. Summatim vero plurimi codices ordine diſpoſiti, rectam imperij Romani Magiſtratuũ adminiſtrationem re præſentant, quæ ex libris mandatorum ipſis traditis, indicatur. Explicitis Romani Orientalis Imperij dignitatibus, ad Occidentales Notitia tranſit, quas pro viribus interpretari conabimur.

e auctoritate fœlicitate & aliorum.

Finis Primi Libri, Et dignitatum Rom. Imperij Orientalis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

GVIDI PANCIROLI COMMENTARIORVM, IN NOTITIAM VTRANQVE IMPERII ROMANI, LIBER SECVNDVS.

In quo Dignitates & Administrationes, tam Ciuiles quàm Militares in partibus Occidentis exactè declarantur.

Cui adiectus etiam est eiusdem Auctoris libellus de Magistratibus Municipalibus.

VENETIIS, M. D. XCIII.
Apud Franciscum de Franciſci Senenſem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE OCCIDENTALIS IMPERII:

Dignitatibus tam Ciuilibus, quàm Militaribus,

LIBER SECVNDVS.

NOTITIA:

NOTITIA DIGNITATVM OMNIVM Tam Ciuilium, quàm Militarium, in partibus Occidentis.

De initio, terminis, diuisione, ac dignitatibus imperij Occidentalis.

CAPVT I.

COMMENTARIVM.

IMPERIVM Roma. ab Augusto penes vnũ Principem vsque ad M. Antoninum, & Verum continuauit: Hi simul primi imperare cęperunt; deinde Seuerus cum Antonino filio, & alij; sed hi nullam prouinciarum diuisionẽ fecerunt, cum semper apud maiorem tota auctoritas permaneret. Probus & Florianus primi [a] in diuersis partibus, sed paucis mensibus regnarunt. Cum vero Diocletianus, & Maximianus principatu se abdicassent, Orientẽ cum Illyrico, Gallerio Maximino; Constanti vero chloro Constantini Magni patri, cum Africa Occidentis partes assignarunt. [b] Sed is, Italia tum à Maxentio occupata, vltra alpes Cottias tantum regnauit. Post hos Magni Constantini filij aliter Imperium diuiserunt; quod fratribus extinctis, primo in Cõstantiũ, mox in Iulianum apostatam insolidum peruenit, donec Valentinianus illud denuo cum fratre est partitus; Orienteque Valenti tradito, Occidentem sibi retinuit; quorum deficientibus successoribus, solus Theodosius Magnus rerum potitus, Arcadio Orientem, Honorio Occidentẽ, ideſt Italiam, Gallias, Hispaniam, Britanniamque, & Africam dedit, [c] ac fines Meridiem versus ad Berenicen ultimam ciuitatem Cyrenaicæ seu Libyę superioris, quæ Pentapolis, à numero quinque vrbium dicebatur, sunt positi; inde Africa minor seu Tripolitana a Syrtibus, & a Boreo promontorio Occidentalis Imperij initium fuit. Ad Septentrionem vero Princeps Orientis Macedoniam, cum Mysia prima & secunda, vsque ad Scardum montem, seu Drilonem fluuium, & Danubium tenuit. Vltra Pannoniam & Dalmatiam, omnia ad Occidentale imperium spectabant, quemadmodum ex Notitia, & Procopio [d] deprehenditur, qui Honorio imperante Occidentale imperium à Gadibus meridiem versus vsq; ad fines Africanæ Tripoleos itineris dierum XC. fuisse scribit, ab altera Herculis columna secundum Europæ littus vsque ad Sinum Ionium dierum LXXV. Orientis vero imperium à finibus Cyrenes vsq; ad Epidamnum seu Dyrrachium nauigãti iter CXXII. dierum fuisse, & Byzantio ad Istri ostia dierum XXII. E Chalcedone in Phasim fluuium dierum XL. addito itinere Dyrrachio Constantinopolim vsque totum Orientale imperium ambitum dierum 347. habuisse memorat. Notitiæ tempore hęc imperij Romani diuisio fuit, quæ in pluribus militum insignibus decussatis representatur, in quibus Orientis, Africæ, Illyrici, & Occidentis partitio duobus typis indicatur, Orbe scilicet hoc O linea una per medium ducta diuiso, aut cruce obliqua instar litteræ X, distincto. Relictæ autem sunt Orienti prouinciæ LX. videlicet sub P. P. Orientis L. sub P. P. Illyrici X. Occidenti LVIII. ex quibus XXI. P. P. Italiæ parebant, totidem Præfecto Galliarum. Communi tamen consensu, vterque Princeps res imperij semper administrauit, leges coniunctim promulgauit, arma coniunxit, ac simul Consules creauit; quorum alter Romæ, alter Constantinopoli residebat, vt duo dimidia coniuncta viderentur imperia. Ob duplicem verò administrationem, dignitates, & magistratus geminari oportuit, qui similes, ac ferme ijdem vtrobique creabantur, & si ob regionum, & rerum diuersitatem, in quibusdam differebant. Post operis inscriptionem sequitur in Notitia index dignitatum imperij Rom. occidentalis: Quarum nomina & seriem prius uolui hac in Tabella proponere Lectori.

[a] ex auctore Zonara.

[b] vt Aurelius Victor de Cęsaribꝰ & alij referunt, vt oroſi. lib. 7. ca. 25. qui hanc primam imperij diuisionem fuisse dicunt.

[c] Zosimus, in §. 4.

[d] in 1. de bell. Vandalico, in pſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dignitates Occidentis.

- Illustres.
  - Præfectus Prætorio Italiæ, sub quo Prouincię XXIX.
  - Præfectus Prætorio Galliarum, sub quo Prouincię XXIX.
  - Præfectus vrbis Romę.
  - Magister equitum.
  - Magister peditum.
  - Præpositus cubiculi.
  - Magister officiorum.
  - Quæstor palatij.
  - Comes largitionum.
  - Comes priuatarum.
  - Comes domesticorum equitum.
  - Comes domesticorum peditum.
- Spectabiles.
  - Primicerius cubiculi.
  - Castrensis palatij.
  - Primicerius notariorum.
  - Magistri scriniorum III. — Memoriæ. Epistolarum. Libellorum.
  - Proconsul Africæ.
  - Vicarij. VI.
  - Comites rei militaris. VI.
  - Duces rei militaris. XII.
- Clarissimi.
  - Consulares prouinciarum. XXII.
  - Correctores prouinciarum. III.
  - Præsides prouinciarum. XXXI.
- Perfectissimus.
  - Præses Dalmatię.

NOTITIA.

PRÆFECTVS Prætorio Italiæ.
PRÆFECTVS Prætorio Galliarum.
PRÆFECTVS Vrbis Romę.
MAGISTER peditum in Præsenti.
MAGISTER equitum in Præsenti.
MAGISTER equitum per Gallias.
PRÆPOSITVS Sacri Cubiculi.
MAGISTER Officiorum.
QVÆSTOR.
COMES Sacrarum Largitionum.
COMES rerum priuatarum.
COMES Domesticorum equitum.
COMES Domesticorum peditum.
PRIMICERIVS Sacri Cubiculi.
PRIMICERIVS Notariorum.
CASTRENSIS Sacri Palatij.
MAGISTER Scriniorum, Memoriæ, Epistolarum, Libellorum.

Proconsul Africæ, cuius Vicarij sex.

VRBIS Romæ.
Italiæ.
Africæ.
Hispaniarum.
Septem Prouinciarum.
Britanniarum.

Comites rei militaris sex.

ITALIAE.
Africæ.
Tingitaniæ.
Tractus Argentoratensis.
Britanniarum.
Littoris Saxonici per Britannias.

Duces duodecim.

Limitis Mauritaniæ Cæsariensis.
Limitis Tripolitani.
Pannoniæ primæ, & Norici Ripensis.
Pannoniæ secundæ, & Valeriæ Ripensis.
Retiæ primæ, & secundæ.
Sequanicæ.
Tractus Armonicani, Neruicani.
Belgicæ secundæ.
Germaniæ primæ.
Britanniæ.
Mogontiacensis.

Consulares viginti duo.

PANNONIÆ. PER Italias octo.
Venetiæ, & Istriæ.
Aemiliæ.
Liguriæ.
Flaminiæ, & Piceni.

Annonarij

Annonarij Tusciæ, & Vmbriæ.
Picent suburbicarij.
Campaniæ.
Siciliæ.
PER Africam duo.
Byzantij, alias Byzatij.
Numidiæ.
PER Hispanias tres.
Beticæ.
Lusitaniæ.
Galleciæ.
PER Gallias sex.
Viennensis.
Lugdunensis primæ.
Germaniæ primæ.
Germaniæ secundæ.
Belgicæ primæ.
Belgicæ secundæ.
PER Britannias duo.
Maximæ Cæsariensis.
Valentiæ.

Correctores tres.

PER Italiam duo.
Apuliæ & Calabriæ.
Lucaniæ, & Bruttiorum.
PER Pannoniam vnus, Saniæ.

Præsides triginta unus.

PER Illyricum quatuor.
Dalmatiarum.
Pannoniæ primæ.
Norici Mediterranei.
Norici Ripensis.
PER Italiam septem.
Alpium Cottiarum.
Rhetiæ primę.
Rhetiæ secundæ.
Samnij.
Valeriæ.
Sardiniæ.
Corsicæ.
PER Africam duo.
Mauritaniæ Sitifensis.
Tripolitanæ.
PER Hispanias quatuor.
Tarraconensis.
Carthaginensis.
Tingitaniæ.
Insularum Balearium.
PER Gallias vndecim.
Alpium Maritimarum.
Alpium Poeninarum & Graiarum.
Maximæ Sequanorum.
Aquitanicæ primæ.
Aquitanicæ secundæ.
Nouem populanæ.
Narbonensis primæ.
Narbonensis secundæ.
Lugdunensis secundę.
Lugdunensis tertiæ.
Lugdunensis Senonicæ.
PER Britannias tres.
Britannię primę.
Britannię secundę.
Flauię Cęsariensis.

COMMENTARIVM.

NOTITIA, Orientis dignitatibus explicatis, Occidentales eodem ordine repræsentat; primo Illustres, deinde Spectabiles, postremo Clarissimos, Perfectissimosq; recenset. Inter Illustres, quemadmodum in Oriente fecerat, duos Præfectos Prætorio, Italiæ, & Galliarum, Præfectumque vrbi præmittit. Sed Gallijs hoc tempore à Barbaris magna ex parte occupatis, eius Præfecti insignia omittuntur. In numero tantum magistratuum Orientale Imperium ab Occidentali discrepasse videtur. Inter illustres enim pro quinque magistris Orientis hic tres tantum recitantur, duo in præsenti, alter peditum, equitum alter: Tertius & ipse equitum per Gallias, prout Constantinus distinxerat, qui peditum magistros, ab equitum præfectis diuiserat. In Oriente quinque magistri mixtim equitibus, peditibusque imperabant.

Inter Spectabiles quoq; Proconsules numero differebant, qui in oriente duo reperiebantur, Asiæ & Achaiæ; Hic unus tantum Africæ. Vicarij etiã quatuor totidem diœceses Orientis gubernabant, sex in Occidente. Hic autem animaduertendum est, dum legitur Proconsul Africæ, cuius Vicarij sex; intelligendum est, cuius scilicet Africæ, non Proconsulis, quia soli Præfecti Vicarios habebant, non Proconsules: inter hos est Vicarius VII. prouinciarum, ita tũ Galliæ uidentur appellatæ, etsi re vera XVII. prouincias continerent, quia ad VII. redigebantur, vt infra suo loco explicabitur. Vetustus tamen codex legit, Proconsul Africæ unus. Comites etiam orientales ab occidentalibus numero differebant: nam in Oriẽte duo tantum erant, sex in Occidente. Similiter Duces Orientis XIII. numerantur, Occidẽtis XII. Clarissimorum quoq; numerus dissidebat; Si quidem in Oriente XV. Consulares reperiebantur, in Occidente XXII. in quibus codex impressus deficit. Nã XX. solum numerat, quibus duo in fine addendi, scilicet per Britannias duo, Maximæ Cæsariensis, & Valentiæ, qui numerum XXII. complent. Correctores etiam duo erant Orientis, tres Occidentis. Item illius Præfides XL. huius XXXI. quibus Mauritaniæ Cęsariensis Præses deesse videtur; sed quia eius prouincię Dux etiam Præsidis officio fungebatur, non Præsidibus, sed Ducibus adscribitur: Verè tamen XXXII. erant præsidales prouincię, inter quos Perfectissimus nullus in hoc indice nominatur, qualis in calce operis Præses Dalmatiæ cum suis insignib. repręsentatur. Nullus vero in Oriente perfectissimus apparet, ubi tamen duos fuisse dixi, quia in hac dignitate explicanda non multum Notitia laborauit. singuli igitur magistratus suis locis quo ordine, in Oriente cuiusq; insignia & officia sunt ostensa infrà exponentur: & à P.P. Italiæ, tanquam digniori auspicabimur.

DE PRAEFECTO PRAETORIO Italiæ. Cap. II.

ANTE Valerianum duo tantum insolidum erant P.P. postea diuisas regiones habere cœperũt. Ragonius enim, vt auctor est Spartianus in Ballista Tyranno sub Valeriano Illyrico, & Gallijs præfuit: primus vero Constantinus quatuor instituit, in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quit Zosimus,[a] unum Orienti, secundum Illyrico, tertium Italiæ, Africæque præfecit, quartum Galliis, Hispanijs, & Britanniæ, idque obseruatum est, & sub Constantio, qui ad Taurum P.P. scribit,[b] quem Italiam rexisse Ammianus[c] affirmat. Sed idem scribit[d] Mamertinum Iuliano apostata imperante, Italiæ, Illyrici, & Africæ præfectum prætorio fuisse. itaque Illyricum non semper suum præfectum habuit. Verum diuiso inter Valentinianum, & Valentem imperio, quem admodum auctor est Marcellinus, Præfectus Italiæ solum Illyricum Occidentale obtinuit, quod prius totum suo parebat Præfecto. Valentinianus enim Polemio,[e] item Fabiano[f] P.P. Italiæ & Illyrici scribit: Galliæ Præfectus vt prius erat, permansit. Sed Præfectus Italiæ in Principis Comitatu degebat, sicut & Præfectus Orientis Constãtinopoli, qui Præfecti Prætorio Comitatus uocabatur.[g] Italiæ ergo Præfecto tres nobiles, amplæque traditæ sunt diœceses. Italia, Illyricum, & Africa.[h] Quare idem P.P. Illyrici, Italiæq; appellatur:[i] Ad quem à Præsidibus prouinciarum ipsi commissarum apellabatur.[k] Constantius, ad Taurum P.P. Italiæ, De Sardinia, inquit, Sicilia, Campania, Calabria, Brutijs, & Piceno, Aemilia, & Venetia & ceteris, interpositas appellationes labilis sublimitas tua more solemni debebit audire. A Spectabilibus quoque ad eundem, & Quæstorem palatij prouocabatur, officio tamen Præfecti litigãtium acta excipiente, & iudicata exequente.[m] In Iustiniani Codice nulla Præfectorum Italiæ, aut Galliarum fit mentio; sed tantum Orientis, & Illyrici, scilicet Orientalis, quia eo tempore extinctum erat Occidentis Imperium. Ipse vero Africa denuo recepta, illi proprium Præfectum adiecta Sardinia tradidit. Italiæ serius recuperatæ suus Præfectus redditus non inuenitur. Eam quidem a Narsete Eunucho rectam fuisse constat; sed eius magistratus titulus in iure non apparet. Qui post eum fuerunt Exarchi, ideſt præcipui Præsides sunt uocati. Præfecti vero Eparchi dicebantur.

a lib. 28.
b l. 49. C. Theo. de decur. c lib. 21. d lib. 26.
e l. 26. C. The. de oper. pub. f l. pen. C. de cohortemp.
g l. præcipimus. 32. C. de appella. h l. 21. C. Th. de nauicul.
i l. 15. C. The. de appellat. k d. l. ſcipimus. 32. C. de app. § illud, & § illo. in auth. eo. tit. l in l. 27. C. The. eo. titu.
m § 1. in Auth. de adminiſt. offic. in ſacr. app.

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI

ILLVSTRIS, PRAEFECTI

Prætorio per Italias.

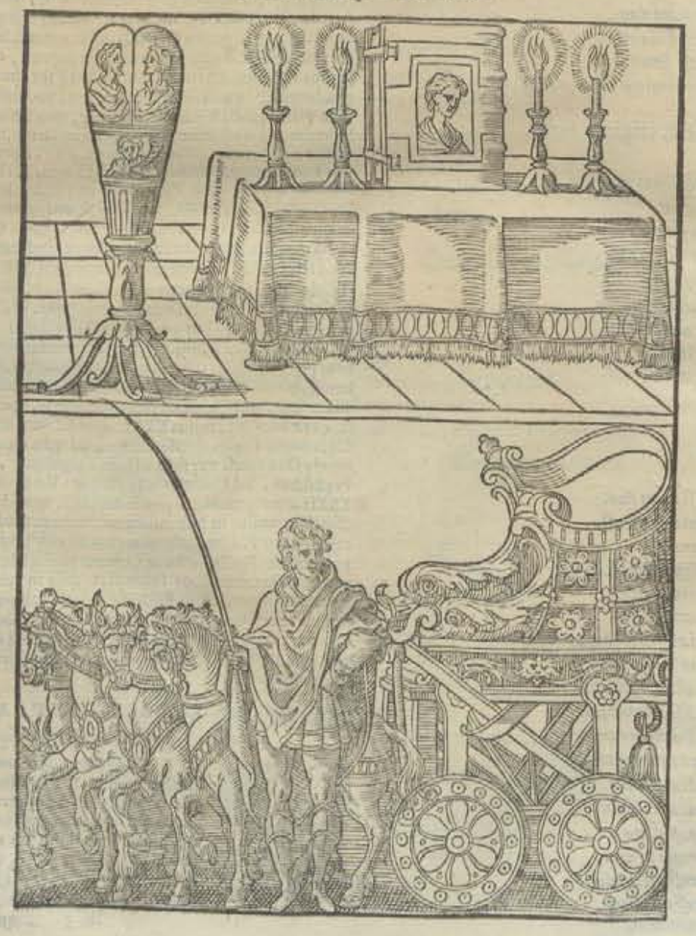

ITALIA ILLYRICVM AFRICA.

COMMENTARIVM.

OMNIA Orientis Præfectorum insignia, & ornamenta officiumque, Præfectus Italiæ tenuit, scilicet auratum Carpentum quatuor albis equis tractum, & vultus Principum: præterea abacum albo tapeto instratum, qui librum erectum, purpuraque tectum binis hinc inde Cereis accensis sustinet: In cuius medio aureum Principis caput spectabatur. In manuscriptis argenteum tergum, aureæ fasciæ in capitibus, & medio cingunt. Præferebat quoque effigies trium mulierum, vasa aureis plena gestantium; quæ capita aureis pinnis ornatę, purpureo pallio auro circum texto, & in humeros, demisso uelantur. Talaribus, albisque tunicis indutæ, nudis pedibus incedunt: Primæ inscriptum est ITALIA. Secundæ ILLYRICVM. Tertiæ AFRICA. In Vrsini codice rubris Cothurnis euinctæ, pallijs humeros tegunt. Italiæ XVII. fuere prouinciæ, Illyrici VI. Africæ VII. Harum trium diœceseon hic P.P. totidem Vicarios habuit, uidelicet Romæ, Italiæ, & Africæ: Illyrici uero tum deuastati, nullum Notitia Vicarium ponit, eius tantum diœcesim in indice nominat; antea tamen fuit, quem infra suo loco post alios restituere conabor, idem omnino officium hic Præfectus habet, quod alij Orientis, & latè *supra* est explicatum.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Præfecti Prætorio Italiæ diœceses infrascriptæ.

ITALIA. *Illyricum, Africa.*

Prouinciæ Italiæ decem & septem.

VENETIÆ.
Aemiliæ.
Liguriæ.
Flaminiæ, & Piceni Annonarij.
Tusciæ, & Vmbriæ.
Piceni Suburbicarij.
Campaniæ.
Siciliæ.
Apuliæ, & Calabriæ.
Lucaniæ, & Brutiorum.
Alpium Cottiarum.
Retiæ primæ.
Retiæ secundæ.
Samnij.
Valeriæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sardiniæ.
Corsicæ.

Illyrici Sex.

PANNONIÆ *Secundæ.*
Sauiæ.
Dalmatiarum.
Pannoniæ primæ.
Norici Mediterranei.
Norici Ripensis.

Africæ Septem.

BYZACIVM.
Numidia.
Mauritania Sitifensis.
Mauritania Cæsariensis.
Tripolis.
PRAEFECTVS *Annonæ Africæ.*
PRAEFECTVS *fundorum patrimonialium.*
OFFICIVM *viri illustris Præfecti prætorio Italiæ.*
PRINCEPS,
Cornicularius.
Adiutor.
Commentariensis.
Ab actis.
Numerarij.
Subadiuuæ.
Cura Epistolarum.
Regerendarius.
Exceptores.
Adiutores Singularij.

COMMENTARIVM.

VEMADMODVM in numero magistratuum Orientale Imperium ab Occidentali differebat, ita in diœcesibus Vicariorum discrepabat. Præfectus enim Orientis quinque diœcesibus præerat. Præfectus Italiæ tribus tantum, Italiæ, Illyrici, & Africæ. Italiæ prouinciæ erant XVII. Illyrici VI. Africæ VII. Vt apud Notitiam scriptum extat, sed verè nō erant nisi VI. computata in his etiam Mauritania Cęsariēsi à Duce administrata, & supra in indice omissa. Et quoniam à Duce regebatur, & Africa, à Proconsule recta, ideoque omissa, quia inter Consulares, aut præsidales non numeratur. Verum numerus augetur, quoniam inter prædictas VII. Africæ prouincias Notitia præfectum annonæ Africæ, & præfectum fundorum patrimonialium recenset, quem eum esse puto, qui Gildonis patrimonium procurabat, & officium quemadmodum Comes rerum priuatarum habebat, & ferè illi æquabatur, vt in eo dicetur. Hi tamen prouinciarum rectores non erant, sed quia amplam habebant administrationem, præsidibus comparabantur, & pars diœcesis Africanæ habebantur, de quibus infra suo loco dicetur. His ergo duobus præfectis ademptis, prouinciæ Africæ VI. remanebant, duæ consulares, Byzacium & Numidia, tres præsidales, & si Notitia in indice duas tantum ponat, scilicet Mauritaniæ duæ, Sitifensis, & Cæsariensis. & Tripolis. His addenda est Africa cum proconsule. itaque sunt VI. prouinciæ.

Idem omnino officium hic Præfectus, quod alij P.P. Orientis habent; Quare quæ ibi dicta sunt, hic repetenda non putaui. Vt autem apertius huius Præfecti pateat imperium, eorum, quibus præerat, breuiarium apposui. Post hunc ad alium P. P. qui secūdum inter illustres gradum tenet, erit transcundum.

Præfectus P.		Quibus imperaret.
Proconsul Africæ I.		*Africa.*
Vicarius Romæ, cui prouinciæ X.	*Consulares IIII.*	*Campania* *Tuscia* *Picenum Suburbicarium* *Sicilia.*
	Correctores II.	*Apulia Calabriaque* *Bruty*
	Præsides IIII.	*Samnium* *Sardinia* *Corsica* *Valeria.*
Vicarius Italiæ VII.	*Consulares IIII.*	*Venetiæ & Histriæ* *Aemiliæ* *Liguriæ* *Flaminiæ & Piceni annonarij.*
	Præsides III.	*Alpes Cottiæ* *Rhetia prima* *Rhetia secunda.*
P.P. Italiæ parebant prouinciæ XXIX. Vicarij III.		
Vicarius Africæ V.	*Consulares II.*	*Byzantium* *Numidia.*
	Præsidium III.	*Tripolitana* *Mauritania Sitifensis* *Mauritania Cæsarea*
Vicarius Illyrici VI.	*Consularis I.*	*Pannonia secunda.*
	Corrector I.	*Sauia.*
	Præsides IIII.	*Pannonia prima* *Noricum Mediterraneum* *Noricum Ripense* *Dalmatia.*

NOTITIA.

Sub dispositione viri Illustris Præfecti prætorio Galliarum Diœceses infrascriptæ.

HISPANIAE *septem Prouinciæ. Britanniæ.*

Prouinciæ Hispaniarum septem.

BAETICA.
Lusitania.
Callecia.
Tarraconensis.
Carthaginensis.
Tingitania.
Baleares.

Prouinciæ Galliarum decem septem.

VIENNENSIS.
Lugdunensis prima.
Germania prima.
Germania secunda.
Belgica prima.
Belgica secunda.
Alpes Maritimæ.
Alpes Pennina, & Graiæ.
Maxima Sequanorum.
Aquitania prima.
Aquitania secunda.
Nouem populi.
Narbonensis prima.

Narbonensis secunda.
Lugdunensis secunda.
Lugdunensis tertia.
Lugdunensis Senonia.

Britanniarium quinque.

MAXIMA *Cæsariensis.*
Valentia.
Britannia prima.
Britannia secunda.
Flauia Cæsariensis.
OFFICIVM *viri illustris præfecti prætorio Galliarum.*
PRINCEPS.
Cornicularius.
Adiutor.
Commentariensis.
Ab actis.
Numerarij.
Subadiuuæ.
Cura Epistolarum.
Regendarius.
Exceptores.
Adiutores singularij.

COMMENTARIVM.

DE PRÆFECTO PRÆTORIO *Galliarum. Cap. III.*

CONSTANTINVS quarto Præfecto prætorio, inquit Zosimus, [a] trans Celtas & Hispanos cum insula Britanniæ commisit: Sed & si pluribus regionibus præesset, à Gallijs Italiæ proximioribus, & opulentioribus, P.P. Galliarum est appellatus. Ita Valentinianus Viuentium, [b] Florentium, [c] & Antonium, [d] Arcadius Vincentium, [e] Honorius Dardanum [f] appellant. Itaque XXIX. prouincijs imperabat, VII. in Hispania; XVII. in Gallijs, & V. in Britannia. His omnibus in tres diœceses diuisis, totidem Vicarios præfecit. Verùm Britannia, & Hispania, Gallijque à Barbaris captis, & hic P. P. esse desijt, vnde nulla eius hic reprælentantur insignia, tantùm recitantur diœceses, & officium, quod idem est cum Præfecto Prætorio Italiæ: vel forte quia eadem, quæ & P. P. Italiæ gestabat insignia, frustra visum est ea repeti. Elenchus, in quo hæ diœceses recitantur, est mendosus. Tres enim recenselentur. Prima Hispaniæ. Secunda septem prouinciarum, legendum est XVII. prouinciarum, quæ erant in Gallijs. Tertia Britanniæ in quinque prouincias diuisæ. Hispania verò VII. habebat. Forte etiam scripta est hæc Notitia tempore, quo Actius Galliarum P. P. VII. tantum prouincias, ideſt Turonios, Andegaues, Oenomanos, Venetosque, & Nanthes nondum à Visigris subactos, sub Romano Imperio continebat. [h] Nullam verò Iustinianus in suo catalogo Præsidum [i] harum prouinciarum tum Romanum imperium non agnoscentium, mentionem facit. His summatim de præfectis prætorio occidentis degustatis ad tertium. Occidentis illustrem, ideſt Præfectum vrbi progrediamur.

a lib. 2.
b In l. 1. C. de relatio. l. vnic. C. ne operæ à collato. exig.
c l. 3. C. Theo. de cens. sine adscr.
d l. decuriones. 16. C. de quæstio.
e l. 1. 2. & 3. C. Th. de his qui conditio propr. reliq.
f l. 191. C. Th. de decurio.
g Nicepho. lib. 14. c. 56. Pau. Diac.
h Blond. lib. 1. dec. 2. prim.
i in Nouel. 8. ad fin.

DE PRÆFECTO VRBI ROMÆ. *Cap. IIII.*

Cod. de offic. Præfect. vrbi. K in quinto.

PRAEFECTVS Vrbi Romæ ab Augusto potius restitutus, quàm inuentus videtur. Nam vt Tacitus [k] scribit, Antea profectis domo Regibus, mox Magistratibus, ne vrbs sine imperio foret, vnus in tempus deligebatur, qui illis absentibus ius diceret, ac subditis moderetur, feruntque à Romulo Dentre Romulium, post à Tullo Hostilio, Numam Martiũ, & à Tarquinio superbo S. P. Lucretium vrbi impositos. Ceterum Augustus bellis ciuilibus implicitus, Cilinium Mœcenatem, equestris ordinis virum Romæ atque Italiæ præposuit. Mox rerum potitus, ob magnitudinem populi, ac tarda legum auxilia, sumpsit è consularibus, qui coerceret seruitia, quod ciuium audacia turbidum, nisi vim metuat. Primusq; Messala Coruinus eam potestatem, sed paucos intra dies finem accepit, quasi nescius exercendi. Tum Taurus Statilius, quanquam prouecta ætate egregiè toleravit. Dein L. Piso per XX. annos pariter probatus, publico funere ex decreto Senatus celebratus est. Hæc Tacitus. Fuit hic vnus ex his, ad quos Horatius poeticâ scripsit, & anno à Chfo nato XXXIII. & imperij Tiberij XVII. decesit. Pisoni Aelius Lamia succesit, qui non amplius biennio superstes in magistratu obijt. Ceterum Eusebius Cæsariensis ait Messalam Coruinum, qui primus vrbi ab Augusto est præfectus, intrà sex dies se abdicasse. Inciuilem gum Magistratum esse contestatus, cui omnem imperij potestatem Augustus concesserat, non tantum in vrbe, sed & extra, intra centesimum lapidem, ideſt centum millia passuum. [l] Vnde rectè Paulus refert quèdam municipem Gabiorum, quæ ciuitas est Volscorum, Roma LXX. millibus passuum distãs, à Præfecto vrbi relegatum fuisse. [m] Dion [n] scribit ex sententia Mœcenatis vrbi Præfectum ab Augusto creatum fuisse, qui omnes ciuiles, & criminales causas in vrbe, & extra intra 160. stadia iudicaret, & ad eũ ex prouincijs appellaretur, quod postea emẽdatum fuit, & actum, vt tantum ex regionibus huic Præfecto subiectis adipsum prouocaretur. Vopiscus. [o] Omnis prouincia, inquit, Præfecti vrbis erat, quæ tamen à Proconsulibus, & ab ordinarijs iudicibus emerserat: & paulò post, Præfecturæ Vrbanæ appellatio uniuersa decreta est, quod postea ad suburbanas prouincias est restrictum, vt ab earum Rectoribus tantum ad Præfectum vrbi prouocaretur. Vales. A. P Referant, ait, de suburbanis prouincijs iudices ad præfecturam sedis Vrbanæ, de cæteris ad præfecturam prætorio. Hæc ille. Suburbanæ autem uocabantur Italiæ prouinciæ quas suburbia Romæ pertingebant. Ceterum Valentinianus Placidiæ diuisis cum Genserico Vandalorum Rege Africæ prouincijs, ab illis quas sibi retinuit, nempe. Numidia & vtraq; Mauritania, & Tripolitana, cum Vicarius ibi esse desijsset, ad P. V. appellari concesit. [q] A Prætoribus etiam, qui imperante Constantino duo tãtum Romæ erant, ad Præf. vrbi prouocabatur, [r] Alexander verò Imperator intra vrbem Præfecti auctoritatem diminuit, quem cum viris consularibus iudicare iussit. Lampridius, [s] fecit, inquit, Romæ & curatores vrbis XIIII. Sed ex consularibus viros, quos audire vrbana negocia cum Præfecto iuisit. De capite quoque Senatoris, adiunctis sibi quinque paritijs Senatoribus, vel sorte eductis, & magistratu functis cognoscere cœpit. Valens A. [t] Præfecto, ait, vrbis cognoscenze de capite Senatorum spectatorum maximè virorum iudicium quinque virale sociabitur, & de præsentibus, & administratorum honore functis licebit adiungere sorte ductos, non sponte delectos. Hoc est quinque virale iudicium, cuius meminit

k in l. ult. C. T. de iustitia.
l l. apud Cassiodorum lib. 4. variar.
m l. 4. C. Th. de iudicijs.
n l. Æmilius 38. de minor.
o l. 25. C. Th. de appel. l. fin. C. de his qui per mer. iudi. non appellar.
p l. unic. ff. de offic. Præf. Præto. l. præsecti. 17. ff. de minor. l. unic. C. de sent. præf. præto. l. 19. l. 30. l. 35. C. de appellatio. l. 8. C. de episco. audien. l. 16. C. Th. de appellat. Nouell. 119. c. 5.
q In l. 2. §. 2. de leg. 3. l. 1. §. 7. de offi. Præf. vrb.
r l. 1. 6. quies. ff. de offi. Præf. vrb. & Dion.
s d. l. 1. §. cura car nis l. vit. in fin. ff. ad l. Iul. de anno.
t C. l. 4. C. de offi. Præf. vrb.
l epistola 16.
m lib. 6. variar. in formula præfecturæ vrbanæ.

n l. 14. & seq. C. Theo. de scenic. l. vl. C. T. delenon. l. 1. C. Th. de vsu sellar.
o in Noue. ti. 41. de pantapolis.
p l. 1. C. Th. de calc. coct.
q l. 3. C. Th. de calc. coct.
r d. l. 3.
s l. 2. C. Theo. de pistorib.
t Quintilianus, lib. 8. cap. 2.
u lib. 6. in formula præfecturæ vrbanæ.
x Cæsar Baro. in annalib.

meminit Honorius. [a] Quare Basilio & Prætextato Senatoribus, coram Argolico P. V. artis magicæ accusatis Theodoricus [b] quinque patritios adiunxit: ciuiles verò causas, cum Senatores cõueniebantur, solus audiebat. [c] Ab vrbi Præfecto appellabatur, [d] quod & Constantius A. cõfirmauit, [e] qua in re P. P. inferior inueniebatur, à cuius sententia appellare nõ licebat. [f] Vtrique concessum est, vt deportare possent, quod Præsidibus non licebat. Vlpianus. [g] A præfecto prætorio, inquit, & eo qui nunc Præfecti ex mandatis Principis cognoscer, item à præfecto vrbi deportatos, quia ei quoque ex epistola P. Seueri, & Imperatoris nostri ius deportandi datum est, amittere ciuitatem constat. Hæc ille. Præfectus vrbi quosdam milites in urbis stationibus dispositos habebat, ad tumultus, siqui orti essent, sedandos. [h] Ad eũdem disciplina spectaculorum, cura carnis, vt iusto precio venderetur, & fori animalium, & totius annonæ studium pertinebat. [i] Omnes denique artes sub eius imperio exercebantur. [k] Quarum tamen moderatio minoribus magistratibus à Principe eligendis demandabatur. Symmachus, [l] cum ad Præfecturam, inquit, vrbanam ciuilium rerum cura pertineat, minoribus officijs certa quædam membra creduntur, quibus agendis industrios, & priuatos oportebat ad hiberi. Tales nunc de iudicio numinis tui publicus vsus expectat. scribit autem ad Theodosium imp.

Huius Præfecti curam Cassiodorus [m] paucis cõplectitur, Carpento, ait, veheris per nobilem plebẽ, publicate uota comitantur: habes copiosè vnde tibi gratiam tantæ ciuitatis acquiras, si merces diuersæ nulla uenalitate vendantur, si exhibitio salubriter accensa, thermarum rapidarum arboribus non repescat; si spectaculum, quod prębetur voluptati sit causa litigijs. Hæc ille. Itaque agitatores, scenicique, & omnia ad ludos pertinentia à Præfecto vrbi dispone bantur. [n] In primis verò urbem à ciuibus & artificibus custodiri iubebat, Theodosius [o] nullus, inquit, de ciuibus Romanis, nullus de corporatis ad militiã cogendus est, sed tantum ad murorum, portarumq; custodiam, quoties vtus exegerit. l. V. P. V. dispositio nibus ab omnibus obsequendum. Cuius ordinatio etiam in muris, turribus, & portis, quæ sunt labefactata restituat, ita vt reparatione murorum, vel omnium, quæ supra dicta sunt, nullus penitus excusetur. Hæc ille. Ob id hic Præfectus curabat, vt calx pro reparandis formis aquæ ductuum fieret, cuius coctoribus primo pro tribus vehis calcis singulas vini amphoras dabat, & singulas vectoribus pro binis millibus, & nongentis pondo calcis, quam Romam vehebant. [p] postea inductum est, vt vectoribus pro singulis uehis singuli solidi præstarentur, quorum tres partes possessores prædiorum, quartam Præfectus vrbi in vino pendebat. Quotannis enim terna millia minorum vehum calcis vimbri, Piceni, & Campani Romæ præstabant, Tusci 900. [q] Ex his 1500. onera aut venæ pro reparãdis formis aquæductuũ, reliquum in sarcienda tecta publica. vrbis insumebatur, quorum cura ad vrbis Præfectum spectabat. [r] Denique obseruare tenebatur, ne quis pistorum cor pori annexus aufugeret. [s] Hic Prefectus vrbi uocatur, nulla Romæ facta mentione; quia quemadmodũ Athenas tanquam ceteris ciuitatibus prestantes peculiari verbo ἀστυ appellabant, inquit, Stephanus, sic Romam per Antonomasiam urbem uocauere. [t] Primus in Senatu sententiam P. V. dicebat, ut auctor est Cassiodorus, [u] & supra consulares sedebat. in actis D. Sebastiani & aliorum martyrum Fabianus V. P. Illustrissimus à S. Turtio appellatur, Diocletiano imperante, anno salut. 286. [x]

a in l. 1. §. initio. ff. de offic. Præfect. vrb.
m in l. de pollicitationibus, de pollicitatio. n lib. 25.
o in Floriano.
p in l. 13. C. Th. de accusat.
q Nouell. Valentiniani prima in fin.
r l. 6. apud. C. de appellat.
s in eodem Alexandro.
t in d. l. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. OCCIDENT.

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS, PRAEFECTI Vrbis Romæ.

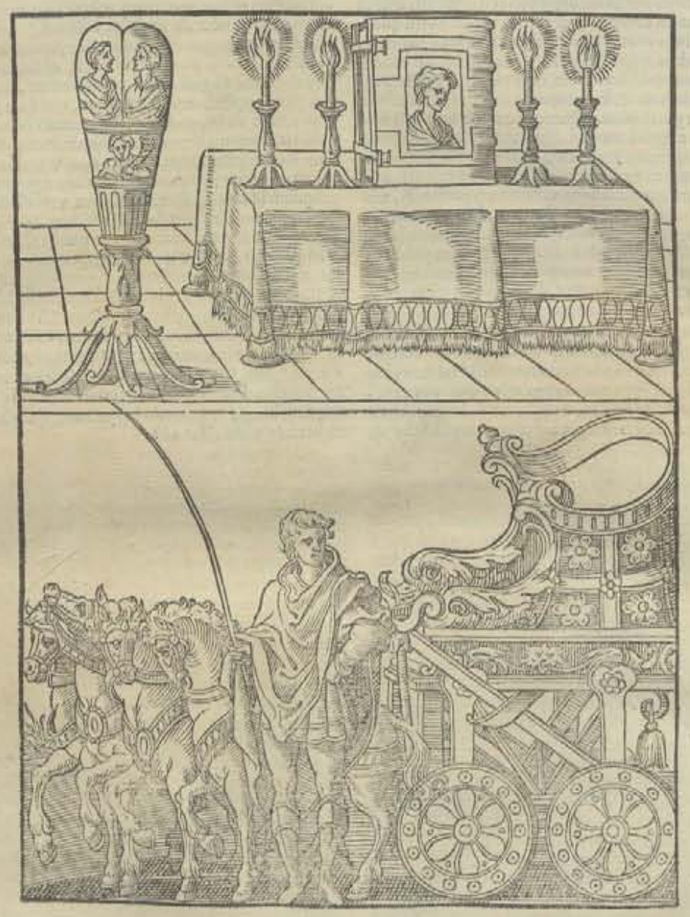

NOTITIA.

Sub dispositione viri Illustris Præfecti vrbis habentur administrationes infrascriptæ.

PRAEFECTVS *Annonæ.*
PRAEFECTVS *Vigilum.*
COMES *Formarum.*
COMES *riparum, & aluei Tiberis, & Cloacarum.*
COMES *portus.*
MAGISTER *census.*
RATIONALIS *Vinorum.*
TRIBVNVS *Forisuarij.*
CONSVLARIS *aquarum.*
CVRATOR *operum maximorum.*
CVRATOR *operum publicorum.*
CVRATOR *Statuarum.*
CVRATOR *Horreorum Galbanorum.*
CENTENARIVS *portus.*
TRIBVNVS *rerum nitentium.*
OFFICIVM *viri illustris præfecti vrbis est ita.*
PRINCEPS.
Cornicularius.
Adiutor.

Com-

Commentariensis.
Ab actis.
Primiscrinius, siue Numerarius.
Subadiuuæ.
Curæ Epistolarum.
Regerendarius.
Exceptores.
Adiutores.
Censuales.
Nomenculatores.
Singularij.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA P.V. habet, vt P.P.Orientis,& Italiæ.In Vrsini Codice auriga pedes supra rubram tunica, album colobium indutus vtrinque brachia exerit,peronesque coeruleos supra rubras calligas calceatus, læua virgam tenet,dextra habenas, à capite quadrigæ ultimi equi pendentes regit, ceteri tres equi infrenes videntur. In Madruciano, auriga viridi colobio supra sagum prasinum iniecto, cœruleos cothurnos alte ad genua induit, proximique equi habenas dextra tenet, læua virgam gestat. Currus ab equis albis auratus trahitur, quem carruchã vocabant. [a] Gratianus ad Nebridium Præfect. vrbi, [b] omnes, inquit, honorati seu ciuilium, seu militarium, vehiculis dignitatis suę, ideſt carruchis intra vrbem sacratissimi nominis semper vtantur, suprà abacus cœruleo tapeto instratus, & surrectus librũ mandatorum argenteo corio tectum sustinet; eum in medio & capitibus aureę fasciæ cingunt, vt in omnium Illustrium insignibus cernitur. Aurea item Principis imago medio libri tergo includitur. Illo monebatur, vt totius vrbis curam haberet, ac eius vectigalia exigeret.

a l. 1. C. de honorat. vehic.
b ind. l. 1.

Eius officium idem erat, quod Proconsulum. Hic amplius ceteris magistratibus, censuales, & Nomenclatores habebat, qui in aliorum officijs non reperiuntur, quia in priuatis ciuitatibus censum decurionibus præsentibus Censuales agebant: [c] vnde hoc ad officia Præsidum non spectabat. At Romæ, vbi pro curia erat Senatus, qui hæc non curabat, agendi census sollicitudo in vrbi Præfectum reiectatur, qui ob id censuales habuit, alijs magistratibus minimè necessarios. Hi censum expediebant, ideſt, cuiusq; nomen, prædia cum numero iugerum scribebant, ac testamenta insinuabant. Nomenclatores verò olim erant, qui candidatis nomina ciuium suggerebant. [d] Spartianus. [e] Nomina, ait plurimis sine Nomenclatore reddidit, quæ semel & simul congesta audierat. Hæc ille. Fartores Nomenclatores Festus appellat, qui clam velunt infarcirent nomina salutãdorum in aurem candidati. Sed hic Nomenclatores esse puto, qui ciues se aut bona sua non profitentes nonnabant, vt censui adscribi cogerentur, à nommando enim vel citandis ciuium nominibus, sunt appellati. Hi in aliorum magistratuum officiis minimè necessarij fuere, in alijs enim vrbibus tabularij ciuitatum coram defensoribus municipalium nomina cum eorum substantia notabant. [f] Iidem apud Præfectũ tutores nominabant, qui idonei pupillis darentur, & ideo nominatores vocabantur. [g] Alios etiam publica munera subituros suggerebant, & nominabant pro quibus tenebantur, siquid illi in demandato munere deliquissent. [h] In eodem officio Numerarius fuit, Primiscrinius cognominatus, cuius officium erat, calcis Romam vectæ, impensarumque in ædificia factarum, tritici Romam vecti, & inter populum

Cod. de apparito vib. Præfecti vib.

c l. susceptores. 20. C. de suscept. & arcar.

d Festus in ver. Fartores.
e in Adriano.

f d. l. susceptores. 19.
g § sed hoc iure, Inſti. de Attil. tutor.
h rubri. ff. de fideiuſſ. & nomina torib.
i l. 2. § 1. ff. ad municipal. l. 1. & toto tit. C. de filijs fam. & quemad. pater pro his teneatur.

distributi, & aliorum huiusmodi rationes scribere. Millenos quoque denarios, quos pro lardo debito populo Romano, Lucani, Brutij, & Campani pendebant in Codices referebant. [k] Erat & huius prætorianæ sedis adiutor Primicerius uocatus, [l] qui delinquentes ligandi, & carceribus mancipandi per biennium curam habebat. Quotannis Præfecti vrbi apparitores sacram purpuram adorabant, ideſt, purpuream vestem exoticulantes, Principem reuerẽter salutabant, quod alijs apparitoribus, præterquam prætorianis, non licebat. [m] Ceteri huius officij homines in P.P. sunt declarati.

k l. fin. C. T. de suarijs.
l in l. vlt. C. eod.
m in l. 1. C. de apparitorib. Præf. vrb.

Præter officium imperabat Præfectus vrbi XV. magistraribus seu curatoribus, ideſt Præfectis duobus, videlicet Annonæ, & Vigilum, tribus Comitibus, scilicet formarum, item riparum, aluei que Tiberis, cloacarumque, & portus. Item Magistro census, Rationali uinorum, Tribuno fori suarij. Consulari aquarum, quatuor curatoribus operum maximorũ, operum publicorum, statuarum, horreorum Galbanorum, Centurioni portus & Tribuno rerum nitentium, quorum officia à Præfecto annonæ exorsi ordine explicabimus.

DE PRAEFECTO ANNONAE. *Cap. V.*

PRAECIPVA Romanorum cura fuit, ne plebs fame laboraret, cui etiam ad eam sibi conciliandam frumentum, quandoque vilius dederunt, atque et donarunt. Mannium Marcium Aedilem plebis primum frumentum populo assibus in modios elargitũ fuisse Plinius scribit. [n] Idẽ & alij quandoq; fecerunt. C. verò Gracchus Tribun. plebis, legem tulit, ut semisse, & triente frumẽtum populo daretur. [o] Post eum M. Cato, ad diminuendam. C. Iulij Cæsaris potentiam 1250. talenta, ad diuidendum plebi menstruum frumentum quotannis impendi suasit. [p] Demum P. Clodius Tribun. plebis. [q] Legẽm annonariam tulit, ut frumentum populo, quod ante semisse æris, ac triente, in singulos modios uendebatur, gratis daretur. Fuerunt viginti & trecenta millia hominum qui hoc frumentum acceperunt, quem numerum C. Iulius Cæsar ad centum quinquaginta millia retraxit. [r] postmodum capta Africa iussit viginti myriades medimnorum Arcorum frumenti, ideſt CC. millia ad alendum populum Romam aduehi, & olei librarum myriades, CCC. ideſt tricies centena millia, vt auctor est Plutarchus, duosque prætores, & totidem Aediles Cereales, à Cerere nuncupatos instituit, qui hoc frumentum Romam aduehendi & populo distribuendi curam haberent. [s]

n lib. 18. cap. 7.
o vt auctor est Florus.
p Plutarch. in C. Cæsare.
q auctore Asconio.
r Tranquil. c. 41. Dion. lib. 43.

Augustus uero & ipse rerum potitus, vnum ex ordine equestri annonę Præfectum elegit, cum enim rei frumentariæ penuria plebs premeretur. Anno ab vrbe condita DCCXXXII. illi cum fascibus XXIIII. occurrens dictaturam, annonæque præfecturam obtulit, qui illa reiecta hanc accepit. Ex Aegyptoque ducenties centena millia modiorum frumenti Romam aduehi curauit, [t] esse possunt fermè decies ducenta quinquaginta millia saccorum frumenti. Est enim modius, quantum octo diebus ad unius hominis victum sufficit, & pendit libras XVIII. alij dicũt XX. Medimnus est lib. 120. secundum alios 108. [u] Duos etiam uiros prætorios creauit, qui prout usus exigebat, hoc frumentum inter plebem gratuito, aut admodum vili pretio distribuerent. Tranquillus, [x] Frumentum, inquit, in annonæ difficultatibus sæpe leuissimo, interdum nullo pretio uiritim admensus est, ac ne plebs frumentationum causa à negocijs auocaretur, ter in annum quaternorum mensium tesseras dare destinauit. Hæc ille. Erat autem tessera

s l. 2. § capta deinde Sardinia. ff. de orig. iur.
t ut refert Sext. Aurel.
u Suid. in uer. μέδιμνος. Rhet. Fann. Palæmon. de ponderib. Rud. 5. de esse.
x in Augusto, c. 40. & 41.

signum

Universidad de Deusto
Biblioteca

signum æneum, in quo nomen accipientis, & grani accipiendi quantitas continebatur. Isidorus. [a] Tesseræ, ait, sunt, quibus frumentorum numerus designatur. Hæ vendi poterant, & legari. Vlpianus. [b] Si libertis suis, inquit, tesseras frumentarias emi voluerit: quamuis maior pars hæreditatis in prouincia sit: tamen Romæ debere fideicommissum solui, dicendū est; cum apparet id testatorem sensisse ex genere cōparationis; quia hæ tesseræ tantum Romæ emi poterant. Paulus. [c] Si Titio, ait, frumentaria tessera legata sit, & is decesserit, quidam putant extingui legatū, sed hoc non est verum; nam cui tessera legatur, æstimatio uidetur legata. Idem. [d] Titia, inquit, Seio tesseram frumentariam comparari voluit, post diem trigesimum à morte ipsius, quæro; cum Seius, viua testatrice tesseram frumentariam ex causa lucrativa habere cœpit: nec posit id, quod habet, petere: an ei actio competat. Paulus respondi, ei, de quo quæritur, pretium tesseræ præstandum, quoniam tale fideicommissum magis in quantitate, quàm in corpore consistit. Hæc Paulus. Sed cùm hoc frumentum præstari desisset. Nerua ferme quingentis millibus aureorum agrum emit, vnde pauperes, alerentur, vt auctor est Dion. Mox, Traianus quinque millia impuberum ex publico aluit, [e] quem numerum Adrianus, & Antoninus auxerunt, ut Capitolinus memorat, & alimenta usque ad XVIII. annos pueris dederunt, [f] quod & ipsum primum à Commodo per annos IX. intermissum, à Pertinace sublatum fuit. Capitolinus, & Alimentaria, inquit, compendia, quæ nouem annorum ex instituto Traiani debebantur, obdurata verecundia sustulit. Sed enim Seuerus Imp. vt in Helioga balo auctor est Lamprid. moriens VII. an. canonē Romæ reliquit, ita vt quotidiana LXXV. millia modiorum expendi possent. Itaque dederunt postea operam posteriores Principes, vt frumētum pecunia publica comparatum in urbe abundaret. panes & ipsi inter plebem diuiserunt, quibus Aurelianus, inquit Vopiscus, vnciam addidit, frumētū enim ex Africa vehebatur, [h] ac ducenta millia modiorum purgati tritici leuiore pretio pistoribus venundabantur, vt plebs vilius emeret, [i] sed cum panis sordidus, duarum unciarum, & semis, pondus non excederet, cum mundum, & sex unciarum Valentinianus, & Valēs, fieri præceperunt, & nullo pretio inter pauperes distribui, quorum nomina æneo titulo, seu tabulæ, cum modo panis, quem accipiebant inscribebantur. Valentinianus A. [k] Gradilis, inquit, titulus figendus est æneus, in quem & panis modus, & percipientis nomen debebit incidi. Hunc titulum quandoque æream tabulam appellat. [l] Panis uerò vocabatur ciuilis, quia inter ciues diuidebatur: & gradilis, quoniam à Præfecto annonæ in alto tribunali, ad quod per gradus ascendebatur distribui consueuerat,; neque enim ex pistrino, aut aliundè sumi poterat. [m] Hunc credo esse panem, qui vno nūmo ideſt sextertio Arcadio imperante ueniebat. [n] Porrò Romæ pecunia à diuiribus ad emēdum triticum conferebatur, quemadmodum & Cōstantinopoli, [o] vbi ducenta millia modiorum empta, pistoribus leuiore pretio vendebantur, ut & ipsi vilius plebi panem distraherent, [p] ex pretioque venditi frumenti, pecunia in aliud comparandū conuertebatur. [q] Hæc omnia & panem gradilem inter plebem diuidi, annonæ Præfectus, curabat. [r] Cassiodorus. [s] Tui, inquit, studij est, vt sacratissimæ urbi præparetur annona, vbique redundet panis copia, & tam magnus populus, tanquam una mensa satietur. Per officinas pistorum, cibosque discurris, pensum, & munditiem panis exigis, nec vile iudicas esse, vnde te Roma possit laudare: & addit. Carpentum Præfecti vrbi mixta glorificatione confcendis. Tu illi in spectaculis conjunctissimus inueniris, vt plebs, quam industria tua satiat, in suam reuerētiam te honoratum esse cognoscat. Nam si querela panis, vt affolet, concitetur, tu promissor uberratis seditiones ciuicas momentanea satisfactione dissoluis: & subdit. Agentes res pistorum per diuersas mundi partes annonæ Præfecto subiectas esse, vt suarias. & mox. Tribunal, ait, tuum non est inter minimas dignitates, quando & Romana gratia frueris, & prouincijs iura transmittis. Triticeas quidem copias præfectura prætoriana procurat, sed non minor laus est dispensationem probabilem facere, quàm frumenta colligere: sic Ceres frumenta dicitur inuenisse, Pan primus conspersas fruges coxisse perhibetur, vnde & nomine eius panis est appellatus. Ita & illa prædicata est, quæ reperijt, & ille laudatus, qui decenter edenda humanis vsibus applicauit, panis pondera æquus examinator intende. Hæc ille. Cum verò Romæ conficiendo coquendoque pane pistores non sufficerent, singulo quinquennio ex Africa noui pistores Romam mittebantur, qui hoc officinm ibi exercerent. [t] scholis, & militibus ipse P. V. officialium manu panem distribuebat. [u]

Oleum etiam ex Africa aduehebatur, quod & ipsum eo modo plebi ab hoc Præfecto vendebatur, [x] & ex pretio aliud emebatur, [y] vel publico restituebatur. [z] Ministri verò Præfecti, qui populo oleum diuidebant, capulatores vocabantur, nam capulis, quæ erant vasa vtrinque ansata, illud distribuebant; Cato de re rustica. [a] Cum præmisisset custodis olei, & capulatoris officia, subiungit, custos oleum frequenter capulet, id est transfundat, & infrà, [b] capulator, inquit, concha oleum quàm diligentissimè poterit tollat. ita etiam appellat Columella, [c] quod primum, ait, oleum defluxerit, in rotundum labrum protinus capulator depleat, & in fictilia vasa huic vsui parata defundat. Hæc ille. Conueniebant autem quotidie capulatores cum Quæstoribus in locum, vbi erat oleum populo dādum, vt hi rationes, id est, olei quantitatem singulis daram, & accipientium nomina scriberent, illi diuiderent: vnde in tertia vrbis regione apud Sex. Rufum, & P. Victorem, & in alia descriptione, quæ est ante hanc Notitiam, schola Quæstorum & Capulatorū fuisse legitur. Primus oleum populo Seuerus dedisse vī, cuius tātam copiam Romam vehi iussit, ait Spartianus, [d] vt per quinquennium non solum vrbis vsibus, sed & totius Italiæ, quæ oleo egeret, sufficerer. Id partim ab Heliogabalo populo subtractum Alexāder Imp. restituit, Lampridius [e] oleum, inquit, quod Seuerus populo dederat, quodq; Heliogabalus imminuerat, turpissimis hominibus præfecturam annonæ tribuendo, integrum restituit. Constantinus ad Cerealem Præf. annonæ illud vicenis follibus in libras venire præcepit. [f] Est autem follis duodecima pars oboli, vt vult Hermanopulus, & est ut noster quadrans.

Vini præterea, carnis, & salis curam Præfectus annonæ habebat, & ne immodico pretio obsonia venderentur, inter quæ ne primæ qualitatis pisces plus aureo in libras vicenas vænirent, prospiciebat. [g] Posteriores Principes oleum & carnes suillas gratuito plebi dederunt, quæ à Præfecto distribuebantur. Vopiscus [h] statuerat, inquit, vinum gratuitū turebanus populo Romano dare, vt quemadmodū oleum, panis, & porcina gratuita præberentur, sic etiam vinū daretur, quod à Præfecto Prætorio prohibitus non fecit, dicebat enim, si vinum populo Romano damus, superest vt & pullos & anseres demus. Hæc ille. & infra subiungit Alexandrum carnem populo addidisse. Vendebatur caro suilla & bubula octo minutis, quæ est quarta pars oboli, vt ait Suidas. Sed Alexander efflagitante populo Romano carnes, fœminas animantes vetuit occidi; Quare intra bienniū tanta carniū fuit copia, ut duobus aut vno minutis venderetur. Lampridius, [i] cum ædulitatem inquit, populus Roma. ab eo peteret, interrogauit per curionem, quam speciem caram putarent, illi continuo exclamarunt carnem bubulam atque porcinam. Tunc ille, non quidem edulitatem proposuit, sed iussit, nequis fuminatam occideret, ne quis lactātem, ne quis vaccam, ne quis damalionem, tantumque intra biennium, vel prope annum porcinæ carnis fuit & bubulæ, vt cum fuisset octominutalis libra, ad duos, vnumque vtriusque carnis libra redigeretur. Hæc ille. carnem porcinam, quæ præstari desierat, populo Roma. Aurelianus exhibuit, vt Sex. Aurelius Victor refert. Honorius quatior millia pondo carnium diurna populo Ro. dabat. Præter carnes, quas alij Principes plebi elargiri consueuerant. Erat & uniuerso populo de obtionijs prospectum, & ob id corpus suariorum Romæ fuerat institutum, [k] qui huic arti cum bonis obnoxij, eam & posteris exercere tenebantur. His permixti erant pecuarij, qui vnum cum ipsis corpus faciebant, [l] eorum tres præcipui Comitis tertij ordinis honore fruebantur, primus etiam militiæ cingulum gerebat, vt tāquam miles maiori auctoritate animalia in vrbem transmitteret. [c] Tenebantur enim Campani, Samnites, Lucani, Brutij, & Tusci, aliqui vnam & semis, alij duas decimas pecorum quas alebant, populo Romano exhibere. Tota hæc summa ascendisse videtur ad tricies sexies centena viginti millia, ideſt triginta sex milliones, & viginti octo millia pondo carnis, [d] quam aut in specie animalium, aut pecuuia numerata pro suo arbitrio soluebant. [e] Aestimabantur autem pecora pro anni fertilitate, & vsu temporum, [f] modo senos folles, ideſt dimidium obolum precium in singulas carnis libras non excederet. [g] Demum ad remouendas difficultates, quæ oriebantur, est actum, ut Lucani nomine suum, quos præstabant solidorum 6400. Campani 1950. penderent. Alij pro pecore 950. solidos soluebant. Hanc pecuniam Præfectus prætorio à populis exactam suarijs dedisse videtur, qua emptas carnes CL. anni diebus certo precio populo uendere tenebantur; exemptis enim ieiunij & abstinentiæ diebus, paulò pluribus eas comedere licebat. Suarij à personalibus muneribus erant immunes, in quos. [h] Præfectus annonæ animaduertere poterat, exceptis tribus primis patronis corporis dictis, quos capitis pœna ei plectere non licebat. [i] Hoc enim Præf. vrbi ius erat, ciuiles verò causas inter eos cognoscebat, ac pecorum, carniumque, & aliorum ad victum ciuium spectantium arbiter erat. Suillas etiam carnes, quas pleb Princeps elargiebatur, ipse fortè distribuebat. Zosimus, [k] Maxentius, inquit, administris Marcelliano & Marcellino tribunis militum, & Luciano Suillæ carnis præbitore, quam fiscus populo Romano largiebatur, & aulicis præterea militibus, quos prætorianos vocant, in solium ab his est collocatus. Hæc ille. Valentinianus A. prætium Laridi in 80. libras militibus aureos taxauit, tantundem in 80. libras olei, & duodenos modios salis, [l] quod pretium fortè in gratiam militum vilius est constitutum. Multis curis hic Præf. districtus à tutela, & curationibus, excusabatur. [m] Olim magistratus non fuit. [n] Sed postea aucta eius auctoritate inter pistores, [o] nautas, [p] mensores, [q] & negociatores frumenti iudicauit, [r] proprium que officium, & apparitores, [s] ab officio Præfecti vrbi separatos habuit. [t] quibus Centurio præerat. Scævola, [u] centurio, ait, ex officio annonæ missus sustulit culleos ex horreo Seij ad annonam. Hęc ille. Ob publicam enim utilitatem res priuatorum accipi poterant: præcones etiam & fortè lictores, aliosque ministros hic præfectus habuit, vt Sen. consulti à Frontino recitati uerba significant, quod præfectis aquarum binos lictores, seruos publicos ternos, scribas, & librarios, accensos, præconesque totidem decernit, quot habent ij, per quos frumentum plebi datur. Multabat etiam aut modicè castigabat eos, qui in annonam deliquissent. [x] In municipijs, eius loco creabatur curator annonę. Huic succesit, quem vulgò in Italia Iudicem victualium uocant. Antiquitus hoc munus fuit Aedilium, qui multis in locis esse desiere. Anno salut. CCXXIII. Vipianus Iureconsl. præfectus annonæ fuit, [y] quo Alexander imperare cœpit.

a lib. orig. vlt. cap. 14.
b in l. Cui etsi. 32. §. 1. ff. de iud.
c in l. morino. 49. §. 1. de lega. 2.
d in l. Titia Seio 87. in princ. eod. tit. scilicet, de legat. 2.
e Plinius in panegyrico.
f l. Mels. 14. §. 1. ff. de aliment. & cibar. legat.
g in Pertinace.
h l. 3. C. The. de can. frumen. urb. Rom.
i l. 1. C. T. d. tit.
k in l. ciues. C. T. de annon. ciui lib. & pan. gradil.
l d. l. ciues, C. T. eod. tit.
m l. 2. C. T. eod. & ll. seq. ibid.
n l. 1. C. The. de pretio panis o-Rienfis.
o l. 12. C. The. de frum. urb. Constan.
p l. 2. C. The. de can. frum. urb. Rom.
q l. ult. §. ij dem rescripserunt. 5. ff. de administr. rer. ad ciuit. pertinent. l. 28. §. 5. & 6. qui annonā. 2. ff. de munerib. & honor. l. 3. §. ad frumenti. de admin. rer. ad ciuil. r l. 3. & 6. C. Th. de annon. ciuil. s in 6. in fremu Is præfecti annonæ.
t l. secundum. C. Th. de pistorib. u l. 8. & seqq. C. The. de anno. ciuit. & pane gradil.
x l. 1. C. The. de mens. olear.
y d. l. ult. §. ijdē rescripserunt. de admin. rer. ad ciuit. pertin. l. 24. ad frumēti, ff. eo. z d. l. 2. §. ad frumenti.
a cap. 67.
b cap. 66.
c lib. 12. c. 58.
d in Seuero.
e in Alexandro.
f l. 1. C. T. eo. tit. de mens. olear.
g l. 1. C. T. de pretio piscium.
h in Aureliano.
i in Alexandro.
k l. 1. C. de edict. Diocl. & Max. de pretio rerum venal.
l l. 17. C. Th. de cohortalib.
m l. administrantes. §. 1. de excus. tuto.
n l. 2. §. & hæc omnia. ff. de origiur.
o l. 12. C. The. de pistor.
p l. 2. C. The. de nis, qui uen. xta. imp.
q l. mensores. ff. de excus. tutor.
r l. fin. ff. quod cum eo, qui in alien. pote. l. 1. §. est autē. de exercit.
s l. 1. C. T. de annō. l. 4. C. Th. de annō. frū. ur. Ro. l. ult. C. Th. de pistor.
t l. 1. C. de appa rito. præf. anno.
u l. fi. §. Titius. ff. de præf. anno.
x l. ult. §. ult. ad l. Iuli. de anno. l. mulierem, de accusa.
y l. 4. C. de contra. & committ. stipula.

DE PRÆFECTO VIGILVM. Cap. VI.

SLIM Trium viri [z] ad extinguenda incendia inuenti, ea cum Aedilibus, ac Tribunis plebis arcebant. Sed orto semel magno in vrbe incendio, Augustus binas vrbis regiones septem cohortibus ab igne defendendas commisit, singulis Tribunos, & omnibus Præfectum uigilum ex ordine equestri electū præficiens, [a] Paulus, [b] Augustus, pluribus vno die exortis incēdijs, septem cohortes opportunis locis constituit, ut binas regiones urbis unaquæq; cohors tueatur, præpositis eis Tribunis, & super omnes spectabili uiro, qui Præfectus uigilum appellatur. Hæc ille. Id & Tranquillus affirmat. [c] Aduersus incendia, inquit, excubias nocturnas, uigilemque commentus est. Sed etsi una cohors duas urbis regiones tuebatur, non eodem tamen in loco degebat, sed diuisa in binis castris habitabat, ita ut unaquæque regio à dimidia cohorte custodiretur. Nam P. Victor & urbis descriptio huic Notitiæ annexa VII. cohortium uigilum, XIIII. excubitoria ponit. Opinor autem has cohortes millenos homines habuisse, quor etiā prætorianas fuisse Dion scribit. [d] Sed & quatuor ad urbis præsidium collocatæ mille quingentis continebant. Hic Præfectus etiam urbis tranquillitati studebat, prospiciens, ne tumultus nocte exorirentur. [e] Incendiarios quoque fures, latrones, receptatores, & effractores puniebat, modo in eorum caput non animaduerteret. [f] Tota nocte uigilabat, & more militum calceatus cum hamis, & dolabris obambulabat, ædium inquilinos, ut ab incendio cauerent, admonens. [g] Ob hos labores à tutela, & cura excusabatur. [h]

A Paulo spectabilis appellatur, [i] quod nomen à compilatoribus Pandectarum additum puto, nullibi enim aliàs apud Iureconsultos hic titulus legitur, nec ibi dignitatis gradus esse potest, quia Præfectus Vigilum pluris quam Præses, & Proconsul fuisse, qui tum erant clarissimi. [k] Hic Præfectus diu in existimatione fuit: Demum post Notitiæ tempus, conspirantibus cum eo furibus, ferè pro infami est habitus. Quare eo antiquato, Iustinianus loco illius Prætorem plebis creauit, cui etiam in eos, qui nocte deliquissent, ut fures, & mœchos, ius gladij tradidit. [l]

Ad urbis quoque tutelam Augustus sex millia militum collocauerat, ut auctor est Dion, [m] quos in partes quatuor seu cohortes, sub totidem Tribunis diuisit, ita ut singula cohors 1500. haberet, & hæ sunt cohortes urbanæ quatuor, à P. Victore in urbis epilogo descriptæ, quæ in urbe castra habebant, urbana uocata. Vlpianus [n] siquis, inquit, præsens sit, uice tamē absentis habeatur, vt puta qui in vigilibus, uel urbanis castris militat, dicendum est deferri hūc posse. Et ipsi milites à Paulo urbaniciani appellantur, [o] in urbanicianis, ait, militibus idem D. Pius constituit, ut Reip. causa abesse uideantur.

Præter uigiles erant & Lecticarii, qui mortuos lectis impositos efferebant, unde & nomen habuerūt, qui à Constantino fuere Constantinopoli instituti, ut gratuitam hanc defunctis operam præstarent: [p] ob id 950. ergastaria maiori illius urbis ecclesiæ donauit, unde alerentur. Alia CL. Anastasius addidit. Eorum exemplo & Romæ Lecticarij sunt introducti, quos Constantinopolitanis pauciores non fuisse credendum est, qui primo 950. deinde postea MC. fuerunt, cùm igitur magnus illorum esset numerus, ut facile & in promptu possent inueniri, unis in castris degebant, quæ castra Lecticariorum, uocata in XIIII. urbis regione à P. Victore, & alijs erana locata.

Nunc

z l. 1. ff. de offic. præf. vigil.
a Dion lib. 55.
b in l. 1. in fin. 2. & 3 de offi. præf. vigil.
c in Augusto c. 30.
d lib. 55.
e Dion. Tranqu. & Xiphi in 5.
f l. 3. §. 1. & l. vlt. ff. eo. & l. 2. C. eod.
g d. l. 3. §. penul.
h l. administrantes. §. 2. de excus. tutor.
i in d. l. 3.
k l. 3. & l. 5. C. ex quib. caus. infa. irrogat. l. 1. C. & ex falſ. instrum.
l in Nouel. 13.
m lib. 55.
n in l. & maritus 15. §. 1. ad l. Iul. de adulter.
o in l. qui mittū tur, §. 1. ex quib. caus. maior.
p Nouell. 43. & 59.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nunc ad Comites P. V. parentes est veniendum, inter quos primus erat Formarum Comes nuncupatus.

DE COMITE FORMARVM. Cap. VII.

FORMARVM Comes reparandis aquæductuum formis studebat, quæ erant ex firmis lateribus constructi canales. Tribus enim modis aqua in vrbem ducebatur, fistulis plumbeis, aut tubulis fictilibus, vel structilibus canalibus, quæ formæ appellantur, ut tradit Vitruuius. [a] Addit Palladius [b] Canales ligneos. Forma igitur erat meatus structilis, seu ex laterticio opere fabricatus, per quem aqua ducebatur. [c] Hæc olim præaltis fornicibus formam sustinentibus vtrinque muro inclusa per colles Romanos discurrebat, cuius etiam nunc veteres extant reliquiæ. Palladius quam formam structilem dixerat, posteà simpliciter formam vocat, itaque lapide strato continebatur, [d] vt Pomponius his verbis insinuat. [e] Si prope tuum fundum ius est mihi aquam riuo ducere tecta hæc iura sequuntur, vt reficere mihi tuum liceat vt adire, qua proximè possim ad reficiendum eum ego, fabrique mei, item ut sparium relinquat mihi dominus fundi, quo dextra & sinistra ad riuum ad eam, & quo terram, limum, lapidem, arenam, calcē iacere possim. Aliæ verò priuatorum aquæ, inquit Paulus, [f] non est consuetudinis, ut per lapidem stratum ducantur, sed per fistulas, nisi aliud inter cōtrahentes actum fuisset. Viginti verò quatuor aquæ Romam deductæ à P. Victore nominantur, sed ob hostium incursiones & bella, aliquarum meatibus intercluſis, XIX. tantum in descriptione vrbis ante Notitiam reperiuntur. Itaq; magna aquarum copia Romam per aquæductus derriuata, deinde in lacus, thermas, & priuatorum ædes diuisa, [g] magistratū creari oportuit, qui sartas, integrasque formas esse curaret; ne aqua exiret, sed pura, salubrisque curreret, & adnatas formis arbores ædificia corrumpentes excindi iuberet. Dextra enim læuaque per xv. pedes prope aquæductus arbores esse non licebat: [h] quod Augusto imperante, an. ab V. C. 470. Senat. consulto à Frontino recitato est prohibitum. Quod inquit, Q. Aelius Tubero, P. Fabius Max. Cos. V. F. [i] aquarum, quæ in urbem venirent, itinera occupari monumentis, & ædificijs, & arboribus. [k] Q. F. P. D. E. R. I. C. cū ad reficiendos riuos, specusque, per quæ & opera publica corrumpuntur, placere circa fontes, & fornices, & muros vtraque ex parte vacuos relinqui circa quinos denos pedes patere. & circa riuos, qui sub terra essent, & specus intra vrbem, & extra vrbē continentia ædificia utraque ex parte quinos pedes vacuos relinqui, ita ut neque conferere arbores liceret, si quæ nunc essent arbores intra id spacium excindentur, præterquàm si quæ ex villa continentes, & incluſæ ædificijs essent, siquis aduersus ea commiserit, in singulas res in denā millia damnas esset, ex quibus pars dimidia præmium accusatori daretur, cuius opera maximè conuictus esset, qui aduersus hoc Sen. conſ. commisisset, pars autem dimidia in erarium redigeretur, deque ea re iudicarent, cognoscerentque curatores aquarum. De formis verò ita Cassiodorus [l] ad Comitem formarum. Formis, ait, Romanis, vtrunque præcipuum est, vt fabrica sit mirabilis, & aquarum salubritas singularis. Quod enim illuc flumina quasi constructis montibus perducuntur, naturales credas alueos, solidirates saxorum, quando tot impetus fluminis, tot seculis potuit firmiter sustinere? & paulò post. Currit aqua virgo sub delectatione purissima, quæ ideo sic appellata creditur, quod nullis sordibus polluatur. Nam cum aliæ pluuiarum nimietate terrena commixtione violentur, hæc aerem perpetuo serenum purissimè labens vnda mētitur. Quis possit talia sermonibus idoneis explicare? Claudiam per tā tam fastigij molem sic ad Auentini caput esse perductam, ut cum ibi ex alto lapsa ceciderit, cacumen illud excelsum, quasi imam vallem irrigare videtur. Quanto pulchrius est Claudiam Romanam per tot montium siccas immanitates lauacris, ac domibus liquores purissimos filiularum uberibus emisisse, & ita æqualiter fluere, vt nunquā se possit desiderata subducere. Imprimis noxias arbores, quæ inferunt fabricarum ruinam, dum sunt quidam mœnium importabiles arietes, censemus radicitus amputari: liquid autem conficiente senio fuerit demolitum, perpigili celeritate reparetur, ne crescente defectu, augeatur nobis causa dispendij. & in fine. Agat ergo peritia fideque tua, vt & constructio fabricæ illibata permaneat, & aquæ distributio nulla se custodum venalitate subducat. Hæc ille.

Comitis ergo formarum erat officium, ut eas reficeret, & æqualiter aquas distribueret. Vehebantur autē, vt suprà diximus, quotannis tria millia vehum calcis Romam, quorum 1500. erāt pro formis aquæ ductuum restituendis, aliæ pro sartis tectis habēdis. Valentinianus A. ad Volusianum vrbis Vicarium. [m] De calce locutus. Non amplius, inquit, quàm terna millia calcis minoris vehæ annuæ postulentur. Huius autem vehationis, ità ratio sit partita, ut mille quingēta onera formis, alia sartis tectis annua deputentur. Hęc ille, qui onus minorem veham appellat, eratque certum librarum pondus, veluti quod pluribus in locis apud Italos XXV. libris cōstat. Hęc ad curam Comitis formarum pertinebant. Idem obseruabatur Constantinopoli. [n] Nunc ad alium Comitem Riparum sub P. V. est transeundum.

[a] lib. 8. ca. 7.
[b] lib. 9. cap. 11.
[c] l. 1. C. de aquæ ductu.
[d] l. si prius 17. §. 1. ff. de aqua & aquæ pluuia arcendæ.
[e] in l. refectionis. 11. §. fin. ff. communia prædior. tam vrban.
[f] in d. l. 17. de aqua & aquæpluuiæ arcenda.
[g] l. 6 uenditor, in fin. ff. de actio. empt.
[h] l. 1. C. de aquæ ductu.
[i] verba resecerunt. K quid fieri placeret de ea re, ita senserunt.
[l] lib. 7. Variar. in form. comitiuæ.
[m] in l. 3. C. T. de calcis coctorib.
[n] tit. C. de calcis coctoribus urb. Roma. uel Constantinopoli.

DE COMITE RIPARVM ET ALVEI Tiberis, & Cloacarum. Cap. VIII.

AB Augusto inuentus est curator aluei, & riparum Tiberis. Tranquillus. [o] Quo plures, inquit partem admiſsrandę Reipub. caperent, noua officia excogitauit, curam operum publicorum, viārū, & aquarum, aluei Tiberis, frumēti populo diuidēdi. Præfecturam vrbis. Hæc ille. Vtile autem hoc officium fuit, quia ripas fluminum publicorum reficere, munireq; expedit, [p] dandāque est opera, ne in illis aliquid fiat, per quod nauigatio, aut vsus publicus impediatur; sic & aluеum Tiberis purgare, vt aqua facilius curraт, Reipub. interest. Hic curator, ut nobiliore titulo splenderet, post modum Comes riparum, atque aluei Tiberis est appellatus. Inter alias inscriptiones antiqui curatoris, vna est Ti. Iulij Ferocis, Traiano imperante huiusmodi. TI. IVLIVS FEROX CVRATOR ALVEI ET RIPARVM TIBERIS ET CLOACARVM VRBIS TERMINAVIT RIPAM P. R. PROXIMO CIPIO P. CCCLXXX. C. S. Alia similis est inscriptio Meſsij Rustici sub Hadriano, quæ omittitur.

Cloacas quoque mundare ad salubritatem, & tutelam ciuitatis pertinet. Nam cœlum pestilens, & ruinas, inquit Vlpianus, [q] minantur immunditiæ cloacarum, nisi mundentur. Est autem cloaca locus concauus, per quem colluuies quædam fluit. [r] Cloacæ appellatione, & tubus, & fistula continetur. [s] Eas Tarquinius Priscus primus Romæ inuenit, vt aquas ex collibus in conualles, & plana descendentes eueherer, quod plebis manibus fecit, cloacis è fastigio in Tiberim ductis. [t] Illarum amplitudinem, inquit Plinius. [u] eam fecisse proditur, ut vehē fœni largè onustam tranſmitteret, vnde eas opus omnium dictu maximum appellat, per quas postea cœptum est nauigari sustoſsis, inquit, montibus, atque vrbe pensili, subterque nauigata. id M. Agrippa fecit

[o] cap. 42.
[p] l. 1. 4. 1. ff. de ripa munienda.
[q] l. 2. §. 2. ff. de cloac.
[r] d. l. 1. 4. cloaca.
[s] d. l. 1. §. cloacæ.
[t] Lucius in 1.
[u] lib. 36. c. 25.

fecit in ædilitate per meatus, corrinatis septem amnibus, cursu præcipiti torrentium modo rapere, atque auferre omnia coactis. Hæc Plinius. Dion [a] & ipse scribit M. Agrippam cloacas purgasse, & per ipsas in Tiberim nauigasse. Cassiodorus quoq; [b] ad Argolicum P. V. cloacæ, ait, Romæ tātum vi fluuiis conferunt stuporem, vt aliarum ciuitatum possint miracula superare. Videas illic flumios quasi montibus concauis clausos per ingentia stagna decurrere, videas structis nauibus per aquas rapidas non minima sollicitudine nauigari, ne præcipitato torrēti marina possint naufragia sustineri. Auctor est Dionysius Halicarnas. cloacas cum aquas non trāsmitterent à centoribus mille talentis purgandas locatas fuisse: efficit hæc summa aureorum sexcentra millia. Has cloacas præter Tiberis aluеum, & ripas, hic curator purgari curabat. Hanc curam & sequentes procurationem vrbicam Vlpianus [d] appellat, Salmasius inquit, beneficio Principis vrbicam procurationem erat adeptus, curam ripārum Tiberis, vel similem intelligens.

[a] lib. 49. prope finem.
[b] lib. 5. epist. 30.
[c] lib. 3.
[d] in l. verum. 5. ex fasto. ff. de minor.

DE COMITE PORTVS. Cap. IX.

ALIVS, & tertius Comes portus dictus P. V. parebat. Hūc in Etruria prope Hostiam ad Ixnam Tiberis Claudius fabricauit. [e] Per id tempus, inquit, ingens fames fuit, qua in re tanta fuit Claudij prudentia, ut ea nō solùm ijs, qui tum erāt, sed etiā posteris vilem annonam fecerit. Nam cum serè frumentum omne alinndè ad populum Romanum adueheretur, neque regio, quæ erat ad Tiberis ostia, tutas stationes, & portus commodos haberet, foreq; propterea inutile maris imperium; cumque præter id, quod aductum fuerat opportunis temporibus, & in horreum repositum, hyeme nihil importaretur, atque ei, qui in hac re vellet periculum suscipere, male succederet: Claudius his cognitis rebus, portum ædificare instituit. Nec eum deterruit, quod præfecti fabrum, cum interrogarentur, quantos sumptus ea res postularet, respondernnt tam magnos, ut nollet eum portum facere, sperabant enim eum cognita sumptus magnitudine, si prædixissent, à proposito deterreri. Sed is nihilominus sibi faciendum putauit, induxitque in animum rem dignam gloria, atque magnificentia populi Romani, primum quod loco non paruo perfosso incontinenti, iactisque circum vndique fundamentis, eo mare intromisit. Deinde in ipso mari factis utrinque magnis aggeribus, ac multo mari concluso, in eo insulam fecit, atque in ea turrim ædificauit, ex qua lumē nauigantibus nocturno tempore præberetur. Is locus, vt est, patria lingua portus appellatur. Hactenus Dion, quod & Tranquillus, [f] his uerbis recitat. perfecit portum Ostiensem à Diuo Iulio sæpius destinatum, ac propter difficultatem omissum, & paulo infrà. portum Ostiæ extruxit, circundato dextra sinistraque brachio, & ad introitum profunda iam solo mole obiecta, quam quo stabilius fundaret, nauem ante demersit, qua magnus obeliscus ex Aegypto fuerat aduectus, congestisque pilis, superposuit altissimam turrim in exemplum Alexandrini Phari, vt ad nocturnos ignes cursum nauigia dirigerent. Eius meminit, & Plinius, [g] Diuus, inquit, Claudius, aliquot per annos asseruatam eam nauem, quā Caius Cæsar importauerat, omnibus, quæ unquam in mari vitæ sint, mirabiliorem, turribus, puteolis ex puluere ædificatis, perductam Ostiam portus gratia mersit, alia ex hoc cura nauium, quæ Tiberi subuehebant. Quo experimento palam fuit non minus aquarum huic amni esse quam Nilo. Hæc ille. Ibidem Aurelianus, inquit Vopiscus, [h] forum nouum sui ad mare fundare cœpit, in quo postea forum publicum est constitutum. Ad reparandum verò hunc portum, & Pharum Tarracinenses quotannis calcem ex vehere tenebantur, [i] quorum omnium curam hic Comes habuit. Portus autem generaliter est concitus locus, quo importantur merces, & inde exportantur. Aliàs uocatur stauo concluta, atque munita, inde angi portum dictum ait Vlpianus, [k] Sed cum alio non addito portus nominatur, hic intelligitur, qui est apud Hostiam, quo transmittendæ Romam merces inuehebantur, distatque Romæ XII. milliarijs. Eo destinabatur hic Comes, qui eram curam mercium Romam vehendarum haberet, prospiceretque, ne cui in portu iniuria inferretur. Is aliquod munus à negociatoribus, quod ipsis placuisset, accipere poterat. Cassiodorus, [l] Delitiosa, inquit, magis quam laboriosa militia est in portu Romano Comitiuæ gerere dignitatem, unusquisque per solemnitatem commonitus offerat voluntarium munus, Xenia enim sunt ista non debita: sit ergo tibi cura præcipua non solum abstinere, verum etiam cohibere prælumētium manus. Hæc ille. curam tamen mercium portus eius Comiti in primis demandaram fuisse Cassiodorus, [m] scribit dabatque operam, ne quis adueniens grauaretur; curabat & horrea portus, in quæ aductum frumentum condebatur, [n] & ut faccarij (ita baiulos appellabat) soli merces in portum vectas iusto pretio comportarent. [o] Mittebat, & ex officio apparitores ad portum Præfectus vrbi, si quid noui ibi agēdum emersisset, ut ex epistola D. Ambrosij, P colligitur. Apparitor, inquit, præfecturæ, qui propter operas portuenses offentam contraxerat, iam in portu nauigat; nam simul ut accepi litteras tuas, vidi præfectum, rogaui pro eo, ignouit illicò, iussit retractari epistolam, quam de facultatibus eius publicandis dictauerat. Hæc ille. Generaliter verò portubus præerant, qui à Græcis Limanarchæ vocantur, quorum erat sollicitudo, ne latrones, aut delinquentes fugerent. [q] Aristoteles, [r] λιμεναρχὰς. idest portuum custodes uocat. Ii in mediterraneis Irenarchæ dicebantur. [s] Sed illi militum officio functi, ab hoc Comite differebant. His credo præfuisse Centenarium portus dictum, de quo infrà agetur. In hoc portu Pammachius & Fabiola opulentum Xenodochium ædificarunt. [t]

[e] seu Xiphili. in Claudio.
[f] in Claudio cap. 20.
[g] lib. 36. c. 9. & c. 15. ad fin.
[h] ad finem.
[i] l. 3. C. T. de calcis coctorib.
[k] l. 1. portus 59. ff. de uerb. sign.
[l] lib. 7. in form. Comit. portus.
[m] lib. 7. formul. 23.
[n] l. 1. C. T. de patron. hortens. port. et l. 1. C. T. de fabr. port. Romæ.
[o] l. 1. C. de priuileg. vtb. Constantinopolita.
[p] lib. 37.
[q] l. 4. ff. de fer. fugit.
[r] in fin. VI. politico.
[s] l. 18. §. hi quorum ff. de muner. & honor.
[t] D. Hieronym. in vita Fabiolæ ad oceanum.

DE MAGISTRO CENSVS. Cap. X.

CENSVM primus Romæ Ser. Tullius [u] inuenit, vt pro modo prædiorum quisque tributa penderet: mox Augustus per orbē ampliauit, inquit Cassiodorus, [x] Censum verò definit Theophilus [y] tabulam, seu chartam, in qua Romani suas facultates scribebant, ut tempore belli quisque secundum substantiæ suæ modum conferret. Itaque in prouincijs, ubi tributa soluebantur, cuiusque nomina cum facultatibus, idest prędijs, eorumque finibus, & qualitatibus, quæ intra X. annos arua prataue essent, vineæ, oliueta cum numero uitium & oliuarum describebantur. [z] Hunc vulgo æstimum vocant. Olim in Italia immuni facta, [a] hæc descriptio non admodum frequentabatur. Dion enim [b] scribit Metellum Nepotem Prætorem regata lege, tributis Italiā liberasse, vnde prædia, vt prouinciæ, tributaria non habuit. [c] Sed hæc immunitas non semper mansit, ingruentib. enim bellis primū moderate, mox grauiter & ipsa est onerata. Id accidit, facta inter Galerū,

[u] Dionys. Halicar. lib. 4. hui. in primo.
[x] lib. 3. uaria. epist. pen.
[y] in §. ult. Inst. de libert.
[z] l. forma 4. in pria. ff. de censib.
[a] Lyttic. C. de priuileg. vtb. Constantinopolita.
[b] lib. 37.
[c] §. 1. inst. de uſucapio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Maximianum, & Constantium orbis Romani diuisione. Aurelius Victor, Huius, inquit, parti Italiæ iniunctum tributorum ingens malum. Nam cum omnis eadem functione moderataque ageret, quo exercitus, atque Imperator, qui semper, aut maxima parte aderant, ali possent, pensionibus inducta lex noua. Hæc ille. Quare sub eius Præfecto Italiæ effigies & ipsa vas aureis plenum, quod pensitandi tributi indicium est, quemadmodum & aliæ prouinciæ gestat. Roma tamen tùm ab hoc onere illæsa permansit, aut certè liberata fuit. [a] Vtile igitur fuit bona ciuium Romanorum describi, ut cuiusque facultates sciri possent; cum pro rata bonorum ad ciuium vsus necessarios, & prout temporum conditio ferebat, pecuniam conferre oporteret. Necesse præterea fuit, apud censuales scribas testamenta aperiri, publicari, seu actúsque inferi, quod gratuito fiebat, si hæredi tas centum aureos non excedebat. [b] Sed id munus postea Quæstori est delatum. [c] Donationes quoque quæ aureos quingentos non excedebant, apud Magistrum census insinuabantur: [d] & acta, decreraque Senatus scribebantur [e] præmia à consulibus, aut prætoribus in Curia certantibus proponenda, & pecunia in spectacula impendenda apud censuales deponebatur: Symmachus, [f] cum argenti, inquit, publici ratio quæreretur, quod censualibus editores munerum contulerunt, repertum est quosdam debitum Reipub. non dedisse. Hactenus ille. His præerat census Magister, à Leone perfectissimus appellatus. [g] Sed Anastasius Clarissimum nominauit. [h] Qui Romam discendi causa veniebant, huic magistro litteras suorum Præsidum ostendere tenebantur, quibus eorum oppida, natales, & merita exprimebantur, & ipsi profiteri debebant, quibus studijs operam essent daturi, & officialibus census sua hospitia indicare, & post annum ætatis XXI. Roma excedere, [i] ijdem censuales singulis mensibus peregrinos, qui, vndeve essent, & quid agerent, inquirebant, & ocios os in patriam remittebant.

a l. 1. C. de priui leg. vrb. Constantinop. quæ est pars l. 6. C. de sacros eccles.

b l. 18. & l. fin. ta. 23. C. de testa. l. repetita, 42. C. de epilco. & cleric. quæ est eius pars.

c Nouella Leonis 44.

d l. in hac 30. & l. secundum 32. C. de donatio.

e l. omnia 2. C. de princip. agent. in reb.

f Epistola ad Th. A. 21.

g in l. orphanotrophos 31. C. de epilc. & cleric.

h d. l. secundum 32. C. de donat.

i l. 1. C. T. de studijs liberal. vrb. Rom.

DE RATIONALI VINORVM. Cap. XI.

VEMADMODVM ex Tuscia, Campania, & Piceno carnes præsertim suillæ, fructus, & alia ad annonam spectantia Romam perferebantur, ita & uinum ad vsum populi uehebatur. Itaque Alexander Imperator [k] prout omnium artium, ita & vinariorum corpus seu collegium instituit, qui hanc negociationem vini in vrbem vehendi exercerent. Id in proprio foro venibat, quod vinarium vocabatur, & illi Tribunus præerat, Symmachus. [l] De tribunatu vinarij fori orta contentio. Sed hoc forum in descriptione vrbis omittitur. Hinc tribunum esse puto, qui à Notitia Rationalis appellatur, & inuecti Romã uini quãtitatẽ, & ex eius vectigali, qd ingens erat, exactam pecuniã scribebat. [m] Rationalis enim dicitur, qui alicuius rei rationes tractat, sic procurator rei priuatæ Principis. Rationalis appellatur. [n] Notabat & rationes vinorum, quæ vectoribus calcis, pro formis aquæductuum Romæ reparandis, & sartis templorum tectis habendis, [o] data fuisse diximus. Non tamen negociatoribus prohibere poterat, ne quibus mensuris, quove precio vellent, vina vẽderent. Papirius Iustus. [p] Quibus, inquit, mensuris, aut precijs negociatores vina comparent, in contrahentium est potestate. Præter hunc rationalem, erat & qui in Iure susceptor vini appellabatur, is vinum vectoribus calcis aut q alijs expublico dãdum custo diebat. A Græcis caupones sunt dicti. i. καπηλοι. Ad Victorem Rationalem vrbis Romæ Constantinus scribit, [r] quem res fiscales ibi tractasse dicit, & ab hoc diuersum fuisse puto.

k auctore Lampridio.

l epist. 51.

m l. 4. C. Th. de fisari. & pecuar.

n in l. fin. C. de adue. fisc. l. vniuersi. 4. C. de fundis rei priuat. l. 1. C. de modo multa. l. 7. C. ne vxor pro marito. l. 4. C. de epis. & cleric.

o l. 3. C. Theo. de cale. rocto.

p in l. imperatores. C. de contra. empt.

q tit. Cod. de suariis. & susc. pro vini & cæteris corporatis

r in l. 14. C. T. de appel. l. 12. C. eo.

DE TRIBVNO FORI SVARII. Cap. XII.

INTER XI. Romæ fora, duo animalibus vendendis erant destinata; quorum alterum boarũ alterum forum suarium vocabatur, vbi tantum sues venibant. Id erat in VII. vrbis regione, quæ uia lata nuncupabatur, ut auctor est P. Victor, & in vrbe ante Notitiam descripta conspicitur. valde necessarium est hoc animal ad cibos condiendos, quòd & ipsum carnis copiam exhibet, vnde magna eius educandi cura veteribus fuit. Plinius. [s] Neque ex alio inquit animali numero fior materia ganeæ, quinquaginta ferè sapores, cum cæteris singuli. Hinc censoriarum legum paginæ, interdictaque cœnis abdominã, glandia, testiculi, vuluæ, sincipita verrina, ut tamen Publij Mimorum poetę cœna, postquam seruitutem exuerat, nulla memoretur sine abdomine etiam vocabulo suminis ab eo impositio. Placuere, & feri sues. Catonis censoris orationes aprinum exprobrant callum. In tres tamen partes diuiso apro media ponebant, lumbos aprinos appellata. Solidum aprum Romanorum primus in epulis apposuit P. Seruilius Rullus, pater eius Rulli, qui Ciceronis cõsulatu legem Agrariam promulgauit. Tam propinqua origo; nunc quotidianæ rei est. Et hoc annales notarunt, horum scilicet ad emendationem morum, quibus notata esset quidem cœna, sed in principio binis ternisque pariter mandebantur apri. Hæc Plinius. Quare creatus est Tribunus fori suarij, qui curam habebat, vt iusto pretio, & sine fraude, ac morbo, sues venderentur, forum etiam ipsum curabat. Huius Romæ est inscriptio huiusmodi. DOMINO NOSTRO FL. CLAVDIO CONSTANTINO FORTISSIMO CAESARI FL. VRSACIVS V.P. [t] TRIBVNVS COHORTIVM VRBANARVM X. XI. ET XII. ET FORI SVARII. Hæ vero erant tres ex VII. Cohortibus Præfecti vigilum, quibus Tribunus Vrsacius præfuit, & vir perfectissimus appellabatur, quemadmodum & Magister census. Hic est ille Vrsacius qui mox Præfectus cohortis Prætorianæ, & Magister officiorum fuit, ut auctor est Marcellinus. [u] Romæ corpus seu collegium erat suariorum, qui ex Tuscia, Campania, & Piceno debitos populo Romano sues, & alunde adduci procurabant, & P.V. iudicem habebant [x] à sordidisque muneribus immunes erant. [y]

s lib. 8. cap. 51.

t vir perfectissimus.

u lib. 16.

x l. vlt. C. de suariis, & susceptoribus vini.

y l. 1. C. eod. tit.

DE CONSVLARI AQVARVM. Cap. XIII.

AB Augusto curatorem aquarum primum inuentũ fuisse, ex Tranquillo supra diximus, q postea consularis est appellatus. Is curam habebat aquarũ, quas XIX. Romam venisse, in vrbis descriptione, ante Notitiam traditur. Sed P. Victor XXIIII. recenset, Appiam, Martiam, Virginem, Claudiam, Herculeam aliàs Herculeanam, Tepulam, Damnatam, Traianã, Amniam aliàs Annam, Alsiam, seu Halsietinam, aut Halsientinam, quæ & Augusta dicitur, Cœruleam, Iuliam, Algentianam, Ciminam, Sabatinam, Aureliã, Septimianam, Seuerinam, Antoniniana, Alexãdrinã, Anienem nouam, Anienem uetere m, Albudinam, Crabram. Quæ ferè omnes ab earum auctoribus, & ductoribus nomen habent. Sed in XIIII. vrbis regionibus ante Notitiam descriptis, Augustea ab Alsia diuiditur, quas P. Victor, pro ijsdem ponit. Iustiniano vero imperante, XIIII. aquæductus vrbem ingrediebãtur. Procopius, [z] Romæ, inquit, aquæductus decem

z in primo de bello Gothi.

Gus decem & quatuor numero sunt, cocto ex latere per priscos homines illos ædificati, ea latitudine ac simul profunditate, vt equestri vir aliquis ipso cum equo per eos supernè euadere liberius queat. Hactenus Procopius. His in vrbẽ deriuandis, & diuidẽdis vnus præpositus est, qui aquarum curator à Iulio Frontino appellatur, quo officio & ipse Nerua Imp. demandante, functus est; is postea consularis est dictus, ex eo arbitror, quòd consularibus ornamentis esset honestatus: ita imperante Constantino appellatus est Verssennius Fortunatus circa annum salutis, 316. [a] eni successit Maximilianus quem cõsularem aquarum idem Constantinus vocat, [b] apud quem ita legendum est, non consulem, vt vulgo habetur, & dictio aquarum, à qua rescriptum incipit, referẽda est ad consularem, & hoc modo scribendum, Imp. Constantinus Augustus ad Maximilianum consularẽ aquarum, deinde incipit lex, possessores Iulius Frontinus [c] recitat quoddam Senatusconsultum, quo cautũ est, vt aquarum præfectus extra urbem lictores binos, seruos publicos ternos, architectos singulos, scribas, librarios, accensos, & præcones totidem haberet, quot habent hi, per quos frumentũ plebi datur. Hoc erat eius officium. [d] Quæ præterea familiæ illi præsto erant, altera publica, altera Cæsaris nuncupata, publica antiquior CCLX. hominum fuit, ab Agrippa institura, quam moriens Augusto commisit, & ille publicauit, vt ex publico aleretur. Cæsaris familia CCCCLX. continebat, quam Claudius Imp. cum aquas in urbem perduceret, constituit. vtraq; familia in aliquot ministeriorum species deducitur, villicos, castellanos, curatores, siliciarios, tectores, aliosque opifices: ex his aliquot extra vrbem esse oportet, ad ea, quæ non sunt magnæ molitionis, maturum tamen auxilium videntur exigere in urbe circa castellorum & munerum stationes & opera, quæ vrgebãt, in primis ad subitos casus. Hæc Frontinus, qui curator aquarum à Nerua Imp. creatus, de se hæc subijcit, publica ministeria ita instituimus, vt pridie quid esset agendum, dictaremus, & quid quaque die egisset, actis comprehenderetur. Publicæ familiæ ex gratio impensæ dantur, quod impendium exoneratur vectigalium reditu ad ius aquarum pertinẽtium. Ea constat ex oliuetis, quæ sunt circa ductus aut castella, aut munera, aut lacus, quem reditũ prope sestertium CC. millium. i. duorum millium aureorũ proximis temporibus in Domitiani loculos versum industria D. Neruæ populo restituit, nostra sedulitas ad certam regulam redegit, vt constarent, quę essent ad hoc vectigal. pertinentia loca. Cæsaris familia ex fisco accipit commoda, vnde & omne plumbum & omnes impensæ ad ductus, & castella, & lacus peruenientes erogabantur. Hæc Frontinus, qui XVI. recenset ante se aquis præfectos, inter quos fuere Atteius capito, & Coccius Nerua Iureconsulti. Mox officiũ curatoris subijcit, obseruare, inquit, debebit, ne quis sine litteris Cæsaris. i. ne quis aquam publicam non impetratam, & ne quis amplius quam impetratum fuerit, ducat. Deinde ductus extra urbem sunt circumeundi ad recognoscenda veneficia, idem in castellis salientibus publicis faciendum, vt sine intermissione diebus aqua fluat, quæ Senat. consulto curator facere iuberur, scilicet ut inspiciat aquas publicas, ineatque numerum salientium publicorum, & vt salientes publici quam assiduissimè, interdum & noctu aquam in vsum populi funderent, & addit. Qui aquam in vsus priuatos ducere volet, impetrare eam debet, & à Principe epistolam ad curatorem afferre, curator deinde beneficio Cæsaris, præstare maturitatem, & procuratorem eiusdem officij libertum Cæsaris protinus scribere. Procuratorem autem primus T. Claudius videtur admouisse, postquam Anienem nouum & Claudias induxit, is signabat calices modulorum: & infra subijcit: ius impetratæ aquæ neque hæredem, neque emptorem, neq; vllum nouum dominum prædiorum sequitur. Balneis, quæ publicè lauarent priuilegium antiquitus concedeba

a l. 1. C. T. de diuers. offi.

b in l. 1. C. de aquæductp.

c idem Cœlius Rhodiginus lib. 28. cap. 40. lectionantiquæ.

d l. 1. C. de aquæduct. lib. 10.

e l. 1. C. de aquæduct.

f. d. l. 1. C. de aquæduct.

g l. 1. 6. hoc intelectum necessario. ff. de aqua quot. & æstiu.

h lib. 36. c. 15. ad fin.

i lib. 32. c. 9.

k Cassiodor. lib. 7. variar. in formula comitiuæ formarum.

l lib. 36. c. 15.

m in Claudio c. 20.

n in 12.

o lib. 8. c. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad recipiendam aquam triplex emissarium, collocẽturque in castello tres fistulæ æqualiter diuisæ, intra receptacula coniunctæ, unde aqua publica in tres partes deriuabatur; una, in lacus emittebatur, in quibus plebs Romana lineæ abluebat, animalia potabant, & ad fullonum, coriariorumq; atque alias necessitates inseruiebat; altera in balneas emittebatur, ob quam vectigal quotannis populo præstabant, qui ea utebantur. Hactenus vitruuius. Hæc est pensitatio quam pro aquæductu præstari, auctor est Papinianus. [a] In venditione, ait, super annua pensitatione pro aquæductu infra domum Romæ constituram, nihil commemoratum est, deceptus ob eam rẽ ex empto actionem habebit. Idẽ credo sentire Paulum, [b] dum ait, Fiscus vsuras accipit de fornicariis, qui ratione pecuniam inferũt. Sunt enim fornicarij, qui fornaces in balneis curant. [c] Hanc etiam quandoque priuati excipiebant, cum in humum cadebat. Frontinus enim scribit apud antiquos omnem aquam in publicos usus erogari solitam, legeque cautum, ne priuati aliam ducerent, quam quæ ex receptaculo publico seu castello in humum recidisset, quã caducam vocabant, & hanc ipsam nõ in aliũ vsum, quam balnearum, & fullonicorum, vectigalemque esse statuta mercede, quæ in publicum penderetur: aliquid & in domos Principum dabatur sed crescente aquarum copia. Tertiam aquam Princeps in domos priuatas ex castello deduci permisit, inquiunt vitruuius & Vlpianus. [d] Hæc in plumbeum castellum deriuata per fistulas sub terram missas, non modo in ædes, sed & aena lateribus circumstructa deducabantur, cuiusmodi insigne exemplum apud Celsum reperitur. [e] Firmus, inquit, ad forculo quæsijt, si de plumbeo castello fistulæ sub terram missæ aquam ducerent in aenum lateribus circumstructum, an hæ ædium essent, & esse existimant. Aeno verò aqua calefiebat ad bibendum, [f] vel vasa olerave lauanda. [g] Quoque etiã ad irrigandos hortos, vel prædia priuatis, aqua permittebatur, [h] & ob id Prætor edicto promittit se facturum, ne uis fiat ei, qui aquam obtinuit à Principe, quominus eã ducat. [i] Ex flumine verò publico aqua iure deriuabatur. Pomponius. [k] Quominus, inquit, ex flumine publico ducatur aqua, nihil impedit, si modo ea aqua in vsu publico non erit, i. ciuitatis vibus, ut supra dictum est, non deseruiat. Consularis ergo aquarum illas ad destinatos vsus curabat deriuari, & debitum vectigal pro ea solui. In prouincijs aquæductus ex reditibus ciuitatum fiebant, [l] & ideo eorum cura ad decuriones spectabat. Nunc ad curatores P. V. imperio parentes est transeundum.

a l. 41. ff. de actionib.

b in l. cum quidam. 17. §. fiscus. ff. de vsuris.

c l. 14. ff. de instruc. & instrum. legat.

d in l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quotid. & æstiua.

e in l. si venditor in fin. de actio. empt.

f l. cum delationis. 2. §. 1. de fund. instruct.

g l. 6. d. addes. §. locari.

h in l. vsum. 4. C. de aquæductu.

i d. l. 1. §. sit prætor. de aq. quot.

k in l. 2. ff. de flumin.

l l. vnica. C. de ratiocin. oper. publ.

DE CVRATORE OPERVM publicorum. Cap. XV.

HOC quoque officium ab Augusto primum inuentum fuit. Tranquillus, [x] Quo plures, inquit, partem administrandæ Reipub. caperent, noua officia excogitauit, curam operum publicorũ, viarum, & aquarum. Inter opera vero publica Constantius Ad Ecdicium Præfectum Aegypti, [y] prætoria, id est ædes, in quibus Præsides degebant, & ius reddebant, & alias domus publicas recentet. Item portus, aquæductus, [z] thermas, [a] horrea, & stabula ad equos cursus publici destinata, [b] & alia plura. Opera publica vocantur & illa, quæ pro admirandis Plinius [c] recitat, qualia ab Augusto, Tiberio, & aliis Principibus cõdita Tranquillus narrat. Inter hæc erat amphitheatrũ in III. regione, capiens loca octoginta septem millia, & Theatra IIII. in IX. regione, videlicet Balbi loca triginta millia, octoginta quinque continens; id Claud. Cæsar dedicauit, sed Balbi est appellatum, quòd prope eius Cryptam esset. [d] Item Theatrum Marcelli loca triginta millia capiẽs, in quo erat templum Iani, & alia duo minora theatra. Inter opera publica Iustinianus [e] muros, pontes, vias, & aquæductus recentet. P. Victor, & descriptio vrbis Romæ ante Notitiam huiusmodi plura nominat, ut thermas XI. Victor XVI. Basilicas X. Victor XVIIII. pontes VII. obeliscos V. Victorias magnas VI. parvas XLII. Bibliothecas XXIX. inter quas præcipuæ erant Vlpia & Palatina. Lucos XIIII. Capitolia II. totidem amphitearra, colimnas Cochlides II. macella II. ludos VI. naumachias V. stadia II. nymphea seu lauacra XII. rabulas & signa sine numero: Arcus marmoreos XXXVI. Lupanaria XLVI. pistrina CCLIIII. fora XVI. campos VIII. Senacula III. & alia, quibus hic Curator præerat, exceptis maximis operibus, item aquæductibus & formis, quę tempore Notitiæ proprios curatores habebant, sed olim hæc distinctio non fiebat: Vnus ut. operum publicorum curator vocabatur. [f] Hic opera publica, integra conseruare curabat, & collapsa restituebat, noua redemptoribus facienda locabat. [g] Nullius uero nomen operi inscribere licebat, quam Principis, vel eius, cuius pecunia opus fiebat. [h] In prouincijs autem tertia pars redituum ciuitatis mœnibus, & balneis restituendis destinabatur. [i] Hęc cura ad Præsides pertinebat. Vlpianus, [k] ædes sacras, inquit, & opera publica circumire inspiciendi causa, an sarta tecta quæ sint, an aliqua refectione indigeant, Proconsul deber, curatores quę operum diligentes solenniter præponere.

x in Augusto 3.

y in l. 4. C. de op. publ.

z in l. 2. ad portus. 7. C. eo.

a l. ne splendidissimæ. 11. C. eod. l. 2. 6. ff. de oper. publ.

b l. nemo. 13. C. eod.

c l. ædificia. 14. vel ll. seq. C. eod. ut. l. 3. & l. 5. ibidem.

d lib. 36. c. 15.

e de quo in 5. 10 gione.

f Nouell. 25. h oportet.

g l. 1. ff. de oper. publ.

h l. 2. 6. ult. ff. de ope. publ.

i l. 2. in prin. l. 3. in fin. l. ult. ff. de op. pub. l. 4. in fi. ff. de admini. rer. ad ciuita. pertin. k d. ne splendidissimæ. 11. C. eodem tit.

l in l. fi in aliam. §. 1 ff. de offi. proconsul.

DE CVRATORE STATVARVM. Cap. XVI.

STATVAE plurimæ Romæ fuerunt, inter alias nominat P. Victor statuam Mercurij plumbeam, Quirini, & Fortunæ publicæ in colle V. I. regionis; signum Iouis Imperatoris in IX. Erant præterea Colossi æmei XXXVII. marmorei LI. eq. magni æmei XXIII. inaurati LXXXIIII. eburnei

DE CENTENARIO PORTVS. Cap. XVIII.

CENTENARII centum militibus præerant. Vegetius, [f] Erant, inquit, Centuriones, qui singulas centurias gubernabat, qui centenarij nominantur. Idẽ Modestus, [g] tradit. cẽtenarium ergo portum eum fuisse existimo, qui cum centum, aut plus minus militibus, portum tuebatur. Nam & centenarij in officijs palatinorum, uiris sexaginta, aut paucioribus præerant. Hunc esse credo, quem Cassiodorus [h] Vicarium portus appellat: cuius cura erat præcipua, ne peregrini cum ciuibus rixarentur, ut latrones ac delinquentes deprenderẽtur. A lurecõsulto limenarchæ appellantur, idest portus principes. Paulus, [i] Limenarchæ, inquit, & stationarij fugitiuos deprehensos rectè in custodia retinent. Inuenti sunt & ab Augusto, qui agros viasque publicas custodirent, ne cui iniuria fieret. Tranquillus, [k] Grassatorum, inquit, plurimi se ferebant succincti ferro quasi mendi sui causa, & rapti per agros viatores sine discrimine liberi, seruique ergastulis possessorum, supprimebantur. Igitur grassatores dispositis per opportuna loca stationibus inhibuit. Has postea Tiberius crebriores fecit. Idem Tranquillus, [l] tuendæ pacis, ait, à grassaturis ac latrocinijs, seditionumque licentia curam habuit, stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit. Sed quod ad hunc Comitẽ pertinet, Cassiodorus [m] in comitiua portus Rauennatis eius Comitem naues priuatorum ob transuehendas species, uel res Principis, vel publicas retinuisse scribit, quod & hic forte procurabat.

e l. vnic. C. de piscatorib.

f f lib. 2. c. 8.

g in libello de vocabulis castrensibus.

h lib. 7. variar.

i in l. penult. ff. de fugit.

k in Augusto c. 32.

l in Tribuno c. 30.

m eod. lib. in formula comitiuæ Rauennatis.

DE TRIBVNO RERVM NITENTIVM. Cap. XIX.

VLTIMVS sub Præfecto vrbi erat Tribunus rerum nitentium, cuius erat solicitudo, ut ædes sacræ, basilicæ, fora, balnea, circi, theatra, amphiteatra, viæ, bibliothecæ, campi, & omnia denique loca publica nullis sordibus viciarentur, sed niterẽtur, tantum erat veteribus mundiciei, nitorisque studium. Tribunus vero hic Præfectum significat, sicut Tribuni militum, & Aerarij; aliique pro Præfectis accipiuntur. Hoc munus olim Aedilium Curulium fuit. De duobus prætoribus, qui imperante Constantino Magno duo tantum Romæ erant, [n] nihil Notitia tractat, quod forte præter insigniũ magistratus splẽdorem nullum fere tenebat Imperiũ, Tantum enim liberales causas cognoscebat, Minoribus alienantibus decreta interponebat, eos in integrũ restituebat, vindicta manumittebat, & emancipantibus liberos auctoritatem præstabat. [o] Hæc de Præfecto vrbi, eiusque magistratibus dicta sufficiant: Nunc ad alios illustres, idest Magistros militum, est transeundum, quorum copiarum breuiarium præmittemus.

n l. fi apud. C. de appellat.

o l. 1. C. de offi. prætorum.

eburnei CXXIIII. quibus præfectus, hic curator, prospiciebat vt nitescerent, ne deuastarentur, aut forte tollerentur. Officium seu apparitores habebat, qui nocte vigilabant, & obseruabant ne statuæ aut auferrentur, aut læderentur, earumque fures, & effractores, puniebat, Hunc curatorem Cassiodorus, [a] Comitem Romæ appellat, Si clausis, inquit, domibus, ac munitis insidiari solet nequissimum votum, quanto magis in Romana ciuitate videtur illici, qui in plateis pretiosum reperit, quod possit auferri? Nam quidam populus copiosissimus statuarum, greges etiam abundantissimi equorum, tali sunt cautela seruandi, quali & cura videntur affixi, & paulo post. Quid dicamus, marmora metallis & arte pretiosa, quæ si vacet eripere, rara manus est, quę possit à talibus abstinere. Ibi sunt exposita, quæ facere potuerunt, diuitiæ generales, & labor mundi: Qua de re comitiuæ Romanę cum priuilegijs, & iustis commodis suis tibi concedimus dignitatem, vt fidelis studio, magnoque nixu, quæras improbas manus, & insidiantes aut priuatorum fortunis, aut mœnibus ad tuum facias venire iudicium, & rei veritate discussa congruum subeant legibus: vltionem. Officium tuum & milites consueros noctibus potius inuigilare compelle. In die autem ciuitas se ipsa custodit. Statuæ nec in foro mutæ sunt, quãdo à furibus percussæ custodem videtur tinnitibus admonere. Proinde, prudẽtiam tuam deuotione laudabili sentiamus, vt cui nunc laboriosos fasces iniungimus, securos honores postea conferamus. Hęc ille. Ingentem vero Romę statuarũ multitudinem, populum appellat, & greges equorum: Non tãtum enim Principum, sed & aliorum, omnis generis statuæ, Romæ reperiebantur.

a lib. 7. variar. epistio. 14.

DE CVRATORE HORREORVM Gal. morum. Cap. XVII.

HORREA Galbæ, vt præcipua inter plura alia nominantur, tam in descriptione vrbis ante Notitiam, quam à P. Victore in III. regione. Sed ipse legit Horrea Galbiana, quemadmodum & in hoc monumento antiquo scriptum reperitur.

NVM. DO M. AVG. SACRVM FORTVNAE CONSERVATRICI HORREORVM GALBIANORVM M. LORINVS FORTVNATVS MAGISTER S. P. DD. id est, sua pecunia dedicauit.

Dominis Augustis Theodosio iuniori & Valentiniano III. vel, ut habet inscriptio, Numini Dominorum Augustorum dicatum est hoc simulachrum Fortunæ conseruatricis, quam horrea conseruare opinabantur. Galbio vnus fuit ex Ducibus Valentiniani cõtra Bonifacium Africæ tyrannum missus, circa annũ 429. [b] a quo Galbiana horrea, quæ forte ille annona impleuerat, aut ad hunc vsum Reipubl. tradiderat, sunt appellata. & ita puto legendum, ut est apud Victorem. Galbana vero à Galba Principe, vel alio ex ea familia deriuantur, sed aliqua anterioribus temporibus eorum mentio fieret. Magister autem de quo in supradicto epigrammate, fuit regionis XIII. Cum enim Augustus in regiones, vicosque vrbem diuisisset, his ex plebe viros præfecit, quos Magistros appellauit, vt ait Tranquillus. [c] Plura Romæ erant horrea, in quibus non tantum frumentum, sed gemmæ, aurum, & argentum, aliaque pretiosissima homines reponebant, præsertim qui hæc apud se tuta non esse timebant. [d] Ego tamen hic horrea Galbiana interpretor, in quibus frumentum populo dandum condebatur, quorum ut sarta tecta

b ut auctor est D. Prosper.

c in Augusto c. 30.

d l. 3. §. effractur. ff. de off. Præfugil. l. pignus. 3. C. de pignoratit. actione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Magister Peditum. Quibus imperat.

- Magister peditum in præsenti Occidentis imperat.
  - Comitibus VIII. limitum.
    - Illyrici, præst
      - Præfectis XXIIII.
        - Auxiliorum palatinorum peditum XVI.
        - Legionum Comitatensium V.
        - Legionũ pseudo Comitatensiũ. III.
    - Italiæ per Alpes
      - Peditũ numeris XXXVI
      - Eqtũ vexillationib. VII.
      - → Legionibus XIII. Auxilijs XXI.
    - Aphricæ, qui præst
      - Præpositis limitum. XVI
        - Peditum numeris XII.
        - Vexillationibus equitum XIX.
    - Tingitanæ, qui præst
      - Tribunis cohortium VI.
        - Vexillationibus equitum III.
      - Præpositis equitum
        - Alæ equitum I.
    - Hispaniarum
      - Præfectis XVI.
        - Auxiliorum XI.
        - Legionum V.
    - Britanniarum
      - Numeris peditum III.
      - Vexillationib. equitũ VI.
    - Littoris Saxonici per Britanniam.
      - Præpositis VIII.
        - Numerorum peditum V.
        - Vexillationum equitum. II.
      - Tribuno cohortis I.
        - Legionis I.
    - Argentoratensis.
    - Mauritaniæ Cæsariensis.
      - Prepositis limitum VIII.
    - Tripolitanæ
      - Præpositis limitum XII.
      - Numeris militum II.
    - Pannoniæ II.
      - Præfectis XXXI.
        - Cuneorum equitum VI.
        - Numerorum aliorum equitum XI
        - Legionum V.
        - Numerorum militum V.
        - Classium IIII.
      - Tribunis III.
        - Cohortium III.
    - Valeriæ ripariensis.
      - Præpositis XXVII.
        - Cuneorum equitum V.
        - Numerorum equitum XVII.
        - Auxiliorum peditum V.
      - Præfectis IX.
        - Legionum VIII.
        - Classis. I.
      - Tribunis VI.
        - Cohortium VI.
    - Pannoniæ primæ & Norici ripariensis.
      - Præfectis XXVII.
        - Cuneis equitum II.
        - Numerorum aliorum equitum. XIIII.
        - Legionum VIII.
        - Classium III.
      - Tribunis V.
        - Cohortium V.
    - Rhetiæ primæ.
      - Præfectis XIII.
        - Numerorum equitum III.
        - Aliarum equitum III.
        - Legionum VII.
      - Tribunis cohortiũ VIII.
    - Provinciæ sequanici.
      - Militibus Latauiensibus.
        - Cohortium VI.
    - Tractus Armonicani.
      - Præfectis IX.
        - Numerorum peditum IX.
      - Tribuno I.
        - Cohortis I.
    - Belgicę II.
      - Præfectis II.
        - Numerorum equitum II.
      - Tribuno I.
    - Germaniæ primæ.
    - Britanniarum.
    - Moguntiacensis.
      - Præfectis XI.
        - Numerorum XI.
  - Ducibus XII. limitum.
    - Legionib. palatinis XII.
    - Auxilijs palatinis LXV.
    - Legionibus Comitatensibus XXII.
    - Legionibus Pseudo Comitatensibus XVIII.
    - Classibus XVII.
    - Tribunis cohortium. XXIII.

NOTITIA

INSIGNIA VIRI

ILLVSTRIS MAGISTRI

Peditum.

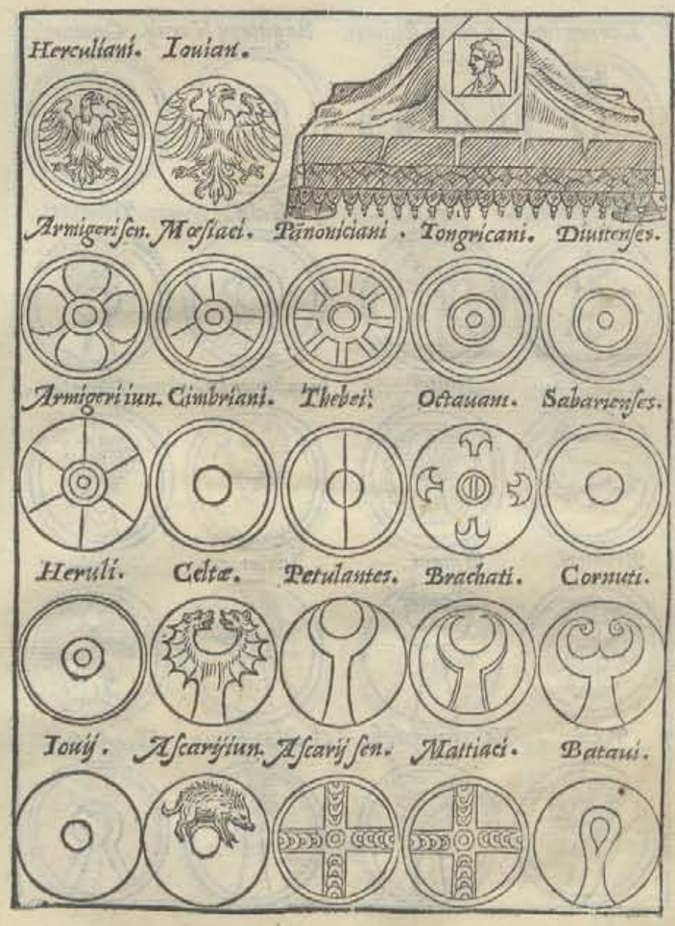

Universidad de Deusto
Biblioteca

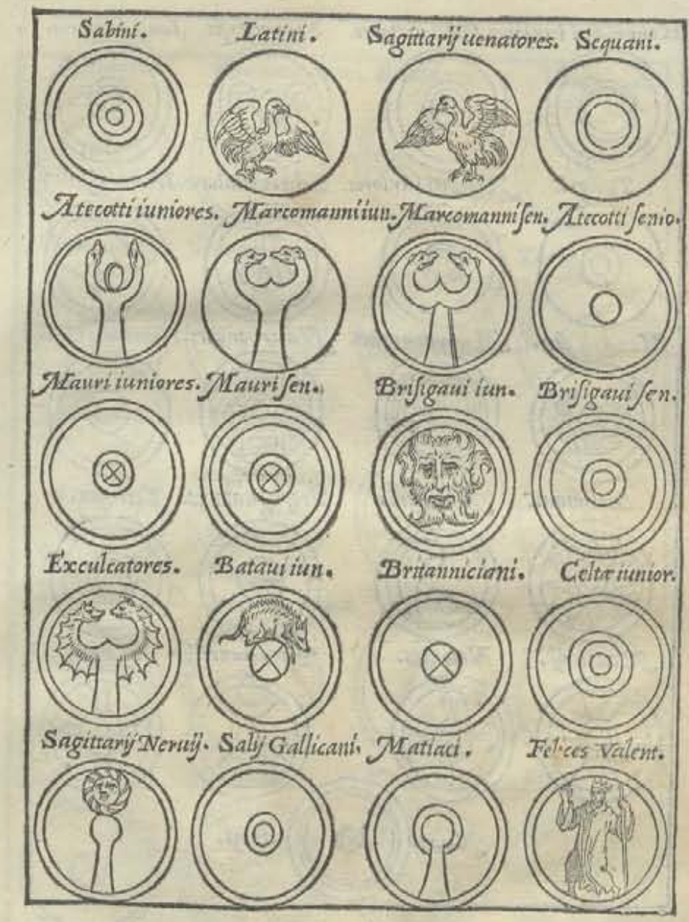

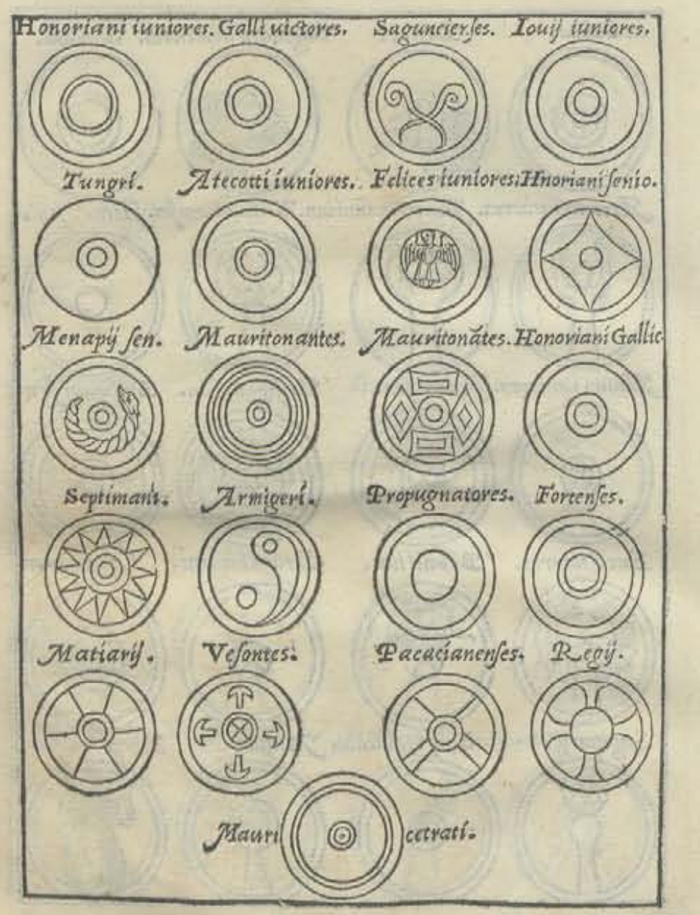
Honoriani iuniores.
Galli victores.
Saguncienſes.
Iouij iuniores.
Tungri.
Atecotti iuniores.
Felices iuniores.
Honoriani ſenio.
Menapij ſen.
Mauritonantes.
Mauritonates.
Honoriani Gallic.
Septimani.
Armigeri.
Propugnatores.
Fortenſes.
Matiarij.
Veſontes.
Pacaciancnſes.
Regij.
Mauri
cetrati.

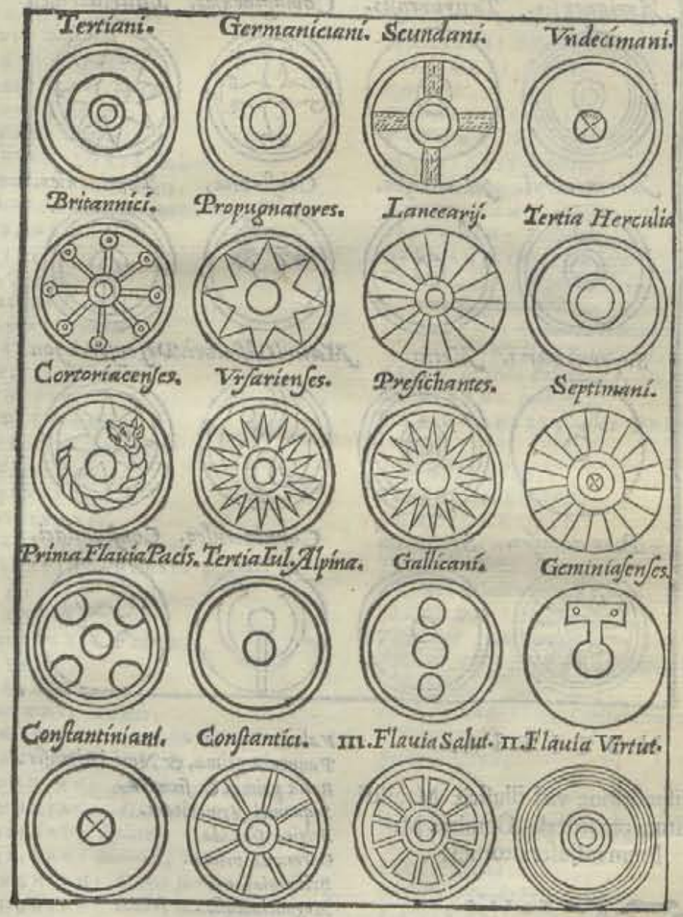
Tertiani.
Germaniciani.
Scundani.
Vndecimani.
Britannici.
Propugnatoves.
Lancearij.
Tertia Herculia
Cortoriacenſes.
Viſarienſes.
Preſidiantes.
Septimani.
Prima Flauia Pacis.
Tertia Iul. Alpina.
Gallicani.
Geminiaſenſes.
Conſtantiniani.
Conſtantici.
III. Flauia Salut.
II. Flauia Virtut.

Universidad de Deusto
Biblioteca

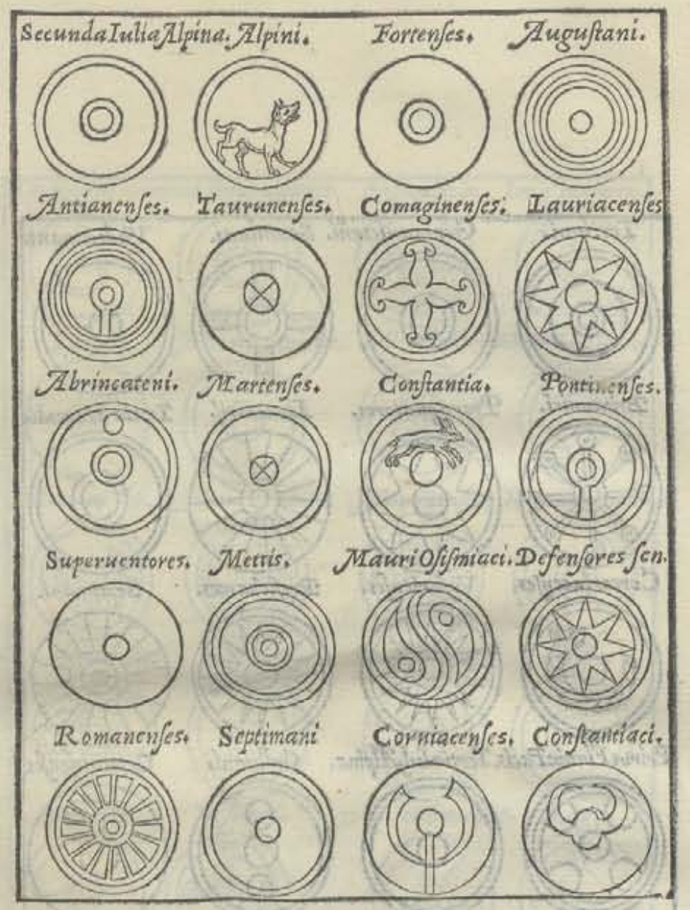

NOTITIA.

Sub diſpoſitione viri illuſtris Magiſtri peditum præſentalis, Comites Militum infraſcriptorum.

ITALIÆ.
Africæ.
Tingitaniæ.
Tractus Argentoratenſis.
Britaniarum.
Litoris Saxonici per Britannias.

Duces Limitum infraſcriptorum decem.

Mauritaniæ Cæſarienſis.
Tripolitani.
Pannoniæ ſecundæ.
Valeriæ Ripenſis.
Pannoniæ primæ, & Norici Ripenſis.
Retiæ primæ, & ſecundæ.
Sequanici Armoricani.
Belgicæ ſecundæ.
Germaniæ primæ.
Britanniarum.
Mogonciacenſis.

Legiones Palatinæ duodecim.

IOVIANI *ſeniores.*
HERCVLIANI *ſeniores.*
DIVITENSES *ſeniores.*
TONGRICANI *ſeniores.*
PANNONICIANI *ſeniores.*
MOESISIACI *ſeniores.*
ARMIGERI *propugnatores ſeniores.*
LANCEARII *Sabarienſes.*
OCTAVANI.
THEBAEI.
CIMBRIANI.
ARMIGERI *propugnatores iuniores.*

Auxilia

Auxilia Palatina ſexaginta quinque.

CORNVTI *ſeniores.*
ERACHATI *ſeniores.*
PETVLANTES *ſeniores.*
CELTAE *ſeniores.*
HERVLI *ſeniores.*
BATAVI *ſeniores.*
MATTIACI *ſeniores.*
ASCARII *ſeniores.*
ASCARII *iuniores.*
IOVII *ſeniores.*
CORNVTI *iuniores.*
SAGITTARII *Neruij.*
LEONES *ſeniores.*
LEONES *iuniores.*
EXCVLCATORES *ſeniores.*
SAGITTARII *Tungri.*
EXCVLCATORES *iuniores.*
TVBANTES.
SALII.
GRATI.
FELICES *ſeniores.*
FELICES *iuniores.*
GRATIANENSES *ſeniores.*
INVICTI *ſeniores.*
AVGVSTEI.
IOVII *iuniores.*
VICTORES *iuniores.*
BATAVI *iuniores.*
BRVCTERI.
AMPSIVARII.
GRATIANENSES *iuniores.*
VALENTINIANENSES *iuniores.*
RHETI.
SEQVANI.
SAGITTARII *Venatores.*
LATINI.
SABINI.
BRACHATI *iuniores.*
HONORIANI *Atecotti ſeniores.*
HONORIANI *Marcomanni ſeniores.*
HONORIANI *Marcomanni iuniores.*
HONORIANI *Atecotti iuniores.*
BRISIGAVI *ſeniores.*
BRISIGAVI *iuniores.*
HONORIANI *Mauri ſeniores.*
HONORIANI *Mauri iuniores.*
CELTAE *iuniores.*
INVICTI *iun. Britanniciani.*
BATAVI.
EXCVLCATORES *iun. Britanniciani.*
FELICES *Valentinianenſes.*
MATTIACI *iuniores Gallicani.*
SALII *Gallicani.*
SAGITTARII *Neruij Gallicani.*
IOVII *iuniores Gallicani.*
SEGVNTIENSES.
GALLI *Victores.*
HONORIANI *Victores iuniores.*
HONORIANI *Aſcarij ſeniores.*
FELICES *iuniores Gallicani.*
ATECOTTI *iuniores.*
TVNGRI.
HONORIANI *Gallicani.*
MAVRITONANTES *iuniores.*
MAVRITONANTES *ſeniores.*

Legiones Comitatenſes trigintaduæ.

MENAPII *eniores.*
FORTENSES.
PROPVGNATORES *ſeniores.*
ARMIGERI *defenſores ſeniores.*
SEPTIMANI *ſeniores.*
REGII.
PACATIANENSES.
VESONTES.
MATTIARII *iuniores.*
MAVRI *cetrati.*
VNDECIMANI.
SECVNDANI *Italiciani.*
GERMANICIANI *iuniores.*
TERTIANI *ſiue tertia Italica.*
TERTIA *Herculea.*
LANCEARII *Gallicani Honoriani.*
PROPVGNATORES *iuniores.*
LEGIO *ſecunda Britannica, ſiue Secundani.*
SEPTIMANI *iuniores.*
PRÆSICHANTES, *aliàs* PRÆSIDIANTES.
VRSARIENSES.
CORTORIACENSES.
GEMINIACENSES.
HONORIANI *Felices Gallicani.*
TERTIA *Iulia Alpina.*
PRIMA *Flauia Pacis.*
SECVNDA *Flauia Virtutis.*
TERTIA *Flauia Salutis.*
FLAVIAE *Victrices Conſtantinæ, id eſt, Conſtantici.*
SECVNDAE *Flauiæ Conſtantiniani tertio.*
AVGVSTANI.
FORTENSES.

Pſeudo Comitatenſes decem & octo.

LEGIO *prima Alpina.*
LEGIO *ſecunda Iulia Alpina.*
LANCEARII *Comagenenſes.*
TAVRVNENSES.
ANTIANENSES.
PONTINENSES.
PRIMA *Flauia Gallicana Conſtantia.*
MARTENSES.
ABRIM CATENI.
DEFENSORES *ſeniores.*
MAVROSISMIACI.
PRIMA *Flauia Metis.*
SVPERVENTORES *iuniores.*
CONSTANTIACI.
CORNIACENSES.
SEPTIMANI.

ROMA-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ROMANENSES.
OFFICIVM supraſcripti Magiſtri peditum Præſentalis,
PRINCEPS.
Numerarius.
Commentarienſis.
Adiutor.
Regerendarius.
Exceptores & reliqui apparitores;

COMMENTARIVM.

DE MAGISTRO PEDITVM In præſenti Occidentis. Cap. XX.

SCISSO inter Valentinianum & Valentem fratres imperio in Thracijs in Naiſſi ſuburbio Mediana appellato, etiam exercitus, ac numerorũ Comites, Magiſtroſque militum inter ſe ſunt partiti, ait Marcellinus. [a] Quare legiones & Auxilia plura eiuſdem nominis, tam in Oriente quam Occidente reperiebantur, quæ priſtinum nomen retinuerunt. Itaque non modo legiones palatinæ, Comitatenſes, & pſeudo comitatenſes, auxiliaque palatina utrobique recitantur; ſed plerunque ijdem numeri & cohortes eodem nomine reperiuntur, aliquibus exceptis, quæ vno tantum in loco inueniuntur. Idem vexillationibus euenit, quæ ſub vtriuſque imperij Comitibus & Ducibus in Cuneos, & equitum numeros duplicatæ leguntur. Sed Occidentis Magiſtri præſentales in quibuſdam ab Orientalibus variarunt; Hi.n. mixtim peditibus equitibusque præfuere. At in Occidente alter equitibus, peditibus alter imperauit, quemadmodum olim a Conſtantino etiam in Oriente inſtitutũ fuiſſe auctor eſt Zoſimus. Item ibi præter duos præſentales tres alij magiſtri inſtituti fuere; hic poſt præſentales vnus tantum per Gallias magiſter equitum dictus fuit. In Occidente quoque magiſtri tam limitaneis Comitibus, & Ducibus, quã alijs Tribunis Præfectiſq; præerant; quòd in Oriente non obſeruabatur, cuius limites a Quæſtore ordinabantur: [b] Sed & Magiſter equitum in Gallijs, pluribus peditumque equitumque ab vtroque præſentali copijs acceptis, Gallias ſibi commiſſas tuebatur. Itaque præter vnam vexillationem, & decem numeros, quos proprios habebat, cęteros milites ſibi a præſentalibus miſſos mutuabatur. Præcipuos etiam cohortales ex illorum officijs accipiebat, quis, illis ſubeſſe arguebatur. item comites & Duces, & ſi a Magiſtro & ipſi equites accipiebant, proprias tamen alas, cohortes, & numeros regebat, qui apud Magiſtros fuiſſe non inueniuntur. Hic Magiſter etiam comes vocabatur. [c] Sed prior titulus plus auctoritatis habebat. Marcellinus, [d] Equitius, inquit, Illyriciano præponitur exercitui, nondum Magiſter, ſed Comes, ideſt nondum erat illuſtris, ſed ſpectabilis, aut paulo maior. Præter duos Præſentales, alterum Peditum, alterum equitum in Italia, & tertium equitum in Gallijs, nullus in Occidente Magiſter militum reperiebatur, ſed in Hiſpania vnus comes, & alter in Britannia loco Magiſtrorum [e] numeris imperabant, quod a Conſtantino vſque ad Honorium Imper. obſeruatum fuit, donec illæ prouinciæ ſunt amiſſe. Demum extincto pene Occidentali imperio, Leo Imperator, Dalmatia recepta, proprium Magiſtrum in ea conſtituit. [f] Officium Magiſtri peditum in præſenti Occidẽtis, continebat Principem, Numerarium, Commentarienſem, Adiutorem, Regerendarium, Exceptores, ac reliquos apparitores, vt alij Orientis magiſtri habebat. Hic adiutor vocatus apud Magiſtros militũ Orientis dicitur Primiſcrinius, qui deinde Numerarius fiebat: is forte ſententias Magiſtri ſcribebat, & eius tribunali præerat, cuius ſententias capitales executioni mãdari curabat velut Cornicularius apud ciuiles Magiſtratus, quo hic Magiſter carebat. aliquando ſedis adiutor dicitur, [g] quandoque primiſcrinius, [h] quandoque ſubadiutiua; [i] in ſequenti tamen Magiſtro equitum adiutor diuerſus a primiſcrinio ponitur, quo hic Magiſter carniſſe videretur niſi codex eſt mendoſus. Regerendarius vero apud eoſdem Magiſtros Orientis ſcriniarius nuncupatur quinc epiſtolaris & libellenſis vocatur. [k] Ab actis Magiſtri militum carebãt, vt Orientales, quod ſplorum tribunalia nullam inſtrumentis, aut alijs actibus auctoritatem tribuerent, quemadmodum apud ciuiles iudices fiebat. Ex hoc officio circiter XXX. ſingulis annis accipiebantur, qui in Comitum, & Ducum officijs, principes, Commentarienſes, & numerarij eſſent. Idẽ fiebat in officio Magiſtri equitum, vt infra videbitur.

Inſignia eadem, quæ Magiſtri Orientales, hic geſtabat. In meo codice liber mandatorum auro tectus aureum item caput Principis in tergo continet: In manuſcriptis eoden modo ſe habent, quemadmodum in Magiſtris Orientis. Imperabat hic Magiſter legionibus palatinis VII. Auxilijs LXV. Legionibus Comitatenſibus. XXXII. Pſeudo comitatenſibus XVIII. Itaque ponendo 1000. in ſingulis legionibus, quot ſingulas Præfecturas hoc tempore continuiſſe Conſtantinus Porphirogenneta ſcribit, efficiunt ſexaginta duo millia virorum. Auxilia quot continerent, ſciri non poteſt, ſed vix pauciores 190. ſingula habuiſſe credendum eſt, quæ fuiſſent ſex millia quingẽti, ſimul iuncti efficiunt peditum 68. millia 500. His accedunt XXXVI. præfecturæ, & VII. tribunatus in Italiæ, Galliarum, & Hiſpaniæ limitibus poſiti, quibus hic Magiſter imperabat, quæ efficiunt circiter triginta nouem millia 500. pedites, ſimul iunctı CVIII. millia militum conſtituerent, imperabat & VI. claſsibus, de quibus in fine operis dicetur. Appianus, [l] ſcribit Hadrianum, cuius tempore ipſe vixit, ducẽta millia pedirum, quadraginta millia equitum, trecentos elephantes bellicoſos, curuum ad prælia inſtructorum duo millia, & armorum in ſupplementum trecenta millia habuiſſe. Claſſem vero nauium minorum duorum millium. Triremium à ſeſclupis in quinquiremes mille quingẽtarum. Inſtrumentorum naualium numerum bis totidem. & naues octoginta partim auro proris, partim puppibus exornaras, quibus Imperatores veſti conſueuerant. Et hæc erat pacis tempore Romani imperij cuſtodia. Verum ingruentibus in Valentinianum, ſub quo hæc Notitia ſcripta eſt, hoſtibus, militiam augeri oportuit, ſed & ſi plures exiſtiment Appianum, loqui de Romano imperio, verendum eſt, ne loquatur de regibus Aegypti: nullibi enim conſtat Roma. Principes elephantes aluiſſe, aut eum ribus ante Hadrianum pugnaſſe. Priuſquam vero copiæ militum recenſeatur, ſex comitum, & duodecim Ducum Occidentis iterum catalogus a Notitia præmittitur, q eriã indici iuſſertus fuerat, ſed vtérq; eſt mendoſus: In hoc enim ſequanici & Armoricani Duces ante Belgicam ſecundam collocandi deſiderantur, & Dux Germaniæ primæ antepenultimũ in indice locum tenet, cuius nulla infrã hic mentio: ideo autem horum elenchus retexitur, quia tanquã Magiſtro peditũ parentes vt ſub eius iure diſpoſitione, erant nominandi. His militum numeri annectuntur, quorum primi ſunt XII. palatinæ legiones. In Oriente vero cum magiſtris Duces non ſubeſſent, ſemel in Indice recenſentur.

[a] lib.16.
[b] l.1.& 2. C. de offic. Quæſtor.
[c] l.1.C. de offic. magi. milit.
[d] lib.26.
[e] l.4. C. The. de decurio.
[f] l.5. C. de bon. quæ liber.
[g] l.vlt. C. de eſſ. præf. urb.
[h] l.1. C. de Spor tul.
[i] l.1.§.6. in ſcrinio primiſcrinij. C. de off. P.P.A. & l. fi. C. de agen. in reb.
[k] l. præcipimus. §.1.& §. pe. C. de appellat.
[l] CVIII. pedites I Occidente. l in Libye. hiſtopoſt princ. ſi non eſt mendoſus.

Duo-

XII. PALATINAE LEGIONES Magiſtri Militum præſentalis Occidentis. Cap. XXI.

DECIM XII. palatinis legionibus, VIII. magiſter peditum præſentalis in Italia ipſe retinebat, vnã Magiſtro equitũ per Gallias concedebat, Comiti Africę tres; ſunt autem ſequentes.

1 IOVIANI SENIORES. Hęc legio in Oriente non reperitur: In Italia ſub eius Comite, ſicut & quinque legiones ſequentes, militabat. Purpuream geſtabat aquilam in parma cœrulea, duoque erant pro margine circuli, ruber interior, exterior luteus, prout Pierius [a] deſcribit; eodem modo ſe habent manuſcripti codices; ſed in meo exemplari parma eſt alba, nullusq; in extremitate apparet circulus. Iouiani iuniores una ex ſex palatinis legionibus ſub Magiſtro Præſentali Orientis, eodem modo aquilam, ſed diuerſi coloris habebant, quorum clypei marginem tres circuli ambibant, cuius argumentum ibi expreſsimus. Sozomenus [b] ſcribit Iouianos, & Herculeanos duas fuiſſe cohortes ex primarijs militibus conſtitutas, quæ Imperatorem proximè a tergo præſidij cauſa ſequebantur. Apud Comitem Italiæ forte pro Iouianis infra Iouij ſeniores ſunt ſcripti.

2 HERCVLIANI ſeniores & ipſi Aquilam ſed cęruleam, alis ſparſis in rubra parma geſtant, latus circulus lutei coloris marginem cingit, quem nigra linea circundata in partes duas æquè diſtantes diſſecabat, ita Pierius. [c] Aquila imperium Romanum refert, quod unum eſſe per circulum ſignificatur, etſi diuiſum, iut linea nigra inſinuat: interpretor enim circulos etiam cum extrema clypei cingunt, vnitatẽ & perpetuitatem denotare. In meo codice aquila eſt lutea in alba parma, & rubeus albusque circuli marginem ambiunt, vt in manuſcriptis, qui vtriuſq; Romani imperij coniunctionem, vnitatemq; portẽdũt. Herculiani Iuniores vna ex ſex palatinis legionibus Magiſtri militum præſentalis Orientis idem aquilæ inſigne habebant.

3 DIVITENSES ſeniores a Diueto Siciliæ oppido dicti. In rubeæ parmæ umbone globum luteum rubro luteoq; circulo clauſum præferunt. Marginem alius luteus ambit: Orbem Romanum duplici coniunctoq; imperio regi ſignificat. Exterior circulus, vt ſæpe vmbilico concolor maiorem indicat cõcordiam. Pierius [d] hanc legionem in Gallijs manſiſſe ſcribit, & inſigne cęruleiaccipitris, colore tamen dilutiore, cum tauro geſtaſſe. Accipiter uolatu cæteras aues antecellens, gloriam victoriamq; inſinuat, & cœruleus color, altitudinem: taurus uero laborem, per quem ad gloriam, & victoriam peruenitur. Duo hæc animalia pro duobus Principibus imperij, ad gloriam laborantibus, ponuntur. Diuitenſes Gallicani inter XXI. Legiones Magiſtri militum per Thracias reperiũtur: & Dalmatæ Diuitenſes ſub Duce Daciæ Ripenſis.

4 TONGRICANI ſeniores ex Tõgris, Germaniæ ſecundæ populis lecti, idem ferè gerunt inſigne, qd Diuitenſes, niſi quod horum clypei marginem, duo, luteus & viridis, circuli cingunt; Manuſcripti coloribus variant. Duplicis Romani imperij connexitas, perpetuitasq; indicatur. Hi non ſunt in Oriente: Tungri Diuitenſibus ãl Marcellino [e] coniunguntur; Diuitenſes, inquit, Tungricanoſq; iuniores ad procinctũ vrgentem per Thracias inter alios celerare diſpoſuit. Item, [f] Seuerianus, ait, Comes apud Calidona Diuitenſibus præſidebat, & Tungricanis.

5 PANNONICIANI ſeniores, geſtant idem inſigne, quod Gratianenſes, aut Secunda Flauia Gemina legio in Oriẽte, ſub Magiſtro militum per Thracias; niſi quòd hic octo trabes, duplicem orbem firmant, ibi ſeptem. Manuſcripti coloribus uarij ſunt. Vrſinianus coniunctos aggeres orbem munientes habet. Pãnoniciani vero iuniores, vna ex XXI. legionibus Comitatenſibus Magiſtri militum per Thracias in Oriẽte reperiuntur. Hi numeri utrobique duplicati, ſæpe hic ſeniores, ibi iuniores, ideſt poſteriores nominantur.

6 MOESIACI ſeniores, ex Mœſia deducti: Mœſicos Marcellinus & Tacitus appellant, [g] Fremebant, inquit, venire Mœſicas legiones, maximam exercitus partem Bebriaci remanſiſſe, qui pro Othone contra Vitellium ſtabant. Marcellinus; [h] Moto, inquit, velitari auxilio, Herculeis ſcilicet, & Battauis, Numeriſq; Mœſicorum pluribus, Conſtantius Bononiã venit. Hanc legionem alibi commendat, [i] & cum Pannonica præcedẽte cõiungit. Obuiã, ait, morę ſunt legiones duæ, Pannonicia & Mœſiaca, valida prælijs manus.

Geſtabant in clypeo rubro aureum orbem, alio cęruleo incluſum, quę á tribus lateribus, tres lutei cippi æqualiter diſtantes fulcire videntur: id tres orbis partes aduerſus hoſtem, vndiq; muniri ſignificat. Cippi enim firmitatem inſinuant. Manuſcripti, cippos alios oſtendunt; Madrucianus, globum interiorem decuſſatum, quod Imperij diuiſionem, vtriuſq; Principis unione firmatam portendit. Id genus ſymboli, apud alios etiam inuenitur, ut in Armigeris ſenioribus, & iunioribus: Quid ſimile habent & Octauani, & Pannoniciani proximè explicari. Hi non ſunt in Oriente. Morſiciani, vitio typographi infra inter XII. legiones palatinas appellantur.

7 ARMIGERI propugnatores ſeniores, pro inſigni, in parma viridi, quatuor orbes luteos præferunt, qui globum aureum rubro & luteo circulo cinctum fulciunt: á quatuor partibus mundum munitum eſſe, & duo imperia, in vnum orbem Romanũ coire portẽdunt. Exterior circulus interiori globo, vt ſæpe concolor, idem eſſe imperiũ innuit. In Madruciano tres cœrulei aggeres orbes coloribus varios muniunt. Vrſinianus album crucem duos orbes ideſt duo imperia ſuſtinentem oſtendere videtur. Hi Comiti Africæ parebant: In Oriente non leguntur.

8 SABARIENSES Lancearij, á Sabara Arabiæ Felicis regione delecti orbem rubrum in alba, vel, vt in Madruciano, in puniceæ parma gerunt. Marginẽ luteus ambit circulus, quod vnum & perpetuum eſſe orbis Rom. imperium denotat. Vrſinianus orbem cœruleum rubro circulo cinctum tenet. Idem inſigne habent & Secundani, Germaniciani ſeniores, Lancearij iuniores, & Mineruij in Oriente. In Gallijs ſub Magiſtro equitum merebant; in Oriente non ſunt.

9 OCTAVANI, ab octaua legione derivantur, quæ ab Auguſto in Pannonia locata, Auguſta cognominabatur, inde a Claudio in Mœſiam abducta, poſtea in Italiam pro Vitellio venit: Demum ſuis ſedib. eſt reſtituta. [k] In umbone luteæ parmæ orbem aureum rubra Zona in medio diuiſum, & rubro circulo cinctum geſtant. Hunc quatuor rubræ peltæ crucis inſtar, á quatuor partibus æqualiter inter ſe diſtãtes circumſtant: Id vnum eſſe Romanum imperium, etſi in Orientem, Occidentemq; diuiſum, & á quatuor mundi partibus defendi indicat: Pelta enim ſignum eſt propugnantis, Ruber color imperij, Lutei fœlicis ſeculi ſunt indices. Hi apud ipſum Magiſtrũ ped tum permanſerunt. In Oriente non leguntur.

10 THEBAEI diuiſum coloribus clypeũ, a dextra luteum, á ſiniſtra rubrum geſtant. Orbis vero in vmbone conuerſis coloribus á dextra eſt rubeus, á læua luteus; Marginem rubeus circulus cingit. Madrucianus puniceum pro rubro habet: Id quoque vnũ eſſe Rom. orbis imperium ſignificat, & ſi ob duos imperantes ſciſſum videatur, qui mutuum ſibi auxilium præſtant. Hi ſub Comite Italiæ merebant: Plures in Oriente Thebæorum legiones viſuntur, omnes á Thebaide collectæ.

11 CIMBRIANI á Cimbris Germaniæ populis, qui Cimbricam Cherſoneſſum incolebant, lecti: Horum, & Sabarienſium idem fere eſt inſigne: parma

[a] in ſ. lib.19.
[b] lib.6.
[c] cod. lib.19.ad fin.
[d] lib.21.
[e] lib.26.
[f] lib.27.
[g] lib.18.
[h] lib.20.
[i] lib.19.
[k] Dion. lib.55.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma enim rubea, luteum orbem, Sabarienſes in alba rubrum tenent. Madrucianus puniceâ parmam oſtẽdit. Hi & ſequentes ſub Comite Africæ militabant.

12 ARMIGERI propugnatores iuniores, idem fere & ipſi inſigne habent, quod Mœſiaci, niſi quod illorum cœrulea parma orbis aureus, luteo, rubroque circulo clauditur; ſed nullo margo parmæ cingitur. In Oriente non reperiuntur. Et hæc de duo decim legionibus palatinis: Nũc ad ſexaginta quinque auxilia item palatina eſt veniendum.

DE AVXILIIS PALATINIS LXV. Magiſtri peditum præſentalis per Occidentem. Cap. XXII.

AVXILIA LXV. ſub hoc Magiſtro infra in catalogo numerorũ recenſentur, ſymbola vero tantum LXI. repræſantantur, quare aliquot inſignia deeſſe oportet; quatuor enim ſcilicet Exculcatores ſeniores, Sagittarij, Tũgri, Exculcatores iuniores in catalogo poſt viginti quatuor auxilia locati, & Brachati iuniores, tricesimum octauum locum tenentes, in ſymbolis deſtituuntur. Auxilia LXV. ſequuntur.

1 CORNVTI ſeniores in parma lutea geſtabant rubrum cippum, duo eiuſdem coloris cornua emittẽtem, quæ in ſummo inſtar lunæ flectuntur: Duos Imperatores coniunctos portendunt. Sed Pierius, [a] aliud Cornutorum inſigne deſcribit, nempe parmam totam luteam, ſed nigro circulo aliquanto interius circũducto, i cuius medio angues rubri duo, non è baculo, ſed velut è cippo quodam identidẽ rubro emiſſi ad oſculum incurabantur. In cippi medio ancile paruum erat colore depictum luteo, duabus in medio nigris lineis, à dextra ad læuam in parallellum diſſecantibus. In ſuperiore cuius parte T. Centurionis ſignum notatũ erat: Hæc Pierius. Id eſt duplicis Principis vnicum imperium, quod ex duobus ſerpentibus ab eodem cippo prodeuntibus inſinuatur. Duæ paralellæ lineæ diuiſum orbis imperium, vnum permanſiſſe indicant. T. vero non Centurionis, ſed crucis ſignum eſſe arbitror, quod Principes tuetur: eſt enim ſalutis ſignum. [b] Ancile orbem Romanum a Principibus defendi ſignificat. Idẽ fere eſt inſigne aliorũ Cornutorum ex XVIII. auxilijs ſecundi Magiſtri militum præſentalis in Oriẽte. A cornuto oppido cornutos vocatos fuiſſe diximus. Hi cum quinque ſequentibus in Italia manebant.

a lib. 15.

b Ezech. 10.

2 BRACHATI ſeniores, à Bracha, vrbe Hiſpaniæ nominati Veteſtus codex pro his vbique legit Brachiatos. In parma cœrulea, bina cornua lutea, vt ſuperiores, ſed duplicata ex eodem cippo luteo prodeuntia habebant; quæ ſunt duplicis imperij typus. Rubeus circulus marginem complectitur. Similis eſt clypeus Valentinianenſium ſub Magiſtro militum per Thracias. Apud Magiſtrum peditum reſident. Brachati iuniores in Oriente ſunt ex XVIII. auxilijs palatinis Magiſtri militum præſentalis.

3 PETVLANTES ſeniores; In parma lutea idem ferme inſigne habent, cornua ex luteo cippo prodeuntia, & orbem item luteum alte complectantia. Hoc ſolo differunt quod horũ cippus eſt albus, cornua item alba, ſed in manuſcriptis cœrulea, & quẽadmodum in Brachatis duplicia. Is duplicis imperij vnum orbem complectentis eſt typus. Petulãtes iuniores, ſub Magiſtro militum Illyrici, inter ſex auxilia palatina in Oriente reperiũtur, in Occidẽte ſuum Magſtrum peditum ſequuntur. Hos, & ſequentes, ſepe Marcellinus coniũgit, vt mox dicetur.

4 CELTAE ſeniores, eodem modo in rubro clypeo, duos luteos Dracones ex eodem cippo exeuntes, & capita in ſummo ſibi admouentes tenebant. Idem inſigne geſtabant Cornuti, ſub Magiſtro militum præſentali in Oriente. De Celtis, & ſequẽtibus, ita Marcellinus; [c] Miſit auxiliares Herulos, & Batauos, cumque Petulantibus Celtas. Et alibi. [d] Aliquis palatij decurio ſigna Petulantium ingreſſus, atque Celtarum. Sũt Galli, quos Celticos Sozomenus [e] appellat: Cæſar, Celtas.

c lib. 20. loquẽs de Conſtantio.
d eod. lib.

e lib. 3.

5 HERVLI ſeniores, in vmbone lutei clypei, vel vt in manuſcriptis albi, argẽteum vmbilicum rubro circulo incluſum habebant. Alius circulus rubeus marginem circumibat: Id vno imperio orbem Romanum contineri denotabat, quod ſub diuerſis typis ſæpiſſimè ſignificatur. Herulos fortiſſimam gentem in Sarmatia ſupra Iſtrum flumẽ habitaſſe Procopius [f] ſcribit, Cum Turingis ſub Odoacre Rege, Italiam aliquot annis tenuere. Herulos, & Batauos, velitare auxilium Ammianus appellat. [g] Herulorũ, inquit, Batauorumque vexillum direptum: ſimul enim militabant. item [h] moto ergo velitari auxilio Herulis, ſcilicet & Batauis, numerisq; Mœſicorum Dux Bononiam venit.

f de bello Gothico.
g lib. 20. paulò poſt prin. & lib. 27.
h libro 20. poſt prin.

6 BATAVI ſeniores, in rubra parma album geſtabant cippum, qui orbem rubrum, in imo turbinatum ſuſtinebat; Vrſini codex, duplicem cuſpidem, alteram alteri inſitam oſtendit, acutus turbo, Barbaros pungendos ab orbe Romano infinuat. Hi Comiti Italiæ obſequebãtur. In Oriente quoq; inter XVIII. auxilia palatina primi Magiſtri militum præſentalis militabant, ſicut & ſequentes.

7 MATTIACI ſeniores: his quatuor catenæ ex luteis orbiculis compoſitæ, in albo clypeo crucem formabant: Luteus item orbiculus in medio umbilicũ luteum continebat. Nobile inuentum, quo per crucem vtrinque connecti Romanum imperium, & in omnibus eius partibus charitate coniungi ſignificatur, ſicut ex connexis orbiculis catena colligitur. Totum ſymbolum eſt concolor, ad eandem vtriuſque Principis oſtendendam voluntatem. Luteus color ſeculi fœlicitatem inſinuat. Hæc VII. auxilia, cum pluribus ex ſequentibus ſub Comite Italiæ merebant, Reperiuntur & in Oriente Mattiaci ſub primo Magiſtro militum præſentali.

8 ASCARII ſeniores, ſeu ASCERII, ab Aſcera vrbe Hiſpaniæ profecti, idem omnino inſigne cum præcedentibus gerebant. Hi & ſequentes cum Comite Hiſpaniarum militabant, ex copijs Magiſtri militum Orientalis Illyrici, inter ſex auxilia palatina ceniebantur.

9 ASCARII iuniores, purpureum aprum horrentibus ſetis ſupra pilam auream, in cœrulea parma præferebant: Id bellicam ferocitatem Principis orbem tuentis indicat. Ea eſt enim apri natura, vt prouocatus non fugias, ſed pugnam ferox ineat; vnde bellicæ ferocitatis eſt ſymbolum. [i] Purpureus pingitur, quia hic color eſt Principis proprius. Idem fere inſigne infra tenent Bataui iuniores. In Vrſini exẽplari, pro appo canis rubeus hoſtibus allatrat.

i Pierius lib. 9.

10 IOVII ſeniores, in cœruleo clypeo aureum orbem geſtabant, de quo, & horum nomine, ſupra dixi. Simile ſymbolum præferebant Sabarienſes ſub hoc Magiſtro: Hi, & ſequentes, ſub Comite Italiæ merebant. In Oriente non reperiuntur. De Iouijs Marcellinus, [k] Agmina, inquit, duo præcedere iuſſit, quibus nomina ſunt Iouij atque Victores.

k lib. 26.

11 CORNVTI iuniores, nominem vtrldem, & alatum, quæ victoria eſt, in alba parma præferebant, quemadmodum infra Bructeri. Triplici circulo, duobus rubris, & medio luteo margo circundatur: Id perpetuum eſt virentis victoriæ Principum ſymbolum. Duo rubei circuli, medium luteum tenentes, duorum Principum arctam, in vnum & idem imperium perpetuamq; coniunctionem inſinuãt: medius circulus imperij diuiſionem demonſtrat. Verũ Pierius, [l] hos milites Aſionem præſini coloris, quod eſt noctuæ genus, in orbiculo luteo habuiſſe ſcribit, quem cæruleus ambitus latè complectebatur, à quo mox arctior, & ipſe luteus, & alius circa marginem extremus ruber cingebatur. Hæc alos Mineruæ ſacra victoriam, prudentiamq; ſignificat. Cornuti Comitem

l lib. 25.

tem Italiæ ſequuntur, à Cornuto Illyrici oppido dicti, vbi Cornutenſis ſcutaria fabrica exercebatur.

12 SAGITTARII NERVII; Horum parma coloris eſt præſini, rubro circumducto limbo, medium occupat orbis luteus, in quo angues purpureæ, rubro coalitæ, fulcimento ad oſculum in circuli formam ſe incuruabant, prout deſcribit Pierius. [a] Hoc ipſe habet pro dimidio caduceo pacem præ ſe ferente. Verum purpurei angues, ſunt Romani imperij duo concordes Principes referentes. Luteus in orbe color, vt ſæpe dictum ſeculi fœlicitatem, & imperij vigorem demonſtrat. Purpureus vero eſt Imperatoris proprius. Hi Comiti Hiſpaniarum inſeruiebant. In Oriente non viſuntur. Neruij erant Belgicæ Galliæ populi, de quibus hæc Marcellinus; [b] Inter hos, Neruij mediterranea incolunt loca, vicini verticibus celſis, quos præruptos, geluque torpentes, aquilones aſtringunt.

a lib. 15. Hieroglyph.

b lib. 31.

13 LEONES ſeniores, à ferocitate, vel à Leono Marmaricæ oppido nocati, idem ferè habent inſigne, quod legio prima Flauia Conſtantia ſub Magiſtro militum per Orientem, ſolum coloribus differunt: Hi enim in parma viridi orbem item viridem, rubro circulo incluſum, vnionis vtriuſque Romani imperij typum geſtant: In ceteris conueniunt. In Gallijs cum Magiſtro equitum merebant, in Oriente non leguntur.

14 LEONES iuniores, in cœruleo clypeo duplicem purpureum orbem, duplici cippo eiuſdem coloris præfixum tenent; ſupra eſt luteum hominis caput, quod Principis, vel diuinã prouidentiam in vtrumque orbis imperium demonſtrat. Caput enim pro Deo poni Pierius tradit, & ſupra in armarijs in medio vtriuſque imperij repræſentatis id exprimitur: Hi & ſequentes, cum Comite Italiæ merebant. In Oriente non ſunt.

15 EXCVLCATORES ſeniores, ſagittarij Tungri, & Exculcatores iuniores infra in catalogo auxiliorum bis recenſiti, hic in albo ſymbolorum omittuntur, nullumque inſigne tenent: Infra vero alij Exculcatores iuniores Britanniciani poſt Batauos iuniores ſua quidem ſymbola geſtant, ſed ab his differunt. Exculcatores autem dicti, quaſi calcantes & atterentes hoſtes, aut quaſi exculcantes pulocrem hoſtibus, vt apud Plautum, in captiuis paraſitus minitans, piſtoribus, ait, meis pugnis exculcabo furfures. Hi ſaxa fundis in hoſtes iaculabantur, enſe ac telis tantum inſtructi. Vegetius [c] qui Exultatores nocat; Poſt hos, inquit, erant ferentarij, & leuis armaturæ, quos nunc Exultatores, & Armaturas dicimus, quaſi exultantes, aut hoſtibus inſultantes.

c lib. 2. c. 15.

16 SAGITTARII Tungri in Germania ſecunda poſt Tabulam, ſeu Scaldam fluuium, nunc Brabanti dicti, contra Othonem pro Vitellio ſteterunt. Tacitus, [d] aderant, inquit, legati coloniarum auxilium orantes; Duas Tungrorum cohortes miſit. Hi in Oriente non erant. Alij eiuſdem nominis infra ſuum ſymbolum tenent.

d lib. 18.

17 EXCVLCATORES Iuniores, & hi ſymbolo carent, ſed alij eiuſdem nominis infra cum ſuo inſigni referuntur poſt Batauos iuniores, vt ſupra dixi.

18 TVBANTES, idem ferè inſigne, quod Leones iuniores, ferebant, in alba parma geminatum albumque orbem rubro circulo cinctum, qui cippo item rubro eſt præfixus, ſupra eſt luteum caput humanum, pro barba, & capillis iubas Leonis emittens, quod perpetuam Principis, vel Dei, in duplex imperium prouidentiam indicat. Leonis iubæ fortitudinem denotant, clypeum ruber circulus ambit. Hi ſub Comite Hiſpaniarum merebant, ſicut & ſequentes. Alij Tubantes in Oriente inter decem ſeptem auxilia palatina primi Magiſtri præſentalis militabant, de quorum nomine ibi dictum.

19 SALII ſunt populi Sarmatarum, Alij ſunt in Germania pars Francorum. Marcellinus loquens de Iuliano Pariſijs egreſſo, petis, ait, omnium primos Francos, eos videlicet, quos conſuetudo ſalios appellauit, aufos olim in Romano ſolo apud Toxandriã locum habitacula ſibi figere præcenter. Hæc ille. A ſalijs Germanis hæc auxilia contracta puto. in cœruleo ſcuto geminum orbem, alterum cœruleum, alterum album, albo item loro, vel, vt in Vrſini exemplari, fune circundatos, & infra arcto nodo conſtrictos præferunt, quorum capita vtrinque pendent, rubeus circulus marginem claudit. In manuſcriptis hoc ſymbolum clarius repræſentatur; Ingenioſum eſt commentum, utriuſq; Romani imperij arctam in orbem Romanũ coniunctionem indicans; qui unico loro aut fune, ideſt imperio conſtringitur. funis enim pluribus contortis cordulis connectitur, Eodem modo duo ſe imperatores complectuntur. In Gallijs Magiſtrum equitum ſequuntur. In Oriente quoque inter XVIII. auxilia, & ipſa palatina primi Magiſtri præſentalis recenſentur.

20 GRATI, dimidios canes erectos, pedibuſque colludentes, in cœruleo clypeo geſtabant: Hoc enim animal nũquam beneficij eſt immemor, quod & Grati nomine milites ſe obſeruaturos hoc ſymbolo promittere dici poſſet: Sed ego, duos referri Principes puto, duo dimidia imperia tenentes, qui ſe complectentes amorem mutuum oſtendunt. Clypei marginem albus circulus cingit. Hi & ſequentes ſub Comite Italiæ merebãt. Non ſunt in Oriente.

21 FOELICES ſeniores, inſigne præferunt, dimidium catum rubri coloris in parma puniceæ, dilutiore colore, qui à margine rubro ſurrectus pedibus ad luſum compoſitis adhãdiri videtur, prout Pierius [e] deſcribit. Per dimidium hoc animal, dimidium Occidentalis Principis imperium intelligitur, qui ex ſe, vt felis mures, ita ipſe ablique alterius auxilio ſua dexteritate hoſtes capiet. Aliqui credunt, id animal ad mees lunæ, ortos maiores, aut minores habere, ſignificarique idem imperio Romano euenire, quod Lunæ exemplo pleni eſt, licet ob diuiſionem minus videatur; ſed longè hæc interpretatio petita videtur. In meo codice viridis eſt parma, & catus ferrugineus. In Mædruciano eſt canis albus hoſtibus allatrans, qui dimidius apparet. Marginem rubeus circulus ambit. A Comite Hiſpaniarum hi regebantur. Alij in Oriente Felices ferè omnes iuniores inter auxilia palatina inueniuntur.

e lib. 18.

22 FOELICES iuniores, in cœrulea parma albũ cippum innectis in ſpinam piſcis falcijs rectum geſtant, cui luteum humanum caput cum tribus leoninis eſt præfixum; quod firmam pro orbe Romano vigilantiam, prudentiamque Principis demonſtrat. Leoninæ tribẽ robur imperij inſinuãt. Innectæ faſcię, quæ Regium diadema referunt, cippo additæ, firmã ac munitam Principum coniunctionem inſinuant. Cippus enim ſolidatis eſt typus. Madrucianus idẽ alio ſymbolo ſignificat: Sol enim luteam catenam ex orbiculis compoſitam, ab imo ſurſum erectam ir radiat; diuinum numen Principum concordiæ, in orbem Romanum aſpirare innuit: Extrema rubeus circulus claudit. Simile inſigne eſt Victoribus, & Invictis alijs ſub hoc Magiſtro auxilijs. His Felicibus, Comes Italiæ imperabat, & ſequentibus.

23 GRATIANENSES ſeniores, à Gratiano, vel Gratiana Mœſiæ primæ oppido appellati in clypeo albo humanam faciem lutei coloris cœruleis faſciis circumuolutis cinctam geſtabant, rubeus circulus marginem claudit; quod & ipſum magnam principum in orbem Romanum prouidentiam indicat. Faſciæ uero circũligatæ, diademata & vires vtriuſque imperij coniunctas, inſinuant. In manuſcriptis à faſciis ſubæ pendent, quæ ſunt troboris typus. In Madruciano nigra linea circularis capiti appoſita orbẽ refert, in quem inuigilatur. Hi ſub Comite Italię militabant. In Oriente non viſuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

24 INVICTI seniores, & ipsi in rubra parma album cippum præferunt, cui humanum caput præfini coloris, iubis leoninis, ut supra, circundatum prætigitur, cribusque circulis, albo, luteo, & rubro, margo est circumductus: Id quoque ope diuina, firmam perpetuamque in orbem Principis prudentiam portendit. Simile, est insigne Felicium iuniorum, & infra, Victorum. Comiti Hispaniarum parebant. In Oriente sunt Inuicti iuniores, inter VI. auxilia palatina Illyrici.

25 AVGVSTEIS ab Augusto cognominatis, erat Catus prasini coloris in alba parma, quem ruber circulus ambibat, latè marginem circumflexus. Gestus felis est, vt currentis, reflexo in dorsum capite, quemadmodum describit Pierius. [a] Viridis color, vigentem dexteritatem Principis, ad inuadendos hostes denotat, quòd supra felis proprium esse ostendimus: suum Magistrum peditum sequuntur. His Oriens caret. legionem Augustam cognominatam hoc nomine appellari Agrippa uetuit, qp malè contra Hispanos pugnasset, ut libro 54. auctor est Dion. Hæc vero fuere auxilia Augustea dicta.

a li. Hieroglyph. 23. ad fin.

26 IOVII iuniores, suem vel aprum coloris rufi habitu quodam residentis in clunibus, ac reliquo corpore erecto in cœruleo clypeo habebant, cuius marginem, ruber circulus ambit; ita Pierius. [b] Setæ in dorso horrescunt: Hæc est Principis purpureo colore nitentis bellica ferocitas per aprum indicata, sedensque hostibus minatur, quasi eo etiam quiescens sit superaturus. Hi sub Comite Illyrici merent. In Oriente non sunt.

b lib. 3. Hieroglyphic.

27 VICTORES, in viridi clypeo humanum caput rufum, cippo item rufo præfixum, vt ferè Inuicti seniores sub hoc Magistro gestant. Italiam sub Comite tuebantur cum sequentib. qui inter XVIII. auxilia palatina primi Magistri militum Præsentalis etiam in Oriente reperiuntur. Zosimus, [c] sub Iuliano apostata Victorum hanc cohortem fuisse scribit.

c lib. 3.

28 BATAVI seniores, in parma tota rubra cæruleos tenent angues, in caducei morem flexos. Anguium verò album est pedamentum, veluti squâmis acutis, quatuor altera super alteram scandentibus, quarum apices fermè submittebantur, prout describit Pierius. [d] Similis cippus est supra in Felicibus iunioribus, id non tam caduceum, quàm firmam duorum Principum in eodem imperio concordiam denotare arbitror: Squammæ verò implicitæ, vel fasciæ in spinam pilcis conuersæ; arctam eorum coniunctionem indicant. Et per duos angues, duo Principes insinuantur. Impressus codex squammis caret, quæ sunt in Vrsiniano. Madrucianus transuersas lineas cippum cingentes pro squammis habet.

d lib. 15. Hieroglyph.

29 BRVCTERI sunt Germaniæ populi, ex quibus hi milites constant. Tacitus, [e] Excisis ea sedes Bructeros, Tubantes, Vsipetes, idem, [f] Illi, inquit, Bructeros, Teucteros, vlteriores etiam nationes sociasque bello uocabant. Item, [g] Iunguntur Bructeri, Teucterique & excita nuncijs Germania ad prædam famamque. Bructeros ad Rhenum à parte septentrionali Germaniæ habitare Ptolomæus scribit, eos esse Aeneas Syluius in Europæ historia putat, qui Pruteni appellatur. In parma lutea iuuenem purpureum alatum, triplici latiore circulo, medio cœruleo, alijs rubeis circumscriptum gestant: Id victoriam Principum Roman. alatam, alteque volantem refert. Purpura imperij Rom. Principum propria est. In Gallijs cum Magistro equitum militabant. In Oriente non reperiuntur.

e lib. 11.
f lib. 13.
g lib. 20.

30 AMPSIVARII, fortè legendum Angriuarij, vt aliqui codices legunt, de quibus sæpe Tacitus, aut Ansibarij, quos Frisiorum agros occupasse Nerone imperante, idem lib. 13. scribit. Ansuarios Marcellinus uocat, lib. 20. Rheno, inquit, transmisso regionem peruasit Francorum, quos Ansuarios uocât. ex his collecti sunt hi milites. In alba parma, purpureum orbem cippo item purpureo præfixum, & albo limbo cinctum habent. alius purpureus limbus, clypei marginem circundat, quod & ipsum firmi vtrique in orbem Rom. imperij est typus. Magistrum equitum in Gallijs sequuntur. Si pro Ampsiuarijs angleuarios substituamus, ijdem erunt qui in Oriente leguntur sub primo Magistro militum præsentali.

31 32 GRATIANENSES iuniores, & VALENTINIANENSES iuniores, ab eius nominis Principibus, uel eius nominis oppidis cognominati.

33 RETIQVE ex Retijs collecti, oês idem ferè gerût insigne, nempe humanû caput pedamento præfixum, quod vigilantiam, prouidentiamque Principis in subiectos ostendit. Sed ut in aliquo differant, primi cœruleam parmam, cum cippo rubro: secundi album cum cippo cœruleo: tertij, cœruleam cum cippo albo tenent. Comitem Italiæ sequebantur. In Oriente non sunt.

34 SEQVANI ex Galliarum populis desumpti, orbem aureum rubro circulo inclusum, in viridi clypeo gestant, cuius sensum supra in Sabarienfibus, Cimbrianis, & Leonibus semoribus, sub hoc Magistro exposui. Cum Comite Illyrici militant. In Oriente non sunt.

35 SAGITTARII Venatores, accipitrem luteum in parma item lutea tenent; ita Pierius. [h] Sed meum exemplar accipitrem ferrugineum habet. Is uolatu alias aues superare fertur: sic & Romanus Princeps alias gentes & hostes uincit. Sed fortè symbolum ad ipsos milites aucupes, aut uenatores, est referendum, qui hac aue uenabantur. Vnde falsa esset Blondi opinio, qui Fridericum Aenobarbum, dum Parmam obsideret, primum accipitre ad aucupandum vtum fuisse autumat. Sub Comite Italiæ militabât, sicut sequentes. Nulli horum sunt in Oriente.

h lib. 22. Hieroglyphic.

36 LATINI ex Latinis delecti, eodem modo in parma lutea accipitrem habebant, sed hoc discrimine, quòd Sagittariorum accipiter in alam læuam spectabat, Latinorum in dextram. Pierius, [i] hos Launos, pro Latinis appellat; sed arbitror corruptum eius codicem fuisse: Nam hos sequuntur Sabini milites, natione Latinis proximi, nec Launi populi facilè inueniuntur, nisi legamus Lauinij, qui & ipsi sunt Latinorum populi.

i in loco proximè supra citato.

37 SABINI, in parma viridi, orbem album luteo, rubroque circulis cinctum tenent: Marginem alius luteus ambit: Et hoc duplicis Romani imperij arctam coniunctionem denotat. Duo enim circuli, duplex imperium coniunctum, unum orbem Romanum amplecti insinuant. Comiti Italiæ suberant. Neque hi sunt in Oriente.

38 BRACHATI iuniores, nullum hic insigne ostendunt; nec in toto albo symbolorum nominantur; fortè per errorem sunt omissi. Hi & sequentes Cum Magistro equitum Gallias tuentur. Inter auxilia quoque XVIII. palatina Orientalis Illyrici inueniuntur.

39 HONORIANI ATECOTTI seniores, ex gente Atecottorum Germaniæ ab Honorio cognominati, luteum orbem, in cœrulei clypei umbone gestabant, quemadmodum Sabarienses, & Cimbriani.

40 41 HONORIANI MARCOMANNI seniores & HONORIANI MARCOMANNI iuniores, ex illis Germaniæ populis sunt contracti, qui nûc Moraui uocantur: Illi in alba parma prasinas habent caducei colubres, quas luteus ambit circulus, rubra vero sedes erat pro fulcro suppositæ, cui applicitæ erât colubræ. Hi uero in rubro clypeo albas præferebant angues, cuius marginem albus circûplectebatur circulus: album quoq; erat pedamêtum vsq; ad angues sic Pierius. [k] Sed in meo codice illorû duplex est pedamentû, & duplicati angues cœrulei; horû est simplex cippus, luteiq;, & sine circulo sunt angues. In Madruciano pilâ rubeâ. i. orbê in medio angues tueri videntur: Hi ut sæpe dixi non caduceum, sed duorum

k lib. 15.

rum Principum vnitatem præferebant & referebât. Albus color sinceritatem, rubeus imperiû indicat, prasinus autem uigorem roburq;. Luteus florensae felix imperium. Marcomanni neq; in Oriente leguntur: neq; in Occidête cum aliquo Comite, aut Duce merent: sed residunt apud Magistrum.

42 ATECOTTI HONORIANI iuniores, ita in Comite Italiæ cui parebant, legitur. Erât & in VI. auxilijs palatinis per Illyricum Orientis. angueſque luteos tenebant, ex caduceo cum rubro pedamento in parma cœrulea dilutiore, quam margo ruber ambibat: Intra ambitum anguium, figura cordis erat coloris purpurei: Hæc Pierius: Quod ardentem Principum inter se amorem exprimebat, vel prudentiam. In impresso duo dimidiati angues in summo cippi coniuncti sursum spectant, inter quos est lutei coloris geminus orbis ouali forma oblongus: Hic quoque duorum Principum coniunctorum, ad duplex orbis imperium defendendum, diuinamque opem implorantium, est typus: oblunga forma geminatum orientis, occidentisq; orbem, ut & alibi, insinuat. Hi Magistrum equitum per Gallias sequuntur.

43 BRISIGAVI seniores, in parma alba, luteam pilam cœruleo circulo cinctam præferunt: duplex circulus luteus & rubeus, clypei marginem cõplectitur. Idem insigne sub hoc Magistro Sequani habent, & Inuicti iuniores sub Magistro militum per Illyricum Orientis, qui Comitem Illyrici sequebantur. Brisigaui sunt Germaniæ populi, inter Heluetios & Sueuos, quorum metropolis est Friburgû, vbi celebris academia. Hi cum Comite Hispaniarum erant.

44 BRISIGAVI iuniores, humanum caput cœruleum, in alba parma gestabant, cuius capilli quasi in duo cornua flectuntur: barba item est tripertita, ad aures quoque villi erecti, quasi cornua efficiunt. Margo clypei duobus circulis, luteo & albo cingitur, qui & ipsi unam duplicis imperij coniunctionem, & in illud prouidentiam significant. Caput humanum prudentiam, qua orbis regitur, insinuare diximus. In manuscriptis rubens caput, circum iubas emittit. Cornua duorum Principum potestatem significare possunt. Hi in Italia manebant. In Oriente non reperiuntur.

45 46 HONORIANI Mauri seniores. HONORIANIQVE Mauri iuniores, idem ferè insigne ferunt: Illi in parma rubra, hi in alba, à duabus lineis nigris se intersecantibus decussatum orbem, cuius duæ partes albæ, duæ sunt cœruleæ; illum cœruleus item circulus ambit. Margo uero clypei Seniorum duplici luteo circulo, Iuniorum simplici rubro cingebatur: significat orbem diuisum, sincero tamen ardentique amore duorum Principû vnitum manere. In Madruciano, Mauri iuniores idem ferunt insigne, quod Tubantes. Hi à Comite Illyrici regebantur. Non sunt in Oriente. Mauros iaculatores fuisse Herodianus scribit. [a] Mauri, inquit, longius iacula torquent, sunt que faciles ad incursus recursusque, utpote leues atque expediti, & sagittarij.

a in prin. 2.

47 CELTAE iuniores, in alba parma orbem album rubro, & cœruleo circulis cinctum præferunt. Extremitatem clypei rubeus circulus cingit, quod & ipsum duplici imperio connexo Romanum orbem regi insinuat. His Comes Africæ præerat.

48 INVICTI iuniores Britanniciani, in parma cœrulea orbem luteum decussatim diuisum gestant, sicut & Mauri iuniores sub hoc Magistro. Manuscripti, duas globi partes albas, reliquas rubras ostendunt. Marginem latior rubeus limbus circuit. Erant cum Comite Hispaniarum in Occidente, & inter sex auxilia palatina Illyrici Orientalis.

49 BATAVORVM iuniorum insigne est in cœrulea parma setis horrescens aper purpureus, qui anterioribus, posterioribusque pedibus, luteum orbem, modo quo supra transuersis lineis decussatum arctè complectitur. Marginem rubeus circulus circundat: bellica est Principum ferocitas, vnum orbis imperium, quod diuisum videtur, tenens. Sub Magistro equitum Galliarum militabant.

50 EXCVLCATORES iuniores Britanniciani, duos instar caduceï luteos angues auritos tenent, quorum terga cristis acutioribus inhorrescût: alba est parma, quam margo ruber complectitur: sic Pierius, [b] qui pro Exculcatoribus, Excultatores scribit: Vegetius Exultatores. sic dicti, quòd exulcent hostes. sunt, qui legunt sculatores, pro auscultatores, quos pro exploratoribus Constantinus Porphyrogenneta ponit. Forte legendum ex curtatores, quos ita nominat Marcellinus li. 24. post princ. & lib. 25. post princ. Simile insigne habebant Celtæ. Meum exemplar, cœruleam habet parmam: & hic duorum Principum sincerus amor, & concordia indicatur. Comiti Hispaniarum parebant. Neque hi, nec sequentes sunt in Oriente. In catalogo auxiliariorum ter recensentur; sed hi ab illis diuersi in tabula insignium semel tantum cum symbolo reperiuntur.

b li. 9. Hieroglyphic.

51 FOELICES Valentinianenses, in luteo clypeo ipsum Principem Valentinianum, corona regia caput redimitum ostendunt; qui sinistra hastam tenet, dextra indice eleuato hostibus minari uidetur se hasta ipsos confossurum. Purpuream tunicam ante clausam, & ad media crura demissam, cum latioribus manicis induitur, qui habitus eius temporis Principum est notandus. Purpureus clypei circulus marginem cingit. In Vrsiniano auream tunicam reticulato opere elaboratam, ac dextra clauam, sinistra orbem tenet. In Madruciano totus purpureus, & lorica munitus, hastam dextra, læua orbem gerit. Cum uero ultra Arcadij & Honorij tempora, hæc Notitia sit scripta, Valentinianus hic III. esse credendus est. Secundus enim ante Arcadium decesserat. Hi milites Comiti Illyrici parent.

52 MATTIACI iuniores Gallicani, in rubra parma cœruleum orbem eiusdem coloris cippo conjunctum gestabant, quem circulus albus cingit. Id orbem Romanum unico stabilique imperio contineri denotat, vt sæpe est dictum. Comitem Illyrici sequuntur. Mattiaci seniores inter XVIII. auxilia palatina, Magistri militum præsentalis in Oriente merebant, ubi eorum origo est explicata. Iuniores in Oriente non inueniuntur.

53 SALII Gallicani iuniores, & ipsi in albo clypeo album orbem rubro circulo inclusum præferunt. Extrema rubeus circulus cingit. Idem insigne habebat, Constantia Flauia Thebæorum sub Magistro militum per Orientem, & Leones seniores, & alij Salij, sub hoc Magistro. Erant cum Comite Hispaniarum, sicut & sequêtes. Salij inter XVIII. auxilia palatina Magistri militum præsentalis in Oriente connumerabantur. Hos à Francis profectos Zosimus [c] scribit, Batauiamque occupasse, & inde electo Iuliano apostata, postea legionibus Romanis adscriptos.

c lib. 3.

54 SAGITTARII NERVII Gallicani, in albo clypeo purpureum globum, cippo item purpureo præfixum ferunt, supra est humanum caput, purpurea corona ex fasciis cœruleis contorta, instar funis redimitum, ut habent Gratianenses seniores sub hoc Magistro: Circum extremitatem sunt duo circuli, luteus interior, & alter purpureus. Rom. orbis imperij stabilitatê indicat, quod prudentia, arctaq; cõcordia Principum, instar funis, aut fasciarum complicatarum, regitur: Fasciæ n. funis instar contortæ, diademata regia referêtes, utriusque Principis connexitatê significant. Madrucianus, album globû duab. nigris lineis decussatû ostendit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quem circulus cœruleus claudit: Cum Magistro equitum Gallias tuentur. Non sunt in Oriente; nisi hos Sagittarios seniores, aut iuniores Gallicanos intelligamus, qui sub primo Magistro militum præsentali merebant.

55 IOVII iuniores Gallicani, idem insigne gerebant, quod Salij Gallicani sub hoc Magistro, nempe in cœrulea parma rubeum orbem cippo eiusdē coloris præfixum, & circulo luteo cinctum: purpureus circulus latè margimem circumplectitur. Cum Comite Illyrici militabant, sicut sequentes. In Oriente non leguntur.

56 SAGVNTIENSES à Sagunto Hispaniæ vrbe nota, famis tolerantia dicti; in cœruleo, clypeo, duo purpurea nauium gubernacula, transuersa coniuncta præferunt: marginem circulus purpureus ambit: a duobus Principibus orbem coniunctim regi insinuat. In Vrsiniano, videntur duo angues purpurei, implicitis caudis coniuncti. Comiti Illyrici parebant. Neque hi, nec sequentes sunt in Oriente.

57 GALLIS VICTORIBVS in alba parma est orbis albus luteo circulo inclusus, quemadmodum Brisigauis senioribus: Manuscripti viridem clypeum ostendunt: Extrema rubeus circulus latè cingit. Sub Comite Italiæ merebant. In Oriente non leguntur.

58 HONORIANORVM Victorum iuniorum idem ferè insigne erat, in lutea parma, luteus orbis, cœruleo circulo contentus, circulus rubeus marginem latè circumplectitur. Comitem Illyrici sequuntur. In Oriente inter XVIII. auxilia palatina Magistri militum præsentalis primi recensentur.

59 HONORIANI ASCARII seniores, in luteo clypeo purpureum globum, ferrugineo quadrangulo, lateribus introrsus curuatis, & in acutam cuspidem definentibus, inclusum ferebant, qui externum purpureum circulum pertingunt: Roma. imperij firmum robur hostes confossurum indicat. Quadratum enim stabilitatis apud Pierium est typus. In Vrsiniano, videntur quatuor stipites orbem firmantes. Comiti Hispaniarum parent. Ascarij iuniores; inter sex auxilia palatina Magistri militum per Illyricum in Oriente merebant.

60 FOELICES iuniores Gallicani, in cœruleo clypeo purpureum iuuenem alatum, luteo globo inclusum pro orbis victoria gerebant. Marginem rubeus ambit circulus. Simile scutum habebant sub eodem Magistro peditum Cornuti. His, & sequentibus, Comes Italiæ præerat. In Oriente Fœlices Honoriani iuniores inter XVIII. auxilia palatina, primi Magistri militum præsentalis inueniuntur: sed non Gallicani.

61 62 ATECOTTI iuniores, & TVNGRI: illi in parma cœrulea, purpureum orbem, albo circulo inclusum; hi in rubra, album globum luteo incluso circulo habebant. Marginem circulus rubeus ambit. Idem ferè est insigne Honorianis Gallicanis sub hoc Magistro. In Madrucciano, Tungris, in umbone prasinæ parmæ luteus anguis globū album, luteo circulo cinctum, circundat. Prudentiam Principum, vno imperio orbem regentium indicat. Sed librarius hoc insigne cum Menapijs senioribus, qui primi inter legiones Comitatenses proximè sequentes connumerantur, permutauit. Tungri sunt cū Comite Illyrici. In Oriente non reperiuntur: bis scribūtur in catalogo auxiliariorum: sed hos à superioribus differre puto, quorum semel tantum symbolum exprimitur. Atecotti inter sex auxilia palatina Magistri militum per Illyricum militabant.

63 HONORIANI Gallicani, idem insigne gestant, quod Sequani, aut Salii, id est, orbem cœruleum purpureo circulo inclusum. In Oriente non inueniuntur.

64 MAVRITONANTES iuniores, in cœruleo clypeo album globum circulo luteo inclusum ferunt: supra & infra singulæ quadrangulares, & albæ tabulæ duplo longiores quam latæ, & utrinque aliæ duæ rhumbi formam habentes, omnes purpureis limbis cinctæ circumstant: Margo clypei purpureo circulo cingitur: Ostendunt leges quatuor vtrinsque orbis partibus à principibus coniunctim dari: Rubeus enim limbus album cingens duorum consensum insinuat. Madrucianus, tabellas puniceas ostendit. Globus vero circulo cinctus, orbem vnico imperio contineri indicat. Hi & sequentes, erant cū Comite Tingitanæ. In Oriente non sunt. In manuscripris legitur Mauritoantes, forte legendum Mauri tonenses à Mauritania. Mauritonātes vero sunt Mauri hostibus intonantes.

65 MAVRITONANTES seniores, aureū orbem luteo circulo cinctum in alba parma ferebāt; Marginem quatuor circuli, alternatim lutei & rubri cingunt: Orbem Romanum connexo vnicoque imperio contineri insinuant. In Madrucciano aureus vmbilicus duplici circulo luteo, & alio lato purpureo cingitur: Duplicis sed connexi imperij orbis Roma. typum ostendit. Quatuor marginem ambientes circuli; quater annexa imperia esse indicant, idest quæ dissolui nequeunt. Ex prædictis auxilijs hic magister XVII. magistro equitum per Gallias impertiebatur, Comiti Hispaniarum XI. Comiti Illyrici XIIII. Comiti Africæ, idest Comiti Tingitanæ II. Comiti Britanniæ, I. ipse in Italia XXIII. retinebat. Quare aliquot abundare videntur, quod inde prouenit, quia aliqua auxilia diuidebat, quorum partem alijs dabat, partem sibi reseruabat, aut error scribendo interuenit. Hæc de palatinis auxilijs; sequuntur legiones Comitatenses XXXII.

LEGIONES COMITATENSES XXXII. Magistri peditum per Occidentem.
Cap. XXIII.

1 MENAPII seniores, anguem luteum pro insigni habent in parma virridi, cuius margine ruber ambit limb* Vmbilicus est argenteus luteo coniūctus, hunc circa serpens inferne tēga habebat, caput & caudam sursum inflectens; Hæc Pierius, [a] qui hos Menapes appellat. Anguis in meo exemplari in alba parma est in funem efficius, qui circū album globum luteo circulo clausum inflectitur: Hi sunt duo Principes, qui funium instar ex pluribus funiculis complicætorum constricti, & se inuicem arcte complexi, vnum corpus efficiunt, & orbem eodem imperio prudenter administrant. Serpens enim prudentię, funis non solum connexionis, sed & fortitudinis est typus, & globus circulo cinctus, orbem vno rectū imperio refert; ingeniosum est insigne, cui simile præferunt Cortorianenses infra sub hoc Magistro. Menapij vero sunt Belgarum populi, ex quibus constat hæc legio, quæ in Gallijs cum Magistro equitum Galliarum militabat, Est inter legiones Comitatenses XXI. per Thraciās in Oriente, de quorum nomine ibi dictum.

[a] lib. 15. Hieroglyphic.

2 FORTENSES, insigne gerebāt vt Atecotti iuniores sub hoc Magistro. Hæc legio, & sequēs parebāt Comiti Hispaniarum. Fortensis in Oriente vna est ex VI. palatinis sub Magistro militum præsentali primo.

3 PROPVGNATORES seniores, in alba parma luteum orbem præferebant, quemadmodum Atecotti seniores. Rubeus circulus marginem circūdat. Merebant & ipsi cum Comite Hispaniarum. Non sunt in Oriente. à propugnando & defendendo nomen habuerunt.

ARMI-

4 ARMIGERI Defensores seniores, in limo cæruleæ parmæ argenteum orbem gestabant: ad dextram supra eum eminet album nauis gubernaculum: Extrema rubeus circulus late circumplectitur: a Principibus Rom. orbem regi denotat, quemadmodum nauis a temone gubernatur. Id fuit Augusti inuentum, ut ex eius numismatis apparet. Manuscripti, coloribus tantum uariant. In Gallijs sub Magistro equitum pugnabant. Non sunt in Oriente.

5 SEPTIMANI seniores, in cœrulea parma aureum orbem duobus luteis circulis clausum præferebant: inde circum circa XII. acutæ cuspides exeunt: Orbis Romanus & ex duobus connexis imperijs in unum constrictus, qui acutis mucronibus minitus, cladem hostibus minatur. Septimani à VII. legione sunt dicti. Duæ uero septimæ legiones fuerunt; altera Gemina Pia Felix ab Augusto in Dalmatia locata: deinde à Nerone in Syriam traducta, ut ait Tacitus. altera ab eodem Augusto in Mœsia posita, postea à Claudio Imperatore Claudiana Pia Fœlix Fidelis cognominata, quæ à Vespasiani Ducibus contra Vitellium in Italiam nocata, demum in suā statiua discessit. Septimani seniores, ad iuniorum & posteriorum differentiam uocantur. In Gallijs cum Magistro equitum Galliarum militabant. Septima Gemina vna est ex IX. Comitatensibus per Orientem, quæ ex duabus dimidijs conflata, nomen habuit.

6 REGIIS est in cœrulea parma globus purpureus, quem quatuor semiorbes albi, uelut propugnacula circumstant: Marginem latus rubeus circulus ambit: Mumium aduersus Barbaros orbem Roman. insinuat. Idem ferè insigne habent Armigeri propugnatores seniores sub eodem Magistro militum. Vrsinianus habet album globum circulo rubro inclusum: Madrucianus, decussatum, & quatuor albis triangulis, hisque geminatis munitum. alijs uidetur crux cœrulea purpureum globum in medio tenens, quæ orbem Christi Domini sanguine tinctum tuetur. Regij, Ptolomæo sunt Sarmatæ, Græcè Basilici dicti, qui Regij Germaniciani vocati sub Comite Italiæ merebant. His Oriens caret.

7 PACATIANENSES idem ferè gestabant insigne, quod Mœsiaci, qui sunt una ex XII. legionibus palatinis sub hoc Magistro: Horum stipites aliquanto crassiores sunt, quam illorum, & rubri, orbemque aureum in umbone cœruleæ parmæ circulus albus continet, rubeus vero circulus marginem latè circundat. Manuscripti, coloribus variant. Pacatianenses à Phrygia Pacatiana, vel potius à Paccaciana Mauritaniæ Tingitanæ ciuitate, vnde ueniunt, sunt appellati. Regebantur à Comite Illyrici. In Oriente non inueniuntur.

8 VESONTES à Visuntio Heduorum oppido, nunc Bisuntiono appellati, albam parmam habent, quatuor cœruleis peltis insigniram, quæ æqualiter inter se distantes, orbem rubro globo inclusum circumstant; is nigris lineis decussatus in quatuor partes diuiditur, quarum duæ albæ & duæ rubeæ permanent. Parmæ marginem limbus cœruleus cingit. Ita Pierius: [a] Vnicum Roman. imperium etsi diuisum, undique à quatuor orbis partibus defendi, circum dispositæ peltæ indicant. Idem ferè insigne gestant Octauani sub hoc Magistro. Hi apud suum Magistrum manebant. Non sunt in Oriente.

[a] lib. Hieroglyph. 40.

9 MATTIARII iuniores, ita etiam eos Zosimus [b] appellat a Mattio Germaniæ oppido dicti; sub Magistro equitum Galliarum merebant: eiusmodi ferè insigne habent, sicut Armigeri iuniores supra, & Pacatianenses sub hoc Magistro, nisi quod hi decussatum obliquis nigrisque lineis orbem tenent, vt Vesontes: Id unum permanere imperium, quanquam diuisum, indicat, vt sæpe dixi. Alij Mattiaci iuniores Gallicani nuncupati, sub eodē Magistro Galliarum militabant, alij sub Comite Illyrici; seniores Mattiaci sub Comite Italiæ: diuisæ enim erant hæ legiones.

[b] lib. 3.

10 MAVRI Cetrati, qui cetra utuntur: est hoc breue loreum scutum, quo Aphri Hispanique pugnabant. Hircius, [c] Scutatæ, inquit, citerioris prouinciæ, & Cetratæ ulterioris Hispaniæ cohortes. Horum sæpius Liuius meminit. In alba cetra purpureum umbilicum luteo circulo clausum gerebāt. Marginem clypei, duplex latiorque ambit circulus, luteus interior, alter cœruleus. Manuscripti, coloribus variant, & tres in margine circulos ponunt. Idem insigne ferunt Brisigaui, Fortenses, Honoriani Gallicani, & alij sub hoc Magistro: Hoc quoque Coniunctum, & perpetuum duorum Principum in Rom. orbem imperium denotat. Sub Comite Illyrici militabant. Non sunt in Oriente.

[c] in 7. de bello Ciui.

11 VNDECIMANI, in parma cœrulea album globum obliquis lineis decussatum præferebant, purpureus limbus marginem latè circumplectitur. Simile habent Britanniciani, Mauri seniores, & Iuniores sub hoc Magistro peditū. Madrucianus his adscribit insigne Lanceariorum, de quo infra. Comiti Hispaniarum parebant. Vndecimani ab XI. legione sunt dicti: quæ ab Augusto in Mœsia locata, postmodum Claudiana Pia Fidelis, à Claudio cognominata, quoniam Camillum Scribonianum nouā molientem, cum septima legione deseruit; [d] pro Othone contra Vitellium in Italiam venit, & ad suā hyberna rediit, donec in Hispaniam est traducta. Vna est ex VI. palatinis Magistri præsentalis in Oriente.

[d] Dion. lib. 55.

12 SECVNDANI Italiciani, idest secundæ Italicæ legionis milites, luteam, & sanguine aspersam crucem gestabant, clypei extremitatem pertingentem, in cuius medio est orbis albus circulo rubro cinctus: Id crucem Christi sanguine tinctam, orbem Roman. qui vno imperio continetur, tueri significat. Marginem latus limbus purpureusque cingit. His Comes Africæ præerat. Non reperiuntur in Oriente.

13 GERMANICIANI iuniores, in albo clypeo argenteum globum circulo luteo inclusum ferunt: rubeus circulus marginem ambit. Manuscripti coloribus uariant: Multis hoc insigne sub eodē Magistro est commune, ut Gallis Victoribus, Iouianis iunioribus, Honorianis Gallicanis, & alijs. Coloribus tantum differunt. Germaniciani seniores vna est ex octo Comitatensibus legionibus Illyrici in Oriente. Germaniacenses uocantur sub Magistro equitum per Gallias: sub Comite vero Italiæ Germaniciani, forte à Germanicia Syriæ ciuitate. Vel à Germanico, quo defuncto, equester ordo, inquit Tacitus lib. 2. Cuneum Germanici appellauit, qui iuniorum dicebatur. idem & ordini peditum euenire potuit.

14 TERTIANI, siue tertia Italica legio, in alba parma umbilicum argenteum albo circulo, & alio latiore rubro inclusum gestant: Romanum orbem duplici imperio contentum in vnum & magnū exire latus, vtrumque circulus insinuat. Clypei marginem purpureus circulus ambit. Manuscripti, orbem prasinum luteo limbo cinctum ostendunt. Hæc & sequens sub Comite Illyrici, & Africæ merebant. Tertia Augusta legio in Africa ab Augusto locata fuerat. Hi in Oriente non reperiuntur.

15 TERTIA HERCVLEA, à Maximiano institura, idem habebat symbolum, quod Germaniciani sub hoc Magistro, nisi quod huius lutea est parma, & purpureus circulus luteum orbem includit. In Vrsiniano, rubeus globus luteo circulo cinctus, vndique duplicibus stipitibus, idest duplicis imperij uiribus munitur. Madrucianus, album globum nigris lineis in crucem dispositis diuisum ostendit. Herculiani in Oriente sunt vna ex VI. legionibus præsentalis.

16 LANCEARIIS Gallicanis Honorianis, in lutea parma orbem argenteum luteo limbo clausum octo albi stipites fulciunt: quem aduersus hostes munitum esse significant, prout in Lancearijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

senioribus, Iunioribusque Magistri militum præsentalis Orientis retuli, qui simili vtuntur insigni. Madrucianus, stipites rubeos, & duplicatos habet. Hi in Gallijs sub Magistro equitum morabãtur. In Oriente non apparent, vbi alij Lancearij fuisse leguntur.

17 PROPVGNATORES iuniores, sub Comite Africæ merebant, in parmaque cœrulea argenteũ globum octo acutis, purpureisque cuspidibus prominentibus munitum gerebant: Romanum imperiũ aduersus hostes mucronibus iugulandos armatum esse portendit: purpura verò imperiũ insinuat. Manuscripti, in globi colore variant. Funditores Oriẽtis, & Martij in Illyrico simile scutum habebãt. Nõ sunt in Oriente.

18 BRITANNICI siue LEGIO SECVNDA BRITANNICA, aut SECVNDANI, in luteo clypeo album orbem rubro circulo inclusum præferebant, octo rubris trabibus fultum, in quorum summo singuli prominẽt orbiculi clauis, confixi, quos rubeus circulus complectitur. Id orbem Romanum vndique aduersus hostes munitum & firmatum esse portendit, quod orbiculi in summo clauis confixi rotunda propugnacula imitantes indicant. In Vrsiniano globum album limbo rubro cinctum, albi stipites circumfulciunt. In Gallijs sub Magistro equitum degebant, sicut sequentes. Inueniuntur sub Comite Africæ. Non sunt in Oriente.

19 SEPTIMANI iuniores, eãdem, quam Lancearij sub hoc Magistro parmam, ferebant: hoc tantum differunt, q̃ illa luteos octo cippos habet: hæc, purpureos nouem, & album orbem lineis obliquis decussatum, duobusque circulis albis clausum: Quod Romanum orbem, etsi diuisum, à duobus coniũctis Principibus munitum esse denotat. Quatuor partes ex decussatione factæ, Orientem, Africam, Illyricũ, & Occidentem, inter diuisos Imperatores insinuãt. Magistrum equitum per Gallias sequuntur. In Oriente non sunt.

20 PRAESICHANTIVM purpurea parma globũ album habet XI. cæruleis cuspidibus armatũ. Margi nem cæruleus ambit circulus: Hostibus Romanum orbem impetentibus cladem minatur; vt in Septimanis, & Propugnatoribus sub hoc Magistro est dictum. Horum nominis rationem non inuenio: sed Barbaros populos fuisse oportet. Ego eos esse puto, qui alibi à Notitia Præsidiantes vocantur, à Præsidio Thraciæ oppido, aut alijs, quæ Præsidia uocantur: & ita Vrsini codex appellat. Præsidienses sub Magistro equitum in Gallijs appellantur. Præsidiarios Zosimus[a] vocat, qui extremum exercitus agmen tuebatur: Persæ, inquit, cum agminis extremi præsidiarijs congressi, multos interfecerunt, & paulo infra. Turmæ Persarum extremi agminis præsidio relictos adortæ.

a in 3.

21 VRSARIENSES ferè Præsichantium insigne tenent; sed horum luteus orbis duobus circulis, rubro & luteo includitur. Marginem alius luteus ambit. Hi, & sequentes, cum Magistro equitum in Gallijs merebant: Sed neque ipsi, neque superiores, in Oriente inueniuntur. Ab Vrso ciuitate Hispaniæ, Vrsanienses sunt dicti.

22 CORTORIACENSES vel Cortonẽses ex Cortonensibus Hetruriæ populis delecti, idem fere insigne habent, quod Menapij seniores. Hi enim in rubra parma Draconem album ferebant, cuius vmbilicus erat argenteus. In margine erant duo circuli, interior praisinus, albus exterior. ita Pierius,[b] qui legit Cortonacenses, pro cortoriacensibus, & rectius. Meum exemplar interiorem circulum album, exteriorem luteũ habet. Draconi pars caudæ abscissa; dimidiata imperia infinuat, quæ tamen vnum implent. Magistro equitum in Gallijs seruiebant. In Oriente non reperiuntur.

b lib. 15. Hieroglyphic.

23 GEMINIACENSES in rubra parma orbẽ aureum gerebant, cui infixa aurata columella, aureum item tabellam in summo præfixam sustinet, eius lõgitudo triplo maior est, quàm latitudo, & vtrinque in capitibus duobus clauis configitur: Hæc est lex communi consensu à duobus Principibus orbi data, qui per duos clauos eam configentes insinuatur; & hæc summum in orbem indicat imperium. Vel forte duo orbiculi duo Romani imperij orbes pari concordia coniuncti esse denotantur. Madrucianus, hoc insigne sequentibus attribuit, in quo & tabula alba, cum globo, & columna, velut duos codices rubros includit. A Gemina legione deduci Geminiciacenses videntur: sed forte Germaniacenses à Germania oppido sunt nominandi, ut legitur sub Magistro equitum in Gallijs vbi merebant. Alij volunt à Germaniaco in Belgis oppido denominatos fuisse, ut apud itinerarium Antonini. In oriente non reperiuntur.

24 HONORIANI FOELICES Gallicani, in albo clypeo tres aureos orbes gerebant, quorum medius, magnitudine ceteros superat, purpureus circulus marginem clypei circundat; quod imperij Romani vnionem significat: Duo minores orbes, duo Orientis, Occidentisq; imperia portendunt, quæ diuisa uelut diminuta ostenduntur, sed coniuncta, in vnum magnum conflantur, quod medius magnus globus insinuat. Manuscripti, medium orbem prasinũ, reliquos albos, demonstrant. Hi in Oriente non visuntur: Cum Magistro equitum in Gallijs militabant.

a lib. 11.

25 TERTIA Iulia Alpina, argenteum orbem in cœrulea parma tenet purpureo circulo in margine clausam, quemadmodum Atecotti seniores, Pompugnatores, & alij. Sub Comite Italiæ circa alpes excubabãt, & ideo Alpina hæc legio est vocata. Iulia vero, ab Augusto eius auctore, qui plures Tertias legiones instituit, Augustam in Africa; aliam Tertiam Cyrenaicam in Aegypto; aliam Gallicam dictam. Hæc legio in Italia retinebatur, quæ nec ipsa, neque sequẽtes in Oriente reperiuntur.

26 PRIMA Flauia Pacis, in huius purpurea parma, crux cœrulea, purpureum orbem medio infixũ tueri videtur. Duo circuli, rubeus, albusque marginem ambiunt; color crucis aereus eum cœlestem Dominum & Deum sustinuisse insinuat. Orbis, ob sanguinẽ Christi pro eo effusum, purpureus depingitur. In Vrsini exẽplari simile est insigne Regiorũ, & armigerorum propugnatorum sub hoc Magistro peditum. Madrucianus orbe caret. Tacitus,[c] Flauium Vespasianum secundam legionem instituisse scribit, quæ Flauia creditur vocata: & Vegetius,[d] Flauiales à Vespasiano legionib. additos memorat. Sed forte hæc, & sequentes à Flauio Constantino Flauiæ sunt dictæ. Hæc Pacis est appellata, à Pace Iulia oppido Hispaniæ, vnde est contracta. Sub Magistro equitum in Gallijs degebat.

c lib. 10.

d lib. 2. c. 7.

27 SECVNDA Flauia Virtutis, in viridi parma argenteum globum, circulis rubro & albo cinctum præfert. alij quatuor, duo lutei, & totidem rubri, parmæ marginem circumscribunt, qui coniunctum in quatuor orbis partibus unum Roma. Principum imperiũ significant. Medius vmbilicus duplici limbo circundatus orbis Romani duplici imperio recti est typus. Simile symbolum est Sabinis, & Celtis iunioribus sub hoc Magistro. A Virtute Hispaniæ oppido hæc legio nomen habet: quæ, & sequentes apud suum Magistrum peditum degebant. Est & Virtutis oppidum in Gallijs.

28 TERTIA Flauia Salutis, à Salute Iulia, alio Hispaniæ oppido dicta, idem fere gestabat insigne, quod Solenses Gallicani, & Gratianenses sub Magistro militum per Thracias Orientis, nempe in lutea parma XIII. cœruleos aggeres, argenteum orbem in vmbone circulo rubro inclusum fulcientes. Extrema clypei, alij duo, luteus rubeusque circundant.

29 FLAVIAE Victrices Constantinæ, ideſt Cõstantici: In parma rubra cœruleam crucem gestare videntur, quæ globum album limbo luteo circũferi

ptum

ptum in medio sustinet: Crux utrinque luteis limbis ornatur, qui duorum Principum spem in cruce sitam portendunt. Madrucianus, quatuor cippos orbem fulcientes habere videtur. In Vrsini exemplari alba est crux, luteusque limbus marginem ambit. legendum est Constantiaca, vel Constantiani à Constantio instituti.

30 SECVNDA Flauia Constantiniani, idem insigne habent, quod Vndecimani; & Secunda Flauia Thebæorum in Oriente. Hæc est una ex IX. Comitatensibus per Orientem.

31 TERTIO AVGVSTANI. in rubra parma album globum tenẽt. Marginem quatuor, vnus albus, duo lutei, rubeusque circuli cingunt; Coniunctum, vnumq; in quatuor orbis partibus imperium significant. Manuscripti tribus tantum circulis marginem claudunt. Erant sub Comite Africæ Augustani Tertio ad priorum differentiam dicti: Vel potius, q̃ tres essent eorum scholæ, quemadmodum equites secundi scutarij iuniores inter vexillationes XXXII. Comitatenses apud Comitem Africæ secũdæ scholæ appellantur. In manuscriptis legitur Tertio Augustani, in impresso exemplari, dictio, tertio, præcedentibus Constantinianis coniungitur, minus rectè, vt puto. Hæc una est ex XXI. legionibus Comitatẽsibus per Thracias in Oriente, qui uocantur Augustenses. Nero ad V. millia equitum conscripsit, quos Augustanos uocauit, quam se plausib. sequi uoluit Tacit.[a] Tunc primum, inquit, cõscripti sunt equites Romani cognomento Augustanorum ætate ac robore conspicui. Hi dies ac noctes plausibus personare formam principis uocemq; Deum vocabulis appellantes quasi per uirtutem clari honoratique agere. idem Trenquillus (cap. 26.) sequentibus currum, ait ouantium ritu plausoribus Augustanosq; se milites triumphi eius clamantibus. Dion αυγουστιανους vocat quos quinq; millia fuisse scribit. interpres Augustales vertit. Hi pedites ab illis equitibus nomen accepisse videntur.

a lib. 11.

32 FORTENSES, in parma lutea argenteum orbẽ prasino circulo inclusum gestabant: Principum vnum in orbem Rom. imperium tenẽtium est typus. Comiti Hispaniarũ parebant. Alij Forrenses in Oriẽte sub Comite Africæ merebant. Ab oppido Sarmatiæ Fortia Mœnia dicto, Fortenses appellatos puto. In Oriente vna est ex VI. legionibus palatinis Magistri præsentalis vetustus codex legit Fontenses. Hæc de legionibus Comitatensibus XXXII. quarum XI. hic magister alij magistro equitum per Gallias concedebat, Comiti Hispaniarum quinq;, Comiti Illyrici quinq;, Comiti Africæ VII. Tingitanæ II. In Italia sibi IIII. retinebat. Hic etiam duæ legiones vltra numerum XXXII. abundare videntur; quia propugnatores iuniores inter Comites Illyrici, & Africæ diuisi infra in Notitia reperiuntur; item Secundani partim apud Magistrum per Gallias, partim penes Comitem Africę merebant. Nunc ad XVIII. Pseudo Comitatenses legiones est veniendum.

DE XVIII. LEGIONIBVS PSEVDO Comitatensibus Magistri peditum Occidentis. Cap. XXIIII.

2 PRIMA Alpina seu Alpini, ab Alpibus Italię, quas tuebatur, dicta sub Comite Italiæ merebat, apud quẽ Iulia vocatur, sed hic & ibi legendũ Iulia Alpina, quæ ab Augusto est instituta, ut & sequens. In parma viridi cattum coloris punicei diluti recta facie progrediente ostẽdunt. Marginem albus circulus ambibat. Sic Pierius.[b] Id symbolum in Augusteis auxiliaribus sub hoc Magistro est expositum. Hęc legiones in Oriente, nisi admodum paucæ non inueniunt.

b lib. 15. Hieroglyph.

3 SECVNDA Iulia Alpina idem insigne habebat, quod Iouij iuniores, Germaniciani, Tertia Herculea & Fortenses sub hoc Magistro. f. in viridi parma orbem argenteum limbo puniceo cinctum. albus circulus extrema cingit. sub Comite Illyrici eius alpes tuebatur. Ab Augusto eius auctore Iulia hæc legio est dicta. Erat & XII. Alpinorum cohors, cuius sub Seuero Valerianus Centurio fuit.

c l. 1. C. de rejp. milit.

3 LANCEARII Lauriacenses, uel Laurinenses à Lauria Illyrici oppido, vbi Fabricam fuisse Notitia infra memorat: aureum globũ octo ferreis cuspidib. munitũ in rubro clypeo gerunt, quẽadmodũ Propugnatores sub hoc Magistro. Marginẽ albus limb. circundat. Hi & sequentes à Comite Illyrici regebant.

4 LANCEARII Comagenenses, à Syria Comagena nominati, crucem viridem in viridi clypeo ferũt, quem rubeus limbus circundat: In hoc venerabili signo salutem Rom. imperij sitam esse insinuat. Viridis color spei est index: Purpureum, imperij typũ esse, sæpe diximus. Manuscripti, coloribus variant.

5 TAVRVNENSES, à Tauruno Pannoniæ inferioris oppido profecti, vulgo Belgradum nominãt: In rubro clypeo orbem duabus lineis decussatum, quemadmodum Vndecimani, & Constantiani sub hoc Magistro gestabant: pars superior, inferiorque est alba, aliæ virides. Hi suum Magistrum sequebãtur, sicut & infrascripti.

6 ANTIANENSES, ab Antio Thraciæ oppido postea Apollonia dicta, cognominati, in punicea parma argenteũ globum albo cippo præfixũ, & limbo item albo circumscriptum tenent: Quatuor circuli, luteus, & albus, & duo rubri exteriores extrema parmæ occupant; Vnum, & firmum Rom. imperij orbem esse insinuantes. Manuscripti, cippum cum exteriore limbo rubrum habẽt. Vbi nam hi degerẽt, non apparet.

7 PONTINENSES, à Pontina palude Cãpaniæ, dicti, in qua XIII. urbes fuisse Plinius memorat. Idem insigne ferebant, nisi quòd duo tantum circuli, interior luteus, & albus exterior, prasini clypei marginem ambiunt, & cippum album tenent. A Comite hi aliæ regebantur.

8 PRIMA FLAVIA Gallicana Constantia, à Cõstantio eius auctore, & à Gallijs vbi degebat, denominata: Huic rutilus in cærulea parma equus, in medio viridis orbis confligebat, cui quadrupes toto inniti pectore videbatur, ut Pierius[d] describit: Principẽ totum orbem victoria superasse indicat; siquidẽ equus victoriam denotat. Sed in meo codice, & Vrsiniano, videtur lepus currens, qui Vigilantiæ, & velocitatis est symbolum. Madrucianus aprum habere videtur. Sub Magistro equitum in Gallijs degebat, sicut & sequentes.

d lib. 4.

9 MARTENSES, seu Marteni, erant populi iuxta Babyloniã, vnde hi sunt extracti. In parma cæruleæ orbem in transuersis lineis decussatum ferunt, quẽadmodũ Taurunenses sub hoc Magistro: Marginẽ rubeus limb. ambit. Magistro egrũ p Gallias parebãt.

10 ABRINCATENI, Abrincatui sunt Celtogalliç gentes, vnde hi nomen traxerunt. Abrincates sub duce tractus Armoricani & Nerucani infra Notitia ponit inter copias, quæ recensentur intra Gallias. p Abrincatensis, Abrincateni ponuntur. In alba parma argenteũ orbem circulo luteo inclusum gestabant, supra quẽ alius minor orbis purpureus pendet; parmæ extremum rubeus limbus circundat: Ob separationem diminutum uideri, sed integrum permanere imperium portendit. Manuscripti coloribus variant. Cum suo merebant Magistro.

11 DEFENSORES Seniores, in albo clypeo argẽteum globum octo acutas cuspides emittentem, gestãt. Marginem clypei duplex albus ambit circulus. Simile habent sub hoc Magistro Lauriacenses. Merebant sub Magistro equitum in Gallijs.

12 MAVRI Osismiaci, apud Osismios Celtogalliæ Lugdunensis populos morabantur, in uiridi parma duo præferebant gubernacula inuicem inuersa, luteum, & prasinum. Viridis item limbus marginem ambit: Vnum orbem à duobus Principibus uno consensu regi significant. Hi quoq; & sequentes cũ Magistro

Universidad de Deusto
Biblioteca

gistro equitum in Gallijs militabant, apud quem legitur Stimiaci, pro Ostimiaci.

13 PRIMA Flauia Metis, hoc est Belgiæ oppidũ, vulgo Metz dictum, vbi hæc legio excubabat: In rubro clypeo argẽteum orbem duobus circulis, albo, & luteo cinctum gestant; quod duplex in vnum orbem duorum Principum imperium insinuat: Id duo limbi, luteus interior, & viridis, margine clypei ambientes, confirmant. Duo enim circuli, duorum Imperatorum coniunctionem denotant: In Madruciano, duo lurei circuli purpureum globum cingunt. Secunda Flauia Virtutis sub hoc Magistro simile habet symbolum.

14 SVPERVENTORES iuniores, de quib. supra, Constantio imperante, cum Præuentoribus sunt instituti, Marcellinus.[a] Vbi, inquit, Superuentores, atque Præuentores, cum Aeliano iam Comite, quos tyrones tum etiam nouellos erupisse retulimus. Erat tum annus salutis fermè CCCLXI. & XXI. imperij Constantij, cum hæc scripsit. Aureum orbem in medio rubræ parmæ gerunt, ferè vt Tertia Iulia Alpina, & aliæ. In Vrsini exemplari, idem est insigne cũ Taurunensibus sub eodem Magistro. Madrucianus, purpuream pilam in viridi clypeo ostendit. Cum equitum Magistro in Gallijs degebant.

15 CONSTANTIACI, in rubra parma duplicem orbem luteum ostendunt, ex quo duo item lutea cornua à lateribus prodeuntia, & sursum flexa sibi occurrere videntur: Is sunt duo eiusdem orbis Principes in vnum concordes. Comiti Africæ parebant. A Constantio, vel Constantia, quæ vrbs est Mesopotamiæ, apud Marcellinum,[b] sunt appellati. Vel ab aliis constantijs, quæ erant in Palæstina,[c] Armoricanis & alibi. Duas Constantiacas in Gallias à Iuliano missas Marcellinus[d] scribit.

16 CORNIACENSES, a Cornaco Pannoniæ inferioris oppido denominati, in rubro clypeo argenteum orbem albæ columellæ præfixum gestant, à cuius medio vtrinque album exit cornu, caprino simile, quod supra orbem inflectitur: capram autem iustitiæ symbolum esse Pierius tradit. Id eandem habet interpretationem. Hęc legio fortè ab insigni cornuũ nomen iumpsit. Apud Magistrum equitum Galliarũ, cum quo erant, legitur Cornacenses.

17 SEPTIMANI, in vmbone albæ parmæ purpureum orbem habent, quemadmodum Tertia Iulia Alpina, aut Superuentores sub hoc Magistro. Marginẽ purpureus limbus cingit. Madrucianus globum decussatum in rubro clypeo ostendit; Cum Comite Hispaniarum merebant. Septimani vero iuniores, una ex XXXII. legionibus Comitatensibus, sub Magistro equitum in Gallijs militabant. Septima Gemina legio inter nouem Comitatenses Magistri militũ per Orientem inuenitur.

18 ROMANENSES, peditum postremi, & ex vrbe contracti, idem ferè habent insigne, quod Britones seniores in Oriente, aut Tertia Flauia salutis sub hoc Magistro; coloribus tantum differunt. Hi enim in cœruleo clypeo circa orbem album, lato circulo purpureo cinctum, XV. purpureos cippos præferunt, quos purpureus limbus circumplectitur. Vrsini exemplar rubeum clypeum, & trabes cœruleas, Madrucianus album, & trabes geminatas hinc rubras inde cœruleas ostẽdit. Hæc legio sub Magistro equitum Gallias tuebatur: ex his enim legionibus illi IX. Magister peditum tradiderat, Comiti Illyrici, III. Comiti Africæ I. In Italia quinque apud se retinebat, vt infra Notitia ostendit. Hæc sunt insignia militum sub Magistro peditum in præsenti Occidentis, à me pro virium tenuitate explicata. Nunc alterius Magistri equitum præsentalis copiæ sunt exponendæ.

[a] lib. 18.

[b] lib. 18.
[c] Eusch. in vita Constantini. lib. 4. cap. 36. 37. Zozom. lib. 2. c. 4. lib. 5. c. 3. Nicer. lib. 1. c. 4. lib. 8. c. 33.
[d] lib. 21.

DE COMITE ET MAGISTRO equitum præsentali Occidentis, eiusque militibus, & eorum insignibus. Cap. XXV.

COMMENTARIVM.

EQVITVM Magister vexillationibus XLI. imperabat, quarũ magnam & ipse partem Comitibus limitaneis & Ducibus cõmittebat: Ex nouem enim palatinis Vexillationibus, quas habebat, VI. Comiti Italiæ, III. Magistro equitum per Gallias assignabat. Ex Comitatensibus XXXII. VI. Comiti Italiæ, XIX. Africæ, VI. Britanniæ, III. Tingitanæ, VIII. Magistro equitum per Gallias, quæ excedunt numerum XXXII. Sed aliquæ ex his dispertitæ variis commitibus concessæ, eas plures esse videri faciunt: non enim semp integras uexillationes, sed sæpe cuneos, vel alas ipsis credebat. Præter hos alias alas, & cuneos equitum, cohortesq; & auxilia peditum in limitibus Comites & Duces apud se tenebant, quæ sub Magistro non reperiuntur. Magister quoq; per Gallias præter prædictos Brachatos iuniores & primos Gallicanos proprios milites habebat. Hic Magister XLI. Vexillationes regebat, quarum IX. palatinæ, & XXXII. Comitatẽses dicebatur, vt ex sequente summario clarius apparebit. Is Comes & Magister uocabatur, quas diuersas dignitates fuisse supra ostendimus. Officium habet, ut præcedens magister peditum, excepto primiscrinio, quo ille caret. Hæc nomina in officio Magistri militum præsentalis in Oriente sunt explicata: Insignia quoque eadem habet, vt superior Magister, exceptis numerorum symbolis, in quibus differunt.

NOTITIA:
INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS
Magistri equitum.

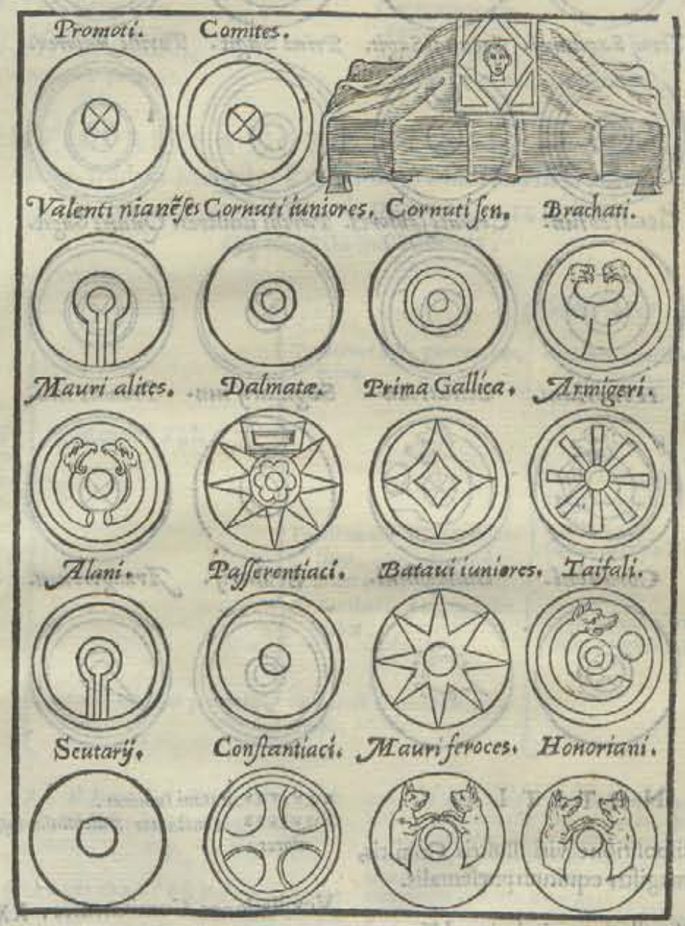

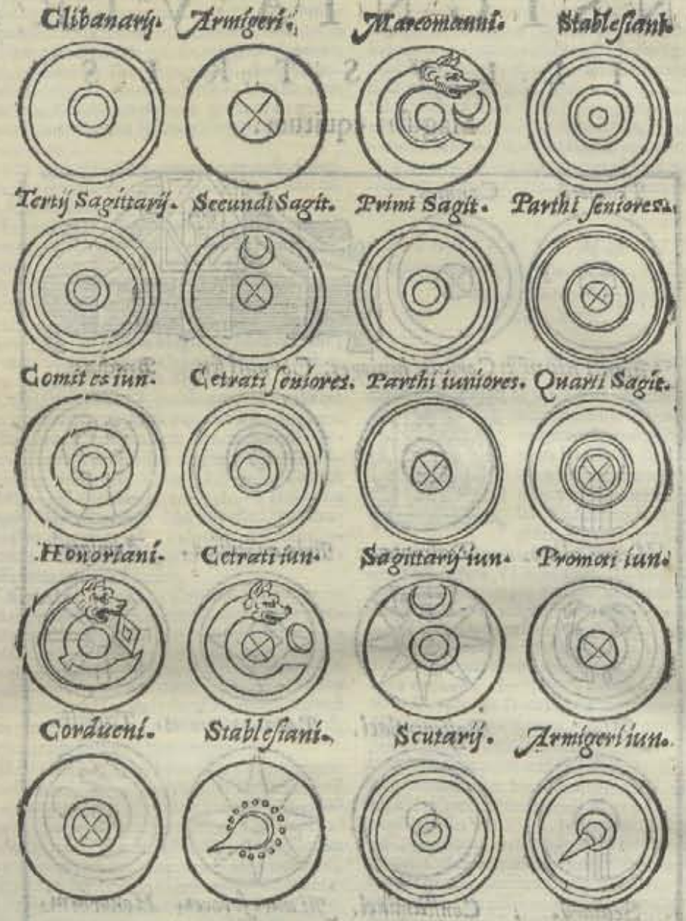

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Comitis, & magistri equitum præsentalis.

Vexillationes Palatinæ IX.

COMITES *Seniores.*
EQVITES *Promoti Seniores.*
EQVITES *Brachati Seniores.*
EQVITES *Batavi Seniores.*
EQVITES *Cornuti Seniores.*
EQVITES *Cornuti Iuniores.*
COMITES *Alani.*
EQVITES *Batavi Iuniores.*
EQVITES *Constantes Valentinianenses Seniores.*

Vexillationes Comitatenses. XXXII.

EQVITES *Armigeri.*
EQVITES *Prima Gallia.*
EQVITES *octavo Dalmatæ.*
EQVITES *Dalmatæ Passerentiaci.*
EQVITES *Mauri alites.*
TAIFALI *Iuniores.*
EQVITES *Honoriani Seniores.*
EQVITES *Mauri feroces.*
EQVITES *Constantiaci feroces.*
EQVITES *Scutarij.*
EQVITES *Stablesiani Africani.*
EQVITES *Marcomanni.*

EQVITES

EQVITES *Armigeri Seniores.*
EQVITES *Sagittarij Clibanarij.*
EQVITES *Sagittarij Parthi Seniores.*
EQVITES *primi Sagittarij.*
EQVITES *secundi sagitt.*
EQVITES *tertij Sagittarij.*
EQVITES *quarti Sagittarij.*
EQVITES *Sagit. Parthi Iuniores.*
EQVITES *Cetrati Seniores.*
COMITES *Iuniores.*
EQVITES *Promoti Iun.*
SAGITTARII *Iuniores.*
EQVITES *Cetrati Iuniores.*
HONORIANI *Iuniores.*
ARMIGERI *Iuniores.*
EQVITES *secundi Scutarii Iuniores.*
EQVITES *Stablesiani Italiciani.*
EQVITES *Sagittarij Corduent.*
EQVITES *Sagit. Seniores.*
CVNEVS *equitum Promotorum.*
OFFICIVM *suprascriptæ Magisteriæ potestatis.*
PRINCEPS.
Numerarius.
Primiscrinius.
Commentariensis.
Adiutor.
Regerendarius.
Exceptores, & reliqui apparitores.

VERVM PRIVS A NOBIS IN TABELLAM IIS RELATIS, quibus Magister Equitum præsentalis in Occidente, imperabat, ad singula mox pro more nostro explicanda accedemus.

- Magister equitum præsentalis, in Occidente regebat.
  - Vexillationes XLI.
    - Palatinas IX. quarum habebat.
      - Comes Italiæ VI.
      - Magister equitum in Gallijs. — — — III.
    - Comitatenses XXXII. dispertitas. Aliæ, præter has, erant cum Comitibus, & Ducibus. Ex prædictis habet.
      - Comes Italiæ VI.
      - Magister equitum per Gallias VIII.
      - Comes Africæ XIX.
      - Comes Britanniarum. VI.
      - Comes Tingitanæ III.
    - Cuneum equitum promotorum.
      - Sub Duce Pannoniæ ripariensis.

DE IX. VEXILLATIONIBVS palatinis Magistri equitum præsentalis occidentis. Cap. XXVI.

1 COMITES Seniores, in parma cœrulea album orbem decussatum gerunt; vt Martenses, sub Magistro peditum Occidentis. Rubeus limbus marginem Clypei, circumplectitur. Merebant, & sub Magistro militum secundo præsentali in Oriente. Hi cum duobus numeris sequentibus intra Italiam continebantur.

2 EQVITES Promoti Seniores, idem habent insigne quod Taurunenses sub Magistro peditum, nisi quod duæ partes orbis decussati à dextra, & sinistra sunt cœruleæ. Sub Magistro militum præsentali primo in Oriente reperiuntur.

3 BRACHATI Seniores, in parma prasina albas præferunt colubres, cum pedamento itidem albo, instar caduceï. Marginem ruber ambit limbus. Ita recitat Pierius, [a] Brachiatos pro Brachatis appellans, à Bracha enim Hispaniæ oppido deriuantur. Idem symbolum gestant Marcomanni, & Atecotti Iuniores sub Magistro peditum. Refert firmam duorum Principum in orbem Romanum sincera fide, ardentique amore coniunctionem, quod per album rubrumque colorem innuitur.

4 EQVITES Batavi Seniores, quorum nullum in impresso Codice insigne reperitur, oblitione, vt reor, prætermissum. In manuscriptis symbolum habent, fere vt Terriani, Mauritanantes, Mauri Cetrati sub Magistro peditum: nempe in rubra parma globum album, tribus circulis, albo, cæruleoque largioribus, & luteo arctiore cinctum, sunt duo imperia in vnum coeuntia, quæ totum Rom. orbem seu tres eius partes complectuntur; cum Magistro equitum per Gallias merebant.

5 CORNVTI Seniores equites in albo Clypeo orbem argenteum, cæruleo & luteo circulis inclusum tenent fermè vt habent Celtæ Iuniores, & Sabini sub Magistro peditum. In manuscriptis hoc symbolum sequentibus vitio librariorum adscribitur. Italiam tuebantur.

6 EQVITES CORNVTI Iuniores idem ferè insigne habent, vt Fortenses sub Magistro peditum. In alba

[a] li. Hieroglyph.

Universidad de Deusto
Biblioteca

alba parma argenteum orbem lato circulo cœruleo circundatum. Magistrum equitum per Gallias sequebatur, apud quem per errorem legitur Seniores pro Iunioribus.

7 COMITES ALANI, & sequentes Batauicum suis insignibus in impresso per errorem infra inter sequentes Comitatenses sunt translati, quos manuscripti hic ponunt. Eadem horum erant symbola, quæ & sequentium Constantium, Valentinianensium; exceptis coloribus, scilicet columellæ rubræ præfixus globus cœruleus, quem limbus albus vestit. Marginem albus item circulus complectitur. Duplicis imperij confunctio insinuatur. Alani intra Italiam militabant, Bataui cum Magistro equitum per Gallias.

8 BATAVI Iuniores, & hi ipsorumque insignia, vt dixi, per errorem inter symbola Comitatensium equitum translata inueniuntur: in palatinorum verò catalogo scripti leguntur. In manuscriptis autem hic suo loco cum symbolis repræsentantur. Horum insigne est in cœrulea parma pila argentea, vel ut in Madruciano, aurea, acutos mucrones emittens, vt apud Defensores, Propugnatores, & Lauriacenses sub Magistro peditum. Batani Iuniores, sub secundo Magistro militum in præsenti in Oriente merebant. aut horum pars, uel eiusdem nominis alij.

9 EQVITES Constantes, Valentianenses Seniores in rubra parma argenteum orbem columellæ præfixum præferebant. Hanc cum globo cœruleus limbus vestit. Id supra expositum fuit. Hi in Italia manebant. Hæ sunt IX. Vexillationes palatinæ, quarum tres hic Magister alij Magistro equitum per Gallias tradebat, sibi in Italia VI. retinens, vt infra Notitia explicat. sequuntur Comitatenses.

VEXILLATIONES COMITATENSES XXXII. Cap. XXVII.

1 ARMIGERI equites in parma lutea octo rubeos cippos albo orbi inhærentes gestant. Simile Pannoniciani & Septimani habebant sub præcedente Magistro peditum. Hi cum duobus numeris sequentibus erant cum Magistro equitum per Gallias.

2 PRIMA GALLICA in viridi Clypeo quadrangulum habet coloris lutei, aliud intra se album continens, acutosq; mucrones emittit, quemadmodum in Honorianis Senioribus sub Magistro peditum est visum. Purpureus limbus marginem complectitur. Duplicis imperij firmum robur ostendit. Cladem hostibus acutæ cuspides minantur.

3 OCTAVO Dalmatæ, equites octauo loco ex Dalmatia electi: vel potius in octaua eorum schola descripti, in tot enim diuidebantur, quemadmodum secundi Scutari Iuniores equites apud Comitem Africæ, secundæ scholæ appellantur: præferunt in alba parma duplicem argenteum globum, quorum primum minorem sex virides munitiones circumstant: alter septem acutas cuspides emittit. Supra est quadrata tabella, quæ unam legem duplici orbi Romano dari insinuat: prominentes mucrones eædem hostibus nunciant. Tertio Dalmatæ. Quinto Dalmatæ, Sexto & Nono Dalmatæ, equites in Oriente inueniuntur. In catalogo sequuntur equites Dalmatæ Passerentiaci, qui post tres sequentes in tabula insignium inferius ponuntur.

4 MAVRI ALITES, a velocitate cognominati, in parma viridi duos dimidios angues albi coloris se inuicem inspectantes gerunt, quos margo ruber ambit. Vmbilicus parmæ transuersis lineis est decussatus, cuius duæ oppositæ partes albæ aduersæ sunt cœruleæ, ita Pierius. a Sed meus codex in alba parma argenteum orbem non decussatum habet, quem duo lutei & dimidij angues capita sibi admouentes circumstant. Sunt duo Principes dimidijs imperijs vnum orbem Romanum tuentes, quem decussatum, inter sequè diuisum tenent. Vrsini exemplar coloribus differt, & his Passerentiacos subiungit, qui secundum catalogi ordinè erant præmittendi. Madrucianus album orbem inter duas tabellas ponit: leges ab vtroque Principe vni orbi dari significant.

a li. Hieroglyph. 25.

HONORIANOS in Vexillationum Comitatensium catalogo impressus Codex per errorem Mauris Alitibus adiungit: Sed hic in insignibus repræsentandis rectè prætermittit: & ideo nullum eorum hoc in loco symbolum apparet, nam infra reperuntur, quatuor sequentibus postpositi.

5 TAIFALI Iuniores in alba parma cœruleum anguem gestabant, terga læuam versus porrigêtem, in dextram uero caput, & caudam abscissam incuruantê, qui gestus in Cortonacensibus diuersus erat. Vmbilicus, siue orbis, circa quem anguis vertitur, est argenteus, rubro circumductus circulo. Inter caput & caudam colubri alius est orbiculus violaceus. Hæc Pierius, b hos equites Taipalos appellans, credit tamen legendum Thessalos. Sed errat, ut supra in Magistro militum præsentali Orientis ostendi. Insinuat Occidentis Imperatorem, etsi dimidius videtur, instar dimidij serpentis hic depicti, suum tamen orbem, qui Orientali coniunctus integer manet, tueri. Globus limbo cinctus vnum Romani orbis imperium esse indicat. Meus Codex uariae coloribus, in quo albus circulus marginem circumplectitur. Hi Comiti Britanniæ erant adiuncti, ut infra videbitur. Sunt & in Oriente equites Taifali sub Magistro militum præsentali.

b lib. 25.

BATAVI Iuniores hic per errorem in exemplari impresso sunt inserti, qui supra inter Vexillationes palatinas cum suo insigni erant collocandi.

6 PASSERENTIACI forte a passera Syriæ vrbe dicti, aureum orbem in cœrulea parma quemadmodum Septimani sub præcedente Magistro peditum, & quidam alij gerebant. Purpureus limbus marginem cingit. Vrsini Codex supra album globum, duplicem rabellam, leges orbi duorum Principum consensu datas insinuâtem ostendit. Madrucianus, duos angues cœruleos ex albo pedamento prodeuntes habet, qui erecti ad osculum penè coeunt, orbemq; album in medio decussatum tenent. Duo sunt Romani Principes orbem inter se diuisum administrantes. In exemplari impresso ALANI per errorem his sunt adiuncti, qui inter Vexillationes palatinas cum suo symbolo erant ponendi. Hi cum sequentibus vexillationibus magistrum equitum per Gallias sequebantur.

7 HONORIANI Seniores equites, album ferebant clypeum, in quo aureus vmbilicus à luteo circulo circumscribitur. Orbiculo nituntur duo porci dimidiati præsini coloris, pedibus anterioribus illi impositis, alter alterum spectantes, ita Pierius. c Sed in meo Codice in rubra parma, sine circulo solus aureus visitur orbis, quem non duo sues, sed dimidiati versi complecti videntur; facile error impressoris esse potuit. Hi vim bellicam duorum Principum referunt, qui ob diuisum Rom. orbis imperium, dimidij ambo visi, illum totum vlnis amplectuntur. Præsinus color ipsorum vigorem: aureus, aureum sub ipsis seculum portendit. Hi etiam sub Magistro militum per Orientem militabant.

c lib. 9. Hieroglyphic.

8 MAVRORVM Ferocium simile sequitur insigne, scilicet in alba parma duo rutili coloris dimidij equi sese quodammodo lacessentes, orbi viridi impositi, cuius luteus est umbilicus, vti Pierius, d describit. Sed in meo Codice luteo vmbilico quem albus circulus includit, pedes anteriores equi imponunt. Hoc animal imperij, victoriæque, & pugnacitatis est symbolum; Sunt ergo ij duo Imperatores, qui orbem Romanum quisque suam partem dimidiam pugnando fœlici victoria conseruant, quod & viridis, luteusque color insinuant. Mauri verò equo

d in 4. Hieroglyphic.

equo præcipuè bellabantur, & ideo pro simbolo Mauritaniæ ponitur, vt vult Pierius. Impressum exè plar vrsos, non equites ostendit. Vbique globus circulo inclusus, vnum duorum Principum in orbem imperium denotat: id enim vnicus circulus globum amplexus significat. Madrucianus rubeum clypeum ostendit. Hi Italiam tuebantur, vt infra Notitia ostendit.

9 CONSTANCIACI Feroces in parma alba, duplicem, & purpuream, ideſt, Christi sanguine tinctâ crucem gerunt, vt prima Flauia Pacis, & Regij. In hac vterque Princeps spem se posuisse testatur. Duplex limbus, interior cœruleus, & alter albus marginem cingunt. Manuscripti velo tegere crucem videntur Barbaris ignotam, cuius vim experientur. Hi apud magistrum equitum, per Gallias militabant.

10 SCVTARII equites aureum orbem in vmbone rubræ parmæ tenent. Vnum orbis imperium Romanum esse significantes. Idem planè insigne est Superuentorum sub Magistro peditum. Apud Comitem Africæ cum XL sequentibus merebant.

11 STABLESIANI Africani, idem symbolum habent quod Prima Flauia Metis sub Magistro peditũ, nempe in rubra parma, orbem aureum, duobus luteis circulis cinctum, duo limbi, luteus interior, albusque parmæ marginem circundant. Orientis, occidentisque vnum esse Romani orbis imperium significant, vt sæpè est dictum. EQVITES Secundi & tertij Stablesiani reperiuntur in Oriente, sub Magistro militum per Orientem.

12 MARCOMANNI dimidium serpentem coloris lutei præferunt in alba parma, cuius aureus est vmbilicus. Inter segmentum serpentis, & caput, est lutea lunula dimidia; sic Pierius. a Insigne Taifalorũ huic simile pro luna globum habet. Hic etiam serpens duplicatus videtur, qui duos dimidios refert Principes orbem Romanum tuentes. Hæc enim omnia signa sunt duplicis dimidij imperij, quod à duobus velut dimidijs Principibus defenditur. Dimidia verò Luna aptius symbolum pingi non potuit, quæ in orbem completur; sic imperium Romanum, quod dimidium videtur plenũ manet. Idem color luteus, in luna & serpente vtrobique seculi fœlicitatem promittit.

a lib. 25.

13 ARMIGERI Seniores equites in cæruleo Clypeo duabus transuersis lineis decussatum orbem habent quemadmodum Promoti, & Comites Seniores sub hoc Magistro, superior, inferiorque globi partes sunt albæ, reliquæ rubræ. Hi equites sunt in Oriente sub primo Magistro militum præsentali.

14 SAGITTARII Clibanarij idem ferebant insigne, quod secunda Iulia Alpina sub præcedente Magistro peditum, scilicet in lutea parma orbem luteũ albo circulo cinctum. Marginem Clypei viridis limbus ambit. In Vrsini exemplari duo circuli globum cingunt, quod indicat duos vnum orbem Romanũ tueri principatus.

15 SAGITTARII Parthi Seniores equites, simili vtebantur symbolo, quo Tungricani, aut Diuitenses, sub præcedente Magistro peditum, scilicet in parma viridi, globum luteum obliquis lineis decussatum, & duobus uno lato rubroque, & alio arcto luteo circulis cinctum, quod & ipsum duplicis imperij, vt sæpe dictum est, vnionem insinuat. Circuli duo lutei marginem Clypei circundant: & ipsi duorum Principum coniunctionis indices. His militibus commodum Imp. vsum Herodianus scribit. b Erãt, inquit, cum eo assiduè Parthorum lectissimi Sagittarij, & Numidæ iaculatores, quos ille tamen omnes longè artificio superabat.

b lib. 1.

16 PRIMI Sagittarij equites idem ferebant insigne quod Sagittarij Clybanarii, nisi quod horum parmæ marginem duplex ambit limbus, luteus interior, & alius rubeus. In manuscriptis legitur. PRIMO Sagittarij, & in sequentibus, secundo, tertio, & quarto loco lecti. Sed puto primo Sagittarios dictos non quod prius lecti fuerint, sed quia in quatuor scholas erant diuisi, nam & secundi Scutarij Iuniores vna ex vexillationibus Comitatensibus apud Comitem Africæ secundæ scholæ appellantur. Hi etiam sub Magistro militum per Orientem merebant.

17 SECVNDI Sagittarij equites, in albo Clypeo orbem decussatim diuisum ferunt, pars superior inferiorque globi alba, reliquæ sunt rubræ: supra orbem luna cælum cornibus sursum versis spectat, simplici luteo limbo margo clypei circũdatur. Id quoque vnum duorum Principum imperium indicat, etsi diuisum cernitur. Idem & dimidia luna portendit, quæ etsi tota non appareat, semper tamen solida integraque manet.

18 TERTII Sagittarij equites, eodem utebantur insigni, quo primi Sagittarij, nisi quod horum parmam triplex circumplectitur circulus, duo lutei, & medius rubeus: In umbone purpureus globus luteo circulo includitur. Vna ex vexillationibus Sagittariorum à Cereali Magistro militum Honorij ad pedites translata fuit. Sinesius. c Adsunt, inquit, mihi milites ordinis Balagritarum. Hi, priusquam Cerealis principatum obtineret, erant equites Sagittarij. Hoc autem Magistro constituto diuendidis equis facti sunt solum Sagittarij. Mihi sufficiunt etiam sine equis.

c epistola 132.

19 QVARTI Sagittarij equites, eodem & ipsi erat symbolo insigniti quo Parthi Seniores, hoc excepto, quod horum clypeum simplex ambit luteus limbus: illorum verò duplex quorum est, & alba parma: horum viridis. Manuscripti coloribus variant.

20 SAGITTARII Parthi Iuniores equites, ferè idem ferebant insigne, quod Promoti, aut Comites Seniores sub hoc Magistro; nisi quòd horum rubea est parma: illorum cœrulea, quam luteus limbus cingit.

21 CETRATI Seniores equites, idem ferè gerebant insigne, quod Brisigaui, Seniores sub præcedente Magistro peditum, exceptis coloribus, quos hi in globo & circulis luteos habent. Madrucianus in parma lutea album vmbilicum nigra linea per medium diuisum, & lato cœruleo circulo inclusum habet.

22 COMITES Iuniores simile Stablesianorum symbolo insigne tenent: videlicet in alba parma argenteum globum, duobus luteo & albo latiore circulis circumsciptum. Manuscripti globum pluribus lineis diuisum tenent, & coloribus variant. Vbi hi degerent, non apparet.

23 PROMOTI Iuniores equites, idem gestabant insigne, quod Parthi Iuniores, nisi quod horum sine limbo & cœruleus est Clypeus. Hi & tres sequentes cum Comite Africæ merebant.

24 SAGITTARII Iuniores, argenteum globum albo circulo inclusum in parma rubra ferunt, supra quem dimidia Luna cornua sursum erigit: & id vtrunque imperium coniunctum insinuat, quod etsi dimidium videtur, instar lunæ in orbem impletur.

25 CETRATI Iuniores equites, in nigra parma luteum ferunt serpentem, cauda truncum, orbi cœruleo circumuolutum, qui ad angulos rectos est decussatus, transuersis lineis: partes duæ aduersis angulis appositæ sunt albæ. Alius orbiculus cœruleus, inter caput, & caudæ serpentis incisionem collocatus est. Hæc Pierius, d qui hos equites Curatios appellat. Sed mendosum habuit Codicem, legendum est enim Cetrati Iuniores, ad differentiam Seniorũ, de quibus paulò ante. Non multum ab hoc distans insigne ferebant Taifali, sub hoc Magistro. In meo Codice & manuscriptis viridis est parma, & orbiculus geminatus, alius maior est decussatus, totusque albus; id quoque significat imperium Romanum, quod diuisum, & dimidium videtur, vnum esse, & Principum vigilantia, cuius typus est serpens, tutum conseruari. Geminatus orbiculus duplex id est Orientis Occidentisque principatus, qui in vnum

d lib. 25. Hieroglyph.

magnum

Universidad de Deusto
Biblioteca

magnum coit, per maiorem orbem significatus.

26 HONORIANI Iuniores, mutilati serpentis lutei frustum eodem modo ferebant, totam ferè parmam circumplexi. Inter caput & segmentum stat quadra & ipsa lutea angulis in os & cæsuram uersis, in qua inspicitur tessela purpurei coloris. Intra anguem parma tota est rubra, extra tergum circulus albus ducitur, & umbilicus seu orbis in umbone positus, est argenteus, vt Pierius, [a] describit. Meum exēplar habet parmam puniceam, & cœruleum umbilicum, quem duo dimidij luteique serpentes amplectuntur, in medio vtero semicæsi, lutea tabella aliam puniceam inter capita & segmenta serpētum includit. Hi sunt duo dimidiatorum principatuum Imperatores, qui vnum orbem Romanum magna uigilantia tuentur. In vtero semicæsi, in tergo tamen integri manent; sic eorum imperium licet videatur cæsum, integrum relinquitur. Principum verò vigilantiæ typum esse serpentem supra dixi. In manuscriptis orbis magnus paruum continet, Tessela legem orbi data significat, quæ in tabula scribebatur. Duplex ostenditur, quia a duobus Principibus, vna vtrique orbi Romano datur. Luteus verò tabellæ & serpentum color eandem in his imperij vim indicat.

a lib. 15. Hieroglyphic.

27 ARMIGERI Iuniores gerebant in umbone albæ parmæ luteum globum, luteo item circulo inclusum, qui longum, & acutum mucronem emittit, qd armatum esse ad feriendos hostes orbem Romanum minatur. Similis mucro visitur in insignibus Magistri Officiorum Orientis in Fabricis: Manuscripti Clypeum rubro depingunt. Hi erant cum Comite Africæ.

28 SECVNDI Scutarij Iuniores, idem planè symbolum habent, quod primi Sagittarij, exceptis coloribus. Album enim globulum rubro circulo circumscriptum, in lutea parma gestant, cœruleus interior, aliusque rubeus circulus margine circumplectitur. Scutati, auctore Vegetio, [b] sunt qui plumbatis, vel gladijs, missilibusve armantur. Merebant sub Comite Africæ, apud quem appellantur Scutati secundæ scholæ: erant enim in duas scholas diuisi. In Oriente militant secundi Scutati sub secundo Magistro militum præsentali. Hæc una est ex VI. eius vexillationibus Comitatensibus.

b lib. 2. c. 15.

29 STABLESIANI Italiciani, equites, in umbone rubri clypei gemmatum orbem, imum rubeum, superiorem cœruleum in acutam cuspidem desinentē præferunt. Idem portendit, quod insigne Armigerorum iuniorum sub hoc Magistro: orbem circumstāt XIIII. globuli, qui propugnacula referre possunt, quibus vndique Roma imperium munitum esse indicatur. Forte plumbatas seu martiobarbulos referūt, quibus hi equites hostes feriebant, quemadmodum in Scythis sub altero Magistro peditum præsentali est dictum: & hi sub Comite Africæ militabant, vt infra patebit.

30 SAGITTARII Cordueni equites, vel potius Cordubeni, à Corduba Hispaniæ oppido, in alba parma globum duabus lineis decussatum, & luteo circulo clausum gestabant, vt Parthi Seniores, & Promoti sub hoc Magistro, & alij, superior inferiorque globi partes sunt albæ, reliquæ rubræ. Cum Comite Tingitanæ merebant, vt & sequentes.

31 EQVITES Sagittarij Seniores in vexillationū catalogo prædictis subnectuntur, quorum hic nullū apparet insigne: Militabant, & sub Magistro militum per Illyricum in Oriente.

32 CVNEVS equitum Promotorum vltimo loco & ipse in eodem catalogo inter insignia omissus recenseтur. Hæ sunt vexillationes palatinæ IX. Comitatenses XXXII. Ex quibus VIII. Magistro equitum per Gallias concedebantur, Comiti Africæ XIX. Tingitanæ III. Comiti Britanniæ II. Ex his Stablesianorum dimidiam magister sibi retinebat, alia dimidia Comiti Africæ seruiebat. Omnia verò Occidētis militum insignia sunt CLXII. Orientis CIIII. simul iuncta sunt CCLXVI. præter bina Comitis domesticorum peditum, equitumque tam Orientis, quàm Occidentis, quæ efficiunt CCLXX. symbola. Hucusque copiæ vtriusque Magistri præsentalis in Occidente sunt expositæ: nunc prouinciæ, in quibus statiua habebant, sunt declarandæ.

NOTITIA.

Qui numeri ex prædictis, per infrascriptas prouincias habentur.

Intra Italiam.

IOVIANI *Seniores.*
HERCVLEANI *Seniores.*
DIVITENSES *Sen.*
TVNGRIGANI *Seniores.*
PANNONICIANI *Sen.*
MOESIACI *Seniores.*
CORNVTI *Sen.*
BRACHATI *Sen.*
PETVLANTES *Seniores.*
CELTÆ *Sen.*
HERVLI *Seniores.*
BATAVI *Sen.*
MATTIACI *Seniores.*
IOVII *Sen.*
VICTORES *Seniores.*
CORNVTI *Iun.*
LEONES *Iun.*
EXCVLCATORES *Seniores.*
GRATI.
SABINI.
FELICES *Iuniores.*
ATECOTTI *Honoriani Iun.*
BRISIGAVI *Iuniores.*
MAVRI *Honoriani Iuniores.*
GALLI *Victores.*
OCTAVANI.
THEBAEI.
MATTIACI *Iuniores.*
SEPTIMANI *Iuniores.*
REGII.
GERMANICIANI.
PRIMA *Iulia.*
TERTIA *Iulia.*
PLACIDI *Valentinianici felices.*
GRATIANENSES *Iuniores.*
MARCOMANNI.
PONTENNENSES.

Intra Illyricum cum viro spectabili Comite Illyrici.

SAGITTARII *Tungri.*
IOVII *Iuniores.*
SEQVANI.
RETII.
SAGITTARII *Venatores.*

LAT.

LATINI.
VALENTINIANENSES *felices.*
HONORIANI *Victores.*
SEGVNTIENSES.
TVNGRI.
MAVRI *Honoriani Seniores.*
MATTIACI.
HONORIANI *Gallicani.*
TERTIANI.
TERTIA *Herculea.*
PACATIANENSES.
MAVRI *Cetrati.*
PROPVGNATORES *Iuniores.*
LANCEARII *Lauriacenses.*
LANCEARII *Comagenenses.*
SECVNDA *Iulia.*
VALENTINIANENSES.
CATARIANENSES.

Intra Gallias cum viro illustri Magistro equitum Galliarum.

MATTIACI *Iuniores.*
LEONES *Seniores.*
BRACHATI *Iuniores.*
SALII *Sen.*
GRATIANENSES.
BRVCTERII.
AMPSIVARII.
VALENTINIANENSES.
BATAVI.
BATAVI *Iuniores.*
BRITONES.
ATECOTTI *Honoriani Seniores.*
SAGITTARII *Nerui Gallicani.*
IOVII *Iuniores Gallicani.*
MATTIACI *Iuniores Gallicani.*
ATECOTTI *Iuniores Gallicani.*
ASCARII *Honoriani Seniores.*
ARMIGERI *defensores Seniores.*
LANCEARII *Honoriani Gallicani.*
LANCEARII *Sabarienses.*
MENAPII *Seniores.*
SECVNDANI.
BRITONES.
VRSARIENSES.
PRAESIDIENSES.
GERMANIACENSES.
CORTORIACENSES.
HONORIANI *felices Gallicani.*
PRIMA *Flauia Gallicani.*
MARIENSES.
ABRICANTENI.
DEFENSORES *Seniores.*
MAVRI *Sismiaci.*
PRIMA *Flauia.*
SVPERVENTORES *Iuniores.*
BALISTARII.
DEFENSORES *Iuniores.*
GARRONENSES.
ANDERENICIANI.
ACINCENSES.
CORNACENSES.
SEPTIMANI *Iuniores.*
CVRSARIENSES *Iun.*
MVSMAGENSES.
ROMANENSES.
INSIDIATORES.
TRICESIMANI.
ABVLCI.
EXPLORATORES.
OFFICIVM *viri illustris Magistri equitum per Gallias.*
PRINCEPS *ex officijs Magistrorum militum præsentalium uno anno à parte peditum, alio à parte equitum.*
Commentariensis.
Numerarij ex uiris, & officijs singularis.
Adiutor.
Regerendarius.
Exceptores, & reliqui apparitores.

Intra Hispanias cum spectabili Comite.

ASCARII *Seniores.*
ASCARII *Iuniores.*
SAGITTARII *Nerui.*
EXCVLCATORES *Iuniores.*
TVBANTES.
FELICES *Seniores.*
INVICTI *Seniores.*
VICTORES *Iuniores.*
INVICTI *Iuniores Britones.*
BRISIGAVI *Seniores.*
SALII *Iuniores Gallicani.*
FORTENSES.
PROPVGNATORES *Seniores.*
SEPTIMANI *Seniores.*
VESONTES.
VNDECIMANI.

Intra Tingitanam cum uiro spectabili Comite.

MAVRITONANTES *Seniores.*
MAVRITONANTES *Iuniores.*
CONSTANTINIANI.
SEPTIMANI *Iuniores.*

Intra Africam cum uiro spectabili Comite Africæ.

CELTAE *Iuniores.*
ARMIGERI *Propugnatores seniores.*
ARMIGERI *Propugnatores Iuniores.*
SECVNDANI *Italiciani.*
CIMBRIANI.
PRIMANI.
SECVNDANI.
TERTIANI.
CONSTANTINIANI.
CONSTANTIACI.
TERTIO *Augustani.*
FORTENSES.

Cura

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cum viro spectabili Comite Britanniarum.

VICTORES Iuniores Britanniciani.
PRIMANI Iuniores.
SECVNDANI Iuniores.

Item uexillationes intra Italiam.

COMITES Seniores.
EQVITES Promoti Seniores.
EQVITES Brachati seniores.
EQVITES Cornuti sen.
COMITES Alani.
EQVITES Mauri Feroces.
EQVITES Constantes Valentinianenses Iunores.

Intra Gallias cum uiro illustri Comite & magistro equitum Galliarum.

EQVITES Batani seniores.
EQVITES Cornuti seniores.
EQVITES Batani Iuniores.
EQVITES Brachati Iuniores.
EQVITES Honoriani sen.
EQVITES Honoriani Iuniores.
EQVITES Armigeri seniores.
EQVITES octauo Dalmatæ.
EQVITES Dalmatæ Passerentiacenses.
EQVITES Primi Gallicani.
EQVITES Mauri alites.
EQVITES Constantiaci feroces.

Intra Africam cum uiro spectabili Comite Africæ.

EQVITES Stablesiani Italiciani.
EQVITES Scutarij seniores.
EQVITES Stablesiani seniores.
EQVITES Marcomanni.
EQVITES Armigeri seniores.
EQVITES Clibanarij.
EQVITES Parthi sagittarij seniores.
EQVITES Cetrati seniores.
EQVITES primi sagittarij.
EQVITES secundi sagit.
EQVITES tertij sagittarij.
EQVITES quarti sagittarij.
EQVITES Parthi sagittarij Iuniores.
EQVITES Cetrati Iuniores.
EQVITES Promoti Iun.
EQVITES scutarij Iuniores Comitatenses.
EQVITES Honoriani Iuniores.
EQVITES scutarij Iuniores scholæ secundæ.
EQVITES Armigeri Iuniores.

Intra Britannias cum uiro spectabili Comite Britanniarum.

EQVITES Catafractarij Iuniores.
EQVITES scutarij Aureliaci.
EQVITES Honoriani sen.
EQVITES Stablesiani.
EQVITES Syri.
EQVITES Taifali.

Intra Tingitanam cum uiro spectabili. Comite Tinitaniæ.

EQVITES scutarij seniores Comitatenses.
EQVITES sagittarij seniores Comitatenses.
EQVITES Cardueni Comitatenses.

COMMENTARIVM.

ENVMERATIS vtriusque Magistri militum ptæsentalis copijs, quia per diuersas prouincias dispersæ erant, quæ ex his in quibusque regionibus essent, explicatur: ac primo de peditibus enunciatur, qui per septem prouincias dispositi reperiebantur. Italiam, Illyricum, Gallias, Hispanias, Tingitanam, Africam, & Britannias. Equites per quinque, Italiam, Gallias, Africam, Britannias, & Tingitanam. In Hispanijs enim & Illyrico non reperiebantur. In his erant & numeri, quos Magister per Gallias habebat, à nullo prædictorum Magistrorum acceptos, ideo de eo & ipsius copijs aliquid est dicendum.

DE MAGISTRO EQVITVM PER Gallias. Cap. XXXIII.

CERTVS in Occidente Magister, fuit equitum per Gallias, cuius nulla extant insignia, ob occupatam hoc tempore à Barbaris eam prouinciam. Tantum eius officium, & copiæ militum recensentur, quæ non tolum ex equitibus, sed & ex pluribus peditibus constabant, quorum paucos ipse ex se habebat, plurimos vero a Magistris peditum, equitumque præsentalibus accipiebat. Equitum tamen Magister dicebatur, forte quod in his præcipuum ipsius robur consisteret. In Hispanijs, vt dixi, aut Britanijs nullus Magister reperiebatur, sed duo in illis prouincijs [a] Magistrorum locum Comites implebant. Hic autè Magistris præsentalibus paruisse videtur, quia non modo militum copias, sed & aliquot cohortales ab eorum officijs assumebat, quod illorum imperij in ipsum non leue erat argumentum, officium enim hoc modo habebat Principem ex officijs Magistrorum militum præsentalium vno anno a parte peditum, alio à parte equitum, Commentariensem, duos Numerarios ex viris, & officijs singularis inquit notitia, legendum est singulis, vt in Codice vrsini, idest vnum numerarium ex officio magistri peditum, aliũ ex officio equitum accipiebat. item Adiutorem, Regerendarium, Exceptores, & reliquos officiales, de quibus supra est dictum. Habet autem tam ex legionarijs, quàm auxiliarijs numeros XLIX. quorum XI. à nemine accepti ab ipso Galliarum magistro pẽdet; inter eos duas legiones fuisse puto scilicet defensores Iuniores, & Tricesimanos, cætera erant auxilia. Alias copias à Magistro peditum habebat, nempè XXI. Legiones, vnam palatinam, XI. Comitatenses, & IX. Pseudo Comitatenses. Reliquæ erant auxilia. XVII. Numeri, quos suo iure Magister per Gallias habebat, erant sequentes.

1 BALISTARII, ballistis vtentes, de quibus in Oriente est dictum.

2 DEFENSORES IVNIORES, hanc legionem fuisse puto; nam defensores Seniores una sunt ex

a l.4.C.T.de decur. & infra in Notitia.

Legiones magistri peditũ XXI.
Auxilia XVII.

XXXII. legionibus palatinis, de eorum nomine tractatum fuit in Oriente, vbi hi reperiuntur sub primo Magistro præsentali.

3 GARRONENSES, fortè legendum Garumnenses, à Garumna magno Galliæ fluuio, apud quẽ castrametabantur.

4 ANDERENICIANI, ab Anderedo Aquitanię oppido, rectius vocarentur Anderediani.

5 ACINCENSES, ab Acinco, vnde sunt contracti, nomen habent. Acincum vero est ciuitas Valerię in Illyrico, vbi sub Magistro officiorum in Occidente fabricam fuisse Notitia scribit, quam Acincensem Scutariam vocat. ibidem legio secunda adiutrix excubabat.

6 CVRSARIENSES IVNIORES, lego Vrsarienses ab Vrso Hispaniæ oppido; Iuniores autem sunt appellati ad differentiam aliorum Vrsariensium inter XXXII. legiones Comitatenses: si legamus, Cursarienses, à currendo deriuabuntur, quod currendo fugientes hostes insequerentur. Constantinus Porphyrogenneta [a] cursores nominat.

a de thematib. ad fin.

7 NVSMAGENSES, Vrsini codex habet Rusmagenses, quos ex Barbaris populis fuisse arbitror.

8 INSIDIATORES. Hos Constantinus Porphyrogenneta [b] ὁι ἐνεδρευταὶ appellat, qui in locis abscondi-

b de themat. ad fin.

tis insidias hostibus tendebant.

9 TRICESIMANI, à tricesima legione dicti.

10 ABVLCI. ex gentibus ignotis deriuati.

11 EXPLORATORES, qui res hostium explorabant, & Duci exercitus renunciabant, inquit Constãtinus Porphyrogenneta, [c] quos etiam Scultatores, pro auscultatores vocant. Hi erant proprij Magistri equitum per Gallias numeri. Qui sequuntur, a Magistro peditum præsentali accipiebantur, & erant.

c de thematib. ad fin.

Ex XII. legionibus palatinis, vna scilicet.
LANCEARII SABARIENSES.
Ex XXXII. Comitatensibus XI. legiones.
ARMIGERI DEFENSORES SENIORES. LANCEARII HONORIANI GALLICANI. MENAPII SENIORES. SEPTIMANI IVNIORES. SECVNDANI. VRSARIENSES. PRAESIDIANTES, aut Præsidienses. GERMANICIACENSES. CORTORIACENSES. HONORIANI FELICES GALLICANI.
Ex XVIII. Pseudo Comitatensibus, IX. Legiones sequentes.
PRIMA FLAVIA GALLICANA. MARTENSES. ABRINCATENI. DEFENSORES SENIORES. MAVROSISMIACI. PRIMA FLAVIA METIS. SVPERVENTORES IVNIORES. CORNIACENSES. ROMANENSES. quorum nomina supra sunt expositа. Legiones tempore Notitiæ in præfecturas diuidebantur, quæ ex mille aut quingentis capitibus constabant, inquit Cõstantinus Porphyrogennera. [d] Vnde hæ XXI. legionum præfecturæ colligerent minimum decem millia & quingentos pedites.

d de themate Austrolico.

Ex auxilijs verò LXV. ab eodem Magistro XVII. accipiebat, quæ sequuntur.

MATTIACI IVNIORES. LEONES SENIORES. BRACHATI IVNIORES. SALII SENIORES. GRATIANENSES. BRVCTERI. AMPSIVARII. VALENTINIANENSES. BATAVI. BATAVI IVNIORES. BRITONES. ATECOTTI. HONORIANI SENIORES. SAGITTARII NERVI GALLICANI. IOVII IVNIORES GALLICANI. MATTIACI IVNIORES GALLICANI. ATECOTTI IVNIORES GALLICANI. ASCARII HONORIANI SENIORES. Statuendo ducẽtos pedites, pro auxilio, hi essent 3400. Alia huius Magistri auxilia. XI. constituerent duo mille ducentos milites, qui simul omnes essent. 16100. sed plures fuisse existimo, quia plerunque legionis præfectura mille capiebat.

Pedites. 16200.

Vexillationes XII. habebat, duas à se, decem à Magistro equitum præsentali, videlicet tres palatinas, & septem Comitatenses. Ab ipso pendebant. BRACHATI IVNIORES, & PRIMI GALLICANI.

Ex IX. Palatinis vexillationibus accipiebat à Magistro equitum tres sequentes.

BATAVOS SENIORES. CORNVTOS SENIORES. BATAVOS IVNIORES.

Ex XXXII. Comitatensibus VII. vexillationes habebat scilicet.

HONORIANOS SENIORES. HONORIANOS IVNIORES. ARMIGEROS SENIORES. OCTAVO DALMATAS. DALMATAS PASSERENTIACOS. MAVROSALITES. CONSTANTIACOS FEROCES. Constituendo autem vexillationem CC. equitum duo millia & quadringentos equites habuisset hoc tempore, quo in angusta Galliarum parte hic Magister claudebatur. Nũc ad alios illustres, idest Palatinos est veniendum, inter quos primus est præpositus sacri cubiculi, cuius ministrorum breuiarum præfixi.

Equites 2400.

ILLVSTRIS PRAEPOSITVS SACRI Cubiculi.

- *Præposito sacri cubiculi parebat.*
  - *Primicerius, cui parebant.* — *Decani.*
  - *Comes Castrensis mẽsam & palatium curabat, sub quo.*
    - *Primicerius mensorum.*
    - *Primicerius cellariorum.*
    - *Primicerius pedagogi.*
    - *Primicerius Lampadariorum quorum aliqui erant.*
    - *Formæ primæ.*
    - *Formæ secundæ.*
    - *Formæ tertiæ.*
  - *Decuriones III.* — *Silentiariorum XXX.*
  - *Chartularij sacri cubiculi III. scribebant.*
  - *Comes domorum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE ILLVSTRI PRAEPOSITO Sacri cubiculi. Cap. XXVIIII.

TERTIAM Classem Illustrium tenent palatini, quorum præcipuus Præpositus sacri cubiculi cēsetur. Itaque primus inter eos illustres in indice Notitiæ recen setur: verum nulla amplius eius fit mentio, sed eodem modo se habebat, quo Præpositus sacri cubiculi Orientis. Cum enim Valentinianus cum Valente fratre exercituum copias diuisisset, palatinas quoque cum eo est partitus, quarum auctus est numerum. Marcellinus: [a] Militares, inquit, partiti sunt numeri, & cum ambo fratres Sirmium introissent, diuiso palatio Valentinianus Mediolanum, Constantinopolim Valēs discessit. Palatium pro palatinis accipit, vt & alibi. Itaque ipsorum duplicatæ dignitates, ut quæ erant apud Principem Occidentalem, eædem essent apud Orientalem, unde duo facti sunt cubiculorum præpositi: duo Magistri officiorum, totidem Comites largitionum, & priuatarum, & sic de alijs. Prælatum cubiculi sequitur Magister officiorum, cuius ministrorum summarium præmittam.

[a] lib. 26.

- Magister officiorū in Occidēte præsl.
  - Scholis VI.
    - Scutariorum primæ.
    - Scutariorum secundæ.
    - Armaturarum seniorum.
    - Gentilium seniorum.
    - Scutariorum tertiæ.
    - Agentium in rebus, & deputatorum eius scholæ.
  - Admissionalibus.
  - Cancellarijs.
  - Fabricis XIX.
    - In Illyrico V.
      - Sirmiensi scutorum balistarum, & armorum.
      - Acinensi scutariæ.
      - Cornutensi scutariæ.
      - Lauriacensi scutariæ.
      - Salonitanæ armorum.
    - In Italia VI.
      - Concordiensi sagittariæ.
      - Veronensi scutorum & armorum.
      - Mantuanæ loricariæ.
      - Cremonensi scutariæ.
      - Ticinensi arcuariæ.
      - Lucensi spatariæ.
    - In Gallijs VIII.
      - Argentoratensi armorum omnium.
      - Martisconensi sagittariæ.
      - Augustodunensi loricariæ.
      - Suessionensi scutariæ balistariæ & Clibanariæ.
      - Remensi spatariæ.
      - Triberorum scutariæ.
      - Triberorum balistariæ.
      - Ambianensi spatariæ & scutariæ.
  - Scrinijs IIII.
    - Memoriæ.
    - Dispositionum.
    - Epistolarum.
    - Libellorum.

NOTITIA.

NOTITIA:

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Magistri officiorum.

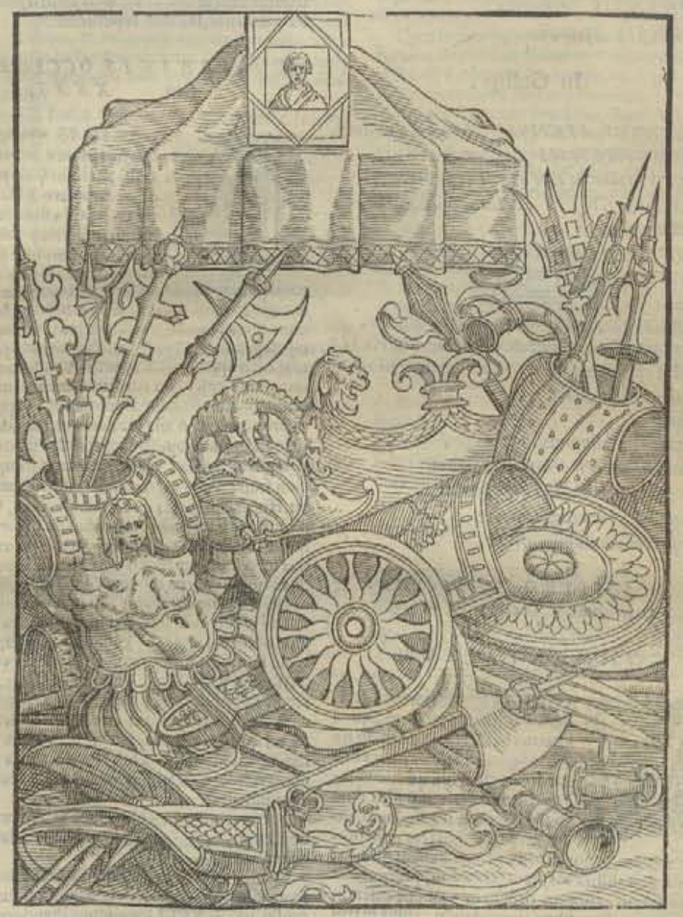

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Magistri Officiorum.

SCHOLA Scutariorum prima.
SCHOLA Scutariorū secunda.
SCHOLA Armaturarum Seniorum.
SCHOLA Gentilium Seniorum.
SCHOLA Scutariorum tertia.
SCHOLA Agentum in rebus, & deputati eiusdem scholæ.
Scrinium memoriæ.
Scrinium dispositionum.
Scrinium Epistolarum.
Scrinium libellorum.
Admissionales.
Cancellarij.

Fabricæ infrascriptæ in Illyrico.

SIRMIENSIS Scutorum, Balistarum & Armorum.
ACINCENSIS Scutaria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CORNVTENSIS Scutaria.
LAVRIACENSIS Scutaria.
SALONITANA Armorum.

Italiæ.

CONCORDIENSIS Sagittaria.
VERONENSIS Scutorum, & Armorum.
MANTVANA Loricaria.
CREMONENSIS Scutaria.
TICINENSIS Arcuaria.
LVCENSIS Spataria.

In Gallijs.

ARGENTORATENSIS Armorũ omnium.
MATISCONENSIS Sagittaria.
AVGVSTODVNENSIS Loricaria.
SVESSIONENTIS Scutaria, Balistaria, & Clibanaria.
REMENSIS Spataria.
TRIBERORVM Scutaria.
TRIBERORVM Balistaria.
AMBIANENSIS Spataria & Scutaria.
OFFICIVM autem infrascripti viri illustris Magistri officiorum de Schola Agentium in rebus habetur hoc modo.
Adiutor.
Subadiuuæ Adiutoris.
Subadiuuæ Fabricarum diuersarum.
Curiosus cursus publici in præsenti.
Curiosi omnium prouinciarum.
Interpretes omnium gentium.

DE MAGISTRO OFFICIORVM Occidentis. Cap. XXX.

COMMENTARIVM.

MAGISTRI Officiorum Occidentis officium est idem, quod alterius in Oriente, & eadem fermè insignia, videlicet liber eodẽ modo erectus; nisi qđ hic vnius habet Principis vultũ ibri dorso insculptum, ille duorum, infra verò tres thoraces cum brachiali visuntur, quorum duo aureos habent limbos, bullis aureis distinctos, item scuta duo, quorum alterum inflexum, aureum orbem in vmbone ostendit aureis quernis frondibus circundatum, cuius margi nem limbus aureus, aureis item bullis distinctus ambit. Alterum oblongum, & ipsum aureum oualem globum tenet, nigris lineis diuisum, & luteo limbo circundatum, à quo vndique acuta spicula exeunt; quernæ verò frondes id circundant, illa feriendorũ Rom. Imperij hostium, hæ conseruandorum ciuium sunt indices. Tertius est clypeus aureum orbem circulo luteo cinctum in medio continens, quem XIV. columellæ siue balaustij fulciunt. Subtus aquas simulantes nigræ apparent lineæ. Triplex circulus luteus marginem cingit. Vtriusque connexi Romani Imperij terra, mari que firmitatem, & robur insinuant. Est & cœrulea buccula, cui quadrupes serpens pro crista inidet, duo acinaces, totidem enses, spicula, hastis præfixæ secures, fuscina ferrea ferreis thoracibus immissa, tuba, culpis, & alia armorum genera, quæ internosci nequeunt, & pro vsu militum fabricabantur. Hæc omnia insinuant fabricis, ideſt fabricandis armis hunc Magistrum præfuisse, quæ præcipua eius cura erat. Manuscripti clypeos fermè eosdem ostendunt, qui in Magistro officiorum Orientis impressi reperiuntur, aut parum differentes, in quo ibi dicta sufficiant. Hic Magister ijsdem, quibus magister Orientis præerat. In primis schoiaribus palatium custodientibus imperabat, sicut & ille. Sed huius tantum quinque erant scholæ, illius septem, quarum etiam nomina sunt mutata. Hic enim scholam armaturarum seniorum, & scutariorum tertiam habebat, quę apud illum nõ inueniuntur. Item hic adduntur cancellarij in Oriente omissi, ubi quæ de illis dicta sunt, hic non repetuntur.

DE FABRICIS OCCIDENTIS. Cap. XXXI.

FABRICIS quinque hic Magister in Illyrico imperabat, sex in Italia, octo in Gallijs, erantque omnes numero XIX. cum fabricæ Orientis essent tantum XV. Sirmij in Illyrico fabrica scutorum, balistarum, & armorum exercebatur. Sirmiensis nuncupata. Est hic oppidum in Pannonia inferiore, inter Sauum & Danubium, propè Mysiam superiorem, nunc Simade vocatum, vbi etiam procurator Gynæcij degebat, & Præfectus Prætorio Illyrici, cuius erat metropolis, vt ex Synodo Aquileiensi, Gratiano imperante, celebrata constat. Eâm vrbem maximam omnium eius regionis Herodianus, [a] appellat. Sed ea prouincia ab Attila Hunnorum rege deuastata, & capta, eius metropolis facta est Thessalonica, demũ prima Iustiniana. Valentinianum Sirmij palatinos, cum fratre Valente partitum fuisse Ammianus [b] scribit. Hic etiam multa iura à Diocletiano, Constantinoque, & Gratiano condita fuere. [c] Non omittam, quod Io. Baptista Fulgosius [d] scribit Sirmij in vitibus interdum capreolos verè aureos inuentos fuisse, ex quibus aurea moneta est percussa, quæ eius tẽporibus circum ferebatur. In manuscriptis pro Sermiensis scutorum balistarum, est fabrica scutorum, scordiscorum, qui sunt Pannonię populi, apud quos arma fabricata fuisse innuitur. Itaque secundũ hanc lectionem VI. in Illyrico fabricæ fuissent, sed non dissedo ab impresso exemplari. Erat & in eadem regione Acinensis scutaria, id est scuta fabricabantur Acinci, quod est oppidum Illyrici, vbi, & excubabat legio secunda adiutrix iub Duce Valeriæ. Hinc veniunt Acincentes milites, qui in Gallijs sub Magistro equitum merebant.

Tertia erat fabrica Cornutensis scutaria: legitur oppidum Cornutum sub Duce Pannoniæ primæ, vnde milites cornuti.

Quarta Lauriacensis scutaria erat Lauriaci, ubi scuta fabricabantur, & inde ueniunt milites Lauriacenses, una ex XVIII. legionibus Pseudocomitatensibus. Ibidem Constantius aliquot condidit iura. [e] Est in Pannonia ad ostia Anasi fluminis, cuius & Itinerarium meminit.

Quinta Salonitana armorum. Ptolomęus Saloniam appellat inter flumen Brinum & montem Sardonium. Notitia infra in Comite largitionum hanc ciuitatem Dalmatiæ fuisse significat, vbi Præpositũ thesaurorum locat. Præpositus, inquit, thesaurorum Salonitarum Dalmatię, ibidem purpura ringebatur. Nam sub eodem Comite procurator Baphij Saloni tani Dalmatiæ ponitur. In ea vrbe Iulianus Apostata quandoque iura condidit. [f] Hanc Iustiniani patriam fuisse multi autumant, [g] de qua supra in P.P. Illyrici. Armorum autem nomine hic non gladij vt alias continentur, [h] sed cassides, caraphractæ pectus tegentes, ocreæ, manicæ ferreæ, & similia.

a in 7.
b lib.26.
c l.2. C.si contra ius vel vtil. pub. l.19.l.22.l.23.& seqq. C. de past. l.4. C.de palatin. sacr. larg.l.7.C. de iur. fis.l.3.C. de vi bo. rapto.l.7. C. de iniur. l.22.C.de quæstio. est infinitis aliis, præsertim sub titulis restitutionum in c. positis. d lib.1.c.6.de dictis, & fact. memorabil.
e l.1.C.de tabular. quæ est l.1. C. T.eod.
f l.2. C.de ponderator. & aur.ilat.
g gl. in c.scripsit in vet. primæ 7. q.1.
h l.armorum.de verb. sig.

FABRICAE IN ITALIA VI. Cap. XXXII.

IN Italia verò hæ fabricæ exercebantur. Concordiensis Sagittaria. Concordiæ erat opulentum Venetiæ oppidum, vbi Valentinianus, [a] & Theodosius [b] aliquot iura scripserunt. Id postea ab Attila Hunnorum Rege circa annũ salutis 453. solo æquatum. De eo loquens Paulus Diaconus, [c] Plura, præterea, inquit, eiusdem regionis castella, immanis hostis, vel captiuatis ciuibus succensit, ac diruit concordiam, Altinum, & Patauium vicinas Aquileiæ ciuitates, fulminis instar demolitionis solo æquauit: unde patet hanc Notitiam, ante prædictum tempus scripram fuisse.

Secunda Italiæ fabrica erat Veronensis scutorũ & armorum. Verona opulentissima Cænomannorũ ciuitas fuit, vbi scuta, & arma fabricabantur. Pam, & Ticinum, ab igne & ferro abstinens Attila diripuit, inquit Paulus Diaconus. Hic à Constantino, & alijs Principibus plurima condita reperiuntur iura: [d] ibidem erat præsidium Sarmatarum gentilium, de quo infra post Duces. Hic arma à Scutis separantur, & sunt Cassides ac caraphractæ, vt suprà.

Tertia fuit fabrica Mantuana Loricaria, insignis est Italiæ ciuitas, & nobilis natalibus Virgilij.

Quarta Cremonensis scutaria, cuius meminit Ammianus. [e] Ad tribunum, inquit, miserat fabricæ Cremonensis nomine Syluani. Hic etiam stabat præsidiũ Sarmatarum gentilium.

Quinta Ticinensis arcuaria. Ticini quandoque Valentinianus iura condidit. [f]

Sexta Lucensis spataria, vbi spatæ seu enses fabricabantur. Sunt omnes insignes Galliæ Cisalpinæ ciuitates, & notissimę.

a l. 11. C. T. de fid. test. & instr.
b l.3. C. de apostat.
c lib.15.
d l.3. C. fini. regun. l.2. C. communia de succes. l.3. C. ad l. Iul. de vi pub. & alia quamplura.
e lib.15.
f l.11. C. Th. de legat.

IN GALLIIS FABRICAE VIII. Cap. XXXIII.

IN Gallijs quoque erat Argentoratensis armorum omnium, nunc Argentinam vocant. Vrbs est secundum Rhenum clarissima, in Germania prima. Hic armorum nomine non tantum Cassides caraphractasq; cõtineri puto, sed & enses, hastasque & sarissas, quia dicit olim.

g l. armorum, de ver. sig.

Secunda Matisconensis Sagittaria. Matisconа Cęsari Hæduorum ciuitas ad Ararim. Matisconense castrum uocatur in itinerario, vbi legio X. vulgo Mascon dicitur.

Tertia Augustodunensis Loricaria: Augustodunũ est oppidum Hæduorum celeberrimum, olim Hędua dictum in Cemenis situm montibus in prouincia Lugdunensi, nunc Augustunth dictum. Marcellinus [h] magni ambitus ciuitatem olim fuisse scribit, loquens enim de Constantio Imperatore, comperit, inquit, Augustoduni ciuitatis antiquę muros, spacio si quidem ambitus, sed carie vetustatis inualidos. Hęc ille. Residebat hac in vrbe etiam procurator Gynæciorum.

h lib.16.

Quarta Suessionensis Scutaria, Balistaria & Clibanaria. Suessi sunt Heluetiorum populi, Cęsari: Augusta est Vessonum Ptolomęo, vbi legio XXV. apud Itinerarium; nunc Suillerij dicuntur.

Quinta Remensis Spataria. Remi vel Remenses sunt iuxta Sequanam fluuium in Belgica secunda. vbi Remus metropolis, air itinerarium. Ibidem iura quędam à Valentiniano A. condita sunt. [i] Degebat ibi Prępositus argentariorum, qui auro argentoque arma ornabat.

i l. 1. C. de ean. fium. vrb. Ro. l. 1. C. Th. de post-lim.

Sexta erat Triberorum scutaria. Vrbem Triueris Transalpinarum gentium maximam Zosimus [k] appellat. Hic etiam degebant Prępositi thesaurorũ, & brambaricanorum, seu argentariorum, & procuratores Gynæciorum, ac monetarum, quę ibi cudebantur. Hic quoque multa condita sunt iura. [l]

k in 3.
l l.1.5.C.de fid & iur hast. fisci l.1. C. de his, qui ex pub ration. mut pec. accep. l.9 C. de excus. mun l. 9. C. de proc. & medic l.10.C. de admin. tuto l. vnic. C. quando ciuil. act. crimin. præsu l.1. 5. C.T. de priuileg. eor. qui in sacr. palat. milit. l.7. C.T. de remiss. est multis aliis ll. m l.1.C. The. de inge. lib.

Septima Triberorum balistaria. Itaque duę erant Triberis fabricę, altera scutorum, altera balistarum.

Octana Ambianensis spataria, & scutaria, Ambiani & ipsi sunt in Belgica Cęsari, & Ptolomęo, vbi legio XXIII. Itinerario, vulgo Amens dicitur. Inde Valentinianus ad Pretextatum P.V. scripsit. [m] Hæ sunt Occidentis fabricæ, sub Magistri officiorum cura.

DE QVAESTORE. Cap. XXXIIII.

SEQVITVR Quæstor, qui & ipse eadem habet insignia, quę in Oriẽte sunt expressa, exceptis quibusdam chartis conuolutis, quas hic addunt manuscripti. Ijsdem etiam vtitur adiutoribus, quibus Quæstor Orientis, de quibus cum ibi satis dictum sit, non repetentur.

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Quæstoris.

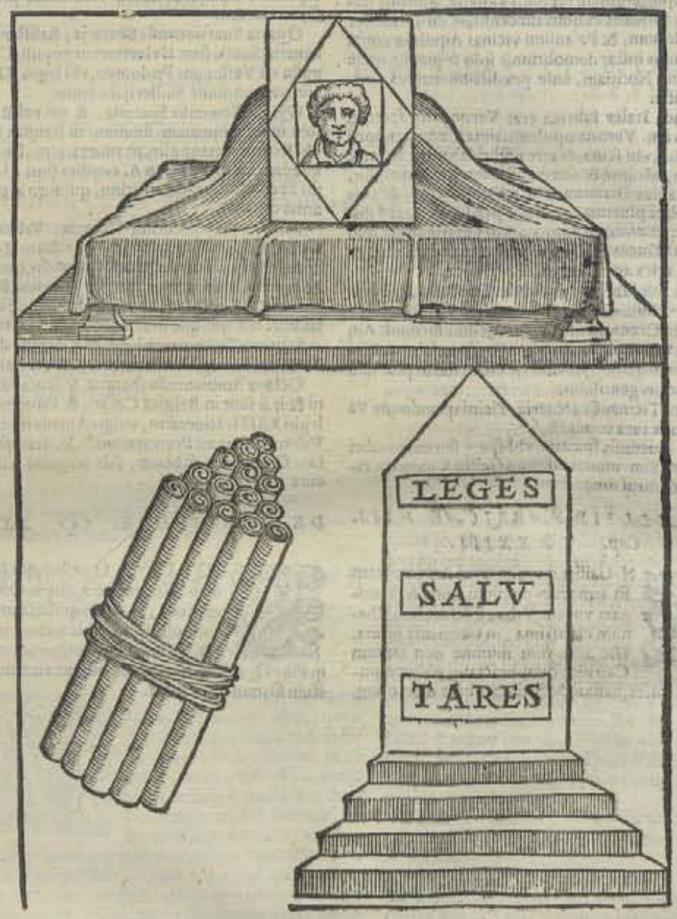

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Quæstoris.

Leges dictandæ. Preces.

Habet Subadiuuantes. Adiutores, memoriales de scriniis diuersis.

Vetus codex pro, Subadiuuantes, legit, subaudientes.

ILLVSTRIS Comitis sacrarum largitionum, prius quam narrationem ineamus, explicare breui tabella placuit, quibus ille imperaret, singula deinde etiam de nostro more prosequemur.

Comes

- Comitibus VI.
  - Comiti largitionum per Illyricum.
  - Comiti vestiarij.
  - Comiti auri.
  - Comiti largitionum Italicianarum.
  - Comiti titulorum largitionalium per Africam.
  - Comiti commerciorum per Illyricum.
- Rationalib. XI.
  - Summarum Pannoniæ secundæ Dalmatiæ, & Sauiæ,
  - Summarum Pannoniæ primæ Valeriæ, & Norici.
  - Summarum Italiæ.
  - Summarū vrbis Romæ.
  - Summarum trium prouinciarum, Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ.
  - Summarum Africæ.
  - Summarum Numidiæ.
  - Summarum Hispaniæ.
  - Summarum quinq; prouinciarum.
  - Summarum Galliarum.
  - Summarum Britanniarum.
- Comes largitionum Occidentis imperabat.
  - Comes largitionum Occidentis imperabatiã.
  - Præpositis Thesaurorum XII.
    - Thesaurorum salonitarũ Dalmatiæ.
    - Thesau. Scifianorũ sauiæ
    - Thesaur. Sabariensium Pannoniæ primæ.
    - Thesau. per Italiam Aquileiæ.
    - Thesau. Mediolanensium Liguriæ.
    - Thesau. vrbis Romæ.
    - Thesau. Augustæ Vindelicẽsis Rhetiæ secũdæ.
    - Thesau. per Gallias Lugdunenses.
    - Thesau. Arelatensium.
    - Thesau. Hommasensiũ.
    - Thesau. Triberorum.
    - Thesau. Augustensium in Britannis.
  - Præpositis brambaricariorum siue argentariorum. III.
    - Argentariorum Arelatensium.
    - Argẽtariorũ Rhemẽsiũ.
    - Argẽtariorũ Triberorũ.
  - Præpositis Bastagarum. V.
    - Bastagæ primæ Orientalis, & quartæ.
    - Bastagæ secundæ Orientalis, & tertiæ.
    - Bastagæ tertiæ Oriẽtalis.
    - Bastagæ quartę Oriẽtalis
    - Bastagæ primæ Gallicanorum, & quartæ.
- Procuratoribus monetarum. VI.
  - Monetæ Scissianæ.
  - Monetæ Aquileiensis.
  - Monetæ vrbis Romæ.
  - Monetæ Lugdunensis.
  - Monetæ Arelatensis.
  - Monetæ Triberorum.
- Procuratoribus Gynegij. XV.
  - Gynegij Bassianẽsis Pannoniæ secundæ.
  - Gynegij Sirmiensis Dalmatiæ à Spalato.
  - Gynegij Aquilensis Venetiæ inferioris.
  - Gynegij Mediolanensis Liguriæ.
  - Gynegij vrbis Romæ.
  - Gynegij Canusini, & Venusini in Apulia.
  - Gynegij Carthaginensis Africæ.
  - Gynegij Arelatensis prouinciæ Viennensis.
  - Gynegij Lugdunensis.
  - Gynegij Remensis Belgicæ secundæ.
  - Gynegij Tornacensis Belgicæ secundæ.
  - Gynegij Triberorum Belgicæ primæ.
  - Gynegij Augustoduni.
  - Gynegij in Britannis Bentensis.
- Procuratoribus linificij. II.
  - Linificij Bienensis Galliarum.
  - Linificij Rauennalium Italiæ.
- Procuratoribus Baphiorum. IX.
  - Baphij Tarentini Calabriæ.
  - Baphij Salonitani Dalmatiæ.
  - Baphij Cißensis Venetię, & Histriæ.
  - Baphij Siracusani Siciliæ.
  - Baphiorum omnium per Africam.
  - Baphij Girbitani prouinciæ Tripolitanæ.
  - Baphij insularum balearium in Hispaniæ.
  - Baphij Telonensis Galliarum.
  - Baphij Narbonensis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. OCCIDENT.

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Comitis sacrarum largitionum.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri illustris Comitis Sacrarum largitionum.

COMES Largitionum per Illyricum.
COMES Vestiarij.
COMES Auri.
COMES Largitionum Italicianorum.
COMES Titulorum largitionalium per Africam.

Rationales.

RATIONALES summarum Pannoniæ secundæ, Dalmatiæ, & Sauiæ.
RATIONALIS summarum Papponiæ primæ, Valeriæ, Norici Mediterranei & Ripensis.
RATIONALIS summarum Italiæ.
RATIONALIS summarum vrbis Romæ.
RATIONALIS summarum trium Prouinciarum, ideſt Siciliæ, Sardiniæ, & Corſicæ.
RATIONALIS summarum Africæ.
RATION. summarum Numidiæ.
RATIONALIS summarum Hiſpaniæ.
RATION. summarum quinque prouinciarum.

RATIO-

RATIONALIS summarum Galliarum.
RATIONALIS summarum Britanniarum.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Salonitarum Dalmatiæ.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Siscianorum Sauiæ.
PRAEPOS. Thesaurorum Sabariensium Pannoniæ primæ.
PRAEPOSITVS Thesaurorum per Italiam Aquileiæ.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Mediolanensium Liguriæ.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Vrbis Romæ.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Augustæ Vindelicensis, Retiæ secundæ.
PRAEPOS. Thesaurorum per Gallias Lugdunenses.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Arelatensium.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Nemausensium.
PRAEPOSITVS Thesaurorum Triberorum.
PRAEPOS. Thesaurorum Augustensium in Britannis.

Procuratores Monetæ.

PROCVRATOR Monetæ Siscianæ.
PROCVRAT. monetæ Aquileiensis.
PRGCVRATOR monetæ Vrbis Romæ.
PROCVRAT. monetæ Lugdunensis.
PROCVRAT. monetæ Arelatensis.
PROCVRAT. monetæ Triberorum.

Procuratores Cynegiorum.

PROCVRATOR Cynegij Bassianensis Pannoniæ secundæ translati Salonis.
PROCVRAT. Cynegij Sirmiensis Pannoniæ secundæ.
PROCVRAT. Cynegij Iouiensis Dalmatiæ à Spalato.
PROCVRAT. Cynegij Aquileiensis Venetiæ inferioris.
PROCVRATOR Cynegij Mediolanensis Liguriæ.
PROCVRAT. Cynegij Vrbis Romæ.
PROCVR. Cynegij Canusini & Venusini in Apulia.
PROCVRAT. Cynegij Carthaginensis Africæ.
PROCVRAT. Cynegij Arelatensis Prouinciæ Viennensis.
PROCVR. Cynegij Lugdunensis.
PROCVRAT. Cynegij Remensis Belgicæ secundæ.
PROCVRAT. Cynegij Tornacensis Belgicæ secundæ.
PROCVRAT. Cynegij Triberorum Belgicæ primæ.
PROCVRAT. Cynegij Augustoduni translati Metis.
PROCVR. Cynegij in Britannis Bentensis.
PROCVRAT. Linificij Biennensis Galliarum.
PROCVRAT. Rauennatium Italiæ.

Procuratores Baphiorum.

PROCVRATOR Baphij Tarentini Calabriæ.
PROCVRATOR. Baphij Salonitani Dalmatiæ.
PROCVRATOR Baphij Cissensis Venetiæ & Histriæ.
PROCVRATOR Baphij Siracusani Siciliæ.
PROCVRATOR Baphiorum omnium per Africam.
PROCVRATOR Baphij Girbitani Prouinciæ Tripolitanæ.
PROCVRATOR Baphij insularum Balearium in Hispania.
PROCVRATOR Baphii Telonensis Galliarum.
PROCVRAT. Baphii Narbonensis.

Præpositi Brambaricariorum siue Argentariorum.

PRAEPOSITVS Brambaricariorum siue Argentariorum Arelatensium.
PRAEPOSITVS Brambaricariorum siue Argentariorum Rhemensium.
PRAEPOSITVS Brambaricarior. siue Argentariorum Triberorum.

Præpositi Bastagarum.

PRAEPOSITVS Bastagæ primæ Orientalis & quartæ.
PRAEPOSITVS Bastagæ secundæ Orientalis & tertiæ.
PRAEPOSITVS Bastagæ tertiæ Orientalis.
PRAEPOSITVS Bastagæ quartæ Orientalis.
PRAEPOSITVS Bastagæ primæ Gallicanarum & quartæ.
COMES Commerciorum per Illyricum.
OFFICIVM autem viri illustris suprascripti Comitis sacrarum Largitionum habet.
PRIMICERIVM totius Officij.
PRIMICERIVM Scriniorum Canonum.
PRIMICERIVM Scriniorum Tabulariorum.
PRIMICERIVM Scriniorum Numerariorum.
PRIMICERIVM Scriniorum Aureæ Massæ.
PRIMICERIVM Scriniorum Auri ad responsum.
PRIMICERIVM Scrinij Vestiarij Sacri.
PRIMICERIVM Scrinij ab Argento.
PRIMICERIVM Scrinia a Miliarensibus.
PRIMICERIVM Scrinij a pecuniis, & cæteros

Universidad de Deusto
Biblioteca

vos Scriniarios.
Secundicerium officijs, qui Primicerius est exceptorum.
TERTIOCERIVM Officij, qui tractat Basilagas.

DE ILLVSTRI COMITE SACRArum largitionum. Cap. XXXV.

COMMENTARIVM.

COMES Largitionum Occidentis ferè eodem modo se habet, quo Orientis, exceptis ministris quibus hic quandoque pluribus vtitur, & hic in Notitia latius clariusque distinguuntur, figilla tim enim inferiores Comites largitionum, Rationales, Procuratores diuersorum negociorum, Præpositosque recenset, quod in Oriente non est obseruatum.

Comites Largitionum inferiores in Oriente sex erant, quot & diœceses; hic verò quinque tantùm, ex quibus tres in totidem diœcesibus pluribus stipẽdia soluendo largitionum officium exercebant, videlicet in Illyrico, Italia, & Africa. In Gallijs, & Hispania nullus largitiones procurasse inuenitur, qđ, vt puto, hoc tempore hæ diœceses à Barbaris vexarentur aut detinerentur; quidam tamen in his Præfecti & Procuratores, qui antè ibi esse consueuerant, infra referuntur. Itaque duobus largitionum Comitibus, qui in Hispanijs, & Gallijs esse solebant, prætermissis, alios referemus. Primus per Illyricum largitiones tractabat, cuiusque diœceseos tributa, ac vectigalia exigi, ac militibus ibi degentibus, magistratibus, aliisque stipendia persolui procurabat. Secundus Comes Largitionum erat in Italia. Sed inter hunc & præcedentem à Notitia duo Comites interseruntur, scilicet vestiarij & auri, ille vestes Principis, lintea tragulas, mantilia, aulæa, & huiusmodi alia custodiebat. In Oriente pro hoc Magister lineæ vestis, & priuatæ ponitur, vnde vtriusque officio hic fungebatur. Ne verò vlla harum vestium subtrahi, vel perire posset, in officio Comitis largitionum scrinium sacri vestiarij erat, in quo numerus omnium vestium sub Primicerio erat descriptus. [a]

a l. 2. C. de milita. veste.

Alter Comes auri dicebatur, forsan qui argentum auro permutari, & in massam conflari curabat, vnde in officio largitionum erat scrinium aureæ massæ, in quo huius negocij rationes scribebãtur. Forte intelligitur, qui auri fodinis, & metallis præerat, aut qui tractabat aurum ad respõsum, cuius scrinij scribas Gratianus Perfectissimorum titulo honestat. [b] Quia verò vestiarij Comiti hic coniungitur, forte is intelligitur, qui anulos aureos, coronas, torques, & alia principis ornamenta custodiebat. In Oriente hic non legitur. Sed forte eius officio Præfectus thesaurorum, aut Comes metallorũ fungebatur in Occidente omissi, quorum vices hic auri Comes implere poterat.

b In l. scrinijs, C. de palatin. sacra. largit.

Secundus Comes largitionum Italicianarum, sed quartus in numero Comitum, largitionibus in Italia faciendis præerat, vbi stipendia militibus, alijsque persolui curabat.

Vltimus sequitur Comes titulorum largitionaliũ per Africam, qui dona & salaria in ea prouincia facienda tractabat. Hi omnes locum Comitis primi largitionum tenebant, eiusque mandata exequebantur.

Rationales quoque vndecim in diuersis prouincijs canones arcæ largitionum debitos, & tributa, vectigaliaque exacta, & exigenda scribebant, eorũq; rationes quilque in sua prouincia notabat, qui Rationales summarum, idest pecuniæ vocabantur. Id enim hic summa significat, vt sæpe in iure accipitur. [c] Quandoque Rationales, aut procuratores summæ rei appellantur, [d] sic Iulianus Apostata verecundum Rationalem summarum nominat, [e] idest, pecuniarũ Principis. officium seu cohortales habebant, qui bona non soluentium tributa sub hasta vendebant. Cõstantinus Faustino Præsidi Beticæ, [f] siquis, inquit, fundum, aliamvè rem ob cessationem tributorum, vel vestium, auri, argentique debitum, quæ annua exactione soluuntur, sub hasta distracta comparauerit, perpetuam emptionis obtineat firmitatem, nihil interfit, vtrum officium summæ rei procuratoris, an rectoris prouinciæ, id quod debitum fuerit, proposuerit. Hæc ille. Hi etiam officiales Rationales vocantur, [g] quod etiam de omnibus rationes tractantibus, potest intelligi. Idem procuratores appellabantur, Lampridius, [h] vbi aliquis, inquit, voluisset, procuratores, idest rationales ordinare, nomina eorum proponebat, & si quandoque pro diuersis ponuntur, prædicti vero Rationales erant sequentes, viri perfectissimi nũcupati, [i] ita enim Symmachus [k] ad Theodosiũ scribens Basilianũ Rationalem appellat. Hoc nomine eos, & imperator ita honestabat. [l]

c l. scire debemus 29. ff. de ver. obli.

d l. 7. C. vbi caus. fiscal.

e in l. 7. C. T. de iur. fisc.

f in l. ulti. C. si propt. publ. pẽs.

g l. officiales rationales, C. de epist. & cler.

h in Alexandro.

i l. 2. C. de bon. vacan.

k lib. 2. epistola.

l l. 2. C. de his, qui se defer.

GRAVITAS TVA.

RATIONALIS summarum Pannoniæ secundæ Dalmatiæ, & Sauiæ.

RATIONALIS summarum Pannoniæ primæ, & Valeriæ, Norici mediterranei & Ripensis.

RATIONALIS summarum Italiæ, vrbis Romæ, cuius sub Constantio Rationalis Victor fuit, [m] qui, vt alij Rationales de causis fiscalibus cognoscebat. [n]

m in l. 14. C. T. de appellat.

n d. l. 14.

RATIONALIS trium prouinciarum, idest, Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ, quarum Constantino imperante Eutraxius Rationalis fuit. [o] Cui Gerulus successit, [p] mox Callepius. [q] Ob vicinitatem his tribus insulis vnus sufficiebat rationalis.

o l. 2. C. de fusce. & arcar. l. 2. C. T. eo. l. 2. C. de põd. & auri illat.

p l. hi. C. T. eod. diuidund.

q l. 5. C. T. de pet. vtr. dat.

RATIONALIS summarum Africæ, quo officio sub Constantino Maximus fungebatur. [r] Huius Rationalis meminit in Gordianis Capitolinus.

r l. 2. C. T. de metall. & metallar.

RATIONALIS summarum Numidiæ, cuius sub eodem Constantino Rationalis erat Iuuenalis. [s]

s l. 4. C. Theo. de bon. vacan.

RATIONALIS summarum Hispaniæ, qui prorium officium, quemadmodum alij Rationales, habebat. [t] Constantinus rationali Hispaniarum, is, inquit, cuius tacitè fidei commissa est hæreditas, officio grauitatis tuæ nunciet.

t l. 2. C. de his, qui se defer.

RATIONALIS summarum quinque prouinciarum, videlicet Hispaniæ vlteriores, trans Iberum, scilicet Carthaginensis, Lusitaniæ, Galliciæ, Beticæ Transfretanæ seu Tingitanæ, vt diuidit Sex. Ruffus.

RATIONALIS summarum Galliarum, & RATIONALIS Britanniarum, quæ regiones, & si eo tempore magna ex parte à Barbaris occupatæ, suos tamen retinuere Rationales, qui vbi poterant, officiũ exercebant. In Oriente vnus nominatur Rationalis, & Comes summarum Aegypti. In alijs eius prouincijs Comites largitionum per omnes diœceses eorũ fungebantur officio. In Occidente verò per XI. regiones erant dispositi, de quorum auctoritate, & officio in Oriente est dictum.

DE PRAEPOSITIS THESAVRORum. Cap. XXXVI.

EXACTA ex oppidorum vectigalibus pecunia in munitũ prouinciæ locum deferebatur, inde ad Comitatum mittenda. [u] Locus ille Thesaurus vocabat, eius custodes thesaurẽses, & qui præcipuam eorum curam habebãt, Thesaurorũ præpositi, qui XII. hic recitantur, quot erant thesauri, seu loca, in quibus summa pecuniæ ex prouincia exactæ conseruabatur. Nullus verò Africæ aut Hispaniarum thesaurus nominatur, etsi supra earum Rationales sint descripti. Quod occupatis tum his prouincijs à Barbaris, sola prioris status vestigia permanebãt. Præpositi igitur in prouincijs thesaurorum erant sequentes,

u l. 2. C. de cast. largit. tit.

PRAE-

a l. 2. C. de põdera. & aur. illat.

b li. 6. C. The. de pet. & vltr. dat. l. 15. C. The. de suscep. & arcar. l. 3. C. Th. de auro coe.

c Paulus Diaco. Castigado. D. Prosper.

d l. 7. C. de anno. & tribut. lib. 25. C. de decurio. li. 4. C. de malefic. l. 7. & 9. C. de mu nicipal. l. pen. C. de dilat. l. 11. C. qui dar. tut. poss.

e Leãdri Cosmographus.

f Martyrologiũ 22. Iunij.

g l. 2. C. de bon. vacan. l. 3. C. de assessor. li. 7. C. de defensorib. ciuit. l. 2. C. de sporsal. l. 5. C. de iurisdict. iud. d. 9. C. de dig. acti. l. 1. C. de cura. qui curat. il lustr. person. l. 2. C. quãn. mul tut. offic. fung. & alia multa.

h l. 5. & 6. C. Th. de appellat.

i l. 34. de vsufru. leg. l. 19. de instit. tor.

k in l. ult. C. Th. de ponde. & aur. illat.

l vt supra in fabricis Galliarum dixi.

m l. 2. C. de pala. sacr. largit.

n in l. vlt. & item scrinij sacrarum epistolarũ. C. de dinet. offic.

o l. 1. C. de fusce. & arcar. l. 2. C. T. eo. l. 1. C. de põd. & auri illat.

p l. hi. C. T. eom. diuidund.

q l. 5. C. T. de pet. vltr. dat.

r l. 1. C. T. de metall. & metallar.

s l. 4. C. Theo. de bon. vacan.

t l. 1. C. de his, qui se defer.

u l. 1. C. de cast. largit. tit.

PRAEPOSITVS Thesaurorum Salonitarum Dalmatiæ. Hic degebat Salonæ, quæ est vrbs ad mare Hadriaticum Ab Asinio Pollione, imperante Augusto expugnata, vbi deposito imperio Diocletianus in hortis à se consitis consenuit, vt Eusebius Victor & Eutropius tradunt. Hic erat etiam fabrica armorum, & purpuræ baphium, & aliquot iura ibi sunt condita. [a]

2 PRAEPOSITVS Thesaurorum Siscianorum Sauiæ, hic morabatur Siscis. Alij scribunt Scisciæ ubi etiam moneta cudebatur, & est propè Albanum mõtem, citra Sauum in regione Pannoniæ superioris, quam Notitia Sauiam uocat.

3 PRAEPOSITVS Thesaurorum Sabarienſium Pannoniæ primæ; pro Sabaria alij scribunt Sauaria; est oppidum inter Danubium, & Sauarium flumen, vbi erat alius thesaurus. Ibi Constantius & Valentinianus aliquot iura scripserunt. [b]

4 PRAEPOSITVS Thesaurorum per Italiam Aquileiæ. Hæc fuit prima vrbs post Romam in Italia, vbi Maximinus Cæsar est occisus: Eam Attila anno salutis 453. euertit. [c] Hic etiam plura iura condita fuere. [d] Secunda Roma est appellata, [e] Alij Romanam seu Romantianam [f] vocant.

5 PRAEPOSITVS Thesaurorum Mediolanenſiũ Liguriæ. Mediolanum inter vrbes Galliæ Cisalpinæ Insubrum opulentissimum, olim in Liguria fuit, nunc caput Longobardiæ, vbi plura iura fuere scripta. [g]

6 PRAEPOSITVS Thesaurorum vrbis Romæ.

7 PRAEPOSITVS Thesaurorum Augustæ Vindelicienſis Rhetiæ secundæ Augusta Vindeliciorum vocatur prope Lycum amnem in Vindelicia posita.

8 PRAEPOSITVS Thesaurorum per Gallias Lugdunenses.

9 PRAEPOSITVS Thesaurorum Arelatenſium, Arles nunc dicitur, vrbs opulentissima in prouincia ad ripam Rhodani sita. Hic cudebatur moneta, argentum armis inducebatur, & procurator Gyneciorum degebat. Aliquot etiam iura ibi condita reperiuntur [h] eius & Iureconsulti meminerunt. [i]

10 PRAEPOSITVS Thesaurorum Nemautenſium. Namautium, nunc Nimes uocatur, est in Narbonenſi inter Ararim & Monobium flumina. Nemasia à Valentiniano appellatur, [k] sed mendosè, vt puto.

11 PRAEPOSITVS Thesaurorum Triberorum; sunt in Gallia Belgica, ut in fabricis Galliarum est dictum. Hic etiam moneta cudebatur, fabrica exercebatur, argento arma ornabantur, & Gynæciorum procurator degebat, pluraque iura ibi condita fuere. [l]

12 PRAEPOSITVS Thesaurorum Augustenſium in Britannia Hi Præpositi cum ministris a Valentiniano A. appellantur Thesaurenses, [m] qui nauibus necessarias ad Largitiones species transuexisse creduntur, quia Thesaurensium classis à Leone appellatur. [n] Sed ego uereor, nè ibi Thesaurensium numerus ob multitudinem hominum classis uocetur, qui sine probatoria Principis, quæ ex scrinio epistolarum emanabat, creari non poterant. Nunc ad alios largitionum ministros, idest, Procuratores est transeundum.

h l. 1. C. de cast. largit. tit.

i l. 2. C. de cast. largit. tit.

k l. 1. C. de cast. largit. tit.

l l. 1. C. de cast. largit. tit.

m l. 2. C. de pala. sacr. largit.

n l. 1. C. de cast. largit. tit.

DE PROCVRATORIBVS Monetæ. Cap. XXXVII.

TRIGINTA duo procuratores eidem Comiti parebant, nẽpe VI. monetæ, X V. Gynęciorum, & IX. baphyorum. Monetam non ciuitates, non Præsides, Vicarijve, aut P.P. cudebant, sed hæc facultas à Principe Magistro largitionum demũ dabatur, vt qui Principis pecuniam tractabat, eam quoque percuti curaret. In Occidente VI. tantum in locis moneta signabatur, quibus totidem procuratores præerant, videlicet.

1 PROCVRATOR monetæ Scisciænæ. Scisciam vrbem Sauiæ in Pannonia secunda, seu inferiore Notitia in eius Duce collocat, vbi degebat Tribunus cohortis III. Alpinorum, & ibidem stationem classis Aegentensium habebat.

2 PROCVRATOR monetæ Aquileiensis; Aquileiæ enim tantum moneta in Italia imprimebatur, & Romæ. Aquileia, inquit Herodianus, [o] vrbs magna populo abundabat, ac uelut Italiæ quoddam emporium ad mare sita, quasique terminus Illyriæ copiũ rerum è continente per terram, fluuiosque conuectam nauigantibus suggerebat. Ex quo factum, uti semper ingentem ciuium numerum, etiam magna vis hospitum ac mercatorum eam vrbem frequentaret. Hæc ille. Ad ipsam Flumine aduerso onerarijs nauibus, per Natisonem Fluuium plus stadiis LX. nauigabatur, vinum, oleum, mancipia, pelles, iumenta que eo ab illyricis gentibus subuehebantur, inquit Strabo in quinto.

o in 2.

3 PROCVRATOR monetæ vrbis Romæ. In æde Iunonis monetæ, quæ est in tertia vrbis regione, pecuniam Romæ percussam fuisse auctor est Suidas, [p] cum Romani, inquit, pecunia indigerent in bello cõtra Pyrrhum & Tarentinos, Iunoni supplicarunt, quæ respondit, non defuturam illis pecuniam, si armis iustè vterentur, quod cum illis ex voto successisset, iunonem monetam sunt venerati, & ob consilium in eius templo monetam cudi voluerunt. Hæc Suidas: Liuius, [q] & Cicero [r] aliam Iunonis monetæ originem tradunt.

p l. 1. uer. μαυρίκιος.

q lib. 1.

r in 1. diuin.

4 PROCVRATOR monetæ Lugdunensis.

5 PROCVRATOR monetæ Arelatensis, de qua vrbe supra. Imperante Iustiniano hic non vultus Principis, ut alibi, monetæ imprimebatur, sed ipsorum Arelatensium insigne. Procopius, [s] vt Gallias, inquit, Germani haberent, Iustinianus permisit. ex quo tempore Principes Germanorum Massyliam, & cætera circa id mare, loca tenuerunt, vnde & Arelate residebant. Aureum numum nitido è Galliarum metallo hi cudunt, non Romani Imperatoris, vt cæteri solent, imagine, sed sua impressa, qui erat genius forma hominis alati percussus. Hæc ille.

s lib. 3. de bello Gothic.

DE PROCVRATORIBVS Cynegiorum, aut Gynæciorum. Cap. XXXVIII.

CYNEGIVM iocum esse ait Suidas, in quo feræ conficiebãtur, vt erat Amphitheatrum vel leporarium à κυνὸς, quod canem significat. Hanc κυνηγίαν Iustinianus appellat, [t] si ita legamus, venatio intelligeretur, qua feræ capiebantur ad Principis comitatum & mensam transmittendæ, & aliæ ad spectacula populo in Amphitheatro exhibendæ. Verum Cynegij lectionem non probo; Nam huic studio non certi procuratores, sed Duces in Imitibus vacabant, qui vrios, leones, aliasque feras uiuas ad Principem mittebant, nec vltra septem dies in ciuitatibus, per quas meabant, retineri poterant, nè ciues, qui illis cibaria ministrabant, nimis onerarentur. [u] Deinde stultum, ut puto, fuisset tot procuratores in prouincijs venandi causa aluisse, qui nec Comiti largitionum, sed potius castrẽsi obtequi debuissent. His accedit, quòd in Oriente nulli Cnegiorum procuratores leguntur. Quare scriptorum culpa impressum exemplar depranatum fuisse non dubito, & pro CYNEGIO GYNAECIVM reponendum, ut habent manuscripti, & Notitia Orientis. Post remò nulli in Occidente Gynæciorum procuratores inuenirẽtur, qui texẽdis tot Principis, militumve vestibus,

t in Nouell. 105. c. 1. seu Auth. de consulibus.

u l. 1. C. Theo. de venat. fera.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vestibus, nauium uelis, stragulis, linteis, & alijs ad instruendas mansiones erant necessarij. Quot essent in Oriente, non exprimitur: sed in Occidente XV. diuersis in prouincijs Gynæcia procurabant; duo in Illyrico, quatuor in Italia, vnus in Africa, duo in Gallijs, quinque in Belgis, & vnus in Britannijs, præter alios duos liniificij procuratores. Erant autem sequentes.

1 PROCVRATOR Gynæcij Bassianensis Pannoniæ secundæ translati Salonis. Hæc textrina consueuerat esse Salonæ, quam diximus esse in Dalmatia, ad littus maris Hadriatici: Inde, ut credo, propter Barbarorum excursiones Bassianam est translata, quæ urbs est in Pannonia inferiore, siue secunda, prope Sauum flumen ad radices montis Tharsij, vbi hic procurator telas texi curabat.

2 PROCVRATOR Gynæcij Sirmiensis Pannoniæ item secundæ. Sirmium Danubium versus propius Septentrionem non longe distat a Bassiana, de quo supra in Fabricis.

3 PROCVRATOR Gynæcij Ionensis Dalmatiæ a Spalato. Hic fuit palatium Diocletiani prope Salonam, inquit Volaterranus, & quoniam se Iouem, vel Iouium appellabat, præter milites quos Iouianos dixit, etiam hanc regionem Spalato proximiorem á se Iouiam nominauit, vbi hoc tempore a Spalato propter vicinos hostes remotum Gynæcium exercebatur.

4 PROCVRATOR Gynæcij Aquileiensis Venetiæ inferioris: superior enim Veneria est ultra Tilauentum flumen, alij dicunt Natisonem.

5 PROCVRATOR Gynæcij Mediolanensis Liguriæ.

6 PROCVRATOR Gynæcij vrbis Romæ, vbi præcipuè rerum pretiosarum textrina erat.

7 PROCVRATOR Gynæcij Canusini, & Venusini in Apulia; Canusium est iuxta Aufidum amnem propè Cannas, vbi memorabilem cladem ab Hannibale Romani acceperunt, non longè abest a Venusia patria Horatij poetæ.

8 PROCVRATOR Gynæcij Carthaginensis Africæ. Hoc solum Gynæcium erat in Africa.

9 PROCVRATOR Gynæcij Arelatensis prouinciæ Viennensis. olim Vienna erat caput Allobrogum, vnde Viennensis ad Rhodanum vsque extendebatur, ac Arelate continebat. Hic erat etiam locus thesauri, & brambacariorum, vbi & iura Constantinus condidit, [a] & moneta cudebatur. Iusque meminerunt iureconsulti. [b]

10 PROCVRATOR Gynæcij Lugdunensis. Hic etiam erat thesaurus Principis, & moneta percutiebatur.

11 PROCVRATOR Gynæcij Remensis Belgicæ secundæ Remi non longè absunt Parisijs ultra Sequanam fluuium in Belgica secunda apud itinerarium, ibi quoque erat fabrica spatharia, præpositus brambacariorum, ibi idem Valentinianus quandoque iura scripsit. [c]

12 PROCVRATOR Gynæcij Tornacensis Belgicæ secundæ, vulgo Tornac. itinerarium legit Turracum.

13 PROCVRATOR Gynæcij Triberorum Belgicæ primæ. Triberi aliàs Treuirenses dicuntur apud quos & Comes priuatarum suum gynæcium priuatum habebat.

14 PROCVRATOR Gynæcij Augustoduni translati Metis. Augustodunum est in montibus Cemenorum in Burgundia, quo Metis translatum est gynæcium: Metis autem non longe est a Triberis.

15 PROCVRATOR Gynæcij in Britannijs Dreutensis.

PRAETER hos erant & Procuratores Liniificij ad comparandum linum instituti duobus in locis. in quibus magna colligebatur lini copia. Primus erat Biennensis Galliarum; puto legendum Biernensis, prope montes Pyreneos in Gallijs, vel Viennensis, quæ est metropolis Delphinatus in Allobrogibus inter Isaram & Rhodanum flumina: Galliæ, inquit Plinius, loquens de lino, hoc reditu sensentur: In Aemilia uero Italiæ Fauentinum linum laudat. Alius erat in Italia Procurator liniificij Rauennatium etiam nunc lini proueniu celebratorium, qui linum ad lintea, mantilia, indusia, aliasque uestes ad vsum Principis & aulæ excoli, conficique curabat. Rauennam, vt auctor est Zosimus, [d] Imperii sedem Honorius transtulit, vbi plura ipse iura, & alij sequentes Principes condiderunt. [e] Rauenna, inquit, est metropolis Flaminiæ, prisca ciuitas, colonia Thessalorum Rhene dicta, quòd eam aquæ ab omni parte circumfluunt, non autem, velut Olympiodorus Thebanus ait, quòd Rhemus Romuli fratris huius vrbis conditor fuerit. Hoc enim Quadrato relinquere debuerat, qui de hac vrbe in historia Marci Principis ad commemorauit: Hæc Zosimus. Iornandes [f] eam ad ostia Eridani amœnissimum portum habuisse scribit, CCL. naues rutissima statione continentem: is tum Iustiniano imperante, in spatiosissimos, & speciosissimos hortos cõuersus erat; Vrbs ipsa Trigemina tribus etiam nominibus appellabatur, prima Rauenna, vltima Classis, media Cæsarea. inter urbem & mare plena mollitie, arenaque munita, & vectationibus apta. Hæc Iornandes.

[a] l. 6. C. T. de appellat.
[b] l. 23. de instr. l. 34. de usufr. leg.
[c] l. 5. C. de transm. urb. Rom. l. 2. C. si postlim.

d in 5.
e l. 10. C. de iure fisc. l. 4. C. de bonis. l. 2. C. ut inter cert. temp. crimin. l. 8. C. de exegt. reis. l. 55. C. de adult. l. viii. C. de his qui accu. pol. l. 9. C. de reuoc. donat. l. fin. C. de postlim. reuert.
f de reb. Getic.

DE PROCVRATORIBVS Baphiorum. Cap. XXXIX.

NOVEM alij sub eodem Comite Largitionum Occidentis erãt Procuratores Baphiorũ, in quibus totidem in locis purpura ad vsum Principis, lana, & sericum tingebantur, [g] quod a priuatis fieri primus Nero prohibuit, ut auctor est Tranquillus, [h] post quem alij Principes id capitali pœna imposita districtius uetarunt. Gratianus [i] ad Faustum Comitem largitionum, fucandæ, inquit, aut distrahendæ purpuræ vel in serico, vel in lana facultatem nullam habere posit priuatus: sin autem aliquis supradicti muricis vellus vendiderit, fortunarum & capitis sciat se subiturum discrimen: Cum ergo vlus purpuræ ad solum Principem spectaret, pluribus in locis coquebatur, & eius uestes tingebãtur. Baphiorum autem erant hi procuratores.

g l. 1. C. quæ res ven. poss. l. 3. & seq. C. de vestib. holob.
h cap. 22.
i in l. 1. C. de res ven. non poss.

PROCVRATOR Baphij Tarentini Calabriæ, nota est ciuitas, ubi purpura excoquebatur.

PROCVRATOR Baphij Salonitani Dalmatiæ, de quo supra.

PROCVRATOR Baphij Cissensis Venetiæ, & Histriæ, pro Cissensis, lego Cisternensis, genus est tincturæ; florem citri rosaceum uel puniceum imitans, auctore Plinio, & Dioscoride. Rhodinum iura applant, [k] colorem cissites gemmæ intelligit, quæ, inquit Plinius, [l] in candido collucet. hederæ foliis similis. Hoc Baphium per totam ferè Venetiam Histriamque exercebatur: vnde Cissensis loci nomen esse non potest.

k l. 3. C. de uestibus holober.
l lib. 37. c. 55.

4 PROCVRATOR Baphii Syracusani Siciliæ. Siracusis in Sicilia tingebatur lana & sericum.

5 PROCVRATOR Baphiorum omnium per Africam; quæ plura erant, sed eorum loca reticentur.

6 PROCVRATOR Baphij Girbitani prouinciæ Tripolitanæ.

7 PROCVRATOR Baphii insularum Balearium in Hispania, nunc Maiorica & Minorica appellantur.

8 PROCVRATOR Baphii Telonensis Galliarum; lego Tollonensis, à Tollona prope Massiliam ad littus maris.

9 PROCVRATOR Baphii Narbonensis in Galliis.

DE

DE PRAEPOSITIS BRAMEARICANORUM, seu Argentariorum. Cap. XL.

ARGENTARIOS à Barbariariis, tam Constantinus [a] quàm Gratianus, [b] de officio Comitis largitionum agens distinguit. Notitia vero fere pro ijsdem ponit & Brambaricarios uocat. Leo A.[c] Barbarios mendose, vt puto, pro Barbaricarios appellat. Hic Argentarii sunt qui vasa argentea fabricant, quos Iuuolenus [d] fabros argentarios nominat. Iustinianus [e] argenti distractores. Barbaricarii uero sunt, qui, ut ait Poeta, [f] thoracas ahenos, aut leues ocreas lento ducunt argento. Donatus, [g] Barbaricarii, inquit, dicuntur, qui ex auro coloratis filis exprimunt hominum formas, animalium, & aliarum specierũ imitatam subtilitate veritatẽ. Quod a Barbaris hęc opera emanarint barbarica sunt appellata, & Barbaricarii eorum operatores. Valentinianus ad Taciannm Comitem largitionum scribit, [h] Antiochiæ octo cassides totidemque buculas auro tectas deauratasque singulis XXX. diebus solitas fabricari. Sub his ergo tam, qui aurea argenteaque vasa quam qui vestes auratas sighis conspicuas & alia huiusmodi faciebant. Hi in Oriente sub hoc Comite non inueniuntur, forte quia in fabricis hæc ars sub Magistro officiorum exercebatur. [i] Tribus uero in locis Occidentis pro Principe uasa & arma deaurata elaborabant, quibus sub Comite Largitionum tres sequentes imperabant.

a l. 1. C. de exc. fat. artific.
b in l. 5. frinijs. 7. in fin. C. de pal. sacr. largit.
c in l. 5. C. de agẽt. in reb. alias est. l. 1. C. de præpos. agent. in reb. tit. sequen.
d in l. pen. ff. de aur. & arg. leg.
e in l. vlti. C. de pign. l. pen. & vlt. C. de const. pecu.
f in 7. Aeneidos.
g in 2. Aeneid.
h in l. 1. C. Th. de fabricensib.
i l. 5. C. de agen. in reb.

1 PRAEPOSITVS Brambaricariorum, siue Argentariorum Arelatensium,

2 PRAEPOSITVS Brambaricariorum siue Argentariorum Remensium.

3 PRAEPOSITVS Brambaricariorum, siue argẽtariorum Triberorum, de quibus suis locis supra dictum fuit.

DE PRAEPOSITIS BASTAGARUM. Cap. XLI.

BASTAGAM onus esse transferendi res Principis, uel arma eõ mearumve ad milites in Orientali imperio diximus; Hæc plaustris, equis, nauibusq; vehebantur. Sed hic fortè de nauticis tãtum intelligit, ubi octo nominãtur bastagæ, quarum quatuor diuersis uicibus in Orientem; aliæ quatuor in Occidentem ibant, singulæque a suis Præpositis sollicitabantur, qui erant cohortales. Nam Valentinianus aparitoribus Syriæ bastagæ curam remittit, quod alio rum cohortalium id onus fuisse indicat. [k] Bastaga ad milites spectans à Præfecto Prætorio, [l] seu eius officio, uel proximo Præside indicebatur, ut arma, annona, farcinę & similia transferrentur. Militares vero vestes, vel pecunia transferenda, & alia huiusmodi, ad Comitem Largitionum pertinebant, Tertioceriusq; eius officii, quemadmodum in Oriente, rerum transuectarum tempus, numerum, & qualitates in codices referebat. At Bastagę, quibus vestes Principis & eius argentum, supellex, & alia huiusmodi transferebantur, ad Comitem priuatarum spectabant. Vt uero tutius irent, Bastagas pars legionis III. Italicæ sub duobus Præfectis comitabatur, qui singuli pedibus circiter mille imperabãt. Alię tres partes huius legionis sub alijs tribus Præfectis, limitem Reticum custodiebãt, quemadmodum sub eius Duce videbitur. Præpositi autem bastagarum erant sequentes.

k l. 3. C. de cohor.
l l. 2. C. de quib. mun. uel præst. nem. lic. se excus.

PRAEPOSITVS Bastagę primę Orientalis, & quartę. Hę transuectiones erant specierum, quę ex Oriente quater quolibet anno nauibus aduehebantur, vt lana, sericum, byssus, purpura, & fortè frumentum ex Alexandria, saccarum, cinnamomum, & ceterà, quę à Marciano recensentur. [m] Is Præpositus primam, & quartam trãsuectionem curabat, sed uerendum ne delendum sit Quartæ: Nam alius legitur infra Quartę Orientali bastagę præfuisse.

m in l. vlt. s. species. ff. de publi.

ALIVS Præpositus curam habebat secundę & tertię bastagę, seu transuectionis Orientalis, id est, rerum ex Oriente aduehendarum. Hic etiam uereor ne superfluum sit uerbum, tertię, cui infra alius datur Præfectus.

TERTIVS igitur fuit Præpositus bastagę tertię Orientalis.

PRAEPOSITVS Bastagę quartę Orientalis: Hęc uitio librariorum bis repetitur, sicut & tertia. Itaq; quelibet bastaga suum habuit Præpositum. Hi erant Præpositi Orientali bastagę: Sequentes uero Occidentali, quę tendebant in Occidentem, & Gallicana appellatur.

PRAEPOSITVS Bastagę primę Gallicanorum, & quartę. Hic erat Præfectus transuectionis his rebus ex Gallijs, aut per Gallias. Sed cum quarta nominetur bastaga Gallicana, oportuit esse secundam & tertiam quę hic reticentur: vnde mendosum hunc codicem fuisse oportet, & secundæ tertiæque bastagæ præpositum desiderari. In Oriente Præpositi bastagarum generaliter nominantur, nulla primæ, aut secundæ tertiæve facta distinctione.

Præter hos Comes unus commerciorum per Illyricum in Occidente, & non in alijs prouinciis, sub generali Comite largitionum reperiebatur, cũ quatuor essent in diuersis Orientis prouinciis, quorum officium ibi est declaratum.

Comes Largitionum Occidentis eadem habebat insignia, quæ Comes largitionum Orientis, idemq; planè officium, in quo mendosè ibi scriptum est, ab anularensibus, hic rectè, a milliarésibus, qui sunt genus monerę, ut ibi est explicatum. Hic etiam primis quinque primiceriis, & cuique plura scrinia tribuuntur. in Oriente singula singulis. Item in codice impresso, mendosè legitur Primicerius numerorum pro numerariorum, ut habent manuscripti. in ceteris conueniunt. Vrsini codex in insignibus præter grande scrinium clausstris, ac ferreis laminis firmatũ, aliud rotundum armarium ostendit rotundo hemispherio tectum, & tres fibulas ad faccos claudendos & transfigendos. Madrucianus quoque duas arcas, luteam & cœruleam clausstris firmatas habet, & quatuor fiscos operculo obserratos, & quinum aureos effundentem. Loculos præterea & fibulas, aliaque in Orientis largitione ostensa, & ibi declarata. Hæc de largitionibus sufficiant: nunc ad Comitem rerum primatarum est uemendum, cuius ministrorum breuiarium subieci.

Comes

- Comes rerum priuatarum Occidentis impetrat.
  - Comitibus II.
    - Largitionum priuatarum.
    - Gildoniaci patrimonij.
  - Rationalibus XI.
    - Rerum priuatarum per Illyricum.
    - Priuatarum per Italiam.
    - Priuatarum per Italiam.
    - Rei priuatæ per vrbem Romanam, & suburbicarias regiones cum parte Faustinæ.
    - Rei priuatæ per Siciliam.
    - Rei priuatæ per Africam.
    - Rei priuatæ per Hispanias.
    - Rei priuatæ per Gallias.
    - Rei priuatæ per V. prouinc
    - Rei priuatæ per Britannias.
    - Rei priuatæ fundorum domus dominicæ per Africam.
  - Procuratoribus XI.
    - Rei priuatæ per Siciliam.
    - Rei priuatæ per Apuliam, & Calabriam, siue saltus Carminianenses.
    - Rei priuatæ per Sequanicum, & Germaniam primam.
    - Rei priuatæ per Dalmatiam.
    - Rei priuatæ per Sauiam.
    - Rei priuatæ per Italiam.
    - Rei priuatæ per vrbem Romam.
    - Rei priuatæ per vrbicarias regiones rerum Iuliani.
    - Rei priuatæ per Mauritaniam Sitifensem.
    - Rei priuatæ Cynegiorum Triberorum.
    - Cynegij Iuuarensis rei priuatæ Mati translatæ anhelas.
  - Præpositis II.
    - Bastagæ rei priuatæ Orientalii inferioris.
    - Bastagæ priuatarum Galliarum.

NOTITIA.

INSIGNIA VIRI ILLVSTRIS

Comitis Priuatarum.

NOTITIA.

Sub dispositione viri illustris Comitis rerum Priuatarum.

COMES Largitionum priuatarum.

COMES Gildoniaci patrimonij.

RATIONALIS rerũ priuatarum per Illyricum.

RATIONALIS rerũ priuatarum per Italiam.

RATIONALIS rei priuatæ per Italiam.

RATIONALIS rei priuatæ per Vrbem Romam, & suburbicarias regiones cum parte Faustinæ.

RATIONALIS rei priuatæ per Siciliam.

RATIONALIS rei priuatæ per Africam.

RATIONALIS rei priuatæ per Hispanias.

RATIONALIS rei priuatæ per Gallias.

RATIONALIS rei priuatæ per quinque prouincias.

RATIONALIS rei priuatæ per Britannias.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RATIONALIS *rei priuatæ fundorum domus diuinæ per Africam.*
RATION. *aliàs.*
PROCVRATOR *rei priuatæ per Siciliam.*
PROCVRAT. *rei priuatæ per Apuliam, & Calabriam, siue saltus Carminianenses.*
PRAEPOSITVS *rei priuatæ per Sequanicum & Germaniam primam.*
PROCVRAT. *rei priuatæ per Dalmatiam.*
PROCVRAT. *rei priuatæ per Sauiam.*
PROCVRAT. *rei priuatæ per Italiam.*
PROCVRAT. *rei priuatæ per vrbem Romam.*
PROCVRAT. *rei priuatæ per Vrbicarias regiones rerum Iuliani.*
PROCVRAT. *rei priuatæ per Mauritaniam Sitifensem.*
PROCVRAT. *rei priuatæ Cynegiorum Triberorum.*
PROCVRAT. *Cynegei iunarensis rei priuatæ. Meti translatæ Anbelas.*
PRAEPOSIT. *Bastagæ rei priuatæ Orientalis inferioris.*
PRAEPOSITVS *Bastagæ priuatarum Galliarum.*
OFFICIVM *autem suprascripti viri illustris Comitis rerum priuatarum habet.*
PRIMICERIVM *totius officij.*
Primiscrinium Beneficiorum.
Primiscrinium rationum.
Primiscrinium securitatum.
Primiscrinium largitionum priuatarum.
Scriniarios etiam reliquos suprascriptorum Scriniorum.
Secundicerium totius officij, qui tractat chartas officij.
Cæteros etiam Palatinos. Sed in manuscriptis.
Comes Gildoniaci patrimonij habet procuratores, præpositos, & rationales per diuersas prouincias, vt Comes rerum priuatarum, & Secundocerium totius officij, qui tractat chartas officij.

DE ILLVSTRI COMITE RERVM priuatarum. Cap. XLII.

COMMENTARIVM.

COMITIS Largitionum æmulus Comes rerum priuatarum fuit, qui suos & ipse Comites priuatarum II. Rationales XI. & Procuratores XI. atque duos Præpositos habuit. Primus Comes fuit priuatarum largitionum, sicut alij erant per Illyricum, Italiam, & Africam sub Comite largitionum, qui salaria aulicis, & alijs quibusdam soluebant. Alter fuit Comes Gildoniaci patrimonij, quod Gildo in Africa Comes possederat. Is circa annum salutis 395. vtriusque militiæ Magister in Africa fuerat, vt epistola Theodosij Magni ad eum scripta indicat. [a] Posi cuius mortem tyrannide arrepta à fratre iussu Honorij profligatus, & necatus est, eiusque bona publicata, quæ Gildonis patrimonium sunt dicta. Paulus Diaconus, [b] interea, inquit, Gildo Comes Africæ cognita Theodosij morte, arbitratus minimâ in paruulis spem fore, Africam iure proprio cœpit vsurpare. Huius frater Mesceltzer Germani perfidiã perhorrescens, in Italiam rediit. Gildo duos eius filios, quos pater reliquerat, dolo circumuentos occidit. Ad hûc iam hostem insequendum Mesceltzer frater missus est. Is iam à Theodosio sciens quantum uiribus desperatissimis oratio hominis, per fidem Christi, clementiam Dei impetraret, Capreariam insulam adijt, inde secum sanctos viros adducens, cũ quibus, orationibus, & ieiunijs dies aliquot continuauit, & noctes: ante triduum quoque quam hosti contiguus foret, cernit noctu Beatum Ambrosium defunctum, quo Victoriam caperet, diem sibi indicantem, ac locum, & tertio demum die post noctem orationibus, hymnisque peruigilem, cum quinque solum modo millibus, aduersus octoginta millia hostium pergens, eos Dei nutu sine bello in deditionem accepit. Quo viso auxiliares Gildonis Barbari illico terga dedere, Gildo & ipse fugam arripiens, ascensa naui cum in Africam rediisset, post aliquot dies strangulatus interijt. Hæc Paulus Diaconus. Idẽ Claudianus Marcellinus Comes, & Zosimus, Gildo gentilis seu paganus Saluinam filiam reliquit Nesfridio ex sorore Placillæ Augustæ nato nuptam, quam viro amisso D. Hieronymus [c] ad viduitatem hortans solatur. Gildonis bona sunt in Principis ærariũ relata: Fuit is annus humanæ salutis CCCCI. quo Honorius tum ea bona Peregrino Comiti & Procuratori diuinæ domus per Africam commisit, [d] quibus alia eius Satellitum accessere. [e] Tandem cum peramplum hoc esset patrimonium, & plures in regiones dispersum, proprius ei datus est Procurator, Gildonis appellatus, qui rationales, Procuratores, & Præpositos illi præfecit, propriumque officium velut ipse Comes priuatarum habebat. Vnde in manuscriptis additur hæc clausula, quæ in impressis desideratur. Comes Gildoniaci patrimonij, habet Procuratores, Præpositos, & rationales per diuersas prouincias, vt Comes rerum priuatarum, & Secundocerium totius officij, qui tractat chartas officij. Hunc esse arbitror, qui in Indice Præfecti Italiæ Præfectus fundorum patrimonialium appellatur.

Rationales quoque XI. Comes priuatarum habebat, qui rationes redituum bonorum Principis scribebant: quandoque rationales summæ rei appellantur, scilicet priuatæ. Sic Constantinus Bulephorum vocat, [f] sed plurimũ rationales rei priuatæ dicũtur, vt Constantinus Aemilium appellat. 8 Hi erant: XI.

1 Vnus priuatarum per Illyricum, qui bonorum ibi publicatorum, & aliarum principis rerum curam habebat.

2 RATIONALIS rerum priuatarum, per Italiam, qui rationes ibi Principis redituum scribebat.

3 RATIONALIS rei priuatæ per Italiam: quemadmodum enim plures erant in Italia rei priuatæ Procuratores, vnus per Italiam, alius per apuliam & Calabriam; & tertius per vrbicarias regiones rerũ Iuliani, præter eum, qui res Romæ curabat, ita duo in Italia erant rationales rerum priuatarum rationes in Codices referentes; Procuratores vero bona ipsa administrabant, & reditus exigebant. Madrucianum exemplar hic vnum rationalem ponit, quem infra repetit.

4 RATIONALIS per vrbem Romam, & suburbicarias regiones cũ parte Faustinæ. Pars hîc pro substantia ponitur. D. Gregorius, [h] ornamenta, ait, de Antonini parte vel substantia tecum defer. Quinque verò Faustinas fuisse inuenio. Rupiliam Faustinam, auiam paternam M. Aurelij Antonini. Galleriam Faustinam Augustam, vxorem Pij Antonini, Annã Faustinam, eius filiam, & vxorem M. Aurelij Antonini, & aliam vxorem Maxentij, quæ D. Catharinæ martyrio, & prodigijs commota, & ipsa Christiana facta, martyrque Alexandriæ fuit. Vltima fuit Faustina Cõstantij Principis filij Magni Constantini vxor. Marcellinus, [i] Constantius, inquit, eodem tempore, Faustinam nomine sortitus est coniugem, amissa iam pridem

[a] Constantinopoli scripta est l. vlt. C. ad l. Iul. de adulter.
[b] lib. 13. in princip.
[c] in epist. 9.
[d] l. 16. C. T. de bon. proscript.
[e] d. l. 16.
[f] in l. 7. C. vbi cauf. fiscal.
[g] in l. 2. C. de bon. vacantib.
[h] lib. 22. epi. 30.
[i] lib. 22.

pridem Eusebia, cuius fratres erant Eusebius, & Hypatius viri Consulares, corporis, morumque pulchritudine pluribus ante ſtãtes. Hæc ille. Vnam de prioribus Faustinis intelligit, postrema enim Romæ habitasse non legitur. Hæc prædia per manus in posteriores Principes transierunt, quæ pars Faustinæ appellantur. Suburbicariæ autem regiones Picenum, & Tuscia significantur. Honorius, & Theodosius, [a] Picenum, inquiunt, & Tusciam suburbicarias regiones septimam tributorum iubemus agnoscere. Valentinianus etiam Picenum suburbicarium nominat, [b] Rufinus quoque suburbicarias ecclesias, vt puto, Tusciam & Picenum nuncupat. [c] Forte quod deficientibus vrbicarijs regionibus, de quibus infra, annonam vrbi subministrarent.

5 RATIONALIS rei priuatæ per Siciliam.

6 RATIONALIS rei priuatæ per Africam. Constantino imperante Seuerus rationalis Africæ erat, [d] cui Maximus succesit. [e] Hic eius prouinciæ reditus in Codices referebat. Alius Magister rei priuatę per Africã dictus, prædia Principis administrabat: qualis fuit Domitius Bracuntius Magister rei priuatæ per Africam nuncupatus, [f] qui etiam Procurator vocabatur: fere enim omnes prouinciæ vbi priuatum erat Principis patrimonium, Rationalem & Procuratorem habebant.

7 RATIONALIS rei priuatæ per Hispanias. Citeriorem Hispaniam intelligit: nam alius erat rationalis quinque prouinciarum vltra Iberum, ad quos Constantinus quandoque scripsit. [g]

8 RATIONALIS rei priuatæ per Gallias.

9 RATIONALIS rei priuatæ per quinque prouincias in vlteriore Hispania, de quibus supra.

10 RATIONALIS rei priuatæ per Britannias.

11 RATIONALIS rei priuatæ fundorum domus diuinæ per Africam. Hæc erant prædia Tamiaca nuncupata, [h] ad impensas in domo Principis faciendas destinata, quæ latifundia ob amplitudinem proprijs habuere rationalem, & proprium administratorem; qui Comes ac Procurator diuinæ domus vocabatur. Fungebatur autem hoc officio Peregrinus, Honorio imperante. [i]

RATIONALIS rei priuatæ per Siciliam: qui per errorem hic est repetitus: aut duo in Sicilia erant rationales, quod non puto. Quare forte pro Rationali, legendum est Procurator. Alius fuit rationalis trium prouinciarũ, ideſt, Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ, qui publicorum tributorum, & aliorum ad largitiones pertinentium rationes tractabat, nec ad res priuatas spectabat. Et quia trium insularum bona publicata omnia cum rebus Siciliæ computabantur, & forsan in Sicilia tantum, & non in alijs duabus mitilis prædia Princeps possidebat, solum Sicaniæ rei priuatæ rationalem & procuratorem habuit. Qui bona emphyteutica, alia q; res Principis curabant, generaliter palatini vocabantur. [k] Cum verò in prouincijs rationales exactæ pecuniæ rationes scriberent, procuratores verò reditus principis, & bona administrarent, hi pari numero XI illis subnectuntur.

1 PROCVRATOR rei priuatæ per Siciliam.

2 PROCVRATOR rei priuatæ per Apuliam & Calabriam, siue saltus Carminiacensis: nomen proprium illius nemoris, quod erat in Calabria seu Apulia.

PRAEPOSITVS rei priuatæ per Sequanicum, & Germaniam primam, idem est qui & Procurator, in Oriẽtali [l] etiam Notitia appellatur, Præpositus gregum & stabulorum, qui erat procurator saltuum.

3 PROCVRATOR rei priuatæ per Dalmatiam.

4 PROCVRATOR rei priuatæ per Sauiam.

5 PROCVRATOR rei priuatæ per Italiam.

6 PROCVRATOR rei priuatæ per vrbem Romã.

7 PROCVRATOR rei priuatæ per vrbicarias regiones rerum Iuliani. Vrbicarias regiones nõ XIIII. Romæ, quæ vrbanæ appellãtur, significari puto, sed alias, quæ certam annonam ad vrbem conferebant, & videntur in Africa fuisse. Constantius, [m] non per Italiam, inquit, tantum, sed etiam per vrbicarias regiones, & Siciliam patrimonialium fundorum vires seruandas esse perspeximus. Item Gratianus. [n] Sinceritas tua id ipsum per omnem Italiam, cumetiã per vrbicarias Africanasque regiones, ac per omne Illyricum præclara oraculi huius auctoritate firmauit. Ita etiam Arcadius, & Honorius in quodam rescripto intelligunt. Didium credo Iulianum intelligit, qui creatus Imperator Didiæ claræ filiæ emancipare patrimonium, quod habebat opulentum dedit, & Augustam appellauit, sed ipso occiso, & Seuero Imperatore declarato, ei cum nomine Augustæ patrimonium est ademptum, & in fiscum relatum, vt in eo auctor est Spartianus: & quia amplum fuit id patrimonium proprium habuit Procuratorem [o]. Fuit & Iulianus Licinius, ab Opilio Vlpiano in insulam deportatus, & ab Antonino Caracallo honoribus quidem ordinique restitutus, sed bona nunquam recepit, [p] de quo vix potest intelligi, cum non appareat eum tot bona possedisse, vt proprium procuratorem habere meruerint.

8 PROCVRATOR rei priuatæ per Mauritaniam Sitifensem, de qua in eius Præfide.

9 PROCVRATOR rei priuatæ Gynæciorum Triberorum, qui sunt in Belgica prima, in priuatis saltibus Principis, in quibus venationes exercebantur, & hoc si legamus Cynegiorum, sed manuscripti rectius habent Gynæciorum, loca vbi mulieres lanificia exercebant, & uestes texebant: neque enim opus fuit Comiti priuatarum Triberis venationi aliquem præficere. Hic etiam Gynæcium Comes largitionum ad vsum militum & publicum exercebat, & Comes priuatarum aliud ad vsum proprium Principis.

10 PROCVRATOR Cynegij Iunarensis rei priuatæ Meti translati Anbelas; & hic legendum Cynæcij. Iunarensis autem nomen est loci Iunara dicti, in Belgica propè Anbelas, quo Gynæcum Meti velut in locum opportuniorem fuerat translatum. Exemplar Vrsini legit Viuatensis. Iuuenile oppidum in Pannonia Notitia infra Ilarinæ, de quo non puto hic intelligi. Beatus Rhenanus lib. 1. de Francia c. 7. Iunariã ex itinerario Augustano appellat, & vulgo Saltem burgum.

11 PRAEPOSITVS Bastagæ rei priuatæ Orientalis inferioris, hæc erat pro transuehendis rebus priuatis Principis, vt pecunia ex priuato patrimonio exacta, & alijs huiusmodi, quæ hic Comes ære Principis priuato, in cibi & Augustæ atque aulicorum vsum emebat. Quemadmodum & alia ad vsum publicum, & militum transuehi curabat Comes sacrarum largitionum. Inferiorem verò Bastagam hanc Orientalem forte appellat, tanquam minorem, ad aliarum differentiam, quas Comes largitionum procurabat, quæ erant maiores.

PRAEPOSITVS Bastagæ priuatarum Galliarum, quæ ex prædijs Principis inde transuehebantur, aut species priuata eius pecunia emptæ conducebantur.

Officium verò Comes rerum priuatarum Occidẽtis, & insignia habet, quemadmodum dictum est in Orientali. Hi sunt duo magistratus, ad quos vniuersa tributa, & quicquid à populis, vel aliunde exigebatur, deferri consueuerat. Codex Vrsini clausulam addit huiusmodi. Habet Comes iste & Rationales, & Præpositos, ac Procuratores, vt supra scripti, scilicet rerum priuatarum per diuersas prouincias, & vltimo Secundocerium totius officij, qui tractat chartas officij, & subdit. Multa desunt vsque ad hoc signum *, quod est infra sub Primicerio Notariorum, vnde multa videntur desiderari. Quæcunque tamen sunt in impresso, in eo reperiuntur.

[a] tot. tit. C. de ptæd. famiacis.
[b] l. 16. C. Th. de bon. proscript.
[c] l. 1. & 5. C. de sentent. pass.
[d] l. 1. C. de offic. rem. fac. patrim.
[e] l. 14. C. Theo de indulgen. debitor.
[f] m l. 9. C. The. de exterior. seu forid. mun.
[g] n in l. 1. C. Th. de per obreptu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOTITIA.

COMES DOMESTICORVM PEDITVM.

COMES DOMESTICORVM EQVITVM.

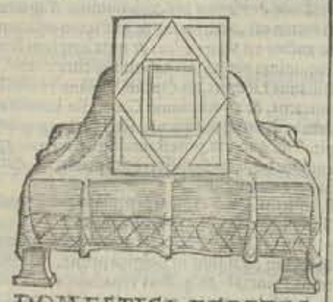

DOMESTICI PEDITES.

DOMESTICI EQVITES.

NOTITIA.

Sub disposítione virorum illustrium Comitum domesticorum equitum siue peditum.

DOMESTICI *Equites.*
DOMESTICI *Pedites.*
Deputati eorum.
Sub dispositione viri spectabilis Primicerij sacri cubiculi.

DE COMITIBVS DOMESTICORum peditum, & equitum. Cap. XLIII.

COMMENTARIVM.

EODEM modo se habent Comites domesticorum peditum, & equitum Occidentis, quo Orientis. Insignia verò hæc habet Comes domesticorum peditum. In rubra parma umbilicum decussatum, cuius partes superior & inferior albæ sunt, reliquæ purpureæ, & tribus circulis rubro, alboque, & vltimo luteo, cinguntur. Inde octo acutæ cuspides luteæ emanant, inter quas octo luteæ corda prominent; Rubeus limbus marginem ambit. Alter comes equitum idem fere gestat insigne, nisi quod quatuor circuli, duo albi, & alij lutei globum amplectuntur, ad indicandam arctissimam vtriusq; imperij connectionem, quod bini duplicatique circuli insinuant. Luteus item limbus clypeum ambit. Portendit vtrunque symbolum orbem Rom. qui videtur diuisus, esse vnum, & ad feriendos atrociter hostes munitum. Mucro enim clademm minatur, cor animum ad inuadendum, aut consilium prudentiamque, ut Pierius docet. Manuscripti cœruleam parmã habent. In Madruciano equitum corda flammas emittunt, quæ ardentes esse ad pugnandum animos militum pro Principe innuunt. Pedituum flammæ in duas partes scinduntur, ut ardentem in duos Principes amorem indicent. In ceteris quæ dicta sunt de Comitibus domesticorum Orientis, hic reperta intelliguntur. Huc usque illustres dignitates Occidentis, nunc spectabiles sequuntur.

NOTITIA.

CASTRENSIS SACRI PALATII.

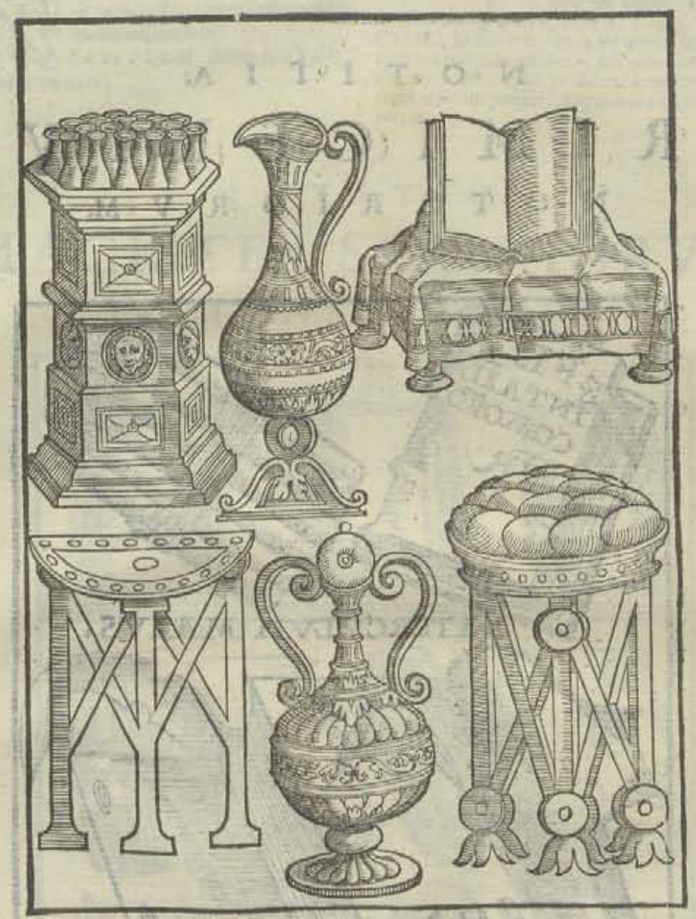

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis CASTRENSIS.

PAEDAGOGIA. *Ministeriales Dominici. curæ Palatinorum.*
OFFICIVM *autem, uiri spectabilis Castrensis habet.*
TABVLARIVM *Dominicum.*
TABVLARIVM *Dominæ Augustæ.*
Adiutorem.
Cartularium & Scrinium ipsius, & cæteros Palatinos officiorum.

De Primicerio sacri cubiculi, & Castrensi palatij Occidentis. Cap. XLIIII.

COMMENTARIVM.

INTER spectabiles primus est sacri cubiculi Primicerius, qui in impresso exemplari omittitur, in manuscriptis verò hæc leguntur. SVB DISPOSITIONE PRIMICERII VIRI SPECTABILIS SACRI CVBICVLI, nec aliud sequitur, vnde aliqua necesse est desiderari, quemadmodum & in Oriente.

Secundus spectabilium est Castrensis sacri palatij qui mensam Principis, & totum palatium curabat. Notitia impressa eadem huius refert insignia, quæ sunt Castrensis Orientis. Manuscripti codices altũ & cœruleum armarium ostendunt, in summo lagenis plenum, quemadmodum est in impressis. Duas præterea mensas panibus onustas, insuper uero duo repositoria uasa cibis plena sustinent, ea Madrucianus tecta ostendit, Vrsini exemplar aperta, & epulis referta. prope astat liber mandatorum auro tergo tectus, & iuper abaco cœruleo, surrectoque tapeto instrato erectus, in cuius dorso inscriptæ sunt notæ, quas habent Comites duces limitanei. Huic alter iunctus est liber, quem rationum de impensis in familiã factis esse puto. Parebant Castrensi palatij pædagogia, ministeriales dominici, & curæ palatij, quemadmodum in Castrensi Orientis est dictum, idemque quod ille habebat officium.

NOTITIA:

PRIMICERIVS NOTARIORVM.

LATERCVLVM MAIVS.

DE PRIMICERIO NOTARIORVM Occidentis. Cap. XLIIII.

NOTITIA.

Sub cura uiri spectabilis Primicerij Notariorum.

NOTITIA *omnium dignitatum, & administrationum tam ciuilium quàm militarium.*

OFFICIVM *autem non habet, sed Adiutores.*

COMMENTARIVM.

INSIGNIA Primicerij Notariorum Occidentis in impressa Notitia in nullo ab Orientalibus differunt. Manuscripti eius librum mandatorum viridi corio tectum, ijsdemque notis in scriptum habent, vt Comites Limitanei & Duces, nempe F. L. IN TALL. COM. OR. PR. Non est autem hic codex mandatorum, qui ipsi decus, sed quem ipse magistratibus tradit, quem ad indicandum præceptum suum officium præfert. Sequuntur alij spectabiles palatij.

NOTITIA.

MAGISTER SCRINIORVM CVM INSIGNIBVS.

Memoriæ Epistolarum & Libellorum.

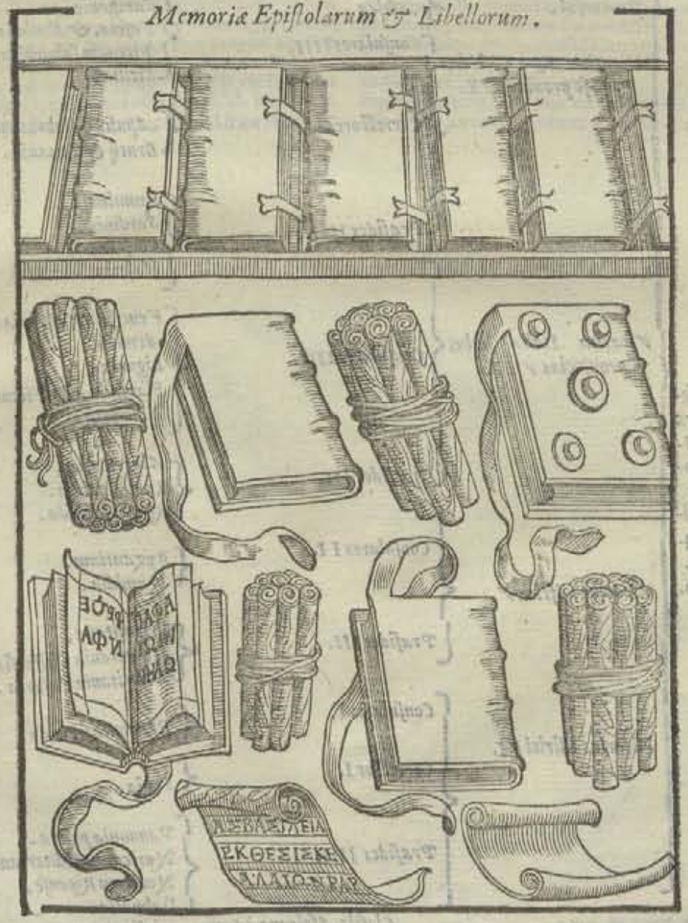

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOTITIA.

MAGISTER *memoriæ annotationes omnes dictat, & emittit. Respondet tamen & precibus.*
MAGISTER *Epistolarum legationes ciuitatum, & consultationes, & preces tractat.*
MAGISTER *Libellorum cognitiones & preces tractat.*

DE MAGISTRIS SCRINIORVM Occidentis. Cap. XLV.

COMMENTARIVM.

MAGISTRI quoque scriniorũ Occidentis eodem modo se habent, quo & Orientales: Sed hic Magister epistolarum (Græcarum) deest, quod pro more suo Romanus Princeps omnia latinè scriberet. Quin olim iure cautum erat, vt latine rãtum decreta interponerentur, [a] quæ sicut & sententias Græci Imperatores Græce ferri posse, postmodum sanxerunt. [b] Impressa Notitia eadem in hoc repræsentat insignia, quæ in Oriente posuit. Manuscripti vero codices sex librorum terga, alternatim cœrulea, & lutea ordine disponunt, alternis item notis inscripta. cœruleorum liæ notæ sunt, F. L. IN TALL. COMOR. P. R. Luteorum istæ. F. L. VALE MAG. F. P. IVSSI. D. quas ita interpretor. Fœlix liber veniens a laterculo, Magistri epistolarum iussione diuina. Hæ notæ in Oriente omittuntur. Sunt vero hi codices exempla librorum mandatorum, qui ipsis Magistris Scriniorum, a Primicerio notariorum tradebantur: sed memoriæ & libellorum libris omissis, epistolarum tantum pro exemplo demonstrantur: Infra hos codices alij quatuor cum foris rubro tecti cernuntur, quorum vnus est apertus, alij clausi, quaterni item spectantur colligati chartarum fasciculi, qui libellos supplices, epistolas, probatoriasque referunt, quemadmodum in scrinijs Orientis est dictum. Hęc de spectabilibus Palatinorum dignitatibus: Nunc spectabiles prouinciarum magistratus sequuntur, quos secundum Notitię ordinem explicaturi, a Proconsule Africę incipiemus: Sed prius breuiarium magistratuum, qui Præfecto Prætorio parebant, præmittemus, vt omnes simul repręsentati clarius conspiciantur.

a l. decreta. 49. ff. de re iud.

b l. iudices. 12. C. de sent. & interloc. om. iud.

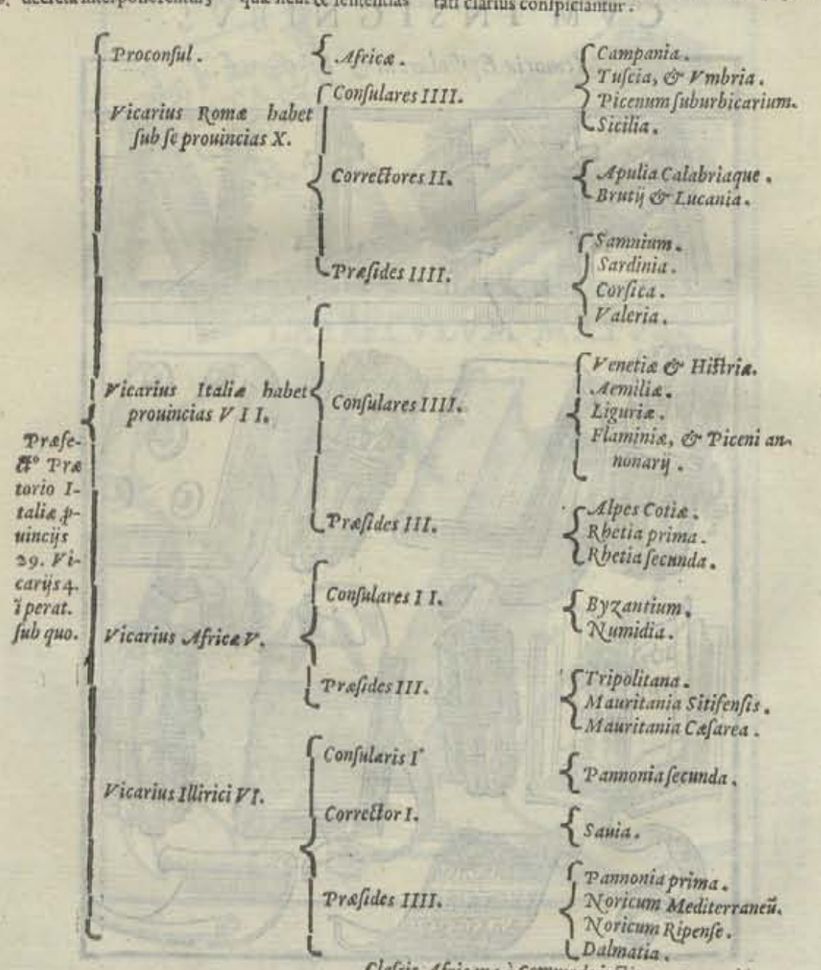

Classis Africana à Commodo instituta. Lamprid.

De

DE PROCONSVLE AFRICAE, & eius insignibus. Cap. XLVII.

CAPTA a Scipione minore, atque incensa per xvij. dies Carthagine, Decemuiri eo missi, Africam in prouinciæ formam redegerunt, vt Appianus ait; Decretumque est vt eo Prætor quotannis mitteretur, qui postea Proconsul fuit, [a] ac primo ea prouincia facta est proconsularis. auctores Sext. Ruffus, & Iustinianus, [b] statutumque vt Proconsulem semper haberet. Vnde eum Proconsularis prouincia alio non adiecto, vel Proconsul simpliciter nominatur, Africæ intelligitur [c] Primus Marcellus Claudius in Africam missus est Proconsul. Nam Scipio antea non vt magistratus, sed Dux militum ibi bellum gessit, [d] Carthaginem postea Augustus instaurauit, sed submissiorem quã antea fuerat, vt Appianus [e] & Tertullianus [f] memorant. Quare hic Proconsul Carthagini, & tractui, vbi propriè Africa dicitur, imperans, sub se consularem habuit, qui præerat regioni vltra Bagradam fluuium, vbi est Vticensis: & ideo in Notitia impressa legitur, sub dispositione spectabilis Proconsulis Africæ prouinciæ consularis, scilicet est. In manuscriptis legitur, prouincia, & Consularis. Duos hic legatos ducebat propter amplam prouinciam & auctoritatem illi datam. Sed Sext. Ruffus suo tempore totam eam, sub consularibus fuisse refert, qui omnes cum Procõsule Præf. Præt. Italiæ parebant. olim Proconsul Africæ legionem cum auxilijs regebat, sed C. Caligula eum timens, proprium legioni Legatum præfecit; Tacitus [g] Legio, inquit, in Africa auxiliaque tutandis imperij finibus sub D. Augusto. Tiberioque Principibus Proconsuli parebant. Mox C. Cæsar turbidus animo, M. Syllanum obtinentem Africam, metuẽs ablatam Procõsuli legionem, misso in eam rem Legato tradidit: Aequatus inter duos beneficiorum numerus, & mixtis vtriusque mandatis, discordia quæsita auctaque: pratio certamine Legatorum ius adoleuit diuturnitate officij, vel quia minoribus maior æmulandi cura Proconsulum splẽdidissimus quisque securitati magis quam potentiæ consulebant: Hactenus Tacitus. Qui pro mandatis libros mandatorum vtrisque traditos intelligit; quod verò ait æquatum inter eos fuisse beneficiorum numerum, legendum est beneficiariorum, idest cohortalium & apparitorum, vt appellant iura; [h] Verùm Aureliano imperante Proconsul Africæ etiam Dux limitis Africani fuit. Spartianus in Firmo tyranno eo tempore tres Firmos fuisse plerique Græcorum ignorant, vnum Præfectum Aegypti, alterum Ducem limitis Africani, eundemque Proconsulem. Hic P. P. Italiæ tantum parebat, non illius Vicario in Africa, sicut nec Proconsul Asiæ vel Achaiæ Orientis Vicarijs. Africa præter Proconsulem quinque Rectores habuit, duos consulares, & tres præsidiales. Constantinus enim in quinque prouincias Africam diuisit, Numidiam, Byzatium, quæ consulares fuere, Mauritaniam Cæsariensem, & Tripolim præsidiales. sed Proconsul Carthagini tantum, & illi prouinciæ, quæ vt dixi speciali nomine Africa dicebatur, imperabat, inquit Sext. Ruffus, fœcundissima vero hominum est Africa ait Herodianus [i] quæ plurimos agrorum cultores habebat.

a Lj. 4. Deo iuuante C. de offi. P. P. Africæ.
b §. 2. Nouella 30. de proconsule Cappadociæ.
c vt in l. debitoribus. 31. ff. de re iud.
d Liuius. lib. 38.
e in fine belli Libici.
f de pallio, paulo post princip.
g lib. 20.
h l. 4. C. de epist. & cler. l. 17. C. T. de cohortalib.
i in septimo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. OCCIDENT.

NOTITIA.

PROCONSVL AFRICÆ

CVM INSIGNIBVS.

NOTITIA.

Sub disposition viri spectabilis Proconsulis Africæ.

PROVINCIÆ *Consularis (aliàs Prouincia) & Consularis, & Legati eius duo.*
OFFICIVM *autē habet ita.*
PRINCIPEM *de schola Agētum in rebus Ducenarium.*
Corniculariū.
Numerarios duos.
Primiscrinium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Ab actis.
Subadiuuas.
Exceptores.
Singulares, & reliquum Officium.

COMMENTARIVM.

MVLIERIS Africam simulantis effigies pro insigni Proconsuli præferebatur, quam de spica loquens Pierius, ita describit, [a] Mulier quædam inspicitur pileo in primis cooperta caput, cœrulea palla hinc inde ab vtraque parte reiecta, eaque ad humum vsque fusa: Interiore verò tunica rubra, imo limbo ad vnius pedis altitudinem albo, cuius superiorem inferioremque aureæ fibræ duæ circumeunt: Brachia nuda vtrinque exporriguntur, binas vtraque manu spicas sustentantia; sub pedibus naues duæ frumento onustæ depictæ sunt, litteræ superne sunt PROC. AFRICAE. Hæc Pierius, qui aliter vestes, earumque colores exprimit, atque in meo, & alijs exemplaribus reperiantur. Vbi mulier purpureum pallium supra dextrum humerum reijcit: subtus præsina, breuioreque tunica, supra auream pallam ad nudos pedes demissam indura. In Madruciano sub albo pallio cœruleam, talaremque tunicam gestat. Vrsini codici Pierij descriptio conuenit, sed quem ipse imum limbum vestis esse credit, est longior palla interior, quæ sub breuiore tunica ad pedes descendit. Alia insignia sunt à sinistra duo Principes in summo auratæ pilæ dextrarum indices simul attollentes, quod mutuæ fidei indicium est. Ad dextram est liber ferrugineo colore tectus, & supra abacum albo tapeto instratū erectus. Item tres naues frumento onustæ velis, remisque actæ, curam significant, quam habet Proconsul frumenti ex Africa Romam mittendi: Nam propter hoc potissimum Carthago restaurata fuit, ad quod alludit Prudentius. [a]

a lib. 2. ad Symmachum.

Respice num Lybicis desistat vruris arator
Frumentis onerare rates, & ad ostia Tibris
Mittere triticeos, in pastum plebis, acerbos.

Et titulus est in Codice Theodosiano, de frumento Carthaginensi. Horatius quoque de Africæ fertilitate ait. Quicquid de Lybicis uertitur areis, quod ex Pyndaro desumptum est, qui συρόφορον λίβυαν in Isthmijs dixit. Propter magnum commodum, quod ex frumento Africæ percipiebatur, grauius [b] ibi messium incensores quàm alibi plectebantur.

b l. aut facta. 5 vl ti. ff. de pœnis.

Proconsul Africæ officium habebat, vt Proconsul Asiæ, & Achaiæ, apparitorū aliqui nomine tantum differunt: Nam qui vocatur Scriniarius Proconsulis Asiæ, & Quæstor Proconsulis Achaiæ, Primiscrinius Proconsulis Africæ dicitur, qui re sunt ijdē, de quo in subadiuua Præfecti Prætorio Orientis est dictum. Nunc ad alios spectabiles prouinciarum magistratus, inter quos Romæ Vicarius primum locum tenet, est transeundum.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Vicarij vrbis Romæ Prouinciæ infrascriptæ.

Consulares.

CAMPANIÆ.
TVSCIÆ, & VMBRIÆ.
PICENI *Suburbicarij.*
Siciliæ.

Correctores.

APVLIÆ, & CALABRIÆ.
BRVTIORVM & LVCANIÆ.

Præsides.

SAMNII.
SARDINIÆ.
CORSICÆ.
VALERIÆ.
OFFICIVM *autem supradictus vir spectabilis Vicarius habet ita.*

PRINCIPEM *de schola Agentum in rebus Ducenarium, aliàs ex Ducenarijs.*
Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Adiutorem.
Ab actis.
Curam Epistolarum.
Subadiuuas.
Exceptores.
Singulares & reliquos Officiales.

DE VICARIO VRBIS ROMAE. Cap. XLVIII.

COMMENTARIVM.

SEX in Occidente erant Vicarij, quorum tres P.P. Italiæ vices agebant. Reliqui P.P. Galliarum: Notitia impressa in Indice est mendosa, in qua legitur, Proconsul Africæ, cuius Vicarij sex: delēda est enim dictio, cuius, quæ in codicibus manuscriptis rectè deest: Vicarij enim vices Præfectorum gerebant non Proconsulū, qui in Notitia etiam ante illos recensentur. Tres ergo P. P. Italiæ Vicarij fuere, vnus vrbis, alius Italiæ, tertius Africæ. Primus Romæ Vicarius appellabatur, qui causas in X. Italiæ prouincijs appellatione suspensas audiebat, Principisque iussu iudicabat, & si Præfecti Prætorio Vicarius vocabatur, vt ait Cassiodorus, [c] qui etiam Prætorianos aduocatos coram eo patrocinatos fuisse dicit: Causas itaq; ciuiles & criminales, vice sacra, id est, iussu Principis iudicabat nō tantū in vrbe, sed etiā extra intra quadragesimū lapidē. [d] Quare cū in marmoribus legitur, vice sacra iudicans, Vicarius fuisse significatur. Idē Senatoria dignitate honestatus chlamyde militari induebatur, & carpento vehebatur. Cassiodorus [e] vices, inquit, agentiū mos est, sic iudicum voluntatibus obedire, vt suas non habeāt dignitates, splendent mutuo lumine, nituntur uiribus alienis, & quædā imago in illis videtur esse veritatis, qui proprij non habet iura fulgoris. Tu autē Vicarius diceris, & tua priuilegia non relinquis, quando propria est iurisdictio, quæ datur à Principe. Habes enim cum Præfectis aliquā portionem, partes apud te sub Prætoriana aduocatione configunt, uice sacra sententiam dicis, & quod maximæ fidei signum est, in inscriptionibus uita tibi committitur hominum, quod inter mortales constat esse pretiosum. Additur, quod nec salutari te sine chlamyde iura uoluerunt, scilicet, ut sub ueste militari semper usus nunquam credereris esse priuatus: sed hæc omnia ad præfecturæ gloriam iudicamus esse concessa, ut qui tantæ sedis Vicarium diceret, umbratile nihil uiderent: Ad similitudinem summorum carpento ueheris; Intra quadragesimum sanctissimæ urbis iura custodis, Prænestē ludos ædis, in uicem consulis in honore positus, dignitatemque senatoris acquiris, & illa ubi panduntur atria, quæ summatibus probantur esse collata: Hæc ille. Ammianus sæpè & ipse Vicarij Romæ meminit. Nam [f] Artemius, inquit curans Vicariam præfecturam pro Basso quoque agebat, qui recens promotus urbis Præfectus, fatali decesserat sorte. Et alibi, [g] Maximus regens quondam Romæ Vicariam præfecturam Vicarij Romæ Claudio iuniore imperante fuisse leguntur, si quidem in actis martyrum Musæianus sub eo Romam Vicarius rexisse dicitur, [h] & sub Diocles. Flauianus. [i] Sub Cōstantio post Volusianum, e Artemium Vicariam urbis præfecturam administrauit, [k] cui Iuliano imperante Hymetius successit, [l] huic Probus sub Valentiniano:

c in formula Vicarij Vrbis.
d Cassiod. in for. Præf. urb.
e lib. 6. in form. Vicar. urb. Rom.
f lib. 17.
g initio li. 28.
h apud Surium 24. Februar.
i apud Cæsarem Baro. an. 298. in anna.
k l. 2. C. T. de incest. nupt.
l 21. C. T. de appellat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a l.97. C. T. de decurionib.
b l. 11. C. de suscept. & arcar. li. 10. C. T. eod. li. 12. C. T. de decurionib.
c l. 6. C. T. ad l. Iul. de adulter. collatio legum Romana. cū Mosaicis. tit. 3.

d in offic. præf. urb.

e ut l. ult. C. T. de suaris.

f Dion. lib. 87.

g Strabo lib. 4. Dion. li. 49. Plin. lib. 3.

h Dion. lib. 52.

i in Pio.

k in Marco.

l l. 5. C. quib. nō obyeit. long. tēp. præscribit. in l. 1. 4. C. de iu. & fact. ignor.

m in marmore Romæ apud Maffæ.

o l. nationē. lib. 2. de uer. sign.

p in marmore Neapoli.

q l. 27. C. T. de decurionibus.

diano : [a] deindè Benignus, [b] mox sub Valentiniano Z. Orontius. [c] Sed præter ditionem, quam in vrbe habebat, ex XVII. Italiæ prouincijs, ipse X. imperabat, nempe quatuor consularibus, scilicet Campaniæ, Tusciæ, Vmbriæque, Piceno suburbicano, ac Siciliæ, & duobus Correctoribus, Apuliæ, Calabriæ que Brutiorum, & Lucaniæ, & quatuor Præsidibus, Samnij, Sardiniæ, Corsicæ, & Valeriæ: Reliquæ Vicario Italiæ parebant. Eius desiderantur insignia nescio qua ratione omissa. Officium habebat ut alij Vicarij Principem de schola agentium in rebus, Ducenarium, Cornicularium, numerarios duos, & reliquos, eademque insignia. Primiscrinij numerarij uocabantur, [d] ad quorum curam spectabat præter alia munera exigere millenos denarios, à Campanis, Lucanis, Brutijs, pro larido debito populo Romano pendendos, quod munus pariter ad Primiscrinum Præfecti vrbis spectabat. [e] Romæ quandoq; iudicabat cum Præfecto urbi; & quandoque per se cognoscebat. Credo fuisse in arbitrio litigantium, apud quem agere mallent, & locum præuentionis latum. Nunc Italiæ Magistratus, qui huic Vicario parebant, ordine recensebimus, eum de his pauca præmiserimus.

DE ITALIAE MAGISTRATIBVS. Cap. XLIX.

OLIM Italia Aesi fluuio in Senonibus ad Mare superum: Macra uero ad inferum terminabatur: postmodum uictis Gallis Senonibus, usque ad Rubiconem processit. Demum Triumuiri Reipublicæ constituendæ ne ullus Proconsul intra Alpes cū exercitu esset, totā Galliā Cisalpinā Italiā fecerunt, & usque ad Alpes protulerunt, [f] eam Augustus, à C. Mœcenate persuasus, in XI. regiones diuisam & ad Padum usque extendit, singulis. Præfectum præfecit, quibus uir consularis imperabat. Romæ uerò intra stadia 570. Præfectus urbi indicabat. [h] Ceterum Hadrianus noua magistratuum forma inuenta, Italiam quatuor consularibus regendam commisit. Spartianus, Quatuor, inquit, consulares per omnem Italiam Iudices constituit. Iulius Capitolinus. [i] Ab Hadriano, ait, inter quatuor cōsulares, quibus Italia cōmittebatur Antoninus Pius electus est ad eam partem Italiæ regendam, in qua plurimum possidebat. Et alibi, [k] Datis, inquit, Iuridicis Italiæ cōsuluit ad exemplum, quo Hadrianus Consulares uiros reddere iura præceperat, postmodum unus totius Italiæ corrector usque ad Constantinum fuit. Tetricus enim ab Aureliano Italiæ corrector factus est, & à Diocletiano Numidius. [l] quē Iulianæ scribēs, amicum suum nominat. [m] Sed & sub Constantino Rufius Volusianus, annis octo Italiam Corrector rexit. [n] Demum in decem & septem prouincias ab eo Principe diuisa Italia totidem Rectores accepit, quorum octo consulares, duo correctores, septem Præsides fuerunt. Consulares quatuor Vicario Romæ parebant; videlicet. Campaniæ Tusciæ, & Vmbriæ, Piceni suburbicarij, & Siciliæ, quæ & ipsa pars Italiæ censebatur. [o] Correctores prius tres fuerunt, duo Apuliæ & Calabriæ, Brutiorum & Lucaniæ: Tertius Venetiarum, & Histriæ, quarum Cæcilianus Placidus P. Corrector fuisse legitur. Is est qui sub Constantio, etiam vrbi præfuit: [q] sed hę prouincię postea consularem habuerunt, unde duo Correctores in Italia permanserunt: præsides uero quatuor Samnij, Sardinię, Corsicę, & Vmbrię: De his igitur sigillatim, & primo de consulari Campaniæ tanquam digniore est dicendum.

DE CONSVLARI CAMPANIAE. Cap. L.

CAMPANIA inter Lirim fluuium, nunc Garilianum dictum & Sarnum continetur, ubi est Capua eius metropolis, & Neapolis: Nunc terra laboris dicitur à cāpis laboriuis, vel quod ille ager ob fertilitatem sit elaborandus. De hoc ita Cicero. [r] Campani semper superbi bonitate agrorum & magnitudine fructuum, salubritate aeris, & pulchritudine regionis. Eam cunctis terris Dionysius Halicarnaseus [s] Plinius cū Livio Polybius, [t] Virgiliusq; præferunt, quod uini, frumenti, oleique copia ceteris antecellat, vnde Felix est cognominata. Omniū, inquit Iornandes, [u] non modo Italię, sed pene toto orbe terrarum pulcherrima Campaniæ plaga est, ni hil mollius cœlo, bis floribus uernat, nihil uberius solo, ideo liberi Cereriſque certamen dicitur Hæc ille. idem L. Florus & plura Strabo. Itaque assignata cuique oppido certa frumenti quantitate pro alimētis reliquum Romanis horreis inferebatur. Symmachus, [x] Puteolanis, ait municipibus D. Constantinus C. L. M. modiorum in alimoniam cibitatis indulsit, quæ summa à D. Constante regente Rempublicā media parte mutilata est: post quem Constantius annonam Puteolani populi X X V. M. modiorum adiectione cumulauit, atque ita factum est, ut C. M. modiorum eiusdem populi victus acciperet: sed Iuliano moderante Rempublicam, cum Lupus consulari iure campaniæ Præsidens Terracinensium contemplaretur angustias V. M. & D C C. mod. Puteolanis municipibus derogans, Terracinensium usui deputauit. addit Symmachus, Terracinenses lauacris publicis Romæ lotos, & calcem reparandis mœnibus submiſtrasse; magnam quoque suum copiam forte duas decimas Capani quotannis Romanis debebant [y] pro quibus tandem mille nongentos quinquaginta solidos soluerunt: [z] Hanc pecuniam primo consularis Campaniæ postea P. P. exegit. [a] Nec poterant ludum equorum curulium campani exercere, nisi prius duo millia modiorum fabæ pro singulis factionibus ad alendos equos currentes Romæ contulissent. [b] sub Domitiano Memmius Rufus Consularis Campaniæ in pios sæuijt. Constantino imperāte Pōpeianus Consularis Campaniæ fuit; [d] mox Lupus, vt ait Symmachus, deinde Bulephorus [e] huic Felix successit, [f] deinde Amphilocius, & alij.

Notitia in Consulari Cāpaniæ hæc insignia ostendit: Imaginem mulieris pro tribunali sedentis, à cuius dextro humero cingulum suspensum ad sinistrum latus obliquè descendit, sinistra scutum dextra hastam tener, in cuius summo præfixa est tabella, vbi scriptum est CAMPANIA. Ipsa in capite tutulum cum prominentibus pinnis gerit Nuda pedes, Albaque palla succincta. Viride pallium, a parte sinistra brachio retenta ad genua fluere permittit. Ad dextram abacus albo tapeto, vt in alijs, instratus, librum luteo tegmine tectum sustinet. In Codice Vrsini supra rubram pallā albo pallio induitur. Madrucianus pro muliere, virum eodem modo indutum, & pro tribunali sedentē ostendit. Ad dextram liber mandatorum luteo tectus, albo ac surrecto tapeto abaco instrato inhæret, Vnde apparet ius dicentes propè se hūc librum semper habuisse. Tribunalis, seu ut tum appellabant Secretarij forma hæc visitur: Locus amplus sellam in melio continet, cui ius dicens insidet: supra purpureæ cortinæ annulis suspeniæ, & a lateribus conuolutæ tribunalis faciem aperiunt, id ita diductum & complicatum, velum leuatum vocabatur: [h] Cū vero de causis decidendis, vel reis torquendis, aut con-

d in 6. in formula consularit.

e in l. 2. C. de Numerar.

f in l. 4.

g in l. duos. C. susceptor.

h d. l. 4. & d. l. duos.

i l. 27. C. T. de appell.

k lib. 6. variar.

b apud Suri. 25. Augusti.

c epist. 79

r de lege Agraria contra Rullū.

s lib. 1.

t li. 3. cap. 5.

u de rega. c. 1. & 2. succeſſ.

x lib. 2. epist. 39

y l. 3. cap. vlt. de suarijs.

z nouel. Valentinia. de suarijs. tit. 37.

a l. 3. C. T. de suarijs.

b d. nouel. Valentiniani.

c l. vlt. C. T. de equis curuli.

d Martyrolo. 7. & 12. Maij.

e l. 4. C. si contra ius uel utilitē publ.

f l. 1. C. vt armor. vſus sit interd.

g l. 10. C. T. de liber. causa.

h l. 181. C. T. de decurionib.

a Constit. lib. 2. cap. 56.

condemnandis consultabant, illud obducebant. Clemens. [a] Aspicite inquit mundana iudicia, quorum potestati uidemus tradi homicidas, adulteros, uenefico, sepulchrorum perfossores, latrones, de quibus cum quæsiuerunt, Præfecti iudicio interrogant reos, an illa ira se habeant, quibus affirmantibus nō continuo eos ad supplicium mittunt, sed per plures dies quæstiones exercēt, cum multo consilio & velo interiecto. Hoc idē in actis martyrum apparet. [b] Lysias, inquiunt, introgressus obduxit velum, postea exiens ex tabella recitauit sententiam. Et in alijs actis S. Euplij, cum esset, aiunt, extra uelum secretarij Euplius, Calusianus cōsularis intra uelum interius ingrediens, sententiam dictauit, & foras egressus afferens tabellam legit: Euplium Christianum edicta Principum contemnentem, deos blaspheman tem gladio animaduerti iubeo. idem ferme D. Basilius, [c] Qui rerum, ait in hoc mundo potiuntur, quando facinorosum hominem morti sunt adiudicaturi, cortinas obducunt, & expertissimos quosq; ad causæ tranſactionem aduocant: Hæc ille. Securis etiam cum fascibus, & vultus Principum Consularis præmittebat, curruque argentato vehebatur ut ait Cassiodorus. [d]

Clarissimus est, officiumque habet huiusmodi. Principem de officio P. P. Italiæ, quem solum ex eius apparitoribus accipiebat, item cornicularium, Tabularios duos pro Numerario, Adiutorem, Commentariensem, ab actis, Subadiuuam, Exceptores, & reliquos cohortalinos, quibus non licet ad aliam tranſire militiam, sine annotatione clementiæ principalis. Cęteri omnes consulares ad similitudinem consularium Campaniæ officium habebant, inquit Notitia.

Officia consularium ac præsidum Oriētis in hoc ab Occidentalibus differebant, quod in illis unus erat Numerarius, in his pro uno Numerario duo erāt tabularij; Valentinianus enim & Valens, eos primis nominibus mutaris instituerunt. [e] qui inquiunt, Numerarij appellari consueuerant, consularium atque præsidum duntaxat tabularij post hāc nostram sanctionem vocabuntur. Mox Gratianus eos duos esse voluit, quorū alterum fisci, res alterū largitiones tractare iussit, His verbis. [f] In prouincijs duo numerarij qui & tabularij collocētur, quo ad vnum fiscalis arcæ ratiocinium, Ad alterum largitionales pertinere tituli iubeantur. Hæc ille. Idem Arcadius cōfirmauit duobus susceptoribus additis: [g] Duos inquit, tabularios seu numerarios, & susceptores totidem per vniuersas prouincias oportere cōstitui clementia nostra præcepit. Hæc iura in Occidente recepta, in Oriente nunquām obseruata fuisse videntur. Grauis verò pœna his tabularijs ac susceptoribus imminebat, si quis suæ arcæ rationes in alterius scrinium trāstulisset, [h] M. Antoninus tabularios & ipse in prouincijs instituerat, apud quos nomina natorū ingenuorum scriberentur, vt ait Capitolinus qui à prædictis sunt diuersi. Ab hoc consulari & cæteris consularibus, Correctoribus, & Præsidibus Italiæ ad P. P. appellabatur. [i] Cassiodorus [k] Comitem Neapolis, qui illam Vrbem regebat, Consulari obsecutum fuisse scribit. Alij Italiæ consulares sequuntur.

DE CONSVLARI ANNONARIA Tusciæ Vmbriæque. Cap. LI.

ETRVRIA seu Tuscia ab Oriente fluuio Tibri a Latio, ab Occidente Macro flumine a Liguribus separatur. Ad Septentrionem Appennino, ad Meridiem mari Thyrreno clauditur. Vmbria vero a Meridie Hetruscos, ab Occidente Picenos, ab Oriente Sabinos & Picentes; ac Mare Hadriaticum

a Septentrione habet. Trecenta eius oppida fuisse Plinius memorat, quorum Metropolis fuit Spoletum. His duabus regionibus vnus præerat Tusciæ consularis. [l] Vnde non ab re hæ duæ prouinciæ a Scæuola connectuntur, ac proximo Piceno aggregantur. [m] Epistola, inquit, testator ab hæredibus petijt, vt regionem Vmbriæ Tusciæ in Piceno, cohæredi vxori suæ restituerent, cum omnibus, quæ ibi essent, & mancipijs rusticis, & vrbanis: quæ istū est, cum Eros & Stichus serui in diem vitæ testatoris in Vmbria, in Piceno actum administrauerint: Sint autem Damæ, quem testator vnus manumiserat, filij naturales, vtrum eidem Romæ ex codicillis præstandi sint, & respōdit esse. Hic Vmbriæ Tuscia connexa, ob vicinitatem Piceno adiungitur, & vtraque ab eodē Rectore administrabatur, qui prius corrector fuit. Sub Constantino enim Iouius Iuliamus Tusciam, & Vmbriam Corrector rexit; [n] Iuliano Apostata imperāte, solius Tusciæ Ausonius, [o] sub Iouiano Terentius, [p] sub Valentiniano Maximinus, [q] sed paulo post Tusciæ Consularis Olybrius fuit: [r] in quo statu pluribus annis permansit; Valentiniano enim secundo, & Theodosio imperantibus Claudius Tusciam Consularis rexit. [s] qua postea Vmbriæ iuncta, vtraque ab vno Consulari est administrata. Tuscia, adiacensque regio a copia tritici, vini, casei, & carnium, quas producit, & Romæ suppeditabat, annonaria est appellata: Spartianus [t] Aurelianus, inquit, Tetricum, quem triumphauerat, Correctorem totius Italiæ fecit, id est Campaniæ, Samnij, Lucaniæ, Bruttiorum, Apuliæ, Calabriæ, Hetruriæ, atque Vmbriæ, Piceni, & Flaminiæ, omnisque annonariæ regionis. Ammianus quoque [u] Hetruriam annonariam appellat: Hoc tempore, inquit, vel paulo ante noua portenti species per annonariam apparuit Tusciam. Nec solum ad victum necessaria, sed & nongentas vehas calcis ad formas aquæductuum reparādas in vrbem mittebat: [x] Quod & Symmachus prodit. [y] Vmbriæ quoque magna fuit fertilitas. Aristoteles enim [z] scribit in Vmbria ter animalia parere, arbores bis anno fructus, eosque laudatissimos producere, & mulieres plerunque geminos parere. [a] De hac regione sensisse fertur Poeta, cum dixit,

Bis grauida pecudes, bis pomis utilis arbor.

Auctor quoque est Plinius [b] Cæsarem Vopiscū cum apud Cēsores causam ageret, dixisse, Campos Rosiæ, qui sunt in Vmbria, Italiæ fumen esse, in quibus perticas pridiè relictas gramen operiret. Polybius, [c] hanc regionem & Galliam Cisalpinam in omnia frugum genera fœcundam esse scribit, vt sæpenumero modius frumenti Siculus nō amplius quatuor obolis venierit; hordei non amplius duobus, dolium vini tantumdem, mellis, & farris tantam fuisse copiam, vt hominum opinionem superaret: Infiniram vero pecudum multitudinem Italici generis homines aluisse, & ad priuatos vsus, & ad necessarium exercitibus apparatum abunde alimenta administrasse: Hospites viatoribus honorificè exceptis, & omnibus ad victum necessarijs abunde submiſtratis, non amplius quam siliquam, idest, tertiam oboli partem accepisse. Quare cum populo Rom. affatim annonam exhiberent, iure annonariæ hæ regiones sunt appellatæ. In indice vero XXII. consularium, vbi habetur annonarij Tusciæ, & Vmbriæ, lego annonariæ, consularis enim ipse annonarius non vocabatur, sed prouinciæ.

l l. 5. C. T. de decurion. & edit. rescript.

m in l. vxorem. 41. §. codicillis. ff. de leg. 3.

n ex marmore.

o l. 6. C. T. de decurion.

p l. 61. 65. C. T. de decurion. l. 4. C. T. de iurisd.

q l. 8. C. T. de accusat.

r l. 72. C. T. de decur.

s l. 5. C. T. de decurion. vel edit. rescript.

t in Tetrico tyranno.

u lib. 17.

x vt l. 3. C. T. de calc. coctor.

y epist. 39. lib. 1.

z lib. de admirabilib. additionibus si ta liber nō est infirinus.

a Idem & Stephanus.

b in 17. cap. 4.

c lib. 2.

DE

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE CONSVLARI PICENI SVBurbicarij. Cap. LII.

PICENVM vulgo Marchia Ancomitana dictũ pentapolis prouincia uocatur à Synodo V. L. Constantinopoli habita sub Constantino Pogonato. hanc Piceni denominationem Festus tradit Picena, inquit, regio, in qua est Asculum, dicta quod Sabini cum Asculum proficiscerentur, in uexillo eorum Picus consederit. Duplex Picenum fuisse Notitia significat, Annonarium, & suburbicarium, utrunque à suo consulari rectum. Valentinianus; [a] Per suburbicarias, inquit, regiones uir Clarissimus Anatolius pabula ad mutationes, mansionesque singulas animalibus cursui publico deputaris, pro longinquitate itineris ab unoquoque oppido certo ac denunciato tempore deuehi ordinabit. Anatolio Valentinus consularis Piceni succesit, [b] alias Valentinianus, [c] mox Sophernius. [d] Ante hos sub Constantio Paternus Piceni consularis fuerat, ut Ammianus [e] scribit. In porta Arimini Actæus V. C. Flaminiæ & Piceni Corrector, Augusto imperante fuisse legitur quod falsum fuisse supra redarguimus. Codex Vrsini habet suburbicanum, quam lectionem non improbo, quia dicitur suburbicanum sicut rusticanum: Cicero [f] Tusculanos, Atinates, Arpinates, aliosque vicinos, municipes Romæ Suburbanos uocat. Quod tẽpore belli punici cum Annibale Piceni sensissent, illos uicatim habitare Romani coegerunt, & militiæ loco tabellariorum, ac uiatorum officio fungi, uti Strabo [g] memorat, legemque à C. Flaminio Tribuno pleb. latam fuisse de eorum agro uiritim diuidendo Cicero [h] refert. Quia ergo in formam suburbiorum redactum est Picenum, & mœnibus desolatum suburbicanum potuit appellari. Alij ita dictum uolunt quod ea pars Romæ propior esset, ac fere ex bis suburbijs coniungeretur; Nam Plinius [i] scribit Romam per directum efficere passuum triginta millia DCCLXV. Ad extremã uero rectorum cum castris prætorijs à milliario, quæ erat columna aurata in foro, ut auctor est Plutarchus, per uicos omnium uiarum mensuram colligere paulo amplius LXX. millium passuum. Quod siquis altitudinem rectorũ addat, dignam profectò æstimationem concipiat, fateaturque nullius urbis magnitudinem in toto orbe potuisse ei comparari. Hæc Plinius. Postea cum Traianus, deinde Aurelianus urbis pomerium protulissent, ut Vopiscus, Eutropius, & Zosimus referũt, constat usque ad Tiberis ostium suburbia peruenisse quod & Aristides Smyrnæus [k] affirmat: Descendit hæc, inquit, usque ad mare, ubi commune emporium, communisque omnium, quæ terra provenit, dispensatio. Quicquid nunc Italiæ restat, complectum uniuersa mihi uidetur, unaque futura urbs perpetua in Ionium mare protensa. Hæc ille. Itaque tã longe se extendentibus suburbijs, non mirum, si Picens pars suburbicaria dici potuit. His concinit Symmachus [l] tum P. V. Spolerum, inquit, suburbanitas nostra est. A suburbanis enim prouincijs ad P.V. appellabatur. Valens A. [m] Referant, ait, iudices de suburbanis prouincijs ad præfecturam sedis urbanæ, de cæteris ad præfecturam Prætorianam. His in locis multa prædia Princeps possidebat; inter quæ & bona Faustinæ, unde constitutus erat Rationalis rei priuatæ per urbem Romam, & suburbicarias regiones, cum parte Faustinæ sub Comite rerum priuatarum. Picenum uero erat, quod inter Aesim & Aternum fluuium continebatur. Exceptis decurionibus & his maioribus, per Picenum olim nemo uti equo poterat. [n]

a in l. 9. C. T. de anno. & tribut.

b l. 1. C. de exhib. reis. l. pe. C. T. quib. equo. uti concess.
c l. 17. C. T. de oper. publ. l. 5. C. T. de part.
d l. 7. C. T. de decurion.
e lib. 15.
f pro Gn. Plãcio.

g in fin. 5. Geographicor.
h in Catone.

i li. 3. cap. 5.

k in panegyrico vrbis.

l epistо. 80. li. 2.

m in l. 13. C. T. accusat.

n l. 1. & ul. C. T. quib. equor. usus conce.

DE CONSVLARIS SICILIAE. Cap. LIII.

INSVLAE Italiæ adiacẽtes eius pars esse censentur, sicut & aliæ prouinciæ, inquit Vlpianus. [o] Sed & prouinciam idem ait, Siciliam magis inter continentes accipere nos oportet, quæ modico freto ab Italia diuiditur. [p] Addunt Iurium Interpretes, [q] insulas modo non ultra centum millia passuum ab Italia & prouincijs distent earum partes censeri. Sicilia itaq; modico freto separata ab Italia eius pars erit. Item Corsica quæ & ipsa non plus centum millibus passuum ab ora Ligustica distat, illius pars censetur: Sic & Sardinia, quæ angusto freto quinque millium passuum à Corsica distinguitur, Italiæ attributur, quæ nunc Hispaniæ adscribitur. Sicilia ergo tanquam pars Italiæ Consularem habet Vicario Romæ parentem.

Hanc primam Romanorum prouinciam factam Cicero, Sex Ruffus, & alij uolunt: aliqui Sardiniam fuisse malunt, ut Pomponius. [r] Primumque in eam C. Flaminium Prætorem missum Solinus memorat. Verum tamen est partem Siciliæ primo prouinciam factam, totam uero post Sardiniam fuisse subactam: Tam sub Repub. quam Principibus diu Prætoria mansit. Inter alios Sext. Biduceus Quæstore M. Tullio Cicerone ibi Prætor ius dixit, mox C. Sacerdos deinde C. Verres eam per triennium tenuit, quod Archeius, cui ea prouincia decreta erat, eo non uenisset. Verri Metellus succesit: Deinde Proconsulem Sicilia obtinuit: Seuerus enim Imperator, ut auctor est Spartianus, Siciliam Proconsularem sorte meruit. Deinde à posterioribus Principibus commissa est Præsidibus, ait Sex. Ruffus: Et nunc, inquit, à Consularibus administratur. Eo enim tempore sub Valentiniano Donnus Siciliæ consularis erat. [s] Vltimo uero Iustinianus illi prætorem dedit, [t] qui etiã impensarum, quæ in milites fiebant, curam habebat. eiusdem decreto defensores & partes ciuitatum Siciliæ confirmabantur. [u]

Vigente Repub. duo Quæstores unus Liliberanus alter Syracusanus eius insulæ tributa exigebant. [x] sub posterioribus Principibus ad Comitem priuatarum Italiæ hoc onus est deuolutum. Vnus uero trium prouinciarum scilicet Siciliæ, Corsicæ, & Sardiniæ Rationalis uectigalium rationes scribebat. [y] Ab hoc consulari ad P. P. Italiæ olim appellabatur. [z] postea ad Quæstorem palatij ab eo est prouocatũ. [a] Aratores Siciliæ, idest, qui ibi agros possidebant, decimam frumenti quod colligebant, Romanis pensitarunt: rursusque alteram decimam ternis H. S. in singulos modios uendebant. [b] Hæc erat summa DCCC. millium modiorum, qui efficiunt plus sexagintalex millibus nostrorum saccorum tritici. Cũ Ternos itaque H. S. in modios pro hac decima Respublica, ex uectigalibus uel ærario solueret, penderetque modius libras 20. efficiebat hæc summa circiter libras quatuor solidos XI. nostræ monetæ, in saccum; Verum quia hoc frumentum populo Romano, aut militibus non sufficiebat, æqualiter omnibus Siculis tertia decima imperabatur, datis in modium H. S. quatuor, erat fernie summa librarum sex cum dimidia in nostrum saccum. Cicero [c] loquẽs de hoc frumento à Sicilia præstando; Emundi, inquit, duo genera fuerunt, unum certarum decumarum: alterum quod præterea ciuitatibus æqualiter esset distributum. Illius decumani tantum, quantum ex primis decumis fuisset, tritici mod. DCCC. millia pretium autem constitutum decumano in modios singulos H S. ternos Imperato H S. TIII. ita in frumentum imperatum H S. duo de tricies in annos singulos verri decernebatur, quod aratoribus solue-

o in l. Insulæ. 9. ff. de iudi.

p l. notiõe. 99. ff. §. 1. ff. de verb. signif.
q Paul. Castren. & alij in d. l. in fi. la. 9. Bar. de insula.

r in l. 2. §. capta. ff. de origin. iur.

s l. 19. C. T. de curi. publ.
t ut indicat eius Nouell. 104. quæ non exrat, sed id titul. argumentũ latinè conscripti indicat.
u Noue. 75. quæ de est.
x auctores Cic. in Verrem & Asconius.
y l. 1. C. de suscep. & arcar. l. 1. C. T. commun. de indun.
z l. 27 C. T. de appellat.
a d. Nouel. 104.

b Cic. in 5. actione in Verrem & Asconius in diuinatione. Cassiod. in 6. de Comite qui militib. præerat. Plinius in panegyrico.

c in 5. in Verrẽ actione.

ret. In alteras decumas ferme ad nonagies, sic per triennium ad hanc frumenti emptionem Siciliensẽ propè centiès & tricies erogatum est. Ex verbis Ciceronis tres decimæ uidentur à Siculis solutæ, prima sine pretio, altera empta tribus H S. in modium; tertia quatuor, Prætori uero Siciliæ concedebatur, ut frumentum in cellam, idest, in suum & familiæ usũ sumere posset, quod æstimabatur quaternis H S. in modios tritici, binis in hordei, & ex ærario hæc pecunia numerabatur: postea uero non decima ab aratoribus, sed quinquagesima, aut quadragesima, ut ab alijs prouincijs exigi cœpit. [a] Naues prę terea suo ære instructas, nautas, & milites, Siculi prę stabant Cicero, [b] Nauem inquit, imperare ex fœdere debuisti, remisisti in triennium: Militem nullũ unquam poposcisti per tot annos. & alibi. [c] Superiorum prætorum consuetudo cum hæc fuisset, ut naues ciuitatibus, certusque numerus nautarum, mitumque imperaretur, maximæ & locupletissimæ ciuitati Mamertinæ, nihil horum imperauisti: & rursus. Sũptum omnem in classem frumento, stipendio ceterisque rebus suo quæque nauarcho ciuitas semper dare solebat. & paulò post. Erat hoc ut dico factitatum semper non solum in Sicilia, sed in omnibus prouincijs, etiam in sociorum & Latinorum stipendio, ac sumptu, tum cum illorum auxilijs uti solebamus; Hæc ille. Septendecim populos Siciliæ fuisse idem Cicero [d] scribit, cuius metropolis fuere Syracusæ, ubi Prætor, seu Præses per hyemem degebat, quod ea esset maxima pulcherrimaque omnium Græcarum urbium. Cicero, [e] Vrbem, inquit Syracusas maximam esse Græcarum urbium pulcherrimamque omnium sæpe auditis. Est iudices ita, ut dicitur, easque quatuor maximis urbibus cõstitisse scribit. Hic erat Baphium Syracusanum Siciliæ appellatum, ubi uestes Principis purpura tingebantur: vere autem prætores insulam circum ibat cuius, inquit Cicero, hic situs, atque hæc natura esse loci cœlique dicitur, ut nullus unquam dies, tam magna turbulentaque tempestate fuerit, quin aliquo tempore Solem eius diei homines uiderent: Deinde æstate summa, inquit, ceteri prætores obire prouinciam, & circumcursare consueuerunt, aut etiam in tanto prædonum metu, & periculo ipsi nauigare: Hæc ille. Siculis ius Latij C. Iulius Cæsar dedit. M. Antonius Consul ciuitatem. [f] Hi sunt quatuor Italiæ consulares, qui Vicario Romæ subeuant; Nunc adj duos Correctores, qui eidem parebãt ueniemus.

a l. modios. 9. C. de suscẽptorib. & arcarijs.
b in actione 6. in Verrem.
c in 7. actione.

In 7. actione.

e in 6. actione.

f Cicero in 4. ad Atticum.

DE CORRECTORIBVS APVLIAE & Calabriæ, item Brutiorum & Lucaniæ. Cap. LIIII.

ASilari flumine ultra Campaniam usque ad Laum flumen tenuere Lucani, ut Plinius refert, nunc Basilicatam uocant, inde usque ad Leucopetram promontorium sequuntur Brutij à Brutia regione, inquit Iornandes, olim nominati, nunc Calabri dicuntur. Antiquitus hæc regio œnotria nuncupata, ubi Græci resederunt, quæ peninsulam efficies Tarentum usq; eius metropolim circumuoluitur: Inde ad Tarentũ erat Calabria, mox usque ad Garganum montem Apulia, sed nunc tota à Lao flumine Tarentum usque est Calabria, cuius illa ciuitas erat metropolis; ubi purpura uestes Principis tingebantur. His quatuor regionibus duo dati sunt Correctores; alter Apuliæ & Calabriæ; alter Lucaniæ & Brutiorum. Constantino imperante Claudius Plotianus harum corrector extitit, [g] mox Mechilius Hilarianus, [h] dein de Octauianus, [i] sub Valentiniano Symmachus. [k] Correctoris Apuliæ & Calabriæ insignia in calce operis a Notitia ostenduntur, ut inde uelut in simulachro aliorum correctorum insignia & officium conspiciantur. Sunt autem in summo auratæ columnæ, duo auersi, sed ita connexi Principes, ut in unum desinant: Ingeniosum inuentum ad miram duorum Imperatorum concordiam ostendendam: Nigra tenuisque linea utriusque caput & corpus diuidit, ut fermè ex inuisibili hac diuisione ipsorum unitas minime tolli posse uideatur. Prope est abacus albo rapeto instratus, qui librum rubro corio tectum sustinet infra imago est oppidi cum hac inscriptione PROVINCIA APVLIA ET CALABRIA. Vnus enim corrector utrique præerat regioni. In manuscriptis uultus tantum duorum Principum apparent. Liber auro tectus cœruleo turrectoque rapeto nititur, in cuius dorso hæ notæ leguntur, FL. VALE. CORR. IVSS. đđ. quas ita interpretor, Fœlix liber uendicandus à latere culo correctori iussu dominorum. Im presi notis carent. Meus codex tergum libri purpura tectum ostendit. Officium habebat ut consularis, excepto Principe, qui ex eodem officio accipiebatur uidelicet ipsum Principem, Cornicularium, Tabularios duos pro Numerarijs, Commentariensem, Adiutorem, Ab actis, Subadiuuam, Exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis. Ceteri Correctores ad similitudinem Correctorum Apuliæ & Calabriæ officium habent. Ab his ad P. P. appellabatur. Constantius ad Taurum P.P. [l] De Sardinia, inquit, Sicilia, Campania, Calabria, Brutijs, & Piceno, Aemilia, & Venetia, ceteraque interpositas appellationes laudabilis sublimitas tua more solemni debebit audire, competenti appellatione terminãdas. Præfectus enim urbi nostra responsione prædictis cognitionibus sibi temperandum esse cognouit. Symmachus uero [m] refert à Correctore Apuliæ, quem Moderatorẽ appellat, ad Præfectum urbi prouocari. Lucani Romanis sues pendebant: unde Lucanica. Brutij dabant boues, sicut [n] Strabo scribit. Dimidias quoque decimas suum & pecorum quæ alebant, & aliquot millia amphorarum uini tradidisse uidentur. [o] Calsiodorus, [p] Hinc, inquit, mon tuosa Lucania sues, pendet; hinc Brutij Boum, pecus indigena ubertate præstant. Fuit nimirum utrunque mirabile, ut prouinciæ tantæ ciuitati sufficerent, & ampla ciuitas earum beneficijs uictualium indigentiam non haberet. & subijcit. iustum his statutum fuisse pretium: Hæc ille. Inde Princeps plebi & prætorianis militibus carnes suillas elargiebatur, certo uiro ad hoc munus destinato. Zosimus, [q] Maxentius, ait, administris Marcelliano & Marcello tribunis militum, & Luciano suillæ carnis præbitore, quam fiscus populo Romano largiebatur, & aulicis præterea militibus, quos prætorianos uocant, in regium ab his solium collocatus est. Vopiscus. [r] Statuerat, inquit, unum gratuitum populo Romano dare, quemadmodum oleum & panis & porcina gratuita præberentur, sic etiam uinum daretur quod tamen nõ fecit. Lucani ad euitandas difficultates, quæ oriebantur, 6400. solidorum nomine suum permittente principe soluerunt. (Nouell. Valentiniani. tit. 27. de suarijs) Vicarij Romæ Præfides sequuntur.

g l. 1. C. T. de relat. l. 1. C. T. de appellation.
h l. si quis decurio. 22. C. de falsis. l. uniuersos. 35. C. de decurio nib. l. 1. C. T. ad l. Faui am.
i l. 1. C. T. de epi scop. eccle. & de tie.
k l. 25. C. T. de cursu publico.

l in l. 27. C. T. de appellat.

m epist. 39. li. 2.

n in quarto.

o l. 4. C. T. de suarijs.
p li. 11. ad Vitalianum Cancellarium Lucaniæ & Brutiorum.

q lib. 4.

DE PRAESIDIBVS SAMNII ET Valeriæ. Cap. LV.

SAMNITES ab Occidente, Truento, ab Oriente Aterno fluminibus, à Meridie Apennino, Campanisque claudũtur, à Septentrione mari Hadriatico, nũc Aprutios uocant. Hos quinquaginta annis, inquit Iornandes, Fabij, ac Papirij patres ac liberi ita domuerunt, atque urbes diruerunt, ut hodie Sãnium in ipso Samnio requiratur, nec facile appareat materia XXIIII. triumphorum; Hæc ille. Iuxta hos

r in Aureliano.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bos est Valeria regio, à via & ciuitate Valeria dicta, quæ vt tradit Strabo, à Tiburtinis initium capiens, ad Marsos, & Corfinium Pelignorum metropolim extenditur, & partem Latij continet. In ea Latij vrbes sunt, Valeria, Bomfacij Quarti; Pontificis Patria, nunc extincta, Asculi, & Alba, prope quam, est ciuitas Cæculi. In Romæ vero conspectu sunt Tibur, Prænestæ, & Tusculum. Valeriæ metropolis erat Amiternum, hodie Aquila dicta: Harum præsides Vicario Romæ parebant, sicut & sequentes.

DE TRAESIDIBVS Sardiniæ, & Corsicæ. Cap. LVI.

SARDINIAM à Sardo Hercülis filio, qui primus eam occupauit, vocatam ferunt. Prima populi Romani prouincia à M. Pomponio est facta anno Vrbis DXXI. & biennio post Corsica à C. Papirio, sed vtraque ab vno Prætore regebatur, primusque M. Valerius vtranque administrauit. sub posterioribus vero Augustis sunt dimitæ, & singulæ singulis Præsidibus commissæ: Nunc, inquit Sex. Russus a suis Præsidibus reguntur; Constantino enim imperante Festus Sardiniæ præses fuit, [a] cum Felix esset Corsicæ [b] sub Constantio etiam Constantini successore Bibulenius Rectitutus solam Sardiniam Præses rexit: [c] sub Valentiniano, & Valente Laodiceus: [d] sub Gratiano Matteonianus: [e] & id vsque ad Notitiæ tempora permansit, Postremo recepta a Vandalis Africa, Iustinianus illius Præfecto Prætorio Sardiniam tribuit: Itaque non amplius Italiæ, sed postea Africæ prouincia est habita: [f] Nunc vero Hispaniæ, annectitur. Frumentum & ipsa Romæ pendebat, cui Hircius de bello Africo, item Liuius, Iulius Cæsar præ decumis octauas frumenti imperauit: § Prudentius.

Nec det vela fretis Romana, nec horrea rumpat;
Sardorum, congesta vehens granaria classis.

Symmachus; [h] Benignus, inquit, rei frumentariæ negocijs peruigili animo exercitus, nihil de Sardinia reportauit, nisi bonam cõscientiam, & malam valetudinem. Horreis autem tantum frugis inuexit, quantum illi prouinciæ anni fortuna contulerat. Corsica vero modico freto à Sardinia discreta, & aliquanto minor 390. milliaria circuit, prius Cirna, a Cirno Herculis filio dicta. Vinum producit, optimum, alumen, & ferrum. Et ipsa suum habebat Præsidem. [i] Ab his Rectoribus ad P. P. Italiæ appellabatur, [k] quod Constantius statuit, cum antea ad P. V. Prouocaretur.

Horum Præsidum insignia erant, duorum Principum velut vnius viri effigies, duos vultus, & pectora exprimens, nigra enim linea vtriusque caput, & totum corpus diuidit: Vnum esse ob communem consensum duorum Principum imperium, melius exprimi non poterat. Abacus purpureo tapeto tectus, erectum librum sustinet, infra oppidi effigiem habet, supra nomine suæ prouinciæ inscripto, vt apud Notitiam in Præside Dalmatiæ visitur. Officium habebant vt Correctores. Vtus Rationalis trium prouinciarum tributa exigebat, Siciliæ, Sardiniæ, & Corsicæ, vti apud iura legitur, [l] & Notitia interpretatur. Hi sunt Italiæ Magistratus, qui Romæ Vicario obtemperabant: Nunc de alijs, qui Vicario Italiæ subeuant est differendum, & si à Notitiæ sint omissi.

[a] l. 3. C. T. de pœnis.
[b] l. 2. C. T. de tempor. cursu.
[c] l. 2. C. de episcopal. & diffrah. pignorib. tributi causa.
[d] l. antepe. C. de his qui accus. nõ pos. l. 12. C. T. de accusat.
[e] l. 1. C. ad l. Iul. repetundar. l. 1. C. T. eodem.
[f] lct. 4. Deo itaque. C. de offic. P. P. Africæ.
§ lib. 2. ad Symmachum.
[h] lib. 2. epi. 114.
[i] l. 2. C. T. de epor. curs.
[k] l. 27. C. T. de appell.
[l] in l. 1. C. de suscep. & arcar. l. 1. C. T. commu. dinidun.

DE VICARIO ITALIAE. Cap. LVII.

DRACTER Vicarius Romæ, à hũ habebat P. P. Italiæ, cui quatuor parebant Consulares, vnus Venetiæ, Istriæque, alij Aemiliæ Liguriæ, & Flaminiæ, cum Piceno. Tres vero Præsides, Alpium Cottiarum, Rhetiæ primæ, & Rhetiæ secundæ. Vicario enim Romæ regiones ad Orientem uelut antiquæ Italiæ committebantur. Huic aliæ ad Occidentem, quæ ante Triumuiros Reipub. constituêdæ extra Italiam censebantur, scilicet, Galliæ Cisalpinæ, & Ligiuriæ, à quibus omnibus ad hunc Vicarium prouocabatur. Reperitur Romæ quoddam epigramma, quo Crasio Eusebio Vicario Italiæ ob singularem eius uirtutem addita est Aemilia, quæ prius Vicarij Romæ fuerat: Constantino imperante Iulius Verus Italiæ Vicar. exiit, [m] cui Septimius Basilus successit: [n] huic sub Valente. Fauêtius: [o] mox Carafronius: Deinde Italicus. [p] Hic Vicarius in primo indice Notitiæ recensetur, nulla postea eius insignium, officij, aut magistratuum fit mentio, uel quod aliqua folia sint deperdita, uel quod eum à Barbaris hęc regio uexabatur: Aemiliam enim & adiacentes prouincias io deuastatas uidisse, & ciuitates semidirutas D. Ambrosius deplorat. Hanc cladem prius Alaricus, deinde Attila Hunnorum Reges intulerũt. Verum insignia & officium, ut alij Vicarij, habebat. Eius uero Magistratus ex uoribus collectos explicabimus, a conulari Venetię, & Istrię, auspicati.

[m] l. 4. C. T. de privil. eor. qui in sacr. palat. mitt.
[n] l. 1. C. siquis eam cuius tul.
[o] l. 3. C. de agricol. & censit.
[p] l. 3. C. T. de cursu publico.
[q] l. 10. C. T. de iustr. collat.

DE CONSVLARI VENETIAE, & Istriæ. Cap. LVIII.

VENETIA à flumine Athesi usque ad Timauum extenditur, uulgo Marchiam Triuisanam uocant, quę a Longobardis Marchionibus Treuisij sedem habentibus nomen habuit, quemadmodum alius in Piceno Anconę degens, Marchię Anconitanæ nomen dedit. Venetię metropolis erat Aquileia, prima post Romam Italię ciuitas, ubi prouincię thesaurus conseruabatur, & si imperãte Augusto, extra Venetiæ fines censebatur, ut lib. 5. auctor est Strabo. A Timauo autem usque ad Arsiam fluuium non longe a Pola est Istria, cuius caput est Iustinopolis. His duabus regionibus unus Consularis sub Vicario Italiæ, præerat. Imperante Constantio hæ prouinciæ Correctorem habuere Cæcilianum Placidum, ut ex marmore Neapoli conflat, quod est sequens,

M. MAECIO MEMMIO BALBANO CAECILIANO PLACIDO C.V. PONTIFICI MAIORI AVGVRI XV. VIRO SACRIS FACIVNDIS CORRECTORI VENETIARVM, ET ISTRIAE, PRAEFECTO ANNONAE VRBIS SACRAE CVM IVRE GLADII, COMITI ORDINIS PRIMI, COMITI ORIENTIS, AEGYPTI, ET MESOPOTAMIAE, IVDICI SACRARVM COGNITIONVM TERTIVM CONSVLI ORDINARIO PATRONO PRAESTANTISSIMO REGIO PALATINA POSVIT.

Postea hæ prouincię Consularem habuere, vt sub Valentiniano Florianum. [r]

In Veneria, & Iltria erat Cissense baphium vbi fericum & lana principis tingebantur. [s]

[r] l. 1. C. T. de exact. quæ repetita est in l. 10. C. T. de execut. & exact.
[s] Notitiæ sub com. larg.

DE

DE CONSVLARIBVS AEMILIAE, Flaminiæ, & Piceni. Cap. LIX.

GALLIA togata, erat tota ea regio, quæ est intra Padum, Apenninum, Rubiconem, ac Trebiam, ut Plinius, Ptolomæusq; referũt, ita dicta, quod ciuitate donari roga Romana eius incolæ interentur. Totus hic tractus in duas regiones diuiditur, Flaminiam, & Aemiliam. Nam M. Aemilius Lepidus, & C. Flaminius Cos. demictis Liguribus Apuanis, ne in ocio milites tenerent, alter Romæ per Thusciam & umbriam Ariminum usq; uiam à se Flaminiam dictã strauit: [a] Alter Placentiã ad Ariminum, Aemiliam, Itaque Flaminia est appellata, quæ Ariminum, ducit cuius metropolis fuit Rauenna. Aemilia verò est, quæ inde Placentiam tendit. Nos tamen ita diuidemus, ne quod est ab Aesi ad Aternum fluuium, sit Picenum, seu Marchia Anconitana: ab Aesi ad Rubiconem Flaminia, quam Romandiolam appellant: Inde Placentiam usque, aut ad flumen Trebiam Aemilia. M. enim Aemilius Lepidus ibi Proconsul, totam eam prouinciam reformauit, inter alias ciuitates Regium dirutum instauranit; quod etiam ostendit hæc antiqua in scripto, M. LEP. CIN. REG. INST. quam Valerius Probus ita interpretatur, M. Lepidus ciuitatem Regij instauranit, ibique forum cautarum habuit; unde Regium Lepidi forum appellatum. Hæc regio ab ipso Aemilia est dicta, quę prius Aurelia vocabatur, sed hodie tota Longobardia Bononiam vsque censetur. Flaminiam uerò Carolus Magnus Ecclesiæ tradens, tanquam territorium ad Romani Ipectans Romandiolam appellauit. His duabus regionibus duo præfuere consulares, alter Aemiliæ, alter Piceni, & Flaminiæ. Aemilia post Diocletianum semper Consularem habuit: Constantino enim imperante, eius Consularis Rufinus fuit: [b] deinde sub Constantio Dulcitius. [c] Reperitur tamen Aemilia cum Liguria quandoque consulari commissa. Constantinus enim Vlpio Flauiano utranque regendam tradidit. [d] Valentinianus secundus & Theodosius Romulo [e] pro arbitrio namque Principum uarij statuebantur magistratus.

Strabo lib. 5.

[b] l. 1. C. T. de uectig. & commiss.
[c] l. 2. C. de agricol. & censit.
[d] l. 2. C. T. de extraord. siue sord. muner.
[e] l. 4. C. T. de denunc. uel edit. referr.

DE CONSVLARI LIGVRIAE. Cap. LXI.

DVBIVM non est Ligures nunc eos esse, qui ab Apennino inter Macram, & Varum, & mare Tyrrhenum continentur, quorum caput est Genua, sed olim ulteriùs etiam per Apenninum ad eos Subalpinos, qui vulgò Pedemontani uocantur, & Vercellas protendebantur; Astamque Coloniam, Dertonam, Statellamque complexi usque ad montem Balistam in Regiensi agro, nunc motem Valestrum nominatum, ac montem Lætum, seu Sancti Peregrini perueniebant & Pisas usque extensi fuisse uidentur. [f] His ergò populis, ut numerosis, latamque regionem tenentibus, proprius datus est Consularis, qui sub Arcadio Arcadius fuisse legitur: § Quandoque tamen AEmiliã, & Ligiuriam unum consularem rexisse, supra diximus: [h] Liguriæ caput tum erat Mediolanum, ubi totius prouinciæ pecunia publica condebatur, cui Præfectus thesaurorum Mediolanensium Liguriæ uocatus sub Comite Largitionum residebat. Hi sunt quatuor Consulares, qui Vicario Italiæ parebant, nunc de eius Præsidibus est tractandum.

[f] Liuius lib. 10. de bello macedonico & Asiatico. cu decad. 4.
§ l. 4. C. T. vnde vi.
[h] l. 2. C. T. de extraord. siue sord. munere.

DE PRAESIDIBVS ALTIVM COtiarum Retiæ I. & II. Cap. LXI.

COTIAE alpes sunt, ubi nunc mons Cinesius dicitur, à Cotio Rege appellatæ, qui XII. ibi ciuitates condidit, uti Plinius [i] memorat. Is Marcellino teste, & Cæsari Augusto amicissimus fuit, sed eo, & filijs extinctis, hæc regio a Nerone in potestatem imperij Romani redacta, & Latij iure donata, [l] proprium Præsidem accepit. [m] Incipiunt hæ Alpes ut ait Marcellinus à Segusione oppido, quod nunc Susam nocant, ubi Cocij ipsius sepulchrum memorabile uisebatur, aliaque oppida usque ad Noualeisam continebant. Alpes gallicum vocabulum, & pro altis montibus accipi Seruius scribit: Goropius lib. 1. Gallicorum glaciem montium significari sua lingua affirmat. Retia uerò ut Stephanus, & Ptolomæus [n] referunt, etiam ipsa est in alpibus, quæ Galliam Cisalpinam, a Germanis diuidunt, ab Occasu mõtem Adulam fontemque Danubij habet, ab Oriẽte Lycum flumen, quod Danubium influit, Retiamque a Vindelicia separat: ad Septentrionem Danubio, ad Meridiem alpibus clauditur, & hæc Retia prima seu superior uocatur. Vltra Lycum vsque ad Oenum fluuium Orientem versus, & Vindelicium, Retia secunda, seu inferior est dicta. Hodie hunc tractum Sueuiam nominant: Huius metropolis fuit Augusta Vindelicorum, ubi pecunia Principis à Procuratore thesaurorum Augustæ Vindelicensis Retiæ secundæ nuncupato seruabatur. Hæ duæ regiones à duobus Præfidibus administrabantur, & Italiæ Vicario parebant: Olim utraque regio ab uno Prætore regebatur. Tacitus, [o] Infelix Retia, cui Pactius Sepimius Prætor erat incorruptæ erga Vitellium fidei. P. quoque Aelius Pertinax, qui postea imperauit, sub M. Antonino Prætor Retias gubernasse fertur; sed idẽ Tacitus eas quandoque a procuratoribus administratas fuisse scribit. [p] Cassiodorus [q] ipsas munimina Italiæ, & claustra prouinciæ nocat, quæ, inquit, non immeritò sic appellata esse iudicamus, quando contra feras, & agrestissimas gentes sunt uelut quædam plagarum obstacula. Retia Italiæ eas esse significat: Alij a Reto Duce dermanet. In his limiti Roma. Imperij erecto, Dux cum militaribus copijs præerat. Hi sunt magistratus prouinciarum, qui Vicario Italiæ eiusque Præfecto obtemperabant. Præter hos Comes rei militaris cum XVI. fermè præsidijs Italiam custodiebat. Nunc ad Illyrici prouincias est ueniendum.

[i] lib. 3. cap. 15.
[k] lib. 15.
[l] Tacit. lib. 3.
[m] Eutrop. lib. 7. cap. 6. Vopiscus in Aureliano.
[n] lib. 2.
[o] in 2o.
[p] lib. 17.
[q] lib. 7 uariar. in formal. Ducatus Retiarum.

DE VICARIO ILLYRICI OCCIdentali. Cap. LXII.

SERTIVS in Occidente finit Vicarius Illyricanæ diœceseos & si a Notitia omissus, quod ea regio tũ à Barbaris teneretur. Illyricum prius C. Iulio Cæsari cum Gallia Cisalpina est demandatum, [r] deinde sub posterioribus Principibus Italiæ annexum. Id olim Claudio imore imperate Thracas, Mysos, Dalmatas, Pannonios, & Dacos, continebat, ut Pollio scribit, [s] postea quicquid est circa Danubium usque ad Pontum Euxinum Illyricum est dictum, inquit Zonaras. Duplex Arcadio & Honorio imperantibus est factum, ut in P. P. Orientalis Illyrici exposuimus, alterum Orientale, alterum Occidentale. quod Herodianus [t] dicit Italiam a Germania diuidere, ad Præfectumque Prætorio Italiæ, pertinebat, cuius sex prouincias Notitia recenset.

[r] Tranquill. in c. Iulio cap. 22.
[s] in Claudio.
[t] in Alexandro.

Duas

Universidad de Deusto
Biblioteca

Duas Pannonias primam, & secundam, Noricum Mediterraneum, & Ripense, Sauiam, & Dalmatas, ex quibus sola Pannonia secunda consularem habebat. Quare cum ad Illyricum Constantius scribit, [a] de secunda est intelligendum, Sauia Correctorem, reliquæ Præsides habuere. Huic Illyrico & Africæ P.P. Italiæ imperabat. Marcellinus, [b] Valentinianus, inquit, Mediolanum, valens Constantinopolim discessit, & Orientem quidé regebat potestate Præfecti Saluftius, Italiam verò cũ Africa & Illyrico Mamertinus. Hæc ille. Illyrici regiones, ita se habebant, vltra Oenum fluuium, à quo Retiam secundam terminari diximus, Orientem versus erat Noricum, quod vsque ad Cecium montem perueniebat, à Meridie & Alpibus vsque ad Danubij ripas versus Septentrionem extendebatur, & ob id huius regionis pars Ripense Noricum vocabatur, hodie Bauaria dicitur. Aliud Noricum mediterraneum dicebatur, cuius Præses Constantino imperante erat perfectissimus, vt apparet ex sequenti inscriptione apud Celeiam Stiriæ in pariete templi Franciscanorum. D. N. FL. CONSTANTINO CLEMENTISS. ATQVE VICTORI AVG. MARTINIANVS V. [c] P. PRAESES PROVINCIAE NORICI MEDITERRANEI.

Vltra montem Cecium ad Orientem vsque ad fluuium Aenonem inter Alpes Liburniæ, & Danubium est Pannonia prima seu superior, nunc Austria vocata, quæ a Præside regebatur.

Vltra Aenonem Draua, & Danubio, Pannoniæ inferior clauditur, vbi Ister Draua miscetur. Næc Bosfina & Seruia nominatur, cui Consularis præerat. Inter Sauum vero & Drauam Sauia est, nunc Croatia dicta, cui præerat Corrector. Aliqui existimant, vbi nunc est Seruia & Bosfina, Sauiam fuisse, quod ego non affirmo. Præsidis Valeriæ, quæ nunc Styria dicitur, ijsdem finibus clausæ, Notitia non meminit, cum tamen proprium infra illi Ducem assignet, fortè à Consulari Pannoniæ secundæ regebatur. Tres ergo diœceses P.P. Italiæ parebãt; Italia, Illyricum & Africa, cuius solius Vicarij insignia, cum suis Consularibus, correctoribusque, & Præsidibus, eorumq; imaginibus Notitia ostendit, Illyrici verò Consularem vnum, & Correctorem, quatuorque Præsides in Indice tantum recẽset, sed nullum eius Vicarium nominat, aut Præsidum insignia, vel officia repræsentat, quæ tamen quemadmodum Vicarij Africæ, & aliorum olim cum suis magistratibus exercitata fuisse constat. Sub Valentiniano enim III. & Theodosio ea regione ab Hunnis deuastata, vt auctores sunt D. Prosper & alij, & rectores eo mitti desiere. Paulus Diaconus, [d] Per hæc tempora, inquit, scilicet Theodosij Iunioris, Hunnis Thracias, & Illyricum populatione vastantibus, exercitus qui Siciliæ morabatur, ad defensionem Orientalium prouinciarum reuertitur: & alibi, [e] sub Martiano, & Valentiniano Iuniore, Rex, ait, Hunnorum Attila, dum regnum intra Pannonias, Daciamque gereret, Macedoniam Mysiam, & Achaiam, vtraque etiam Thracias, immanissima rabie deuastabat. Alij [f] volunt Valentinianum Placidiæ Theodosio socero Illyricum cessisse, vt Eudoxiam eius filiam vxorem haberet. Nullus ergo ibi tum Occidentis Vicarius, aut Præses. Sed nec vllus Comes aut Dux rei militaris fuit. Antea vero Vicario Illyrici sex prouinciæ parebant, quas, à Consulari Pannoniæ secundæ vt digniore incipiens, pro viribus restituere conabor.

[a] l. 6. C. T. de vet. cenſu.

[b] lib. 26.

NORICVM.

[c] vir perfectiſſimus.

PANNONIA I. PANNONIA II.

SAVIA.

[d] lib. 14.

[e] lib. 15.

[f] Iornandes.

DE CONSVLARI PANNONIAE secundæ, & correctore Sauiæ, ac præside Pannoniæ primæ, & vtriusque Norici. Cap. LXIII.

PANNONIA intra Sauum fluuium & Danubium clausa, à Tiberio Cæsare vnente Augusto biennio est subacta. Peonian appellari Appianus scribit, quã Zonaras, & aliqui diuersam faciunt, & in Macedonia ad Axiũ flumen constituũt. Ptolomæus, in duas Pannoniam diuidit, superiorem seu primam, vbi nunc est Austria, & inferiorem, seu secundam, Narbone fluuio à prima separatam, nunc Vngaria dicitur. Prius Proconsularis fuit, siquidem Seuerus Aurelius Victor scribit Spartianus, Pannonias proconsulari imperio rexit. Mox hæc diu Consularis fuit. Eius enim Constantio imperante, Africanus, [g] mox Elpidius Consularis fuit, [h] cui sub Iuliano Apostata Sext. Victor Historiographus successit, qui postea etiam vrbi præfuit, vt Marcellinus [i] scribit. Hunc Fortunatus sub Valentiniano in eodem magistratu sequutus est. [k]

PANNONIA 1.

Superior verò seu Pannonia prima præsidem habebat. Huius metropolis erat Sabaria, vbi prouinciæ thesaurus sub præposito thesaurorum Sabariensium seruabatur. Pannoniæ annis 50. ab Hunnis retentæ, anno salutis 429. sub Valentiniano secundo sunt receptæ, ac rursus amissæ. [l] Ostrogothi enim, qui Hunnis superaris circa Danubium residerant, cum Illyricum vastare cœpissent, eos à Leone primo A. cum Mysia acceperunt, & illi Theodoricum [m] Theodomitis ex Asilona concubina filium obsidem dederunt.

Sauia citra Sauum, à quo nomen accepit, sita, vbi est Liburnia, Correctorem habuit, cuius sub Constãtio Rectorem fuisse Africanum Marcellinus [n] scribit, sed correctorẽ intelligit. Huius metropolis erat Scisciana, vbi prouinciæ thesaurus reponebatur, cui præerat præpositus thesaurorum Scisciatorum Sauiæ nuncupatus. Hic etiam Procurator monetæ Scisciæ sub Comite largitionum monetam percuti curabat. Sauium & Pannoniam secundam limites Rom. imperij vnus Dux cum pluribus numeris tuebatur, & alius Pannoniam primam.

Noricum Cecio monte ad Orientem à Pannonia dimidebatur, ab Occidente Oeno fluuio à Vindelicia & vsque ad Danubium Septentrionem versus extendebatur. Duplex erat Noricum, Ripense ultra Narabonem, secundum Danubij ripam rendens, & illud quod est citra, Mediterraneum vocatum, vtrumque suum præsidem habebat. Prius à Procuratoribus, Galba imperante administrabatur. Tacitus. [o] Dux, inquit, Mauritaniæ, Retiæ, Noricum, Thraciæ, & quæ aliæ procuratoribus cohibentur. Dalmatiæ præses sequitur.

[g] Marcel. lib. 16.
[h] l. 6. C. The. de veteran.
[i] lib. 21.
[k] l. 27. C. Th. de curſu public.

PANNONIA I.

[l] auctor Marcellinus Comes.
[m] Blond. prima decad. lib. 1.

SAVIA.

[n] lib. 15.

NORICVM.

[o] lib. 7.

DE PERFECTISSIMO PRAESIDE Dalmatiæ. Cap. LXIIII.

DALMATIA à monte Sardonio versus septẽtrionem ad mare Hadriaticum, & Meridiem contra Apuliam protenditur ab occasu habet Liburniam, ab Oriẽte Macedoniam, à qua Drilone fluuio diuisa, antiquum nomen retinet. Quatuor habebat metropoles, Ladram, Salonam, quæ alio nomine Spalatum dicitur, vbi erat præpositus thesaurorum Salonitarum, Dalmatiæ, sub Comite largitionum, & Baphium Salonitarum Dalmatiæ uocatum, vbi fericum, & lanæ Principis purpura tingebantur: Hic etiam

[p] lib. bellí ſacri 2. cap. 17.

[q] in l. ſi quis vxori. 52. 6. ſiquis aſſumſ. de furt.

[r] inl. 2. C. T. de his, qui veniam ætat. impetr.

[s] in l. 2. C. de his, qui veni. æta. impetr.

[t] tit. C. de perfectiſſimatus dignitate. & C. de equeſtri dignitate.

[u] apud Surium, 30. octobr.
[x] l. 2. C. de lucris aduocator.
[y] l. 24. 26. C. T. de decurionib.
[z] l. 28. C. T. eod. de decurionib.
[a] l. pen. C. de dilationib.
[b] l. 10. 11. 15. & 26. C. T. de anno. & tribut. l. 6. C. eod. tit. l. 8. C. de iure fiſci. l. 9. C. T. de ſuſceptoribus.
[c] l. 17. C. T. de anno. & tribut.
[d] l. 84. C. T. de decurionib.
[e] l. 35. C. T. de hæret.

Africæ ſtatuit.

etiam arma fabricabantur. Aliæ metropoles fuere Antibarus, & Ragusa, latinum habentes idioma; reliquæ Sclauono sermone, & habitu utebantur, vt ait Guilielmus Tiri Archiepiscopus. [p] Dalmatia olim Proconsuli Macedoniæ parusse aliquibus videtur. Vlpianus enim scribit se ab Herennio Modestino Proconsule de Dalmatia consultum, [q] sed illa dictio, proconsule, in Florentina lectione deest: Ei certum est Præsidem imperasse, non clarissimum, vt alij, sed Perfectissimum; neque enim ex Senatoribus, sed ex inferioribus eligebatur, aut equitibus; quos dignitate perfectissimi antecedant, vt Constantinus ad Verrinum Præfectum vrbi significat. [r] Senatores, inquit, qui veniam ætatis impetrant, apud P.V. officium de suis moribus, & honestate perdoceant: Perfectissimi apud Vicarium Præfecturam: equites Romani apud Præfectum Vigilum, quæ verba in Codice Iustiniani [s] sunt immutata. Itaque positi sunt perfectissimi supra equites, qui non primum, sed secundum post Clarissimos locum habebant, & in iure à Perfectissimis separatis tractatibus distinguuntur, [t] & post eos locantur.

Insignia Magistratus perfectissimi sunt duo Principes in summo auratæ pilæ, in unum uterum desinentes, vt supra in Correctore Apuliæ, & Præside Cappadociæ expositi; Item abacus rubro tapeto instratus, qui librum viridi corio tectum regit; intra est forma oppidi cum hac inscriptione PROVINCIA DALMATIA; In manuscriptis dorso libri insunt hæ notæ. LFLG. P. PRVM. IVSSV DD. quas ita sum interpretatus. Liber fœlix legendus Præsidibus prouinciarum iussu dominorum. In Madruciano littera G. est minuscula.

Officium habet Principem ex eodem officio, Cornicularium, Tabularios duos, Commentariensem, adiutorem, Abactis, Subadiutam, Exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus ad aliam non licet transire militiam sine annotatione clementiæ Principalis. Ceteri Præsides, ad similitudinem Præsidis Dalmatiæ, officium habent. Hæc sunt, quæ de Vicario Illyrici & eius Magistratibus, scribere necessaria existimaui. Nunc ad Vicarium Africanæ diœceseos, & eius iudices est veniendum, quod de nouis Africæ magistratibus differendi occasionem dabit.

DE VICARIO AFRICAE ET EIVS Consularibus, ac præsidibus. Cap. LXV.

FRAETER Romæ, Italiæque, atque Illyrici Vicarium; Quartum Africæ P. P. Italiæ habuit, vt sub Diocletiano Aurelium gricolaum, vt ex actis D. Marcelli martyris, constat, [f] sub Constantino Eubulidem, [g] Constantio Aconium Catulinum, [h] mox Anatolium; [i] deinde Petronium, [k] & Maximianum: [l] sub Iuliano Apostata Vitianum: [m] sub Valentiniano Dracontium, [n] & crescentem. [o] Gratiano Comenium. P. Arcadio Dominatorem. [q] Quinque regebat prouincias, duas consulares Byzatium & Numidiam, Tres Præsidum, Tripolitanam, Mauritaniam Sitifensem, & Mauritaniam Cæsaream, quam in indice Notitia tanquam à Duce retiam prætermittit: sed insignia repræsentando, eam quintam prouinciam Vicarij ponit. Sext. verò Rufius sex prouincias, inter quas & Tripolitanam consularem facit, & Africam propriè dictam, qui est tractus Carthaginensis, cui proconsul præerat, sextam prouinciam ponit. Vniuersam igitur Africam in qua, inquit, est Carthago. Numidiam, Byzatium, Tripolitanam consulares, ac duas Mauritanias, Cæsariensem, & Sitifensem Præsides. Aliter Ptolomæus diuidit, sed nos Notitiam sequemur. Numidia ab Ampsaca ad Ortum rendens, vsque ad Siffaram fluuium peruenit, cuius caput est Cirtha, Antonino Pio imperante, Legatum seu Præsidem habuit Tuscium Fusciamum, [r] sub Diocletiano Concordium Proconsulem. [s] Postea sub Constantino Valentinum consularem, [t] sub Arcadio Ianuarium. [u] In hac prouincia Rationalis summarum Numidiæ appellatus, sub Comite Largitionum residebat.

Numidia.

In mediterraneis inter Bragadam, & Tritonem fluuios, est Byzatij regio consularis omnium fertilissima. Plinius. [x] E medio, inquit, in Byzatio Africæ campo centeni quinquageni modij redduntur. Misit ex eo loco D. Augusto Procurator eius ex uno grano, (vix credibile dictu) quadringenta paucis minus germina, extantque de ea re epistolæ. Misit & Neroni similiter CCCLX. stipulas ex vno grano. Hæc ille.

In Byzatio est vrbs Adrumetum, quam olim magnam & metropolim Iustinianus muro munivit, & a se Iustinianam appellauit, [y] nunc Macomedia dicitur. Adrimetinam coloniam D. Cyprianus appellat, [z] de qua in actis Apostolorum, [a] Iuliano Apostata imperante, Aginarius Byzacenæ consularis fuit, [b] sub Valentiniano Honoratus. [c] Ad Byzacenos est Valentiniani rescriptum, [d] Byzancenos legit Stephanus.

A Mauritania, quæ vltima pars Africæ ad Oceanum vergit, & ab Hispanijs freto Herculeo, seu Gaditano diuiditur, ab ortu Ampsaco fluuio a Numidia secernitur. Eam C. Iulius Cæsar, Iuba Rege victo in prouinciam redegit, vbi Crispum Saluftium Proconsulem reliquit, [e] Appianus, [f] Cæsar, inquit, Iubæ regnum Romanis sub tributo contulit, cui Crispus Saluftius Proconsul præfuit. Ac Romanis usque ad annum humanæ salutis CCCCXLI. paruit, quo Genfericus Vandalorum Rex, à Bonifacio magistro militum accitus, eam cum tota Africa occupauit: [g] & cum per triennium vario præliorum euentu pugnatum esset, tandem inter eum, & Valentinianum III. pax firmata est, & certis spacijs Africa inter vtrunque diuisa, vt auctor est D. Prosper, [h] sed quæ partes utrique obuenerint, non aperit. Verum ex eiusdem Valentiniani constitutione ad Albinum [i] P. P. apparet, Numidiam, & vtranque Mauritaniam, & Tripolitanam ipsum habuisse, & cum eos populos à Barbaris arctos inuenisset, octaua soluti tributi parte contentus, reliquum remisit, vt scilicet Numidæ, si mendosa non est constitutio, ex XXXIII. millibus aureorum & DC. pendi consueris, IIII. millia tantum & CC. soluerent, & mille ducentos militares annonas, quæ antea erant IX. millia & DC. & CC. capita, ideft equorum pabula, quæ prius MDC. fuerant, singulasque annonas solidis quatuor, per annum iussit æstimari. Iustinianus tanti & ipse capitationem, sed solidis quinis singulas annonas adgrari seu compensari [k] mandat. Alia præterea Numidæ tribuebant, vt salem, alumen, linum maceratum, filiquas, pro quibus duo millia solidorum pendebant, [l] herbam Rubiam, & alia, quæ ob corruptum Codicem legi nequeunt, & hæc pro numero hominum, & cuiusque facultate largitionibus inferri præcepit. Rubia à Græcis Erythrodanum dicta, ad tingendas lanas maximum vendentibus quæstum præstabat, vt Dioscorides scribit. Plinius, [m] in primis, inquit, Rubia tingendis lanis, & corijs necessaria. Cum verò diminuto in hac diœcesi imperio, nullus amplius ibi Vicarius iudicaret, fanxit Valentinianus, vt ab illius Præsidibus, qui sub Romanis Principibus remanserant, ad Præf. vrb. prouocaretur. [n] In hoc statu Africa vsque ad annum CCCLVII. mansit, quo occiso Valentiniano, Genfericus non modo Numidiam cum Mauritania recepit, sed Roma etiam

[f] apud Surium, 30. octobr.
[g] l. 2. C. de lucris aduocator.
[h] l. 24. 26. C. T. de decurionib.
[i] l. 28. C. T. eod. de decurionib.
[k] l. pen. C. de dilationib.
[l] l. 44. C. T. eod. tit.
[m] l. 7. C. de ædific. priuat.
[n] l. 10. 11. 15. & 26. C. T. de anno. & tribut. l. 6. C. eod. tit. l. 8. C. de iure fiſci. l. 9. C. T. de ſuſceptoribus.
[o] l. 17. C. T. de anno. & tribut.
[p] l. 84. C. T. de decurionib.
[q] l. 35. C. T. de hæret.

Numidia.

[r] nam ſecund. l. 7. C. de lega. præſtan. contr. rab.
[s] l. 28. C. The. de adult. l. ita nobis 28. C. eo. tit.
[t] l. 7. C. Theo. de epiſto.
[u] l. 17. C. Th. de luſtra. collat. Byzatium.
[x] lib. 18. c. 10.
[y] Procop. lib. 6. de ædific. Iuſtiniani.
[z] epiſt. 45.
[a] cap. 25.
[b] l. 1. C. The. de colla. don. vel relat.
[c] l. 1. C. de off. com. rer. priuat.
[d] Leuitalis. 25. C. de decur.

NVMIDIA.

[e] Cæſar lib. 5. de bello ciuil.
[f] lib. 2. belli ciuilis.
[g] Marcellinus, Comes l. 1. in princ. C. de off. præf. præto. Afri cæ.
[h] in chronicis.
[i] Nouell. 1. The. de tributis ſiſcalib. tit. 22. & Nouel. Valentini. de prædijs piſtorijs. tit. 32.
[k] in l. 1. & 2. C. de off. præf. præto. Afr. in Notitia.
[l] Nouell. Theodoſij tit. 32. de prædijs piſto.
[m] lib. 19. c. 3.
[n] d. Nouell. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnibus ornamentis spoliata, Eudoxiam Valentiniani vxorem cum duabus filiabus abduxit. Occidentalis inde occidit imperium. Verum Iustinianus annos XCV. quam à Vandalis occupata fuerat, Africam recepit.

Mauritaniam, C. Caligula, inquit Plinius, in duas diuisit, Mauritaniam Tingitanam, quæ alluitur Oceano, & antea Sitifensis à loco nominabatur, & Cæsariensem ita à se dictam. Ipsas interfluens Malua diuidit. Dion vero [b] id à Claudio factum scribit, & vtranque prouinciam à duobus equitibus administrari iussam. Sub Galba à procuratoribus regebantur. Tacitus, [b] duæ, inquit, Mauritaniæ, & quæ aliæ procuratoribus, cohibentur: Tingitana à Tingi ciuitate appellata, nunc regnum Festæ & Marochi nuncupatur, vbi limite Rom. Imperij constituto Comes VIII. oppida custodiebat.

Mauri Sitifenses Valentiniano à Genserico ex pacto relicti, pro XL. millibus solidorum, quos annui tributi nomine pendere solebant, octauam & ipsi, ideſt, quinque millia soluerunt, præter annonas & capita, quæ ducibus, ac militibus præstabant. [c] Ad Mauros Sitifenses est Valentiniani epistola. [d]

Cæsariensis uero Mauritania est regnum Tremiscenæ siue Telesin. Tempore Notitiæ Mauritaniæ Cæsariensis Præses, idem & Dux militibus imperabat. Is Iustiniano imperante insignia à ceteris diuersa gerebat, nempe scepprum argenteum, pileum loris, & calceos auro ornatos, Procopius. [e] Lex, inquit, Mauritanis erat, præfectum nullum esse oportere, qui Romanis sit aduersus, quivè non insignia prius magistratus à Romanorum ferat Imperatore. Sunt autem insignia hęc, baculus argenteus, supraque auratus, pileus argenteus non totum obtegens caput, sed veluti corona loris argenteis circumpendentibus ornatus, vestis vilis admodum, & alba, varieque distincta. Arbyta (genus ideſt soleę) aurata. Hęc Procopius. A Tritone vsque ad aras Philentorum, inter duas syrtes est Tripolitana, à tribus vrbibus nominata, quę sunt Leptis magna, eadem Neapolis vocatur, ortu Seueri Imperatoris nobilis, teste Procopio, quam desertam Iustinianus restaurauit. Taphra, & Abrotana, vt vult Solinus, Tripolitanam Notitia Præsidialem facit. Hic erat Raphium Girbitanum, à loco appellatum, vbi sericum Principis, & lanæ purpura tingebantur. Proprius quoque Comes XIIII. limites Africæ cum totidem castrorum Præpositis tuebatur: cum in Numidia vtraque Mauritania, & Tripolitana Vicarius esse desijsset ab earum rectoribus ad P. V. appellari Valentinianus concesit. [f]

[a] lib. 5.

[b] lib. 27.

[c] d. Nouell. 3. tit. 22.
[d] priuilegio. 27. C. d decurion. lib.

[e] lib. 1. de bello vandal.

TRIPOLITANA.

[f] Nouell. Valentinia. 3. tit. 22.

NOTITIA.

NOTITIA.

VICARIVS AFRICÆ.

Byzacium *Numidia*

Tripolitana *Mauritania Sitifensis* *Mauritania Cæsariensis*

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Vicarij Africæ.

Consulares.

BYZACII. NVMIDIAE.

Præsides.

TRIPOLITANAE.
MAVRITANIAE *Sitifensis.*
MAVRITANIAE *Cæsariensis.*
OFFICIVM *autem habet, idem vir spectabilis hoc modo.*

PRINCIPEM *de schola Agentum in rebus Ducenarium.*
Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Ab actis.
Curam Epistolarum.
Adiutorem.
Subadiuuas.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA habet hic Vicarius, Librum & imagines Principum, vt alij Vicarij: In manuscriptis codex auro tectus notas habet, quæ in alijs Vicarijs tam Orientis quàm Occidentis repræsentantur: Principum quoque vultus auratæ pilæ præfixos præfert: Infra quinque mulierum effigies vasa aureis plena gestant, coronis capita, & collà monilibus circundatæ: Quinque prouincias huic Vicario subiectas simulant: His supra inscriptum est. BYZACIVM, NVMIDIA, TRIPOLITANA, MAVRITANIA SITIFENSIS, MAVRITANIA CAESARIENSIS. Tripolitanæ Honorio imperante Simplicius Præses fuit (l.59.c.Theo. de appella.) Cæterùm Theodosio iuniore & Valentiniano III. imperantibus, cùm Africam Aetius & Bonifacius Comites tenerent, contra hunc ab illo proditionis accusatum, aliquot missi Duces sunt profligati: Demum Bonifacius Africam se tueri posse diffisus, an. salutis CCCCXXXIX. Vandales vocauit, qui eam per annos 95. occuparunt, [a] donec Iustinianus per Belisarium illis profligatis Africam recepit, [b] cui, Vicario abolito, prouincia Præfectum constituit. Hic Vicarius officium, vt alij Vicarij habuit, & duobus Præfectis annonæ & fundorum patrimonialium imperauit, qui nullam in prouincijs ditionem exercebant: Sed quia in Indice sub Præfecto Italiæ instar duorum præsidum ponuntur, de ipsis aliquid est dicendum.

a l.1.in prine.C. de offi.P.P.Afri.
b d.l.1.in prine. Nicepher. li.14. c.16.& lib.17.c. 12.& Procopius.

DE PRAEFECTIS ANNONAE Africæ, & patrimonialium fundorum.
Cap. LXVI.

C. Iulius Cæsar XX. myriades, id est, CC. millia medimnorum Atticorũ frumenti, & olei librarum myriades CCC. id est, ter decies tre centena millia ad alendum populum Romanum aduehi iussit, [c] duosque Prætores, & totidem ædiles instituit, qui eius rei curam haberent. [d] Sed & ex Alexandria Romam frumenta vehebantur, quæ cùm maris tempestate quandoque retardarentur, Commodus Imperator, inquit Lampridius, Classem Africanam instituit, quæ subsidio esset, si forte Alexandriæ frumenta cessarent, & hanc classem Commodianam Herculeam appellauit, vt ex Africa annonam in Vrbem transferret: cuius rei gratia, præter eum, qui Romæ erat, alius in Africa annonæ Præfectus creabatur, qui frumenti illic colligendi, & Romam transmittendi curam haberet. Huius minister vel adiutor fuit, quem Symmachus [e] Notarium appellat: Oro, inquit, perennitatis vestræ salubre præsidium, vt iudices Africanos, & notarium, cui æternitas vestra mandauit frumentarios commeatus, seueriora scripta stimulent: Idem curam habebat olei ex Africa Romam mittendi: Symmachus ad eundem: [f] Olei, inquit, species victum plebis tenuiter inuecta sollicitat: quare oramus, vt quamprimum iudices Africanos super hac specie Romanis horreis inferenda diminus sermo stimulet.

c Plutarchus in C. Iulio Cæsare.
d l.2.§. deinde Cornelius Sylla. ff. de orig. iur.
e epist.17. li.2. ad Theodosium.
f epist.34.li.2.

Alius sub eo Præfectus fundos patrimoniales Principis, quos plurimos habebat, in Africa curabat, olim, Africæ Procurator uocatus, ita enim Constantinus Proculum appellat. [g] Is qui res Africæ procurans, Præfectus patrimonialium est dictus; Gildonis enim amplum patrimonium, aliaque Principis latifundia administrabat, & Comitis titulo honestatus, officium instar Comitis rerum priuatarum habebat, vt in eo est declaratum: & de hoc in Indice sub P. P. Italiæ intelligi arbitror, Hic etiam prædia, quæ alendis militibus non erant addicta, uendebat, vel locabat, aut in emphyteusim dabat, [h] & precium Comiti rerum priuatarum repræsentabat. Tanti verò erant hi Præfecti, vt in Indice Præfecti Italiæ pars diœceseos Africæ habeantur Præsidibus æquati: In hac diœcesi residebat & Rationalis summarum Africæ, qui Comiti Largitionum parebat. Hæc Notitiæ nostræ tempore sic se habebant. Postea verò recepto à Vandalis Africa, eius proprius præfectus prætorio est creatus. Hic longe antea à Constantino aliquibus institutus fuisse videtur, cum ad Catulinum P.P. Africæ scribat: [i] sed suspecta est ea lectio: In Codice enim Theodosiano [k] habetur ad Catulinum P. V. Africæ, quas notas interpretor, prouinciæ Vicarium Africæ, quam ipse Eubulide Vicario illi dato, [l] diœcesim P P. Italiæ fecit: antea enim nullus Africæ P.P. fuisse apparet; sed ea à Barbaris cum Italia occupata, cum eius Præfectus esse desijsset, demum Iustinianus circiter annum salutis DXXXIII. Africæ receptæ proprium Præfectum constituit, qui abolitis Vicario, & Proconsule, Carthagini sedem habuit, [m] primoque Archelao ad est honorem prouecto, pristinos magistratus renouauit: duabus tantum ex Præsidalibus in Consulares mutatis, & una ex consulari Præsidali facta. Mauritania enim Tingitana, & Africa, vbi degebat Proconsul, Byzacium, & Tripolitana, Consulares dictæ, Numidia & Mauritania Cæsariensis præsidales; quibus Sardinia [n] & ipsa Præsidalis est addita, quæ prius iuris Italici fuerat. Horum singuli apparitores quinquaginta habuere: Pro codicillisque magistratus Laterculensibus solidos sex, scrinio P. P. XII. soluebant; [o] salarium quoque illis præstitutum in Notitia quadam seu breuibus iustinianus explicat; [p] sed ob mendas vix aliquis sensus inde percipi potest: Ego tamen eam constitutionem pro uirium tenuitate restituere conatus, alibi sum interpretatus, quam hic tanquàm Notitiæ minus necessariam omisi.

g in l.1.C.de col lat.fund.patrim. & emphyteut.
h l.1.4.& seqq. C. de fund. rei priuatæ.
i l.2.C.de colla. fundo.patrimo.
k lib.11. tit.16. l.1.
l l.2.C.de lucris aduocat. l.26.C. T.de decurio.
m l.1. §.Deo itaque. C.de offic. P.P.Africæ.
n d.§.Deo itaque
o d.l.§.penul.
p d.l.1.in fi.

Officiũ eiusdẽ Præfecti erat uirorũ CCCXCVI. [q] sed forte legendum CCCLXXXVIII. Ipse laterculensibus pro expediendis codicillis magistratus XII. solidos seu aureos pendebat: [r] Illi verò libræ centum auri, id est, vltra decẽ millia & DCCC. nostri aurei sunt præstituti: Cancellario auri libræ septem quæ fermè 750. nostros aureos efficiunt. Nunc ad Præfecti Prætorio Galliarum Vicarios est veniendum, quibus ante summarium eorum magistratuum præfixi.

q d.§.Deo itaque
r l.2.§.fi.C.cod.

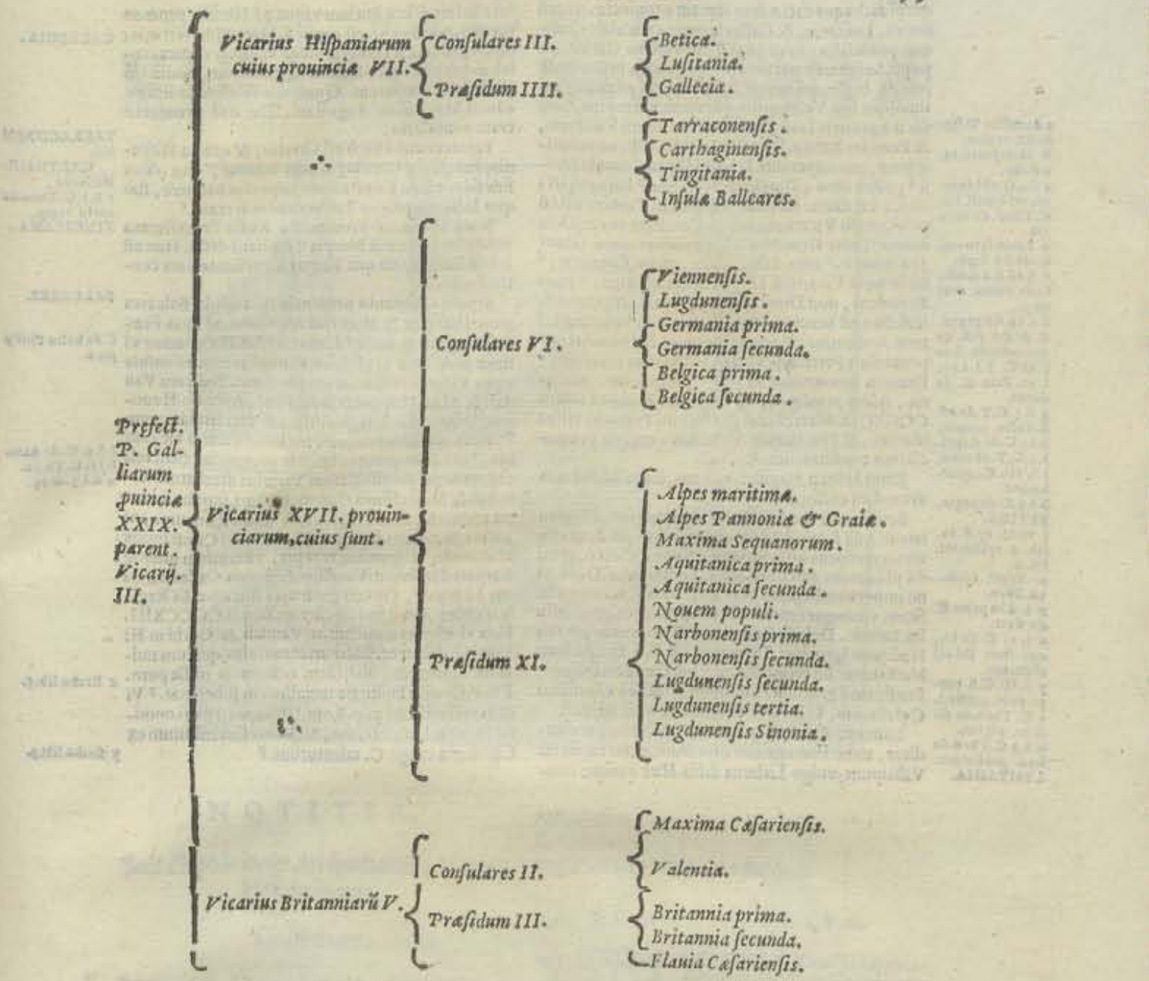

DE VICARIO HISPANIARVM & earum magistratibus.
Cap. LXVII.

TRES Præfecti Galliarum erant diœceses, Hispaniarum, Galliarum, & Britanniæ, quibus singulis singuli præerant Vicarij, præmittitur autem qui Hispaniam regebat, vt puto, quia hæc prima continentis populi Romani facta est prouincia, vt ait Sext. Ruffus. Nam antea duæ solæ insulæ Sicilia, & Sardinia prouinciæ factæ fuerant. [a] Verum Q. Aelio, & M. Iunio Coss. quemadmodum [b] Liuius recitat, Hispania in duas prouincias est diuisa, citeriorem cis Iberum, & vlteriorem, & si quandoque ultra id flumen multæ vrbes citerioris fuisse videntur. Citerior prætorem habuit, Liuius. [c] Prætorum sortes fuere Gn. Fului Hispania citerior, vlterior autem à Proconsule regebatur, Liuius, [d] L. Manlius, inquit, proconsul ex Hispania redierat, Cæsar, [e] litteras, ait, ad Marcellum lepidum proconsulem in Hispaniam vlteriorem mittit. Augustus verò totam Hispaniam à se sub iugum missam, in tres prouincias diuisit, Beticam Lusitaniam, & Tarraconensem. Beticam populo Romano reliquit, in quam Prætor mittebatur, in alias legati. Strabo Betica, inquit, populo Romano attribuitur, ad quam Prætor mittitur, qui legatum habet, & Quæstorem. Reliqua Hispania est Cæsaris, qui duos mittit legatos, Prætorium, & Consularem, Prætorius legatum habet, qui Lusitanis, vicinis ius dicit. Hæc ille. Sed Tiberius Cæsar Beticam cum alijs prouincijs in se transtulit, [f] & illi Proconsulem Vibium Serenum præfecit, quem postmodum damnauit. Tacitus, [g] Vibius, inquit, Serenus proconsul vlterioris Hispaniæ de vi publica damnatus in insulam Amorgum deportatur. Is magistratus vsque ad M. Antoninum continuauit, [h] postea Hispaniam Præsides rexerunt, & [i] Seuero imperante, à Iolo Mœcio Probo præside est administrata. [k] Ceterum Constantinus septem prouincias, Hispaniæ fecit; Lusitaniam, Beticam, Galleciam, Carthaginensem, Tarraconensem, Tingitanam, & Balearem. Sextus Ruffus in sex prouincias diuidit, Tarraconensem, Carthaginensem, Lusitaniam, Galleciam, Beticam, Transfretanam Insulam terræ Africæ, seu Tingitaniam. Notitia addit insulas Baleares, à Sexto Ruffo omissas.

a l.2.§.capta.ff. de orig.iur.
b lib.55.
c lib.5. deca.5.
d lib.9.deca.4.
e lib. 4. ciuilis belli.
f Tacitus in 2. lib. 4.
g l.4.§.1.ff. de ficar. l. 2.ff. de his, qui sunt sui vel alien.iur.
h l.4.§.1.ff. de his, qui sunt sui vel alien.iur.
i l.fin.C.si propter public. pen. fitat.
k l.relegatorum 7.§. interdicere. ff.de interdic. & relegat.

omissas. Itaque factæ sunt septem prouinciæ, quarũ Betica, Lusitania, & Gallecia erant consulares, reliquæ præsidales, inter quas Rufus etiam Galleciam ponit. Sulpitius verò Seuerus vult eam a Proconsule rectam fuisse, qui inquit, sub Gratiano esse desijt, Vltimusque fuit Volueutius, qui donis corruptus, Gnosticis hæreticis fauit, postmodum sohm Vicarium, & Præsides habuit. Hæc ille. Id sub Gallieno euenisse puto, quo imperante Franci Hispaniã sunt ingressi [a] postea uero à Diocletiano Viator [b] Hispanijs Vicarius est datus. Constantinus titulo Comitis illi cõcesso, modo Vicarium, modò Comitem vocat, Octauianum enim Comitem Hispaniarum anno salutis 318. creauit, [c] mox Tiberianum, quem Comitem, [d] eũdemque Vicarium Hispaniarum appellat. [e] Huic ab eodem, non Diocletiano, vt male scriptum est, suffectus est Seuerus. [f] Sub Valẽtiniano Valerianus, [g] mox Arthemius, [h] deinde Arcadio & Honorio imperantibus Petronius Vicarij Hispaniam rexerunt. [i] Demum irruentibus in eam prouinciam Barbaris, ijdem principes, circa annum humanæ salutis CCCXCIX. Macrobium præfectum Prętorio Hispaniarum, & Proclianum Vicarium quinque prouinciarum constituerunt. [k]

Erant hi loco Magistri militum, ibi ad hostiũ uim arcendam collocati.

Betica mari Ibero ad Meridiem cingitur, à Septentrione Assa fluuio à Lusitania separatur, illi Betus fluuius interfluens nomen dedit. Nunc à Cocco, quod ibi plurimum nascitur, Granata nominatur, Domitiano imperante Bebium Massam, [l] mox Cæcilium classicum vtrunque repetundarum damnatos, proconsules habuit. Deinde Callestrium Tirunenem, [m] sub Hadriano Ignatium Taurinum, [n] sub Pio Aelium Marcianum Iureconsultum, [o] sub Constantino vero Præsidem Egnatium Faustinum, [p] & sub Constãtio Cęlestinum. [q] Hæc postea consularis est facta.

Lusitania Ana & Buria fluuijs, Oceanoque clauditur, nunc Portugaliam nominant, cuius caput est Vlisipone, vulgo Lisbona dicta. Hæc quoque consularis fuit. Vltra Buriam vsque ad Neriam promontorium, quod nunc est caput S. Mariæ finis terræ, terra est prouincia Gallecia, nunc Gallicia vocata, cuius metropolis est Flauium Brigantinum, hodie Cõpostella nuncupatum. Quidam volũt hanc olim vocatam Brachariam Augustam. Hæ tres prouinciæ erant consulares.

GALLECIA.

Tarraconensis verò est vlterior, & quarta Hispania, cui quinta Carthaginensis additur, quæ duos Præsides etiam Constantino imperãte habuere, sub quo Iulianus præses Tarraconensem rexit. [r]

TARRACONENSIS.
CARTHAGINENSIS.

Sexta Hispaniæ prouincia à Russo Transfretana insula recensetur, à Notitia Tingitana dicta. Hæc est insula Gadira, sub qua Tingus Mauritaniæ pars continebatur.

TINCITANA.

Septima Hispaniæ prouincia sunt insulæ Baleares nunc Maiorica & Minorica appellatæ, ad quas Præfectum missum fuisse [s] Liuius scribit. Hæc quatuor vltimæ prouinciæ prędsidales cum alijs tribus consularibus Vicario Hispaniarum parebant. Sed cum Vandali & Alani Hispanias inuasissent, Arcadio Honorioque imperantibus, proprius, vt dixi Hispaniarum Præfectus Macrobius, cũ Procliano Vicario est creatus, [t] cui cum quinque tantum prouinciæ essent relictę, quinque prouinciarum Vicarius dicebatur. [u] Orosius & Marcellinus Comes, Barbari, inquit, ad aratra conuersi, diuisis sedibus, residuos Romanos, ut socios, & amicos fouent. Sed missus eo Constantius citeriorem Hispaniam recepit, vlteriorem inter se Barbari diuiserunt. Vandalis, & Sueuis Gallecia, Alanis Lusitania, Turcilingis Betica sub diuersis Regibus euenit, quod fuit circiter an. salutis CCCCXIII. Mox Honorius consensit, ut Vandali, & Gothi in Hispania habitarent. Cassitarides insulas, quarum nulla hic fit mentio, ab ijsdem occupatas fuisse puto. Eas P. Crassus auiditate metallorum subegerat. [x] Vicesimas frumenti pop. Rom. Hispanos tributi nomine soluisse Liuius scribit, M. Marcellus tributum ex Celtiberia exegit C. talentorum. [y]

BALEARES.

a Aurelius Victor & Eutropius.
b Martyrolo. 23. Octobr.
c l. 1. C. Theod. de vet. arian. l. 4. C. Theo. de decurio.
d l. cum seruum. C. de ser. fugit.
e l. 16. si à ipso. C. de donat. ante nupt.
f l. 14. scripturæ. C. de fid. inst. ita emendanda hæc l. ex C. T. l. 2. eo. l. 27. data. C. de donat.
g l. 3. C. T. de off. rect. proui.
h l. 1. C. de diuers. l. 2. C. T. de tabu.
i l. vlt. C. quor. bonor.
k l. 3. C. de pagan.

BETICA.

l Plini. epist. 23. lib. 9. epistо. vlt. lib. 4.
m Plini. epistо. 16. lib. 7.
n l. 4. in princ. ff. de sicar.
o l. 2. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iur.
p l. vlt. C. si propr. publ. pensi. l. 2. C. Theo. de dijtrac. pignor.
q l. 3. C. Theo. de bon. proscripto.

LVSITANIA.

r l. 1. C. Theo. de cursu temp.
s de bello Philippico.
t l. 3. C. de pagan. l. 15. C. Th. eo.
u d. l. 3. & 15.
x Strabo lib. 3.
y Strabo lib. 3.

NOTITIA.

VICARIVS HISPANIÆ.

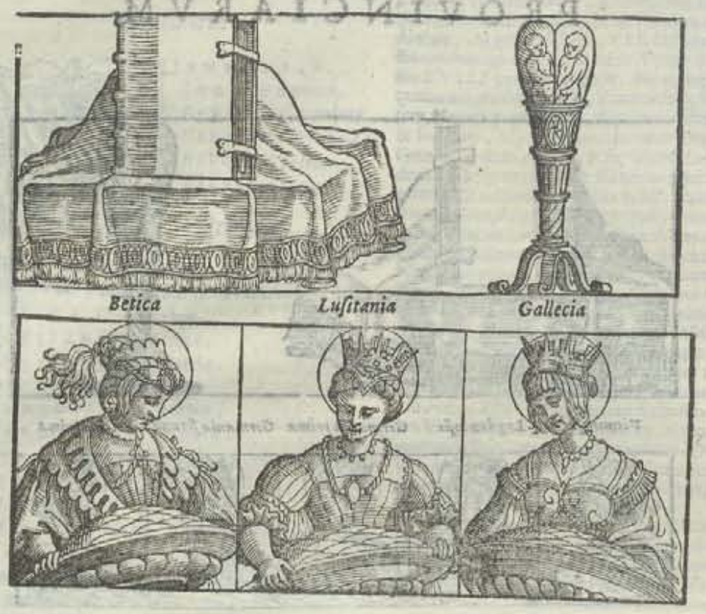

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Vicarij Hispaniarum.

Consulares.

BETICAE. LVSITANIAE. GALLECIAE.

Præsides.

TARRACONENSIS.
Carthaginensis.
Tingitaniæ.
Insularum Balearium.

OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis hoc modo.*

PRINCIPEM *de schola Agentum in rebus ex Ducenarijs.*
Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Ab actis.
Adiutorem.
Subadiuuas.
Exceptores.
Singulares, & reliquum officium.

COMMENTARIVM.

INSIGNIA Vicarij Hispaniarum sunt duo Principes inuicem complexi. Abacus alba mappa instratus, qui librum virridi corio tectum sustinet, ut in alijs Vicarijs est dictum. Continebat hic codex ad huius Vicarij officium spectantia. Trium mulierum imagines infra visuntur, reticulo & coronis aureis caput ornatæ, quod quamlibet earum regnum continere insinuat, vasaque aureis plena gestant. Referunt tres prouincias consulares Hispaniarum tributum Imperatori pendentium. Inscriptum est, BETICA, LVSITANIA, GALLECIA. Reliquarum quatuor præsidalium nulla apparet imago, fortè quod tum Imperatori non parerent. In manuscriptis codicilli magistratus libro mãdatorum auro tecto inhærent, cui inscriptæ sunt notę, quę in alijs Vicariorum codicibus cernuntur. F. L. IN TALL. COM. ORD. PR. Mulieres supra tunicas pallijs indutę, capillos post terga spargunt, ut tum moris fortè fuit.

Officium habebat Principem de schola agentium in rebus ex Ducenarijs, Cornicularium, & reliquos, vt ceteri Vicarij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOTITIA. VICARII SEPTEM PROVINCIARVM.

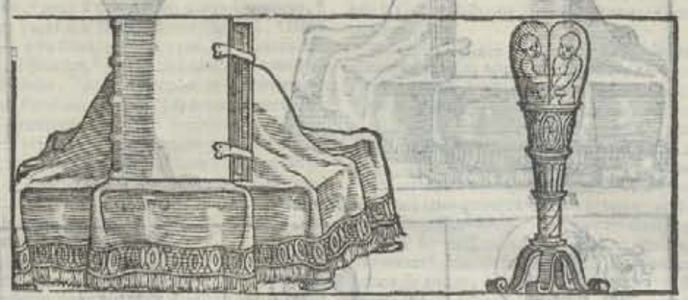

Viennenſes *Lugdunenſis* *Germania prima* *Germania ſecunda* *Belgica prima*

Belgica ſecunda *Alpiũ Maritimarũ* *Alpiũ Pœninarũ* *Maxima ſequanorũ* *Aquitanica prima*

Aquitanica ſecũda *Nouẽ populorum* *Narbonenſis prima* *Narbon. ſecunda* *Lugdunenſ. ſecũda*

Lugdunenſis tertia

Lugdunenſis Senonia

NOTITIA.

Sub diſpoſitione viri ſpectabilis Vicarij Septem Prouinciarum.

Conſulares.

VIENNENSIS.
LVGDVNENSIS.
GERMANIÆ *primæ.*
GERMANIÆ *ſecundæ*
BELGICÆ *primæ.*
BELGICÆ *ſecundæ.*

Præſides.

ALPIVM *Maritimarum.*
ALPIVM *Penninarum & Graiarum.*
MAXIMÆ *Sequanorum.*
AQVITANICÆ *primæ.*
AQVITANICÆ *ſecundæ.*
NOVEM *Populorum.*
NARBONENSIS *primæ.*
NARBONENSIS *ſecundæ.*
LVGDVNENSIS *ſecundæ.*
LVGDVNENSIS *tertiæ.*
LVGDVNENSIS *Senoniæ.*
OFFICIVM *autem habet idem vir ſpectabilis Vicarius hoc modo.*
PRINCIPEM *de ſchola Agentum in rebus ex Ducenarijs.*
Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentarienſem.
Ab actis.
Curam Epiſtolarum.
Adiutorem.
Subadiuuas.
Exceptores.
Singulares, & reliquum officium.

DE VICARIO GALLIARVM ſeu XVII. Prouinciarum, earumque Magiſtratibus. Cap. LXVIII.

COMMENTARIVM.

SECVNDVS Præfecti Galliarum Vicarius XVII. prouincias, in quot Gallia ſcindebatur, regebat. Gallia à Pyreneis montibus uſque ad Rhenum fluuiũ extenditur, & noſtris alpibus Oceanoque clauditur. Galliam Cæſar in tres partes diuiſit. Aquitaniam, Lugdunenſem, & Belgicam. Auguſtus in quatuor his addita Narbonenſi, quæ diu Proconſulem habuit, ut auctor eſt Tacitus, [a] qui T. Iunium pro conſulatu Galliam Narbonenſem ſeuerè, integrè rexiſſe ſcribit, & Capitolinus de Maximo Auguſto loquens, ita ſcribit. Inde Proconſulatum Bitinię egit, ac deinceps Græciæ, ac tertio Narbonæ: Conſtantinus verè Galliam in XVII. regiones partitus eſt. Hæc diuiſio noſtræ Notitiæ tempore obſeruaba-

a lib. 19.

tur, quæ tamen tam hic quàm in indice ſemper VII. prouincias pro Galliis nominat, vt tunc uocari videbantur, & fuere eſſent XVII. Nam Lugdunenſibus, Germanijs, Belgicis, Alpibus, Aquitanijs, tum Nouempopulana, & Narbonenſibus, quibus Viennenſis adſcribebatur, pro unis poſitis, ad numerum VII. prouinciarum rediguntur. Quædam etiam ad Agricolaum PP. Galliarum FL. Conſtantini conſtitutio, qui Honorio imperante, ibi tyrannidem exercebat, Arelate, vbi ipſe reſidebat, VII. Galliarum Præfectos quotannis conuenire iuſſit. Verùm Sextus Ruffus XVIII. prouincias fecit. Alpes maritimas, Aquitaniam, Ambianenſem, Viennenſem, Narbonenſem, Nouem populanam, Aquitanias duas primam & ſecũdam, Alpes Graias. Maximam Sequanorum, Germanias duas primam & ſecũdam, Lugdunenſes duas, & Belgicas duas, & his addidit Britanias duas primam & ſecundam. Notitia in XII. diuidit, ſcilicet Viennenſem, Lugdunenſem primã, Germaniam primam, & ſecundam, Belgicas duas: Alpes maritimas, Penninas, Maximam Sequanorum, Aquitanias duas, Nouem populos, Narbonenſem primam & ſecundam, alias Lugdunenſes duas, & quartã Senoniam. Ex his Viennenſis, & Lugdunenſis prima, duæque Germaniæ, & duæ Belgicæ ſunt Conſulares, aliæ præſidiales. Viennenſis in Prouincia apud Allobroges inter fluuios Hilaram & Rhodanum ſita eſt, cuius caput eſt vienna, nunc Delphinatus vocatur. Eius vrbes XIIII. Itinerarium recenſet: Metropolim Viennenſium, Gennauenſium, Gratianopolitanorum, Albenſium ciuitas ſeu viuario. Orcenſium, Valentinorum, Auenicorum, Arelatenſium, Carpentoracenſis, Maſſilienſium, Ricartinorum, Vaſionenſium, Arauſinorum, Cabellicorum. VIENNENSIS.

Vniuerſa Lugdunenſis à Lugduno metropoli eſt appellata: ad Occaſum Ligeri fluuio, vel vt alij uolunt, Garumna diuiditur, ab Ortu Sequana à Germania ſuperiore ſeparatur: ad Meridiem Tiſara fluuio à Narbonenſi: ad Septentrionem Oceanum Britannicum habet. Hadriano imperante, huic Vitraſius Pollio præfuit, [b] qui M. Antoninum grammaticam docuit, & Coloniarum vrbem Præfectus rexit. Cum uerò Conſtantinus plures Lugdunenſes feciſſet, prima Præſidem habuit, inter alios Antoninum Marcellinum: [c] Sed poſtea conſularis eſt facta. Ab Ortu Iura monte, ab alijs partibus Gebeno & Arari fluuio cingitur, ubi Præfectus Araricæ claſsis degebat. Ciuitates V. habebat, inquit Itinerarium Lugdunum metropolim, ciuitatem Eduorum, Lingonum, Caſtrum Gaballionenſe, & Matiſconenſe. LVGDVNENSIS

b l. Spadonem 15. in fi. aliàs incipit ſi quis. ff. de excuſa. tuto.

LVGDVNENSIS I. anno ſalu. 370.

c l. 1. C. T. ſine cenſu vel reliq.

Germania antiquitus duplex fuit, Aemilius Macer, [d] ſi eadem inquit, prouincia poſtea diuiſa ſub duobus Præſidibus conſtituta eſt, uelut Germania Myſia, ex altera ortus, in altera adſidebit: Hæc ille. Domitiano imperante Antoninus ſuperiorem Germaniam adminiſtrabat, Tranquillus, [e] bellum ciuile, inquit, motum à L. Antonio ſuperioris Germanię Præſide confecit abſens felicitate mira. Demum conſularis fuit. Altera Germania ſuperior ſeu prima ſuper Rhenum ſita, vbi eſt Maguntia, à Meridie habet Burgundos, & montem Iuram, ab Ortu Rhenum; ab Occaſu Lugdunenſes Senones. Ciuitates quatuor continet, vt refert Itinerarium. Metropolim ciuitatem Maguntiacenſium, quos Dux cum valido præſidio tuebatur: GERMANIA.

d in l. 3. ff. de oſſ. adſeſſo.

e in Domitiano. c. 6.

GERMANIA I.

Argentoratenſium, in quorum tractu comes rei militaris caſtrametabatur, Nemetum, id eſt, Spiram, Vangionenſium, id eſt, VVormenſium.

Inferior ſeu ſecunda Germania, vbi eſt Agrippina, inter Moſam & Rhenum, ad Germanicum Oceanum porrigitur. Duas tantùm eius vrbes Itinerarium ponit. Metropolim Agrippinenſem, id eſt, Coloniam, & Tungrorum ciuitatem. Inter Moſam verò & Sequanam eſt Belgica, & ipſa Conſularis, quæ à flumine Frhudo diuiditur, & Belgica prima dicitur: Ciuitates quatuor continet, inquit Itinerarium: Metropolim Treuerorum ciuitatem, Mediomatricorum. GERMANIA II.

BELGICA I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

matricorum, ideſt Metis, Leucorum, ideſt Tullo, & Veredonenſium.

BELGICA II.

Belgica ſecunda ſiue inferior, ubi nunc eſt Flandriæ pars ad Oceanum pertineus, & tranſitus ad Britanniã & Remus XII. ciuitates continet, ſecundum Itinerarium. Metropolim ciuitatem Remorum. Sueſſianum, Catalaunorum, Veromannorum, Atrauatum Camaracenſium, Turnacenſium, Siluanectum, Bellouacorum, Ambiauenſium, Morinum, ideſt Ponticũ Bonnonienſium. Hic Dux cum tribus præſidijs caſtramerabatur. Hæ ſunt ſex Galliarum prouinciæ Cõſulares, reliquæ uero Præſidales ſunt XI. inter quas eſt Lugdunenſis ſecunda, tertia, & quarta, à quibus auſpicabimur, ne contiguę & eiuſdem nominis prouinciæ longius quærantur.

LVGDVNENSIS II.

Secunda Lugdunenſis Præſidalis vergit ad Oceanum Britannicum, vbi eſt Rotomagus metropolis in Hormandia, habet ciuitates VII. inquit Itinerarium, Rotomagum Metropolim, Botocaſium, Abricantũ, unde Abricanti milites, Ebroicorum, Salarum, ideſt Saiorum, Loxouiorum, Conſtantiam, unde Conſtantiaci milites.

LVGDVNENSIS III.

Tertia Lugdunenſis uerſus Occidentem, ubi eſt Turonus in Britannia, inter Argenam & Ligerim fluuios, Præſidalis. IX. continebat ciuitates ſecundum Itinerarium: Metropolim ciuitatem Turonum, Cenomanorum, Redonum, Andiuacorum, Namnetum, Coriſopitum, Cianctium, ideſt Venetum, Oſiſmorum, unde Oſiſmij milites, Diablintum.

LVGDVNENSIS IIII.

Vltra Gemenum eſt Lugdunenſis IIII. ſeu Senonia, inter Sequanã & Ligerim, ubi nũc eſt Lutetia & morabatur Præfectus claſſis Anderetianorum, quæ ſtationẽ habebat Pariſijs. Huius prouinciæ caput erat Senis, & ſeptẽ habebat ciuitates ſecundũ Itinerariũ: Metropolim Ciuitatẽ Senonũ, Carnorũ, Altiſiodorũ, Tricaſiũ, Aurelianorũ, Pariſiorũ, Melduorũ.

ALPES MARITIMAE.

Alpes Maritimæ, ubi eſt mons Adula, inter Genuenſes & Prouinciam, & ipſæ Præſidem habebant.

ALPES LIGVSTICAE.

Alpes uero Ligufticę dicuntur prope Niciam, & Villam francam. Harum apud Itinerarium VIII. ſunt vrbes. Metropolis ciuitas Ebreduno, Dimenſium, ideſt Dona, Rigomagenſium, Sollinienſium. Sanicienſium, ideſt Saniciſio, Glannatenna. Cemelenenſium, Venſicienſium, ideſt Ventio.

ALPES PENNINAE, & GRAIE.

Poſt has ſunt Alpes Penninæ & Graiæ uterã montes Cotios ſeu montem Cinifium, ubi ſunt Allobroges, ſiue Sabaudi, & Tarantaſia, ac pars Heluetiorũ. Itinerarium duas harum ciuitates ponit. Metropolim Centronium: ideſt Tarantaſiam, & Valenſium, ideſt Octodorum, quibus Præſes ius dicebat.

MAXIMA SEQVANORVM.

Sexta Præſidalis eſt Maxima Sequanorum, in qua eſt Veſontienſis. Hæc & Maxima Cæſariẽſis in Britãnia à Clemente Maximo tyranno ſunt denominatæ quemadmodum Arcadia in Aegypto ab Arcadio & Valeria à filia Diocletiani. Fuit Maximus genere Hiſpanus, & Theodoſij Magni commilito, qui copiarũ Comes in Britannia an. ſalut. 385. Auguſtus eſt appellatus, in Galliaſque irrupens per Andragathium Gratianum A. interfecit, ac conſors imperij cum Valentiniano, II. & Theodoſio factus, per quinquennium imperauit. Sed cum rupto fœdere Hiſpanias, & Africam inuaſiſſet, in Italiam quoque irruit, inde in Pannoniam traijciens à Theodoſio profligatus, & occiſus eſt. [a] Cum diu igitur in Britannia, & Gallijs, Maximus imperaſſet, duas utrobique prouincias à ſe Maximas appellauit. Maximæ Sequanorum Sext. Ruffus meminit, qui à C. Iulio Cælare Iarius extẽduntur. Hi ſunt Burgundi, quorum caput eſt Viſontium vulgo Biſanzonum dictum. Habent a Meridie Ararim: ab ortu Heluetios, ab occaſu Lugdunenſes, à Septentrione Germaniam ſuperiorem, & montem Iuram. IX. oppida ſecundum Itinerarium continet. Metropolim Viſontienſem, ciuitatem Equeſtrium, ideſt Neuiduno, Eluntiorum, ideſt Auenticum, Noidenolex Auenticum, Baſilienſium, ideſt Baſileam, Caſtrum Vindoniſe, Ebrodunenſe, Argentarienſe, Rauracinſe, ideſt portum Abucinæ. Hic limite Romani Imperij poſito Dux cum militibus excubabat.

a auctores D. Proſper, Paulus Diaconus, Sulpitius, Seuerus, & alij.

ARMORICVM.

Aquitania & ipſa præſidalis, olim auctore Plinio, Aremorica nuncupabatur, ab Occidente cingitur Oceano, a ſeptentrione & Oriente Ligeri fluuio, vbi a Lugdunenſibus ſeparatur; a Meridie Pyrenæo, & Gallia Narbonenſi. Sed ipſa quoque in duas regiones diuiditur, in primam, & ſecundam Aquitaniam; Quæ inter Garumnam & Pyreneos montes clauditur, Aquitania prima uocatur, in qua eſt Bituricum.

AQVITANIA I.

VIII. ciuitates apud Itinerarium habet. Metropolim Bituricum alias Beturicum, Aruernorum, Rotenorũ, Abigenſium, Cadorcorum, Lemouicum, Gabalum, Vellauorum. Imperante Anthemio in Aquitania prima, ſolum Aruernum, ſub imperio Romano retinebatur. Sidonius, [b] De urbibus, inquit, Aquitaniæ I. ſolum oppidum Aruernum Romanis rel quum partibus bellum fecit. Eius Epiſcopus erat Sidonius Apollinaris, qui [c] deplorat Euaricem Regem Gotorum plurimas occupaſſe ciuitates, quæ deſolatis eccleſijs paſtore carebant.

b epiſt. 5. lib. 7.

c in ſeq. epiſt. ol.

Inter Ligerim uero & Garumnam eſt ſecunda Aquitania, nunc Gualcoina dicta, & ipſa Præſidalis,

AQVITANIA II.

in qua eſt Burdegala, & VI. ciuitates continet, Burdegalenſium, Agennenſium, Etolitnenſium, Santonum, Pictauorum, Petrogoriorũ. Tota Aquitania ẽt antequã diuideretur à Præſidibus regebatur. [d] Hic Armoricano, & Nerucano limitibus Dux præerat.

d l. milites. 22. ff. de cuſto. reor.

Nouem populi ſunt prope Aquitaniam, aut in Aquitania, vbi degunt Auſcij, Marcellinus: [e] Nouẽ, ait populos Auſci commendant, & Oſiæ. D. Hieronymus, [f] Aquitaniæ; inquit, Nouemque populorũ Lugdunenſis, & Narbonenſis prouinciæ præter paucas urbes populata ſunt cuncta. Regio eſt, ubi ſunt Vibrici, Vaſates, Meduli, Boij, Auſcij, Conueni, Conſuarani, Bigerriones, Terbelli, qui nouem ſunt populi in tertia Aquitania. Itinerarium XII. eius vrbes recenſet. Metropolim Auſciorum, Aquenſium, Laſtoracium, Conuenarum, Conianorum, Boatũ quod eſt Bot, Beranenſium, ideſt Benainas, Aturenſium, Vaſaticam, Turſaubicam, Tralugorram, Elloronenſium, Elloſaticum. ſed quędam ex his oppida poſtea ſunt adiecta. IX. enim tantum populi erant.

e lib. 15. ad fin. vbi Galliæ prouincias deſcribit. f in 11. epiſtola ad Acheruchiam NOVEM POPVLI.

AQVITANIA III.

Duę quoque Narbonenſes fuere præſidales: prior quæ à Varo flumine incipiens, uſque ad Rhodanum ab ortu in occaſũ, Meridiẽ uerſus ab mare Gallicũ extenditur: Huic Itinerariũ VIII. ciuitates attribuit. Metrop. Narbonenſium, Toloſatium, ideſt Toloſam Beterrenſium, Agatenſium, Nemauſenſium, Magalonenſium, Lutuenſium, ideſt Lutanam Caſtrum, Vcetienſe. Narbonenſis Gallia prius Braccata, & a Bracchis dicta, in prouinciæ vero formam à Q. Fabio redacta, & deducta Narbonẽ colonia Narbonenſis eſt uocata [h] cetera Gallia trãs alpes comata eſt appellata.

NARBONENSIS I.

g Plin. lib. 3. c. 4.

h Patercul. & Eutrop.

Secunda uſque ad Pyrenæos montes, & Gemenũ montem extenditur, à quo ad Septentrionem cingitur, & Toloſam complectitur, mare Gallicum ad Meridiem habet. Hæc Alexandro imperante a Iuliano Proconſule adminiſtrabatur, [k] poſteà præſidalis eſt facta. Hãc ultimam Galliarum prouinciã Roma. Imperiũ amiſit, quã primã Q. Fabius prouinciã fecerat. Geruãdus à Valentiniano illi præfectus vſq; ad Anthemij Auguſti tẽpora defendit donec tyrãnus effectus, & plio fuſus in exiliũ actus eſt. Fuit is annus ſalutis 468. [l] Bilimir Viſigotus ei ſuffectus dũ Anthemio opẽ laturus uenit, à Ricimero eſt occiſus. Itinerariũ huic VII. ciuitates adſcribit. Metrop. Aquẽſiũ, ciuitatẽ Abrẽſiũ, Retẽſiũ, i. Reias Foroiuliẽſiũ, Appẽẽſiũ, Segeſterorũ, Antipolitanã. Oẽs uero Galliarũ ciuitates ab Itinerario numerantur CXXVI. quibus forte plures eo tempore non reperiebantur.

i Plin. li. 4. c. 17. NARBONENSIS II.

k l. Gracchus. 4. C. ad l. Iul. de adult.

l Blon. lib. 2. de caſ. prima.

Hæ prouinciæ numero XVII. Vicario Galliarum parebant; & ſi in Notitia mendoſe ſcriptum eſt, VII. prouinciarum pro XVII. Hæc erant ante Notitiam, anno enim ſalutis CCCCVIII. Vãdali & Alani Rheno traiecto intrarũt Gallias, & ſexennio poſt exacto Gothi ſub Rege Ataulpho, quibus Honorius,

Aquitaniam

Aquitaniam conceſſit: [a] Hos ſecuti ſunt Burgundiones; demum Franci, quorum Dux Feramundus primus ſe Francię Regem appellauit, anno CCCCXX. Tãdem Clodoueus Syagrio Egidij filio P. P. occiſo, imperij Romani milites, & magiſtratus, è Gallijs penitus expulit, quibus ſubactis quadringenties ſexterium C. Iulius Cæſar impoſuerat, inquit Eutropius: Tantum ab Auguſto Pop. Rom. legatum fuiſſe Trãquillus ſcribit, Dió interpretatur fuiſſe CCCC. millia aureorum. Sed hæc ſumma poſtmodum eſt aucta. Cum uerò tractaretur de imponendo ſuperindicto Gallis, Florentius P. P. Iuliano imponendi oneris auctori reſtitit, factumq; eſt, inquit Marcellinus, [b] ut præter ſolita nemo Gallis exprimere conaretur.

a auctore D. Proſpera.

b lib. 17.

Inſignia Vicarij Galliarum erant, ut aliorum, aureæ Principum effigies: Abacus albo tapeto inſtratus, qui rubro corio tectum librum ſuſtinet. Infrã ſunt XVII. mulierum effigies, rericula, coronaſque in capite, & uaſa aureis referta geſtantes, quæ memoratas Prouincias referunt. Ex his Germania ſecunda, & Lugdunenſis tertia ſunt uelatæ, ſola Aquitania ſecunda togam gerit. In manuſcriptis liber auro tectus notis inſcriptus eſt, quemadmodum in Vicario Hiſpaniarum, & alijs eſt dictum, codicilliique magiſtratus libro adhærent. Mulieres omnes pallijs ſuprà tunicas, aut praſinis, aut coeruleis ſunt indutæ. Hic Vicarius, & ipſe ſpectabilis, officiumque habebat, quemadmodum, & alij Vicarij.

NOTITIA VICARII BRITANNIARVM, EORVMQVE INSIGNIA.

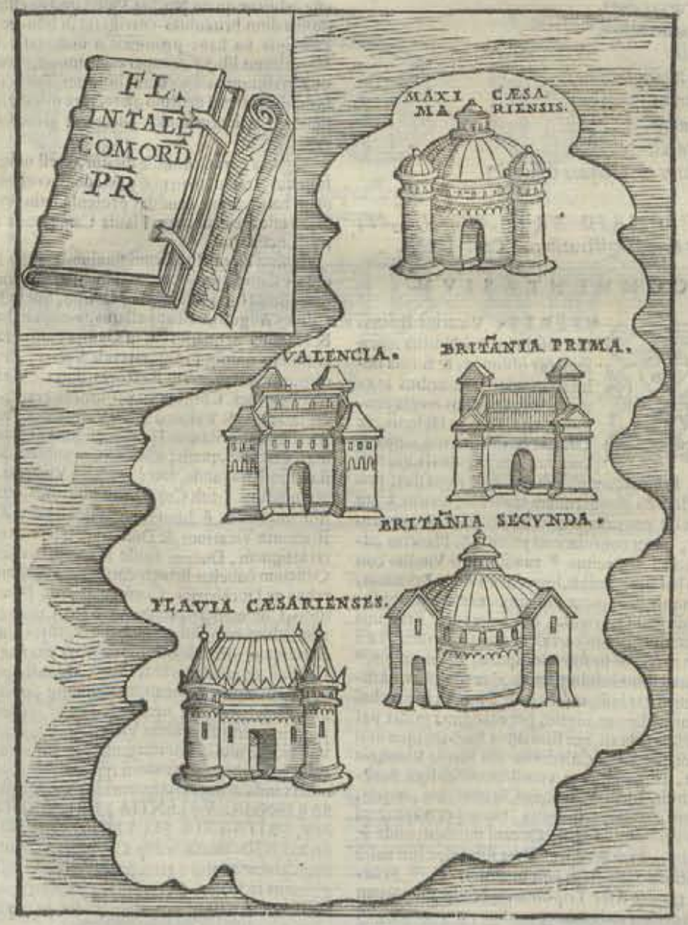

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis Vicarij BRITANNIARVM.

Consulares.

MAximæ Cæsariensis. VALENTIÆ.

Præsides.

BRITANNIÆ primæ. BRITANNIÆ secundæ.

FLAVIÆ Cæsariensis.

OFFICIVM autem habet idem uir spectabilis Vicarius hoc modo.

PRINCIPEM de schola Agentum in rebus ex Ducenarijs.
Cornicularium.
Numerarios duos.
Commentariensem.
Ab actis.
Curam Epistolarum.
Adiutorem.
Subadiuuas.
Exceptores.
Singulares & reliquos Officiales.

DE VICARIO BRITANNIAE, & eius Magistratibus. Cap. LXIX.

COMMENTARIVM.

SVPEREST Vicarius Britanniæ insulæ, quæ à Notitia repræsentatur oblonga, & forma uelut triangulari, lateribus inæqualibus, ac tribus erecta promontorijs, Cantio Helęno, & Orcha, & ob id in tria regna secundum tres angulos olim fuit diuisa. Primus eam C. Iulius Cæsar ingressus; posteris ostendisse potius, quam tradidisse dicitur. Claudius Cæsar proximam continenti partem imperio subiecit, quam consularium primus A. Plancius administrauit. [a] Tacitus [b] eandem sub Vitellio consularem habuisse scribit, loquens enim de Britannia, quies, inquit, prouinciæ, quanquam remoto consulari manst, & in Agricola, Breui deinde, Britannia consularem Petilium cerealem accepit; postea Præsides eam rexerunt: ut sub Alexandro, Virius Lupus, [c] Hadrianus illius insulæ partem, quæ nunc Scotia dicitur, muro exclusit, auctor post Dionem & Eusebiũ Spartianus, Murum, inquit, per octoginta millia passuum primus duxit, qui Romanos Barbarosque diuideret, neque enim Caledonia seu Scotia Romanis parebat. Hunc murum uetustate collapsum Seuerus restituit. Idem Spartianus, Britanniam, inquit, maximum eius imperij decus, muro per transuersã insulam deducto, ad finem Oceani muniuit: unde ẽt Britannici nomen accepet: Hæc ille. Hoc fuit uallũ ex cespitibus extructum non muris: Beda, [d] Seuerus, ait, genere Afer Tripolitanus receptam partem insulæ, a ceteris indomitis gentibus, non muro, ut quidam existimant, sed uallo distinguendam putauit Murus enim de lapidibus: Vallum uerò, quo ad repellendam uim hostium castra muniuntur; fit de cespitibus quibus circumcisis, è terra uelut murus extruitur altus super terrã, ita ut ante fiat fossa, de qua leuati sunt cespites, supra quam sudes de lignis fortissimis præfiguntur. Itaque Seuerus magnam fossã firmissimumque uallum, crebris insuper turribus cõmunitum; a mari ad mare duxit; Hæc ille. Constantinus uero Magnus, quinque eius prouincias fecisse dicitur; Eam, quæ postea Maxima Cæsariensis est dicta, Valentiam, Britanniam primam, Britanniam secũdam quæ antea fuerant, & Flauiam Cæsariensem, à se qui Flauius Constantinus uocabatur, appellatã prima uero dicitur, uel quod prius subiecta, aut prima uenientibus ex Gallijs occurrat, Sext. Ruffus, In Britannia, inquit, est Maxima Cæsariensis, Britannia prima, Britannia secunda: ea olim Caledonia, nunc Scotia dicitur, & à reliqua Britannia seu Anglia, arduis montibus; & duobus Euripis maris est diuisa. Alij [e] Britanniam minorem appellant quam Sext. Ruffus Britanniam II. uocat. sed uerius est Britanniã minorem Hiberniam esse, ut Ptolomęus in secundo operis magni nominat, Præter I. & II. Britanniã Tertia pars uersus Hyberniam Vicalia uocatur, ubi est Helenum promontorium, ab Helena Constantini matre nuncupatum, ibi olim Brigantes populi fuere. Sabrina fluuio à reliquis Anglis ab Ortu diuiditur, & quasi peninsula Oceano circundatur: Hanc esse arbitror quam Notitia Valẽtiam appellat. Theodosius dum Britannias corrigeret in honore Valẽtis Principis ita hanc prouinciam nominasse uidetur Marcellinus lib. 28. recuperatam, inquit, prouinciam quæ in ditiones concesserat hostium, Theodosius ita reddiderat statu pristino, ut rectore m haberet legitimum, ut Valentia deinde uocaretur arbitrio Principis.

Quarta pars Cornubia dicitur, & est uelut Chersonesus, brachium in mare extẽdens, cornuque formam habet, quæ in undas protensa latius excurrit. Hanc esse arbitror, quæ Flauia Cæsariensis a Notitia nuncupatur.

Quinta circa Humbrum fluuium Gallias spectat, ubi est Condiuum, quam Maximam Cęsariensem uocari puto. Hęc à Clemente Maximo, qui in Britãnia Comes Augustus est appellatus, nomen habuit sicut & Maxima Sequanorum in Gallijs, ut supra est dictum. His quinq; prouincijs sub Vicario Britanniarum, totidem prærant Rectores, duo Consulares, & tres Præsides. Consulares prournciæ erant, Maxima Cæsariensis, & Valentia seu VVestphalia. Præsidales Britannia I. Britannia II, quæ est pars Scotiæ, & Flauia Cęsariẽsis, quam puto esse Cornubiam. Sub Cõstantino Paratianus, forte primus, Vicarius Britanniarum fuit. [f] sub Constantio Martinus, qui casu se ipse interfecit. [g] Imperante Valentiniano. Ciuilem Britanniæ Vicarium, & Dulcitium scientia rei militaris insignem, Ducem fuisse Marcellinus scribit. [h] Officium habebat Principem de schola agentium in rebus ex Ducenarijs, Cornicularium, Numerarios duos, Commentariensem, Ab actis. Curam epistolarum, adiutorem, Subadiuuas, Exceptores, singulares & reliquos officiales. Insignia uero præfert librum clausum, & uiridi corio tectum: Manuscripti aureũ codicillis eius tegumentum ostendunt, notas dorso inscriptas habet, ut Comites & Duces, quibus in exẽplari impressio alij carent Vicarij. Nullos Principum uultus, nec mulierum imagines, ut alij vicarij præferre, sed quinque oppidorũ typis prouincias sibi cõmissas indicat, his inscriptum est, MAXIMA CAESARIENSIS. VALENTIA, BRITANNIA PRIMA, BRITANNIA SECVNDA, FLAVIA CAESARIENSIS. Insulam duo Comites, & unus Dux à Barbaris mebantur. Hi sunt spectabiles ciuiles Magistratus in Roma. Occidentalis Imperij prouincias misi: Nunc reliquos spectabiles, qui in imperij limitibus excubabant, ordine referemus.

a Tacit. li. 23. & in Agricola.
b lib. 17.
c l. 2. §. prius. ff. de uulg.
d ll. ecclesiastic. histor. gent. Anglo. 1. cap.
e Volaterranus, ex Ptolomæo, & Sex. Rufo.
f l. 7. C. T. de exactorib.
g Marcell. li. 14.
h lib. 17.

NOTITIA.

COMES AFRICAE AC EIVS INSIGNIA.

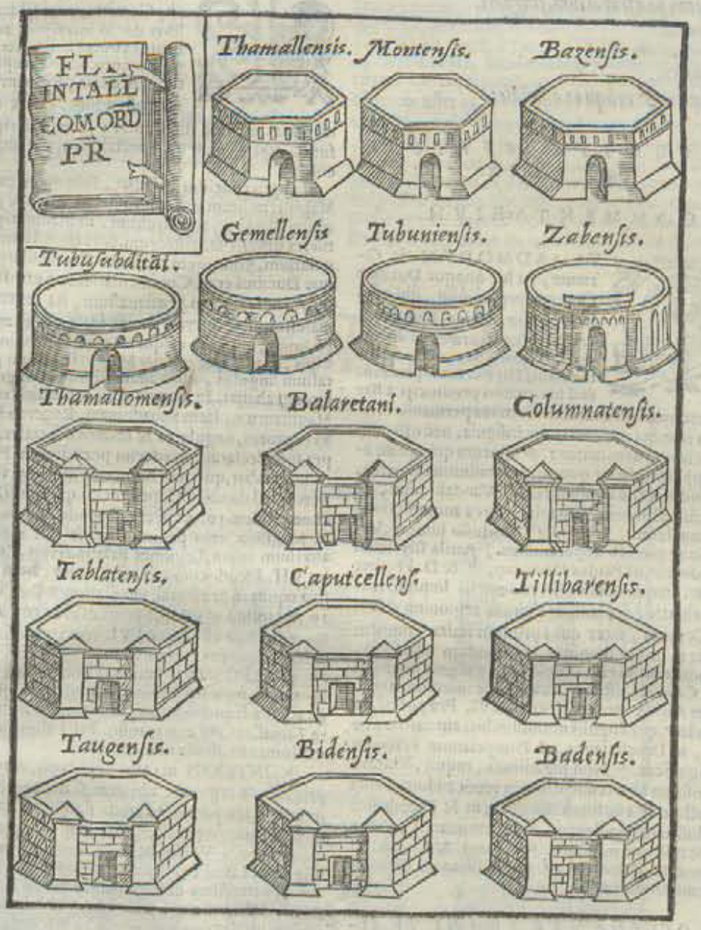

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis comitis Africæ Limitanei.

PRÆPOSITVS *Limitis Thamallensis.*
PRÆPOSITVS *Limitis Mõtensis in castris Leptitanis.*
PRÆPOSITVS *Limitis Bazensis.*
PRÆPOSITVS *Limitis Gemellensis.*
PRÆPOSITVS *Limitis Tubunensis.*
PRÆPOSITVS *Limitis Zabensis.*
PRÆPOSITVS *Limitis Tubusubditani.*
PRÆPOSITVS *Limitis Thamallomensis.*
PRÆPOSITVS *Limitis Balaretani.*
PRÆPOSITVS *Limitis Columnatensis.*
PRAEPOSITVS *Limitis Tablatensis.*
PRAEPOSITVS *Limitis caput Cellensis.*
PRAEPOSITVS *Limitis secundanorum in Castris Tillibarensibus.*
PRAEPOSITVS *Limitis Taugensis.*
PRAEPOSITVS *Limitis Bidensis.*
PRAEPOSITVS *Limitis Badensis.*
OFFICIVM *autem habet idem uir spectabilis Comes hoc modo.*
PRINCIPEM *ex officio Magistri militum præsentalium*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sentalium uno anno a parte peditum, alio anno à parte equitum.
Cornicularium.
Adiutorem.
Commentariensem ex officio Magistri militum præ sentalium alternis annis.
Numerarios duos, ex utrisque officijs Magistri militum præsentalium, singulos.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE COMITE AFRICAE. Cap. LXX.

COMMENTARIVM.

VEMADMODVM in Oriente, ita hic quoque Ducibus Comites præponûtur, qui octo fuere, Italiæ, Africę, Tingitanę, Tractus Argentoratensis, Britanniarû, Littoris Saxonici per Britanniam, Illyrici & Hispaniarû. Sed his duabus prouincijs à Barbaris occupatis, sex tantum Comites permansere. Aliorum nomina duntaxat, non insignia, nec officium à Notitia repræsentantur: nec illorum quicquam aliud, apparet, præter quorundam militum numeros, qui apud eos esse contueuerant. Vandali enim, & Alani, sub Honorio Hispanias, circa annum salutis 409. inuaserant. [a] de inde Theodosio iuniore, Valentiniano que III. imperantibus, Attila Illyricum occupauerat, ut Paulus Diaconus, [b] & D. Prosper tradunt. Itaque duabus his prouincijs Imperio Romano ablatis, sex tantum aliarum regionum relicti sunt Comites, inter quos primum Italiæ Comitem Notitia in indice nominat. postmodum in ipsis explicandis, omisso eius officio solo, insignia inter ultimos Comites ostendit. Primusque inter limitaneos Comes Africæ recensetur cum XVI. Præpositis, ita uocabãtur, qui singulis munitionibus aut castris præerant, ut Diocletianus ad Pompeianum Francum P.P. significat. [c] Non putauimus, inquit, Viatorẽ Præpositum ab excubijs limitis reuocandum. Castri Præfectum Præpositum nominat, ut & Theodosius ad Salustium Quæstorem. [d] Valentinianus ad Seuerum Magistrum militum. [e] scribens, & Leo, A. ad Ioannem Magistrorum, [f] quod latius in Oriente est demonstratum.

a Possidonius in vita D. Augustin.
b li. 2. cap. 40.
c in l. quamuis. 29. C. de adulter.
d in l. 1. C. de off. Quæstor.
e l. 1. C. de diuers. offi.
f in l. uitros. 8. C. eo. tit.

IN OCCIDENTE ERANT PRAEsidia CCLXIX. cum totidem Præpositis seu Præfectis hoc modo.

In Africa	*XVI.*
Tingitana	*VIII.*
Litore Saxonico per Britanniam	*IX.*
Italia	*XVI.*
Argentorato	*I.*
Mauritania	*VIII.*
Tripolitana	*XIIII.*
Pannonijs	*XXVI.*
Valeria	*XXXV.*
Pannonia I.	*XXVII.*
Retia	*XIX.*
Sequanico	*I.*
Armorica	*X.*
Belgica II.	*III.*
Britannia	*XXXVII.*
Maguntiarensis	*XI.*
Gallijs, & Belgica I.	*XXI.*
Hispanijs.	*VI.*

INSIGNIA gestabat Comes Africæ, librum, quemadmodũ alij Comites, cum ijsdem notis libri dorso inscriptis, ac Magistratus codicillis. Præterea XVI. munitiones, quæ exceptis quatuor rotundis, formam exagonam ostendunt. Portæ duabus turribus hic inde muniuntur: in manuscriptis alia forma repræsentantur. Spectabilis appellabatur hic comes.

Ita uero officium habebat, Principem ex officio Magistri militum præsentalium, uno anno à parte peditum, altero a parte equitum. In manuscriptis legitur, ex officijs Magistrorum, & rectius. Item Cornicularium, Adiutorem, qui loco Cornicularij plerisque Ducibus erat, Commentariensem ex officio Magistrorum militum præsentalium, ita legendum ex manuscriptis, alternis annis, idest uno ab eo qui est peditum, altero ab eo qui est equitum. Numerarios duos, ex utrisque officijs Magistri militum præsentalium singulos, idest unum illorum à singulo officio extrahebat. In manuscriptis pro Magistri legitur Magistrorum, Item Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, singulares & ceteros ofnciales, qui supra sunt declarati. Sexdecim præsidiorum Præpositis imperabat, qui quot numeris præessent, sciri non potest: sed dando CC. pedites cuique limiti, fuissent 4800. ijsdem 50. equites tribuendo efficerent: 800. A. Magistro uero peditum præsentali accipiebant auxilium unum, Legiones Palatinas tres, Comitatẽses VII. Pseudocomitatensem unam. Item à Magistro equitum præsentali vexillationes Comitatenses 19 sed ipsum ut ceteros comites alias copias habuisse credendum est. Nunc XVI. eius Præpositos explicabimus, quorum primus erat.

Præsidia. 13.
Pedites. 4800.
Equites. 800.

1 PRAEPOSITVS limitis Thamallẽsis à Thamalla oppido, forte legendum, Thamussensis, qui non lõge abest a sequenti limite. In itinerario legitur. Turre Tamalleni, ubi erat mansio. Infra alius limes Thamallomensis, simile nomen habet.

2 MONTENSIS in castri Leptitanis, erant in propria Africæ regione, ubi erat Carthago, & Leptis montana, seu parua: sed credo significari limitem, à monte, quem occupabat, Montensem appellatum, quem schedã Volseri Montem vocat. Præter hęc alia erant castra Leptitana, quæ sub Duce Tripolitanæ à Fortensibus defendebantur prope Leptim magnam in Tripolitana eundo ad aras Phileniorum, de quibus infra. Forte hæc sunt, quę in schedã posterio re Volseri castra alio non adiecto uocantur.

3 BAZENSIS limitis in Marmarica ubi est Baziũ promontorium, & Bazenum oppidum.

4 GEMELLENSIS limitis Præpositus Gemellis degebat, quod oppidum nomẽ dedit limiti, ubi quoque mansio erat cursus publici. Itinerarium Lemelẽse castellum appellat. Martyrolog. [g] In Africa, inquit, in castello Lemelẽse S. Martyrum Primi, & Donati diaconorũ, qui cum altare in ecclesia tuarentur a Donatistis occisi sunt, sed credo legẽdum Gemellẽse. Erat Gemelle urbs Africæ propriæ, inquit D. Augustinus.

g 5. Id. Februar.

5 TVBVNENSIS ab oppido Tubanis Africæ proprię, de quo etiam D. Augustinus.

6 ZABENSIS Herodotus in Melpomene ad finẽ, Zabeces in Africa inter Mexyes & Zigunces ponit. unde legendum esset Zabecensis.

7 TVBVSVBDITANI limitis, Tubusuptũ, appellat Sitifensis Mauritaniæ oppidum Marcellinus, [h] loquens de Theodosio, ad Tubusuptum, inquit, progressus oppidum. Ferrato contiguum mõti. In Mauritania Cæsarienſi collocat Ptolomęus. Eius meminit & Plinius. inde limes nomen habuit.

h lib. 29.

8 THAMALLOMENSIS, à Thamallomo oppido in Africa propria. Itinerarium Themellamum appellat, quod est diuersum à Thamalla, de qua supra. vetus codex habet, Thamallonensis.

9 BALARETANI, ab oppido Balareto in Africa propria.

10 COLVMNATENSIS, à colũnato oppido. Hic limes & sequens, longius se extendentes, duos habebant Præpositos. Hunc scilicet, & alium sub Duce Mauritaniæ Cęsarienſis, qui forte ad eundem locum castra iungebant.

11 TABLATENSIS, à Tablata oppido. Tablata legit itinerarium, ubi mãsio cursus publici fuit. Thasbalum D. Cyprianus, & Augustinus appellant. Africæ propriæ urbs fuit.

12 CAPVT CELLENSIS, alias Celamensis. Cęlama Ptolomęo est oppidum Africæ. Itinerarium Celasuicum nominat, & caput Cillanum Mauritaniæ Cesarienſis oppidum, unde limes nomen habet.

13 SECVNDANORVM in castris Tillibarensibus à loco ita uocatis. Tillaburum oppidum Africæ proprię itinerarium ponit, unde castra nomẽ habent Sub Duce Tripolitanæ, alius præpositus limitẽ Tillibarẽsẽ tuebatur. Equites Secundani Italiciani supra inter numeros Africæ à notitia recẽsẽtur: Secundanos populos in Gallia Plinius locat. Italiciani equites in secundis oppido Pannoniæ II. infra sub eius Duce ponuntur, unde hi deriuati uidentur. Vetus codex legit, secundum sorum.

14 TAVGENSIS, à Tauga urbe hic limes deducit.

15 BIDENSIS, Bidil municipiũ Itinerariũ in Mauritania Cæsariẽsi ponit, unde Bidilẽsis limes esset nocãdus: & esset lõgior hic limes aliũ sub Duce Mauritaniæ Præpositũ habuit Vidẽsẽ uocatũ, pro Bidẽsẽ.

16 BADENSIS, à Bada Mauritaniæ Cæsariẽsis oppido de quo apud D. Cyprianũ, [a] caput Bada Proconsulis uocat. Multa ex ẽstatis nominibus, uel noua sũt, uel postea mutata. Hic limites, nõ oppida nominant ubi hi numeri degebãt, & secus i aliis Comitibus & Ducib⁹ ẽ actũ, forte qa in castris hi statiua habebãt.

a in Consilio Carthaginens.

NOTITIA.

COMES TINGITANIAE EIVSQVE INSIGNIA.

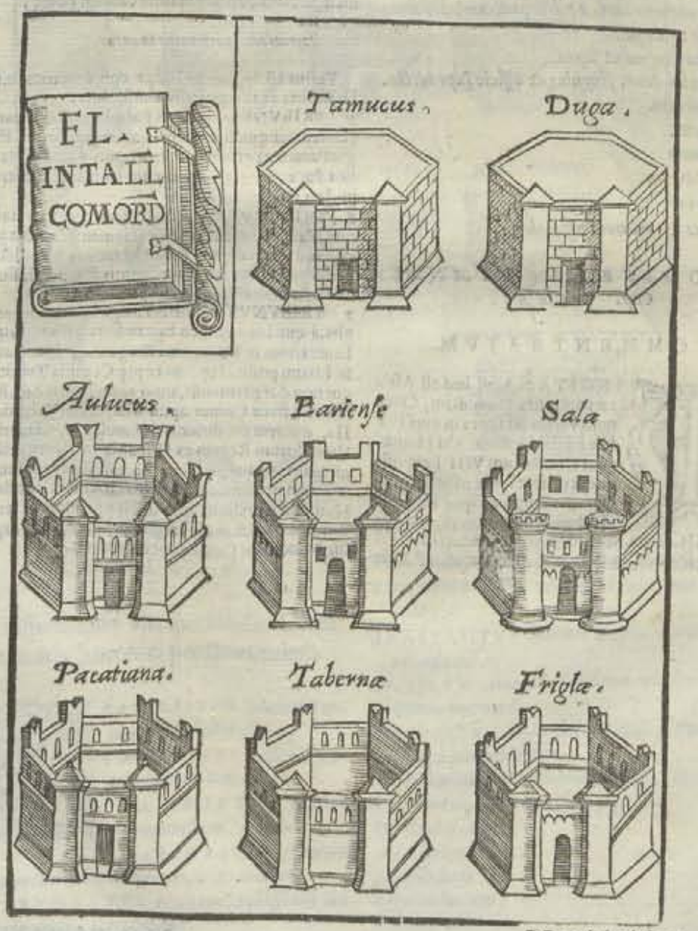

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis, Comitis Tingitanæ limitanei.

IRAEFECTVS *Alæ Herculeæ Tamuco.*
TRIBVNVS *cohortis secundæ Hispanorum Duga.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Herculeæ Aulucо.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Ityreorum Castrobariensi.*
TRIBVNVS *cohortis Pacatianensis. Pacatiana.*
TRIBVNVS *cohortis tertiæ Hastatorum, aliàs Hastorum Tabernis.*
TRIBVNVS *cohortis Friglensis Friglis.*
OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis Comes hoc modo.*
PRINCIPEM *ex officio Magistri militum præsentalium vno anno à parte peditum, alio anno à parte equitum.*
Commentariensem ut supra.
Numerarios duos, singulos ex officio supradicto.
Cornicularium.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE COMITE TINGITANAE. Cap. LXXI.

COMMENTARIVM.

TINGITANA vltima est Africæ pars, vltra Numidiam, Oceanum versus, vt supra in eius Præfide est declaratum: vbi Limitaneus Comes cum VIII Præpositis excubabat. Idē officium, eademque insignia, quæ superior gerebat, scilicet librum, codicillos, & VIII. castra. Sed VII. tantum Præfecti, aut Tribuni recensentur, vnde aliquid desit, necesse est. Erat autem locis præsidio ala equitum vna, cohortes VI. quæ efficiebant circiter 3000. peditum, & Equites 100. Præter hos hic Comes duo auxilia Magistri peditum præsentalis regebat, scilicet Mauritonantes Seniores, & Mauritonates Iuniores; item duas legiones ex XXXII. Comitatensibus, nempe Constantinianos, & Septimanos Iuniores; item Magistri equitum præsentalis vexillationes III. ex XXXII. Comitatensibus, videlicet equites Scutarios Seniores, sagittarios Seniores, & Cerdienos, quemadmodū Notitia infrà explicat. Hic verò non recensentur, quia proprij huius Comitis milites non erant, sed velut commodati. Præfecti sunt sequentes. Pedites 300. Equites 100.

1 PRAEFECTVS Alæ Herculeæ Tamuco præsidebat, quod erat nomen vici. Thamudat appellat Itinerarium. Ala verò Herculea ab Herculeo Maximiano est dicta. Videntur autem qui alæ, idest maiori turmæ equorum præerant, Præfecti dicti. Qui verò cohorti Tribuni. Sed & legionis præfecti quandoque Tribuni vocabantur. [a]

2 TRIBVNVS cohortis secundæ Hispanorum Dugæ degebat. Dugam in Africa Ptolomæus ponit.

3 TRIBVNVS cohortis primæ Herculeæ in Auluco morabatur, Mauritaniæ Tingitanæ oppido.

4 TRIBVNVS cohortis primæ Ityreorum in castro Barriensi excubabat. Barin oppidum Tingitanæ fuisse Stephanus scribit, vnde cassirum Bariense. Ityreos in Syria Plinius, & Iosephus collocant, quibus & Strabo [b] ad stipulari videtur. Probus Scythas esse dicit, Seruius Parthos in illud carmen poetæ.

a l. 2. in prin. ff. de his, qui not. infa. l. Titius 25. ff. de testa. milit.

b lib. 17.

Ityreos taxi curuantur in arcum.

Verius est regionem Iudææ conterminam fuisse. [c] Hi milites ex illis populis constabant.

c ex Iosepho Luc. 13. Tacit. 12.

5 TRIBVNVS cohortis Pacatianensis, Pacatianę residebat, à quo loco nomē habuit, aut forte à Phrygia Pacatiana est dicta. Procopius [d] scribit Mauritios Pacatos vocari, quia cum Romanis fœdera inviolata semper tenuerunt.

d lib. 6. de ædific. Iustin.

6 TRIBVNVS secundæ scilicet cohortis Hastatorum, Tabernis manebat. Hic erat mansio cursus publici apud Itinerarium. Hastati hi milites sunt dicti, qđ hastis pugnarent. In manuscriptis legitur Hastorum ex Hasta ciuitate, quod magis placet.

7 TRIBVNVS cohortis Tringlensis residebat Friglis, à quo loco nomen hęc cohors habuit. Frigilos Itinerarium in Mauritania Tingitana, inter Baccatā & Lixum ponit. Hę iunt copię Comitis Tingitanæ, qui non diu permansit, anno enim salutis 447. Bonifacius Africæ Comes apud Placidiam Valentiniani III. matrem proditionis insimulatus, Genericum Vandalorum Regem ex Hispania in Mauritaniā Tingitanam uocauit, qui cum 80. millibus hominum totam eam prouinciam, inox Cæsariensem, ac deinde Numidiam, reliquasque Africę prouincias tenuit. Reliqua Africæ in eius regionis Ducib. infrà exponetur. Nunc alios Comites percurremus.

Præsidia 9.

NOTITIA.

COMES LITORIS SAXONICI PER BRITANNIAM

eiusque insignia.

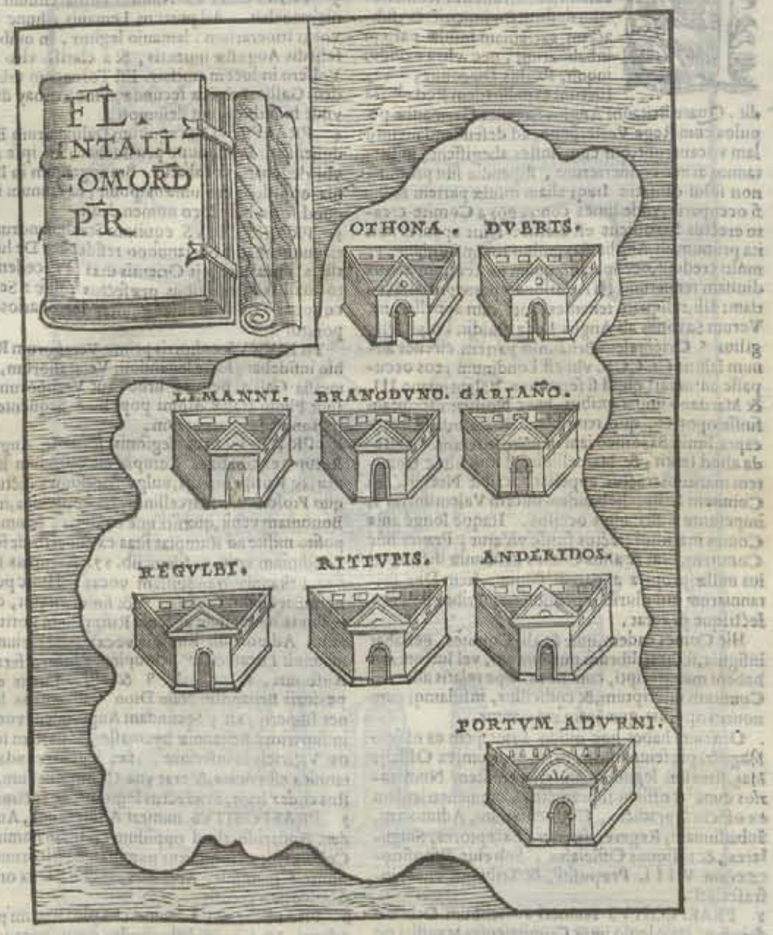

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Comitis litoris Saxonici per Britanniam.

PRAEPOSITVS *numeri Fortensium Othonæ.*
PREPOSITVS *militū Tangricanorum Dubris.*
PRAEPOSITVS *numeri Turnacensium Lemannis.*
PRAEPOSITVS *equitum Dalmatarum Branodunensis Branoduno.*
PRAEPOSITVS *equitum Stablesiani Gariannonensis Gariannono.*
Tribunus cohortis primæ Vetasiorum Regulbio.
PRAEPOSITVS *Legionis 2. Aug. Rutupis.*
PRAEPOSITVS *numeri Abulcorum Anderidæ.*
PRAEPOSITVS *numeri Exploratorum portu Adurni.*
OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis Comes hoc modo.*
PRINCIPEM *ex officio Magistri Præsentalium à parte peditum.*
Numerarios duos ut supra ex officio supradicto.
Commentariensem ex officio supradicto.
Cornicularium.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares & reliquos Officiales.

DE COMITE LIMITIS Saxonici per Britanniam. Cap. LXXII.

COMMENTARIVM.

PICTI assumptis ex Hybernia Scotis, cum sæpe Britanniam occupassent, tádem auxilio Romanorum destitutam inuenientes, subactam extremam insulæ partem inhabitarunt, nec vltra exinde, inquit, Paulus Diaconus, [a] ualuerunt expelli. Idem Beda [b] tradit. Quare Britanni Anglos Saxones Germaniæ populos cum Rege Vertergeno, ad defendendam insulam vocauerunt, qui cum hostes abegissent, in Britannos arma conuerterunt, stipendia sibi promissa non solui causati: Iraq; aliam insulæ partem & ipsi occuparit, vnde limes contra eos a Comite creato erectus Saxonicus est dictus. Hinc apparet non ita primum ab Anglis Saxonibus totam insulam, vt multi credunt, occupatam, quam postea cum Scotis diuisam tenuerunt. Hi Aquilonari parte potiti, Scotiam: Illi, reliquam tenentes Angliam appellarunt. Verum Saxones ab Anglis Beda diuidit. Polyd. Virgilius [c] Orientalem Britanniæ partem circiter annum salutis CCCCL. vbi est Londinum, eos occupasse autumat: quod si sequimur, Valentiniano III. & Martiano imperantibus, hanc Notitiam scriptam fuisse oportet, quo tempore Barbari insulæ parte capta, limiti Saxonico iam nomen dederant. Sed Beda aliud sentit, & Marcellinus [d] qui hunc Comitem maritimi tractus appellat, scribit Nectaridum Comitem & Bulchobaudem ducem Valentiniano I. imperante a Britannis occisos. Itaque longe ante Comes maritimi tractus fuisse videtur. Præter hũc Comitem, erat & alius Comes Britanniæ dictus, cuius nullæ propriæ apparent copiæ. Item Dux Britanniarum qui pluribus præsidijs, ac Tribunis, Præfectisque præerat.

Hic Comes eadem, quæ & alij Comites, gestabat insignia, scilicet, librum purpureum, vel luteum, vt habent manuscripti, cum notis sæpe relatis aliorum Comitum inscriptum, & codicillos, insulamq; cum nouem oppidis, quæ ipsa referentur.

Officium habet hoc modo Principem ex officio Magistri præsentalium ex parte peditum, ex Officijs Magistrorum legunt manuscripti. Item Numerarios duos ex officio supradicto, Commentariensem ex officio supradicto, Cornicularium, Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos Officiales. Sub eius dispositione erant VIII. Præpositi, & Tribunus vnus, infrascripti.

1 PRAEPOSITVS Numeri Fortensium Othonæ degebat. Hæc legio inter Comitatenses Magistri peditum recensetur, ex qua Numerũ Præpositus Othonæ tenebat. Cohortem a Latinis Numerum vocari auctor est D. Chrysostomus, [e] Cohors, inquit, erat quæ vocatur Numerus; quod & Oecumenius [f] recitat, & Tripartit: [g] innuere videtur. Sed quandoque pro quibuscunque militum copijs numeri accipiuntur.

2 PRAEPOSITVS militum Tungricanorum Dubris excubabat. Hic portus erat: nam Itinerariam ad portum Dubris hunc locum appellat. Tungri sunt Germaniæ secundæ apud Itinerarium populi, nunc Brabanti vocati, ex quibus constabant cohortes, prius Tungrę, postea Tungricanæ dictæ. Tacitus, [h] Duas, inquit, Tungrorum cohortes, quatuor equitum Turmas, Vniuersam Treuirorum alam cum Iulio Classico Præfecto misit. Idem [i] Tres Batauorum cohortes, ac Tungrorum duas cohortatus est. Tungricanorum & Marcellinus [k] meminit.

3 PRAEPOSITVS Numeri Turnacensium Lemanis manebat. Ad portum Lemanis, hunc locum vocat Itinerarium. Iemanio legitur, in quibusdam schedis Augustæ inuentis, & a clariss. viro Marco Vosero in lucem emissis. Est Tornacum vrbs eiusdem Galliæ Belgicæ secundæ, nunc Tornay dictum, vnde hi milites sunt desumpti.

4 PRAEPOSITVS equitum Dalmatarum Branodunensis, Branoduno præsidebat; ita ipse a loco vbi degebat, vocabatur. Branogenium in Britannia oppidum Ptolomæus ponit, & Dunum sinum, quod forte huic loco nomen dedit.

5 PRAEPOSITVS equitum Stablesianorum Gariannonensis, in Gariannono residebat: De his equitibus supra in copijs Orientis dixi. Præcedentes puto auxilijs & equitibus præfectos fuisse: Sequens cohortis Tribunus inter equites legionarios postponitur.

TRIBVNVS cohortis primæ Vetasiorum Regulbio insidebat; forte legendum Vetarasiorum, a Vetarasia Galliæ Belgicæ urbe, aut Verusiorum, qui sunt Plinio Italiæ Alpini populi. [l] Sequentes sunt legiones, aut pars earum.

6 PRAEPOSITVS legionis secundæ Augustæ, Rutupis excubabat. Rutupiæ est oppidum Britanniæ, & Rutipe portus, vulgo Sandouisz dictus, de quo Ptolomæus. Marcellinus. [m] Lupicinus, inquit, Bononiam venit, quæsitisque nauigijs, & omni imposito militę ad Rutupias sitas ex aduerso defertur, Londinium vertus. Idem lib. 27. Rutupias stationem Britanniæ tranquillam vocat. Hunc portum nominat etiam Tacitus, [n] & simul, inquit, classis secunda tempestate ac fama Rutupęiem portum tenuit. Ad portum Rumpis vocat Itinerarium eius meminit Lucanus, [o] Rutupinaue littera feruent, Ausonius, P. Iuuenalis [q] & alij. Locus est superioris Britanniæ: Nam Dion [r] recensens legiones Imperij, ait; Secundam Augustalem vocatam in superiore Britannia hyemasse, & partem secundæ Victricis in inferiore. Hæc legio secunda Britannica est vocata, & erat vna Comitatensium. Vetustus codex legit, Præfectus legionis, & rectius.

7 PRAEPOSITVS numeri Abulcorum, Anderidæ. Anderido aliud oppidum eiusdem nominis in Celto gallica Ptolomæus nominat. Abulcorum Zosimus [s] meminit. Arcadius, inquit, Dux ordinis Abulcorum cecidit.

8 PRAEPOSITVS Numeri Exploratorum portu Adurni; Madurnum habet codex manuscriptus, ita etiam se legisse in membranis scripsit Ortellius. Exploratores hi sunt appellati, quod explorãdi res hostium officium haberent, vt Constantinus Porphyrogenneta tradit. [t] Sub hoc Comite erat una legio forte 1000. peditum, & seni Numeri, forte 1200. & duo ordines equitum ferme 200. Summa est peditum ferme 2200. & equitum 200. præfectura enim mille pedium hoc tempore fuisse Constantinus Porphyrogenneta scribit. [u]

a lib. 14. ad fin.
b de ecclesiast. histor. lib. 1. c. 22.
c lib. 4. Anglic. histor.
d lib. 27.
Præfidis. 9.
e homilia. 22. in act. apost.
f in cap. 10. act. apost.
g lib. 1. capit. 9. sentit l. vlt. C. de testam. milit.
h de fabio Valente Vitellij legato loquens, libro 18.
i in vita Agricolæ.
k lib. 26. & 27.
l lib. 3. cap. 20.
m lib. 20. paulo post principium.
n in vita Agricolæ.
o in 6.
p Iuuent. 8. 18. de urbib. 6.
q Satir. 4.
r lib. 55.
s in fin. lib. 2.
t de thematibus.
Peditum 2200. Equitum 200.
u de thematib.

NOTITIA.

COMES BRITANNIÆ EIVSQVE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Comitis Britanniæ.

PROVINCIA BRITANNIAE.

OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis Comes hoc modo.*

PRINCIPEM *ex officio Magistri militum præsentalium alternis annis.*

Commentariensem vt supra.

Numerarios duos singulos ex vtroque officio supradicto.

Adiutorem.

Subadiuuam.

Exceptores.

Singulares, & reliquos Officiales.

DE COMITE BRITANNIAE. Cap. LXXXIII.

COMMENTARIVM.

VAlentiniano primo imperante, duo scilicet Comes Britanniæ, & Dux, ille maritima tuebatur, hic mediterranea, Marcellinus, [a] Britãnias, inquit, indicabat Barbarica cõspiratione ad ultimam uexatas inopiam. Nectaridumque Comitem maritimi tractus occisum, & Bulchonaudem Ducem hostilibus, insidijs circumuentum. & alibi scribit [b] Theodosiũ, qui postea imperauit, ibidẽ Ducẽ fuisse; sed tota fere insula in Barbarorum potestatem redacta, sine præsidijs, & copijs hic Comes cum sola insulæ imagine repræsentatur. Transrhenanis enim populis insulam inuadentibus circa annum salutis 411. Britanni eiectis Romanis præsidibus & Comite, in

a lib. 27.
b lib. 28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liberratem se vendicarunt, Zosimus. [a] Transrhenani, inquit, Barbari cuncta pro libito inuadentes, eò tum incolas insulæ Britanniæ, tum quasdam Celticas nationes redegerũt, vt ab imperio Romano deficerent, & Romanorum legibus non amplius obedientes, arbitratu suo viuerent. Itaq; Britanni sumptis armis, & pro salute sua periclitati, ciuitates suas a Barbaris imminẽtibus liberarunt, electis Romanis præsidibus, & propria quadam Republica ex arbitratu suo constituta. Hæc Britanniæ rebellio, quo tempore Constantinus regnum vsurpabat, accidit. Hæc ille. Non tamen omnes tum simul defecerunt, sed aliqui in fide Romani imperij remanserunt, vt ex Beda liquet. Demum cum prius Aquilonaris insulæ pars à Scotis, & magna Orientalis occupata esset, postmodum Australis ab Anglis & Saxonibus subacta, tota insula est amissa. Interea alius Comes limitis Saxonici in suis munitionibus se tuebatur, & Dux Britanniæ reliquam Roman. imperio parentem insulæ partem cum suis militum copijs retinebat. Comes Britanniæ in inferiori, & secunda Britannia olim degebat cum sexta legione, quam ab Augusto in Syria locatam, deinde in duas diuisam, & alteram in Britanniã missam fuisse Dion scribit, [b] Altera, inquit, Victrix appellata in inferiore Britannia excubabat. Hi sunt qui a Notitia Victores iuniores Britannicani inter LXV. auxilia palatina Magistri peditum in præsenti uocantur, & supra post Catalogum vexillationum sub hoc Comite militasse dicuntur. Merebant sub eodem Comite aliæ duæ legiones, prima Iunior, siue primani iuniores, qui nullibi in Catalogo militum Magistri peditum reperiuntur, nisi sint prima Flauia, aut prima Maxima à Maximo Clemente ibi Augusto creato appellata. Altera legio erat secunda Britannica, siue Secundani, una ex legionibus Comitatensibus XXXII. sub Magistro peditum. Aliam Pictis Britannos infestantibus legionem militum ab Honorio missam hostes repulisse Paulus Diaconus scribit, quæ ibi non mansit. Equitum quoque VI. Vexillationes hic Comes regebat, videlicet equites Cataphractarios iuniores, qui non reperiuntur in albo Vexillationum Magistri æquitum in præsenti. Equites scutarios Aurelianos, qui erant una ex XXXII. Vexillationibus Comitatensibus eiusdem Magistri, sicut & sequentes, videlicet Honoriani seniores Stablesiani & Syri, qui in Catalogo Vexillationũ Magistri equitum nõ leguntur, & suprà sub hoc comite meruisse scribuntur. poterant esse equites 600. peditum 3000.

Peditum 3000. Equites 600.

Eadem plane insignia habebat, quæ & alij Comites, scilicet librum cum codicillis magistratus inscriptum, & insulam vnius tantum vrbis effigiem tenentem. Præsidia enim, quæ amiserat, omittuntur: supra scriptum est BRITANNIA.

Hic Officium, ut Africæ & Tingitanæ Comes habebat. cornicularius tamen & regerendarius, qui apud alios Comites erant, incuria forte librarij, hic desunt. in Oriente nullus Comes aut Dux eum habebat.

[a] lib. 6.

[b] lib. 55.

NOTITIA.

NOTITIA.

COMES ITALIAE,

Sub dispositione viri spectabilis Comitis Italiæ tractus Italiæ circa Alpes.

De Comite limitum Italiæ. Cap. LXXIIII.

COMMENTARIVM

HIC Comes in Notitiæ indice ceteris præmissis in insignibus repræsentãdis post Comitẽ Britanniæ, & ferme omnes alios collocatur, quia, vt puto, nullæ ipsius militum copiæ, aut præfectura, officiumve osteditur, quòd cũ vires imperij vniuersæ cõtra hostes in Gallijs essent conuersæ, Italia vndiq; mari & alpibus cincta, alios limites quàm ipsas alpes nõ habebat, quibus cũ militibus hic spectabilis [a] comes præerat. Pro insigni librũ erectũ in tergo notis inscriptũ habebat, vt alij Comites. His Madrucianus errore scriptoris caret. Sub libro depictæ sunt alpes cũ tribus oppidis, inscriptũq; est ITALIA, & infra subscriptũ, SVB DISPOSITIONE VIRI SPECTABILIS COMITIS ITALIAE. TRACTVS ITALIAE CIRCA ALPES. Eius officium non scribitur, quod fortè suis limitibus ab incursantibus Barbaris, Valentiniano III. imperante esset expulsus. Quot copias haberet, nõ exprimitur; sed legiones XIIII. intra Italiam merebãt. Peditum auxilia XXII. erant ferme peditum 16100. Equitum Vexillationes VII. poterant constare 700. equitibus. Imperante Galba, Mennius Rufinus cum ala equitum Hadriæ præsidebat, ut Tacitus [b] recitat, Bassus, inquit, Liburnicis natibus Hadriã profectus a Præfecto alæ Mennio Rufino præsidiũ illic agitante uincitur. Ex prædictis XIIII. Legionibus, VIII. erant ex numero XII. Legionum palatinarum, nempe Iouiani Seniores, Herculiani Seniores, Diuitenses Seniores, Tungricani Seniores, Pãnoniaci Seniores, Mœsiaci Seniores ex Mœsia, sed in Catalogo Magistri peditũ uocantur Mœsiciani, corruptè, vt puto, Octauiani ex Legione VIII. Augusta in Pannonia ab Augusto olim constituta, & Thebæi. Nona Legio erat Pontinẽsium vna ex XVIII. Pseudo Comitatẽsibus. Reliquæ sequẽtes quinq; erãt ex 32. Legionibus Comitatensibus, videlicet Mattiaci iuniores, qui in Catal. Magistri peditũ vocantur Mattiarij iuniores, sed mẽdosè, quia infra sunt Mattiaci seniores, Septimiani iuniores a Septima Gemina Pia fœlici, in Dalmatia ab Augusto locata, Regij Germaniciani, Prima Iulia. Secunda Iulia, ab Augusto ita vocatæ, á quo illa i Germania inferiore, hęc in Numidia est collocata. Prima Iulia non legitur in Catal. Magistri peditum.

[a] l. vlt. C. de silentiar. l. 1. C. de castrensian. l. 1. C. de priuileg. schola.

[b] lib. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quæ uerò sequuntur auxilia XXIII. *erant ex* XXV. *auxilijs palatinis sub eodem Magistro in Italia militantia, scilicet.*

CORNVTI *Seniores.*
BRACCHATI *Seniores.*
PETVLANTES *Seniores.*
CELTAE *Seniores.*
HERVLI *Seniores.*
BATAVI *Seniores.*
MATTIACI *Seniores.*
IOVII *Seniores.*
VICTORES *Seniores.*
CORNVTI *Iuniores.*
LEONES *Iuniores.*
EXCVLCATORES *Seniores.*
GRATI.
SABINI.
FOELICES *Iuniores.*
ATECOTI, HONORIANI *Iuniores.*
BRISIGAVI *Iuniores.*
MAVRI HONORIANI *Iuniores.*
GALLI VICTORES.
PLACIDI VALENTINIANICI *Fœlices à Placidæ matre Valentiniani* III. *dicti.*
GRATIANENSES *Iuniores.*
MARCOMANI. *Notitia legiones, & auxilia commiscet.*

Ex VII. *verò Vexillationibus Italiæ, sex erant ex palatinis, scilicet.*

Comites CORNVTI *Seniores.*
EQVITES PROMOTI *Seniores.*
EQVITES BRACCHATI *Seniores.*
EQVITES CORNVTI *Seniores.*
COMITES ALANI CONSTANTES VALENTINIANENSES *Seniores.*

Item Vexillatio una comitatensis, ideſt, MAVRI FEROCES Itaque erant fermè omnes simul peditum sexdecim millia CC. & equites circiter 700. Præter hos erant in Italia XVI. præsidia aliquot Legionum præter Classes; Præfectus enim iuniorum Italicorum Rauennam custodiebat. Præfectus Sarmatarum Gentilium Apuliæ & Calabriæ oram tuebatur. Alius eorundem Sarmatarum Gentilũ aliam regionem per Brutios, & Lucaniam Præfectus Sarmatarum Gentilium Forosulienſi, seu Valentiæ propè Padum præerat. Alij Prætecti Sarmatarum Gentilium Opitergio, Patauio, Veronæ, Cremonæ, Taurinis, Aquis, siue Tertonæ, Nouariæ, Vercellis, regioni Samniti, Bononiæ in Aemilia, Quadratis seu Eporizio, Polentiæ in Liguria. Hæ legiones Sarmatarum per tot loca disperſæ, continebant fortè 12. millia peditum. In Flaminia quoq; Rauennam tuebatur Præfectus militum iuniorum Italicorum fortè 1000. Erant, & quatuor classes in Italia, Venetum Aquileię, Comensis, Misenatium, & Rauennatium, de quibus infra tractabitur. Peditum. 16500. Equitum. 700.

NOTITIA.

COMES ARGENTORATENSIS.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis comitis Argentoratensis tractus Argentoratensis.

DE COMITE ARGENTORATENSIS. Cap. LXXV.

COMMENTARIVM.

ARGENTORATVM ciuitas est in Germania prima, inquit Itinerarium, secuudum Chenum, nunc Argentina dicta Marcellinus, Aurelius victor, cum Paulo Diacono, Argentariam uocant. Habet Germania prima Magũtium metropolim, & Argentoratum, quibus præter Ducem prouinciæ, datus est huic comes, illi Dux, ut plures irruentibus in agrum Rom. hostibus cũ suis copijs occurrerent. Huic igitur urbi, & eius tractui proprius Comes cum manu militum præerat, Argẽtoratensis nuncupatus. Nulli sub eo Numeri recensentur; sed legionem VIII. Sebastam, ideſt Augustã Ptolomęus hic collocat, quæ minimũ cõtinet 1000. pedites. Eius insignia sunt liber eodem modo dorso inscriptꝰ, & codicilli, ut in alijs Comitibus est dictũ. Munitionem magnificè extructã habet, supra scriptum est ARGENTORATENSIS. & infra, SVB DISPOSITIONE VIRI SPECTABILIS COMITIS ARGENTORATENSIS TRACTVS ARGENTORATENSIS: In quo erant Vagiones & Trineri secundum Rhenum siti. In indice hic Comes quartum locum tenet hic postremum. officij etiam illius aut militum nulla fit mentio, quod ea loca tum ab hostibus tenerentur. Gothienum antea Gallias ingressi, rursus ab Araulpho Rege circiter annũ salutis 413. eas repetierunt; Ac biennio post Burgundiones partem Galliæ Rheno conunctam tenuerunt, quæ ab illis nomen accepit; circiter annum uero 430. Aetius Comes Belgicæ partem Rheno proximam, quam Franci occupauerant, recepit: sed illi rursus irruentes post multa & varia prælia, tandem eam obtinuerũt.[a]

[a] auctores Cassiodorus, D. Prosper, & Paulus Diaconus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE COMITE ILLYRICI. Cap. LXXVI.

DEFVNCTO Theodosio Magno, relictis Arcadio & Honorio adolescentibus, Barbari à Stilicone noua moliente acciti Illyricum inuasserunt, D. Hieronymus. [a] Vigiuti inquit, & eo amplius anni sunt, cum Scyth iã Thraciam, Macedoniam, Dardaniã, Daciam, Thessaliam, Achaiam, Epirum, Dalmatiam, cunctasque Pannonias, Gothus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunni, Vandali, Marcomani instant, rapiunt. Hæc D. Hieronymus. Alaricus enim circa annum 400. multa in Illyrico occupauit. Demum Valentiniano III. in Occidente, & Martiano in Oriente imperantibus, circa annum salutis 452. Attila Hunnorum Rex illyricum deuastauit, Daciaq;, Macedoniã, Achaiã, Mysiã, ac Pannonijs occupatis, utrasque etiam Thracias fœde deformauit. [b] Itaque tempore huius notitiæ amissis Illyrico & Hispanijs, eorum Comites esse desijsse arbitror. Nam etsi in numerorum catalogo eorum pluribus præfuisse dicantur, in indice tamen aut insignibus Comitum repræsentandis, nulla illorum fit mentio, quod & in ciuilibus Illyrici magistratibus actum fuit. Iornandes verò auctor est, Valetinianum Placidiæ, vt Eudoxiam Theodosij filiam vxorem haberet, Illyricum socero cessisse. Ego tamen quantum licuit, eius Comitem resti tuere sum conatus.

a epistola. 8.

b vt Paulus Diaconus & alij scribunt.

Insignia & officium, vt alij Comites habuisse censendus est. Equitum, quos secum aliquot habuisse verisimile est, hic nulla habetur mentio. Peditum verò aliquot millia sub eo meruisse, inueniuntur. Nam ex auxilijs palatinis LXV. sub Comite Illyrici auxilia XV. sequentia, Notitia post Magistri equitum copias recenset. Et sunt.

Sagittarij Tungri, & Iouij Iuniores.
Sequani, & Rhetij.
Sagittarij Venatores, & Latini.
Honoriani Mauri.

Seniores.

Mattiaci.
Honoriani Gallicani.
Valentinianenses fælices.
Honoriani victores Iuniores.
Tungri.
Seguntienses.
Valentinianenses Iuniores.
Caterianenses, hi non reperiuntur sub Magistro peditum forte legendum.
Gratianenses, aut.
Catarienses, vt in Codice Vrsini.

Ex legionibus Comitatensibus XXXII. sub eodem Comite sunt legiones V.

Tertiani, siue tertia, & Italica.
Tertia Herculea, Pacatianenses.
Mauri Cetrati, & Propugnatores Iuniores.

Ex Pseudo Comitatensibus XVIII. Legiones III.

Lancearij Lauriacenses.
Lancearij Comaginenses.
Secunda Iulia Alpina. De quibus supra in Magistris peditum est dictum. Poterant efficere circiter decem millia peditum, de quibus supra dictum fuit

DE COMITE HISPANIARVM. Cap. LXXVII.

HONORIO & Theodosio iuniore imperantibus, circa annum salutis CCCCXI. ut dixi. Vandali Hispanias occuparunt, ab Honoriacis militibus acciti, & pdita Pyrenęi custodia intromissi, eas, multis commissis prælijs, tandem obtinuerunt. [c] Hanc itaque ob causam, vt puto, Notitia in catalogo Comitum Hispanias prætermittit, nec aliqua earum Comitis insigna, aut officium ponit, quem tamen certũ est extitisse. Constantinus enim circiter annum CCCXVIII. ad Octauianum, [d] Seuerum, [e] & Tyberianum [f] Comites Hispaniarum scribit, in catalogo quoque copiarum Magistri equitum Præsentalis Notitia Comitis Hispaniarum & Tingitanæ omissis insignibus, & officijs numeros recensет, scilicet XI. auxilia, ex LXV. palatinorum Magistri peditum Præsentalis. Legionum Præfectos V. itẽ V. cohortium. Tribunos, & præsidia VI. quæ infra post Duces ponentur. Efficere poterant circiter septem millia peditum. Numeri equitum non apparent. Auxilia vero erant sequentia.

c vt Cassiodorus, D. Prosper Paulus Diaconus, & Orosius memorant.

d l. 4. C. T. de decurionib.
e l. 14. C. de fid. instru. l. 17. C. de donatio.
f l. 6. C. de seruis fugitiuis.

Ascarii Seniores.
Ascarii Iuniores.
Sagittarii.
Nervii.
Excvlcatores Iuniores.
Tvbantes.
Felices Seniores.
Invicti Seniores.
Victores Iuniores.
Invicti Iuniores Britones.
Brisigavi Seniores.
Salii Iuniores Gallicani.
Legiones vero V. erant ex XXXII. Comitatensibus scilicet.
Fortenses.
Propvgnatores Seniores.
Septimani Seniores.
Vesontes, &.
Vndecimani Septimani Seniores.

Hi sunt legio septima, Gemina, Pia, Felix ab Augusto in Dalmatia locata. [h] Hæc legio infrà in Notitia in catalogo copiarum post Duces locatur in Hispania Gallecia.

h Dion lib. 55.

Vesontes à Visuntio oppido sunt nuncupati. Vndecimani, legio XI. postea Claudiana, Pia, Felix nuncupata ab Augusto in Mœsia constituta fuerat. Ex Mœsia in Dalmatiam a Claudio, inde in Italiam pro Othone trãsducta, & suis sedibus restituta. Demum in Hispanias venit.

Præter has in Gallecia erat præfectus legionis septimæ geminæ: legione TRIBVNVS cohortis secundæ Flauię Pacatianę Pæraonio præfectus. TRIBVNVS cohortis secundæ Gallicæ ad cohortem Gallicam, degens, ita castra uocabantur, TRIBVNVS cohortis Lucensis Luco præsidens, TRIBVNVS cohortis celtiberæ, Brigantiæ, nunc Iuliobrigę excubans. In prouincia Tarraconẽsi TRIBVNVS cohortis primæ Gallicę Veleię, manebat, quę loca cum tribunis recitantur infra post Ducum explicationem, de his ibi tractabitur.

Hæc de VIII. Comitibus Occidentis; nunc de XII. Ducibus sub Magistro peditum præsentali dicturi, à Duce Mauritaniæ exordium sumemus.

NOTITIA.

NOTITIA DVCIS ET PRÆSIDIS PROVINCIAE MAVRITANIAE INSIGNIA.

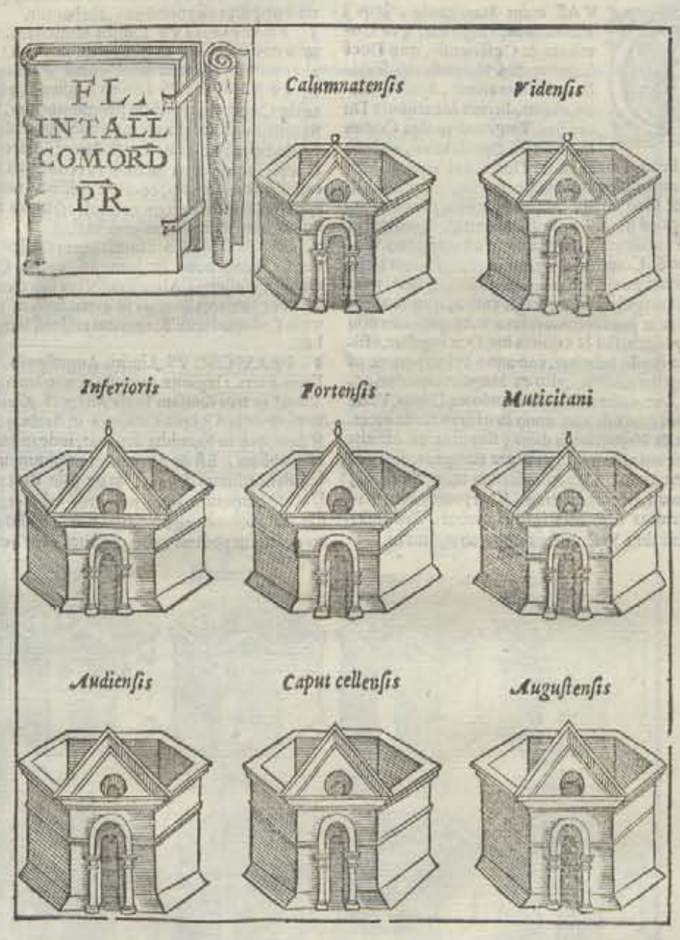

NOTITIA.

Sub disposition viri spectabilis Ducis, & Præsidis prouinciæ Mauritaniæ Cæsarienſis.

PRAEPOSITVS *limitis Columnatenſis.*
PRAEPOSITVS *limitis Videnſis.*
PRÆPOSITVS *limitis inferioris.*
PRÆPOSITVS *limitis fortenſis.*
PRAEPOSITVS *limitis Muticitani.*
PRÆPOSITVS *limitis Audienſis.*
PRAEPOSITVS *limitis caput Cellenſis.*
PRAEPOSITVS *limitis Auguſtenſis.*
OFFICIVM *autem habet idem vir ſpectabilis Dux, & Præſes hoc modo.*
PRINCIPEM *ex officio magiſtri militum præſentalium alternis annis.*
Numerarios duos, ſingulos ex officijs ſupra ſingulis.
Commentarienſem ex officijs ſupra ſingulis alternis annis.
Cornicularium.

Adiutorem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE ET PRÆSIDE MAVritaniæ Cæsariensis. Cap. LXXVIII.

COMMENTARIVM.

DVAE erant Mauritaniæ, inquit Ptolomæus, Tingitana, quæ Comitem, & Cęsariensis, quæ Ducē habebat, & à Malua fluuio diuidebatur. Itinerarium, flumen Malua, inquit, dirimit Mauritaniæ Duces. Sed Tingitanæ postea Comes factus est. Spectabiles, vtrique erant. [a] Primus autem inter Duces, qui præerat Mauritaniæ, recensetur, quia idem Præses, populis ius dicebat, & ideo ab hoc ad præfecturam prouocabatur, [b] non ad magistrum officiorum, & Quæstorem palatij, vt in simplici Duce iussum est obseruari. [c] Eadem quæ & Comites insignia habebat, scilicet librū ijsdem notis purpureo tegumento inscriptum, cum codicillis magistratus, & VIII. castra, quæ totidem præsidiorum præfecturas referunt. Et quoniam non tantum pedites, sed & equites hic Dux regebat, officium hoc modo habebat, vno anno Principem ex officio Magistri peditum, alio ex Magistri equitum accipiebat, quemadmodum & sequentes Duces. Vnde Principem non nisi vno anno in officio fuisse patet. Habebat & Numerarios duos, singulos ex officijs Magistrorum alternatim vt supra acceptos, sicut & Commentariensem. Cornicularium uero, Adiutorē, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & ceteros officiales ipse statuebat. Præpositi itaque limitibus VIII. quibus imperabat, sunt hi.

a l. pen. C. de sp pella. l. vitos. 8. C. de diu. offic.
b l. præcipimus, §. quod si, C. de appellat.
c l. pen. C. de appellatio.

1 PRAEPOSITVS Limitis Columnatensis, forte ab aliquibus columnis, vel à loco ita appellatus. Hic limes cum latius se extenderet, alium sub Comite Africæ Præpositum habuit, sicut & caput Cellensis, & Bidensis, de quibus infra.

2 PRAEPOSITVS Limitis Videnſis. Hic limes, in longum protensus, alium & ipse sub Comite Africæ præpositum habuit, vbi Bidensis pro Videnſis appellatur, forte ab aliquo eius nominis oppido ita vocatus. Vetustus Codex habet, indensis.

3 PRAEPOSITVS Limitis inferioris Oceanum versus.

4 PRAEPOSITVS Limitis Fortensis, quem milites Fortenses cognominati, tuebantur.

5 PRAEPOSITVS Limitis Muticitani, quod nomen non inuenio, Codex membraneus Ortellij, & alter uetustus habent Mauricitani, ut puto, rectius.

6 PRAEPOSITVS Limitis Audienſis, est in Mauritaniæ Cæsariensi. Audum promontorium, & Audus fluuius, nunc Balassa dictus, vnde Audiense castellū, & Audiensis limes nomen habuere. Marcellinus, [d] Duces, inquit, suos incolumes reducit ad Audiense castellū, sed idem lib. eod. lib. Addense municipium appellat. Eiusdem etiam nominis est mons in Africa, qui ad hunc locum non pertinet. d lib. 29.

7 PRAEPOSITVS Limitis caput Cellensis, fortè vbi Celaniam ponit Ptolomæus, vt pro Celaniensi dictū sit Cellensis. Alius Præfectus sub Comite Africæ hunc limitem longius se extendentem tuebatur, vt in Columnatensi & centum cellensi limitibus fiebat.

8 PRAEPOSITVS Limitis Augustensis, forte hic limes à tertia legione Augusta denominatus est, quā Dion [e] in tres diuisam fuisse memorat, Gallicā, quæ in Phœnicia: Cyrenaicam, quæ in Arabia; & Augustalem, quę in Numidia degebat; inde in Mauritaniā est translata. Est & Augustum oppidum in Africa, sed ab hoc limite distans. Hæc sunt VIII. præsidia Ducis Mauritaniæ, quot numeros haberet, non constat, sed ponendo 200. pedites pro præsidio, & equites 50. essent pedites 1600. Equites uero 400. e lib. 55. Præsidia 8. Pedit. 1600. Equit. 400.

NOTITIA.

NOTITIA.

DVX PROVINCIÆ TRIPOLITANAE EIVSQVE INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis Ducis Prouinciæ Tripolitanæ.

PRÆPOSITVS *Limitis Talalatensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Teuchitani.*

PRAEPOSITVS *Limitis Bizerentani.*

PRAEPOSITVS *Limitis Tillibarensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Madensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Maccomadensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Tintiberitani.*

PRAEPOSITVS *Limitis Bubensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Mamuzensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Balensis.*

PRAEPOSITVS *Limitis Varensis.*

MILITES *Fortenses in castris Leptitanis.*

MILITES *Munifices in castris Madensibus.*

PRAEPOSITVS *Limitis Sarcitani.*

OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo.*

PRIN-

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRINCIPEM *ex officijs Magistrorum militum præsentalium alternis annis.*
Numerarios vtrosque.
Commentariensem vtrunque.
Cornicularium.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE TRIPOLITANAE Prouinciæ. Cap. LXXIX.

COMMENTARIVM.

TRIPOLITANA regio, vt suprà dictum est, ab Africa minore Tritone fluuio diuisa, vsq; ad aras Philenorum extenditur à tribusque vrbibus, Lepti magna seu Neapoli, Taphna, & Abrotana, Tripolis ideſt triplex ciuitas vocatur, cui cũ XIIII. præsidijs Dux præerat, & eadem insignia, quæ Dux Britanniæ, gestabat, nempè librum ijsdem notis tergo inscriptum, & XIIII. munitiones, totidem præsidia repræsentantes. Officium etiam fermè eodem modo, quo Duces alij habebat. Principem ex officijs Magistrorum militum præsentalium alternis annis. Numerarios vtrosq;, ex vtriusque Magistri officijs, nempè singulos ex singulis, & vtrunque Commentariensem. Lego vtrinque ideſt ex utroque Magistrorum militum officio alternis annis, vt apud alios Duces, neque enim vnquam duos Commentarienses inueni. Cornicularium vero, Adiutorem, Subadiuuã, Regerendarium, Exceptores, & singulares, ac reliquos officiales ipse constituebat. Præter hunc & præcedentem Ducem & alium Belgicæ secundę nullus in occidente nec Oriente Dux Cornicularium habuit, sed alius officialis eius vice fungebatur. Huius limitis Siluanus Dux & corrector fuisse inuenitur. (l. 6. C. Theo. de dome. & protector.) Vnde idem Ducis, & Præsidis officio functus esse videtur. XIIII. eius limitum præpositi sunt sequentes.

1 PRAEPOSITVS Limitis Talalatensis, quod nomen à Tala fluuio, quem in Marmaria proxima regione Ptolomæus ponit, potest deriuari. Hic limes latius, se extendens, alium sub Comite Africæ præpositum habuit.

2 PRAEPOSITVS Limitis Teuchitani, vel Teuchirani à Teuchura oppido, quod etiam Arsinoe dicebatur, vulgò Trochera. A Ptolomæo in Cyrenaica ponitur.

3 PRAEPOSITVS Limitis Bizerentani, forte Bizacenani à Bizacena prouincia: Bizacia Procopio & Valentiniano dicta, [a] vel à Bezereo Africæ loco, vt apud Itinerarium.

a l. 12. C. de offic. com. ret. priuat.

4 PRAEPOSITVS Limitis Tillibarensis. Etiã sub Comitæ Africæ in castris Tillibarensibus Secundanorum alius præpositus residebat, latius enim hic limes se extendebat.

5 PRAEPOSITVS Limitis Madensis, vel Madiensis à Madia huius regionis oppido. Madiam Libyæ insulam fuisse Stephanus scribit. Milites Munifices extra oppidum in Madensibus castris, infra fuisse dicuntur.

6 PRAEPOSITVS Limitis Maccomadensis, à Maccomada Africæ oppido, nunc Macres nominato: ad Syrtim maiorem Itinerarium ponit, Maccodamam ad Syrtim minorem Ptolomæus in propria Africa, cuius D. Augustinus meminit, sed in castris Madensibus hic præpositus degebat.

7 PRAEPOSITVS Limitis Tintiberitani, quod nomen iuuentum fuisse nouiter existimo.

8 PRAEPOSITVS Limitis Bubensis, fortè legendum Buttensis à Butta oppido, quod in hac regione Ptolomæus collocat; aut dicti sunt à Bubeijs Africæ interioris populis, à Corn. Balbo imperatis.

9 PRAEPOSITVS Limitis Mamucensis, quod nomen non inuenio.

10 PRAEPOSITVS Limitis Balensis. Balim Libyę ciuitatem prope Cyrenem esse Stephanus scribit, à Baleo nominatam, cuius etiam ibi erat templum, de quo sæpe in sacris litteris.

11 PRAEPOSITVS Limitis Varensis, à Vari oppido vel Bari, cuius Stephanus meminit.

12 MILITES Fortenses in castris Leptitanis. Tripolitanam regionem Leptim magnam habuisse dixi, vbi militum castra à Fortensis legionis militibus custodiebantur: alijs castris Leptitanis in montibus, alius sub Comite Africæ præpositus præerat.

13 MILITES Munifices in castris Madensibus, prope Madam oppidum, non enim in ipso oppido manebant. Munifices autem vocabantur, qui nullo fulti priuilegio, omnia necessaria munera exequebãtur, nec tantum vigilias agebant, sed ligna, aquam, & alia huiusmodi in castra portabant. Vegetius, [b] Falcicularia tamen, inquit, id est, ligna, fœnum, aquam, stramen, & legitimi milites in castra portabant. Munifices enim ex eo appellantur, quod hæc omnia munera faciunt. Hæc ille. Alij verò ab his immunes principales milites candidati uocabantur. Idem Veget. [c] Candidati, ait, hi sunt milites principales, qui priuilegijs muniuntur, reliqui Munifices appellantur, qui propter munera militiam facere coguntur. Hactenus ille. Hi milites fortè quòd nunquam immunes essent Munifices sunt uocati.

b lib. 2. c. 19.

c eod. lib. 2. c. 7. in fin.

14 Vltimus est PRAEPOSITVS Limitis Sarcitani. Erant hæc omnia XIIII. Limitanea præsidia sub hoc Duce. Quot verò ea equites aut pedites tuerentur non apparet, statuendo tamen CC. milites in singulis præsidijs, essent peditum. 2800.

Præsidia 14

Pedit. 2800.

Verum Imperante in Occidente Valentiniano, anno salut. CCCCXLI. [d] Vandali à Bonifacio ex Hispania in Africam acciti, eam plus centum annis tenuerunt. Tandẽ Valentinianus III. diu à Genserico uocatus an. salu. CCCCXLIIII. ut auctor est D. Prosper, pace mira barbaro Africæ partem reliquit. Sed eo extincto rupto fœdere illi omnia occuparunt, donec Belisarius Barbaris atteritis eandem recepit; cuius antiquis limitibus renouatis, Iustinianus quatuor Duces constituit. [e] Vnum in Tripolitana prouincia, & in Lepti magna, Lepti Magnensi uocata; alium in Bizacena. Tertium in Numidia in urbe Constantinatensi. Quartum in Cæsariensi Mauritania. [f] In traiectu quoque freti Gaditani prope Abilam, in loco, qui Septa dicitur, Tribunum cum cohorte, ac dromones, ideſt leuia nauigia, fregatas mulgò dictas collocauit, qui exploraret, quid Barbari in Hispanijs, quidue in Galliis agitarent. Quintum præterea Ducem in Sardinia creauit, qui eam ab hostibus tueretur. [g] In his limitibus elatiuras, seu burgos munire præcepit. Duces verò eos appellat, qui limites custodiunt, Comitatenses, qui longiùs à limitibus in castris degunt non multum tamen ab ipsis distant. [h] His eorumque officijs stipendia pro annonis, & capitibus Calendis Septembris ex tributis Africanis persolui iussit: hac in ita ratione ut pro singulis annonis solidi quinque, & pro singulis capitibus 4. soluerentur, etsi codex ubique mendis scateat. Singulis igitur Ducibus pro ipsis, & officii hominibus loco annonarum CXC. soluebantur solidi 950. Item pro capitationibus seu pabulis equorum 158. solid. 632. qui alijs iuncti efficiunt solidos eius temporis 1582. Ex his annonæ 107. erant Ducis, pro quibus percipiebat solidos DXXXV. & CVI. capitationes, seu solid. 440. quæ tota summa efficiebat solidos 959. &. annonæ seu solidi 40. & cupitationes, quatuor seu solidi sexdecim dabantur assessori, si codex est integer, qui ad solidos quinquaginta sex ascendunt.

d Marcellinus Comes, l. 1. in ptin. C. de offic. præf. prat. Afric.

e l. 2. §. 1. & seq. C. de offic. P. P. Afric.

f d. l. 2. §. 2.

g d. l. 2. §. iubemus.

h d. l. 2. §. pro limitaneis.

Reliquum

Reliquum erat officii apparitorum. Singuli verò Duces habebant Assessorem iurisperitum, qui erat extra officium. In singulis officijs erant uiri XL. Hoc modo, Primicerius seu Princeps dictus, Numerarius unus, Ducenarii quatuor, qui antea Commentarienſi parebant. Centenarij sex, qui sub adiutore esse solebant. Biarchi VIII. pro Regerendarijs. Circitores IX. seu exceptores, & reliqui homines XI. Singulares, qui efficiunt homines XL.

NOTITIA.

DVX PANNONIAE,

ET EIVS INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis Ducis Prouinciæ Pannoniæ secundæ Riparienſis siue Sauiæ.

VNEVS *equitum Scutariorum Cornaco.*
CVNEVS *equitum Dalmatarum Teutiborgio.*
CVNEVS *equitum Constantianorum Burgenæ.*
CVNEVS *equitum promotorum Cuccis.*
CVNEVS *equitum Constantium Acimínci.*
CVNEVS *equitum Italicianorum Secundis.*
EQVITES *Dalmatæ Nouis.*
EQVITES *Dalmatæ Albano.*
EQVITES *promoti Teutiburgio.*
EQVITES *Dalmatæ Cornaco.*
EQVITES *Sagittarij Cuccis.*
EQVITES *Dalmatæ Bononiæ.*

EQVITES

Universidad de Deusto
Biblioteca

EQVITES *Dalmatæ Cusi.*
EQVITES *Sagittarij Acimincj.*
EQVITES *Dalmatæ Ricti.*
EQVITES *Dalmatæ Burgenæ.*
EQVITES *promoti Tauruno.*
AVXILIA *Herculia ad Herculem.*
AVXILIA *Nouensia Arsaciana siue Nouis.*
AVXILIA *Augustensia contra Bononiam in Barbarico in Castello Onagrino.*
AVXILIA *præsidentia in castris Herculis.*
AVXILIA *Ascarij Tauruno siue Marsonia.*
PRAEFECTVS *Legionis quintæ Iouiæ cohortis quintæ partis superioris Bononiæ.*
PRAEFECTVS *Legionis Sextæ Herculeæ cohortis quintæ partis superioris Aureo monte.*
PRAEFECTVS *Legionis quintæ Iouiæ Burgenis.*
PRAEFECTVS *Legionis sextæ Herculeæ Teutiborgio.*
PRAEFECTVS *Legionis, quintæ Iouiæ sextæ Herculeæ in castello Onagrino.*
PRAEFECTVS *milit. Calcarienſium Sirmij.*
PRAEFECTVS *Classis primæ Flauiæ Augustæ Sirmij.*
PRAEFECTVS *Classis secundæ Flauiæ Graio.*
PRAEFECTVS *Classis Istricæ Mursæ.*
TRIBVNVS *cohortis tertiæ Alpinorum Dardanorum Alæ Sirmienſis, Sirmij.*
PRAEFECTVS *Classis primæ Pannoniæ seruitij Classis Aegetenſium, siue secundæ Pannoniæ nunc Siſciæ.*
TRIBVNVS *cohortis tertiæ Alpinorum, Siſciæ.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Iouiæ Leonatæ.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Thracum ciuium Romanorum caput Basensis.*
OFFICIVM *autem habet idem uir spectabilis hoc modo.*
PRINCIPEM *de eodem officio.*
Numerarium.
Adiutorem.
Commentariensem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE PANNONIAE SECVNDAE RIPARENSIS SIVE SAVIAE. Cap. LXXXI.

COMMENTARIVM.

PANNONIA secunda seu inferior ultrà Aemonem fluuium, ab Oriente Draua & Danubio clauditur, ubi Drauæ Ister miſcetur, nunc Boſsina & Semia uocatur. Inter Sauum uero & Drauam flumina Sauia eſt, nunc Croatia, eademque olim Riparenſis dicta; quia ad ripam Danubij & inter ipſa flumina eſt ſita. Hadrianus Aelium verum, quem adoptauit, Pannoniis Ducem & Rectorem impoſuit, ut in eo auctor eſt Spartianus. Huic Dux, cũ cuneis VI. & alis equitum XI. auxiliis V. Præfectis legionum V. alijs Claſſium IIII. Tribunis cohortium item IIII. præerat, præſidijs 26. quorum 18. tantum repreſentantur. Eadem inſignia ferebat, quæ alij Duces, ſcilicet, librum vt ſupra inſcriptum, & XVIII. munitiones, cum tamen XXVI. tueretur, quarum VIII. non apparent. Officium habebat, Principem ex eodem officio. Numerarium, Adiutorem, Commentarienſem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos officiales, qui gradu carent Cornicularios, quemadmodum & alij Duces paucis exceptis, carebant. Hi numeri ab illo regebantur.

1 Cuneus equitum Scutariorum Cornaco præſidebat, quod Ptolomæo eſt oppidum propè Teutiborgium, nunc quinque eccleſias vocant, cuius meminit & Itinerarium & ſequentium. Hic etiam equites Dalmatæ ſub hoc Duce degebant.

2 CVNEVS equitum Dalmatarum Teutoborgium incolebat, quod eſt ad ripam Danubij, olim hic erat ſaltus, Tacitus, [a] Ductum, inquit, agmen ad vltimos Bructerorum, quantumque Amiſiam, & Luppiam amnes, inter vaſtatum haud procul Teutoburgienſi ſaltu, in quo reliquiæ Vari legionumque inſepultæ dicebantur. Hæc ille. Eodem in loco alij ſub hoc Duce, promoti nuncupati excubabant, & legio ſexta Herculea. a in 1.

3 CVNEVS equitum Conſtantianorum Burgenæ manebat, à Conſtantio uel Conſtantia oppido ſunt denominati. Burginatium in Germania ponit Itinerarium, ubi legio VI. Hic etiam erant equites Dalmatæ ſub hoc Duce.

4 CVNEVS equitum promotorum, Cuccis ſtatiua habebat: apud Itinerarium Cucci legitur. Hic alij equites ſagittarij ſub hoc Duce degebant.

5 CVNEVS equitum Conſtantium Acimincj morabatur: ità & Itinerarium. Acumincium uocat Ptolomæus, infra Cornacum, ad Danubij ripam, vbi legionem olim fuiſſe dicit. Acamincium eſt apud Marcellinum. [b] Hic & alij equites Sagittarij ſub hoc Duce reſidebant, de quibus infra. b lib. 29.

6 CVNEVS equitum Italicianorum Secundis: vnde forte Secundani milites, ſupra ſub Comite Africæ.

1 EQVITES Dalmatæ Nouis ſtatiua habebant, Nouæ ſunt etiam non longè hinc in Mœſia prima & ſecunda ſub eius Ducibus in Oriente.

2 EQVITES Dalmatæ Albano inſidebant, qui eſt mons diuidens Pannoniam ab Illyrico.

3 EQVITES promoti manebant apud Teutoborgium vltra Danubium in eius ripa. Hunc locum etiã Cuneum equitum Dalmatarum, ſub hoc Duce tuebatum. Fuiſſe ſuprà vidimus. Eſt ſecundum Danubium apud Ptolomæum.

4 EQVITES Dalmatæ Cornaco præerant, in ripa Sauj non longè à Teutiborgio. Hic & Cuneus Scutariorum manebat ſub hoc Duce.

5 EQVITES Sagittarij, Cuccis præſidebant, ubi alius Cuneus equitum Promotorum ſub hoc Duce morabatur.

6 EQVITES Dalmatæ Bononiæ manebant, quam Ptolomæus in Pannonia inferiore collocat. Notitia Orientis in Dacia, vltra Danubium eam Marcellinus [c] ponit, loquens enim de Valente, permeato, inquit, Danubio delatus Bononiam, & Sirmium introijt. Hæc ille. Fortè duo utriuſque imperij duces, hic propè caſtra morabantur. Conſtantinus Bononiæ ad Italicum ſcripſit. [d] Hic etiam cohors VI. Legionis VII. Iouiæ ſub eodem Duce reſidebat. c lib. 31. d l. 1. C. de priuileg. dom. Aug.

7 EQVITES Dalmatæ Cuſi reſidebant.

8 EQVITES Sagittarij Acimincj manebant. In huius oppidi medio manſionem Itinerarium collocat. Hoc oppidum bis Notitia repræſentat. Quare id diuerſum eſt à ſuperiore Acimincо, ubi Cuneus equitum Conſtantium ſub hoc Duce morabatur, niſi idem bis dicamus per errorem repetitum.

9 EQVITES Dalmatæ Ricti degebant, Ptolomæus legit Riſtij, qui eſt locus propè Acimincum, vulgo dicitur Oriſius.

10 EQVITES Dalmatæ Burgenæ præerant. Hic etiam erat, Legio V. Iouia, de qua infra, & Cuneus equitum Conſtantianorum ſub hoc Duce.

11 EQVITES Promoti Taurono præſidebant, eſt propè Ririum, vbi Drinus in Sauum confluit. Ptolomæus Taurunum appellat, Plinius Albam Græcam, vulgò Belgradum dicunt.

Hi ſunt VI. Cunei & XI. turmæ equitum, quæ in XII. munitionibus excubabant. Nunc ſequuntur quinque eiuſdem Ducis Auxilia.

Item Auxilia.

1 AVXILIA Herculis, ad Herculem excubabant, vnde nomen habuerunt. Hæc & ſequétia plura eiuſdem nominis auxilia fuiſſe videntur. Erat & tertia legio, vel cohors cum Comite Illyrici, ad caſtrum Herculis. Equites Dalmatæ ſub Duce Valeriæ, & ipſi ad Herculem reſidebant. Fortè limites ad illum locũ coniungebantur, vel erant diuerſa eiuſdem nominis oppida. Iornandes caſtrum Herculis prope villam Vlpianam in Pannonia locat. Huc vſque ſub hoc Duce in Notitia depictæ præſidiorum munitiones repe riuntur, quæ ſunt XVIII. Sequentium nulla oppida repræſentantur.

2 AVXILIA Nouenſia Arſaciana ſiue Nouis, quod in hoc oppido reſiderent Nouenſia ſunt dicta, quia verò ex oppido Arſacia ſunt contracta, Arſaciana vocantur. Arſacia Ptolomæo, & Ammiano eſt vrbs Mediæ vnde Arſacidæ.

3 AVXILIA Auguſtenſia habitabant contra Bononiam in Barbarico, in caſtello Onagrino. Hæc ab Auguſto nomen habent, in agroque Barbarorum id eſt hoſtibili excubabant, quod Barbaricum uocabatur. Gratianus A. [a] Si aurum, inquit, ad Barbaricum fuerit tranſlatum à mercatoribus ſupplicijs ſubiugãtur. Lamprid. [b] Expeditio Barbarica eſt nunciata. Valens A. [c] Ad Barbaricum transferendi vini, olei, & liquaminis nullam quiſquam habeat facultatem. Caſtellum verò Onagrinum ſitum erat è regione Bononiæ, ab afinis agreſtibus quibus abundabat, vocatum. Ibidem degebat legio V. Iouia, & VI. Herculea, de qua infra. a in l. 1. C. de cõmerc. & mercat. b in Alexandro. c in l. 1. C. quæ res. expor. non deb.

4 AVXILIA Præſidentia in caſtris Herculis; à præſidio oppido unde extracta, nomen habent: ſunt autem plura oppida Præſidia nuncupata, in Sardinia, Hiſpania, & alibi. Caſtra Herculis ciuitatem à Iuliano apoſtata in Germania occupatam. Marcellinus ſcribit. [d] d lib. 22. poſt princip.

5 AVXILIA Aſcarij præfecta Tauruno ſiue Marſonia, forte legendum Aſcanij, qui ſunt populi Ponti, propè Aſcanium flumen, & Aſcaniam paludem. Nomẽ hoc erat auxiliariorum. Marſouiam pro Marſonia Ptolomæus in Pannonia inferiore locat. Idem Dux præter equites memoratos, & auxilia, etiam X. legionum Præfectos, & III. cohortium Tribunos regebat, qui ſequuntur.

Item Præfecti.

1 PRAEFECTVS Legionis quintæ Iouiæ cohortis quintæ partis ſuperioris Bononiæ; ita à Diocletiano, qui ſe Iouem nominabat, eſt uocata; vel à Iouia ciuitate Valeriæ, quæ & ipſa ab illo nomen habuit. Hic Præfectus legionis vocabatur, etſi non amplius quam vni cohorti ideſt quintæ imperaret. Præerat uerò ſuperiori parti Bononiæ, vbi etiam equites Dalmatæ, ſtatiua habuiſſe diximus.

2 PRAEFECTVS cohortis quintæ legionis ſextæ Herculeæ, à Maximiano, qui Herculem ſe faciebat, denominatæ. Hæc ſuperiorem partem Aurei montis tuebatur, quod erat oppidum Mœſiæ primæ, vbi vtriuſque imperij Duces ad fines propè caſtra habuiſſe uidentur. Diuiſa hæc legio Nouioduni, & Teutoburgi caſtramerabatur.

3 PRAEFECTVS Legionis quintæ Iouiæ Burgenis degebat, ſupra Burgenam: ibi etiam equites Dalmatæ, & Cuneus equitum Conſtantianorum morabantur. Huius legionis quinta cohors, in ſuperiori parte Bononiæ excubabat: partem huius legionis hic præfectus regebat, aliam alius.

4 PRAEFECTVS Legionis ſextæ Herculeæ, Teutoborgio præerat, vbi Cuneum equitum Dalmatarũ fuiſſe vidimus, & equites Promotos ſub hoc Duce. Huius legionis quinta cohors degebat in Aureo monte.

5 PRAEFECTVS Legionis, quintæ Iouiæ ſextæ Herculeæ in caſtello Onagrino, vbi etiam erant auxilia Auguſtenſia. Hic duæ legiones congeruntur, Iouia & Herculea, quos diuerſos præfectos habuiſſet vidimus, vnde corruptum codicem eſſe puto, & pro Herculeæ ſubſtituendum cohortis. Aut duos legionum præfectos cum earum partibus, eidem loco præfuiſſe oportet, quod rarò legitur.

6 PRAEFECTVS Militum Calcarienſium Sirmij ſtatiua habebat. Calcaria Itinerario eſt locus inter Maſimiliam, & Foſſam Marconam: eſt etiam oppidum in Britannia.

Sirmium eſt ciuitas Probi Imp. natalibus nobilis, vulgò Simadi dicitur, eſt propè Tarſium inter Rimũ & Cornacum apud Danubium. Pœonum ciuitatem eſſe Stephanus ſcribit, aliquot iura ibi ſcripta extant. [e] Sequentibus etiam IIII. Claſsibus hic Dux imperabat, quibus infraſcripti præerant. e l. 15. cum 5. ll. ſeqq. & l. 27. C. de iure dot. l. 7. C. de iur. fiſci.

7 PRAEFECTVS Claſsis primæ Flauiæ Auguſtæ Sirmij ſtationem habebat. Strabo [f] ſcribit, Auguſtũ, Cæſarem in bello contra Dacos ſuſcepto, duas in Sauo Claſſes inſtruxiſſe, alteram ad Segeſtam, ad Sirmium alteram. Poſteriores vero Principes Claſſes quatuor in Danubio tenuerunt, quæ fuere Flauia Auguſta forte à Flauio Veſpaſiano, aut Conſtantino cognominata, quæ apud Sirmium manebat, ubi etiam ala Iormienſis degebat. Aliæ tres in Danubio Claſſes cum ſuis Præfectis ſequuntur. f lib. 7.

8 PRAEFECTVS Claſsis ſecundæ Flauiæ ad Graium reſidebat. Graiam alij appellant.

9 PRAEFECTVS Claſsis Iſtricæ Murſæ applicabat, vrbs eſt ſecundum Danubium, ubi Conſtantius quandoque iura condidit, [g] ita etiam Itinerarium appellat, Coloniam Ptolomæus facit, aliàs Muſia Colonia, nunc Mutrouiza dicitur. Eſt ſecundum ripam Drauæ Iſtrum influentis. Iſtrica verò Claſsis uocatur, quia per Iſtrum nauigabat. Tribunum cohortis, & alam equitum claſsibus Notitia hic interſerit, ego infra aptius locandos cenſui. g l. 46. C. T. de decurionib.

10 PRAEFECTVS Claſsis primæ Pannoniæ ſeruitij Claſsis Aegetenſium, ſiue ſecundæ Pannoniæ, nunc Siſciæ ſtationem habet. Supra ſub Comite largitionum à Procuratore monetas Siſciæ percuſſas fuiſſe vidimus. Vrbs eſt non longè à Sauo, in quo hæc Claſsis nauigabat, in ſuperiore Pannonia, ut tamen deſeruiret Aegetenſium Claſsi, ſiue ſecundæ Pannoniæ. Aegetenſes credo accolas Sauj fuiſſe, de quibus Itinerarium. Fortè eſt, quia Ptolomæus mendosè Eretam, pro Aegeta uocat.

ALA SIRMIENSIS quæ Sirmij morabatur infra poſt ſequentem Tribunum ponitur, ſed ne Tribunis intermiſceretur hic aptius locandam cenſuimus. Tribunis etiam IIII. ſequentibus idem Dux præerat, qui ſunt.

1 TRIBVNVS cohortis tertiæ Alpinorum Dardanorum: hi ſunt populi Mœſiæ ſuperioris contigui ſecundum Oroſium & Volaterranum, nunc Seruiam & Ruſciam appellant, ex quorum alpibus extracta eſt hæc cohors. Eidem Duci ſuberat ALA Sirmienſis Sirmij, à loco ubi reſidebat, appellata, hic ponitur, quę ſupra ante hunc Tribunum magis congruè uiſa eſt locari. XII. Cohortis Alpinorum Antoninus A. meminit. [h] h in l. 1. C. de re milit.

2 TRIBVNVS cohortis tertiæ Alpinorum degebat Siſciæ, quę eſt propè Albanum montem, & ideo cohors Alpina uocatur.

3 TRI-

3 TRIBVNVS cohortis primę Iouię Leonatę morantur, quę Sauię urbs est Itinerario, ubi hęc cohors dicebat.

4 TRIBVNVS cohortis primę Thracum ciuium Romanorum caput Baiensis; forte legendum Baisinensis, siquidem Baisina est oppidum Pannonię inferioris, Ptolomęo apud Tarsium, uulgo Bachia dictũ. Vocabatur autem locus, ubi residebat huc Tribunus, caput Baisinensis, sicut caput Cellensis, forte quòd caloca in limitibus Sauiæ essent præcipua. Hęc cohors erat ex colonia ciuium Romanorum, quemadmodum Apulenses in Dacia, quorum cohors Apuleia ciuium Romanorum sub Duce Armenię merebat. Plinius in Thracia quatuor nominat Colonias, Philippos, Hiuliopolim, ubi antea zeta fuit, Apros, & Parium, ex quarum aliqua hęc cohors Thracum forte est extracta. Huius Ducis erat præfidia XXVI. Equitum Cunei VI. Ala I. Turmę XI. Peditum Auxilia V. Legiones III. in VI. præfecturas diuisę. Tribunatus IIII. Erant equites ferme 1800. Peditum 5000. & Classes 4. Nunc ad Ducem Valerię ueniemus.

Præfidia 26.
Equites 1800.
Peditum 5000.
Classes 4.

NOTITIA.

DVX PROVINCIÆ VALERIAE, ET EIVS INSIGNIA.

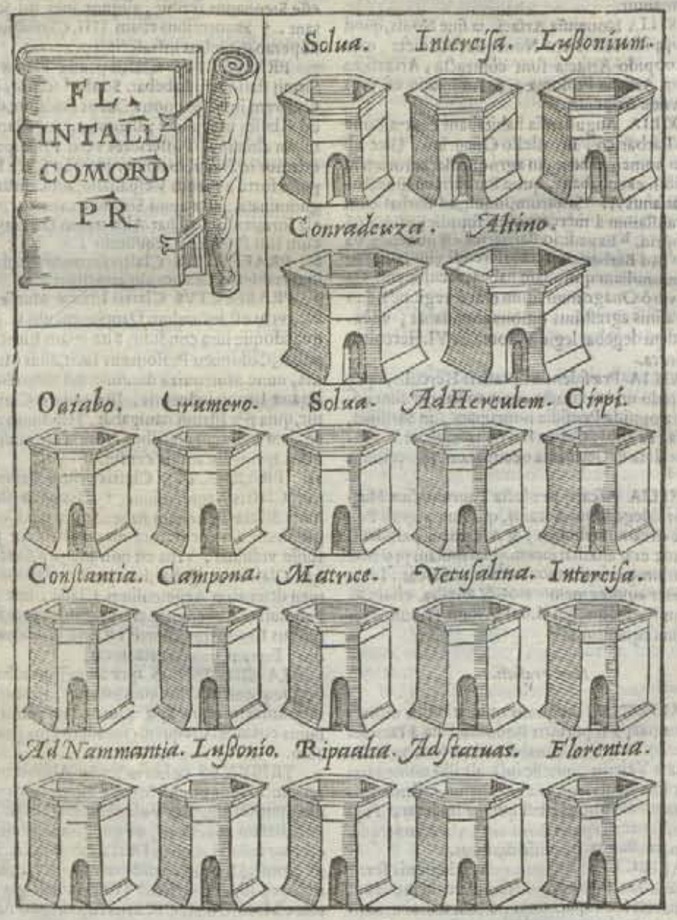

NOTITIA.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis Ducis Prouinciæ Valerię Ripensis.

VNEVS *equitum Scutariorum Soluæ.*
CVNEVS *equitum Dalmatarum Intercisæ.*
CVNEVS *equitum Constantianorum Lussonio, nunc Intercisa.*
CVNEVS *equitum Stablesianorum Ripa alta nunc Conradenza.*
CVNEVS *equitum Fortensium Altino.*
EQVITES *Dalmatæ Odiabo.*
EQVITES *Promoti Crumero.*
EQVITES *Mauri Solua.*
EQVIT. *Dalmatæ ad Herculem.*
EQVITES *Dalmatæ Cirpi.*
EQVITES *Dalmatæ Constantiæ.*
EQVITES *Dalmatæ Camponæ.*
EQVITES *Promoti Matricæ.*
EQVIT. *Dalmatæ Vetussalinæ.*
EQVIT. *Sagittarij Intercisæ.*
EQVIT. *Dalmatæ ad Nammantia.*
EQVITES *Dalmatæ Lussonio.*
EQVITES *Dalmatæ Ripa altæ.*
EQVITES *Dalmatæ ad Statuas.*
EQVITES *Dalmatæ Florentiæ.*
EQVITES *Sagittarij Altino nunc in Borgo contra Florentiam.*
EQVITES *Flauianenses ad Militare.*
AVXILIA *Herculensia ad Herculem.*
AVXILIA *Vrsarensia pone Nauata nunc ad statuas.*
AVXILIA *Vigilum contra Acinco trans in Barbarico.*
AVXILIA *Fortensia Cirpi.*
AVXILIA *Insidiatorum Cardalianca.*
PRÆFECTVS *Legionis primæ adiutricis cohortis quintæ partis superioris Bregetione.*
PRÆFECTVS *Legionis secundæ adiutricis cohortis partis superioris Alisęæ.*
PRÆFECTVS *Legionis secundæ adiutricis partis inferioris Florentiæ.*
PRÆFECTVS *Legionis secundæ adiutricis tertiæ partis superioris Acinco.*
PRÆFECTVS *Legionis secundæ adiutricis in castello contra Taurantum.*
PRÆFECTVS *mil secundæ adiutricis Cirpi.*
PRÆFECTVS *Legionis secundæ adiutricis Lussonio.*
PRÆFECTVS *Classis Histricæ Florentiæ.*
TRIBVNVS *cohortis Vincentiæ.*
TRIBVNVS *cohortis Quadriborgio.*
TRIBVNVS *cohortis Iuniæ.*
TRIBVNVS *cohortis ad Borgum Centenarii.*
TRIBVNVS *cohortis Alesęæ.*
TRIBVNVS *cohortis Marinanæ.*
PRÆFECTVS *Legionis Transacinco.*
OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo.*
PRINCIPEM *de eodem corpore.*
Numerarium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE VALERIAE RIPENSIS. Cap. LXXXII.

COMMENTARIVM.

DVPLEX est Valeria, altera in Italia apud Abruttios, altera Pannoniæ, de qua Ruffus ita scribit, Marcomanni & Quadi de locis Valeriæ, quæ sunt inter Danubium, & Drauum, pulsi à Tiberio sunt, & limes ab Augusto inter Romanos, & Barbaros; per Vindeliciam, Noricum, Pannoniam, & Mœsiam est constitutus. Idem Iornandes. Hanc partem hodie Croatiam aliqui esse uolunt. Aeneas Syluius[a] Stiriã esse autumat. Valeriam à Valeria Diocletiani filia Valerio Cęsari nupta dictam fuisse Marcellinus[b] tradit. Huic imminebat Dux præerat, uir spectabilis, qui sub Valentiniano primo fuit Marcellianus Maximini P. P. filius. [c] Eadem quæ & alij Duces gestabat insignia, cum typo XX. castrorum. XV. etiam alia tuebatur, quorum nulla extat imago.

a in Europam c. 1. in princ.
b lib. 19.
c Ammianus, li. 29.

Officium habebat; vt alij, nempè Principem de eodem corpore, Numerarium, & alios. Quinque equitum Cuneos regebat, XVII. alas aut minas, quina auxilia, nouem Præfectos, & sex Tribunos, & erãt sequentes.

1 CVNEVS equitum Scutariorum Soluæ habitãtium, aliàs Solæ. Soluene oppidum in Norico collocat Plinius, [d] prope Clandiam fluuium; Itinerarium habet Salua mansio, ibi enim erant animalia cursus publici cum hospitio. Hic etiam erant Mauri equites, de quibus infra.

d lib. 3. c. 24.

2 CVNEVS equitum Dalmatarum Intercisæ statiua habebat. Huius, & sequentium meminit Itinerarium, quod Intercisum in Pannonia inferiore locat.

3 CVNEVS equitum Constantianorum, olim Lussonio, nunc Intercisæ præest. Hic Cuneus equitum Lussonio Intercisam translatus fuit. Est autem Lussonium Ptolomæo in Pannonia inferiore. Hic etiam erant Dalmatæ proximè nominat equites, & alij.

4 CVNEVS equitum Stablesianorum, in Ripa alta degebat, nunc Conradenzam est translatus. Equites etiam Dalmatæ sub hoc Duce Ripam altam tenuerunt, vt infra dicetur.

5 CVNEVS equitum Fortensium Altino insidebat; oppidum est in foro Iulij huius nominis. Sed hic aliud melius, quod erat in Venetia. Hoc fortè est Altinum vbi Valentinianus, & valens, defuncto Iuliano degentes, plura iura mense Octobri condiderunt. [e]

e l. 1. C. vt armor. vsus inhib. Prine. l. 1. & 2. C. T. quib. equor. vsus concess. l. 7. C. T. de pœnis.

1 EQVITES Dalmatæ Odiabo loco Valeriæ præerant.

2 EQVITES Promoti Crumero præsidebant. Crumerum ad Sauum in Pannonia inferiori Itinerarium locat; vbi etiam legio prima adiutrix manebat, cuius iura meminerunt. [f]

f l. vlt. C. de exhib. pecul. l. vlt. C. de appar. præf. prætor.

3 EQVITES Mauri Solux, vbi etiam Cuneus equitum Scutariorum degebat, de quibus supra.

4 EQVITES Dalmatæ ad Herculem. Viginti noie

Universidad de Deusto
Biblioteca

a in Balbino. b in Aureliano.

Herculis urbes, Stephanus recenſet, quarum una erat, in Theſſalia, aliam in Pannonia inferiore, ſupra poſuit Notitia, vbi ſub eius Duce degebant auxilia, ab eo loco Herculis appellata.

5 EQVITES Dalmatæ Cirpi ſtatiua habebant. Cirpi caſtra in Pannonia locat Itinerarium, fortè Carpi, quod oppidum apud Iſtrum Ammianus, & Ptolomæus ponunt; a Diocletiano ſubactum Eutropius ſcribit: eius etiam Capitolinus, [a] & Vopiſcus, [b] meminerunt. Hic erant, & Auxilia Fortenſia ſub hoc Duce.

6 EQVITES Dalmatæ Conſtantiæ manebant; à Conſtantio id oppidum eſt nominatum.

7 EQVITES Dalmatæ Camponæ ſtatiua habebant, Camponiam vocat Itinerarium; Camponia, inquit, in medio à Quinquo leg. 2. Legionem ſecũdam adiutricem hunc locum tutatam, & Camponiam in medio itinere, à Quinquo diſcedentibus fuiſſe ſignificat.

8 EQVITES Promoti Matricæ morabantur: ita & Itinerarium.

9 EQVITES Dalmatæ Veruſſalinæ excubabant. Aliter Itinerarium Vetuſſalinus. In medio, inquit à Matrica, ſcilicet itinere. Diſiungenda ergo eſt hæc dictio, & legendum Vetus Salinæ.

10 EQVITES Sagittarij Intercîſæ reſidebant, de qua ſupra, ibi erat alius Cuneus equitum Dalmatarum ſub hoc Duce.

11 EQVITES Dalmatæ ad Nammantia, ſcilicet caſtra habitabant.

12 EQVITES Dalmatæ Luſſonio: hinc Cuneus equitum Conſtantianorum ſub hoc Duce Intercîſam eſt tranſlatus, & fortè eorum loco hi ſunt ſubſtituti. Legionis ſecundæ adiutricis pars ſub eodem Duce hic excubabat.

13 EQVITES Dalmatæ Ripam altam loco Cunei Stablesianorum tenuerunt, quos inde Conradeuzam tranſmiſſos fuiſſe ſupra ſub hoc Duce vidimus. De Ripa alta, loco ad ſtatuas, & Aliſca, ita apud Itinerarium ſcriptum reperitur, ad ſtatuas, in medio Aliſca, ad latus Ripa alta. Deinde, ad muros & ad ſtatuas, in medio ad Robõna.

14 EQVITES Dalmatæ ad ſtatuas degebant, locus ita vocabatur, quòd forte ibi aliquæ ſtatuæ eſſent, de quibus ſupra.

15 EQVITES Dalmatæ Florentiæ morabantur. Diuerſa eſt à Florentia Italiæ; vnde Valentinianus, ad Maximinum Tuſciæ correctorem ſcribit. [c] Hic etiam pars legionis adiutricis ſub hoc Duce excubabat. Hucuſque Notitia huius Ducis munitiones alijs omiſſis depingit quòd fortè chartâ omnibus deſcribendis non ſufficeret, vel quòd hæc ad inſignia huius Ducis ſatis eſſe crediderit.

c l. 8. C. T. de accuſat.

16 EQVITES Sagittarij Altino præſidebant; nunc ſunt in Borgo contra Florentiam, id eſt, ex aduerſo ſeu è regione Florentiæ, ſed antea Altini eſſe conſueuerant.

17 EQVITES Flauianenſes ad Militare, ita locus uocabatur. Hæ ſunt turmæ equitum: Auxilia ſequuntur, quæ non ſingula, ſed plura eiuſdem nominis ſimul iuncta erant.

1 AVXILIA Herculenſia ad Herculem, ubi etiam equites Dalmatæ ſub hoc Duce excubabant, & alia Auxilia ſub Duce Pannoniæ ſecundæ. In Itinerario legitur, ad Herculem caſtra. credo illa eſſe quæ caſtra Herculis ſub Duce Pannoniæ ſecundæ appellantur.

2 AVXILIA Vrſarenſia pone Nauata, nunc ad Statuas. Vrſo eſt oppidum Hiſpaniæ Plinio, & Vrſentini populi Luſitaniæ, unde hæc auxilia deſumpta erant, quæ antea degebant ad locum Nauata dictum, nunc ad Statuas ſunt translata, de quibus ſupra ſub hoc Duce. Vetuſtus codex legit, pone Vata.

3 AVXILIA Vigilum contra Acinco, uel è regione Acinci degebant trans, in Barbarico ſcilicet trans Iſtrum fluuium in ſolo Barbarorum & hoſtili. Eſt autem Acincum oppidum Illyrici ad Danubium, Marcellinus, [d] Valentinianus, inquit, Acincum propè caſtra commouit, nauigijſque ad repentinum catum coniunctis, & contabulato celeri ſtudio ponte, per partem aliam tranſijt in Quados, & ſubdicum eum ibi moratum per Autumnum. Hinc Acincenſes milites, qui ſub magiſtro equitum per Gallias merebant. Acinci erat fabrica Scutaria, ut in Magiſtro officiorum eſt vitium. Sub hoc Duce erat, & cohors tertia legionis ſecundæ adiutricis in ſuperiori Acinci parte. Vetus codex habet, Acincotras, infra reperitur, Tranſacinco.

d lib. 30.

4 AVXILIA Fortenſia Cirpi manebant, vbi etiam equites Dalmatæ ſub hoc Duce, & pars legionis ſecundæ adiutricis, de qua infra. Itinerarium, Cirpi, inquit, manſio ſeu locus publici curſus.

5 AVXILIA Inſidiatorum Cardabiancam incolebant. fortè legendum Cannabiaco, qui eſt locus Pannoniæ primæ, vbi etiam cohors excubabat. Inſidiatores verò, quod inſidias eſſam hoſtibus tenderent, ſunt dicti. Ἐνεδροι Cõſtantinus Porphyrogenneta appellat, (in thematibus.) Hæc erant ſub Duce Valeriæ auxilia.

Sequuntur Præfecti X. Legionum, aut earum cohortium.

1 PRAEFECTVS Legionis primæ adiutricis, cohortis quintæ partis ſuperioris Bregetione. ita etiam Itinerarium, & Aurelius Victor. Bregetium vocat Ptolomæus, Bregetionem Ammianus; Paulus Diaconus Brigionem, Valentinianus, inquit, anno imperij ſui. XI. dum apud Brigionem oppidum Quadorum legationi reſpondet, anno eius LV. ſubita effuſione ſanguinis, quę Græcè ἀποπληξις vocatur, voce amiſſa, ſenſu integer expirauit. Id Ptolomęus in Pannonia ſuperiore cum legione prima adiutrice collocat, quam interpres auxiliariam vertit, ſed Notitię tempore tantum cohors quinta ipſius legionis hic manebat.

PRAEFECTI appellabantur, qui toti, aut parti legionis præerant, qui cohortem regebant TRIBVNI. Hic verò Præfectus vocatur tanquam legionis partem regeret, etſi verè non niſi quintæ legionis cohorti imperabat. Hanc legionem ab Othone Cęſare inſtitutam fuiſſe Tacitus [e] memorat; fortè adiutrix eſt dicta quod alteri, veilli opem ferret, ſit adiuncta, huius legionis meminit, & Theodoſius, [f] in foro ciuili.

e lib. 17.
f in l. fin. C. de caſtr. pecul. & l. ult. C. de apparitor. P. P.

2 PRAEFECTVS Legionis ſecundæ adiutricis cohortis partis ſuperioris. In codice impreſſo deeſt nomen oppidi, ſed ex manuſcripto reponendum eſt, Aliſcę. In cuius ſuperiore parte vna cohors huius legionis excubabat, cuius enam numerus deeſt, ſicut & ſequentis. Hic locus infra repetitur. Eius meminit & Itinerarium. Huius legionis tribunus fuit Hadrianus, qui poſtea imperauit, vt auctor eſt Spartianus, eiuſque mentionem Antoninus Caracalla facit. [g]

g l. 1. C. de profeſſor. & medic.

3 PRAEFECTVS Legionis ſecundæ adiutricis partis inferioris Florentię: hic pars legionis degebat, quam ex precedentibus, ſequentibuſque per uaria loca diſperſam fuiſſe apparet. fortè cohortis, hic locandę nomen, & numerus deſideratur. Eodem in loco degebant, & equites Dalmatę ſub hoc Duce.

4 PRAEFECTVS Legionis ſecundę adiutricis tertię partis ſuperioris Acincò prærat, & hic fortè deeſt dictio, cohortis, quia hic erat Præfectus tertiæ cohortis, ſecundę legionis adiutricis, ſicut alibi ſupra quintæ cohortis, primæ adiutricis, hic in ſuperiori parte Acinci morabatur, vbi erant, & Auxilia vigilum, & equites Dalmatæ ſub hoc Duce. Itinerarium quater Acinci meminit. Marcellinus [h] hoc opidum ad ripam Hiſtri locat, Valentinianus, inquit, Acincum prope caſtra commouit, nauigijque ad repentinum catum coniunctis, & contabulato celeri ſtudio ponte, per partem aliam tranſijt in Quados: & ſubdit, eũdem apud Acincum autumno mortuum fuiſſe.

h lib. 30.

PRAE-

5 PRAEFECTVS Legionis ſecundæ adiutricis in Caſtello contra Taurantum. & hic arbitror vocem cohortis deeſſe, in ſex enim præſidia hæc legio diuiſa reperitur. Pro Tauranto, fortè legendum Taururum, quod eſt Ptolomæo ſecundum Sauum.

6 PRAEFECTVS militum ſecundæ adiutricis Cirpi excubabat. & hic aliquid deſideratur, quia non exprimitur, quot hic eſſent milites, nec cuius cohortis. Hunc locum etiam auxilia Fortenſia, & equites Dalmatæ ſub hoc Duce tuebantur.

7 PRAEFECTVS Legionis ſecundæ adiutricis Luſſonio præerat, vbi etiam equites Dalmatæ reſidebant. Hic quoque cohortis nomen omiſſum fuiſſe cenſeo.

8 PRAEFECTVS Claſsis Hiſtricæ Florentiæ nauigabat per Iſtrum, & Florentiæ degebat. In Notitia hîc Tribuni commiſcentur Præfectis; ſed ad euitandam confuſionem eos ſeparatim expediam.

9 PRAEFECTVS Legionis trans Acinco, ideſt ultra Acincum caſtrametabatur. quod trans Iſtrum in Barbarico eſſe vidimus. hic & legionis nomen deſideratur, & fortè cohortis. Hunc præfectum Notitia poſt Tribunos ab alijs Præfectis diſiunctum locat, nos alijs Præfectis commodius adiungendum, cenſuimus. Hi legionum Præfectorum titulum ferebãt, etſi ſolam legionis cohortem regerent.

Sequuntur cohortium Tribuni.

1 TRIBVNVS cohortis Vincentiæ reſidebat. cohortis nomen deſideratur. Vincentiæ aliquot iura condita fuere, [a] neſcio an Vincentiæ Valeriæ vel Venetiæ in Italia.

a l. 12. C. de iuris, & fact. ignor.

2 TRIBVNVS cohortis Quadeiborgio præerat: ita vocatur oppidum, quod quatuor burgis conſtabat. Quadriburgum in Germania inferiore Ammianus ponit, [b] neque hic cohortis nomen exprimitur.

b libro 18. poſt princip.

3 TRIBVNVS cohortis, Iouiæ ſtatiua habebat, quæ erat ciuitas Valeriæ, à Diocletiano, qui ſe Iouẽ nuncupabat, appellata, quæ cohors hæc fuerit non ſcribitur.

4 TRIBVNVS cohortis ad Borgum Centenarii, fortè legendum Burgum centenarium. Eſt enim burgum, vicus, aut caſtrum. [c] Centenarius autem fortè vocatus eſt, à centum militibus ibi morãtibus. Nam Centenarij vocabantur centum militibus præfecti, ait Vegetius. [d] Neque huius cohortis nomen apparet.

c l. 2. §. 1. C. de offic. P. P. Affric.
d lib. 2. c. 13. & Modeſtus in lib. de vocabul. rei militar.

5 TRIBVNVS cohortis Aleſcæ excubabat, vbi etiam Præfectus legionis ſecundę adiutricis ſub eodem Duce morabatur. Huius quoque cohortis nomen deſideratur.

6 TRIBVNVS cohortis Marinanæ excubabat, locus erat Valeriæ, de quo Itinerarium; cohortis nomen deeſt, vt & ſuperiorum. Hi ſunt Præfecti præſidiorum Ducis Valeriæ, in qua erant præſidia 35. equitum cunei VI. Turmæ XVII. Auxilia peditum V. Legiones III. quarum una in VI. præfecturas ſcindebatur, & omnes erant VIII. præfecturæ, ſingulæ fortè millenos pedites continentes. Cohortes VI. Claſsis I. credo fuiſſe minimum equitum, 2000. peditum 6000. Sequitur Dux Pannoniæ primæ.

Præſidia 35.

Equites 2000. Pedites 6000. Claſſis. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. OCCIDENT.

NOTITIA.

DVX PANNONIAE PRIMAE ET EIVS INSIGNIA.

NOTITIA.

Sub disposition uiri spectabilis Ducis Pannoniæ primæ & Norici Ripensis.

VNEVS *equitum Dalmatarum Flexo.*
VNEVS *equitum Stablesianorum Arrabonæ.*
EQVIT. *promoti Arrabonæ.*
EQVIT. *Sagittarij Quadriburgio.*
EQVITES *Dalmatæ ala Noua.*
EQVITES *Dalmatæ æquinoctiæ.*
EQVITES *Dalmatæ ad Herculem.*
EQVITES *Sagittarij Gerolatæ.*
EQVITES *promoti Flexo.*
EQVITES *Mauri Quadrato.*
TRIBVNVS *gentis Marcomannorum.*
PRÆFECTVS *Legionis decimæ Vindomanæ.*
PRAEFECTVS *Legionis quartæ decimæ Geminæ militum Liburnariorum cohortis partis superioris Carnunto.*
PRAEFECTVS *Legionis decimæ, & quartæ decimæ Geminatæ militum Liburnariorum Arrabonæ.*
PRAEFECTVS *Classis Histricæ Carnunto, siue Vindomanæ*

Vindomanæ à Carnunto translata.
TRIB. *Cohortis Arrianis.*
TRIBVNVS *Cohortis Caratensis.*
EQVITES *promoti ad Mauros.*
EQVITES *Sagittarij Lentiæ.*
EQVITES *Sagittarij Lacufelicis.*
EQVITES *Dalmatæ Ariape.*
EQVITES *Dalmatæ Augustianis.*
EQVITES *promoti Comagenis.*
PRÆFECTVS *secundæ Italicæ militum Liburnariorum Iouiaco.*
PRÆFECTVS *Legionis Italicæ partis inferioris Lentiæ.*
PRÆFECTVS *Legionis secundæ Lauriaco.*
PRÆFECTVS *Legionis primæ Noricorum militum Liburnariorum Cohortis quintæ partis ad Iuuense.*
PRÆFECTVS *Legionis Liburnariorum primorum Noricorum Fasianæ.*
PRÆFECTVS *Classis Arlapensis & Maginensis.*
PRÆFECTVS *Classis Lauriacensis.*
TRIBVNVS *Cohortis Boiodoro.*
TRIBVNVS *Cohortis Austuris.*
TRIBVNVS *Cohortis Cannabiaca.*
OFFICIVM *autem habet idem uir spectabilis Dux hoc modo.*
PRINCIPEM *de eodem corpore.*
Numerarium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Subaudituam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

DE DVCE PANNONIAE PRIMAE & Norici ripensis. Cap. LXXXIII.

COMMENTARIVM.

DVAS Pannonias Ptolomæus ponit, superiorem seu primam, & inferiorem siue secũdam, de qua supra dictum fuit. Prima terminatur ab Occasu monte Cetio; a Meridie parte Istriæ & Illyridis, a Septentrione Danubio, ab Ortu Pannonia inferiore. Nunc Austria dicitur. Noricum autem est secundum Danubium; ab Occasu Oenum fluuium, a Meridie Aemũ montem habet, ab Ortu Cetium, a Septentrione Danubium, vulgò Bauariam uocant. aliqui addunt Stiriam Carinthiamque. His regionibus præerat Dux, qui aliorum Ducum habebat insignia, scilicet librum purpureo tegumento notis inscriptum, cum codicillis magistratus, & typo castrorum decem; Idemque quod alij Duces officium tenebat, videlicet Principem officij de eodem corpore, Numerarium, & alios officiales. Præsidia habebat XXVII. quorum decẽ tantum repræsentantur. Equitum cuneos duos. Turmas XIIII. cohortes VI. Legiones IIII. classes IIII. efficere poterant equites 1500. peditum 7000. quos Hunnis opponere oportuit. Equites erant sequentes.

Præsidia 25.
Classes 4.
Equites 1500.
Pedites 7000.

1 CVNEVS equitum Dalmatarum Flexo præsidebat; Ptolomæi Interpres scribit Phlexum, vbi ponit legionem Germanicam XIII. Itinerarium Flexum vocat. est secundum ripam Danubij citra.
2 CVNEVS equitum Stablesianorũ Arrabonæ manebat. Huius loci meminit & Itinerarium; ab Arrabone fluuio est dictus. Narabo est apud Ptolomæũ.
3 EQVITES Promoti in eodem Arrabonæ loco excubabant.
4 EQVITES Sagittarij Quadriburgio præerãt, vbi etiam Dux Valeriæ cohortem habebat.
5 EQVITES Dalmatæ Alam Nouam incolebãt, nomen Oppidi in Notitia & Itinerario; non autem intelligẽdum est, hos equites Alam nouam fuisse, quia huius nominis oppidum hic repræsentatur.
6 EQVITES Dalmatæ Aequinoctiæ præerant: in Itinerario legitur Aequinoctio, ala noua, inquit, dein de duobus atritis afferiscis in medio Vindebona, Legio X. Gem. Hactenus Itinerarium. Hanc legionem Notitia Arrabonæ locat.
7 EQVITES Dalmatæ ad Herculem: Herculeam vocat. Itinerarium. Hoc in loco & Dux Pannoniæ secundæ auxilia habebat, & Dux Valeriæ alios equites: Vterque enim ad iui limitis fines castra iuncta habebat, non longè ab hoc oppido, & ideo semper scriptũ est ad Herculem ideſt prope Herculem eos castrameratos fuisse.
8 EQVITES Sagittarij Gerolatæ degebant: Gerulatam uocat Itinerarium; vbi, inquit, legio XIIII. GG. id est Gemina, quam Notitia Carnunti locat.
9 EQVITES Promoti Flexo præerant, vbi idẽ Dux cuneum equitum habebat: In Itinerario legitur, Quadratis in medio Flexo.
10 EQVITES Mauri Quadrato præsidebant. Quadrata legit Itinerarium, ubi hi equites ex Mauritania contracti morabantur.
1 TRIBVNVS gentis Marcomannorum, quos nũc Moranios uocant, sub eodẽ Duce merebat: sed deest nomen loci vbi residebat; vnde aliquid desiderari oportet. Hic Tribunus etiam ab alijs est seiunctus. Sequuntur enim Præfecti legionum & classium, quibus alij Tribuni & equites intermiscentur, prout in limitibus, ut puto, reperiebantur, dispositi.

PRAEFECTVS legionis decimæ Vindomanæ prœerat Vindomanam uetus codex: Vindomonam Itinerarium appellat. Aurelius Victor Vendobonam, & oppidi inscriptio uocat. Vulgo Viennam esse putant. Dion [a] auctor est legionem decimam Geminam esse cognominatam, quod ex duobus connexis, & confusis exercitibus conflata esset, & in superiore Pannonia, quam Poconiam nocat locatam. Ptolomæus uero legionem decimam Germanicam nuncupat, apud quem forte legendum Geminam. a lib. 55.

2 PRAEFECTVS legionis quartædecimæ Geminæ militum Liburnariorum cohortis in parte superiori Carnunti statiua habebat; ita etiam appellat Itinerarium, Ptolomæus Carnus. Carnuti meminit Paterculus, Ammianus, Plinius, [b] Paulus Diaconus; Carnuntum, inquit, corruptè Carantanum uocant, vnde numus Carantanus. Ptolomæus legionẽ quartamdecimam Germanicam in Pannonia superiore statuit, & Dion qui [c] eam duplicem ideſt geminam nominat. Pars huius legionis, & aliquot sequentis X. cohortes ex liburnarijs militibus constabant, unam titulo Præfecti legionis XIIII. hic Præfectus regebat: Ipsa uerò quod esset ex Liburnia contracta, Liburnaria est nominata, aut a Liburna, ciuitate Italiæ vbi primum liburnas inuentas & a loco nominatas fuisse Zosimus [d] scribit; uel fortè quod in liburnis triremibus pugnare consueuissent. Cum enim Augustus liburnarum præcipue auxilio M. Antonium superasset, ad earum similitudinem plures triremes fabricauit. Liburnas [e] D. Hieronymus & Vegetius, [f] naues longas uocant: quarum forma, in libro de rebus bellicis huic Notitiæ adiecto, ostenditur; quam tamen ab antiquis diuersam esse puto. b lib. 37. cap. 3. c lib. 55. d in quinto. e in 11. Daniel. f lib. 4. cap. 33.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 PRAEFECTVS Liburnariorum militum legionis X.& XIIII. Geminaræ,seu Gemiuæ,manebat Arrabonæ, ubi etiam equites Promoti sub hoc Duce degebant. Superior Præfectus cohortem tantum Liburnariorum legionis XIIII. regebat. Hic reliquos eiusdem legionis Liburnarios,& alios legionis X.itē Liburnarios dictos qui circa Arrabonam castrameta bantur.Hic ergo militibus ex duabus legionibus exractis velut uni cohorti imperabat: legiones enim hoc tempore in præfecturas, quæ ex mille aut 500. militibus constabant,diuisas fuisse Constantinus porphyrogenneta scribit (de thematibus.) Ego præfecturas mille peditum,Tribunatus 500.fuisse puto.Itinerarium Geminas oppidum ponit in Hispania, sed inde hanc legionem non deriuo.

4 PRAEFECTVS Classis Histricæ Carnunto siue Vindomanæ Carnunto translatæ præsidebat. Cum enim prius Carnunti stationem haberet,postea Vindomanæ resedit. Carnuntum Illyriorum erat oppidum.Marcellinus.[a] Exinde,inquit,cum Carnuntum Illyriorum oppidum Valentinianus intrasset, desertum quidem nunc,& squalens,sed ductori exercitus per quam opportunum,è statione proxima reprimebat Barbaricos appetitus. Hæc ille.Isi Diocletianus deposito imperio mansit. Zosimus,[b] Maximianus, ait,ad Diocletianum,id temporis Carnunti (oppidū id Celticum est) degentem venit, eique persuadere nititur imperium reiumat.Hactenus Zosimus. Ibi ēt tribus mensibus æstiuis Valentinianus moratus,pridie id. Augusti legem ad Laodicium Sardiniæ Præsidem[c] scripsit. Nunc ad alios Tribunos, & equites transeamus.

a lib. 30.

b lib. 2.

c l. 13. C.Th.de accusat.

2 TRIBVNVS cohortis Arrianis statiua habebat, locus est Pannoniæ superioris ab Arrianis hæreticis derivans,nomen cohortis non legitur.

3 TRIBVNVS cohortis, Caratensis:à loco vnde sumpta, nomen est sortita. Catarianenses leguntur sub Comite Illyrici Occidentalis. Locus vbi resideret hæc cohors desideratur.

9 EQVITES Promoti ad Mauros scilicet morabantur,Norici oppidum est:ad Muros apud Itinerarium legitur.

10 EQVITES Sagittarij Lentiæ degebant.Lentudum appellat Ptolomæus. Loncium Itinerarium, vulgò Lenz:uetus codex legit, lantiæ. In parte inferiori huius loci erat legio Italica sub hoc Duce.

11 EQVITES Sagittarij Lacu felicis manebant. Lacofelice uocat Itinerarium: alio in loco Lacofelicis.

12 EQVITES. Dalmatæ excubabant Arlapæ, ita & Itinerarium. Hic etiam degebat Classis sub hoc Duce Arlapensis nuncupata.

13 EQVITES Dalmatæ Augustianis scilicet castris præsidebant. Itinerarium habet Augustis Norici, ubi hodie Aurifodinæ.Augustam Vindeliciorum intelligit in Retia, ubi etiam equites Stablesiani castra metabantur: Augustanis uidetur legendum pro Augustianis.

14 EQVITES Promoti statiua habebant Comagenis: Comagenum habet Itinerarium, Norici oppidū ubi legio, inquit, decima Gemina. Hic Notitia ab equitibus ad præfectos legionum reuertitur.

5 PRAEFECTVS legionis secundę Italicæ militū Liburnariorum Iouiaco præerat.In Itinerario Iouauicum cum asterisco uocatur. Inter huius legionis milites Liburnarij reperiebantur,& ideo appellat legionem Italicam Liburnariorum.

6 PRAEFECTVS legionis Italicę partis inferioris Lentię excubabat, ubi sub hoc Duce degebant, & equites Sagittarij.Hęc legio inter hunc,& præcedētem Præfectum uidetur fuisse diuisa,ut & alię in plures præfecturas erant dispertitę.

7 PRAEFECTVS legionis secundę Lauriaci manebat,cuius Itinerarium meminit. Oppidum est ad ostia Anasi fluminis.Hęc legio nomen nō habet, sed puto Italicam secundam fuisse, quę in tria præsidia sub totidem præfectis diuidebatur,& legio secunda Italica militum Liburnariorum nuncupabatur.Classis quoque Lauriacensis sub hoc Duce hoc in loco residebat: & Lauriacensis legio Pseudo Comitatensis. In Illyrico Lauriaci erat fabrica scutaria,in quo oppido Constantius quandoque iura condidit.[d]

d vt l. 1. C. de ēd. bui. scriloggrap.

8 PRAEFECTVS legionis primę Noricorum militum Liburnariorum cohortis quintę partis superioris ad Iuuense statiua habuit. Hęc legio inter hūc & sequentem Præfectum erat diuisa,iste titulo Præfecti tantum cohorti quintę præerat, & in parte superiori propè Iuuense excubabat, forte legendum Iouense,ubi erat Gynęcium in Dalmatia.Vetus codex legit,ad Iuuense.

9 PRAEFECTVS legionis Liburnariorum primorum Noricorum Fasianę manebat:uel Liburnis tribus præerant hi milites;uel ex his constabant,qui ex Liburnia & Noricis populis erant delecti: sunt pars legionis præcedentis. Vnus codex pro Fasianę habet Fasienę.

10 PRAEFECTVS Classis Arlapensis & Maginensis:Arlapę etiam equites Dalmatę sub hoc Duce degebant, ubi & hęc Classis stationem habebat, alia Maginis, Stephanus Magiam Illyrici ciuitatem esse tradit,& fortè legendum Magiensis,aut Comaginēsis,Comagena enim erat urbs Pannoniæ, ubi sub hoc Duce equites Promoti merebant.

11 PRAEFECTVS Classis Lauriacensis,quæ Lauriaci,de quo supra stationem habebat: sunt hęc loca secundum Danubium. Nunc ad Tribunos Notitia reuertitur.

4 TRIBVNVS cohortis Boiodoro præerat: nomē huius cohortis desideratur. Bolodero in Itinerario, Boiodurum est Ptolomæo, urbs Vindelicię ad ostiū Oeni fluuij,ubi Danubio miscetur.

5 TRIBVNVS cohortis Austuris residebat,Mysię est oppidum: Astas Stephanus uocat; & hic cohortis nomen reticetur.

6 TRIBVNVS cohortis Cannabiacę manebat,forte Cardabianca, ubi erant auxilia insidiatorum sub Duce Valerię. Neque huius cohortis nomen apparet;fortè præcedenti legioni est adscribenda. Vnde multa desiderantur in Notitia. Sequitur Dux Retię.

NOTITIA.

DVX RETIÆ PRIMÆ ET SECVNDAE EIVSQVE INSIGNIA.

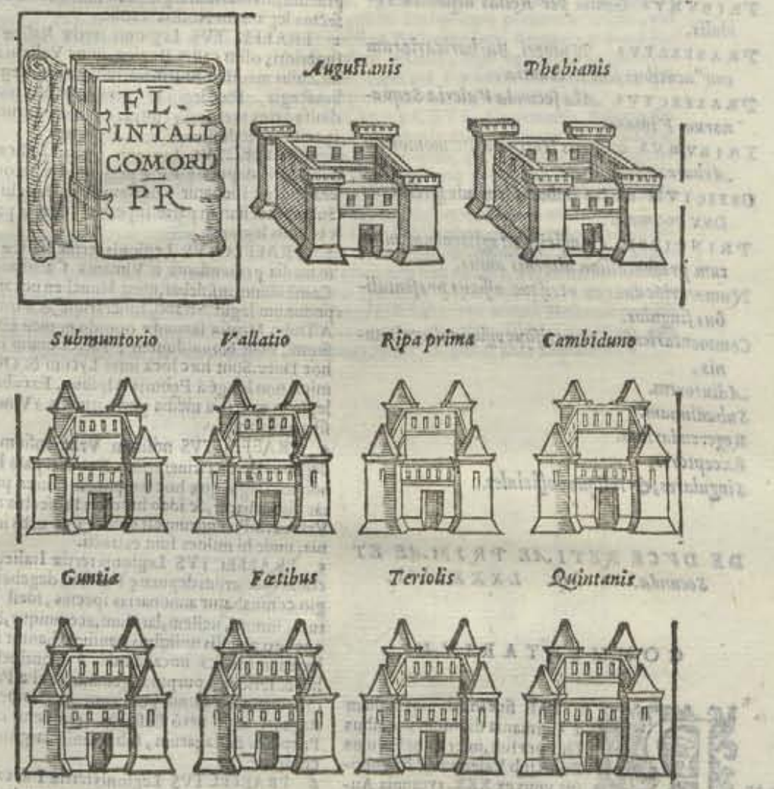

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis prouinciæ Retiæ primæ & secundæ.

QVITES *Stablesiani Seniores Augustanis.*

EQVITES *Stablesiani Iuniores Ponteani nūc Febianis.*

EQVITES *Stablesiani Iuniores Submontorio.*

PRAEFECTVS *Legionis tertiæ Italicæ partis superioris castra regina nunc Vallato.*

PRAEFECTVS *Legionis tertiæ Italicæ partis superioris deputatæ Ripæ primæ Submontorio.*

PRAEFECTVS *Legionis tertiæ Italicæ pro parte media prætendentis à Vimania Cassiliacum vsque Cambiduno.*

PRAEFECTVS *militum Vrsariensium Guntiæ.*

PRAEFECTVS *legionis tertiæ Italicæ transuectioni specierum deputatæ Fœtibus.*

PRAEFECTVS *legionis tertiæ Italicæ transuectioni specierum deputatæ Teriolis.*

PRAEFECTVS *Alæ primæ Flauiæ Retorum Quintanis.*

TRIBVNVS *cohortis Nouæ Batauorum Batauis.*

TRIB. *cohortis tertiæ Brittorum Abusina.*
PRAEFECTVS *Alæ secundæ Valeriæ singularis Vallato.*
TRIBVNVS *cohortis sextæ Valeriæ Rhetorum Venaxamodoro.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Herculeæ Rhetorum Parroduno.*
TRIBVNVS *cohortis quintæ Valeriæ Frigum Pinianis.*
TRIBVNVS *cohortis tertiæ Herculeæ Pannoniorum Cœlio.*
TRIBVNVS *Gentis per Retias deputatæ Teriolis.*
PRAEFECTVS *Numeri Barbaricariorum confluentibus siue Brecantiæ.*
PRAEFECTVS *Alæ secundæ Valeriæ Sequanorum Vimania.*
TRIBVNVS *cohortis Herculeæ Pannoniorum Arbore.*
OFFICIVM *autem habet idem uir spectabilis Dux hoc modo.*
PRINCIPEM *ex officijs Magistrorum militum præsentalium alternis annis.*
Numerarios duos ex vtrisque officijs præsentalibus singulos.
Commentariensem ex vtrisque officijs alternis annis.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE RETIAE PRIMAE ET Secundæ. Cap. LXXXIIII.

COMMENTARIVM.

RETIAE sitæ in Alpibus Italiam à Germania diuidunt, quibus Dux præfuit, inter quos Fuluius Bonus sub Valeriano,[a] & Bonosius vnus ex XXX. tyrannis Aureliano imperante [b] recensentur. Annonam, quæ e quis huius limitis militibus deportabatur, Retica vocatam fuisse, quia ad Retios ferebatur, D. Augustinus tradit.[c] Hic Dux præsidia XIX. tuebatur quorum X. tantum delineãtur, cum alis III. equitum, turmis item III. præfecturis peditum VII, cohortibus VIII. Qui minimum efficiebant equites circiter 500. peditum circiter octo millia.

a Vopiscus in Aureliano.
b Spartianus in eo. De eo Cassiodorus in 7.
c de ciuit. Dei lib. 18. c. 18. Præsidia 19.
Equites 500. Peditum 8000.

Eadem insignia, quæ alij Duces, gerebat, librum eodem modo inscriptum cum X. castris, alia IX. non sunt descripta. Ita verò habet officium, Principem ex officio Magistrorum militum præsentalium alternis annis, vno anno ex officio Magistri equitũ; alio ex officio Magistri peditum; Numerarios duos ex vtrisque officijs præsentalibus singulos, vnum ex vno, alterum ex alio. Commentariensem ex vtrisque officijs alternis annis, Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & ceteros officiales; vt habent Comites Occidentis, & Duces Mauritaniæ, & Tripolitanæ. Eius milites ita erant dispositi.

1 EQVITES Stablesiani Seniores, qui degebant in castris Augustanis. De his supra in præcedenti Duce. Itinerarium habet, Augustis, Augustam Vindelicorum intelligit, quæ est in Retia; Augustana verò appellat castra, sicut & Febiana infra.

2 EQVITES Stablesiani Iuniores olim Ponteoeni, nunc Febianis degunt. Hi in Oeni fluminis, quod Salsam uocant, Ponte habitabant, ubi nunc est Oenopos, unlgò Ipruch dictus, postea ad Febiana castra sunt translati. Ptolomæus Pheniana, nunc Laubianum appellant. Sunt inter Danubium, & Lycum fluuium. Oenus, ait Tacitus, Rhetos Noricosque interfluit.

3 EQVITES Stablesiani Iuniores Submontorio præsunt, itinerarium legit Sumuntorio. Nunc ad præfectos legionum Notitia transit.

1 PRAEFECTVS Legionis tertiæ Italicæ partis superioris olim castra Regina, nunc Vallato inhabitat, cuius meminit & Itinerarium, & pro Regina habet Regia. Hæc legio in quinque præfecturas erat diuisa, tres tuebantur castra, duæ ad transuehendas species erant destinatæ, vt subijcitur.

2 PRAEFECTVS Legionis tertiæ Italicæ partis superioris deputatæ. Ripæ primæ Submuntorio præerat. Hæc tuebatur primam ripam Danubij, apud Submuntorium in parte superiori, & erat pars præcedentis legionis.

3 PRAEFECTVS Legionis tertiæ Italicæ pro parte media prætendentis à Vimania Cassiliacum usq; Cambiduno, insidebat, nunc Munchen uocant. Campodunum legũt Strabo, Itinerarium, & Ptolomæus. A Duno Mœsiæ secundæ oppido nomen est compositum, sicut Nouiodunum, Parrodunum infrà sub hoc Duce. Sunt hæc loca inter Lycum & Oenum fluuium, non longè à Pœonijs Alpibus. Excubabat hæc legio in castris à media parte itineris a Vimania Cassiliacum usque.

4 PRAEFECTVS militum Vrsariensium Guntiæ degebat. De qua Itinerarium. Hæc erat pars legionis, non tota legio quæ hoc tempore in plures præfecturas diuidebatur, & ideo hic dicit Præfectus militum. Vrsa uero Piceni orum est ciuitas; & urbs in Hispania, unde hi milites sunt extracti.

5 PRAEFECTVS Legionis tertiæ Italicæ transuectionis specierum deputatę Pœnibus degebat. Hęc legio comitabatur annonarias species, ideſt frumentum, uinum, ueſtem, lardum, acetumque, & similia quę uro alendis militibus transuehebantur in castra, hæ enim species uocabantur.[d] Continebantur in his & fericum, purpura, gemmæ, & alia Principum ornamenta. Id onus publicum appellatur,[e] & Baſtaga.[f] Qui verò Baſtagas transuehi curabant, Præpoſiti Baſtagarum, ſub Comite largitionum, dicebantur.

d l. 1. C. de naui-cular. ſeu naucle. publi. ſpec. tranſ por.
e in l. unic. C. ne quid oneri publico.
f in l. 3. C. de cõ hort. principib.

6 PRAEFECTVS Legionis tertiæ Italicæ & ipſius transuectioni specierum deputatę Teriolis manebat. legionem in præfecturas, quæ ex mille aut 500 militibus constabat, diuisam fuisse sepe diximus. Hic & Tribunus Gentis diſpoſitę per Retias ſub hoc Duce morabatur.

7 PRAEFECTVS Alę primę Flauiæ Retorum Quintanis ſcilicet caſtris prę erat. Quintana ſua erat Feſto & Vegetio in caſtris ubi forum rerum uenalium, & in qua milites exercebantur ad palũ. Hinc ludus Quintanę prodijt, quo haſta equites exercentur.[g] & hodie frequens eſt in Gallijs, & Italia. Inde fortè hic locus eſt denominatus. Quintianis legit Itinerarium. A Retijs, ubi excubabat hęc ala eſt denominata. Sequentes non habent depicta caſtra.

g lib. 2. c. 23.

1 TRIBVNVS cohortis Nouæ Batauorum Batauis præſidebat. Conſtat Batauam eſſe inſulam, quam in Oceanum fluens Rhenus efficit, nunc Hollandia uocatur, unde erat hęc cohors delecta, quę loco ubi reſidebat nomen dedit. Batauos enim tanquam Batauorum ſtationem appellarunt; uel forte ipſa ab hoc loco eſt denominata.

: TRI-

2 TRIBVNVS cohortis tertiæ Brittorũ Abuſina: Huius etiam Itinerarium meminit. Pro Brittorum lego Britonum, qui ſunt populi Galliæ, aut inſulæ Britanniæ ſeu Angliæ.

3 PRAEFECTVS Alæ ſecundæ Valeriæ ſingularis Vallato præerat, quod ex Valeria regione eſſet contracta. Valeria ala eſt dicta & ſingularis, forte quia erat inſignis, vel quia ſola, & nulli permixta, per ſe militabat. Hic etiam reſidebat pars legionis tertiæ Italicæ ſub hoc Duce.

4 TRIBVNVS cohortis ſextæ Valeriæ Retorum Venaxamodoro præſidebat.

5 TRIBVNVS cohortis primę Herculeę Retorum Parroduno præerat.

6 TRIBVNVS cohortis quintæ Valeriæ Frigum Pinianis degebat. Ex Frigibus Valeriam incolentibus erat hæc cohors contracta. Hos credo eſſe vnde Friſij deſcendunt.

7 TRIBVNVS cohortis tertiæ Herculeæ Pannoniorum Cœlio immorabatur. Cœliam vocat Ptolomæus, vulgo Ciliam dicunt quæ eſt in Norico.

8 TRIBVNVS Gẽtis per Retias deputatæ Teriolis præſidebat. Hi erant gentiles ſeu pagani, & idolatræ, id. n. ſignificat vox gentis, & [a] prout opus erat locis per Retios ſuccurrebant: ſed Teriolis Tribunus commorabatur. Præfectus legionis III. Italicæ ad tranſuehendas ſpecies deputatæ, & ipſe hic degebat, vt ſupra vidimus.

a l. vlt. C. de offic. milit. iudic. l. vlt. C. de offi. Magiſt. milit. l. 8. C. de veſt. & commiſ. l. cum antecedentibus. fin. C. de temp. appel.

9 PRAEFECTVS numeri Barbaricariorum, Confluentibus, ſiue Brecantiæ excubabat. In Rheni ripa inter lacum Acronium & Baſileam Bricantium Strabo, & Ptolomæus locant. Brigantiam vocat Marcellinus,[b] Rhenus, inquit, lacum inuadit rotundum & uaſtum, quem Brigãtiam accola Rheni appellat, perque quadringenta, & ſexaginta ſtadia longum, parique penè ſpacio latè diffuſum horrore ſyluarum ſqualentium macceſſum Barbaris, & natura locorum, & coeli inclementia refragante: Hæc ille Barbaricarij vero ſunt [c] qui ex auro colo ratis filis hominum, aut brutorum, aliarumve rerũ imaginem, veritatem imitati exprimunt: ita hos appellauit Conſtantinus.[d] Alias ſunt milites qui caſ fides, vel buculas eodem modo auro, uel argento exornãt. Valentinianus ad Taurum Comitem ſacrarum largitionum.[e] Octonæ, inquit, ſingulis mensibus calſides, totidem buculæ, à Barbaricarijs argento tectæ deaurantur, & auro argentoq; condecorantur. Ab armis quæ hoc modo ornata geſtabant hi milites Barbaricarij potuerunt vocari, vel forte quod ex Barbarico loco Romanis minimè ſubiecto eſſent collecti; cum vero inſtar legionis eſſent, eis imperans Præfectus eſt appellatus, qui etiam legionis partem regentis eſt titulus.

b lib. 15.
c Donatus in 11. Aeneid.
d in l. 1. C. de ex cuſat. artific.
e l. 1. C. T. de fabricenſib.

10 PRAEFECTVS Alæ ſecundæ Valeriæ Sequanorum, Vimaniæ caſtra tuebatur. Hæc ala erat equitum Sequanorum, qui nunc ſunt pars Burgundiæ, & ala ipſa Valeria vocabatur, forte quod diu in Valeria eſſet morata. De Vimania ſub hoc Duce in Præfecto legionis tertiæ Italicæ eſt dictum.

8 TRIBVNVS cohortis Herculeę Pannoniorum, in Arbore oppido manebat. Vna ex Pannonum legione erat hæc cohors, à Maximiano Herculea vocata, ut ſæpe dictum fuit. Arborem Felicem Ammianus & Itinerarium vocant Heluetiæ oppidũ ad Bricantium. Arborem Illyrici oppidum eſſe Stephanus ſcribit. Sequitur Dux Sequanici.

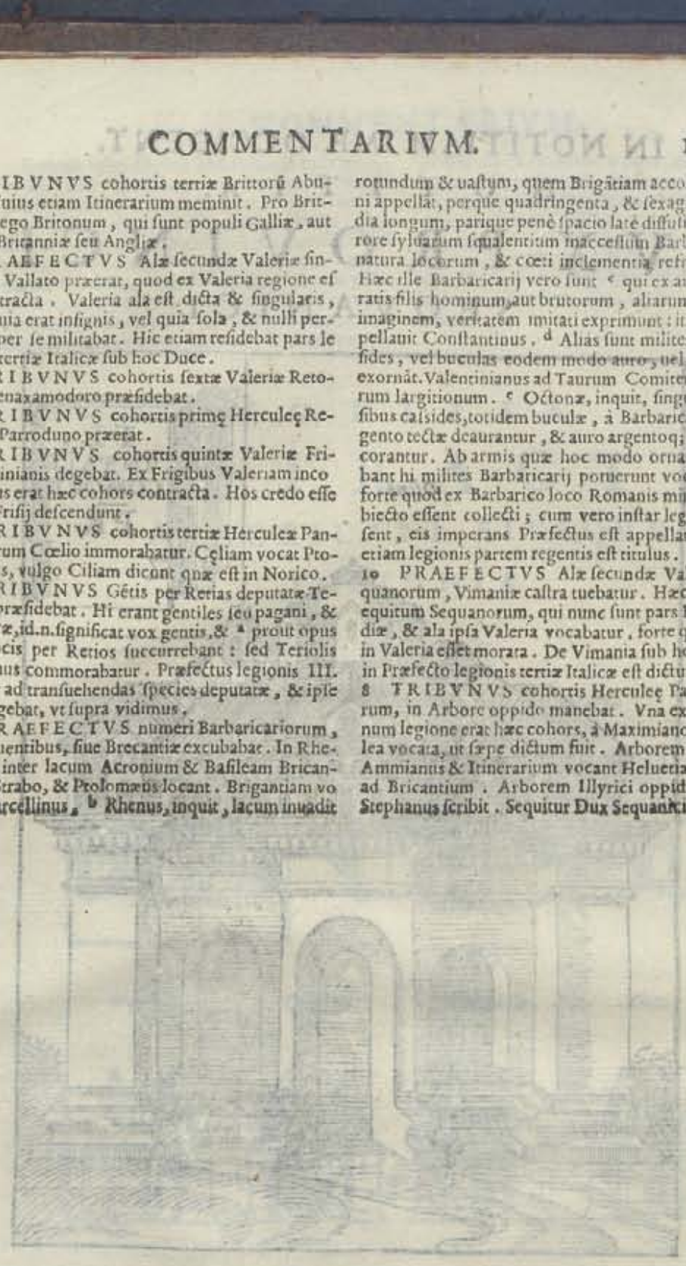

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. OCCIDENT.

NOTITIA.

DVX PROVINCIÆ SEQVANICI.

NOTITIA.

Sub dispositione uiri spectabilis Ducis Prouinciæ Sequanici.

MILITES LATAVIENSES, OLINONE.

OFFICIVM autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo.

PRINCIPEM ex officijs Magistrorum militum præsentalium à parte peditum.

Numerarium vtrunque.

Commentariensem vt supra,

Adiutorem.

Subadiuuam.

Regerendarium.

Exceptores.

Singulares, & reliquos Officiales.

DE DVCE PROVINCIÆ Sequanici. Cap. LXXXV.

COMMENTARIVM.

SEQVANI a Meridie Arari fluuio, à Septentrione Iurasso monte, ab Occasu Lugdunensi; ab Ortu Rheno clauduntur. Hic Dux limitaneis præerat militibus, qui LATAVIENSES, a Latauia Bithyniæ ciuitate apud Stephanum. Hi, ut puto, trecenti Olinoni degebant: Olinam fluuium Ptolomæus in alia parte Galliæ statuit. Hic Olino est nomen vici prope Basi leam cum nemusculo.

Insignia

Insignia habet librum eodem modo inscriptum, vt alij Duces, & castrum magnificè extructum; suprà scriptum est Olino. In manuscriptis Olinone.

Officium habebat, Principem ex officijs Magistrorum militum præsentalium à parte peditum. Si a Magistro peditum Principem accipiebat, legendum est ex officio Magistri militum: & cum peditestantum haberet, verisimile est a Magistro equitum neminem accepisse; sed si legimus ex officijs Magistrorum, subaudiendum est, & alternis annis, & delenda essent uerba, à parte peditũ; anno enim vno ex officio Magistri peditum, altero ex officio Magistri equitum, Principem, Numerarios, & Commentariensem accipiebat, quemadmodum & Dux sequens, qui eodem modo peditibus tantum imperabat. Adiutorem uerò, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos officiales ipse constituebat. Dux Tractus Armoricani sequitur.

NOTITIA.

DVX TRACTVS ARMORICANI EIVSQVE INSIGNIA.

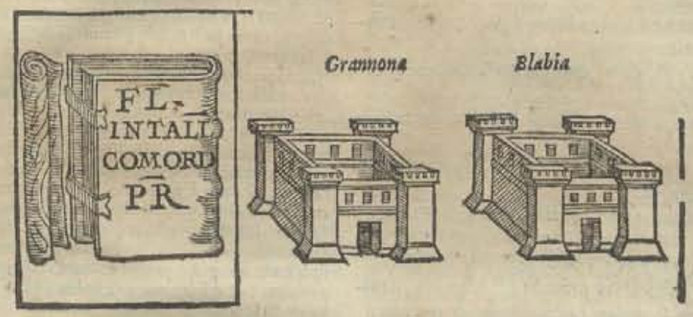

NOTITIA.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Tractus Armoricani, & Neruicani.

RIBVNVS *cohortis primæ nouæ Armonicæ Grannona in Littore Saxonico.*
PRAEFECTVS *militum Carronensium Blabia.*
PRAEFECTVS *militum Maurorum Venetorum Venetis.*
PRAEFECTVS *militum Maurorum Osismiacorum Osismijs.*
PRAEFECTVS *militum superuentorum Mannatias.*
PRAEFECTVS *militum Martensium Aleto.*
PRAEFECTVS *militum primæ Flauiæ Constantia.*
PRAEFECTVS *militum Vrsarienſium Rotomago.*
PRAEFECTVS *militum Dalmatarum Abrincatis.*
PRAEFECTVS *militum Grannonensium Grannono.*
Extenditur tamen tractus ARMORICANI, *ET* NERVICANI LIMITIS PER PROVINCIAS QVINQVE.
Per Aquitanicam primam & secundam, Senoniam, secundam Lugdunensem, & tertiam.
OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis Dux hoc modo.*
PRINCIPEM *ex officijs Magistrorum militum Præsentalium alternis annis.*
Numerarium à parte peditum vno anno.
Commentariensem de officijs alternis annis.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE TRACTVS Armoricani, & Neruicani. Cap. LXXXVI.

COMMENTARIVM.

ARMORICVS tractus in Gallijs, nunc Normandia, ac Britannia dicitur. Cæsar Baro in Codice Vaticanæ Bibliothecæ de rebus Britannis se legisse scribit, Maximum tyrannum, cum Gallias inuasisset, ac vicinos Britanniæ Armoricos expulisset, vacuâ prouinciam inter Britannos milites nouos colonos factos dimisisse. Vnde illa prouincia minor Britannia est dicta (a Baro in martyro. 21. Octobr.) ea est inter Sequanam & Ligerim. Hic est Maximus Clemens, qui Maximam Sequanorum, & Maximam Cæsariensem à se denominauit. Sed tempore huius Notitiæ iam Maximo extincto, hæc regio Britannia minor erat appellanda. Forte cum latius extenderetur, antiquo nomine Armorici est nuncupata. Apud Ptolomæum legitur etiam Aquitaniam olim Aremaricam vocatam, continet Lexouicos, & Turones ad mare Britannicum; extenditurque, inquit Notitia, in alias quinque prouincias, Aquitaniam primam & secundam, quæ ab Occasu clauduntur Oceano: à Septentrione, & Ortu Ligeri fluuio; à Meridie Pyrenæo, & Gallia Narbonensi. Eam Garumna interfluit. Quæ ab ea, & Ligeri clauditur, est prima Aquitania. Vltra Ligerim vero est Senonia, quæ & Lugdunensis quarta vocatur, cuius metropolitæ sunt Senones, inter eos sunt Parisij, apud Itinerarium. Hæc citra Sequanam fluuium, & ad secundam tertiamque Lugdunensem porrigitur. Secunda Lugdunensis est ad Oceanum Britannicum vltra Sequanam, vbi est Picardia, cuius caput est Rotomagum. Tertia versus Occidentem, vbi est Britannia, seu Britones & Normandi, inter Argenam & Ligerim fluuios extenditur, quorum metropolitæ sunt Turones. Neruij autem sunt populi inter Belgas Atrebatibus vicini, nunc Tornacenses vocant, quorum tractus Neruicanus appellatur.

Habet Dux harum regionum insignia, quæ alij Duces, scilicet decem oppida, cum earum præfectis. Officium vero hoc modo; Principem ex officijs Magistrorum militum præsentalium alternis annis, Numerarium a parte equitum uno anno intelligo, & alio à parte peditum: Commentariensem de officijs alternis, sequentes ex suo officio ipse eligit, scilicet Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & ceteros officiales. Imperat præsidijs decem, scilicet Tribuno vnius cohortis, & IX. Præfectis legionum, quæ non erant integræ: poterant omnes esse ad 9000. peditum. Equitibus vero carebat. Tribunus, & Præfecti sequuntur. Præsidiaro. Peditum circiter 9000.

1 TRIBVNVS cohortis primæ Nouæ Armoricæ nuncupatæ, & ea in prouincia contractæ, Grannonæ in littore Saxonico degebat, quod est contra Britanniam, quia id littus Saxones occupa rant, quemadmodum & Britannicum. Sub eodem Duce erant, & hi Præfecti.

1 PRAEFECTVS militum Carronensium Blabiæ excubabat: Hi ex Carronio Hispaniæ vrbe erant contracti. Blauiam locum Aquitaniæ Ausonius [b] ponit in Garumnæ ripa, non longe ab eius ostio, vulgo Blau dicitur: Blauutum est Itinerario. Blauia in scheda posteriore Volseri. a apud Plinium. b in epistolis. c lib. 5 cap. 19. d lib. 19.

2 PRAEFECTVS militum Maurorum Venetorum in Venetis statiua habebat, prope Aenum flumen ad Oceanum Aquitanicum. Sunt Veneti apud Cæsarem in Gallia Lugdunensi, de quibus ita Ptolomæus: Occidentalem autem littorale latus ab Osismijs tenent Veneti. Hi ergò milites genere Mauri, Veneti sunt appellati, quia in Venetis morabantur, sicut & sequentes Mauri Osismiaci sunt nuncupati, quia apud Osismios habitabant. Hos & Venetos in tertia Lugdunensi Itinerarium locat, quam regionem sub Neruicanis Notitia complecti videtur.

3 PRAEFECTVS militum Maurorum Osismiacorum degebat Osismijs. Id erat Galliæ oppidum ad mare Britannicum, ita vocat Strabo; Osismos Cæsar. Osismios Plinius & Mela.

4 PRAEFECTVS militum Superuentorum Mannarias incolebat. Is erat globus militum hostibus cœpto iam prælio repente superueniens. Superuentum incursiones appellat Vegetius. [c] Horum meminit Marcellinus, [d] & Præuentorum.

5 PRAEFECTVS militum Martensium, Aleto in Neruicano littore manebat, alij Alethum scribunt.

6 PRAE-

6 PRAEFECTVS militum Flauiæ primæ scilicet legionis à Flauio Vespasiano, vel Constantino vocatę, Constantiæ excubabat. Cõstantia itinerario vrbs erat Lugdunensis secundæ apud Lixouios in littore e regione Britanniæ. Constantia castra in Normandia Ammianus vocat.

7 PRAEFECTVS militum Vrsarienſium, de quibus supra Rotomago insidebat, quod est oppidũ celebre in Belgica, nunc Roan dictum. Aliud est in Normandia eodem nomine appellatum, non longè à Sequana fluuio prope Lexubios, de quo hic intelligit. Ritumagum vocat Itinerarium in Lugdunensi inter Iuliobonam, & Luteriam. Multa in magus. oppidorũ nomina desinunt, vt Notio magus infra, quę cognationis peritum significat. [a]

8 PRAEFECTVS militum Dalmatarum, Abrincatis præsidebat, fortè locus est Abrigiatus apud Ptolomæum dictus, in Nantibus. Abrincatui Plinio sunt Lugdunensis populi. Itinerarium in secunda Lugdunensi ponit. Hinc Abrincateni pseudo Comitatenses milites. a Cotopius lib. 1. Gallicanorum.

9 PRAEFECTVS militum Grannonensium, Grannono præerat. Milites ab hoc loco nomen habuerũt, de quo supra dictum fuit.

NOTITIA.

EXTENDITVR, inquit Notitia, TRACTVS ARMORICANI, ET NERVICANI LIMITIS PER PROVINCIAS QVINQVE supra memoratas, scilicet, Aquitanicam primam & secundam, Senoniam, secundam Lugdunensem & tertiam.

COMMENTARIVM.

Horum præsidia Notitia non recenset, quia totus hic tractus Britanniam respiciens à Transrhenanis, Barbaris vexatus, Romanorum iugo excusso, in libertatem se receperat. Zosimus, [b] Transrhenani, inquit, Barbari cuncta pro libito inuadentes, eo tum incolas insulę Britannię, tum quasdam Celticas nationes redegerunt, vt ab imperio Romano deficerent, & Romanis legibus non amplius obedientes arbitratu suo uiuerent. Itaque Britanni sumptis armis, & pro salute sua periclitati, ciuitates suas à Barbaris imminentibus liberarunt. Itidem totus ille tractus Armoricus, ceteræque Gallorum prouinciæ Britannos imitatæ, consimili se modo liberarunt, ejectis Romanis præsidibus, & propria quadam Republica ex arbitratu suo constituta. Hæc ille. Id fuit circa annum, saluteis CCCCXI. Vnde cum in hoc tractu non amplius essent Duces Romani, nec Prępositi, his omissis satis fuit quinque prouincias in Armorico tractu & Neruicano nominasse. Iosephus Scaliger [c] monet pro Neruicano legendum Eburicano. In duabus, inquit, Belgicis erat unus Dux Saxonici littoris ad Sequanę ostia. Ab illis ad Garumnam Dux erat tractus Eburicani & Armorici, per Eburicanos intellige Aulercos, nam in Notitia Imperij perperam legitur Neruicanos. Hæc ille: cui vollerus in prioris schedæ interpreratione c. 5. non assentitur: & forte rectè. Nam & si Neruij ab Armoricis distent, vtrisque tamen ali qui Duces præfuerunt, vt Diocletiano imperante, Charausius, quemadmodum Eutropius libro 9. memorat. b in 6. c in Ausonium. d lib. 3. c. 4.

Hic etsi nullus indicetur Præfectus, in fine tamen operis, fortè nè eorũ intercideret memoria, aliquot Galliarum Præfectos, Notitia recenset. In Aquitania prima Præfectum Lętorum Gentilium Sueuorum Auernis collocat, vel Auerni, vulgo Auergne dicti. In Aquitania secunda statuit Præfectum Sarmatarum & Taifalorum Pictauis. In Senonia uerò Lugdunensi seu quarta Præfectum Lętorum Teutonicianorum, Carnunti locat, & Præfectum Classis Adricianorum Parisijs, Præfectum Sarmatarum Gentilium in castris à Chora Parisios usque. In prima Lugdunẽsi Præfectum Classis Araricæ Caballoduni, vel Cabilumni, vt in Itinerario. Præfectum Sarmatarum Gentilium Lingonis, inter Eduos. Præfectum Sarmatarũ Gentilium Augustoduni. Præfectum Sarmatarum Gentilium per tractum Segolaunorum, Segouellanos appellat Plinius, [d] in Narbonensi: & Præfectum Mușculariorum Massiliæ. Præfectum Lætorum Batauorum & Gentilium Sueuorum Baiocis, & Constantiæ Lugdunensis secundæ, præfectum Lætorum Gentilium Cenomannis Lugdunensis tertiæ, præfectum Lætorum Francorum Rhedonis Lugdunensis tertię. Hæ erant Legiones XL in Gallijs eo tempore à Barbaris deuastatis. sub totidem præfectis ibidem præerãt & Tribuni duo alter cohortis primæ Flauiæ Sapaudiæ Calaronæ degens; alter cohortis Nouem populanæ Lapurdi morans. Eodem in tractu excubabant, & XII. præsidia videlicet peditum circiter 6000. præter Classes 4. primam in Rodano, quam 24. nauium fuisse Tacitus [e] scribit, secundam in Sapaudia, tertiã in Ararica Caballoduno, quartam Parisijs. Hæ cum suprascriptis non sunt connumerandæ, sed infra post Duces separatim statuentur. Præsidia 12. Peditum 6000. Classes 4. e lib. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. OCCIDENT.

NOTITIA.

DVX BELGICAE SECVNDAE.

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Belgicæ secundæ.

EQVITES *Dalmatæ Marcis in littore Saxonico.*
PRAEFECTVS *Classis Sambricæ in loco Quartensi siue Hornensi.*
TRIBVNVS *militum Neruiorum Portu Epatiaci.*
OFFICIVM *autem habet idem vir spectabilis hoc modo.*
PRINCIPEM *ex eodem corpore.*
Cornicularium.
Numerarium.
Commentariensem.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE BELGICAE SECUNDÆ. Cap. LXXXVII.

COMMETARIVM.

BELGICAE regio inter Mosam & Sequanam flumina claudiur, quam Phrudis interfluit. A Mosa vsque ad eum fluium est Belgica prima seu superior, nunc Brabantia dicta, cuius metropolis est Triueris: inde ad Sequanã est Belgica secunda nunc Flandria vocata, cuius metropolitę erant Remi, quibus sub Galba Valentinus Dux prefuit. [a] Alius Dux Belgicę primę fortè tùm à Barbaris detentę non nominatur. Hic Dux librum vt supra inscriptum cum tribus oppidis pro insignibus preferebat, quorum vni inscriptum est LITVS SAXONICVM. Alij QVARTENSIS. Tertio. PORTVAE PATIACI. Officiumque hoc modo habebat, Principem ex eodem corpore, Cornicularium, Commentariensem, Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares. & reliquos officiales. Loco Numerarij, qui hic desideratur, habebat Cornicularium, quo ferè omnes alij Duces carebant. Sequentes milites ei parebant.

[a] Tacitus in 20. Præsidia 3.

1 EQVITES Dalmatæ Marcis statiua habebant. Hi litus Saxonicum & Marcis quod erat oppidum, è regione

regione Britannorum tuebantur. Erat hoc aliud litus Saxonicum ab illo diuerso, quod supra in comite littoris Saxonici in Britannia fuisse vidimus, hoc in Belgica è regione illius iacebat. Sequitur in impressa Notitia, SAMBRICAE in loco Quartensi, siue Hornensi, vbi Lacuna interiecta, quæ ex manuscriptis ita est implenda, & restituendum.

PRAEFECTVS Classis Sambricæ in loco Quartensi siue Hornensi. Quartensis etiam in scriptum est munitioni. Pro Sambrica Samarobrigam Ptolomæus legit, quod est oppidum apud Phrudim fluuium. Cæsar in Commentarijs, Cicero ad Trebatium [a] & itinerarium Samarobrinã, Scheda Volserij Sammarobrinam appellant, vulgo, vt aliqui volunt dicitur Cambray, seu Cameracensis. Tertium oppidum Portuæ Patiaci, quid esset, non apparet. Tres legiones Tricesimã Vlpiam, & primam siue Traianam, & Octauam Augustam in Belgica fuisse Ptolomæus scribit: Sed hic Dux solam alam equitum Dalmatarũ in oppido litoris Saxonici Mercis vocato, & sub Tribuno Nerutos pedites, atque vnam classem regebat, præter V. Præfectos, qui infra [b] recitantur: Esse poterant circiter centum equites, & 500. pedites. Primi ergo sub eo erant.

[a] lib. 7. epist. 11. & 12.

[b] post Ducem limitates Classis. Equites 100. Peditum 5000.

EQVITES DALMATAE Marcis in Littore Saxonico, de quo supra.

PRAEFECTVS Classis Sambricæ in loco Quartensi, siue Hornensi.

TRIBVNVS militum Neruiorum, qui sunt populi Galliæ Belgicæ, prope Atrebates, vbi nunc sunt Picardi, Portum Aepatiacum tuebatur. Forte locus est, quem Petrumuiaco Scheda Volserij appellat. Hic desunt V. Præfecti cum totidem præsidijs, qui infra post Ducem Moguntiacensem, cum alijs recensentur, videlicet, PRAEFECTVS Lætorum Neruiorum Fanomantis Belgicæ secundæ Scheda Volserij Fanomartem vocat non longe à littore contra Britanniam. PRAEFECTVS Lætorum Batauorum Nemetacensium Atrabatis. PRAEFECTVS Batauorum Contraginensium Nouiomago ad Rhenum in Scheda Volseri. Reginea vero castrum est prope Fannorum in præfata Scheda, inde hi milites possent deriuari. PRAEFECTVS Lætorum Gentilium Remos & Siluanectas. PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium, inter Remos & Ambianos; qui infra explicabuntur. Belgicam secundam primo Clodius Francorum Rex inuasit, mox eo ab Aetio repulso, Merouæus eius filius vniuersam eam regionem, & Galliam interiorem, permittente Valentiniano III. circiter annum salut. 448. tenuit. Sequente anno Attila Hunnorum Rex in Belgica prima pridie Paschatis Metis, & in Belgica secunda Atrabatum succendit, quod postea Vedastus Episcopus restituit. Germaniæ quoq; secundæ oppida Tungros, Coloniamque metropolim, & alia deleuit. Vnde nulla eius Ducis, sicut nec Germaniæ primę apparent vestigia.

Belgicæ item primæ, cuius metropolitæ sunt Triueri, nullus in tota Notitia Dux apparet, quod illa prouincia ab hostibus esset detenta. Tantum post Ducũ ostensa insignia duæ Legiones, seu præfecturæ in ea fuisse dicuntur, scilicet PRAEFECTVRA Lætorum Lingonensium per diuersa dispersorum, & PRAEFECTVRA Lætorum Astorum Epuso, de quibus illo in loco agetur. Hi erant ferme 2000. peditum.

DE DVCE GERMANIAE primæ. Cap. LXXXVIII.

QVATVOR Germaniæ primę ciuitates Itinerariũ recitat, Maguntium, cuius tractui Comes præerat, Argentoratum, quod Dux tuebatur, Nemetum nunc Spiram, & Vangiones, nunc VVormensienses, quibus præfectus erat hic Dux quem in indice Notitiæ prænominatis annectit; Sed eius insignia, officium, militesque prætermittit. Prius enim Franci eam regionem vastauerant: itaque cessante hoc Duce, vix Dux tractus Maguntiacensis, & Comes Argentoratensis in ea prouincia hostibus resistebant. Demum circa annum salutis 450. succenso ab Attila Hunnorum Rege Maguntio Germaniæ primæ metropoli, atque Argentorato, etiam eorum Comes & Dux esse desierunt. Quare huius quoq; prouinciæ Ducis cum insignibus, officia, & numeri omittuntur.

Germaniam superiorem, seu primam Ptolomæus a fontibus Rhemi ad Vangiones, seu VVormatienses vsque extendit, inde ad Oceanum inferiorem Germaniam vltra Rhenum statuit.

Augustus in Germania superiore ad Dannbium quatuor legiones locauerat XI. Augustam, XIIII. Geminam, Piam, Fidelem, XIIII. Geminam Martiam Victricem, & XVI. Claudius XI. Augustam in Britanniam a se subactam transtulit, quæ cum bello ciuili Vitellio adhæsisset, à Vespasiano per Illyricũ est dispersa, XIII. Gemina in Pannoniam traducta, primò & ipsa pro Vitellio pugnauit, deinde pro Vespasiano contra Vitellium, demum in sua castra remissa, postremò a Traiano in Daciam transmissa fuit. XIIII. Gemina Martia, & ipsa à Claudio in Britanniam ducta fœliciter pugnauit: Exinde a Nerone in Dalmatiam deducta, pro Othone in Italiam venit; quo occiso in Britanniam reuersa, demum in superiorem Germaniam redijt. XVI. cum pro Vitellio pugnasset, tandem in sua castra est remissa: [c] Harũ forte pars vsque ad Notitiæ tempora in Germania prima permansit; sed ea à Barbaris tota pene occupata. eius Dux cum militibus esse desijt. Quatuor Legiones sub Augusto [d] minimum XXIIII. millia peditum, & fere 3000. equitum continebant, sed postea exhaustæ Legiones fuerunt. [e] Germaniæ secundæ nullus Dux in vniuersa Notitia nominatur: vel quod vnus Dux vtranque Germaniã tueri olim consueuisset, vel quod tota ea prouincia a Barbaris detineretur. Tantum in fine post explicatos Duces Notitia PRAEFECTVRAM Lætorum Langentium prope Tungros in Germania secunda locat, de qua ibi tractabitur. Huius metropolis fuit Agrippinensis Colonia, & Tungri apud Itinerarium quos Attila deleuit.

[c] Dion. lib. 55.

[d] Veget. lib. 2. c. 26.

[e] Veget. lib. 2. cap. 3.

Præsidium 1. Pedites 500.

NOTITIA.

DVX BRITANNIARVM.

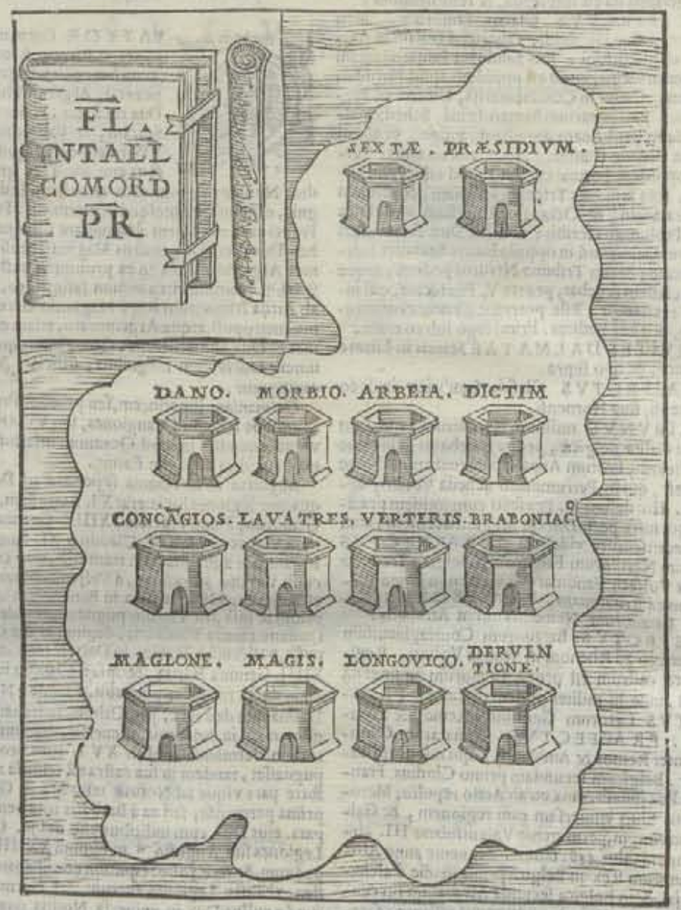

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Britanniarum.

PRAEFECTVS *Legionis sextæ.*
PRAEFECTVS *equitum Dalmatarum Præsidio.*
PRAEFECTVS *equitum Crispianorum Dano.*
PRAEFECTVS *equitum Catafractariorum Morbio.*
PRAEFECTVS *Numeri Barcariorum Tigrisiensium Arbeia.*
PRAEFECTVS *Numeri Neruiorum Dictensium Dicti.*
PRAEFECTVS *Numeri vigilum Concagios,*
PRAEFEC. *Numeri exploratorum Lauatres.*
PRÆFECTVS *Numeri Directorum veterum alias Veneris.*
PRAEFECTVS *Numeri Defensorum Braboniaco.*
PRAEFECTVS *Numeri Solensium Maglonæ.*
PRAEFECTVS *Numeri Pacensium Magis.*
PRAEFECTVS *Numeri Longouicariorum Longouico.*
PRAEFECTVS *Numeri Deruentionsis Derueutione.*

Item per lineam Valli.

TRIBVNES *cohortis quartæ Lergorum Segeduno.*
TRIBVNVS *cohortis Cornouiorũ pœte. Aelij.*
PRAEFECTVS *Alæ primæ Astorũ Cõderco.*

TRI-

TRIB. *cohortis primæ Exixagorum Vindobala.*
PRAEFECTVS *Alæ Sauinianæ Hunno.*
PRAEFECT. *Alæ secundæ Astorum Cilurno.*
TRIB. *cohortis primæ Batauorum Procolitia.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Tungrorum Borcouico.*
TRIBVNVS *cohortis quartæ Gallorum Vindolana.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Astorum Aesica.*
TRIBVN. *cohortis secundæ Dalmatarũ Magnis.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Aeliæ Dacorum Amboglanna.*
PRAEFECTVS *Alæ Petrianæ Petrianis.*
PRAEFECT. *Numeri Maurorum Aurelianorum Aballaba.*
TRIBVNVS *cohortis secundæ Lergorum Congauata.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Hispanorum Axelodunno.*
TRIBVNVS *cohortis secundæ Thracum Gabrosenti.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Aeliæ Classicæ Tunnocelo.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Morinorum Glannibanta.*
TRIB. *cohortis tertiæ Neruiorum Alione.*
CVNEVS *Armaturarum Bremetennaco.*
PRAEFECTVS *Alæ primæ Herculeæ Olenaco.*
TRIB. *cohortis sextæ Neruiorum Virosido.*

OFFICIVM *autem habet idem uir spectabilis Dux hac modo.*

TRINCIPEM *ex officijs Magistrorum militum præsentalium alternis annis.*
Commentariensem vtrunque.
Numerarios ex vtrisque officijs omni anno.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos officiales.

DE DVCE BRITANNIARVM. Cap. LXXXIX.

COMMENTARIVM.

PRAETER duos Comites rei militaris, quos in Britania fuisse diximus erat & Dux, qui pluribus, quam illi, equitibus ac peditibus imperabat, plurefque munitiones, & latiorem regionem tenebat. Eadem, quæ alij Duces, insignia gerebat, videlicet librum purpureo tegumento inscriptum, cum XIIII. munitionibus.

Hoc modo habebat officium. Principé ex officijs Magistrorum militum præsentalium alternis annis, Commentariensem vtrunq; Numerarium ex vtrisq; officijs omni anno. Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos officiales. Item præfectos XIIII. per Britanniæ limites dispositos, qui sequuntur.

1 PRAEFECTVS Legionis sextæ: locus deest, vbi hæc legio excubabat. Ptolomæus eã apud Eboracos collocat. Eboracum, inquit, legio sexta Victrix. Alij codices habent sexta Nicephori, quod græce est idẽ. Dion.[a] scribit sextã legionẽ postea in duas diuisam, quarum altera Victrix appellata, erat in inferiore Britania: altera ferrea in Iudea, vnde hæc legio Victrix dimidia permansit. Ptolomæus alias duas legiones in Britannia ponit, Vicesimam Victricem, & II. Augustam, quarum Notitia non meminit; forte alio tradita tẽpore, aut in cohortes erant translatæ.

2 PRAEFECTVS equitum Dalmatarum, præerat præsidio, oppido Britanniæ ita dicto. Alia erat huius nominis in Hispania, Palæstina, & Corsica, a præsidijs, quæ ibi tenebantur ita appellata.

3 PRAEFECTVS equitum Crispianorum Dano præsidebat. Crispiana, est Pannoniæ oppidum apud Itinerarium, a quo hi pomeranæ denominari. Sed forte legendum, crepsitinorum, qui in scheda volseri populi sunt è regione Dorslaniæ in Belgica secundum Rhenum, ex quibus hi facile contrahi potuerant. Dano penes Vallum Itinerarium collocat, vulgo Danealter dictum.

4 PRAEFECTVS equitum Catafractariorum, Morbio imperabat.

5 PRAEFECTVS Numeri Barcariorũ Tigrisiensiũ, Arbeiæ residebat, fortè legendũ Barcariorũ, qui sunt populi Hircanis contermini Stephano & Q. Curtio; vel Bracariorũ, q. sunt gẽtes Hispaniæ, Tigritana vero oppidũ apud Tigrim Plinius[b] cõmemorat, vnde forte hi milites Tigrisienses, vel Tigritani sic ses sũi vocati. [b] lib. 6. c. 23.

6 PRAEFECTVS Numeri Neruiorum Dictensiũ, Dicti statiua habebat, vnde Dictenses vocati. Neruios Belgicæ secundæ populos fuisse diximus, ex quibus hi milites sunt contracti.

7 PRAEFECTVS Numeri vigilũ, incolebat Concagios, quod vigilias obire continuissent sunt denominati. Congos interiorem Vualliæ partem ad Occidentem incoluisse Tacitus refert, & Polydorus, quibus concangios oppidum deriuatur. [c] lib. Angli. hist. 2.

8 PRAEFECTVS Numeri exploratorũ incolebat Lauatres, in Itinerarium, q. hostium consilia, & itinera explorarent hoc nome habuere. Zosimus[d] Mille quingentos, inquit, præmittebãt statuit, Lucilliano Duce, qui explorent an hostile aliquod agmen, vel palã, vel p insidias irrueret: & paulò post, Misso Lucilliano cum exploratoribus mille, quibus præerat, castellum obtedit: & infra Scarus mille quingentis, qui sub Lucilliano militabant, & explorabant itinera, significãdum esse hostes a tergo adoriri. Hæc ille. Hanc ob causam cæteros antecedebant. Nam idem Zosimus subijcit, Surenas, Romani exercitus exploratores, qui ceteros antecibant, imprudenter aggressus, vnum de Tribunis tribus interemit: & infra, exploratores, inquit, exercitum præcedebant. De his idem Constantinus Porphyrogenneta, tradit. Speculatores Marcellinus appellat. [d] in f. [e] de thematibus ad fin. [f] lib. 14. & 16.

9 PRAEFECTVS Numeri Directorum Veterum, legendum Verteris, quemadmodum inscriptum est oppido, & habent manuscripti, & Itinerarium. Durocortorum legionem in Mœsia inferiore ponit Ptolomæus, cuius partem esse puto huc translatam. Ab oppido sunt denominati, quod Durocortum vocat Cæsar, vnde sumpta est hæc legio.

10 PRAEFECTVS Numeri defensorum Braboniaco præsidebat, Brouonacis, & Brocouonacis, Britanniæ oppida Itinerarium ponit.

11 PRAEFECTVS Numeri Solensium, a Sole Ciliciæ oppido. Maglonæ degebat.

12 PRAEFECTVS Numeri Pacensiũ, a Pace Iulia vrbe Lusitaniæ dicti, nunc Badaioz vocatur, vel a Foro Iulio Octauianorum Colonia Pacensi dicta, quã Plinius[g] in Gallia Narbonensi collocat. Hi Magis morabantur. Itinerarium Magium Vinum Britanniæ vrbem esse dicit. [g] lib. 3. c. 4.

13 PRAEFECTVS Numeri Longouicariorum, Longouico præsidebat, rectius Logouicio, vt habẽt emendati codices, vnde hi appellati sunt milites.

14 PRAEFECTVS Numeri Deruentiensis Derneti præsidebat. Inter Vallum, & Prætorij, Deruentione Itinerarium ponit. In manuscripto Vrsini legitur, Numeri Bonensiũ, Petuariense Deuersione, seu legẽdum Deruentio, quæ Itinerario, & Bedæ, est ciuitas Britanniæ, vbi milites castramerabantur, & inde nomen habuerunt.

[a] lib. 55.

Universidad de Deusto
Biblioteca

habuerunt: Forte hi numeri Bonenſes a Bonio Britanniæ oppido apud Itinerarium, ſunt appellati. Petuaria vero eſt vrbs Albionis Ptolomæo. Hos ergo numeros Bonenſes in oppido Deuerſione Peturiensi degiſſe ſignificatur. Hæ ſunt munitiones XIIII. quibus præerant Præfecti ſub Duce Britanniæ. Omnes ſunt legio I. numeri X. equitum ordines III. efficiebant circiter 52. millia peditum, Equites 300. prout computat Conſtantinus porphyrogenneta. a

a de themat. lib.

Item per lineam valli excubabant ſequentes.

Subacta a Claudio Cæſare Britannia, plures Legati, procuratoreſque in eam inſulam ab Imperatoribus miſſi fuere, qui illam in officio continerent; vt Tacitus b late explicat; Cumque ræpe Britanni defeciſſent, Agricola penitus eos pacauit, poſtea imperante Hadriano cum rurſus rebellaſſent, ipſe eo profectus multa correxit, & neglecta Tranſmedana regione, quæ eſt Scotia, vallum per 80. paſſuum primus duxit, qui Barbaros a Romanis diuideret: Eundem collapſum a Seuero Imperatore reſtitutum fuiſſe Spartianus memorat; Britanniã, inquit, quod maximum eius imperij decus eſt, muro per tranſuerſam inſulam ducto, vtrinque ad finem Oceani munijt; vnde etiam Britannici nomen cœpit: Hactenus ille. Hic autem murus a Tinæ fluminis oſtio ad alterum amnem, qui Elca appellatur, vſque ad Hibernicum Oceanum eſt perductus, vt ait Polydorus Virgil. c & ex Goldæ annalibus ſubdit; Id vallum primo non tam ex lapidibus, quam ceſpitibus factũ, & propterea parum aduerſus incurſus Barbarorum profuiſſe, quare hortatu legionis eo miſſæ poſtea lapidibus extructum, & turribus æquis ſpacijs interpoſitis munitum fuit: nam prius maceries potius fuit, quam murus. Quod factum eſt Scotis & Pictis Angliam inuadentibus; ſed quia toram hanc hiſtoriã Beda d exacte recitat, eius verba hic appoſui. Ob harum ergo infeſtationem gentium, Britones legatos Romã cum epiſtolis mittentes, lachrymoſis precibus auxilia flagitabant, ſubiectionemque continuam, dummodo hoſtis imminens longius arceretur, promittebant. Quibus mox legio deſtinatur armata, quæ vbi in inſulam aduecta, & congreſſa eſt cum hoſtibus, magnam eorum multitudinem ſternens, ceteros ſeo rum finibus expulit, eoſque interim a diuiſima depreſſione liberatos, horrata eſt inſtruere inter duo maria trans inſulam murum, qui arcendis hoſtibus poſſet eſſe præſidio: ſicque donum cum triumpho magno reuerſa eſt. At inſulani, murum, quem iuſſi fuerant, nontã lapidibus, quam ceſpitibus conſtruentes, vtpote nullum tanti operis artificem habẽtes, ad nihil utilem ſtatuunt. Fecerunt autem eum inter duo freta, vel ſinus (de quibus diximus) maris per mil lia paſſuum plurima, vt vbi aquarum munitio deerat, ibi præſidio valli fines ſuos ab hoſtili irruptione defenderent. Cuius operis ibidem facti, ideſt valli latiſſimi & altiſſimi vſque hodie certiſſima veſtigia cernere licet. Incipit autem duorum ferme milliũ ſpacio a monaſterio Aebercurnig ad Occidentem, in loco qui ſermone Pictorum Peanuahel, lingua autem Anglorum Penueltum appellatur, & tendens cõra Occidentem terminatur iuxta vrbem Alcluith. Verum priores inimici, vt Romanorum militem abiiſſe conſpexerant, mox aduecti nauibus irrumpunt terminos, cædunt que omnia, & quaſi maturam ſegetẽ obuia quæque metunt, caleant, tranſeunt. Vnde rurſum mittuntur Romam legati, flebili uoce auxilium implorantes, ne penitus miſera patria deleretur, ne nomen Romanæ prouinciæ, quod apud eos tamdiu clarueraat, exterarum gentium improbitate obrutum vileſceret. Rurſum mittitur legio, quæ inopinata tempore autumni aduenies magnas hoſtium ſtrages dedit, eoſque qui euadere poterant, omnes trans maria fugauit, qui prius anniuerſarias prædas trans maria minime nullo obſiſtente cogere ſolebant. Tum Romani denunciauere Britonibus, non ſe vltra ob eorum defenſionem tam laboriosis expeditionibus poſſe fatigare, ipſos potius monent arma corripere, & certandi cum hoſtibus ſtudium ſubire, qui non ob aliã cauſam, quam ſi ipſi inertia ſoluerentur, eis poſſent eſſe fortiores: quinetiam quia & hoc ſocijs, quos derelinquere cogebantur, aliquid commodi allaturum putabant, murum a mari ad mare recto tramite inter vrbes quæ ibidem ob metum hoſtium factæ fuerant, (vbi & Seuerus quondam vallum fecerat) firmo de lapide locarent. Quem videlicet murum hactenus famoſum atque conſpicuum, ſumptu publico priuatoq; adiuncta ſecum Britannorum manu conſtruebant, octo pedes latum, & duodecim altum, recta ab Oriente in Occaſum linea, vt vſque hodie intuentibus clarum eſt. Quo mox condito, dant ſortia ſegni populo monita, præbent inſtruendorum exemplaria armorum, ſed & in hiſce Oceani ad Meridiem, quo naues eorum habebantur, quia & inde Barbarorum irruptio timebatur, turres per intervalla ad proſpectum maris collocant, & vale dicunt ſocijs tanquam vltra non reuerſuri. Quibus ad ſua remeantibus, cognita Scoti Pictique reditus denegatione, redeunt confeſtim ipſi, & ſolito confidentiores facti, omnem Aquilonarem, extremamque inſulæ partem proindi genis ad mutum vſque caſſant. Hæc Beda.

Denique circiter annum ſalut. 455. Martiano imperante, cum amplius hoſtium impetum Britanni ſuſtinere nequirent, Anglos & Saxones ad ſuũ tutelam vocauerunt, qui Vitos ſecum adducentes, cum tribus longis nauibus necti. Orientalem inſulæ partẽ tenuerunt, cumq; feliciter contra Pictos Scotoſq; pugnaſſent, in ſocios Britanos e arma ſumpſerunt, & inſulã temuerunt: Itaque eiectis præſidibus & militibus Romanis tota inſula eſt amiſſa poſt quingentos annos, quam eam C. Cæſar adijt. Valli autem per cuius lineam infraſcripti milites excubabant, etiam nũc veſtigia extare memorantur. Itinerarium Vallum imperij limitẽ appellat, in cuius linea excubabant XXIII. rum cohortium Tribuni, tum legionum Præfecti, cum equitum Cuneo, videlicet.

e Beda lib. 1. eccleſ. hiſtor. gent. Anglic. cap. 15. & Zoſimus.

1 TRIBVNVS cohortis quartæ Lergorũ præerat Segeduno: Præter hoc aliud duplex eſt Segetiunũ, alterum in Celtogallia, alterum in Germania. Goropius lib. 1. Gallicorum ſcribit, Dunum lingua imbrica collem ſignificare. Lergones vero qui ſint non conſtat. Infra nominatur cohors Lergonum; forte legendum, aut Lerſorum, a Lerſo oppido Hiſpaniæ Appiano f aut Lernorum a Lerna Laconicæ vrbe Ptolomæo. Eſt & ſecunda Lergorum cohors ſub hoc Duce infra.

f in Ibericis.

2 TRIBVNVS cohortis Cornuiorum, pontem Aelij tuebatur: legendum Cornubiorum. Eſt enim Cornubia una ex quatuor partibus Britanniæ, quę Hiſpaniam verſus extenditur, ac inſtar cornu, primo anguſte, poſtea latius ſe extendit, iccirco Cornubia eſt vocata, vulgo Cornouallia, a quo loco nomen milites acceperunt. Excubabant autem ad partem pontis Aelij, quem ſuper Tinam, aut Eſcam amnes fuiſſe veriſimile eſt, & ab Aelio Hadriano, qui multa in Britannia correxit eſt ædificatus. Pontem, Itinerarium inter Londinum, & Lindum, collocat, & vocat ad Pontem. Tribunis Præfectos Notitia intermiſcet, prout per valli longitudinem diſpoſiti reperiebantur.

3 PRAEFECTVS Alę primę Aſtorum Conderco præerat. ab Aſta colonia figurum ciuitate deriuãtur.

4 TRIBVNVS cohortis primę Frixagorum Vindobalę degebat. Vindoladiam vocat Itinerarium, Angliç oppidum: aliqui legunt Vindolana, vt infra.

5 PRAEFECTVS Alę Sauinianę Hunno præſidebat. A Sauienſi regione in Pannonia inferiore forte hęc ala eſt denominata: aut legendum Sabinianę a Sabinis. Hunnum uero ab Hunnis inſulam ingreſſis dici potuit.

6 PRAEFECTVS Alę ſecundę Aſtorum Ciluruo præſidebat.

7 TRIBVNVS cohortis primæ Batauorum Procolitiam tuebatur.

8 TRI-

5 TRIBVNVS cohortis primę Tungrorum, præſidebat Borcouico, qui eſt quaſi vicus Borci, vulgo Barmyck, Tungri in Belgica ſecunda erant.

6 TRIBVNVS cohortis quartæ Gallorum, Vindolanam cuſtodiebat.

7 TRIBVNVS cohortis primæ Aſtorum Aeſica, forte legendum Aelea, qui eſt fluuius tendens Hiberniam verſus in Oceanum.

8 TRIBVNVS cohortis ſecundę Dalmatarum, Magnis excubabat: Locum eſſe arbitror, qui a Ptolomęo Magnus portus dicitur; Inter Muridonum, & Virocontorum hunc locum Itinerarium locat. Multi vero ordines peditum Dalmatarum eſſe conſueuerant, qui robur erant exercitus Romani, fere omnes ab Alarico Hunnorum Rege ſunt occiſi, vt vix centum euaſerint. Zoſimus a Viſum eſt, inquit, Honorio quinque Dalmaticos militum ordines de ſuis excitos ſedibus, ad vrbis cuſtodiam arceſſere. In his ordinibus erant hominum ſex millia, qui tum audacia tum robore corporum exercitus Romani, quaſi caput erant: & paulo poſt. Eorum Dux, Valens cunctos in hoſtium manus ſua culpa coniecit, vix centũ fuga dilapſi ſunt, quorũ in numero & ipſe Dux erat: Hæc ille. Alijs ergo extinctis hęc ſola peditum cohors poſtea aucta permanſit, cum tamen plurimi equites Dalmatę ſuperfuerint.

a in 15.

9 TRIBVNVS cohortis primę Aelię Dacorum Amboglannę reſidebat. Ab Aelio Hadriano ex Dacis extracta fuit.

4 PRAEFECTVS Alę Petrianę, Petrianis morabatur: a loco ubi manebat hęc ala eſt denominata, nunc Penul vocatur.

5 PRAEFECTVS Numeri Maurorum Aurelianorum, Aballabę prærat. Hi ab Aureliano Imperatore cognominantur.

10 TRIBVNVS cohortis ſecundę Lergorũ, Congauatę ſtatiua habebat: Erat & quarta cohors Lergorum ſub hoc Duce ſupra.

11 TRIBVNVS cohortis primę Hiſpanorum, Axeloduno inſidebat.

12 TRIBVNVS cohortis ſecundę Thracum Gabroſenti degebat, Gabrantanicum in hac inſula Ptolomęus collocat.

13 TRIBVNVS cohortis primę Aelię Claſsicę Tunnocelo: Ab Aelio Hadriano forte hęc cohors reſtituta Aelia eſt nuncupata. Nero ex claſſe legionem conſcripſit, claſsicam dictam. Tacitus b Inducta, inquit, legione Hiſpanica, remanente ea, quam è claſſe Nero conſcripſerat. Hęc tum erat Romę, quam

b eodem libro.

idem Tacitus deinde claſsicam his uerbis nominat. Legio claſsica, nihil cũctata prętorianis adiungitur. Vel claſsica hęc cohors eſt dicta, quia claſſem Britannicam comitabatur, cuius meminit Iuuolenus, c Scius ait, Saturninos Archicubernus ex claſſe Britannica filio Seio Oceano reſtitui iuſsit hereditatẽ: Hęc ille. Reperitur & legio prima claſsicorum, de qua ita Tacitus. d Prima, inquit, Claſsicorum legio in Hiſpaniam miſſa, vt pace & ocio miteſceret. cuius pars forte hęc cohors fuit. Idem e Legiom, ait, Claſsicę diffidebat, & alibi, f acie ita inſtructa, vt pars Claſsicorum permixtis paganis in colles mari propinquos exurgeret. rurſus Intercepti centum equites, ac mille claſsici. Claſsiarios milites vocat Lampridius, g qui vela comitabantur. cum illi, inquit, ſepe pugnanti, ut Deo populus fauiſſet, irriſum ſe credens Populum Romanum a militibus claſsiarijs, qui vela ducebant, in amphiteatro interfici iuſſit. A Claſsica etiam Galliæ Narbonenſis colonia hæc cohors poſſet deriuari.

c in l. Seius 52. rurminus. 46. ad S. C. Trebell.

d lib. 18.

e lib. 16.

f lib. 18.

g in commodo.

14 TRIBVNVS cohortis primæ Morinorum, qui Ptolomæo, Cæſari, & Straboni ſunt populi Belgarum, Glannibantę excubabat.

15 TRIBVNVS cohortis tertiæ Neruiorũ, Alionę manebat: Lancaſter nunc dicitur.

CVNEVS Armaturarum Bremetennaco prærat. Bremetonaci eſt in Itinerario. Bremenium oppidum Britanniæ nominat Ptolomæus, vnde hoc nomen deriuatur; Armaturarum equites ſunt tori armis tecti etiam Armigeri uocati, de quibus ſupra.

6 PRAEFECTVS Alæ primæ Herculeę, Olenaco inſidebat.

16 TRIBVNVS cohortis ſextæ Neruiorum in Virofido oppido excubabat. Hæc ſunt præſidia 37. cohortes 16. quę cum unis Numeris Maurorum continent ferme peditum 8000. Alæ vero quinque & Cuneus clibanariorum minimum ſunt equites 600. Extra lineam Valli per Britanniam erat Legio 6. continens milites circiter 1000. Numeri 10. quos interpretor fuiſſe partes Legionum ſub præfecturis, omnes poterant eſſe 6000. peditum. Tres equitum ordines ferme 300. Pedites omnes ſunt ferme 14000. Equites 900. qui merebant ſub Duce in Britannia, præter eos, qui in eadem inſula regebatur a Comitibus, & erant circiter peditum 9000. & mille equites, qui ſimul iuncti efficiunt ferme 23000. peditum, & equitum 2900. qui uniuerſam Britanniam tuebantur. Hic nulla claſsis Britannica nominatur, cuius Iuconſ. h & Tacitus i meminerunt.

præſidia 37.

ped. 14000. equit. 900.

peditum 23000.

equitum. 1300.

h in d. l. Seius. 46. ad Trebell.

i in ſecundo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. OCCIDENT.

NOTITIA.

DVX MOGONTIACENSIS.

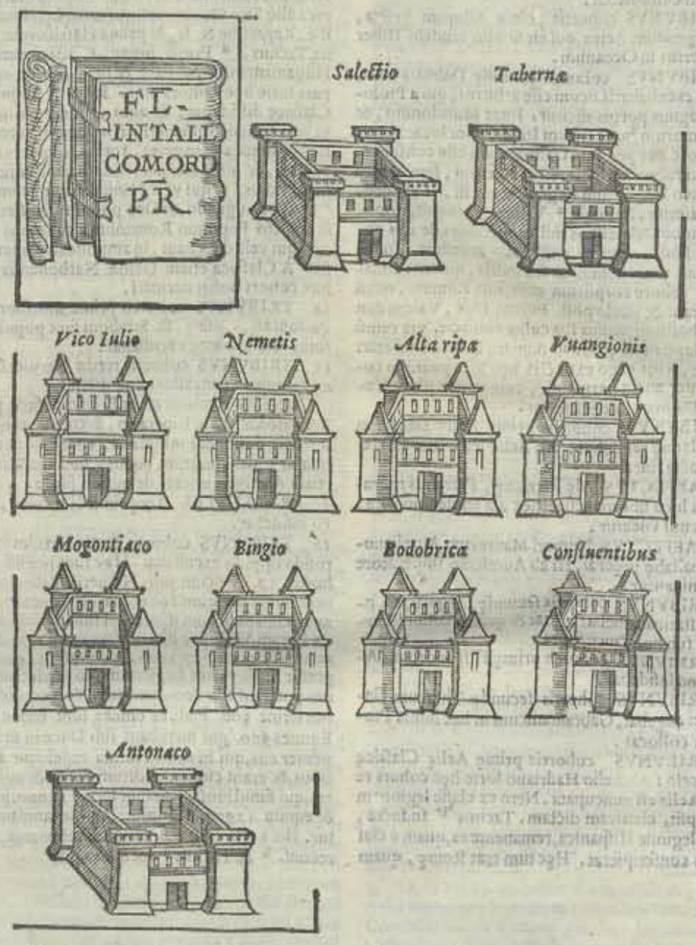

NOTITIA.

Sub dispositione viri spectabilis Ducis Mogontiacensis.

PRAEFECTVS *militum Pacensium Saletione.*
PRAEFECTVS *militum Menapiorum Tabernis.*
PRAEFECTVS *militum Anderecianorum Vico Iulio.*
PRAEFECTVS *militum Vindicum Nemetes.*
PRAEFECTVS *militum Martensium alta Ripa.*
PRAEFECTVS *militum secundæ Flauiæ; Vangiones.*
PRAEFECTVS *militum Armigerorum Mogontiaco.*
PRAEFECTVS *militum Bingensium Bingi*
PRAEFECTVS *militum Balistariorum Bodobrica.*
PRAEFECTVS *militum Defensorum Confluentibus.*
PRAEFECTVS *militū Acincensiū Antonaco.*
OFFICIVM *autem habet idem spectabilis Dux hoc modo.*
PRINCIPEM *ex officijs Magistrorum militum præsentalium alternis annis.*
Numerarium à parte peditum semper.
Commentariensem à parte peditum semper.
Adiutorem.
Subadiuuam.
Regerendarium.
Exceptores.
Singulares, & reliquos Officiales.

DE

DE DVCE MOGONTIACENSI. Cap. XC.

COMMENTARIVM.

MOGONTIACVM nūc Magūtia nuncupata, Itinerario metropolis est Germaniæ primæ secundum Rhenum, cui & eius tractui præerat Dux Mogontiacensis. Reliquæ Germaniæ primæ alius Dux præfuit, & alius Argentorato, quæ & ipsa eiusdē prouinciæ erat vrbs clarissima. Ob incursum Hunnorum tot in eadem prouincia copiarum Duces esse oportuit, vt hostium furori facilius occurrerēt, cum vnus tam multis in locis sufficere non posset. Marcellinus.[a] Sub Constantio principe Gerantium, quem in exilium egit, sub Valentiniano Florentium Magontiaci Ducē fuisse scribit. [b] Huius tractus postea Duces sunt nominati.

a lib. 14.
b lib. 29.

præsidia 11.

Insignia habet eadem, quæ & alij Duces, cum XI. oppidis, quos erant & Præfecti. Officium verò hoc modo Principem ex officijs Magistrorum militum præsentalium alternis annis. Numerarium à parte peditum semper, Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores, Singulares, & reliquos officiales.

Itinerarium in hoc tractu VII. alas, & III. legiones locat. Sed Notitia XI. legionum Præfectos, sine equitibus recensēt, & sunt sequentes.

c lib. 16.

1 PRAEFECTVS militum Pacensium Saletione residebat. Salissonæ in Itinerario. Est propè Argentoratum; Salisonem Marcellinus vocat, de quo & sequentibus ita scribit. [c] Audiens Argentoratum, Britomagum, Tabernas, Salisonem, Nemetas, & Magontiacum ciuitates Barbaros possidere, primum omnium Britomagum occupauit. Hæc vna est ex legionibus XXXII. Comitatensibus.

2 PRAEFECTVS militum Menapiorum Tabernis habitabat. Huius loci Itinerarium meminit, vulgo Tabernæ in agro Argentoratensi Tabernas, & tres tabernas Marcellinus [d] nominat, quas diruitas à Iuliano Apostata restauratas fuisse scribit, Iulianus, inquit, ad reparandas tres tabernas munimentum ità cognominatum haud ità dudum obstinatione subuersum hostili, quo ædificato constabat ad intima Galliarum, vt consueuerant adire, Germanos arceri, & opus spe celerius consummauit. Hæc ille. Menapij sunt populi Galliæ Belgicæ, vulgò Geldrenses dicti. Hæc una est ex XXXII. legionibus Comitatensibus.

lib. 16.

3 PRAEFECTVS militum Anderecianorum, Vico Iulio præsidebat. Andes Celtarum populi, à Cæsare Andegauenses appellantur, ex quibus & Retijs hos milites constare arbitror. Vico Iulium verò est Vicus Iulij oppidi in Belgis vulgò Iulach dicti, propè Maguntiam. Itinerarium legit Iuliacum.

4 PRAEFECTVS militū Vindicum Nemetes incolebat. Nemetes non longè sunt à Maguntia ad Rhenum fiū, vbi est Spira. Nemetacum corruptè est in Itinerario. Vindices à Caio Iulio Vindice Gallo dicti, qui Galbam Imperatorem creauit cū Gallijs præesset, [e] à Virginio verò Rufo profligatus se ipse interfecit. [f]

e Dion. in Nerone.
f Tranquill. in Nerone. & Galba. Plutarch. Plinius epist. 24. li. 8. Tacit. lib. 15. & 17.

5 PRAEFECTVS militum Martensium altam Ripam incolebat. Erat etiam Ripa alta in Valeria, vbi equites Dalmatæ excubabant. Martenses verò ex Martia oppido Belgicæ, videntur deducti. & sunt vna ex XVIII. Pseudo Comitatensibus Occidentis.

6 PRAEFECTVS militum secundæ Flauiæ Vangiones ruebatur: nunc Vormatium dictum, & ipsi sunt ad Rhenum propè Treuiros. Hi milites sunt pars legionis Flauiæ secundæ virtutis, quæ est una ex XXXII. Comitatensibus: hę omnes erant sub præfectis legionumque partes.

7 PRAEFECTVS militum Armigerorum, Mogontiaco præerat. Tacitus & Ammianus Magontiacum, Ptolomæus Mocontiacum, Magontiam Eutropius, & Itinerarium appellant, quo nomine nūc vocatur. Ea est sedes Archiepiscopi ad Rhenum, vbi ostia oeni fluminis. Armigeri, vna erat ex XII. legionibus palatinis.

8 PRAEFECTVS militum Bingensium, Bingio præsidebat, à quo milites nomen tulerunt. Itinerariū legit Vingio. Eius Tacitus, & Marcellinus & memine runt, vulgo Bing dicitur. hanc Iulianus apostata acqsiuit, Marcell. ciuitates, inquit, occupare sunt sepre. Castra Herculis, Quadriburgum, stricensiū, Nemesium, Bonna, Antennarum, Borgio.

g lib. 18.

9 PRAEFECTVS militum Balistariorum Bodobricam incolebat, Baudobrico legit Itinerarium, Germaniæ oppidum est ad Rhenum.

10 PRAEFECTVS militum defensorum confluētibus, vbi, inquit Ammianus, Mosella Rhenū influit, vnde confluentes nomen habuerunt. Huius loci meminit Itinerarium. Legionem primam seu Traianam ibi olim collocatam Ptolomæus scribit. Defensorum Armigerorum legio una ex XXXII. Comitatensibus.

11 PRAEFECTVS militum Acincensium, Antonaco præerat. Antunaco in Itinerario. Antonaco apud Ammianum. [h] Antenocēsse castellum nominat Fortunatus, [i] oppidum est ad Rhennm, vulgo Andernach dictum. Ab Acinco verò, quod oppidum Valeriæ Notitia supra ascribit, Acincnses hi milites sunt appellati. Sicut & Acincensis fabrica ibi sita.

h lib. 19. de nauigio suo.
i lib. 18.

Horum militum numerus non ponitur, sed legionibus in præfecturas diuisis, singulę millenos, & quandoque quingenos, secundum Constantinū Porphyrogenneram capiebant, neque enim hoc tempore legiones, vt olim, erant sex & septem milliū, quas etiam suo seculo exhaustas fuisse Vegetius [k] conqueritur. Poterant omnes milites esse sex millia.

k lib. 2. cap. 2. Peditum 6000.

Hęc sunt quę ad Comites, & Duces limitaneos Occidentis pertinent. Sequuntur alię peditum præpositurę, quas nulli Duci aut Comiti, sed soli Magistro militum in præsenti, ut docet inscriptio, permisse puto. De his igitur tractabimus, ab Italia auspicati quemadmodum in Notitia recensentur.

NOTITIA.

Item præpositurę Magistri militum præsentalium à parte peditum

In Italia.

In prouincia Venetia inferiore.

PRAEFECTVS *Classis Venetum Aquileiæ.*

In prouincia Flaminia.

PRAEFECTVS *militum Iuniorum Italicorum Rauennæ.*
PRAEFECTVS *Classis Rauennatium cum curis eius de ciuitate Rauennæ.*

In prouincia Liguria.

PRAEFECTVS *Classis Comensis cū curis eiusdem ciuitatis Comi.*

In prouincia Campania.

PRAEFECTVS *Classis Misenatium Miseno.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

In Prouincia Gallia Riparensi.

PRAEFECTVS *Classis fluminis Rodani Vienn. siue Arelati.*
PRAEFECTVS *Classis Barcariorum Ebruduni Sapaudiæ.*
PRÆFECTVS *militum Musculariorum Massiliæ Græcorum.*
TRIBVNVS *cohortis primæ Flauiæ Sapaudiæ Calaronæ.*

In Prouincia Nouempopulana.

TRIBVNVS *cohortis Nouempopulanæ Lapurdo.*

In Prouincia Lugdunensi prima.

PRÆFECTVS *Classis Araricæ Caballoduno.*

In Prouincia Lugdunensi Senonia.

PRÆFECTVS *Classis Anderetianorum Parisiis.*

In Prouincia Hispaniæ Gallecia.

PRÆFECTVS *Legionis septimæ geminæ Legione.*
TRIBVNVS *cohortis secundæ Flauiæ Pacatianæ Pataunio.*
TRIBVNVS *cohortis secundæ Gallicæ ad cohortem Gallicam.*
TRIBVNVS *cohortis Lucensis Luco.*
TRIBVNVS *Cohortis Celiberæ Brigantiæ, nunc Iuliobriga.*

In Prouincia Tarraconensi.

TRIBVNVS *cohortis primæ Gallicæ Veleia.*
PRÆFECTVS *Lætorum Teutonicianorum Carnunto Senoniæ Lugdunensis.*
PRAEFECTVS *Lætorum Batauorum & Gentilium Sueuorum Baiocas, & Constantiæ Lugdunensis secundæ.*
PRÆFECTVS *Lætorum Gentilium Sueuorum Cenomannos Lugdunensis tertiæ.*
PRÆFECTVS *Lætorum Francorum Redonas Lugdunensis tertiæ.*
PRAEFECTVS *Lætorum Lingonensium per diuersa dispersorum Belgicæ primæ.*
PRÆFECTVS *Lætorum Atforum Epuso Belgicæ primæ.*
PRÆFECTVS *Lætorum Neruiorum Fanomantis Belgicæ secundæ.*
PRAEFECTVS *Lætorum Batauorum Nemetacensium Atrabatis Belgicæ secundæ.*
PRÆFECTVS *Lætorum Batauorum Contragincnsium Nouiomago Belgicæ secundæ.*
PRAEFECTVS *Lætorum gentilium Remos, & Siluanectas Belgicæ secundæ.*
PRÆFECTVS *Lætorum Lagensium prope Tungros Germaniæ secundæ.*
PRÆFECTVS *Lætorum Gentilium Sueuorum Aruernos Aquitaniæ primæ.*

Item in Prouincia Italia.

PRÆFECTVS *Sarmatarum gentilium Apuliæ & Calabriæ.*
PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium per Brutios, & Lucaniam.*

Item in Prouincia Italia Mediterranea.

PRÆFECTVS *Sarmatarum gentilium Forofulutensi.*
PRÆFECTVS *Sarmatarũ gentiliũ Opitergio.*
PRÆFECTVS *Sarmatarũ gẽtilium Patauio.*
PRÆFECTVS *Sarmatarũ gentilium Veronæ.*
PRÆFECTVS *Sarmatarũ gentiliũ Cremonæ.*
PRÆFECTVS *Sarmatarũ gentiliũ Taurinis.*
PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium aquis siue Tertonæ.*
PRAEFECTVS *Sarmatarũ gẽtiliũ Nouariæ.*
PRÆFEC. *Sarmatarium gentiliũ Vercellis.*
PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium regionis Samnitis.*
PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium Bononiæ in Aemilia.*
PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium Quadratis & Eporizio.*
PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium in Liguria Tollentiæ.*
PRAEFECTVS *Sarmatarum, & Tuifalorum gentilium Pictauis in Gallia.*
PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium a Chora Parisios usque.*
PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium inter Remos, & Ambianos Prouinciæ Belgicæ secundæ.*
PRAEFECTVS *Sarmatarum gentilium per tractum Segolaunorum.*
PRAEFECTVS *Sarmatarũ gentiliũ Lingonas.*
PRAEFEC. *Sarmatarũ gentiliũ Augustodunũ.*

COMMENTARIVM.

POST Comitum & Ducum Limitaneorũ copias, Notitia quasdam Italiæ, Galliarum, & Hispaniæ præposituras, hic summatim colligit; quibus nec Comites Italiæ, aut Hispaniarum, sed solus, vt videtur, Magister peditum imperabat, & ideo vltimo loco hic explicandæ sunt relaturatæ. Sunt autem Præfecturæ Classium VIII. militum XXXVI. Tribunatus VII. Præfecturæ, inquit, Constantinus Porphyrogennetа, [a] erant mille, & aliquando 500. milites, vnde cum tribunatibus forte efficiebant circiter millia peditum 30. His aliæ Lætorum & Sarmatarum præfecturæ subnectuntur. Videntur autem prima fronte confuse & sine ordine disponi, cũ primo Italiæ, deinde Galliarum, mox Hispaniarum rursus Galliarum, Belgicæque atque Italiæ, ac denuo Galliarum præfecturæ recitentur. Verum nihil temere, sed cuncta suo ordine narrantur. Italiæ enim vt dignioris quatuor classiũ præfecturæ præcedũt, & vna militũ Italicorũ Rauennæ, vbi Imperator residebat, degentiũ. His subnectuntur q̃ in Gallijs, & Hispanijs merebãt, demum

a de thematib.

demum Lætorum & 21. Sarmatarum legiones late per præfatas prouincias dispositæ, nè iepatentur, vnico recensentur contextu. Prius igitur Lætorum, prout in Gallijs. Belgicaque prima & secunda & Germania prima dispositæ erant; deinde Sarmatarum prout per Italiam, & Gallias, Belgasque & ipsæ diuisæ reperiebantur, præfecturæ explicantur. Non ergo per saltus, sed hoc ordine cuncta traduntur. Læti ex Lætis Galliæ populis contracta in sua prouincia merebant. Zosimus, [a] Magnentius, inquit uix erat apud Lætos, quæ Gallica natio est: Hæc ille. Sarmatas notum est Polonos, & his proximas gentes esse: Hæ copiæ nullibi suprà sunt nominatæ, ibi enim sub magistris legiones, auxiliaresque, atque equitum turmæ in Occidentis prouincijs extra præsidia militantes recitantur. Hic præsidiorum aut legionum præfecturæ sub solo Magistro peditum, non cum Comitibus, aut Ducibus merentes numerantur, quæ omnes erant numero XLIIII. & Tribunatus VII. Hoc modo: Præfecturæ Italiæ XX. Galliarum XXIII. & Tribuni cohortium II. Hispaniarum præfectura I. & Tribuni cohortium V. qui omnes sunt, Præfecti XLIIII. & Tribuni VII. Ac simul LI. præposituras constituebant. Ex XX. verò Italiæ Præfectis, quatuor rursum Classibus præerant; itaque XVI. ibi præsidiorum Præfecti remanebant. Ex XXIII. quoque Galliæ Præfectis itidem quatuor totidem Classes regebant; vnde XIX Præfecti præsidiarijs legionibus, seu earum partibus imperabant: Quare præter octo Classes quatuor Italiæ, & Galliarum quatuor, in Italia erant XVI. præsidiorum Præfecturæ; in Gallijs & Hispania XX. quæ iunctis tribunis VII. faciunt præsidia XLIII. & circiter XXX. millia peditum effectile diximus. Ita verò hæ copiæ erant dispositæ.

a lib.2. ad finem.

Classes 8. peditum 3000.

Præsidia 43.

In Prouincia Venetia inferiore

1 PRAEFECTVS Classis Venetum Aquileiæ stationem habebat. Veneciæ regio ab Athesi vsque ad Timauum extenditur, & hæc in superiorem & inferiorem diuiditur; à Natisone, vel, vt alij volunt, Tilia vento citra superior vocatur, vltra inferior Venetia, vbi classis cum Præfecto Aquileiæ morabatur, quam Augustus victo apud Actium promontorium M. Antonio instituit. Eius enim triremes capeas, cum valido remige ad forum Iulienſe misit, vt Tacitus [b] scribit. Præter has, centum & amplius nauium erat Classis in Danubio seu Limite Mysiaco & Scythico, [c] & alia in Britannia: Aquileia verò ciuitas, vbi Venetum classis morabatur, est in foro Iulij, olim post Romam prima in Italia, nunc diruta, de qua Plinius, Ptolomæus, Strabo, & alij. Aculeiam vocat Stephanus, colonia est in Velphaſi numo.

b lib.4.

c l.1.C. Theo. de Iur. Danub.

In Prouincia Flaminia.

2 PRAEFECTVS Militum iuniorum Italicorum Rauennæ degebat. erant pars legionis Italicæ.

3 PRAEFECTVS Classis Rauennatium cum curis eius de ciuitate Rauennę. Augustus præter Venetam alias duas classes, alteram apud Misenum, alteram apud Rauennam instituit, vt ea maria tuerentur, præter rostratas naues, quæ Galliæ litus defendebant. Tranquillus, [d] classem, ait, Miseni & alteram Rauennæ ad tutelam superi & inferi maris collocauit: idem Tacitus latius ijs verbis explicat. [e] Italiam, utroque mari duæ classes Misenum apud & Rauennam, proximumque Gallijs litus rostratæ naues præsidebant, quas Actiaca victoria captas Augustus in opidum Forojulienſe miserat valido cum remige. Hæc ille. Hanc illustrem Forojuliensium colonorum idem alibi appellat; [f] vnde ortum scribit Iulium Agricolam, & Valerium Paulinum [g] Flaminiæ consularem, [h] sed in pios fœnum. Eam colo-

d in Auguſt. c.49

e in 4. Hiſtor. ni

f in vita Iulij Agricolæ.

g Tacit. lib. 19.

h Martyrolog. 22. April. 19 Iulij.

niam à C. Iulio Cæsare deductam tam eius nomen, quam numi indicant.

Quod verò Notitia subijcit, Cum curis de ciuitate Rauennę. intelligit veredarios, quibus ad classem necessaria ex ciuitate Rauennę celeriter extrahebantur, curas enim curium publicum vocat Constantinus. [i] Ad curas, inquit, agendas, & cursum illi exeant, quos ordo militiæ vocat. Idem Ad Taurum P. P. [k] Agentes, ait, in rebus in curis agendis, & electionibus publici curius inspiciendis, nostrorum memores præceptorum esse credimus. Hic igitur curæ pro curiis publico accipiuntur. Huius enim classis Præfectus equis & rhedis cursus publici ciuitatis Rauennę ad expedienda classis necessaria vtebatur. unde curiosi vocantur qui præsunt cursui publico, [l] posset etiam curas appellare curatores, qui commeatum, & necessaria ad classem procurabant, vel ipsas classis necessitates prout accipiuntur in actis martyrum sub Diocletiano Imperatore [m] vincire inquit ferro manus ac pedes illius, nec dimittatis aliquem curam ei apponere, id est, ad victum necessaria. De hac classe & altera in portu Misseno ita vegetius. [n] Apud Misenum, inquit, & Rauennam singulæ legiones Romani nominis cu classibus stabant, nè longè à tutela urbis abscederent, & cum ratio postulasset, sine mora, sine circuitu ad omnes mundi partes nauigio peruenirent. Nã Misenatium classis Galliam, Hispanias, Mauritaniam, Africam, Aegyptum, Sardiniam, atque Siciliam habebat in proximo. classis autem Rauennatium epirum, Macedoniam, Achaiam, Propontidem, Pontum. Orientem petere directa nauigatione consueuerat; quia in rebus bellicis celeritas plus solet prodesse quam virtus. idem alibi. [o] liburnis autem, quæ in campania stabant, Præfectus classis Misenium præerat. eæ verò, quę in Ionio mari locatę erant, ad Præfectum classis Rauennatium pertinebant, sub quibus erant deni Tribuni per cohortes singulas constituti. Hęc negerius. Ex quibus verbis liquet liburnas à classibus diuisas in Campania & Ionio mari nauigasse.

i in l. 1. C. de offi. magi. offi. lio.

k in l. 2. C. de curiosis.

l toto t. C. de curiosis. lib. 12.

m in apud exstarem baconum an. 290

n lib. 4. cap. 37.

o cap. 3.

In Prouincia Liguria.

4 PRAEFECTVS Classis Comensis cum curis eiusdem ciuitatis Como præsidet. Hęc classis per lacum larium vulgò Comi vocatum nauigabat. Nouum comum à Tranquillo nominatur: Colonia Romanorum est apud Strabonem: Curę ciuitatis Comi sunt, equi, & rhedę currentes in ea urbe dispositę, & uel alia ad classem necessaria, ut supra de curis Rauennę est dictum. Huius ergo classis Præfectus præest in Comi ciuitate, quę tum erat in Liguria.

p in l. 2. C. de curiosis.

In prouincia Campania.

5 PRAEFECTVS Classis Misenatium Miseno qui est mòs circà Neapolim, in cuius magnifico portu tunc classis stationem habebat. Misenum oppidum vocat Iosephus. [q]

q lib. 19. antiqui cap. 1.

In prouincia Gallia Riparensi.

6 PRAEFECTVS Classis in flumine Rhodani Vienę siue Arelati residebat, hoc dicit quia vtrobique stationem habebat: Vienа est in superiori parte Rhodani, non longè Lugduno: à Crotenibus, inquit Stephanus, ędificata, est à virgine Vienna, quę ibi saltus obijt, appellata. Legitur in Neronis numis VIENNA LEG. VII. CLAVDIA. Viennensem Galliam vocat Ammianus, in qua Massilia est & Arelatę urbs, vulgò Arles uocata, in ostio fluminis Rhodani, ubi mare ingreditur: ì ire nominata. Colonia [r] Romanorum est Ptolomęo. Arelatena Sextanorum Plinio. Vetus est inscriptio COL. IVLIA PIA ARELATE. A ripis ueco horum fluminũ ubi classes stabant, Gallia Riparensis est appellata, unde Ripenses milites. [s]

r in l. habebat. ff. de instit. l. pitcenus 1. 2. ff. de leg. 3. 5. & 6. C. Th. de appell.

s in l. 4. C. T. de Veteranis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 PRAEFECTVS classis Barcariorum forte legendum Braccariorum, à Bracca vrbe Lusitaniæ, residebat Ebrudum Sapaudiæ: Eborodunum Ptolomæus, Catarigum oppidum in Alpibus Graiis appellat. Ebredunum Itinerarium. Hæc classis Eburodoni, vel vt hic scribitur Ebruduni stationem habebat, & per Rhodanum, & lacum Lemannum excurrebat, qui nunc Lofanæ vocatur, & est in Sabaudia, vbi olim Allobroges. Si legimus Barcariorum, hanc classem ex barcis constitisse dicemus. Est autē barca genus minoris nauigij, quod onerarijs nauibus inseruit. Isidorus, [a] Barca est, inquit, quæ cuncta nauis commercia ad littus portat. Hæc merces in pelago propter nimias vndas suo suscipit gremio. Vbi autem appropinquauerit portui, reddit vicem barca naui, quam accepit in pelago. De hac ita Paulinus [b] his versibus. Vt mox salubri barca perfugio foret, Puppi superstes obrutæ. In actis S. Afræ rogauerunt descendentes de barca, vt se transferrent, vbi hæc Volferus annotauit.

a lib. 19. etymo. cap. 1.

b Cyter. Giral. de re nauti.

8 PRAEFECTVS militum Musculariorum degebat Massiliæ Græcorum, Muscularij dicti sunt a Musculo machina, qua tecti, fossas oppidorū complanabant, cuius iam Cæsar meminit. Hi pedites Massiliæ morabantur, quæ vrbs est citra ostia Rhodani in ora maris. Massilia Græcorum Phocensium a Plinio appellatur, quia ab his condita fuit. D. Hieronymus, [c] Massiliam & ipse à Phocensibus conditam scribit, quos trilingues fuisse, idest Græcè, Latinè, & Gallicè locutos, M. Varro refert. Gymnasiū Græcarum litterarum nobile secundum Athenas ibi floruisse Strabo memorat. Nomen vrbi nauis gubernator, inquit Stephanus, dedit; qui eo appellens, piscatori iussit, vt funem nauis ligaret, μασσᾶν enim Aeoles dicunt ligare, & ἁλιεὺς est piscator. Massiliam verò pro Massilia, Ptolomæus & Eustachius nominant.

c in epistol. ad Galatas.

1 TRIBVNVS cohortis primæ Flauiæ, Sapaudiæ Calarone statiua habebat.

In prouincia Nouempopularia.

3 TRIBVNVS cohortis Nouempopulanæ Lapurdo præsidebat. De Nonempopulis Pyrenæi radices incolentibus, supra dixi.

In prouincia Lugdunensi prima.

9 PRAEFECTVS classis Araricæ, Ararim Sone vulgo dicunt. Is supra Allobroges ad Occidentem fluens Rhodano, vbi est Lugdunum, coniungitur, Classis Caballoduni stationem habebat: Ptolomæus Caballinum ponit, in Lugdunensi oppidum Cæsar [d] Cabilonum, & Cauillonum, vulgo Cublon. Itinerarium hic legionem XIIII. locat.

d in 7. belli ciuil.

In prouincia Lugdunensi Senonia.

10 PRAEFECTVS classis Anderetianorum Parisijs. Hæc prouincia est vltra Hemenum, montem inter Sequanam, & Ligerim. Classem uetò Parisijs stationem haberem, Anderetiani milites tuebantur, de quibus supra dixi: ipsa per Sequanam fluuium Seine vulgo nuncupatum nauigabat.

In prouincia Hispaniæ Gallecia.

11 PRAEFECTVS Legionis septimæ Geminæ Legione: itinerarium habet ad Gallicias ad Legionem VII. Geminam Gallecia est vltra Duriam amnem, vsque ad Nerium Promontorium, quod caput finis terræ vulgo vocatur, vbi Septima Gemina legio cū suo Præfecto residebat. Ptolomæus Geminicam legionem septimam pro Gemina appellat: Vnde vrbs legio dicitur prope Augustam Asturicā, vulgo Leonem appellat, quasi Legionē. Legisa est Itinerario.

3 TRIBVNVS cohortis secundæ Flauiæ Pacatianæ, à Pacatia vrbe Mauritaniæ appellata, Pætonij morabatur. Ptolomæus & Itinerarium Petauonium vocant, vrbem in Hispania Tarraconensi.

4 TRIBVNVS cohortis II. Gallicæ, ad cohortem Gallicam, ita locus ab ipsa cohorte est dictus.

5 TRIBVNVS cohortis Lucēsis, Luco præsidebat, prope Flauiū Brigantū. Lucus Augusti vrbs est opulenta, nunc Lucensis dicta, vnde hæc cohors denominatur. Est etiā Lucus Asturū Oceano propinquitor.

6 TRIBVNVS cohortis Celtiberæ, ex Celtiberis conflatæ, statiua habebat Brigantiæ nunc Iulio brigæ Coloniam Ptolomæus & Plinius appellant. Celtiberi Hispaniæ populi, quasi ex Celtis, & Iberis commixti, nunc Biscaini vocantur.

In prouincia Tarraconensi.

7 TRIBVNVS cohortis primæ Gallicæ degebat Veleiæ, Veliam nominat Ptolomæus. Itinerarij Beleiam, Stephanus Belonem, olim Iulia, nunc Belia dicitur Caristorum oppidum, Helia Plinio: Situm est ad mare Balearicum prope Cordubam. Notitia præsidijs Hispaniarū expositis, ad Gallias reuertitur ne duas legiones disiungat, Lætorū scilicet & Sarmatarum, qui cum plurimi essent proprium catalogum meruerunt. Lætos verò prius recenset.

In prouincia Lugdunensi secunda, & tertia.

12 PRAEFECTVS Lætorum Teutonicianorum præerat Carnunto Senoniæ, seu IIII. Lugdunensis. Ex Lætis Galliæ populis Lætos milites extractos fuisse diximus. Teutoniciani vero sunt nuncupati, quia Teutonicis mixti erant, vt & sequentes Læti Bataui, & alij huiusmodi. Zosimus [e] scribit Valentinianum maximam iuuenum multitudinem, tum de Barbaris Retiæ accolis, tum de subiectarum imperio Romano gentium agricolis collegisse, & Numeris militaribus adscripsisse.

e lib. 4.

13 PRAEFECTVS Lætorum Batauorum, & Gentilium Sueuorum Baiocas, & Constantiæ Lugdunensis secundæ excubabat. Baiocensium ciuitas a Ptolomæo statuitur ad Sequanam: Baiocasses vocat Ausonius, Baiocas Sidonius, [f] vulgo Baicus, nec longe ab ea est Constantia, a Constantio cognominata in secunda Lugdunensi. Constantia castra in Gallijs ponunt Marcellinus & Itinerarium. Duobus his in locis ex diuersis gentibus collecti hi milites sub vno Præfecto statiua habebant. Gentiles vero dicebantur Barbari, qui non erat imperio Romano subiecti, & Idolatræ. [g] Theodosius A. & Duces, inquit, militum, & præcipuè quibus gentes, quæ maxime caucndæ sunt, appropinquant, in ipsis limitibus commorari præcipimus, & Valentinianus [h] Nulli, inquit, prouincialium cum Barbara fit uxore coniugium, nec vlli Gentilium prouincialis fœmina copuletur.

f 4. epist. ad Luconium.

g vbi in l. a locatis. C. de ofsi. gal. & commiss. h in l. fin. C. de ofsi. milit. indic. i in l. 1. C.T. de nupt. Gentil.

14 PRAEFECTVS Lætorum Gentilium Sueuorum Cenomannos Lugdunensis tertiæ incolebat. Cenomannos in Lugdunensi Gallia Plinius, & Ptolomæus ponunt, apud quos hi milites degebant. Vetus codex legit, Sueuorum & cenomannorum, forte cenomannorum.

15 PRAEFECTVS Lætorum Francorū Redonas Lugdunensis III. tuebatur, a Cæsare & Ptolomæo inter Armoricos iuxta Ligerim fluuium Redonæ ponuntur. Franci erant, Germaniæ populi, qui Retiam incolebant, & demum Gallias occuparunt, ex quibus hi milites sunt lecti. Auctor est Tacitus, [k] cohortem Lugduni præsidio fuisse, cuius nulla in Notitia mentio habetur. Andegauos, inquit, Acilius Auiola exacta cohorte, quæ Lugduni præsidium agitabat, coercuit, & alibi [l] Italicam legionem cuiq; Taurina in Lugdunensi fuisse scribit. & cohortem 18. Lugduni hyberna habuisse, Legio, ait, Italica, & ala Taurina abductæ cohortes XVIII. Lugduni sublitis ibi hybernis relinqui placuit.

k in tertia.

l lib. 17.

In

In prouincia Belgica prima & secunda.

16 PRAEFECTVS Lætorum Lingonensium per diuersa dispersorum Belgicæ primæ Ligonei olim ligones nominabantur, populi Belgicæ primæ quēadmodum scribit Ptolomæus, qui Longones appellat. Cæsar inter Celtas locat. Itinerarium in prima Lugdunensi.

17 PRAEFECTVS Lætorum Astorum Epuso Belgicæ primæ præerat. Hi ex Gallijs, & Astorum Hispaniæ oppido, quod nunc Haudæ dicitur, erant collecti, & in loco Belgicæ primæ Epuso dicto, habitabant. Epusius vicus est Itinerario. Astæ Plutarcho. [a] est nomen regionis in Peloponneso; vnde hi possent esse contracti.

a in Demetrio.

18 PRAEFECTVS Lætorum Neruiorum Fanomantis Belgicæ secundæ degebat. De his militibus supra est visum. Fanomartis est apud Itinerarium, schedam Volferi, & alios, ad Scaldim fluuium, ita vt hanc lectionem veriorem putem.

19 PRAEFECTVS Lætorum Batauorum Nemetacensium Atrabatis Belgicæ secundæ residebat. Bataui seu Hollandi erant cum Nemetanis ex Germania prima delectis militibus permixti. Vnde Bataui Nemetacenses vocabantur, Atrebatum verò regio, nunc Artois dicitur.

20 PRAEFECTVS Lætorum Batauorum Contragimensium, Noviomago Belgicæ secundæ præsidebat. Aginum Ptolomæo, Itinerario, & Antonio est in Belgis oppidum. Contra Aginum habet Itinerarium, sed credo legendum contra Aginum; vnde milites Contragimenses sunt appellati. A Reginea etiā oppido Belgici in scheda Volferi possent derivari. Noviomagus verò est oppidum Belgicæ inter Suessam, & Ambianos Itinerario, quod hic legionem XVIII. locat. Scheda Volferiad Rhenum ponit.

21 PRAEFECTVS Lætorum Gentilium Remos, & Siluanectas Belgicæ secundæ, seu Remos Belgas, iuxta fluuium Sequanam ruebatur.

22 PRAEFECTVS Lætorum Lagensium propè Tungros Germaniæ secundæ degebat. Lagæ sunt populi Mysiæ inferioris, ex quibus, & lætis hi milites sunt contracti, apud Tungros excubabant, qui sunt in Belgica Ptolomæo. Sed Itinerarium locat eos in Germania secūda, vt Notitia, quæ ab his ad reliquos lætos in Aquitania degentes digreditur.

23 PRAEFECTVS Lætorum Gentilium Sueuorū Aruernos Aquitaniæ primæ tuebatur. Aruernos inter Aquitaniæ populos Plinius recenset. Cæsar, & alij inter Garumnam, & Pyreneos montes. Ptolomæus legit Auernos, Stephanus Arvernos, vulgo Auergne. Sueui maximam Germaniæ partem obtinent, auctore Tacito & Strabone, Suibos Ptolomæus vocat, & Sueuiam eorum regionem Eutropius. Tacitus, [b] Gens, inquit, magna in plures populos diuisa.

b de moribus Germanorum.

Explicatis Lætorum copijs, & præsidijs, Notitia Sarmatas Gentiles recensēt, ab Italiæque tanquam digniores præsidijs auspicatur, & primo à maritimis.

In prouincia Italia.

24 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Apuliæ & Calabriæ. Hic Præfectus eorum non habens locum, per totam Apuliam, & Calabriam versabatur.

25 PRAEFECTVS aliorum Sarmatarum Gentilium & ipse per Brutios, & Lucaniam agebat, nullo certo loco ei destinato.

In prouincia Italia Mediterranea.

26 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium præerat Foro fuluiensi. Forum fuluij est vicus ad Padū, quem Plinius Valentinum nominat, hodie est Valentia, vbi hi milites degebant.

27 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium præsidebat Opitergio, vulgus Oderzum vocat; est in Tarvisinis seu Venetia, de quo Ptolomæus. Ab Attila diruta postea est instauratum.

28 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Patauio præerat. Notissima est vrbs prope Venetias & omnium disciplinarum gymnasio nobilissima.

29 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Veronæ statiua habebat: est vrbs opulentissima, quam Athesis interfluit, & Venetiam è Longobardia diuidit; ibi scutorum & armorum erat fabrica. Audio esse antiquam de ea inscriptionem, COLONIA AVGVSTA VERONA NOVA GALLIENIANA. eo à Gallieno deducta.

30 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Cremonę excubabat. est vrbs splendidissima ad Padum, & notissima, vbi scuta fabricata fuisse Notitia tradit. Cenomanum vrbem appellat Ptolomæus.

31 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Taurinis præsidebat: est Augusta Taurinorum Ptolomęo prope Padum, nunc Serenis. Sabaudiæ Ducis sedes. Taurasium Appianus, [c] appellat. Alam Tauriniam in Lugdunensi fuisse Tacitus [d] refert, quam ex Taurinis contractam puto.

c in Punicis. d in 9.

32 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Aquis, seu Tertonæ residebat. Ptolomæus Dertonam Tauri norum appellat. Legitur ibi, COLONIA IVLIA TERTONA. Hic Aquas Statyellas, non procul à Tanaro flumine intelligit, vulgo Aiqui dictas. Præfectus vtrique oppido præerat.

33 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Nouariæ morabatur, quæ est vrbs notissima in ditione Mediolani, nunc Serenis. Ducibus Farnesijs subiecta.

34 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium Vercellis residebat, quę & ipsa Serenis. Sabaudiæ Duci paret, & est prope Nouariam. Opulentissimam olim Ligurię ciuitatem finisse D. Hieronym. [e] testatur.

e de muliere septies ficta.

35 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium regionis Samnitis, vbi nunc sunt Abrutij.

36 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Bononiæ; Aemiliæ vrbs est opulentissima, vbi vetustum disciplinarum omnium Gymnasium.

37 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium præsidebat Quadratis & Eporizio, credo Eporediam intelligi, nunc Iuream dictam, quam à Romanis iussu carminum Sybillinorum conditam fuisse Plinius memorat; & ita appellatum, quod optimi essent equorum domitores, quos illi sua lingua Eporedios vocabant. Colonia Romanorum est apud Paterculum. Quadratis millibus passuum XVI. Taurino distat apud Itinerarium. Itinerarium.

38 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium in Liguria Pollentiæ præerat, vbi Gn. Plancus à M. Antonio est occisus. XVI. millibus hodie XL. passuum Novaria distabat, nunc est parvum castrum.

In Gallia.

39 PRAEFECTVS Sarmatarum & Taifalorum gentilium Pictauis in Gallia seu apud Pictauenses degebat, qui sunt Aquitaniæ secundæ populi prope Canentellum fluvium ad Oceanum, olim Pictones dicti Plinio, Straboni, & Ptolomæo, Pictaui sunt Marcellino, hodie Poictours. Sarmatæ verò seu Poloni Taifalis erant commixti, vt de alijs est dictum.

40 PRAEFECTVS Sarmatarum Gentilium à chora Parisios vsque choram paruum flumen in Belgis propè Rhenum Plinius [f] ponit. Hic ergo præfectus ab hoc flumine Parisios vsque per longa castra milites dispositos habebat.

f lib. 4. c. 15.

41 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium inter Remos & Ambianos prouinciæ Belgicæ secundę statiua habebat. Hi sunt in Belgis propè Morinos inter Tamudam & Phrudim flumina, hodie sunt Flandri & Piccardi.

42 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium per tractum Segolaunorum castrametabatur. Segouelanos

Universidad de Deusto
Biblioteca

a lib. 3. c. 4.

nos Plinius, [a] in Narbonensi Gallia statuit propè Allobroges.

43 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Lingonas tuebatur, de quibus supra.

44 PRAEFECTVS Sarmatarum gentilium Augustodunum custodiebat: est oppidum prope Lugdunum in Comenis situm montibus, hodie Austuot dictum. Itinerarium Augustudum vocat. Hoc præsidium erat in Lugdunensi.

Hi sunt Comites Duces, Tribuni, præfectique limitanei Occidentalis imperij supra in Ducibus prætermissi. Erant hæc vltimo loco recitata præsidia XLIII. Classes VIII. Numerus horum militū circiter 3000. Vt verò omnium summam colligamus in toto Occidente, quę in Notitia nominantur, erant præsidia CCLXIX. quæ custodiebantur, à peditum 109700. & equitum 8300. Classes quoque XVIII. per diuersa Occidentis loca nauigabant, quę vix minus sexaginta millibus hominum capere poterant. Inter prędicta. Sub Magistro verò peditum erant legiones LXII. Auxilia LXV. quę circiter 68000. fuisse conjicio. Equitū vexillationes XLI. quas octo millia equitum excessisse puto. Reliquum est vt ad Clarissimorum insignia vltimo loco repręsentata veniamus, quę etsi supra in suis magistratibus sunt explicata, cum hic pro omnium exemplo ostendantur, prętermittenda non esse existimaui.

Totius Occidētis præsidia erant, 269.
In quibus peditum 109700.
Equitum. 8300.
Classis 18.

præsidia 43.
Classis 8.
Peditum 3000.

NOTITIA.
CONSVLARIS
CAMPANIAE.

Sub dispositione viri clarissimi Consularis Campaniæ,

Prouincia Campaniæ,

OFFICIVM *autem habet ita.*

PRINCIPEM *de officio præfecti prætorio Italiæ.*
Cornicularium.
Tabularios duos pro Numerario.
Adiutorem.
Commentariensem.
Ab actis.
Subadiuuam.
Exceptores, & reliquos cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis ceteri omnes Consulares ad similitudinem Consularium Campaniæ Officium habent.

DE INSIGNIBVS CONSVLARIVM. Cap. XCI.

COMMENTARIVM.

EXPLICITIS Spectabilibus, Notitia ad Clarissimos digreditur, inter quos primum locū Consulares tenent, quorum insignia in Campaniæ consularis exemplari repręsentantur, aliorum enim symbola cōsularium eodem modo se habent. Hęc autem sunt amplum tribunal, in cuius medio mulier prouinciam referens, solio insidet, Virum habet Madrucianus codex, vt supra in Consulari Campaniæ explicui. Hic verò vt dignior, pro aliorum exemplari est positus, quod inter Consulares emineat: est enim Campania omnium Italiæ, & totius ferè Orbis fertilissima & opulentissima, vt supra est dictum. Romani Capuam, quod a se ad Annibalem Pœnum defecisset, iure curię priuarunt, præfectumq; eo loco duum virum ius dicturum mittebant, vt auctor est Festus, [a] sed postea principes illi decuriones cum magistratibus municipalibus restituerunt. Vlpianus [b] Labeo scribit, si mihi bibliothecā ita uendideris, si decuriones Campani mihi locum uendidissent, in quo eam ponerem, & per te stet, quominus id à Campanis impetrem, prescriptis verbis, & ex uendito agere potero.

a in uer. præfectura.
b in l. Labeo scribit, de cont. empt

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN NOTITIAM IMP. OCCIDENT.

NOTITIA.

CORRECTOR APVLIÆ ET CALABRIAE.

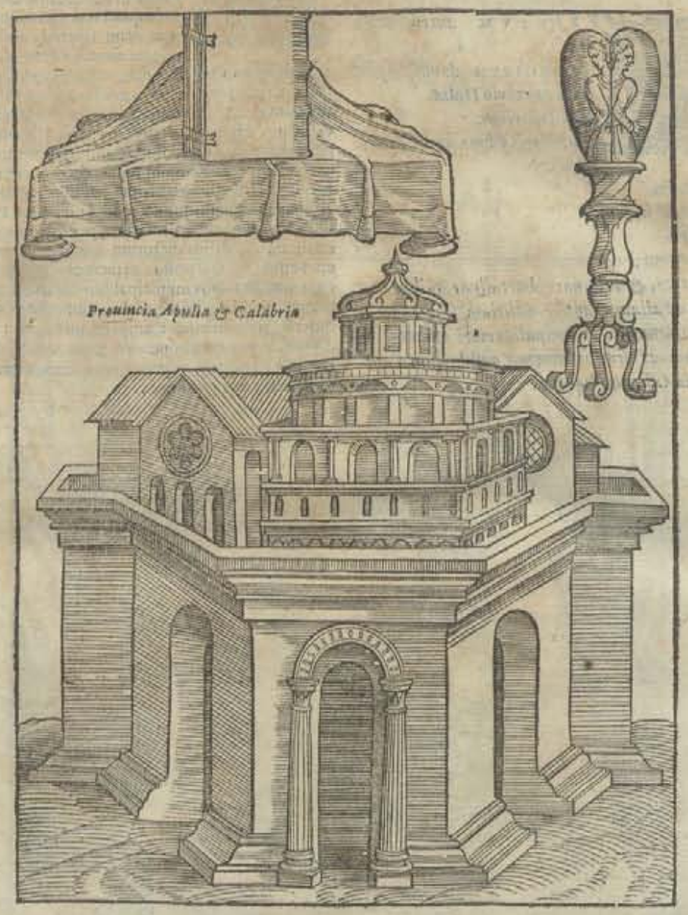

NOTITIA.

Sub iurisdictione viri Clarissimi Correctoris Apuliæ & Calabriæ.

Prouincia Apuliæ & Calabriæ.

OFFICIVM *autem habet ita.*
PRINCIPEM *ex eodem officio.*
Cornicularium.
Tabularios duos.
Commentariensem.
Adiutorem.
Ab actis.
Subadiuuam.
Exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis.
Ceteri correctores ad similitudinem Correctorum Apuliæ & Calabriæ officium habent.

DE

DE INSIGNIBVS CORRECTORVM. Cap. XCII.

COMMENTARIVM.

POST consulares inter Clarissimo sequũtur Correctores, qui nullum tribunal, aut prouinciæ imaginem habent, sed oppidũ tantum eam referentis effigiem. Librum quoque mandatorũ, & vultus Principum præferunt, quẽadmodũ supra in correctore Apuliæ & Calabriæ exposui, cuius insigniũ formã ceteri omnes correctores retinent. Hic enim corrector, qui solus est in Occidente tanquam dignior pro aliorum Correctorum exemplari ponitur: cum Apulia & Calabria soli fertilitate, & populorum frequentia nobilior habeatur. Liber mandatorum notas inscriptas habet, quibus Consulares carent.

NOTITIA.

PRÆSES DALMATIÆ.

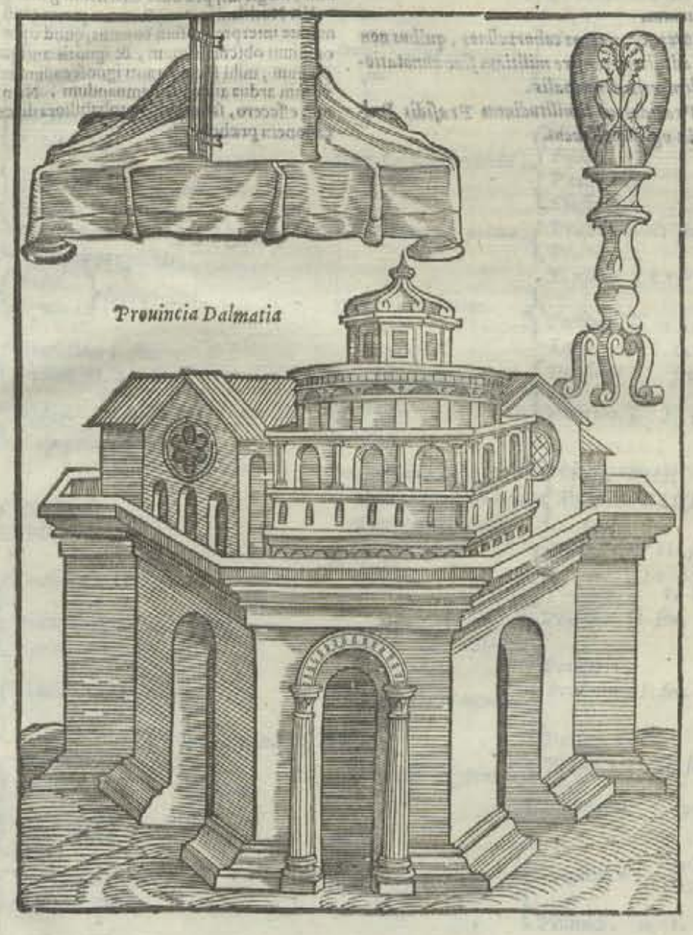

NOTITIA.

Universidad de Deusto
Biblioteca

NOTITIA.

Sub iurisdictione viri Perfectissimi præsidis Dalmatiæ.

Prouincia Dalmatia.

OFFICIVM *autem habet hoc modo.*
PRINCIPEM *ex eodem officio.*
Cornicularium.
Tabularios duos.
Commentariensem.
Adiutorem.
Ab actis.
Subadiuuam.
Exceptores, & ceteros cohortalinos, quibus non licet ad aliam transire militiam sine annotatione clementiæ principalis.
Ceteri Præsides ad similitudinem Præsidis Dalmatiæ officium habent.

DE INSIGNIBVS PRAESIDVM. Cap. XCIII.

COMMENTARIVM.

PRAESIDVM insignia se habent, ut Correctorum. Meum exemplar horum Codicem mandatorum viridi tectum sine notis ostendit. Manuscripti dorsum aut ratum cum illis habent, quas in Præside Dalmatiæ sum interpretatus; nec in alio à Correctoribus, quàm in notis Præsides differre videntur. Credo autem insignia Præsidum à Dalmatiæ præside desumi, quia is est perfectissimus, & clarissimis inferior. Si ergo Correctorum insignia gerunt perfectissimi, magis alij præsides Clarissimi gestabunt.

His Notitiam imperij Romani pro ingenij mei tenuitate interpretari sum conatus, quod opus cùm sit omnium obscurissimum, & ignotis antiquitatibus plenum, mihi forte erranti ignoscendum erit, nec vorum ardua audendi damnandum. Nàm si aliud non effecero, saltem alijs probabiliora dicendi occasionem præbebo.

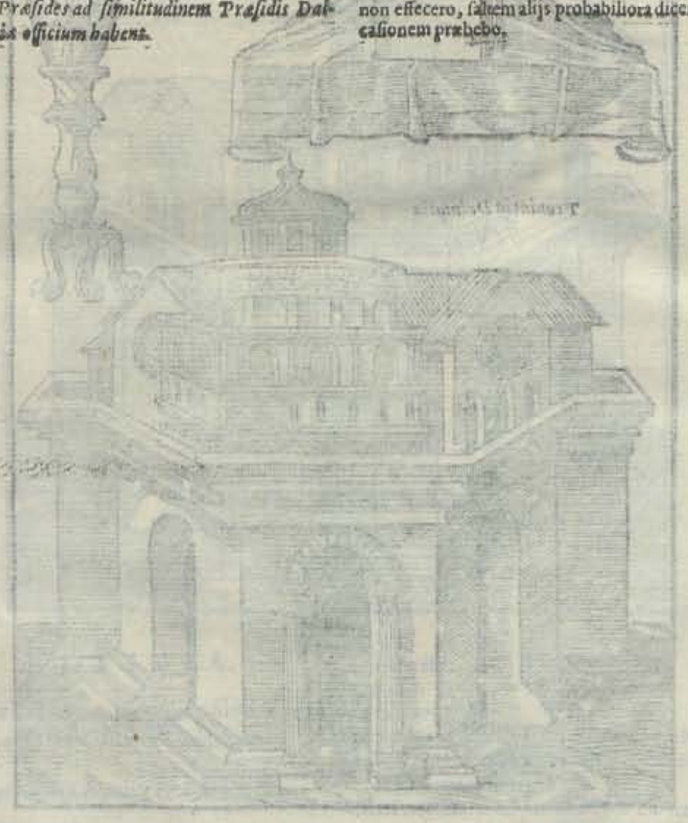

Magister

Magister peditum in præsenti Occidentis imperabat.
- *Legionibus palatinis XII.*
- *Auxilijs LXV.*
- *Legionibus Comitatẽsibus XXXI.*
- *Pseudocomitatensibus XVIII.*

Quæ omnia simul possunt efficere numerum. 68/M. D. I. 68500.
His accedunt XXXVI. Præfecturæ & VII. Tribunatus, qui efficiunt. 39/M. D. I. 39500.
Et omnes simul iuncti constituerent peditum. 108/M. 108000.

Magister equitũ per Gallias habet.
- *Legiones XXI.*
- *Auxilia XVII. seu.*
- *Peditum.* 16/M *C I.* 16100.
- *Equitum.* 2/M *CCCC. I.* 2400.

Comes Africæ limitan.
- *Præsidia XVI. seu.*
- *Peditum.* 4/M *I.* 4000.
- *Equites DCCC.*

Comes Tingitaniæ, limitan.
- *Præsidia VIII. seu.*
- *Peditum.* 3/M *I.* 3000.
- *Equites. C.*

Comes Litoris Saxonici.
- *Præsidia IX. seu.*
- *Peditum.* 4/M *CC. I.* 2200.
- *Equites. CC.*

Comes Britanniæ.
- *Peditum.* 2/M *I.* 3000.
- *Equites DC. I.* 600.
- *Equitum vexillatio, & legio non est sub Magistris.*

Comes limitum Italiæ.
- *Pedit.*
- *Equit.*

} *supra relati.*

Comes Argentoratensis.
- *Præsidium I. seu.*
- *Pedites M. I.* 1000.

Comes Illyrici.
- *Pedites.* 10/M *I.* 10000.

de quibus suprà.

Comes Hispaniarũ.
- *Præsidia*
- *Pedites*

} *infrà ponentur.*

Dux, & Præses Mauritaniæ.
- *Præsidia VIII. seu.*
- *Peditum.* 1/M *DI. I.* 1600.
- *Equites CCCC.*

Dux Prouinciæ Trìpolitanæ.
- *Præsidia XIIII. seu.*
- *Peditum.* 2/M *DCCC. I.* 2800.

Dux Pannoniæ II.
- *Præsidia XXVI. seu.*
- *Equit. MDCCC. I.* 1800.
- *Peditum.* 5/M *I.* 5000.
- *Classes IIII.*

Dux Valeriæ Ripensis.
- *Præsidia XXXV. seu.*
- *Equitum MM. I.* 2000.
- *Peditum.* 6/M *I.* 6000.
- *Classis I.*

Dux Pannoniæ primæ & Norici Ripensis.
- *Præsidia XXVII.*
- *Classes IIII.*
- *Equitum. MD. I.* 1500.
- *Peditum.* 7/M *I.* 7000.

Dux Retiæ primæ, & secundæ.
- *Præsidia XVIIII. seu.*
- *Equites D. I.* 500.
- *Peditum.* 8/M *I.* 8000.

Dux Prouinciæ Sequanici.
- *Præsidium I. seu.*
- *Pedites CCC.*

Dux Tractus Armoricani.
- *Præsidia X. seu.*
- *Peditum.* 9/M *I.* 9000.

Dux Belgicæ Secundæ.
- *Præsidia III. seu.*
- *Equites C.*
- *Pedites D.*
- *Classis I.*

Dux Germaniæ primæ
- *Præsidium I. seu.*
- *Pedites D.*

Dux Britanniarum.
- *Præsidia XXXVII. seu.*
- *Peditum.* 14/M *I.* 14000.
- *Equites DCCCC. I.* 900.

Dux Mogontiacensis.
- *Præsidia XI. seu.*
- *Peditum.* 6/M *I.* 6000.

Præposituræ Magistri militum præsentalis à parte peditum in Italia.
- *Classes VIII.*
- *Præsidia XLIII. quæ sunt infrascripta.*

In Italia.
- *Præsidia XVII. seu.*
- *Peditum.* 8/M *I.* 8000.

In Gallia Riparienſi.
- *Præsidia II. seu.*
- *Pedites C.*

In Prouincia Nouempopulana.
- *Præsidium I. seu.*
- *Pedites CCCC.*

In prouincia Lugdunẽsi
- *Præsidia XVII. seu.*
- *Peditum* 9/M *I.* 9000.

In Hispania.
- *Præsidia VI.* & *Præfectura I. Tribunatus. V.*
- *Peditum.* 7/M *I.* 7000.

VENETIIS,
Apud Franciscum de Franciscis Senensem. 1593.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De rebus bellicis præfatio.

POST Notitiam incerti auctoris libellus fertur ad Valentinianum & Theodosium Principes dirigi tum, in quo in primis augendi erarij, & conflendæ à tutto monetæ ratio explicatur: illud in primis fore promittitur si ab immoderatis largitatibus Princeps abstinuerit, à quæ etiam Tacitus cauendum monet. Pulchrum enim Othonem vt liberalem commendauit, hæc virtus, inquit, in Principe laudanda est, sed à modum non habeat, abest exitium. Milites, quoque vbi ad quinque vel plures annonas peruenerint, ideo quintuplex stipendium obtinuerint, honesta mutatione dimittendi fuerint, vt Principis, alij, erarij immoderatis sumptibus subleuatum, alijs impensis faciendis sufficiat. Ad prohibendam verò pecuniæ subtractionem, monetas vtrimque à continenti vetat peruehi, ne enim vehendi auri opificibus adimatur occasio. Exempla quæ cudendæ pecuniæ tribus Reipublicæ partibus expressum Principis vultum habentibus reprætentat. Horum vnum in aduersa parte hominem stans, aquilam explicantem habet. Is est Imperator, qui le Barbaros verberibus ad deditionem, & seruiendum compulsurum significat. Aliud simili argumento virum thurace indutum ostendit: qui sinistra hominis nudi supplices manus tendentis mentum apprehendere, & dextra alapis cedere videtur. Alio Princeps solio insidens dextra sceptrum gerit, læuamque velut oppressos subleuaturus porrigit. Hæc monetarum argumenta pro aliarum exemplo ponuntur. Monet denique, vt viri integri promiscuarum administrationi præficiantur, qui subiectos populos non diripiant; quemadmodum de hoc exat Theodosij & Valentiniani AA. rescriptum. [a] Quasdam deinde bellicas machinas, & tormenta ostendit, quibus acies hostium facilius profligentur; inter quæ est Balista quadrirotis, latè à Marcellino [b] descripta, de qua supra diximus. [c] Demonstrat & Currodrepani exemplar, illis nouum addit pontem, ex inflatis vtribus consuendum, & ad flumina paludesque trajiciendas commodum, quem iumenta quinquaginta quocunque facile ferrent. Scogefron appellat, sed legendum, ut cogere, hyia adest pons virum. Postremo adijcit velocissimum Liburnarum genus, quas nauibus decem præualere affirmat Zosimus, [d] Liburnas, inquit, vocant ab oppido quodam in Italia sito nominatas, vbi primum ad eam formam factæ fuerunt. Videntur autem non minus veloces esse, quam quæ quinquaginta remis aguntur, sed multum à remibus superari, quæ longo iam tempore confici desierunt. Hæc ille. Hæ prælijs aptiores vitæ, quòd bello Actiaco Victoriam Augusto dederint. Vegetius, [e] Augusto, inquit, dimicante, Actiaco bello, cū Liburnarum auxilio præcipuè victus esset Antonius, experimento tanti certaminis patuit Liburnarum naues ceteris aptiores. Lembo similitudine, & nomine vsurpato earundem instar classem Romani Principes exuerunt. Liburnia namque Dalmatiæ pars est Andecrinæ subiacens ciuitati, cuius exemplo nunc naues bellicæ fabricantur, & appellantur Liburnæ. Earum verò magnitudinem infra [f] describit, minimæ, inquit, Liburnæ remorum viginti habent singulos ordines, Maiores, binos; idoneæ mensuræ terno si vel quaterno, interdum quinos fortunam remigum gradus. Nec hoc cuiquam enorme videatur, cum in Actiaco bello longe maiora referantur concurrisse nauigia, vt senorum etiam & vltra ordinum fuerint. Ex quibus patet has Liburnas bobus versatiles rotas agentibus impulsas ab illis remis actas longè diuersas fuisse. Post hæc balista fulminalis ostenditur. Demum bellico apparatu demonstrato, erigendi limitis formam tradit, in Notitia explicatam. Postremo cum contraria essent iura & confusa, ad ea expurganda, in decentemque consonantiam redigenda Principes excitat, quod Iustinianus postea præstitit, & ante Theodosius in rescriptis Principum in codice Theodosiano ordine compositis egerat. Hæc omnia in scrinium memoriæ relata, & diu consectuata fuisse puto, vt cum opus fuisset, in promptu ad manum haberentur, nec facilè amitti possent. Quare huic libro Notitiæ sunt adiecta, cuius pars ex eodem scrinio prodibat. Sed alijs nunc tormentis bellicis inuentis, cum hæc minus vtilia videantur, in his interpretandis immorandum non esse censui.

a in l. 6. C. ad L. Iuliam repetundar.

b lib. 23. & Vegetius lib. 4. c. 24. c in Balistariis. sub Magistro militum per Orientem.

d lib. 5.

e lib. 4. c. 25.

f cap. 33.

FINIS.

DE MAGISTRATIBVS MVNICIPALIBVS, Et corporibus artificum LIBELLVS.

EODEM PRAESTANTISSIMO IVRECONSVLTO.

GVIDO PANCIROLO AVCTORE.

AD SERENISSIMVM PARMAE, & Placentiæ Principem RAINVCIVM FARNESIVM.

VENETIIS,
Apud Franciscum de Franciscis Senensem. 1593.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SERENISSIMO PARMÆ, ET PLACENTIAE PRINCIPI

RAINVCIO FARNESIO

Domino quàm maximè colendo.

CIVITATES humano generi semper necessarias fuisse constat, Sereniſſime Princeps; cum enim soli sine Imperio & Lege per syluas more ferarum homines vagarentur, à nullo cohibiti per omne scelus impunè in obuios crassabantur, ipsi quoque multarum rerum indigi, plura incommoda, pluresque calamitates sustinebant. Caimus, vt sacræ narrant litteræ, [a] primus eos ad communem vitæ societatem hortatus, certo loco coactos mœnibus cinxit, iisdemque vti Legibus & Præfecti iussibus parere suasit. Hoc modo multi ex propinquitate noti, ac familiares facti, sibi inuicem opem tulerunt, ac necessarijs subministratis ab externorum etiam violentia se tutos fecerunt. Itaque vrbium cognita vtilitate, Respublicæ quasi res populi sunt appellatæ, quemadmodum Scipio apud Ciceronem in libro de Republica describit, & D. Augustinus de Ciuitate Dei recitat. [b] Et ciues definiti sunt, esse cœtus multitudinis iuris consensu, & vtilitate communionis sociatus. Iuris autem consensus exigitur, quia sine iustitia, quæ à iure pendet, non potest esse Respublica. Id aliarum regionum sapientes conspicati, proximos & ipsi ad eandem societatem sunt adhortati, inter quos duo celebrantur, Orpheus & Amphion, qui dulci testudinis sono alter feras ad se traxisse, hoc est agrestes homines demulsisse, & ad ciuilem cultum traduxisse, alter saxa mouisse, & Thebas ædificasse, idest duros, rudesque mites mores docuisse fertur, quod Poeta [c] hoc carmine significauit.

a Genes. 4.

b lib. 19. cap. 21.

c Horat. in poetica.

Syluestres homines sacer interpresque Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque Leones,
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet.

Ceterum, quia, vt ait Pomponius, [d] frustra iura populis dicerentur, nisi essent in ciuitatibus, qui ea custodirent, & in officio ciues continerent, magistratus creari oportuit, qui præcipuam huius rei curam haberent. Porro hi pro locorum, & populorum consuetudine varij fuerunt. Alibi enim reges [e] alibi à populo, vel curia electi hoc munus obiuere. Romæ expulsis regibus, populus consules, prætores, aliosque ius dicentes creauit, quod Athenis, alysque in vrbibus liberis obseruabatur. Plurimæ vero ciuitates à Romanis subactæ, eorum exemplum secutæ, quædam Romæ facta sunt simulachra, quemadmodum enim ibi Senatus vrbem regebat, sic illæ suam curiam habuere, quæ magistratus, curatoresque publica

d l. 1. 2. §. post originem, de orig. iur.

e d.l. 2. §. qđ ad magistratus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

munera administraturos constituebat. Nam penes Decuriones, qui patres populi vocantur, totum Reipublicæ pondus manebat; Princeps vero Rom. vniuersum prouinciarum statum, non singularum negocia ciuitatum curabat, cui satis fuit iurisdictionem & imperium in populos exercuisse, ac tributa ab illis exegisse. Quæ autem ad ciuium politiam pertinent, eorum curialibus reliquit. Itaque creati ad hoc fuere Duumuiri, qui necessaria ciuibus procurarent, vt populo annona suppeteret, bona Reipub. recte administrarentur, balnea curarentur, publicæ ædes sarcirentur, viæ, ac fora nitescerent, tributa æqualiter persoluerentur, sine tumultu spectacula fierent, denique cuncta ad bonum publicum pertinentia recte gererẽtur; ceterum nonnullis ciuitatibus, quæ a Romana Rep. defecerant, in pœnam hæc iura sunt adempta; Duæ ob Principis præsentiam ab hac cura subleuatæ; In regijs enim vrbibus, idest Romæ & Constantinopoli ipsarum præfectis hæc onera sunt demandata, qui inferiorum magistratuum aut curatorum opera Reipub. necessaria expediebant. Et cum ibi Senatus, patricijque Principis residerent, nullis opus erat Decurionibus. Illæ autem ciuitates, quæ Annibale Carthaginensi in Italiam veniente a Rep. Rom. defecerant, vt Capua, Puteoli, Attela, Fundi, Formæ, & aliæ, curiæ honore multatæ magistratibus municipalibus caruerunt; Sed vel a populo Rom. vel prætore quosdam præfectos acceperunt per multa secula, [a] Denum & ipsæ a Principibus in pristinum ius restitutæ suas curias, & ius dicentes habuerunt; Quorum iura & auctoritatem a nemine (quod sciam) explicatam breui opusculo complecti volui; vt quemadmodum vtriusque Rom. imperij dignitates superiore commentario sunt expositæ, ita hic ciuitatũ magistratus prouinciarum mearum tenuitate elucidarentur, vt plenior notitia & integra, omnium res publicas gerentium cognitio haberetur. Hoc vero opus Serenissime Princeps, splendidissimo tuo nomini pro mea erga ipsum obseruantia consecrare volui, vt duarum Opulentissimarum Galliæ Cisalpinæ ciuitatum Parmæ & Placentiæ, quas non sine omnium admiratione tua Celsitudo ab adolescentia singulari auctoritate & gratia rexit, curias & earum magistratus, cum antiquis conferre possit, & si quid illis deerit, ex vetustis, quæ hic se offerunt, tuo prudentissimo consilio valeat supplere.

[a] Festus in ver. Præfecturæ.

Cels. V.

Addictiss. cliens
Guidus Pancirolus.

INDEX CAPITVM EORVM, QVAE CONTINENTVR IN LIBELLO DE MAGISTRATIBVS Municipalibus.

DE Decurionibus. Cap.1
Qui creari Decuriones possent. cap.2
Quando & quomodo Decuriones eligerentur. cap.3
De officio Decurionum. c.4
De modo tractandi negocia inter Decuriones. cap.5
De priuilegijs decurionum: cap.6
Quomodo desinant esse decuriones. cap.7
De Duumuiris, & Alexandria Iuridico. cap.8
De Defensoribus ciuitatum. cap.9
De susceptoribus, Vindice, & breuibus quadrimestribus. cap.10
De Curatore Reipublicæ. cap.11
De Curatoribus annonæ. cap.12
De Episcopis. cap.13
De Curatore Calendarij, & diuersorum negociorum. cap.14
De Zygostrate. cap.15
De procuratoribus metallorum. cap.16
De Syndico. cap.17
De Irenarchis & Limenarchis. cap.18
De Aedilibus. cap.19
De Archeotis, & aliis custodibus. c.20
De Tabularijs, Logographis, & Censualibus. cap.21
De Gymnasiarchis. cap.22
De Xenoparochis & Camelarijs. cap.23
De Nyctostrategis. cap.24
De Agonotheris, & mastigophoris. cap.25
De Legatis. cap.26
De corporibus artificum. cap.27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE MAGISTRATIBVS
MVNICIPALIBVS.

DE DECVRIONIBVS. Cap. I.

ff. & Cod. de Decurionib.

IMPERII Romani, ac Palatij Principis Magistratibus officijsque explicitis, his Decuriones, & ciuitatum Iuridicos atq; Curatores addere volui, qui & si a Principe nō crearentur, neque a Notitia dignitatum referantur; vt tamen non tantum Prouinciarum, sed & Vrbium administratio intelligeretur, eos proprio libro sum complexus. A Decurionibus vero, quibus totius ciuitatis onus & officia incumbebant, exordiemur. Hi suæ patriæ velut Romæ Senatores publica negocia tractabant, dictiq; sunt Decuriones, quod initio cum coloniæ in aliquem locum deducebantur, earum decima pars consilij publici causa describebatur. [a] Hanc ob causam ciuitatum patres vocantur; [b] & curiales a curia, in qua consulunt: [c] vel Possessores non ob id solum, quod inopes creari non poterant, [d] sed etiam quia Reipublicæ prædia possidebant, quo nomine in mre sæpe appellantur. Vlpianus, [e] Medicorum, inquit, constituendorum arbitrium non Præsidi commissum est, sed ordini & possessoribus cuiusq; ciuitatis. Ita quoque eos Valentinianus [f] interpretatur. Si conductor air, non inueniatur, ad possessores antiquos, id est decuriones loca reuortantur. Cassiodorus [g] Honoratos possessores curiales Tridentinæ ciuitatis, & Forojulienses appellat. Quandoq; simpliciter honorati nuncupantur, de quibus forte intelligit Arcadius, [h] cum ait, Honorati, qui liteis habere noscuntur, his horis, vel temporibus, quibus causarum merita panduntur, residēdi non habeant facultatem: ita etiam appellat D. Ambrosius, [i] Honoratis ait, multa minabantur grauissima, nisi basilicam traderent. Hæc ille Græci βουλευτὰς nominant, velut consilium rebus publicis præstantes, & quia primi ciuitatum, & nobiliores curiales fiebant, ceteri plebeij dicebantur. Paulus. [k] Is, inquit, qui non sit Decurio, dubitauerit vel alijs honoribus fungi non potest, quia decurionum honoribus plebeij fungi prohibentur. Eorum cœtus ordo dicitur, [l] & curia. [m] Vnde Accursij, & aliorū error deprehenditur. [n] qui curiam pro aula Principis interpretantur, existimantque spuriū curiæ oblatum legitimum effici, si Imperatori tradatur aut etiam Præsidi. vt illis seruiat: sic & Theodosius A. [o] curiam, decuriones, & curiales ciuitatis pro ijsdem ponit. Hi in municipijs ad exemplum Senatus Romani erant instituti. Iustinianus, [p] Veteres, inquit, qui Rempubl. ordinarunt ad exemplum Regiæ vrbis in qualibet ciuitate nobiles congregandos, senatumque constituendum esse censuerunt, qui publica negocia tractaret, ac recte cuncta disponeret. Quæ res ita excreuit, ad eumq; splendorem peruenit, vt magna virorum multitudine refertæ decurionum familiæ inuenirentur: Hactenus Nouella. Quare Decuriones municipiorum Senatores vocantur. [q] & Cassiodorus, [r] eos minorem Senatum, ac nerues viresque ciuitatum esse dicit: [s] In pluribus enim Romanum Senatum imitātur, cuius exemplo decurionum filij patris originem sequuntur, ipsorumq; nomina, quemadmodum, & Senatorum in tabula scribebantur, quæ album appellabatur: [u] Vnde sicut illi Romæ, ita hi patres ciuitatum nuncupabantur; [x] Primi, autem, qui dignitate præcellebant, deinde alij, prout prius in decurionum numerum erant relati, scribebantur. [y] & qui filios susceperāt, prole carentibus præferebantur. [z] Præterea quemadmodum Romę Senatus Princeps legebatur, qui vt [a] Plutarchus scribit, auctoritate, & rerum gestarum gloria præstabat: sic & qui vniuersa ciuitatis munera expleuisset, primus curiæ creabatur. Denique sicut Romæ prius duplex senatorum ordo fuit, Illustrium, qui dignitate præstabant, & Clarissimorum: [b] ita inter decuriones, qui honoribus functi fuerant, Summates dicti primi ordinis statuebantur. [c] Hi etiam principales, [d] & Græcè protostasiæ vocabantur, [e] quasi ceteris præstantes. Pro magnitudine vero ciuitatis, plures, aut pauciores erāt: aliquando septem; [f] quandoque X. vnde decemprimatus, [g] Græcè δεκαπρωτοὶ dicuntur. [h] Nonnunquam viginti fiebant Icosaproti nuncupati, unde honor icosaprotiæ. [i] Alexandriæ quinque tantum erāt Summates, quibus nullibi pauciores fuisse puto. [k] Sententiam uero suam prius quisq; decurio, prout honore præcedebat, rogatus dicebat. [l] Quemadmodum & in Senatu Romano obseruabatur. [m]

a l. pupillus. 239. §. decuriones. ff. de verb. sign.
b l. vnic. C. de ratiocin. oper. pub. & de patrib. ciuit.
c l. curiales. 21. & l. 39 l. fi. C. de decur.
d l. eos 12. in fi. ff. eod.
e in l. 1. ff. de decret. ab ord. faciend.
f in l. vt quisquis. 6. C. de om. agr. deser. g 2. & 4. var.
h in l. 1. C. de offi. ciuil. iud.
i epistо. 33. ad Marcellinā sororem.
k in l. honores 5. §. 2. eo. ti.
l l. 1. 3. & pen. ff. de decre. ab ord. faciend. l. generaliter. 3. §. spurios. eo. de decurio. l. 3. in princ. ff. de magist. conu.
m l. nemo 14. l. 17. l. 27. l. 33. cū multis alijs ll. C. de decur.
n in §. vlt. in fin. de nupt. & in l. si quis 3. C. de natu. lib.
o in d. l. si quis 3.
p Nouell. 38. περὶ βουλευτῶν. latine versa.
q in l. omnes 33. C. de decur.
r lib. 9. var.
s idem & Maiorani Nouella de decurion.
t l. exēplo 36. C. eo. l. senatoris. 5. & l. seq. ff. de senato.
u toto titu. ff. de albo scrib.
x l. unic. C. de ratioc. op. pub. & patrib. ciuit.
y l. 1. & 2. ff. de alb. scrib.
z l. in albo. 9. C. de decur.
a in Africano.
b l. vlt. ff. de senatorib.
c l. quinq; 57. C. de decur. l. si quis iarchiatri. 10. C. de p fessor. & med.
d l. militaribus. 42. C. de decurion. l. nec protostasiæ. 8. C. de munerib. patrimo. & C. T. de protostasia.
e d. l. si quis in archiatri. 10. C. de prof. & medic. l. 52. C. T. de hæret.
f l. 2. ff. de muner. & honor. l. 54. C. T. de hæret.
g l. 3. §. decaprotos. l. fi. §. mixta. ff. d. tit. d. l. nec protostasię. 8. C. de mun. patrim. l. Septitia. 10. ff. de pollicit.
h d. l. fi. §. mixta. ff. de munerib. & honor.
i d. l. quinque 57. C. de decur.
k d. l. 1. ff. de albo scribendo. l. Spurij 6. in fi. ff. e. de decurion. Aul. Gellius lib. 4. cap. 10.
l in filijs. 35. l. seq. & l. decurio. 31. C. eo. ti.
m l. 1. 4. C. eo.

QVI CREARI DECVRIONES possent. Cap. II.

DECVRIONES aut nascebantur, aut fiebant. Ex ipsis decurionibus geniti, patris conditionem sequi, & inuiti curiales esse cogebantur. [n] Quod de his intelligendum est, qui uel adoptabantur, [o] vel ex legitimo matrimonio nascebantur: Spurij enim sicut nec in alijs, ità nec in hoc patris conditioni obligabantur. [a] Non tamen ad Rempub. administrandam antè XXV. annum accedere poterant, ut auctor est Vlpianus, [b] qui annum cœptum pro completo vult computari, & si quo ad alia publica munera obeūda vigesimusquintus annus completus esse debeat. Quod Vlpiani consilium [c] secutus Michael Hospitalius nomine, Francię Cancellarius, anno 1563. Rothomagi, probauit Carolum IX. Gallorum regem anno 14. ętatis suæ incipiente, puberem esse.

Ex decurionibus nati etiamsi religionis prætextu monasticam vitam elegissent, ad publica munera subeunda retrahebantur, [d] quod de his Bart. & alij intelligunt, qui se monachos fingunt.

Fiebāt uerò decuriones, à curia senatoribus orbata in curiales allecti, quod munus ciuibus etiam inuitis probabilem excusationem non habentibus deferebatur. [e] Si verò extranei, & raro fiebat, decuriones declarati consensissent, semel susceptum munus deserere non poterāt, [f] & eius loci ciuitatem consequebantur. i. ciues fiebant. Diocletianus A. [g] Ciues, inquit, originę, manumissione, & allectione, uel adoptione fiunt. Allectionem, ubi quis in curiam legitur, uocat: quod Vlpianus in ordinem allegi dixit. [h] Lex tamen Pompeia ex aliena Ciuitate decurionem legi prohibebat, quam desuetudine antiquatam Traianus restituit, ut [i] Plinius nepos est auctor. Aliqui verò decuriones creari prohibebantur, ut libertini, qui ad decurionatum aspirare non poterant, & minus serui. Diocletianus, [k] Si libertus, inquit, uel ius aureorum anulorum adeptus non est, uel natalibus suis non restitutus; præses prouincię, non tantùm curię participare non permittat, sed iuxta legis seueritatem congruenti pœna ulciscatur. Sed nec minor annis 25. nisi ex causa decurio creabatur, vel creatus suffragium non ferebat. [l] Nec maior annis 55. inuitus curialis eligebatur. [m] Nec infames, [n] neque inopes; [o] meritis enim & facultatibus dignissimi eligebantur. P Artifices verò, & qui negociabantur, modo facultatibus abundarent, etsi expertes literarum decuriones creari poterant. [q]

Census decurionum erat centum millium numum, quę summa efficit circiter mille aureos illius temporis. Plinius. [r] Esse autē, inquit, tibi cētum millium censum satis indicat, quod apud nos decurio es: igitur ut te non decurione solum, verùm etiam equite Romano perfruantur, offero tibi ad implendas equitis facultates trecenta milla numum. Census enim equestris erat quadringentorum millium.

Decuriones nec militiam, nec prefecturam, tabellionisue officium exercere, [s] non rectigalia, nec prędia etiam ciuitatis conducere, procuratorisue officio fungi poterant. [t] Quę & Romę Hadrianus senatoribus interdixerat.

a l. 1. ad fi. ff. ad municipalem l. nati. 29. C. eo. l. ex libera. 6. c. de suis, & legit. hæred.
b l. ad rēpublicam. 8. ff. de muner. & hono.
c in d. l. ad rem publicam. 8.
d l. quidam. 26. C. de decurionibus.
e l. 2. §. ult. ff. eo.
f l. 3. C. eo. ti.
g in l. ciues. 7. C. de incolis, & ubi quis domicilium hab. vid.
h in l. generaliter. 3. §. spurios. ff. eo.
i in ult. lib. epi. 80. & seq.
k in l. 1. C. si seruus, aut libert. ad decurion. aspirauer.
l l. spurij. 6. §. 1. l. non tantū. 11. ff. eo. d. l. ad rem publicam. 8. de muner. & hon.
m l. 2. §. fi. & d. l. non tantum. 11. ff. eo.
n d. l. spurii. 6. §. qui iudicij.
o l. ad subeunda 45. & l. eos. 12. in fi. ff. e.
p d. l. ad subeunda 45. & l. eos. 12. in fi. ff. eo.
q d. l. eos. 12. l. expertes. 6. C. e.
r in primo epistol. ad Romanū
f l. oēs. 50. l. si quis decurio. 55 l. vniuersos. 15. C. eo.
t l. 2. §. 1. ff. de adminis. rer. ad ciuit. pert. l. curiales. 21. l. figs procurationem. 34. C. h. t. d. l. spurij. 6. §. de curia. ff. eo.
u l. 1. C. de his, qui sponte pub. mu. sub l. milites. 16. C. de re milit.
x l. pen. §. fi. ff. de iure immun.
y l. fabricenses. 32. C. h. t.
z l. 28. C. T. eo.
a l. 2. C. eo.
b l. 3. ff. de decret. ab ord. faciend. l. nominationū. 46. C. h. t.
c l. 1. §. sed etsi præses. ff. quād. appel. sit.
d Plini. epi. 78. ad Traianū. & epi. 80.
e l. 2. & d. l. nominationum. 46 C. eo. l. 4. l. hi q 7. l. ciues. 11. l. nominationes. 27. C. de appellationib.
f l. spurij. 6. §. fi. ff. eo.
g d. l. nominatio num. 46. C. eo. l. quod maior. 9. ff. ad municip. l. 3. & seq. ff. qd cuiusq; uniuers. nom.
h l. si quos. 59. C. h. t.
i d. l. 2. C. eo.
k d. l. 2.
l d. l. spurij. 6. §. vlt. ff. eo.
m l. 1. & 2. ff. de albo scribendo.
n l. Herennius. 10. ff. h. t.
o Epist. 78.

QVANDO ET QVOMODO DECVriones eligerentur. Cap. III.

Multi tamen ad hoc munus uocati se excusabant, ut milites, [u] aut veterani, nauicularij, [x] fabricenses, [y] & alij, qui à curiæ fortuna, etiam curiales nati liberabantur, de quibus infrà suo loco dicetur.

CALENDIS Martijs noui decuriones nominari cōsueuerant, [z] curia à duum uiris solemniter, ideſt, pro ciuitatis more, & per publicum nūcium conuocata. [a] Nec enim placet quod de tuba & campana Accursius tradit, quæ eo tempore nondum inuenta fuerat: et si hodie hunc morem usu plerisque in locis receptum obseruari non inficior. Duas quoq; sal tem partes curiæ adesse oportebat, [b] & Præses prouinciæ nominationibus seu electionibus adhibebatur. [c] Tum Duumuiri, aut censores [d] pro more ciuitatis nominabant, quem decurionem creari uolebant, & ob id nominationes huiusmodi electiones vocantur: [e] Hoc acto, suffragijs nominatum comprobari oportebat, [f] qui receptus intelligebatur, si maior curialiū pars in eum consensisset: [g] Demùm à Præside cōfirmabatur, [h] qui per nuncium publicum nominato electionem factam significabat, [i] ille verò, si nominari se non potuisse prætēdebat, ad Præsidem appellabat, & nominator iniuste nominasse conuictus in litis sumptibus cōdemnabatur. [k] Nominati qui alios suffragijs superassent, aut plures liberos habuissent, ceteris in dicendis sententijs præferebantur. [l] Papinianus; eorum, inquit, potior causa habetur in sententijs ferendis; qui pluribus eodem tempore suffragijs, iure decurionis decorati sunt: sed & qui plures liberos habet in suo collegio primus sententiam rogatur, ceteroſq; honoris ordine præcellit. Postremò in albo decurionum nominati scribebātur. [m] Herennius, [n] sola, ait, albi proscriptione decurionem minimè factum respondi, qui secundum legem creatus non sit: ita enim legendum, non salarij perceptione.

Tenebatur creatus decurio pro introitu alijs curialibus honorariū quoddā soluere. Plinius nepos ex Ponto & Bythinia, quibus ipse cū Imperio prę erat, ita ad Traianū scribit, [o] Decuriones qui supra legitimum numerum, Cæsaris in dulgentia adiecti fuerāt, singula millia denariorū, & quādoq; bina millia curię pro introitu intulisse: quæ summa ferè CCXX. nostros aureos efficit, posteà subijcit ab Anicio Maximo procos. eos, qui à censoribus legerētur aliud aliis iussos fuisse inferre: Consulit itaq; Traianū, an in omnibus ciuitatibus, qui decuriones legūtur, certā quantitatē pro introitu dare debeant: ille locorū seruandā esse consuetudinē rescribit. Numi a nouis curialibus pro curiæ ingressu soluti, & inter decuriones diuisi, sportulæ appellabātur.

u l. 1. C. de his, qui sponte pub. mu. sub l. milites. 16. C. de re milit.
x l. pen. §. fi. ff. de iure immun.
y l. fabricenses. 32. C. h. t.
z l. 28. C. T. eo.
a l. 2. C. eo.
b l. 3. ff. de decret. ab ord. faciend. l. nominationū. 46. C. h. t.
c l. 1. §. sed etsi præses. ff. quād. appel. sit.
d Plini. epi. 78. ad Traianū. & epi. 80.
e l. 2. & d. l. nominationum. 46 C. eo. l. 4. l. hi q 7. l. ciues. 11. l. nominationes. 27. C. de appellationib.
f l. spurij. 6. §. fi. ff. eo.
g d. l. nominatio num. 46. C. eo. l. quod maior. 9. ff. ad municip. l. 3. & seq. ff. qd cuiusq; uniuers. nom.
h l. si quos. 59. C. h. t.
i d. l. 2. C. eo.
k d. l. 2.
l d. l. spurij. 6. §. vlt. ff. eo.
m l. 1. & 2. ff. de albo scribendo.
n l. Herennius. 10. ff. h. t.
o Epist. 78.

Vlpianus. [a] Minores, inquit, vigintiquinque annis decuriones facti, sportulas decurionum accipiunt, ideſt honorarium illud, quod inter curiales distribuitur, capiunt: sed interim suffragium inter ceteros ferre nō possunt. Idem [b] si mulier ait, acceptam a marito pecuniam in sportulas pro cognato suo ordini erogauerit, an donatio valeat, & ait valere. Aliquando etiam pecunia inter decuriones diuidenda, decurionibus legabatur. Marcianus. [c] Decurionibus, inquit, diuisiones dari voluit, die natalis sui. Diuisiones appellat pecuniam inter curiales diuidendam.

a in d.l. Spurij. 6.§.fi.ff.eo.

b in l.1.§.si mulier, quæ alias est lex.ff.de donat. inter vir. & vxor.

c in l. cum quidam. 23. ff. de annuis legat.

DE OFFICIO DECVRIONVM. Cap. IIII.

De administratione rerū ad ciuit. pertin.

TOTIVS ciuitatis cura sibi commissa, decuriones in primis prædia publica ciuitatis administrabant, quorum redituum tertiā partem in mœnia vrbis, & balnea instauranda impendebant: [d] reliquos in alendos professores, & alios vsus publicos erogabant. Medicos quoque, qui ægrotantes curarent, certo ipsis salario præstituto conducebant, neque in hoc Præses prouinciæ interueniebat, sed curiales ipsi, quos morum probitate, & artis peritia spectatos cognouissent, eligebant, quibus suam ipsi, & liberorum vitam committebāt: [e] Hi sunt qui archiatri, ideſt principes medicorum vocantur. [f] Grammaticos etiam & Rhetores, ac Sophistas, seu Philosophos, qui iuuentutē erudirent publico salario alebant, [g] quos etiam quandoque immunitate promissa inuitabant. [h] Quælibet enim ciuitas destinatam professoribus liberalium artium pecuniam habebat, quam Iustinianus Imperator, cum ei ad plurium templorum ædificia pecunia non sufficeret omnibus vrbibus ademit: vnde discipli nis homines destituti rudes permanserunt, vt in eo Zonaras scribit. Minores ciuitates non nisi quinque Medicos, & ternos docentes habe bant. Maiores septem tantum, qui curarent: & quatuor qui vtranque doctrinam docerent. Maximæ vero decem Medicos, & Rhetores, aut Grammaticos quinque tenebant. [i] His centena sextertia Vespasianus constituit, vt in eo auctor est Tranquillus, quæ summa bis mille, & quingentos nostros aureos efficit. Ciuitates Rhetoribus annonas 24. Grammaticis 12. & quandoque plus soluebant. & fiscus, vbi ciuitates reditibus carebant, è suo docentes conducebat. Valens & Gratianus ad Antoniū P.P. Galliarū [k] Oratoribus, inquiunt, 24. annonarum, è fisco emolumenta donentur; Grammaticis Latino vel Græco 12. annonarum deductior paulo numerus ex more præstetur. Triberorū clarissimæ ciuitati vberius aliquid putauimus deferendum. Rhetori ut 30. item 20. Grammatico Latino & Græco 12. præbeantur annonæ. Erat autem annona impensa ad victū vnius hominis, quam Iustinianus cohortalibus, qui aliunde lucrabantur aureis quinq; taxat. [l] Constantius Eunomio, vt Augustoduni profiteretur, sexcenta millia numum præstiuit; effi cit ea summa sex millia aureorum, sed uereor ne legendum sit 60. millia, qui faciunt aureos DC. Hoc salariū medico aut professori decreto ordinis constituebatur. [m] Quicquid enim a curialibus fiebat, in scripta redigebatur, & ex tabella recitabatur, atque ob id decretū vocatum fuit. Zeno [n] loquēs de prædiorum curialium alienatione; Non ex tabella, inquit, decretum recitari decernimus. Alijs uero quàm supradictis honorarium ex publico constitui nō poterat. [o] & si decernebatur, decretum tamquam ambitiosum, aut in gratiam alicuius factum rescindebatur, [p] aut irritum fiebat. Legum uero professores alibi, quam Romæ in Capitolio, aut Constantinopoli, & Beryti docere non poterant; [q] Cursus quoque publici, seu ueredanorum curā quandoque decuriones habuerunt, [r] sed præcipue frumenti causa annonæ comparandi, [s] aquæductuū, & circensium solicitudinem gerebant, spectacula, publicæ uiæ, munitiones, arcæ frumentariæ, calefactiones thermarum, annonæ diuisio, syndici creatio, legationes, patrimoniorum descriptio ad decuriones pertinebant. [t] Vniuersæ denique ciuitatis tranquillitati, ac commodis studebant. Vectigalia decemprimarij exigebant: [u] & quod decerat de suo sarcire compellebātur, ob quæ onera ipsis ruri habitare non licebat. [x] pecuniā quoq; ciuitati, aut ad certamina, opus ue publicum relictam administrabant, [y] præ dia Reipublicæ, aut opera publica per curatores locabant. [z] Ciuitatis tamen prædia sine decreto alienare non poterant, [a] nec ad Principem Legatum sine præsidis consensu mittere. [b] In eo præterea onerabantur, ut qui sine prole decederent, quartam bonorum partem curiæ relinquerent: [c] Quare plerique patrimonia effundebant, rebusq; suis abutendo, facultates dissipare malebant, quam aliquid ordini relinquere: coniugijs etiam aliqui abstinebant, ne liberos curiæ obnoxios relinquerent, paucissimique Reipubl. curam suscipiebant, [d] Propterea multis beneficijs ciues ad curiæ honorem sunt inuitati, de quibus infra dicetur.

d l. ne splendidissimæ, 11. C. de oper. publ.

e l.j.ff.de decr. ab ord. faciend.

f l. archiatri. 9. C. de profes. & medic. l. archiatros. 8. C. de medicis.

g l. 2. l. magistros. 7. C. de p fes. & medic. l. 4. in fi.ff. de decret. ab ord. faciend.

h l. nec intra. 5. & l. seq. C. de prof. & med.

i l. si duas. 6.§. 1. & seq. ff. de excus. tut. d.l. 1. de decr. ab ordine faciend.

K l. 11. C. T. de med. & profes.

l l. in l. 1. ad fin. C. de offic. P. P. Afric.

m toto ti. ff. de decr. ab or. fac.

n in l. fin. C. de præd. decu. sine decr. non alien.

o l. unic. C. de præb. salar.

p l. 4. ff. de dec. ab ord. fac.

q in proœ. Digestorū, §. hęc autem tria. l. unica. C. de stud. liber. Vrb. Rom.

r l. publici. 14. C. de curs. pub.

s l. 2. §. 2. et seq. l. 3. ff. de admin. rei ad ciu. pert.

t l. 1. ff. de muner. & hon.

u l. 1. l. 3. §. decaprotos. l. fi. §. mixta. ff. de muner. & honor. l. nec protostasię. 8. C. de mun. patrimon.

x l. uni. C. si curial. relicta ciuit. habit. mal.

y l. 1. & 2. §. penul. l. 4. & ult. §. pen. ff. de admi. rer. ad ciu. pert.

z d. l. 2. in prin. & §. antepen.

a l. 1. C. de pd dec. sine decre. non alie.

b l. si quis 16. C. eod.

c l. 1. & 2. C. quand. & quib. quarta pars.

d Nouel. 38.

DE MODO TRACTANDI negotia inter Decuriones. Cap. V.

DEcuriones negocia publica eo fere ordine tractabant, quo Romæ Senatores, In primis enim sicut Senatus a Cos. aut Prætore vocabatur, ita & curia a Duumuiris: [e] Romæ per præconem cogebatur Senatus. Appianus, [f] Eos, inquit, alter Opimius nomine ut in trepidatione mos est, nonullos cū armis in Capitolium

e l. 2. C. de decurion.

f in 1. de bello ciuili.

liū festinare iubet, Senatūq, per preconē cōuocari. Eadē solemnitas in decurionibus obseruabatur, quà intelligere arbitror Dioci, [a] scribentem, obseruare oportebit magistratus, vt decurionibus soleniter in curiā cōuocatis nominationē ad certa munera faciāt; Hæc ille. Coacta verò curia, quisq; prout dignior erat, altiore loco sedebat: [b] Plinius iunior nō deniq; inqt, dignitas custodiebatur. Duas autem partes ex tribus curiæ adesse oportebat [c] vt de reliqua re posset deliberari: Tum de eo quod agēdum erat, unus ex Duumuiris proponebat, & ubi res difficilior occurrebat, nominatim curialiū sententias, a digniori semper incipiēs inquirebat. Vlpianus, [d] In sentētijs quoq; dicendis, inquit, idem ordo seruandus est, quem in albo scribendo diximus. [e] In eo autem digniores præmittebantur, inter quos erat qui plures liberos habuisset, [f] is enim in collegio primus sententiam rogabatur, cæteroque honoris ordine præcellebat, quod tamen Syracusis nō ob seruabatur Cicero. [g] Mos est, ait, Syracusanis, vt si qua de re ad Senatum referatur, dicat sententiam qui uelit, nominatim nemo rogatur, & tamen ut quisque honore & ætate antecedit, is primus solet sua sponte dicere, idque a cæteris ei conceditur, si quando taceāt omnes, tunc sorte coguntur dicere. Hæc ille. Rogatis sententijs suffragia dabantur: [h] non calculis, ut quidam putant, sed viua voce, aut tabellis, sicut Romæ Senatores faciebant, uti cēset Budæus, [i] Zeno. [k] Decernimus, inquit, non ex tabella decretum recitari, sed curialiū, uel maioris partis curiæ relatione currente, sine vl la malignitate referentium. Sententiā soli summates dicebant, sicut soli illustres inter Romæ senatores, [l] quibus dictis cæteri decuriones discessionem faciebant, & quisque ad eam partem se conferebat, quam sequebatur, & quod maiori parti placuisset, in tabulas referebat: [m] & hoc decretum ordinis uocabatur. Cicero [n] atque adeo, aīt, cum iam non solum discessio facta esset, sed etiā præscriptū atq; in tabulas relatū. Hæc ille. Id autē obseruatū fuit, donec lege Tabellaria introductū est, ne amplius discessio fieret, sed scripto tacitè uota ferrētur, quod malo exemplo introductum Plinius [o] queritur. cum uerò saltē duas ex tribus partes conuenire oportere dixerimus, quod præsentium pars maior statuisset, id obseruabatur. [p]

a in l.2.c.eo.

b Plini. lib.5.epistо.20.

c l. nominationum 46. C.eo.l. nulli 3. & l. seq. ff. quod cuiusq; vniuer.nomine.

d in l.1. in fi. ff. de albo scriben.

e l.2.§. restitutus ff. de decur.

f vt suprà dixi.

g in 6. actio. in Verrem.

h l. spurij 6. in fin.ff.eo.

i l. in posterioribus annotationibus in Pandectas.

K in l. fin. C. de prœd. decur. sine decret. non alie.

l l. fi. in fin. ff. de senato.

m toto tit. de albo scriben.

n in 6. actio. in Verrem.

o lib. 3. epist. ad Mesiū Maxim. & li. 4. ad eund.

p ut suprà dictum est.

DE PRIVILEGIIS DECVRIONum. Cap. VI.

CVM totius ciuitatis curam decuriones subirent, ac multis oneribus premerentur, æquum fuit ali quibus eos priuilegijs frui; quorū præcipuum erat, ne ipsi aut eorū filij a Præsidibus prouinciarum, plebeorū tormentis subijcerentur, ueluti eculeo, vngulis & fidiculis. [q] Publicam tamen pecuniam intertuentes, aut aliàs grauiter deliaquētes plumbatarum ictibus uerberabātur, id est plumbeis pilis in tergo feriebantur, [r] quas plumbatas Vegetius [s] uocat: ob alia uero delicta his non afligebantur, Gratianus [t] omnis inquit, ordo curialis à tormentis his, quæ debita reis sunt, & ab ictibus plumbatarum habeantur immunes. Hæc illæ. Falsum etiam instrumentum fabricātes quæstioni subijciebantur. [u] Alio præterea priuilegio decuriones gaudebant, ut ad inopiā redacti ex publico alerētur; quod potissimum fiebat, si propter munificentiam in Rempublicam peractā pauperes facti fuissent: [x] cū quis magistratum inibat, uel rogam uirilem accipiebat, uel nuptias celebrabat, decuriones inuitare consueuerat, & singulos uel binos denarios cuique dare. [y] Aliqui etiam omnibus ciuitatis muneribus functi, cum ad summum ordinis gradum peruenissent, primi ordinis comitum dignitate honestabantur: [z] Præterea spurius a patre curiæ oblatus, legitimus efficiebatur, uel si spuria decurioni in matrimonio fuisset collocata. [a] Proprijs etiam insignibus a cæteris distinguebātur, ut ex marmore, quod est Veronæ in ædibus D. Georgij vallis Pollicellæ depræhenditur. P. FALERIVS TROPHIMVS ORNAMENTIS DECVRIONALIBVS RESTITVTOR R. VER. I. Reipublicæ Veronensis. & in Transyluania ad ripam Marusij Fluminis MINERVAE AVG. VLP. DOMIT. ORNATVS ORNAMEN. DECVR. Sed quanā hæc fuerint, non constat. limbo aut aliquo prætextæ genere ij a ceteris fortè secernebantur. certè uestium ornatu a plebe ijs distinctos fuisse hæsitandum non est, quem admodum Romæ senatores ab alijs; lato, & lauo discernebantur. Bigis in vrbe usi fuisse uidentur, cum in quodam marmore Vrbini apud D. Franciscum legatur BIGA DECVRIONVM, quo priuilegio omnes honorati potiebantur: [b] Verūm de hoc nihil certi statui potest, constat ob lætitiam publicam ueluti nunciatam uictoriam, uel natalem Principis, eos coronatos incessisse. Tertullianus [c] coronāt, inquit, & publicos ordines laureis publicæ causæ. Magistratus uerò insuper aureis, ut Athenis & Romæ. Hæc ille. sine speciali Principis iussu decuriones nec Romam, aut Constantinopolim vel in aliam prouinciam litis causa uocari poterāt. [d] nec eorum prædia sine decreto alienari. [e] Erāt & penes aliquos populos collegia quædam synedria appellata, in quibus causæ decidebantur, nec extra illa determinari poterant Scæuola. [f] Municipij, inquit, lege ita cautum erat, si quis extra synedrium iudicauerit, ordine seu synedrio moueatur, & luat adhæc drachmas mille. Huiusmodi collegium in singulis ciuitatibus habebant Iudæi ut Theodosius significat. & Iudæorum aūt primates, qui in utriusq; Palestinæ synedrijs dominātur, uel in alijs prouincijs degunt, periculo suo anniuersarium canonem de synagogis omnibus, Palatinis compellentibus

decuriones 16. C. de quæstion. l.2.§. in filijs & l.fi.ff.hoc tit.

r l. quilibet. 40. C.eo.

s lib. de re milit. 1.cap.17.

t in l. 80. C. T. de decurio.

u l. si quis decurio. 21. C. de falsis, quę uidetur pars l. vniuersos 15. C.eo.

x l. decurionib. 8. ff. eo.

y Plin. ad Traiā. epistо. 82.

z l. Alexādrinis 56. C.eo.

a l. si quis 3. C. de natural. libr. §. fi. inst. de nup.

b tit. cod. de honorator. uelic.

c l. de corona milit.

d l. 2. & vlti. C. de prœd. decur. sine decr. non ali.

e Nouelli. 131.

f in l. fin. ff. de decret. ab ord. facien.

g in l. Iudeorū 17. C. de iudęis.

q l. Diuo 11. l.

pellentibus exigant ad eam formam, quam patriarchæ quondam coronarij auri nomine postulabant. Hactenus Theodosius. Vnde hi videtur decuriones fuisse, qui simul sine duumuiris iudicabant, & res publicas decernebant. Neque enim sub tractatu ordinis decurionum, de synedrijs actum esset, nisi decuriones fuissent. Hi autem apud Hebræos a Deo per Moysem 70. instituti esse videtur,[a] qui de lege, ac summis rebus statuerent, quibus additi sunt alij duo, & facti sunt 72. & in utraque Palestina, eos decurionum locum tenuisse puto, in aliorum populorum ciuitatibus erat simplex collegium.

a numer. 11.

QVO MODO DESINANT ESSE decuriones. Cap. VII.

DESINEBANT autem esse decuriones pœna, nimirum si deportabantur, uel relegabantur. Vlpianus.[b] Qui ad tempus, inquit, relegatus est, si decurio sit, desinet esse decurio. contra noua superueniens dignitas a nexu curiæ liberabat, ueluti si patritius uel ordinarius consul, non autem honorarius factus fuisset.[c] Honorarius autem dicitur, qui nudam consulis digniratem non administrationem consequitur. Iustinianus.[d] Nouimus, ait, olim quandam præfecturæ speciem fuisse, quam honorariam uocant: & a codicillis a Principe obtētis prouenit, ita autē appellabant, quia nihil aliud quàm nudum honorem tribuebat: hæc ergo a curiali fortuna decuriones non liberabat, nisi re vera eam dignitatem administrarent. Hęc ille. Hæ honorariæ dignitates primū a C. Cæsare inuentæ, posteà ab Augusto & alijs Principibus sunt ampliatæ. Magistri etiā militum, seu exercitus, Imperatores, Præfecti prætorio, patroni fisci, & Principes agentium in rebus facti, a curiæ nexu eximebantur. Item proximi scrinijorum id est qui primum post magistros in quatuor scrinijs locum tenebant;[e] quod a Iustiniano est introductum.

b in l. 2. in princip. ff. eo.

c l. ult. C. eo.

d Nouell. 70. περίβουλευτον.

e vt in d. Nouell. 70.

DE DVVMVIRIS, ET ALEXANDRIA iuridico. Cap. VIII.

SINGVLAE ciuitates suos magistratus aliquam iurisdictionem exercentes habebant, & ex hoc potissimum urbes a castris & vicis iuridicis carentibus discernebantur: præterea basilicam & forum habebāt, quibus castra carebant, ita enim Modestinus[f] a minoribus ciuitatibus metropoles distinguit. Pausanias[g] addit theatrum gymnasium seu stadium, & balneū. Procopius[h] porticum seu basilicam. Erant autem hi magistratus, alicubi unus, alibi duo Duumuiri dicti: quandoque quinque uiri uocati, varijsque nominibus appellabantur. Athenis ἄρχοντες[i] qui mortuo Codro Rege 9. sunt creati D. August. de ciuitate Dei. lib. 18. capit. 20. Neapoli Demarchi id est populi principes, in Latio dictatores, aut ædiles uocabātur.[k] Spartianus: In Hetruria, in quit, prætoram egit, per Latina oppida dictator, & ædilis, & duumuir fuit. apud Neapolim Demarchus, in patria sua quinquenalis. Hæc ille. Erant & quatuor uiri, sed ut[l] plurimum duumuiri creabātur. Summus decurionum & ciuitatis hic erat Magistratus, nisi alia alicuius loci fuisset consuetudo. Vlpianus,[m] Scribantur ait, decuriones eo ordine, quo quisque eorum maximo honore in municipio functus est, ut puta, qui duumuiratum gesserunt, si hic honor præcellat: Hæc ille. Nec alij quàm decuriones duūuiri creari poterāt. Paulus.[n] Is, inquit, qui non sit decurio duūuiratu, uel alijs honoribus fungi non potest: quia decurionum honoribus plebeij fungi prohibentur. Vlpianus.[o] si filiusfamilias, ait, duumuir, rem pupilli saluam fore caueri non curauit, de peculio pater tenetur, nec quicquam refert uoluntate patris decurio factus sit. Nec ex omnibus decurionibus, sed ex potioribus tantum eligebantur. Paulus,[p] Honores, inquit, & munera, non ordinationi, sed potioribus quibuscunque iniungēda sunt, Ordinationem uocat inferiores, sicut in ordinem redigi dicuntur, qui deprimuntur. Cum igitur ex decurionibus duumuiri eligerentur, Alexandrini sub Regibus viuere soliti Decurionibus carebant, nec duumuiros creabant: sed ius dicentem a Cæsare accipiebant, qui Iuridicus Alexandriæ uocabatur,[q] & erat pro aliarum ciuitatum duumuiris; nam sæpè comparantur: & ideò vtrisque, certis casibus, tutores dandi facultas pariter tribuitur.[r] In hoc tamen differebant, quod de omnibus causis ciuilibus etiam maximis Iuridicus cognoscebat, Duumuiri minimas tantum iudicabant. Strabo[s] enim scribit, qui Alexandriam mittitur, præfectus Augustalis Regis ordinem gerit, sub eo est διοικητὴς id est Iuridicus, qui maximā in iudicijs potestatem habet. Nam uelut is, qui a Cæsare creabatur de omnibus ciuilibus cognoscebat quod Duumuiris non tribuebatur, qui ab ordine fiebant: hactenus Strabo. Seuerus uero Imperator Alexandrinis decuriones constituit. Spartianus.[t] Deinde, inquit, Alexandrinis ius bulentarum id est curialium dedit, qui sine publico consilio, ità ut sub Regibus anteà uiuebant uno iudice contenti, quem Cæsar dedisset: Iuridicum intelligit, quem unum ad differētiam Duumuirorum uocat. Curia itaque Alexandrinis concessa, quinq; summates haberet cępit. qui cunctis ciuitatis honoribus functi, cęteros dignitate pręcellebāt.[u] Quædam quoq; ciuitates in Italia, quæ uenere in Italiam Annibale a Romanis defecerant, iure curiæ priuatæ, duumuiros creare non poterant: sed aliquæ à populo Rom. quotannis

i l. pars literarum. 48. ff. de iudic.

k in Hadriano.

l l. unic. C. de solut. & liber. debit. ciuitatis.

m in l. 1. ff. de albo scriben.

n in l. honores. 7. §. is qui. ff. de decret.

o l. 3. in fi. ff. de peculio. & in l. 1. §. ul. ff. de magistrat. conuenient.

p in d. l. honores. 7. ff. eo.

q tit. C. de offi. Iuridici. Alex.

r l. sancimus in curationib. 30. C. de episcopali audient. §. nos autem. Instit. de Atil. tuto.

s libr. 17. Geograph.

t in Seuero.

u l. quinq; summates. 57. C. h. t. & l. 56. C. e.

Præfectos

Præfectos suffragijs creatos accipiebant, quæ erant X. Capua, Cumæ, Casilinum, Vulturinū, Liternum, Puteoli, Axetræ, Suessala, Attela, Calena. Aliæ a Prætore vrbano, vt Fundi, Formiæ, Cære, & alia relata à Festo.[a] Sed vt ad Duumuiros reuertamur, hi sunt qui in Iure magistratus municipales vocantur.[b] In quo grauiter errauit Accursius, magistratus municipales castrorum, aut villarum, vt appellat, præfectos esse existimans;[c] ita magistratū municipalium tractatū interpretatus, sed hallucinatur. nullus enim olim in pagis magistratus reperiebatur: cum solę ciuitates forum haberent, vt ex Pausania, & alijs supra retuli. & Constantinus in ciuitatibus tantum duumuiritatem fuisse scribit.[d] Hi etiam simpliciter magistratus appellātur,[e] vt Theophilus tradit,[f] ita etiam D. Lucas 8 magistratus Philippensium nominat, quandoque ἄρχοντες[h] dicuntur, Solum Arpinum pro duumuiris habuit ædilem. Cicero[i] ædilem filium meum fieri volui: Is enim magistratus in nostro municipio, nec alius vllus creari solet. Lanuuium dictatores habebat.[k] Spartianus,[l] per Latina oppida, dictator, ædilis, & duumuir fuit. Capua, & Constantinopolis prætorem, quem populi prætorem Iustinianus appellat. Pro vsu enim locorum, diuersa nomina, & officia nanciscebantur; omnes tamen communi vocabulo magistratus appellabantur, quod nomen ijs etiam qui imperium habent tribuebatur.[m]

Eadem forma in eligendis duumuiris, quæ in creandis decurionibus obseruabatur; hoc excepto, quod duumuiri tribus ante, aut pluribus mensibus, quàm magistratum inirent, nominabantur: vt si forte iustam recusandi honoris causam habuissent, alij eorum loco cōgruo tempore substitui possent.[n] Calendis vero Martijs magistratum nominabant, inquit Constantius,[o] vt splendidiorum honorum, munerumq, principia, primo tempore curentur. Tenebanturque electi fide iubere se rempub. recte, & ex bona fide administraturos,[p] & inuiti magistratum subire cogebantur.[q] Vnde Arcadius Charesius,[r] iudicandi, inquit, munus personale est, ad quod vel nolens compellitur. Et si ad magistratum vocatus fugisset, amissione bonorum plectebatur, præterea biennio officio fungi compellebatur.[s]

Duumuiri a numero duorū dicti, exemplo duorum Rom. Coss. creabantur, quos olim intra propriæ ciuitatis territorium, lictores, non cū fascibus, vt Coss. sed virgis aut bacillis præibant. Cicero,[t] Nam primum ait, cum ceteris in colonijs duumuiri appellentur, hi se prætores appellari volebant. & infra, anteibant lictores non cum bacillis: sed vt hic, prætoribus anteeunt cum fascibus duobus: Hæc Cicero. D. quoque Lucas,[u] magistratus Philippensium prætores nuncupatos lictores cum fascibus habuisse scribit. Postea omnes fascibus uti cæperūt. Theodosius,[x] Duumuirum, inquit, impune nō licet extollere potestatem fascium extra metas territorij propriæ ciuitatis. Duumuirum autem dicit in singulari, non Duumuiros, quia & si duo erant, vnum tamē magistratum administrabant, seu vnius iudicis vicem sustinebant:[y] aut quia sicut Coss. singuli alternis diebus 12. fascibus vtebātur, ita duumuiri alternatim duos fasces præmittebant. Prætexta quoque, ideſt, limbo purpureo circundata toga induebantur. Liuius,[z] Purpura, ait, viri vtimur prætextati in magistratibus, in sacerdotijs, liberi nostri prætextis purpurā togis vtuntur. Magistratus in colonijs municipijsque togæ prætextæ habendæ ius est: nec id vt viui secum habebant id insigne, sed etiam, vt cum eo crementur mortui. Hæc ille. Creati Duumuiri olim populo munus gladiatorum edebāt, ideſt aliquot paria gladiatorum ad certamen committebant, vt ex infrascripto Apuleij loco, & marmoribus constat. Plinius ad Traianum[a] scribens auctor est, cum inibant magistratus solitos fuisse singulos, aut binos decurionibus denarios elargiri, qui ineunt, inquit, magistratum, solent totam bulen, atque etiam ex plebe non exiguum numerum vocare, binosque denarios vel singulos dare. Hæc ille. Olim Duumuiri ob dignitatis splendorem cum uili abiectaque muliere matrimoniū contrahere non poterant;[b] quod hodie est abrogatum,[c] vsque ad certam vero summam iudicabant,[d] nec ea, quæ magis imperij sunt, quam iurisdictionis, exercere poterāt,[e] veluti in integrum restituere, aut bona rei seruandæ causa iubere possideri, aut dotis seruandæ causa, vel legatorum seruandorum[f] conuenire tamen inter litigantes poterat, vt de re maiori apud magistratus municipales agi posset.[g] constat etiam[h] eos conficiendarum actorum potestatem habuisse: acta autem nihil aliud sunt, quam quę apud Iudicem, vel causa litium, vel probandi scribuntur,[i] quæ olim astantibus tribus curialibus fiebant,[k] quod Iustinianus suo Codici inseri noluit.[l] Pignora etiam capi ob rei iudicatæ executionē Duumuiri iubebant.[m] Hoc autem iudicandi munere quandoq; quinquennio fungebantur, qui quinquennales in marmoribus vocātur, in quibus sæpissime legitur, II. VIR. I. D. id est, Duumuir iuri dicēdo, vt Tergesti, L. VARIO PAPIRIO PAPIRIANO VII. IR. I. D. Q. Q. PRAEF. ET TERGESTE FLAM. HADR. PONT. AVGVR. COLLEGIVM FABRVM PATRONO MERENTI. L. Papirius Duumuir quinquennalis, ideſt, integro quinquennio indicalle, & Flamen seu sacerdos Hadriani fuisse significatur. Idem Corinthi obseruatum fuisse Apuleius[n] tradit. Thyalis, inquit, oriundus patria Corintho gradatim per mensis honoribus quinquēnali magistratu fuerat destinatus, & vt splendori capescendorum responderet fascium, munus gladiatorum triduanis

a in verb. præfectura.

b l. fi. C. de iud. l. in honorarijs, 35. in fi. ff. de oblig. & action. l. magistratus. 25. & l. seq. ff. ad municip.

c in rubr. C. de magist. munic.

d l. 1. C. de natu. lib.

e l. 1. & 2. C. de magistr. munic. l. fi duas. 6. alias incipit, Athlete. §. remittitur. l. spadonem. is. §. fi ciuitatis. ff. de excus. tut.

f in §. sed hoc iure. & §. fi. Inst. de Atiliano tut.

g 16. Act. Apostolor.

h d. l. pars literarum. 48. ff. de iudic.

i 13. epist.

k Cic. pro Milone.

l in Hadriano.

m l. eū qui. 13. ff. de iur. om. iu.

n l. 1. C. de magist. mun. l. 28. C. T. de decur.

o d. l. 28. C. T. decur.

p l. fi. ff. ad mu.

q l. si ad magistratū. 18. C. h. t.

r in l. fin. §. iudicandi. ff. de muner. & hon.

s d. l. si ad magistratum. 18. C. e.

t in Rullum.

u 16. Act. Ap.

x l. duumuirū. 53. C. e.

y l. magistratus. 25. ff. ad mun.

z lib. 4. dec. 4.

a epist. 82.

b l. 1. C. de natur. lib.

c in auth. quib. mod. natu. effi. sui, seu Nouell. 89. in fin.

d l. 4. §. si forte. ff. de dam. infec.

e l. ea quæ. 26. ff. ad munic.

f d. l. 26.

g l. inter 28. ff. d. t.

h in l. 2. C. de magistr. muo. l. curent. ff. de testib. l. iubemus. c. de defen. ciu.

i l. 1. c. de off. iur. Alex.

k l. 151. C. Th. de decur.

l l. 2. C. de magistr. mun.

m l. quēadmodum 29. §. pen. ff. ad l. Aquil.

n in 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

duano spectaculis pollicitus, latius munificentiam suam protendebat. Hæc ille, alibi legitur PRAEF. I. D. id est, Præfectus iuri dicendo. In quibusdam uerò municipiis IIII. viri iu dicabant, ad quos quandoque Alexander Imp. rescripsit. [a] Et in uetusto lapide Bergomi legitur, C. CORNELIO C. F. VOT. MVNICIANO PRAEF. COH. PRIM. DAMASC. TRIB. MIL. LEG. III. AVG. PRAEF. FAB. CVRATORI REIP. OTESIMORVM IIII. VIR. I. D. PONTIFICI FLAMINI DIVI CLAVDII BERGOMI PATRONO PLEBS VRBANA.

Seruos etiam Duumuiri modicè tamen castigabant, liberos uero puniendi nullum ius habebant ut alioqui uolunt. Sed Accursius [b] dicit eos centum uirgis eum delinquentes cedere, & in uincula duci iubere posse: nam D. Lucas [c] a magistratibus Philippensium D. Paulum & Silam uirgis cæsos, & in uincula ductos scribit, & mane dimissos. Iidque eo ceribus manendi & innocentes dimittendi facultatem habebant. Vlpianus, [d] si fugitiuum, inquit, meum quis quasi tanquam a Duumuiro, uel ab alijs, qui potestatem habent de carcere uel custodia dimittendi acceperit, an is furti teneatur, [e] & placet, si fideiussores dederit in eos domino actionem dandam. In actis quoque martyrum legitur magistratus municipales christianos in uincula coniecisse; [f] Lysias, inquiunt, sedens pro tribunali dixit. Adducatur examini meo christiani, qui huius urbis magistratibus traditi sunt ab officio. Eulalius Commentariensis dixit, iuxta præceptum tuum domine, quos huius urbis magistratus comprehendere potuit, christianos offerre eres pueros suos res, & duas fœminas hactenus acta. Præterea tutores Duumuiri dare poterant, si pupilli facultates quingentos solidos non excedebant. [g] Ditioribus uerò pupillis tutoribus a Præfidibus datis, satisdationes suo periculo exigebant. [h] Si enim minus idonei fideiussores fuissent, de suo damnū pupillis refarciebant. [i] In quibusdam etiam diuersis sumdicta mittebant, ut manumittendos omnes Romanos facerent: Nam alio modo manumissi latini liberti fiebant. [k] pro ciuitate præterea Duumuiri contrahebant. Paulus. [l] In duumuiros, inquit, & rempublicam etiam post annum actio datur ex cōtracta magistratuum municipalium. Iidem pecuniam ciuitati relictam exigebant, [m] quod si neglexissent, de suo restituere tenebantur. Cum itaque omnibus ciuitatis negocijs impliciti reperirentur, si alicui minori tutores, aut curatores dari iussissent excusabantur. [n] Dum uerò magistratus haberentur, nec contrà alios agere, nec ipsi ab alijs conueniri poterant, ut Græce Hadrianus rescripsit, [o] qui non de solis Athenensiū magistratibus loquitur, ut Alciatus [p] creditit, nec de prætoribus, aut præfidibus, ut alij opinantur, sed de omnibus magistratibus municipalibus, qui a Græcis ἄρχοντες nocabantur. Duumuiri & si alicubi quinquennales fiebant plurimum tamen uno tantum anno magistratum exercebant, sicut & alij qui munera publica obibant, ut susceptores. [q] Quod etiam significat præfatum Hadriani rescriptum, [r] ἄρχοντες, inquit, quo anno cum imperio sunt, neque propriam, neque eorum quorum tutelam uel curam gerunt, causam in iudicio, uel agendo, uel defendendo, sustineto. Duumuiris infimos ciuitatum iudices comparare possumus: etsi non eandem plerisque in locis auctoritatem habeant.

a in l. unic. C. de solu. & hb. debi. cuit.

b l. magistratibus 12. ff. de iurisd. omn. iud. l. si priuatus. 17. §. 1. ff. qui & a quib. man. l. in fi. apud labeonem 15. §. adijcitur, & l. sed si unius 17 §. 2. ff. de iur. Nouella 15. cap 6. l. 17. ff. ad l. Aquil.

c in d. l. magistratib. & alijs supra citatis.

d in d. cap. 15. actu apostol.

e in l. si quis uxore 52. §. si fugiuū ff. de furt.

f apud curium 23. Augu.

g §. pen. instit. de Attil. tut. l. 3. ff. de tuto. & cura. dat. ab his, l. tam ciuilibus in curationibus 30. C. de epis. audien. h. §. ult. de fact. dat. tutor. i. l. 8. C. de in integr. cōuenen. K l. ult. C. de manumiss. l. in l. in honorarijs 35. in fi. ff. de obliga. & actionib. m l. ult. §. 2. ff. ad municipal. l. fin. C. ut in possessi legatur.

n l. si duas. 6. alias icipit. adhuc. §. remittuntur. ff. de excusatu. o in l. pars literarum. 48. ff. de iudic.

p in quarto disputunct. li. c. 6.

q l. neminem. 4. C. de suscept. præpot. & arca. r in d. l. 48. ff. de iudic.

C. de defensoribus ciuitatum.

s in Nouell. 15. d. sed hoc iure. §. Instit. de Attil. rut.

t in l. 1. 6. 1. ff. de mun. & honor. u in l. fin. §. defensores. ff. d. c. x in 10. act. apostoli; y in l. 2. C. de defensor. ciuit.

DE DEFENSORIBVS CIVITATVM. Cap. IX.

PRIMVS post Duumuiros in urbe erat defensor ciuitatis, a Iustiniano [s] & Theophilo [t] Græce ἔκδικος appellatus. Hermogenianus [u] syndicum interpretatur. Defensio ciuitatis, inquit, id est ut syndicus hac munus est personale. Ita etiam nominat Arcadius, [x] defensores, ait, quos Græci syndicos appellant pro republ. agebant & conueniebantur. Oecumenius [y] in Asia agoræos dictos fuisse scribit. Hi quādam antiquorum Tribunorum plebis imaginem referebant, quemadmodum & Duumuiri, cōsulum. Ex decurionibus enim creari non poterant. Valentinianus. [z] Defensores, inquit, ciuitatum non ex decurionum seu cohortalium corpore, sed alijs idoneis personis huic officio deputentur. Ob id eque defensor plebis quandoque nominatur. [a] Nam in primis plebem ipsam, ac totam etiam ciuitatem ab iniurijs, & oneribus defendere tenebatur, prout eius nomen indicabat. [b] Sed uidendum est qui eligerentur defensores, a quibus, quam auctoritatem haberent, demum quanto tempore in hoc officio permanerent. Ex nobilioribus & ditioribus urbis ciuibus a decurionibus unus post alium defensores eligebantur ita ut singuli in orbem sua uice officio fungerentur. Quod etsi olim obseruatum fuit, cum postea infimi creari cœpissent, renouauit Iustinianus, [c] ut rursus graniores ciues crearentur.

Ad eligendos defensores ciuitatis Antistes clerici, curiales, aliique nobiliores conueniebāt, & eorum iudicio orthodoxus nominatus defensor à Præfecto prætorio cōprobabatur. Theodosius A. [d] Defensores, ait, ita præcipimus ordinari, ut sacris orthodoxæ religionis imbuti mysteriis, reuerendissimorum Episcoporum, nec non clericorum & honoratorum, ac possessorum & curialium decreto constituantur: de quorum ordinatione referendum est ad illustrissimam prætorianam potestatem, ut litteris eiusdem magnificæ sedis eorum fulciatur auctoritas. Honoratos autem hominū uiros, qui honorem aliquem consecuti fuerāt. Possessores, ditiores ciues. Electus defensor ciuitatis primum iurabat se omnia secundum iura acturum: [a] deinde a Præfecto prætorio confirmabatur, cui pro codicillis confirmationis, ciuitas, si ex maioribus erat, quatuor solidos soluebat; si ex minoribus tres, Ipse uerò nihil pendebat: quia nullam mercedem officii accipiebat, nisi aliquid ei ciuitas donare consueuisset. [b]

Pecuniarias causas in primis inter rusticos iudicabat. Valentinianus; [c] utili ratione, inquit, prospectum est ut innocens & quieta rusticitas peculiaris patrocinii, id est, defensoris locorum beneficio perfruatur, & apud eum in pecuniarijs causis litigandi habeat facultatem sed & pauperum aliarumque uilium personarum in ciuitate lites dirimebat, ut D. Io. Chrysostomus, [d] & Oecumenius testantur, εἴδος, inquit, ὧν δικαστὴν τοῦ ἄστεως ἢ ἀγορᾶιοι δι τινὲς ἐδίκαζον τοῖς πένησι, καὶ ἀγοραῖος ἀνόμασται διὰ τὰς ἀγορὰς ἐκάλουν τοὺς ἀνίους, ὥσπερ εἰώθαμεν καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν πόλεως τάττειν. ἦν δὲ ἀρβιτρατὸς τῶν ἰδιωτικῶν. ἢ τῶν ἐγκλημάτων ἐλάττονα ὑπῆκτον, hoc est, Agoræi sunt genus uilium iudicum in Asia qui pauperes, & uiles iudicabant, quemadmodum sunt defensores in quibusdam ciuitatibus: Proconsules autem diuitum, & criminales causas audiunt. Hæc illi. Aliorum etiam ciuium causas olim usque ad quinquaginta aureos cognoscebant: [e] Nec pro hac summa licebat adire Præsidem prouinciæ, sed prius apud defensorem agendum erat, & ab eo ad Præsidem appellandum. [f] Leuiora etiam crimina audire, & punire, sed grauius delinquentem tātum in carcerem detrudere poterat, & eum ac custodis nomine plectendum ad Præsidē prouinciæ mittere. [g] Iustinianus ad Menam P. P. [h] Neminem uolumus, inquit, in custodiam conijci absque iussu illustrium uel clarissimorum magistratuum prouinciarum aut defensorum ciuitatum. Apud eundem testamenta, & instrumenta, donationesque insinuabantur, & iudiciorum acta fiebant, quæ ad eius iurisdictionē spectabant. [i] Hæc ab exceptore scribebantur, qui ex officio Præsidis prouinciæ in urbē mittebatur: peractoque iudicio acta in publicum tabularium deferebantur, archiuum uocatum, cuius Præfectus eorum curam habebat, ne carie exesa, uel alio modo corrupta perirent. [k] Duo uerò apparitores defensoris iussa exequebantur. [l] Præterea sedandi ciuium tumultus, & defendendæ plebis illi cura incumbebat. [m] Cassiodorus [n] ait ad eundem spectare curam, ne res carius quàm æquum sit uendantur. Tributorum denique exactoribus aduersus eos, qui negligentius soluebant, opitulabatur, & uelut Præsidis prouinciæ in urbe uices gerebat. [o] Mancipia quoque reipub. atque adeo aliorum perquirere & reuocare tenebatur. [p] Olim defensores integro quinquennio magistratu fungebantur. [q] Sed postea statutū est, ut solo bienuio in eo officio permanerent, quo finito, alij honestiores ciues singuli ordine suo biennio, hoc munus subibant. [r] Hodiè antiquorum magistratuum forma sublata, hi non sunt in usu, illis tamen quandam urbium syndicos, aut minores iudices, qui usque ad certam summam cognoscunt, comparare possumus.

a §. iusiurandū. Auct. eod.

b §. quia uerò. in auth. eod.

c in l. 3. C. eod.

d in 20. c. act. apost.

e in l. exactores. C. de suscept. præp. & arc.

f §. & iudicare, in auth. eod.

g l. defensores. 7. C. eod. §. aud. auth. eod.

h in l. neminem 22. C. de episc. audien. quę est pars l. ult. C. de custo. reor.

i l. penul. 5. c. §. nulla. in auth. c.

k §. præcepta, in auth. eod.

l §. & agi. uersi. ex prouinciali. d. auth.

m §. deinde. d. auth.

n lib. 3. uariar.

o d. §. deinde.

p l. mancipia. 5. C. de iæruis fug. l. 1. C. eo.

q l. in defensori bus 4. C. eod. ti. & in Auth. eod. in prouc.

r §. quæ agitur. in d. auth.

DE SVSCEPTORIBVS VINDICE & breuibus quadrimestribus. Cap. X.

PRAECIPVA decurionum cura in exigendis tributis uersabatur: & ideò ciuem eligebant qui tributa exigeret, susceptorē uocarum quòd debita publica susciperet. Is creabatur in curia ciuitatis, eo fere modo, quo & Decuriones: unus enim aut plures suo periculo eum nominabant, in quem si curiales cōsensissent, acta a tabulario curiæ scribebantur, eaque cum nomine susceptoris, & nominantis, qui pro illo tenebatur, ad Præsidem prouinciæ mittebantur. Gratianus A. [s] Exactores, inquit, uel susceptores in celeberrimo cœtu curiæ, cō sensu & iudicio omnium subactorum testificatione firmentur: prouinciarumque rectoribus eorum nomina qui ad publicum munus officij ediri atque obligati fuerint innotescant; & animaduertant quicunque nominauerint ad discrimen suum uniue sa quæ illi gesserint redū dare: Hæc ille. Illo igitur soluendo non existēte, curiales qui eum probauerant, pro illo tenebantur. [t] Susceptor autem aut ex Decurionibus, aut ex plebe eligebatur. Papinianus; [u] Exigendi, ait, tributi munus, inter sordida munera non habetur: & ideò decurionibus quoque mandatur, quasi dicat, id non est necesse, ta nē & ipsi solent creari. Primū autem susceptoris officium est ut præsente defensore ciuitatis, ei iusque ingera & debitum describat. [x] Deinde a quocunque frumenti quinquagesimam, hordei quadragesimam, uini & lardi nicesimam exigat; [y] quæ in fisci horreis condebantur: [z] ac præpositis horreorum seruanda committebantur, id munus erat personale; Arcadius, [a] Qui annonam, inquit, suscipit, uel exigit, uel erogat, & exactores pecuniæ pro capitibus, personalis muneris solicitudinem sustinent. Exigebat enim & quod pro capitibus a singulis soluebatur, & alia quæ pro prædijs soluebantur. [b] Quotannis etiam a Principe imperata pecunia hoc modo ab eo capiebatur. In primis. Tabularij ciuitatum qui ciuium, & possidentium nomina in pyctatio descripta tenebant, inspiciebant, quis, & quantum soluere teneretur, & contra negligentes apparitores decurionum debitum exacturi mittebantur, [c] qui exacta susceptori dabāt: sed etsi uariè tributa pro diuersitate prouinciarum pēdebantur, omnes tamen in tribus pensionibus hoc à principe indictum præstabant, nempè Cal. Ianuarij, Maij, & sub principium mensis Septembris, quo incipiebat

s l. prouidendū. 23. C. de decurion. l. 14. C. T. eod.

t in l. libertus. 17. §. exigere. ff. ad municip.

u in l. 1. C. de exacto. tribut. l. missi opinatores. 7. C. eo.

x susceprores. 10. C. de suscep. prorib. præp. & arc.

y l. modios 9. C. d. t.

z l. f. umen. 2. 6. C. eo.

a in l. fin. §. qui annonam ff. de muner. & hono.

b l. cum possess. 5. in fi. ff. de censibus.

c l. 1. C. de exacto. tribut. l. missi opinatores. 7. C. eo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipiebat indictio, vt cauetur constitutione Greca Codici inserta, [a] Tripertito, ait, omnia fiscalia inferantur, ea etiam quæ Armeniaca uocant, uidelicet Kalendis Ianuarijs, & Kalendis Maijs, & ad finem indictionis in tres æquas partes diuisa. Hæc ille. Susceptor accepto tributo chirographum soluenti faciebat, in quo summa datæ pecuniæ, causa solutionis, nomen soluentis, consul, mensis, & dies præstiti tributi continebatur. Honorius A. [b] Sed & aurum, inquit, quod ex huiusmodi contributione redigitur, ita debet susceptori aurario consignari, ut securitatibus nomen inferentis, dies, consul, mensis, causa, & summa comprehendantur. Hæc illæ. Securitas uocatur apocha, & ipsa solutio plerunque collatio appellatur. [c] Prædia uero tributa pendere negligentium tanquã iure pignoris principi obligata uendebantur. Papinianus, [d] Pro pecunia tributi, ait, quod sua die non est redditum, quo minus prædium iure pignoris distrahatur, oblata moratoria cautio non admittitur. & licet debitor caueat se soluturum, non ob id retardatur prædij uendi tio. Facta tributorum, aut debitarum functionum solutione pecunia arcario committebatur, [e] qui eo modo, quo susceptor eligebatur. D. Paulus [f] Eristum Corinthi arcarium fuisse scribit: Sed in Græco exemplari œconomus, a Iureconsl. administrator uocatur, quales erant curatores, de quibus infrà dicetur. Exacta uerò pecunia non diu apud arcarium manebat, sed statim ad Præfectum thesaurorum, qui unus in singulis prouincijs residebat, transmittebatur: [g] Indè ad comitem largitionum dirigebatur, Gratianus, [h] Diu, inquit, minimè penes ipsos susceptores maneat facta collatio: sed statim quodcunque a prouincialibus fuerit exsolutum, sacris thesauris inferatur. Itẽ Gratianus [i] omnem ait, summam auri uel argenti, & reliquarum specierum, quæ sacris largitionibus ex more penduntur, statim ut exactio fuerit celebrata, ad thesauros vniuscuiusque prouincię, uel ad proximos referri sub obsignatione tabularij, cæterorumque quos solicitos esse debere præcedentia iussa decreuerunt, & thesaurorum prępositis cõsignari prącipimus: vt exindè ad sacrum comitatum integer omnium titulorum numerus dirigatur: Hæc ille. Nec uerò semper aurum in pecunia numerata ad thesauros transmittebatur; sed plerumque in massam conflatum, [k] cuius singula libra LXXII. aureis respondebat. Valentinianus. [l] Quotiens cũque, inquit, certa summa solidorũ pro tituli qualitate debetur aut auri massa trãsmittitur, in septuaginta duos solidos libra feratur accepta. Vestes verò, quas singulas, prouinciales pro singulis XXX. quandoque pro XX. iugis terræ militibus persoluebant, [m] susceptor non exigebat, sed proconsul. [n] In annũ tantum creabantur susceptores, nisi consuetudo, aut hominum penuria in biennium hoc officium continuare fecisset. [o] Nec adhoc munus reuerti poterant, nisi prius rationem antè gestorum reddidissent. [p] Nouj vero susceptores, non solum anni quo creabantur, sed & reliqua præcedentis debita tributa exigere tenebãtur. [q] Demũ hoc colligendorũ tributorũ onere Anastasius Imperator decuriones liberauit: In qualibet enim ciuitate exigendis tributis quosdã præposuit quos Vindices vocabãt; [r] quod officium vsque ad Iustinianum perseuerauit. [s] Susceptor aliquam Quæstoris Romani imaginẽ habebat, hodie paucis in locis ciuitatum decuriones tributorum exactores creant; sed ubiq; a Principe quæstores constituuntur, vulgò camerlenghi, aut alio homine appellati.

a l.fin.C. de an non.& trib.

b in l. 1. C. de apoch. public.

c l.diu. 7. C. de suscept.& arca.

d in d.l. cũ pos sessor. 5. §. fin. de censibus.

e l.vlt.C. de suscept.præpos.& arcar.

f in fi. ad Romanos.

g l.1.C. de cano ne largit.tit.

h in d.l. dici. 7. C. de suscept.

i in d.l.1.C. de can.larg.tit.

k l.11.& 13.C. T.eod.

l in l.quotiescũque. 5. C. de suscept.

m l.2.C. de milit. uestę.

n l. humiliorib. 14. C. de suscep.

o l. neminem. 4. C. d.t.

p d.l. neminẽ. 4.

q l. susceptores. 3. C. eo.

r Euagr. li. 3. cap. 42. Niceph. lib. 16. cap. 44.

s Edicto. 8. §. παντων των.

DE CVRATORE REIPVB. Cap. XI.

HABEBANT ciuitates fundos, ędes, aut pecuniã, quã in tuto, aut apud negociatores collocabant, [t] quibus aliquem administratorẽ præfici oportebat: & ideò ob hanc causam a decurionibus creabatur reipub. curator, aut procurator uocatus, qui non fisci, aut Principis pecuniam, vt susceptor, sed ipsius ciuitatis res administrabat, quod & ipsum munus publicum erat. Hic alio nomine logista dicebatur, Gordianus A. [u] Curator, inquit, reipublicæ (qui Græco vocabulo logista nuncupatur) multandi ius non habet. Hoc autem nomen fortitus est, auctore Suida, [x] quia rerum ciuitatis arbiter erat, & æstimator, seu censor: vel potius quia cum res ciuitatis administret, supputãdi ratione tenere debebat. Plinius epi. 15. lib. 7. actorẽ publicũ appellat: agrũ, inquit, ex meis actori publico publicè mancipaui, eundẽ uectigali impositio recepi. Is quemadmodũ & alij ex decurionibus eligebatur, cuius præcipua cura erat, prędiorum ciuitatis reditus colligere. Arcadius Iurisc. [y] Sed & curatores, air, qui ad colligendos ciuitatum publicos reditus eligi solent, personali munere subiguntur: publicorum enim prædiorum cura inter personalia munera connumeratur. [z] Idem prædia ciuitatis locabat, quod in quinquennium fieri consueuerat. [a] Res quoque reipub. a priuatis occupatas vendicare tenebatur [b] & ædes publicas & balnea quę restauratione indigebant tedemptoribus sarcienda locabat [c] aut ipse resarciri iubebat. [d] Damnum enim sua culpa reipublicæ illatum, de suo resarcire tenebatur. Idem iustum pretium rebus venalibus statuebat, ut Cassiodorus memorat. [e] curabat & commeatum exercitui suppeditari quem copias appellari Duarenus autumat. [f] Prospiciebat etiam ne urbs ædificijs deformaretur, collapsa enim ciuium ędificia restitui iubebat. Paulus 8 ad curatoris, inquit, reipublicæ officium spectat, ut diruta domus à dominis extruãtur: Domum [h] sumptu publico extructam, si dominus ad tempus

t l. 1. §. 1. ff. quod cuiusque vniuers. nom.

u in l. 3. C. de mod. multar.

x in verb. λογιστα.

y C. epi. 18. li. 7.

z in l. fin. §. qui annonam. ff. de mun. & honori.

a l. 1. §. 2. ff. eo.

b l. 3. §. 1. ff. de admin. rer. ad ciuit. pertin.

c l. ulti. §. 2. ff. eo. ti.

d l. vlt. §. hi quoque. ff. de mun. & honorib.

e l. 2. §. ad frumenti. ff. de administ. rer. ad ciuit. pert.

f lib. 3. uaria. in formula curatoris ciuitatis.

g lib. 1. disput. c. 26. & in l. ob negotium. 20. ff. de compensat.

h in l. ad curatoris. 46. ff. de damn. infect.

MVNICIPALIBVS. 192

pus pecuniam impensam cum usuris restituere noluerit, iure eam respublica distrahit. Hæc ille. Prohibebat prætereà ne publica loca occuparentur, aut deuastarentur, ipse uerò nemini concedere poterat, [a] nisi lex municipalis id illi permisisset. [b] In omnibus denique locis, ita totam ciuitatem referebat, vt in publico ædificaturus, si hoc procuratori denunciasset, ipsi reipublicæ denunciasse censeretur. [c] Nam quod ei interdicitur, reipublicæ interdictum esse uidetur. Sed ob hæc procuranda plerisque in locis proprius magistratus creabatur, ædilis a Papiniano uocatus. [d] Reipublicæ quoque creditoribus debitum soluebat. Vlpianus, [e] Grani, ait, æstimationem per iniuriam post emptionẽ ablati, quæ rationibus publicis refertur, curator reipublicæ domino restitui iubeat. Ex quibus uerbis aliquam iurisdictionem habuisse videtur, pecuniam denique publicam ipse collocabat, aut exigebat, non etiam fœnerabatur: quia id præfecti Kalendarij munus erat. [f] is & alij curatores quotannis administrationis suæ rationem reddere tenebantur, & factas impensas ostendere, actis publicis insinuare, [g] & eo modo tutus a molestia reddendæ rationis fiebat. Plures quandoque curatores creabantur, cum Papirius Iustus [h] scribat, curatorem reipublicæ collegæ nomine teneri, si eum malè agentem prohibere potuit, & non fecit. In expediendis publicis difficultatibus reipub. curator, assessores & Iureconsl. vocabat, quorum consilio utebatur, ne aliquid fortè cõtrà ius, uel temerè faceret: & ut aliorum etiam opinionem audiret: & istud est consilium curatoris reipub. cuius Papinianus meminit, [i] In consilium, inquit, curatoris reipublicæ uir eiusdẽ ciuitatis adsidere non prohibetur. Sed fortè intelligit de cõsilio ciuium adhoc electorum, cũ seruus reip. erat manumittendus. Curatoris Reip. in vetustis marmoribus frequens est mẽtio, legitur enim Brixiæ, P. CLODIO P.F. FAB. SVRAE. Q. FLAMINI. DIVI TRAIANI PONTIFIC. II. VIR. QVINQ. TRIB. LEG. II. ADIVTRIC. PIAE FIDELIS CVRATOR. REIP. BERGOM. DATVS AB IMP. TRAIANO CVRATOR REIPVB. COMENS. DATVS AB IMP. ADRIANO COLLEGIA FABROR. ET CENT. Perusii quoq; C. VRBIO. C. F. L. N. TROGALLO PROCVLEIANO PATRONO ET CVRATORI R. P. VERONENSIVM.

Alexandrum Imperatorem XIIII. Romæ vrbis curatores fecisse Lampridius scribit. Fecit, inquit, Romæ curatores vrbis XIIII. Sed ex cons. viros, quos audire negocia urbana cũ Præfecto vrbis iussit, ita vt omnes, aut magna pars adesset cum acta fierent. Curatoris reipublicæ munera hodie in plura sunt diuisa, ideo nullus facile ei conferri potest. Apud nos iudex viarum, & thesaurarius, & syndicus, eius officio funguntur.

a l. prohibere. 3. §. plane. ff. quod ui aut clã.

b d. §. plane.

c l. aut qui aliter. 5. §. item ait. ff. quod ui aut clam.

d lib. quem de ædificio Græcè composuit, l. 1. ff. de uia publi. l. qui insulam. 30. §. 10. ff. locati. l. vl. §. Irenarchę. ff. de munerib. & honorib.

e l. 2. §. grani. ff. de administ. rer. ad ciui. pertinẽt.

f l. fin. §. 2. ff. de mun. & honor.

g in d.l. ult. §. 8. de admin. rer. ad ciuit. pert.

h l. ult. ff. de off. sic. assessor.

i l. de his. C. de epis. aud.

DE CVRATORIBVS ANNONÆ. Cap. XII.

CVM victus causa velut ciuitati per quam necessaria, in primis esset procurãda, a decurionibus olim annonæ curator creabatur qui eius solicitudinem haberet, pecuniamque publicam adhunc usum emendumque frumentum reponebat, quod æquo pretio inter egẽres diuidebatur. Papirius Iustus, [k] Pecuniam, inquit, ad annonam destinatam, distractis rebus curator exigere debet. Nec modo frumenti, sed & olei emendi curam habebat Hos Græci σιτῶνας καὶ ἐλαιωνὰς vel vt in Pandectis Florentinis legitur ἐλαιῶνας appellant. Papirius [l] Sitonas uocat, quos inquit indemnes esse oportet, qui nõ segniter officio functi sunt. De his Alexãder intelligit. [m] cum ait, ex frumenti uel olei publica pecunia nõ fit compensatio cum his quæ Respub. debet. Lati nè frumẽratores dici possunt. Hoc munus Modestinus [n] sitoniam & eleoniam id est frumenti oleique emendi curam appellat. Ita & Vlpianus [o] cum scribit, sextum decimum ætatis annum agentem ad munus sitoniæ uocari non oportere. Inter munera quoque personalia sitoniam Arcadius Iurisconsl. [p] recenset. Hi curatores officium apparitorũ habebant, cui præerat centurio vehendi, condendique frumenti curam habens, & si cullei ad vsum frumenti defuissent, eos etiam inuitis ciuibus auferebat. Scæuola [q] culleos, inquit, cum Seius in horreo haberet, missus ex officio annonæ centurio, cullleos ad annonam sustulit, ac postea instantia creditoris recuperati sunt. Hæc ille. Vnde annonæ prefectos aliquam ditionem & officium habuisse constat, quod de Præfecto annonæ Romæ intelligo, qui etsi anteà magistratus nõ esset, [r] postea tamen aucta eius auctoritate, in negotiatores annonæ & tritici, hordei uel simi lium ius dixit. [s] Quod & ad aliarum ciuitatum curatores est trahendum. Empto frumento decuriones quosdam ędiles dictos eligebant, qui illud inter plebem diuiderent. Papinianus, [t] condemnatus, inquit, quod arctiorem annonã ædilitatis tempore præbuit, frumentariæ pecuniæ debitor nõ videtur. Hæc ille. Istud munus personale erat, in quo nulla propriæ pecuniæ impensa facta, personæ tantum laborem curatores sustinebant. Arcadius, [u] qui, inquit, annonam suscipit, uel exigit, uel erogat, & exactores pecuniæ pro capitibus, personalis muneris solicitudinem sustinent. Sed & Hermogenianus [x] annonæ diuisionem inter personalia munera recenset. Distracto frumento, pecunia statim ciuitati restituebatur. Vlpianus [y] ad frumenti, inquit, comparationem pecunia data restituti

k in l. ult. §. item rescripserunt. 5. ff. de admin. rer. ad ciuit. pertin.

l in d.l. vlt. §. ite rescripserũt. 6. l. final. §. cura quoque. ff. de mun. & hon.

m in l. 3 C. de compensatio.

n in l. fi duas. 6. §. est autem. Imperatoris. ff. de excusat. tuto.

o in l. 2. ff. de uacat. & excusat. mun. et est rubrica & l. ult. græca C. ut nemin. liceat in emptio. specier. se excu. & de munere si toniæ.

p in d.l. fi. §. cura quoq; de muner. & honor.

q in l. ult. §. Titius. ff. de pign. actio.

r l. 2. §. hęc omnia. ff. de ori. iur.

s l. ult. ff. quod cum eo qui in alie. pot.

t in l. ideo 17. de compensat.

u in d.l. fi. §. qui annonã, de mune. & honor.

x in l. 1. §. C. de mun. & hon.

y l. 2. §. ad frumenti. ff. de admin. rer. ad ciuita. pertin.

Universidad de Deusto

stitue ciuitati nō compensari in erogata debet. Nec frumentum viliùs, quàm tempus annonæ exigebat, vendi poterat. Paulus. [a] Decuriones ait, pretio viliori frumentum, quàm annona tēporalis exigit patriæ suæ præstare non sunt cogendi, & si carius, quàm temporis conditio postulat, curator vendidisset, mulctabatur. [b] Si aliqua forte magna inopia opprimebatur ciuitas, alias vrbes iusto pretio illi frumentum conferre Princeps cogebat. [c] Minor annis 25 adhoc munus non est eligendus. Vlpianus, [d] Sextum decimum, ait, ætatis annum agētem ad munus sitoniæ vocari nō oportet; Sed si nihil propriè in patria seruatur, de minoribus quoque annis vigintiquinque ad munera siue honores creandis iusta ætas seruanda est. Sentit his verbis nulla ratione agentem an. XVI. ad id munus vocandum, sed vbi non est contrarium ius, vel cōsuetudo nec minorem annis XXV. annonæ esse præficiendum. Diu a decurionibus hic curator est electus, posteà placuit, vnum ex officio apparitorū Præsidis, iudicio episcopi, & primatum ciuitatis adhoc munus creari. [e] Hoc officium in pluribus ciuitatibus minus frequentatur, nisi vbi magnæ penuriæ tempus ingruit.

a in l. decuriones 3. de admin. rer. ad ciuit. pertin. l. vlti. ff. de l. Iulia. de annona l. 8. non debere.
b l. 2. ff. de iurisdict. omnium iudic.
c l. 1. & 2. C. vt nemi. lice. in empt. spectacul.
d l. 2. de vacc. & excus. mun.
e l. vlt. C. ut nemin. lice. in empt. spectac. se excus. quæ græca est cōstitutio.

DE EPISCOPIS. Cap. XIII.

NON minima in vrbe cura erat, vt panis aliæque res ad victum quotidianum necessariæ non adulterarentur, & iusto pondere aut mensura venirent, & ideò huic munere ab ordine Decurionum ciuis præficiebatur, quem episcopum id est inspectorem appellabant. Arcadius [f] Episcopi, inquit, qui præsunt panis, & cæteris venalibus rebus, quę ciuitatum populis ad quotidianū victum vsui sunt, personalibus muneribus fungūtur. Alij erant episcopi quos solebāt Atheniēses ad subditas ciuitates mittere, ut auctor est Suidas, qui quid apud quēq, populū ageretur, obseruarent, ac diligēter inspicerent: apud quos summum rerum arbitrium erat. Cic. [g] Ego negotio præsum, non turbulento, vult enim Pompeius esse, quem tota hac Campania, & maritima ora habeat ἐπὶ πάντων, ad quem delectus, & negotij summa referatur: Hæc ille. Hinc nostri antistites & ipsi episcopi tanquàm omnium speculatores sunt vocati. Romæ venialium rerum cura ad ędiles pertinebat, quorum munus erat etiam alia inspicere & curare id est ne res mobiles, siuè solidi, vitiosæ distraherentur. [h] Nos hodiè hunc præfectum, Iudicem victualium nominamus.

f l. fi. §. item episcopi ff. de mun. & honor.
g ad atticum. libr. 1.
h l. 1. in prin. ff. de ædilit. edict.

DE CVRATORE CALENDARII, & diuersorum negociorum. Cap. XIIII.

PRAETER prædia habebāt & pecuniam publicam singulæ ciuitates, quam fœnori locabant. Gaius, [i] Collegijs, inquit, permissū est, ad exemplum Reip. habere res communes, arcam communem, & actorem. Eam autem pecuniam cum opus erat, in vsus publicos conuertebant, & sæpe, ne ociosa esset, fœnori dabant, cui negociationi proprius ciuis præficiebatur, Calendarij curator dictus. Arcadius Iureconsl. [k] Kalendarij, ait, curatio, & quæstura, in aliqua ciuitate inter honores non habetur: sed personale munus est. Quoniam huic negocio præfecti iniunctum munus recusare non possunt. Calendarij autem nomine hic aliud non intelligitur, quàm pecuniæ publicæ sub fœnore locandi officium. Veteres enim Calendarij exercitationem pro nominibus faciendis accipiebant. Africanus, [l] Cum quis, inquit Calendarium præstari alicui voluerit, vtrumne nomina duntaxat debitorum præstari voluisse intelligendus est, an verò etiam pecuniam si qua ab his exacta, eidem tamen Calendario destinata fuerit, & magis putō: quem admodum si exactæ pecuniæ, & rursus collocatæ essent, permutatio nominum nō perimeret, vel minueret fideicōmissum: ita ipsæ quoque pecuniæ, si adhuc Calendario id est nominibus faciendis, destinatæ essent; eidem fidecommisso cedere debeant. Calendarium ergo pro nominibus faciendis, hoc est debitoribus comparandis accipitur. [m] Vnde seruus dicitur debitor domini ex ratione Calendarij, [n] id est causa pecuniæ fœnori datæ, cuius rei frequens in iure est mentio; ubi Calendario præponi dicitur, qui huic negociationi præficitur. Idem Africanus, [o] Eius, ait, qui in prouincia Stichū seruum Calendario præposuerat. Romæ testamentum recitatum est, & Scæuola [p] Calendarium exerci dicit ab eo, qui hanc artem profitetur, alij librum rationum interpretantur. [q]

Dictum est autem Calendarium: quia debitores singulis Calendis pro retēta pecunia usuras soluebant. Hinc in rationum, & chirographorum exemplis, mutuo accepta pecunia, ferè semper Calendis restitui promittitur [r]. Hæc & menstruæ usuræ nocabantur. [s] Calendarij curator non ab ordine decurionum, sed à Præside prouinciæ, facta eius morum, & facultatum inquisitione creabatur: & ob id nullam cautionem, ut alij, præstat. Papirius, [t] A curatore, inquit, Calendarij cautionem exigi non oportet, cum ex inquisitione à Præside eligatur. Plinius quoque Bithyniæ Præfect. se id ex officio suo facturum Traiano indicat. [u] pecuniæ, inquit, publicæ ministerio nostro exactę sunt, & exiguntur, quas uereor, ne ociosæ iaceant: nam & prædiorum comparandorum, aut nulla,

i l. 1. ff. quod cuiusque vniuers. nom. l. Gaius. 11. ff. de vsuris.
k l. vlt. §. 2. de mun. & honor.
l in l. qui filiū. 64. de legat. 3.
m ut l. d. l. vl. §. 2
n l. fi. ff. de pecul.
o in l. eius qui in prouincia. 41. ff. li certum petat.
p l. uxorem. 41. §. legauerat. de legat. 3.
q ut Alciatus li. 3. disp. c. 1.
r l. lecta. 40. ff. cert. pet. & ex multis ll. sub ti. de uerb. obligat. constitut.
s d. l. lecta. 40.
t in l. vlt. §. item reciperiscerunt. 7. de adm. rer. ad ciu. pert.
u epistol. 14.

la, aut rarissima occasio est, nec inueniūtur, qui velint debere Reip. præsertim duodenis assibus, quanti a priuatis mutuantur, referibit Traianus Plinio vt sub minoribus vsuris pecuniā collocet. [a] Sed hodie cum iure diuino improbatum sit fœnus, ac pro infamia id quæstus genus vulgò habeatur, hoc munus omnino in ciuitatibus cessat.

Alij præter hos curatores extra ordinē pro ut vsus exigebat, a duumuiris creabantur, uelut si alicuius debitoris bonorum possessionem reipub. iussu præsidis obtinuisset, eorum curator fiebat. Paulus, [b] Sempronij, inquit, qui expollicitatione debitor patriæ suæ extiterat, bona respublica iussu Præsidis possedit, quorum bonorum magistratus reipublicæ tres curatores constituerunt qui apud Græcos ἐπιμεληταὶ vocantur: Hæc ille. Si quando opus extruendum, vel reficiendum erat in ciuitate, eius Curator creabatur, quod & hodiè fieri consueuit. Vlpianus, [c] Cura, ait, extruendi vel reficiendi operis in ciuitate munus publicum est. & idem si aliud publicè agendum contigisset, obseruabatur. Hi omnes operum curatores uocabātur. Arcadius Iurisconsl. [d] Curatores, inquit, ad extruenda vel reficienda ędificia publica, siue pālatia, siue naualia, vel mansiones destinantur, si tamen pecuniam publicam in operis fabricā erogent, & qui faciēdis vel reficiēdis nauibus vbi vsus exigit, præponuntur, muneribus personalibus adstringuntur. Hæc ille. Mansiones autem erant hospitia publica in quibus veredi manebant, vt alibi est declaratum. Hi quoq; curatores non a decurionibus, sed a Præside prouinciæ creabantur. Vlpianus [e] de proconsule loquens. Aedes, inquit, sacras, & opera publica circumire inspiciēdi gratia, an facta, tectaque sint, uel an aliqua refectione indigeant, & si qua cœpta sint, ut consummentur, prout vires eius reipublicæ permittunt, curare debet: Curatoresque operum diligentes, solemniter præponere. Hi curatores etiam hodie, cum opus est, fiunt. Erant & qui balnea publica calefieri curabant, quibus ex publico adhunc usum pecunia dabatur. Arcadius, [f] Inter personalia, inquit, munera in quibusdam ciuitatibus numeratur & calefactio publica balnei, si ex reditibus alicuius ciuitatis curatori pecunia subministretur. Hęc ille. Tertia pars reditum ciuitatis, quæ in fundis consistebant, ad mœnium, & thermarum restaurationem destinata earū curatori committebatur. Arcadius. [g] Ne splendidissimæ ciuitates per diuersos publicos reditus labantur, de reditibus fundorum iuris Reip. tertiam partem reparationi publicorum mœnium & thermarum restitutioni deputamus. Hactenus Arcadius. Curator ergo ædificia balneorum hac pecunia refarciebat, ligna ad ignē accendendum, & oleum ad lumen prębendum parabat. Ante Alexandrum Imperatorem post auroram tantum, inquit Lampridius, balnea aperiebantur, & ante solis occasum claudebantur, ipse oleum eorum luminibus assignauit, vt nocte etiam paterent, & Syluas ad accendendum in illis ignem deputauit. Hoc curatore opus non erat, quum thermas publicas Respub. locabat; conductor enim ipse hanc operā præstabat. Labeo. [h] Quidam, inquit, in municipio balneum præstandum annuis uiginti numis cō fluxerat, & ad refectionem fornacis fistularū, si milliumque rerum centum numi ut præstaretur ei conuenerat, conductor centum numos petebat, ita ei deberi dico, si in earum rerum refectionem eam pecuniam impendi satisdaret. Hęc Labeo. valde autem necessarius olim erat thermarum usus, quia cum antiquitus caligarum vsus intra ciuitates non esset, [i] & ob id nudis pedibus incedentes ex puluere aut luto sordes contraherent, quotidie balnea frequentabant. Seneca [k] enim scribit ueteres quotidie brachia & crura nundinis se totos lauisse, & ideo in quocūque oppido publicum balneum reperiebatur, quod vrbis insigne fuisse Procopius tradit. [l] & ubi eorum erat penuria, a restatoribus populo exhibenda legabātur, ut Tiburtibus relicta fuisse Scæuola scribit. [m] codicillis inquit, ita legauit, Tiburtibus municipibus meis, amantissimisque Sciatis balneum Iulianum iunctum domui meæ, ita ut publico sumptu hæredum meorum & diligentia decem mensibus totius anni prębeatur gratis: Quæsitum est, an sumptibus refectionibus necessarios hæredes præstare debeant. Respondi, uideri testatorem super calefactionis & prębitionis onus, de his quoq; sensisse, qui ad cottidianam turelam pertineant, quibus balneæ aut instruantur, aut denique solitas cessationum uices parari purgarique ut habiles ad lauandum fierent, sint solitæ. Ex quibus verbis apparet quanta impensa & labores in balnea fierent, & quàm frequens eorum usus esset: Vnde & hodie nonnulla castra & uillæ balnea uel balneola appellantur, in quibus publicè populus lauari consueuerat. Comitibus ac magistris militum a curijs ciuitatum lauacra gratuito prębebantur, quod cum etiam rei militaris comites & tribuni poscerent, id illis ab Arcadio & Honorio est negatum, ne tot sumptibus ciuitates onerarentur. [n] Pistrinis quoque publicis curatores dari solebant. [o] Et alij ad compellendos pecuniæ publicæ debitores ut soluerent, alij vt nias sternerent aut aquæductus curarent [p] aut alia opera publica facerent, [q] uel reficerent, quibus ædiles aut Reip. curatores suffi cere non poterant.

Erat & quibusdam in locis quæstor, nam etsi reipublicæ curator eius publicam pecuniam administrabat, quibusdam tamen in locis proprius minister creabatur, qui illi ad vsum publicum conseruandę præficiebatur, & eius qui olim Romę fiebat exēplo quęstor dicebatur, quod & ipsum munus publicum fuit. Romani quæstoris officiū erat pecuniā publicam inquirere, & exactam conseruare. [r] Id aliquę ciuita-

a epist. 19.
b l. Lucius. 45. §. Sempronij. de admin. tutor.
c in l. 4. in prin. de mun. & hon.
d in l. vlti. 5. hi quoq; de mun. & hon. & l. cum quidā. 19. §. cos ff. de usur.
e l. si in aliam. 7. de offi. proconsul. & legat.
f d. l. ult. §. cura quoq; de mune. & hon.
g in l. ne splendissimę 11. C. de oper. publ.
h in l. insulam. 58. §. vlt. locati.
i l. 23. & 4. C. Theo. de habit. quo intra vrb. vti. oport.
k in epist. 56.
l in lib. 3 de zedific. Iustinia.
m in l. patronus 35. §. vlt. de leg. 30.
n l. 1. C. ne rei milita. comitib. vel tribun. lauacra præstentur.
o d. l. vlt. §. legati.
p d. l. 1. & d. l. vlti. §. cura.
q d. l. ulti. §. hi quoque.
r l. 2. §. deinde cum ærarium de orig. iur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes quæ pecunia abundabant, imitatæ suum & ipsæ quæstorem instituerunt: Quod inter municipalia personalia Arcadius [a] recenset. Calendarij quoque, ait curatio, & quæstura in aliqua ciuitate inter honores non habentur; sed personale munus est; itaque non in omnibus ciuitatibus, sed aliquibus hoc officium exercebatur. Huius loco successit, qui hodie Thesaurarius dicitur.

a in d.l.vl.§.2.

DE ZIGOSTATE. Cap. XV.

CVM de probitate auri atq; etiam argenti, & pondere plerunque contenderetur, in singulis ciuitatibus Libripens vir huius artis peritus & fidelis, quem Græci Zygostaten appellabant, erat constitutus, qui de monetis ortas controuersias dirimebat. Iulianus ad Mamertinum. [b] Quoties, inquit, de qualitate solidorum orta fuerit dubitatio, placet, quem sermo Græcus appellat, Zygostaten per singulas ciuitates cõstitutum, qui pro sua fide atque industria neque fallat, neque fallatur, contentionem dirimere. Hæc ille, qui modum quoque in appendendo auro constitutum tradit. [c] Aurum ait, æqua lance, & paribus libramentis suscipiatur, scilicet vt duobus digitis summitas lini retineatur. Tres reliqui liberi ad susceptorem emineant, nec pondera deprimant, nullo examinis libramento seruato, nec æquis aut paribus suspenso stateræ manentes.

b in l. 1. C. de ponderat.

c in l.1. C. The. de ponderatio.

DE PROCVRATORIBVS METALlorum. Cap. XVI.

Cod. de metalla hoc est procuratoribus metallorios.

AEmilio Lepido, & C. Pompilio Lenate cos. metalla in Macedonia primum instituta fuisse Cassiodorus scribit, quod & in alijs proximis regionibus & Asia posteà est actum; ad quæ effodienda delinquentes damnabantur, quibus alij præficiebantur metallorum procuratores dicti. Hi ex decurionum numero in prouincijs, vbi metalla fodiebãtur, creabantur: [d] quorum munus erat prospicere, vt effossores debitum vectigal fisco soluerent, cui octo scrupulos auri pendebant in balluca id est in auro rudi prout eximebatur, non purgato, Græci χρυσάμμους appellant. [e] alibi octo scrupulos soluebant. [f] In Macedonia, Dacia, Mysia, Dardania, Ponto, & Asia præcipue metalla effodiebantur. [g] Proconnesius quoque Propontidis insula, quam Neuron Plin. appellat: & Gypsus in mari Rubro Cytis a Plinio dicta æris feraces erant; [h] in quas adhunc vsum fontes deportabantur. Procuratoribus verò comes metallorum præerat, ita Valentinianus Cresconium appellat, [i] quem in Illyrico fuisse in Notitia Romani Imperij demonstrauimus. Sed omnibus comes sacrarum Largitionum imperabat, ad quem hi prouentus deferebantur, [k] quemadmodum in eo disseruimus.

d l.4.C. de metall.

e l.1. C. de metalla.

f d.l.1.

g l.4.& 5. C. eo.

h C. de hor. lib. 28.6. 28. est autem de missis in metalla 22.

i l.2. C. eo.

K ut ex toto tit. C. de metall. consta.

DE SYNDICO. Cap. XVII.

CVM pluribus ex causis ciuitates conueniri, & eas cõtra alios agere oporteret, vnus eligebatur, qui uel inuitus hoc munus subiret, Latinè actor, Græcè syndicus dictus. Gaius. [l] Collegijs, inquit, permissum est ad exemplum reipublicæ, habere res communes, arcam communem, & actorem siue syndicum: per quem tanquam in republica, quod communiter agi, fierique oportet, agatur, fiat. Quæ verba licet alia quoque negocia, quâ mouendarum, excipiendarumque actionum syndico committere videantur, ob id tamen præcipuè creabatur, cum reipublicæ curator, vt supra dictum est, alia quotidiana negocia expediret, generaliter autem admouendas, defendendasque reipublicæ causas constituebatur. Arcadius Iurisc. [m] Defensores ait, quos Græci syndicos appellant, & qui ad certam causam agendam uel defendendam eliguntur laborem personalis muneris adgrediuntur. Ijs adstipulatur Hermogenianus, [n] quum ait, personalia sunt munera, defensio ciuitatis, id est, vt syndicus fiat. Eodem autem munere fungebatur, quo in priuatorum causis procurator. [o] Dicitur enim syndicus, quod simul plurium causam agat. Ab vniuersoque ordine decurionum eligebatur: Vlpianus, [p] Nulli, inquit, permittetur nomine ciuitatis, uel curiæ experiri: nisi ei cui lex permittit; aut lege cessante ordo dedit, cum duæ partes, aut amplius quàm duæ.

Quandoque tamen Decuriones solebant duumuiris committere, vt ipsi ad particularẽ causam actorem eligerent: & is ab vniuerso ordine electus esse censebatur: Paulus. [q] Si de curiones, ait, decreuerunt, actionem per eum mouendam, quem duumuiri elegerint: is videtur ab ordine electus, & ideò experiri potest, parui enim refert, ipse ordo elegerit, an is cui ordo negotium dedit. Sed si ita decreuerint, vt quæcunque incidisset controuersia, eius petendæ negocium Titius haberet: ipso iure id decretum nullius momenti esse. quia non possit videri de ea re, quę adhuc in controuersia non sit, decreto datam persecutionem. & subijcit. Sed hæc omnia hodie per syndicos solent secundum locorum consuetudinem explicari. Sentit creatum semel syndicum omnium causarum quas Resp. habuerit, mouendarum auctoritatem habere, uti etiam Accursius & alij existimant.

l l.1.quod cuiusque uniuers.nomin.

m in l.ult.§.defensores. de mune. & honorib.

n in l.1.ff.e.

o l.1.in fin. & l. item eorum.6.§. vlt. quod cuiusque uniuers. nomin.

p l.nulli.3.quod cuiusque.vn.no.

q in d.l. item.§.10.

DE IRENARCHIS ET LIMENARchis. Cap. XVIII.

Cod. de Irenarchis.

SOLEBANT & neteres in certis vrbis, aut territorij locis milites collocare, qui ortos tumultus sedarent, latrocinia prohiberent, & factiosos, criminaque patrata præsidij indicarent, & à statione in qua degebãt stationarij dicebãtur. [a] Id primus Romæ & in Italia Augustus inuenit. Tranquillus de eo loquens crassatores inquit, dispositis per loca opportuna stationibus inhibuit (c.32.) Vlpian. [b] Quies quoque inquit, popularium & disciplina spectaculorum ad Præfecti vrbi curam pertinere videtur, & sanè debet etiam dispositos milites stationarios habere ad tuendam popularium quietem, & ad referendũ sibi quid vbi agatur: Hos frequentiores in Italia Tiberius locauit. Tranquillus, [c] in primis, inquit, tuẽdæ pacis a grassatoribus, ac latrociniis, seditionũque licentia, curam habuit; stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit. Idẽ in prouincijs actitarum fuisse tum ex alijs rum ex Tertulliani apologetico constat; Latronibus ait, inuestigandis per uniuersas prouincias militaris statio sortitur. Idem asserit Constantinus [d] his verbis curiosi, & stationarij, vel quicunque funguntur hoc munere, crimina iudicibus nuncianda meminerint: & sibi necessitatẽ probationis incumbere, nec citra periculũ sui, si insontibus eos calumnias nexuisse constiterit, cesset ergo praua consuetudo, per quam carceri aliquos immittebant. Hęc ille. Tantum enim denunciandi, non etiam custodiæ reos tradendi facultatem habebant. Fugitiuos tamen deprehensos in carcerem detrudere poterant, quod & Paulus [e] comprobat. Limenarchæ, ait, & stationarij fugitiuos deprehensos recte in custodiam retinent. Horum præfecti Irenarchæ sunt appellati, qui a decurionibus eligebantur, & a Præside probabantur, Latine quasi pacis auctores dicti. Honorius A. [f] Irenarchæ, inquit, qui ad prouinciarum tutelam quietis ac pacis per singula territoria faciunt stare concordiam, a decurionibus iudicio præsidum prouinciarum idonei nominentur.

Quandoque curiosi vocantur: quorum præcipuum officium erat delinquentes capere, & captos de socijs, & receptatoribus diligenter interrogare, & interrogationes responsaque cum indicijs & probationibus ad Præsidẽ mittere, vel ipsi perducere; Sed eorum litteris sine legitimis probationibus non credebatur. Marcianus, [g] Hadrianus, ait; Iulio Secundo ita scripsit; & alias rescriptum est, non esse utique epistolis eorum credendum, qui quasi damnatos ad Præsidem remiserint. idẽ de Irenarchis præceptum est; quia non omnes ex fide bona elogia scribere compertum est: Sed & caput mandatorum extat, quo Diuus Pius cum prouinciæ Asiæ præerat, sub edicto proposuit, vt Irenarchę cum apprehenderint latrones, interrogẽt eos de socijs, & receptatoribus, & interrogationes litteris inclusas, atque obsignatas ad cognitionem magistratus mittãt. Igitur qui cum elogio mittuntur, ex integro audiendi sunt, & si per litteras missi fuerint, uel etiã per Irenarchas perducti. Et ideo cum quis ἀνάκρισιν, id est quæstionem seu inquisitionem faceret, iuberi oportet uenire Irenarchen, & quod scripserit exequi, & si diligenter ac fideliter hoc fecerit collaudandum eum, si parum prudenter non exquisitis argumentis, simpliciter denotare, Irenarchen minus retulisse; Sed si quid malignè interrogasse, aut non dicta retulisse, pro dictis eum compererit, ut iudicet, in exemplum, nequid & aliud postea tale facere moliatur. Hactenus ille. Cum ergo hi grassatores prohiberent, non absre dictum est [h] Irenarchas disciplinę publicę, & corrigendis moribus prefici: quorum munus est personale. Hi etiam vectigalia ex mercibus aliunde aductis exigebant: Cõstantinus, [i] prouinciales inquit, pro rebus, quas ad vsum proprium uel ad fiscũ inferunt, aut exercendi ruris gratia reuehunt, nullum vectigal a stationarijs exigãtur. Ea verò quę extra prędictas causas, uel negociationis causa portantur, solitæ præstationi uel pensitationi subiugamus, capitali pœna proposita stationarijs, & vrbanis militibus, & cæteris personis, quorum auaritia idtẽtari firmatur. Hęc ille. Quare his ex publico annonę pro ipsis alẽdis, & capita seu pabula pro equis secundum locorum consuetudinem præstabantur. (l.super.9.C. de iurisfisci.) Verum posséa Irenarchę tanquam pacis turbatores, & moribus corrupti ab Honorio & Theodosio aboliti fuerũt. [k] Sed eorum verbis in contrariam sententiam detortis, a Iustiniano [l] restituti sunt. His hodie successerunt prefecti satellitum, qui per ciuitatum territoria ad perquirendos reos obequitant, & qui in ciuitatibus commissa crimina denunciant.

Quemadmodum uerò in plerisque ciuitatibus & earum finibus, qua iter frequẽtius erat, stationarij milites constituebãtur, ita & in portubus, ad quos frequentius naues commeabãt, custodes locabantur, qui eius loci curam haberent, & ab hostium, aut piratarum incursionibus naues tuerentur, fugientes latrones caperent: oleum, vinum, aut liquamina, uel ferrum ad Barbaros Imperij hostes perferri non paterentur, [m] ac tumultus prohiberent. His Limenarcha preponebatur, quasi portus prefectus, quem Greci λιμενάρχα nocant, & muneribus personalibus astringi Arcadius scribit. [n] Hi seruos fugientes retinebant. Paulus, [o] Limenarchę, inquit, & stationarij, fugitiuos deprehensos recte in custodia retinent. Idem ab ordine decurionum quemadmodum Irenarchæ, nec

a l.8.si quis.C. de accusat.

b in l.1. §. quies 12. ff. de offic. præf. vrb.

c in Tiberio. c. 36.

d in l. 1. C. de curiosis.

e l.4.ff. de seru. fugitiui.

f in l.vni. C. de Irenarchis.

g l. Diuus 6.ff. de custo. reor.

h in l.vlt.§.Irenarchæ 7. de mun. & hono.

i in l.vniuersi. 5. C. de vectig. & commiss.

k K l.1. C. Theo. de Irenarch.

l qui mandauit compilatoribus vt suam sententiam in l.vni.C. de Irenarch. ponerent, abrogata d. l. unic. C. T. eod.

m l. 1. & 2. C. quæ res export. non deb.

n d.l.vlt. §. hi quoque. de mun. & hon.

o l.4. ff. de ser. fugit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a l.non idcirco. 38.C.de Libera. caus.

nisi liberi creabantur. Diocletianus, [a] Non idcirco minus, ait, quod te limenarcha creato, nemo contradixit reipublicæ nomine, moueri tibi status quæstio potest. Dubium autè ibi erat, quia limenarcha creatus a republica, illum honorem, qui liberorum hominum proprius est, cõsecutus fuerat: liber esse uidebatur. Sed quoniam hominis fortè statum ignorans respublica eum limenarcham creauerat, nõ ob id eum vel ingenuũ iudicasse, vel seruum manumisisse censetur. Malè autem Accursius [b] limenarcham pro eo, qui imperij limitibus præerat, interpretatur: Hi enim Comites aut Duces cum imperio a Cæsare creabantur. [c] limenarchę vero a decurionibus portus custodes eligebãtur. Rarum præterea est, ut idem vocabulum ex Græco & Latino cõponatur, inquit Budæus. [d] vnde quasi limitis archus non rectè diceretur. Deinde a limite, non limenarcha, sed limitarcha vocaretur. Portus autem in iure nominati, olim insignes, & frequentati erant Capua, uel Cassiopa, in Campania, Dyrrachium in Epiro, & Brundusium in Calabria, quo vltrò citroq; nauigabatur. [e] Item Aquileia, quæ nunc est mediterannea, vnde in Cyrenensem oram trãsmittebatur: [f] & in Syria Berytum, unde Brundusium nauigabatur. [g] Alexandriæ quoq; portus celebratur [h] vbi erat orbis emporium, & portus Romę, seu Hostiæ. [i]

b in d. l. 4. & l. non idcirco. 38.

c l. 2. §. pro limitaneis. C. de offic. P. P. Africæ.

d in d. §. hi quoque.

e l. 1. §. igitur. de exercitoria.

f l. pen. §. vlt. locati.

g l. qui Romæ. 122. §. Callimachus. de uerb. obligat.

h l. 1. C. de frumento Alexan.

i l. 1. C. de can. frumen. vrb. Romæ.

DE AEDILIBVS. Cap. XIX.

PRIMVM Romę ædiles curules creati sunt, vt plebiscita in Cereris ædem deferri curarent. [k] Sed Theophilus [l] eos ædium sacrarum curam habuisse scribit: & inde ædiles appellatos: postmodum rebus venalibus præpositi, tam mobilibus, quam soli, cũ vitio venditis ius dicebant. [m] Oh id edictum ædilitium nuncupatum proponebãt, quo iusto pretio annonam vendi iubebant. [n] Mensuras quoque vt æquę essent, prospiciebant & quas iniquas deprehẽdissent frangebãt. Vlpianus. [o] Si quis inquit, mensuras conduxerit, easque magistratus frangi iusserit: si æquę sunt, ita demum eum teneri, si culpa eius id fecit ędilis: Hęc ille. Mox alij ędiles Romę sternẽdis reparandisque vijs a censoribus sunt prępfecti, qui cum alijs negotijs occupati, huic muneri sufficere non possent, ex S C. Quatuor viri viarum curandarum sunt creati. [p] Rursus cum neque hi sufficerent: duabus tribusuè vijs singuli curatores sunt prępfecti: qui earum curatores vocabantur: sed cum is magistratus incertus esset, & ad tempus prout res exigebat constitutus, eum ordinarium Cæsar Augustus fecit. Hęc Romę, cuius exemplo etiam in municipijs ędiles ędibus vijsq; restaurãdis sunt prępositi: q etsi edicendi ius non habuere, res tamen venales curabant, & in vendendis vtensilibus delinquentes flagellis cædebant. [q] Quorum officiũ latè Papinianus in astynomici libro singulari Græcè scripto explicat: [r] sed ita Latinè versus est. Aediles curam gerãt per vrbem viarum, vt complanentur; neuè flumina damnum dẽt ædibus, & vt pontes sint quocunque loco opus fuerit. curent etiam, vt priuati muri, vel alij, vel ædium, qui in viam publicam ferũtur si ruinosi sint, ædium domini eos vt oportet, demoliãtur, ac reparent: Quòd si non demoliantur, neque reparent, eos multent, donec virium emendauerint. Prouideant quoque ne quis uias publicas effodiat, aut aggeribus obstruat, neuè quid in via exędificet: Quòd si contra factum fuerit, seruus a quocunque qui eum deprehenderit, cædatur: liber verò ædilibus indicetur, qui in eum lege animaduertent, & factũ opus destruent. Prætera vt antè suas quisque ædes, vias publicas reficiat, & aquæductus qui sub dio sunt, purget, ne quid euntem currũ impediat. Et qui conductas ædes inhabitant, si earũ dominus non reparet, ipsi reparent, & impensam in pẽsionem imputabunt. Procurent etiã, ne quid ante officinas ponatur, nisi fullo vestimenta ad auram recreet, vel faber rotas exponat; ita tamen & hi collocẽt, ne euntem currũ impediant. Neque etiam quenquam in via rixari, aut stercora eijcere, vel morticina, pellesue proijcere permittant. Hæc ille. Ex quibus appareret ædiles ius multandi & viarum, quæ in vrbe erãt, curam habuisse. Sed & ea quæ in via reposita inueniebant, perdere, & cõcidere poterãt. Paulus. [s] Lectos, inquit, emptos ædilis, cum in via publica positi essent, concidit. si traditi essent emptori, aut per eum stetisset, quo minus traderentur, emptoris periculum esse placet. Hæc ille. Cum verò maximam curam viarum extra vrbem sternendarum, veteres haberent, tanta eas magnificẽtia sternebant, vt tria in fabricis Roman. se admirari Dionysius diceret, vias nempe, aqueductus & cloacas; Lapides. n. silicęos quadratos, ad sternẽdas vias ab Appio cæsos fuisse Procopius [t] scribit, qui tãta firmitate connexi erant, ut non compositi, sed natura sic editi uiderentur.

Publicorum etiam balneorum in quibusdã municipijs curam habuisse ædiles videtur, quæ ipsi quandoque municipibus, vt gratuitò lauarentur præstabãt. Alfenus. [u] Aedilis, inquit, in municipio balneas conduxerat, ut eo anno municipes gratis lauarentur. post tres menses incendio facto, respõdit posse agi cum balneatore: Hæc ille. Id officium inter personalia Arcadius [x] recenser, quæ illos subire dicit, qui ad reficiendas uias eligi solẽt, cum nihil de proprio patrimonio in hoc munus conferãt. Hęc munera plerisque in ciuitatibus erant curatoris reipublicæ, qui ædilis alijs in locis creabatur. In quibusdam vterq; magistratus cõstituebatur, cum vnus omnibus his curis superesse non posset.

q l. eos. 12. ff. de decurionib.

r & in l. 1. de via publica.

s l. lectos. 12. de peric. & com. rei uend.

t li. 1, belli Gotici.

u in l. qui insulam. 30. §. 1. locati.

x l. vlt. §. Irenarchæ. de mun. & honorib.

n epist. 25.

b Satyr. 10.
c Prima.
d In Hadriario.

e L. si duas. 6. aliàs incipit: l. Sed & reprobari. §. est autem imperatoris, de excusat. tutor.

sset. Arpinates solum creabant ædilem, qui omnium magistratuum munere fungebatur. Cicero [a] ædilem filium meum fieri volui. is enim magistratus in nostro municipio, nec alius vllus creari solet. Aufidenates, Gabij, & Aretin. ædilem & ipsi habebant, Iuuenalis [b] & Pers. [c] Spartianus. [d] per Latina oppida dictator, ædilis, & duũuir fuit. Aediles Græci ἀγορανόμους vocant, a quo munere immunes fuisse philosophos, Rhetores, Grãmaticos, & Medicos, Modestinus scripsit [e] qui a Latino interprete malè vertitur: immunes enim dicuntur, esse ab ἀγορανομίων id est ædilitijs curis, pro quibus alia verba ineptè scripta reperiuntur. Hunc magistratum esse opinor, quem D. Paulus in fine epistolæ ad Rom. œconomum appellat: salutat, inquit, vos erastus œconomus ciuitatis scilicet Corinthi. D. Hieronymus vertit Arcarius, D. Ambrosius dispensator: erat, ait, quasi curator, qui dictante iustitia, gubernabat ciuitatem, maximè in pretijs moderandis.

DE ARCHEOTIS ET AEDIVM custodibus. Cap. XX.

TABVLARIVM locus erat, in quo scripturas publicas reponebant, Græcè ἀρχεῖον dictum, vt ait Suidas. Id est antiquarium in quo vetustæ memoriæ res conseruabantur, aliqui chartophylacium seu grammatophilacium, uel archium vocant. [f] Qui vero huic loco, & scripturis præficiebatur, archeota ab ipso archiuo nuncupabatur. [g] Latini antiquarium appellant. Leo A. [h] antiquarios, inquit, qui habentur in scrinio memoriæ nunquam minus esse, quam quatuor volumus. Hi codices ciuitatis conseruabant, & vetustate corruptos describebant. Valentinianus [i] Antiquarios, ait, ad bibliothecę codices componendos, & pro vetustate reparandos quatuor Græcos, & tres Latinos scribendi peritos legi iubemus. Diuus Gregorius. [k] Antiquarios, ait libratios reperij. His succedere qui magistri archiui, alibi cancellarij ciuitatum appellantur. Aedes vbi magistratus iudicabant, & ipsæ archia dicebantur, vt Suidas & Budæus tradunt, quas proprij curabant ministri. [l] Latine prætoria vocantur. [m]

f L. moris 9. de pœnis, §. 1. nouell. 14. seu aur. de defens. ciu. §. pen. nouell. 50. seu aur. de his, qui ingrede ad appell.

g L. vltim. §. hi quoq; de mun. & honor.

h L. hac parte. 10. C. de prox. sacr. scrin.

i l. 2. C. The. de stud. libera. vrb. Rom.

K In 1. dialog. cap. 4.

l d. l. vlt. §. hi quoque.

m l. omnes, §. 1. C. de epis. & cleric. l. lecta. ff. si cert. pet.

DE TABVLARIIS LOGOGRAPHIS & censualibus. Cap. XXI.

Cod. de tabularijs, scribis logographis, & censualibus.

ERANT & plures scriptores in ciuitate, quorum aliqui tabularij, quidam scribę, nonnulli logographi, alij censuales vocabantur: sed omnes generali vocabulo scribæ, & tabularij, illorum uero qui proprie Tabularij dicebantur munus erat, eorum qui tributa soluissent, nomina in codicem referre. Constantinus. [n] Ducenarij, inquit, & centenarij, siue sexagenarij, non prius debent aliquem ex debitoribus conuenire: quàm a tabulario ciuitatis nominatim breues accipiant debitorum. Breues pro scriptura debitorum nomina continente accipiuntur. Arcadius A. [o] Tabularios, ait, oportet fideliter prouidere nomina debitorum. Constantinus quoque prohibet, [p] nè ciuitatum tabularij, tributa, quæ a porentioribus soluenda sunt, inferioribus iniungant. Hi & eorum filij, huic oneri erant obnoxij. [q]

Scribæ verò dicebantur, qui magistratuum, seu duumuirorum, aut defensorum ciuitatum acta notabant: quod & ipsum munus erat personale. Arcadius Iurisconsf. [r] Scribæ, inquit, magistratuum personali muneri seruiunt. In eodem sensu scribas accepisse Constantius A. videtur [s] dum ait, Nulli omninò ex tabularijs, vel scribis, vel logographis, eorumque filijs, in quocunque officio militent, sed ex omnibus officijs, nec non etiam si intra nostrum palatium militant, necdum implero quinquennio reperti & retracti, protinus officijs municipali bus reddantur: Hæc ille. Eorum officium scribarus vocabatur. [t] Logistas verò reipublicæ curatores vocatos fuisse suprà diximus; a quibus logographi differunt: Hi enim rationes tributorum scribebant, [u] illi negocia Reipub. Quanquam logographos Suidas pro his accipiat, qui iudiciorum acta conscribunt.

Censuales vero erant qui sub magistro census publica monumenta scribebant, apud quẽ testamenta aperiebantur, & publicabantur: sed in primis patrimonium cuiusque describebant. [y] Arcadius. [z] Pari modo, inquit, qui accepandis, siue suscipiendis censualibus professionibus destinantur, ad personalis muneris solicitudinem animum intendunt. Cæterum decuriones ipsi inuiti censuales non creabantur: sed sponte hoc onus susceptum, postea relinquere non poterant. [a] Hi generali vocabulo tabularij vocati, olim serui erant; [b] vnde serui publici vocantur, [c] & serui ciuitatis. [d] Itaque errant Accursius, & alij, qui seruos publicos pro hodiernis tabellionibus interpretantur, quorum auctoritas olim nulla fuit. Nec extraneis, vt vulgò creditur, stipulari poterant, id enim tantum seruis publicis id est reipublicæ licebat, tanquam ciuium mancipijs, non alijs personis liberis. Sed postea cautum est, vt prædicti tabularij liberi tantum ordinarentur. [e]

n l. 1. C. de exact. tributor.

o l. missi opinatores. 7. C. eo. ti.

p in l. 1. C. de censib.

q l. 1. C. de tabular. l. vltim. §. hi quoque. ff. de mun. & hon.

r in d. l. ult. §. magistigophori. de mun. & hon.

s d. l. 1. C. de tabular. fac. l. pen. C. de defensoribus ciuit.

t l. 4. C. de appellat. l. 1. §. 2. de mun. & hon.

u l. 1. & vlt. C. de tabular.

x x l. testamenta. 18. l. consulta. 23. C. de testam.

y d. l. 1. §. 2. de mun. & honor.

z in d. l. vlt. §. pari modo. ff. e.

a d. l. 1. C. de tabular.

b l. vltim. C. de seru. reip. manum.

c l. non aliter, 18. de adoptionib. l. murus. 45. §. si procurator. de procuratoribus. l. 2. rem pupilli salu. fore. §. cum autè Instit. de adoptionib.

d l. fin. quod eu iusque vniuers. nomine.

e l. generali. 3. C. de tabular.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE GYMNASIARCHIS. Cap. XXII.

SOLEBANT Græci in stadijs seu amplis spacijs porticibus circundatis in palęstra, aut alio modo exercerí. In interioribus verò cubiculis vngebantur, & lauabãtur, & in exhædris propè sitis philosophi disputabant, cum enim nondum esset copia librorum, ipsi disputando se exercebant, vt ait Suidas. [a] His locis præfecti Gymnasiarchi vocabantur, qui prædictas exercitationes ordinabant, & eorum curam gerebant. ab eo munere Philosophos, Rhetores, Grammaticos, Medicosque immunes esse Modestinus scribit. [b] Cicero. [c] Demoliendum, inquit, curauit Demetrius Gymnasiarchus, quod is ei loco præerat. Quia uero in his gymnasiis, & Philosophi versabantur, & rei litterariæ gymnasium, diatriba est appellatum, de quo Ant. August. [d]

a in verb. γυμνασιαρχία.

b in l. si duas. 6. alias l. tedet reprobari. §. cõsimiliter. de excusat. tut.

c in Verrem, loquens de signis.

d in d.l. si duas. 6. §. philosophos.

DE XENOPARACHIS ET CAMELARIIS. Cap. XXIII.

LEGATIS in vrbem uenientibus, sal, ligna, cætera quoque ad vsum, & victum necessaria ex publico subministrabãtur, cui muneri præfectus Xenoparochus vocabatur, vt Acron, Budæus, & alij tradiderunt, quod & ipsum munus personale censebatur. [e] Onus uero hospitem in domibus recipiendi, munus non personæ, sed patrimonij est. [f]

e d.l. ulti. §. hi quoq;. de mun. & hon.

f l. & qui originem. 3. §. munus. dict. tt.

Erant & Camelarij, qui camelorum curam habebant: Nam si exercitus impedimenta ob expeditiones publicas comportanda erant, camelis utebantur, quibus & Camelarijs, ex publico cibaria præstabantur. Sed camelorum curam habentes, plurimi in albo descripti erant, qui ordine singuli sua uice citabantur, vt hoc personale munus subirent: Nec nisi corporis infirmitate excusari poterãt. Arcadius, [g] Camelasia, inquit, similiter personale munus est, nam ratione habita & alimentorum, & camelorũ, certa pecunia camelarijs dari debet, vt solo corporis ministerio, obligentur. vnde constat camelorum curam, quæ καμηλικασία [h] seu camelasia appellatur, inter personalia munera connumerari. Qui hæc curabat, camelarius dicebatur. [i]

g d.l. ult. §. camelasia. ff. d. t.

h d.l. 1. §. 2. de mun. & honor.

i d.l. 1. §. 2. & l. vlt. §. camelasia.

Erat aliud huic simile personale onus, Tyrones uel equos ad exercitium perducendi, vel res alio modo quam per camelos perue hendi, ut annonam, uel pecuniam fiscalem, aut uestem militarem persequẽdi. Arcadius, [k] Tyronum, inquit, siue equorum productio, & si qua alia animalia necessario producenda, uel res peruehendæ siue persequendæ sunt, uel pecuniæ fiscales, siue annona, uel uestis, personæ munus est: cursus uehicularis sollicitudo, item angariarum præbitio personale munus est: Hæc ille. Vbi enim arma, aut aliæ res ad exercitum erant transmittendæ, magister officiorum præfectum prætorio monebat, ut singulas ciuitates, naues, equos, aut plaustra, prout usus exigebat ex publico exhiberi iuberet, [l] quod oneris genus angaria nocabatur, & pro locorum proximitate res transmittebantur. [m] Conferebant autem prouincia les buccellatum panem, uinum, acetum, lardum, carnem uerueccinam, & paleas, quas ultra viginti milliaria uehere non cogebãtur. Idem erat in uestibus militibus exhibendis, [o] quibus singulis unus præficiebatur, qui eas exciperet. Arcadius quoque [p] uehicularis cursus sollicitudinem munus personale esse scribit. intelligendum est, cum quis uehicula publica ad currendum destinata curabat: ut pabula equis præberentur, & mansiones restaurarentur: quæ omnia sunt munera personalia, ob utilitatem publicam excogitata.

k in d.l. ulti. §. Tyronum. de mun. & hono.

l l. ult. C. de fabricensib. mal. pro locis. 6. l. mediterraneæ. 9. C. de annon. & tribut. l. sicut. 4. C. de erogat. milit. annon.

m l. 1. 2. & seqq. imp. tot. ti. C. de erogat. mil. ann.

o l. 1. C. de mil. veste.

p in d. l. ult. §. 1. de mun. & honor.

DE NYCTOSTRATEGIS. Cap. XXIIII.

ARCENDIS incendijs, quæ plurimum nocte oriri solent, olim cum familia publica Triumuiri præerãt nocturni vocati. Paulus, [q] apud ueteriores, inquit, incendijs arcendis præerant, qui ab eo quod excubias agebant, nocturni dicti sunt, hos Græci νυκτόστρατηγους appellant, quod & ipsum munus personale fuit, in municipijs frequentatum. Arcadius, [r] Sed & Nyctostrategi, & pistrinorum curatores personale munus incunt. Legendum enim est nyctostrategi, ut Florentiæ, non nycostrategi. Romę verò præfectus vigilum fuit, nam pluribus vno die ortis incendijs, Augustus septem cohortibus opportunis locis constituris his septem tribunos, & omnibus præfectum vigilum præfecit. [s] Postea Constantinopoli antiquo uocabulo abolito, Prætorem populi Iustinianus instituit, [t] de quo supra latius dixi.

q l. 1. ff. de offic. præf. vig.

r in d. l. ulti. §. legati. de mun. & hono.

s l. 2. & 3. de offic. præf. vigil.

t l. Nouella 13.

DE AGONOTHETIS ET MASTIGOPHORIS. Cap. XXV.

SACRIS certaminibus Agonothetæ præerant: [u] qui aliquando βραβευταὶ, Latinis, & Vlpiano designatores vocantur; hos comitabantur lictores, a Græcis μαστιγόφοροι, nominati, qui ad submouendam turbam flagra gerebant, & inde nomen habuerunt, quasi flagriferi

u l. septicia. 10. de pollicitat.

a d.l. ult. §. mastigophori. de mun. & honor.

feri dicti, qui & ipsi inuiti hoc munus subire compellebantur. Arcadius, [a] Mastigophori quoque; inquit, qui agonothetas in certaminibus comitantur, & scribæ magistratus, personali muneri seruiunt: ità legitur Florentiæ. Alij codices habent sacris certaminibus, quæ in Græcia erant quatuor Nemæa, Pythia, Isthmia, & Olympica, de quibus alibi dixi. Sed ego hic malo de certaminibus, quæ in diuersis ciuitatibus fiebant, intelligere: & licet Suidas Agonothetas propriè uelit esse, qui scenicis ludis præsunt; de alijs tamen certaminibus, quæ in circo fiebant, aut pugillatu, Arcadius sentit. Currentium equorum spectaculis ijdem præficiebantur, de quibus alibi legitur. [b]

b In §. 1. eo. tit.

DE LEGATIS. Cap. XXVI.

Cod. de legatis.

ABordine Decurionum Legati plerumque ad Principem eriam inuiri mittebantur hi, qui trium superstitum filiorum numero excusati non fuissent, [c] vel qui biennio post aliam susceptam legationem non uacauissent. [d] ob leues causas olim legati ad Principem mittebantur; Nam Byzantij quotannis ad salutandum Traianum cum viatico seu legatiuo duodecim millium numum destinabant, quod Princeps prohibuit. Plinius, [e] requirenti, inquit, mihi Byzantiorum Reipub. impendia indicatum est legatum ad te salutandum omnibus annis cum psephismate mitti, eique dari numum duodena millia. erant eius temporis C X X. aurei, ex nostris plus C L X X X. Hæ legationes vt superfluæ sunt arctatæ, & staturum, vt non nisi ex necessaria causa mitteretur ad Principem, & causam comprobaret Præses, qui suis litteris legatum comitabatur, ut Honorij & Theodosij rescripto cauetur, [f] quod etsi de Alexandrinis loquitur, Iuris tamen Interpretes ad alias ciuitates extendunt. Idem est si prouincia ad Imperatorem Legatum destinare uelit. Nam Præfectis Prætorio, cui illa subest, causam examinare debet, an sit mittendus, [g] ciuitas verò in primis legatum eligere, & decretum de eo mittendo scribere, cui decuriones subscribunt, [h] & hoc græcè psephisma uocatur. [i] Nemo verò proprio ære legationem suscipere cogitur, sed a Repub. viaticum vel legatiuum constituitur, [k] Arcadius, [l] Legati, inquit, qui ad sacrarium Principis mittuntur, quia viaticum, quod legatiuum dicitur, solent accipere, personale munus ineunt. Huius legatiui & Vlpianus meminit. [m] Legationes quomodo ordinarẽtur, Honorius ad Monaxium P. P. scribens his verbis explicat. [n] Quoties legatio destinatur, vniuersos curiales præcipimus, qui intra vrbem consistunt, si nõ ægritudine vel alia excusabili necessitate impediuntur, in locum curiæ conuenire, & decreta sua propria subscriptione firmata uiro spectabili Præfecto Augustali insinuare, ut eius relatione tuis virtutibus intimata, & sub examine tuo perpensa venire necnè legati debeant, ordinetur, nulli penitus legatione liberã committenda. Creabantur & ad census accipiendos legati, quod & ipsum munus personale erat, Hermogenianus, [o] Ad census, inquit, accipiendos legati creari, videbantur, quum ad debita Reipub. vectigalia accipienda mittebantur. In eligendis Legatis hic etiam ordo seruabatur, vt prius his, qui ætate, dignitate, & loco præcedebant, hoc munus demandaretur, & ordine sequentes per vices vocarentur, nisi forte rei magnitudo primores eligi desideraret, tunc enim ab hoc ordine receditur. [p] Quo tempore quis fungitur legatione, neque alienis, neque proprijs negotijs interponere se debet. [q] Numerus quoque legatorum est præfinitus, ne plures quàm tres mittantur. [r] Proprium uero & personale munus est legationis, quod per alium quàm filiũ perfici non potest. [s] Priuilegium habent Legati, ne conueniantur in causis ciuilibus tempore, quo legatione funguntur, nè a ministerio & officio sibi iniuncto auocentur, [t] si tamen in legatione deliquerint, uel ipsi vel eorum serui, Romæ puniuntur. [u] Debitores Reipub. aut infames legati fieri non possunt. [x] Vehedis cursus publici legati etiam ciuitatum vehebantur, siquidem Valentinianus, eos qui ex causis minus necessarijs venerint, cum iniuria animalibus proprijs ad prouinciam reuerti iussit. [y] Gratianus cum vniuersa diœcesis vnum vel duos legatos ad Principem mittẽdos elegerit, vnius rhedæ cursus publici illis euectionem concedit. Prouinciarum vero Legatis singulas angarias permittit. [z] id est singulos equos. Cum vniuersa diœcesis de legato ad comitatum Imperatoris mittendo conueniebat, nullum requirebatur decretum, nec alicuius iudicis negociorum examinatio, sed quod maiori parti primatum ciuitatum placuisset, obtinebat. [a] Si vero prouincia Legatum destinare volebat, cuiusque prouinciæ curiarum primates in metropolim conueniebant, in cuius loco publico de occurrentibus negotijs tractabant, & quod maior pars probasset, fiebat, [b] modò P. P. assensus interuenisset, [c] Cũ ad Principis comitatum Legati peruenissent, prius in Præfecti prætorio auditorio eorum petitiones, nulla tamen facta determinatione examinabantur, deinde in Principis consistorio ab epistolaribus recitabantur, qui ex sententia Principis responsum ferri bebant. [d]

Soliũ uerò, in quo Legatos Princeps audiebat, Corippus Africanus [e] ita describit.

Atria prælargis extant altissima tectis.
Sole met llorum splendentia, mira paratu.

c l. 1. C. de legatio lib. 19. d l. 3. C. eod.

e epist. 3. ad Traian.

f l. ult. C. eod.

g l. pen. C. eo.

h d. l. ult.

i epist. 3. & Cicero pro Flacco.

K l. 2. in fin. l. filio. ff. eo.

l in l. ult. §. legati. ff. de mun. & honor.

m in l. 2. ff. de legati.

n in l. quoties 15. C. Theo. eo.

o in l. 1. de legati.

p l. 3. §. præses. ff. de mun. & honor. l. 4. §. pen. ff. eod.

q l. Paulus in fin. ff. eo.

r l. 4. in fi. ff. eo.

s d. l. 4. §. legati.

t l. si quis in legatione l. non alias §. 1. & 2. cum l. seq. ff. de iud. l. non distinguemus §. item si quis. ff. de arbitr. l. cum qui §. 1. ff. de consti. pecun. l. 3. & 5. ff. eod.

u d. l. non aliàs. x l. 4. in prin. & §. 1. ff. eo.

y l. 6. C. Th. de legat.

z l. 9. C. The. de legat.

a d. l. siue 9. C. Theo. eod.

b l. si quod 12. & seq. C. Theo. eod.

c l. 14. C. Theo. eod.

d l. quotiescunque. 10. C. The. eod.

e lib. 3. in laudem Iustini minoris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et facie plus mira loci, cultuque superba.
Nobilitat medios sedes Augusta penates,
Quattuor eximus circumuallata columnis.
Quas super ex liquido præfulgens cymbius auro,
Immodico similans conuexi climata cœli,
Immortale caput, soliumque sedentis obübrat
Ornatum gemmis, auroq;, ostroque superbum.
Quattuor in sese nexos curuauerat arcus
Per læuam dextramque tenens victoria partem,
Altius erectis pendebat in aere pennis,
Laurigeram gestans dextra fulgente coronam.
Mira pauimentis, stratisq; tapetibus ampla
Planicies, longoque sedilia compta tenore.
Vt latus Princeps solio consedit in alto,
Membraque purpurea præcelsus sede locauit.
Legatos Auarum iussos intrare Magister
Ante fores primus diuinæ nunciat aulæ.
Orantes sese vestigia sacra videre.
Clementis domini, quos voce & mente benignus.
Imperat admitti.
Verum vt contracto patuerunt intima velo
Ostia, & aurati micuerunt atria tecti.
Cæsareumque caput diademate fulgere sacro
Tergazis suspexit Auar, ter poplite flexo
Pronus adorauit, terræque affixus inhæsit.
Hunc Auares alij simili terrore secuti
In facies cecidere suas, stratosque tapetos.
Frõte terunt, longisq; implent spaciosa capillis
Atria, & Augustam membris immanibus aulam.
Vt clemens Princeps legatos surgere iussit,
Officii stratos iussu monituque iubentis,
Erexere viros. Quod poscitis ore sereno,
Clementer regnator, ait, memorate, docete.
Et vestri regis, quæ sit legatio, ferte.

DE

DE CORPORIBVS ARTIFICVM.

PRAETER magistratus, & alios diuersa officia obeuntes, erant & corpora artificum, quæ personalium onerum immunitate gaudebãt, & hos numero XXXII. Taruntenus Paternus recenset. [a] Constantinus vero ad Maximum XXXV. nominat, [b] sunt autem sequentes.

a in l.vlti. C.de iur.immu.
b in l.2.C.Theodos. de excusa. artif.l.1.C.eo.

1 ARCHITECTI. Hi sunt, qui ædificiorum membra disponũt, & eorum formam describunt. Constantius ad Leontium P.P. [c] Architectos, inquit, qui diuisiones partium omnium, incisionesque seruant, mensurisque & instrutis operam fabricationi stringunt, immunitatibus gaudeant, & suscipiant docendos, qui docere sufficiunt. Hi prius liberalibus litteris imbuebantur, quàm hanc artem discerent. Constantinus ad Felicem Proconsl. Africæ, [d] Architectis, inquit, quàm plurimis opus est, sedquia non sunt, sublimitas tua in prouincijs Africanis ad hoc studium eos impellat, qui ad annos fermè duodeuiginti nati, liberales litteras degustauerint, quibus vt hoc gratum sit, tam ipsos quàm eorum parentes ab his, quæ personis iniungi solent, volumus esse immunes, ipsisque qui discent, salarium competens statui. De Architectura libros x. ad Augustum M. Vitruuius scripsit, in quorũ initio sit scribit, Architectura est sciẽtia pluribus disciplinis, & varijs eruditionibus ornata, cuius iudicio probantur omnia, quæ a cæteris artibus perficiuntur opera. & subdit Architectum, litteratum esse oportere, peritum graphidos, eruditum geometrię, optices, arithmeticæ, philosophiæ, & musicæ, historias plures, & responsa iurisconsultorum nosse, & astrologiam, cœlique rationes cognitas habere. Quare non mirum, si cæteris architecti ut digniores præponuntur.

c in l.3.C.Theodos.cod.
d in l.1.C.Theodos. cod. & in l. vlt.C.eo.

2 MEDICI. Hi quarto loco in codice Theodosiano locantur. Accursius legit, mulomedici, pro medicis omnium brutorum, neque enim de medicis hominum loquitur, qui non sunt artifices. In codice Theodosiano separatim medici locantur, & post alios mulomedici. In basilicis scriptum est, medici, & equorum medici. Medicos hic Cuiacius chirurgos esse putat. Hos Paternus veterinarios vocat. [e]

e in d.l.vlt.

3 PICTORES. Isti censum capitis etiam serui non pendebant, [f] hospites recipere non cogebantur, & pergulas & officinas in locis publicis sine pensione tenebant, in ciuitate, quam elegerant morabantur, alijsque priuilegijs gaudebant. [g]

f d.l.vlt.C.The. eod.
g l. archiatros. C.de metatis, d. l.ult.C.T.eo.
h d.l.vlt.

4 STATVARII. Qui hominum marmoreas effigies formabant, vt omnibus est notum.

5 MARMORARII. Qui non statuas, vt præcedentes, sed alia marmora secant, expoliunt, & exculpunt.

6 LECTICARII seu ARCARII. Ita Accursius & Alciatus. Lecticarij sunt, qui faciunt lecticas, ita hos Põponius, [i] & Martianus [k] appellant. Alij legũt Lectarij, qui lectos faciũt, seu Laccari, qui pureos fodiunt. Sed hi inter se longe distant, cum tamen eos pro affinibus illa dictio, seu, ponere videatur. In codice Theodosiano, [l] omissis lectarijs, legitur, laquearij, qui laquearia fabricant, & ita fortè reponendum, Tectorij seu Laquearij.

i in l. si ex toto, 8.§.2.de leg.1.
k in l.legatis.§. 1.de leg.3.
l in d.l.2.

7 CLAVICARII. Qui claues efficiunt. In codice Theodosiano omittuntur.

8 QVADRATARII. ita etiam legitur in codice Theodosiano, non Quadrigarij: illi sunt, qui marmora ad amussim quadrant, quos Græci λιθοξόους appellant: & ex vitis quatuor coronatorum Accursius & Alciatus Quadratarios vocari arguunt.

9 STRVCTORES. id est, ædificatores seu Fabri murarij; vnde canales structiles à Vitruuio lib.8. cap.7. & Palladio lib. 9.cap. 11.appellantur, qui calce ligatis lateribus fabricant. A Paterno [m] bucularum structores vocantur.

m in d.l. vlt. de iur.immu.

10 SCVLPTORES ligni, qui in ligno imagines hominum & brutorum effingunt. In codice Theodosiano hi simpliciter sculptores nominantur.

11 MVSARII. In codice Theodosiano legitur Musiuarij. sunt qui emblemata seu opus vermiculatum ex tessellis marmoris varij coloris in homines, & varias animalium formas effingunt, vulgò musaicum vocant. Spartianus in Pescẽnio Nigro. Nunc, inquit, in Cõmodianis hortis in porticu cursua pictum de musiuo inter Commodi amicissimos videmus sacra Isidis ferentem.

12 DEAVRATORES. Qui vasa, arma, alhaque inaurant, ita & in codice Theodosiano nominantur.

13 ALBINI. quos Græci κονιάτας appellant. In codice Theodosiano Albarij dicũtur, & fortè rectius. Sunt qui incrustant & dealbant parietes, tectores ab Vlpiano dicti: [n] ita etiam

n in l. si seruus seruum 29.§.vl. ad l.aquil.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctiam vocat Tertullianus de idololatria, scit, inquit, albarius tector & tecta sarcire, & tectoria inducere, & cisternam liare κονιάτας, inquit Suidas, οἱ τοὺς τοίχους, παρεκπλουτοῦντες ideſt, muros dealbantes.

14 ARGENTARII. sunt, qui vasa argentea fabricant. Vascularij aut fabri argentarij à Iureconsultis vocati. [a]

15 BARBARICARII. ex auro coloratis filis, inquit, Donatus in 11. Virg. exprimunt hominum formas, & animalium, aliarũ que specierum, ijdem cassides & buculas auro argentoque inducunt, vt supra diximus.

16 DIATRETARII. Diatritarij apud Cod. Theo. & minus recte. sunt qui vasa aurea argẽteaq; cælãt, id est signa & imagines imprimunt. Vlpianus [b] si calicem, inquit, diatretum faciendũ dedisti, si faber imperitia fregit, dãni iniuria tenebitur. Posset & de his intelligi, qui pocula ad signa infigẽda excauãt & perforãt.

17 AERARII FVSORES. Qui æs fundunt, & æreas imagines conflant. Sed in Cod. Theodos. tribus interpositis artificibus, ærarij à fusoribus separantur, illi enim sunt, qui ex ære plura fabricant, vt lebetes, cacabos, ahena, & alia. Fusores vero qui fundunt. Paternus ærarios hos simpliciter nominat. [c]

18 SIGNARII. in Cod. Theod. non reperiuntur, sed horum loco sunt ferrarij. Signarij parua signa & sigilla faciebant, Scæuola [d] iubeo, inquit, signum Dei ex libris centum in sacra æde & patria statui cum subscriptione nominis mei, id est statuam & idolum. Vlpianus, [e] sigilla, ait, & statuę affixæ instrumento domus non continentur.

19 FABRI. Horum loco apud Cod. Theodos. sunt Tignarij, qui tigna & tecta fabricãt. sed alio non adiecto, fabri a Paterno appellantur, [f] proprie enim fabri sunt lignarij secundum Vallam, licet Suidas græcum nomen τέκτονες ipsis cum lapidarijs commune esse velit.

20 BRACARII. Pro his in cod. Theo. legitur Blattcarij, qui sericum purpura tinguntur, [g] blattam enim purpura attinctum vocat Martianus. [h] sed Bracarij sunt, qui bracas faciunt, quibus, Arcadio imperante, intra vrbem vti non licebat. [i]

21 AQVAE LIBRATORES. Hi sunt, inquit Constantinus, [k] qui aquarum ductus inuentos, & modos docili libratione ostendunt, ac deriuanda aquæ & diuidendæ rationem tenent. Paternus aquilices vocat, [l] quasi aquam elicientes.

22 FIGVLI. qui Græcè dicuntur κεραμεῖς. ex creta amphoras, lateres, dolia, tegulas, imbrices, patinas, aliaque vasa formant, vnde apud Paulum [m] Figulinæ sunt loca, in quibus ars figuli exercetur. Figulinas Iabolenus vocat. [n] Cum vero hæc ars valde esset necessaria, Numa Põpilius rex septimum collegium figulorum instituit. [o]

23 AVRIFICES, qui anulos vasaque aurea faciunt. [p] Hi & cæteri artifices a Plauto in Aulularia recensentur.

24 VITRIARII. vasa vitrea conflãtes.

25 PLVMARII. ex plumis auium vestimenta conficiunt, secundum alios acu pingũt. Nonius clauatam vestem, aut ex clauis contextam a Plauto dici putat in epidico scena 4. vestes, inquit, quo tannis nomina inueniũt noua, Tunicam rallam, tunicam spissam, linteolum cæsicium, cumatile, aut plumatile. D. Hieronymus in chronicis scribit anno salutis 345. Macedonium artis plumariæ in locum Pauli ab Arrianis episcopis subrogatum. Posset & de his intelligi, qui culcitras plumis infarciunt. In codice Theodo. horum loco scriptum est, Plumbarij, qui plumbeas pilas, & alia ex plũbo faciunt. Corippus Africanus in carmine in laudem Iustini minoris, de eius inauguratione loquens, ait.

Auratum scandens solium, sodemque paternam.

Constructam plumis, pulchrisque tapetibus altam.

Aspexit latos populos.

26 SPECVLARII. qui specula faciunt, non qui specularibus fenestras muniunt, quia specularij vocarentur. Specularios etiam appellat Paternus. [q]

27 EBORARII. Eburarij in Codice Theodos. qui ex ebore sellas, lectos, & alia faciunt.

28 PELLIONES. qui pelles & coria conficiunt, & tentoria; quæ pellibus tegebãtur. [r] Hinc fortè emendandus locus Paterni; [s] vbi legitur Polliones pro pellionibus, & si a polliendo polliones possent appellari.

29 FVLLONES, qui lauant, curant, polliuntque vestimenta. Iustinianus [t] si fulloni, inquit, pollienda curandaue dederit vestimenta, nulla mercede constituta, mandati competit actio. Hinc Fullonica ars fullonis. [u] præcipuè vero pannos lauando maculas emundabant. Vnde iocus Fausti Syllæ filij in sororem apud Macrob. lib. 2. saturnalio. cum enim duos eodem tempore illa mœchos haberet, Fuluium fullonis filium, & Pompeium cognomine maculam, mirari se dicebat sororem suam habere maculam, cum fullonem haberet. Polliebant vero interpollando & renouando vestimenta, quæ interpolla vocabantur. [x] Plures olim in ciuitatibus erant fullones. Hodie pauci hanc artem exercent.

30 CARPENTARII. Carpentum genus est vehiculi a Carmente euandri matre dictum, vt Ouidius in Fastis opinatur hoc carmine.

Nam prius ausoniae matres carpenta uehebant.
Hæc quoque ab Euandri dicta parente reor.

Auctor est Tranquillus in Caligula cap. 15. Caligulam Agrippinæ matri carpentũ, quod in pompa deceretur, decreuisse. Id duabus rotis ve-

[a] in l. penult. in prin. C. de aur. & arg. legat. & l. vlt. de idt. & oblig.
[b] in d. l. 27. si seruus seruum, §. si calicem ad l. aquil.
[c] in d. l. vlt. de iur. immu.
[d] in l. Titia. §. vlti. de aur. & arg. lega.
[e] in l. quæsitũ, §. Papinianus de fund. instruc.
[f] in d. l. vlti. de iur. immu.
[g] l. lotas. C. de murilegul.
[h] in l. ult. §. species de publica.
[i] l. 2. C. Theo. de habitu, quo uti oport. intra vrb.
[k] in l. vlt. C. de excusat. artifio.
[l] in d. l. vlti. de iur. immu.
[m] in l. ueluti, de seruit. rustic. prædio.
[n] in l. fundi. 25. §. 1. de fund. instru.
[o] Plin. lib. 35. cap. 12.
[p] l. scribit de aur. & arg. lega.
[q] in d. l. vlti. de iur. immu.
[r] l. 3. ff. de fupell. lega.
[s] in d. l. vlti. de iur. immu.
[t] in §. item si fullo, institu. de obligat. quæ ex deli. nasc. §. 1. in stit. mand.
[u] l. 3. in prin. ff. de aqua plu. arcen. l. si cuius. §. vlt. de vsufr.
[x] l. Labeo. ff. de contr. empt. l. præcipiunt de ædili. edict.

tis vehebatur, quemadmodum in eius numismatis cernitur. Messalinæ quoque vxori Claudij concessum fuisse Dion. scribit, vt carpento vehi posset. Carpenta fabricantes a Constantino [a] & Paterno [b] carpẽtarij sunt appellati Vegetius lib. 2. cap. 11. Habet, inquit, legio fabros tignarios, instructores, carpentarios, ferrarios, pictores, reliquosque artifices ad hibernorum ædificia fabricanda. Græci videantur interpretari, qui clitellas camelorum faciunt.

31 SCVLPTORES. qui animalia in marmore aliasque effigies formant.

32 DEALBATORES a Paterno in codice Theodo. omittuntur. Ab Albinis vel Albarijs differre possunt, quòd illi parietes, isti vasa figulina vel quid aliud dealbant.

33 CVSORES linarij, qui lina cudunt. In Cod. Theo. pro cusores, perperam scriptum est casores.

34 TIGNARII. qui tigna dolant, & tectis imponunt. Paulus [c] Fabros, inquit, tignarios dicimus non eos duntaxat, qui tigna dolarent, sed omnes qui ædificarent. Tigni vero appellatione in lege 12. tabular. omnis materia continetur, ex qua ædificia constant. Sed hic de ijs, qui trabes proceresue dolant, & ædificijs imponunt, intelligi arbitror, cum alij propria habeant vocabula. Ijs aliqui putant esse, qui a Constantino [d] & Valentiniano [e] fabri centonarij appellantur, quorum corpori Constantinus iubet dendrophoros inseri; [f] Hos esse puto quos Paternus syluam infindere scribit, [g] & cæsas arbores ad centonarios dolaturos deferre. Proprium templum, in quod conueniebant, quemadmodum & alii corporati habebant, propriumque patronum cooptabat, qui eorum causas tueretur, & quæ ad suos artifices spectabant, procuraret. Tabula ænea de ijs Regii inuenta est, quam hic inserendam esse censui. Aliæque de centonariis plures alibi extant inscriptiones, sed hanc cæteris antecellere existimo.

[a] in d. l. 1. C. de excus. artifi.
[b] in d. l. vlti. de iur. immu.
[c] in l. ferri. 235. in fin. de uerb. signific.
[d] in l. 1. C. Theo. de centonarijs, & dendroph.
[e] in l. 2. C. Th. cod.
[f] in l. 1. C. Theo. de centonar.
[g] in l. vlt. de iur. immu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INSCRIPTIO.

IMP. CÆS. M. AVRELIO. ANTONINO AVG. PIO.

FELICE VIM PETRONIO SEPTIMI
ANO COS[a]
X KAL. APRIL. IN TEMPLO COLLEGI FABRVM ET
CENTONARIORVM REGIENSIVM.
QVOD REFERENTIB. P. SÆNIO MARCELLINO ET C. AVFIDIO
DIALOGO QVÆSTORIB. VF[b]
IV SILIVM IVLIANVM VIRVM ET VITA ET MODESTIA ET
INGENITA VERECVNDIA ORNATVM ET LIBERALEM O-
PORTERE COLLEGI NOSTRI PATRONVM COOPTARI. VT
SIT CÆTERIS EXEMPLO IVDICI NOSTRI TESTIMONIVM.
Q F P D E R I C[c]
SALVRRI CONSILIO TAM HONESTA RELATIONE A QVAE-
STORIB. ET MAGISTRIS COLLEGI NOSTRI FACTAM ET
SINGVLI ET VNIVERSI SENTIMVS ET IDEO EXCVSANDAM
POTIVS HONESTO VIRO IVLIANO HVIVS TARDÆ COGI-
TATIONIS NOSTRÆ NECESSITAT. PETENDVMQVE AB EO
LIBENTER SVSCIPIAT COLLEGI N[d] PATRONAT. HONO-
REM TABVLAMQVE AEREAM CVM INSCRIPTIONE HVIVS
DECRE N[e] DOMO EIVS PONI CENSVERVNT.

a Circa an. Domini 191.

b Verba fecerunt.

c Quid fieri placeret de ea re ita censuerunt.

d Collegij nostri Patronalem.

e Nostri.

BRACTEARII, ideſt ἐλατοκοπῶν auri laminas ad inaurandum attenuabant. D. Hieronymus ad Fabiolã, auri laminæ, ideſt, bracteæ mira tenuitate tunduntur. Hi à Paterno & Cod. Theod. prętermittuntur.

Alij quidam à Paterno[f] à perſonalibus muneribus immunes nominantur, quorum aliqui ſunt artifices, aliqui non: inter eos ſunt gubernatores nauium. Vnde apud Iabolenum & Arrichigubernus pro eo, qui totam claſſem regit, ponitur. Ex artificibus Naupegi, nauium ædificatores, balliſtarii, ſcandularii, qui ſcandulas tecta regentes fabricant. Gladiatores pro his, qui gladios faciunt. Tubarii tubarum artifices, cornuarii, arcuarii, item qui calcem coquunt, & ſyluam infindunt, carbonem cædunt ac torrent, ideſt ligna ad parandum carbonem ſternunt, & poſtea in carbones torrent, quemadmodum alibi Vlpianus declarat. Lanii, venatores, victimarii, præco, buccinator. Alii prætrea à Paterno nominãtur, quos pro artificibus non habeo, & eos recenſet, qui militiæ inſeruiebant. eius enim lex ex lib. 1. militarium eſt decerpta.

f in d.l. vlt. de iur. immu.

g In l. Seius Saturninus ad Trebellia.

36 INTESTINARII in Cod. Theo. adduntur, qui inteſtina fabricant. Eſt autem inteſtinum opus ex ligno ad ornatum ædium Varro lib. 3. de re ruſtica, cum villas haberes opere tectorio & inteſtino, ac pauimentis nobilibus Lithoſtrotis ſpectandam, parum putares eſſe, niſi tuis quoque litteris exornati parietes eſſent.

TESSELLARI, qui teſſellas, ideſt parua quadra pauimentis infigunt. Scribit Tranquillus in C. Cæſare cap. 45. ipſum in expeditionibus teſſellata & ſectilia pauimenta circuntuliſſe. Pauimentorum quoque teſſellatorum atque ſectilium Vitruuius meminit. Hi ſunt in iure nominati artifices, quorum, prout diſtinctæ erant artes, ita propria ſeparataque erant collegia corpora nuncupata; quæ cum maximam plebis partem, & fermè totam continerent, & ciuitatibus eſſent neceſſaria, prætermittenda non eſſe duxi.

Hæc erant municipiorum ſub imperio Romano munera, ex quibus ſcire licet, quanta induſtria ciuitates regerentur. Ego hoc breuiariũ magiſtratuum officiorumq; municipaliũ Notitię dignitatum vtriuſq; imperij addendũ putaui, vt quemadmodum ibi prouinciarum, & palatii gradus, ita hic ciuitatum munera cognoſcerentur.

FINIS.

AVCTORES IN COMMENTARIO NOTITIAE CITATI.

A

ACRON.
Aelianus.
Aelius.
Aelius Lampridius.
Aelius Spartianus.
Aelius Donatus Grammaticus.
Aenas syluius.
Agathias.
Aetius.
Aimonius.
Albertus Magnus.
Ammianus Marcellinus.
D. Ambroſius Epiſcopus Mediolanenſ.
Ambroſius de Vignate.
Andreas Tiraquellus.
Andreas Alciatus.
Angelus Clauaſius.
Angelus Politianus.
Antonius Auguſtinus.
Appianus Alexandrinus.
Apolonius.
Apuleius.
Ariſtides Smyrnæus.
Ariſtophanes.
Ariſtoteles Stagyrita.
Aſconius Padianus.
Athenæus.
Aulus Gellius.
Aulus Perſius.
D. Aurelius Auguſtinus Hipponenſis Epiſcopus.
Auſonius.

B

Alſamon.
Bartholomęus de Caſſaneo.
D. Baſilius.
Beda.
Bernardinus Rutilius.
Benedictus de Plumbino.
Bernardus Iuſtinianus.
Boccacius de claris fœminis.
Blondus.
Budæus.

C

Aius Plinius ſecundus.
Calliſtus.
Caſſianus.
Claudianus.
Candaules.
Caſsianus de inſtitutis renunciantium.
Caſsiodorus.
Cattellianus Cotta.
Cedrenus.
Celius Calcagninus.
Ceſar.
Ceſaris commentarij.
Ceſaris Baronij annales.
Chryſippus.
Claudius Galenus.
Clemens in lib. conſtitutionum.
Clemens Alexandrinus.
Codex Theodoſianus.
Cælius Rhodiginus.
Collatio legum Romanarum cum legibus Moyſis.
Collumella.
Conſtantinus Imp. de thematibus.
Conſtantinus Porphyrogenneta.
Corippus Africanus.
Cornelius Tacitus.
D. Cyprianus.

D

Damaſus.
Demoſthenes orator Græcus.
Diodorus Siculus.
Diomedes Grammaticus.
Dion Caſſius cognomento coccius.
Dionyſius Halicarnaſſeus.
Dionyſius Areopagita.
Dioſcorides.
Dorotheus Græcus.

E

Epiphanius.
Euagrius.
Eucherius.
Euerardus.
Euſebius Cæſarienſis.
Euſebij hiſtoria eccleſiaſtica.
Eutropius presbyter.

F

Eſtus.
Flacus Verius.
Flauius Vegetius Renatus.
Flauius Vopiſcus.
Franciſcus Duarenus.
Franciſcus Maturantius.
Franciſcus Curtius Papienſis.
Franciſcus de Ripa.
Franciſcus Porcellinus.
Franciſcus Petrarcha.
Fortunatus in lib. de nauigio ſuo.
Froiſardus Gallus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

C

Affurtus Genuensis.
Gaguinus Gallus.
Georgius Merula.
Geruasius Tibelensis.
Godfridus Anglus historiographus.
D. Gregorius Nazianzenus.
D. Gregorius Pont. Max.
Gregorius Turo.
Gulielmus Budæus.
Gulielmus Durandus.
Gulielmus Montanus Landensis.
Gulielmus Gallus Tyrius episcop.

H

Hector Boetius.
Hegesippus de excidio vrbis Hierosolym.
Herodianus.
Herodotus.
Heredotius.
Hermenopulus.
Hesychius.
Hieracleus philosoph. Græcus.
D. Hieronymus.
Hippocrates.
Hippolytus de Marsilijs.
Hircius.
Homerus.
Horatius.

I

D. Ioannes Chrysostomus.
Ioannes Goripius.
Ioannes Villanus.
Ioannes Tritemius Abbas.
Iornandes Alanus.
Iosephus.
Iosephus scaliger.
Isidorus.
Itinerarium Antonini.
Iulius Capitolinus. hic est allegatus in Notitia.
Iulius Cæsar.
Iulius Firmicus.
Iulius Frontinus.
Iustinus.
Iuuenalis.
Iuuentius Cælius.

L

Lactantius Firmianus.
Laertius.
Lancilotus Politus.
Laurentius Valla.
Laurus a Palatijs.
Laonichus Chalcondylla.
Lazarus Bayfius.
Lazius.
Leo Imp. de bellico apparatu
Leonardus Aretinus.
Lucius.
Lucius Feneſtella.
L. Florus.
D. Lucas Euangeliſta.
Ludouicus Pontanus.
Ludouicus Comezius.

M

Macrobius Aurelius Theodosius.
M. Actius Plautus.
Marcellinus comes.
M. Terentius Varro.
M. Nizolius Brixellensis.
M. Tatius alpinus.
M. Valerius Martialis.
M. Varro.
Marcocus Teniolensis.
Marculfus monachus de formulis priuatorum publicorumque negociorum.
M. Aurelius Cassiodorus.
Marc. Fabius Quintilianus.
Marc. Tul. Cicero.
Marius Salomonius
Martinus Laudensis.
Matthæus Palmerius.
Maternus.
Martyrologium.
Metaphrastes.
Michael Pfellus.
Mimus Publianus.
Musatus.

N

Nazarius in Panegyrica Constantini.
Nicolaus Bellonus.
Nicolaus Boemus.
Nicephorus.
Niceta.
Nonius Marcellus Tiburticensis.

O

Odofredus Beneuentanus.
Oecumenius.
Olimpiodorus Philopphus.
Ortelius.
Otto Morena Laudensis.

P

Palladius.
Paterculus.
Paulinus Nolanus episcopus.
Paulus Orosius.
Paulus Diaconus.
Paulus in libris sententiarum.
Pausanias.
Persius.
Petrus Ancharanus.

Phauo-

Phauorinus Arelatensis.
Philelphus.
Phocylides Milesius.
Philo.
Philon Hebræus.
Philon biblius.
Philostratus Græcus.
Pierius.
Pindarus.
Platina.
Plato philosophus Athenienſis.
Plinius.
Plinius iunior, hic credo est allegatus.
Plutarchus cheronæus ex Baotia.
Polybius.
Polidorus Vergilius.
Pollux.
Pomponius Lætus.
Pomponius Mela.
Priscus magister epistolarum Theodosii secundi.
Procopius.
D. Prosper.
Prudentius.
Ptolemæus.
Publicus Ouidius Naso.
Publius Terentius Afer.
Publius Virgilius Maro.
Publius Victor.

Q

Quintus Curtius.
Quintus Horatius Flaccus.

R

Raphael Volaterranus.
Rodulphus agricola.
Ruffinus Aquileiensis.

S

Sabellius.
Sabinus Floridus.
Saluianus de prouidentia.
Sagadinus.
Seneca.
Seruius Maurus Honoratus.
Sebastianus Derrerus.
Sext. Aurelius Victor.
Sextus Pompeius Festus.
Sextus Ruffus.
Sidonius Apollinaris.
Sigibertus Historicus.
Socinus.
Socrates.
Solinus.
Solon legislator Athenienſis.
Sophotatus Curopalata.
Sozomenus.
Spartianus.
Statius Papinianus.
Statius in Thebaide.
Stephanus de vrbibus.
Stephanus de Phedericis.
Strabo Amasæus philosophus.
Suetonius Tranquillus.
Suidas.
Sulpitius Seuerus.
Surius.
Symmachus.
Syneſius.

T

Tertullianus.
Theodoretus.
Theophilus.
D. Thomas de Aquino.
Titus Liuius.
Titus Lucretius.
Trebellius Pollio.
Tripertita historia.
Trogus.

V

Valerius Maximus.
Valerius Probus.
Vdalricus Zasius.
Vegetius.
Velleius.
Vibius sequester.
Viglius Zuichemus.
Vincentius Bellonacensis.
Vitruuius.
Vuolfgangus Lazius.
Volumen synodorum.
Vopiscus.
Vrbicus Frontinus de limitibus.

X

Xenophon.

Z

Zonaras.
Osimus.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca